PALMA ISING

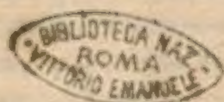
BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

HAEC DE SIMPLICIO, QVEM VETERES OB insignem suam eruditionem, διδάσκαλον μαγάλον appellarunt, ex Bibliotheca D. [redacted]c adscribere libuit, ne charta esset inanis.

SIMPLICIUS magnus philosophus, Alexandro, Themistio, Ammonio, Philopono, Eudemo, Porphyrio, Adrasto, Syriano, probatis apud Græcos Aristotelicorum operum interpretibus vt recentior, ita præstantior, vt qui illorũ omniũ scripta legerit: prolixior etiam, dum varias eorum sententias aut recenset aut refutat. Platonem plerunq. contra Aristotelem defendit, aut saltem conciliare nititur, aut differentias opinionum simpliciter ostendit. Multa ex veterũ libris fragmenta recitat, ut poëmatum Parmenidis, Empedoclis, Melissi, & aliorum. Nulli sectæ addictus fuisse videtur. Alexandrũ Aphrodisieum præcipuè, raró Ioannem Grammaticum, qui doctrinarum Aristotelis & Platonis diuortia sæpenumero faciunt, acerrimè reprehendit, teste Lucillo Philaltheo. Christianus non fuit: memini enim alicubi legere, eum ægrè tulisse Philoponi scripta contra Proclum de æternitate mundi. Vide Suidam in Damascio, vbi Simplicium Phrygem fuisse, & circa Iustiniani tempora floruisse apparet.

Scripta eius quæ etiamnum extant, hæc sunt:

Commentaria in octo libros Aristotelis de auscultatione physica.
In quatuor libros de cælo, eiusdem autoris.
In decem Prædicamenta eiusdem.
Interpretatio in Enchiridion Epicteti.
Expositio epistolarum Epicteti.
Commentaria in Iamblichi de Pythagorica secta libros tres.

Quæ omnia, Candide Lector, multò quàm antea fuerint, castigatiora, ac tuis etiam studijs commodiora, propédiem, Deo annuente, daturi sumus, si quæ nunc emittimus, tibi nõ ingrata fuisse intellexerimus. Accepimus enim nuper ex Italia partim, partim à Conrado Gesnero, Medico ac philosopho cum paucis hodie conferendo, exemplaria suo planè nitori & integritati, innumeris etiam lacunis expletis, restituta: quibus omnibus te fraudari, vt iniquum, ita impium existimamus.

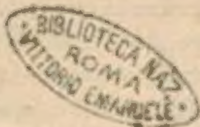

A καὶ τὸ ὀξὺ, τὸ ποσὸν, πλὴν διαφόρως καὶ οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ὁρῶν οὖν καὶ ἐν τῷ ἔχειν τοσαύτην διαφορὰν, οὐδὲ ταύτην ἀδιόριστον ἠνέσχετο δεῖν παραλιπεῖν, ἅμα δεικνὺς καὶ ὅτι γένος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων κατηγορεῖται· ἐδόκει γὰρ ἁπλοῦν τι εἶναι. ὂν δὲ τοιοῦτον, οὐκ ἂν ἦν γένος τοῦ ἔχοντος. ὅτι δὲ τὰ ἀσώματα παραλειπτέον, ὅτι τὰ μόρια. τὸ γὰρ λευκὸν καὶ τρίπηχυ καὶ πόδας ἔχει, οὔτι μέρος τῶν ἐχομένων ἐστίν. ἀλλ᾽ ὅτι ὁ υἱὸς, ἢ ὁ ἀγρὸς πρὸς τὸ ἀψύχῳ παρακείμενος κρατεῖται. διὸ καὶ Ἀρχύτας τὸ ἔχειν, κρατητικόν τινα τὴν ἐνδεικτικὴν σημαίνειν φησὶ, ἐν οἷς περὶ τοῦ ὡς γένους ἀκριβολογεῖται. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μέχρι τούτων καὶ ὁ θεῖος προῆλθεν Ἰάμβλιχος, καὶ ἐγὼ καταπαύω τὸν λόγον, εὐχόμενος τοῖς τῶν λόγων ἐφόροις, τούτων τι ἀκριβέστερον ἐνδοῦναι κατανόησιν, καὶ ταύτην ἐφόδιόν μοι πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας θεωρίας χαρίσασθαι, καὶ σχολὴν παρέξειν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ βίῳ περιελκόντων.

ΤΕΛΟΣ.

Τὰ Σιμπλικίου ὑπομνήματα εἰς τὰς δέκα κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους ἐντυπωθέντα τέλος ἀνέλαβον ἤδη σὺν θεῷ ἐν Βασιλείᾳ, ἀναλώμασι μὲν, καὶ πόνῳ τοῦ Μιχαὴλ Ἰσιγγρινίου, ἐπανορθώσει δὲ τοῦ ἐλλογίμου ἀνδρὸς Ἰούστου Βελσίου, καὶ γλώσσης ἑλληνικῆς μάλ᾽ ἐμπείρου, ἐν ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γεννήσεως χιλιοστῷ, πεντακοσιοστῷ, πεντηκοστῷ πρώτῳ, μαιμακτηριῶνος τῇ πέμπτῃ ἱσταμένου.

Σιμπλικίου προλεγόμενα

Περὶ τοῦ ἔχειν.

ΤΟ ἔχειν, κατὰ πολλοὺς τρόπους λέγεται. ἕως τοῦ τέλους.

1 Καὶ περὶ τοῦ ἔχειν εἰκότως διδάσκει, διότι περὶ τῶν γενῶν διαλεγόμενος, οὐ γένος τοῦτο συντόμως παρῆλθε· τελευταῖον δὲ τίθησιν αὐτό, διότι καὶ ἐν τοῖς γένεσι τελευταίαν αὐτῷ τάξιν αὐτὸς ἀποδέδωκε, τοῦ Ἀρχύτου μετὰ τὰς τέσσαρας τὰς πρώτας τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν τάξαντος, ὡς εἴρηται. λέγει δὲ ὁμώνυμον εἶναι τὸ ἔχειν, καὶ ὀκταχῶς λέγεσθαι. ὅ, τι γὰρ ποιός καθ' ὁποιασοῦν, ἔτι καθ' ἕξιν, ἔτι κατὰ * διάσεσιν, ἔτι κατὰ σχῆμα ἢ χρῶμα, ἢ σχῆμα δηλονότι, ἢ πάθος ὁποιονοῦν ἂν ἔχοι λέγεται τὴν ποιότητα, καθ' ἣν ἐστὶ ποιός. καὶ ὁ πεποσωμένος λέγεται ἔχειν ποσότητα, οἷον τετράπηχυ μέγεθος. καὶ ὀκτὼ φησὶν Ἰάμβλιχος ἔχων οἰκέτας, λέγεται ὑπὸ ὀκτὼ δουλεύεσθαι· μήποτε δὲ τοῦ ζώου τοῦτό ἐστι σημαινόμενον, τοῦ ὡς κτήματος. λεγόμεθα δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα ὅλον ἔχειν, ὡς ἱμάτιον, οὐκ ἀναγκαίου ὄντος τοῦ πᾶν τὸ σῶμα περιβάλλεσθαι, τὸ μᾶλλον δὲ πάντως, ἵνα οὕτως ἀληθινῶς ᾖ ἐπὶ ὅλου. ἔτι λέγεται ἔχειν, τὸ ἐν μορίῳ, ὥσπερ περιδέραιον, ἢ ψέλλιον, ἢ δακτυλίους. ἔτι δὲ καὶ τὰ μόρια ἔχειν λεγόμεθα, ὡς χεῖρας καὶ πόδας. καὶ τὸ ἐν ἀγγείῳ ἀριθμεῖσθαι· ἔχειν γὰρ λέγεται ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς, καὶ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον. καὶ τὸ ὡς κτῆμα δέ, ὡς ἀγρὸν ἔχειν λεγόμεθα καὶ οἰκίαν. τὸ δὲ γυναῖκα ἔχειν ἄνδρα, ἀλλοτριώτερον εἶναι φαμέν, καὶ ὅτι ἀντιστρέφει· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔχει, ἢ ἔχεται. καὶ ὅτι τὸ ἔχειν τοῦτο, συνοικεῖν σημαίνει· καὶ γὰρ καὶ Ὅμηρος ταύτῃ τὸ ἔχειν, ἐπὶ τοῦ οἰκεῖν· Οἳ δ' ἔχον κοίλην Λακεδαίμονα· οἳ δ' ἔχον Ἀρκαδίην. ἴσως δή φησι καὶ ἄλλοι τρόποι εὑρεθεῖεν τοῦ ἔχειν· καὶ Δ

2 γὰρ αὐτοὺς ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ ἐξήτασε, καὶ ἐγὼ αὐτῶν ἐμνήσθην ἐν τῇ τοῦ ἔχειν κατηγορίᾳ. Ζη- E
τητέον δέ, πῶς τὴν διαίρεσιν τοῦ ἔχειν, ὡς πολλαχῶς λεγομένου πεποίηται· εἰ γὰρ τοῦτο, πῶς γένος τὸ ἔχειν; καὶ ἔτι μέντοι δι' ἣν αἰτίαν ἐπὶ τέλει ταύτην τὴν διαίρεσιν παραδέδωκε, καὶ οὐκ ἐν τῇ τοῦ γένους τάξει; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἔχει τὸ ὡς γένος ἐστὶ τὸ νῦν διαιρούμενον, δῆλον. ἐκεῖνο μὲν γὰρ παράδειγμα ἐπῆγε τοῦ ὑποδεδέσθαι, τοῦ ὡπλίσθαι. τὰ δὲ ἐνταῦθα, τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ ὑποτάσσεται, ἢ καὶ τὰ ἐχόμενα. ὁ γὰρ ποιότητα ἔχων, ποιός ἐστι· καὶ ὁ ποσότητα ἔχων, ποσός. ἔτι δὲ οὐδὲ ἄνευ συμπλοκῆς ταῦτα ἔχειν ἐστί· τὸ γὰρ ἐν μορίῳ ἔχειν, ἢ μόριον ἔχειν, μετὰ συμπλοκῆς. καὶ τὸ περιέχειν δέ, ἀψύχως, ὅθεν οὐχ ὡς ὁ μέδιμνος καὶ ὁ κύαθος περιέχει, ἀλλὰ τὸ κυρίως ἔχειν ἄνευ συμπλοκῆς· ὥσπερ τὸ ὡπλίσθαι, τὸ ὑποδέδεσθαι, ἅπερ ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τόπῳ μόνῳ περιέχεται. οἷς δὴ ἔθος τὸ ἔχειν συντάττεσθαι, καὶ ὧν κατηγορεῖσθαι, ταῦτα ἀπηριθμήσατο· ἀλλ' οὐ τὴν τοῦ γένους λεγομένου ἔχειν, διαίρεσιν ἐποιήσατο, εἰ μὴ ἄρα καὶ τὸ λελευκάνθαι, καὶ τὸ μεμελάνθαι, οὐδὲν κωλύει δι' ἑνὸς ὀνόματος εἰπεῖν, καὶ τὰ ἄλλα δὲ κἂν μὴ κεῖται ὀνόματα. μήποτε δὴ ἐπιμνησθῆναι τῶν προτέρων εἰρημένων κάλλιον, ὅτι ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία, σώματος ἣν ἐπικτήτου περὶ ζώου σῶμα παράθεσις, ἐμφαίνουσα τὴν τοῦ ἔχοντος κράτησιν. τούτῳ γὰρ τῷ λόγῳ καὶ τὰ ἀσώματα ἀποκριθήσεται, καὶ τῶν σωμάτων τὰ τι μόρια, καὶ τὰ ἀπεσπασμένα, καὶ τὰ τοῖς ἀψύχοις περικείμενα. εἰκότως δὲ οὐκ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἀλλ' ἐπὶ τέλει τὴν διαίρεσιν πεποίηκεν. οὐ διεῖλε δέ φησιν Ἰάμβλιχος εἰς εἴδη οὐδὲ κατὰ τὸ γένος ἔχειν, διότι ὁμοίως ἂν αὐτὸ διεῖλε τῷ ποιεῖν, καὶ τῷ πάσχειν, καὶ τῷ κεῖσθαι. εἴδη γὰρ τοῦ ποιεῖν, καὶ τοῦ πάσχειν, εἰ τύχοι, τὰ ὡς ἔμψυχα, ἢ ὡς ἄψυχα ποιοῦντα ἢ πάσχοντα. καὶ τούτων τὰ μέν, κοινά· τὰ δέ, ὡς ἄτομά τι καὶ καθ' ἕκαστα ποιήματα καὶ παθήματα. καὶ ἐπὶ τοῦ κεῖσθαι δέ φησιν ὁμοίως ἂν λέγοιτο· ἢ γὰρ ἔμψυχόν τι κεῖται, ἢ ἄψυχον, καὶ κατὰ τὰς εἰρημένας διαφοράς. καὶ τὸ ἔχειν δὴ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις, ὡς γένος εἰς εἴδη διαιρεῖτο, ἣν διαίρεσιν φησί, οὔτε ἐπ' ἐκείνων, οὔτε ἐπὶ τούτου ἐποιήσατο τῷ μηδὲν ἔχειν περιττόν. ταῦτα τοῦ Ἰαμ- Z
βλίχου λέγοντος, θαυμάζω πῶς τῶν ἑτέρων γενῶν, καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, τοῦ τε ποιεῖν φημί, καὶ τοῦ πάσχειν, καὶ τοῦ κεῖσθαι, καὶ τοῦ ἔχειν, τὰς αὐτὰς εἶναί φησι διαφοράς, καὶ τὰ αὐτὰ εἴδη. ὅλως γὰρ οὐ τῶν γενῶν, ἀλλὰ τῶν μετεχόντων, καὶ οὐδὲ καθὸ μετέχουσιν ἐστὶν ἡ τοιαύτη διαίρεσις. ἄμεινον δὴ ἐν τοῖς περὶ τοῦ ὡς γένους ἔχειν διετάξατο αὐτός, οἰκείας αὐτοῦ διαφορὰς παραδοῦναι ἐπιχειρήσας, ἐν οἷς ἔλεγε τῶν ἐχομένων τὰ μὲν κόσμον παρέχεσθαι· τὰ δέ, ἀμυντήρια εἶναι· τὰ δέ, σκεπάσματα· καὶ ἢ περὶ ὅλον τὸ σῶμα ὡς ἱμάτιον, ἢ περὶ μέρος ὡς ὑπόδημα. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἐν ἐκείνοις φησί, καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ ῥηθέντων συνηγάγομεν τὴν διαίρεσιν. ἀλλὰ πόθεν μὲν αἱ κατ' εἴδη τῶν γενῶν τούτων διαιρέσεις, ζητεῖν ἄξιον· τὰ δὲ ἐφεξῆς τῷ Ἰαμβλίχῳ παραγραπτέον. μήποτε γάρ φησι τὸ κατὰ πλείους τρόπους λέγεσθαι τὸ ἔχειν, οὐ σημαίνει τὸ πολλαχῶς καὶ ὁμωνύμως. πάντας γάρ φησιν οὓς καταλέγει τρόπους, ὡς ὑπὸ γένος τὸ ἔχειν τάττονται, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ποιότητος ἔπεσιν· ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πολλαχῶς λεγομένων, οὐχ ὁμώνυμον αὐτὴν λέγων. οὕτω καὶ τοῦ ἔχειν ὡς γένους διαφοράς τινας ἐκτίθεται· ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὸ ὁποῖον ἔχων, τὸ ποιόν,

καὶ

A μηδὲ αὐτὴν εἶναι τὴν κίνησιν, στάσεως τελέως ἀναιρεθείσης. ἀλλ' ἔοικεν ἄρα τὴν ἠρεμίαν ταύτην
τὴν ὡς ἀπόφασιν τῆς κινήσεως θετέον ἐν τοῖς βίᾳ ἀκινητίζουσιν· ὥσπερ ἐν τῇ βώλῳ τῇ *βιαίᾳ ἐν ἀέρι *βίᾳ
ἰσχομένῃ. αὕτη γὰρ οὐκ ἔστι στάσις, ἀλλ' ἀπόφασις παντελῶς κινήσεως καὶ ἠρεμία. διόπερ ταύτην ὡς στέρη-
σιν ἀντιδιαιροῦντες τῇ κινήσει, καλῶς ἀντιτίθεμεν· ὡς μέντοι ἐναντίον εἶδος, τὴν στάσιν οἶμαι, ἀντιθε-
τέον τήν τε πρὸ τῆς κινήσεως καὶ μετὰ τὴν κίνησιν· τάχα δὲ καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ κινήσει. καὶ ἐκεῖνο δὲ μὴ παρῶ- 12
μεν ζητεῖν, διατί μεταβολῆς οὔσης ἐν τοῖς γενητοῖς πράγμασι καθ' *ἑκάστην τῶν κατηγοριῶν, κατὰ τέσ- *ἑκάστου
σαρας μόνας ἀφωρίσαντο τὰς μεταβολάς, οὐσίαν, ποσόν, ποιόν, καὶ ἔτι τὸ ποῦ. καὶ γὰρ οὐχὶ κατὰ τὸ πο-
τὲ μεταβάλλομεν, ὅταν ἐκ νέων παλαιοί, καὶ ἐκ παίδων γινώμεθα πρεσβῦται· κατὰ δὲ τὸ πρός τι,
ὅταν ἐξ ἐχθρῶν φίλοι, καὶ ἐξ ἀριστερῶν, δεξιοὶ· καὶ ἐξ ἀνίσων, ἴσοι. κατὰ δὲ τὸ ποιεῖν καὶ πά-
σχειν, πρόδηλον ὅπως εἰς τὰ ἐναντία ἑκάστοτε μεθιστάμεθα. καὶ τὸ κεῖσθαι δὲ πολλὰς λαμβάνει με-
ταβολάς· μαρτυρεῖ δὲ ἡ κλίνη, καὶ μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν ῥιπταζομένων, ἔχοντες πολλάκις δακτύλιον,
ἢ ὡπλισμένοι, μεταβάλλομεν εἰς τὸ μὴ ἔχειν, ἢ ἄλλα ἀντὶ τούτων ἔχειν. διατί οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ κάτω τό-
που εἰς τὸν ἄνω, καὶ ἀπὸ λευκοῦ χρώματος εἰς μέλαν διὰ κινήσεως μεταβαίνομεν; ἐπὶ δὲ τῶν εἰρημέ-
νων μεταβολῶν, οὐκ ἔτι κινήσεων τίθεμεν εἴδη; οὐδὲ γὰρ εὕροι τις, οἶμαι, ὑπὸ τὰ τέσσαρα εἴδη τῶν με-
ταβολῶν, καὶ τὰ εἰρημένα ἀναγαγεῖν, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ τὰς κατηγορίας τὰς ἕξ, ὑπὸ τὰς τέσσαρας
ἀνάξει. ὃ δὲ μάλιστα θαυμάζω, πῶς κατὰ τὸ ποῦ κίνησιν ἰδόντες, κατὰ χρόνον οὐκ ἐθεάσαντο, εἰ μὴ ἄρα ὁ κί-
νησιν χρόνου τιθείς, καὶ χρόνον χρόνου λέγειν ἀναγκασθήσεται. πῶς δὲ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ τῆς φυ-
σικῆς σαφῶς εἰπών, ὥστε κινήσεως καὶ μεταβολῆς ἐστὶν εἴδη τοσαῦτα ὅσα τοῦ ὄντος, ὅμως καὶ ἐν τῷ
πέμπτῳ τῆς πραγματείας ἐκείνης, καὶ ἐνταῦθα οὐκέτι δέκα, ἀλλὰ τέσσαρα εἴδη κινήσεως ἀπαριθ-
B μεῖται. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, καὶ τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι προτίθεται
ὁ Ἀριστοτέλης, δι' ἃς ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσιν οὔ φησιν εἶναι κίνησιν ἢ μεταβολήν, καὶ πρὸς μὲν ἐκείνους
τοὺς ἀπολογισμοὺς ἐπειράθην τι λέγειν ἐν ταῖς εἰς ἐκείνην τὴν πραγματείαν σχολαῖς, ἵνα μὴ τολμη-
ρόν τις ἡγῆται μὴ λίαν, Ἄκραντα γαρυόμενον Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον κατὰ Πίνδαρον, ἐθέλω καὶ τὸν
ἄριστον τῶν αὐτοῦ μαθητῶν τὸν Θεόφραστον ἐνδεῖξαι ταῖς ἐμαῖς ἐννοίαις συμφερόμενον. λέ-
» γει δὲ ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ τῶν φυσικῶν, οὕτως· περὶ δὲ κινήσεως, τὸν μὲν κοινὸν καὶ καθόλου
» λόγον, οὐ χαλεπὸν ἀποδοῦναι καὶ εἰπεῖν, ὡς ἐνέργειά τίς ἐστιν ἀτελὴς τοῦ δυνάμει ὄντος, ᾗ τοιοῦτον καθ'
» ἕκαστον γένος τῶν κατηγοριῶν, ὃ καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως σχεδὸν φαίνεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν
πολλὴν συνήθειαν τῶν φιλοσόφων εἰρημένα, ἀκριβεστέρας καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ ἄλλων τυγχανέ-
τω ζητήσεως. μήποτε δὲ οὐδὲ ἀπορείας ἄξια τυγχάνωσιν, οἱ μέντοι Στωικοὶ διαφέρειν ἀλλήλων ἡγοῦν- 13
ται, τὸ μένειν, τὸ ἠρεμεῖν, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ἀκινητεῖν, τὸ ἀκινητίζειν· μένειν γὰρ ἂν ῥηθῆναι πρὸς ἕνα χρό-
νον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐνεστῶτα καὶ μέλλοντα, μένειν γὰρ λέγομεν, τὸ κατέχον τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ καθ'
ἕξιν· τὸ γὰρ κατὰ τεχνικὸς, μεμενηκέναι λέγομεν. χρῶνται δέ φασι καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ κινεῖσθαι τῷ μένειν,
ὥστε καταχρηστικῶς εἰπεῖν ἄν τινα καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων *τῷ μένειν, ἀντὶ τοῦ μὴ κινεῖσθαι. κοι- *τὸ
νὸν μὲν οὖν πάντων σωμάτων τὸ μένειν. τὸ δὲ ἠρεμεῖν καὶ ἡσυχάζειν φασί, μήποτε ζώων εἰσὶ συμπτώματα·
λίθος γὰρ οὐκ ἠρεμεῖ. ζώων δὲ καὶ τὸ ἡσυχάζειν. τὸ ἀκινητεῖν καὶ ἀκινητίζειν, ἐπὶ τῶν σωμάτων λέγε-
ται, ἃ πέφυκε μὴ κινεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ μὴ κινεῖσθαι δὲ λέγεται.

Quæ in Simplicij commentarijs in caput de Voce Habere,
occurrunt annotanda.

1 Cur de uoce ἔχειν agat postremo loco: & quòd homonymum esse uideatur: & quot eius sint significationes.

2 Cũ Habere ut homonymũ hic distinguat Aristoteles, non ut genus & prædicamentũ ipsum capit.

3 Cur Habere ut genus dictum, in species nõ diuiserit: & si diuideretur, quomodo deberet diuidi, Iamblichi sententia, cum Simplicij censura.

κειμένου γίνεται· γένεσις δὲ καὶ φθορά, ἡ μὲν, ἐκ μὴ ὄντος εἰς ὄν· ἡ δὲ, ἐξ ὄντος εἰς μὴ ὄν. τούτων δὲ καὶ A
τῶν ἄλλων ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ διαφέρουσιν. ὅλως δὲ, ᾧ διαφέρουσιν αἱ τέσσαρες κατηγορίαι
ἀλλήλων, ἥ τε οὐσία, καὶ τὸ ποσὸν, καὶ τὸ ποιὸν, καὶ τὸ ποῦ, τούτῳ καὶ κατὰ ταύτας τὰς κινήσεις διοικοῦσιν.

Ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν κίνησις ἠρεμίᾳ ἐναντία. ἕως τοῦ, ἀλλοιοῦται γὰρ εἰς τοὐ-
*ποιοῦ **ναντίον τοῦ * ποῦ μεταβολῆς γινομένης.**

8 Ὥσπερ τινὰς τῶν κατηγοριῶν, οὕτως καὶ τὴν κίνησιν ἐπιδεκτικὴν τοῦ ἐναντίου θεασάμενος,
τῇ ἁπλῶς μὲν * τῇ ὅλῃ κινήσει τὴν ἠρεμίαν εἶναι φησὶν ἐναντίαν, οὐ τὴν στάσιν καλῶς, ἀλλὰ τὴν κινή-
σεως ἀπόφασιν καὶ στέρησιν· ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα κινήσεσι, τὰς καθ' ἕκαστα κινήσεις. γενέσει μὲν, φθοράν·
αὐξήσει δὲ, μείωσιν. αὗται γὰρ κατὰ συζυγίαν ἀντίθετοι προέχθησαν· ἡ δὲ κατὰ τόπον μία εἶναι δοκοῦσα, τί
ἂν ἔχοι ἐναντίον; ἢ καθόλου μὲν κίνησις κατὰ τόπον τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν. καθόλου δὲ ἐναντιώσεις εἰσὶ,
τοπικαί. ἐναντίον γὰρ τὸ ἄνω τῷ κάτω, κατὰ τοῦτο καὶ κίνησις ἡ εὐθεῖα τῇ ἐναντίᾳ ἐπὶ τὸν ἐναντίον τόπον,
οἷον ἡ ἐπὶ τὸ κάτω κίνησις, τῇ ἐπὶ τὸ ἄνω κινήσει. τῇ δὲ λοιπῇ τῶν κινήσεων, τουτέστι τῇ ἀλλοιώσει, κατὰ τὸ
ποιὸν οὔσῃ κινήσει, οὐ ῥᾴδιον φησὶν ἀποδοῦναι τὸ ἐναντίον, οὐχ ὅτι οὐκ εἰσὶ ποιότητες ἐναντίαι καὶ κινή-
σεις κατ' αὐτάς, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι συνήθης ἡ κατὰ τοῦτο τῆς ἀντιθέσεως ἔννοια, πλὴν ὅτι οὐδὲ κίνησις οὕ-
τως ἐναργὴς ἡ κατὰ ἀλλοίωσιν, ὡς ἡ κατὰ τόπον, μικρὸν δὲ ἐπιστήσασι φανεῖται. διὸ κατ' ἀναλογίαν
μεταγαγεῖν ἀξιοῖ τὰ ἐπὶ τῆς τοπικῆς κινήσεως εἰρημένα ἐπὶ τὴν κατὰ τὸ ποιὸν, καὶ ἀντιθεῖναι τῇ κατὰ τὸ
ποιὸν κινήσει, τήν τε ἐν τῷ αὐτῷ ποιῷ τῷ μεταβάλλοντι ἠρεμίαν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἐναντίου ποιοῦ εἰς τοῦτο
μεταβολὴν, οἷον τῇ τοῦ λευκοῦ εἰς μέλαν, ἣν μελάνσιν καλοῦσι· καὶ τὴν ἐκ τοῦ μέλανος εἰς τὸ λευκὸν,
ἣν λεύκανσιν ὀνομάζουσι. μὴ μέντοι ἐκ τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ μέλαν κινήσει τὴν ἐν τῷ λευκῷ ἠρεμίαν ἀντι-
θετέον. ἀφίσταται γὰρ δεῖ τοῦ ἐναντίου, ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ αὐτὸ καθίσταται. ἠρεμίαν δὲ ἀκουστέον φησὶν Ἰάμ- B
9 βλιχος, τὴν τῆς κινήσεως στέρησιν, ἣν καταχρηστικῶς ἐναντίαν ἐκάλεσε. Ζητοῦσι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς γενέσεως
*τοῦ καὶ φθορᾶς, τίνας αὐταῖς ἠρεμίας ἀντιθετέον, καὶ λέγουσι τῇ μὲν γενέσει, τὴν * τοῦ μὴ εἶναι.
οὕτως δὲ καὶ τῇ μὲν αὐξήσει, ἡ κατὰ ἀτελὲς ἠρεμία ἀντίκειται· τῇ δὲ μειώσει, ἡ κατὰ τὸ τέλειον. Πλωτῖνος
ἀπόφασίς ἐστι δὲ ἐφίστησιν, ὅτι ἀποφάσεως ἐστὶ τοῦ κινεῖσθαι ἡ ἠρεμία· διότι οὐδὲ ἐν γενέσει ἄλλῃ ἠρεμία. εἶτα ζητή-
σας, διὰ τί οὐχὶ καὶ κίνησις ἀπόφασις τῆς στάσεως; ὅτι φησὶν ἡ ἐκεῖ φέρουσα κίνησίς ἐστι, καὶ ὅτι ἡ κί-
νησις, ἔργον, καὶ ἔστιν ἄλλο τι ἐνεργοῦν, καὶ οἷον ὠθοῦν τὸ ὑποκείμενον, καὶ μυρία ἐργαζόμενον αὐτὸ
καὶ φθεῖρον· ἡ δὲ ἠρεμία ἑκάστου, οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο παρ' αὐτό· σημαίνει δὲ μόνον ὅτι κίνησιν οὐκ ἔχει. ἐπὶ δὲ
τῶν νοητῶν φησὶ, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ θατέρῳ μὴ ἀναιρεῖν τὸ ἕτερον, ἀλλ' ἄμφω ἅμα εἶναι,
10 καὶ τὴν κίνησιν καὶ τὴν στάσιν. Ὁ μέντοι Βοηθὸς τὴν ἀντικειμένην ἠρεμίαν τῇ κατὰ ποιότητα κι-
νήσει, οὐκ ἀξιοῖ ποιότητα εἶναι· οὐδὲ τὴν κατὰ μέγεθος, μέγεθος· οὐδὲ τὴν κατ' οὐσίαν, οὐσίαν· ἐναρ-
γοῦς λέγων τοῦτο εἶναι ἐκ τοῦ κατὰ τόπον· ἄλογον γὰρ τὴν ἐν τόπῳ ἠρέμησιν, τόπον καλεῖν. οὐ μέντοι
οὐδὲ ἀποφάσεις τῶν κατ' αὐτὰς κινήσεων τὰς ἠρεμίας εἶναι συγχωρεῖ, ἀλλὰ σχέσιν εἶναι τὴν ἠ-
ρέμησιν καὶ τὴν κίνησιν, πρός τε τὸν χρόνον, καὶ τὸ εἶδος, καθὸ ἂν τύχῃ κινούμενόν τι ἢ ἠρεμοῦν. ἔοι-
κε γάρ φησιν ὁ χρόνος φύσιν ἔχειν, ὥστε ἀεὶ ῥεῖν, καὶ εἰς ἑτεροῖα μεθίστασθαι. διὰ δὴ τοῦτο συμπα-
ρέπεται πάσῃ κινήσει καὶ ἠρεμίᾳ. ἡ μὲν οὖν κίνησις, ὁμοίως ἔχει πρός τε τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον, οἷον,
ἐπὶ μὲν φορᾶς ἐχούσης φησὶν ὁμοίως, διὰ τὸ καθ' ἕτερον καὶ ἕτερον ἀεὶ τοῦτο γίνεσθαι. ἡ δὲ ἠρέμησις,
ἐναντίως φησὶ πρὸς τὸν τόπον ἔχει καὶ τὸν χρόνον· ὁ μὲν χρόνος, οὐδέποτε ὁ αὐτός· ὁ δὲ τόπος ἀεὶ ὁ
αὐτὸς, ὥστε ἡ σχέσις αὕτη πρός τε τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον διάφορος οὖσα, ὅτε μὲν, ἠρεμία, ὅτε δὲ,
κίνησις γίνεται. καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις φησὶ κατὰ τὰ αὐτὰ εὑρήσομεν· ὅταν μὲν ἡ αὐτὴ σχέσις ᾖ τοῦ ὑποκει-
μένου, πρός τε τὸν χρόνον καὶ τὸ μέγεθος, κίνησιν εἶναι· ὅταν δὲ ἐναντία τῇ κατὰ μέγεθος, ἠρεμίαν. Γ
τὸ δὲ αὐτὸ καὶ περὶ ἀλλοιώσεως ῥητέον, ὥστε δῆλόν φησι ἐκ τούτων, ὡς οὐκ αὐτὸ τὸ μέγεθος, οὐδὲ
αὐτὸ τὸ ποιὸν, ἠρεμία. καὶ οἱ τρόποι οὖν τῶν ἠρεμήσεων, οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ τῶν κινήσεων· καθ'
ἕκαστον γὰρ τῆς σχέσεως αὐτῆς ἰδέαν ἔχει ἡ ἐναντιότης, ἐπί τε τῶν κινουμένων καὶ ἠρεμούντων. ταῦτα μὲν
οὖν ὁ Βοηθὸς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀγχίνοιαν διακρίνει. μήποτε δὲ οὔτε ἡ κίνησις, οὔτε ἡ ἠρεμία σχέσις πρὸς
11 χρόνον ἐστὶν, εἴπερ ἀριθμὸς κινήσεως ὁ χρόνος. Ἀλλὰ ζητεῖν οἶμαι ἄξιον διὰ τί τῇ κινήσει μὴ τὴν
στάσιν ἀντιτίθεμεν ὡς εἶδος εἴδει τῶν παρὰ Πλάτωνι τοῦ ὄντος γενῶν, καὶ ἡ κίνησις ἐστὶ καὶ ἡ στάσις.
*ὡς γὰρ †ὥσπερ κίνησίς ἐστι, καθάπερ τῶν εἰρημένων γενῶν, οὕτως εἶναι δεῖ πάντως καὶ στάσιν τὴν ἀντικει-
μένην τῇ κινήσει· οὐ γὰρ μόνον γίνεται ἡ οὐσία καὶ φθείρεται, ἀλλὰ καὶ ἔστι. καὶ τοῦτο κατὰ τὴν στάσιν ἔχει, καὶ
κατὰ τόπον οὐ κινεῖται μόνον τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ ἕστηκε. καὶ ἡ στάσις αὕτη, οὐκ ἀπόφασίς ἐστι τῆς κι-
νήσεως· οὐ γὰρ κατὰ ἀπόφασιν κινήσεως ἕστηκε πρὸς τὸ κέντρον ἡ γῆ· ὥσπερ οὐδὲ ὁ οὐρανὸς κατὰ ἀπόφα-
σιν στάσεως κύκλῳ κινεῖται· ἔχει γὰρ καὶ ἡ στάσις οὐκ ἐλάττονα τῆς κινήσεως ἐνέργειαν, ὡς δηλοῖ τὸ,
μηδὲ

α ε β

παντὸς παραλληλογράμμου τῶν περὶ τὴν διάμετρον αὐτοῦ παραλληλογράμμων ἓν ὁποιονοῦν σὺν τοῖς δυσὶ παραπληρώμασι, γνώμων καλείσθω.

παραπλήρωμα γ ω κ ξ η θ

γ ζ δ

A καὶ γὰρ ἀφαιρούμενος, ὁμοιόσχημον τῷ ὅλῳ τῷ ἐξ ἀρχῆς, τὸ καταλειπόμενον ποιεῖ· καὶ προστιθέμενος, ὁμοιόσχημον τὸ ὅλον τῷ ἐξ ἀρχῆς. ἐπεὶ οὖν τετράγωνόν ἐστι τὸ καταλειπόμενον, ἀφαιρουμένου τοῦ γνώμονος, δῆλον ὅτι καὶ τετραγώνῳ γνώμων προστεθῇ, τετράγωνον γίνεται τὸ ὅλον, τοῦ
θ μὲν ποιοῦ, μένοντος· τετράγωνον γάρ. τοῦ δὲ ποσοῦ, ἀμειβομένου· μεῖζον γάρ ἐστιν ἐλάττονος. εἰ οὖν μήτε αὐξόμενον, μήτε μειούμενον τὸ τετράγωνον ἀλλοίωσιν ὑπομένει, δῆλον ὡς ἄλλαι μὲν κινήσεις, αἱ κατ' αὔξησιν καὶ μείωσιν, ἄλλαι δὲ αἱ κατ' ἀλλοίωσιν. Εἰπὼν δὲ περὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν ὡς οὐ πάνυ 7
διαφερουσῶν ἀλλήλων, ἐπὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἀπορίαν εἶναί φησι, μήποτε τὸ ἀλλοιούμενον καὶ κατ' ἄλλην πάντως κινεῖται κίνησιν, αὐτῷ τῷ ἀλλοιοῦσθαι, ὥσπερ λέγουσί τινες κατὰ τόπον κινεῖσθαι. οὗτοι δὲ Δημοκρίτῳ κατακολουθοῦντες, ὃ περὶ τῶν ἄλλων ἀμφισβητοῦσι κινήσεων, μὴ δέοι πάντας εἰς φορὰν ἀνάγειν, ἀλλ' εἰ καὶ συγχωρηθεῖεν οἱ οὕτω λέγοντες, καὶ τῇ τῶν μορίων μεταβολῇ ποιεῖν τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ οὕτως ἄλλη μὲν ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ μορίων οὖσα, ἄλλη δὲ ἡ ἀλλοίωσις τοῦ ὅλου ὑπάρχουσα μὴ μεταβαίνοντος κατὰ τόπον. καὶ ἐπὶ τῆς αὐξήσεως δὲ ὁμοίως, ἄλλη μὲν ἡ τῶν μορίων φορά, ἄλλη δὲ ἡ τοῦ αὐξανομένου κίνησις οὐδαμοῦ μεταβαίνοντος. εἰ οὖν ἄλλο μὲν ἡ φορά, ἄλλο δὲ τὸ ἀλλοιούμενον καὶ αὐξόμενον καὶ μειούμενον, οὐκ ἂν εἴη ταὐτὸν ἡ φορὰ ταῖς τοιαύταις κινήσεσιν. εἰκότως δὲ καὶ ἐπὶ
B τῆς ἀλλοιώσεως ταύτην μάλιστα, τὴν ἀπορίαν φασί, διότι ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν εἴωθε παρακολουθεῖν ἡ ἀλλοίωσις. καὶ γὰρ τοῖς αὐξομένοις καὶ μειουμένοις, καὶ τοῖς γινομένοις καὶ φθειρομένοις· ἀλλοιουμένων γάρ τινων, ἡ καθ' ἕκαστον τούτων γίνεται. καὶ τὰ κατὰ τόπον κινούμενα, ἢ ἠρεμοῦντα θερμαίνεται καὶ ψύχεται, καὶ χρωμάτων ἴσχει διαφοράς. εἰ οὖν ἄλλῃ τινὶ κινήσει, ἢ ἄλλαις ἀεὶ παρακολουθεῖ ἡ ἀλλοίωσις, οὐκ ἂν εἴη φαῖεν καθ' ἑαυτὴν κίνησις ἀφωρισμένη. καὶ οἱ περὶ Δημόκριτον δέ, καὶ ὕστερον οἱ περὶ Ἐπίκουρον τὰς ἀτόμους ἀπαθεῖς καὶ ἀποίους ὑποτιθέμενοι τῶν ἄλλων ποιοτήτων, πλὴν τὰ σχήματα, καὶ τὴν ποιὰν αὐτῶν σύνθεσιν, ἐπιγίνεσθαι λέγουσι τὰς ἄλλας ποιότητας, τάς τε ἁπλᾶς, οἷον θερμότητας καὶ λειότητας, καὶ τὰς κατὰ χρώματα καὶ τοὺς χυμούς. εἰ δὲ οἱ τῇ ποιᾷ συνθέσει τῶν ἀτόμων ταῦτα καὶ ἡ ἀλλοίωσις αὐτή, κατ' αὐτὰ ἂν εἴη μεταβολή. ἡ δὲ ποιὰ σύνθεσις αὐτῶν καὶ μετάθεσις καὶ τάξις, οὐκ ἀλλαχόθεν ἢ ἐκ τῆς φορᾶς καὶ τῆς τοπικῆς κινήσεως ἐστίν, ὥστε ἡ ἀλλοίωσις τῇ φορᾷ ἡ αὐτή, ἢ παρακολουθοῦσα ταύτῃ, καὶ ταύτης τι. ἀλλ' εἴπερ φησὶν ἡ ἀλλοίωσις τῶν ἄλλων κινήσεων τινὶ ἡ αὐτὴ ἦν, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον καὶ ἐκείνην πάντως κινεῖσθαι τὴν κίνησιν. νῦν δὲ πολλὰ ὁρῶμεν λευκαινόμενα καὶ θερμαινόμενα, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ποιότητας μεταβάλλοντα, καὶ μήτε αὐξόμενα, μήτε μειούμενα, ἢ γινόμενα, ἢ φθειρόμενα, μὴ δὲ μέντοι κατὰ τόπον μεταβάλλοντα.
Γ ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κινούμενον ἄλλην κίνησιν, οἷον τὸ αὐξόμενον, εἰ τῇ αὐξήσει ἡ αὐτή ἐστιν, εὐθέως καὶ ἀλλοιοῦσθαι. πολλὰ δὲ αὐξόμενα, οὐκ ἀλλοιοῦται, ὥσπερ τὸ τῇ παραθέσει τοῦ γνώμονος αὐξόμενον τετράγωνον. καὶ θαυμαστῶς ἐπὶ τῆς αὐξήσεως εὗρεν οὐκ ἐπισυμβαῖνον ὅλως ἀλλοίωσιν. ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων κινήσεων, δύσκολον τὸ μὴ συνυπάρχειν αὐτήν. καὶ γὰρ τὸ κατὰ τόπον κινούμενον θερμαίνεται, καὶ τῇ θερμότητι χρῶμα διάφορον ἀκολουθεῖ. καὶ τὸ γινόμενον καὶ φθειρόμενον, ἀλλοιουμένων τινῶν, ἐκείνας κινεῖται τὰς κινήσεις· διόπερ ἐπὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἡ ἀπορία χώραν ἔσχε. καὶ συνυπάρχει δέ, οὐχ ἡ αὐτή ἐστιν ἐκείναις. ἀλλ' ὅτι μὲν ἄλλη παρὰ τὴν φοράν ἐστιν ἡ ἀλλοίωσις, δέδεικται, εἴπερ καὶ κατὰ τοὺς τὴν αὐτὴν τιθέντας, ἄλλου μὲν ἐστὶν ἡ φορά, τῶν μορίων, ὥς φασιν, *ὅλου
ἄλλου δὲ ἡ ἀλλοίωσις, τοῦ * ἄλλου. ὅτι δὲ ἄλλη παρὰ τὴν αὔξησιν, ἱκανῶς ἐκ τοῦ τετραγώνου αὐξήσεως δέδεικται· καὶ γενέσεως δὲ καὶ φθορᾶς, ἑτέρα ἡ ἀλλοίωσις· καὶ γὰρ αὕτη μὲν σωζομένου τοῦ ὑπο-

A ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐνέργειαν. μήποτε δὲ ἐν τῇ μεταξὺ τὰ φυσικά· τὸ πρότερον καὶ ὕστερον κατὰ τόπον ἀφορίζει· πρότερον μὲν γὰρ κατὰ τόπον λέγει, τὸ τῇ ὡρισμένῃ ἀρχῇ κατὰ τόπον πλησιαίτερον, ὕστερον δέ, τὸ * πορρώτερον δή, † τὸ καὶ ἅμα κατὰ τόπον τὸ τῷ προτέρῳ τούτῳ καὶ ὑστέρῳ ἀντικείμενον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ἅμα κατὰ τόπον, τὸ κατὰ τόπον χωρὶς ἀντικείμενον. εἰ δέ τις ἀπορεῖ διὰ τί μὴ πᾶσι τούτοις ἐπεξῆλθεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀρκεῖ λέγειν, ὅτι ὅσα πρὸς σαφήνειαν αὐτῷ τὴν φράσιν τὴν ἥρμοστο, ταῦτα διώρθωσε, τὰ περιττὰ παραλιμπάνων, διὰ τὸ τῆς εἰσαγωγῆς σύμμετρον. αὐτίκα τὸ ἅμα εἶναι τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιαιρούμενα ἀλλήλοις, εἰς ἐκεῖνα ἔχει τὴν ἀναφορὰν τῶν ἑτέρων γενῶν, καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων. καὶ ὅτι οὐδὲν μᾶλλον ἐν ταῖς οὐσίαις τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων οὐσίαι. καὶ τὸ ἀντιστρέφειν δέ, μὴ αἴτιον ὄντος θατέρου ὡδὶ τὴν πρός τι εἴληχεν, ὅτι καὶ ἅμα αὐτὰ τῇ φύσει εἶναι ἔλεγε· διὸ καὶ νῦν τὸ ἅμα, διὰ τὸ ἅμα εἶναι τῇ φύσει ἐδίδαξεν ὡς οἰκεῖον τοῖς εἰρημένοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

*πορρώτερον καὶ τὸ

Quae in Simplicij commentarijs in caput de motu annotanda uidentur.

1 Cur de motu hic agat: & quòd motus nomine mutationem significet: nec specierum appellatione propriè hic utatur.

2 Motus diuisio quomodo fiat.

3 Obiectio Nicostrati: Aristotelem cùm in Physicis neget generationem & corruptionem esse motus, non rectè hic motibus connumerare. & obiectionis solutio.

B *4 Democritum cùm rerum principia atomos faciat, solùm secundum locum motionem introduxit. Plato alterationem adiecit, Aristoteles auctionem & diminutionem. Vbi & quot Plato motus species fecerit, nonnulla.*

5 Non rectè Aristotelem, alterationem ab auctione diuersam esse, subiecto exemplo quadrati & gnomonis circumpositi, probasse, Nicostrati obiectio, & eiusdem solutio.

6 Explicatio, quid gnomon, & quomodo quadrato circumpositus, maius quidem ipsum faciat, & ab eodem ablatus, minus, figuram tamen non alteret.

7 Aristotelis uerborum explicatio, cum refutatione quarundam obiectionum, diuisionem Aristotelis impugnantium. Vbi simul docetur, quomodo omnes à se mutuò motus distent.

8 Quòd contrarietas circa motum spectetur, & qualis ea sit.

9 Cuiusmodi quies generationi, corruptioni, auctioni & diminutioni opponatur. Vbi de quiete & statione, quid sint, nonnulla.

10 Ex Boëthi sententia motum & quietem esse habitudinem quandam ad tempus, & subiectum in quo motus exercetur.

11 Cur motui non statum, ut speciem speciei, sed quietem, ut priuationem aut negationem, opposuerit.

12 Cur cùm in rebus generationi & corruptioni obnoxijs, secundum quodlibet prædicamentũ motus seu mutatio esse uideatur, secundum quatuor tamen solùm, substantiam, quantitatem, qualitatem, & Vbi, ab autoribus statuatur: dubitatio quidem copiosè proposita, sed non soluta.

13 Stoici quomodo distinguant hæc inter se, μένειν, ἠρεμεῖν, ἡσυχάζειν, ἀκινητεῖν, ἀκινητίζειν.

Περὶ κινήσεως.

Κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ. ἕως τοῦ, ὥστε ἕτεραι ἂν εἴησαν αἱ κινήσεις ἀλλήλων.

Ἐμνημόνευσε μὲν τῆς κινήσεως καὶ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ· αἱ δὲ περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν κατηγορίαι, οὕτως ἔχουσι συγγενῶς πρὸς τὴν κίνησιν, ὡς καὶ γένος ἀμφοῖν 1
Γ δόξαι τὴν κίνησιν, ὡς τοῖς τισὶ τῶν φιλοσόφων. εἰκότως δὴ καὶ περὶ κινήσεως διαλέγεται τὰ εἴδη τῆς κινήσεως διαιρούμενος, τουτέστι τῆς μεταβολῆς. κοινότερον γὰρ κινήσεως εἶπεν, ἀντὶ τῆς μεταβολῆς. ἐπεὶ δὲ γὰρ ἐν τοῖς περὶ οὐσίας λόγοις τὴν ἄτομον οὐσίαν κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν ἔλεγε δέχεσθαι τὰ ἐναντία, εἰκότως διαιρεῖται τὴν μεταβολήν. καὶ εἴδη δὲ κοινότερα εἶπεν· οὐ γὰρ δοκεῖ αὐτῷ γένος εἶναι ἡ μεταβολή, ἣν διαιρεῖ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, εἴς τε γένεσιν καὶ φθοράν, καὶ εἰς τὰς ἄλλας μεταβολάς, ἃς κινήσεις καλεῖ, αὔξησιν, μείωσιν, ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. ἀλλὰ τίς μὲν ἡ οὐσία τῆς κινήσεως, καὶ τίς ὁ ὅρος αὐτῆς, καὶ εἰ γένος ἐστίν, ἢ οὔ, καὶ τὰ ἄλλα περὶ αὐτῆς ἀκριβῆ θεωρήματα ἐν ἄλλοις ἐζήτησαν, τῆς φυσικῆς ὄντα πραγματείας οἰκεῖα. διαιρέσεις δὲ τινὰς αὐτῆς παραδεδώκασιν, ὥσπερ εἰώθασιν ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς γίνεσθαι, καὶ ταύτας ἰδιωτικωτέρας, τοσοῦτον προσέχουσιν, ὡς νῦν περὶ κινήσεως, οὐ νοερᾶς ἢ ψυχικῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ τῆς φυσικῆς καὶ σωματικῆς. Ἐπεὶ δὴ τὸ κινού- 2
μενον ὡς σῶμα, τοῦ ἐν ᾧ ἦν πρότερον, ἐξίσταται· ἐξίσταται δὲ τὰ μέν, κατ' οὐσίαν, τὰ δέ, κατὰ ποσότητα, τὰ δέ, κατὰ ποιότητα, τὰ δέ, κατὰ τόπον ποιούμενα τὴν μεταβολήν, κοινῶς πανταχοῦ τοῦ μεταβάλλειν θεωρουμένου, τέσσαρες γίνονται διαφοραί, ὧν τινὲς διπλαῖ· ἡ μὲν γὰρ κατ' οὐσίαν

ἦν μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, καὶ ταύτῃ τὸ πρότερον ἔχει· τὸ δὲ, ἀντιστρέφει A μὲν, ἀλλ' ὡς αἴτιον καὶ αἰτιατὸν ἦν ἡ ἀντιστροφή. καὶ ταύτῃ πάλιν τὸ μὲν, πρότερον ἦν, τὸ δὲ, ὕστερον. ἐπὶ δὲ τοῦ ἅμα καθόσον μὲν ἀντιστρέφει, ἀντίκειται τῷ μὴ ἀντιστρέφοντι· καθόσον δὲ ὡς ἴσχυσε ζητεῖν, ὡς αἴτιον καὶ αἰτιατῷ, ὡς ἔχει τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ ἅμα τὸ σημαινόμενον, τὰ πρός τι ἅμα ἐλέγετο. καὶ γὰρ συμφυῆ γέ ἐστι καὶ συναναιρεῖ ἀεὶ ἄλληλα τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδέτερον θατέρου

4 αἴτιόν ἐστι. Τρίτον τοῦ ἅμα σημαινόμενον παραδίδωσιν, ἅμα λέγων τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις· ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται, τὰ κατὰ τὴν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν ἀναφερόμενα. οὐδὲ γάρ ἐστιν ὅτε γένους πλείονες γίνονται διαιρέσεις· αἱ μὲν, καὶ ἰσοστοίχως, ὡς ὅταν τῶν σωμάτων τὰ μὲν, θερμά, τὰ δὲ, ψυχρὰ λέγωμεν· ἢ τὰ μὲν, ἔμψυχα, τὰ δὲ, ἄψυχα. καὶ καλοῦσι ταύτας ἀντιδιαιρέσεις· αἱ δὲ, τὸ πρότερον ἔχουσαι καὶ ὕστερον, ὡς ὅταν τὸ ἔμψυχον, τουτέστιν εἰπεῖν τὸ ζῷον διέλωμεν εἰς τὸ πτηνὸν καὶ τὸ χερσαῖον καὶ ἔνυδρον. καὶ καλοῦσι ταύτην τοῦ ζῴου ὑποδιαίρεσιν. ἀντιδιαίρεσις μέντοι ἐστὶν, ἡ κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν τομὴν γινομένη τῶν διῃρημένων ἀντίθεσις, ὥστε τῷ μὲν ἐμψύχῳ τὸ ἄψυχον ἀντιδιῃρῆσθαι, ἐκ τῆς αὐτῆς γινομένης τομῆς, τῷ δὲ πτηνῷ, τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον. καὶ ἕκαστον δὲ τούτων, εἰς εἴδη πάλιν τέμνεται· καὶ ἔσται καὶ ἐκεῖνα τὰ εἴδη ἅμα τῇ φύσει, ὡς ἀντιδιῃρημένα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους. οὐδεμία γὰρ αὐτῶν πρότερον ἢ ὕστερον θεωρεῖται, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλως διαιρέσεων τὰ κατὰ τὴν προτέραν διαίρεσιν, πρότερα ἦν, τῶν κατὰ τὴν ὑστέραν, ὡς ἂν συναναιροῦντα μὲν, οὐ συναναιρούμενα δὲ καὶ συνεπιφερόμενα μὲν, μὴ συνεπιφέροντα δέ. τουτέστιν εἰπεῖν μὴ ἀντιστρέφοντα κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν καὶ τοῦ ζῴου ὄντος, οὐ πάντως ἔνυδρον· ἐνύδρου δὲ ὄντος, πάντως ζῷον. καὶ ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται τὸ ἔνυδρον, ἐνύδρου δὲ ἀναιρουμένου, οὐκ ἀναιρεῖται τὸ ζῷον. τούτῳ δὴ τῷ ἅμα δοκεῖ μηδὲ ἐν ἀντικείμενον πρότερον καὶ ὕστερον παραδεδόσθαι. λέγει δὲ ὁ Ἰάμβλιχος ἀντικεῖσθαι τούτῳ τὰ κατὰ προτέραν καὶ ὑστέραν γινόμενα διαίρεσιν, ὡς τὸ ἔμψυχον τὸ ἐκ τῆς προτέρας διαιρέσεως ληφθὲν, πρότερόν ἐστι τοῦ πτηνοῦ τοῦ ἐκ τῆς ὑστέρας διαιρέσεως. E οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει ταῦτα κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὥστε καὶ τοῦτο τοῦ ἅμα τὸ σημαινόμενον τῷ δευτέρῳ ἀντίκειται τρόπῳ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου, ἐν ᾧ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τέτακται. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος τὸ ζῷον εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον διελὼν, καὶ τὸ ἄλογον εἰς πτηνὸν καὶ χερσαῖον καὶ ἔνυδρον, πρότερον τὸ λογικὸν τοῦ πτηνοῦ τίθησιν. οὕτω δέ φησι καὶ ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων, οἱ μὲν τὰ ἁπλᾶ καὶ οὐχ ἁπλᾶ διελόμενοι, εἰς τὸ ἅμα τὴν διαίρεσιν ἐποιήσαντο· οἱ δὲ εἰς τὰ ἁπλᾶ καὶ συνημμένα καὶ διεζευγμένα, οὐκ ὀρθῶς. τοῦ γὰρ

5 οὐχ ἁπλοῦ τούτου καὶ ἁπλοῦ ἀντιδιῃρημένου, εἴδη ἐστὶ, τό, τε συνημμένον καὶ τὸ διεζευγμένον. Δοκεῖ δέ φησι καὶ τῇ τάξει εἶναί τινα ἅμα τοῖς κατὰ τάξιν προτέροις καὶ ὑστέροις ἀντικείμενα, ὥσπερ τὰ ἰσότιμα καὶ ἰσοτάξια. ἢ δύναται τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα κοινότερα ἅμα καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ τάξει εἰρῆσθαι, μᾶλλον γε τῇ τάξει ταῦτα ἅμα, ἤπερ τῇ φύσει, εἴγε τῇ φύσει ἅμα τὰ συνυπάρχοντα ἀλλήλοις καὶ συναναιρούμενα ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν πρός τι. οὐχ οὕτως δὲ ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι καὶ τὸ ἰσοτάξιον καὶ ἰσότιμον, οὐκ ἂν κατὰ τάξιν ἔχοι τὸ ἅμα. οὐδὲ γὰρ τὸ κατὰ τάξιν πρότερον καὶ ὕστερον, ἐν ἀξίας ἢ τιμῆς ὑπεροχῇ, καὶ οὐδεμία τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐλέγετο ἔχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς τῆς θέσεως προτερήμασιν, ὡς τὸ προοίμιον πρότερον ἐλέγετο τῆς διηγήσεως κατὰ τάξιν. τὸ δὲ ἰσοτάξιον καὶ ἰσότιμον, τῷ τετάρτῳ μᾶλλον τρόπῳ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου ἀντίκειται, τῷ κατὰ τὸ βέλτιον καὶ τιμιώτερον, ὅπερ ὡς σαφὲς ἐκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παρεῖσθαι. τὰ δὲ κατὰ τάξιν, ἅμα ἐκ αὖ τὰ τὴν αὐτὴν ἔχοντα θέσιν, ὡς τὰ πλείονα προοίμια ἅμα ἂν λέγοιτο πρό τε τῆς διηγήσεως, καὶ ἔστι τις καὶ ἐν αὐτοῖς τάξις. μήποτε δὲ τὰ διῃρημένα ταῦτα, τῷ κατὰ τὴν τάξιν προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ ἀντίκειται, ἅτε καὶ ἰσόστοιχα ὄντα, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντα τάξιν. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος λέγει· μήποτε δὲ τὸ ἅμα κυρίως, οὐδὲ ἀντέχεται τάξεως· ἡ γὰρ τάξις ἐν διακρίσει. σημειωτέον δέ φησιν ὁ Z Ἰάμβλιχος, ὅτι ἐν παντὶ γένει δεῖ τινὰ ἀντιδιῃρῆσθαι εἴδη, καὶ ἅμα εἶναι τῇ φύσει, ὃ οὐκ ἔστιν ἐν οἷς

6 τὸ μὲν, πρότερόν ἐστι, τὸ δὲ, ὕστερον· καὶ ὅτι τὸ πτηνὸν καὶ πεζὸν καὶ ἔνυδρον, εἴδη τοῦ ζῴου ἐστίν. Ἔστι δὲ ἅμα καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἐγγινόμενα ἀλλήλοιν, ὥσπερ καὶ πρότερον καὶ ὕστερον ἐλέγετο κατὰ τόπον. τὰ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀγγείῳ ὄντα, ἅμα λέγομεν καὶ ὁμοῦ· τὸ δὲ ἅμα, τῷ ὁμοῦ ὡσαύτως λέγεται· Ἤδη ἅμα πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς, φησὶν Ὅμηρος. καὶ κεῖσθαι δὲ ἅμα φαμὲν, τὰ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κείμενα, καὶ οἰκεῖν ὁμοῦ, τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ οἰκοῦντας. καταχρῶνται δὲ τῷ ἅμα καὶ ἐπὶ τῶν κοινῇ τι πραττόντων, ὡς ἐπὶ τοῦ ἅμα πολιτεύεσθαι. μήποτε δὲ οὐδὲ ἐν τούτων τῶν εἰρημένων ἅμα κυρίως δυνατὸν λέγειν, εἰ μὴ ἄρα πλατικῶς. οὔτε γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ δύο σώματα εἶναι, οὔτε κεῖσθαι δυνατὸν, ἵνα καὶ ἅμα λέγηται κυρίως, διὸ καὶ παρῆκεν αὐτὰ ὁ Ἀριστοτέλης. ἐπὶ τούτου φησὶν Ἰάμβλιχος, ὅτι τῷ μὲν κατὰ χρόνον ἅμα ἀντιτίθεμεν τὸ κατὰ χρόνον πρότερον καὶ ὕστερον· ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τόπον, ἀντιτίθεται τὸ χωρίς. διττὸν δὲ τοῦτο, τὸ μὲν, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ τόπῳ, τὸ δὲ, καθ' ὃ ἀντιτίθεται τὸ κοινῇ, δεῖ βασανίσωμεν τοῦτο κοινῇ, οὔτε κατὰ τόπον, οὔτε κατὰ χρόνον τὸ κοινῇ λέγοντες,

ἀλλὰ

Τὸ ἅμα λέγεται [illegible]

ὁμοῦ

A καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα. οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖ τοὺς τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου τρόπους ἀπηριθμήσατο, καὶ δῆλον ὅτι περιέχονται ἐν τούτοις οἱ ἐν ταῖς κατηγορίαις εἰρημένοι, ὁ μὲν κατὰ χρόνον, καὶ ὁ κατὰ τάξιν, καὶ ὁ κατὰ δύναμιν, ἐν τῷ πρώτῳ. τὰ δὲ κατὰ φύσιν καὶ αἰτίαν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ. Οἱ μέντοι πέντε τρόποι, οἱ ἐν 10
ταῖς κατηγορίαις, ἀναχθήσονται εἰς τὰ αὐτὰ τέσσαρα γένη οὕτως, ὁ μὲν κατὰ χρόνον, εἰς τὴν ποτὲ κατηγορίαν· ὁ δὲ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ συναναιρεῖν μὲν, μὴ συναναιρεῖσθαι δὲ, καὶ ὁ κατὰ δύναμιν, καὶ ὁ κατὰ αἰτίαν, ὑπὸ τὰ πρός τι· ὁ δὲ κατὰ τάξιν, ὑπὸ τὸ κεῖσθαι. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὸ ὕστερον ἐν ταῖς αὐταῖς ἔσται κατηγορίαις, ἐν αἷς καὶ τὸ πρότερον. Καὶ Στράτων δὲ ὁ Λαμψακηνὸς ἐν τῷ περὶ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου 11
μονοβίβλῳ, πολλοὺς ἀπηριθμήσατο τρόπους, οὓς νομίζω δυνατὸν εἶναι ὑπὸ τοὺς πέντε τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους ἀναγαγεῖν, διὰ μερισμὸν ἐκείνων ὄντας. ὑπὸ μὲν γὰρ τὸ τῷ χρόνῳ πρότερον, ταχθήσεται τὸ ἀτελὲς τοῦ τελείου, λεγόμενον, διότι ἔσχατον ἐν πᾶσι τὸ τέλος· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑπὸ τὴν τάξιν, ἔτι δὲ ὑπ' ἄμφω ταῦτα, καὶ ὁ τῇ ἀξίᾳ, καὶ δυνάμει. καὶ τῇ φύσει πρότερόν ἐστιν, ὃ ἐνδείκνυμι πρότερον, διὰ μονάδος, ἢ δυάδος· καὶ πλήθους, ἢ ἀριθμοῦ καὶ πολλαπλοῦ· ταῦτα γὰρ οὐδὲ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἐνδείκνυμι αὐτῶν. πρότερον δὲ καὶ τῷ χρόνῳ, καὶ τῇ ἀξίᾳ, ὧν τὸ ἔργον πρότερον, διὸ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ· τὸ μὲν γὰρ σωτηρίας, τὸ δὲ φθορᾶς αἴτιον. πρότερον δὲ τὸ εἶναι τοῦ φθείρεσθαι καὶ χρόνῳ καὶ ἀξίᾳ. πρότερον δὲ τῇ φύσει ὡς μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὅπερ δυνατὸν εἶναι θατέρου μὴ ὄντος, ὡς τόπος σώματος, καὶ σῶμα χρώματος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ θάτερον ἐν θατέρῳ πέφυκε γίνεσθαι, διὸ ἡ οὐσία ποιοῦ καὶ ποσοῦ· οὕτως δὲ καὶ τὸ κατὰ φύσιν πρότερον τοῦ παρὰ φύσιν, καὶ ὁ νόμος, τῆς παρανομίας, καὶ ἡ ἕξις, τῆς στερήσεως. ὑπὸ δὲ τὸ τῇ ἀξίᾳ πρότερον καὶ τὸ δυνάμει, τάττοιτο ἂν τὰ τιμιωτέρῳ συγγενέστερα, ὡς τὸ ποσὸν τοῦ ποιοῦ πρότερον τάττοιτο ἂν, διότι τὸ μὲν ποσὸν, μέρος τῆς οὐσίας, τὸ δὲ ποιὸν, οὔ. καὶ εἰ τὸ μὲν, μετέχει γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὡς ὁ
B χρόνος, τὸ δὲ, οὔ, ὡς ὁ τόπος· καὶ τὸ ἀεὶ κρεῖττον, τὸ δὲ, οὔ. ἄνευ μὲν τῆς αἰσθήσεως εἶναι τὴν ψυχὴν, ἀδύνατον· ἄνευ δὲ ἐπιθυμίας εἶναι, δυνατόν. καὶ τὸ ἀμερὲς τοῦ μεριστοῦ· ἀρχῇ γὰρ ὁμοιότερον, ὥσπερ καὶ κύκλου τὸ κέντρον, καὶ τὸ μᾶλλον τοῦ προτέρου μετέχον, ὡς τὸ ἀΐδιον ἀεὶ, τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ φθαρτὸν δὲ τοῦ κακοῦ. καὶ τὸ ἄρτιον δυάδος, τὸ δὲ περιττὸν, τριάδος· καὶ εἰ τὸ ἀεὶ μένει χρόνον τινὰ, τὸ δὲ οὐ μένει, διὸ σῶμα, κινήσεως καὶ χρόνου. ὑπὸ δὲ τῇ τάξει πρότερον, εἴη ἂν τὸ τοῦ μεταξὺ πρότερον· ὕστερον δὲ, τὸ τοῦ μεταξὺ ὕστερον. ὑπὸ δὲ τοῖς ἀντιστρέφουσιν, ὡς αἱ πηγαὶ, πρότερον ἂν εἴη τὸ στοιχεῖον. καὶ γὰρ ἂν καὶ τὸ μέρος τοῦ ὅλου, ὡς τὸ πεπερασμένον τοῦ ἀπείρου. καὶ εἰ θάτερον ἐκ θατέρου, διὸ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος· ὑλικὸν γὰρ καὶ οὗτος αἴτιον. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο, καὶ πρότερον καὶ ὕστερον εἶναι δυνατὸν, καὶ αὐτὸς ὁ Στράτων ἐνδείξατο τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον, πρότερα καὶ ὕστερα ἀλλήλων ἀποφαίνων.

Τὸ ἀτελὲς τοῦ τελείου χρόνῳ πρότερον.

Quae in Simplicij commentarijs in caput de uoce Simul, continentur annotanda.

1 Cur hic de significationibus uocis Simul agat, & post Prioris tractationem subijciat.

2 De prima huius uocis acceptione, quae primae Prioris opponitur.

3 De secunda, quae secundae & quintae.

4 De tertia τοῦ ἅμα significatione: ubi quid ἐπιδιαίρεσις, ὑποδιαίρεσις, & ἀντιδιαίρεσις, docetur, & cui Prioris modo opponatur.

5 Quae ordine simul sint: ubi de ἰσοβαθεῖ καὶ ἰσοτίμοις uariant interpretum sententiae, alijs ad hanc significationem ea spectare uolentibus, alijs ad eam quae quarto Prioris modo opponitur.

6 Quae in eodem sunt loco, an simul esse dicantur: et alijs quibusdam huius uocis significationibus, quae impropriae esse uidentur.

Γ
Περὶ τοῦ ἅμα.

Ἅμα δὲ λέγεται. ἕως τοῦ, ἁπλῶς δὲ ἅμα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστί.

Χρησάμενος καὶ τῷ ἅμα ἐν τοῖς περὶ τῶν πρός τι λόγοις, εἰκότως καὶ περὶ αὐτοῦ 1
προτίθεται διδάξαι. μετὰ τὸ πρότερον δὲ καὶ ὕστερον, τάττει τὸ ἅμα, διότι ἀντίκειται πρὸς ἐκεῖνα, ὡς δηλοῖ τὸ τῇ ἀποφάσει αὐτῶν δηλοῦσθαι. διὸ καὶ * προτέρους τοῦ ἅμα ἐκδίδως *τρόπους
τοῖς ἀντιθέτοις ἐκείνοις τρόποις, καὶ κατὰ τάξιν πῶς ἀπηριθμήσατο τὴν αὐτήν. Πρώτους 2
μὲν γὰρ τίθησι καθ' ὃν ἁπλῶς καὶ κυριώτατα λέγεσθαι φησὶν ἅμα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστί. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ κατὰ χρόνον προτέρους προέταξε, καθὸ πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον ἐλέγετο. ἁπλῶς δὴ καὶ κυρίως, καὶ τὸ ἅμα τοῦτο φησὶ λέγεσθαι, τὸ κατὰ χρόνον, ὡς ἐν τῇ χρήσει κατημαξευμένον. Δεύτερον δὲ σημαινόμενον τοῦ ἅμα τίθησιν, ὅπερ τῷ 3
δευτέρῳ καὶ τῷ πέμπτῳ τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου σημαινομένῳ ἀντίθεσιν εἰκότως. τὸ μὲν γὰρ
τῶ

κατὰ μόνην τὴν τάξιν πρότερον ἐνδέχονται. ἤδη μὲν γὰρ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς αἴτια πρότερά ἐστιν· ἐν- Δ
6 ταῦθα δὲ τὸ προοίμιον, οὐκ ἔστιν αἴτιον τῆς διηγήσεως, ἀλλὰ τῇ τάξει μόνῃ προϋπάρχει. Τέταρτον δὲ
τίθησι τοῦ προτέρου τρόπον, καθ' ὃ τὸ βέλτιον καὶ τιμιώτερον πρότερον εἶναι καὶ δυνάμει καὶ ὑπερέ-
χειν λέγομεν, ὥσπερ τὰ θεῖα τῶν θνητῶν· οὕτω καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ἐν τοῖς φίλοις οἱ τιμιώτεροι
πρότεροι λέγονται. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον, ἀλλοτριώτατον εἶναί φησι τῶν κατὰ τὸ πρότερον σημα-
σιῶν, οὐχ ὅτι οὐκ ἔστι πρότερα τῷ ὄντι τῇ φύσει τὰ βέλτιστα καὶ τιμιώτερα, ἀλλ' ὅτι οὐ πάνυ συνήθη-
σαι τὸ πρότερον ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἐν γοῦν πατράσι καὶ διδασκάλοις, καίτοι τιμιωτέρους ὄντας οὐκ
εἰώθαμεν κατὰ τοῦτο προτέρους λέγειν. οὐδὲ συμπέφυκε τὸ τοῦ προτέρου ὄνομα, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει
τρόπων. μήποτε δὲ οὐ διὰ τὴν συνήθειαν ἀλλοτριώτατον εἶπεν εἶναι τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου, τὸν τρό-
πον τοῦτον. ἐν γὰρ τῇ συνηθείᾳ πολλάκις πρῶτον, τὸ τιμιώτερον λέγομεν, ἀλλ' ὅτι τὸ πρότερον καὶ
ὕστερον ἐν τοιαύτῃ φύσει βούλεται εἶναι, ὡς ἐν χρόνῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ ἓν καὶ δύο. καὶ ἐν λόγῳ τὸ προοί-
μιον καὶ ἡ διήγησις, καὶ τὸ ἐφεξῆς δὲ ἔπειτα χωριζόμενον, ἐπὶ τῶν ἐξεταζόντων τίθεται, καὶ οὐχὶ βελτιό-
νων καὶ χειρόνων, καθὸ τοιαῦτα. καίτοι τὰ τῇ αἰτίᾳ πρότερα, βελτίονα· ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ βέλτιον
τὸ πρότερον ἔχει καὶ ὕστερον, ἀλλὰ καθὸ τῆς αὐτῆς πως ὄντα φύσεως, προτερεύει καὶ ὑστερεῖ.
7 Προστίθησι δὲ καὶ πέμπτον τοῖς εἰρημένοις τρόπον τοῦ προτέρου, καθ' ὃ καὶ ἐν τοῖς ἀντιστρέφουσι
κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, καὶ ἅμα ὑπάρχειν δοκοῦσιν ὅμως λέγεται, τὸ τὴν αἰτίαν περιέχον,
ὡς ἐφ' οὗ προείρηται παραδείγματος. τὸ γὰρ πρᾶγμα, αἴτιόν ἐστι τοῦ ἀληθοῦς λόγου, ἀλλ' οὐχὶ ὁ λόγος
τοῦ πράγματος. γίνεται δὲ ἐπὶ τῶν ἀντακολουθούντων ποτὲ μὲν, ὡς ποιητικόν, ὡς ἐπί τι τοῦ εἰρη-
μένου παραδείγματος. καὶ μέντοι πατρὸς ὄντος, καὶ υἱός ἐστι, καὶ ἀνάπαλιν. αἴτιον δὲ ποιητικὸν
ὁ πατήρ. ποτὲ δὲ ὡς ὑλικόν, ὡς ὁ κέραμος· ἅμα γὰρ ὕδωρ καὶ γῆ, μικτὸν δέ, ὡς ἐκ γῆς καὶ πηλοῦ,
8 ἀλλὰ τὸ μὲν ὕδωρ καὶ ἡ γῆ, ὑλικὸν αἴτιον· ἡ δὲ μίξις, εἰδικὸν τούτου. Πέντε μὲν οὖν αὐτὸς ἐνταῦθα E
τοῦ προτέρου τοὺς τρόπους ἐξέθετο, τὸν κατὰ χρόνον, τὸν κατὰ φύσιν, τὸν κατὰ τάξιν, τὸν κατὰ δύναμιν, τὸν
κατὰ αἰτίαν. δῆλον δὲ ὅτι ὁσαχῶς τὸ πρῶτον, τοσαυταχῶς αὖ καὶ τὸ ὕστερον λέγοιτο. ὁ δὲ τῇ θέσει τὸ
πρῶτον ἀφορίζων, οἷον εἰ πρῶτον τῶν κιόνων τὸν ἀνατολικὸν λέγομεν, εἰ μὲν κατ' ἐπίνοιαν ἔχει τὸ
πρῶτον, οὐδεὶς λόγος· τὸ γὰρ αὐτὸ πρῶτον ἔσται καὶ ὕστερον. εἰ δέ τι καὶ φύσει ἔχει, κατὰ τὴν τά-
ξιν ἀναχθήσεται, τὸ δὲ τῇ ἐπινοίᾳ πρῶτον, ὥσπερ τὸ τέλος. διότι προεννοοῦμεν τὸ τέλος, ὥσπερ
καὶ τὴν σκέπην πρὸς τῶν τοίχων, καὶ τῶν θεμελίων, καὶ τῆς ὀρύξεως. τοῦτο δ' οὖν κατὰ τὸ, χρό-
νῳ πρῶτον ἀναχθήσεται· χρόνῳ γὰρ ἡ τοῦ τέλους ἔννοια προτερεύει. ἡ δὲ ὕπαρξις αὐτοῦ, χρόνῳ μὲν
ὑστέρα, τῇ δὲ οὐσίᾳ πρώτη· πρῶτα γὰρ τῇ οὐσίᾳ τὰ τελειότερα. ὅπερ τοῦ προτέρου σημαινόμενον οὐ δο-
κεῖ μοι παραλελεῖφθαι ὡς Ἰάμβλιχός φησιν, ἀλλ' ἐν τῷ τετάρτῳ τρόπῳ περιέχεσθαι, ἐν ᾧ τὸ τιμιώ-
τερον καὶ βέλτιον, πρῶτον ἐλέγετο· ἐν ἄλλοις δὲ πρότερον λέγει καὶ τὸ μόριον τὸ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ πρά-
γματος, ὅπερ ὡς ὑλικὸν οἶμαι λαμβανόμενον αἴτιον ἐν τῷ πέμπτῳ τρόπῳ περιεχθήσεται, τῷ αὐτῷ τρό-
πῳ, ὡς ἡ ὕλη τῷ ὅλῳ ἑπόμενον, οὐ μέντοι ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. λέγει δὲ καὶ τὸ τέλος,
9 πρότερόν τι εἶναι καὶ γνωριμώτερον αὐτοῖς, καὶ ὕστερον ἐν τῇ φύσει. Ἐν δὲ τοῖς μετὰ τὰ φυσικά, οὕτως τὸ
πρότερον καὶ ὕστερον διαιρεῖται· πρῶτον φησὶν εἶναι τὸ ἐγγύτερον ἀρχῆς τινος ὡρισμένης, ἢ ἁπλῶς
καὶ τῇ φύσει, ἢ πρός τι, ἢ πού, ἢ ὑπό τινων, δι', τὸ μὲν κατὰ τόπον, τῷ εἶναι ἐγγύτερον ἢ φύσει τινὸς τόπου
ὡρισμένου, διὰ, τοῦ μέσου, ἢ τοῦ ἐσχάτου, ἢ πρὸς τὸ τυχόν· τὸ δὲ πορρώτερον ὕστερον. τὰ δὲ κατὰ χρόνον, πρό-
τερα, ἐπὶ μὲν τῶν γενομένων, τὰ πορρώτερον ὄντα τοῦ νῦν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐσομένων, τὰ ἐγγύτερον· οὕτω
γὰρ τὰ μὲν Τρωϊκά, τῶν Μηδικῶν γέγονε· τὰ δὲ Νέμεα, τῶν Πυθίων πρῶτα γενήσεται, τῷ νῦν
ὡς ἀρχῇ χρησαμένων ἡμῶν. τὰ δὲ κατὰ κίνησιν· τὸ γὰρ ἐγγύτερον τοῦ πρώτου κινήσαντος πρό-
τερον, οἷον, παῖς ἀνδρός. ἀρχὴ δὲ καὶ αὕτη τις ἁπλῶς, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν. τὸ γὰρ ὑπερέχον τῇ Z
δυνάμει, καὶ τὸ δυνατώτερον, πρότερον. τοιοῦτον δέ ἐστιν, οὗ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀνάγκη θάτερον
καὶ τὸ ὕστερον ἀκολουθεῖν, ὥστε κινοῦντος μὲν ἐκείνου, κινεῖσθαι, μὴ κινοῦντος δέ, μὴ κινεῖσθαι· ἀρχὴ γὰρ
ἡ προαίρεσις. τὰ δὲ κατὰ τὴν τάξιν· ταῦτα δέ ἐστιν, ὅσα πρὸς τὸ ἓν ὡρισμένον διέστηκε κατὰ τὸν λόγον,
οἷον παραστάτης τριτοστάτου πρότερος· καὶ ἡ παρανήτη, νήτης. καὶ γὰρ ὅπου μὲν ὁ κορυφαῖος,
ἔνθα δέ, ἡ μέση ἀρχή. ταῦτα μὲν οὖν πρότερα τοῦτον λέγεται τὸν τρόπον. ἄλλον δὲ τρόπον, τὸ
τῇ γνώσει πρότερον, ὡς καὶ ἁπλῶς πρότερον. τούτων δὲ ἄλλως μὲν κατὰ τὸν λόγον, ἄλλως δὲ κατὰ
τὴν αἴσθησιν· κατὰ μὲν γὰρ τὸν λόγον, τὰ καθόλου πρότερα· κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν, τὰ καθέκαστα.
καὶ κατὰ τὸν λόγον δὲ τὸ συμβεβηκὸς τοῦ ὅλου πρότερον, οἷον, τὸ μουσικὸν τοῦ μουσικοῦ ἀνθρώπου. οὐ γὰρ ἔσται
ὁ λόγος ἄνευ τοῦ μέρους, καίτοι οὐκ ἐνδέχεται μουσικὸν εἶναι, μὴ ὄντος μουσικοῦ τινος. ἔτι πρότερα
λέγεται τὰ τῶν προτέρων πάθη, οἷον εὐθύτης, λειότητος πρότερον, ἐπειδὴ τὸ μὲν, γραμμῆς ἐστι
πάθος, τὸ δέ, ἐπιφανείας. λέγεται δὲ πρότερον, καὶ κατὰ φύσιν καὶ οὐσίαν, ὅσα αὐτὰ μὲν ἐνδέ-
χεται ἄνευ ἄλλων εἶναι, ἐκεῖνα δέ, ἄνευ τούτων μὴ ἐνδέχεται, ᾧ τρόπῳ καὶ ὁ Πλάτων ἐχρήσατο

καὶ

A 9 Prioris & posterioris significationes ex Metaphysicis, ipsis Aristotelis uerbis proponit: obiterq; ostendit, quomodo hi quinque, qui in prædicamentis habentur, modi, ad illos reducantur.

10 Ad quæ prædicamenta hi quinque modi referantur.

11 Stratonis Lampsaceni uariæ & multiplices prioris & posterioris modi, qua ratione ad has quinque contrahantur significationes.

Περὶ τοῦ προτέρου.

Πρότερον δὲ ἕτερον ἑτέρου λέγεται τετραχῶς. ἕως τοῦ, ὥστε κατὰ πέντε τρόπους πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται.

Ἐχρήσατο καὶ τῷ προτέρῳ ἔν τε τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ, καὶ ἐν τοῖς πρός 1
τι, εἰπών· Τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, τῆς ἐπιστήμης πρότερον ἂν δόξειεν εἶναι. διαιρεῖ οὖν
καὶ τοῦ προτέρου πολλαχῶς λεγομένου, τὴν διαίρεσιν ποιεῖται, οὐ πάντας τοὺς τρόπους παραδιδούς.
καὶ ἄλλους γοῦν οὐκ ὀλίγους προστίθησι, καὶ αὐτὸς ἐν ἄλλοις, καὶ ὁ Στράτων ἐν τῷ περὶ προτέρου
καὶ ὑστέρου μονοβίβλῳ, ἀρκοῦντας δὲ πρὸς εἰσαγωγὴν, καὶ τοὺς ἐκτεθέντας οἰόμενος· Πρῶτον 2
μὲν γὰρ τρόπον τοῦ προτέρου καὶ κυριώτατον, τὸν κατὰ χρόνον εἶναί φησι, καθὸ τὸ πρότερον τῷ
χρόνῳ, πρεσβύτερον καὶ παλαιότερον λέγομεν, τιμίαν ἐχόντων ταῦτα τὰ ὀνόματα. λέγεται
δὲ κυρίως, τὸ μὲν πρεσβύτερον, ἐπὶ τῶν ἐμψύχων, καὶ μάλιστα ἀνθρώπων, καθὸ Πυθαγόραν Σω-
κράτους πρεσβύτερον λέγομεν· τὸ δὲ παλαιότερον, ἐπὶ τῶν ἀψύχων, καὶ τῶν πραγμάτων, ὡς τὰ
Ζωϊκὰ τῶν περσικῶν παλαιότερα φαμὲν, καὶ ταύτῃ πρότερα. ἐπιδηλοῖ δὲ ὅτι πρὸς ἕτερον δεῖ
B παραλαμβάνοντα ἡγεῖσθαι τὴν σύγκρισιν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, εὑρεθήσεταί τις αὐτὸς ἑαυτοῦ πρεσβύτερος
κατὰ τὴν νέαν ἡλικίαν, ὅτι τῷ χρόνῳ πρότερα ἦν ἐκεῖνα. ἐν δὲ τούτοις ζητητέον· πρῶτον μὲν, εἰ ὁμώνυμον 3
τὸ πρότερον, πῶς ἐστί τι ἐν ἑαυτῷ κυριώτατον. ἐν γὰρ τοῖς πολλαχῶς λεγομένοις, καὶ ὁμωνύμοις τὸ μὲν,
κύριον εἶναι, τὸ δὲ, κατὰ μεταφορὰν οὐκ ἐνδέχεται, ὡς εἴρηται ἐν τῷ περὶ ὁμωνύμων λόγῳ. ἢ ἡ μὲν ἄτομος
οὐσία, κυριώτατα καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα εἴρηται, διότι συνωνύμως κατ᾽ αὐτῆς αἱ δεύτεραι λέ-
γονται οὐσίαι. ῥητέον οὖν ὅτι καὶ ἐπὶ ὁμωνύμων ἐστὶ φάναι τὸ κυριώτατα, ὅταν τὸ μὲν, πρῶτον τεθῇ,
τὸ δὲ, ἀπ᾽ ἐκείνου, ὡς τὸ ζῶον, τό, τε ἔμψυχον καὶ τὸ γεγραμμένον. ἀλλὰ τὸ μὲν, κυριώτατα ζῶον, τὸ δὲ
καθ᾽ ὁμοιότητα ἐκείνου δευτέρως, ὁμώνυμα δὲ ἄμφω. δεύτερον δὲ ζητητέον, διατί τὸ κατὰ χρόνους
κυριώτατόν ἐστι τοῦ προτέρου σημαινόμενον; ἢ ὅτι ἀπὸ τῶν κατὰ χρόνον προτέρων, καὶ τὰ ἄλλα
τὰ πρότερα εἰρῆσθαι δοκεῖ. καὶ τῇ συνηθείᾳ δὲ τοῦτο τὸ σημαινόμενόν ἐστι γνωριμώτερον, ἐπεὶ
„ πρότερος γενοίμην φησὶν Ὅμηρος. Δεύτερον δὲ τρόπον τοῦ προτέρου φησὶ, τὸ μὴ ἀντιστρέφον 4
κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὅταν ἄλλῳ μὲν τεθέντι, αὐτὸ ἕπηται· αὐτῷ δὲ τεθέντι, τὸ ἄλ-
λο μὴ ἕπηται, ὡς δυεῖν μὲν ὄντων, ἓν πάντως ἐστίν· ἑνὸς δὲ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη δύο εἶναι. ἀφ᾽ οὗ οὖν
οὐχ ἕπεται ἡ ἀκολούθησις, πρότερον ἐκεῖνο, καὶ ᾧ τεθέντι ἕπεται τὸ ἕτερον, ὕστερον ἐκεῖνο. κα-
λοῦσι δὲ εἰώθασιν οἱ νεώτεροι τὸ τοιοῦτον πρότερον συνεπιφερόμενον μὲν, μὴ συνεπιφέρον δέ. καὶ
συναναιροῦν μὲν, μὴ συναναιρούμενον δέ, ἅπερ Ἀριστοτέλης συνέλαβεν ἐν τῷ μὴ ἀντιστρέφειν κατὰ
τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. οὐκ ἀντιστρέφει δὲ ἕν, διότι οὐχ ὥσπερ ὄντων, τῶν δύο ἐστὶ τὸ ἕν, οὕτως
ὄντος τοῦ ἑνός ἐστι τὰ δύο. οὐκ ἐξισάζει οὖν τὸ ἓν πρὸς τὰ δύο, κατὰ τὸ ἀκολουθεῖν, τῷ εἶναι
τοῦ ἑνὸς, τὸ εἶναι τῶν δύο, ὥσπερ ἠκολούθει τῷ εἶναι τῶν δύο, τὸ εἶναι τοῦ ἑνός. πρότερον οὖν
Γ τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. οὕτως δὲ καὶ τὸ γένος πρότερον δείκνυται τῇ
φύσει τοῦ εἴδους, ὡς συναναιροῦν μὲν, μὴ συναναιρούμενον δέ· καὶ συνεπιφερόμενον μὲν, μὴ συν-
επιφέρον δέ. ζῴου μὲν γὰρ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖται ὁ ἄνθρωπος· ἀνθρώπου δὲ ἀναιρεθέντος,
οὐ συναναιρεῖται τὸ ζῶον. καὶ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, οὔτε συνυπάρχει, οὔτε συν-
επιφέρεται τῷ ζῴῳ ὁ ἄνθρωπος, ὥσπερ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῶον. ἀλλὰ διατί μὴ ἔστι πρότερον εἶναι
τὸ γένος τοῦ εἴδους, καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀτόμου, καὶ τὸ αἴτιον τοῦ αἰτιατοῦ; ἢ κοινότερον ἐποίησε τὴν ἀπό-
δοσιν καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει προσήκουσαν, καὶ ἔτι πᾶσιν αἰτίοις τοῖς φύσει προηγουμένοις τῶν
αἰτιατῶν, ὡς καὶ τὸ ἓν αἴτιον τῶν δύο. Τρίτον δὲ τρόπον τοῦ προτέρου, τὸν κατὰ τὴν τάξιν ἀπαριθ- 5
μεῖται, καὶ ποιοῦνται τοῦτο, ἐπί τε τῶν ἀποδεικτικῶν ἐπιστημῶν, οἷον ἐπὶ γεωμετρίας. πρότεροι
γὰρ ἐν αὐτῇ τῶν διαγραμμάτων οἱ ὅροι, καὶ τὰ ἀξιώματα, καὶ τὰ αἰτήματα, καὶ αἱ ὑποθέ-
σεις ὡς τῇ τάξει πρωτεύοντα. καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς, πρότερά ἐστι τὰ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν ὁ-
μοίως τῇ τάξει. καὶ ἐπὶ τῶν λόγων δὲ τοῦ δικανικοῦ καὶ δημηγορικοῦ, τὸ αὐτὸ δείκνυται. τὰ γὰρ προοί-
μια, τῶν διηγήσεων πρότερα, καὶ αἱ διηγήσεις, τῶν πίστεων. καὶ μέντοι τοῦτο κυρίως τὸ πρᾶγμα

τοιαῦτα, ἀποτυχία μᾶλλον εἰσὶ, καὶ παραλλάξεις καὶ παρατροπαὶ ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ περὶ ὑποστάσεις, πάντως ἂν εἴη προηγούμενα ἄμφω ἢ ἰσοσθενῆ, ἢ * κατὰ φύσιν ὁμοίως. εἰ δὲ ἔστι ὅλως τὸ παρὰ φύσιν ἐν τούτοις, ἐπεὶ καὶ οὐκ ἄλλως, ἢ ὅτι ἀποτυχία δηλοῖ τὸ πρῶτον μὲν μηδενὸς εἶναι τέλος αὐτά. ἔπειτα καὶ οἱ αἱρούμενοι ἀδικίαν τῇ παρακρούσει τοῦ ἐν αὐτῷ ἀγαθοῦ δελεάζονται, καὶ κατὰ ἀποτυχίαν αὐτῷ περιπίπτουσι, τοῦ αὐτάρκους καὶ τὸ ἱκανὸν, καὶ τοῦ πρώτου ζητοῦντος. πῶς δὲ ἤδη τὸ νόσον ἀμφιβάλλει; ὅτι οὐ παρὰ φύσιν ἐστὶ διάθεσις. καὶ οὕτως αὐτὴν μέχρι νῦν οἱ ἰατροὶ πάντες ὁριζόμενοι διατελοῦσιν. εἰ οὖν ὡς τὸ κατὰ φύσιν ταῦτα, καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἀντίκειται, οὐκ ἂν εἴη ὡς ἐναντίως ἀντίθεσις· ἐκεῖνα γὰρ κατὰ φύσιν, καὶ εἴδη ἄμφω, ὡς λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἀλλ' ὡς ἕξεως μᾶλλον καὶ στερήσεως, ἡ μὲν, ἐν τῷ στερίσκεσθαι, ἡ δὲ, ἐν τῷ ἐστερῆσθαι. τὸ γὰρ τὸ νοσεῖν, στέρησις, ὡς τὸ τεθνάναι, καὶ τὸ ὀφθαλμιᾶν, ἡ μὲν, ἐν τῷ στερίσκεσθαι, ἡ δὲ, ἐν τῷ ἐστερῆσθαι. διόπερ οὖν οὕτως, οἱ αἰσθόμενοι τοι τὴν ἐν τῷ ἐστερῆσθαι μόνην στέρησιν καλοῦσι, διὰ τὸ παντελῶς ἀδυνάμους· τὰ δὲ ἐν τῷ στερίσκεσθαι, ὡς ἐναντία τίθενται, διὰ τὸ ἐνεῖναί τινα δύναμιν αὐτοῖς. ἔτι ἀπὸ τοῦ παραμεμίχθαι τι τῆς ἕξεως, καίτοι τοῦ Ἀρχύτου ταύτην εἰδότος τὴν διαφορὰν, ἐν τῷ περὶ τῶν ἀντικειμένων βιβλίῳ, καὶ οὐ μόνον ταύτην, ἀλλὰ καὶ τρίτην ἄλλην προστιθέντος, λέγει δὲ οὕτως· ἁ δὲ στέρησις, καὶ ἐστερῆσθαι λέγεται τριχῶς· ἢ γὰρ τὸ μὴ ἔχειν παντάπασιν, ὡς τὸ τυφλὸν ὅρασιν, καὶ τὸ κωφὸν φωνάν, καὶ τὸ ἀμαθὲς ἐπιστήμαν· ἢ ἐν τῷ *μὴ δεῖν ἔχειν, ὡς τὸ δύσκωφον ἀκοάν, καὶ τὸ πηλώδαστον ὀρασίας, ἢ ἐν τῷ μὴ δεῖν ἔχειν, ὡς τὸ σκιμβόπουν πόδας, καὶ τὸ κακόφωνον φωνάν. εἰ μὴ ἄρα καὶ οὗτος, οὐχ ὡς νόσους εἴληφε τὸ πρόχειρον, ἀλλὰ ὡς ἐν τῷ ἐστερῆσθαι καὶ τοῦτο. καὶ γὰρ ὅλη ἡ διαίρεσις, τοῦ ἐστερῆσθαι ἦν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία προσήφαντα, καὶ τέλος τῆς γενέσεως τὸ εἰς ἑαυτὸν ἀποβάλλοντα, εἰλικρινῶς ἐναντία γίνεται. καὶ ἡ νόσος θάνατος, ὥστε οὐκ ἦν ἐναντία ὀφθαλμία καὶ νόσος. ὅλως δὲ τὰ ἐναντία ἄμφω φύσεως ἔργα· νόσος δὲ, ἀποτυχία καὶ στέρησις, οὐχ ὡς ἀπουσία μόνον τοῦ πεφυκότος, ἀλλ' ὡς ἀποτυχία. ἡ μὲν γὰρ ἐν φυσικῇ ἀκροάσει στέρησις, ἀπουσία μόνον ἦν τοῦ εἴδους, οὐδαμοῦ τὸ παρὰ φύσιν ἐμφαίνουσα, ἀλλ' ἑτερότητα μᾶλλον. ἡ γοῦν τοῦ βοὸς ὕλη ἐστέρηται πως τῶν μελισσῶν εἴδους· καὶ ἡ τοῦ ἄρτου, τοῦ τῆς σαρκὸς, οὐδαμοῦ τὸ παρὰ φύσιν ἐνόντος ἐνταῦθα, ὥσπερ ἤδη τῆς ἀντικειμένης στερήσεως, ὥστε ὅπου τὸ παρὰ φύσιν, ἐκεῖ στέρησιν μᾶλλον, ἀλλ' οὐκ ἐναντίον ῥητέον. οὕτως γὰρ ἡμῖν καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ κακὸν τιθέντας λόγος εὐοδοθήσεται. τί οὖν φαίη τις αἴτιον τῶν θείων τούτων ἀνδρῶν τοιαύτης διατάξεως, καὶ τοῦ μηδὲ τὸν Ἰάμβλιχον ἐπιστῆσαι, τὸν πολλοὺς καὶ καλοὺς κατατείναντα λόγους, πρὸς τὸ ἐν περὶ ὑποστάσεως τὸ ἀποτυχία τὸ κακὸν οἴεσθαι δεῖν; ἢ εἰ ἄρα τι τῶν Πυθαγορείων παραδόσει κατακολουθήσειεν τὰς δύο συστοιχίας, τήν τε χείρονα καὶ τὴν κρείττονα, ὡς ἐναντίας ἀντιθεμένους, ἐν αἷς τὸ ἀγαθὸν τέτακται καὶ τὸ κακόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἤδη πλεῖον ζητητέον. εἰ δὲ ἀληθῶς εἴρηται τὰ εἰρημένα, καὶ ζητοῖμεν τὴν ἀντιθέσεων διαφοράς, τίς τε ὡς ἐναντίας, τὸ τῆς ὡς ἕξεως καὶ στερήσεως, οὐκ ἐκείνην λοιπὸν εὕρωμεν, ὅτι τὰ μὲν ἐναντία, μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, τὰ δὲ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν, οὐ μεταβάλλει, εἴπερ, ὡς εἴρηται, καὶ νόσος καὶ ὑγεία, καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, μεταβάλλονται εἰς ἄλληλα, οὐχ ὡς ἐναντία, ἀλλ' ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντίκεινται. ἀλλ' εὕρωμεν ἅπερ καὶ πρότερον, ὅτι τὰ μὲν ἐναντία, ἰσοσθενῆ καὶ προηγούμενα ἄμφω καὶ κατὰ φύσιν καὶ εἴδη· ἡ δὲ στέρησις, ἀδυναμία καὶ παρυπόστασις, καὶ παρὰ φύσιν, καὶ ἀποτυχία τοῦ εἴδους. ἀλλ' ἤδη τὰ ἑξῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἰτέον.

*παρὰ

*οἷον μὴ

Quæ in Simplicij commentarijs in caput, de Priori, habentur annotanda.

1 Cùm in tractatione substantiæ, & relationis, utrobiq; Prioris mentio sit facta, Prius autem multis modis dicatur, meritò de eius ui & potestate hic agit: sed nō omnes eius significationes exponit, sed eas tantùm, quæ huic instituto sufficiunt.

2 De prima huius uocis significatione: ubi traditur distinctio quedam inter πρεσβύτερον & νεώτερον.

3 Cùm Prius sit homonymum, qua ratione πρότερον de ipso enunciet, quod homonymis conuenire non uidetur. Item, cur hanc ex tēporis ratione sumptam significationem, primam fecerit.

4 De secunda huius uocis acceptione, & uerborum Aristotelis diligens examinatio.

5 Tertia significatio: ubi annotat Simplicius, exemplum proœmij & narrationis, uideri huic significationi propriè conuenire tantùm: reliqua posse ad primam referri.

6 Quarta significatio, quam cur maximè alienam appellet Aristoteles, uarias adfert Simplicius rationes.

7 Quintæ acceptionis ab Aristotele adiectæ explanatio.

8 Colligit quinq; modos prioris, admonetq; totidem posterius aliquid dici: & alios nonnullos, qui hic haberi non uidentur, quomodo huc reducantur ostendit.

Prioris

A αὐτὸ τῶν κλῶν λέγων τὸ τρίτον ἐν αὐτῇ τμῆμα. μὴ γὰρ εἶναί τινα ἐναντία, ἅπερ ἐστὶ μόνον γένη, οὐχὶ δὲ καὶ
εἴδη ἑνός, ἢ τινῶν. αὐτίκα γοῦν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ὑπὸ τὴν ποιότητα τάττεται, καὶ ἤτοι τὴν
διάθεσιν, ἢ τὴν ἕξιν. ἄλλως δὲ πᾶν ἐναντίον, ἤτοι ὑπό τι τῶν δέκα γενῶν ταχθήσεται, καὶ ἔσται πάν-
τως ὑπὸ γένος. καὶ μάτην ἄρηται τὸ αὐτὰ γένη εἶναι, ἢ ἔξω τῶν δέκα κατηγοριῶν ἐστι, καὶ
ἀτελὴς ἔσται ἡ εἰς δέκα διαίρεσις. Ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν καλῶς ὁρμηθεῖσαν, οἱ περὶ τὸν Πορφύ- 38
ριον λύουσι λέγοντες, τῶν ἐναντίων τὰ μὲν, ὁμώνυμα εἶναι, τὰ δὲ οὐχ ὁμώνυμα. καὶ ὅτι τὰ μὲν μὴ
ὁμώνυμα διεῖλεν, εἴς τε τὰ ὑφ' ἓν γένος τεταγμένα, καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τὰ ἐναντία γένη· τὰ δέ γε
ὁμωνύμως μὴ ὑφ' ἓν γένος ὄντα, κατὰ πολλῶν δὲ λεγόμενα, διότι ἔοικε γένη τοῖς ἀφ' ἑνὸς ὁμωνύ-
μοις, αὐτὰ γένη φησὶν εἶναι. τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· ὁμώνυμον γὰρ τὸ ἀγαθόν· καὶ
γὰρ ἐν οὐσίᾳ, ὡς θεός· καὶ ἐν ποιότητι, ὡς ἀρετή· καὶ ὡς ποσὸν δὲ, ὡς τὸ σύμμετρον. καὶ ἐν ταῖς
ἄλλαις κατηγορίαις. ἀλλ' οἱ οὕτως λέγοντες, πρῶτον μὲν τὸ γένος ἀκύρως εἰρῆσθαι ἐπὶ ὁμω-
νύμου φωνῆς λέγουσιν· ἔπειτα οὐ προσποιοῦνται, τὸ ποιότητα εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ἄλλοι δὲ
ἰδιοτρόπως ἐξηγοῦνται τὴν λέξιν, λέγοντες, μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ἐν τῷ, ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν οὐκ
ἔστιν ἐν γένει, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη τινῶν ὄντα, ἢ ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὰ ἐναν-
τία γένη, ἀλλ' αὐτὰ γένη ἐστὶν ἐναντία. καὶ γὰρ ὑπὸ τὸ ποιόν ἐστι· τὸ δὲ ποιόν, οὐκ ἔστιν ἐναντίον
ἄλλῳ γένει. βεβίασται δὲ καὶ αὕτη ἡ λύσις· οὐδὲν γὰρ διοίσει ἡ τρίτη διαφορὰ τῆς πρώτης, εἴπερ
ἐναντία ὄντα τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, ὑφ' ἕν ἐστι γένος. Θεόφραστος δὲ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τοπικοῖς τά-
» δε γέγραφεν, ἀκριβέστερον ἐπιποιοῦντα τὸν λόγον· Ἐπεὶ δὲ ἐναντίαι τῶν ἐναντίων αἱ ἀρχαί, δῆλον
» ὅτι οὐδὲ ἐν ἑνὶ γένει ταῦτα. καθάπερ οὐδὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, καὶ κίνησις καὶ στάσις. ἔτι δ'
» αὖ καὶ ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις ἐναντία γε, καὶ ἀρχαὶ καὶ εἶδος καὶ στέρησις. πρὸς δὴ ταῦτα φη-
B σὶν Ἰάμβλιχος, ὡς εἰ τῶν ὄντων δέκα γένη καὶ πάντα τὰ ἐναντία ὑπὸ ταῦτα, ἤτοι πάντα ὑφ'
ἓν γένος ταχθήσεται, ἢ ἄλλο ὑπ' ἄλλο, ἢ πολλαχῶς ἔσται ἐναντία, ἑκάστου ὑπὸ πλείονα γένη
ταττομένου. ἢ οὐχ ἁπλῶς φησὶν, οὐδὲ ἐν ἑνὶ γένει εἶναι τὰ ἐναντία, ὡς γένη τὰς κατηγορίας λέγων,
ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι γένη αὐτῶν ἄλλα, ὡς ἐναντία· ἀρχαὶ γὰρ τῶν ἐναντίων αὐταί, καὶ ὑπὸ ταῦτα
τὰ ἄλλα τέτακται, ἐπεὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν οἶδε καὶ αὐτὸς ὑφ' ἓν γένος τὸ ποσὸν
τεταγμένα, ὡς ὑπὸ μίαν κατηγορίαν ὡς δὴ ἐναντία καὶ ἐναντίων οὐ βούλεται ὑπὸ ἄλλα ἐναντία
τετάχθαι. ἢ καὶ τὰ πρῶτα ἐναντία, ἃ κυρίως γένη, καὶ ὅσα ἐστὶ τὸ, οὐδὲ ἐν ἑνὶ γένει ταῦτα. καὶ γὰρ
τὰ παραδείγματα οἷς ἐπ' αὐτῶν χρῶνται, τοιαῦτα ὡς ἔχθιστα αὐτοῖς τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον. μή-
ποτε οὖν φησὶν Ἰάμβλιχος τῇ Πυθαγορικῇ διατάξει περὶ τοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ * δυστυχί- *συστοιχίας
ας ἀκολουθεῖ νῦν Ἀριστοτέλης, τὰς ἐναντίας τῶν ἐκείνοις ἀρχὰς γένη καλέσας, ὥστε τὴν τρί-
την ταύτην τῶν ἐναντίων διαφορὰν προκεῖσθαι κατὰ δόξαν μᾶλλον. Ἀλλ' ἐπιστήσοι αὖ τις ποτὲ 39
πῶς ἐστὶν ἀληθὴς ἐκεῖνος τῶν ἐναντίων ὁ λόγος, ὁ λέγων, ἐναντία ἀλλήλοις εἶναι τὰ πλεῖστον ὑπὸ
τὸ αὐτὸ γένος διεστηκότα, εἴπερ μὴ μόνον ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὰ ἐναντία γένη ἐστὶν, ἵνα τὸ τρί-
τον ὡς κατὰ δόξαν προστεθὲν, παραλίπω. ἢ ὁ μὲν λόγος, τὴν εἰς ἓν ὁπωσοῦν ἀναφορὰν περιέχει. ἡ
δὲ ἐνταῦθα διαφορά, κατὰ τὸ προσεχὲς εἴληπται, διότι τὰ μὲν προσεχῶς, ὑφ' ἓν γένος τέτα-
κται, ὡς λευκὸν καὶ μέλαν, ὑπὸ τὸ χρῶμα· τὰ δὲ προσεχῶς, ὑπὸ τὰ ἐναντία, ὡς δικαιοσύνη καὶ ἀδι-
κία, ὑπὸ ἀρετὴν καὶ κακίαν. διὰ ταῦτα δὲ, ἐπὶ τὸ ἓν, ἢ τὴν ἕξιν, ἢ τὴν διάθεσιν, ἢ αὖ τὴν ποιό-
» τητα. Ὁ μὲν Ἀρχύτας μηδὲ ταύτην παραλιπὼν τῶν ἐναντίων τὴν διαφορὰν ἀσφαλέστερον αὐτὴν 40
» ἐκτίθεται, λέγων οὕτως· Ἔτι τῶν ἐναντίων, ἃ μὲν, ἐν γένεσι γενῶν ἐγγίνεται· ἀγαθὸν γὰρ καὶ κακῷ ἐναντίον.
» καὶ γένος τὸ μὲν ἀγαθὸν, τῶν ἀρετῶν· τὸ δὲ κακὸν, τῶν κακιῶν. ἃ δὲ, ἐν γένεσιν εἰδῶν· ἀρετὰ γὰρ καὶ κα-
Γ κία ἐναντίον. καὶ γένος ἃ μὲν ἀρετά, φρονάσιος καὶ σωφροσύνας· ἃ δὲ κακία, τᾶς ἀφροσύνας καὶ ἀκολα-
» σίας. ἃ δὲ, ἐν εἴδεσιν· ἐναντία γὰρ ἀνδρεία δειλίᾳ, καὶ δικαιοσύνη ἀδικίᾳ. καὶ ἐντὶ εἴδεα, δικαιοσύνα
» μὲν καὶ ἀνδρεία, τᾶς ἀρετᾶς· ἀδικία δὲ καὶ ἀκολασία, τᾶς κακίας. ἐν δὲ τούτοις Ἀρχύτας τῶν ἐναν-
τίων, τὰ μὲν, γένη γενῶν εἶπεν οὐ κωλυόμενα, οὐδὲ αὐτὰ ὑφ' ἕν τι γένος ἀναφέρεσθαι, ὡς τὸ ἀγαθὸν
ὑπὸ τὴν ποιότητα· τὰ δὲ, γένη εἰδῶν· τὰ δὲ, εἴδη. καὶ προστίθησιν αὐτοῖς, ὅτι τὰ πρῶτα γένη πάντως
καὶ εἴδη ἐστίν. οὐ γάρ φησι γένη μόνον γένη ἐντί, ἀλλὰ καὶ εἴδεα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν περὶ τῶν ἐναντίων καὶ 41
περὶ τῶν ἀντικειμένων ὅλον συντείνομεν λόγον, καλῶς ἂν ἔχοι τὸ τηλικοῦτον ζήτημα μὴ παραλι-
πεῖν. ὅτι Ἀριστοτέλης πανταχοῦ ἐν τούτοις, καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους Ἀρχύτας, ἐναντίων παραδείγμα-
τα τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν τίθησι, καὶ ὑγείαν καὶ νόσον, καὶ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος, καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν,
καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, ἤτοι σπουδαιότητα καὶ φαυλότητα· ἕξεως δὲ καὶ στερήσεως παραδείγματα, ὄψιν
καὶ τυφλότητα. ζητεῖν οὖν οἶμαι ἄξιον, τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν, καὶ ὑγείαν
καὶ νόσον, ὡς ἐναντία δεῖ τίθεσθαι, ἢ ὡς ἕξιν καὶ στέρησιν. εἰ γὰρ τὰ ἐναντία ἰσοσθενῆ βούλεται εἶναι,
καὶ ὁμοίως προηγούμενα καὶ κατὰ φύσιν ἄμφω. ταῦτα δὲ τὸ κακόν φημι καὶ ἀδικία καὶ νόσος, καὶ τὰ

Σωκράτην ὑγιαίνειν, Σωκράτην νοσεῖν, ἐπεὶ τούτων οὐκ ἐνδεχομένως, ἀλλ' ἀναγκαίως θάτερον μόνον ὑπάρχει. τοῦτο δὲ τὸ πρῶτον Ἀριστοτέλης μὲν, καθ' ὑπόθεσιν ἔλαβε τὸ πάντας ὑγιαίνειν, καὶ πάντας λευκοὺς εἶναι, τὸ μὴ ἐξ ἀλλήλων ἠρτῆσθαι τἀναντία, ὥσπερ τὰ πρός τι δηλονότι. οὐ συγχωρήσουσι δὲ ὅσοι τἀναντία ἀρχὰς ἔθεντο, οἵ τε ἄλλοι, καὶ οἱ Ἡρακλείτειοι. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἐπιλείψει, οἴχοιτο ἂν πάντα ἀφανισθέντα. διὸ καὶ μέμφεται τῷ Ὁμήρῳ Ἡράκλειτος εἰπόντι, ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. οἰχήσεσθαι γάρ φησι πάντα. ἐν μέντοι τῷ ἑξῆς οὐ τοῦτο δείκνυται, τὸ μὴ ἅμα ὑπάρχειν τἀναντία ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ὅτι οὐχ ἅμα οἷόν τε τὸν Σωκράτην νοσεῖν καὶ ὑγιαίνειν. οὐδὲν δὲ κωλύει ἄλλου νοσοῦντος, ἄλλον ὑγιαίνειν, εἰ δὲ συμφωνεῖν τις τῷ προτέρῳ καὶ τοῦτον βούλοιτο τὸν λόγον, οὕτως ἂν ἐκδέξαιτο· καθ' ὃ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑγιαίνειν τὸν Σωκράτην καὶ νοσεῖν, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα εἰ ὑγιαίνει ἐγχωρεῖ νοσεῖν. εἰ πάντες οὖν ὑγιαίνοιμεν καθ' ὑπόθεσιν, οὐκ
35 ἂν εἴη νόσος οὐδαμοῦ. Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ τῷ ἀριθμῷ, μὴ ἂν τὰ ἐναντία γίνεσθαι, ἀντιτίθενταί τινες τὸ ἡδονὴν καὶ λύπην ἅμα γίνεσθαι, ἐπὶ τῶν θερμῷ γλυκὺ πινόντων. ἢ πρῶτον μὲν, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνει, ἀλλ' ἡ μὲν ἁφὴ, ἀνιᾶται, ἡ δὲ γεῦσις, ἥδεται. ἔπειτα δὲ, ἐκ τοῦ συνυπάρχειν ἀλλήλοις ἡδονὴν καὶ λύπην, ἐν τῷ διψῶντι καὶ πίνοντι δείκνυσιν ὁ Πλάτων, ἔτι μέμνημαι, ὅτι οὐκ ἔστι ταῦτα ἀγαθὸν καὶ κακόν· οὐδὲ γὰρ ἐναντία. ὁ δὲ Ἰάμβλιχος ἐπὶ πάντων τῶν ἐναντίων ἐκτείνων τὸν λόγον, τὰ μὲν, μίγνυσθαί φησι τῶν ἐναντίων, ὡς λευκὸν καὶ μέλαν, ἐν τῷ φαιῷ, καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν, ἐν τῷ ἀψινθίῳ· τὰ δὲ ἄμικτα εἶναι, ὡς ὑγείαν καὶ νόσον, τὸ ἰάζειν καὶ ταύτας ἐν τῇ οὐδετέρᾳ λεγομένῃ καταστάσει μιγνυμένας. ἔτι δέ φησι τῶν ἐναντίων ὅσα γεννᾷ τι ἐν, τοῦτο τὸ γεννηθὲν, ὅπου μὲν τὸ μὲν, μᾶλλον ἐστὶ τοῦ γεννήσαντος, τὸ δὲ ἧττον, ὡς τὸ φαιόν· ὅπου δὲ ἀμφοῖν μεῖζον, ὡς τὸ ἐκ μείζονος καὶ ἐλάττονος συντιθέμενον· ὅπου δὲ ἀμφοῖν ἔλαττον, ὡς τὸ ἐξ εὐθέος καὶ καμπύλου, καὶ τοῦ εὐθέος, ἧττόν ἐστιν εὐθὺ, καὶ τοῦ καμπύλου, ἧττον καμπύλον.

Δῆλον δὲ ὅτι καὶ περὶ ταὐτὸν, ἢ εἴδει ἢ γένει πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. ἕως τοῦ, δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία ἐν τῇ ψυχῇ ἀνθρώπου.

36 Ἐπειδὴ περὶ τῶν ἐμμέσων καὶ ἀμέσων ἐναντίων λέγων ἐχρήσατο τῷ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖσθαι, διδάσκει τίνα ἐστὶ τὰ ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία· τριχῶς δὲ τοῦ ταὐτοῦ λεγομένου, ἢ γένει, ἢ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ, ἐν τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τῷ γένει λέγει γίνεσθαι. ὅταν μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἁπλῶς λάβωμεν περὶ ὃ τἀναντία λευκότης καὶ μελανία, γένος τὸ αὐτὸ ἐλάβομεν· ἐὰν δὲ ζῴου σῶμα ἐν ᾧ νόσος καὶ ὑγεία, εἶδος ἐλάβομεν ὑπὸ τὸ γένος. καὶ ἂν μὲν πάσας ψυχὰς ὡς τῷ γένει τὰς αὐτὰς, ἔσται περὶ αὐτὰς ἐναντία τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον· ἐὰν δὲ τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ὡς εἶδος, ἔσται περὶ αὐτὰς ἀρετὴ καὶ κακία. περὶ μέντοι τοῦ ἐν τῷ ἀριθμῷ γίνεσθαι τἀναντία, οὐ προσέθηκε· τινὲς μὲν γὰρ ὡρισμένως τήνδε τὴν φρόνησιν, δι' τὴν Σόλωνος, τῇ αὐτῇ ἀφροσύνῃ εἴπερ γένοιτο, ἐναντίαν εἶναι φασὶ, καὶ τὴν τοῦδε ὑγείαν, τῇ αὐτοῦ ἐκείνου νόσῳ, ἀλλ' οὐ τὴν τυχοῦσαν τῇ τυχούσῃ. οὐ μέντοι ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως ἔοικε τίθεσθαι· διὸ ἐν γένει μόνῳ καὶ ἐν εἴδει τῷ αὐτῷ εἶπε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. καὶ Ἰάμβλιχος δὲ ἀκολουθῶν φησι, μὴ λέγεσθαι κατὰ δεῖξιν τήνδε τὴν φρόνησιν, τῇδε τῇ ἀφροσύνῃ ἐναντίαν, μέσως δὲ φρόνησιν ἀφροσύνῃ. κἂν ἐπί τινος δὲ τῶν ἀτόμων ὡρισμένως τὰ ἐναντία λέγηται, ἀλλὰ κατὰ ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὰ μέσα. τί γὰρ μᾶλλον τῇ ἐν τούτῳ φρονήσει ἡ ἀφροσύνη ἐναντίον ἐστί; μήποτε δὲ ἔστι τις καὶ ἐν τούτοις ἀντίθεσις, εἴπερ καὶ αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι πρὸς τὰς ἐχούσας ψυχὰς ἰδιοτροποῦνται, καὶ ὑγεῖαι καὶ νόσοι πρὸς τὰ ἔχοντα σώματα; πῶς δὲ ἂν οὐκ εἴποι ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ περὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ γίνεσθαι τὰ ἐναντία, εἴπερ τῆς οὐσίας τὸ ἴδιον τοῦτο ἀφωρίσατο καὶ αὐτὸς, τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ μένουσαν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν; ἢ οὐχὶ τὸ ὑποκείμενον τοῖς ἐναντίοις βούλεται ὁ Z
Ἀριστοτέλης μὴ εἶναι ἓν ἀριθμῷ; ἀλλ' ἴσως ὡς ἐν τοῖς περὶ οὐσίας λόγοις εἰρημένον σαφῶς, νῦν παραλέλοιπε, ἀλλ' εἴπερ ἄρα, τὸ, τὰ ἐναντία, καὶ ἐν τοῖς ἀτόμοις γένηται, μὴ κατὰ τὸ ἄτομον αὐτὰ τὴν ἐναντίωσιν ἔχειν. μὴ γὰρ ὅτι ἥδε ἡ φρόνησις, καὶ ἥδε ἡ ἀφροσύνη, ἀλλ' ὅτι φρόνησις ἀφροσύνη. οὕτως δὲ καὶ τὸ παρὰ τοῦ Ἰαμβλίχου λεγόμενον εὐθετιστέον. δῆλον δὲ ὅτι περὶ μὲν τὸ ταὐτὸν τῷ γένει, καὶ περὶ τὸ ταὐτὸν τῷ εἴδει, οὐ μόνον ἅμα γίνεται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ καὶ ἔστιν ἅμα, διότι δύναται ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ συνεῖναι· περὶ δὲ τὸ αὐτὸ τῷ ἀριθμῷ ἀδύνατον εἶναι ἅμα, ἀλλ' ἀνὰ μέρος.

Ἀναγκαῖον δὲ πάντα τὰ ἐναντία. ἕως τοῦ, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη ὄντα.

37 Τέταρτον θεώρημα παραδίδωσιν, ὅτι πάντα τὰ ἐναντία ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ὑπὸ τὸ χρῶμα, ἢ ὑπὸ τὰ ἐναντία γένη, ὥσπερ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία, εἴπερ τῆς μὲν, ἀρετή, τῆς δὲ, κακία τὸ γένος. ἢ αὐτὰ γένη ἐστὶν ὥσπερ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐν γένει ἄλλῳ, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη ὄντα. ταύτης δὲ τῆς διαιρέσεως ὁ Νικόστρατος ἀντιλαμβάνεται,

ἀνυπέκτον

A ἡ ὡς ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις πρὸς τὸ σύμμετρον ἀντίκειται, ἀλλ' ὡς ἀσυμμετρία· ἡ δὲ ἔλλειψις πρὸς
τὴν ὑπερβολήν, κατὰ τὸ ποσὸν ἀντίκειται· καὶ εἰ καὶ τὰ πάθη, καθόσον ἐστὶ διαιρετά, ποσά ἐστι. καὶ Ἀριστο-
τέλης δὲ ἐνδέχεται τὴν κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ἀντίθεσιν, εἰπὼν κακῷ δέ, ὅτι μὲν ἀγαθὸν ἐστὶν ἐναντίον,
ὅτι δέ, κακόν. οὐ γὰρ ταυτὸν τοῦτο, φησί, καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ κατὰ μὲν τὸ, ἀγαθόν, κατὰ δὲ
τὸ, κακόν, ὥστε τοῖς μὲν ἄκροις, δύο τὰ ἐναντία, τὸ μὲν ἕτερον ἄκρον, κατὰ τὸ ποσόν· τὸ δὲ μέσοις,
κατὰ τὸ ποιόν, ὡς σύμμετρον ἀσυμμέτρῳ. τὸ γὰρ μέσον ποσόν, οὐκ ἔστι τῷ ἄκρῳ ἐναντίον ὡς ποσόν. οὐ
γὰρ πλεῖστον διέστηκε τῶν κατὰ τὸ ποσόν· πρὸς δὲ τὸ μέσον, ὡς ἐν ἄμφω τὰ ἄκρα ἐναντία. ὡς δὲ ἀσύμμετρον
πρὸς σύμμετρον, καὶ ὡς κακία πρὸς ἀρετήν. Νικόστρατος δὲ αἰτιᾶται, ὡς μέν, ὅτι ἀτελῶς ἔχει ἡ τῶν 29
ἐναντίων διαίρεσις. οὐ γὰρ προσέθηκεν ὅτι καὶ ἀδιάφορον ἀδιαφόρῳ ἀντίκειται, ὅπερ ἐν μὲν τῷ τῶν
ἀντικειμένων βιβλίῳ προσέθηκεν εἰπών, εἶναί τινα τρόπον ἀντιθέσεως, τῶν μήτε ἀγαθῶν πρὸς τὰ
μήτε ἀγαθά, μήτε κακά, ὡς εἴρηται πρότερον. ἀδιάφορα δὲ αὐτὰ οὐκ ἐκάλεσεν ὡς οἶμαι. διὸ πρό-
τερον ἦν τὸ τοῦ ἀδιαφόρου ὄνομα παρὰ τῶν Στωϊκῶν τεθέν. ἐνταῦθα δὲ αὐτῶν οὐκ ἐμνήσθη, διότι ἀμ-
φισβητήσιμον ἦν, μήποτε οὐ μόνον ἀδιάφορον ἀδιαφόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἀδιάφορον κακῷ ἀντίκειται,
ὡς δοκεῖ τὸ τεχνικὸν μέσον ὂν τῷ ἀτέχνῳ κακῷ ὄντι ἐναντιοῦσθαι, καὶ τὸ νήφειν, φησί, μεθύειν. καὶ
τοῦ πάλιν, ἀγαθῷ μέσον ἐναντίον, ὡς τὸ οἰνοῦσθαι, φησί, νήφειν. ἀκατάλληλος δὲ ἡ λῆψις· καὶ γὰρ τὸ
ἄτεχνον μέσον, ὅπερ καὶ ἐπὶ παίδων λέγεται· καὶ τὸ νήφειν δῆλον, τὸ μέν, ἀγαθόν, τὸ δέ, μέσον,
ὅταν τὸ μὴ οἰνοῦσθαι δηλοῖ. καὶ τὸ μεθύειν, τὸ μέν, κακόν, τὸ δέ, μέσον, ὅταν τὸ οἰνοῦσθαι δηλοῖ.
καὶ οὕτω μέσα μὲν μέσοις, ἀγαθὰ δὲ κακοῖς ἀντιτιθέναι προσήκει, ἅπερ ἀνεξέταστα καταλιμ-
πάνων, ἄτοπον ἐποίει, μεμψάμενος δὲ ὅλως αὐτῶν, ἢ ἐξετάζων, μῆκος ἐπεισῆγεν ἀσυμμέτροις
τῇ εἰσαγωγῇ. Ἕτερον δὲ αἰτιᾶται ὁ αὐτὸς ἀνήρ, πειρώμενος καὶ ἀγαθὸν ἀγαθῷ δεικνύναι ἐναντίον. 30
B τὴν γὰρ φρονίμην περιπάτησιν, τῇ φρονίμῃ στάσει ἐναντίαν φησί· καὶ τὴν φρονίμην ἡδονήν, τῇ φρονίμῃ λύ-
πῃ, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα, ἅπερ καὶ ἐναντίως λέγεσθαι δοκεῖ. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐναντία συμφωνοῦν-
τα πρὸς τὸν ἕνα σκοπόν, καὶ τὸ ἓν τέλος τοῦ ἄμφω ποιοῦντες ἐμφρόνως. εἰ δὲ καὶ ἔστιν ὅλως ἐν τούτοις
ἐναντίωσις, *ὡς οὐκ ἀγαθοῦ πρὸς ἀγαθόν ἐστιν, ἀλλ' ὡς μέσου πρὸς μέσους. ὡς γὰρ περιπάτησις *οὐχ ὡς
πρὸς στάσιν, καὶ ὡς ἡδονὴ πρὸς λύπην ἀντίκειται. Ζητοῦσι δὲ αὐτίς, διατί κακῷ μὲν κακὸν ἀντίκειται, 31
καὶ μέσον μέσῳ, ἀγαθὸν δὲ ἀγαθῷ οὐκ ἐναντιοῦται; καὶ ῥητέον, ὅτι τὸ μὲν ἀγαθόν, ἕν ἐστι καὶ ἁπλοῦν·
τὸ δὲ κακόν, ποικίλον. ὥσπερ οὖν πανταχοῦ τὸ μὲν τυχεῖν καθ' ἓν γίνεται, κατὰ τὴν εἰς τὸν σκο-
πὸν βολήν, τὸ δὲ ἀποτυχεῖν, κατὰ πολλά. κατὰ γὰρ τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐνδείας, οὕτως τὸ μὲν ἀγα-
θὸν ὡς ἓν ὄν, οὐκ ἐναντιοῦται πρὸς ἑαυτό· τὸ δὲ κακὸν ποικίλον ὄν, ἐναντιοῦται. τὸ δὲ μέσον, οὐδὲ
αὐτὸ ὡς μέσον ἐναντιοῦται, ἀλλὰ καθ' ἣν ἔχει φύσιν, μέσον ἐστίν· ὡς γὰρ λευκὸν μέλανι, καὶ γλυ-
κὺ πικρῷ. τὸ μέντοι κακόν, οὐ κατ' ἄλλο, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, καθ' ἣν καὶ ἀσύμ-
μετρα καὶ κακά ἐστιν. ὥσπερ δὲ δύο ἀληθῆ οὐκ ἀντίκειται, ψευδῆ δὲ δύο ἀντίκειται, ὡς ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης
ὕλης τὸ πᾶς καὶ οὐδείς, οὕτως ἀγαθὸν μὲν ἀγαθῷ οὐ μάχεται· κακὸν δὲ κακῷ μάχεται. διόπερ
οἰκονομία μέν, καὶ ἐλευθερία οὐ μάχονται· καίτοι ἡ μέν, σώζειν βούλεται τὰ χρήματα, ἡ δέ, προ-
ΐεσθαι, ἀλλ' ἄμφω τοῦ καιροῦ στοχαζόμεναι, συνάπτονται κατὰ τὸ ἀγαθόν· θρασύτης δὲ καὶ δειλία,
μάχονται. Καὶ ταύτην δὲ τῶν ἐναντίων τὴν διαφορὰν ὁ Ἀριστοτέλης παρὰ Ἀρχύτα παρακολουθῶν, 32
» προστίθησι. γέγραφε γὰρ οὕτως ἐκεῖνος ἐν τῷ περὶ τῶν ἀντικειμένων βιβλίῳ τάδε· Ἐπὶ τῶν ἐναντίων διαφο-
» ραὶ τρεῖς. τὰ μὲν γάρ, ὡς ἀγαθὸν κακῷ ἀντίκειται, οἷον ὑγίεια νόσῳ· τὰ δέ, ὡς κακὸν κακῷ, οἷον ἀνελευθε-
» ρία, ἀσωτία· τὰ δέ, ὡς οὐδέτερον οὐδετέρῳ, οἷον λευκὸν μέλανι, βαρὺ κούφῳ, τὸ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀ-
διάφορον καλέσας αὐτὸς οὐδέτερον, ὡς Ἀριστοτέλης τῇ τῶν ἄκρων ἀποφάσει, οὔτε ἀγαθούς, οὔτε
Γ κακοὺς αὐτὰ καλεῖ. ἐπ' ὀλίγων δέ φησι τὴν τοῦ κακοῦ πρὸς τὸ κακὸν ἐναντίωσιν ἔστιν ὁρᾶν. ἐπ' ἐκεί-
νων γὰρ μόνων, ἐφ' ὧν τὸ μὲν ἀγαθόν, ἐν μεσότητι θεωρεῖται, τὸ δὲ κακόν, ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει,
καὶ ἐπὶ τούτων δὲ αὐτῶν ἄμφω, ὡς ἓν κακὸν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀντίκειται. Ζητεῖν δὲ ἄξιον οἶμαι, εἰ 33
μὴ πᾶν ἀγαθὸν ἔχον ἀντικείμενον κακόν, ἐν συμμετρίᾳ θεωρεῖται, καὶ πᾶν κακόν, ἐν ἀσυμμετρίᾳ. εἰ
δὲ τοῦτο, οὐκ ἐπ' ὀλίγων ἐστί, καὶ ἡ κακοῦ πρὸς κακὸν ἀντίθεσις. ἡ γὰρ ἀσυμμετρία, κατὰ ὑπερβολὴν γίνεται
καὶ ἔλλειψιν, ἅπερ ἀντίκειται ἀλλήλοις ὡς κακά, ἢ πολλά, καὶ τὰ μὴ οὕτως.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων, οὐκ ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ἕως τοῦ, οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτει.

Δεύτερον θεώρημα περὶ τῶν ἐναντίων παραδίδωσιν, ᾧ πρότερον ἐχρησάμεθα τὴν διαφορὰν 34
τῶν ἐναντίων πρὸς τὰ πρός τι δηλοῦντες, διότι ἐπὶ μὲν τῶν ἄνευ συμπλοκῆς ἐναντίων, οὐκ ἀναγ-
καῖον ἀεὶ θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. οὐ γὰρ εἰ ὑγίεια ἐστίν, ἀνάγκη καὶ νόσον εἶναι. τὰ δὲ πρός τι,
ἅμα συνυπάρχει. ἐπὶ δὲ τῶν συμπεπλεγμένων ἐναντίων, ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἄτομα, ὡς ὅταν λέγω,

βαρὺ, οὐ τὸ ὀξύ. ἕξις δὲ καὶ στέρησις οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἕξις ἄρχεται μὲν οὐ ταῖς στερήσεσιν, στέρησις δὲ οὐκ ἄρχεται οὐ Δ
ταῖς ἕξεσι. τὸ μὲν γὰρ ζῶον, θνάσκει, τὸ δέ γε θνάσκον, οὐδέποκα ζήσει. ὅλως δὲ ἕξις μέν ἐστι συνοχὰ τῶν κατὰ φύσιν, στέρησις δὲ, ἔκλειψις τῶν κατὰ φύσιν. τὰ δὲ πρός τι, ἅμα ἀνάγκα καὶ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. ἀδύνατον γὰρ διπλάσιον μὲν ἦμεν, ἥμισυ δὲ μή· καὶ ἥμισυ μὲν ἦμεν, διπλάσιον δὲ μή. καὶ αἴκα τι γίνηται διπλάσιον, ἅμα καὶ ἥμισυ γίνηται· καὶ αἴκα τι φθείρηται διπλάσιον, ἅμα καὶ ἥμισυ φθείρηται. κατάφασις δὲ καὶ ἀπόφασις καὶ λόγος, ἔθεα καὶ μᾶλλόν ἐστι, καὶ ἀληθέος καὶ ψεύδεος μᾶλλόν ἐστι σημαντικά. τὸ γὰρ ἦμεν ἄνθρωπον ἀληθὲς ἐστὶν, ὅκκα ὑπάρχῃ· ψευδὲς δὲ, ὅκκα μὴ ὑπάρχῃ. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τᾶς ἀποφάσιος. καὶ γὰρ αὕτα ἀληθὴς ἢ ψευδὴς παρὰ τὸ πρᾶγμα τὸ σημαινόμενον· ἀληθὴς μὲν, ὅκκα ὑπάρχῃ· ψευδὴς δὲ, ὅκκα μὴ ὑπάρχῃ. ἔτι ἀγαθῶ μὲν καὶ κακῶ μέσον τι, τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν. καὶ πολλῶ καὶ ὀλίγω, τὸ μέτριον. καὶ βραδέος καὶ ταχέος, τὸ ἰσοταχές. ἕξιος δὲ καὶ στερήσιος, οὐδέν ἐστι μέσον. ζωᾶς τε γὰρ καὶ θανάτω μεταξὺ, οὐδέν· καὶ ὁράσιος καὶ τυφλότητος. εἰ μή τις λέγοι, τὸ μήπω γενόμενον ζῶον, ἀλλὰ γινόμενον, μεταξὺ ἦμεν ζωᾶς καὶ θανάτω. καὶ τὸ μήπω βλέπον κυνίδιον· μεταξὺ ἦμεν τῶ τε τυφλῶσθαι καὶ ὁρῆν. οὕτω δὲ λέγοντας, κατὰ συμβεβηκὸς ἀποδώσει ταὶν μεσότητα, οὐ κατὰ τὸν οἰκεῖον ὅρον τᾶν ἀντιθεσίων. τὰ δὲ πρός τι, οὐδὲ δέχεται μεσότητας. μεταξὺ γὰρ τῶ δεσπόζοντος καὶ δούλω, τὸ ἐλεύθερον. καὶ μεταξὺ τῶ μείζονος καὶ μείονος, τὸ ἴσον. καὶ μεταξὺ τῶ πλατέος καὶ στενοῦ, τὸ ἐφαρμόζον. καὶ τῶν ἄλλων ἐναντίων εὑρεθήσεταί τι μέσον, ἢ καὶ ὠνομασμένον, ἢ καὶ ἀνώνυμον. καταφάσιος δὲ μεταξὺ, οὐδὲν ἂν εἴη, οἷον τῶ τε ἦμεν ἄνθρωπον, καὶ τῶ μὴ ἦμεν· καὶ τῶ ἦμεν μωσικὸν, τὸ μὴ μωσικόν. καὶ ὅλως δὲ ἀνάγκα καταφᾶσαι ἢ ἀποφᾶσαι λέγονται περί τινος· καταφᾶσαι μὲν, ὅκκα τι εἶναι δηλοῖ, οἷον ἀνθρώπως, ἵππον· καὶ συνυπάρχοντα τούτῳ, οἷον ἀνθρώπῳ μὲν, τὸ μωσικῷ ἦμεν· ἵππῳ δὲ τὸ, πολεμιστᾷ. ἀποφᾶσαι δὲ, ὅκκα μὴ ἦμεν τι δηλοῖτο, οἷον μὴ ἦμεν ἄνθρωπον, ἢ μὴ ἦμεν Ε
ἵππον· ἢ μὴ συνυπάρχοντα τούτῳ, οἷον μὴ ἦμεν τὸν ἄνθρωπον μωσικὸν, ἢ μὴ ἦμεν τὸν ἵππον πολεμισταν. μεταξὺ δέ γε τᾶς καταφάσιος αὐτᾶς καὶ ἀποφάσιος, οὐδέν. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ Ἀρχύτας περὶ τῆς τῶν ἀντικειμένων πρὸς ἄλληλα διαφορᾶς ἀνέγραψεν, ἅμα καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν παραδοὺς ἀκριβεστέρως, καὶ τούτοις τὰ ὑπ' Ἀριστοτέλους εἰρημένα ἀκόλουθά ἐστιν, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον γέγονεν· ἑξῆς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης διαίρεσίν τινα τῶν ἐναντίων προστίθησιν, ἣν καὶ Ἀρχύτας παραδέδωκε, καὶ μετ' αὐτὴν, ἄλλην τινὰ τῶν ἐναντίων ἐπάγει. ἔχει δὲ οὕτως τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἐναντίον δέ ἐστιν ἀγαθῷ μὲν ἐξ ἀνάγκης κακόν. ἕως τοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων, ἀεὶ τῷ κακῷ ἀγαθὸν ἐναντίον ἐστί.

27 Ταῦτα τοῖς περὶ τῶν ἐναντίων εἰρημένοις προστίθησι, χρήσιμα ὄντα πρός τε τὴν ὅλην τῶν κατηγοριῶν θεωρίαν, καὶ πρὸς τὴν τῶν τόπων εὕρεσιν· ἔστι δὲ ταῦτα, ὅτι τῷ μὲν ἀγαθῷ, κακὸν πάντως ἐναντίον· τῷ δὲ κακῷ, ποτὲ μὲν ἀγαθὸν, ποτὲ δὲ, κακόν. δεύτερον ὅτι, οὐκ ἀνάγκη τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων ὄντος, καὶ τὸ ἕτερον πάντως εἶναι. ἐπὶ μέντοι τῶν ἀτόμων, πάντως οὐκ ἔστι. τρίτον, ὅτι περὶ ὑποκείμενον τὸ αὐτὸ, ἢ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει ἐστὶ τὰ ἐναντία. καὶ τέταρτον, ὅτι τὰ ἐναντία, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστὶν, ἢ ἐν ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη ἐστί· τούτων δὲ τοῦ μὲν πρώτου, τοῦ ὅτι ἀγαθῷ κακὸν ἐξ ἀνάγκης ἐναντίον ἐστὶ, δι' ἐπαγωγῆς τὴν πίστιν ἐποιήσατο. διὰ γὰρ ὑγείας καὶ νόσου, καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, τὸ καθόλου κατεσκεύασε. τὸ δὲ, ὅτι τῷ κακῷ ποτὲ μὲν ἀγαθὸν ἐναντίον, ποτὲ δὲ κακὸν, ἀπὸ τῶν κατ' ἔνδειαν καὶ ὑπερβολὴν καὶ μεσότητα συνελογίσατο. τῇ γὰρ ἐνδείᾳ, ἥ τε μεσότης ἐναντιοῦται, καὶ ἡ ὑπερβολή· ὡς τῇ δειλίᾳ, καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ Ζ
θρασύτης· καὶ τῇ ψυχρότητι τοῦ σώματος ἀσυμμετρίᾳ, ἥ τε σύμμετρος κρᾶσις, καὶ ἡ θερμοτέρα. ἐν δὲ τῷ περὶ ἀντικειμένων βιβλίῳ, προστίθησι τοῖς τρόποις τούτοις τῶν ἐναντιώσεων, καὶ τὸν τῶν μήτε ἀγαθῶν μήτε κακῶν, πρὸς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά, οὕτως λέγων· τὸ λευκὸν τῷ μέλανι, καὶ τὸ γλυκὺ τῷ πικρῷ, καὶ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ, καὶ τῇ κινήσει τὴν στάσιν ἐναν-
28 τιοῦσθαι. Ἀλλὰ ἓν πῶς ἑνὶ δοκεῖ ἐναντίον εἶναι; νῦν δὲ τῷ κακῷ, δύο φησὶν ἐναντία εἶναι, τό, τε ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἀντικείμενον κακὸν, ὡς τῇ θρασύτητι, ἥ τε ἀνδρεία, καὶ ἡ δειλία. καὶ τῷ ἀγαθῷ, δύο κακὰ φαίνεται ἐναντία, ὡς τῇ ἀνδρείᾳ, ἡ θρασύτης καὶ ἡ δειλία· καὶ τῇ μεσότητι, ἥ τε ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις. Ῥητέον δὲ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὡς εἰ μὲν κατὰ τὸ αὐτὸ τῇ θρασύτητι ἑκάτερα ἀντέκειτο, ἄτοπος ἂν ἦν ὁ λόγος· εἰ δὲ ὡς μὲν κακῷ τὸ ἀγαθὸν ἀντίκειται, καὶ ὡς ἀσυμμέτρῳ τὸ σύμμετρον, ἓν ἑνί· ὡς δὲ ὑπερβολῇ τῇ θρασύτητι ἀντίκειται ἡ ἔλλειψις, ἡ κατὰ τὴν δειλίαν, οὐδὲν ἄτοπον. πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, ὅτι καὶ ὡς ἀγαθῷ ἕν ἐστιν ἀντικείμενον τὸ κακὸν καὶ ὡς συμμέτρῳ, ἓν τὸ ἀσύμμετρον, ὅπερ κοινῶς καὶ ἐν ὑπερβολῇ θεωρεῖται καὶ ἐν ἐλλείψει. οὐ

γὰρ

A χον πάντη. ἔσται οὖν ἀνάπαντα ἐναντία, καὶ τὰ αὐτὰ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ κακίᾳ ἐναντία, εἰ μὴ ἡ ἀρετὴ τῇ κακίᾳ ἐναντία, ἀλλ' ἡ οὐ κακία, συμβήσεται τοῖς σπουδαίοις μέσα ἐναντία εἶναι καὶ φαύλοις. ἄτοπον δὲ τοῦτο, καὶ μάλιστα εἰ καὶ τὰ αὐτά, καὶ μὴ, καὶ τῶν δυοῖν ἐναντίων, ὑφ' ὃ μὲν πάντα τὰ ἐπιτρέποντα ποιότητας εἶναι, ὡς ὑπὸ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν, ὑφ' ὃ δὲ καὶ ποιότητας καὶ ποιά, ὡς ὑπὸ τὴν οὐκ ἀρετὴν καὶ τὴν οὐ κακίαν. ὑπὸ ταύτας γάρ, καὶ ποιότητες καὶ ποιὰ καὶ ἐνέργειαι, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἐστι, καὶ ἔστι τοῦτο ἀπεμφαῖνον. οὕτως μὲν οὖν καὶ παρὰ τοῖς Στωικοῖς διώρισται, τά τε ἐναντία, καὶ τὰ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενα. Ὁ δὲ Νικόστρατος αἰτιᾶται καὶ τοῦθα λέγειν, μὴ ἴδιον εἶναι τῶν κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένων, τὸ διαιρεῖν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. οὔτε γὰρ μόνοις, οὔτε πᾶσιν αὐτοῖς ὑπάρχει· οὐ μόνοις μέν, ὅτι καὶ τοῖς ὀμοτικοῖς καὶ τοῖς ἀρμοστικοῖς λόγοις ὑπάρχει τὸ ἐξ ἀνάγκης θάτερον, οἷον, νὴ τὴν Ἀθηνᾶν, ἔπραξα τάδε· οὐ μὰ τὴν Ἀθηνᾶν οὐκ ἔπραξα. ἀλλὰ καὶ τοῖς θαυμαστικοῖς φησι τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν, ὡς καλός γε ὁ Πειραιεύς· καὶ τοῖς ψεκτικοῖς, ὡς φαῦλός ἐστιν, οὐ φαῦλός ἐστιν. οὐκ ἄρα μόνοις ὑπάρχει τοῖς κατὰ ἀντίφασιν τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ πᾶσί φησιν. αἱ γὰρ εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον ἐγκλινόμεναι προτάσεις, οὔτε ἀληθεῖς εἰσιν οὔτε ψευδεῖς, διὰ τὴν τοῦ ἐνδεχομένου φύσιν. οὔτε γὰρ τό, ἔσται ναυμαχία, ἀληθές, οὔτε τὸ οὐκ ἔσται, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχε. πρὸς δὲ ταῦτα, ἔνιοι μέν φασι λέγειν, ὅτι τεττάρων ὄντων τῶν ἀντικειμένων, τοῦ ἑνὸς ἴδιον τοῦτο, οὐ πρὸς πάντα, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ τρία ἀποδέδωκεν. ὁ γὰρ εἰπὼν τῶν τεττάρων τὸ ἓν μερίζειν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, οὐ καθάπαξ τοῦτο ἀπεφήνατο, ἀλλ' ἤδη μόνων τῶν ἀντικειμένων τοῦτο ἐποίησε. χωρὶς δὲ τούτων φασὶ πάλαι λέλυται ταῦτα ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι τοῦ ὅρου τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀφοριζομένου τὸ ἀξίωμα, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. οὐ γὰρ τὸ ὀμοτικὸν οἷόν τε ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος, ἀλλ' εὐορκεῖν μὲν ἢ ἐπιορκεῖν ἐν τοῖς ὅρκοις εἰκός· ἀληθεύειν δὲ ἢ ψεύδεσθαι ἐν αὐτοῖς, οὐχ

B οἷόν τε, κἂν περὶ ἀληθῶν ὀμόσῃ τις ἢ ψευδῶν. καὶ τὸ θαυμαστικὸν δὲ πλεονάζον παρὰ θαύματι τὸ ἀ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ψεκτικὸν παρὰ *μομίμῳ, οὔτε ἀληθές ἐστιν ἢ ψεῦδος, ἀλλὰ ὅμοια ἀληθέσιν ἢ ψευδέσιν. ἀλλ' αὗται μὲν ἀπὸ τῆς Στωικῆς ἀκριβείας ἴσως εἶεν αἱ λύσεις. μήποτε δὲ ἁπλουστέρον ἐπελθεῖν δεῖ τῷ λόγῳ. τὸ γὰρ ὀμοτικόν, νὴ τὴν Ἀθηνᾶν, οὔτε ἀληθές, οὔτε ψεῦδος δηλοῖ, συμπλεκόμενον δὲ πάντως προτάσει ἢ ἀληθεῖ ἢ ψευδεῖ, εἰ μὲν ἀληθὴς ἡ πρότασις εὐορκεῖν ποιεῖ, ἀλλ' οὐκ ἀληθεύειν. εἰ δὲ ἡ πρότασις ἔχει τὸ ἀληθές, ψευδεῖ δὲ συμπλεκόμενον, ἐπιορκεῖν ἀναγκάζει, οὐ ψεύδεσθαι. καὶ τὸ θαυμαστικὸν δὲ, τὸ ὡς προτάσει συνάπτεται, τῇ, καλὸς ὁ Πειραιεύς ἐστι, καὶ τὸ ψεκτικὸν ὁμοίως, τῶν προτάσεων τὸ ἀληθὲς ἐχουσῶν ἢ τὸ ψεῦδος. περὶ δὲ τῶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον ἀντιφάσεων, οἱ μὲν Στωικοί, τὰ αὐτὰ δοκιμάζουσιν, ἅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὡς γὰρ τὰ περὶ τῶν παρόντων, καὶ παρεληλυθότων ἀντικείμενα, οὕτως καὶ τὰ μέλλοντα αὐτά τε φασί, καὶ τὰ μόρια αὐτῶν. ἢ γὰρ τὸ ἔσται ἀληθές ἐστιν, ἢ τὸ οὐκ ἔσται, εἰ δεῖ ἤτοι ψευδῆ ἢ ἀληθῆ εἶναι. ὡρίσθαι γὰρ κατ' αὐτοὺς τὰ μέλλοντα. καὶ εἰ μὲν ἔσται ναυμαχία αὔριον, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσται· εἰ δὲ μὴ ἔσται, ψεῦδος τὸ εἰπεῖν ὅτι ἔσται. ἤτοι ἔσται, ἢ οὐκ ἔσται, ἤτοι ἄρα ἀληθές, ἢ ψεῦδος θάτερον. οἱ μέντοι Περιπατητικοί, τὴν μὲν ἀντίφασιν τὴν εἰς τὸ μέλλον, ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι λέγουσι. πότερον δὲ ἔσται μόριον αὐτῆς ἀληθές, καὶ πότερον ψεῦδος, ἄληπτον εἶναι τῇ φύσει καὶ ἄστατον. τὴν μὲν γὰρ ἀντίφασιν ἐφ' οὑτινοσοῦν χρόνου, οὐ κωλύει λέγεσθαι τὸ ἢ ἔσται, ἢ οὐκ ἔσται. τῶν δ' ἐμπεριεχομένων ἐν αὐτῇ μορίων, ἑκάτερον, οἷον, τὸ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται ἀφωρισμένως, ἐπὶ μὲν τοῦ παρόντος καὶ παρεληλυθότος χρόνου, ἤδη ἐστὶν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ. ὅσα δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἀποφαίνεται, ἤδη μὲν οὐκ ἔστιν ἢ ἀληθῆ ἢ ψευδῆ· ἔσται δέ, ἢ τοῖα, ἢ τοῖα. ταῦτα μὲν οὖν ἀρκείτω πρὸς τὸν Νικόστρατον. συμπληρωθέντος δὲ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τὸν τῶν ἀντικειμένων διαφορᾶς λόγον, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ τὰ Ἀρχύτου περὶ τούτου,

Γ ἐν τῷ περὶ ἀντικειμένων βιβλίῳ ἀρχέτυπα τῶν εἰρημένων ὄντα παραγράψασθαι· καὶ μάλιστα, ὅτι οὐδὲ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος ἀπὸ τούτου τοῦ βιβλίου τι τοῖς ὑπομνήμασιν ἐνέταξε, καὶ ἴσως οὐκ ἦλθον εἰς αὐτόν. οὐ γὰρ ἂν αὐτὸ παρῆκεν, ὁ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ἀντικειμένων βιβλίου ἐπισκεψάμενος. ἔχει δὲ οὕτως·

» Καὶ κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν ἀντικεῖσθαι ἀλλάλοις λέγεται, τὰ μέν,
» ὡς ἐναντία, οἷον ἀγαθὸν, κακῷ· καὶ ὑγιές, καμνόντι· καὶ ἀλαθές, ψεύδει. τὰ δέ, ὡς ἕξις στερήσει, οἷον ζωά,
α » θανάτῳ· καὶ ὄψις, τυφλότητι· καὶ ἐπιστάμα, λάθᾳ. τὰ δὲ ὡς πρός τί πως ἔχοντα, οἷον διπλάσιον,
» ἡμίσει· ἆρχον, ἀρχομένῳ, καὶ δεσπόζον, δεσποζομένῳ. τὰ δέ, ὡς κατάφασις, καὶ ἀπόφασις, οἷον
» τὸ ἄνθρωπον ἦμεν, τῷ μὴ ἦμεν· καὶ τὸ σπουδαῖον ἦμεν, τῷ μὴ ἦμεν. ἐκθέμενος οὕτως τὰς τέσσαρας
» ἀντιθέσιας, ἐπάγει ταῦτα περὶ τᾶς διαφορᾶς αὐτῶν· Διαφέροντι δὲ ταῦτα ἀλλάλων, ὅτι τὰ
» μὲν ἐναντία, οὐκ ἀναγκαῖα ἅμα γίνεσθαι, οὐδ' ἅμα φθείρεσθαι. ὑγίεια γάρ τοι, νόσῳ ἐναντίον, καὶ ἀρεμία,
» κινήσει. ἀλλ' οὔτε ὑγίεια νόσῳ συνυπάρχει, οὔτε ἀρεμία κινήσει, οὐδὲ μὰν ἅμα γίνεται, οὐδὲ μὰν ἅμα
» φθείρεται ἑκάτερον αὐτῶν. ἕξις* δὲ γενέσιος καὶ στέρασις διαφέροντι τούτῳ, ὅτι τὰ μὲν ἐναντία μεταβάλ-
» λει τὰ φύνοντα ἐς ἄλλαλα, οἷον τὸ ὑγιὲς ἐς τὸ κάμνον, καὶ τὸ κάμνον ἐς τὸ ὑγιές· καὶ τὸ ὀξὺ ἐς τὸ βαρύ, καὶ τὸ

*malim μόμῳ

*δή γε ἐναντιώσιος

Ὅσα δὲ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται. ἕως τοῦ, ὥστε ἐπὶ μόνων τούτων ἴδιον ἂν εἴη τὸ θάτερον αὐτῶν, ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶναι.

23 Αἱ μὲν γὰρ ταῦτα τῶν ἀντικειμένων ἐστί, καὶ ἃ μάλιστα ἀντικείμενα, πρόδηλον. ἀναιρετικαὶ γὰρ μάλιστα ἀλλήλων ἐστί, καὶ ἀσυνύπαρκτα, ἡ μὲν καθόλου ἀποφατική, τῇ μερικῇ καταφατικῇ, ἡ δὲ καθόλου καταφατική, τῇ μερικῇ ἀποφατικῇ. οἱ γοῦν Στωϊκοὶ μόνα τὰ ἀποφατικὰ τοῖς καταφατικοῖς ἀντικεῖσθαι νομίζουσι. τὴν δὲ διαφορὰν αὐτῶν τὴν πρὸς ἄλλους τρόπους τῶν ἀντιθέσεων σαφῶς παραδίδωσιν, ἐκ τοῦ ἐπὶ μόνης ταύτης τῆς κατὰ ἀντίφασιν ἀντιθέσεως, τὴν μὲν ἀληθῆ, τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι τῶν προτάσεων. λαμβανέσθωσαν δὲ αἱ κυρίως ἀντικείμεναι προτάσεις, ὡς ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας διορίζεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων οὐ διαιρεῖται ταῦτα· οὔτε γὰρ τῶν ἐναντίων τὸ μὲν, ἀληθές ἐστι, τὸ δὲ, ψεῦδος· οὔτε τῶν πρὸς ἄλληλα λεγομένων, οὔτε τῶν κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων. τοῦτο δὲ πιστοῦται μὲν καὶ διὰ παραδειγμάτων, πιστοῦται δὲ καὶ ἀποδεικτικῶς οὕτως· τὰ κατὰ τοὺς τρεῖς τρόπους ἀντικείμενα, ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται· τῶν δὲ ἄνευ συμπλοκῆς λεγομένων, οὔτε ἀλήθειαν οὔτε ψεῦδος σημαίνει. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ἐν προτάσει πάντως ἐστί· πᾶσα δὲ πρότασις, λόγος· ὁ δὲ λόγος, ἐν συμπλοκῇ τινων. τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, ἀλλὰ ἔστιν ἁπλᾶ, οἷον λευκόν, μέλαν· διπλάσιον, ἥμισυ· ὄψις, τυφλότης. εἰπὼν δὲ ὅτι οὔτε ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς εἶναι, θάτερον δὲ ψεῦδος, πρότερον μὲν οὐχ οὕτως εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ὡς ποτὲ τῶν ἐναντίων διαιρούντων τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος οὐ καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ὅπερ ἐφεξῆς ἐπίστωσε, δόξειεν ἂν τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν, τὸ διαιρεῖν τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν λεγομένων ἐναντίων. τοιαῦτα δέ ἐστιν ἐν οἷς τοῦ αὐτοῦ τἀναντία κατηγορεῖται, οἷον τὸ νοσεῖν Σωκράτην, καὶ τὸ ὑγιαίνειν Σωκράτην. ἄμεσα γὰρ ἐναντία τὸ ὑγιαίνειν, καὶ E τὸ νοσεῖν. ταῦτα δὲ καθ' αὑτὰ μὲν πράγματα σημαίνει, καὶ φάσεις εἰσὶ μόνον. εἰ δὲ συμπλακείη, λόγος γίνεται, ὁ μὲν, ἀληθής, ὁ δέ, ψευδής. δυνατὸν δὲ ταῦτα πρότερον μέν, μηδὲ ἐναντία λέγεσθαι, ἀλλὰ κατηγορεῖσθαι τοῦ αὐτοῦ τὰ ἐναντία. τὸ γὰρ αὐτό, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν. εἰ δὴ τοῦ Σωκράτους νοσεῖν, καὶ τοῦ Σωκράτους ὑγιαίνειν, μηδέν ἐστι δεκτικόν, οὐκ ἂν εἴη ταῦτα ἐναντία, κἂν συγχωρήσῃ δέ τις ταῦτα ἐναντία εἶναι, οὐδὲ οὕτως ἀναγκαῖόν ἐστι, τὸ μὲν αὐτῶν, ἀληθὲς εἶναι, τὸ δέ, ψεῦδος. ὄντος μὲν γὰρ τοῦ Σωκράτους, ἔσται τὸ μέν, ἀληθές, τὸ δέ, ψεῦδος· μὴ ὄντος δέ, ἀμφότερα ψευδῆ. ὁ γὰρ μὴ ὤν, οὔτε νοσεῖν, οὔτε ὑγιαίνειν, ὀρθῶς ἂν λέγοιτο. ἡ μέντοι ἀντίφασις, ἀεὶ μερίζει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος Σωκράτους. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος ἡ ἀπόφασις ἀληθής, ἡ, Σωκράτης οὐχ ὑγιαίνει, καὶ ἡ, Σωκράτης οὐχὶ νοσεῖ. οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸν τὸ μὴ νοσεῖν τῷ ὑγιαίνειν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ μὴ ὁρᾶν, τῷ τυφλὸν εἶναι. ἐπὶ γοῦν τοῦ τοίχου, τὸ μὲν οὐχ ὑγιαίνει, οὐδὲ ὁρᾷ, ἀληθὲς εἰπεῖν· τὸ δὲ νοσεῖ καὶ τυφλός ἐστι, ψεῦδος. ταῦτα δὲ ῥητέον, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν τὴν στέρησιν καὶ τὴν ἕξιν ἐχόντων. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων, δοκεῖ μὲν διαιρεῖσθαι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. οὐ μὴν ὄντος γε μερίζεται, ἀλλὰ μὴ ὄντος μὲν ψευδῆ ἄμφω, τό, τε ὁρᾶν καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι· ὄντος δέ, οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον, ὅταν μὴ πεφυκὸς ᾖ ἐπιδέχεσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἢ μηδέπω πεφυκός, ὡς ἐπὶ τοῦ σκυλακίου. ἐπὶ μέντοι τῆς ἀντιφάσεως, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος καὶ πεφυκότος, καὶ μή, ἀεὶ θάτερον ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδός ἐστιν, ὡς εἴρηται πρότερον. ταῦτα μὲν οὖν ἀκριβῶς δέδεικται. πῶς δὲ περὶ Σωκράτους λέγων ὅτι μήπω φησὶ πέφυκεν ἔχειν ὄψιν, ἀμφότερα ψευδῆ ἐστι, καὶ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι. ἅμα γὰρ τῷ γενέσθαι τὸν Σωκράτην πέφυκεν ὁρᾶν, καὶ εὐθὺς ἐπ' αὐτοῦ, τὸ μέν, ἀληθές ἐστι, τὸ δέ, ψεῦδος. λέγουσι δὲ πρὸς τοῦτο, ὡς τοῦ Σωκράτους, καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπὶ τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως εἰς παράδειγμα παραληφθέντος, μεταβὰς ἐπὶ στέρησιν καὶ ἕξιν, Z τῷ αὐτῷ πάλιν ἀντὶ τοῦ κυνιδίου ἐχρήσατο, εἰς ἐκεῖνο ἀναφέρων τὴν ἐπὶ τοῦ ἅμα τῇ γενέσει μηδέπω ἐχόντων διάταξιν, ἅμα μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πάντα ἐπιδεικνύναι βουλόμενος, ὡς ἐπισημειωτικώτερον τούτου ὄντος ἢ δυνατόν, ἅμα δὲ ὥσπερ εἴωθε καταφρονεῖ τῶν παραδειγμάτων, ὅταν τὸ πρᾶγμα ἀληθὲς ὑπάρχῃ. μήποτε δέ φασιν οὐδὲ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀρχῆς ἔχει τὴν ὄψιν, ὡς ἔχει τὴν ἁφήν, οὐδὲ χρώμενος εὐθὺς αὐτῇ φαίνεται, ἕως οὗ διανοίξῃ τὰ βλέφαρα ἡ μαῖα καὶ ἁρμόσῃ. κατὰ δὲ τὴν ἁφήν, εὐθὺς ἅμα τῷ πεσεῖν τοῦ ἔξω ἀέρος πληροῦντος, αἰσθόμενον τὸ βρέφος κλαίει. εἰ δὲ καὶ τοῦτο, οὐδὲ τοῦτο ἁρμόσει λέγειν, ὅτι ἅμα τῷ γίνεσθαι αὐτόν, ἀμφότερα ἐπ' αὐτοῦ ψευδῆ ἐστι. φανερὸν οὖν ὅτι μόνα τὸ ἀληθὲς ἢ τὸ ψεῦδος διαιρεῖ, ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται· εἰ δὲ τοῦτο, διαφέροι ἂν τῶν ἄλλων τριῶν εἰδῶν τῶν ἀντικειμένων.

24 Καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς δὲ διϊσχυρίζονται, ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ ἀπόφασιν λεγομένων οὐδενί ἐστιν ἐναντίον. οὐ γὰρ ἂν τῇ ἀρετῇ ἐναντία, ἡ οὐκ ἀρετή· καὶ τῇ κακίᾳ ἐναντία, ἡ οὐ κακία, ὑπὸ μὲν τὴν οὐκ ἀρετὴν καὶ τῆς κακίας πιπτούσης, καὶ ἄλλων πολλῶν. καὶ γὰρ λίθου
*παρὰ καὶ ἵππου καὶ πάντων τῶν * περὶ τὴν ἀρετήν. ὑπὸ δὲ τὴν οὐ κακίαν καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλ-

λων

A μένα, ὡς ὑγίεια καὶ νόσος. τὰ δὲ, ἀμφοτέρως, ὡς σπουδαῖον καὶ φαῦλον. ἀπὸ μὲν γὰρ φαύλου, φασί, τινὲς οἴονται σπουδαῖον γενέσθαι· ἀπὸ δὲ σπουδαίου φαῦλον, ἀδύνατον. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ ἕτερος τούτων, διὰ πλειόνων κατασκευάσας λέγει, ὅτι ἐὰν ὁ φαῦλος εἰς βελτίους ἀγωγὴ διατριβὰς, εἴ τε σμικρὸν ἐπιδιδούς, ἀεὶ δὲ σμικρὰν ἐπίδοσιν λαμβάνων, καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον γινόμενος εἰς τὸ τέλος, τελείως ἂν μεταβάλοι, καὶ εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀφίκοιτο, ἐάν γε μὴ χρόνῳ ἐξείργηται, ἢ πληρώσας τὸν χρόνον καὶ ἀποθνήσκων, ἢ πάνυ γεγηρακώς. ὁ γὰρ τοιοῦτος, οὐκ ἔχει ἐπίδοσιν τελείαν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὕτως αὐτὸς κατεσκεύασε. Τὸ δὲ ἀνάπαλιν οἱ Στωϊκοὶ οὐ διδόασιν. οὐκ εἶναι γάρ φασιν ἀποβλητὴν τὴν ἀρετήν. 21 ἤτοι οὖν κοινότερον τὸν σπουδαῖον εἴληφεν, οὐ τὸν τὰς τελείας ἀρετὰς ἔχοντα, ἀλλὰ τὸν κατὰ εὐφυΐαν ἢ μάλιστα καὶ προκοπήν, ἢ λόγον μόνον σπουδαῖον· ἢ ἴσως οὕτως κινεῖσθαι λέγει τὴν ἀρετήν, ὥσπερ εἴπον οἱ ἔμπροσθεν, ὑπὸ μεγάλου πάθους, ἢ νόσου σωματικῆς, λήθης ἐγγινομένης, χαλεπῶς δὲ καὶ οὐ ῥᾳδίως ταῦτα συμπίπτει. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τοῖς φυσικοῖς μονιμωτάτην τὴν ἀρετὴν εἶναι μαρτυροῦσι. οὐ μέντοι ἐκ παντὸς τὸ συμβαῖνον, ἐκεῖνό ἐστιν. εἰ γὰρ ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι, εἰ μή τινι φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, ἐπὶ δέ γε τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως, ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι, φανερὸν ὅτι, ἄλλη μέν ἐστι τῶν ἐναντίων ἀντίθεσις, ἄλλη δὲ ἡ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν. φανερὸν δὲ καὶ ἐκεῖνο γέγονεν, ὡς ὅτι τοῖς ἀμέσοις ἐναντίοις, ὅτι τοῖς ἀφωρισμένως τὸ ἓν ἔχουσι κατὰ φύσιν, τὰ αὐτά ἐστι τὰ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικείμενα. Τούτων δὲ προειλημμένων, ῥᾴδιον λοιπὸν καὶ τὰς Νικοστράτου ἀπορίας διαλύειν, ὅς φησι, 22

μὴ ἀκριβῶς ταύτην ἀποδίδοσθαι τὴν διαφοράν, μήτε γὰρ τὰ ἐναντία πάντως εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν, διότι ἀπὸ σπουδαίου οὐ φαῦλος γίνεται. μήτε πᾶσαν στέρησιν ἀμετάβλητον εἶναι εἰς ἕξιν. καὶ γὰρ ἐκ φαλακρώσεως, καὶ ὠπλισμένου, καὶ ἠμφιεσμένου, γένοιτο ἂν ἰσχνὸς μαρασμένος, καὶ

B ἄοπλον, καὶ γυμνόν, καὶ ἐκ τῶν στερήσεων αὖθις ἡ ἕξις· ἄτοπον οὖν τὰ ἀμφοτέροις ὑπάρχοντα διακρίνειν, καὶ τὰ μὲν, προσνέμειν τῷ ἑτέρῳ, τὰ δὲ, τῷ λοιπῷ. Πρὸς δὴ ταῦτα ῥᾴδιον λέγειν, ὡς πρόχειρον εἴληπται τὸ ἀναπόβλητον εἶναι τὴν ἀρετήν. καὶ γὰρ Θεόφραστος περὶ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς, ἱκανῶς ἀπέδειξε, καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, οὐκ ἀνθρώπειον εἶναι τὸ ἀναπόβλητον. ἔτι δὲ καὶ οἱ Στωϊκοί, ἐν μελαγχολίαις καὶ* καυσοῖς καὶ ληθάργοις, καὶ ἐν φαρμάκων λήψεσι, συγχωροῦσιν ἀποβολὴν γίνεσθαι μεθ᾽ ὅλης τῆς λογικῆς ἕξεως, καὶ αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, κακίας μὲν, οὐκ ἀντεισαγομένης, τῆς δὲ βεβαιότητος χαλωμένης, καὶ εἰς ἣν λέγουσιν ἕξιν μέσην οἱ παλαιοὶ καταπιπτούσης. ἐκεῖνο μὲν οὖν, οὕτως· ἀτόπως δὲ ἐκ τῶν κατὰ ἔθος στερήσεων τὰς ἐπιχειρήσεις ποιούμενος, καὶ στέρησιν εἰς ἕξιν μεταβάλλειν φησίν. ὁ γὰρ ἀνάριστος καὶ ἄοπλος, κατὰ συνήθειαν ὄντες οἱ στερήσει, ῥᾳδίως μεταβάλλουσιν εἰς τὰς ἕξεις· ὁ μὲν, ἀριστήσας, ὁ δὲ, ὁπλισάμενος. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, οὐκ ἐπὶ τῶν ἐξ ἔθους, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν φύσει τὴν ἕξιν καὶ τὴν στέρησιν παρέλαβεν, ἐφ᾽ ὧν καὶ κυρίως ἡ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντίθεσις λέγεται. χρησόμεθα οὖν αὐτοῖς τοῖς Ἀριστοτέλους πρὸς τὸν Νικόστρατον. ἐν γὰρ τῷ περὶ τῶν ἀντικειμένων, αὐτός φησιν, ὡς αἱ μὲν, στερήσεις τῶν κατὰ φύσιν λέγονται, αἱ δὲ, τῶν ἐν ἔθει, αἱ δὲ, τῶν κατηγορουμένων, αἱ δὲ, ἄλλων τινῶν. τυφλότης μὲν, τῶν φύσει, γυμνότης δὲ, ἐν ἔθει· ἀργυρίου δὲ στέρησις, τῶν ἐν χρήσει παραγινομένων. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι στερήσεις πλείονες, καὶ ἐνίων μὲν στερήσεων, οὐκ ἔστιν ἀπαλλαγή· ἐνίων δὲ ἔστι. πολλῶν δὲ ὄντων τῆς στερήσεως τρόπων, καὶ ἐνὸς τῶν κατὰ φύσιν, ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν γεγονυίας τῆς πρὸς τἀναντία διαφορᾶς, οὐκ ἐχρῆν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τρόπων παραφέροντα δοκεῖν ἐλέγχειν τὸν λόγον. ἀλλὰ τὸν μὲν πλήρη περὶ τῶν στερήσεων λόγον, ἔστιν ἔκ τε τοῦ Ἀριστοτελικοῦ καὶ τοῦ Χρυσίππειου βιβλίου λαμβάνειν. ἔνια δὲ

» ὁ Ἰάμβλιχος παρέγραψεν, ἔχοντα οὕτως· Πολλαχῶς τοῦ ἔχειν λεγομένου, ὡς ἤδη προείπαμεν, ἡ στέρη-

Γ σις διατείνει μὲν ἐπὶ πάντα τὰ σημαινόμενα τοῦ ἔχειν, οὐκέτι μέντοι καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἐναντία.

» ἀπώλεια γὰρ ἴσον, ἡ στέρησις, ὥστε οὐκ ἂν τοῦ κακοῦ γένοιτο στέρησις, ὅτι μηδὲ ἀπώλεια κακοῦ γένοιτο ἂν

» ἢ βλαβεροῦ, ἀλλ᾽ ἀγαθοῦ ἢ χρησίμου. οὐ γὰρ ὁ νόσου ἢ πενίας ἀπαλλαγείς, ῥηθείη ἂν ἀπεστερῆσθαι νόσου ἢ πενίας, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ὑγείας ἢ πλούτου ἀφαιρεθείς. ἀγαθοῦ μὲν στέρησις, ἡ τυφλότης· ἀγαθὸν γὰρ ἡ ὄψις. ἀδιαφόρου δὲ, ἡ γυμνότης· ἀδιάφορον γὰρ τὸ ἱμάτιον, καὶ ὅτι ἀγαθόν, ὅτι κακόν. διὸ στέρησις οὐδεμία ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ἤτοι κακόν, ἢ ἀδιάφορον. καὶ ἀγαθῶν δὲ στέρησις γένοιτο ἄν, ἤτοι τῶν πάντων, ἢ τῶν πλείστων. ἥκιστα δέ φησιν Ἀριστοτέλης τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀγαθῶν, καὶ προαιρέσεως ἠρτημένων γενέσθαι στέρησιν. οὐδεὶς γὰρ λέγει δικαιοσύνης ἐστερῆσθαι. καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι ἐπὶ σοφίαν οὐδεὶς φθείρει, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐννοίας εἴρηκε. μᾶλλον δὲ πλούτου, δόξης, τιμῆς, καὶ τῶν τοιούτων, καὶ μάλιστα τῶν περὶ τὰς κτήσεις καλουμένων ἀγαθῶν εἰσιν αἱ στερήσεις. διὸ καὶ ἔλεοι καὶ οἶκτοι ἐπακολουθοῦσι ταῖς πλείσταις στερήσεσιν. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης τῶν φυσικῶν στερήσεων νῦν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων παραβέβληκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκούντως. ἑξῆς δὲ μεταβαίνει ἐπὶ τὴν τῆς καταφάσεως ἀντίθεσιν, τὴν διαφορὰν αὐτῆς τὴν πρὸς τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις παραδιδούς, λέγει δὲ οὕτως.

Ὅσα

Handwritten marginalia: "Virtus de Stoicorum sententia amitti non potest."; "+ ἢ ἠθικοῖς"; "*καροῖς"; "Hoc est, quod Cicero [illegible] [illegible] [illegible]."

τούτων τῶν ἐναντίων χωρίζεται, τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, ὅτι τούτων μὲν ἀνάγκη ἀεὶ θάτερον τῷ A
δεκτικῷ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ σῶμα ἢ ὑγιαίνει ἢ νοσεῖ. καὶ ὁ ἀριθμὸς ὁ ἐν τοῖς οὖσιν, ἢ δίχα διαιρεῖται,
ἢ οὔ. τῆς δὲ στερήσεως καὶ ἕξεως, οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ θάτερον τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀν-
τίκειται, ἀλλ' ὅτε ἐπιπέφυκε. τὰ γοῦν κυνίδια, ὅταν μήπω πεφυκότα ᾖ ἔχειν ὄψιν, οὐδέτερον λέγεται,
οὔτε ὄψιν ἔχειν, οὔτε τυφλὰ εἶναι. καὶ τὰ παιδία, τὰ μήπω πεφυκότα ὀδόντας ἔχειν, οὔτε ὀδόντας
ἔχειν ῥηθείη, οὔτε νωδὰ εἶναι· ἀφ' οὗ δ' ἂν ἔχειν πεφυκότα ᾖ, ἀπ' ἐκείνου τὰ μὲν, ὁρᾶν λέγεται, ἢ
τυφλὰ εἶναι· τὰ δὲ, ὀδόντας ἔχειν, ἢ νωδὰ εἶναι. γέγονεν οὖν ἡ διαφορὰ, παρὰ τὸ ἀεὶ ἢ ποτέ.
τὰ μὲν γὰρ ἄμεσα ἐναντία εὐθὺς ἀπὸ πρώτης γενέσεως ἔχει τὴν διάστασιν· ἡ δὲ στέρησις καὶ ἡ ἕξις, οὐκ εὐ-
θὺς ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἀφ' οὗ χρόνου ἔχειν πέφυκεν. εἰ δέ τινα εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἕξιν ἔχει, ὥσπερ
τὰ ζῶα πάντα τὴν ἁφὴν, καὶ εἰ τύχοι ἀπ' ἀρχῆς στερούμενα αὐτῆς, καὶ τὴν στέρησιν ἀπ' ἀρ-
χῆς ἔχει· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πάντων ἀληθὲς τοῦτο, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἐπὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς πεφυκότων. τὰ
δὲ ἄμεσα ἐναντία πάντα οὕτως ἐξ ἀρχῆς πέφυκεν, ὥστε αὕτη ἂν εἴη ἡ διαφορὰ, ὅτι τὰ μὲν ἄμε-
σα ἐναντία πάντα οὕτως· τῶν δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, τὰ μὲν, οὕτως, τὰ δὲ, οὐχ οὕτως. ἐπὶ δὲ
τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος γίνεται τῆς ἀντιθέσεως, τούτων τε καὶ τῶν κατὰ ἕξιν
καὶ στέρησιν, διότι τῶν μὲν ἐμμέσων ἐναντίων, οὐδέποτε ἀναγκαῖον θάτερον παντὶ ὑπάρχειν
τῷ δεκτικῷ. οὔτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν πᾶν ἀναγκαῖον εἶναι τὸ δεκτικόν· ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ξαν-
θὸν εἶναι. οὔτε θερμὸν καὶ ψυχρόν· ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ χλιαρὸν εἶναι· ἐπὶ δὲ τῆς ἕξεως καὶ τῆς στε-
ρήσεως ποτὲ ἀνάγκη θάτερον. ἀφ' οὗ γὰρ ἦν πεφυκὸς ἔχειν, ἀπὸ τούτου ἐξ ἀνάγκης, ἢ ἐστέρηται,
ἢ ἔχει τὴν ἕξιν. ἐπεὶ δέ τινα καὶ τῶν ἐμμέσων ἐναντία ἐστὶν, ὧν φύσει τὸ ἕτερον ὑπάρχει, ὡς τῷ πυ-
ρὶ ἡ θερμότης, καὶ τούτων διοίσει τὰ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τούτων, ἀφωρισμένως τὸ
ἕτερον, οἷον τῇ χιόνι ἡ λευκότης, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ, καὶ πρόδηλον πότερον· ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ E
ἕξιν καὶ στέρησιν, οὔτε ἀφωρισμένως, οὔτε ἀεὶ θάτερον ὑπάρχει, καὶ ἄδηλον πότερον. οὔτε γὰρ
ἡ ὄψις, οὔτε ἡ τυφλότης ἀφωρισμένως ἀεὶ παραγίνονται. ἡ διαφορὰ οὖν τῶν κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν
πρὸς τὰ ἐναντία κατὰ τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ποτὲ γίνεται. καὶ γὰρ τῶν μὲν ἀμέσων ἐναντίων διαφέρει,
τῷ, ἐκείνων μὲν ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ πάντως θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ, οἷον, ἢ ὑγιαίνειν ἢ νοσεῖν.
τούτων δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ πάντων, ἀλλά τινῶν ποτε· τὸ γὰρ σκυλάκιον, οὐδέτερον ἔχει. τῶν
δὲ ἐμμέσων, ὅτι ἐκείνων μὲν, οὐδέποτε ἐξ ἀνάγκης θάτερον ὑπάρχει τῷ δεκτικῷ, τούτων δέ πο-
τε ἐξ ἀνάγκης θάτερον ὑπάρχει ἀφ' οὗ πέφυκε· τινῶν δὲ, καὶ ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ κἀκείνων οἷς φύσει
τὸ ἓν ὑπάρχει, διοίσει τῷ ποτὲ καὶ τῷ ἀφωρισμένως. ἐκείνων μὲν γὰρ πάντως ἀεὶ τὸ ἕτερον.
τούτων δὲ, τινῶν ποτε, κἀκείνων μὲν ἀφωρισμένως θάτερον· ἐπὶ τούτων δὲ, οὐκ ἀφωρισμένως, ἀλλ'
ὁπότερα ἔτυχεν. εἰπόντος δὲ Ἀριστοτέλους, ὡς ἀναγκαῖον ἦν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, δοκεῖ τι-
σὶν ἀσαφὲς ἐμποιεῖν τὸ παντὶ προσκείμενον. οὐ μὴν ἔχει γε οὕτως, ἀλλ' ἀντιδιαστολὴν διασαφεῖ
20 πρὸς τὸ τισὶν ἀναγκαῖον, ὡς τοῖς σύμφυτον ἔχουσιν ἓν τῶν ἐναντίων, οὐ πᾶσι δέ. Τί οὖν, εἰ ἀπὸ γενέσεως
ἐγγένοιτο ἡ ὅρασις, ὡς ἐπ' ἀνθρώπων ἀεί; οὐχὶ καὶ ἐπὶ τούτων ἔσται ἡ ἕξις ἢ ἡ στέρησις, καὶ οὐδὲν
διοίσει τῶν ἀμέσων ἐναντίων; τί δὲ, εἴ τις λέγοι ὡς ἐπὶ μὲν τῶν μὴ πεφυκότων τὰ κατὰ ἕξιν καὶ στέ-
ρησιν οὕτως ἀντίκειται, ὡς τὰ ἔμμεσα ἐναντία; οὐδέτερον γὰρ ἐξ ἀνάγκης. ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη πεφυκότων,
ὡς τὰ ἄμεσα· θάτερον γὰρ ἐξ ἀνάγκης. λύει τοίνυν καὶ τὰς τοιαύτας πάσας ἀμφισβητήσεις, ἑτέ-
ραν διαφορὰν αὐτῶν προστιθεὶς, ὅτι τὰ μὲν ἐναντία ἐπαμείβεται ἐν τοῖς δεκτικοῖς. ἕξεως δὲ καὶ στε-
ρήσεως, οὐ δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι. τυφλότης μὲν γὰρ, ἐξ ὄψεως γίνεται, οὐκέτι
μέντοι καὶ ἀνάπαλιν. ὅθεν καὶ ὁ Χρύσιππος ἐζήτησεν, εἰ τυφλὸς ῥητέον τὸν ὑποχυθέντα,
δυνάμενον δὲ ἐκ παρακεντήσεως ἀναβλέψαι, καὶ ἐφ' ὧν τὰ βλέφαρα κέκλεισται. τὸ γὰρ δυνά- Z
μεως οὔσης ἐοικέναι τῷ κατακεκαμμυκότι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ τῷ κωλυομένῳ ὁρᾶν διά τι παραπέ-
τασμα, οὗ ἀφαιρεθέντος, οὐδὲν κωλύεται ὁρᾶν. διὸ οὐδὲ ἀπὸ στερήσεως εἰς ἕξιν ἡ τοιαύτη γίνεται
μεταβολή. λαμβάνει δὲ νῦν στέρησιν, τὴν κατὰ πήρωσιν. ἐκ γὰρ τῆς τοιαύτης, οὐκ ἔστιν ἐπάνο-
δος ἐπὶ τὴν ἕξιν. ἄλλη γὰρ στέρησις ἦν, ἧς οἱ φυσικοὶ μνημονεύουσιν, ἣν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον
τῶν γινομένων φασὶ, τὴν ἐν τῇ πρώτῃ ὕλῃ ἀχρησίαν τῶν ἐν αὐτῇ πεφυκότων γίνεσθαι εἰδῶν, θεω-
ρῶν οὐδὲν ἔλαττον τῆς τοῦ εἴδους παρουσίας κατὰ φύσιν οὖσαν τῇ τῶν γεννητῶν ὕλῃ· ἡ δὲ ἐνταῦθα στέρησις, ἐν
τοῖς συνθέτοις κατὰ τὴν παρὰ φύσιν αὐτῶν διάθεσιν εἴληπται. ἔτι δὲ στέρησιν ληπτέον τὴν κατὰ φύ-
σιν· οὐ γὰρ δὴ τὴν κατὰ ἔθος. ἀπὸ γὰρ τῆς κατὰ ἔθος στερήσεως, οἷον τῆς γυμνότητος, ἐπάνο-
δος γίνεται ἐπὶ τὴν ἕξιν, οἷον τὴν ἀμφίεσιν. ἀλλ' οὐ τούτων μνημονεύει νῦν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅσαι
ἔθει λέγονται, ἀλλ' ὅσαι φυσικαί τινές εἰσι, καὶ ἐν ταῖς πηρώσεσι θεωροῦνται. φησὶ δὲ εἰς ἄλ-
ληλα μεταβολὴν γίνεσθαι τῶν ἐναντίων, ὅταν ὑπάρχῃ τὸ δεκτικὸν, ἐὰν μὴ τὸ ἓν φύσει τινὶ ὑ-
πάρχῃ, οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμόν. παραδείγματα δὲ τῶν τοιούτων λαμβάνει, τὰ μὲν, ὁμολογού-
μενα,

Α γίνονται χ΄ ἴσοις, τελείων ὄντων πρὸς ἃ ἡ χ΄ ἴσοις. διὸ καὶ ἤδη τὴν περὶ μονάδα ἐπολλαπλασίασε μὲν τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθμόν. πάλιν δὲ ἡ τῶν ἐναντίων ἀντίθεσις διαφέρει τῶν λοιπῶν δύο, τῆς, ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντικειμένων, καὶ τῆς, ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἡ γὰρ πρὸς τὰ πρός τι διαφορὰ, ἤδη εἴληπται. γίνονται δὴ πέντε αἱ διαφοραί. καὶ λοιπὸν, ὡς ἡ ἕξις καὶ στέρησις διαφέρει τῆς κατὰ ἀπόφασιν καὶ κατάφασιν, αἱ γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα δύο ἤδη ἐλήφθησαν, ἵνα μὴ δὶς αἱ αὐταὶ διαφοραὶ λαμβάνωνται, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῶν προτέρων ἀρχομένων ἡμῶν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῶν ὑστέρων, διαφέρει τῶν ἐν τῇ μεθόδῳ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ γινομένου ἀριθμοῦ λαμβάνειν κελευόμεθα. οὕτως οὖν καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην τάξιν ἓξ γινομένων τῶν διαφορῶν, ὁ Ἀριστοτέλης οὐχ οὕτως ἐπ' αὐτὰς ἐπῆλθεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἔδειξεν, ὅτι τὰ πρός τι διενήνοχε τῶν ἐναντίων, ὡς εἴρηται. νῦν δὲ δείξει, πῶς τὰ ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντικείμενα διαφέρει, τῶν ὡς πρὸς τὰ πρός τι· καὶ ἐφεξῆς, πῶς τὰ ὡς ἕξις καὶ στέρησις, τῶν ὡς τὰ ἐναντία ἀντικειμένων. εἶτα μετὰ ταῦτα, πῶς τὰ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντικείμενα διαφέρει τῶν ὡς τἀναντία ἀντικειμένων, καὶ τῶν ὡς τὰ πρός τι, καὶ ἔτι τῶν ὡς στέρησις καὶ ἕξις. καὶ οὕτως τὰς ἓξ παραδίδωσι διαφορὰς, ἀπὸ τῶν δευτέρων ἀρξάμενος τρόπων, ἐν ταῖς πέντε διαφοραῖς, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν προτέρων ὡς ἡμεῖς ἐποιήσαμεν. δείκνυσιν δὴ νῦν, πῶς τὰ ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντικείμενα διαφέρει, τῶν ὡς τὰ πρός τι ἀντικειμένων, ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν πρός τι τὴν ἀπόδειξιν ποιούμενος, ὥσπερ καὶ πρότερον, ὅτι τῶν ἀντικειμένων ἐναντίων ἐχώριζε τὰ πρός τι. λέγει οὖν, ὅτι τὰ μὲν πρός τι αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων λέγεται. οὔτε δὲ ἡ ὄψις τυφλότητος ἐστὶν ὄψις, καὶ τοῦτο πρόδηλον, ἀλλ' οὐδὲ ἡ τυφλότης ὄψεως τυφλότης· ὀφθαλμοῦ γὰρ ἑκάτερος, καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ στέρησις. ὅτι δὲ οὐ λέγεται ἡ τυφλότης ὄψεως τυφλότης κατὰ τὰ πρός τι, διὰ τοῦ δευτέρου μάλιστα ἐπιχειρήματος δείκνυται. εἰ γὰρ ὡς πρός τι λέγοιτο πρὸς τὴν ὄψιν ἡ τυφλότης,
Β ἐπειδὴ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ἐλέγετο ἂν καὶ ἡ ὄψις τυφλότητος ὄψις· νῦν δὲ οὐ λέγεται. διαφέρει δὲ αὖ ὡς ἔφαμεν, καὶ *τῷ τὰ μὲν πρός τι ἅμα εἶναι τῇ φύσει· τὴν δὲ ἕξιν καὶ στέρησιν, πρὸς τῷ μὴ συνάγειν ἄλληλα, καὶ ἀναιρετικὰ εἶναι ἀλλήλων. ἐπεὶ δὲ, ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις, προσέθηκεν, οὐδὲ ἄλλως οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται· διότι τὰ ἐναντία αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐκ ἐλέγετο τῶν ἀντικειμένων. ἄλλως δὲ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον ἐλέγετο. ἐναντίοις γὰρ αὐτῷ λέγεται. ἀλλὰ καὶ ἡ στέρησις, εἰ μὴ καὶ αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τῆς ἕξεως λέγεται, ἀλλὰ στέρησίς τι αὐτῆς λέγεται. ἡ μέντοι ἕξις, κατ' οὐδὲν πρὸς τὴν στέρησιν λέγεται. διὰ μὲν οὖν τούτων, ἔδειξεν οὐκ ὀνόματι μόνοις, ἀλλὰ καὶ πράγματι διαφέρουσαν τὴν ἕξεως καὶ στερήσεως ἀντίθεσιν, πρὸς τὴν τῶν ὡς πρός τι ἀντικειμένων· διὰ δὲ τῶν ἑξῆς, τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων παραβάλλει. * τῷ

Ὅτι δὲ οὐδὲ ὡς ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν ἀεί. τούτων γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἀναγκαῖον ἐστι τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν, οἷον τῆς νόσου καὶ ὑγείας, καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ ἐστιν ἀνὰ μέσον τινὰ, οὐδέ ποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον. οὔτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀνάγκη πάντως εἶναι τῷ δεκτικῷ, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν. τούτων
Γ γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ τούτων τι ἐστὶν ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον ἐστι θάτερον ὑπάρχειν. ἕως τοῦ, οὔτε νωδὸς ὢν ὀδόντας ἔφυσε.

Δείκνυσιν ἐν τούτοις, ὅτι τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα ἀντικεῖσθαι, διαφέρει τῶν ὡς ἐναντίων ἀντικειμένων τῶν τε ἀμέσων καὶ τῶν ἐμμέσων, ὧν τὴν διαφορὰν ἀναγκαίως προέλαβεν, ἵνα κατ' ἄμφω τὴν τῶν ἐναντίων πρὸς τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις διαφορὰν ἐπιδείξῃ· καὶ πρῶτον μὲν τῶν ἀμέσων ἐναντίων χωρίζων τὰ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν, ἀμφοτέρων τῶν τοῦ ἀμέσου τρόπων ἐμνημόνευσε, τῶν τε ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, καὶ τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, εἰπὼν, ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται. παραδείγματα δὲ τῶν μὲν ἐν ὑποκειμένῳ, ὑγίειαν καὶ νόσον παρέθετο ἐν σώματι γινόμενα· τῶν δὲ καθ' ὑποκειμένου, περιττὸν καὶ ἄρτιον κατὰ τοῦ ἀριθμοῦ λεγόμενα. ἢ ὡς εἴπον πρότερον, τῷ δίχα διαιρεῖσθαι κατὰ τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ· τὰ γὰρ εἴδη, οὐ λέγεται κατ' ὑποκειμένων τῶν γενῶν, ἀλλ' αἱ διαφοραὶ καθ' ὑποκειμένων τῶν εἰδῶν. ἀμφοῖν δὲ 19

τούτων

16 δι' ὃ δεῖ ἔχειν, δι' ὃ τὸ συμβεβηκὸς πόδας, καὶ τὸ κακόφωνον φωνεῖν. Καὶ τοῦτο δὲ ἱστέον, ὅτι ἐνίοτε μὲν οὐ στερητικὰ ὀνόματα στέρησιν δηλοῖ, ὡς ἡ πενία τὴν στέρησιν τῶν χρημάτων, καὶ ὁ τυφλὸς στέρησιν τῆς ὄψεως. ἐνίοτε δὲ στερητικὰ ὀνόματα, οὐ στέρησιν δηλοῖ· τὸ γὰρ ἀθάνατον, στερητικὸν ἔχον τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, οὐ σημαίνει στέρησιν· οὐ γὰρ ἤδη πεφυκότος ἀποθνήσκειν, εἶτα μὴ ἀποθνήσκοντος, χρώμεθα τῷ ὀνόματι. πολλὴ δὲ ταραχὴ κατὰ τὰς φωνάς ἐστι τὰς στερητικάς. διὰ γὰρ τὸ α καὶ αὖ προσαγομένας αὐτῶν ὥσπερ ἄοικος καὶ ἄριστος, συμβαίνει ποτὲ μὲν ταῖς ἀποφάσεσι, ποτὲ δὲ τοῖς ἐναντίοις συμφέρεσθαι αὐτάς. καὶ γὰρ ὥσπερ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ δειλία ἐναντίον ἐστίν, οὕτω καὶ τῇ δικαιοσύνῃ ἡ ἀδικία, ἐναντία οὖσα τῇ δικαιοσύνῃ. καὶ τὸ κακὸν δὲ δηλοῦται πολλάκις, ὡς ἄφωνον ἐλέγομεν τραγῳδὸν τὸν κακόφωνον. καὶ ἀποφάσεις δὲ δηλοῦνται διὰ τῶν στερητικῶν φωνῶν, ὥσπερ τὸ διάφορα, ἀδιάφορα, καὶ λυσιτελῆ, ἀλυσιτελῆ. πολλάκις δὲ αἱ μὲν, πλείω σημαίνουσιν, ὡς καὶ ἀπόφασιν, καὶ στέρησιν, καὶ ἐναντίωσιν δηλοῦσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὡς τὸ ἄφωνος· αἱ δέ, καὶ διάφορα ἐναντία σημαίνουσιν, ὡς ἡ ἀκαιρεία, τὸ μὲν ἐναντίον τῷ καιρῷ δηλοῖ. στερητικὸν δὲ οὐδὲν ὅλως ἐμφαίνει, ἐπεὶ δὴ καὶ χρηστότητι μὲν ἐναντίον ἡ πονηρία· ἡ ἀπονηρία δέ, στέρησις τῆς πονηρίας. ἔστι δὲ ὅτι καὶ τὴν χρηστότητα ἐμφαίνει. πολλῆς δὲ οὔσης τῆς ἀνωμαλίας, Χρύσιππος μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν στερητικῶν λεγομένοις, ἐπεξῆλθεν αὐτήν· Ἀριστοτέλης δέ, οὐ τοῦτο προὔθετο, ἀλλὰ μόνον διελθεῖν περὶ τῶν κατὰ τὴν ἕξιν καὶ στέρησιν. κἂν λέγηται οὖν στερητικῶς πολλὰ καὶ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν ἀποφατικῶν, ἀλλὰ δεῖ τὰς στερητικὰς τῶν ἕξεων ἀντιθέσεις κατὰ τὸν οἰκεῖον τρόπον λαμβάνειν. ἔστι δὲ οὗτος, ὁ τῆς ἐπιβαλλούσης ἕξεως τὴν οἰκείαν στέρησιν ἐν τῇ ἀντιθέσει λαμβάνων. γίνεται δὲ περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, ἐπεὶ τοιαύτη ἕξις, καὶ ἡ ἀντίθετος αὐτῇ στέρησις, οὐχ ἅμα δέ, οἷον περὶ ὀφθαλμὸν τυφλότης, περὶ ὃ καὶ ἡ ὄψις. Δ

Οὐκ ἔστι δέ, οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἕως τοῦ, οὕτως καὶ τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται, τὸ καθῆσθαι τῷ μὴ καθῆσθαι. Ε

17 Δείξας ὅτι ἄλλο ἐστὶν ἕξις, καὶ ἄλλο τὸ ἕξιν ἔχειν, καὶ ἄλλο στέρησις, καὶ τὸ στέρησιν ἔχειν, καὶ ὅμως τὸ ἕξιν ἔχειν, καὶ στέρησιν ἔχειν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν ἐστὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως, πιστοῦται τοῦτο διὰ παραδείγματος. καὶ γὰρ τὸ πρᾶγμα τὸ ὑπὸ τῆς καταφάσεως δηλούμενον, οὐκ ἔστι κατάφασις· καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως, οὐκ ἔστιν ἀπόφασις, εἴπερ λόγοι μὲν ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις, οὐ λόγοι δὲ τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα, κἂν μὴ τὰ αὐτὰ δὲ ᾖ, καὶ ταῦτα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὅμως ἐστὶν ἀντίθεσιν, τὴν τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως· ὡσαύτως τὰ ἔχοντα ἕξιν, καὶ τὰ ἔχοντα στέρησιν, ὑπὸ τὴν τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως. ὅταν γὰρ Σωκράτην καθήμενον διανοηθῶ, ζῷον λογικὸν οὕτως ἐνεργοῦν κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὑπολαμβάνω· ὁ δὲ λόγος, ὁ λέγων ὅτι Σωκράτης κάθηται, ἐξ ὀνόματος συγκείμενος, ἕτερός ἐστιν αὐτοῦ τοῦ πράγματος. εἴτε οὖν ἐν φωναῖς, εἴτε ἐν τοῖς διανοήμασιν, εἴτε ἐν τοῖς προϋφισταμένοις ἀσωμάτοις λεκτοῖς, αἱ προτάσεις ὑφεστήκασι, διεστήκασιν αὗται τῶν πραγμάτων· καὶ τὰ μέν, ὡς προτάσεις λέγεται ἀντικεῖσθαι, ὡς ἀπόφασις καὶ κατάφασις· τὰ δὲ ὑπὸ τὰς προτάσεις, καὶ αὐτὰ ἀντίκειται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἀλλ' οὐδεὶς ἂν εἴποι τὸν Σωκράτην αὐτὸν ἑαυτῷ ἀντικεῖσθαι. ἢ οὐ κατὰ τὸ ἕτερον φαμὲν γίνεσθαι τὴν ἀντίθεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τὴν τοῦ καθῆσθαι καὶ μὴ καθῆσθαι; καὶ τούτοις δὲ ἡ ἀντίθεσις κατὰ τὴν τῆς ἀντιφάσεως γίνεται ἀντίθεσιν, ᾧ ταῦτα τὰ σημαινόμενα ἀναιρετικὰ ἀλλήλων εἶναι, τούτῳ καὶ ἡ ἀντίφασις ἀντίκειται. καὶ ἀνάπαλιν,
*τῶν * ὃ τοὺς λόγους εἶναι ἀληθεῖς τούτους, καὶ τὰ πράγματα ἀλλήλων ἐστὶν ἀναιρετικά, καὶ γίνεται ἡ ἀναλογία κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς τὸ δηλούμενον πρᾶγμα πρὸς τὸ δηλούμενον, οὕτως ὁ δηλωτικὸς λόγος πρὸς
*τὸν * τὸ δηλωτικόν. καὶ ἀνάπαλιν· καὶ τὰ σημαινόμενα δὲ ὑπὸ τῶν φωνῶν ἀντικείμενα λαμβάνομεν, ταῦτα δή εἰσιν αἱ λογικαὶ διανοήσεις, αἱ περὶ Σωκράτους καθημένου, ἢ μή, ὁμοίως καὶ ταῦτα τῇ καταφάσει καὶ ἀποφάσει ἀντικεῖσθαι λέγεται καὶ ταῦτα ἔτι ὑπὸ τὴν ἀπόφασιν ἐστὶ καὶ τὴν κατάφασιν. δείξας δὲ μέχρι τούτων τίνα ἐστὶ τὰ ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντικείμενα, ἀκολούθως ἐπάγει τί διοίσει τῆς τῶν πρός
*δι' ὧν τι, καὶ τῆς τῶν ἐναντίων ἀντιθέσεως, καὶ πρῶτόν γε τῶν ὡς πρός τι ἀντικειμένων, * δηλῶν ἐπάγει. Ζ

Ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, φανερόν. ἕως τοῦ, οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις τυφλότητος ὄψις.

18 Τεσσάρων οὐσῶν τῶν ἀντιθέσεων καὶ διαφερουσῶν ἀλλήλων, ἓξ αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραί. καθόλου γὰρ ὅσα ποτὲ ἂν ᾖ τὰ διαφέροντα, δεῖ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἤδη τὸν παρὰ μονάδα πολλαπλασιάζειν, καὶ γενομένου ἀριθμοῦ τὸ ἥμισυ συλλαβόντα, τοσαύτας λέγειν εἶναι τὰς τῶν διαφερόντων διαφοράς. καὶ ἐνταῦθα οὖν ἡ τῶν πρός τι ἀντίθεσις διαφέρει τῆς τε τῶν ἐναντίων, καὶ τῆς τῶν ὡς ἕξις καὶ στέρησις ἀντικειμένων, καὶ τῆς ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. τρεῖς γὰρ ἀφ' ἑκάστου

γίνονται

A γεται. δοκοῦσι δὲ διαφέρειν ἀλλήλων αἱ ἀποχρήσεις, τῷ τὴν μὲν προτέραν, ἀπὸ τοῦ εἶναι· τὴν δὲ
δευτέραν, ἀπὸ τοῦ κατηγορεῖσθαι ὀφείλειν τὸ προκείμενον. ὁ ἐξαίρει δὲ τὴν στέρησιν, καὶ τὸ ἐστερῆσθαι
ἔχειν, εἰκότως προσέθηκεν, ὅτι καὶ ἕτερα μέν· ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἕξις ἀντίκειται τῇ στερήσει, οὕτως καὶ τὸ
ἔχειν ἕξιν τῷ ἐστερῆσθαι. καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀντιθέσεως, διότι καὶ ταῦτα ἀντίκειται κατὰ τὴν
ἐπ' ἐκεῖνα ἀναφοράν· καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως, ὁ αὐτός ἐστιν ἐπὶ τῶν κατηγορημάτων, ὥσπερ
καὶ ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ στερήσεως· ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτως καὶ τὸ τυφλὸν
εἶναι, τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν τῆς λέξεως σαφήνειαν, ἀρκεῖ τοσαῦτα. Τὰ δὲ 14
πραγματικώτερα περὶ τούτων, ὧδέ πως ὁ Ἰάμβλιχος παραδίδωσιν, ὡς δόγμα κοινὸν τῶν τε ἀρχαί-
ων ὄντων καὶ τῶν νεωτέρων, τὸ μὴ εἶναι ἐναντία τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα. οὐ μὴν ἔτι εἰς ἴδιον γένος
ἀντιθέσεως, τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν οἱ παλαιοὶ κατέταξαν, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης· ὅτι δὲ ἐστὶν ἄλλη, δῆ-
λον γίνεται, διελομένοις ποσαχῶς ἕξις καὶ στέρησις λέγεται, καὶ κατὰ ποῖα μάλιστα σημαι-
νόμενα ἡ τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντίθεσις γίνεται. λέγεται τοίνυν, ὡς καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἕξις
λέγεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου. ἕξις γὰρ ἱματίου λέγεται, ὅταν ὁ μὲν ἔχῃ, τὸ δὲ 1
ἔχηται ὑπὸ τοῦ ἔχοντος. καὶ ἕξιν ὅπλων εἶπέ που Πλάτων, ἐπὶ τοῦ ἔχοντος τὰ ὅπλα. καθ' ἕτε- 2
ρον δὲ τρόπον ἕξεις λέγομεν, τὰς ἐπικτήτους ποιότητας ἐμμόνους γεγονυίας, τάς τε φυσικὰς καὶ τὰς
τέχνας, καὶ τὰς ἐπιστήμας, καθ' ἃς καὶ ἑκτικοὶ οἱ ἐν αὐταῖς λέγονται. καὶ ἕξεις λέγονται κατὰ ταῦ-
τα, καὶ αἱ τέλειαι ἀρεταί· καὶ γὰρ λόγου ἀνάληψις ἐπ' αὐτῶν θεωρεῖται. ἔτι δὲ ἕξις λέγεται ἡ 3
φυσικὴ κατασκευή, ὅταν ἔμμονος ᾖ, ὥσπερ σωματικὰς ἕξεις καὶ ψυχικὰς καὶ ἀρετὰς ἐκ φύ-
σεως, ἢ κακίας ἐπί τινων νοοῦμεν· καὶ τὴν φυσικὴν δὲ δύναμιν αὐτήν, ἕξιν λέγεσθαί φασι, 4
καὶ ταύτῃ τὴν στέρησιν ἀντικεῖσθαι, πήρωσιν οὖσαν αὐτῆς. ἔνιοι δέ, οὐ τὴν φυσικὴν δύναμιν λαμ-
B βάνεσθαι ἐν τῇ τῆς ἕξεως καὶ στερήσεως ἀντιθέσει φασίν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν κατὰ τὸ πρότερον ση-
μαινόμενον ῥηθεῖσαν, ἣ παρὰ τὸ ἔχειν ἕξις ὠνόμασται· καὶ γὰρ καὶ τὸν Χρύσιππον Ἀριστοτέλει
ἑπόμενον στερητικὰ λέγειν ταῦτα, ὅσα ἀναιρεῖ παρεμφαίνοντα τὴν τοῦ ἔχειν φύσιν, οὐχ ἁπλῶς,
ἀλλ' ὅταν ἐμφαίνῃ τὸ πεφυκός, καὶ ὅτε πέφυκεν, ὡς εἴρηται πρότερον· καὶ ἀντίκειται τῇ ἀπὸ τοῦ
ἔχειν λεγομένῃ ἕξει ἡ στέρησις, καὶ οὐ μόνον ποιοτήτων αἱ στερήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐνεργειῶν, ὡς ἡ τυ-
φλότης τῆς τοῦ ὁρᾶν ἐνεργείας, καὶ ἡ χωλότης, τῆς τοῦ βαδίζειν. ἄλλως δὲ λέγεται στέρησις ἡ ἀχρη-
σία τούτου ὃ δύναται ἔχειν, ἐν τῷ δυνάμει θεωρουμένη, ἧς ἐν Φυσικοῖς μνημονεύει. τὸ γὰρ ὃ δύνα-
ται ἔχειν, καὶ ὃ δυνάμει ἐστί, μήπω ἔχον ἐνέργειαν, ἐν στερήσει αὐτὸ εἶναι λέγεται. μήποτε δέ φη-
σιν Ἰάμβλιχος, οὐ καθ' ἕν τι σημαινόμενον τῆς ἕξεως τὴν ἀντίθεσιν δεῖ λαμβάνειν τῆς στερήσεως,
ἀλλὰ κατὰ πάντα. οὕτω γὰρ ἔσται τελεία πρὸς ἁπάσας τὰς ἕξεις πασῶν τῶν στερήσεων ἀν-
τίθεσις, κοινῶς τε οὑτωσὶ καὶ ἑκάστης πρὸς ἑκάστην ἀντιτεθειμένης, οἷον, τῆσδε τῆς στερήσεως πρὸς
τήνδε τὴν ἕξιν, κατὰ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τρόπον. ὅλως γὰρ τὴν ἀτυχεῖν τοῦ πεφυκότος ἔχειν, καὶ ὅτε
πέφυκε, στέρησιν εἶναι ῥητέον. Πολλαχῶς δὲ τοῦ ἔχειν λεγομένου, πολλαχῶς καὶ ἡ ἀτυχία καὶ ἡ στέ- 15
ρησις ἔσται. ἔστι δέ τις στέρησις καὶ ἄλλη παρὰ τὴν φυσικήν, λέγω δὲ καθ' ἣν ἐπὶ τῶν πεφυκότων ἐλέγο-
μεν, καὶ ὅτε ἐπεφύκασιν, ἣν Χρύσιππος ἠθικὴν καλεῖ· ἀχίτων γὰρ καὶ ἀνυπόδετος καὶ ἀνάριστος,
σημαίνει μὲν καὶ ψιλὴν ἀναίρεσιν, σημαίνει δὲ καὶ παρέμφασίν τινα, ὅτι καὶ κατὰ στέρησιν γίνεται.
οὔτε γὰρ ἀχίτωνα τὸν βοῦν ἐροῦμεν, οὔτε ἡμᾶς ὅταν λουώμεθα, ἀνυποδήτους καὶ ἀναρίστους, οὔ-
τε τοὺς ὄρνιθας, οὔτε ἡμᾶς ἅμα τῷ ἡμέραν γενέσθαι, ἀλλὰ δεῖ συνεμφαίνεσθαι τοῦ εἰθισμένου,
καὶ ὅτε εἴθισται, τὴν στέρησιν. ὄντος γὰρ ἔθους ἀριστᾶν κατά τινα ὥραν τεταγμένην, ὁ ὑπὸ τὸ ἔ-
θος ὤν, ὅταν μὴ ἐν τῷ χρόνῳ τῷ τεταγμένῳ ἀριστήσῃ, οὐ φύσεως ἔμφασιν, ἀλλ' ἔθους, κατὰ τὴν στέ-
Γ ρησιν ἀναιρεῖ. εἰσὶν δὲ ἀτυχίαι, αἱ μὲν τὴν φύσιν, αἱ δὲ τὴν κατὰ ἔθος [illegible] ἀναιροῦσαι, ἐν οἷς ἐκεῖνα καὶ
πέφυκε καὶ εἴθισται. πολλάκις δέ, οὐκ ἔθους, ἀλλὰ καθήκοντος ἀπόπτωσιν ἐμφαίνει ἡ στέρησις, ὡς ἐπὶ
τοῦ ἄκλητον δειπνεῖν, ὅταν παρεμφαίνωμεν, ὅτι οὐ καθηκόντως ἀπήντησεν, ἔτι κατὰ τὸ ἐπιβάλλον τοῖς
ἔθεσι. ἔστι καὶ ἄλλως ἡ στέρησις τῶν ὁμωνύμως λεγομένων· καὶ γὰρ ὅταν τι γένος ὅλον μὴ ᾖ πε-
φυκός τι ἔχειν, ἐστερῆσθαι λέγομεν ἐκείνου, ὃ μὴ πέφυκεν ἔχειν· οὕτως τὰ φυτὰ ἐστερῆσθαι λέγομεν
αἰσθήσεως, τῷ μὴ πεφυκέναι ἔχειν αἴσθησιν. καὶ ὅταν δὲ τὰ ἐν τῷ γένει τὰ μὲν ᾖ πεφυκότα ἔχειν, τὰ
δὲ μὴ πεφυκότα, ἐστερῆσθαι λέγεται τὰ μὴ πεφυκότα, ὥσπερ ἐν τῷ γένει τῶν ζώων ὁ ἀσπάλαξ ὄψεως.
καὶ μᾶλλόν γε τοῦτο λέγομεν, ὡς ἐπὶ τοῦ πρὸς βίαν ἀφῃρῆσθαι. κυρίως δὲ στέρησις λέγεται
ἐπὶ τῶν πεφυκότων μὲν ἔχειν, μὴ ἐχόντων δὲ τότε, ὅτε πεφύκασι, καὶ ὅτε εἰώθασι, καὶ ὡς ἐπι-
βάλλοι ἔχειν, ὃ δὴ καὶ ἀντιθέσεως τῇ ἕξει θεωρεῖται· καὶ ἡ ἐν τούτοις ἀντίθεσις καλεῖται, ἡ
» κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν. ὁ μέντοι Ἀρχύτας τριχῶς τὴν στέρησιν διαιρεῖ, λέγων· ἁ δὲ στέρησις καὶ τὸ
» ἐστερῆσθαι, λέγεται τριχῶς· ἢ γὰρ τὸ μὴ ἔχον παντάπασιν, οἷον τὸ [illegible] ὄρασιν. καὶ τὸ
» νωδὸν φωνάν· ἢ ἐν τῷ μὴ ὡς ἔχειν, οἷον τὸ δύσκωφον, ἀκοάν, καὶ τὸ τυφλώσσον ὄρασιν· ἢ ἐν τῷ μή,

ἀτυχία.

Ἕξις ποσαχῶς λέγ.

Ἡ ἀτυχία ἢ στέρησις ποσαχῶς λέγεται.

Στέρησις δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταὐτόν τι, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν. καὶ καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἂν ἡ ἕξις πέφυκε γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτερον αὐτῶν. ἐστερῆσθαι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν, καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν μηδαμῶς ὑπάρχῃ. νωδόν τε γὰρ λέγομεν, οὐ τὸ μὴ ἔχον ὀδόντας· καὶ τυφλόν, οὐ τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχον ὅτε πέφυκεν ἔχειν. ἔνια γὰρ ἐκ γενετῆς οὔτ' ὀδόντας οὔτ' ὄψιν ἔχει, ἀλλ' οὐ λέγεται οὔτε νωδὰ οὔτε τυφλά. τὸ δὲ ἐστερῆσθαι, καὶ τὸ ἔχειν τὴν ἕξιν, οὐκ ἔστι στέρησις καὶ ἕξις· ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις· στέρησις δὲ, ἡ τυφλότης. τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν, οὐκ ἔστιν ὄψις, οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι τυφλότης. στέρησις γάρ τις ἡ τυφλότης ἐστί· τὸ δὲ τυφλὸν εἶναι καὶ ἐστερῆσθαι, οὐ στέρησίς ἐστιν. ἕως τοῦ, οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι, τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται. A

13 Τρίτον εἶδος τῶν ἀντικειμένων, τὸ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν παρατίθεται, προηγούμενον τῇ φύσει τοῦ κατὰ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, διότι ἐκεῖνο μὲν, ἐν λόγοις ἔχει τὴν ὑπόστασιν, τοῦτο δὲ, ἐν πράγμασι. λέγεται μὲν ἡ στέρησις, πολλαχῶς. ἧς δὲ νῦν ἐμνημόνευσεν, ἀπουσία τίς ἐστι παντελὴς, ἀπὸ τοῦ πεφυκότος ἔχειν, καὶ ἐν ᾧ πέφυκε, καὶ ὅτε πέφυκε, καὶ ὅπου. τοῦ μὲν πεφυκότος, ἐπειδὴ τὸν τοῖχον οὐκ ἄν τις εἴποι τυφλὸν, ἐπεὶ οὐδ' ὅλως πέφυκεν ὁρᾶν· ὅτε δὲ πέφυκε, διότι τὰ σκυλάκια τὰ ἀρτιτεχθέντα, οὐκ ἄν τις εἴποι τυφλὰ, ὅτι μήπω πέφυκεν ὁρᾶν· οὐδὲ τὰ παιδία νωδὰ ἄν τις εἴποι τὰ ἀρτιγενῆ, ὅτι μήπω ὀδόντας ἔχει. τὸ δὲ ἐν ᾧ προσκεῖται, ἵνα τὸ οἰκεῖον μόριον λαμβάνωμεν, ἐν ᾧ ἐγγίνεται ἡ ἕξις. οὐ γὰρ εἴ τις μὴ ἐν τοῖς ποσὶν ὀφθαλμοὺς ἔχει, ἐστέρηται ὀφθαλμῶν, ἀλλ' εἴ τις ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ μὴ μετείληφεν ὀμμάτων. αὐτὸς δὲ διὰ βραχέων συνέλαβε πάντα. τὸ μὲν πεφυκὸς καὶ τὸ μόριον ἐν ᾧ ἐγγίνεται ἡ ἕξις, ὁμοῦ δηλώσας διὰ τοῦ ἐν ᾧ πέφυκε· τὸν δὲ χρόνον καὶ τὸν τρόπον ὃν ἐπιβάλλονται καὶ τὰ ἄλλα τὰ συνεμφαινόμενα, ἐν τῷ, ὅτε πέφυκεν ὑπάρχειν, συνέλαβε. τὸ γὰρ καθῆκον ἔχειν, καὶ ὡς προσῆκον ἐστὶν ἔχειν, ὅταν μηδαμῶς ὑπάρχῃ, τότε ἐν στερήσει λέγεται εἶναι. διὸ τινὲς τῷ εἰρημένῳ τῆς στερήσεως λόγῳ, προστεθείκασι τὸ, καὶ ὡς πέφυκε. καὶ γὰρ ἀτραχήλους λέγομεν τοὺς βραχυτραχήλους, ἐπεὶ μὴ κατὰ φύσιν ἔχουσι τοὺς τραχήλους. καὶ ἀπυρήνους τὰς ῥοιὰς, ὡς ἐλάττονας τῶν κατὰ φύσιν τοὺς πυρῆνας ἐχούσας, τὴν τῶν κατὰ φύσιν ἐλάττωσιν, ὡς τὴν παντὸς στέρησιν ὀνομαζόντων. οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπεν, ὅτι περὶ ταὐτὸν ἡ ἕξις καὶ ἡ στέρησις λέγεται, ἀλλὰ περὶ ταὐτόν τι, διὰ τῆς τοῦ τι προσθήκης ἐνδεικνύμενος, πῶς περὶ ταὐτὸν λέγει. καὶ γὰρ τἀναντία περὶ ταὐτὸν, εἴγε ταὐτόν ἐστι τῶν ἐναντίων δεκτικόν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων οὐ πάντως περὶ ταὐτὸν κατ' ἀριθμὸν ὑποκείμενον τὰ ἐναντία ἐστίν. ἄλλου γὰρ ὄντος μορίου λευκοῦ, οἷον τῶν ὀδόντων, οὐδὲν κωλύεται ἄλλο εἶναι μέλαν, ὡς τὸ περὶ τὴν κόρην. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως, οὐχ οἷόν τε τοῦτο, ἀλλ' ἐν ᾧ μορίῳ ἡ ἕξις, ἐν τούτῳ καὶ ἡ στέρησις, καὶ τοῦτο εἰκότως· ἀπουσία γὰρ μόνον ἐστὶν ἡ στέρησις, καὶ ἀνάγκη ἐκεῖ εἶναι τὴν ἀπουσίαν, ὅπου καὶ ἡ παρουσία ἐστί. τὰ δὲ ἐναντία εἴδη ὄντα, οὐδὲν κωλύεται ποτὲ καὶ ἐν διαφόροις τοῖς ἀριθμῷ ὑποκειμένοις ὄντα, τὸν λόγον σώζειν τῆς ἐναντιώσεως. E φανερὸν δὴ οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ οὕτως ἀντικείμενα καὶ ὁμοιότητά τινα ἔχει πρὸς τὰ ἐναντία, καὶ ἀνομοιότητα. Z τά τε γὰρ ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον γίνεσθαι πέφυκεν, οἷον, περὶ ὃ ἡ ὑγεία, περὶ τοῦτο καὶ ἡ νόσος· οὐ γὰρ περὶ τὰ ἄψυχα, ἀλλὰ περὶ τὰ ζῶα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα· ὄψις γὰρ περὶ ζῶον, περὶ δὲ ἄψυχον, οὐκέτι. οὐκοῦν καὶ ἡ τυφλότης περὶ ζῶον· οὐδεὶς γὰρ ἂν τὸν κίονα τυφλὸν εἴποι. τοῦτο μὲν οὖν τοῖς ἐναντίοις ὁμοίως ἔχει τὰ κατὰ στέρησιν ἀντικείμενα. διαφορὰ δὲ αὕτη, ὡς εἴρηται, τῷ τὰ μὲν ἐναντία, κἂν ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ἐστὶν, ἀλλὰ μὴ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ πάντως τοῦ εἴδους μορίῳ· τὰ δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, καὶ ἐν μορίῳ τῷ αὐτῷ βούλεσθαι εἶναι. δείκνυσι δὲ ἐφεξῆς ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τὸ ἐστερῆσθαι ἢ τὸ στέρησιν ἔχειν, οὐκ ἔστι ταὐτὸν τῇ στερήσει· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἕξιν ἔχειν, ταὐτὸν τῇ ἕξει. δείκνυσι δὲ αὐτὸ ἐκ τοῦ, τὴν ὄψιν ἕξιν εἶναι, τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν, μὴ εἶναι τὴν ὄψιν, ὥστε καὶ τὸ ἔχειν ἕξιν, οὐκ ἔστιν ἕξις. ὁμοίως δὲ τὸ τυφλὸν εἶναι, οὐκ ἔστι τυφλότης· δείκνυσι δὲ αὐτὸ, καὶ ἐκ τοῦ, εἰ ταὐτὸν ἦν, καθ' οὗ τὸ ἕτερον κατηγορεῖται, κατὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ ἕτερον. νῦν δὲ οὐχ οὕτως· τυφλὸς μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος λέγεται, τυφλότης δὲ, οὐ λέγεται· καὶ ὄψιν μὲν ἔχειν λέγεται, ὄψις δὲ οὐ λέγεται,

A λόγῳ ἐναντίος ἐστὶν, ἐὰν ὑπὸ γένει τινὶ ᾖ ἐναντίῳ, ἢ ταῖς διαφοραῖς, ἢ ἀμφοτέροις, οἷον ἐστὶ τοῦ καλοῦ ὁρισμὸς, ἡ οὕτω τύχοι συμμετρία μερῶν πρὸς ἄλληλα, τούτῳ ἐναντίον, ἀσυμμετρία μερῶν πρὸς ἄλληλα, καὶ ἔστι τῷ γένει ἡ ἐναντίωσις. ἀλλαχοῦ δὲ ταῖς διαφοραῖς, οἷον λευκὸν χρῶμα, διακριτικὸν ὄψεως· μέλαν δὲ χρῶμα, συγκριτικόν. ἐν δὲ τούτοις, τὸ μὲν γένος, τὸ αὐτό. κατὰ δὲ τὰς διαφορὰς, ἐναντίωσις. ἐρωτᾶται δὲ πῶς λόγος λόγῳ ἐναντίος ἐστὶ, καὶ οἱ τῆς οὐσίας δὲ διαιρετικοὶ λόγοι, ἐναντίοι ἔσονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκούντως μέχρι τοῦδε προήχθω. Διελόντος δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους τὰ ἐναντία 11
εἴς τε τὰ ἄμεσα καὶ τὰ ἔμμεσα, καὶ ἄμεσα μὲν λέγοντος ἐκεῖνα, ὧν ἐξ ἀνάγκης θάτερον ὑπάρχει τῷ δεκτικῷ, καὶ ἀνὰ μέρος πάρεστι τῷ ὑποκειμένῳ, εἰ μὴ τῶν συμφυῶν εἴη, ὡς ἡ θερμότης τῷ πυρὶ, ἀλλὰ τῶν συμβεβηκότων, γίνεται ὁ λόγος τῶν ἀμέσων τοιοῦτος, ὅτι ἐστὶν ἄμεσα ἐναντία, ἐν οἷς τὸ ἕτερον ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει περὶ τὸ δεκτικόν· ἔμμεσα δὲ, ὧν οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερον. ἐπαινοῦντος δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους τῇ τῶν ἄκρων ἀποφάσει τὰ μέσα χαρακτηρίζεσθαι, ἀντιλέγει Νικόστρατος, ὡς εἰ ἡ ἀπόφασις τὸ μέσον δηλοῖ, καὶ τὸ οὐκ ἄνθρωπος καὶ οὐχ ἵππος, μεσότητα δηλώσει. δεῖ οὖν φησὶ προσκεῖσθαι ἐν τῷ αὐτῷ γένει λαμβανομένου τοῦ μέσου, ἐν ᾧπερ ἐστὶν αὐτοῦ τὰ ἄκρα. ἀλλ' οὐ προσποιεῖται ὁ ταῦτα λέγων, ὅτι οὔτε ἄκρα ἐστὶν ἵππος καὶ ἄνθρωπος, οὔτε ἐναντία, περὶ δὲ ἄκρων καὶ ἐναντίων ἦν ὁ λόγος. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν ἀντικειμένων βιβλίῳ ἐζήτησεν, εἰ θάτερον ἀποβαλών τις, μὴ ἐξ ἀνάγκης θάτερον λαμβάνει, ἆρα ἐστί τι τούτων ἀνὰ μέσον, ἢ οὐ πάντως; ὁ γὰρ τὴν ἀληθῆ δόξαν ἀποβαλὼν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ψευδῆ δόξαν λαμβάνει· οὐδὲ ὁ ψευδῆ, ἀληθῆ, ἀλλ' ἐνίοτε ἐκ τῆς δόξης ταύτης, ἢ εἰς τὸ μηδὲν ὅλως ὑπολαμβάνειν, ἢ εἰς ἐπιστήμην μεταβάλλει· δόξης δὲ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς, οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἢ οὐκ ἄγνοια οὐδὲ ἐπιστήμη. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι διαφοραὶ τῶν ἐναντίων, ὧν καὶ αὐτὸς προϊὼν, ἐφάψεται· τούτων δὲ μάλιστα ἐμνήσθη, τοῦ τε ἀμέσου καὶ τοῦ ἐμμέσου,
B ὅτι ἐκ τούτων τὸ πρὸς τὰ ἄλλα ἀντικείμενα διάφορον, τῶν ἐναντίων παρείσησι. καὶ γὰρ προάγεται μὴ πᾶσι τοῖς προσοῦσι καθ' ἕκαστον τῶν ἀντικειμένων ἐπεξελθεῖν, τοῖς δὲ κυριωτάτοις αὐτῶν μόνοις, ἕνεκα τοῦ τὰς πρὸς ἄλληλα διαφορὰς αὐτῶν παραδεῖξαι. δείξει δὲ ὅτι τὰ τέσσαρα γένη τῶν ἀντικειμένων, ἀλλήλων διενήνοχε, καὶ ὅπως μὲν, τὰ ὡς πρός τι τῶν ἐναντίων διαφέρει, διεδήλωσεν· ὅπως δὲ ἄμφω ταῦτα τῶν ὡς κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, δηλώσει, τὰ ἴδια ἑκάστων προσθεὶς, καὶ τότε τὴν διαφορὰν, τὴν πρὸς τὴν ὡς κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἀποδείξει. καλὸν δὲ ἂν εἴη λοιπὸν καὶ τὰ τοῦ Ἀρχύτα παραθέσθαι, περὶ τῆς τῶν ἐναντίων διαφορᾶς ἔχοντα οὕτως·

» Διαιρέεται δὲ καὶ τὰ τῶν ἀντιθεσίων τούτων, ἐς τὰ ὑποτιχέα εἴδεα ἀλλάλοις. τῶν γὰρ ἐναντίων, ἃ μὲν ἄμεσα ἐντί, ἃ δὲ ἔχει μέσον· μεταξὺ γὰρ ὑγιείας καὶ νόσω, οὐδέν ἐντι μέσον, οὐδὲ ἀρεμίας καὶ κινάσιος, οὐδὲ ἐγρηγόρσιος καὶ ὑπνόοντος, οὐδὲ εὐθέος καὶ καμπύλω, οὐδὲ τᾶν ἄλλαν ἐναντιωτάτων. πολλοῦ δὲ καὶ ὀλίγω μεταξὺ, τὸ μέτριον· καὶ ὀξέος καὶ βαρέος, τὸ ὁμόφωνον· καὶ ταχέος καὶ βραδέος, τὸ ἰσοταχές· καὶ μείζονος καὶ μείονος, τὸ ἴσον. τῶν καθόλου μὲν *ἀναγκαιοτάτων, ἀναγκαῖον μίαν ἦμεν περὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν αὐτᾶν, αὗται δὲ οὐκ ἐπιδέχονται μέσον· μεταξὺ γὰρ ὑγιείας καὶ νόσω οὐδέν ἐντι μέσον· καὶ ἀναγκαῖον παντὶ ζῷον, ἢ νοσεῖν, ἢ ὑγιαίνειν. οὐδὲ ἐγρηγόρσιος καὶ ὕπνου· καὶ ἀναγκαῖον παντὶ ζῷον ἢ ἐγρηγορέναι ἢ εὕδειν. οὐδὲ ἀρεμίας καὶ κινάσιος, καὶ ἀναγκαῖον παντὶ ζῷον, ἢ ἀρεμεῖν, ἢ κινέεσθαι. ὧν δὲ ἐναντιωτάτων, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε ἀμφοτέρας, οὔτε τὰν ἑτέραν αὐτᾶν ἦμεν περὶ τὸ ὑποδεκτικὸν αὐτᾶν, αὗται ἐπιδέχονται μεσότητας. μεταξὺ γὰρ λευκῶ καὶ μέλανος, τὸ φαιόν· καὶ οὐκ ἀναγκαῖον παντὶ ζῷον ἢ λευκὸν ἢ μέλαν ἦμεν. καὶ μεγάλω καὶ μικρῶ, τὸ ἴσον· καὶ οὐκ ἀναγκαῖον παντὶ ζῷον ἢ μέγα ἢ μικρὸν ἦμεν. καὶ σκληρῶ καὶ μαλακῶ, τὸ εὐαφές· καὶ οὐκ ἀναγκαῖον παντὶ ζῷον, ἢ σκληρὸν ἢ μαλακὸν ἦμεν. ἔτι τῶν ἐναντίων διαφοραὶ τρεῖς, τὸ μὲν, ὡς ἀγαθὸν κακῷ ἀντίκειται, οἷον ὑγίεια νόσῳ,
Γ τὸ δὲ, ὡς κακὸν κακῷ, οἷον ἀνελευθερία ἀσωτίᾳ· τὸ δὲ, ὡς οὐδέτερον ἑτέρῳ, οἷον λευκὸν μέλανι, βαρὺ κούφῳ. ἔτι τῶν ἐναντίων ἃ μὲν, ἐν γένεσι γενέων ἐγγίνεται· ἀγαθὸν γὰρ κακῷ ἐναντίον, καὶ γένος τὸ μὲν ἀγαθὸν, τῶν ἀρετῶν· τὸ δὲ κακὸν, τῶν *κακιῶν. ἃ δὲ, ἐν γένεσιν εἰδέων· ἀρετὰ γὰρ κακίᾳ ἐναντίον, καὶ γένος, ἃ μὲν ἀρετὰ, φρονάσιος καὶ σωφροσύνας, ἃ δὲ κακία, τᾶς ἀφροσύνας καὶ ἀκολασίας. ἃ δὲ, ἐν εἴδεσιν ἐναντία, οἷον ἀνδρεία δειλίᾳ, καὶ δικαιοσύνα ἀδικίᾳ, καὶ ἐντὶ εἴδεα, δικαιοσύνα μὲν καὶ ἀδικία τᾶς ἀρετᾶς, ἀδικία δὲ καὶ ἀκολασία τᾶς κακίας. τὰ μὲν οὖν πρῶτα γένη ἃ καὶ γένη γενέων ὀνομάζομεν, ἐπιδέχεται μὲν τομάς· τὰ δ' ἔσχατα εἴδεα καὶ ποτὶ τὰν αἴσθασιν εἴδεα μόνον, τὰ δὲ μέσα, οὐκ ἂν γένεα μόνον ἐντὶ, ἀλλὰ καὶ εἴδεα· τὸ γὰρ τρίγωνον, τῶ μὲν ὀρθογωνίω καὶ ἰσοπλεύρω καὶ σκαλανέος, γένος, τῶ δὲ ἀγαθῶ, εἶδος.

ἐν δὲ τούτοις, τὰ μὲν ἄλλα σύμφωνα πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους παράδοσιν, ἡ δὲ τελευταία διαφορὰ, καθ' ἣν τὰ μὲν, ἐν γένεσι γενῶν ἐστιν ἐναντία, τὰ δὲ, ἐν γένεσιν εἰδῶν, τὰ δὲ, ἐν εἴδεσιν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους παραλέλειπται ἴσως ἐν τούτοις, ὡς οὐ πάντη πραγματειώδης. ἀλλ' ἤδη τὴν τρίτην ἀντίθεσιν τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν, τριπτέον.

*ἐναντιωτάτων

*κακιᾶν

ὑστέρῳ et sic infra 104.

πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρῃ, ἄνωθεν τὸν ὅρον ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν ἀντικειμένων, προλυθέντος βε- Δ βαιώσας αὐτόν. καὶ τί εἰ καὶ τὰ διαφέροντα ἐναντία ἐστὶν, ἐπέστησε καὶ εἰ ἡ διαφορὰ ἐναντιότης εἶναι δύναται, καὶ εἰ ἡ πᾶσα διάστασις ἐστὶν ἡ τὸ πλεῖστον διαφέρουσα, καὶ εἰ ταυτὸν τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα, τῷ τὰ πλεῖστον διαφέροντα, καὶ τίς ἡ ἀπόστασις, καὶ πῶς τὸ πλεῖστον ἀπέχειν ἀκουστέον. ὧν ἀτόπων φανέντων, προσληπτέον τι τῷ γένει, ἵνα ᾖ ὅρος, τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα ἐν τῷ αὐτῷ γένει. καὶ τίνα τούτῳ ἄτοπα ἕπεται, καὶ εἰ ἑτερότης τίς ἐστιν ἡ ἐναντιότης, καὶ εἰ τὰ μάλιστα ἕτερα ἐναντία, ἄλλοις τε ἔθηκεν ἐλέγχοις πλείοσι. χρησαμένου δὲ ὅμως τῷ ὅρῳ τούτῳ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ, μήποτε δὲ ἐνταῦθα σημειώσασθαι ὅτι παλαιὸς ὁ ὅρος, οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς παραλαβόντες αὐτὸν ἐχρήσαντο, τὸ σαθρὸν αὐτοῦ παρ[illegible]ντες, πειρώμενοι δὲ ὅλως λύειν τὰ δοκοῦντα ἄτοπα. ὁ μέντοι Νικόστρατος αἰτιᾶται, ὅτι μὴ μόνον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὡς χρώματι, τὸ λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν ἐν τῷ χυμῷ· δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐξ ἐναντίων γενῶν· τῆς μὲν γὰρ ἀρετὴ, τῆς δὲ κακία τὸ γένος· αὕτη δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία, ζῶον μέν τινα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· ἕξις γὰρ ἀμφοῖν τὸ γένος καὶ ποιότης. τρόπον δὲ ἄλλον, ἐξ ἐναντίων γενῶν· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς γένος, τὸ ἀγαθὸν τῆς δὲ μοχθηρίας, τὸ κακόν. τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ κακὸν, αὐτὰ γένη δοκεῖ, εἰ μὴ ἄρα ἐν ποιότητι καὶ ταῦτα ὡς ἐν γένει. ὁ μέντοι γε Ἀριστοτέλης πολλαχοῦ φαίνεται τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, μὴ ὡς γένη, ἀλλ' ὡς ὁμωνύμους φωνὰς τιθείς. ζητητέον δὲ πολλοστὸν μέν ἐστι μέρος, ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς ἐναντιότητος ἠπόρησεν. ἄξιον δὲ ἐνταῦθα καὶ ταύτην τὴν τοιαύτην ζητηματικὴν δικαιολογεῖσθαι ὡς εἰώθασιν οἱ ἀρχαῖοι, καὶ ὑπαίτιος ἡ τῆς ἀπογραφῆς χρῆσθαι αὐτῇ, ὅταν μηδὲν καταβλάπτῃ πρὸς ἃ χρῶνται. διὸ ἐν μὲν τοῖς περὶ τοῦ ποσοῦ βουληθεὶς τὸ κάτω τῷ ἄνω ἐναντίον δεῖξαι, ἐχρήσατο τῷ ὅρῳ, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον ἐναντιώσεως ἀρξαμένων αὐτὸν τῶν πρεσβυτέρων. ἐνταῦθα μέντοι ἐν τῇ περὶ τῶν ἐναντίων διδασκαλίᾳ, οὐ κέχρηται αὐτῷ ὡς ἄνω μὲν προειρημένῳ τι, μὴ ὄντι δὲ ἀναιτίῳ. τούτοις δὲ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς ἐχρήσαντο πᾶσι, καὶ τοῖς ἄλλοις διορισμοῖς τοῖς περὶ τῶν ἐναντίων Ε Ἀριστοτέλει κατὰ πόδας ἠκολούθησαν, ἐκείνου τὰς ἀφορμὰς αὐτοῖς δεδωκότος ἐν τῷ περὶ τῶν ἀντικειμένων συγγράμματι, ἃς ἐξειργάσαντο ἐν τοῖς αὐτῶν βιβλίοις. καὶ γὰρ καὶ τὰς ἕξεις ἐναντίας ὑπέλαβον ὡς ἐκεῖνος, οἷον φρόνησιν, ἀφρόνησιν. καὶ τὰ κατηγορήματα, ὥσπερ τὸ φρονεῖν καὶ ἀφραίνειν. καὶ τὰς μεσότητας, οἷον τὸ φρονίμως ἢ ἀφρόνως. τοὺς μέντοι ποιοὺς καὶ πῶς ἔχοντας, οὐκέτι ὑπέλαβον ἐναντίους, ἀλλ' ἐναντίως ἔχειν καὶ ζητητέον τούτῳ, ἀλλὰ μέσως τὸν φρόνιμον τῷ ἄφρονι λέγουσιν. ἐὰν δέ ποτε καὶ λέγωμεν ζητητέον τούτῳ ἐναντίον εἶναι, ἐνταῦθα τὰ ἄμεσα ποιούμεθα τὴν σημασίαν ὥς φασι. κυριώτατα μὲν δὴ ἐνταῦθα τῶν ἕξεων, καὶ τῶν σχέσεων, καὶ τῶν ἐνεργειῶν, καὶ τῶν τούτοις παραπλησίως, ἡ ἐναντίωσις θεωρεῖται. δεύτερον δὲ, ὡς ἐναντία λέγεται τὰ κατηγορήματα, καὶ τὰ κατηγορούμενά πως ἐκείνοις. προσάγει δὲ ἀμωσγέπως πρὸς τὰ ἐναντία, καὶ τὸ φρονίμως καὶ ἀφρόνως. ὅλως δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τὰ ἐναντία θεωρεῖται, καὶ ἡ φρόνησις τῇ ἀφροσύνῃ ἀμέσως, οὕτως ἐναντία λέγεται, οὐχ ἤδη. τῆς δὲ τοιαύτης δὴ οὔσης τῆς Στωϊκῆς διδασκαλίας, ἴδωμεν πῶς αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀριστοτέλους παραδόσεως παρεσπάσαντο. οὗτος τί ἐν τῷ περὶ ἀντικειμένων τὴν δικαιοσύνην πρὸς τὴν ἀδικίαν ἐναντίαν λέγει, οὐ λέγεσθαι δὲ τὸν δίκαιον τῷ ἀδίκῳ ἐναντίον φησὶν, ἀλλ' ἐναντίως διακεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐναντία φησὶ, διττῶς ῥηθήσεται τὸ ἐναντίον· ἢ γὰρ καθ' αὑτὰ τὰ ἐναντία ῥηθήσεται, οἷον ἀρετὴ καὶ κακία· κίνησις, στάσις. ἢ τῷ μετέχειν ἐναντίων, οἷον τὸ κινούμενον, τῷ ἑστηκότι· καὶ τὸ ἀγαθὸν, τῷ κακῷ, ἐν οἷς ἐδίδαξε, διατί τοὺς ποιοὺς οὐκ εἶπεν ἐναντίους. ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν μετοχὴν οἱ ποιοί εἰσι διάφοροι, οὐκ ἂν τὸ μετέχον ὁμοίως οὗ μετέχει λέγοιτο, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνου μετέχειν· καὶ παρώνυμα, εἴπερ ἄρα ἀπ' αὐτῶν εἶναι, ὡς ἀπὸ τῆς λευκότητος τὸ λευκόν. ἐπεὶ δὴ ἡ φρόνησις τῇ ἀφροσύνῃ ἐναντίον, οὐκ ἂν καὶ οἱ μετέχοντες ῥηθεῖεν ἐναντίοι, ἀλλὰ μετέχειν ἐναντίων. εἰ δὲ καὶ ταῦτά τις καλεῖ ἐναντία, διελέσθαι φησὶν ὀφείλει, καὶ τὰ μὲν, λέγειν ἁπλῶς ἐναν- Ζ τία, τὰ δὲ, τῷ μετέχειν ἐναντίων, κεκλῆσθαι ἐναντία. οὗτος δὲ δύναται τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ ἀσυνθέτους φωνὴν εἰπεῖν, οἷον, φρόνησιν ἀφροσύνην. καὶ δι' ὅρου, οἷον ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων, καὶ τὴν ἀφροσύνην ἄγνοιαν τῶν αὐτῶν, ζητοῦσι πότερόν ἐστι τὰ κατὰ τὰ ἁπλᾶ μόνον, ἢ κατὰ τοὺς ὅρους. καὶ ὅ γε Χρύσιππος ἐφίστησι, μήποτε τὰ προσηγορικὰ καὶ ἁπλᾶ μόνως ἐστὶν ἐναντία, τὰ δὲ, οὐκ ἔστι. πολλὰ γὰρ ἐν τούτοις συμπεριλαμβάνομεν καὶ μεταξὺ ἄρθρων καὶ μεταξὺ συνδέσμων, καὶ ἄλλων δὲ μορίων ἐξηγητικῶν, ὧν ἕκαστον εἰς τὸν τῶν ἐναντίων λόγον ἀλλοτρίως ἂν παραλαμβάνοιτο· διὸ τὴν μὲν φρόνησιν, τῇ ἀφροσύνῃ φησὶν εἶναι ἐναντίον· τὸν δὲ ὅρους τῷ ὅρῳ, οὐκέτι ὁμοίως ἐναντίους εἶναι φησὶν, ἐπ' ἐκεῖνα δὲ ποιούμενοι τὴν ἀναφορὰν, καὶ τοὺς ὅρους κατὰ συζυγίαν ἀντιτιθέασι. ταῦτα δὲ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους πρώτου διώρισται, ἀσύνθετον μὲν μὴ ἀξιοῦντι ἐναντίον εἶναι τῷ τοῦ ἐναντίου ὅρῳ, οἷον τὴν φρόνησιν, μὴ εἶναι ἐναντίον τῇ ἀγνοίᾳ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων. ἀλλ' εἰ ἄρα κατὰ συζυγίαν, ὅρον ὅρῳ ἀντιτιθεῖεν, καὶ ἐναντίους λέγειν τούτους τῶν ἐναντίων εἶναι πραγμάτων. φιλοτεχνεῖ δὲ περὶ τούτων ἐνταῦθα τελείως, ὡς λόγος ὁριστικός.

λόγ

A ἀλλὰ πρός τι. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ἐναντία εἶναι ὑπῆρχεν αὐτοῖς, καὶ τὸ πρός τι εἶναι, οὐδὲν θαυμαστόν· εἰ δὲ ἐναντία ὄντα, οὐδὲ ὅλως ἐστὶν ἐναντία, καθὸ ἐναντία ἐστὶ, θαύματι ἔοικεν. ἢ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ κατὰ τὴν κοινὴν, καὶ μίαν ἰδιότητα τὰ ἰσάμενα συνυπάρχει ἀλλήλοις τὰ ἐναντία· κατὰ δὲ τὴν χωριστικὴν καὶ μαχητικὴν μάχεσθαι ποιεῖ τὰ μετέχοντα. καὶ γὰρ ἡ διάκρισις αὐτὴ, καὶ ἡ μάχη μία μέν ἐστι, συνῶπται πρὸς ἑαυτήν· τὰ δὲ μετέχοντα μάχης καὶ διακρίσεως, κεχώρισται ἀπ' ἀλλήλων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. τὰ δὲ κατὰ φάσεως καὶ ἀποφάσεως παραδείγματα παραλειφθεὶς, οὐχ ἁπλῶς τὰς προτάσεις, ἀλλὰ τοὺς κατηγορουμένους ὅρους τίθησι, διότι κατ' αὐτοὺς αἱ προτάσεις χαρακτηρίζονται, τοῦ ἀποφατικοῦ μορίου τῷ κατηγορουμένῳ προστιθεμένου. ἀλλ' ἤδη τὰ ἑξῆς ἰτέον.

Τὰ δὲ ὡς τὰ ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται. ἕως τοῦ, οἷον, τὸ οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν· οὔτε δίκαιον, οὔτε ἄδικον.

Μετὰ τὰ πρός τι, περὶ τῶν ἐναντίων εἰπεῖν προτίθεται, διότι τῶν ἀντικειμένων, τὰ ἐναντία, ἤδη ἐστὶν 8 *ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων*
ἐκείνων ἑτέρων. ἤδη δὲ τὰ ἕξεως καὶ τὰ στερήσεως, ὡς ἕτερον ἤδη δὲ τὰ κατὰ φάσεως καὶ ἀποφάσεως, ἐν λόγῳ τὸ ὅλον καὶ συνθέσει. εἰκότως δὴ τῶν ἄλλων τὰ ἐναντία προτετίμηται. ἀρχόμενος δὲ τοῦ περὶ τῶν ἐναντίων λόγου, τὴν διαφορὰν αὐτῶν εὐθέως τὴν πρὸς τὰ πρός τι παραδίδωσιν. οὐ γὰρ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων τῶν ἐναντίων λέγεται. τὸ γὰρ λευκὸν, οὐ λέγεται τῷ μέλανι. τῶν δὲ λοιπῶν ἀντικειμένων ὡς εἴρηται, διαφέρει, τῷ εἴδει εἶναι ἄμφω τὰ ἐναντία. ἐφεξῆς δὲ τὴν διαφορὰν αὐτῶν τῶν ἐναντίων παραδιδοὺς, τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν ἄμεσα φησὶν εἶναι, ὧν ἐξ ἀνάγκης ἕτερον ὑπάρχει τῷ δεκτικῷ. οἷον ὑγεία καὶ νόσος, καὶ περιττὸν καὶ ἄρτιον. καὶ γὰρ τὸ ἀρτιοπέριττον καὶ τὸ περισσάρτιον, καὶ μεταξύ πως ἀμφοῖν δοκεῖ, τοῦ, τε περιττοῦ καὶ τοῦ ἀρτίου, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ, ἄρτια ἐστὶ τῷ εἴδει. ὑγείας δὲ καὶ νόσου ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, οὐδὲν εἶναι μέσον
Β φησὶ, καίτοι ἀρετῆς καὶ κακίας ὁρῶν μεσότητα ὡς φιλόσοφος. οἱ δὲ ἰατροὶ περὶ τὰ σώματα ἐσπουδακότες, καὶ πολλὰς ἔθεντο μεσότητας ὑγείας καὶ νόσου ἐν τῷ πλάτει στρεφομένας, τὰς οὐδετέρας παρ' αὐτοῖς λεγομένας καταστάσεις. τινὰ δὲ τῶν ἐναντίων ἔμμεσα, ὧν οὐκ ἐξ ἀνάγκης θάτερον περὶ τὸ δεκτικόν ἐστιν, οἷον τὸ λευκὸν καὶ μέλαν. οὐ γὰρ ἀνάγκη πάντως ἢ λευκὸν ἢ μέλαν εἶναι, ἐπειδή ἐστι καὶ φαιὰ καὶ ξανθὰ, καὶ ἄλλα ἔχοντα χρώματα τὰ ἀνὰ μέσον. τῶν δὲ ἐμμέσων, ἐπειδὴ μέσων τῶν, λέγεται γὰρ καὶ οὕτως, τὰ μὲν, πλείω ἔχει τὰ μέσα, τὰ πλεῖον ἴσως ἀλλήλων διεστηκότα τῇ φύσει, ὡς ἤδη τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος ἔχεται. πολλὰ γάρ ἐστι τὰ ἐν μέσῳ τούτων χρώματα, τὰ δὲ ἓν μόνον διὰ τὴν ἐγγύτητα τὴν πρὸς ἄλληλα. τοῦ γὰρ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, τὸ χλιαρὸν μόνον μέσον. τῶν δὲ ἐν μέσῳ, τὰ μὲν ὠνομασμένα ἔχει τὰ μέσα ὡς *ἐμμέσων*
ἤδη τῶν εἰρημένων· τὰ δὲ, ἀκατονόμαστα, τῇ δὲ ἀποφάσει τῶν ἄκρων δηλούμενα. τὸ γὰρ μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ οὐκ ὠνόμασται. λέγεται δὲ οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. τὸ γὰρ τοῦ ἀδιαφόρου ὄνομα, ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐτέθη· καὶ τοῦ δικαίου δὲ καὶ τοῦ ἀδίκου τὸ μέσον, ἀνώνυμόν ἐστι, τῇ δὲ ἀποφάσει τῶν ἄκρων ὀνομάζεται. καὶ δῆλον ὅτι τὰ μὲν τῇ συνηθείᾳ γενόμενα γνώριμα, ταῦτα καὶ ὀνόματος ἔτυχε συνήθους· τὰ δὲ ἄγνωστα τῇ συνηθείᾳ, ἔμεινεν ἀκατονόμαστα. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν, ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, ὡς τὸ λευκὸν καὶ μέλαν. *Τῶν ἐναντίων τὰ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου λέγεται.*
ἐν σώματι γὰρ ὑπάρχει παθητικῶς αὐτὰ δεχομένῳ· τὰ δὲ, καθ' ὑποκειμένου λέγεται, ὡς τὸ ἄρτιον καὶ περιττόν. κατὰ γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ταῦτα, διότι διαφοραί εἰσιν· αἱ δὲ διαφοραὶ, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τῆς οὐσίας ἔδειξε λόγῳ, καθ' ὑποκειμένων λέγονται τῶν εἰδῶν, διαφέρει τὰ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ εἰρημένα, διὰ τὸ ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, διὰ τὸ ὧν κατηγορεῖται. καὶ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ πάντως ὁ ἀριθμὸς, ἀλλ' ὅταν τὸ ὑποκείμενον μὴ παραλαμβάνηται, τὸ, τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν, ὡς καθ' ὑποκειμένου τοῦ ἀριθμοῦ λέγεται. ὅτι γὰρ οὐχ ὁμοίως ὑγεία καὶ νόσος ὑπάρχει τῷ σώματι, καὶ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀριθμῷ, δῆλον ἐκ τοῦ τὴν μὲν ὑγείαν καὶ τὴν νόσον τῷ αὐτῷ σώματι παρὰ μέρος
Γ ὑπάρχειν· τὸ δὲ ἄρτιον καὶ περιττὸν, τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ μηδαμῶς ὑπάρχειν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, εἰ τὸ ἄρτιον 9
καὶ περιττὸν διαφοραί εἰσιν ἀριθμοῦ, ἢ εἴδη ἀριθμοῦ. εἰ γὰρ ὁριζόμενοι τὸ ἄρτιον λέγομεν, ἀριθμὸς δίχα διαιρούμενος, τὸ δὲ ἐκ γένους τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ διαφορᾶς τινος, εἶδος ἂν εἴη ἀριθμοῦ, πῶς καθ' ὑποκειμένου λέγεται τοῦ ἀριθμοῦ; τὸ γὰρ εἶδος, οὐκ ἂν καθ' ὑποκειμένου λέγοιτο τοῦ γένους, ἐπείπερ τὸ καθ' ὑποκειμένου λεγόμενον καθολικώτερόν ἐστι τοῦ καθ' οὗ λέγεται. ἢ οὐχὶ τοῦ ὡς γένους ἀριθμοῦ κατηγορεῖται τὸ ἄρτιον καὶ περιττὸν, τὰ ὡς εἴδη, ἀλλὰ τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ τοῦ ὡς εἴδους κατηγορεῖται ἡ τοῦ δίχα διαιρεῖσθαι διαφορὰ, ἣν ἴσως ἄξιον ἐκάλεσεν, ὡς τοῦ ἀρτίου εἰδοποιόν. ἀλλ' ἐπειδὴ σαφηνείας ἔτυχεν ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους λέξις, ἴδωμεν καὶ ὅσα ἐν τῷ τόπῳ προσεξεργάζονται οἱ κλεινότεροι τῶν ἐξηγητῶν. Τῶν δὲ Στωικῶν μεγαλοφρονούντων ἐπὶ τῇ τῶν λογι- 10 *Aristotelis liber περὶ ἀντικειμένων.*
κῶν ἐξεργασίᾳ, ἔν τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἤδη τῶν ἐναντίων, σπουδάζωμεν δεικνύναι, ὅτι πάντων τὰς ἀφορμὰς ὁ Ἀριστοτέλης παρέσχεν ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, ὃ περὶ ἀντικειμένων ἐπιγέγραπται, ἐν ᾧ καὶ ἀπορειῶν ἐστι πλῆθος ἀμήχανον, ὧν ὀλίγην ἐκεῖνοι μοῖραν παρέθεντο. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐν εἰσαγωγῇ παρεμβαλεῖν οὐκ εὔλογον. ὅσα δὲ συμφώνως οἱ Στωικοὶ τῷ Ἀριστοτέλει διετάξαντο, ταῦτα ῥητέον. ὅρος τοίνυν παλαιὸς περὶ τῶν ἐναντίων καταβεβλημένος, οὗ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν, ὅτι ὅσα ἐστὶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει,

μὴ διὰ τὰς πτώσεις μόνον ἀθροίζειν πρὸς ἃς ἀποδίδοται ἕκαστον τῶν πρός τι, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ Δ
λαμβανόμενα, ὧν ἡ ἀπόδοσις γίνεται. οὐ γὰρ πάντα οὕτως λέγεται, ὡς τοῦτο ὅ ἐστι πρὸς ἄλληλα λέ-
γεσθαι, ὥσπερ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, καὶ ἡ ἐπιστήμη. ἕκαστον γὰρ τούτων, ὅ ἐστι πρὸς ἄλλο λέγεται, καὶ
τὴν αὐτὴν πτῶσιν ἡ ἀπόδοσις ἐκείνου γένοιτο. καὶ μὴν κατὰ πτῶσιν δὲ γένοιτο ἡ ἀπόδοσις, ὥσπερ τὸ μέγα καὶ
μικρὸν ἀντικείμενα κατὰ τὰ πρός τι ἀλλήλοις, οὐ κατὰ πτῶσιν ἀποδίδοται, οὐδὲ ἔστι τοῦ ἑτέρου τὸ ἕ-
τερον, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ ἕτερον λέγεται. οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν καὶ αἰσθητὸν καὶ τὸ νοητὸν ὁμοίως, οὐ-
δὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐκείνων ἐστὶ τῶν πρὸς ἃ λέγεται. τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, οὐκ αὐτὸ ἄλλου ἐστὶν, ἀλλ' αὐ-
τοῦ ἄλλο. πρὸς γὰρ τὴν ἐπιστήμην λέγεται, οὐχ ὅτι ἐστὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ ἐπιστήμη.
τὴν δὲ αἰτίαν τούτου γέγραφεν Ἀρχύτας, ἐν οἷς τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ τὰ πρός τι ἀντικειμένων
» παραδίδωσι, καὶ κάλλιον ὅλην ἐκείνην παραγράψαι τὴν λέξιν· Τῶν δὲ πρός τι, τὰ μὲν, ἀντιστρέφει ἀλ-
» λάλοις ἐξ ἑκατέρων, ὡς τὸ μεῖζον καὶ τὸ μεῖον, καὶ τὸ ἀδελφὸν, καὶ τὸ ὅμοιον· τὰ δὲ, ἔχει μὲν ἀντιστρο-
» φὰν, οὐ μὰν ἐξ ἀμφοτέρων γα τῶν μερῶν. ἅμα γὰρ ἐπιστάμα λέγεται, τῶ ἐπιστατῶ, καὶ αἴσθασις, τῶ
» αἰσθατῶ· οὐ μὰν ἀνάπαλιν τὸ ἐπιστατὸν τᾶς ἐπιστάμας, καὶ τὸ αἰσθατὸν, τᾶς αἰσθάσιος. τὸ δὲ αἴτι-
» ον, ὅτι τὸ μὲν κρινόμενον ἄνευ τῶ κρίνοντος δυνατὸν ἦμεν, οἷον τὸ αἰσθατὸν ἄνευ αἰσθάσιος, καὶ τὸ
» ἐπιστατὸν ἄνευ ἐπιστάμας· τὸ δὲ κρῖνον, ἄνευ τῶ κρινομένω ἀδύνατον ἦμεν, οἷον τὰν αἴσθασιν
» ἄνευ τῶ αἰσθατῶ, καὶ τὰν ἐπιστάμαν ἄνευ τῶ ἐπιστατῶ. τῶν δὲ ἐξ ἀμφοτέρων ἐχόντων
» τῶν μερῶν τὰν ἀντιστροφὰν, τὰ μὲν, ἀδιαφόρως ἀντιστρέφει ἀλλάλοις, ὡς τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἴσον, καὶ
» τὸ ἀδελφόν. τοῦτο γὰρ τούτῳ ὅμοιον, καὶ τοῦτο τούτῳ πάλιν, καὶ τοῦτο τούτῳ ἴσον, καὶ τοῦτο τούτῳ ἀ-
» δελφόν· ἃ δὲ ἀντιστρέφει μὲν ἀλλάλοις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, οὐ μὰν ἀδιαφόρως. τοῦτο μὲν τού-
» του μεῖζον, τοῦτο δὲ τούτω μεῖον. καὶ οὗτος μὲν τούτω πατὴρ, οὗτος δὲ τούτω υἱός. Ἱστέον δὲ ὅτι, ὁ μὲν Ἀριστοτέ-
» λης, μεσότητα τῶν πρός τι οὐ παραδέδωκεν· ὁ δὲ Ἀρχύτας, περὶ αὐτῶν τάδε γέγραφε· Τὰ δὲ πρός τι, Ε
» ἐπιδέχεται μεσότατα. μεταξὺ γὰρ τῶ δεσπόζοντος καὶ δούλω, τὸ ἐλεύθερον· καὶ μεταξὺ τῶ
» μείζονος καὶ μείονος, τὸ ἴσον· καὶ μεταξὺ τῶ πλατέος καὶ στενοῦ, τὸ ἐφαρμόζον. εἰ δὴ καὶ Ἀριστοτέ-
» λης μὴ συγχωρεῖ ταύτῃ τῇ μεσότητι, διαφέρειν ἂν ἔοικε τὴν κατὰ τὸ πρός τι ἀντίθεσιν, τῆς κατὰ τὸ ἐναν-
*γρ. τίον, καὶ * τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι μεσότητα. Διαφέρει δὲ τῶν ἐναντίων τὰ πρός τι, τῷ τρόπῳ τῆς κα-
τηγορίας. τὰ μὲν γὰρ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ πρὸς ἄλληλα λέγεται ὁπωσοῦν· τὰ δὲ ἐναντία, ἀντίκει-
ται μὲν, οὐ μέντοι ἀντιστρέφει πρὸς ἄλληλα. τὸ γὰρ ἀγαθὸν, οὐ λέγεται τοῦ κακοῦ, οὐδὲ τὸ κακὸν ἀ-
γαθοῦ κακὸν, ἀλλ' ἐναντία μόνον ἀλλήλοις. φυλάττεσθαι δὲ δεῖ, μήποτε ἀπὸ τῶν πρός τι μεταπί-
πτωμεν εἰς τὴν τῶν ἐναντίων, ἢ εἰς ἄλλην ἀντίθεσιν. τὰ μὲν γὰρ πρός τι, οὐκ ἦν μαχητικὰ οὐδὲ ἀναιρετικὰ
ἀλλήλων, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ σωστικὰ, τῆς ἑτερότητος μόνης εἰσαγούσης συνυπάρχουσαν ἀντίθεσιν. ἡ
γοῦν ἐπιστήμη, πρὸς μὲν τὸ ἐπιστητὸν, ἀντίθεσιν ἔχει συμπεπλεγμένην τὴν κατὰ τὸ πρός τι. πρὸς δὲ τὴν ἄγνοι-
αν, ἀντίθεσιν μαχητικὴν καὶ ἀσύντακτον. οὐ γὰρ λέγεται ἐπιστήμη ἀγνοίας, ἀλλ' ἐπιστητοῦ μὲν ἐπι-
στήμη, ἀγνοίας δὲ ἐναντίον. δεῖ οὖν τὴν τῶν πρός τι ἀντίθεσιν συνάγειν τῶν ἀντικειμένων νοεῖν, μετά τι-
νος ἀντιθέσεως ἐξ ἀλλήλων, καὶ μὴ ἐξ αὐτῶν τὴν διαφορὰν λαμβανούσης. διὰ τοῦτο γὰρ τὰ μὲν ἐναν-
τία ἐξωθεῖ ἄλληλα· τὰ δὲ πρός τι, ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα οἰκειότητος τὴν ἑτερότητα συνάγει. διὸ
καὶ τὰ μὲν μᾶλλον, ἐμφαίνει τὴν ἑτερότητα, ὡς τὸ διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ. τὰ δὲ ἧττον, ὡς ἐπι-
στήμη πρὸς τὸ ἐπιστητόν· τὰ δὲ, οὐδὲ ὅλως σχεδὸν, ὡς οἱ ἴσοι πρὸς ἀλλήλους. ὅσα οὖν ἀντίθεσιν ἔχον-
τα τοῦ ἀντικειμένου λέγεται αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, ταῦτα τῶν πρός τι ἐστὶν, ὥσπερ τὸ μεῖζον αὐτὸ τοῦτο ὃ λέ-
γεται, τοῦ ἀντικειμένου λέγεται. καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς μὲν τὸ, μεῖζον, πρὸς δὲ ἕτερον, ἔλαττον. διὸ οὐδὲ
μαχητικὴ ἡ τοιαύτη ἀντίθεσις. καὶ τὸ ὀρθὸν δὲ, τὸ τύπτειν, πρὸς τὸ ὕπτιον, τὸ τύπτεσθαι, ὡς πρός τι
ἀντίκειται· διὸ καὶ Ἀριστοτέλης τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐναντία εἰπὼν, αὐτὰ μὲν Ζ
οὐκ ἔφη ἐναντία εἶναι ἀλλήλοις. ἐν ἑκατέρῳ δὲ αὐτῶν ἐπέδειξεν ἐναντίωσιν, ὡς ἐν τῷ λευκαίνειν
καὶ μελαίνειν, καὶ λευκαίνεσθαι καὶ μελαίνεσθαι. Ἀνδρόνικος δὲ, οὐκ ἀντίκειται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐναντία
7 τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἀποφαίνεται. Καὶ τοῦτο δὲ ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι τὰ μὲν πρός τι, πρὸς ἄλληλα λέ-
γεται· τὰ δὲ ἐναντία αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν ἐναντία, τουτέστι τὰ τῇ ἐναντιώσει παραδεχόμενα, ὥσπερ τὸ
λευκὸν καὶ τὸ μέλαν πρὸς ἄλληλα οὐ λέγεται· τὸ δὲ ἐναντίον αὐτὸ, καὶ οὐχὶ τὰ παραδεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ
κατὰ τὰ πρός τι λέγεται, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἐναντίον. ἀντεισάγει γὰρ ἄλληλα καὶ συνυφίστησι. καὶ ἴσως τούτου
αἴτιον, ἡ κοινὴ τῆς ἐναντιότητος ἐν τοῖς ἐναντίοις συνύπαρξις. Νικόστρατος δὲ [illegible] νομίζει, ὅτι τὰ
ἐναντία πρὸς ἄλληλα λέγεται, οὐκ ἀπὸ τῶν περὶ τὸ ἐναντίον, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐναντίου ποιού-
μενος τὴν ἐπιχείρησιν. ἐπὶ ταύτην δὲ ἴσμεν, ὅτι ἄλλο μέν ἐστιν αὐτὸ ἕκαστον, ἄλλο δὲ ὑπ' αὐτὸ τεταγ-
μένον καὶ μετέχον αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ ἴσον αὐτὸ μέν ἐστι τῶν πρός τι, τὰ δὲ ὑπ' αὐτὸ ποσά ἐστιν ἐν οἷς τὸ ἴσον.
οὕτως οὖν καὶ τὰ μὲν ἐναντία αὐτὰ ὡς συνυπάρχοντα, πρός τί ἐστι· τὰ δὲ ὑπὸ τὰ ἐναντία, ὡς μετέχον-
τα τῶν ἐναντίων, ἐναντία ἐστί. καὶ ἔστι μὲν θαυμαστὸν, πῶς τὰ ἐναντία, καθὸ ἐναντία, οὐκ ἔστιν ἐναντία,

ἀλλὰ

A τοιοῦτος· ἀντικείμενα λέγεται, ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κοινῶς σημαινόμενον τοῦ αὐτοῦ πράγματος, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ ἔξωθεν ἐξεταζόμενα, συνυπάρξαι οὐ δύναται. τοῦτο δὲ τοῖς τέτρασιν εἴδεσι τῆς ἀντιθέσεως ὑπάρχει. ἐπί τε γὰρ τῶν ἐναντίων, ἀδύνατον τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτό, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ λευκὸν εἶναι καὶ μέλαν. καὶ κατὰ τὰ πρός τι δὲ ἀνύπαρκτά ἐστι τὰ ἀντικείμενα, πρὸς τὸ αὐτὸ ἐξεταζόμενα. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτό, μεῖζον ἅμα εἶναι καὶ ἔλαττον· οὐδὲ τὸν αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ ἅμα δεσπότην εἶναι καὶ δοῦλον, ἀλλ' οὐδὲ τὰ κατὰ ἕξιν καὶ στέρησιν, περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα συνυπάρχει. οὐ γὰρ οἷόν τε κατὰ τὸν αὐτὸν ὀφθαλμὸν ὄψιν ἔχειν καὶ τυφλότητα, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει ἀσυνύπαρκτος. εἰ γὰρ ἀληθὲς τὸ ἡμέρα ἐστί, ψεῦδος τὸ ἡμέρα οὐκ ἔστιν. εἰ οὖν πᾶσι τοῖς εἴδεσιν ἐφαρμόζει ὁ τῶν ἀντικειμένων λόγος, οὐ φωνῆς ἐστιν εἰς σημαινόμενα, ἀλλὰ γένους εἰς εἴδη ἐστὶν ἡ διαίρεσις, εἴπερ οὐχ ὁμωνύμως, ἀλλὰ καὶ συνωνύμως κατηγορεῖται τὸ ἀντικείμενον. πρὸς δὲ ταῦτα ὁ Ἰάμβλιχος φησίν, ὡς εἰ μὴ ὁμώνυμος ἦν ὁ ὅρος, ἦν ἂν ὥσπερ ὅτι κοινὸς λόγος, καὶ κοινὸν γένος πάντων τῶν ἀντικειμένων. ἐπεὶ δὲ τὸ μὴ δύνασθαι περὶ τὸ αὐτὸ συνυπάρχειν καὶ πρὸς τὸ αὐτό, ἄλλως μὲν φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος θεωρεῖται ἐν τοῖς πρός τι, ἄλλως δὲ ἐν καταφάσει καὶ ἀποφάσει, καὶ ἄλλως ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν ἀντικειμένων, ἀληθεύει ὁ ἐξ ἀρχῆς λόγος, τὸ ὁμώνυμα εἶναι τὰ ἀντικείμενα. διὸ φησὶ καὶ ἥμαρτε Νικόστρατος, ὡς πρὸς ἓν γένος αὐτῶν τὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος. ὁ μέντοι Πορφύριος, γένος μᾶλλον καὶ αὐτὸς τίθεται, καὶ ἐγὼ ταύτῃ μᾶλλον εἴπω, οὐδὲ λόγον ἀκούσας πιθανοῦ τινος, τὴν ὁμωνυμίαν κυροῦντος, ὅτι αὐτὸς ἐννοῶν, πλὴν τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος· περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων ποσαχῶς εἴωθεν ἀντιτίθεσθαι, καίτοι τὸ ποσαχῶς, καὶ εἰ τὸ γένος ἦν, δυνατὸν εἰπεῖν· εἴτε γὰρ τρία, εἴτε τέσσαρα ἔχοι εἴδη, τριχῶς ἢ τετραχῶς ἀληθὲς εἰπεῖν ἀντικεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶ ποσαχῶς. οὐ γὰρ τὸ ποσαχῶς εὐθὺς τὴν ὁμώ-
B νυμον δηλοῖ φωνήν, ἀλλὰ τὸ πολλαχῶς μόνον λέγεσθαι, μὴ μέντοι εἶναι ὁμώνυμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κοινῶς περὶ τῶν ἀντικειμένων εἰρήσθω, λοιπὸν δὲ τὴν λέξιν τοῦ Ἀριστοτέλους προσληπτέον, καὶ ποιητέον αὐτῆς τὴν ἐξήγησιν.

Περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων ποσαχῶς εἴωθεν ἀντιτίθεσθαι. ἕως τοῦ, ὥστε διαφέρουσιν αὗται αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων.

Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὴν διαίρεσιν πρότερον διὰ τῶν παραδειγμάτων παραδούς, τότε τὸν ἑκάστου λόγον ἀποδέδωκεν, οὕτως καὶ ἐνταῦθα τὴν διαίρεσιν τῶν ἀντικειμένων τετραχῶς γενομένην παραδούς, καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων τὰς διαφορὰς αὐτῶν ὑποδείξας γνωρίμους τοῖς ἀκούουσιν, οὕτως ἑκάστου τὸν λόγον ἐπιφέρει, καὶ ὁρισμοῖς αὐτὰ περιλαμβάνει. φαίνεται δὲ καὶ τὰ περὶ ἀντικειμένων Ἀριστοτέλης ἐκ τοῦ Ἀρχύτου βιβλίου μεταλαβών, τοῦ περὶ ἀντικειμένων ἐπιγεγραμμένου, ὅπερ ἐκεῖνος οὐ συνέταξε τῷ περὶ γενῶν λόγῳ, ἀλλ' ἰδίας πραγματείας ἠξίωσε. καὶ γὰρ τὴν διαίρεσιν αὐτῶν Ἀρχύτας οὑτωσὶ παραδίδωσι· Καὶ κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν ἀντικεῖσθαι ἀλλάλοις λέγεται, τὰ μὲν ἐναντία, οἷον ἀγαθὸν, κακῷ, καὶ ὑγιὲς, κάμνοντι, καὶ ἀλαθὲς, ψεύδει· τὰ δέ, ὡς ἕξις, στερήσει· οἷον ζωὰ, θανάτῳ, καὶ ὅρασις, τυφλότατι, καὶ ἐπιστάμα, λάθᾳ· τὰ δέ, ὡς πρός τι πως ἔχοντα, οἷον, διπλάσιον ἡμίσει, ἄρχον ἀρχομένῳ, καὶ δεσπόζον δεσποζομένῳ· τὰ δέ, ὡς κατάφασις ἀποφάσει, οἷον, τὸ ἄνθρωπον ἦμεν, τῷ μὴ ἦμεν ἄνθρωπον, καὶ τὸ σπουδαῖον ἦμεν, τῷ μὴ ἦμεν. 3

Πρώτην δὲ Ἀριστοτέλης ὡρίσατο τῶν ἄλλων τὴν κατὰ τὰ πρός τι ἀντίθεσιν, διότι οἶμαι ἴδιον ἔχει τι αὕτη παρὰ τὰς ἄλλας, τὸ συνυπάρχειν ἀλλήλοις, τὰ οὕτως ἀντικείμενα. Ἀρχύτας δὲ τρίτα τίθη- 4
Γ σι τὰ πρός τι, ὡς κατὰ σχέσιν ὑφεστῶτα, καὶ περὶ τῆς κατὰ τὰ πρός τι ἀντιθέσεως, τάδε γέγραφε· Τὰ δὲ πρός τι ἅμα ἀνάγκα γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. ἀδύνατον γὰρ διπλάσιον μὲν ἦμεν, ἡμίσεον δὲ μὴ ἦμεν· ἢ ἡμίσεον μὲν ἦμεν, διπλάσιον δὲ, μή. καὶ αἴ κά τι γίνηται διπλάσιον, ἅμα καὶ ἡμίσεον γίνεται· καὶ αἴ κά τι φθείρηται διπλάσιον, ἅμα καὶ ἡμίσεον φθείρεται. ὁρίζεται δὲ αὐτὴν ὁ Ἀριστοτέλης τῷ κοινοτέρῳ τῶν πρός τι ὁρισμῷ, τῷ λέγοντι, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστίν, ἑτέρων τῶν ἀντικειμένων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. δεῖ γοῦν καὶ ταύτης τῆς προσθήκης διὰ τὰς διαφόρους τῶν πρός τι ἀποδόσεις, ὡς ἐν ἐκείνοις εἴρηται. καὶ μάλα εἰκότως· πρὸς γοῦν τὴν ἀντίθεσιν ἐξαρκεῖ καὶ οὗτος ὁ ὁρισμός. συμφωνεῖ γὰρ ἔτι καὶ ποιεῖ ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων σαφῶς, καὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀκριβείας πρὸς τοῦτο δεῖται· ἅμα δὲ καὶ ὅτι τὰ πρός τι οὐκ ἀντίκειται ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀντικειμένοις, τούτῳ χρώμενος τῷ λόγῳ, δείξει. πᾶσι γοῦν τοῖς πρός τι τὸ πρὸς ἄλληλα λέγεσθαι ὑπάρχει. Ἀλλὰ 5
πῶς ἐστιν ἀντικείμενα τὰ πρός τι, εἰ ἅμα ἐστὶ καὶ συνυπάρχει ἀλλήλοις, καὶ ἀντιστρέφει πρὸς ἄλληλα. ἀναιρετικὰ γὰρ ἀλλήλων εἶναι δοκεῖ τὰ ἀντικείμενα. ἢ οὐ τὸ ἀναιρετικὸν ἴδιόν ἐστι τῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι περὶ τὸ αὐτό, καὶ κατὰ τὸ αὐτό, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι ὑπάρχει. οὐδὲ γὰρ ταῦτα περὶ τὸ αὐτὸ συνυφίστανται. τὰ δὲ αὐτὰ ἅπερ ἐστίν, ἑτέρων τῶν ἀντικειμένων λέγεσθαι, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐτά, δύναται

21 Cùm negent Stoici, ex bono malum aliquem fieri non posse, quomodo hic Aristotelis uerba intelligenda.

22 Obiectio Nicostrati: Differentiam hanc inter contraria & priuationem & habitum, non rectè factam, quòd nec contrariorum ex utrolibet semper in utrumlibet fiat mutatio, & à priuationibus nullis ad habitum sit progressus: & obiectionis solutio. Vbi nonnulla de priuationis uarijs modis, ex Aristotele & Iamblicho.

23 Quæ ut affirmatio & negatio opponuntur, quomodo Aristoteli ab alijs oppositionibus distinguantur: & uerborum Aristotelis exacta explicatio.

24 Qua ratione Stoici ea quæ ut affirmatio et negatio opponuntur, separent à contrarijs.

25 Obiectio Nicostrati: Nõ esse ijs, quæ ut affirmatio & negatio opponuntur, proprium, uerum & falsum diuidere, quòd nec solis ijs, nec omnibus adsit. & eiusdem solutio duplex.

26 Archytæ de oppositorum natura & differentijs quædam pulcherrima, ex eius de oppositis lib o.

27 Quatuor hæc de contrarijs adiecta theoremata, tum ad prædicamentorum contemplationem, tum ad locorum inuentionem utilia, quomodo ab Aristotele probentur.

28 Cùm unum uni sit contrarium, quomodo & malo tum bonum, tum malum opponi dicatur, & bono duo mala.

29 Nicostratus Aristotelem accusans, quòd de indifferentium oppositione mentione nulla facta, contrariorum doctrinã imperfectam reliquerit, à Simplicio refutatur.

30 Nicostrati bono bonum contrarium esse probare conantis, & Aristotelem reprehendentis, confutatio.

31 Cur cùm malum malo, & medium medio inueniatur contrarium, bono etiam non bonum contrarium statuatur. A

32 Quem in hac contrariorum differentia autorem sequatur Aristoteles.

33 Num omne bonum quod malo opponitur, ipsum quidem in mediocritate consistat, malum autem in immoderatione.

34 Secundum theorema quomodo tractet Aristoteles, & quid in eo culpent nonnulli.

35 Vtrum circa idem subiectũ numero contraria simul consistere possint nec ne: ubi de uaria contrariorum mixtione nonnulla.

36 Cur hìc tradat in quibus contraria esse natura soleant: & cùm tribus modis dicatur idem, genere, specie, numero, dicat contraria circa idem specie aut genere consistere solere, nulla facta mentione eiusdem numero subiecti, in quo non minus esse uidentur.

37 Cùm Aristoteles dicat, necesse est autem omnia contraria aut in eodem esse, aut in contrarijs generibus, aut ipsa genera esse: hanc postremam partem diuisionis non consistere posse Nicostratus uult, & probare conatur. E

38 Dubitationis Nicostrati uaria solutio: ubi et ex Theophrasti Topicis quædam citantur, quæ maiorem dubitationem incutientia, & ipsa multiplicem sortiuntur solutionem.

39 Quomodo cùm contrariorum sit definitio, Cõtraria sunt quæ cùm sub eodem sint genere, plurimum à se mutuò distant: nunc dicat Aristoteles, aut in contrarijs generibus, &c.

40 Archytam maiori cautione has contrariorum differentias proponere.

41 Bonum, malum, sanitas, morbus, iustitia, iniustitia, utrum ut contraria opponantur, an potius ut priuatio & habitus.

Περὶ τῶν ἀντικειμένων.

1 ΠΕρὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων ἀρξάμενος, ζητεῖ ὁ Ἰάμβλιχος πόθεν αὐτὰ πρώτως ἐνοήσαμεν. ἆρα τὰ ἀναιρετικὰ ἀλλήλων καταλαμβάνοντες ζῷα καὶ φυτὰ, οὕτως τὴν ἀντίθεσιν αὐτῶν διεσκεψάμεθα, ἢ τὰ μὴ συνυπάρχοντα πράγματα καθόσον οὐ συνυπάρχει, μαχόμενα ὑπελαμβάνομεν· ἀλλ' ὅτι ἀναίρεσις, ὅτι ἀσυνυπαρξία ἱκανῶς εἰσάγει τὴν ἀντίθεσιν. καὶ γὰρ συνυπάρχουσιν ἔστιν ὅτε, ὥσπερ ἐν τοῖς πρός τι θεωρεῖται τὰ ἀντικείμενα. Z
2 Οὐ μέντοι οὐδὲ γένος τι κοινόν ἐστι τῶν ἀντικειμένων, ὡς δοκεῖ τισι τῶν Περιπατητικῶν, ἀλλὰ φωνὴν μίαν κοινὴν τὴν τῶν ἀντικειμένων λαβὼν ὁ Ἀριστοτέλης, οὐ κατὰ μαχομένως
3 καὶ ἀσυμφροχάστωμένων τὴν ὁμωνυμίαν ἔταξεν, ἀλλὰ καὶ κατά τινων συνυπαρχόντων μὲν, ἀντιθέτως δὲ ἀλλήλοις συνυπαρχόντων, ὥσπερ τὰ πρός τι. ὅταν γὰρ ἥμισυ πρὸς διπλάσιον λέγωμεν, μαχητικὴ μὲν σχέσις οὐδεμία ἐστίν. ὑπάρχει δέ τις, καὶ μὴ ἐναντίωσις, ἀλλ' ἀντιθέσεως πάντως διαφορὰ κατά τινα ἰδιότροπον ἀντίθεσιν. διὸ, οὐδὲ ὑφ' ἓν γένος ὑπάγεται πρὸς τὰ ἄλλα τὰ τετραχῶς ἀντικείμενα. ἀλλ' οὐδὲ τὰ μὲν πρός τι ὁμώνυμα, τὰ δὲ ἄλλα τρία γένη, ὑφ' ἓν γένος οὐ τὸ τῆς ἀσυνυπαρξίας καὶ μάχης τάττεται. οὐδὲν γὰρ ἔχει κοινὸν γένος πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' ὁμωνύμως ἀντίκειται τὰ κοινῶς ἀντικεῖσθαι λεγόμενα. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης· Περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων φησὶ, ποσαχῶς εἴωθεν ἀντιτίθεσθαι. τὸ γὰρ ποσαχῶς εἴωθεν ἀντιτίθεσθαι τοῦ ὁμωνύμου. τινὲς δὲ τῶν Περιπατητικῶν, γένος ἔφασκον εἶναι τὸ ἀντικείμενον, διότι κοινὸς ὅρος ἀποδίδοται τῶν ἀντικειμένων

Τὸ πολλαχῶς ὁμωνυμεῖ σημαίνει. Sed hoc postea refutat Simplicius.

οὕτως

A τοιγε τῆς ὅλης αἰτίας περικρατοῦσι. πολὺ δὲ πρὸ τούτων, ὥς φησιν Ἰάμβλιχος, τὴν ἐπίκρισιν περιείχε ταῦτα παρ᾽ αὐτῶν, οἷς ἐχρήσατο, τουτέστι τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν λοιπῶν. ἐπεὶ γοῦν χρήσιμα ταῦτα ἦν εἰς τὴν τῶν κατηγοριῶν εὕρεσίν τι καὶ βεβαίωσιν, ταῦτα δὲ οὐκ ἦν ὀρθῶς ἐπικρίνειν, μὴ τοὺς ἀκριβεῖς περὶ αὐτῶν λόγους διαρθρώσαντα, προσέθηκεν ἐπὶ τέλει καὶ τούτους· καὶ οὐκ ἀδιατάκτως, ἀλλὰ διατεταγμένως αὐτοὺς ὑφηγεῖται. ἐπεὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἐζήτησεν εἰ ἐπιδέχεται τὸ ἐναντίον· ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πρός τι, εἰ τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, ἢ ἀντίκειται μᾶλλον, μνημονεύσας δὲ τούτων, τίνι διαφορᾷ τὰ ἐναντία τῶν ἀντικειμένων οὐ παρέστησεν, ἀκολούθως μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατηγοριῶν, τὴν περὶ τῶν ἀντικειμένων λόγους ποιεῖται, ἕνεκα τῆς ἐπικρίσεως τοῦ κοινῶς συνυπάρχοντος, ἢ μὴ ὑπάρχοντος πάσαις ταῖς κατηγορίαις. πάλιν δὲ μετὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ποσόν, τὴν τοῦ πρός τι φύσιν ἀποδεικνύς, ἀπέδειξεν ὅτι τὰ μέν ἐστιν αὐτῶν ἅμα τῇ φύσει, τὰ δέ, πρότερα, ὡς πρὸς ἄλλα ὕστερα ὄντα, ὥσπερ τὸ ἐπιστητὸν καὶ αἰσθητόν, ἐπιστήμης πρότερα καὶ αἰσθήσεως· ἀναγκαῖον οὖν μετὰ τὰ ἀντικείμενα, τὴν τοῦ ἅμα, καὶ τὴν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου φύσιν παραδεῖξαι. ἐπεὶ δὲ ἐφεξῆς περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀναδιδάξει, περιέχουσι δὲ αἱ κατηγορίαι αὗται κίνησιν, ἀναγκαίως εἰς τὴν ἐπίκρισιν τούτων τὰ εἴδη τῆς κινήσεως παραδέδωκε, καὶ τὴν τάξιν ταύτην ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὥσπερ εἶχον καὶ αἱ κατηγορίαι τὴν τάξιν. τελευταῖον δὲ, περὶ τῆς τοῦ ἔχειν ὁμωνυμίας διεστείλατο, ὅτι καὶ τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας τελευταίας ἐμνημόνευσεν. ἀναγκαῖον οὖν εἰς τὴν ἐπίκρισιν ταύτης τὸ πλῆθος τῶν πολλαχῶς λεγομένων χωρὶς ἀφορίσαι, ἵνα μηδὲν ὑπ᾽ αὐτῶν παραπλανώμεθα· ὥστε ἀναγκαία γέγονεν αὐτῷ, ἡ τούτων τῶν θεωρημάτων παράληψις, καὶ ἡ τάξις αὐτῶν, ἑπομένως διατέθειται τῇ τάξει τῶν κατηγοριῶν. ἔστι δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν διαλεκτικὴν χρήσιμα ταῦτα· καὶ ἄξιον τοῦτο τῆς τῶν ἀρχαίων δυνάμεως, τὸ τοῖς αὐτοῖς ὠφελίμως
B ἐπὶ πολλὰ χρῆσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κοινῶς εἰρήσθω.

Quæ in Simplicij commentarijs in caput, de Oppositis, continentur annotanda.

Cùm

αὐτοῦ ἐπίκτητα, καὶ οὕτως ἂν εἰς τὸ ἔχειν τάττοιτο πάντα ταῦτα. εἰ δὲ τὸ κοινὸν ζῶον ἔχει μικρότερα Δ
μόρια περὶ ἑαυτὸ καὶ μικρότερα ζῶα ἐν ἑαυτῷ περιειλημμένα, καὶ κατὰ τοῦτον αὖ τὸν τρόπον, εἰς τὸ
ἔχειν τάττοιτο πᾶσα ἡ τοιαύτη σύνταξις. ταῦτα μὲν δὴ ὁ Ἰάμβλιχος θεωρητικῶς ὄντως καὶ νοε-
23 ρῶς ἐπεσκέψατο. Τολμητέον δὲ ἐφιστάνειν τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδὴ καὶ αὐτῷ φίλον, μὴ ἀπεριεσκέπτως
ἐνδέχεσθαι τὰ λεγόμενα, καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς χρείας τοῦ ἔχειν εἰρημένα, θαυμαστῶς ὄντως καὶ ἀξίως τῆς τοῦ
ἀνδρὸς μεγαλονοίας εἰρῆσθαι μοι δοκεῖ. πῶς δὲ τὰς προβαλλομένας ἀπὸ τῆς ψυχῆς ζωάς, καὶ τὰς ἀπὸ
τοῦ σώματος ἐνδιδομένας αὐτῇ δυνάμεις ἔχειν τὴν ψυχήν φησιν, εἴπερ καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ σώματα εἶναι
τὰ ἐχόμενα, καὶ περὶ σώματα τὰ ἔχοντα κατὰ τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν. πῶς δὲ τὰ γινόμενα ἀπὸ τῆς ὅλης
φύσεως, ἔχεσθαι φησὶν ὑπ' αὐτῆς. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι τὸ κατ' αἰτίαν, καὶ τὸ ἔχειν κατὰ τὸ τοῦ ἔχειν γένος. ἔτι δὲ
μᾶλλον ἀπορῶ, πῶς τὸν ὅλον κόσμον τὸν κατὰ τὰς ζωὰς πάσας νοούμενον, καὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ τὰς φύσεις,
εἴτε σύμφυτα εἴη ταῦτα μετέχειν αὐτῶν φησιν, εἴτε ἐπίκτητα περικρατεῖν αὐτῶν. καὶ γὰρ ταῦτα πρῶ-
τον μὲν κατὰ τὰς ζωὰς οὐ δύναται ἔχειν, εἴπερ ἀσώματοι αἱ ζωαί, σώματα δὲ ἦν τὰ ἐχόμενα. ἔπειτα εἰ
μὲν συμφυῆ ἢ μόρια ὁπωσοῦν τοῦ παντός, οὐκ ἂν εἴη ἐχόμενα, ὡς αὐτὸς διετάττετο· εἰ δὲ γεννήματα, ἄλ-
λος ὁ τῆς συνοχῆς τρόπος. καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ δέ, καὶ τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις ζῶα, εἴτε ὡς μόρια
θεωροῖτο τῆς ὅλης γῆς, εἴτε ὡς γεννήματα, οὐκ ἂν ἔχεσθαι λέγοιτο ὑπ' αὐτῆς. πῶς δὲ καὶ ὁ οὐρα-
νὸς τὰς ἐν ἑαυτῷ σφαίρας ἔχει, εἰ μὴ ὡς μόρια; συμφυεῖς γὰρ αὗται καὶ οὐκ ἐπίκτητοι. πῶς δὲ τὸ κοι-
νὸν ζῶον, μικρότερα ζῶα ἐν ἑαυτῷ περιείληφεν, εἰ μὴ ὡς μόρια, ἢ ὡς γεννήματα; ταῦτα μὲν οὖν
ἄν τις ἐπιστήσοι καὶ ἄλλα τοιαῦτα προχείρως. δυνατὸν δέ οἶμαι λέγειν, ὅτι ἐπίκτητον μὲν εἶναι
δεῖ καὶ κεχωρισμένον τῆς οὐσίας τὸ ἐχόμενον, οὐ πάντως δὲ σῶμα, ἀλλὰ σωματοειδές. καὶ γὰρ καὶ Ἀρχύ-
τας, οὐ σῶμα εἶπεν, ἀλλὰ σωματῶδες. διότι τοῦτό ἐστι τὸ ἐπίκτητον καὶ κεχωρισμένον. τὰ γὰρ
ἀσώματα, τελέως συμφύεται. καὶ ἡ ζωὴ οὖν ἡ σωματοειδής, κεχωρισμένη τῆς ψυχικῆς οὐσίας, καὶ E
ἐπίκτητος αὐτῇ γινομένη οὕτως, ὡς μὴ ἀλλοιοῦν αὐτήν, μηδὲ ἕν τι σὺν αὐτῇ ποιεῖν, ἔχεσθαι ἂν ὑπ'
αὐτῆς λέγοιτο. εἰ μέντοι ἀλλοιωτική τις ἐστιν ἡ ζωή, καὶ οὐ ποιητικὴ τῆς ὅλης οὐσίας, οὐκ ἂν ἔχεσθαι λέγοι-
το. τὰ δὲ μόρια τῶν ὅλων καὶ τὰ γεννήματα, οὐκ ἂν ἔχοιτο· ὡς δὲ ἐπίκτητα καὶ κεχωρισμένα καὶ προ-
σηρτημένα τῷ ὅλῳ, ἔχεσθαι ἂν λέγοιτο καὶ αὐτὰ δικαίως. οὔτε γὰρ τὰ μόρια ἐκείνων οὕτως ἀτόμως
συμπεφύκοι ὡς ἐφ' ἡμῶν, οὔτε τὰ γεννήματα ἀποσπᾶσθαι οὕτως ὡς τὰ ἡμέτερα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
καὶ ἐπιπλέον ζητητέον. Συμπληρώσαντος δὲ τοῦ περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγου, ὁ Ἀρχύτας προσ-
τίθησιν, ὅτι ἡ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἀπόστασις περὶ τὴν τῆς οὐσίας, περὶ τὸ αὐτόματον θεωρεῖται καὶ αἰ-
σθητόν, καὶ οὐ περὶ τὸ καθόλου καὶ νοητόν. γράφει δὲ οὕτως· Ἐπεὶ δὲ τέλος ἔχουσι τὰ σημαίνοντα
» καὶ τὰ σημαινόμενα, οἷς ποτε χρώμενος ἄνθρωπος ἐκπληροῖ τὸ τέλειον τῶν λόγων σύνταγμα,
» ποτὶ διορίσθω, ποτί γε τοῖς εἰρημένοις, ὅτι ταὶ ἐφαρμογαὶ τούτων πάντων, οὐκ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος,
» ἀλλ' ὅ τις ἄνθρωπος ἐπιδέχεται. καὶ γὰρ κριὸν ἀνάγκα, καὶ πάλιν ποσόν, καὶ ποτί τι πως ἔχοντα τινὰ
» ἄνθρωπον, καὶ ποῦ ἔτι δὲ κριὸν καὶ πάσχειν, καὶ κεῖσθαι, καὶ ἔχειν, καὶ ἐν τόπῳ ἦμεν καὶ ποκά. αὐτὸς δὲ ὁ ἄν-
» θρωπος, ὃς ταὶ πρώταν ἐπιδέχεται σημασίαν, λέγω δὲ τὸ τί ἐντὶ κατὰ ταὶ ἰδέαν, οὔτε ποιότης ἐντί, οὔτε
» ταλίκος, οὔτε ποτί γε ὁρόντικῶς ἔχων, οὐδὲ μὰν ποιέων τι, ἢ πάσχων τι, οὐδὲ κείμενος, οὐδὲ ἔχων τι, οὐδὲ
» ἐν τόπῳ, καὶ ποκὰ ὑπάρχων. πάντα γὰρ ταῦτα, φυσικᾶς οὐσίας καὶ σωματικᾶς συμβάματα ἐντί,
» ἀλλ' οὐ νοατᾶς καὶ ἀκινήτω, καὶ πρόσετι γε ἀμερῶς. ἔτι ὀλίγα περὶ συνθέσεως εἰπὼν τῶν ἁ-
» πλῶν φωνῶν, ἅπερ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας βιβλίῳ κατέταξεν, ἐπὶ τέλει δέ, τὴν
εἰς δέκα διαίρεσιν τῶν γενῶν, ὡς οἰκείαν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ὡρισμέναις οὐσίαις, καὶ
διαφέρουσαν ἀριθμῷ, καὶ τῷ παντὶ ἀριθμῷ ἀπεδείκνυσιν. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης μετὰ τὰς κατηγο-
ρίας ἐξετάζει τὰ οἰκείως ἔχοντα πρὸς αὐτάς, ὡς αὐτίκα μάλα εἰσόμεθα. ἔστι δὲ ταῦτα περὶ ἀντικει- Z
μένων εἰπεῖν, καὶ περὶ προτέρου καὶ ὑστέρου, καὶ περὶ τοῦ ἅμα, καὶ περὶ τῶν εἰδῶν τῆς κινήσεως, καὶ περὶ
24 τῆς τοῦ ἔχειν ὁμωνυμίας. Ἀλλὰ κοινῶς πρῶτον περὶ αὐτῶν ζητητέον, τί δή ποτε ἐπὶ τῷ τέλει
τῶν κατηγοριῶν ταῦτα πρόσκειται, καὶ τίνα χρείαν παρέχεται. τινὲς μὲν γάρ, ὧν καὶ Ἀνδρόνικός ἐστι,
παρὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ βιβλίου προσκεῖσθαι φασὶν ὑπό τινος ταῦτα, τοῦ τὸ τῶν κατηγοριῶν βι-
* οὐ τῇ βλίον, πρὸ τῶν τοπικῶν ἐπιγράψαντος, οὐκ ἐννοοῦντες οὐδὲ πόσην χρείαν * ἐν τῇ τοπικῇ πραγ-
ματείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ τῶν κατηγοριῶν λόγῳ εἰσάγει τὰ εἰρημένα. ἄλλοις δὲ καὶ Πορ-
φυρίῳ ἀρέσκει πρὸς σαφήνειαν συντελεῖν τὰ θεωρήματα ταῦτα, διότι τῶν ἐν ταῖς κατηγορίαις
μνήμης τυχόντων ὀνομάτων, ὅσα μὲν οὐκ ἦν κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας προειλημμένα, ταῦτα ἐν ἀρχῇ
προέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ διήρθρωσεν, ὥσπερ τὰ περὶ τῶν ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων λόγους. ὅ-
σα δὲ ἦν μὲν ἐν ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις προειλημμένα, διαρθρώσεως δὲ πλείονος ἐδεῖτο, τούτων τὸ συγ-
κεχυμένον τῆς προλήψεως μετὰ τὴν συμπλήρωσιν διήρθρωσεν, πρὸς τὸ μὴ διακόπτειν τὸ τοῦ λόγου συνε-
χές, μεταξὺ τὴν τούτων διάρθρωσιν παρεμβάλλοντα. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες, λέγουσι μέν τι, οὐ μέν-
τοι γε

A ἔχειν, κατὰ τὸ τοῦ γένους σημαινόμενον. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἔχειν τεχνολογίαν, τῆς νοερᾶς περὶ αὐτοῦ θεωρίας 22
ἀντιλαβόμενος ὁ Ἰάμβλιχος, αὐτὸ τοῦτο ζητεῖ πρῶτον, πόθεν ὑφίσταται, καὶ τίνα ἔχει χρείαν ἐν τῷ παν-
τί, καί φησιν, ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τῷ παντὶ ἔστι μὴ συνυπάρχοντα ἀλλήλοις, μηδὲ συμπεφυκότα, δυνάμενα
δέ τινα ὠφέλειαν ἀπ' ἀλλήλων παραδέχεσθαι. τῆς οὖν τοῦ παντὸς φύσεως μηχανησαμένης ἐπίκτητα,
καὶ τούτων τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις ἐγγίνεσθαι, ὥστε ἰδίαν πλεονεξίαν εἶναι, καὶ τοῖς πόρρωθεν ἀλλήλων διῳ-
κισμένοις, καὶ δύναμιν τῆς κτήσεως τῶν μήπω παρόντων, ὠφελίμων δὲ ὄντων. ὡς εἴγε τὴν ἐν γενέσει φε-
ρομένην πολλῶν δεῖσθαι καθ' αὐτὴν ἐνδεῆ, διὰ τὸ ὡς ἔσχατον μεμερισμένον, ἄμοιρον αὐτὸν τελέως τῆς με-
τουσίας ἀπολείπεσθαι. πόριζον οὖν τινα ἐκ τούτων τε καὶ ἰσχὺν εἰς τὴν κρείττω τῶν ὠφελίμων ἐπιφερόμενον,
καὶ τῶν ἐχομένων διδόντων ἑαυτὰ ἑτοίμως εἰς τὰ ἀντιλαμβανόμενα ἑαυτῶν. πολὺ δὲ πρὸ τῆς φύσεως ἡ
τοῦ παντὸς πρόνοια τὰ γινόμενα κατευθύνει, συναρμόζουσα οἰκείως τὰ οἰκεῖα κτήματα εἰς τὴν
προσήκουσαν χρῆσιν τοῖς ἔχουσι, καὶ τοὺς ἔχοντας ἐπ' αὐτὴν ἀνεγείρουσα. χρείαν μὲν οὖν τῷ παντὶ τοιαύ-
την τοῦτο τὸ γένος παρέχεται, πρὸς αὐτάρκειαν τῶν ἐνδεῶν, καὶ ἕνωσιν τὴν δυνατὴν καὶ τῶν πάντη διεστη-
κότων εἰς τὰ ὄντα προελθόν. τὴν δὲ ὅλην αὐτοῦ φύσιν φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος, οὐκ ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων
σωμάτων ἱστάναι χρή· εἰς στενὸν γὰρ αὐτὴν κατακλεισθήσεται. ἀνωτέρω δὲ ἔτι, περὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἡμε-
τέραν, καὶ τὴν φύσιν, κατὰ τὰς ἐπικτήτους, καὶ μὴ συμφυεῖς περικρατήσεις τὸ ἔχειν θεωρητέον. εἰ δὴ τὰ
μὲν σώματα περίκειται ὁμοφυῆ πρὸς αὐτὰ σώματα· τῇ δὲ ψυχῇ πολυειδεῖς ἐχούσῃ δυνάμεις, οὐκ ἔσονται
ἐπίκτητοί τινες ζωαί, αἱ μὲν, ὁμοφυεῖς, αἱ δὲ, ἀποδέουσαι τῶν οἰκείων ἐν αὐτῇ μέτρων. ἴδοι δὲ ἄν τις ὃ
λέγω φησὶ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων. εἰ γὰρ εἰς τὸ σῶμα κατιοῦσα προβάλλεται τινὰς ζωὰς περὶ ἑαυ-
τὴν ὥσπερ ἐπικτήτους, ἄλλας δὲ ἀπὸ τοῦ σώματος παραδέχεται, ὅσαι ἐν ῥοπῇ καὶ ἐκστάσει θεωροῦνται,
πῶς οὐκ ἂν λέγοιτο ταύτας ἔχειν; ἀλλὰ καὶ εἰς ἕκαστα μέρη τοῦ κόσμου παραγινομένη, ζωάς τινας καὶ δυνά-
B μεις παραδέχεται, τὰς μὲν αὐτὴ προβάλλουσα, τὰς δὲ, λαμβάνουσα ἀπὸ τοῦ κόσμου· σώματά τε οἰκεῖα ἐν
ἑκάστῳ μέρει τοῦ παντὸς, τὰ μὲν, ἀπὸ τοῦ κόσμου λαμβάνει, τὰ δὲ, αὐτὴ ὀργανικὰ ποιεῖ κατὰ τοὺς οἰκείους λό-
γους. καὶ ταύτας τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ζωὰς καὶ τὰ σώματα ἀποτίθεται, ὅταν τύχῃ εἰς ἄλλην λῆξιν με-
θισταμένη. φανερὸν δὴ ἐκ τούτων γέγονεν, ὅτι ἐπίκτητα αὐτῇ ταῦτα πάντα ἦν, καὶ εἶχεν αὐτὰ ὡς ἕ-
τερα, οὐσίας ἑτέρας ὄντα. οὔτε γὰρ συνεφύετο αὐτοῖς, ὥσπερ τὰ συγκρινόμενα σώματα, ἀλλ' ἀμιγὴς
οὖσα καθ' ἑαυτὴν εἶχεν αὐτὰ περικείμενα. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φύσεως φησὶ τοῦ παντὸς, ὅταν κατὰ τοὺς
λόγους αὐτῆς περιέχῃ γινόμενα πολλὰ ὑπ' αὐτῆς, καὶ τούτων τινὰ ἀπογίνοιτο, ὥσπερ τινὰ ἐπίκτητα
ὄντα, αὐτὴ δὲ μένει ἡ αὐτὴ οὖσα, καὶ περιδρασσομένη τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἀφιεῖσα, μηδὲν παύηται σώ-
ματά τε καὶ ζῷα καὶ φυτὰ, τότε καὶ περὶ τὴν φύσιν τοῦ παντὸς τὸ ἔχειν θεωρηθήσεται, τὰ ἐπίκτητα
πάντα, ὅσα μὴ συμβεβηκότα ἐστὶ, μηδὲ συμφυῆ ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης. τοῦτο δὲ ἔτι μᾶλλον ἐν ὅλῳ τῷ
κόσμῳ, ᾧ κατὰ τὰς ζωὰς αὐτοῦ πάσας νοουμένῳ, καὶ τὰς ψυχὰς τὰς ἐν αὐτῷ, στοιχεῖά τε καὶ φύσεις καὶ
τὰ κοινῶς ὑπ' αὐτῶν συνιστάμενα, θεωρεῖται ἡ νυνὶ λεγομένη ἕξις. αὐτοτελὴς γὰρ ὢν ὁ ὅλος κό-
σμος, ἐκ μερῶν τελείων συμπεπληρωμένος, ἔχει πάντα τὰ ἐν ἑαυτῷ πλήρη, καὶ οὐδενὸς ἀμοιροῦντα
τῶν ἐπιβαλλόντων ἑαυτῷ. εἴτε οὖν σύμφυτα ταῦτα εἴη, μετέχει τούτων, εἴτε ἐπίκτητα, περι-
κρατεῖ καὶ ταῦτα, εἴτε καὶ τὸ συναμφότερον, καὶ ταῦτα περιέχει, οἷα ἡ γῆ ἔχει τὰ ἐν αὐτῇ ζῷα,
ποτὲ μὲν γινόμενα, ποτὲ δὲ ἀπογινόμενα. ἔπεισιν αὖ οὕτω ἐπίκτητα αὐτὰ εἶναι τῆς γῆς, καὶ μετου-
σίαν τινὰ αὐτῇ παρέχοντα, καὶ αὖθις ἀφιστάμενα ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἡ γῆ περικρατεῖ αὐτὰ ὡς ἰδίας
φαίνηται. καὶ θάλασσα δὲ ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ θαλάττια ζῷα περιείληφεν. εἰ δὲ ἐφ' ἡμῶν μὲν ἔξωθεν
περίκειται τὰ ἐχόμενα, ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς εἰς τὰ εἴσω μᾶλλον περιφερόμενα, οὕτως ἔχει, καὶ τοῦτο
οὐκ ἀπᾴδει τῆς μεριστῆς καὶ τῆς ὅλης φύσεως. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα σώματα μεριστὰ ὄντα, ἔξωθεν ἔχει τὰ ἐ-
Γ χόμενα σώματα, τὸ δὲ πᾶν, τέλειον ὂν, καὶ οὐδὲν ἔξωθεν ἑαυτοῦ ἀπολεῖπον, ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὰ
περιεχόμενα. καὶ εἴσω ἑαυτοῦ πανταχόθεν αὐτὰ περιείληφε. καὶ ὁ οὐρανὸς δὲ τὰ τέτταρα στοιχεῖα
ἐν ἑαυτῷ περιείληφεν· ἄλλον δὲ τρόπον, καὶ τὰς ἐν ἑαυτῷ σφαίρας ἔχει, καὶ ὅσα ἐστὶν ἄστρα, καὶ τὰ ἐν
τοῖς τέτταρσι δὲ στοιχείοις ζῷα, ὅ, τι σύμπας οὐρανὸς καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἔχει ἐν ἑαυτῷ. καὶ ὅλως
ἀεὶ τὰ περιέχοντα ἔχει τὰ περιεχόμενα. διακέκριται γὰρ καθ' ἕκαστα τεταγμένως τὰ ἐν τῷ
κόσμῳ, καὶ τὰ ἀνωτέρω, καὶ τὰ πρεσβύτερα ἀεὶ περιείληφε τὰ ὑποδεέστερα, καὶ οὕτως ἐξ ἀρ-
χῆς τὸ τοῦ ἔχειν γένος παρέχεται. καὶ εἰ ὁ κόσμος δὲ ὅλος νῦν μὲν ταῦτα ἔχει τὰ συμπληροῦντα
αὐτὸν, αὖθις δὲ ἄλλα ὅσα ἡ γένεσις εἰς αὐτὸν ἐνδίδωσιν, ἔσται ἡ ἕξις αὐτοῦ διάφορος, καὶ ἄλλοτε
ἄλλη, διὰ τὴν τῶν παραγινομένων εἰς αὐτὸν μεταβολήν. καὶ εἴπερ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τῷ παντὶ,
ἢ αἱ δαιμόνιαι ἢ αἱ θεῖαι ἔχουσι μέρη τοῦ κόσμου περικείμενα ἑαυταῖς, καὶ τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐν
τῷ παντὶ γίνεται, ἢ δαιμονίως ἢ θείως λήξεις ἐχούσας τὰ διακληρωθέντα αὐταῖς μέρη
τοῦ κόσμου, καὶ οὕτως ἂν μετὰ πάντων εἴη τοῦ ἔχειν. ἔτι δὲ εἰ αἱ τῆς ζωῆς τοῦ παντὸς μοῖραι,
ἔχουσι μέρη τοῦ κόσμου περικείμενα, καὶ ταῦτα οὐ συμφυῆ πρὸς αὐτάς ἐστιν, ἀλλ' ὡς ἔξωθεν
αὐτοῦ

πού. ἀγρὸν δὲ ἔχειν καὶ ἵππον καὶ ναῦν, δοκεῖ μὲν διαφόρως λέγεσθαι· λέγεται δὲ, κατὰ τὸν πρῶτον Δ
τοῦ ἔχειν τρόπον. ὅτι γὰρ κρατοῦμεν καὶ κύριοι ὄντες αὐτῶν χρῆσθαι αὐτοῖς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρε-
σιν, ἔχειν αὐτὸ λεγόμεθα. ἄλλως δὲ καὶ τὰ μόρια λεγόμεθα ἔχειν χεῖρα καὶ κεφαλὴν, καὶ τὰ δέν-
*ἢ δρα τὰς ῥίζας. λεγόμεθα δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν, καὶ πατέρα, καὶ συγγενεῖς, καὶ ἀδελφοὺς, *ἃ καὶ
ταῦτα ἴσως ὑπὸ τὸν πρῶτον τρόπον πεσεῖται. γυναῖκα μὲν γὰρ ἔχει ὁ ἀνὴρ, ὅτι ἄγει κατὰ τὴν
ἑαυτοῦ ἀρχήν· γυνὴ δὲ ἄνδρα, ὅτι ἄγεται κατὰ τὴν ἐν ἑτέρῳ. ταῦτα δὲ τὰ μὲν, εἰς τὴν οὐσίαν, τὰ δὲ, εἰς
τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀναχθήσεται. πράγματα δὲ ἔχειν τις λέγεται, ὅτι πράττει καὶ πρὸς ἑαυτοῖς ἐστι. λό-
γον δὲ ἔχειν, ὅτι φροντίζει, καὶ οὐκ ὀλιγωρεῖ αὐτοῦ, ἃ δὴ πάντα τοῦ ποιεῖν. ὑποδήματα δὲ καὶ ἐσθῆ-
τα, καὶ ὡς κτήματα λεγόμεθα ἔχειν, καὶ περὶ ἠμφιέσθαι καὶ τὸ ὑποδέδεσθαι. καὶ ἔστι ταῦτα ὑπὸ
17 τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν ἀπὸ τῆς ἕξεως. Καὶ ἡ ἕξις δὲ πολλαχῶς μία ἐστὶν, ἡ τὸ ἔχειν συζυγοῦσα, ὡς τὸ
λαμβάνειν ἡ λῆψις. ὥσπερ οὖν τὴν λῆψιν οὐ λαμβανόμεθα, οὕτως οὐδὲ τὴν ἕξιν ἔχομεν, εἰ δὲ μὴ, εἰς ἄπει-
ρον πρόεισιν. ἑτέρα δέ ἐστι διάθεσις ἔμμονος, ὡς φαμὲν τὴν ἀρετὴν ἕξιν, καὶ τοὺς τεχνίτας ἑκτικοὺς εἶναι.
διαφέρουσι δὲ αὗται τῷ τὴν μὲν, ἔχειν ἡμᾶς, τὴν δὲ, μή· ἔσεσθαι τῷ τὴν μὲν ἐπίτασιν οὐδὲ δέχεσθαι. δυνατὸν γάρ
ἐστι καὶ τὸν ἑκτικὸν ἐν τῇ μελέτῃ ὄντα, ἑκτικώτερον γενέσθαι, τὴν δὲ, μὴ οὐδὲ δέχεσθαι. οἱ γὰρ ἔχοντές
τι, οὐ μᾶλλον καὶ ἧττον ἔχουσιν. ἔτι δὲ τῇ μὲν, ἕξις ἀντιτίθεται, ὡς τῇ ἀρετῇ ἡ κακία· τῇ δὲ, οὐχ ἕξις,
18 ἀλλὰ στέρησις. Δόξειε δ' ἂν ἐναντίον εἶναι τὸ ἔχειν τῷ ἔχεσθαι, καὶ ἑτέρα κατηγορία, ὡς τὸ
ποιεῖν καὶ πάσχειν ἕτερα. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι κοινῶς τοῦ ἔχειν λεγομένου, τούτου τὸ μέν ἐστιν ἔχειν εἰδικὸν, τὸ
δὲ ἔχεσθαι· τὸ δὲ κοινόν ἐστιν ἡ κατηγορία, ὑφ' ἣν καὶ τὰ εἰδικῶς ἔχειν λεγόμενα, ὡς τὸ ὑποδέδε-
ται, καὶ τὸ ἔχεσθαι, ὁμωνύμως καὶ τοῦτο. ὑποδέδεται γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ ὑπόδημα.
ἔτι δὲ καὶ τοῦτο ῥητέον, ὅτι τὸ ἔχειν ἐπί τινων ὁμωνύμως λέγεται τῷ ἐνεργηκέναι. τὸ γὰρ ὑπο-
δεδέσθαι καὶ τὸ ἔχειν ὑποδήματα, δηλοῖ καὶ τὸ ἀνειληφέναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ συντελικὸν τοῦ E
ὑποδέδεται. ἀντίκειται δὲ τῷ ἔχειν, στέρησις, οἷον γυμνὸς, ἀνυπόδητος, ἄοπλος. τὸ γὰρ
ἐστερῆσθαι ἐστὶ, τὸ μὴ ἔχειν τότε, ὅτε πέφυκεν ἔχειν. καὶ ὁ Ἀρχύτας δὲ, τὸ μέν τι ἔχειν, ὡς ἁπλῶς
λαβὼν, πειρᾶται αὐτὸ διελεῖν· τὸ δὲ ὑπὸ τὸ ἁπλῶς, ἴδιον ἔχειν, εἰς τὴν τοῦ ἔχειν κατηγο-
19 ρίαν τάξας ὑπογέγραφε, ὡς φθάσαντες διηγήκαμεν. Τῶν δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς ἀξιούντων εἰς τὸ
πῶς ἔχειν ἀναφέρειν τὸ ἔχειν, ὁ Βοηθὸς ἐναντιοῦται, οὔτε εἰς τὸ πὼς ἔχον ἡγούμενος δεῖν, οὔτε εἰς τὰ
πρός τι ἀνάγειν αὐτὸ, ἰδίαν δὲ εἶναι κατηγορίαν· εἶναι μὲν γὰρ σχέσιν αὐτήν. τριχῶς δὲ μάλι-
στα καὶ ὁμωνύμως τὴν σχέσιν λέγεσθαι. τὴν μὲν γὰρ εἶναι ἐν ἑαυτῷ καὶ καθ' ἑαυτὸ, τὴν δὲ, πρὸς
ἕτερον, τὴν δὲ, ἑτέρου πρὸς ἑαυτό. ἡ μὲν οὖν ἐν ἑαυτῷ θεωρεῖται, κατὰ τὸ πὼς ἔχοντα, οἷον ὁ περι-
βεβλημένος. σχέσις γάρ ἐστιν αὐτοῦ πρὸς ἑαυτόν· ἡ δὲ πρὸς ἕτερον, ἡ τῶν λεγομένων πρός τι. ὁ γὰρ
πατὴρ καὶ ὁ δεξιὸς, κατὰ σχέσιν λέγεται, οὐ τὴν αὐτοῦ τινος πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἕτερον.
ἡ δὲ ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἑαυτὸ, οἷα ἡ τοῦ ὡπλισμένου καὶ ὑποδεδεμένου. ἔστι γὰρ ἄλλου σχέσις πρὸς αὐ-
τοὺς, τῶν μὲν ὅπλων πρὸς τοὺς ὡπλισμένους· τῶν δὲ ὑποδημάτων, πρὸς τοὺς ὑποδεδεμένους.
20 Μήποτε δέ φησιν ὁ Βοηθὸς τοῦ ἔχειν ἐστὶ σημαινόμενα, τὸ μὲν, διεστῶσαν περὶ ἔχειν ὁτιοῦν,
εἴτε μέρος, εἴτε χωρίον, ὃ δὴ, καὶ τάχα ὑπὸ τῆς λέξεως καθ' αὐτὴν προστεθείσης σημαίνεται,
τὰ δὲ πλείω ἐκεῖνα καὶ ἕτερα, ἐν τῇ συντάξει. ὁ γὰρ ἀγρὸς προστεθεὶς, ἢ ὁ πατὴρ, ἢ τὸ μέρος, τὴν
διαφορὰν ποιεῖ. ὑπὸ δὲ ταύτην, ἄλλην εἶναι τοῦ ἔχειν σημασίαν, τὴν ἰδίως οὐδὲ τοῦ κρατεῖν τε-
ταγμένην. ἐὰν μὲν οὖν τὴν κατηγορίαν κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον τιθῇ τις, καὶ τὸ φρο-
νεῖν, καὶ τὸ σωφρονεῖν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν, εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν ἀναχθήσεται. φρόνησιν
γὰρ ἔχειν, τὸ φρονεῖν ἐστιν. ὑπεξαιρεθήσεται δὲ ἀπὸ ταύτης, ἡ κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν
κατηγορία. διακριθήσεται δὲ καὶ τοῦ πρός τι· ὁ μὲν γὰρ κεκτημένος, τοῦ πρός τι ἐστί· τὸ δὲ Z
κεκτῆσθαι, τοῦ ἔχειν. καὶ ὁ μὲν πατὴρ, τοῦ πρός τι· τὸ δὲ πατέρα εἶναι, ἐν τῷ υἱοὺς ἔχειν. ἐὰν
δὲ κατὰ τὸ δεύτερον, τὰ μὲν ἄλλα τοῦ ἔχειν σημαινόμενα, εἰς τὰς ἄλλας κατηγορίας ἀνα-
χθήσεται· ὅσα δὲ κατὰ κράτησιν οὐδὲ κτητικοῦ τινὸς, εἰς ταύτην μόνην. τοιαῦτα μὲν οὖν καὶ
21 τὰ τοῦ γενναίου Βοηθοῦ προσιστορείσθω. Εἰ δὲ καὶ διαίρεσιν τις ἐθέλοι τοῦ οὕτως ἀφωρισμένου
γένους ποιεῖσθαι, λεγέτω ὅτι τὰ οὕτως ἐχόμενα, ἢ κατὰ πόλεμον ἔχεται, ἢ ἐν εἰρήνῃ. καὶ
τῶν κατὰ πόλεμον, τὰ μὲν, περικείμενά ἐστι· τὰ δὲ, κρατούμενα. καὶ τούτων ἑκάτερον,
τὰ μὲν, φυλακτικά ἐστιν, ὡς θώραξ περικείμενος, καὶ ἀσπὶς κρατουμένη· τὰ δὲ, ἀμυντή-
ρια, ὡς ξίφος περικείμενον. καὶ δόρυ κρατούμενον. τῶν δὲ ἐν εἰρήνῃ, τὰ μὲν, κόσμου ἕνεκα, κατὰ
διάφορα μέρη τοῦ σώματος, ὡς διάδημα, καὶ περιδέραιον, καὶ δακτύλιος· τὰ δὲ, σκέπης, καὶ τού-
*ἴσιν των τὰ μὲν, περὶ ὅλον τὸ σῶμα, ὡς ἱμάτιον· τὰ δὲ, περὶ μέρος, ὡς ὑπόδημα. τινὰ δὲ καὶ ὄργανα *ἔχει,
ὡς τὸ σκῆπτρον, καὶ τὸ πηδάλιον, καὶ ἡ βακτηρία. τινὰ δὲ καὶ ὡσαύτως κτήματα, ὡς ἀργύρια, ἤ τι ἄλ-
λο, ὃ δι' ἐστὶ τὸ ἔχειν κρατούμενον. δεῖ δὲ οἶμαι πᾶν τὸ ἔχον, κατὰ προαίρεσιν ἔχειν· διὸ οὐδὲ λέγεται τὰ ἄψυχα

ἔχειν

A τῆς κατηγορίας σημαινόμενα, γυμνάζοντος ἦν, ὡς οἶμαι, τὸν ἐντευξόμενον πρὸς ἀγχίνοιαν. ὁ μέν-
τοι Νικόστρατος, ὑπὸ τὰ πρός τι καὶ τὸ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον ἀνάγων, συγκρύπτει τὴν ἀλήθει-
αν. καὶ γὰρ κτήματά ἐστι τὰ ἱμάτια καὶ ὁ δακτύλιος, ἀλλὰ κατά γε τὴν περὶ θέσιν καὶ τὸ ἔχε-
σθαι προχείρως διαφέροντα τῶν ἄλλων κτημάτων, ὡς καὶ τῷ Πλάτωνι δοκεῖ, τῆς τοῦ ἔχειν γίνε-
σθαι κατηγορίας. Ἀλλ' εἰ τὸ τὰ σωματικά φησιν ὁ Πλωτῖνος ἔχειν περὶ τὸ σῶμα καὶ μὴ ἀσώμα- 8
τον, ἄλλην ποιεῖ κατηγορίαν, διατί μὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ποιεῖν πολλῆς οὔσης διαφορᾶς, οὐκ ἄλλη μὲν κατη-
γορία γίνεται κατὰ τὸ τέμνειν, ἄλλη δὲ κατὰ τὸ καίειν, ἢ κατορύττειν, ἢ ἀκροβάλλειν. ἢ ἡ μὲν τοῦ ποιοῦντος
ἐνέργεια μία ἐστί, καὶ ἕνα ἔχουσα λόγον, καὶ οὐδὲν δεομένη τῆς διαφόρου ὑποδοχῆς τῶν τὸ ποι-
εῖν ὑποδεχομένων. καὶ ὁ τέμνων γὰρ καὶ ὁ καίων καὶ οἱ ἄλλοι, οὐδὲν κατὰ τὸ ποιεῖν διαφέρουσιν.
ἡ μέντοι τοῦ ἔχειν κατηγορία ἐν τούτῳ τὴν ὅλην ἔχει ἰδιότητα ἐν τῷ μὴ ἀσώματον, σῶμα δὲ εἶναι
τὸ περικείμενον * ἢ οὐκ ἀπὸ τῆς τυχούσης σχέσεως χαρακτηρίζεται, ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς ἄλλο εἰς αὐ- *ᾗ
τὸ κυρίως θεωρεῖται; Ἀλλ' εἰ τὸ περικείμενον φησὶν ἱμάτιον ἄλλην κατηγορίαν ποιεῖ, διατί μὴ 9
καὶ τὸ κείμενον ἐπὶ κλίνης ἄλλην ποιήσει; ἢ τὸ μὲν κεῖσθαι ἱμάτιον ἐπὶ κλίνης, τῆς τοῦ κεῖσθαί ἐστι
κατηγορίας, ἢ τῆς ἐν τόπῳ· οὐδεμίαν γὰρ ἐνέργειαν παρέχεται ἡ κλίνη εἰς τὸ ἔχειν. ἔστι γὰρ καὶ κρά-
τησιν ἐμφαίνει τινὰ ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία, ἀλλὰ σωμάτων ἐπικτήτων. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, ἐπὶ 10
μόνων τῶν ἐμψύχων τὸ ἔχειν ἐπαληθεύεται, ὥστε καὶ ἀγάλματι κόσμος περίκειται, ὡς μὲν
ἄψυχον, οὐκ ἂν λέγοιτο ἔχειν τὸ ἄγαλμα, ἀλλὰ κεῖσθαι ἐν τῷ ἀγάλματι ὁ κόσμος. εἰ δὲ ὡς ἐμψυ-
χόν τι θεωροῖτο, κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἔμψυχον ἀναφορὰν, ἔχειν ἂν λέγοιτο τὸν κόσμον. Ἀλλ' εἰ κατὰ 11
τὴν καθ' ἕξιν τὸ ἔχειν χαρακτηρίζεται, εἰς ἕξιν ἀναχθήσεται, φησίν. ἡ δὲ ἕξις, ἐν τῇ ποιότητι ἡ ὁμώ-
νυμος, αὕτη ἡ ἕξις. ἡ δ' ἔστιν, ἡ σωμάτων συνοχή· αὕτη δὲ, ἐπικτήτων * σωμάτων κράτησις, καὶ ἡ μὲν τοῦ *ποιοτήτων
B ἔχειν, δι' ἐνεργείας τῶν ἐχόντων παραγίνεται· ἡ δὲ ποιοτήτων οὐ δι' ἐνεργείας τῶν μετεχομένων,
ἀλλὰ τῶν μεταλαμβανόντων. διαφέρουσι δὲ καὶ κατὰ τὰ ἐχόμενα· ὅτι ἐκεῖ μὲν ἀσώματά ἐστιν·
ἐνταῦθα δὲ, σώματα. καὶ κατὰ τὰ ἔχοντα· ὅτι ἐκεῖ μὲν, ἐν τῇ οὐσίᾳ· ἐνταῦθα δὲ, περὶ τὴν οὐσίαν
ἔξωθεν. Ἀλλ' εἰ ποιότητά φησιν οὐ δεῖ λέγειν ἔχειν, ὅτι ἤδη ποιότης εἴρηται, οὔτε ποσότητα ἔχειν, 12
εἰρημένης ποσότητος, οὐδὲ μόρια ἔχειν, εἰρημένης οὐσίας, διατί τὸ ὅπλα ἔχειν, ἄλλης δεῖ λέγειν κα-
τηγορίας, καίτοι εἰρημένης οὐσίας, ἐν ᾗ τὰ ὅπλα. ἢ ὅτι οὐ τὰ ὅπλα ἢ τὰ ὑποδήματα καθ' αὑτὰ
εἴρηται εἶναι τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας, οὐδὲ ἡ κτῆσις αὐτῶν, εἴ τις, κεκτημένος αὐτὰ, χρῆσιν αὐ-
τῶν μὴ ποιήσοιτο, ἀλλ' ἡ κράτησις αὐτῶν, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἔχειν αὐτὰ λεγομένη ἕξις, αὕτη ποιεῖ τὴν
τοῦ ἔχειν κατηγορίαν. ἄλλο δὲ ἦν τὸ ποιότητα ἔχειν καὶ ποσότητα, ἄλλο τὸ ὅπλα ἔχειν καὶ ὑπο-
δήματα. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀσωμάτων ἡ ἕξις· ἐνταῦθα δὲ, σωματικῶν. καὶ ἐκεῖ μὲν ἀλλοιωτική ἐστι τῶν
μετεχόντων τὰ μετεχόμενα· ἐνταῦθα δὲ περίκειται μόνον. Ἀλλὰ τὸ ἐν ὀλίγοις φησί, πῶς γένος; 13
ἢ ὅτι ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶ τοῦτο τὸ γένος, καὶ περὶ τὰ σώματα, καὶ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, καὶ
διὰ τοῦτο εἰς βραχύτατον συνέσταλται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν εἴη γένος; καὶ γὰρ ὁ φοῖνιξ εἷς ὢν, τὸ εἶ-
δος ὅλον ἔχει ἐν ἑαυτῷ. Ἀλλὰ διατί οὐ συνῆψε τὸν περὶ τοῦ ἔχειν λόγον ταῖς ἄλλαις κατηγο- 14
ρίαις, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ μετανοίας μετὰ τὸν περὶ τῶν ἀντικειμένων, καὶ περὶ τῶν ἅμα, καὶ περὶ κι-
νήσεως λόγον, περὶ τοῦ ἔχειν ἐμνημόνευσεν. ἢ συμπληρώσας τὸν περὶ τῶν κατηγοριῶν λόγον,
ἐπειδὴ ἐνίων κατὰ τὰ παραδεδομένα ἐν ἑαυτῷ ἐμνήσθη, ἐξεργάζεται καὶ ἐκεῖνα. τελευταίας δὲ οὔσης
τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας, φροντίζων τάξεως, εἰκότως τελευταίας τοῦ ἔχειν ὁμωνυμίας ἐμνημόνευ-
σεν· οὐ μόνον αὐταῖς ταῖς κατηγορίαις τὴν προσήκουσαν ἀποδιδοὺς τάξιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξωθεν
ἐπιλεγομένοις καὶ ἐξεργαζομένοις, τὴν αὐτὴν ἀποδιδούς. Ἀλλ' ἄτοπον φησὶν ἀποδοκιμά- 15
Γ ζειν τὸ λέγειν ἔχειν γυναῖκα, συνῆθες ὄν. ἀλλ' εἰ μὲν μὴ ἐμνήσθη, ἄτοπος ἦν πρὸς τὸ ἐν τῷ ἔθει.
ὁ δὲ μνησθεὶς καὶ ἐπικρίνας, διαλεκτικοῦ ἔργον ἐποίησεν, ᾧ μάλιστα διαφέρει ἡ τῆς ἀληθείας κρί-
σις. ταῦτα μὲν οὖν καὶ πρὸς τὰς ἀπορίας εἰρήσθω. Ἀκριβέστερον δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τετάρ- 16
τῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ τοῖς τοῦ ἔχειν σημαινομένοις ἐπεξῆλθεν· Τὸ ἔχειν γάρ φησι λέγεται πολ-
λαχῶς. καὶ γὰρ ὁ ἄγειν κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ φύσιν καὶ ὁρμὴν, καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ τῆς τοῦ ἐχομένου κινή-
σεως, οἷον ὁ τύραννος ἔχει τὴν πόλιν, καὶ ὁ πυρετὸς τὸν δεῖνα, ἢ βήξ. καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων· οὐ γὰρ
ἡ πόλις ἔχειν τύραννον λέγεται, ἢ ὅλως ἄρχοντα, καὶ ἡ ναῦς, κυβερνήτην, καὶ ὁ παῖς, παιδαγω-
γόν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχειν λέγεται, ὅτι ἄγει κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν, ἢ ἄγεται κατὰ τὴν
ἐν ἐκείνῳ· καὶ ἔστι κατηγορίας τῆς τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν. ἑτέρως δὲ ἔχειν λέγεται ἡ ὕλη τὸ εἶδος, οἷον
ὁ χαλκὸς, ἢ ὁ κηρὸς, τὸ σχῆμα· καὶ τὸ σῶμα, τὴν ὑγίειαν, ἢ τὸ χρῶμα· καὶ ὁ Σωκράτης, δικαιο-
σύνην ἢ σωφροσύνην. ὅλως γὰρ τὸ δεκτικὸν, πολλαχῶς, καὶ καθ' ὃν μὲν τρόπον ὡς εἴρηται, ἡ ὕ-
λη τοῦ εἴδους. κατ' ἄλλον δὲ, τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ. οὕτως οἶνον λέγεται ἔχειν ὁ ἀμφορεὺς, καὶ ἔλαιον ἡ
λήκυθος, καὶ ὄχλον τὸ βαλανεῖον, καὶ ἔστι τὰ μὲν, τῆς τοῦ ποιοῦ κατηγορίας, τὸ δὲ, τῆς τοῦ

*Hæc non Aristotelis, sed Simplicij sunt uerba Aristotelis sententiam referentis: nisi fortè longè diuersum ab eo quod nos habemus, ipse habuerit exēplar.

τοῦτο. τὰ γὰρ ἐπίκτητα σώματα, καὶ σωματικὰ περιβλήματα, ὀλίγα ἐστίν. ἔτι δὲ καὶ ὅτι ἐπὶ Δ
6 μόνων ἐμψύχων θεωρεῖται, ὡς δειχθήσεται. Ἀπορίαι δὲ πολλαὶ καὶ πρὸς τοῦτο γεγόνασι τὸ γέ-
νος. καὶ γὰρ Πλωτῖνος ἀπορεῖ λέγων· περὶ δὲ τοῦ ἔχειν, εἰ τὸ ἔχειν, πολλαχῶς, διατί οὐ πάντες οἱ τρό-
ποι εἰς ταύτην τὴν κατηγορίαν ἀναχθήσονται; ὥστε καὶ τὸ ποσόν, ὅτι ἔχει μέγεθος· καὶ τὸ
ποιόν, ὅτι ἔχει χρῶμα· καὶ ὁ πατήρ, ὅτι ἔχει υἱόν· καὶ ὁ υἱός, ὅτι ἔχει πατέρα, καὶ ὅτι κτήματα. πρὸς
δὲ ῥητέον, ὅτι οὐχ οἷόν τε τῶν ὁμωνύμων, καὶ κατὰ γένος ἐξηλλαγμένων, μίαν εἶναι κατηγορίαν καὶ
τούτῳ ἓν γένος. οὐ μέντοι ὅτι τὸ ποσὸν ἐν τῷ ἔχειν τούτων ἐστί, διότι ἔχει μέγεθος· οὔτε τὸ ποιόν, ὅτι ἔχει
χρῶμα. ἀσώματα γὰρ τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσόν· ἡ δὲ κατηγορία αὕτη, τῶν περὶ ἡμᾶς ἐπικτήτων σω-
ἀλλ' ἀσώματος μάτων ἦν. ὁ δὲ πατήρ, εἰ μὲν κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐ περίθεσις ἦν· εἰ δὲ κατὰ τὸ σχέσιν ἔχει πρὸς υἱόν, ἀλλὰ
7 σώματος ἡ σχέσις. Ὁ δὲ Νικόστρατος ἐγκαλεῖ, διατί φησὶν οὐκ ἐδήλωσε τὰ ὀκτὼ σημαινόμενα
τοῦ ἔχειν, ἅπερ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου διηριθμήσατο; καὶ ὅτι οὐκ ἀπέκρινας τὰ ἀλλότρια τῆς προκειμένης
κατηγορίας, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ πολύσημον φωνὴν διαιρούμενοι. οὐ γὰρ ἴσμεν νῦν τί ποτέ ἐστι τῶν κα-
ἀντικειμένων τηριθμημένων τὸ ἔνατον τοῦτο γένος. ἐὰν γὰρ ἀκριβολογῆταί τις, οὐδὲ ἓν τῶν ἀπηριθμημένων τοῦ ἔχειν,
τὸ ὡς γένος σημαίνει. προσκείσθω δὲ αὕτη ἡ ἐν τέλει τοῦ Ἀριστοτέλους ῥῆσις, οὕτως ἔχουσα· Τὸ ἔχειν, κατὰ
πλείους τρόπους λέγεται. ἢ γὰρ ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν, ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα. λεγόμεθα γὰρ ἐπι-
στήμην ἔχειν καὶ ἀρετήν. ἢ ὡς ποσόν, οἷον ὃ τυγχάνει τις ὁ ἔχων μέγεθος ἐν σώματι. λέγεται γὰρ τρίπη-
χυ, ἢ τετράπηχυ. ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον ἢ χιτῶνα. ἢ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον.
ἢ ὡς μέρος, οἷον πόδα, ἢ χεῖρα. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς, ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον. οἶ-
νον γὰρ ἔχειν λέγεται τὸ κεράμιον, καὶ ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς. ἢ ὡς κτῆμα· ἔχειν γὰρ οἰκίαν καὶ ἀγρὸν λε-
*λέγεται δὲ γόμεθα. *λεγόμεθα δὲ καὶ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος τοῦ
καὶ ὁ ἀνὴρ ἔχειν εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο† τὸ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν, ἢ ὅτι συνοικεῖ. Ἐν δὲ τούτοις, τὸ μὲν ὄγδοον τὸ Ε
γυν. ἔχειν γυναῖκα ἢ ἄνδρα, καὶ αὐτὸς ἀπεκρίνατο, ὡς μήτε τῶν ὁμωνύμως λεγομένων ἔχειν ἀπτόμενον, ἀλλὰ
†περὶ μᾶλλον τὸ συνεῖναι δηλοῦν. τὸ δὲ πρῶτον, σαφῶς ἐστι τοῦ ποιοῦ· τὸ γὰρ ἕξιν ἔχειν καὶ διάθεσιν, οὐδὲν ἄλλο
φησὶ ὁ Νικόστρατος σημαίνει, ἐὰν μεταλάβωμεν εἰς τὸ τί ἐστιν, ἢ τὸ ἐπιστήμονα εἶναι, καὶ ἐνάρετον εἶναι, ὅπερ
ἐστὶ τοῦ ποιοῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος ἔχειν τὸ τρίπηχυ εἶναι, τοῦ ποσοῦ. καὶ τὸ τρίτον δὲ καὶ τὸ τέταρτον, καὶ
τὸ ἕβδομον, τοῦ ἔχειν σημαινόμενον, σαφῶς ἕκαστόν ἐστιν ἐν τῇ τοῦ πρός τι κατηγορίᾳ. καὶ γὰρ τὸ ἱμάτιον
φησὶ ἔχειν, καὶ δακτύλιον ἔχειν, ἴσον ἐστὶ τῷ οἰκίαν ἔχειν τὸ κεκτῆσθαι. καὶ ἔστι τῶν πρός τι· τὸ γὰρ κτῆ-
μα, τοῦ κτήτορος, καὶ ὁ κτήτωρ, τοῦ κτήματος. καὶ τὸ πέμπτον δέ, τουτέστι τὸ μόριον ἔχειν οὐκ ἄδη-
λον, ὅτι καὶ τῶν πρός τί ἐστιν, εἴπερ μέρος πρὸς ὅλον. καὶ ἄλλως τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ κατηγορίας·
ἐὰν γὰρ μεταλαβὼν εἴπῃς, τί ἐστι τὸ ἔχειν πόδας καὶ χεῖρας; ἐρεῖς κατὰ τὸν ἀκριβῆ λόγον, κἂν ἀσύνη-
θες ᾖ, τὸ πεποδῶσθαι καὶ κεχειρῶσθαι, καὶ κοινῶς τὸ οὐσιῶσθαι, ἅπερ ὂν καὶ τοῦτο. διαλεκτικοῖς δὲ
οὐχ οὕτως συνηθείας, ὡς ἀκριβείας μέλει. ἢ μήποτε οὖν φησὶ μὴ ἀποκρίνας τὰ ἄλλα σημαινόμενα, ὡς
ἐδείκνυμεν τίς ποτέ ἐστιν ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία. πρὸς δὴ τοῦτο φησὶ Ἰάμβλιχος, ὅτι διὰ τοῦτο ἐν τῷ τέλει
διέκρινε τὰ τοῦ ἔχειν σημαινόμενα, ἵνα αὐτὰ χωρίσῃ τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας. ἐν μὲν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ,
ὅτε περὶ τῶν δέκα ἅμα γενῶν ἔλεγε, διὰ τῶν παραδειγμάτων ἐδήλωσεν. καὶ γὰρ σύνηθες τοῖς διαλε-
κτικοῖς, τὸ ἀφορίσαι τι παράδειγμα, ὡς τὰ τούτῳ μὴ ὄντα παραπλήσια ἀποκρίνασθαι. οἱ γοῦν ἐκ τῆς
Ἀκαδημίας ὁριζόμενοι τὸ ἑκτόν, τὸ οἷόν τε ἔχεσθαι, πρὸς τοὺς ζητοῦντας, κατὰ τί τοῦ ἔχειν σημαινομένους
λέγουσιν, ἐπειδὴ πολλαχῶς τὸ ἔχειν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης διώρισε· πρὸς τούτους οὖν παράδειγμα ἐπή-
γον, ἑκτὸν λέγοντες εἶναι, ὃ οἷόν τε ἔχεσθαι οὕτως, ὡς ἡ φρόνησις ἔχεται ὑπὸ τοῦ φρονίμου, διὰ τοῦ
παραδείγματος τὴν ὑπογραφὴν ποιούμενοι, καὶ ἅμα τὰ ἀλλότρια σημαινόμενα τοῦ ἔχειν
ἀποκρίνοντες. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης οὖν ὅταν τοῦ ἔχειν πολλαχῶς λεγομένου, τοιοῦτον τὸ κατὰ γένος ἔχειν Ζ
ὑπολαμβάνει, οἷον τὸ ὑποδέδεσθαι, καὶ ὡπλίσθαι, διὰ τοῦ παραδείγματος πᾶν τὸ ἄλλο πλῆθος
τῶν ὁμωνύμως λεγομένων ἀπεσκευάσατο. καὶ γὰρ χωρίζεται ἀπὸ κτημάτων. οὐ γὰρ περικείμεθα
ἐκεῖνα. καὶ ἀπὸ τῶν ἕξεων, καὶ τῶν ποιοτήτων· συμβεβήκασι γὰρ αὗται, καὶ ἅμα εἰσὶν ἀσώματοι. χωρίζεται δὲ καὶ
τῶν ὡς μορίων ἐχομένων, ὅτι ἐκεῖνα μέν ἐστι συμφυῆ, ταῦτα δὲ, ἐπίκτητα. καὶ ἔτι τῶν ὡς κτημάτων, ὅτι
πάντῃ ἔξωθεν ταῦτα, καὶ οὐ περικείμενα. χωρίζεται δὲ καὶ τῶν ἐν ἀγγείῳ, ὅτι ἐκεῖνα ἁπλῶς κεῖται ὡς
ἐν τόπῳ. μόνα δέ ἐστιν ἐν τοῖς ἀπηριθμημένοις τῆς τοῦ ἔχειν κατηγορίας, τό, τε τρίτον καὶ τὸ τέταρτον·
τὸ μὲν ἱμάτιον ἔχειν, κατὰ τὸ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι· τὸ δὲ δακτύλιον, κατὰ τὸ ἐν μορίῳ. καὶ δῆλον ὅτι οὐ συνώ-
νυμα ταῦτα ἦν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ ὡπλίσθαι καὶ ὑποδεδέσθαι ὁμοιότητα, ἅπερ τῆς τοῦ ἔχειν
κατηγορίας ὁ Ἀριστοτέλης παραδείγματα προεβάλετο. μάτην οὖν ὁ Νικόστρατος ἐγκαλεῖ, ὡς
ἐν τοῖς τοῦ ἔχειν σημαινομένοις μὴ ἀποκρίναντι τὸ κατὰ τὸ γένος ἔχειν, εἰ μὴ ἄρα, ὅτι μὴ προσέθηκεν ὁ
Ἀριστοτέλης τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ, ὅτι ταῦτά ἐστι κατὰ τὸ γένος, τὰ δὲ ἄλλα, ἐκτὸς ἀποβλητέον. ἀλλ'
οὐκ εἰώθει τοιαῦτα προσθεῖναι συνήθης τῇ Ἀριστοτελικῇ συντομίᾳ. τὸ δὲ καὶ ἐν μέσῳ θεῖναι τὰ
τῆς κα-

A ἴσως οὐδὲ ἐκεῖνοι διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ αὐτὰ ἔχει τινὰ τάξιν τὰ γένη, ἣν ἐν τῷ περὶ τῆς τάξεως λόγῳ παρα-
δεδώκασιν, ἀλλὰ τάχα γε ἔσχατα, καὶ ἀδιαφορεῖ πως κατὰ τὴν τάξιν διὰ τὴν ἀρχηγικὴν καὶ γενικὴν
ἀπ' αὐτῶν ὕπαρξιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τάξεως, ἀρκεῖ τοσαῦτα. Τὴν δὲ φύσιν αὐτοῦ καλῶς ὁ Ἀρχύ- 2
τας παρίστησιν εἰπών· Τῷ δὲ ἔχειν ἴδιόν ἐστι τὸ ἐπίκτατον, καὶ τὸ κεχωρισμένον τᾶς ὠσίας, σωματῶδες
ὑπάρχον, τό, τε λώπιον καὶ τὰ ὑποδήματα ἕτερα τῶ ἔχοντός ἐντι, οὔτε συμπεφύκαντι αὐτῷ, οὔτε
μὰν συμβεβάκαντι, ὥσπερ χαροπότας καὶ μανότας· τούτων γε ἕκαστον ἀσώματον, ἀλλ' ὥσπερ τὸ
σῶμα καὶ τὸ ἐπίκτατον. Ἐπικτήτου δὲ τινος μετουσία, καὶ τοῦ κεχωρισμένου τῆς οὐσίας, καὶ μὴ διαλυθέν-
τος αὐτὴν καθ' αὑτό, μηδὲ ὀνομάζεσθαι ἀφ' ἑαυτοῦ ποιοῦντος καὶ περικειμένου, τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἔχειν.
καὶ σωματικὸν δὲ εὐθὺς τοῦτο, ἀλλ' οὐχὶ συμβεβηκός, διὸ οὔτε συμφυές ἐστιν, οὔτε ἀλλοιωτικὸν τοῦ ἔχον-
τος, ὥστε οὔτε ποιότητα, οὔτε ποσότητα, οὔτε σχέσιν, οὔτε ἐνέργειαν ἢ πάθος ἔχον τι, κατὰ τοῦτο τὸ
γένος λέγεται ἔχειν, ἀλλ' οὐδὲ ἔστιν ὡς μέρος ἔχειν. συμφυῆ γὰρ ταῦτά ἐστι, καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο· ἀλλ'
εἴ τι σῶμα ἐπίκτητον, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ περίκειται, τοῦτο ἐν τῇ τοῦ ἔχειν περιείληπται κατηγορίᾳ.
διό, οὐδὲ τὰ κτήματα, ἢ ἀνδράποδα, ἢ φίλους, ἢ πατέρας, ἢ υἱέας, κατὰ τοῦτο τὸ γένος ἔχειν
λεγόμεθα. διότι οὐκ ἐν περιθέσει ταῦτά ἐστι, καίτοι κτήματα ὄντα. τοιγαροῦν καὶ ὁ Πλάτων ἐν Θεαι-
τήτῳ, τὸ ἔχειν ἀπὸ τοῦ κεκτῆσθαι σαφῶς διέκρινεν, εἰπών· Οὐ ταὐτόν μοι φαίνεται τὸ κεκτῆσθαι τῷ
ἔχειν, οἷον, εἰ ἱμάτιον πριάμενός τις, καὶ ἐγκρατὴς ὢν μὴ φορεῖ, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτὸν αὐτό, κεκτῆσθαι
γε μὴν φαμέν. Θεαι. καὶ ὀρθῶς γε. Σω. ὅρα δὴ καὶ ἐπιστήμην εἰ δυνατὸν οὕτω κεκτημένον μὴ ἔχειν. ἀλλ'
ὥσπερ εἴ τις ὄρνιθας ἀγρίας, περιστεράς, ἢ ἄλλο τι θηρεύσας, οἴκοι κατασκευασάμενος περιστερεῶνα
τρέφοι, τρόπον μὲν ἄν που τινὰ φαῖμεν αὐτὸν ἀεὶ αὐτὰς ἔχειν, ὅτι δὴ κέκτηται. ἦ γάρ; Θεαι. ναί. Σω. τρό-
πον δὲ ἄλλον οὐδεμίαν ἔχειν, ἀλλὰ δύναμιν μὲν αὐτῷ περὶ αὐτὰς παραγεγονέναι, ἐπειδὴ ἐν οἰκείῳ περι-
B βόλῳ ὑποχειρίους ἐποιήσατο λαβεῖν καὶ ἔχειν, ἐπειδὰν βούληται. ὥστε καὶ κατὰ Πλάτωνα τότε γίνεται τὸ
ἔχειν, ὅταν ἐγκρατὴς ᾖ ὁ ἔχων τοῦ ἐχομένου, ὡς ὅταν κρατῇ τὴν περιστεράν, ὥσπερ ὅταν περίκειται τὸν
δακτύλιον, τότε λέγεται ἔχειν αὐτόν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀπόλυτος ἐνέργεια, οὔτε ἄλλου πρὸς ἄλλο ἁπλῶς, ἀλ-
λὰ πρὸς ἄλλο εἰς ἑαυτὸ κράτησις, πολλῷ ἐκβεβηκυῖα πασῶν τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. φαίνεται δὲ λοι-
πόν, ὅτι πῶς τῶν ὁμωνύμως λεγομένων ἔχειν, διέστηκε τὸ ὄντως γένος τοῦ ἔχειν. οὔτε γὰρ τὸ ἕξιν ἔχειν ἢ
ποιότητα ἢ ποσότητα, περιέχεται ἐν αὐτῷ· ἀσώματα γὰρ ταῦτα. οὔτε τὸ ὡς ἀγρὸν ἔχειν, ἢ υἱὸν ἔχειν,
ἢ κεκτῆσθαι. κτήματα μὲν γὰρ καὶ ταῦτα σωματικά, ἀλλ' οὐ περιεχόμενα ἔξωθεν, ἢ περιέχοντα.
καὶ ἔοικε μέσον πως εἶναι τὸ ἔχειν τοῦ κεκτῆσθαι, καὶ τοῦ καθ' ἕξιν διακεῖσθαι. ᾗ μὲν γὰρ ἔχεται, ὡς ἡ
λευκότης, χωρίζεται ἀπὸ τῶν ἔξωθεν κτημάτων, ᾗ δὲ περικείμεθα· ᾗ δὲ σωματικόν ἐστι καὶ ἔξωθεν, χω-
ρίζεται* τῶν ἔξωθεν· ᾗ δὲ συμβεβηκέναι ἡμῖν συμφυεῖς οὖσαι καὶ οὐκ ἐπίκτητοι. τοιαύτη μὲν οὖν ἡ τοῦ ἔχειν * ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, αἱ συμβ.
ἰδιότης ἐστί, καὶ οὕτως ἀπὸ τῶν ὁμωνύμως λεγομένων κεχώρισται. Ἐπεὶ δὲ δεῖ καὶ τούτου τοῦ γένους
παραδοῦναι τὰς κατ' εἴδη διαφοράς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν αὐτός τε ὁ Ἀριστοτέλης ἐποίει, 3
καὶ ἡμεῖς κατακολουθεῖν ἐπειρώμεθα· λέγεται δὲ πολλαχῶς τοῦτο, φυλακτέον μὴ λάθωμεν εἰς ἄλλο
τι σημαινόμενον μεταχωρήσαντες. καὶ γὰρ ὅτι αὐτὸς ὁ Ἀρχύτας ἀντὶ τῶν κατ' εἴδη διαφορῶν, τὰς πολ-
λὰς σημασίας ἀπαριθμεῖται λέγων· Τὸ δὲ ἔχειν, διαφορὰς μὲν οὐκ ἐπιδέχεται πλείονας εἰδέων· λέ-
γεται δὲ πολλαχῶς. καὶ γὰρ οἱ ἐπιστάμονες, ἔχειν λέγονται τὰν ἐπιστάμαν· καί τοι νοσοῦντες, τὰν νό-
σον. καί τοι κεκταμένοι, τὰν κτᾶσιν. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ ἐπὶ τέλει τοῦ συγγράμματος, τὸ ἔχειν εἰπὼν
κατὰ πλείονας τρόπους λέγεσθαι, οὐ τὰς κατ' εἴδη διαφοράς, ἀλλὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ σημασίας παρα-
δίδωσιν. Ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος πειρᾶται καὶ τοῦτο κατ' εἴδη διακρίνειν, καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο μόνον τὸ 4
τοῦ ἔχειν γένος ἀποδιδοὺς τὰς διαφοράς, ἔστι φησὶ τοῦ ἔχειν, τά τε περικείμενα περὶ τοῖς σώμασι μερι-
Γ στῶς, ὥσπερ δακτύλιος περὶ δάκτυλον, καὶ τὰ περὶ ὅλον τὸ σῶμα ὥσπερ ἱμάτια. τὰ δὲ ἀμυντήρια,
ἐστὶν ὄργανα, ὥσπερ ὅπλα· τὰ δὲ προβέβληται τοῦ σώματος, ἢ ὡς κόσμον τινὰ παρεχόμενα αὐτῷ, ἢ ἄλλης
ἕνεκα χρείας. ἔτι δέ φησι καὶ κατὰ τὰς σχέσεις τὰς περὶ τὸν βίον διαιρεῖσθαι τὰς τοῦ ἔχειν διαφοράς, οἷον,
εἰ τὰ μέν, εἰς εἰρήνην· τὰ δέ, εἰς πόλεμόν ἐστι χρήσιμα, ὡς κόσμια καὶ ὅπλα. καὶ τὰ μέν, κατὰ προαίρεσιν ἡμῖν
περίκειται, ὡς ἱμάτια καὶ ὅπλα· τὰ δέ, ἄνευ προαιρέσεως, ὡς δεσμοί. καὶ τὰ μέν, κρατοῦμεν, ὡς
δόρυ καὶ βακτηρίαν· ὑπὸ δέ τινων κρατούμεθα, ὡς ὑπὸ τῶν ὑποδημάτων. καὶ ἤτοι διὰ σπουδῆς
παραγίνεται ἡμῖν τὸ ἔχειν, ἢ ἄνευ τινὸς πραγματείας. ταύτας μὲν οὖν ὡς εἰδικὰς διαφορὰς τοῦ
ἔχειν ὁ Ἰάμβλιχος ἀπηριθμήσατο. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε τὰ πλεῖστα τούτων οὐ τῆς τοῦ ἔχειν
ἐστὶ διαφορᾶς δηλωτικά, ἀλλὰ τοῦ ἔχοντος, καὶ τοῦ ἐχομένου, καὶ τοῦ τρόπου. εἰ γὰρ ὅλον ἢ μέρος
τὸ ἔχον, καὶ εἰ ἑκουσίως, ἢ ἀκουσίως· καὶ εἰ ἄνευ σπουδῆς, ἢ μετὰ σπουδῆς· καὶ αὖ πάλιν, εἰ κόσμια, ἢ ἀμυντή-
ρια, καὶ τὸ ἐν εἰρήνῃ δέ, ἢ ἐν πολέμῳ, οὐ τοῦ ἔχειν, ἀλλὰ τοῦ καιροῦ, καὶ τῆς περιστάσεως, ἐν ᾗ ἔχει τὸ
ἔχον, τούτων λέγει τὴν διαφοράν. τὸ μέντοι κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι, δοκεῖ μοι τοῦ ἔχειν αὐτοῦ διαφορὰν
δηλοῦν. ἐφιστάνει δὲ Ἰάμβλιχος ἐκ τῶν εἰρημένων τῇ αἰτίᾳ, δι' ἣν ἐπ' ὀλίγον διατείνει τὸ γένος

Quæ in Simplicij commentarijs in prædicamentum τοῦ ἔχειν annotanda uidentur.

1 De prædicamenti huius ordine ad reliqua.

2 Quæ natura huius sit prædicamenti & proprietas, & in qua significatione Habere accipiatur, ad hoc prædicamentum constituendum.

3 In huius generis differentijs tradendis, cauendum ne in aliam huius uocis significationem incidentes, eam differentiæ alicuius loco habeamus.

4 Iamblichi huius generis in differētias sectio, cum Simplicij animaduersione.

5 Cur non latè hoc genus pateat.

6 Plotini obiectio, qua hoc genus tollere conatur, cùm multiplices huius uocis significationes huc referendas statuens, quantitatem, qualitatem, relationem etiam, huc sic reduci posse ostendit: & eiusdem confutatio.

7 Aristoteles à Nicostrato accusatus, quòd non hoc loco expositis, quas ad finem huius libri τοῦ ἔχειν enumerat, significationibus ostenderit, quæ à prædicamento hoc sint alienæ, & quæ ad prædicamenti huius constitutionem propriè faciant, & à Iamblicho defensus.

8 Plotini obiectio: Si corporea circa corpus habere nouum facit prædicamentum, cur non uidem, cùm multiplex sit τοῦ ποιεῖν differentia, ut in secando, urendo, &c. horum etiam quodlibet nouum constituit prædicamentum. & obiectionis solutio.

9 Alia Plotini obiectio: Si uestis circundata aliud facit prædicamentum, cur nō & lecto imposita. & obiectionis solutio.

10 Habere solis animatis conuenire.

11 Alia Plotini obiectio: Si secundum habitum informetur Habere, ad habitum & proinde qualitatem debere reduci. & eiusdem solutio.

12 Alia Plotini obiectio: Si qualitatem, quantitatem, partes habere, non facit prædicamentum, quòd qualitas, quantitas, substantia, iam sint explicatæ & subiectæ, quò hæc pertinent, cur arma habere, quod & ipsum ad substantiam pertinere uidetur, prædicamentum peculiare facit. & obiectionis solutio.

13 Alia Plotini obiectio: Quod in paucis consistit, genus statui non debere. & eiusdem solutio.

14 Cur Aristoteles ultimo loco multiplicem τοῦ ἔχειν significationem explicet, & non potius hic.

15 Cur Aristoteles consuetam et usitatam τοῦ ἔχειν significationem, qua quis uxorem habere dicitur, reprobet.

16 Quomodo Aristoteles quarto τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ distinguat τοῦ ἔχειν significationes.

17 Ἔχειν duobus modis dici.

18 Haberi etiãsi contrariũ esse uideatur ipsi habere, nō tamen nouum prædicamentum constituere.

19 Reprehensi à Boetho Stoici, qui τὸ ἔχειν ad τὸ πῶς ἔχειν καὶ πρός τι referebant.

20 Cùm duæ sint τοῦ ἔχειν significationes, altera communior, qua quodcunq; habere dicimur: altera arctior, qua quæ obtinemus, solùm habere indicamur: si secundum priorem significationem prædicamentum constituat, quæ ad ipsum pertineāt, & quæ si secundum posteriorem, autore Boëtho.

21 Diuisio τοῦ ἐχομένου secundum posteriorem significationem.

22 Vnde subsistat, & in rerum naturam sit productũ hoc prædicamentũ, quemq; usum præstet in ipso uniuerso, Iamblichi sublimior contemplatio.

23 Obiectiones quædam contra Iamblichi dicta, cum solutionibus nonnullis.

24 Ex Archytæ sententia, reliqua prædicamenta, substantia excepta, circa sensibile, quod & αἰσθητὸν uocat, uersari.

25 Cur ad finem prædicamentorũ Aristoteles adiecerit tractationem de oppositis, priore et posteriore, ijs quæ simul sunt, specieb. motus, homonymia τοῦ ἔχειν.

Περὶ τοῦ ἔχειν.

1 Ἐπὶ δὲ τὴν λοιπὴν κατηγορίαν τὴν τοῦ ἔχειν ἰόντες, πρῶτον πάλιν περὶ τῆς τάξεως ζητῶμεν. καὶ γὰρ Ἀρχύτας μὲν μετὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὰ συνυπάρχοντα τῇ οὐσίᾳ, τήν τε ποιότητα καὶ ποσότητα, καὶ μετὰ τὰ πρός τι, ἐφεξῆς τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν τίθησι λέγων· Μετὰ δὲ ταῦτα ἁ τῶ ἐκτὸς τῶ σχέσιος. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἁ κρατητικὰ ὁποῖον αὖ ἡ τινων ἐκτὸς τῶ, ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος ὑπὸ ταύταν ἐστί. μετὰ δὲ τὴν πρὸς ἄλληλα ὑφισταμένην σχέσιν, οἰκείως ὁρμώμενοι εὐθὺς τὴν τῆς ἐκτὸς τῆς σχέσιν διηρεθμεῖσθαι, οὕτως ἐχοῦσαν συγγενῶς πρὸς ἐκείνην. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης τὸ ἐξ ἑαυτοῦ πᾶν ἀρχηγικώτερον οἰόμενος εἶναι τοῦ ἔξωθεν προσγινομένου καὶ ἐπικτήτου, ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄλλα πάντα γένη, ἢ ἐν οὐσίᾳ, ἢ ἐν σχέσει τινὶ ὄντα, ἀφ' ἑαυτῶν τινα μοῖραν εἰς τὸ εἶναι συμβάλλεται, τὸ δὲ ἔξωθεν ἔχειν ὅλον καὶ ἐπίκτητον περὶ ἡμᾶς γίνεται, διὰ τοῦτο τελευταῖον αὐτὸ τίθησι. καὶ τὸ πολλαχῶς δὲ λέγεσθαι τὸ ἔχειν, ἐναργέστερον τοῦ ποῦ καὶ ποτέ. καὶ γὰρ ἐκεῖνα πολλαχῶς ἐλέγετο, ἐπί τε τοῦ τόπου καὶ τοῦ ἐν τόπῳ, καὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἐν χρόνῳ. καὶ τοῦτο οὖν ἀφορμὴν παρέχει τοῦ ἰδεῖν περὶ τῆς τελευταίας θέσεως αὐτῆς. δῆλον δὲ ὅτι καὶ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἔχειν, οὐ τὸ ὁμώνυμόν ἐστι τὸ γένος, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας διακρινόμενον. οὐ μέντοι ταύτης τὴν ἰδίαν ἀποδέδωκε, καὶ ὁ Ἀρχύτας δὲ μετὰ τὰ πρός τι, ἀλλὰ μετὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν τάξει τὸ ἔχειν, ἑπόμενον αὐτῷ τάξιν ἀποδούς. καὶ Δ

ἴσως

A ῥᾴδιον μαθεῖν, πῶς ἡ νοητὴ ψυχή, τόπος τῶν ἐν ἑαυτῇ λόγων λέγεται. δῆλον γὰρ ὡς εἰς ἕνα λόγον,
καὶ ἓν κεφάλαιον, τοὺς πολλοὺς ἐν ἑαυτῇ συνειληφυῖα, οὐχ ὡς ἑτέρους ἐν ἑτέρῳ, ἀλλ᾽ ὡς τοὺς αὐτοὺς ἐν
ἑαυτῇ. ἐνταῦθα δὲ ὁ τόπος ζωτικός ἐστι καὶ λογικός. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τῶν εἰδῶν τόπος, ἓν εἶδος ἐστὶ πάν-
των εἰδῶν περιληπτικόν. καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς δὲ καὶ δυνάμεως ὁ αὐτὸς ἔστω λόγος, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ νοῦ καὶ
τῆς νοήσεως. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων ἡ φαινομένη σχέσις, τῶν περιεχομένων πρὸς τὰ περιέχοντα, ὡς
τῶν ἐν τόπῳ πρὸς τὸν τόπον ἐστίν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα συμπέφυκεν ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων τὰ περιε-
χόμενα τοῖς περιέχουσιν, ἀλλ᾽ ὅμως τὴν τάξιν οὐ συγχεῖ τὴν ὡς ἑτέρων ἐν ἑτέροις. δεῖ οὖν φησὶν ὁ Ἰάμ-
βλιχος ἐπιδιατείνειν ἐφ᾽ ὅλα τὰ ὁπωσοῦν ὄντα, ὡς ἕτερα ἐν ἑτέροις τὴν ὅλην τοῦ τόπου φύσιν, οὐχ
ὁμωνύμως, ἀλλὰ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τοῦ γένους λόγον. μία γάρ ἐστιν ἡ τῶν περιεχομένων πρὸς τὰ περιέ-
χοντα σχέσις, ἡ αὐτὴ μὲν πανταχοῦ, κατὰ δὲ τὰς διαφόρους ὑποστάσεις τῶν μετεχόντων ἐξηλλαγ-
μένη. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ἐν τοῖς σώμασιν· ἄλλη δὲ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων. Καὶ δὴ καὶ τοῦτο φανερόν, ὅτι ὥσ- 14
περ ἐπὶ τῶν ὁρωμένων ἕτερα ἐν ἑτέροις περιέχεται, διὸ τὰ μὲν στερεὰ σώματα ὑπὸ τῶν λεπτοτέρων στοιχείων,
οἷον γῆ καὶ ὕδωρ ὑπὸ ἀέρος καὶ πυρός, ταῦτα δὲ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ· οὕτως ἐν ταῖς ἄλλαις οὐσίαις, αἱ δεύτεραι
ὑπὸ τῶν προτέρων περιέχονται, καὶ ἐν ἑαυταῖς κεῖνται· ὁ μὲν κόσμος, ἐν τῇ ψυχῇ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ νῷ,
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. ἀεὶ γὰρ τὰ ἀρχηγικώτατα, τὴν τοῦ πρεσβεύοντος τοῦ τόπου τάξιν περιεί-
» ληφε. ταύτην δὲ τὴν ἰδιότητα καὶ Ἀρχύτας ἀποδίδωσι τῷ τόπῳ, λέγων· Τῷ μὲν τόπῳ ἴδιόν ἐστι, τὸ τὰ
» μὲν ἄλλα ἐν αὐτῷ ἦμεν, αὐτὸν δὲ ἐν μηδενί. εἰ γὰρ ἔν τινι τόπῳ ἔσται, καὶ ὁ τόπος πάλιν αὐτὸς ἐν ἑτέρῳ,
» καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρω συμβασεῖται. ἀναγκαῖον γὰρ οὖν τὰ μὲν ἄλλα, ἐν τόπῳ ἦμεν, τὸν δὲ τόπον, ἐν
» μηδενί. ἀλλ᾽ οὕτως ἔχει ὄντα, ὥσπερ καὶ τὰ πέρατα πρὸς τὰ περατούμενα. ὁ γὰρ τῶ παντὸς κό-
» σμω τόπος, πέρας ἁπάντων τῶν ὄντων ἐστί. Σαφῶς δέ φησιν Ἰάμβλιχος, ἐνταῦθα πέρας τῶν ὁπωσοῦν
B περατουμένων, τὴν ἰδιότητα τοῦ τόπου λέγει, εἰ μὴ ἄρα ὄντα τὰ σώματα λέγει, περὶ ὧν αἱ κατηγο-
ρίαι. ἀλλ᾽ ὁ Ἰάμβλιχος ταῦτά φησι, μή, ὥσπερ ἐμφαίνει ὁ λόγος, ἐπὶ τοῦ κόσμου μόνου ταῦτα στήσω-
μεν, ἀλλὰ κοινῶς τὸ πέρας καὶ ἐπὶ τὴν πρεσβυτέραν αἰτίαν ἐπαναγάγωμεν. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἔσται
τοῦ μὲν ὅλου κόσμου πέρας, ἡ ψυχή, ἢ ὁ νοῦς· καὶ τούτου ἡ μία καὶ ἡνωμένη ἐνέργεια. ἀνωτέρω δὲ *ἔσται *ἔτι
καὶ τούτου, τὴν τοῦ θεοῦ οὐσίαν, ὡς τόπου καθαπτόμεθα, ἐν ᾗ δὴ ἕνια ὄντα καὶ πάντα συνέχουσιν
ἐν ἑαυτῇ. καὶ καθ᾽ ἓν μέτρον τὰ ὅλα συμπεραίνουσιν. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς περιοχῆς ἐστι συλλογί-
σασθαι. τὸ γὰρ μέχρι τῶν ἀνωτάτω αἰτίων αἴτιον τῆς περιοχῆς, προάγει ἡμᾶς ἐπ᾽ ἐκεῖνον τὸν θεῖον
τόπον, ὅστις αὐτός τε ἑαυτοῦ ἐστιν αἴτιος, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ περιληπτικός, ἐν ἑαυτῷ τε ὑφέστηκε, καὶ
*οὐκ ἔτι ἀχώριστον, χωριστὴν δὲ τῶν ὄντων ἔχει τὴν ὑπόστασιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔστω τῆς Ἰαμβλίχου νοερᾶς *ἑαυτοῦ μὲν
θεωρίας περὶ τοῦ τόπου δόγματα. Ἡμεῖς δὲ συμμετρότερον τήν τε χρείαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ τόπου 15
ζητοῦντες τοῦ κυρίως, καὶ οὐχὶ κατὰ μεταφορὰν λεγομένου φαμέν, ὅτι τὰ μὲν ἀγένητα καὶ ἀμέριστα
πάντα, τήν τε οὐσίαν καὶ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν ἡνωμένην ἔχοντα, ὅλα ἅμα ἐν ἑαυτοῖς ἐστι, καὶ
διὰ τοῦτο, οὐδὲ τόπου ἐδεήθη, οὔτε χρόνου. ἀρκεῖ δὲ ὁ αἰὼν ἐκεῖ ἐν ἑνὶ μένειν πάντα ποιῶν· τὰ δὲ γενητὰ
καὶ μεριστὴν ἔχοντα τήν τε οὐσίαν αὐτήν, καὶ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ταῦτα τοῦ μὲν χρόνου ἐδεή-
θη, μὴ συγχωροῦντος, μήτε σκεδάννυσθαι, μήτε συγχεῖσθαι τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ἀλλ᾽ ὡς δυ-
νατόν, ἐν τάξει κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον συνάγοντα αὐτὴν καὶ συνέχοντα. διὸ οὐδὲ συμπέφυρ-
ται εἰς ταὐτὸν ὁ τῶν ἡρωικῶν καὶ τῶν νῦν χρόνος· οὔτε μέντοι ἀπεσπάσθαι πάντῃ ἀλλήλων τὰ μέρη,
ἀλλ᾽ ἐν τάξει διασώζει τὴν πρὸς ἄλληλα συνέχειαν. οὕτως δὲ καὶ ὁ τόπος, τὰ μὴ ἐν *ἀμερεῖ μένοντα *ἀμερεῖ
τῶν σωμάτων μέρη, ἀλλ᾽ εἰς ὄγκον διαστάντα καὶ ἐκπεσόντα ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀμερείας, ἅμα μὲν ὑπο-
δέχεται, ἅμα δὲ διαθετίζει, καὶ τάττει, καὶ διορίζει, ὡς μήτε συμφύρεσθαι τὰς χεῖρας τοῖς ποσί, μήτε
Γ διασπᾶσθαι πάντῃ ἀπ᾽ ἀλλήλων, διότι τὸν οἰκεῖον ἕκαστα κατέχει τόπον. Διττὸς δὲ ὁ χρόνος, καὶ 16
διττὸς ὁ τόπος ἐστίν· ὁ μέν, συμφυὴς καὶ ἴδιος ἑκάστου, ὁ τήνδε μὲν τὴν χεῖρα, καὶ τόδε τὸ σπλάγ-
χνον ἐν τοῖς δεξιοῖς συνέχων, τήνδε δέ, καὶ τόδε ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, καὶ τὴν μὲν κεφαλήν, ὑπὲρ τοὺς
τραχήλους ἄνω, τοὺς δὲ πόδας, μετὰ τὴν ἕδραν κάτω. ὁ δὲ κοινός, καὶ ἄλλος ἄλλου κοινότερος. καὶ γὰρ
τῶν χερσαίων πάντων τόπος, ἡ γῆ καὶ ὁ ἀήρ, καὶ τόδε τὸ μέρος τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀέρος· καὶ ἔτι μᾶλ-
λον ὁ προσεχῶς περιέχων, ὃν καὶ Ἀριστοτέλης ἀποδέδωκε, καὶ Ἀρχύτας. τὸν μέντοι ἴδιον ἑκάστῳ
καὶ συμφυῆ, οὐκ ἔστιν εὑρεῖν σαφῶς παραδεδομένον. καίτοι χρόνον ἀνάγκη ὥσπερ κοινόν, οὕτως καὶ
ἴδιον ἀποδιδόναι, εἴπερ καὶ κίνησιν. καὶ ὁ κοινότερος δὲ τόπος, ὁ κατὰ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, οὐχ
ὡς πέρας ἁπλῶς ἔχει τό, τόπος εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὸ δραστικὸν καὶ ὑποδεκτικόν,
καὶ ὁριστικόν, ὡς καὶ Ἰάμβλιχος εἶπε. τὰ γὰρ περιέχοντα, ἀεὶ δραστικὴν ἔχει
καὶ περιεκτικὴν καὶ ὁριστικὴν τῶν ἐν αὐτοῖς δυνάμεις.
ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκείτω πρὸς τὸ

ἐμπλέκεσθαι, ἐπεὶ οὕτως πολλὰ τῶν ἁπλουστάτων οἰησόμεθα σύνθετα. τινὰ γὰρ καὶ συμφαίνει τι Δ
ἑαυτοῖς, οὐ μέντοι εἰς ἰδίαν κατηγορίαν ἀναφερόμενον, ὥσπερ τὸ εἶδος καὶ αὐτή. σημαίνει γοῦν ὅδε, ἄρ-
ρεν, ἥδε, θῆλυ, οὐ μέντοι σύνθεσιν ἔχει γενῶν. οὐ γοῦν εἰς ἄλλο μὲν γένος τὸ ὅδε ἢ ἥδε, εἰς ἄλλο δὲ τὸ ἄρρεν
ἀναφέρεται ἢ τὸ θῆλυ· οὕτως δὲ ἐν τῷ περιπατεῖν, καὶ ὁ χρόνος ὁ νῦν περιείληπται, καὶ τὸ τοῦ ἐνεργοῦν-
τος πρόσωπον, καὶ ὅμως εἰς τὴν τοῦ ποιεῖν μόνην ἀνάγεται κατηγορίαν. ὥστε δὴ καὶ τὸ Ἀθήνησι, καὶ
δηλοῖ τὸ ἐν Ἀθήναις εἶναι, οὐ πρὸς τῷ τόπῳ τὸ ἐστὶ προσκατηγορεῖται, ὡς σύνθεσιν ποιοῦν, ἀλλ' ὡς
βεβαιούμενον τὴν ἐν τόπῳ ὕπαρξιν πρόσκειται, καὶ ὡς ἀπαρτίζον τὸ ἐν Ἀθήναις. καὶ γὰρ ὅταν λέγω-
μεν Σωκράτης καθαρῶς διαλέγεται, οὐκ εἰσὶ τρεῖς κατηγορίαι, ὥσπερ τρεῖς αἱ λέξεις· ἀλλὰ τὸ καθαρῶς
τοῦ τρόπου τῆς διαλέξεως ἐφαπτόμενον, ἐκείνης ἐστὶ χαρακτηριστικόν, ἀλλ' οὐ σύνθετόν τι μετ' ἐκείνης
10 ποιεῖ. τούτοις δὲ πᾶσι τὴν νοερὰν θεωρίαν προστιθεὶς ὁ Ἰάμβλιχος, ζητεῖ πρότερον· Πότερον αὐτὰ
τὰ πράγματα ἐν τόπῳ ὄντα ἀφορίζει τὸν τόπον περὶ αὐτά, ἢ σὺν αὐτοῖς, ἢ ὁ τόπος ἀφορίζει τὰ
πράγματα, ὡς ἂν αὐτὸς αὐτὰ συμπεραίνων, καὶ φησὶν ὅτι, εἰ μὲν ὡς οἱ Στωικοὶ λέγουσι, παρυφίσταται
τοῖς σώμασιν ὁ τόπος, καὶ τὸν ὅρον ἀπ' αὐτῶν προσλαμβάνει τὸν μέχρι τοσοῦδε, καθ' ὅσον συμπληροῦν-
ται ὑπὸ τῶν σωμάτων. εἰ μέντοι οὐσίαν ἔχει καθ' αὑτὸν ὁ τόπος, καὶ οὐδὲ ὅλως εἶναί τι τῶν σωμάτων
δύναται, ἐὰν μὴ ᾖ ἐν τόπῳ, ὥσπερ ἔοικεν Ἀρχύτας βούλεσθαι σημαίνειν, αὐτὸς ὁ τόπος ἀφορίζει τὰ
σώματα, καὶ ἐν ἑαυτῷ συμπεραίνει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀδρανὴς ὁ τόπος ἐν ἀπείρῳ κενῷ, καὶ διαστήματι
αὐτοῦ τινὸς ἀποστάσεως ἔχων τὸ εἶναι, καὶ τὸν ὅρον ἂν ἔξωθεν προσεδέχετο· εἰ δὲ καὶ δραστήριον ἔχει
δύναμιν καὶ οὐσίαν ἀσώματον ὡρισμένην, καὶ τὴν τῶν σωμάτων διάστασιν οὐκ ἐᾷ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς
ἄπειρον προχωρεῖν, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὁρίζει, εἰκότως ἂν καὶ τὸ πέρας ἀφ' ἑαυτοῦ τοῖς σώμασιν ἐπάγοι.
›› ταῦτα δὲ καὶ Ἀρχύτας ἐδήλωσεν εἰπών· Ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ τινὶ κινεῖται, φαν-
*ποιοῦν ερὸν ὅτι τόπον ὑπάρχειν δεῖ πρότερον, ἐν ᾧπερ ἔσται τὸ *κινέον, ἢ τὸ πάσχον. ἴσως δὲ καὶ πρᾶτον Ε
›› ἐστι ἁπάντων, ἐπειδήπερ τὰ ὄντα πάντα, ἤτοι ἐν τόπῳ ἐστί, ἢ οὐκ ἄνευ τόπου. σαφῶς δὲ πρεσβύ-
›› τερον ὑποτίθεται τὸν τόπον τῶν ποιούντων καὶ πασχόντων, ἐπειδὴ συνυφέστηκεν ἀεὶ τῷ τόπῳ
τὰ ἐν τόπῳ, διαφέρον εἶπε, ἴσως δὲ πρᾶτον. εἰ δὲ τὰ ὄντα ἢ ἐν τόπῳ ἐστίν, ἢ οὐκ ἄνευ τόπου, δῆ-
λον ὅτι οὐ παρυφίσταται ὁ τόπος τοῖς οὖσι. καὶ εἰ μὲν τὸν οὐσιώδη τις, ἢ τὸν τῆς ζωῆς, ἢ τὸν εἰδητικόν, ἢ
τὸν κατὰ δύναμιν συνεκτικὸν τόπον λαμβάνοι, ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τὰ ὄντα πάντα ἔχοι τὸ εἶναι.
εἰ δὲ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ψιλόν, καὶ τὴν ἀσώματον ἐπιφάνειαν νοεῖ τις τὸν τόπον, οὐκ ἄνευ
τόπου ἐστὶ τὰ ὄντα· οὐχ ὅτι συμβέβηκεν ἄλλως αὐτοῖς τὸ πέρας, οὐδὲ ὅτι ὕστερόν ἐστι τοῦ τριχῆ δια-
στατοῦ τὰ ἐφ' ἓν ἢ ἐπὶ δύο διαστατά, ἀλλ' ὅτι ἡ περιέχουσα αὐτὰ ἐπιφάνεια, ἀρχηγός ἐστι τῶν σω-
μάτων, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ὑφίστησιν αὐτά, ἐν ἑαυτῇ περιέχει αὐτὰ καὶ ἀφορίζει. ὅθεν δὲ καὶ ἐν τό-
*ὑπ' πῳ ἔχει τὸ εἶναι τὰ σώματα, ὡς περιεχόμενα *ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἀδιαστάτῳ φύσει τὴν διάστασιν ἑαυ-
τῶν συνέχοντα πανταχοῦ. γοῦν ἡ ἀσώματος οὐσία τοῦ σωματοειδοῦς προτέτακται. καὶ ὁ τόπος δὴ ἀσώμα-
τος ὤν, τῶν ἐν αὐτῷ ὄντων προέχει· καὶ ὡς αὐταρκέστατος τῶν ἐνδεῶν καὶ δεομένων ἐν τόπῳ εἶναι περιέ-
11 χει. Οὐδὲ γὰρ ὡς δοκεῖ περὶ τῶν σωμάτων ἐστὶ μόνων τελευτὴ ὁ τόπος, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὰ
μορφῆς καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ζωῆς, σχημάτων τε τῶν περὶ αὐτά, καὶ εἴ τις ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς δύναμις καὶ οὐσία
πάντων τούτων, κοινόν ἐστι πέρας ὁ τόπος, ὥστε οὐ χρὴ ψιλὸν πέρας ἐπινοεῖν τὸν τόπον ὡς ἐπινοοῦ-
μεν τὰς μαθηματικὰς ἐπιφανείας τῶν μαθηματικῶν σωμάτων πέρατα, ἀλλ' ὡς φυσικῶν σωμά-
των φυσικοὺς ὅρους, καὶ ὡς ἐμψύχων ζῴων, ζωτικοὺς ὅρους, καὶ ὡς νοερῶν ὄντων, νοερὰ πέρατα, καὶ ὡς ἐν
δυνάμει ὄντα, δυνατώτατα, καὶ ὡς εἰδητικῶν, εἰδητικά, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως, οἰκείως ἐφ' ἑκάστου ἀ-
φοριστέον, ἵνα ὄντως ᾖ συγγενῆ τὰ πέρατα ἐκείνοις, ὅσα ἐν ἑαυτοῖς συμπεραίνει. μετὰ δὲ ταῦτα, κατὰ
τὸ περιέχειν, καὶ κατὰ τὸ ὅλον γένος τῆς περιοχῆς, τὸν τόπον θεωρητέον· κατὰ δὲ τὸ περιέχεσθαι, τὰ ἐν τό- Ζ
12 πῳ ἀφοριστέον. Μὴ τοίνυν διάστημά τις τὴν περιοχὴν ψιλὴν οὕτως νοείτω. οὐδὲ γάρ ἐστι τὸ τοῦ
παντὸς διάστημα κενόν, ἀλλὰ πεπλήρωται· κατὰ μὲν τὰ εἴδη, τῶν ὅλων εἰδῶν· κατὰ δὲ τὰς ζωάς,
τῶν ὅλων ζωῶν· κατὰ δὲ τὰς δυνάμεις, τῶν ὅλων δυνάμεων, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. δεῖ δὲ οὐ μό-
νον ὡς περιέχοντα τὸν τόπον, καὶ ὡς ἐνιδρύοντα ἐν ἑαυτῷ τὰ ἐν τόπῳ ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνέχον-
τα αὐτὰ κατὰ δύναμιν μίαν οὕτως νοεῖν. οὕτως γοῦν οὐκ ἔξωθεν μόνον περιέχει τὰ σώματα ὁ τόπος,
ἀλλὰ καὶ ὅλα δι' ὅλων αὐτῶν πληρώσει τῆς ἀνεγειρούσης αὐτὰ δυνάμεως. τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς ἀνεχόμε-
να σώματα, πίπτοντα μὲν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀνεγειρόμενα δὲ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ τόπου,
οὕτως ἐν αὐτῷ ἂν εἴη. διὸ ἡ μὲν τῶν πολλῶν δόξα, ἡ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος ἀφοριζομένη τόπον
καθόσον ἐστὶ διαστατόν, τὸ περιεχόμενον ἔσχατον τοῦ τόπου λέγει, καὶ τὸ κατ' ἐπακολούθησιν ἐπι-
*κατ' αὐτὴν συμβαῖνον τῷ τέλει. ἡ δὲ τὸ πέρας *κατὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, καὶ τὴν ἀρχὴν περιλαμβάνουσα τῷ
λογισμῷ δόξα, οὐ τῶν συμβεβηκότως τι περὶ τὸν τόπον λέγει, οὐδὲ τῶν ἐπὶ τέλει περὶ αὐτῶν ὑ-
13 παρχόντων, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν ὅλην αὐτοῦ, καὶ τὴν πρεσβυτάτην αἰτίαν παραδίδωσιν. Ἀπὸ δὲ τούτων
ῥᾴδιον

A καὶ ταῦτα δὲ ἄμφω δηλοῖ, καὶ τὸ ποῦ καὶ τὴν ἐν τόπῳ σχέσιν· καὶ μέχρι συνδέσμων λεγόμενα, τὰ αὐτὰ
σημαίνει, οἷον ἐκ Λυκείου, καὶ εἰς Λύκειον, καὶ ἐν Λυκείῳ. ἰσοδυναμεῖ δὲ, τὸ Ἀθήνηθεν, καὶ Ἀθήναζε, καὶ Ἀθήνη-
σι. καὶ τὰ δεικτικὰ δὲ συντακτέον τούτοις, οἷον, ἐκεῖ, ἐνθάδε, πόρρω, ἐγγύς, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὸ δὲ Ἀθηναῖος
καὶ τὸ Ῥόδιος, οὐ τὸ ποῦ, ἀλλὰ τὸ ὅθεν τίς ἐστι, καὶ σχέσις πρὸς τὸν τόπον σημαίνεται, οὐ τό-
πος. Ἐπιδέχεται δὲ καὶ ἐναντίωσιν τὸ ποῦ, κατὰ τὰς τοῦ τόπου διαφοράς, οἷον, ἄνω, κάτω, πρόσω, ὀ- 5
πίσω, εἰς δεξιὰ, εἰς ἀριστερά. ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· ἕτερον γὰρ ἑτέρου μᾶλλον ἐστὶν ἄνω,
καὶ μᾶλλον κάτω, καὶ μᾶλλον πρόσω· καὶ ἧττον, ὅσα μὴ ἀποκλίνει πρὸς τὸ πλάγιον, καὶ εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστε-
ρὰ ὁμοίως. ἔτι δὲ, τὰ μὲν, ἀορίστως λέγεται· τὰ δὲ, ὡρισμένως. ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐν τόπῳ, ἢ ἔν τινι τόπῳ.
καὶ τὰ μὲν, ἐν πλάτει, οἷον, ἐν Ἀθήναις· τὰ δὲ, κατὰ περιγραφὴν ἀφώρισται, οἷον, ἐν Λυκείῳ, ἢ τῷδε
τῷ Λυκείου τόπῳ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Κορνοῦτος δὲ ἀπορεῖ, εἰ τὸ ποῦ τοῦ τόπου, καὶ τὸ ποτὲ 6
τοῦ χρόνου κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν λέξεων διενηνοχότα, εἰς ἰδίας κατατετάχθαι κατη-
γορίας, διὰ τὴν πρόθεσιν περὶ χαρακτήρων εἶναι λεκτικῶν, τί δήποτε οὐχὶ καὶ ταῦτα τῇ κατηγορίᾳ
ταύτῃ προσέθηκεν, οἷον τὸ διωνύθεν καὶ εἰς δίωνα, καὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ ὄντα. ὅμοια γάρ ἐστι τῷ
Ἀθήνηθεν, καὶ εἰς Ἀθήνας. πρὸς δὲ ταῦτα ἐξαρκεῖ λέγειν, ὅτι οὐ περὶ χαρακτῆρος λέξεώς ἐστιν ἡ τῶν
κατηγοριῶν διαίρεσις. καθόλου γὰρ τὰς μὲν λεκτικὰς διαφορὰς εἰς ὄνομα ἀνῆγον ἢ ῥῆμα ἢ τι τοιοῦτον,
οὐ μέντοι εἰς κατηγορίαν τινά. ἐπὶ δὲ τούτων, ἔχεσθαι μὲν δεῖ τῶν φωνῶν· οὐ μέντοι κατὰ τὸ πτωτικὸν
σχῆμα τῆς λέξεως, ἀλλὰ διαιρούμενον τὰς σημασίας κατὰ τὰς τῶν ὄντων διαφοράς, ὅθεν οὔτε ὁ τό-
πος, ἐπειδὴ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα ἔχει τῷ ἵππος· οὔτε ὁ χρόνος, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς
λέξεως ἔχει τῷ λύκος, τῆς αὐτῆς εἰσι κατηγορίας· ἀλλὰ τὰ μὲν, τοῦ ποσοῦ ἐστι, τὰ δὲ τῆς οὐσίας.
Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς ἀνὴρ τὸ πόρρω καὶ ἐγγὺς εἰς τὸ πρός τι ἀνάγειν ἀξιοῖ, τοπικὸν ἔχοντα τὸ ὑποκεί- 7
B μενον· Ἀνδρόνικος δὲ, εἰς τὸ ποῦ τίθησιν αὐτὰ, ἀόριστα κατὰ τόπον ὄντα. καὶ εἴπερ ἡ τοῦ τόπου
διαφορὰ ἐπικρατοῦσα φαίνεται ἐν αὐτοῖς, εἰς τὸ ποῦ μᾶλλον ἀνακτέα, ἀλλ᾽ οὐκ εἰς ἕτερον γένος.
οὐ γὰρ τὴν ἀντίστροφον σχέσιν ἔχει πρόχειρον, ὡς τὸ πορρώτερον καὶ ἐγγύτερον, ἀλλὰ τὴν τοῦ
τόπου διάστασιν. Ἐφιστάνει δὲ καὶ περὶ τοῦ ἅμα τε καὶ χωρὶς, καὶ συνεγγίζον, καὶ διεστηκὸς, καὶ παρακεί- 8
μενον, καὶ ὑποκείμενον, εἰ δεῖ ταῦτα τῆς τοῦ ποῦ κατηγορίας τίθεσθαι, ἢ τοῦ κεῖσθαι, ἢ μᾶλλον τοῦ πρός τι.
ὑπὸ γὰρ * τόπου κρατεῖσθαι, καθάπερ τὸ διπλάσιον, καίτοι ποσὸν ἐμφαῖνον. μήποτε δὲ οὐ πάντα ταῦ- *τούτου
τα ἕνα ἔχει λόγον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἅμα καὶ τὰ συνεγγίζοντα, τὸ πρός τι μᾶλλον ἐμφαίνει. κοινὴν γὰρ σχέσιν
καὶ ταῦτα, καὶ ἀντιστρέφουσαν συμπαρίστησι· τὰ δὲ χωρὶς καὶ διεστηκότα, τὴν τοῦ ποῦ· πλεονάζει γὰρ ἐν
αὐτοῖς ἡ πρὸς τὸν τόπον σχέσις, τῶν χωρὶς ὄντων καὶ τῶν διεστηκότων. τὰ μέντοι παρακείμενα καὶ ὑποκεί-
μενα, τῆς τοῦ κεῖσθαι ἐστὶ κατηγορίας. προηγεῖται γὰρ ἐν αὐτοῖς ἡ θέσις, καὶ ἔξωθεν ἡ σχέσις ἐπισυμ-
βαίνει. καὶ τὰ ἄλλα δὲ, οὕτω χρὴ διακρίνειν, τῷ πλεονάζοντι, καὶ ἐπικρατοῦντι, καὶ τὴν ἔννοιαν προβάλ-
λοντι πρότερον, τούτῳ τὸ βραβεῖον τοῦ γένους ἀπονέμοντας. Ὁ δὲ Πλωτῖνος προβαλλόμενος τὸ 9
ἐν Ἀκαδημίᾳ, ἐν Λυκείῳ, ἄνω, κάτω, ζητεῖ πότερον τόπους διαφέροντας ταῦτα δηλοῖ, ἢ ἄλλο
ἐν ἄλλῳ. εἰ μὲν γὰρ τόπους, τί δεῖ παρὰ τὸν τόπον ἄλλα ζητεῖν τὸ ποῦ; εἰ δὲ ἄλλο ἐν ἄλλῳ, οὐχ ἓν οὐδὲ ἁ-
πλοῦν τὸ τοιοῦτον. Πρὸς ὃ καὶ νῦν ῥητέον, ὅτι οὔτε τόπος ἁπλῶς σημαίνεται ὑπὸ τούτων, οὔτε σύν-
θετόν τι. οὐ γὰρ τὰ πράγματα ἐν τόπῳ, καὶ αὐτὸς ὁ τόπος συμπλέκεται· αὕτη δὲ μόνη ἡ σχέσις μονοει-
δῶς συνεμφαίνεται. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ἐν μόριον σύνθεσιν ἐμποιεῖ ἐν τῷ φάναι, ἐν Λυκείῳ, ἀλλὰ τὴν σχέσιν
μόνην παρίστησι τὴν πρὸς τὸν τόπον. ἀλλ᾽ εἰ ὧδε φησὶ λέγομεν, σχέσιν τινὰ γεννῶμεν τοῦ δὲ ἐν ὧδε, τοῦ δε-
ξαμένου πρὸς ὃ ἐδέξατο. διατί δὴ οὐ πρός τι ἐστὶ ταῦτα, ἐκ τῆς ἑκατέρου πρὸς ἑκάτερον σχέσεως ἔχοντα
τὸ εἶναι; πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι ἄλλη μέν ἐστι σχέσις ὑφιστάζουσα, καὶ ἀντιστρέφουσα, καὶ τῶν αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν
Γ ἑτέρων εἶναι λεγομένων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, ἥτις ἐπὶ τῶν πρός τι ἰδίως θεωρεῖται. ἄλλη
δέ ἐστιν ἡ μὴ ἀντιστρέφουσα, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ ἕτερα μόνα ἀποκλίνουσα, καὶ ἰδίως πρὸς χρόνον, ἢ τόπον ποιου-
μένη τὴν σχέσιν, ἥτις οὐκ ἦν τῶν ἰδίως λεγομένων πρός τι, διόπερ οὐδὲ ἀντίστροφον, ὥσπερ τὰ
πρός τι. ἐν γὰρ τῷ ποῦ καὶ ποτὲ, οὐχ ἡ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου σχέσις, πρὸς τὸ ἐν τόπῳ καὶ ἐν χρόνῳ λαμ-
βάνεται, ἀλλὰ τοῦ ἐν τόπῳ πρὸς τὸν τόπον. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰ προσλαμβάνει ποτὲ αὕτη καὶ τὴν τοῦ
πρός τι σχέσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ, ἐπὶ τάδε, καὶ ἐπέκεινα, καὶ τοῦ ἐπάνω, καὶ ὑποκάτω. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ
κατὰ χρόνον, ὁ μὲν πρεσβύτης, καὶ ὁ νέος, καὶ ὁ πρόσφατος, καὶ ὁ παλαιὸς, ἐκτός ἐστι τῆς πρός τι κατηγο-
ρίας· καίτοι σχέσιν ἔχοντες πρὸς χρόνον, ἢ τῶν περὶ χρόνον ἰδίως ὄντων. ὁ δὲ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος
καὶ ὁ προσφατώτερος καὶ παλαιότερος, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὴν τῆς πρός τι σχέσιν ἰδίως ἐμφαίνουσι.
καὶ αἱ τῶν συνδέσμων δὲ προσθῆκαι, οὐ ποιοῦσι σύνθεσιν ἐν ταῖς κατηγορίαις, ὅτι μηδὲ ἀνάγονται καὶ
καθ᾽ ἑαυτοὺς εἰς κατηγορίαν *ἢ σύνδεσμοι, μηδὲ σημαίνουσί τι καθ᾽ ἑαυτούς· ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα συσσημαί- *οἱ
νουσι. καὶ τὰ δεικτικὰ δὲ τὸ ὧδε, κἀκεῖ, καὶ τὰ τοιαῦτα, κατὰ μὲν τὴν πρὸς τόπον δεῖξιν χαρακτηριζόμενα, τό-
πον ἂν δείκνυσι· κατὰ δὲ τὴν ἐν τόπῳ, τῆς τοῦ ποῦ ἂν εἴη σχέσεως δεικτικόν. οὐδὲ δεῖ ταῖς ἐξηγήσεσι τῶν λέξεων

cius differentijs conspici: ubi & quàm latè hoc prædicamentum pateat, docetur.

5 Consequentia seu symptomota τοῦ ποῦ.

6 Cornuti dubitatio, cur ἀνώτερον καὶ ὡς ἄνω, cùm eodem modo dicantur, ut ἀδελφότερον, καὶ ὡς ἀδελφός, non huius etiam sint prædicamenti, ut & hæc. & dubitationis solutio.

7 Non debere procul & prope, prædicamenti ad aliquid esse statui, ut uult Cornutus, sed huius potius: & quamobrem.

8 ἅμα, χωρίς, & alia nonnulla, an ad hoc prædicamentum pertineāt, an τοῦ κεῖσθαι sint, an uerò potius τοῦ πρός τι.

9 Plotini obiectiones quædam ad labefactandum hoc prædicamentum propositæ & confutatæ.

10 Vtrum res ipsæ quæ in loco sunt, locum, qui circa ipsa, aut cum ipsis est, determinent, an locus potius res, ut eorum finis reddatur. ▲

11 Locus quorum terminus sit.

12 Locum non solùm considerari debere tanquam res contineat, sed etiam tanquam sustineat.

13 Quomodo intelligibilis anima locus esse dicatur earum, quæ in ipsa sunt, rationum, & species specierum, & similia similium.

14 Loci proprium esse, principaliora antiquioris loci rationem subire.

15 Vsus & natura loci & conuenientior & apertior, Simplicij sententia.

16 Vt tempus, ita & locum esse duplicem, communem, proprium: quorum illum quidem Aristoteles & Archytas tradiderunt, hunc minimè.

Περὶ τοῦ ποῦ.

1 ΟΝΕΙ δὲ μετὰ τὸ ποτὲ τὸ ποῦ τέθεικε, διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τούτων συγγένειαν. ὡς γὰρ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος συγγενεῖς εἰσι, μέτρα ὄντες ἄμφω συνεχῆ καὶ τῆς γενέσεως, ὁ μὲν, κατὰ τὸν ὄγκον, ὁ δὲ, κατὰ τὴν τοῦ εἶναι διάστασιν, καὶ τοῦ αἰῶνος ἄμφω τήν τε ἅμα καὶ ὁμοῦ συνῃρημένην ἀμορφίαν ἐκφαινόντων, οὕτω καὶ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποῦ συγγενῶς ἔχει πρὸς ἄλληλα. ἐν ὑστέρῳ δὲ τέτακται τὸ ποῦ, διότι καὶ ὁ τόπος, πέρας τῶν γινομένων ἐστὶ, καὶ ὡς περιέχων τὰ ἄλλα, οὕτως θεωρεῖται· καὶ E
διότι προηγεῖται μὲν τὸ ποιεῖν τῶν κινουμένων· τοῖς δὲ κινουμένοις, ὁ χρόνος ὡς μέτρον αὐτῶν συνεζευκται, ἀποτελεσθέντα δὲ τὰ κινούμενα εἰς τὴν ἐν τόπῳ θέσιν· ἐπεὶ ἕως γε φησὶν Ἰάμβλιχος κινεῖται, οὐδέ πω ἔστιν ἐν τόπῳ, ἀλλὰ κινεῖται μὲν κατὰ τόπον, οὐδέ πω δὲ ἤδη ἐστὶν ἐν τόπῳ. ὅλως δὲ τόπου μὲν δεῖ τὸ γεγονὸς ἤδη καὶ περιεχόμενον· ὁ δὲ χρόνος, αὐτὴν μετρεῖ τὴν εἰς τὸ εἶναι φορὰν αὐτοῦ ὁδόν. καὶ γὰρ ἐν τόπῳ γένοιτο τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τὸ ἀεὶ γεγονός ἐστι τὸ ἐν τόπῳ. ὁ μέντοι Ἀρχύτας, τῆς κινήσεως
» προϋπάρχειν τὸν τόπον φησί· καὶ δῆλον ὅτι καὶ τὸν χρόνον, ἐν οἷς φησίν· Ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον ἐν τό-
» πῳ τινὶ κινεῖται, τὸ δέ γε ποιεῖν καὶ πάσχειν κινήσιές τινες, φανερὸν ὅτι τόπον ὑπάρχειν δεῖ πρῶτον, ἐν
» ᾧ περ ἐστὶ τὸ ποιοῦν ἢ τὸ πάσχον· ὥστε ὁ λέγων τὰ κινούμενα μὴ εἶναι ἐν τόπῳ, οὐ δόξει περὶ Ἀρχύτα συμφωνεῖν, εἰ μὴ ἄρα κινεῖται μὲν ἐν τόπῳ, οὐκ ἔστι δὲ ἐν τόπῳ, εἰ μὴ καθ᾽ ὅσον κινεῖται ἕκαστον. εἴρηται δὲ ἤδη ὅτι Ἀρχύτας μὲν καὶ Ἀνδρόνικος συνέταξε περὶ μὲν χρόνῳ, τὸ ποτὲ, περὶ δὲ τόπῳ, τὸ ποῦ,

2 καὶ οὕτως ἔθεντο τὰς δύο κατηγορίας. Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν χρόνον καὶ τὸν τόπον τοῦ ποσοῦ τέθεικε, διὰ τὰς εἰρημένας ἔμπροσθεν αἰτίας· τοῦ δὲ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ, ἄλλας ὑπεστήσατο κατηγορίας, ὡς τὰ πρός τι προϋποκειμένοις ἄλλοις γένεσι παραφύεται, δι᾽ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ περὶ ποσῷ κατὰ τὴν ἀντιστρέφουσαν καὶ ἰσάζουσαν σχέσιν θεωρούμενον· οὕτως καὶ τὸ ποτὲ καὶ τὸ ποῦ, καὶ ἄλλοις ἐνδιασυνίσταται γένεσιν, οὐδὲν ἄτοπον ἰδίας αὐτῶν κατηγορίας ὑποτίθεσθαι, εἰ μόνον ἴδιά τινα τὰ σημαινόμενα ἔχουσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ χρόνος οὐκ ἦν τὸ ποτὲ, οὐδὲ ὁ τόπος ἐστὶ τὸ ποῦ, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐκεῖ τοῦ χρόνου, ἄλλο μὲν ἦν ὁ χρόνος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ χρόνον, ἢ χρόνου τι, οὕτως ἄλλο μὲν ὁ τόπος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τόπον, ἢ τόπου τι. καὶ γὰρ ἄλλο τί ἐστι ποσὸν, καὶ ἄλλο τὸ ποσοῦ τι εἶναι. ὥσπερ οὖν ἄτοπον τὸ λέγειν Z
ποσὸν εἶναι τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἴσον, διότι ποσοῦ τί ἐστιν, οὕτω καὶ ὁ τὸ κατὰ τόπον, ἢ τόπου τι, τόπον λέγων, ἄτοπος ἂν εἴη. Πλωτῖνος μέντοι τελέως ἀνεῖλε τὴν τοῦ ποῦ κατηγορίαν, ἀναθεὶς μὲν καὶ αὐτὸς τὸ ποῦ περὶ τόπῳ, ὥσπερ καὶ Ἀρχύτας καὶ Ἀνδρόνικος· τὸν δὲ τόπον, ὥσπερ καὶ τὸν χρόνον ἢ περὶ

3 ποσῷ ἀριθμήσας ἢ περὶ πρός τι. Δύο δὲ σημαίνει τὸ ποῦ, τόν τε τόπον, καὶ τὸ ἐν τόπῳ, ὥσπερ καὶ τὸ ποτὲ ἐλέγετο δύο σημαίνειν, τόν τε παρεληλυθότα χρόνον, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ· ἡ δὲ τοῦ ποῦ κατηγορία, κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον ἀφώρισται. τὸ μὲν γὰρ ὡς τόπος λεγόμενον, ποσὸν ἂν εἴη κατὰ Ἀριστοτέλην, τὸ δὲ ἐν τόπῳ, τῆς τοῦ ποῦ κατηγορίας. καὶ σύνθετος δέ τις ἡ ἐν τόπῳ καὶ ἐν χρόνῳ φωνή, ἁπλοῦν τι δεῖ ἐκδέχεσθαι ἀπὸ τῆς συνθέτου λέξεως, ὡς ἀπὸ τοῦ ἀγαθὸς δαίμων, καὶ ἱερὰ πόλις, ἐν τι ἁπλοῦς

4 ὑπολαμβάνομεν. Διήκει δὲ ἡ διττὴ σημασία αὕτη, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς τοῦ τόπου διαφοράς. καὶ γὰρ τὸ ἄνω καὶ κάτω, καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω, καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, διττά ἐστι· τὰ μὲν, ὡς τόποι, τὰ δὲ, ὡς ἐν τόπῳ ὄντα, καὶ δῆλον ὅτι τὰ μὲν τόπον δηλοῦντα, ποσά ἐστι· τὰ δὲ ἐν τόπῳ, τῇ τοῦ ποῦ κατηγορίᾳ ὑποτα-
*ποῖ χθήσεται. διατείνει δὲ ἡ τοῦ ποῦ σημασία καὶ εἰς τὸ πόθεν, ὡς τὸ Ἀθήνηθεν, καὶ εἰς τὸ * ποῦ, ὡς τὸ Ἀθήναζε·

A ἐν φορᾷ συνεχεῖ θεωρεῖται. ἐπεὶ δὲ τὰ δύο ταῦτα ὁμοῦ συνείληπται ἐν τῇ τοῦ νῦν ἀρχῇ τῇ συνεχούσῃ τὸν χρόνον, πάνυ σαφῶς διὰ τοῦτο, γραμμῆς εὐθείας κλασθείσης εἰς γωνίαν, σημείῳ περὶ ὃ ἡ κλάσις, ἀπείκασε τοῦ χρόνου τὸ νῦν. ὥσπερ γὰρ τὸ σημεῖον ἧς μὲν ἀρχὴ γίνεται γραμμῆς, ἧς δὲ πέρας, οὕτω καὶ τὸ νῦν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ χρόνου παντὸς ἐν ἑαυτῷ συνείληφεν, οὐχ ὡς συμβεβηκός τι, ἀλλ᾽ ὡς συνέχον αὐτὸ, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ περιέχον, καὶ περιεχόμενον ἐξ ἑαυτοῦ. οὐ τοίνυν ὡς μὴ ὄντος τοῦ νῦν ἐξηγεῖσθαι χρή. τὸ γὰρ κατ᾽ εἶδος ἐν αὐτοῦ, μένει τὸ αὐτὸ, ὅπερ κυριώτερόν ἐστι τῆς κατ᾽ ἀριθμὸν ἑτερότητος· ἀλλὰ συνάπτειν φησὶ τὰ πέρατα τῶν μὴ ὄντων. ἀλλὰ οὐκ ἐν τοῖς μὴ οὖσι φαμὲν διαπεφόρηται· ἐν ἑαυτῷ δὲ καὶ τὰ μὴ ὄντα * συνεχεῖ, καὶ καθ᾽ ἑαυτό ἐστιν ἔχον τινὰ ἰδίαν οὐσίαν. συνεχὴς δέ ἐστιν ὁ χρόνος· οὐ μέντοι διὰ τὸ πέρατος ἀεὶ γινομένου καὶ ἀπολλυμένου συνέχεται. ἕστηκε γὰρ τοῦτο ἐν τῷ οἰκείῳ εἴδει, ἵνα καὶ ὄντως ᾖ συνεχὴς, καὶ ἀεὶ συνέχηται· περὶ ἄλλο δὲ νῦν θεωρεῖται τὸ, κατ᾽ ἀριθμὸν ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον, ὅπερ ἤδη διττὴν προσείληφε, καὶ σύνταξιν ἔχει πρὸς τὰ γινόμενα. ὅθεν δὴ, εἰ μὲν τὸ νῦν λαμβάνοι τις, ὡς μέρος χρόνου λήψεται αὐτὸ, ὡς συμφυὲς ὂν πρὸς τὴν κίνησιν. εἰ μέντοι μηδὲ χρόνον αὐτὸ εἶναι ἀποφαίνοιτο, ὥσπερ ἤδη τινὲς περὶ αὐτοῦ διέγνωσαν, ἀρχὴ ἔσται τοῦ χρόνου χωριστὴ, καὶ περὶ εἶδος ἡ αὐτὴ διαμένει. καὶ ὅταν οὖν λέγηται τὸ μὲν παρεληλυθὸς τοῦ χρόνου οὐκέτι εἶναι, τὸ δὲ μέλλον οὔπω εἶναι, ἰστέον ὡς ταῦτα κατὰ τὰ νῦν λέγεται, τὰ προϊόντα ἔξω καὶ συμφερόμενα τῇ κινήσει, καὶ μετὰ τῆς φορᾶς συναλλοιούμενα· τὰ δὲ ἐν τῷ νῦν περιεχόμενα, καὶ ἀφωρισμένα ἐν ἑαυτῷ, καὶ μηδέποτε ἐξιστάμενα τῆς οἰκείας ἀρχῆς, ταῦτα ἐν τῷ νῦν ἀεὶ διαμένει. ὅθεν δὴ καὶ εἰκότως αἰῶνος εἰκὼν κινητὴ ὁ χρόνος ἀφώρισται, ὡς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν νοῦν ἀπεικασθείσης, καὶ τῶν λόγων αὐτῆς πρὸς τὰς νοήσεις, καὶ τοῦ νῦν πρὸς τὸ ἐν ἑνὶ μένον. ἀπεικάσθη δὲ πρὸς τὸ περιεκτικὸν τοῦ νοῦ τὸ ἅμα καὶ ἀεὶ ἐν ἑαυτῷ

B περιέχον καὶ τὸ τούτου κινούμενον, πρὸς τὸ ἐκείνου ἑστηκός· καὶ τὸ κατ᾽ ἀριθμὸν τῆς γενέσεως μέτρον, πρὸς τὸ καθ᾽ ἓν τῶν οὐσιῶν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων κινουμένην κατ᾽ ἀριθμὸν εἰκόνα τοῦ αἰῶνος εἶπε τὸν χρόνον, ὡς μένοντος τοῦ αἰῶνος ἀριθμὸν τὸν χρόνον θεασάμενος. καὶ μήποτε καὶ τὸ ἀρχύτειον αὐτοφυέστερον οὕτως ἀκούειν, ὅτι ἐστὶ κινήσεώς τινος ἀριθμὸς, οὐχ ὡς ἄλλον μὲν χρόνον τῆς κινήσεως δηλούσης, ἄλλον δὲ τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παντὸς τῶν ῥηθέντων. ὡς γὰρ ὁ αἰὼν μόνιμος τὸ ἓν ἔχει, καὶ οὐκ ἄλλος μὲν αἰών ἐστιν ὁ κατὰ τὸ ἑστὼς, ἄλλος δὲ ὁ κατὰ τὸ ἕν, οὕτω καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ πρώτως ὑποστὰς, καὶ ὁ ἀπ᾽ ἐκείνου προελθὼν εἰς τὴν γένεσιν ἀριθμός ἐστιν ἐν κινήσει· ὁ δὲ αὐτὸς καὶ διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεώς ἐστιν. ὡς γὰρ ὁ αἰὼν περὶ τὸ ὂν συνυπέρχεται κατὰ τὴν ἀμέριστον αὐτοῦ καὶ ἀκίνητον ὁμοῦ ὅλην οὐσίαν θεωρούμενος, οὕτως ὁ χρόνος περὶ * γένεσιν περὶ παντὶ συνυπέστη, κατὰ τὴν κινουμένην, καὶ ἀεὶ ἄλλοτε ἄλλην διάστασιν τῆς γενέσεως θεωρούμενος. Καὶ ἐκεῖνο δὲ ἄξιον ἐπιστῆσαι, εἰ ἐν ψυχῇ πρώτως ὁ χρόνος ὑπέστη, ἢ ἀπὸ ψυχῆς; εἰ γὰρ μέση τῆς ἀμερίστου καὶ μεριστῆς οὐσίας ἐστὶν ἡ ψυχὴ, καὶ μέτρον ἂν ἔχοι συμφυὲς τὸ μέσον αἰῶνός τι καὶ χρόνου κατ᾽ οὐσίαν ταύτῃ συνυφεστηκός, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου προσεχῶς ὁ χρόνος ὁ κυρίως, ἐν τοῖς κυρίως γενητοῖς ὑφίσταται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ αὖθις ζητείσθω. Τὴν δὲ χρείαν, ἣν ὁ χρόνος τῷ παντὶ παρέχεται, δίκαιον ἂν εἴη προσθεῖναι. ὡς γὰρ τὸ ὂν διὰ τὸν αἰῶνα ἅμα ὅλον ἐστὶν ἐν ἑνὶ συνῃρημένον, οὕτως ἡ γένεσις διὰ τὸν χρόνον ἐν τάξει διακέκριται. καὶ εἴπερ μὴ ἦν χρόνος, σύγχυσις ἂν ἦν καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν πράξεων, ὡς συγκεχύσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν τρωϊκῶν τὰ νῦν. ἀλλὰ πῶς τοσαύτην ἔχοντος δύναμιν τοῦ χρόνου, ὁ Ἀρχύτας ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ εἶναι φησὶν αὐτὸν, ἢ ἀμυδρὸν καὶ μόλις εἶναι; ἢ ὅτι ὡς πρὸς τὰ κυρίως καὶ ἀληθῶς ὄντα παραβάλλων αὐτὸν, ταύτην αὐτοῦ τὴν μοῖραν κατεψηφίσατο, διότι ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, καὶ τὸ μὲν παρεληλυθὸς, οὐκέτι ἐστὶ, τὸ δὲ

Γ μέλλον, οὐδέπω, τὸ δὲ νῦν, ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον. πῶς δὴ ἂν φησὶν ὑπάρχει τοῦτο, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ ἀλήθειαν; οὐ γὰρ προσήκει τὸ ὄντως εἶναι τῷ χρόνῳ, ὥσπερ οὐδὲ τῇ γενέσει. δοκεῖ δὲ καὶ τῶν ἄλλων συνεχῶν ἀμενηνοτέραν αὐτῷ διδόναι τὴν ὑπόστασιν ὁ Ἀρχύτας, διότι γραμμῆς μὲν καὶ ἐπιφανείας καὶ τόπου τὰ μέρη ὑφέστηκεν ὁμοῦ· τοῦ δὲ χρόνου τὸ μὲν, ἔφθαρται, τὸ δὲ, οὔπω ἐστί. μήποτε δὲ καὶ τὰ ὑφεστάναι δοκοῦντα, εἴπερ γενητά ἐστι, καὶ ἀεὶ ῥέοντα τῷ εἴδει τὰ αὐτὰ ὑφέστηκεν, ἀλλ᾽ οὐ τῷ ἀριθμῷ, ὥσπερ καὶ τὸ νῦν τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τοῦ ποτὲ, τοσαῦτα. μεταβαίνειν δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὰ ἑξῆς καιρός.

Quæ in Simplicij commentarijs in prædicamentum Vbi, annotanda occurrunt.

1 *De ordine huius prædicamenti.*

2 *Cur Aristoteles, Vbi, per se prædicamentum fecerit.*

3 *τὸ ποῦ cùm duo significet, locũ, et in loco, secundũ posteriorẽ significationem prædicamentũ constituit.*

4 *Duplicem hanc significationem in omnibus*

cius

*συνεχεῖ

*γενητῷ

„ εἶδος τὸ αὐτό. πᾶν γὰρ τὸ νῦν, ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον, καὶ πέρας μέν ἐστι τοῦ προγεγονότι, ἀρχὰ δὲ τοῦ μέλλον- Δ
„ τι. ὥσπερ καὶ γραμμᾶς εὐθείας κλασθείσας τὸ σαμεῖον περὶ ὃ ἁ κ. σις, ἀρχὰ μὲν γίνεται τᾶς ἑτέρας
„ γραμμᾶς, πέρας δὲ τᾶς ἑτέρας. συνεχὴς δὲ ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένος, ὥσπερ ἀριθμὸς καὶ λόγος καὶ
ταὶ συλλαβαὶ „ ἁρμονία. τοῦ μὲν γὰρ λόγω τᾶς συλλαβᾶς, τὰ μόρια. ταῦτα δὲ διωρισμένα· καὶ τᾶς ἁρμονίας, τοὶ φθόγ-
„ γοι· καὶ τῶ ἀριθμῶ, ταὶ μονάδες. γραμμὰ δὲ καὶ χωρίον καὶ τόπος, συνεχές. τὰ γὰρ μόρια τούτων, κοινὰ
„ τμάματα ποιεῖ διορισμένα. τέμνεται γὰρ γραμμὰ μέν, κατὰ στιγμάν· ἐπίπεδον δέ, κατὰ γραμμάν· στερεὸν δέ,
„ κατὰ ἐπίπεδον. ἔστιν ὧν καὶ ὁ χρόνος συνεχής. οὐ γὰρ ἦν ποκα φύσις, ὁπόκα χρόνος, οὐδὲ κίνασις, ὁπόκα τὸ
πλῶ „ νῦν οὐ πῆς· ἀλλ' ἀεὶ ἦν καὶ ἔσται, καὶ οὐδέ ποκα ἐπιλείψει τὸ νῦν, ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενον. καὶ ἀριθμῷ μὲν
τωὐτὸν „ ἄτερον, εἴδει δὲ τωὐτόν. διαφέρει γε μὰν τῶν ἄλλων συνεχέων, ὅτι τᾶς μὲν γραμμᾶς καὶ τῶ χωρίω
„ καὶ τῶ τόπω τὰ μόρια ὑφέστακε· τῶ δὲ χρόνω τὰ μὲν γινόμενα, ἔφθαρται, τὰ δὲ γενησόμενα, οὐδέ πω
„ ἐστι, τὰ δὲ ἐνεστῶτα, ὅσον αὐτίκα φθαρήσεται. διόπερ ὁ χρόνος ἤτοι τὸ παράπαν οὐκ ἔστι, ἢ ἀμυδρῶς καὶ
„ μόλις ἐστίν. οὗ γὰρ τὸ μὲν παρεληλυθὸς οὐκέτι ἐστί, τὸ δὲ μέλλον, οὐδέ πω ἐστί, τὸ δὲ νῦν, ἀμερὲς καὶ ἀδιαί-
„ ρετον, πῶς ἂν ὑπάρχοι τοῦτο κατ' ἀλήθειαν. Ἐν δὴ τούτοις, οἱ μὲν ἄλλοι, τὸ μὲν ἀμερές, κατὰ τὸ νῦν τοῦ
χρόνου θεωροῦσιν, ὅπερ πέρας ἐστὶ καὶ ἀρχὴ χρόνου· τὸ δὲ ἀνυπόστατον, καθόσον τὸ μὲν παρεληλυθός,
ἔφθαρται, τὸ δὲ νῦν ἅμα λεγόμενον καὶ νοούμενον, παρελήλυθεν. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ζητῶν, πῶς
τὸ ἀμερὲς καὶ ἀνυπόστατον ὑπάρχει περὶ χρόνῳ φησὶν ἀσύντακτα ὄντα, οὐκ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τεθεῖσθαι
φησὶν ἀμφότερα, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὰ εἴδη τῶν λόγων, τὰ ἑστῶτα ἐν ἑαυτοῖς, τὸ ἀμερὲς ἀφοριζόμε-
νος· κατὰ δὲ τὰς προϊούσας ἀπ' αὐτῶν κινήσεις, ἐπειδὴ αὗται οὐ διασώζουσι τὴν ἀμέριστον καὶ ἀκίνητον
οὐσίαν, τὸ ἀνυπόστατον τιθέμενος. καὶ κατὰ μὲν τὴν μένουσαν ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐνέργειαν καὶ τελειότητα, τὸ
ἀμέριστον ἀφοριζόμενος· κατὰ δὲ τὴν ἐξιοῦσαν εἰς τὴν γένεσιν ἀπὸ τοῦ ὄντος ῥοπήν, τὸ ἀνυπόστατον τοῦ
λόγου διαιρῶν. οὔτε γὰρ τὸ ἀμερές, ὥς φησιν Ἰάμβλιχος, τὸ ἴδιον τοῦ χρόνου, ἀνυπόστατον ἔσται, οὔ- E
τε τὸ ἀνυπόστατον ἀμερές. μάχεται γὰρ τοῦτό γε πρὸς ἑαυτό. ἀλλὰ διῄρηται τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἀνυ-
πόστατον ἐπ' ἄλλων καὶ ἄλλων φύσεων, τῶν μέν, τιμιωτέρων, τῶν δέ, ἀπολειπομένων τῆς πρεσβυτέ-
ρας φύσεως, καὶ διὰ τοῦτο λεγομένων ἀνυποστάτων, οὐχ ὅτι μηδὲ ὅλως εἰσίν, ἀλλ' ὅτι τὸ τῆς πρώτης
οὐσίας καθαρὸν καὶ ἄχραντον οὐ διασώζουσι. τοιαῦτα γάρ ἐστι πάντα τὰ ἐν περὶ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχον-
τα, οὔτε εἶναι κυρίως λεγόμενα, οὔτε μὴ εἶναι. ἐπειδὴ δὴ τὸ μὲν παρεληλυθὸς τοῦ χρόνου, οὐκέ-
τι ἐστί, τὸ δὲ μέλλον, οὔπω ἐστί· μόνον δὲ τὸ ἐνεστηκὸς εἶναι δοκεῖ ἀμερὲς ὄν, εἴπερ κατὰ τὸ νῦν λαμβάνοιτο,
καὶ ἅμα τὸ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι χωροῦν· διὰ τοῦτο δὴ ἴδιον αὐτοῦ τὸ ἀμερὲς ἅμα καὶ ἀνυπόστατον
εἶναί φησιν. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος, οὐκ ἀποδέχεται τοὺς τὸ ἀμερὲς ἐπὶ τοῦ ῥέοντος τούτου καὶ γινομένου
χρόνου θεωροῦντας, καὶ ἀνυπόστατον αὐτὸ λέγοντας, διὰ τὸ μηδέποτε μὲν εἶναι, ἀεὶ δὲ γίνεσθαι.
πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον φησὶν ἢ τὸ ὁπωσοῦν κινούμενον, οὐ δύναται εἶναι ἀμερές. διαιρετὴ γὰρ πᾶσα
κίνησίς ἐστιν ἀεὶ διὰ τὴν συνέχειαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀμέριστον εὐθὺς ἵσταται κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι. καὶ εἰ μὲν
γίνοιτο ἀεί, οὐκέτι σώζει τὸ εἶδος· εἰ δὲ σώζει τὸ εἶδος διαφερόντως λέγοιτο, οὐκ ἂν ἀεὶ γίνοιτο. κἂν λέγῃ δή
φησιν, ὅτι τὸ νῦν ἅμα νοούμενον καὶ λεγόμενον παρελήλυθεν ἐν τοῖς μετέχουσι τοῦ χρόνου, δεῖ τὴν τοιαύτην
ἔκστασιν ὑποτίθεσθαι. τὰ γὰρ γινόμενα οὐ δύναται τὴν ἀμέριστον οὐσίαν ἀκινήτως δέξασθαι· ἄλλοτε δὲ ἄλλοις
†ἐκείνης ἐφαπτόμενα μέρεσι τοῖς ἑαυτῶν †ἐκείνης ἐφαπτομένων, τὸ* αὐτῶν πάθημα ἐκείνῃ καταψεύδεται· διόπερ καὶ ἡ μὲν κατ'
ἀριθμὸν ἑτερότης ἀεὶ ἀλλοιουμένη, τῶν μετεχόντων ἐστὶ διαφορότητος δεῖγμα· τὸ δὲ εἶδος ταυ-
*αὐτὸ τὸ μένον, τὴν τοῦ ἀμεροῦς νῦν ἐνδείκνυται ταυτότητα. καὶ λέγεταί γε ταῦτα καλῶς, εἰ τὸ ἑστὼς
ἐν τῇ ῥοῇ τῆς γενέσεως δυνηθείημεν περὶ λογισμῷ συλλαβεῖν. ὅταν δὲ λέγῃ φησὶν ὁ Ἀρχύτας, ὡς ὁ ἐν
περὶ νῦν χρόνος, καὶ ὁ μέλλων οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς περὶ προγεγονότι. ὁ μὲν γὰρ ἀπογέγονε καὶ οὐκέτι ἐστίν· ὁ δέ,
ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστηκὼς παρῴχηκε, δεῖται διορισμοῦ φησι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν τελείαν σαφή- Z
νειαν, καὶ ῥητέον τὸν αὐτὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ οὐ τὸν αὐτόν, ὥσπερ καὶ τὸ νῦν. κατὰ μὲν γὰρ τὴν
οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος, ἓν καὶ ταυτόν· κατὰ δὲ διαιρεῖ τὸ παρεληλυθὸς καὶ τὸ μέλλον, πολλὰ καὶ ἕτε-
ρα, ὥσπερ καὶ αἱ στιγμαὶ σχεδόν τι πᾶσαι, μία, τῇ θέσει δὲ καὶ τῇ διαιρέσει, πλείους, καὶ οὐχ αἱ αὐταί.
εἰ γὰρ διαιροῦσιν ἐννοοῦμεν τὴν στιγμήν, δύο γίνονται ἡ μία, ἡ μέν, ὡς ἔσχατον, ἡ δέ, ὡς πρῶτον· καὶ οὕτως
ἀεὶ συνάπτει καὶ συνέχει τὸν ὅλον χρόνον ἐν ἑαυτῷ τὸ νῦν ἕτερον καὶ ἕτερον τῇ διαιρέσει γινόμενον, περὶ
δὲ εἴδει, τὸ αὐτὸ μένον. κἂν γίνεσθαι οὖν καὶ φθείρεσθαι λέγοιτο νῦν, οὐκ αὐτοῦ τοῦ νῦν τὴν γένεσιν
καὶ φθορὰν ἀκουστέον, ἀλλὰ τῶν μετεχόντων αὐτοῦ, ἢ οὐ μετεχόντων. τὸ μὲν γὰρ συνέχειν καὶ συνά-
πτειν, οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν, ἢ τοῦ ἀμεροῦς· τὸ δὲ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι, καὶ τὸ ἀεὶ ῥεῖν,
τῶν ἐν τῇ γενέσει μετουσίας τοῦ νῦν ἐστιν οἰκειότατον. πῶς δὴ τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλο καὶ ἄλλο γίνεται, καὶ
μένει τὸ αὐτὸ κατ' εἶδος, καὶ διαιρεῖται, καὶ ἔστιν ἀδιαίρετον, καὶ ἀλλοιοῦται, καὶ ἐν ἑνὶ τὸ πέρας καὶ
τὴν ἀρχὴν συνείληφεν; ἢ ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ ἐν τῇ φύσει μετεχόμενον νῦν, καὶ ἀχώριστον ἐν τῶν γινο-
μένων, ἄλλο δὲ τὸ χωριστὸν καὶ καθ' ἑαυτό· καὶ τὸ μέν, ἐν εἴδει περὶ αὐτῷ ἑστηκὸς ὡσαύτως· τὸ δὲ
ἐν φορᾷ

A τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου, τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. οὕτως δὴ καὶ ἐνταῦθα, μίαν κίνησιν πρώτην τῶν πολλῶν κινήσεων αἰτίαν, ἣν αὐτοκίνητον εἶναι κατὰ Πλάτωνα, ἢ ἀκίνητον κατὰ Ἀριστοτέλην πάντως εἶναι, ἀρχὴν οὖσαν κινήσεων, ὥστε ἔοικε διὰ τούτων, τὴν οὐσιώδη τῆς ψυχῆς κίνησιν ἐμφαίνειν, καὶ τὴν τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων αὐτῇ λόγων προβολὴν καὶ μετάβασιν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους. ταύτην γὰρ μίαν καὶ πρώτην κίνησιν περὶ χρόνῳ φησὶ προσήκειν. ἀριθμὸν δὲ αὐτοῦ λέγει, τὸν ἤδη γενεσιουργὸν, καὶ προϊόντα εἰς ποίησιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅς τις διεξόδιος ἢ μεταβατικὸς ποιεῖται ἀεὶ, κατὰ τὰς προβολὰς τῶν φυομένων ἐξ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἐναργής ἐστι χρόνος. οὗτος δὴ οὐ πολὺ διέστηκε τοῦ παρὰ Ἀριστοτέλους λεγομένου ἀριθμοῦ. ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὸ μέτρον αὐτὸν τοῦ συνεχοῦς ἔξωθεν ἤδη γενόμενον θεωρεῖ· οὗτος δὲ, μέτρον αὐτοῦ ποιεῖται τῆς κινήσεως αὐτοφυές, καὶ οὐκ ἔξωθεν ὥσπερ ἐκεῖνος. καὶ ἔοικε φησὶν Ἰάμβλιχος ἀπὸ τῆς πυθαγορικῆς παραδόσεως ἡ περιπατητικὴ δόξα παραγεγράφθαι. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς κινήσεως, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν οἱ νεώτεροι πρὸς τὴν παλαιὰν γνώμην, ἀλλ' οἱ μὲν, συμβεβηκότα αὐτὰ νομίζουσι, καὶ ἔξωθεν ἐπείσακτα θεωροῦσιν· οἱ δὲ, ὡς οὐσιώδη νοοῦσιν. ἐκεῖνο μέντοι θαυμάζω τῆς Ἀριστοτέλους ἀγχινοίας, πῶς καὶ αὐτὸς αἰτίαν τοῦ χρόνου προσεχῆ τὴν ψυχὴν ᾤετο. ζητήσας γοῦν τί τὸ ἀριθμοποιοῦν, τὴν ψυχὴν εἶπε· εἰ γὰρ πάσης κινήσεως ἀρχὴ καὶ αἰτία ἡ ψυχὴ, εἴτε ὡς αὐτοκίνητος κατὰ Πλάτωνα, εἴτε ὡς ἀκίνητος κατὰ Ἀριστοτέλην, εἴη ἂν οὕτως καὶ τῆς χρονικῆς κινήσεως αἰτία. ἀλλ' εἰ τὸν ἀριθμὸν Ἀρχύτας τὸν γενεσιουργὸν χρόνον εἶναί φησι τὸν προϊόντα ἀπὸ τῆς ψυχικῆς κινήσεως ὡς μονάδος, δῆλον ὅτι καὶ τὴν κίνησιν ἐκείνην, ὡς χρόνου μονάδα ἐθεάσατο· καὶ ἔοικε τὴν πρώτην κίνησιν τήν τε ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς προϊοῦσαν, τὸν χρόνον θέσθαι· περὶ ἣν ἡ ἄλλη πᾶσα κίνησις συνέχεταί τε καὶ τάττεται καὶ μεμέτρηται. τὸ γοῦν μέτρον, καὶ συνδιεστάναι δεῖ τῷ μετρουμένῳ, καὶ ἀρχοειδέστερον αὐτοῦ εἶναι. καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ παραλαβόντες τὸν ὁρισμὸν, λέ-
B γοντα τὸ καθόλου διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, μετέβαλον τὸ λοιπὸν ἤδη τὸ διάστημα τῆς κινήσεως, καὶ πλημμελοῦσιν οὗτοι· διότι τῶν Πυθαγορείων τὸ διάστημα, φυσικὸν καὶ ἐν φυσικοῖς λόγοις, καὶ εἰ οὕτω τις βούλοιτο καλεῖν, ἐν τοῖς σπερματικοῖς, ὡς ποτὲ καὶ Κορνοῦτος ὁ φιλόσοφος ὑπώπτευσεν· ἢ ὡς ἀκριβέστερον αὐτός τις εἴποι, κατὰ προτέρους λόγους καὶ τῶν σπερματικῶν τούτων λόγων, τοὺς τῆς ὅλης κοσμικῆς φύσεως, ἐν οἷς καὶ ἡ ψυχὴ περιλαμβάνεται, τὸ διάστημα ἀφοριζομένων, οὗτοι σαφῶς μὲν οὐκ ἔχουσι διελέσθαι, ὁποῖον λέγουσι διάστημα. ἐοίκασι μέντοι μᾶλλον, τὸ τῶν σωματοειδῶν κινήσεων, σωματοειδὲς διάστημα ὑπολαμβάνειν, ἢ ὥσπερ γραμμοειδές τι εἶδος ἀποφαίνεσθαι, ὃ πολλὰς ἀτοπίας μάτην ἰδίᾳ δείκνυται ἐν τοῖς περὶ χρόνου λόγοις. οὐ μέντοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὕτως εἴρηται. τὸ μὲν γὰρ τῇ τοῦ παντὸς φύσει συμπεπλεγμένον τῷ διαστήματι, δηλοῖ ὁποῖον ἀποφαίνονται εἶναι τὸ διάστημα. τοῖς γοῦν τῆς φύσεως λόγοις παράκειται τὸ τοιοῦτο. συμφωνεῖ δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ἡ τῶν ἔτι παλαιοτέρων δόξα. οἱ μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ Τίμαιος δηλοῖ, χορείαν εἶναι τῆς ψυχῆς περὶ τὸν νοῦν, οἱ δὲ, ταῖς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ αὐτοῦ περιόδοις, οἱ δὲ, τῇ φύσει κατὰ περὶ τὸν νοῦν χορείᾳ, οἱ δὲ, ταῖς ἐγκυκλίοις περιφοραῖς τὸν χρόνον ἀφορίζονται· ἅπερ πάντα περιείληφεν ἡ Πυθαγόρειος αἵρεσις. τὸ γοῦν καθόλου διάστημα τῆς τοῦ παντὸς φύσεως, πάσας τὰς φύσεις τοῦ παντὸς καθόλου περιείληφε, καὶ δι' ὅλου αὐτὸ διήκει πανταχοῦ, τόν τε χρόνον ἄνωθεν ἀρχόμενον, ἀπὸ τῶν πρώτων λόγων μέχρι τινὸς διήκοντα ἀφορίσασθαι, ὡς κατὰ τὴν μετάβασιν καὶ κίνησιν τῶν ὅλων λόγων καθόλου τὸ διάστημα ἀφορίζοντα. ὡς γὰρ ἤδη τῶν ἐν* γενέσει τουτὶ τὸ νῦν, παρὰ τὸ πρόσθεν νῦν, καὶ αὕτη ἡ κίνησις, παρὰ τὴν πρώτην κίνησιν μεταβολὴν ἤδη διανύουσιν, οὕτω πολὺ πρότερον καὶ ἀρχηγικώτερον ἤδη τῆς οὐσίας τῶν ὅλων φυσικῶν λόγων προϋπάρχον θεωρεῖται, καὶ κυρίως συμπληροῖ τὸ διάστημα τοῦ πρεσβυτάτου τε πάντων χρόνου. ἀλλὰ νῦν μὲν ὡς δύο ὁρισμοὺς τοῦ χρόνου τούτους ὁ λόγος ἐξηγήσατο. δεῖ δὲ εἰς ἓν συναγαγεῖν ἀμφοτέρους. οὕτως γὰρ ἡ ὅλη
Γ φύσις τοῦ χρόνου θεωρηθήσεται. τῆς γὰρ αὐτοκινήτου κινήσεως, ὡς μονάδος χρονικῆς, ἀριθμὸς ὢν ὁ γενεσιουργὸς χρόνος, διάστημά ἐστι τῶν φυσικῶν λόγων· οὐ τὸ κατὰ τὸν ὄγκον, οὔτε τὸ κατὰ τὴν κίνησιν ἁπλῶς τὴν ἐκτὸς, ἀλλὰ τὸ διάστημα τὸ κατὰ τὴν προϋπάρχουσαν τῆς κινήσεως τάξιν, ἐν ᾗ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον προδιατεταγμένα, καὶ ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς κινήσεσι τὴν τάξιν παρέχεται. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πρότερον καὶ δεύτερον τῶν πραγμάτων συλλογίζεσθαι, μὴ προϋφεστῶτος τοῦ χρόνου καθ' ἑαυτὸν, εἰς ὃν καὶ ἡ τῶν πράξεων τάξις ἀναφέρεται. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς οὐσίας τοῦ χρόνου, τοσαῦτα.

*γενέσει

Τὸ δὲ ἴδιον αὐτοῦ, διὰ τούτων Ἀρχύτας παραδίδωσι. καὶ οὐδὲν ἄτοπον καὶ διὰ τὴν τῶν πυθαγορει- 14
» κῶν συγγραμμάτων σπάνιν, ὅλην αὐτοῦ τὴν περὶ τούτου παραθέσθαι λέξιν· Τὸ δὲ ποτὲ καὶ ὁ χρόνος
» καθόλου μὲν ἴδιον ἔχει τὸ ἀμερὲς καὶ τὸ ἀνυπόστατον. τὸ γοῦν νῦν ἀμερὲς λεγόμενον, ἅμα νοούμενον καὶ
» λεγόμενον παρελήλυθε, καὶ οὐκ ἔτι παραμένει. γινόμενον γὰρ συνεχῶς, τὸ αὐτὸ μὲν οὐδέποτε σώζε-
» ται κατ' ἀριθμὸν, κατὰ μέντοι γε τὸ εἶδος. ὁ γοῦν ἐνεστὼς νῦν χρόνος καὶ ὁ μέλλων, οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς τῷ
» προγεγονότι. ὁ μὲν γὰρ, ἀπογέγονε, καὶ οὐκέτι ἐστίν· ὁ δὲ, ἅμα νοούμενος καὶ ἐνεστακὼς, παρῴχηκε·
» καὶ οὕτως ἀεὶ συνάπτει τὸ νῦν συνεχῶς, ἄλλο καὶ ἄλλο γινόμενόν τε καὶ φθειρόμενον· κατὰ μέντοι γε τὸ
εἶδος

ἐν αὐτῷ πρᾶξις περιώρισται, διὸ τῶν θέσεων τὸ ποτὲ ἐξώρισται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν προσιστορείσθω, τῆς A
συνηθείας τῶν ὀνομάτων ἕνεκεν. περὶ δὲ τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ, θαυμάζω μὲν ἐγὼ τὴν Ἀριστοτέλους ἀγχίνοιαν, ὅπως, καίτοι τὰ ἄλλα τῷ Ἀρχύτᾳ κατακολουθῶν, ὅμως τὴν τοῦ ἐν χρόνου καὶ ἐν τόπῳ

12 διαφορὰν ἐφυλάξατο, δυνάμενα εἰς γένη διαφορᾷ τίθεσθαι. Ἀλλ' ἐκεῖνο πρόχειρον ἀπορεῖν, πῶς πολλῶν ὄντων τῶν ἔν τινι, καὶ τό γε ἐλάχιστον ἐνδεκαχῶς λεγομένων, δύο μόνα ταῦτα τὰ ἔν τινι, τὰ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ ἰδίας ἡμῖν κατηγορίας ἐχαρακτήρισε. λέγεται δὲ ἔν τινι, ὡς τὸ συμβεβηκὸς ἐν τῇ οὐσίᾳ, καὶ ὅλως τὸ ἐν ὑποκειμένῳ· καὶ ὡς τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ, καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι· καὶ ὡς τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ· καὶ ἔτι μέντοι, ὡς τὸ γένος ἐν τοῖς εἴδεσι, καὶ τὰ εἴδη ἐν τῷ γένει· καὶ πρὸς τούτοις, τὰ τῶν ἀρχομένων ἐν τῷ ἄρχοντι, καὶ τὰ τοῦ ἄρχοντος ἐν τοῖς ἀρχομένοις· καὶ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ· καὶ ταῦτα τὰ νῦν προκείμενα, τό, τε ἐν τόπῳ, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ. τοσαυταχῶς οὖν λεγομένου τοῦ ἔν τινι, διατί κατὰ μόνας τὰς δύο σχέσεις ταύτας, ἴδιαι κατηγορίαι συνέστησαν; εἰ γὰρ ἄλλο τὸ λευκόν, καὶ ἄλλο τὸ σῶμα, καὶ ἄλλο τι, τὸ εἶναι τὸ λευκὸν ἐν τῷ σώματι, ἀναλογεῖ δὲ τὸ μὲν λευκόν, τῷ Σωκράτει, τὸ δὲ σῶμα τῷ χρόνῳ. τὸ δὲ ἐν σώματι εἶναι τὸ λευκόν, τῷ ἐν χρόνῳ εἶναι τὸν Σωκράτην, διατί μὴ καὶ κατὰ τοῦτο, τὸ ἔν τινι ἰδίᾳ συνέστη κατηγορίᾳ; Ἀπορεῖ δὲ καὶ ὁ Πλωτῖνος ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποῦ, οὕτω λέγων· Εἰ τὸ ἐν χρόνῳ ἄλλο, καὶ τὸ ἐν τόπῳ ἄλλο παρὰ χρόνον καὶ τόπον, διατί οὐχὶ καὶ τὸ ἐν ἀγγείῳ, ἄλλην ποιήσει κατηγορίαν, καὶ τὸ ἐν ὕλῃ ἄλλην, καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἄλλην, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ μέρος, καὶ τὸ ὅλον ἐν μέρει, καὶ γένος ἐν εἴδεσι, καὶ εἶδος ἐν γένει· καὶ οὕτως ἡμῖν πλείους ἔσονται αἱ κατηγορίαι. Λύων δὲ τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ Ἰάμβλιχος, τὸ μὲν ὡς ἐν ἀγγείῳ, καὶ ὡς ἐν ὕλῃ, καὶ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, τοπικὰς ἐμφαίνειν σχέσεις φησί. τὸ δὲ ὅλον πρὸς τὰ μέρη, καὶ τὰ μέρη πρὸς τὸ ὅλον, τὴν τοῦ πρός τι σχέσιν ἔχει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος πρὸς τὸ εἶδος, καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος, οὐδὲν ὅμοιον ἐχούσης τῆς τοῦ πρός τι σχέσεως, τῇ πρὸς τόπον καὶ τῇ πρὸς χρό- E
νον. Ἀλλ' ἐρεῖ τις οἶμαι, ὅτι κατ' ἄλλο μὲν ἐν ἑαυτοῖς τὸ πρός τι θεωρεῖται, κατ' ἄλλο δὲ τὸ ἔν τινι εἶναι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἐν τόπῳ, καθ' ὅσον αὐτὸ μὲν χωρεῖται, ὁ δὲ τόπος χωρεῖ, τῶν πρός τι ἂν εἴη. πῶς δὲ καὶ τὸ ὡς ἐν ὕλῃ, καὶ τὸ ὡς ἐν ἀγγείῳ ταὐτὸν ἂν εἴη τῷ ἐν τόπῳ· Μήποτε οὖν ῥητέον, ὅτι οὐ πᾶν τὸ ἔν τινι κατηγορίας ἦν δικαίως ἄξιον, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα, ἐν οἷς τὸ μέν, περιέχει, τὸ δέ, περιέχεται, ἑκατέρου τὴν ἑαυτοῦ φύσιν διασώζοντος, καὶ μηδ' ἑτέρου μορίου τοῦ ἑτέρου γινομένου, μηδὲ συμπληροῦντος τὸ ἕτερον. ἐν γὰρ τούτοις μόνοις, αὐτὸ τὸ ἔν τινι, φύσις τις ἀφωρισμένη γίνεται κατὰ τὴν σχέσιν αὐτὴν ὑφεστῶσα, ὅταν καὶ τὸ καθόλου πάντως ὑπάρχειν δέῃ, οἷον τὸ ἐν τόπῳ εἶναι, καὶ ἐν χρόνῳ τὸ σῶμα· ἀλλὰ τοῦ γε μερικοῦ χρόνου καὶ τόπου χωριζόμενα, τὸ ἐν αὐτοῖς ὑφίστηκεν. ἐπεὶ τὰ μέντοι ἄλλα σημαινόμενα τοῦ ἔν τινι, τὰ μέν, συμπληρωτικά ἐστιν, ὡς τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη· καὶ τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον. τὰ δέ, οὐ δυνάμενα χωρὶς ὑποστῆναι, ὡς τὸ ἐν ὕλῃ εἶδος, καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός, ὅπερ καὶ μορφὴ τοῦ ὑποκειμένου γίνεται. διὸ καὶ καλεῖται κατ' ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον, οἷον λευκὸν καὶ ηὐξημένον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ὁμοίως, τῶν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχουσῶν. πῶς δὲ ἂν εἴη τὸ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ κυρίως, ὅτι μηδέ ἐστιν ἁπλῶς ἕτερα ἀλλήλων κεχωρισμένα καθ' ὑπόστασιν, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν μόνην, καθ' ἣν τὰ γένη χωρίζομεν; τὰ μέντοι ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ, ἕτερά ἐστι τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. τυγχάνουσι καὶ ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ γίνεται τὰ αὐτὰ ἀριθμῷ. ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἄλλοτε ἄλλῳ τὸ αὐτὸ κατ' ἀριθμὸν γενέσθαι, ἀδύνατον. καὶ τὸ ἐν ἀγγείῳ δὲ ἐν τόπῳ ἐστί. τόπος γὰρ περιφορητός ἐστι τὸ ἀγγεῖον. διὰ τοῦτο δὲ οἱ ὀνοματοθέται ἐπὶ τοῦ ποτέ, ὀνόματα τῇ διαφορᾷ τεθείκασι, τὸ χθές, καὶ αὔριον, καὶ πέρυσι, καὶ τῆτες, καὶ ἐς νέωτα· καὶ ἐπὶ τοῦ ποῦ, ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ. ἐπὶ μέντοι τῶν ἄλλων ἔν τινι, οὐ τὸ λευκὸν ἐν τῷ σώματι λέγειν ἔθος, ἀλλὰ τὸ σῶμα λευκόν· καὶ ἡ κεφαλή, ζώου· καὶ ὁ ἄνθρωπος, ζῶον· καὶ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, τὸ σύνθετον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὕτω πως ἐμοὶ δοκεῖ δια- Z

13 λύειν, εἰ δὲ καὶ ἄλλως δυνατόν, εὖ ἂν ἔχοι. Τὴν δὲ τοῦ χρόνου φύσιν θεωρητικώτερον παραδιδοὺς ὁ Ἰάμ-

20 βλιχος, τὸν Ἀρχύταν πάλιν ἡγεμόνα προΐσταται, ὅς φησιν, Ὅτι ἐστὶν ὁ χρόνος, κινάσιός τινος ἀρι-

22 θμός, ἢ καὶ καθόλου, διάστημα τᾶς τῶ παντὸς φύσιος· οὐ τὴν Ἀριστοτέλους καὶ τῶν Στωϊκῶν δόξαν εἰς ταὐτὸ συλλαμβάνων, ὥς τινες οἴονται, διότι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ἀριθμὸν κινήσεως εἶναι φησὶ τὸν χρόνον· τῶν δὲ Στωϊκῶν, Ζήνων μέν, πάσης ἁπλῶς κινήσεως διάστημα τὸν χρόνον εἶπε· Χρύσιππος δέ, διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. οὐ γὰρ δύο ὅρους εἰς ταὐτὸν συνάπτει, ἀλλ' ἕνα ὁρισμὸν ποιεῖται καὶ ἰδιάζοντα τοῦτον παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀποφάσεις. οὐ γὰρ ἔτι κινήσεως ἀριθμὸν τῆς πάσης, ὥσπερ Ἀριστοτέλης ἀφωρίσατο, ἀλλὰ καὶ κινήσεώς τινος, οὐ τῶν ἐν μέρει δή, τῆς τοῦ οὐρανοῦ, ἢ τῆς τοῦ ἡλίου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα διωρισμένης· ἐπεὶ οὕτως, οὔτε ἀρχοειδὴς ἔσται ὁ χρόνος, οὔτε κοινὸς ἐπὶ πάντα διατείνων, οὔτε ἐν τοῖς πρώτοις γένεσιν ἀφορίζεσθαι ἄξιος, ἀλλ' ἐμφαίνει πάντως διὰ τοῦτο κίνησιν ἀρχοειδῆ, καὶ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι τοῦ εἶναι αἰτίαν. καὶ γὰρ εἰώθασι πανταχοῦ προτάττειν τὰ καθ' ἓν εἶδος προϋπάρχοντα, καὶ ὁμωνύμως τῶν μεθ' ἑαυτὰ κατηγορούμενα, οἷον

τὸν

A ἀριθμὸν δὲ αὐτόν, οὐ τὸν τῶν μονάδων εἶπεν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ μέτρου τῷ ἀριθμῷ κέχρηται. τὸ γὰρ με-
τρεῖν τῷ ἀριθμεῖν, * εἰς ταυτόν. μέτρον δέ ἐστι τοῦ ἐν τῇ κινήσει προτέρου καὶ ὑστέρου, ὁποία ποτὲ ἂν *τὸ
ᾖ κίνησις, εἴτε κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν, εἴτε κατὰ αὔξησιν καὶ μείωσιν, εἴτε κατὰ ἀλλοίωσιν, εἴτε κατὰ τὴν κατὰ
τόπον μεταβολήν. ὅτι δὲ συνεχὲς ποσὸν ὁ χρόνος καὶ οὐ διωρισμένον, δῆλον ἐκ τοῦ, πᾶν τὸ λαμ-
βανόμενον αὐτοῦ μέρος διαιρετὸν εἶναι. οὐ γὰρ καταλήγομεν διαιροῦντες εἰς ἀδιαίρετόν τι, ὥσπερ
ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὴν μονάδα ἀδιαίρετον οὖσαν. δῆλον καὶ ὅτι τῷ μεγέθει καὶ τῇ κινήσει ἀκο-
λουθεῖ, ἅπερ συνεχῆ ἐστιν ὁμολογουμένως, ὥστε οὔτε ἀκατάληπτον ἡγεῖται τὸν χρόνον ὁ Ἀρι-
στοτέλης, οὔτε ἄλλο τι τὴν φύσιν αὐτοῦ παρὰ τὸ ποσὸν ἡγεῖται. καὶ γὰρ καὶ ἄλλως ἄτοπον ἦν
ὡς εἴρηται, τὴν μὲν οὐσίαν τοῦ χρόνου μὴ νομίζειν ποσόν, συμφυὲς δὲ αὐτῷ τὸ ποσὸν ὑπολαμβά-
νειν· πᾶν γὰρ συμφυὲς οὐκ ἔξω τῆς οὐσίας ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ παραλαμβανόμενα τοῦ χρόνου φυσικὰ
μέτρα, οἷον τὴν ἡλίου, ἢ σελήνης περίοδον, ταῦτα ποτὲ ἐποίησεν ἄλλο γένος ἂν κατηγορίας· ἀλ-
λὰ ταῦτα μὲν τὸν χρόνον συμπληροῖ, καὶ μέτροις περιλαμβάνει. ὅταν δέ τι πρᾶγμα ἕτερον ὂν τοῦ χρό-
νου, καὶ οὐχ ὡς μέρος χρόνου λαμβανόμενον, σχέσιν ἔχει πρὸς χρόνον, καὶ διότι ἐν χρόνῳ ἐστίν,
ὥσπερ ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, τότε ἄλλη κατηγορία γίνεται ἡ τοῦ ποτέ, ἀλ-
λ' οὖσα παρὰ τὸ ποσόν. καὶ αὕτη μὲν ἡ Ἀριστοτέλους δόξα. Ἀρχύτας δὲ καὶ Ἀνδρόνικος, ἰδίαν τι- 9
νὰ φύσιν τὴν τοῦ χρόνου θέμενοι, ὁμοῦ τούτῳ συνέταξαν τὸ ποτέ, ὡς περὶ τὸν χρόνον ὑφιστάμενον.
αὐτὰ μὲν τὰ προηγούμενα τῆς ὑποστάσεως πρῶτα γένη, περὶ ἃ τὰ ἄλλα ὑφίσταται, πρόκειται αὐ-
τῷ ὡς ἀρχηγικώτατα λαμβάνειν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ μὲν χρόνος τοῦ ποτέ, ὁ δὲ τόπος τοῦ ποῦ, κατ' αὐ-
τὸ τὸ εἶναι προτέτακται, εἰκότως αὐτοῖς ὡς προηγουμένοις γένεσι κέχρηται, παραλιπὼν τὰ ἐν αὐτοῖς
περιεχόμενα, ὡς δεύτερα ἐκείνων ὄντα. δείκνυται δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅπως μὲν Ἀριστοτέλης ἐν ἄλ-
λῃ κατηγορίᾳ τὸ ποτὲ τίθεται, ταῖς διαφοραῖς τῶν σημασιῶν προσέχων· ὅπως δὲ Ἀρχύτας τῷ
B χρόνῳ συνέταξε τὸ ποτέ, πρὸς τὴν κατὰ τὰ πράγματα συγγένειαν ἀποβλέπων· πῶς δὲ Πλω-
τῖνος ἀνεῖλε τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν, διὰ τὸ συνάγειν εἰς βραχύτατον ἀριθμὸν τὰ πρῶτα γέ-
νη, καὶ μὴ πάνυ τι διδόναι ταῖς τῶν νοήσεων καὶ σημασιῶν παραλλαγαῖς. ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀπορίας λοι-
πὸν ἰτέον τὰς φερομένας πρὸς τὸ ποτέ, καὶ τὰς λύσεις αὐταῖς ἐπακτέον. Ὅταν δὴ οἱ περὶ Πλω- 10
τῖνον καὶ Ἀνδρόνικον τὸ χθὲς καὶ αὔριον καὶ πέρυσι, μέρη χρόνου λέγωσι, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιῶσι τῷ χρόνῳ
συντετάχθαι, φήσομεν οὐκ εἶναι αὐτὰ μέρη χρόνου, ἀλλὰ σχέσιν περιέχειν τῶν ἐν τῷ χρόνῳ ὄντων πρα-
γμάτων, ἄλλο δέ ἐστι τούτων ἑκάτερον. ἀλλ' εἰ χρόνος φασὶ παρεληλυθὼς τὸ χθές, ἢ μεῖζον χρόνου, σύν-
θετόν τι ἔσται, * ἢ ἕτερον τὸ παρεληλυθὸς καὶ ἕτερον ὁ χρόνος, καὶ δύο κατηγορίαι ἔσονται, καὶ οὐχ ἓν ἁ- *ὁ
πλοῦν τὸ ποτέ. ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ φήσομεν, εἰ ἕτερον τὸ ζῷον, καὶ ἕτερον τὸ λογικόν, καὶ ἕτερον τὸ θνητόν,
οὐχ ἁπλοῦν ἔσται, ἀλλὰ τρεῖς κατηγορίαι. εἰ δὲ ἐπὶ τούτου ἐν τῷ εἴδει τὰ τρία συλλαμβάνομεν, καὶ ὁ
χρόνος καὶ τὸ παρεληλυθὸς εἰς ἓν πρᾶγμα συντελεῖ, καὶ οὐ ποιεῖ δύο κατηγορίας. μήποτε δὲ οὐδὲ ὁ
χρόνος ἁπλῶς παρεληλυθώς ἐστι τὸ χθές, οὐδὲ ἔννοιαι πλείονες εἰς ταυτὸ συντρέχουσιν ἐπὶ τούτου.
κατ' αὐτὴν δὲ μόνην τὴν σχέσιν τοῦ πράγματος πρὸς τὸν χρόνον, τὸ χθὲς εἰδοποιεῖται. ἀλλ' εἰ τὸ πο-
τέ φασι τὸ ἐν χρόνῳ λέγεται, τοῦτο δὲ ἐν χρόνῳ, εἰ μὲν πρᾶγμά τι φατέ, οἷον τὸν Σωκράτην, ὅτι τέθνη-
κεν ὁ Σωκράτης, ἄλλης ἐστὶ κατηγορίας· εἰ δὲ τὸν χρόνον, καὶ οὗτος ἄλλης· εἰ δὲ τὸ σύνθετον, οὐκ ἔσται
μία κατηγορία. ἢ οὔτε τὰ πράγματα τὰ ἐν χρόνῳ, οὔτε αὐτὸς ὁ χρόνος, οὔτε τὸ σύνθετον ἐξ ἀμφοῖν
εἰδοποιεῖ τὴν τοῦ ποτὲ κατηγορίαν. μόνη δὲ ἡ σχέσις τοῦ πράγματος πρὸς τὸν χρόνον. διὸ οὔτε μέρη χρό-
νου παραλαμβάνομεν ἐν τῷ ποτέ, οὔτε τὰ πράγματα· ἀλλ' ἔσται καὶ τοῦτο ἁπλοῦν ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα
γένη. καὶ Βοηθὸς δέ, ἄλλο μὲν τὸν χρόνον ὑποτίθεται, ἄλλο δὲ τὸ μετέχον χρόνου, καὶ ἐν χρόνῳ καὶ
Γ εἶναι μὲν ἐνιαυτόν, καὶ μῆνα, καὶ χρόνον· ἐνιαυσιαῖον δὲ καὶ μηνιαῖον, μετέχον χρόνου, ὥσπερ ἄλ-
λης κατηγορίας φόνησις, καὶ τὸ κατὰ φόνησιν, οἷόν ἐστι τὸ φονεῖν, ἄλλης. καὶ τὸ μέν ἐστι, ποιότητος· τὸ
δέ, τοῦ ποιεῖν· οὕτως καὶ ὁ χρόνος καὶ τὸ κατὰ χρόνον διέστηκεν. Ἐπειδή τινες ἐκ τῆς τοῦ πράγματος 11
ἀσαφείας διεστηκότα ταῦτα εἰς ταυτὸ συγχέουσι, λεγέσθω τι καὶ πρὸς τούτους παραμύθιον, ὅτι τὸ πο-
τέ, διττόν ἐστι, τὸ μέν, χρόνος· τὸ δέ, ἰδίως ἐν χρόνῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀεί, τὸ μὲν ἐν χρόνῳ, καθὸ λέγο-
μεν ἀεί ἐστι πρᾶξις· τὸ δὲ χρόνος, παρώνυμον τοῦ αἰῶνος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πέρυσι διττόν. τὸ δὲ εἰς νέωτα
καὶ τῆτες, οὐκέτι, ἀλλὰ τὸ ἐν χρόνῳ μόνον δηλοῦσι. καὶ χρόνου μὲν διαφορὰς τίθενται, παρε-
ληλυθότα, ἐνεστῶτα, μέλλοντα· τοῦ ποτὲ δὲ διαφοράς, τὸ πέρυσι, εἰς νέωτα, τῆτες. τὸ δὲ πάλαι, ὅταν
μὲν λέγωμεν ὁ πάλαι ὤν, χρόνον δηλοῖ· ὅταν δὲ πάλαι ἔπραξα, ἐν χρόνῳ· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄρ-
τι, καὶ νῦν, καὶ τὸ ἤδη, καὶ χρόνον δηλοῖ, καὶ ἐν χρόνῳ· τὸ δὲ χρονίζειν, τὸ ἐν χρόνῳ, οὐ τὸν χρό-
νον. οὐ γὰρ χρονίζει χρόνος, ὅτι * μέν ἐστιν ἐν χρόνῳ χρόνος, καὶ ἔστι τοῦ ποτὲ τὸ χρονίζειν, καὶ σχή- *μὴ
ματι χρῆται τοῦ ποιεῖν. καὶ γὰρ ὁ τιμωρούμενος χρονίζει, καὶ ὁ τιμωρῶν· ὥσπερ καὶ ταχύ-
νειν καὶ βραδύνειν λέγομεν. καὶ ὁ μὲν χρόνος, ἄπειρος· τὸ δὲ ποτέ, πεπέρασται, ὅτι καὶ

ναι, ἐν τῷ γένει αὐτὸν τέθεικεν ἐκείνῳ, ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς καὶ τὸ πηλίκον. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ποσόν. ὥσπερ A
δὴ τὰ ἄλλα πάντα πηλίκα τε καὶ ποσὰ, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν καθ' ἕνα ἐν ἑαυτοῖς μετρεῖται, ὡς ἄν-
θρωποι δέκα, ἀπὸ τῶν καθ' ἕνα· τὰ δὲ, θεμένων τι μέτρον ἐπ' αὐτοῖς ἡμῶν, οἷον πόδα, καὶ χόα, καὶ
μέδιμνον· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ χρόνος, ἐν τι ὢν τῶν συνεχῶν ποσῶν, τοῖς ἑαυτοῦ μορίοις μετρεῖται,
ὥσπερ ἐν ἐπιφανεία πολλῇ, μόριον μὲν οὐδὲν ἀφωρισμένον, οὐδὲ περιγεγραμμένον διωρεῖται·
θεμένων δὲ ἡμῶν τι μέτρον ἐν αὐτῇ, ἔχει αὐτὴ περιγραφὴν, τὴν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέτρον, οἷον πόδα,
καὶ τὰ ἄλλα μέτρα· οὕτω καὶ ὁ χρόνος, τι θεμένων ἡμῶν ἐλάχιστον πρὸς αἴσθησιν χρόνον, τὸν τοῖς
ἀπλατέσι νῦν ὁριζόμενον, οἷον ὥραν, ἢ τὸν καλούμενον ὑπὸ τῶν γνωμονικῶν χρόνον, τούτῳ μετρεῖ-
ται. τινὰ δὲ καὶ μείζοσιν ὅροις περιγράφομεν φυσικῶς, οἷον ἡμέρᾳ, νυκτὶ, καὶ τῇ ἐξ ἀμφοῖν τοῦ ἡλίου
περιόδῳ, καὶ μηνὶ, καὶ ἐνιαυτῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις. ἔστι μὲν δὴ συμφυὲς αὐτῷ τὸ πηλί-
*μὴ ἡ οὐσία αὐτοῦ. κον καὶ ποσὸν, καὶ * μὴν ὁ ἐνιαυτὸς, ποσόν· τὸ δὲ μετρεῖν καὶ μετρεῖσθαι, καὶ ὅλως τὸ πρός τι, ἐπεί-
σακτον ἔχει· διαφέρει δὴ οὐκ ἐν τῷ πρός τι, ἀλλ' ἐν τῷ ποσῷ τῷ συμφυεῖ τὸν χρόνον ἔταξεν· ὅσα
δὲ πρὸς τὰ μέτρα τὰ χρονικὰ τὴν σχέσιν ἔχει, ταῦτα ἄλλης κατηγορίας ἠξίωσε. πρὸς μὲν γὰρ
τὸ νῦν χθὲς μόνον, ἔχει πως τὸ χθὲς, ἢ αὔριον, τὸ μὲν, πρὸς τὸ παρελθὸν, τὸ δὲ, πρὸς τὸ μέλλον· πρὸς
δὲ τὴν ἀπ' ἀνατολῆς ἕως δυσμῶν φορὰν, τὸ τήμερον· πρὸς δὲ τὸν ἡλίου κύκλον, τὸν μὲν παρελθόν-
τα, τὸ πέρυσι, τὸν δὲ ἐνεστῶτα, τὸ τητες. λοιπὸν δὲ καὶ ἀορίστως, πρὸς μὲν τὸ παρὸν, τὸ ἤδη καὶ τὸ ἄρτι·
πρὸς δὲ τὸ παρελθὸν, τὸ πάλαι· πρὸς δὲ τὸ μέλλον, τὸ οὔπω. γένος οὖν ἄλλο κατὰ ταῦτα πολ-
λὰ ὄντα συνεστήσατο τὸ ποτέ. ταύτην μὲν οὖν τὴν λύσιν φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος, συνδιηγεῖσθαι τῶν ἑ-
8 τέρων παραλείψομεν. Ἡμεῖς δέ φησι καθ' ἑαυτοὺς μετιόντες τὴν περὶ τούτων πραγματείαν,
οὔτε ἀνατάλλοντες τὴν οὐσίαν φαμὲν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ προδήλως ἐν τῷ ποσῷ κειμένην. πρὸς
γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ μάχεται πρὸς ἑαυτὸ τὸ εἰρημένον, ὅτι ἡ οὐσία μὲν τοῦ χρόνου, οὐκ ἔστι ποσὸν, ἰδίως B
δὲ αὐτῷ συμφυές ἐστι τὸ ποσὸν. πᾶν γὰρ τὸ συμφυὲς, κατ' οὐσίαν ἐνυπάρχει, καὶ τὸ κατ' ἰδιότητα
τοῦ εἶναι συνυπάρχον, οὐκ ἔξω τῆς οὐσίας ἀφίσταται. οὐ μέντοι ὅτι τῷ χρόνῳ ταὐτὸν τὸ ποτὲ, ἀλλ'
ἔπερ ἄρα τῇ σχέσει τῇ πρὸς τὸν χρόνον. κυρίως γὰρ εἴδει ποιεῖται ἐν τῷ διΐστασθαι μὲν τοῦ χρόνου,
κατὰ τὸ ἐν χρόνῳ δὲ διωρεῖσθαι. ὁ δὲ χρόνος ὅτι ποσὸν, διαφαίνεται οὕτως, οὐ μόνον μετρεῖ τὴν κίνησιν,
ἀλλὰ καὶ μετρεῖται ὑπ' αὐτῆς, ὥσπερ Ἀριστοτέλης φησίν. εἰς γὰρ τὰ μεταξὺ σύμπαντα, καὶ τὸ
τούτων πλῆθος καὶ μῆκος, καὶ τὰς μακρὰς καὶ βραχείας κινήσεις ἀποβλέποντες, τὸν πλείω
ἢ ἐλάττω χρόνον ὁρίζομεν· ὥσπερ καὶ τὸ μέγεθος πάλιν καὶ τὴν κίνησιν ἀλλήλοις μετροῦμεν.
πολλὴν γὰρ φαμὲν ὁδὸν, ἧς ἡ πορεία πολλή· πολλὴν δὲ πάλιν πορείαν, ὅταν ἡ ὁδὸς μῆκος ἔχῃ
ἱκανόν. καὶ τοῦτο συμβαίνει εὐλόγως· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν μεγέθει, κίνησις· ταύτῃ δὲ, ὁ χρόνος.
*διαιρετὰ †συγγενεῖ συνεχῆ γὰρ καὶ * διαιρετὰ ὁμοίως τὰ τρία. ποσὸν ἄρα καὶ ὁ χρόνος, ἐπειδὴ ἑκάστῳ † συγγε-
νεῖ μετρεῖται. μοναδικῶς γὰρ μονάδι, καὶ αἱ πᾶσαι κινήσεις, μετρηθήσονται κινήσει. τίς οὖν ἤδη,
εἰ μὴ ἡ κυκλοφορία; ὁμαλὴς γὰρ αὕτη, καὶ δεῖ τὸ μέτρον ὁμαλές τι καὶ ὡρισμένον ὑπάρχειν. ἐ-
πεὶ οὖν ὁ χρόνος κινήσει μετρεῖται, ἡ κυκλοφορία καὶ τοῦ χρόνου, ὥσπερ καὶ τῶν κινήσεων ἔσται μέ-
τρον. τούτῳ δὲ ὁμολογεῖ καὶ τὰ εἰωθότα λέγεσθαι, ὅτι κύκλῳ τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ γινόμενα πάν-
τα, καὶ ὡς ὁ χρόνος κύκλος τις καὶ περίοδος, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν αὐτῷ. καὶ γὰρ τοιαύτης ἐστὶ φορᾶς
μέτρον, καὶ μετρεῖται καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοιαύτης. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὴ εἰδὼς ἐν ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις
σαφῶς τοῦτο διωρισμένον, τὸ συνεχῆ εἶναι τὸν χρόνον καὶ ποσὸν, ἐχρήσατο αὐτῷ ὡς κοινῷ ἀξιώματι.
ὅθεν δὴ καὶ τὰ μὴ πεφυκότα κινεῖσθαι, μηδὲ ἠρεμεῖν, ἀλλὰ φύσει ἀκίνητα ὄντα, οὐδαμῶς φησὶν ἐν χρό-
νῳ εἶναι, οἷά ἐστι τὰ νοήματα. ἐπεὶ δέ ἐστιν ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ, δεῖ καὶ τὴν ἠρεμίαν εἶναι σὺν χρόνῳ. μέτρον
γὰρ καὶ ταύτης ὁ χρόνος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἀκίνητον ἠρεμεῖ, ἀλλὰ τὸ πεφυκὸς μὲν κινεῖσθαι, πρὸς και- Z
ρὸν δὲ, τῆς κινήσεως στερούμενον. εἰ δὴ καὶ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν ἡ ἠρεμία, καὶ τέλος, δηλονότι χρόνῳ καὶ
αὐτὴ μετρεῖται. προηγουμένως δὲ, κινήσεώς ἐστι μέτρον ὁ χρόνος. ὥσπερ δὲ τὸ εἶναι ἐν ἀριθμῷ, ταὐ-
τόν ἐστι τῷ μετρεῖσθαι τὸ εἶναι τοῦ πράγματος ἀριθμῷ, οὕτως καὶ τὸ εἶναι ἐν χρόνῳ, ταὐτόν ἐστι
τῷ μετρεῖσθαι τὸ εἶναι τοῦ πράγματος χρόνῳ. πάλιν οὖν ποσοῦ συνεχοῦς, καὶ κινήσεως συνεχοῦς
μέτρον ὁ χρόνος, ὥστε εἰκότως αὐτὸν ἐν τῷ ποσῷ, καὶ τῷ συνεχεῖ ἀφορίζομεθα. διὸ καὶ ὁ ὁρι-
σμὸς αὐτοῦ οἰκείως ἀποδίδοται ἀριθμὸς κινήσεως πάσης, καὶ μέτρον τοῦ ἐν κινήσει προτέρου καὶ
ὑστέρου. καὶ κατὰ τὰς παλαιὰς δὲ δόξας, ἡ αὐτὴ ἔννοια φαίνεται τοῦ χρόνου· ἢ γὰρ κίνησιν, ἢ κινήσεώς τι,
ἤτοι χωριστὸν, ἢ ἀχώριστον τὸν χρόνον ὑπολαμβάνουσι. Πλάτων μὲν γὰρ τὸ ποσὸν τῆς κινήσεως εἰπὼν
τὸν χρόνον, ἀχώριστον τι αὐτὸν ὑπέθετο τῆς κινήσεως· Θεόφραστος δὲ συμβεβηκός τι, καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἀρι-
θμὸν εἰπὼν, ὡς χωριστὸν ἐνδείξατο. ὁπηνίκα δὲ ἕξιν, ἢ πάθος κινήσεως λέγει, ὡς ἀχωρίστῳ, καὶ αὐτὸς
ἐχρήσατο. ἀλλὰ ταύτην μὲν ὡς διὰ τὸ ἀκριβὲς τὴν εἰσαγωγικὴν πραγματείαν ὑπερβαίνουσαν,
οὐκ ἐφάπτεται νῦν. τὸ μέντοι συνεχῆ καὶ ποσὸν εἶναι τὸν χρόνον, ὡς κοινὸν ἀξίωμα λαμβάνει
ἀριθμὸν

A ἐπ' ἔλαττον τοῦ χρόνου ἐστὶν ὁ τόπος διὰ ταύτην δήπου. καὶ γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον, ἐν τόπῳ. εἰ δὲ ὁ τόπος
μή ἐστιν ἐν τόπῳ, οὐδὲ ὁ χρόνος ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ ἐστίν. οὐδέτερον γὰρ τούτων δεῖται τῆς συνοχῆς, ἣν αὐτὸ
τοῖς ἄλλοις παρέχεται. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τῶν ἀρχηγικῶν αἰτίων, ἐνδεές ἐστιν αὐτὸ τῆς εἰς τὰ ἄλλα
ἀφ' ἑαυτοῦ μεταδόσεως. καὶ αἱ πράξεις δέ, οὐκ ἄνευ τόπου γίνονται. οὕτως μὲν οὖν, ἡ κατὰ Ἀρχύ-
ταν τάξις τούτων τῶν κατηγοριῶν πολλὴν ἔχει λόγον. Κατὰ συζυγίαν δὲ ἔνιαι κατηγορίαι συντάτ- 2
τονται, διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλας ἀπόνευσιν, ὥσπερ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. τῇ γὰρ ἐνεργείᾳ τοῦ κι-
νοῦντος, ἡ τοῦ πάσχοντος κίνησις συνέζευκται. οὕτως δὲ καὶ τὸ ποῦ καὶ ποτέ, ἀδελφαί πως ἐστὶ πρὸς
ἄλληλα, κοινὴν ἐπίσης παρέχοντα τὴν συντέλειαν πρὸς ὅλην τὴν γένεσιν, καὶ τοῖς κινουμένοις τὴν
ἴσην χρείαν συμβαλλόμενα. Προκείσθω δὲ πρὸ τοῦ ποῦ τὸ ποτὲ εἰς ἐπίσκεψιν, διὰ τὴν Ἀριστοτέλους 3
ταύτην ἀπαρίθμησιν. Ἰστέον δὲ ὅτι, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τοῦ ποσοῦ θείς, τὸ 4
ποτέ τε καὶ ποῦ, ἰδίας ἐποιήσατο κατηγορίας. ὁ μέντοι Ἀρχύτας, καὶ Ἀνδρόνικος ἀκολουθῶν τῷ Ἀρχύτᾳ,
τῷ μὲν χρόνῳ τὸ ποτὲ συντάξαντες, τῷ δὲ τόπῳ τὸ ποῦ, οὕτως ἔθεντο τὰς δύο κατηγορίας, φυλά-
ξαντες τὴν δεκάδα καὶ οὕτω τῶν γενῶν. δεῖ δὲ τοὺς ἑπομένους τῷ Ἀριστοτέλει δεῖξαι πρῶτον μέν,
ὅτι τοῦ ποσοῦ ὁ χρόνος ἐστὶ καὶ ὁ τόπος, ἔπειτα τὸ ποτὲ καὶ ποῦ, οὐ χρόνον καὶ τόπον, ἀλλὰ σχέ-
σιν πρὸς χρόνον καὶ τόπον * δηλοῦσι, καὶ ὅτι ἄξιαί εἰσιν εἰς ἀριθμὸν τῶν γενικωτάτων παραλαμ- *δηλοῦν
βάνεσθαι. Ὁ μέντοι Πλωτῖνος συντάττων μὲν τὸ ποτὲ τῷ χρόνῳ, πέντε λέγων τὰς πάσας κατη- 5
γορίας, οὐσίαν, ποσόν, ποιόν, πρός τι, κίνησιν, ὤφειλεν ἢ τοῦ ποσοῦ δεῖξαι τὸν χρόνον, ἢ τινος ἄλλης τῶν
πέντε τούτων κατηγοριῶν, εἰ μὴ μέλλοι τελέως ὁ χρόνος τῶν ὄντων ἐκβάλλεσθαι. ἀλλ' ὅτι μὴ πο-
» σὸν αὐτὸν βούλεται εἶναι, ἐδήλωσεν ἐν τοῖς περὶ τοῦ ποσοῦ λέγων· Ὁ δὲ χρόνος, εἰ μὲν κατὰ τὸ
» μετροῦν λαμβάνοιτο, τί ποτε τὸ μετροῦν λεκτέον; ἢ γὰρ τὴν ψυχήν, ἢ * τὸν νοῦν. εἰ δὲ κατὰ τὸ μετρού- *alias τὸ νῦν,
» μενον, † εἰ μέν, κατὰ τὸ τοσόνδε εἶναι, οἷον ἐνιαύσιος, ἔστω ποσόν· κατὰ μέντοι τὸν χρόνον εἶναι, φύσις τις quod minus ta-
B ἄλλη. τὸ γὰρ τοσόνδε, ἄλλο ὄν, τοσόνδε ἐστίν, οὐ δὴ ποσότης ὁ χρόνος. ἡ γὰρ ποσότης οὐκ ἐφαπτο- men placet.
» μένη ἄλλου, δι' αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴη κυρίως ποσόν. εἰ δὲ τὰ μετέχοντα πάντα τοῦ ποσοῦ ποσά τις θεῖτο, †ἄμφω, rectius.
» καὶ οὐσία ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ποσόν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῷ περὶ τῶν τοῦ ὄντος γενῶν, τόπον δέ φησι καὶ
χρόνον, μὴ κατὰ τὸ ποσὸν ἐννοεῖσθαι, ἀλλὰ τὸν μὲν χρόνον, τῷ μέτρον κινήσεως εἶναι, τῷ πρός τι δο-
τέον· τὸν δὲ τόπον, ὡς σώματος περιεκτικόν, καὶ τοῦτον ἐν σχέσει καὶ τῷ πρός τι κεῖσθαι, ἐπεὶ καὶ
ἡ κίνησις συνεχές, καὶ οὐκ ἐν ποσῷ ἐτέθη. ἰδίαν γὰρ αὐτὸς ὁ Πλωτῖνος κατηγορίαν τὴν τῆς κι-
νήσεως ἀφωρίσατο. ἐν μέντοι τῷ περὶ χρόνου, οὐκ αὐτὸν μέτρον, ἀλλὰ μᾶλλον μετρούμενον ἀποφαί-
νεται· εἴτε δὲ μέτρον, εἴτε μετρούμενον ἀποφαίνεται, ἄλλο ὂν τοῦ μετρεῖν καὶ μετρεῖσθαι, κατὰ συμ-
βεβηκὸς ἂν ἔχοι τὸ μετρεῖν ἢ μετρεῖσθαι. ὥσπερ οὖν τὸ μετρούμενον ὑπὸ πήχεως οὐ λέγεται τί ἐστιν
αὐτό, καὶ εἰ τὴν κίνησίν τις ἀόριστον, τὸ μετρούμενον ὑφ' ὅτου, οὐ λέγει, τίς ἐστιν αὕτη ἡ κίνησις, οὕτω
καὶ ὁ μέτρον ἢ μετρούμενον λέγων, χρόνον οὐ λέγει, συμβεβηκὸς δὲ εἰ ἄρα, τι τῷ χρόνῳ. εἰ δὲ εἰκόνα κινη-
τὴν αἰῶνος αὐτόν, ὥσπερ ὁ Πλάτων φησίν, ἀναιρεῖ τὸ εἶναι πρός τι. καὶ γὰρ ὑπάρχει αὐτῷ
τὸ μετρεῖν καὶ μετρεῖσθαι, κατὰ σχέσιν, οὐκ ὄντι σχέσει, ἀλλ' ἄλλῳ τινὶ πρὸ τῆς σχέσεως ὑφεστη-
κότι, ὑπάρχει. οὔτε οὖν καθ' ἑαυτόν, οὔτε πρός τι καὶ οὗτος. τοιαῦτα μὲν τὰ πρὸς τὸν * Πλάτωνα. *Πλωτῖνον
Δυνατὸν δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν, ὡς ἐν οὐσίαις ὁ χρόνος θεωρεῖται, μήτε ποσὸν ὄν, μήτε πρός τι, 6
καὶ οὕτως ὑπὸ μίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ τιθεμένων πέντε κατηγοριῶν ὑπαχθήσεται. εἰ γὰρ εἰκών ἐστι
κινητὴ τοῦ αἰῶνος, ἀνάλογον καὶ αὐτὸς περιέχει τὰ τῇδε, ὥσπερ ὁ αἰὼν τὰ ὄντα· καὶ εἰ νοῦς ἐστιν
ἐκεῖνος πασῶν νοήσεων καὶ πάντων εἰδῶν περιεκτικός, καὶ οὗτος πάντας τοὺς λόγους τῶν γι-
νομένων ἐν ἑαυτῷ περιείληφε. καὶ εἰ ἐν στάσει καὶ τῷ μένειν ἐκεῖνος ἐν ἑνὶ ὥρισται, καὶ οὗτος ἐν
Γ τῷ κινεῖσθαι κατ' οὐσιώδη τινὰ ζωὴν καὶ κίνησιν, καὶ ἐν τῷ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου λόγου εἰς ἕτε-
ρον λόγον τὸ εἶναι ἔχει, αὖ τι δὲ ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς λόγοις καὶ τῇ τούτων μεταβατικῇ ἐνεργείᾳ ὁ χρόνος
ὑφεστηκώς, ἐν τῷ αὐτῷ ἔσται γένει, ἐν ᾧπερ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς λόγος. καὶ γὰρ εἰ μὲν τὴν κίνησιν τῶν
λόγων, ὥσπερ ἄλλοι τινές, οὕτως καὶ ὁ Πλωτῖνος ἀπεγίνωσκεν εἶναι οὐσιώδη, εἶχεν ἂν λέγειν, ὡς
οὐχ ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν κίνησιν δεῖ τιθέναι τὸν χρόνον, κατὰ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν τῆς
ψυχῆς. εἰ δὲ οὐσιώδεις εἰσὶ τῶν λόγων αἱ ἐνέργειαι, κατ' αὐτὸν ἔσται καὶ ὁ χρόνος ὑπὸ τὴν οὐσίαν οὐσίαν δέ, τὴν
μέσην τῆς τε νοητῆς καὶ τῆς αἰσθητῆς. καὶ οὕτως ἂν * λέγοιτο ποτὲ μὴ δεόντως προστίθεσθαι ταῖς *λέγοι τὸ
κατηγορίαις. εἶναι γὰρ αὐτὸ τοῦ χρόνου, τὸν δὲ χρόνον, ὑπὸ τὴν οὐσίαν τετάχθαι. ταῦτα δὲ
δηλονότι λέγει, ὡς εἰ μὴ δηλοῦντος τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ χρόνου, ἢ εἰ καὶ δηλοῦσι, μὴ ὄντος ἀξίου τοῦ πο-
τὲ εἰς θέσιν ἰδίας κατηγορίας. ἀλλὰ ταῦτα μέν, μετ' ὀλίγον ἐξετασθήσεται. Ὁ δὲ Ἀριστοτέ- 7
λης παρεπόμενον μὲν εἶναι τὸν χρόνον ἐκ τῆς * ἐνεργείας αὐτοῦ, ἀσαφῆ δὲ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ὁρῶν, *Videtur legen-
πολλαχοῦ μὲν ἐπ' αὐτὸν ἦλθε, ποτὲ μὲν ὡς ἐπ' ἀριθμὸν κινήσεως· ποτὲ δέ, ὡς ἐπὶ μέτρον, πο- dum ἐναργείας
τὲ δέ, ὡς ἐπὶ κινήσεως· ποτὲ δέ, ὡς ἐπὶ ἠρεμίας. λαβὼν δὲ τὴν ὡς συνεχῶς πᾶσι προσπίπτουσαν ἔν- αὐτοῦ.

 νοιαν,

hoc prædicamentum adducta, cum solutionibus.

11 De usu vocis ποῦ, & cognatarũ quarundã.

12 Dubitatio: Cùm in aliquo multis modis, qui et hic exponuntur, dicatur, cur duo tantùm ex his, in tempore nimirũ & loco, prædicamenta constituant. & dubitationis solutio.

13 Temporis definitio ab Archyta facta, & à Iamblicho explicata. Vbi & plures veterum definitiones recitantur. A

14 Temporis proprium ab Archyta propositum, à Iamblicho & Simplicio latius explicatum.

15 Quis temporis sit usus.

Περὶ τοῦ ποῦ καὶ ποτέ.

1 Μετὰ δὲ τὸ κεῖσθαι, ἀμφίβολος ἡ τάξις ἐστὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν. καὶ γὰρ Ἀριστο-
τέλης ἄλλοτε ἄλλως μνημονεύει τῆς τάξεως, ἐν ἀρχῇ μὲν τὸ ποῦ καὶ ποτὲ προτά-
ξας τοῦ κεῖσθαι καὶ τοῦ ἔχειν, ὕστατα δὲ πάντων θείς, τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν. προϊὼν
δὲ τὸ ποιεῖν μὲν καὶ πάσχειν, προτίθησι· τὸ δὲ κεῖσθαι, προτάττει τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ,
οἷς αὐτὸ πρότερον ὑπέταξε· τὰ ἄλλα δέ, ἄλλοτε ἄλλως τίθησιν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ
αὐτῷ τόπῳ ἐναλλάττων φαίνεται τὴν τάξιν. ἐν μὲν γὰρ τῷ φάναι, περὶ μὲν τοῦ ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ
καὶ τοῦ ἔχειν, ἄλλως φαίνεται διορίζων· ἐν δὲ τῷ ἐπενδιηγεῖσθαι, ἑτέρως διορίζει τὴν τάξιν. ἀλλ'
οὐδὲ ἐπὶ τῶν προτέρων κατηγοριῶν, ἐφ' ὧν τὸν πολὺν ποιεῖται λόγον, φαίνεται τηρῶν τὴν αὐτὴν
τάξιν, ἀλλ' ὅπου μὲν τὸ ποιὸν προτάττει τοῦ πρός τι· ἐν δὲ τῷ διαπραγματεύεσθαι περὶ αὐτῶν, τὸ
πρός τι τοῦ ποιοῦ. καὶ ὅλως οὐδαμοῦ περὶ τῆς τάξεως τῶν γενῶν, οὐδεμίαν αἰτίαν ὁ Ἀριστοτέλης ἀπε-
φήνατο, ὁ μέντοι Ἀρχύτας, μετ' αἰτίας τὴν τάξιν τῶν κατηγοριῶν ἀποδοὺς, φυλάττει τὴν αὐτὴν ἐν
τοῖς πλείοσι, πλὴν ὅτι καὶ αὐτός ἐστιν ὅπου τὴν τάξιν ἐναλλάττει. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς τάξεως
λόγῳ· ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον φησὶν ἐν τόπῳ τινὶ κινεῖται, τὸ δέ γε ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν κινά- B
σεις τινάς κατ' ἐνέργειαν, φανερὸν ὅτι τόπον ὑπάρχειν δεῖ πρῶτον, ἐν ᾧ ἐστι τὸ ποιέον, ἢ τὸ πάσχον.
τὰς δὲ διαφορὰς αὐτῶν καὶ τὰ ἴδια ἀποδιδοὺς, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν προτάττει τοῦ ποῦ ἑκατέρωθι.
καὶ ἴσως αἴτιον τῆς τοιαύτης τῶν γενῶν περὶ τὴν τάξιν ἀδιαφορίας γέγονεν ἡ πολλαχοῦ τῶν γενῶν
ἀντιπλεονέκτησις. κρατεῖ δὲ ὅμως συνήθεια παρὰ τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταῖς, ὥστε προτάτ-
τειν τοῦ ποῦ τὸ ποτέ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα τοῦ κεῖσθαι μνημονεύσας, ἐπήγαγε. περὶ δὲ τῶν λοι-
πῶν τοῦ, τε ποτὲ καὶ τοῦ ποῦ, ὡς ταύτην αὐτοῖς τὴν τάξιν ἀποδιδοὺς, δοκεῖ μέντοι τισὶ καὶ συνη-
γορεῖν τῇ τάξει ταύτῃ, καὶ λέγουσιν ὅτι πᾶν μὲν τὸ κινούμενον, ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ κινεῖται. πρότε-
ρον δέ ἐστι τὸ ποτὲ τοῦ ποῦ, ὅτι τῶν γενητῶν οὐδὲν ἄνευ χρόνου, οὔτε εἶναι, οὔτε γενέσθαι, οὔτε ἔσε-
σθαι δύναται· πολλὰ δὲ ἄνευ τόπου, ὥσπερ αὐτὸς ὁ τόπος. καὶ αἱ πράξεις δέ, οὐκ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν
χρόνῳ, κἂν ὁ πράττων ἐν τόπῳ. πρὸς δὴ ταῦτα ὁ Ἰάμβλιχος, καίτοι φυλάττων τὴν συνή-
θειαν, καὶ περὶ προτέρου τοῦ ποτὲ διαλεγόμενος ἀντιλέγων, οὐ δεῖ φησὶ πρὸς κίνησιν ἀναφέρειν
τὴν αἰτίαν τῆς τάξεως τῶν γενῶν· ἀλλ' εἴπερ τὰ γένη περὶ τὴν οὐσίαν ὑφίσταται, ὡς ἐκείνης μὲν
καθ' ἑαυτὴν ἐχούσης τὸ εἶναι, τούτων δέ, περὶ αὐτὴν ὑφισταμένων, καὶ πρὸς αὐτὴν εἰς μίαν σύν-
ταξιν συντελούντων, ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν τάξεως, τὴν τάξιν συλλογισώμεθα τῶν γενῶν.
εἰ τοίνυν ὁ μὲν τόπος, τῇ οὐσίᾳ τῶν σωμάτων συνυπάρχει, ὁ δὲ χρόνος τῇ κινήσει συνυφίσταται,
πρότερον δέ ἐστι τὸ εἶναι τῶν γινομένων ἢ τὸ κινεῖσθαι, πρότερον ἔσται γένος, τὸ τῇ ὑποστάσει τῶν
γινομένων συνυφιστάμενον· ὕστερον δέ, τὸ τῇ κινήσει συνακολουθοῦν. μήποτε δὲ καὶ ὁ χρόνος, οὐ τὴν
κατ' ἐνέργειαν μόνην κίνησιν τῶν γινομένων μετρεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσιώδη. κίνησις γὰρ ἡ ὅλη γένεσίς
ἐστιν, ὥσπερ καὶ ὁ τόπος, οὐ τὴν κατ' οὐσίαν μόνην διάστασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν συνέχει.
ἔοικε δὲ ὁ μὲν τόπος, κατὰ τὴν στάσιν μᾶλλον θεωρεῖσθαι· ὁ δὲ χρόνος, κατὰ τὴν κίνησιν, διότι καὶ ἠρεμίαν ὁ Z
χρόνος μετρεῖ, ἀλλὰ κατὰ τὴν παράτασιν καὶ ῥοὴν τοῦ εἶναι, καὶ ἡ ἠρεμία μετρεῖται ὑπὸ τοῦ χρόνου. καὶ ἄλλως δὲ
τοῦ μὲν τόπου, πάντα ἅμα τὰ μόρια ὑπάρχει· τοῦ δὲ χρόνου, οὐκέτι. καὶ ὁ μὲν τόπος, ἐναργῆ τὴν ὑπό-
στασιν ἔχει· ὁ δὲ χρόνος, ἀμυδρὰν, ἅτε λόγῳ μόνῳ ληπτὸς ὑπάρχων. ἴσως δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ
τοῦ χρόνου τὰ μόρια οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, οὕτως καὶ τοῦ τόπου, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ
διὰ τὴν διάστασιν, κἂν ἐν χρόνῳ τῷ αὐτῷ ᾖ. εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι πλείοσιν ὁ χρόνος ἤπερ ὁ τόπος
ὑπάρχει, εἴπερ πάντα μὲν ἐν χρόνῳ τὰ γενητὰ, οὐ πάντα δὲ ἐν τόπῳ. οὔτε γὰρ ὁ τόπος ἐν τόπῳ
ἐστιν, οὔτε αἱ πράξεις πολλαὶ οὖσαι καὶ ποικίλαι, πρῶτον μὲν ἐννοείτω, ὅτι κἂν πλείοσιν ὁ χρόνος
ὑπάρχῃ, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς τὴν τῆς τάξεως ὑπεροχήν. τὰ γοῦν πρός τι φησὶν Ἰάμβλιχος διὰ
πάντων διατείνοντα, οὐκ ἄν τις εὐλόγως προθείη τῆς οὐσίας, ἢ τῆς ποιότητος, ἐπειδὴ αὗται οὐ δι'
ὅλων οὐ διήκουσι. μήποτε δὲ οὐκ ἀληθές ἐστιν, ὅτι διὰ πλειόνων διήκει τὰ πρός τι, ἤπερ ἡ οὐσία καὶ τὸ
ποιόν; καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ τοῦ πρός τι χαρακτὴρ, κατὰ ποιότητα ἀφορίζεται· καὶ ἄνευ οὐσίας, οὔτε τὸ
πρός τι, οὔτε ἄλλο τι τῶν γενῶν ὑποστῆναι δύναται. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο καθ' αὑτὸ ὑφεστάναι δυνατόν, ὡς οὐκ

A τινος ποιότητας, εἰς ἐκεῖνο τὸ γένος ἀνάγειν, ὑφ' ὃ καὶ τὸ συμπληρούμενον ἀνάγεται, διὸ περὶ γραμ-
μήν ἐστιν εὐθύτης· ἡ δὲ γραμμὴ τοῦ ποσοῦ· ἔσται οὖν καὶ ἡ εὐθύτης τοῦ ποσοῦ, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο ποσοῦ
ποιότης. ὥσπερ οὖν τὸ φέρειν οὐκ ἐξίσταται τῆς οἰκείας κατηγορίας, ὅταν ἀναφέρειν λέγωμεν, οὕτως
οὐδὲ τὸ ἀνακεῖσθαι, ἢ κατακεῖσθαι. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐνιστάμενοι πρὸς τὴν ἀρχαίαν οἱ μετ' αὐτὸν, ἀντι-
λέγουσιν, ὡς οὔτε σχήματος, οὔτε τόπου ἐμφαίνεται τὸ κεῖσθαι· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως παρακολου-
θεῖ, ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις πλείονα ὁμοῦ συνθεωρεῖται. ἡ μέντοι ἰδιάζουσα τοῦ κεῖ-
σθαι κατηγορία, κατ' αὐτὴν μόνην τὴν θέσιν ψιλῶς νοεῖται, μηδὲν συνεπινοούντων ἡμῶν ἐν τίνι
κεῖται, καὶ πῶς ἔχον αὐτὸ κεῖται. ἀλλ' οὐδὲ πάντως ἐν τόπῳ ἐστί φησιν Ἰάμβλιχος τὸ κεῖσθαι, ἐ-
πεὶ καὶ ὁ τόπος κεῖταί που, μὴ ὢν ἐν τόπῳ. οὐκ ἄρα ὑγιὲς τὸ περιλαμβάνεσθαι τόπον ἐν τῷ κεῖ-
σθαι. εἰ δὲ οἷόν τε καὶ ἄνευ σχήματος ἐπινοεῖν τινα θέσιν τῶν ἀσχηματίστων ἔτι ἀσωμάτων ὡς γραμ-
μῆς καὶ σημείου, ἔσται καὶ ἄνευ σχήματος τὸ κεῖσθαι. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ κεῖσθαι φησὶν ἐνέργειαν σημαίνει, ἐν
ταῖς ἐνεργείαις τακτέον αὐτό· εἰ δὲ πάθος, ἐν τῷ πάσχειν. πάλιν οὖν καὶ ἐνταῦθα ῥητέον, ὅτι τὸ καθα-
ρῶς νοούμενον κεῖσθαι, οὐδ' ὁποιωνοῦν ποιήσεων ἢ παθῶν ἀναπίμπλαται· ἐκτὸς δὲ ὂν ἀμφοτέρων, ἰδίαν
ἔχει καθ' αὑτὸ κατηγορίαν. εἰ δὲ ἄρα τις καὶ συνεμφαίνεσθαι λέγει τῷ κεῖσθαι τὸ ποιεῖν καὶ πά-
σχειν, ὡς ἕτερα γένη ἑτέρῳ συνυπάρχει, διὰ τὴν σύμμικτον τῶν αἰσθητῶν σύνοδον. βέλτιον δὲ δι' ἀ-
κριβείας ἀφορίζεσθαι τὸ κεῖσθαι, ὥσπερ καὶ Βοηθῷ δοκεῖ. ἐφ' ὧν γὰρ οὔτε τὸ ποιεῖν, οὔτε τὸ πάσχειν
πρόσεστι καθ' ἣν κεῖται θέσιν, καὶ καθ' ἣν τέτακται τάξιν, ταῦτα μόνον φησὶν εἶναι τῆς κατηγο-
ρίας, δι' ὃ, τὸ ἑστηκέναι, ἢ καθῆσθαι ἐπὶ ἀνδριάντος λεγόμενον, ἢ τὸ ἀνακεῖσθαι τὴν εἰκόνα. ἐφ' ἡμῶν
μὲν γὰρ ἐνέργειαι τὰ τοιαῦτα συνεμφαίνει· ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων, οὔτε τὸ ποιεῖν, οὔτε τὸ πάσχειν ἐν-
δείκνυται ταῦτα, ἀλλὰ μόνον καθαρῶς τὸ κεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ ὁ ἄνω καὶ κάτω τόπος συνεπινοεῖται,
B καὶ σχέσις συνεπιφαίνεται πρός τινας τόπους ἐν τῷ ἀνακεῖσθαι, καὶ κατακεῖσθαι, δεῖ νοεῖν ὡς καθ'
αὑτὸ ὄντος τοῦ κεῖσθαι πρότερον, ἐπιγίνεται ἡ σχέσις πρὸς τὸ ἄνω καὶ κάτω, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἄλ-
λας κατηγορίας περιφύεται ἀεὶ τὸ πρός τι. τὸ μέντοι κεῖσθαι τὴν πρὸ τοῦ πρός τι εἴληφε φύσιν,
καθ' αὑτό ἐστιν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων γενῶν ἕκαστον, ὁπόσα προηγεῖτο τοῦ πρός τι. εἰ δὲ πάντα οἷς
ἐπιγίνεται τὰ πρός τι, ἐν τοῖς πρός τι θήσομεν, οὐκ ἂν φθάνοιμεν, καθάπερ καὶ αὐτὸς εἶπεν ὁ Πλω-
τῖνος, πάντα τὰ γένη ἐν τοῖς πρός τι τιθέντες; ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται, πρὸς τὰς Πλωτίνου ἀπο-
ρίας. Φησὶ δὲ ὁ Ἰάμβλιχος, ἄλλως μὲν ἐπὶ τῶν σωματικῶν θεωρεῖσθαι τὸ κεῖσθαι, ὡς ἂν διαστατῶν ὄν- 10
των καὶ μεριστῶν, καὶ τόπον διαστατὸν ἐχόντων, ἄλλως δὲ ἐπὶ ψυχῆς. καὶ γὰρ αὕτη τόπος λέγεται
τῶν ἐν αὐτῇ λόγων, ὡς χώραν αὐτοῖς παρέχουσα εἰς τὸ ἐνιδρύεσθαι καὶ ἐνεργεῖν ἐν αὐτῇ· ἄλλως δὲ, ὁ νοῦς
τόπος λέγεται τῶν εἰδῶν, ὡς τὴν αὐτὴν ἔχων οὐσίαν πρὸς τὰ εἴδη, καὶ ὁμοῦ τὰς νοήσεις καὶ τὰ εἴδη
συνέχων ἐν ἑαυτῷ. κυριώτατα δὲ ἐν τῷ θεῷ κεῖσθαι λέγεται πάντα, ἐπειδὴ τὰ μετ' αὐτὸν ὅλα ἐν αὐ-
τῷ συνείληπται. ἀλλ' ἴσως φησὶ δόξει τισὶ πολλαχῶς λέγεσθαι οὕτως τὸ κεῖσθαι· ἄλλως μὲν, ἐπὶ τῶν
σωματικῶν· ἄλλως δὲ, ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων. οὐ μὴν ἀλλ' εἴ τις ἀκριβέστερον ἐπισκοποίη, μία καὶ αὐτὴ
θεωρεῖται ἀναλογία κατὰ τὸ περιέχειν καὶ περιέχεσθαι· καὶ κατὰ τὸ τὴν ἕδραν παρέχειν καὶ ἐνιδρύεσθαι.
ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος τοῦ κεῖσθαι, ἐπὶ πάντων τούτων διήκει τοῦ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ ἀποτετάσθαι κατ'
αἰτίαν, ἢ δύναμιν, ἢ ἐνέργειαν, ἢ οὐσίαν, ἢ διάστασιν· διαφορὰ δὲ γίνεται περὶ τὰ πράγματα ἕτερα
ὄντα, καὶ πρὸς ἕτερα ποιούμενα τὴν θέσιν, ἥτις οὐκ ἐξίστησι τὸν ἕνα λόγον τοῦ κεῖσθαι ἐξ ἑαυτοῦ. τοσαῦτα
καὶ περὶ τοῦ κεῖσθαι εἰρήσθω, ἐννοούντων ἡμῶν, ὡς ἐπὶ σωμάτων εἴρηται κυρίως τὸ κεῖσθαι.

Quæ in Simplicij commentarijs in prædicamentum Quando, annotatione digna uidentur.

1 De ordine huius prædicamenti, quantum ad Aristotelis sententiam attinet, incerto: & utrũ primo locandum sit Quando, an Vbi.

2 Nonnulla prædicamenta cõiungi, & quamobrem.

3 Cur priori loco de Quando agat.

4 Cùm Aristoteles tempus & locum ad quantitatem referat, propria autẽ prædicamenta Quando & Vbi statuat, quænam eius comprobatoribus et æmulis sint demonstranda.

5 Plotinum, cùm quinq; tantùm prædicamenta faciat, demonstrare debuisse, quò tempus et Quando essent referenda. Vbi et cõtra cũ nõnulla disseruntur.

6 Quid pro ipso dici posit.

7 Cur Aristoteles tempus quidem ad quantitatem retulerit, quæ uerò ad tempus, eiusq; partes & mensuras habitudinem quandam obtinent, alterius prædicamenti, ipsius nimirum Quando, fecerit, quorundam opinio.

8 Iamblichi alia, qua & de substantia temporis constituitur, & quantitas quædam esse demonstratur, eaq; continua.

9 Archytas & Andronicus tempus prædicamentum proprium facientes, ei Quando cur coniunxerunt.

10 Plotini & Andronici dubitationes contra

ἐνιδρῦσθαι τὸ κεῖσθαι σημαίνει, εἰ μή τις κατὰ μεταφορὰν ἐνδέχοιτο· ἀλλὰ τὴν οἷον ἵδρυσιν τὴν σω- Δ
ματικήν, ἣν ἐχόντως ἀπεσπάσαντο τῆς αὐτοκρατοῦς τῶν ἀμορφίστων εἰδῶν φύσεως, καὶ δεηθέντα τῶν τὴν
ἵδρυσιν αὐτῶν ὑποδεχομένων, καὶ εὐθετιζόντων. καὶ εἴ ὁ τόπος ταύτην παρέχοι τὴν χρείαν, τῷ ὑποδέ-
χεσθαι, τῷ εὐθετίζειν, τὰ μὴ ἀνέχοντα ἑαυτά, ἀλλὰ καταπεπτωκότα καὶ ἐσκορπισμένα. ἀμφότερα γὰρ ἔχει
τὰ τῆς ἀμορφίστου φύσεως ἀπεσπασμένα, καὶ τὸ ἐν ἄλλῳ εἶναι, ἀλλὰ μὴ ἐν ἑαυτῷ, καὶ τὸ διασπᾶσθαι, ἀλ-
λὰ μὴ μένειν ἀμόριστον. διὸ καὶ ἐδεήθη τόπου, καὶ ὑποδεχομένου αὐτά, καὶ τάξιν τοῖς μορίοις καὶ εὐθε-
τισμὸν παρεχομένου. τὰ γὰρ ἅπαξ διασπασθέντα, δεῖται τοῦ εὐθετισμοῦ, ἵνα ἡ κεφαλὴ τὸν οἰκεῖον
ἔχῃ τόπον, καὶ ὁ τράχηλος· ἀλλὰ μὴ πολλαὶ κόρσαι ἀναύχενοι βλαστῶσιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς
„ φησί. τὸ δὲ κεῖσθαι, ὅτι καὶ τὸ καταπεπτωκέναι σημαίνει, ἐδήλωσεν Ὅμηρος εἰπών· Κεῖται Πάτροκλος,
„ νέκυος δὲ δὴ ἀμφιμάχονται. τὰ δὲ ἐν δυνάμεσι καὶ ἐν ζωῇ καὶ ἐν τοῖς κυριωτάτοις αἰτίοις ἱδρυ-
7 μένα, ἄλλως λέγεται κεῖσθαι, καὶ οὐ κυρίως. Ὁμολογεῖται δὲ παρὰ πᾶσι, παντὶ σώματι τὸ κεῖσθαι
συμβεβηκέναι, διὸ πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ ἐστί, καὶ θέσιν ἔχει κατὰ τόπον, πλὴν τό γε τοῦ ἀπλανοῦς σῶμα, καὶ
τὸ τοῦ παντὸς σῶμα, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ἐν τόπῳ ἐστί, κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους περὶ τόπου
διάταξιν, διότι οὐκ ἔστι τὸ περιέχον αὐτὸ σῶμα· ὁ δὲ τόπος, πέρας ἦν τοῦ περιέχοντος, καθὸ περιέ-
χει τὸ περιεχόμενον. καὶ ἀσωμάτοις δὲ τὸ κεῖσθαι ἐφαρμόζει, ὥσπερ τοῖς τῶν σωμάτων πέρασι. καὶ γὰρ τῷ
τόπῳ προσήκει, καὶ ἁπλῶς ἐπιφανείᾳ, καὶ γραμμῇ, καὶ σημείῳ· θέσιν γὰρ ἔχει πάντα ταῦτα. τοῖς δὲ
καθ' αὑτὰ ἀσωμάτοις, τὸ κεῖσθαί που οὐχ ὑπάρχει, εἰ μή τις κατὰ μεταφορὰν ἐν νῷ καὶ θεῷ λέγοι κεῖ-
„ σθαι ταῦτα, ὡς ἐν ἀρχῇ καὶ αἰτίᾳ συνεχόμενα. Ἐν δὲ θεῷ κεῖνται πυρσοὺς ἕλκοντες ἀκμαίους, φησὶ
τὸ λόγιον. ἐπιστῆσαι δὲ χρή, ὅτι τὸ μὲν σῶμα, ἐν τόπῳ κεῖται· ὁ δὲ τόπος κεῖται μέν. περὶ γὰρ τὰ σώματα
ἐστί, καὶ ἔχει καὶ αὐτὸς τὰς τῆς θέσεως διαφοράς, τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω, καὶ τὰ λοιπά, καὶ τὸ ὡρισμένον, καὶ
ἀόριστον· οὐ μέντοι ἐν τόπῳ κεῖται ὁ τόπος, ὥσπερ τὰ σώματα. τόπου γὰρ τόπος οὐκ ἔστιν, ἵνα μὴ ἐπ' Ε
ἄπειρον ὁ λόγος προέλθῃ, τόπον πρὸ τόπου ζητῶν. Ἀλλ' ἀπορίας ἄξιον, εἰ κεῖται ὅλως ὁ τόπος, ἐν
τίνι κεῖται. τὸ γὰρ κείμενον, ἔν τινι κεῖσθαι βούλεται. εἰ δὲ μὲν Ἀριστοτέλης πέρας εἶναι λέγων τοῦ περιέ-
χοντος σώματος τὸν τόπον, ἐν αὐτῷ φαίη ἂν κεῖσθαι, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιφάνειαι ἐν τοῖς σώμασι κεῖν-
ται, ὧν εἰσὶ πέρατα· εἰ δὲ διάστημά τις λέγει τὸν τόπον, ἢ μέτρον ἢ εὐθετισμὸν τῆς τῶν μεγεθῶν παραθέ-
σεως, ὥσπερ τὸν χρόνον μέτρον τῆς κατὰ τὴν κίνησιν παρατάσεως, οὐ χρὴ ἄλλο ζητεῖν, ἐν ᾧ κεῖσθαι ὁ τόπος.
ἕδρα γὰρ ὢν αὐτὸς τῶν ἄλλων, οὐκέτι ἕδρας δεῖσθαι, ὥσπερ καὶ τὰ πέρατα τῶν μεγεθῶν αὐτοπέρατα
„ ὄντα, οὐκέτι δεῖται τῶν περατούντων. διὸ καὶ Ἀρχύτας, τοιγαροῦν φησι τὰ μὲν ἄλλα ἐν τόπῳ ἦμεν,
„ τὸν δὲ τόπον, ἐν μηδενί, ἀλλὰ οὕτως ἔχειν ποτὶ τὰ ἐόντα, ὥσπερ τὰ πέρατα ποτὶ τὰ πεπερασμέ-
να. τούτων δὲ κειμένων, τὰ μὲν, ἁπλοῦν ἔχει τὸ κεῖσθαι, τὰ δέ, διπλοῦν. ὁ μὲν γὰρ κενὸς ἀμφορεύς,
κεῖται εἰ τύχοι ἐν τῷ λίθῳ· ὁ δὲ οἶνος ὁ ἐν τῷ ἀμφορεῖ, καὶ ἐν ἀμφορεῖ κεῖται, καὶ ἐν ᾧ κεῖται ὁ
ἀμφορεύς. κατ' ἄλλην δὲ ἐπίνοιαν, αὐτός τε ὁ ἀμφορεὺς κεῖταί που, καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ ἐν τῷ
ὅλῳ· καὶ ὁ οἶνος δὲ αὐτός τε ἐν τῷ ἀμφορεῖ κεῖται, καὶ τὰ μόρια αὐτοῦ ἐν τῷ ὅλῳ, ὥστε ὁ πλήρης
ἀμφορεύς, τετραπλοῦν ἔχει τὸ κεῖσθαι. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, εἰ τὰ μόρια ἐν τῷ ὅλῳ κεῖσθαι λέγεται
κυρίως. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἔν τινι, κεῖται ἐν ἐκείνῳ ἐν ᾧ ἐστιν, ἀλλὰ τὰ ἐν τόπῳ μόνον ὄντα, ταῦτα κεῖσθαι
λέγεται ἐν τῷ τόπῳ· καὶ κατὰ τὰ σχήματα δέ, καὶ κατὰ τὰς τοπικὰς διαστάσεις, ἔσονται τοῦ κεῖσθαι
8 διαφοραί. Ὁ μέντοι Ἀρχύτας διαφορὰς τοῦ κεῖσθαι λέγων, τὸ μέντοι αὐτοῦ ἐν δυνάμει φησί· τὸ δέ,
ἐν στάσει. καὶ τὸ ἐν δυνάμει, τὸ μέν, ἐν τῷ ἐνεργεῖν· τὸ δέ, ἐν τῷ πάσχειν. περὶ μὲν γὰρ τὴν στάσιν θεω-
ρεῖται τὸ κεῖσθαι. μένει γὰρ ἐν τῷ τόπῳ, ἐάν τε ἀσώματον ᾖ, ἐάν τε σῶμα τὸ ἐν τῇ στάσει κείμενον.
περὶ δὲ τὴν δύναμιν, διχῶς θεωρεῖται κατ' ἀμφότερα τὰ ἐναντία. ἔν τε τῷ ποιεῖν καὶ πά-
σχειν, καὶ ἐν τῷ κινεῖν καὶ κινεῖσθαι. καὶ ἐπειδὴ καὶ ἡ δύναμις πρὸς ἀμφότερα τὰ ἐναντία ἄγεσθαι Ζ
δύναται, εἰ μέντοι τις δύναμιν λαμβάνει μὴ τὴν ἀτελῆ, ἀλλὰ τὴν τελείαν καὶ τῶν ἐνεργειῶν περιεκτι-
κήν, ἥ τις ἀνέχει τὰ κείμενα ἐν ἑαυτῇ, καὶ οὕτως δεῖ τὰς ἀρχηγικωτέρας αἰτίας, περιεκτικωτέρας
9 εἶναι τῶν δευτέρων καὶ κεῖσθαι ἐν τοῖς προτέροις τὰ δεύτερα, εὐλόγως ἐροῦμεν. Ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀπορ-
ίας λοιπὸν τὰς ὑπὸ Πλωτίνου πρὸς τὸ κεῖσθαι ἰτέον λεγομένας. λέγει τοίνυν ἐν ὀλίγοις εἶναι
τὸ κεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἄξιον ἐν οἰκείῳ γένει κατατάττεσθαι. ἀλλ' εἰ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς σώμασι
τοῖς τε ἀϊδίοις καὶ τοῖς ὑπὸ σελήνην, πῶς οὐκ ἄξιον καὶ τοῦτο γένους οἰκείου τυγχάνειν; καὶ Ἀρχύ-
τας δὲ ἐπὶ πολλὰ διατείνειν αὐτό φησιν· ἀλλὰ τὸ ἀνακεῖσθαί φησι καὶ καθῆσθαι, οὐκ ἔστιν ἁπλοῦν. ση-
μαίνει δὲ τὸ ἐν σχήματι τοιῷδε κεῖσθαι, τουτέστιν, ἐν τόπῳ εἶναι. ἔστιν οὖν τὸ μὲν σχῆμα, ἄλλο, ὁ δὲ τό-
πος, ἄλλο· καὶ εἴρηται περὶ ἀμφοῖν, καὶ οὐδὲν ἔδει λοιπὸν εἰς ἐν δύο κατηγορίας συνάπτειν. πρὸς δὲ Η
ῥητέον, ὅτι αἱ τῶν σχημάτων αὗται, οἷον, ἡ τοῦ καθῆσθαι καὶ ἀνακεῖσθαι, οὐχ ἁπλῶς σχημάτων, ἀλλὰ
τῶν κατὰ τὴν θέσιν σχημάτων σημαίνουσι τὰς διαφοράς. καὶ ποιότητα δὲ συνάγουσιν, ἐπειδὴ τὸ σχῆμα ποιό-
της, οὐ τὴν ἁπλῶς ποιότητα ὁρῶσιν, ἀλλὰ τὴν τοῦ κεῖσθαι. ἐξῆς δὲ καὶ αὐτὸς τὰς συμπληρωτικάς

τινας

A ὕλῃ εὐλόγως συνέταξε τὸ ἔχειν, ὅπερ ἐγγίνεται τῇ ὕλῃ ἀπὸ τοῦ θείου. ἐγγινομένου δὲ τοῦ ἔχειν τῇ ὕλῃ ἀπὸ
τοῦ θείου, τὸ εἶδος τότε γίνεται τὸ σύνθετον, σῶμα ἤδη ὄν, καὶ τοῦ κεῖσθαι δεόμενον. ἔστιν οὖν ἀρχηγικὸν καὶ τὸ
ἔχειν. ἔστι δὲ καὶ κοινότερον τοῦ κεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἔχειν, καὶ ἀσωμάτοις ὑπάρχει, ὡς τῇ ψυχῇ τὸ μὴ τρι-
πτικὸν αὐτῆς ἄκουσμα· τὸ δὲ κεῖσθαι, σώμασι μόνοις, καὶ τοῖς τῶν μεγεθῶν πέρασιν, ὡς ἐπιφανείᾳ, καὶ
γραμμῇ, καὶ σημείῳ. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης φυσικὰς τὰς κινήσεις παραδοὺς τὰς κατὰ τὸ θερμαίνειν καὶ ψύχειν,
αἳ περὶ τὰ σώματα καὶ ἐν σώμασιν ὑπάρχουσι, συμφώνως ἑαυτῷ τὸ κεῖσθαι τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν
συνέταξε· τὸ δὲ ἔχειν, ἐν μόνοις τοῖς μεριστοῖς κτήμασιν, οἷον ὑποδήμασι καὶ ὅπλοις ἀφοριζόμενος, εἰκό-
τως ὕστερον τέθεικε τὸ ὅλον αὐτὸ καὶ ἀρχηγικὸν γένος, μηδέπω παραδοὺς ἐν ταῖς κατηγορίαις. ὅτι
δὲ ἀντιπέπονθεν ἄλληλα, τό, τε κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν, καὶ αὐτὸς Ἀρχύτας ἐδήλωσε, πρὸς τοῖς τέλεσι
» προτάττων τὸ κεῖσθαι τοῦ ἔχειν, ἐν οἷς φησιν· Ἔτι δὲ ποιοὶ καὶ πάσχοι καὶ κεῖσθαι καὶ ἔχοι. καὶ πάλιν·
» οὐδὲ μὰν ποιέων τι ἢ πάσχων, οὐδὲ κείμενος, οὐδὲ ἔχων τι. πολλαχοῦ δὲ καὶ παραλιμπάνει τὸ κεῖ-
σθαι ὁ Ἀρχύτας. περὶ μὲν τῆς τάξεως τοῦ κεῖσθαι, τοσαῦτα εἰρήσθω. Περὶ δὲ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ, τὸ 2
μὲν διὰ παραδειγμάτων ὑπογράφειν, οἷον κάθηται, ἀνάκειται, ἢ τὰ ἀπαρέμφατα λέγοντα, διὰ τὸ
καθῆσθαι, ἑστάναι, ἔχει μὲν τὴν ὑπόμνησιν· οὐ μὴν αὐταρκῶς εἰς ἀκριβῆ γνῶσιν, ἀλλὰ διαρίθμησιν μᾶλ-
λον ποιεῖται τῶν ἐν τῷ κεῖσθαι περιεχομένων. βέλτιον οὖν διακαθαίρειν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, ἀφαι-
ροῦντα τὴν ἐπεισιοῦσαν τοῦ πρός τι σχέσιν, ἀφαιροῦντα δὲ κίνησιν καὶ στάσιν· ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν,
καὶ μόνην ἁπλῆν θεωροῦντα τὴν τῆς θέσεως σχέσιν. ὡς γὰρ ἡ πρὸς τὸν τόπον σχέσις ποιεῖ τὸ ποῦ, καὶ ἡ
πρὸς τὸν χρόνον τὸ ποτέ, οὕτως ἡ πρὸς τὴν θέσιν ποιεῖ τὸ κεῖσθαι. οὔτε οὖν τὸ κείμενον σῶμα, οὔτε τὸν
τόπον, ἐν ᾧ κεῖται τῇ διανοίᾳ περιλαμβάνοντα δεῖ νοεῖν τὸ κεῖσθαι· μόνην δὲ τὴν ἔχουσάν πως θέσιν,
ἐν ᾧ γένει τὸ κεῖσθαι λογιζόμενον κατὰ πάντα τὰ ὄντα, ὅσα πέφυκεν ἕτερα ὑφ' ἑτέρων ἀνέχεσθαι, ἢ ἐν-
B ιδρύεσθαι τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις. ἡ γοῦν τοιάδε συμπλοκὴ τῶν ἐνιδρυμένων, καὶ τῶν τὴν ἕδραν παρεχόν-
των, κυριωτάτη καὶ πρωτίστη ἐστὶ τοῦ κεῖσθαι ὑπογραφή. ἐὰν μέντοι σχέσιν τις προσάψῃ, ἢ τὸ ποιεῖν,
ἢ τὸ πάσχειν, ἢ ποιότητα, ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων· ἐὰν μὲν ἐπικρατῇ καὶ ἐν τοῖς συμμίκτοις τὸ τοῦ κεῖ-
σθαι γένος, ὥστε οὕτως ἐπινοεῖσθαι κατὰ τὴν πρώτην προσβολήν, οὐδὲν ἧττον ἔσται ἐν τῷ κεῖσθαι· ἐὰν
δὲ ἄλλο τι τῶν γενῶν προεχεστέραν ποιῆται τὴν φαινομένην εἰδοποιΐαν, κατὰ τὰ νικῶντα γένη ἔσται
ἡ ἐπικράτεια τοῦ εἴδους ἀφωρισμένη. Ἀλλὰ δεῖ τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ κεῖσθαι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων 3
γενῶν, τὰ παρακολουθοῦντα αὐτῷ διελθεῖν. δοκεῖ δὴ ἐναντίωσις εἶναι τῷ ἐν τῷ κεῖσθαι. ὅ τε ὕπτιος
τῷ πρηνεῖ ἐναντίαν ἔχων θέσιν, ἐναντίως κεῖται· ἡ δὲ ἐναντίωσις αὕτη, παρά τε τὴν θέσιν συμβαίνει,
ἡ γὰρ πρηνὴς θέσις, τῇ ὑπτίᾳ ἐστὶν ἐναντία, καὶ παρὰ τὸν τόπον. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτῳ ἐναντίωσις. διὸ ὁ
ἄνω κείμενος, τῷ κάτω κειμένῳ ἐναντίως κεῖται, προσειληφὼς τὴν κατὰ τόπον ἐναντίωσιν. καὶ ταύ-
τῃ μὲν πάντα δέχεται ὡς οἶμαι τὰ ἐν τῷ κεῖσθαι ὄντα, ἐπειδὴ καὶ πάντα ἔν τινι τόπῳ ἔχουσι πρὸς ἄλλον
τόπον ἀντίθεσιν. ἡ δὲ παρὰ τὴν θέσιν ἐναντίωσις, οὐκ ἐπὶ πάντων ἐστίν· ὁ γὰρ κύβος καὶ ἡ σφαῖρα καὶ
ἄλλα πολλὰ τῶν ἀψύχων, κἂν διαφορὰν ἔχῃ θέσεων, διὰ κατὰ γωνίαν, ἢ κατὰ πλευράν, ἀλλ' οὐκ ἤδη καὶ
ἐναντίωσιν, ὡς τὰ πρηνῆ καὶ ὕπτια ἐπὶ τῶν ζῴων μάλιστα θεωρούμενα τῶν φυσικῶς ἐχόντων τὸ ἔμ-
προσθεν καὶ ὄπισθεν *ἢ τὸ ἄνω καὶ κάτω, καὶ δεξιὸν καὶ ἀριστερόν. τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπὶ τοῦ κεῖσθαι, *καὶ
ποτὲ μὲν λέγεται συνήθως, ὅταν πλάτος ἐπιδέχηται τὰ κείμενα, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνακεῖσθαι· ποτὲ
δέ, διὰ τῶν σχημάτων τῆς λέξεως, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐμφαίνεται· σημαίνεται δὲ ὑπερβολὴν κατὰ τὴν δοκοῦσαν σύγ-
κρισιν, ὡς ὅταν ὑπτιώτερον σκάφος λέγηται. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἐν τῷ κεῖσθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον
ἐστίν. ἡ γοῦν ἐπιφάνεια καὶ ἡ γραμμὴ καὶ τὸ σημεῖον, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἐν τῷ κεῖσθαι ἀσωμάτων ἐστίν, οὐκ ἔχει
τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ὥσπερ δὲ ἡ μὲν ποίησις καὶ ἡ πεῖσις ἐν τοῖς πρός τι ἦν, τὸ δὲ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἰδίας 4
Γ ἔτυχε κατηγορίας, οὕτως ἡ μὲν θέσις, τῶν πρός τι ἐστί, τὸ δὲ κεῖσθαι, ἴδιόν τι γένος ἐχαρακτήρισε, πο-
λὺ διάφορον τοῦ πρός τι. Δεῖ δὲ λοιπὸν καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ κεῖσθαι, τήν τε κατὰ τὰς εἰδοποιοὺς δια- 5
φορὰς ἐπισκέψασθαι, καὶ τὴν κατ' ἄλλους τρόπους, κἂν μὴ εἰδοποιούς, ἀλλὰ χωρίζοντάς γε τὰ ὑπ'
αὐτὸ τεταγμένα. τῶν τοίνυν ἐν τῷ κεῖσθαι θεωρουμένων, τὰ μέν ἐστι φύσει, ὡς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα
ἐν τοῖς οἰκείοις ἱδρυμένα τόποις, καὶ ὁ οὐρανὸς τὴν ἀνωτάτω χώραν ἐπέχων· τὰ δέ, θέσει, ὡς ἀνδριάν-
τες, καὶ ἔπιπλα, καὶ σκηνή, καὶ ὅλως τὰ κατὰ τέχνην τινὰ ἢ χρείαν τεθειμένα. ἔτι δὲ τὰ μέν, ἐν στάσει ἔχει τὴν θέ-
σιν, ὡς ἡ γῆ, καὶ τὰ ἑστῶτα τῶν στοιχείων· τὰ δέ, ἐν κινήσει, ὡς αἵ τε τοῦ οὐρανοῦ περιφοραὶ ἐν ἀλλήλαις ἐ-
νιδρυμέναι, καὶ τῶν στοιχείων τὰ κινούμενα. καὶ τῶν κινουμένων δὲ καὶ ἑστώτων, τὰ μέν, ἀΐδιον ἔχει τὸ κεῖ-
σθαι, ὡς τὰ ἀΐδια τῶν σωμάτων· τὰ δέ, ἔγχρονον, ὡς τὰ ἐν μέρει χρόνου ὑφεστῶτα. Δοκεῖ δέ φησιν ὁ
Ἰάμβλιχος, πᾶν ἐν τῷ κεῖσθαι, ἐν τόπῳ τινὶ τὴν ἵδρυσιν ἔχειν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει γε τὴν αὐ- 6
τὴν τοῦ γένους φύσιν, καὶ τὰ ἐν δυνάμεσιν ἱδρυμένα. κεῖται γὰρ ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ζωῇ,
τὴν ἕδραν ἔχοντα. καὶ γὰρ ταῦτα ὑπὸ τῆς ζωῆς ἀνέχεται· ὅσα τε ἐν τοῖς κυριωτάτοις αἰ-
τίοις πανταχόθεν συνέχεται, κεῖσθαι ἐν ἑαυτοῖς εἰκότως ἂν νομισθείη. μήποτε δὲ οὐ πᾶσαν

θωΰειν, βαθύνεσθαι, καὶ ἀριθμεῖν, καὶ χρονίζειν, καὶ κινεῖν, καὶ λέγειν, καὶ τὰ τούτοις παραπλησίως ἀντικείμενα. κατὰ δὲ ποιότητα, λευκαίνειν, λευκαίνεσθαι, ὑγιάζειν, ὑγιάζεσθαι. κατὰ δὲ τὸ πρός τι, διπλασιάζειν, διπλασιάζεσθαι. κατὰ δὲ τὸ κεῖσθαι, ἀνακλίνειν, ἀνακλίνεσθαι. κατὰ δὲ τὸ ἔχειν, θωρακίζειν, A
56 θωρακίζεσθαι. Πέρας δὲ τοῦ μὲν ποιεῖν, ἔργον, ἢ εἶδος· ἔργον μέν, ὃ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχει, ὡς ἡ ὄρχησις τοῦ ὀρχουμένου· εἶδος δέ, τὸ μετὰ διαμένον ἀποτέλεσμα, ὡς τοῦ ζωγραφοῦντος ἡ μορφή. τοῦ δὲ πάσχειν πέρας, ὅπερ καὶ τοῦ ποιεῖν. ζητεῖται δὲ πότε περιγράφεται τὸ ποιεῖν καὶ μεταβάλλει εἰς τὸ πεποιηκέναι· καὶ οἱ μέν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔλεγον τοῦ ποιεῖν· οἱ δέ, ἐν τῷ μετὰ τὸν ἔσχατον πρώτῳ. τὸν γὰρ ἔσχατον, ἔτι ἐν τῷ ποιεῖν εἶναι. κοινὴ δὲ ζήτησις περὶ τοῦ ἱσταδιακότος, καὶ [illegible], καὶ τεθνηκότος. μήποτε δὲ τὸ πέρας τοῦ ποιεῖν ἐστι, τὸ πρώτως πεποιηκέναι, οὐκ ἐν χρόνῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τῆς κινήσεως πέρας, ὃ κίνημα καλοῦμεν. παράκειται δὲ παρὰ μὲν τὸ ποιεῖν, ποίησις ποιοῦν· παρὰ δὲ τὸ πάσχειν, πεῖσις πάσχον. καὶ ἐπὶ μὲν τούτων, ἡ ποίησις καὶ ἡ πεῖσις. ἤδη δὲ
57 πρός τι κατηρίθμηται, ὡς καὶ ἐπὶ τὸ κεῖσθαι, ἡ θέσις. Παρατηρεῖν δὲ δεῖ καὶ πότε ὀρθόν ἐστι καὶ πότε ὕπτιον τὸ ἐνέργημα ἢ πάθος. αὐτίκα τὸ μὲν λυπεῖν, ὀρθὸν τοῖς πολλοῖς δοκεῖ· τὸ δὲ λυπεῖσθαι, ὕπτιον. οὐ μὴν ἀεὶ τοῦτο συμβαίνει, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τύπτοντος καὶ τυπτομένου. ἐνδέχεται γοῦν μὴ ἀεὶ συνεῖναι τὸν λυποῦντα, διὰ τὸν ἀποθανόντα υἱόν, εἰ ἐπ' αὐτῷ τις λυποῖτο. ἐνδέχεται δὲ καὶ μὴ λυπεῖσθαι, εἰ μὴ ἄρα ἡ φαντασία ποιητικὴ οὖσα, καὶ αὐτὴ αἴτιον ἐπιμένει. ἔστι δὲ ὅταν καὶ παυσαμένου τοῦ ποιοῦντος, πάσχει τὸ πάσχον, ἐπιμενούσης τῆς διαθέσεως, ὡς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ πυρὸς θερμαινομένου, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πυρὸς ἔτι πάσχοντος τὸ θερμαίνεσθαι. δῆλον γὰρ τὸ πάσχειν τὸ μέν, περὶ ποιοῦντος συνηρτημένον, τὸ δέ, κατὰ τὴν διάθεσιν θεωρούμενον. ἴσως δὲ καὶ ἐνταῦθα ἔνδον συνίζηται τὸ ποιοῦν, ἤτοι ἡ φαντασία, ἢ τὸ ἔξωθεν ἐγγινόμενον πῦρ. τοῖς οὖν πράγμασιν, ἀλλ' οὐ ταῖς λέξεσιν ἐν τῇ τούτων ἐπικρίσει ἀκολουθεῖν καλόν. πολλὴ δὲ ἡ τούτων ἐξεργασία παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς· ὧν ἐφ' ἡμῶν καὶ B
ἡ διδασκαλία, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν συγγραμμάτων ἐπιλέλοιπεν, ἀλλ' ἐπείπερ περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν αὐταρκῶς εἴρηται, καιρὸς ἂν εἴη μεταβαίνειν ἤδη, καὶ ἐπὶ τὰ λειπόμενα τῶν γενῶν.

Quæ in commentarijs Simplicij in prædicamentum κεῖσθαι annotanda occurrunt.

1 De ordine huius prædicamenti, & cur τὸ κεῖσθαι, τοῦ ἔχειν præposuerit Aristoteles, Archytas uerò contrà postposuerit.

2 Notionem τοῦ κεῖσθαι quomodo Aristoteles subiecerit, & qua ratione exquisitius & distinctius explicetur: ubi duplex eius notio traditur, altera τοῦ ἁπλῶς, altera τοῦ κατ' ἐπικράτειαν.

3 Symptomatum seu consequentium τοῦ κεῖσθαι consideratio.

4 Vt quamuis actio & paßio in prædicamento ad aliquid sunt, agere tamen & pati propria constituerunt prædicamenta, ita etsi positio sit ad aliquid, tamen Poni propriũ per se prædicamentũ facit.

5 Differentiæ τοῦ κεῖσθαι expositæ.

6 An ea quæ in potentijs & uita & principalibus causis consistunt, propriè posita esse dicantur.

7 Quibus cõueniat τὸ κεῖσθαι, & quibus nõ: & quomodo alijs simpliciter adsit, alijs multipliciter.

8 Archytas quasnã differentias τοῦ κεῖσθαι faciat.

9 Plotini rationum confutatio, quibus hoc prædicamentum superuacaneum esse docere conatur.

10 Iamblichi quædam annotatio, quæ multiplicem τοῦ κεῖσθαι significationem introducere uidetur, à Simplicio examinata.

Περὶ τοῦ κεῖσθαι.

1 Μετὰ δὲ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, τὸ κεῖσθαι τέθεικεν· ὁ δὲ Ἀρχύτας, τὸ Z
ἔχειν. ὁ μὲν γοῦν, ἐπειδὴ εἰς τὸ τέλος εἶναι τοῦ ποιεῖν ἢ τοῦ πάσχειν, τὸ κεῖσθαι. ἢ γοῦν τίθησί τι, ἢ τίθεται, ἵνα οὕτως τὸ κεῖσθαι γένηται. ἔστι δὲ τὸ μὲν τιθέναι, ποιεῖν, τὸ δὲ τίθεσθαι, πάσχειν. ἢ ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ἕκαστα ἐν τοῖς οἰκείοις, ἢ ἀλλοτρίοις τόποις κείμενα, ποιεῖ καὶ πάσχει, διὰ τοῦτο περὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν συνῆψε τὸ κεῖσθαι, κατά γε τοῦτο, καὶ προηγεῖσθαι ὀφεῖλον αὐτῶν· καὶ διότι πρώτη σχέσις ἐστὶ παντὸς σώματος, ἡ πρὸς τὸ δεχόμενον αὐτοῦ τὴν θέσιν· ἕπεται οὕτως δέχεται τὴν τῶν ἐπικτήτων ἕξιν. Ἀρχύτας δὲ ἀπιδὼν εἰς τὰς σχέσεις, τήν τε ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς ἕτερον, καὶ τὴν ἀφ' ἑτέρων πρὸς αὐτό· καὶ ὅτι κατὰ ταύτην μέν, τὸ ἔχειν, κατ' ἐκείνην δέ, τὸ κεῖσθαι γίνεται, προετίμησε τὸ ἔχειν τοῦ κεῖσθαι, διότι ἀξιωτέρα πως ἐστίν, ἡ ἀφ' ἑτέρων πρὸς ἑαυτὰ σχέσις, τῆς ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς ἕτερα· καὶ διότι ἐνέργειαν μᾶλλον ἐμφαίνει τὸ ἔχειν, ἤπερ τὸ κεῖσθαι· καὶ διότι κοινότερόν ἐστι τὸ ἔχειν τοῦ κεῖσθαι. οἰκείως δὲ ἑκάτερος ταῖς ἑαυτοῦ περὶ τῶν γενῶν τούτων ὑποθέσεσι, καὶ τὴν τάξιν αὐτοῖς ἐπιτέθεικεν. ὁ μὲν γὰρ Ἀρχύτας, τὰ καθαρὰ γένη τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐν τοῖς ἀρχηγικωτάτοις θέμενος, τοῦ μὲν ποιεῖν, ἐν τῷ θεῷ, τοῦ δὲ πάσχειν, ἐν τῇ ὕλῃ,

A γεῖσις πάθος, πῶς ἐν τοῖς φυσικοῖς ποιητικὴ λέγεται αἰτία; ἀλλὰ καὶ ἡ στέρησις φησὶν Ἰάμβλιχος,
αἰτία γίνεται ποιητική, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ εἴδους παρουσία· καὶ γίνεται ἄλλο μὲν αὐτὴ ἡ στέρησις, ἄλλο
δὲ, τὸ ἐστερημένοις, ὥστε καὶ* ἐπὶ ταύτης ὑπ' ἄλλου γίνεται, καὶ ἐν τῷ ἐστερημένῳ πεῖσις ὁρᾶται, *ἐπεὶ αὕτη
προηγουμένου ποιητικοῦ τοῦ στερήσεως αἰτίου. καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδείας δὲ καὶ ἀναπληρώσεως, ὁ αὐτός
ἐστι λόγος. ἐν ἄλλῳ μὲν γάρ ἐστι τὸ ἀναπληροῦν, ἐν ἄλλῳ δὲ, τὸ ἀναπληροῦσθαι· καὶ ἐν ἄλλῳ μὲν, τὸ
ἐνδεῶς ἔχειν, ἐν ἄλλῳ δὲ, τὸ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐνδείας ἀπεργάζεσθαι. Πρὸς δὲ ταῦτα οἶμαι ζητεῖν ἄξιον,
τίς ἂν εἴη ποιητικῆς στερήσεως αἰτία ἄλλη παρὰ τὴν ἐν τῷ ἐστερημένῳ. ἆρα τὸ ἐναντίον ἐστὶν αἴτιον
τὸ φθεῖρον τὸ ἑαυτῷ ἐναντίον, ἢ τοῦτο μὲν κατὰ συμβεβηκός· ἡ δὲ τοῦ γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐν τῇ ὑπὸ σε-
λήνην ἀνάγκη, ὥσπερ τοῦ παρουσίας τῶν εἰδῶν αἴτια ἄπαυστα προηγούμενα, οὕτως καὶ τοῦ ἀπουσίας,
ἅπερ οἱ μυθοπλάσται τοῖς μυθικοῖς δημιουργικοῖς εἰς πόλεμον αἰτίοις ἀντιτάττουσι. τὸ δὲ ποίημα
τοῦτο, ἀντιτακτέον ἂν τῷ* πρώτῳ τοῦ ποιεῖν εἴδει, τῷ κατὰ τὸ ποιητικὸν θεωρουμένῳ. καὶ τοῦτο γὰρ *δευτέρῳ
κατὰ τὸ εἰς οὐσίαν ἄγεσθαι ἀφορίζεται· ὡς γὰρ τὸ οἰκοδομεῖν ἰδίως καλεῖται ποιητικὸν, οὕτως καὶ τὸ
οἰκοδομεῖσθαι ποίημα λέγεται. ὅσα δὲ καὶ οἷα ἀποδέδωκα μὲν ἤδη ταῖς ποιητικαῖς ἐνεργείαις, εἴτε
θεῖα, εἴτε ἀνθρώπινα, εἴτε τεχνητὰ, εἴτε ἐπιστητὰ, εἴτε ἄλλως ὁπωσοῦν διαιρούμενα, τοσαῦτα καὶ
τοιαῦτα ἀποδίδοσθαι χρὴ τοῖς ποιήμασι τοῖς ἀπὸ τῶν ποιήσεων ἀποτελουμένοις. δῆλον γὰρ ὅτι μετὰ παι-
θοῦς ποιεῖται τὰ ποιούμενα. τοιαύτη μὲν δὴ τις ἡ τοῦ πάσχειν, ὥσπερ τοῦ ποιεῖν, διαίρεσις ὑπὸ τοῦ Ἀρ-
χύτου παραδέδοται. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ, τὰ πάθη ὧδέ πως διαιρεῖ· πάθος 52
μὲν λέγεται, ἕνα μὲν τρόπον, ποιότης, καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται, οἷον τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν,
καὶ τὸ γλυκὺ, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ βαρύτης, καὶ κουφότης, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἕνα δὲ, αἱ τούτων
ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις, καὶ κινήσεις, καὶ μάλιστα αἱ λυ-
B πηραὶ καὶ αἱ βλαβεραί. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν, πάθη λέγεται. τούτων δὴ τὸ μὲν
πρῶτον αὐτὸ οἶμαι τὸ παθητικὸν ἀποτέλεσμα, καλεῖ πάθος· τὸ δὲ δεύτερον, τὴν κίνησιν τὴν πα-
θητικήν. τὸ δέ γε τρίτον καὶ τέταρτον, τῇ κατὰ τὴν συνήθειαν ὀνομασίᾳ προσκέχρηται. ἀλλὰ μέχρι μὲν
τούτων, τὰ δύο γένη ὅλα καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς εἴδη πόσα τε καὶ τίνα ἐστὶν, ἱκανῶς τεθεωρήκαμεν, ὥς γε αὐ-
τὰ καθ' ἑαυτὰ ἑκάτερα συλλαβεῖν. Δεῖ δὲ καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα αὐτῶν σύμμιξιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ καὶ 53
» ταύτην σαφῶς τοῖς ἁπλοῖς Ἀρχύτας παραδέδωκε λέγων· Τὸ μὲν, ἐστὶ ποιέον, τὸ δὲ, πάσχον, ἔτι ἐν τοῖς
» φυσικοῖς. ποιέον μὲν, ὁ θεός, πάσχον δὲ, ἁ ὕλα· καὶ ποιέον δὲ καὶ πάσχον, τὰ στοιχεῖα. σαφοῦς δὲ ὄντος τοῦ
λεγομένου, παραδείγματα ἀρχικώτατα παρέθετο, ποιεῖν μὲν τὸν θεὸν εἰπὼν, ᾧ καὶ τὰ ἄλλα τὰ
ποιητικὰ αἴτια συνέπεται· πάσχειν δὲ τὴν ὕλην, δι' ἣν καὶ τὰ ἄλλα μετέχει τοῦ πάσχειν· καὶ ποιεῖν δὲ καὶ
πάσχειν τὰ στοιχεῖα, ὡς ἂν δὴ μετέχοντα καὶ ὕλης καὶ εἴδους. περὶ δὲ τοῦ πρὸς ἄλληλα αὐτῶν σχέσεως, ζη-
τοῦσί τε λέγουσιν, ὅτι ἀντιθέτως μὲν λέγεται, ἐναντία δὲ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ Ἀνδρόνικος ᾤηθη. πῶς γὰρ
οἷόν τε τὸ ἐναντίον, ἀποτέλεσμα τοῦ ἐναντίου γίνεσθαι; Λοιπὸν δὲ ἄξιον, καὶ εἴρηται πρότερον, ἀλ- 54
λὰ καὶ ἐνταῦθα ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενῶν, οὕτως καὶ ἐπὶ τούτων μετὰ τὴν ἄλλην τεχνο-
λογίαν τὰ παρακολουθοῦντα θεωρῆσαι. ἔστι τοίνυν ἐναντίωσις, ἐν τῷ ποιεῖν καὶ ἐν τῷ πάσχειν·
καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐναντίων, τὰ μὲν, ἔχει μεταξὺ, τὰ δὲ, οὐκ ἔχει. τὰ μὲν δὴ κατὰ ἐναντίας ποιότητας
ἐναντία, ὡς τὸ θερμαίνειν τῷ ψύχειν, καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι. καὶ ὧν αἱ ποιότητες
ἔχουσί τι μεταξὺ, τούτων καὶ τὰ ἐν τῷ ποιεῖν καὶ ἐν τῷ πάσχειν ἔχει τι μεταξὺ, ὡς τὸ χλιαίνειν
ἢ ἐρυθραίνειν· ὧν δὲ οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ ταῦτα, ὡς τὸ ὑγιάζειν καὶ νοσάζειν. καίτοι γε οἱ ἰατροί, καὶ
ὑγείας καὶ νόσου μέσην τιθέασι τὴν οὐδετέραν κατάστασιν. ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον
τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. οὐκ ἐπὶ πάντων δέ ἐστι ταῦτα. ἐπὶ γὰρ τοῦ φρονεῖν φησὶν Ἰάμβλιχος, τοῦ
Γ ἐπὶ τοῦ τελείου φρονήσεως, οὐκ ἂν εἴη ταῦτα· τὸ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀτελοῦς ἐπιδέχεται. μήποτε δὲ καὶ ἐπὶ
πάντων τῶν τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδεχομένων, τὰ μὲν μάλιστα οὐκ ἐπιδέχεται, τὰ δὲ ἀτελῆ, ταῦ-
τά ἐστι τὰ δεχόμενα. ἀλλ' ἴσως ὧδε διαιρετέον· τὰ μὲν ἐν τοῖς γένεσιν ἐκείνοις ἔχοντα τὸ ποιεῖν καὶ τὸ
πάσχειν, ἐν οἷς ἐστι, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεται, ὥσπερ ἐν ποιότητι, τὸ λευκαίνειν καὶ λευκαίνε-
σθαι. ὅσα δὲ ἐν γένεσιν ἐστι τοῖς μὴ ἐπιδεχομένοις τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οἷον ἐπὶ ποσῷ, τὸ ἀριθμεῖν
καὶ μετρεῖν, ταῦτα οὐκ ἐπιδέχεται. ἀλλ' οὐδὲ τὸ γεννᾶν καὶ τὸ γεννᾶσθαι, ἤ τι ὅλως τῶν ἐν οὐσίᾳ λε-
γομένων. καὶ τοῦτο εἰκότως· τὸ γὰρ ποιεῖν, ἐνεργεῖν ἐστιν· ἡ δὲ ἐνέργεια, ὁμοειδής ἐστι τῇ ὑπάρξει, ἧς ἐστιν ἐνέρ-
γεια. Καὶ καθ' ἑκάστην δὲ τῶν κατηγοριῶν θεωρεῖται τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν. καὶ γὰρ ἑκάστη, ὥσπερ 55
οὐσία τις οὖσα καὶ ὕπαρξις, ἔχει τινὰ οἰκείαν τοῦ ἑαυτῆς ὑπάρξεως ἐνέργειαν, καὶ τὸ μὲν κατ' οὐσίαν
ποιεῖν, ὡς τὸ ἀνθρωποποιεῖν, οἰκοδομεῖν, ναυπηγεῖν· τὸ δὲ κατ' οὐσίαν πάσχειν, ἀνθρωποποιεῖσθαι, οἰ-
κοδομεῖσθαι. ἐνταῦθα δὲ ἐφίσταιεν ὁ Ἰάμβλιχος, μήποτε ταῦτα εἰς οὐσίαν ἄγεσθαι ῥητέον, ἀλλ'
οὐ πάσχειν κατ' οὐσίαν, διότι, ὡς ἔλεγον πρότερον, εἶναι δὴ καὶ οὕτως πάσχειν. κατὰ τὸ ποσὸν
δὲ ποιεῖν ἐστι, καὶ πάσχειν, οἷον μεγεθύνειν, μεγεθύνεσθαι· πλατύνειν, πλατύνεσθαι· βα-
θύνειν

γάκις, καὶ ὑπ' ἐκείνων τρεπόμενον, εἰκότως ἂν ἐν τῷ πάσχειν τεθείη. ἔτι δὲ τὸ ἀντικείμενον τῷ εἴδει, καὶ Δ
τὸ ὡς ὑλικὸν ὑποκείμενον μορφῆς τε μεταλαμβάνον, καὶ δύναμιν ἔχον τοῦ τελειοῦσθαι, καὶ τὸ ὑποδεχόμενον πάντα ἐν ἑαυτῷ, καὶ τοῦτο ἂν κοινότητα τοῦ πάθους εἴη γνώρισμα. εἰ δὲ καὶ τὴν ὑπὸ σελήνην τῶν ὑλικῶν στοιχείων σύστασιν ὡς παθητὴν ὑποτιθείη πρὸς τὴν ποιητικὴν τοῦ οὐρανοῦ αἰτίαν, καὶ οὕτως ἂν ἔχοι τι δείκνυναι κοινὸν ἐν τῷ παντὶ, καὶ ἐν ἑνὶ εἴδει τῷ ποιοῦντι, καὶ τὸ πάσχειν δυνατὸν θεωρεῖν. καὶ γὰρ ἡ φύσις ποιοῦσα εἰς ἑαυτὴν, καὶ ὑφ' ἑαυτῆς πάσχει· καὶ καθὸ μὲν τοὺς λόγους ἐπιτίθησι τοῖς γινομένοις, ποιητικὴν αὐτὴν ἀφοριζόμεθα· καθὸ δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν λόγων τούτων αὐτὴ παρ' ἑαυτῆς ὑποδέχεται, πάσχειν εἰκότως λέγεται. καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς δὲ καὶ εἰ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐπὶ ταύτης διῄρηται πολὺ τὸ παθητικόν. καθ' ἑτέραν δὲ αὖθις ἀναλογίαν, καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς ψυχῆς νοῦ θεωρεῖταί τις ἡ κατὰ τὸ πάθος ὑποδοχὴ τῶν τελειοτέρων νοήσεων. καὶ ὅλως ἐν πᾶσιν ἐν οἷς τὸ μέν ἐστι τελειότερον, τὸ δὲ ἀτελέστερον· καὶ τὸ μὲν ἀπεργάζεται τὴν τελείωσιν, τὸ δὲ ὑποδέχεται ταύτην, θεωρεῖταί τις ἀναλογία πάθους, καθ' ἣν τὸ μὲν ἐμποιεῖ τὸ τέλειον εἶδος, τὸ δὲ εἰσδέχεται τοῦτο ἐν ἑαυτῷ, ἀεὶ μέντοι ἀπ' ἄλλων ἐνδίδοται ἡ τοιαύτη μετουσία τοῦ πάθους, κἂν ποτε δοκῇ ἀφ' ἑαυτοῦ τι πάσχειν, οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνεται τὸ τοιοῦτον. οὐ γὰρ κατὰ ταυτὸν τῶν ἐν ἑαυτῷ πάσχει τι, καὶ τὴν αἰτίαν ἑαυτῷ παρέχει τοῦ πάσχειν, ὥστε καὶ οὕτως ἀφ' ἑτέρου γίνεται τὸ πάθος. ἡ μὲν γὰρ δραστήριος ἐνέργεια, δύναται καὶ ἑαυτῆς εἶναι αἰτία, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ἄρχεσθαι· τὸ δὲ πάθος ἀτελὲς ὂν πάντη, οὐ πέφυκε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γένεσιν ἐξηγεῖσθαι. εἰ γὰρ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐνεργεῖν ἔχον, τὸ ποιητικόν ἐστι, τὸ πάσχον ἀπολειπόμενον πάσης αἰτίας, οὐδὲ τὴν τοῦ πάσχειν αἰτίαν ἐν ἑαυτῷ ἔχει· οὐδὲ ἂν οὖν ἔσται πάθημα ἀπόλυτον, ὥσπερ ἦν ἀπόλυτον ἐνέργημα τὸ βαδίζειν, καὶ τοῦτο εἰκότως. τὰ μὲν γὰρ κρείττονα, ἀπολελυμένα τῆς πρὸς ἕτερα σχέσεως, αὐτάρκη καθ' ἑαυτὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὑπάρχει· τὰ δὲ χείρονα δεῖται τῶν κρειττόνων πρὸς τὸ ὑποστῆναι, καὶ ἐν E
τῷ ἐξηρτῆσθαι ἐκείνων, καὶ παρ' αὐτῶν δέχεσθαι τινὰ μετουσίαν, τοῦ εἶναι μεταλαμβάνει. χρὴ δὲ μὴ ὁμοίως τοῖς ἐπὶ τοῦ ποιεῖν διατάττεσθαι, ὅτι καὶ τῶν παθημάτων, τὰ μέν ἐστιν ἀπόλυτα,
51 τὰ δὲ, ὑπ[illegible]. ἀεὶ γὰρ συνήρτηται τοῖς ποιοῦσι τὰ πάσχοντα. Ἐπεὶ δὲ διάκρισιν Ἀρχύτας τοῦ πάθους καὶ τοῦ πεπονθότος καὶ τοῦ ποιήματος καὶ παθήματος παραδέδωκεν, ἄξιόν ἐστι μηδὲ ταύτην παραλιπεῖν ἀνεξέταστον. λέγει δὲ ὧδε· τὸ δὲ πάθος τοῦ πεπονθότος διαφέρει. πάθος μὲν γὰρ γίνεται μετ' αἰσθήσεως, οἷον, θυμός, ἁδονά, φόβος. πεπονθέναι δὲ δύναταί τι καὶ ἄνευ αἰσθήσεως, οἷον ὁ κηρὸς τακείς, καὶ ὁ πηλὸς ξηρανθείς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποίημα τοῦ πεπονθότος. τὸ μὲν γὰρ ποιηθὲν, καὶ πέπονθέ πως· τὸ δὲ πεπονθὸς, οὐκ εὐθέως πεποίηται. δύναται γὰρ πεπονθέναι τι καὶ κατ' ἔνδειαν καὶ κατὰ στέρησιν. ἐν δὲ τούτοις, πάθος μὲν ὁ Ἰάμβλιχος ἀκούει, τὸ μετ' αἰσθήσεως καὶ ἀντιλήψεως, ἐν τῷ ἀλλοιοῦσθαι μόνον, τά τε τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ζώων, καὶ εἴ τινα τούτων ἐστὶν ἀνωτέρω μετὰ συναισθήσεως, ἢ ἄλλης τινὸς παρακολουθήσεως γινόμενα πάθη περιέχον, ὅπερ καὶ ἀντιτίθεσθαί φησι τῷ πρώτῳ γένει τοῦ ποιεῖν. ὡς γὰρ ἐκεῖνο ἐν τῷ θεωρεῖν προεστάτει, οὕτως καὶ τοῦτο ἐν τῷ πάσχειν μετὰ τῆς οἰκείας γνώσεως ὑποτίθεται, ἣν καλεῖ συναίσθησιν. διαιρεῖται δὲ τοῦτο κατ' εἴδη τῆς συναισθήσεως πολυειδῶς. καὶ γὰρ ταῖς δυνάμεσι τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ζωῆς παρακολουθούσης παραδιδόναι χρὴ, καὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζώων αἰσθήσεσι τὴν ἐπιβάλλουσαν ἀποδιδόναι χρή. καὶ ἐπὶ τῶν ἀμυδρὰν ἐχόντων φυσικὴν ἀντίληψιν τοῦ πάσχειν, ἐσχάτην τινὰ τίθεσθαι δεῖ συναίσθησιν. καὶ οὕτως φησὶν ὅλον ἡμῖν τοῦτο τὸ γένος τοῦ πάσχειν, παρ' ἐκεῖνο τὸ πρῶτον τοῦ ποιεῖν γένος εἴληφε τὴν ἀντίθεσιν. τὸ δὲ πεπονθὸς φησὶν εἶναι, ὅπερ ἐν μὲν τῷ γίνεσθαι, οὐ συνεμφαίνει τὸ πάθος· μετὰ δὲ τὸ γεγονέναι, εὔδηλος αὐτοῦ γίνεται ἡ ῥοπή, ὥσπερ τὸ τετηκέναι τὸν κηρὸν, ἢ τὸν πηλὸν ἐξηράνθαι. διόπερ καίτοι διὰ πάθους ὁδεύων, καὶ τοῦτο ὅμως κατὰ τὸ πε- Z
πονθέναι αὐτὸ χαρακτηρίζει. ἔστι δὲ τοῦτο ἄνευ αἰσθήσεως πάντα περιέχον, οἷά τέ ἐστιν ἐν τῇ φύσει παθήματα, καὶ ὅσα ἐν τοῖς φυσικοῖς στοιχείοις, ἔν τε τοῖς συνθέτοις καὶ τοῖς ἁπλοῖς σώμασιν, αἱ ἀπαρακολούθητοι γίνονται ἀλλοιώσεις πᾶσαι αὗται, κατὰ τὸ πεπονθέναι χαρακτηρίζονται. γένοιντο δὲ ἂν καὶ τούτου πολυειδεῖς διαιρέσεις, εἴγε τὰ τεμνόμενα, καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἀλλοιούμενα, καὶ ἄλλως πολλαχῶς ἐν τῷ πεπονθέναι θεωρούμενα, καθόσον ἐστὶ σώματα, ἐννοεῖν ἐθέλοιμεν. ἀντιτίθεται δὲ τοῦτο τὸ γένος πρὸς τὰς τῶν ἀψύχων ποιήσεις· τὸ δὲ ποίημα τοῦ πάθους, διαφέρειν φησὶ, οὐχ ᾗ τινὲς οἴονται, τῷ τὸ μὲν, ἀπ' ἄλλου ἐνεργήσαντος γίνεσθαι, τὸ δὲ, οὐδαμῶς. οὐ γάρ ἐστί τι ὅλως πάθος ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐπεὶ τὰ ποιήματα εἰς οὐσίαν συντελεῖ, τὰ τούτοις ἀντιδιαστελλόμενα παθήματα εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἀποτελευτῶντα, ἐξίστησιν ἀπὸ τοῦ εἶναι. διττῆς δὲ οὔσης τῆς οὐσίας, τῆς μὲν, κατὰ τὸ εἶδος, τῆς δὲ, κατὰ τὸ ὑλικὸν καὶ ὑποκείμενον, διτταὶ καὶ αἱ φθοραὶ λέγονται· ἡ μὲν κατὰ στέρησιν ἀπουσίαν οὖσαν τοῦ εἴδους, καὶ ἔκστασιν τοῦ κατὰ τοῦτο εἶναι παρεχομένην· ἡ δὲ, κατ' ἔνδειαν τῆς ἐπιρρεούσης τοῖς ὑλικοῖς ἀποπληρώσεως, καὶ κατ' [illegible] τῆς ἐν αὐτοῖς ὕλης. ἀλλ' εἰ ἡ σύ-

A καὶ πάσχειν, κατὰ τὸ τύπτειν καὶ τύπτεσθαι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο κατηγορίας εἶναι, κατά τε τὴν καθ' ἑαυτὰ ὑπόστασιν, καὶ κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν. μετὰ δὲ τὰς τοιαύτας ἀπορίας τε καὶ λύσεις, ἤδη τὴν θεωρητικωτέραν τεχνολογίαν μετελθὼν ὁ Ἰάμβλιχος, καὶ περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, τίνα τε ἔχει καθ' αὑτὰ ὑπόστασιν, καὶ ὅπως συνήρμοσται πρὸς ἄλληλα, καὶ ἤδη ποῖα καὶ τίνα διατείνει ἑκάτερον. Ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Πλάτωνος περὶ τοῦ ποιεῖν ἐννοίας· ὃς τὸ ποιοῦν τοῦ αἰτίου ὀνόματι δια- 48
φέρειν φησί. ὅτι μὲν γὰρ τὸ ποιητικὸν αἴτιον τὸ ποιοῦν ἐστι, πρόδηλον. πῶς δὲ οὐχὶ τινὸς αἰτίας, ἀλλὰ τοῦ αἰτίου ἁπλῶς, οὐδὲν διαφέρειν φησὶ τὸ ποιοῦν; ἢ ὅτι κυρίως αἴτιον τὸ ποιοῦν ἐστιν; ὕλη μὲν γὰρ καὶ εἶδος, συναίτια μᾶλλόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ αἴτια. τὸ δὲ παράδειγμα καὶ τὸ τέλος, οὐ τοῦ ἀποτελέσματος, προσεχῶς* δέ· ἀλλὰ τοῦ ποιοῦντος τοῦ ποιεῖν ὄντα αἴτια, πρός τι ἂν λέγοιτο τοῦ γινομένου κυρίως. τὸ δὴ *γὰρ
ποιοῦν ἂν εἴη τὸ μάλιστα αἴτιον, ὥστε ἀκριβεῖ λόγῳ ἡ περὶ τοῦ ποιεῖν θεωρία, περὶ αἰτίου ἐστίν. ὅσα δὴ τὰ αἴτια καὶ ὁποῖα, καὶ ὅσα ἔχει διαφέροντας τρόπους, καὶ τίνα μὲν αὐτῶν πρῶτα, τίνα δὲ δεύτερα, ἢ τρίτα, πάντα ταῦτα, καὶ ἤδη τὸ ποιεῖν οἰκείως μετεπακτέον. Πάλιν τοίνυν, ἐπειδὴ αἱ μὲν, 49
τῶν ἀσωμάτων αἰτιῶν εἰσιν ἐνέργειαι, ἤτοι τῶν καθ' αὑτὰ κεχωρισμένων, ἢ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιχόντων, καὶ ἀχωρίστων τοῦ παντός, ὥσπερ αἱ τοῦ οὐρανοῦ εἰς ἅπαντα τὰ ὑπὸ σελήνην γιγνόμενα· αἱ δὲ, τῆς φύσεως κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους· αἱ δὲ, τῶν μεριστῶν εἰδῶν, διήκει καὶ διὰ τούτων ὅλον τὸ ποιεῖν, καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ θεωρία, καθ' ἕτερον δὲ διῃρημένον, ἐπειδὴ τῶν ἐνεργειῶν, αἱ μέν εἰσι καθαραὶ καὶ ἄμικτοι πρὸς πάντα τὰ* ἄϋλα γένη· αἱ δὲ, σύμμικτοι πρὸς τὰ ἄλλα, αἳ τινὲς καὶ τὴν συμπλοκὴν *ἄλλα
ποιοῦνται πολυειδῶς· αἱ δὲ, ἔσχαταί εἰσι, πρὸς τὰ παθήματα ἤδη κοινωνοῦσιν, ἔσται καὶ τοῦ ποιεῖν ἀρχαί τε καὶ μέσα καὶ τέλη, κατὰ πάσας τὰς τοιαύτας διαφοράς. ἐπεὶ δὲ τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἐστὶ γεννητικά, τὰ δὲ εἰδοποιά, τὰ δὲ, τελεσιουργά· καὶ τούτων τὰ μὲν, συνεκτικά· τὰ δὲ, διακριτικά· τὰ
B δὲ, ἄλλην τινὰ ἔχοντα ἐν τοῖς οὖσι τάξιν, ἔσται καὶ κατὰ ταύτην τούτων τὸ ποιεῖν κυρίως λεγομένοις. ἔτι δὲ, τὰ μέν ἐστι φυσικά, ὡς τὸ θερμαίνειν, ψύχειν· τὰ δὲ, τεχνικά, οἷον, ἰατρεύειν, τεκταίνειν· καὶ τὰ μὲν, πεπερασμένα, ὡς τὰ ἐν ταῖς τέχναις· τὰ δὲ, ἄπειρα καὶ ἀκατάπαυστα, ὡς ἤδη τῶν θείων ποιήσεων καὶ τῶν οὐρανίων, εἴπερ ἀΐδιος ὁ κόσμος ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶναι τινὰ ἀπεργάζοιτο, ὥσπερ ὁ ἥλιος τῷ εἶναι φωτίζει, εἴτε τῷ νοεῖν ποιεῖ, ὥσπερ ὁ τοῦ κόσμου νοῦς, εἴτε τῷ λογίζεσθαι, ὥσπερ ἡ τοῦ παντὸς ψυχή, καὶ ταῦτα πάντα ἐν τῷ ποιεῖν ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ ὅσαι ἐν αὐτοῖς εἰσιν ἐνέργειαι καθ' ἑαυτὰ καὶ πρὸς ἑαυτά, ὥσπερ τῶν ἀΰλων καὶ χωριστῶν νοήσεων· οὐδὲ ὅσαι δι' ἑτέρων ἐνεργοῦνται, ὥσπερ αἱ διὰ τῆς ψυχῆς, ἢ διὰ τῶν σωμάτων, ἢ διὰ τῶν σωματικῶν δυνάμεων, οὐδὲ αὗται ἐκτὸς πίπτουσι τῆς εἰς τὸ ποιεῖν συντάξεως. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ εἰς αὑτὰ ἐνεργοῦντα, καὶ μηδενὸς ἑτέρου προσδεόμενα ἐνεργήματα· καὶ τὰ εἰς ἕτερον ἐνεργοῦντα· καὶ τὰ εἰς αὑτά τε ὁμοῦ καὶ εἰς ἕτερα· καὶ τὰ προηγουμένως μὲν εἰς ἑαυτά, ἔχοντα δὲ κατὰ δεύτερον λόγον καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα ἐνέργειαν, καὶ ταῦτα ἂν ἐν τῷ ποιεῖν περιέχοιτο. ἀλλὰ δὴ καὶ περὶ πάντα τὰ εἴδη τῶν κατηγοριῶν κατὰ τὴν τούτων διαίρεσιν διατέτακται τὸ ποιεῖν· περὶ μὲν τὴν οὐσίαν, ἐν τῷ εἰς οὐσίαν ἄγειν τὸ γινόμενον· περὶ δὲ τὴν ποιότητα, ἐν τῷ εἰς ποιότητα ἄγειν τὸ ἀλλοιούμενον· περὶ δὲ τὸ ποσόν, ἐν τῷ μεγεθύνειν ἢ μειοῦν, καὶ ἤδη τῶν ἄλλων γενῶν ὡσαύτως ἐστὶ τοῦ ποιεῖν ἡ ἤδη πάντων διήκουσα αἰτία. εἰ δὲ δεῖ συλλήβδην τὸ γένος τοῦ ποιεῖν ἐν ἑνὶ λόγῳ συλλαβεῖν, νοήσωμεν κατὰ πάντα τὰ ὄντα ὅσα ποτέ ἐστι καὶ ὁποῖα, τὰς τελειοτάτας ἐνεργείας πανταχοῦ προηγουμένας, τὰς ὅτι μάλιστα ἀπηλλαγμένας παντὸς τοῦ δυνάμει. ταύτας δὲ τὰς γινομένας καὶ καθ' ἑαυτὰς μονοειδεῖς, ἐνόντως ἂν ἀρχηγικωτάτας εἴποιμεν ἐν τῷ ποιεῖν. αὗται γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸ ἐνεργεῖν καὶ ποιεῖν, καὶ ἀπὸ μιᾶς αἰτίας πᾶν αὐτὸ προάγουσιν, ἀμερίστως τε τῶν ἔχουσι τοῖς μετ' αὐτὰ ταττομένοις, καὶ συνέ-
Γ χουσιν αὐτὰ μονοειδῶς, καὶ δυνατώτατα αὐτὰ καὶ αὐταρκέστατα ἀπεργάζονται· ἅπερ καὶ αἱ ἐνταῦθα ἐνέργειαι, ὅταν ἱκανῶς ἔχωσι καὶ τελέως, ἀπομιμοῦνται πληροῦσί τινα ἀπ' ἐκείνας δεχόμεναι. περὶ μὲν δὴ τοῦ ποιεῖν, τοσαῦτα. Δεῖ δὲ καὶ τοῦ πάσχειν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ παν- 50
τελὲς περιλαβεῖν. τοῦτο δὲ ἐναντίωσιν μὲν πρὸς τὸ ποιεῖν οὐκ ἔχει, καὶ ὅτι μάλιστα ἀντιθέτοις χρῆται φωναῖς· ὡς δὲ συνεζευγμένον* αὐτὸ ταῖς καλούσαις ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, συν- *αὐτῷ
θεωρεῖν ὀφείλομεν. ὅταν δὴ αἱ ἐνέργειαι προΐωσιν ἤδη τὰ ἐκτός, μηδὲ σχέσεως δύνανται καθομοιοῦν πρὸς ἑαυτὰ τὰ δυνάμενα αὐτῶν μετέχειν, οὐ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀδιάλειπτον τοῦ ἐνεργήματος κίνησιν, τότε αἱ κινήσεις αὗται τὸ κοινὸν τοῦ πάθους χαρακτηρίζουσι γένος. κατ' ἄλλην δὲ ἀφορμήν, πᾶσα κίνησις καὶ γένεσις ἡ ἐν τῷ παντί, τὸ μὲν, ἔχει κινητικόν, καὶ γενεσιουργόν· τὸ δὲ, κινούμενον καὶ γινόμενον, καὶ ὡς ἐν ἀποτελέσματος τάξει θεωρούμενον. εἰ τοίνυν τὸ δι' ὅλου τούτου διῆκον γένος ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ καθ' ὅλας τὰς κινήσεις τῷ λογισμῷ περιλάβοιμεν, εὕροιμεν ἂν τὸ πάσχειν, ὅσον τί ἐστι καὶ ὁπόσην ἔχει τὴν δύναμιν. ὅλως δὲ τὸ ἐπίκτητον πᾶν, καὶ τοῦ ἄλλου ἐπεισιόν, καὶ μηδαμῶς ἑαυτοῦ ὄν, ἀλλ' ἄλλου, καὶ συνακολουθοῦν ταῖς τοῦ προηγουμένου ἐνερ-

γείαις,

τούτοις τὰς ὀρέξεις ἐνεργείας οὔσας, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἐκ δὲ τοῦ ὀρεκτοῦ φησὶ ὡρμῆσθαι. καίτοι ἐξ αὐτῶν Α
εἰσὶν ὡρμημέναι· τὸ δὲ ὀρεκτὸν ἄλλως προηγεῖται, οὐ μοχλεῦον, οὐδὲ ὠθοῦν τὴν ὄρεξιν, ἀλλὰ προκαλού-
μενον αὐτὴν τῇ ἰδίᾳ ἀγαθότητι. καὶ γὰρ ἄτοπον τοιαύτην εἶναι τὴν ὄρεξιν ἰδίᾳ τῆς αὐτοκινήτου ψυ-
*οἷα ἑτεροκινήτου χῆς, *ἣ ἀκίνητος κατ’ Ἀριστοτέλην. εἰ μέντοι παθητική ἐστιν ἡ ὄρεξις, ὡς αὐτός φησιν, οὐδὲν ἄτοπον, εἰ ἔξω-
θεν ἔχει τὸ κινοῦν. καίτοι ἄτοπον τὸ ἀπροαίρετον εἰσάγειν ὄρεξιν, καὶ οὐκ ἐξ αὐτῆς ἐχούσαν τὴν ἀρχήν.
πολὺ δὲ ἀτοπώτερον τὴν τοιαύτην ὑποτάττειν τῷ ποιεῖν. περὶ μὲν τοῦ ποιεῖν, τοσαῦτα πρὸς τὰς
47 Πλωτίνου ἀντείρηται· περὶ δὲ τοῦ πάσχειν, ἐφεξῆς ῥητέον. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Πλωτῖνος ἰδίᾳ ἀνα-
» λαβὼν αὐτὸ σκοπεῖ· Μὴ γὰρ οὐδὲ ἡ, φησὶ, τὸ παρ’ ἑτέρου χαρακτηρίζειν τὸ πάσχειν. ἔστι γάρ τι καὶ παρ’
» ἑαυτοῦ, καὶ οὐ παρὰ ἑτέρου. παρ’ ἑαυτοῦ μὲν, τὸ σήπεσθαι· παρ’ ἑτέρου δὲ, τὸ τύπτεσθαι, καὶ οὕτως οὐδὲν
διαφέρει τοῦ ποιεῖν, εἴπερ καὶ ἐκεῖνο παρ’ ἑαυτοῦ ἦν καὶ παρ’ ἑτέρου. ἀλλ’ εἴρηται πρότερον, ὅτι οὐδὲ
ἰδίᾳ τοῦ ποιεῖν τὸ παρ’ ἑτέρου προστίθεσθαι δεῖ, οὔτε ἰδίᾳ τοῦ πάσχειν τὸ παρ’ ἑαυτοῦ· καὶ περὶ τῆς
σήψεως ὅπως ἔξωθεν γίνεται, πρότερον εἴρηται. Ἀλλ’ ὅταν, φησὶ, μηδὲν συμβαλλόμενον αὐτὸ ὑπο-
μείνῃ ἀλλοίωσιν τὴν μὴ εἰς οὐσίαν ἄγουσαν, ἢ τὴν ἔκστασιν αὐτὸ πρὸς τὸ χεῖρον, ἢ μὴ πρὸς τὸ βέλ-
τιον, τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν πεῖσιν εἶναι· τοῦτο δὲ οὔτε διδάσκει τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους, καὶ τοὐναν-
τίον ἢ βούλεται συνάγει. εἰ γὰρ μηδὲν αὐτὸ συμβάλλεται εἰς τὸ πάσχειν, ἢ ἐναντίον ἔσται τὸ πά-
θος, ἢ ἀπ’ ἄλλου τινὸς ἔξωθεν· καὶ τῶν ἐν αὐτῷ δὲ ὄντων, τὰ μὲν, ποιεῖ, τὰ δὲ, πάσχει, καὶ οὕτως ἔσται
ὡς ἀπ’ ἄλλου τὸ πάθος. Πῶς δὲ δεῖ φησὶ Ἰάμβλιχος μὴ ἄγειν εἰς οὐσίαν τὰ πάθη, εἴπερ ἔνια τῶν
παθῶν καὶ εἰς οὐσίαν προάγει, ὅσα ἐστὶ γενεσιουργά. Μήποτε δὲ τοῦτο οἰκεῖόν ἐστι περὶ πάθους; εἰ γὰρ δεῖ
προϋπάρχειν τὴν οὐσίαν τὴν δεχομένην τὸ πάθος, οὐκ ἔστιν οὐσιοποιὸν τὸ πάθος, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀλ-
λοίωσις ἴδιον ἀλλοίωσιν δὲ εἶπεν ὑπομένειν τὸ πάσχον, τὴν μὴ εἰς οὐσίαν ἄγουσαν. ἀλλὰ πῶς πρὸς τὸ
χεῖρον, ἢ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, δοκιμάζομεν τὰ πάθη συντελεῖν, ὅταν ἔνια αὐτῶν τὸ κάλλιον ἐν ἡμῖν Ε
ἀπεργάζηται; ἢ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Πλωτῖνος ἠπόρησε πρὸς τοῦτο, ἴδωμεν τί πρὸς ἑαυτὸν ἀντιτί-
» θησιν· Ἀλλ’ εἰ κάλλιον ὁ χαλκὸς ἀπὸ τοῦ θερμαίνεσθαι, ἢ κατὰ τὴν θέρμανσιν, οὐδὲν κωλύει τὸ πάσχειν.
» διττὸν γὰρ εἶναι τὸ πάσχειν, τὸ μὲν, ἐν τῷ χεῖρον γίνεσθαι, τὸ δὲ, ἐν τῷ βέλτιον, ἢ οὐδέτερον. καὶ δῆλον ὅτι
πρότερον μὲν, ἐν τῷ χεῖρον γίνεσθαι τὸ πάσχειν ἐτίθετο· ἐνταῦθα δὲ, ἐνδίδωσιν εἶναί τινα πάθη καὶ
πρὸς τὸ βέλτιον ἄγοντα. τεθείσης δέ φησιν Ἰάμβλιχος τῆς ἐπ’ ἄμφω ῥοπῆς ἐν τῷ πάσχειν, οὐκ ὀρθῶς
ἐπήχθη τὸ, ἢ οὐδέτερον. μαχομένως γοῦν λέγεται πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τὴν τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, εἴπερ τὸ
μὲν, ἐν τῷ κατὰ φύσιν καὶ βέλτιον ἐτίθετο· τὸ δὲ, ἐν τῷ παρὰ φύσιν καὶ χεῖρον· καίτοι εἰ ὅμοιον γίνοιτο τὸ πάσχον,
οὐδὲ χεῖρον δηλονότι, οὐδὲ βέλτιον γενήσεται, ὥστε οὐδέτερον. ἔστι δὲ καὶ διάφορον γίνεσθαι, τὴν κατὰ τὸ χεί-
ρον ἢ βέλτιον σύγκρισιν μὴ ἔχον, ὡς ὅταν ἐρυθρὸν ἐκ φαιοῦ γίνηται. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μὴ εἰς οὐσίαν
» ἄγειν τὰ πάθη, ἀπορεῖ ὁ Πλωτῖνος· Εἰ γὰρ τὸ θερμαίνεσθαί φησι θερμότητα ἐστὶν ἴσχειν, εἴη δὲ τὸ
» θερμαίνεσθαι τὸν χαλκὸν, τοῦ μὲν ἀνδριάντος εἰς τὴν οὐσίαν συντελοῦν, τοῦ δὲ χαλκοῦ οὐκέτι, εἴη ἂν
» τὸ αὐτὸ πάσχειν τι καὶ μὴ πάσχειν, εἴπερ τὸ πάσχειν ἦν, τὸ μὴ εἰς οὐσίαν συντελεῖν. πρὸς δὲ τοῦτο φησὶν
ὁ Ἰάμβλιχος, ὅτι κακῶς εἴληπται ὁ τοῦ πάσχειν ὁρισμὸς, κατὰ τὸ μὴ εἰς οὐσίαν συντελεῖν. εἴτε γὰρ εἰς οὐ-
σίαν συντελεῖ, εἴτε εἰς ἀλλοίωσιν, εἴτε εἰς ἄλλο ὁτιοῦν τὸ θερμαίνεσθαι, ἐν ἐνὶ τῷ πάσχειν ἐστί. μήποτε
δὲ τὸ μὲν, μὴ εἰς οὐσίαν συντελεῖν τὸ πάθος καλῶς εἴρηται, δι’ ἣν καὶ πρότερον εἶπον αἰτίαν. ἐν-
ταῦθα δὲ, ὁ μὲν χαλκὸς θερμαίνεται, καὶ πάσχει θερμαινόμενος, ὁ δὲ ἀνδριὰς, κατὰ συμβεβηκὸς
θερμαίνεται, διότι χαλκοῦς ἐστιν. οὐδὲ τοῦτο Ἰάμβλιχος ἀποδέχεται, ὡς γίνεσθαι τὸ πάσχειν περὶ
ἔχειν ἐν ἑαυτῷ κίνησιν, τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν κατὰ τὸ ἀλλοιοῦσθαι ὁπωσοῦν. οὐ γὰρ τὴν κατ’ ἀλλοίωσιν μόνην κί-
νησιν φησὶν ἐν τῷ πάσχειν θετέον, ἀλλὰ καὶ ἄλλας πλείονας. καὶ γὰρ καὶ τὸ αὐξανόμενον, πάσχειν
ἂν λέγοιτο, καὶ τὸ κατὰ τόπον κινούμενον· ὡς δὲ Ἰάμβλιχος φησὶ, καὶ τὸ εἰς οὐσίαν ἀγόμενον. ἔτι δέ φησιν ὁ Ζ
Πλωτῖνος κινδυνεύει ἄμφω πρός τι εἶναι, ὅσα τὸ ποιεῖν πρὸς τὸ πάσχειν· τὸ αὐτὸ γάρ τι κατὰ μὲν τοῦτο,
τὸ ποιεῖν, κατὰ δὲ τοῦτο, τὸ πάσχειν· καὶ ἑκάτερον δὴ θεωρεῖται οὐ καθ’ αὑτὸ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ποιοῦντος καὶ
πάσχοντος, ὅτι οὗτος κινεῖ, καὶ οὗτος κινεῖται, καὶ δύο κατηγορίαι ἑκάτερον, τό, τε πρός τι, καὶ τὸ ποιεῖν
*οὗτος ἢ τὸ πάσχειν. καὶ *οὕτως δίδωσι τῷδε κίνησιν, †ὅ, τι οὗτος λαμβάνει, ὥστε δόσις καὶ λῆψις, καὶ πρός τι.
†καὶ ἢ εἰ ἔχει ὁ λαβὼν, ὥσπερ λέγεται ἔχειν χρῶμα, διατί οὐκ ἔχει κίνησιν; καὶ μήποτε καὶ τῇ τοῦ ἔχειν κατηγορίᾳ
ὑποτάσσεται, οὐ τὰ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπόλυτα. καὶ γοῦν καὶ ἡ ἀπόλυτος κίνησις ἡ τοῦ
βαδίζειν, ἔχει βάδισιν. πρὸς δὲ ταῦτα ῥᾴδιον λέγειν, ὅτι οὕτως πάντα ἔσται τοῦ ἔχειν, ἐπειδὴ ἐν τῷ μετέ-
χεσθαι θεωρεῖται. ὅ, τε γὰρ λευκὸς, ἔχει λευκότητα· καὶ τὸ δίπηχυ, τοσόνδε μέγεθος· καὶ τῶν ἄλλων
ὡσαύτως. ἀλλ’ ἕκαστον χρὴ καθὸ λέγεται, κατὰ τοῦτο ἀνάγειν ἰδίᾳ τὸ γένος. τὸ δὲ πρός τι, πολλάκις
εἴρηται, ὅτι αὐτὸ καθ’ αὑτὸ κατὰ μόνην θεωρούμενον τὴν σχέσιν, ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἔχει τὸ
εἶναι. σχέσις γὰρ καθ’ ἑαυτὴν οὐκ ἔστιν, ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ τὸ πρός τι, κατὰ τὸ πατὴρ καὶ υἱός· καὶ
ἐν τῷ ποιῷ, κατὰ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον· καὶ ἐν τῷ ποσῷ, κατὰ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, οὕτως καὶ ἐν τῷ ποιεῖν
καὶ

A κοῦντα δὴ ὅταν πάσχειν τις λέγῃ, φθειρομένου τοῦ κατὰ λόγον ἐν αὐτῷ, καὶ ἀναιρεῖ ταύτας ἀνθρώπους, πολλὰ ἐν αὐτῷ θεωρεῖ. καὶ γὰρ ποιεῖ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κατὰ λόγον φθοράν, ἤπερ ἑαυτὸν διαφθείροι· καὶ πάσχει δὲ ὡς ὑπ' ἄλλου* ἑαυτῷ διαφθειρόμενος. καὶ μέντοι καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀναίρεσιν ποιεῖ. εἰ μέντοι *ἐπ' ἄλλου γένοιτο ἄδικος, ἐκεῖνος εἰς αὐτὸν ποιεῖ· οὗτος δὲ πάσχει μὲν ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος εἰς αὐτόν, ποιεῖ δὲ εἰς τοὺς ἀναιρουμένους. καὶ τὸ πῦρ δὲ τὸ ἐν τοῖς ζώοις εἰς κάτω κινεῖται, καὶ ἡ γῆ ἄνω, πρὸς μὲν τὴν τέχνην τοῦ δημιουργοῦ φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος ἀρχὴν οὖσαν καὶ αὐτὴν ποιήσεως, ποιεῖ τοῦτο· πρὸς δὲ τὴν τῆς φύσεως αἰτίαν, ἐπείπερ παρὰ φύσιν κινεῖται, πάσχει τοῦτο. θαυμάζω δὲ ἐγώ, εἰ μὴ νοῦ ὅπερ βούλεται ὁ Πλωτῖνος, καὶ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι τὰ μὲν κατὰ φύσιν, ἐν τῷ ποιεῖν ἐστί· τὰ δὲ παρὰ φύσιν, ἐν τῷ πάσχειν. ἴσως δὲ σαφέστερόν ἐστι λέγειν, ὅτι τοῦ πυρὸς ἡ ἐπὶ τὰ κάτω κίνησις, καὶ τῆς γῆς ἡ ἐπὶ τὰ ἄνω, πάθη ἐστὶν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς ποιήσεως ἐγγινόμενα, ἀλλὰ τελειωτικὰ καὶ εἰδοποιὰ τοῦ συνθέτου. παθητικὴν δὲ ποίησιν αὐτῶν τῶν στοιχείων, εἴ τις ἐπιζητεῖ, τὴν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς αἰτίαν ἐνεργοῦσαν, ταύτην ἀφοριζέσθω. διὸ κατὰ μὲν τὰς ἐνεργείας, καὶ ἐρρῶνται καὶ αὔξεται κατὰ τὰ πάθη, καὶ ἀπὸ δημιουργικῶν τῶν λόγων ἐγγινόμενα· τοῖς μὲν συνθέτοις, εἰς τὴν σύστασιν τοῦ εἴδους συντελεῖ, εἰς ἣν καὶ ὁ δημιουργὸς βλέπει· αὐτὰ δὲ βιαζόμενα, φθίνει τε καὶ ἀμυδροῦται. καὶ ἐπὶ τῶν ζώων δὲ αἱ ἀνοικείως φασὶν ἐν τῷ εἶναι γινόμεναι ὁρμαὶ καὶ κινήσεις, ἀφιστάμεναι τῆς ποιητικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, παρὰ φύσιν τι ἔχουσι, καὶ εἰς τὴν ἐναντίαν τῇ τοῦ ποιεῖν αἰτίᾳ περιίστανται. διὸ καὶ ἐν τῷ πάσχειν αὐτὰς ῥητέον, τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι ἡ μὲν τοῦ ποιεῖν ἀρχή, εἰς τὸ εἶναι αὐτὰς συνέχει, ταῦτα δὲ εἰς φθορὰν ἀποκλίνει. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἔσονται καὶ τούτων αἱ ἀρχαὶ οὐκ ἐν ἑαυταῖς, ἀλλ' ἔξωθεν, ἐπείπερ εἰσὶν ἐν τῷ πάσχειν. εἰ μέντοι ἔνδοθεν αἱ ἀρχαί, ποιήσεις καὶ ταύτας ῥητέον, κἂν ἀφιστῶνται τοῦ κατὰ φύσιν. εἰσὶ γὰρ καὶ φθαρτικαὶ ποιήσεις, ὥσπερ καὶ πείσεις

B τελειωτικαί. καὶ οὐ πᾶν τὸ ποιεῖν εἰς τὸ εἶναι ἄγει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι, εἴτε εἰς ἑαυτό τι ἐνεργεῖ, εἴτε εἰς ἄλλο. καὶ γὰρ τὸ παρὰ φύσιν ἔχον, ἀπὸ τῆς παρὰ φύσιν ταύτης διαθέσεως ἐνεργεῖ τινας ἐνεργείας, εἰ καὶ μὴ καθαράς, διότι πάθει συμμιγεῖς εἰσι, καὶ ἀπὸ πεπονθυίας διαθέσεως προαγόμεναι. καὶ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν δὲ κινούντων, ὅταν εἰς τὴν φύσιν κινῶσιν, ὥσπερ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι, ἐπειδὴ ἡ ποιητικὴ ἀρχὴ τῆς φύσεως καὶ ἡ τῆς τέχνης, εἰς ταυτὸ συμπίπτουσι, καὶ δύο ἐνέργειαι συνέχονται, αἱ μὲν τῆς τέχνης, ὡς τέχνης ἔξωθεν ἔχουσαι τὴν ἀρχήν, πάθη γίνονται ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι· αἱ δὲ σωστικαὶ τῆς φύσεως ἔνδοθεν ἔχουσαι τὴν ἀρχήν, μένουσιν ἐν τῷ τῆς ἐνεργείας εἴδει. καὶ ὅταν δὲ ἡ τοῦ διδάσκοντος ἀκοὴ εἰσίῃ εἰς τὸν μανθάνοντα, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐνέργεια, τὸ διὰ τῆς ἀκοῆς πάθος σύζυγον ἔχει, καὶ οὕτως ἐπὶ τούτων τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν συνέζευκται, ἄλλης μὲν οὔσης τῆς κατὰ τὴν φωνὴν ἐνεργείας, ἄλλου δὲ τοῦ κατὰ τὴν ἀκοὴν πάθους. ὅταν δὲ τὸ ὑπὸ τῆς φωνῆς πάθος μηκέτι ἵστηται ἐν τῷ πάσχειν, ἀλλὰ προβάλλῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἄλλην ἐνέργειαν τῆς ἀντιλήψεως, τότε ἄλλη ἀρχὴ γίνεται τῆς ἐξ ἑαυτοῦ ἐνεργείας, ἡ γνώρισις τοῦ ῥηθέντος. εἰ δὲ ὁ δεξάμενος τὴν προτέραν ἐνέργειαν κατὰ πάθος, ἄλλην ποιεῖται ἐκ τοῦ πάθους ἐνέργειαν, οὐ διὰ τοῦτο χρὴ συνάπτειν αὐτὴν πρὸς τὴν προηγουμένην τοῦ πάθους ἐνέργειαν, τὸ ἐν μέσῳ πάθος ἐκλείποντα· οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας ἐνεργείας ἐν τῷ διδάσκοντι θετέον, ἵνα ἐν ἄλλῳ φανῇ τῆς ποιήσεως ἡ αἰτία· ἀλλ' ὥσπερ ἐστὶ σύζυγον, τὸ μὲν, ἐν τῷ μανθάνοντι διὰ τῆς φωνῆς ἐν τῇ ἀκοῇ πάθος, ἐν ἄλλῳ ἡ αἰτία τῷ διδάσκοντι· τῆς μέντοι ἀντιλήψεως τὴν οἰκείαν ἀρχήν, ἐν τῇ τοῦ μανθάνοντος ψυχῇ ὑποθετέον, ἐγειρομένην ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ λόγων, ἵνα καὶ ἀληθῶς ἐπιγνῷ τὸ ῥηθέν, καὶ οἰκείως αὐτὸ παραδέξηται, καὶ μὴ ἐν μόνῃ μείνῃ τῇ πληγῇ καὶ τῇ ἀκούσει· καὶ οὕτως ἡ τῆς ἐνεργείας ἀρχὴ ἐν αὐτῷ μὲν ἔσται, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ ταῦτα ὁ Πλωτῖνος ἐπάγει· ἆρ' οὖν ὅπου μὴ ἐνέργεια, πεῖσις δὲ μόνον, ταῦτα ἔσται

Γ ἐν τῷ πάσχειν; τί δὴ εἰ κάλλιον γίνοιτο τὸ πάσχον, ἡ δὲ ἐνέργεια τὸ χεῖρον ἔχοι; ἢ εἰ κατὰ κακίαν ἐνεργοίη τις καὶ ἄρχοι εἰς ἄλλον ἀκολάστως, μόνως δὴ ταῦτα ἐν τῷ πάσχειν θήσομεν; καὶ εἴρηται μὲν ταῦτα, ἀπὸ τῆς ἐννοίας τοῦ πάσχειν καὶ ποιεῖν· σωστικὸν μὲν τὸ ποιεῖν, φθαρτικὸν δὲ τὸ πάσχειν λεγούσης. καὶ τὸ μέν, κάλλιον, τὸ δέ, χεῖρον. μάχεται δὲ τῇ συνηθείᾳ, ἐνεργείας καὶ ποιήσεις φαύλας, καὶ παρὰ φύσιν λεγούσῃ· καὶ αὖ πάλιν πάθη τελειωτικὰ καὶ κατὰ φύσιν λογιζομένῃ. ἡ γὰρ ἁπλῶς ποίησις, οὐχ ἐν τῷ γένει ἐστὶν ἐνεργειῶν, ἀλλ' ὅσαι ποτέ εἰσι διαφοραὶ τῶν ποιήσεων κατ' εἴδη διῃρημέναι, πᾶσαι περιέχονται ὑφ' ἓν τὸ ποιεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὑπὸ τὸ πάσχειν, ἔστι μὲν τελειωτικὰ πάθη, ἔστι δὲ καὶ ἀτελῆ· καὶ τὰ μέν, καλά, τὰ δέ, αἰσχρά· καὶ τὰ μέν, κατὰ φύσιν ἐν ἑκατέρῳ, τὰ δέ, παρὰ φύσιν. εἰ δέ τις τὰ ἕτερα μόνον τῶν ἀντικειμένων ἐπ' αὐτῶν λαμβάνει, οὗτος ἐπὶ βραχὺ συστέλλει τὰ γένη ταῦτα, ὥσπερ ἂν εἴ τις ὅλην τὴν ποιότητα τὴν κατὰ φύσιν ἕξιν λέγοι μόνην, ἢ μόνην τὴν παρὰ φύσιν. ἀλλ' οὐδὲ πᾶν φησι τὸ ποιεῖν πρὸς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑτέρου· πρὸς ἑαυτοῦ μέν, τὸ ἀπολύειν, ὡς τὸ βαδίζειν, καὶ τὸ ὀρθοῦν, ὡς τὸ τύπτειν· πρὸς ἑτέρου δέ, ὡς τὸ ὀρέγεσθαι. ὅταν γὰρ τὸ ὀρεκτόν φησι βιάζηται τὴν ἐπιθυμίαν, τί διαφέρει τοῦ πεπλῆχθαι, ἢ ὠσθέντος κατενεχθῆναι; ἐν δὲ

*ἑαυτὸν
*ὑπ'

ἀρχαὶ εἰς ταὐτὸν συγχέονται. αἰτία δὲ τούτου γέγονεν, ἡ τῆς κινήσεως ὡς κοινοῦ γένους προτίμησις· Δ
δι' ἣν οὐχ οἷόν τε καθαρῶς λοιπὸν τὸ πάσχειν καὶ ποιεῖν διαστήσασθαι. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῆς τμήσεως
συγχεῖ ὁ λόγος ταῦτα, τὰς εἰς ἄλλα κινήσεις τὰς αὐτὰς ταῖς ἐξ ἄλλων κινήσεσι τιθέμενος. ἔστω τε
ἡ μὲν τμῆσις, μία· τὸ μέντοι τέμνειν καὶ τέμνεσθαι, ἕτερα. τοῦτο δὲ οὐδαμῶς συγχωρητέον. ὡς γὰρ
ἔχει ἡ τμῆσις, οὕτως καὶ τὸ τέμνειν καὶ τὸ τέμνεσθαι. ὥσπερ οὖν ἡ ἀπὸ τοῦ τέμνοντος ἐνέργεια τῆς
*πείσεως ἐν τῷ τεμνομένῳ *φύσεως κεχώρισται, οὕτως καὶ ἡ κατὰ τὸ τέμνειν τομή, τῆς κατὰ τὸ τέμνεσθαι
διέστηκεν. ἔστι γὰρ ἡ μὲν ἐκ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς δραστικῆς κινήσεως προκατάρχουσα αἰτία· ἑτέρα δὲ
καὶ διάδοχος ταύτης, ἐν τῷ τεμνομένῳ παθητικὴ γινομένη τροπή, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῆς τειχὸς ἄλ-
λη μέν ἐστιν ἡ τῶν χειρῶν διάστασις τῶν ἐκτεινόντων τὴν τεῖχα, ἄλλη δὲ ἡ τῆς τειχὸς ἀνάπλωσις. οὕ-
τως δὴ καὶ ἐπὶ τῆς τομῆς, ἄλλη μὲν ἔσται ἡ κατὰ τὸ ἐνεργεῖν καὶ τέμνειν τμῆσις, ἄλλη δὲ, ἡ κατὰ τὸ τέμ-
νεσθαι. ἐπεὶ δὲ σύγκειται σύνεγγυς, ἢ ἐγγὺς ἡ ἑτέρα πρὸς τὴν ἑτέραν, τὸ διπλοῦν αὐτῶν διαλαν-
θάνει, καὶ ποτὲ μὲν, δόξαν αὖ τισι τὸ πάσχειν, ὡς ἐν τῷ ἐνεργεῖν ὂν τὸ συναμφότερον, ποτὲ δὲ, ὡς ἐν τῷ πάσχειν·
οὐ μὴν οὕτω γε τὸ ἀληθὲς ἔχει, ἀλλὰ δύο τὰ κινήματά ἐστι, διεστηκότα μὲν ἀλλήλων κατὰ φύσιν·
*διά τι ἐν δὲ τοῖς συνθέτοις, εἰς ταὐτὸν συγχεόμενα. διαλανθάνει δὲ, *διὰ τὴν σύμμιξιν, καὶ διότι τὸ ποιεῖν
καὶ πάσχειν εἰς ἓν γένος συνάγουσιν. ἑξῆς δὲ ἀλλήλοις καὶ τοῦτο ζητεῖ ὁ Πλωτῖνος κατὰ τὰ λεγόμενα τῆς
κινήσεως εἴδη, εἰ πανταχοῦ συνήρτηται τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν. ἦν δὲ τὰ εἴδη τῆς κινήσεως, γένε-
σις καὶ φθορά, αὔξησις καὶ μείωσις, ἀλλοίωσις, καὶ ἔτι ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ὁ δὲ Ἰάμβλιχος, εὐ-
θὺς μὲν ἐνιστάμεθα φησὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐφόδου, οὐκ ἀξιοῦντες ἀπὸ τῆς κινήσεως τὰς ποιήσεις
χαρακτηρίζεσθαι. ἄλλο γὰρ γένος εἶναι τῶν κινούντων, καὶ ἄλλο τῶν κινουμένων. ἔπειτα ἀντιλέ-
γομεν, οὐκ οἰόμενοι δεῖν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὰ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα χαρακτηρίζεσθαι, ὥσπερ
ἀπὸ τοῦ κινεῖσθαι. μήποτε δὲ ῥητέον πρὸς τὸν Ἰάμβλιχον, ὡς τὰ αὐτὰ εἴδη τῆς κινήσεως καὶ τῶν Ε
κινούντων ἐστὶ καὶ τῶν κινουμένων. τὸ γὰρ γινόμενον, ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος γίνεται, καὶ τὸ φθειρόμενον,
ὑπὸ τοῦ φθείροντος φθείρεται. καὶ ἐπὶ ἀλλοιώσεως δὲ καὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, ὁ αὐτὸς
ἐστὶ λόγος. πρὸς μὲν οὖν τὰς ἀπορίας τοῦ Πλωτίνου, τοιαύτας οἱ μετ' αὐτὸν ἐπήγαγον λύσεις.

45 Ἐπειδὴ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων,
ἄλλον ὁ Πλωτῖνος ἀνέκρινε, πειρασώμεθα καὶ τοῦτον νοῆσαι, γράφοντες καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν εἰρη-
μένα τῷ Ἰαμβλίχῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις συντόμως. λέγει τοίνυν ὁ Πλωτῖνος, ὅτι ἐδόκει τισί, μὴ ἐκ τοῦ
ἀφ' ἑαυτοῦ ἢ ἀπ' ἄλλου χαρακτηρίζειν τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύ-
σιν. τὰ μὲν γὰρ τοῦ οἰκείου τέλους τυγχάνοντα, ἐν τῷ ποιεῖν εἶναι· τὰ δὲ ἐναντία τούτων, ἐν τῷ
πάσχειν. τὸν γοῦν ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκοντα, οὐ πάσχειν, ἀλλ' ἐνεργεῖν φησί, σώζοντα τὸ κατὰ
λόγον, καὶ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν τελειότητα· τοὺς δὲ ἀδικοῦντας, καὶ πάντας ἀναιρεῖ φησιν ἀνθρώπους,
φθείροντας τὸ κατὰ λόγον καὶ τὰς κατὰ φύσιν ἀφορμάς, πάσχειν, ἀλλ' οὐ ποιεῖν φησί, διὸ καὶ τὴν
αὐτὴν κίνησιν συμβαίνει τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν εἶναι. τὸ γὰρ αὐτό, ὡς μὲν τεχνητὸν, κα-
τὰ φύσιν ποιεῖ· ὡς δὲ φυσικόν, παρὰ φύσιν, οἷον τὸ ἐν τοῖς ζώοις πῦρ κάτω κινούμενον, καὶ ἡ γῆ ἄνω·
κατὰ μὲν τὴν τέχνην τοῦ δημιουργοῦ, κατὰ φύσιν κινοῦνται, διὸ οὐκ ἔστι παθητική, ἀλλὰ δρα-
στικὴ ἡ τοιαύτη κίνησις· πρὸς δὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς οὐσίαν, παθητική. πρὸς δὴ ταῦτα ἀντιλέγοντες, ἄλ-
λο φασὶν εἶναι τὸ ποιητικὸν αἴτιον, καὶ ἄλλο τὸ τελικόν· καὶ ἐν τοῖς αἰτίοις τὸ τελικὸν ὑπερέχου-
σαν ἀξίαν ἔχειν, ἀλλ' ἐν τῷ ποιεῖν τὸ ποιητικὸν κυριώτερον, καὶ οὐδενὸς ἄλλου προσδεόμενον ἐν τού-
τῳ. ὅταν οὖν ποιοῦν τι τοῦ τέλους διαμαρτάνῃ, κατὰ μὲν τὸ ποιητικὸν ἐν ἑαυτῷ αἴτιον, ποιεῖν
ἂν λέγοιτο δικαίως· κατὰ δὲ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ τέλους, πάσχειν, εἰ παρὰ φύσιν διατίθοιτο. τάχα
δὲ κατὰ τὴν τεῦξιν τοῦ τέλους, ὅταν κατὰ φύσιν διατίθηται, πάσχειν ἂν λέγοιτο καὶ οὕτως. οὐ Ζ
γὰρ πᾶν πάθος δηλοῖ τὸ παρὰ φύσιν, ἀλλ' ἔστι τι καὶ κατὰ φύσιν· εἰ δὲ καὶ τὸ τέλος καὶ τὸ ἀγαθὸν
ἐν ἑαυτῷ ἔχει, ὅς φασι, τὸ ποιεῖν λεγόμενον, καὶ οὗτος ὁ περὶ τοῦ ποιεῖν ἀποδοθεὶς λόγος, ἀρα-
ρὼς ἔσται, ὅτι ποιεῖν ἐστι τὸ ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἔχειν. μήποτε δὲ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν, οὔτε διαιρεῖ-
ται τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ τέλος, ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ συνδεδραμήκασιν· εἰ δὲ διῄρηται, οὐδὲν ἄτοπον, κατὰ μὲν
τὸ ποιητικόν, ποιεῖν, κατὰ δὲ τὸ τέλος, πάσχειν. ὅταν δὲ τὸ τέλος ποιῇ, κατ' ἐκεῖνο ποιεῖν λέγεται. ὁ
γοῦν ὑπὲρ πατρίδος ἀποθνήσκων, τὴν μὲν κατὰ τὸ τέλος κρίσιν, καθ' ἣν σώζει τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ
λόγους, ταύτην ἐνεργεῖ, καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης ἐνεργείας, τῆς τὸ τέλος περι-
ποιούσης τὸ οἰκεῖον· ἡ δὲ τοῦ τέλους μέθεξις, πεπόνθησις, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτοῦ. τὴν μέντοι συστατικὴν
καὶ τηρητικὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, οὐκέτι ἔχει ὅταν ἀποθνήσκῃ, ἀλλ' ἄλλος αἴτιος τοῦ ἀποθνή-
σκειν. διὸ καθὸ οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν αἰτίαν ἀλλ' ἐν ἄλλῳ, κατὰ τοῦτο πάσχει, ἀλλ' οὐ ποιεῖ· εἰ μὴ
ἄρα ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπιδιδούς, αὐτὸς πάλιν τὸ ποιοῦν ἐστι καὶ τὸ πάσχον, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.
πᾶν δὴ καθόσον ποιεῖ, ἐν ἑαυτῷ τὸ αἴτιον ἔχει τοῦ ποιεῖν· πᾶν δὲ πάσχον καθὸ πάσχει, ἐν ἄλλῳ. καὶ τὸν ἀδι-

κοῦντα

A καὶ βουλὴν, δόξαν τε, καὶ σκέψιν, καὶ τὰς τοιαύτας ποιήσεις περιεχόμενον. τούτου δὲ, τὸ μέν ἐστι
καθόλου, τὰ τῶν πόλεων πράγματα διοικοῦν· καὶ ἐν μὲν πολέμῳ, στρατηγικόν· ἐν δὲ εἰρήνῃ,
τὰς πόλεις ἐπανορθοῦν. τὸ δὲ μερικώτερον, τὰς ἰδίας οἰκήσεις εὐθετίζον, ὅπερ οἰκονομικὸν κα-
λεῖται. ἕτερον δὲ τὸ ὅλον γένος, τῶν δοξαστικῶν ἐστι λόγων τῆς ψυχῆς, περὶ τὰ αἰσθητὰ ἐνεργουμέ-
νων, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἤδη δεχομένων, διότι κατὰ προαίρεσιν καὶ ὁρμὴν ζωτικὴν ἤδη τελεῖται.
οὕτω μὲν Ἀρχύτας τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ποιεῖν διαιρεῖ. τινὰς δὲ ποιητικὰς μὲν λέγουσιν, ὧν ἤδη
μένει τὰ ἀποτελέσματα καὶ μετὰ τὴν ποίησιν, ὡς τεκτονικὴ καὶ οἰκοδομική· πρακτικὰς δὲ, ὧν τὰ
ἀποτελέσματα ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι, ὡς αὐλητική τε καὶ ὀρχηστική, καὶ αἱ τοιαῦται. ἄλλο
δὲ γένος ἐνεργείας ἐστὶ μετὰ ταῦτα, ὃ κοινῶς αὐτὸ διανοίας Ἀρχύτας ἀποκαλεῖ, τὸ ἐν τοῖς ἀλό-
γοις ζώοις, καὶ δῆλον ὅτι ὁσαπλᾶ ποτέ ἐστι, καὶ ὁποῖα εἴδη τῶν ἀλόγων ζώων, τοσαῦτα καὶ τοιαῦ-
τα καὶ ἐν τῷ ποιεῖν διαφορά ἐστιν εἴδη κατὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, περὶ ὧν ἐν ταῖς περὶ ζώων ἱστο-
ρίαις διαριθμεῖσθαι εἰώθαμεν. τελευταῖον δὲ γένος ἐνεργειῶν τοιαύτῃ φησὶν Ἰάμβλιχος, ὅπερ ψυ-
χῆς μὲν καὶ φύσεως καὶ λόγου καὶ ζωῆς οὐκέτι ἤδη ἐκείνην ποίησιν τὴν δὲ σωμάτων, ἃ σώματά ἐστιν
ἄψυχα, φανερὰν καθίστησι τὴν σωματοειδῆ ἐνέργειαν, κατὰ πάσας μὲν τὰς περὶ τὸ σῶμα τὰς φαι-
νομένας ἰδιότητας· κατὰ πάσας δὲ αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, οὐχ ἧ μόνον στερεά ἐστι καὶ ἀντίτυπα, ἀλλ' ἧ περὶ
αὐτῶν ἔχει πολλὰς δραστηρίους δυνάμεις. αἵ τε γὰρ σύμφυτοι τῶν στοιχείων ἐνέργειαι, καὶ αἱ τῆς ῥοπῆς
κινήσεις, ἢ ἤδη τὸ βάθος, ἢ ἤδη τὸ ὕψος, αἵ τε ὁλκητικαὶ, καὶ κατὰ τὴν ὦσιν γινόμεναι, ἔσχατα τε ὑπάρ-
χουσι, καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις θεωροῦνται, συμμιγεῖσαί τι εἰσὶ πρὸς ἄλλας φύσεις· αἵ τινες οὐκέτι εἰσὶν
ἐνέργειαι, τό, τι δραστήριον οὐκέτι ὁμοίως ἔχουσιν, ἀλλ' ἤδη μεμιγμέναι πρὸς πάθη εἰσὶν, αὐταί τε
καθ' ἑαυτὰς οὖσαι, καὶ ἀφ' ἑτέρων δεχόμεναι τινὰ εἰς ἑαυτὰς ἤδη πλοκήν. ὅσα μὲν δὴ ὑπὸ τὸ ποιεῖν
B ὑπάγεται, διὰ τούτων ἀφωρίσθω. Ἄξιον δὲ ἤδη ζητῆσαι, διὰ τί τὸ τελευταῖον ἕτερον εἶδος τὸ ἤδη τῶν ἀψύ- 43
χων θεωρούμενον, παρῆκε τελέως ὁ Ἀρχύτας. καί μοι δοκεῖ τὰς κυρίως ποιήσεις διελέσθαι προ-
θέμενος, αἳ τινες ἐν ἑαυταῖς κυρίως ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, παραιτεῖσθαι τὰς σωματικὰς
ταύτας, ἅτε πρὸς πάθος συμμεμιγμένας, καὶ μετὰ κινήσεως καὶ ἀλλοιώσεως γινομένας. Ταύτην δὲ 44
διαιρεθείσης, καιρὸς ἂν εἴη λοιπὸν τὰ ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου λεγόμενα ἤδη σκέψασθαι· τὸ ζητεῖν τὰς
πρὸς τὸ πάσχειν ῥεπούσας κινήσεις λέγειν ποιήσεις, συγχεῖ τὰ δύο γένη πρὸς ἄλληλα. οὐ γάρ
ἐστιν ἁπλῶς ἐν τῷ ποιεῖν αἱ συμπλεκόμεναι πρὸς τὸ πάσχειν κινήσεις. εἰ δέ τις καὶ τὰς κινήσεις περιέ-
χεσθαι λέγοι ἐν τῷ ποιεῖν, τὰς κατὰ τὸ κινεῖν δηλονότι λήψεται αἰτίας τοῦ κινεῖσθαι, αἵ τινες ὡς ἐν αἰ-
τίας λόγῳ περιέχουσι τὰς ἀρχὰς ὅλας τῶν κινήσεων. ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἐνεργείας τῷ ἀπολύτῳ τρόπῳ
δεῖ χαρακτηρίζειν. καὶ γὰρ κινήσεσι τὸ ἀπόλυτον ὑπάρχει, ὡς τὸ βαδίζειν· καὶ ἐνεργείαις οὐχ ὑπάρχει, ὡς
ἐν τῷ νοεῖν, ἐπειδὴ τὸ νοεῖσθαι ἐστὶν ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν. τὸ δὲ λέγειν, μήποτε οὐδὲ τοῦ ποιεῖν ἐστι τὸ νοεῖν καὶ τὸ βα-
δίζειν διὰ τὸ εἶναι ἀπόλυτα, τοὐναντίον μᾶλλον κατασκευάζει δικαίως. πολὺ γὰρ μᾶλλον ἔσται
ἐν τῷ ποιεῖν, διότι αἱ προηγούμεναι ἐν αὐτῷ ποιήσεις οὕτως ἀπολύονται. Ἀλλὰ μᾶλλον, φησὶ, τὸ νοεῖν
τῶν πρός τι. ἢ πρῶτον μὲν οὐδὲ ἡ νόησις πᾶσα πρός τι ἁπλῶς. εἰ γὰρ καὶ πρός τι θείη τις αὐτήν,
οὖσα γε πρότερον καθ' ἑαυτὴν, προσλαμβάνει τὴν σχέσιν. καὶ γὰρ περὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτὸς ὁ Πλω-
τῖνος, καὶ αἴσθησίς φησι πρὸ τῆς σχέσεως ἐνέργειά ἐστιν, ἢ πάθος· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ νόησις. εἰ δὲ καὶ τὴν νόη-
σίν τις τοῦ πρός τι νομίζοι, ἀλλά τό γε νοεῖν, ἐν τῷ ποιεῖν ἔσται, ἐπεὶ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ πρός τί ἐστιν, ἀλλὰ τὸ
ἄρχειν τοῦ ποιεῖν. Ἐπειδὴ δὲ τὴν αὐτὴν κίνησιν καὶ ἐνέργειαν ὁ Πλωτῖνος ὑποθέμενος ἐν γένος 45
τὴν κίνησιν ἀπεφήνατο, ἴδωμεν πῶς διαιρεῖ τὸ γένος τοῦτο. φησὶ δὴ τὰς μὲν, σωματικὰς εἶναι, τὰς δὲ,
ψυχικὰς κινήσεις· καὶ τῶν ψυχικῶν, τὰς μὲν, λογικὰς, τὰς δὲ, ἀλόγους. καὶ δῆλον ὅτι παρὰ τὰ μετ-
Γ έχοντα, ἐν οἷς ἐγγίνονται, ἐστὶν ἡ τοιαύτη διαφορὰ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἑπομένη, ἀλλ' οὐ κατὰ τὰς
τοῦ γένους οἰκείας διαφορὰς γινομένη. εἰσὶ δὲ σωματικαὶ μὲν κινήσεις ἐν τῷ ποιεῖν, αἵ τε ὀργάνῳ
τῷ σώματι χρώμεναι, ὡς ἐν τῷ τύπτειν, καὶ ὅσαι τοῦ σώματός εἰσιν ἴδιαι, ὥσπερ τὸ βαρεῖν ἤδη ψυ-
χῆς δὲ, ἐν τῷ ποιεῖν κίνησις, διὰ ψυχῆς μὲν τὸ γεωμετρεῖν· ψυχῆς δὲ οἰκεία ἐνέργεια ἡ ζωή. δύνα-
ται δέ τις καὶ τὰ μὲν, ἐν ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν σώματι τίθεσθαι, κατὰ σὺν ἐκτεθειμένοις καὶ περὶ ψυχὴν γίνεσθαι
πάθη. πάλιν δὲ τὰς μὲν παρ' ἑαυτῶν εἰς ἄλλα φησὶ κινήσεις· τὰς δὲ ὑπ' ἄλλων, εἰς αὐτάς. καὶ δῆλος
ὅτι τὴν ποιητικὴν καὶ παθητικὴν κίνησιν διορίζει ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων, καθόσον *ἣ ἀπὸ παρ' ἑαυτῶν *ἢ
ἔχει τὸ ἐνεργεῖν ἐπ' ἄλλα, ἕτερον γάρ ἐστι ποίησις· *ἣ δὲ ὑπ' ἄλλων ἢ ἐξ ἄλλων εἰς ἑαυτήν. αὕτη δέ *ἢ
ἐστιν ἡ παθητική. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰλικρινὲς καὶ καθαρὸν ἰδίωμα τοῦ ποιεῖν ἐστιν, ἐν τῷ ἐξ ἑαυτοῦ· τοῦ
δὲ πάσχειν, τὸ ἐν ἄλλῳ ἔχειν τὴν αἰτίαν. ὁ δὲ, οὐ τηρεῖ τὸ καθαρὸν αὐτῶν, προσθεὶς τὸ μὲν, ἐξ ἑαυτοῦ
*τὸ εἰς ἄλλα ἐνεργεῖν. διὰ γὰρ τὴν σύμμιξιν καὶ τὴν εἰς ἄλλο ῥοπὴν, οὐ διασώζει τὴν καθαρὰν ἐνέργειαν· *τῷ
τὸ δὲ ἐξ ἄλλου ὂν εἰς αὐτὰ, συνάπτειν ἵνα ἐργαζόμενος. πολὺ γὰρ διαφέρει, ἢ ἐν ἄλλῳ ἔχειν τὴν αἰτίαν τοῦ
πάθους κεχωρισμένῳ, ἢ συνῆφθαι πρὸς τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους. μόνον γὰρ ἵνα ἤδη τούτων αἱ δύο

ἐν αὐτῇ μὲν, ἐνεργήματα, ἐν δὲ τῷ σώματι, πάθη. ὥσπερ οὖν τὴν αἰτίαν τῆς κακίας ἐν ἑαυτοῖς A
ἔχουσιν οἱ φαῦλοι, οὕτως καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς ἔχουσιν ἐν τῷ ποιεῖν, ἐπεὶ πάθος ἐπὶ τῆς
ψυχῆς οὐ λέγεται· εἰ δὲ περὶ τὸ σῶμα γίνεται τὸ πάσχειν, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ ἐστὶ τὸ πάθος, καὶ
*ἀπ' *ὑπ' ἄλλου, καὶ οὕτως ἀληθὴς γίνεται ὁ τοῦ πάσχειν ὁρισμός. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῇ ψυχῇ πλειό-
νων ὄντων μορίων, ἢ πλειόνων κρίσεων, καὶ πλειόνων φαντασιῶν, ἢ δυνάμεων, ἢ δοξῶν διαφερο-
μένων, κατὰ τὴν ἀνομολογίαν αὐτῶν γίνονται ἐμπαθεῖς οἱ φαῦλοι, τῶν μὲν, κρατούντων, τῶν δὲ, πα-
ρουσῶν ἐναντιώσεων, καὶ μένει ὁ τοῦ πάσχειν λόγος ὑγιής, ὡς ἐν ἄλλῳ ἔχουσι τὸ πάσχειν. Ἀλλ' ἡ
τῆς ὕλης ἐπιτηδειότης πάθος οὖσα τῆς ὕλης, πῶς οὐκ ἀπ' αὐτῆς ἐστι τῆς ὕλης, ἀλλ' ἔξωθεν; ἢ δύνα-
ται μέν τις λέγειν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα ἔμφασιν τοῦ εἴδους οὖσαν, ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐνδίδοσθαι τῇ
ὕλῃ· τινὲς δὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ἐστὶ, πάθος τὴν ὕλην εἶναι λέγουσιν. εἰ δὲ μή ἐστι πάθος, ἀλλὰ πά-
σχει περὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, ζητητέον, εἰ μὲν πάσχει τὴν ἐπιτηδειότητα, πάντως ἐστί τι τὸ ποι-
οῦν αὐτήν· εἰ δὲ μὴ πάσχει, ἀλλ' αὐτὸ ἐπιτηδειότης ἐστὶν, οὐσία ἐστὶν αὐτὴ τῆς ὕλης· ὁ δὲ λόγος, περὶ
τοῦ πάθους ἐστὶν, εἴτε ἔνδοθεν, εἴτε ἔξωθεν. Ἀλλ' ἐδόκει, φησὶν, οὔτε αὐτὸ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἀπ'
ἄλλου, ἱκανὸν εἶναι χαρακτηρίζειν τὸ ποιεῖν, οὔτε τὸ ὑπ' ἄλλου, καὶ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ πάσχειν, ἐπεὶ
καὶ εἰς ἄλλο τι ποιοῦν, αὐτὸ μὲν ἐφαίνετο τὸ πάσχον, εἰς ὃ δὲ ἐποίει, οὐ πάσχον, ἀλλὰ [illegible]. ὁ γοῦν κασσί-
τερος ποιῶν εἰς τὸν ἄργυρον, αὐτὸς μὲν πάσχει ἀναλισκόμενος καὶ φθειρόμενος· τὸν δὲ ἄργυρον καθαί-
ρει, τὸ φθεῖρον αὐτὸν ἀφαιρῶν, ὥστε μᾶλλον αὐτὸν συνέχειν τὸν ἄργυρον ἐν τῇ αὐτῇ ποιότητι. ἀλλ'
ἐπεὶ ἐν συνθέτοις πράγμασι, σύμμικτα ἔλαττον ποιήματα καὶ παθήματα, οὔτε ὁ κασσί-
τερος ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσχει· ποιεῖ μὲν, καθαίρων τὸν ἄργυρον, πάσχει δὲ, ἀναλισκόμενος
ὑπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ ἄργυρος, πάσχει μὲν, τῷ καθαίρεσθαι, ποιεῖ δὲ, τῷ ἀναλίσκειν, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο.
ἀλλ' ἐπεὶ καθόλου διώρισται, τί μέν ἐστι τὸ ποιεῖν, τί δὲ τὸ πάσχειν, καὶ τίνα τὰ ἑκατέρου ἰδιώματα, ἐ- B
πακτέον λοιπὸν ἐπὶ τὸ διαστήσασθαι τὰ εἴδη τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν· ὧν ἀφοριζομένων, δῆ-
λον ἔσται, τίνα οὐκ ὀρθῶς ἀναφέρεται εἰς τὰ κυριώτατα γένη, καὶ τίνα ὀρθῶς, τίνα τέ ἐστι σύμ-
μικτα ἐπ' ἀμφοτέρων, καὶ τίνα ἁπλῶς εἰς τὸ ἕτερον ἀναφέρεται. ἀφ' ὧν καὶ τὰ Πλωτίνου δῆ-
42 λα φανεῖται, εἰ ὀρθῶς ὑποτάττει τινὰ ὑπὸ τὸ ποιεῖν, ἢ οὐχ ὑποτάττει. Δεῖ δὲ καὶ ἐνταῦθα τὴν Ἀρ-
» χύτα παραθέσθαι τοῦ ποιεῖν διαίρεσιν λέγοντος οὕτως· Τῶ δὲ ποιεῖν ἀνωτάτω μὲν ἁ ἐνέργεια· τᾶς
» δὲ ἐνεργείας, διαφοραὶ τρεῖς. τὸ μὲν γάρ τί ἐστιν αὐτᾶς ἐν τῷ θεωρεῖν, οἷον *γεωμετρεῖν, ἀστρονομεῖν· τὸ δὲ, ἐν τῷ
» ποιεῖν, οἷον, ὑγιάζειν, τεκταίνειν· τὸ δὲ, ἐν τῷ πράσσειν, οἷον, στραταγεῖν, πολιτεύεσθαι. γίνεται δὲ ἃ μὲν ἐνέργεια,
» καὶ ἄνευ διανοίας, οἷον ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις, γενικώτατα δὲ αὐτά. ἐν δὲ τούτοις, τὸ μὲν ἀνωτάτω καὶ κοινὸν
» τοῦ ποιεῖν κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἀφορίζεται τὴν ἁπλῶς, ἥ τις ἐν ἑαυτῇ συνείληφε πάντα ὁπόσα ἐστὶ κατ'
εἴδη διακεκριμένα ἐνεργήματα, κινήσεως πάσης ἀπολελυμένη, καὶ τὸ κινητικὸν ἔχουσα καθαρὸν,
καὶ τὸ αἴτιον ἐξ ἑαυτῆς καὶ οὐκ ἀπ' ἄλλου τινὸς παρέχοντος, ἢ συνεργοῦντος. ἀπὸ δὲ ταύτης μέ-
σως πλείονα πρόεισιν εἴδη ποιήσεως, ὧν πρῶτόν ἐστι, τὸ θεωρητικὸν ἀΰλοις ἐνεργείαις χρώμενον καὶ
ἀτρέπτοις, καὶ αὐτὸ εἰς πλείονα μεριζόμενον εἴδη· ὧν τὸ πρῶτον, ὁμώνυμον ἂν εἴη τῷ προσεχεῖ ἐν ἑαυτῷ
γένει, θεωρητικὸν καὶ αὐτὸ, καὶ κυρίως τοῦτο θεωρητικὸν καλούμενον. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ περὶ τῶν νοητῶν καὶ ἀμε-
ρίστων οὐσιῶν ἐπισκοπούμενον ἁπλαῖς νοήσεσιν, οἷόν ἐστι τὸ νοερόν. τοῦτο δὲ παρῆκεν ὁ Ἀρχύτας, καίτοι τῆς
πυθαγορικῆς ὂν διαιρέσεως, διὰ τὸ πρὸς εἰσαγωγικὸν ἴσως ἀσύμμετρον τῆς τοιαύτης θεωρίας. τὸ δὲ
περὶ τῶν ἀκινήτων καὶ μαθηματικῶν οὐσιῶν ποιεῖται τὴν διανόησιν, οἷόν ἐστι τὸ γεωμετρεῖν, ὡρισμέ-
ναις μὲν, οὐ μὴν ἁπλαῖς ἔτι χρώμενον ταῖς ἐπιβολαῖς, ἀλλὰ συνθέτοις ἤδη καὶ κατὰ διεξόδους,
οἷαι τῆς καθαρᾶς διανοίας εἰσὶν αἱ ἐνέργειαι. τρίτον δέ ἐστιν ἐν τούτοις, τὸ περὶ τῶν ἀϊδίων καὶ ἀφα-
νῶν τῶν αἰσθητῶν οὐσιῶν, ποιούμενον τὴν θεωρίαν, αἰσθήσει μετὰ λογισμοῦ χρώμενον, οἷόν ἐστι τὸ ἀ- Z
στρονομεῖν, συμφώνους τοὺς λόγους τοῖς φαινομένοις ἐπιδεικνύον. καὶ οὕτως ἡ ὅλη τῆς θεωρίας ἐνέρ-
γεια ἄνωθεν ἀπὸ τῶν καθαρῶν νοήσεων, ἐπὶ τοὺς κατ' αἴσθησιν διαλογισμοὺς προχωρεῖ. μετὰ δὲ τοῦτο
τὸ εἶδος τὸ ποιητικὸν, ὁμώνυμον τῷ γένει τίθησιν ὁ Ἀρχύτας, ὅπερ ἐν τῷ εἰς τὴν οὐσίαν ἄγειν τὰ μηδέ-
πω τοῦ εἶναι μετέχοντα, κυρίως ὑφέστηκε. τούτου δὲ, πολὺ μέν ἐστι τὸ θεῖον, ὅπερ ἐν τῇ δημιουρ-
γίᾳ τῶν θεῶν περιέχεται· πολὺ δὲ καὶ ἐν τῇ φύσει τοῦ παντὸς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καθῆ-
κον, περὶ πᾶν τὸ γινόμενον· πολὺ δὲ καὶ ἐν ταῖς τέχναις μιμουμέναις τὴν φύσιν, καὶ τὸ παραλει-
*αὐτῆς πόμενον ὑπ' *αὐταῖς, ἀναπληρούσαις· ὥσπερ ἡ φύσις τὸ τῆς ὑγείας εἶδος ἐν τοῖς σώμασιν ἐντίθησιν,
οὕτως καὶ ὁ ἰατρὸς ἐν τῷ ὑγιάζειν ἀνασώζει τὴν τῆς φύσεως τελειότητα ἐν τοῖς σώμασι. καὶ ὡς ἡ
φύσις ἄντρα τε καὶ αὐτοφυῆ περιβλήματα περιέβαλε τοῖς ζώοις, οὕτως ἡ οἰκοδομικὴ καὶ τεκτονικὴ
καὶ ὑφαντικὴ, καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, τὰ ἐλλείποντα τοῖς ἀνθρώποις ἀναπληροῦσι, τὰ χρήσιμα
πρὸς τὴν αὐτάρκειαν τοῦ βίου κατασκευάζουσαι. τρίτον δὲ τοῦ ποιεῖν γένος, τὸ ἐν τῷ πράσσειν ἀπη-
ρίθμηται, ὅπερ τοῦ λόγου τὰς περὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ σύνθετα ποιήσεις ἐπιτροπεύει, προαιρέσεις,

καὶ

A πρὸς τὸ πάσχειν, τὰ δὲ, πρὸς ἄλλα τινὰ συμπλέκεται. καὶ τὰ μὲν, ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν ἐξ ἑαυτῶν ἐνέργειαν· τὰ δὲ, ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συμμιγνυμένων ἐπικρατεῖται· τὰ δὲ, ἄλλως ποικίλως συνυφαίνεται. Ταῦτα δὲ πρὸς τῷ Πλωτίνου αὐτῇ ταξάμενος ὁ Ἰάμβλιχος, τεχνικώτερον, φησίν, ἐστὶ πρότερον διελέσθαι τὴν ἰδιότητα τῶν γενῶν τούτων, τοῦ τε ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν, καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν τὴν 39
πρὸς ἄλληλα ἐπιδεῖξαι. ἀπὸ γὰρ τούτου φανήσεται καὶ τίνα ὑποτάττειν αὐτοῖς δεῖ, καὶ ποῖα τὰ μεταξὺ αὐτῶν ἐστὶ σύμμικτα. εἰ δὲ δεῖ πρὸ τῶν Ἰαμβλίχου τὰ Ἀρχύτου παραθέσθαι, ὅσα ἐκεῖνος ἴδια τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀνέγραψε. καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἰάμβλιχος ἐκεῖνα ἐπεξηγεῖται. γράφει τοίνυν ὁ Ἀρχύτας οὕτως· Τῷ δὲ ποιοῦντος ἴδιόν ἐστι, τὸ ἐν αὐτῷ τὰν αἰτίαν ἔχειν τᾶς κινάσιος· τῷ δὲ ποιουμένω καὶ τῶ 40
πάσχοντι, τὸ ἐν ἑτέρῳ. ὁ μὲν γὰρ ἀνδριαντοποιὸς ἐν ἑαυτῷ τὰν αἰτίαν ἔχει τῶ ποιεῖν τὸν ἀνδριάντα· ὁ δὲ χαλκὸς, τῶ ποιεῖσθαι ἐν ἑαυτῷ τι καὶ τὸν ἀνδριαντοποιόν. καὶ ἐπὶ τῶν παθέων δὲ τᾶς ψυχᾶς, ὁ αὐτὸς λόγος. ὁ γὰρ θυμὸς ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ πέφυκεν ἀνεγείρεσθαι, καὶ ὑφ' ἑτέρω τινὸς ἔξωθεν ἐρεθίζεσθαι, δι' ὀλιγωρίαν, ἀτιμίαν, ὕβριος. ὁ δὲ ταῦτα δρῶν, ἐν ἑαυτῷ τὰν αἰτίαν ἔχει τῶ ταῦτα δρᾶν. Ταῦτα τοίνυν ἐξηγούμενος ὁ Ἰάμβλιχος, φησί, τὸ ποιεῖν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν τὴν αἰτίαν τῆς ἐνεργείας· τὸ δὲ πάσχειν, τὴν τῆς κινήσεως ἐν ἑτέρῳ καὶ ἐν ἑαυτῷ, ὡς ὁ χαλκὸς ἐν ἑαυτῷ, καὶ τῷ ἀνδριαντοποιῷ, διό τι καὶ ἰδίαν τινὰ ἔχει βεβαιότητα τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας τὸ πάσχειν, καὶ οὐχ ὅλον ἐξήρτηται ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος. Καὶ λοιπὸν τὰς πρὸς τὸν λόγον ἐπάγει ἐνστάσεις. τὸ γὰρ ἀντιλέγουσί φησί τινες, ὡς καὶ τὸ ποιεῖν 41
τινά ἐστιν ἐν ἑτέρῳ ἔχοντα τὴν αἰτίαν, διὸ τὸ νοεῖν. ἢ εἰ μὴ τὸ νοεῖν τις ἐν τῷ ποιεῖν τιθείη, ἀλλὰ τὸ νοεῖσθαι ὡς τοῦ νοεῖν ἐν τῷ πάσχειν ὄντος, οὐδὲ οὕτως τὸ νοεῖσθαι τὴν πᾶσαν αἰτίαν παρέχει τῷ νοοῦντι* τοῦ κινεῖσθαι. ἢ οὐ τοιοῦτός ἐστιν ὁ τρόπος τῆς κοινωνίας, δι' ὑπολαμβάνουσιν οἱ ἀπορροῦντες ἐπί τε τοῦ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ· ἀλλ' ἄρα ἐκεῖνος μὲν τῆς περὶ τοῦ θεωρείας οἰκεῖος. λυτέον δὲ τὴν ἀπορίαν συμμέτρως τοῖς *τῷ
B προκειμένοις λέγοντας, ὡς οἶμαι, ὅτι ὁ μὲν Ἀρχύτας, τὰς καθαρὰς ποιήσεις καὶ πείσεις ἀπελογίσατο, τὸ δὲ νοεῖν οὐκ ἔστι τι πάσχειν, ἀλλ' ἔχει τινὰ ἔνδοθεν ἐγειρομένην ἐνέργειαν, ὥσπερ τὸ ὁρᾶν, καὶ ὅλως τὸ γινώσκειν· καὶ οὐκ ἰδίᾳ ἀπὸ τούτων τῶν συμμεμιγμένων προσάγει τῷ λόγῳ τὴν ἔνστασιν. ἄλλοι δὲ ἀπὸ τοῦ ὀρίγεσθαι καὶ ὁρμᾶν τὴν αὐτὴν ἀπορίαν προσάγουσιν, ὡς ἄρα ταῦτα ἐν αὐτοῖς μὲν ἔχει τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως, οὐ πάντη δὲ καθαρεύει τῆς παρ' ἄλλου καὶ ἔξωθεν προκαταρχούσης αἰτίας. ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν λύων ὁ Ἰάμβλιχος φησίν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁπλᾶ τὰ ὁρμῶντα καὶ ὀρεγόμενα· σύνθετα δὲ ὄντα, οὔτε τὴν αἰτίαν τῆς ἐνεργείας καθόλου ἔχει, οὐδὲ κυρίαν ἀφ' ἑαυτῶν· ἐνδεομένοις δέ τινος τῶν ἐν ἑαυτοῖς καὶ δυνάμεως ὥρμηνται εἰς τὰς ποιήσεις. ὅθεν καὶ συνεργείας ἀπὸ τῶν ἔξωθεν δεῖται, ἢ προκαταρχούσης, ἢ συμβαλλούσης, ἢ συμβαλλομένης, κινήσεώς τε παθητικῆς καταλαμβάνει, περὶ ἄλλο μὲν γενομένης· λέγω δὲ τὸ σύνθετον ζῷον, ἀπ' ἄλλου δὲ ἐνδιδομένης, λέγω δὲ τῆς αἰτίας τῆς ἐνεργειῶν δυνάμεως. διὸ οὐδὲ ποιήσεις εἰσὶν αὗται καθαραί, οὐδὲ πάθος μόνον· οὐδὲ ἀπὸ ταύτης ἐνίστασθαι δεῖ πρὸς τὸν ἀποδοθέντα λόγον περὶ τοῦ ποιεῖν, τὸν λέγοντα τὴν αἰτίαν αὐτοῦ παρεῖναι τοῦ ἐνεργεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ· μόνον δὲ δεῖ φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος προστιθέναι τὸ, κυρίως καὶ πρώτως ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀφ' ὅλου ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν παρεχόμενον, καὶ μόνως ἐν ἑαυτῷ ταύτην ἔχον, καὶ αὐτοτελῆ εἰς τὰ ὅλα αὐτὴν προϊέμενον. δῆλον δὲ ὅτι σαφέστερος μὲν ὁ λόγος οὕτως ἔσται διὰ τῆς προσθήκης. καὶ Ἀρχύτας δὲ ἐν βραχεῖ λόγῳ πάντα ταῦτα ἐνεδείξατο. τὸ γὰρ ἐν ἑαυτῷ, ὡς ἐν ὅλῳ εἴληπται κυρίως καὶ πρώτως. πάλιν δὲ τοῦ πάσχειν ἴδιόν φησι, τὸ ἐν ἑτέρῳ τὴν αἰτίαν ἔχειν τῆς κινήσεως. εἰ γὰρ μὴ, ἀναίτιον ἐστὶ τὸ πάθος, ὅπερ ἄτοπον, εἶναί τι τῶν γινομένων, ὑπὸ μηδεμιᾶς αἰτίας γινόμενον, ἢ μὴ ἔχον αἰτίαν. καὶ εἰ τοῦτο, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχοντι, καὶ οὕτως οὐ πάσχον μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ποιοῦν, ἢ ἔξωθεν καὶ ἐν ἑτέρῳ. ὡς γὰρ ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, καὶ ἅπερ ἂν ἐκεῖνο ποιῇ, ταῦτα πάσχει τὸ πάσ-
Γ χον. Ἀπορεῖ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ὁ Πλωτῖνος, πῶς ἐστὶν ἀπόλυτά τινα καὶ ἐν τῷ πάσχειν οὐκ ὄντα ὑπ' ἄλλων, οἷον τὸ σήπεσθαι καὶ ἰοῦσθαι· πολλὰ δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ τὴν αἰτίαν ἔχοντα τῆς κινήσεως, οὐ πάσχει, ὡς κύκνος φέρεται ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ λόγου λευκαινόμενος, ἄγεται μὲν εἰς τὴν οἰκείαν ἐντελέχειαν, οὐ μέντοι διὰ τὸ ὑπ' ἄλλου πάθος τὸ τοιοῦτον· καὶ τὸ αὔξειν δὲ ἀπὸ τοῦ ἐνόντος λόγου, οὐ δήπου κατὰ πάθος εἰς τὴν αὔξησιν ἄγεται. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸ τοιοῦτον ῥητέον, μήτε τὸν κύκνον ἐν ἄλλῳ ἔχειν τὴν αἰτίαν τοῦ λευκὸν εἶναι, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ, μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν εἰς εἶδος τὸ οἰκεῖον καὶ σύμφυτον ἀγομένων, ἔξωθεν ἔχειν τὴν τοῦ οἰκείου εἴδους μετοχήν. πάθος τε δὴ λέγομεν τὸ οὕτως μετέχειν, οὐχ ὅτι ὑπ' ἄλλου οὐ γίνεται πάθος τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐσίας μετάληψίς ἐστιν ἡ τοῦ εἴδους μετοχὴ κατ' ἐνέργειαν, ὑπὸ ἀέρων, ἢ ὑπὸ ὑδάτων, ἢ ἄλλου τινὸς ὑγροῦ ἀναθυμιάσεως γινομένη. ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν σύνθεσιν τῶν σηπομένων καὶ ἰουμένων, ἔστι τινὰ ἐν αὐτοῖς, τὰ μὲν, ἐν τῷ ποιεῖν, τὰ δὲ, ἐν τῷ πάσχειν, ἅπερ μὴ δυνάμενοι διακρίνειν, ἀπολύτους πείσεις τὰς τοιαύτας ὑποτίθενται. ἀλλὰ πολλοί φασιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν αἰτίαν ἔχοντα τοῦ ποιεῖν, ἐπαθαίνετο. καθὸ πάντες οἱ φίλοι ἀπὸ τῆς ἐν αὐτοῖς κακίας ἐμπαθεῖς εἶναι λέγονται. ἢ αὐτῷ δοκεῖ τῷ Πλωτίνῳ, μήτε πάθη, ἀλλ' ἐνεργήματα εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη,

καὶ ἀρχὴ τῆς ἐν περὶ παντὶ φύσεως. εἰ γὰρ τὸ μὲν γεννᾷ, τὸ δὲ ὑποδέχεται τὴν γένεσιν, καὶ τὸ μὲν Δ
ἐστι δραστικόν, τὸ δὲ παθητικόν, ἐξ ἀνάγκης δέεται ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογουμένως, καὶ τὰ γένη εἶναι
διττά· καὶ ἐπεὶ πανταχοῦ τὸ ἄμικτον τοῦ μικτοῦ προηγεῖται, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ καθαρῶς ποιεῖν
καὶ πάσχειν τοῦ μικτοῦ τῆς κινήσεως γένους προϋπάρχει. αὕτη γὰρ ἡ ὑπὸ ἄλλου γινομένη, εἰς ἄλλο
ποιεῖ. καὶ εἴπερ ἓν γένος, ἐν τοῖς μετέχουσι καὶ ἀμίκτοις ἔσται τὰ γένη, ὅπερ ἄτοπον. πολλὰ
μέντοι τῶν ποιούντων καὶ πάσχει ὑπὸ τῶν δύο ἀρχάς, τήν τε παθητικὴν καὶ τὴν δραστικήν, εἰς
μίαν πολλαχοῦ συμπίπτειν φύσιν. ἐπεὶ καθαρῶς γε διορίζονται τὰ πράγματα, οὔτε τὸ ποιοῦν
ᾗ ποιεῖ καὶ πάσχει, οὔτε τὸ πάσχον ᾗ πάσχει, ποιεῖ. διὸ τὰ μὲν πρῶτα τῶν αἰτίων, ἀκίνητά
ἐστιν, ὧν κινήσεων αἴτια γίνεται. τινὰ δὲ τῶν ἑξῆς κινοῦνται, καὶ κινεῖται ὑπὸ τῶν ἀμφοτέρας ἐχόντων
ἐν ἑαυτοῖς ἀρχάς, καὶ εἶναι μέν τι αὐτῶν κινοῦν· εἶναι δὲ καὶ κινούμενον ἕτερον, καὶ οὕτως τὸ ὅ-
35 λον κινεῖν καὶ κινεῖσθαι δοκεῖ. Πειρατέα δὲ σὺν πολλοὺς εἰς τὸ καὶ ἐν ταῖς ποιήσεσι κινήσεις τί-
θεσθαι, τὸ νομίζειν ὥσπερ καὶ μοχλείας τὰς ποιήσεις γίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ὡς τοῖς παλαιοῖς ἐδό-
κει τῇ δραστηρίῳ δυνάμει, καὶ τῇ ἰδιότητι τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος. τὰ γὰρ ὠθοῦν-
τα καὶ ἕλκοντα καὶ τὰ τοιαῦτα, σύμμικτά ἐστιν, ἔκ τε τοῦ ποιεῖν, ἔκ τε τοῦ πάσχειν. εἴτε οὖν τὴν αἰ-
τίαν τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν, εἴτε τὴν μορφὴν διακρίνοι τις ὡς ἑτέραν, οὐδὲν αὐτοῦ ἔσται κοινὸν
36 γένος. Ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς αἰτίας δέχονται, ὅτι καὶ τὸ νοεῖσθαι καὶ τὸ ὁρᾶσθαι, τοῦ ποιεῖν ἐστι κατη-
γορίας, ἀλλ' οὐ τοῦ πάσχειν. οὐ γὰρ πάσχει τι τὸ νοητὸν εἰς νόησιν, ἀλλ' ἔστι τὸ νοεῖσθαι, τὸ νόησιν
ποιεῖν, καὶ τὸ ὁρᾶσθαι, τὸ ὅρασιν, τῆς λέξεως τὸ σχῆμα μόνον ἐχούσης τοῦ πάσχειν. δεῖ δὴ μὴ εἰς τὸ σχῆ-
μα τῆς λέξεως ἀφορᾶν, ἀλλ' εἰς τὰ πράγματα. καὶ γάρ τινα μέν ἐστι καὶ περὶ πράγματι καὶ τῷ σχήματι
τῆς λέξεως τὸ ποιεῖν ἔχοντα, ὡς τὸ ἰατρεύειν· τινὰ δὲ περὶ μὲν πράγματι, ποιητικά ἐστι, περὶ δὲ σχήμα-
τι τῆς λέξεως παθητικά, ὡς τὸ νοεῖσθαι καὶ τὸ ὁρᾶσθαι. τύπτουν γάρ ἐστι τοῦτο· τὸ δὲ τυπτοῦν, ποι- Ε
37 εῖν· τινὰ δὲ ἀνάπαλιν, ὡς τὸ ὁρᾶν καὶ νοεῖν. τυποῦσθαι γάρ ἐστι· τὸ δὲ τυποῦσθαι, πάσχειν. Ἐπιστά-
σεως δὲ ἄξιον, μήποτε τὸ νοεῖν καὶ τὸ ὁρᾶν οὐκ ἔστι πάσχειν μόνον καὶ τυποῦσθαι, ἀλλ' ἔχει τινὰ καὶ ἔνδο-
θεν ἀνεγειρομένην ἐνέργειαν, καθ' ἣν ἡ ἀντίληψις γίνεται. καὶ οὐδὲν οἶμαι θαυμαστὸν εἰ συμμιγνύοι τι ὥστε
τοῦτον συμβαίνει. καὶ εἰ ἀκόλουθον τὰ μὲν, ποιεῖν μόνως· τὰ δὲ, πάσχειν μόνως· τὰ δὲ, ποιεῖν ἅμα καὶ πά-
38 σχειν, ὥσπερ τὸ νοεῖν καὶ τὸ ὁρᾶν. Πάλιν δὲ ὁ Πλωτῖνος ἰδιωτικώτερον φησίν, εἰ ἐν τῷ ποιεῖν, τὰς μὲν
ἐνεργείας φήσουσι, τὰς δέ, κινήσεις, καὶ τὰς μὲν ἐνεργείας ἀθρόας γίνεσθαι, τὰς δὲ κινήσεις, διὰ τὸ τέμνειν.
τὸ γὰρ τέμνειν ἐν χρόνῳ κατὰ τὴν γένεσιν· ἡ πᾶσα ποίησις ἢ κίνησίς ἐστιν, ἢ μετὰ κινήσεως. καὶ εἰ πάσας τὰς
ποιήσεις πρὸς τὸ πάσχειν, ἤ τινας καὶ ἀπολύτους. διὰ τὸ βαδίζειν καὶ τὸ λέγειν. καὶ εἰ τὰς μὲν πρὸς τὸ πά-
σχειν, πάσας κινήσεις· τὰς δὲ ἀπολύτους, ἐνεργείας, ἢ ἐν ἑκατέροις ἑκάτερον. τὸ γοῦν βαδίζειν ἀπολε-
λυμένον, κίνησιν ἂν πάντες εἴποιεν· τὸ δὲ νοεῖν, καίτοι ἔχον πάσχον τὸ νοούμενον, ἐνέργειαν οἶμαι ῥη-
τέον. τούτων δὲ πρὸς τὸ πρῶτον, ὅτι τὸ πάσχειν κρίνοιεν κίνησιν εἶναι, ἢ μετὰ κινήσεως, οὐκ ἐγκριτέον, ἀλ-
λὰ τοὐναντίον, τὸ ποιοῦν ᾗ ποιεῖ, καὶ τὴν καθαρὰν ἐνέργειαν ἔχει, οὐδ' ὅλως κινεῖσθαι, ὥστε ἐν τῷ
ποιεῖν οὐ δεῖ τὰς μὲν ἐνεργείας λέγειν, τὰς δὲ κινήσεις. ὅλως γὰρ οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ ποιεῖν αἱ κινήσεις,
διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἀθρόας ἁπλῶς φήσομεν ἐνεργείας εἶναι, καθόσον εἰσὶν ἀ-
θρόαι, διότι τὸ ἀθρόον, καὶ τῶν μεταβολῶν ἐστιν ἴδιον, καὶ οὐδέποτε ταύτῃ ἀντιδιαιρεῖται ἐνέργεια πρὸς
κίνησιν, διότι ἡ μὲν, ἀθρόα ἐστίν, ἡ δέ, ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἄλλαις τισὶ διαφοραῖς. πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, τό, εἰ
πᾶσαι πρὸς τὸ πάσχειν αἱ ποιήσεις, ἤ τινές εἰσι καὶ ἀπόλυτοι, δυνατὸν λέγειν, ὅτι οὐκ ἐκεῖνο τὸ ποι-
εῖν τὸ ἀντιτεταγμένον τῷ πάσχειν, ὡς γένος τέθεικεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὸ κοινότερον καὶ ἴσον τῷ ἐνερ-
γεῖν, καὶ ἐξ ἑαυτοῦ ποιεῖν, ὥστε ὑποπίπτειν, καὶ τὸ περιπατεῖν καὶ τὸ καθῆσθαι, καὶ πάντα τὰ ἀπό-
λυτα. ὑποπίπτειν δὲ καὶ τὸ ἀντιτεταγμένον τῷ πάσχειν, καθὸ τὸ μέν, ἐν ἑαυτῷ, τὸ δέ, ἐν ἑτέρῳ, τὴν Ζ
τῆς κινήσεως ἀρχὴν ἔχει καὶ αἰτίαν. ἔστι δὲ καὶ οὕτω λέγειν, ὡς τὸ μὲν ἀντιτεταγμένον πρὸς τὸ πάσχειν
καὶ λεγόμενον ὀρθῶς ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν, οὐκ εἴληπται νῦν, ἀλλὰ τὸ κοινόν· τὸ δὲ ἀντιτεταγμένον
ἐν τοῖς παραδείγμασιν εἴληπται, ὡς σαφέστερον ἴσως. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πάσχειν, οὐχὶ τὸ ὕπτιον λεγό-
μενον τὸ πρὸς τὸ ποιοῦν, ἀλλὰ τὸ κοινόν. βέλτιον δὲ τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον τοῦ ποιεῖν γένος κα-
θαρὸν τίθεσθαι, καὶ μηδεμίαν ἔχον πρὸς τὸ πάσχον συμπλοκήν. οὕτω γὰρ καθαρὰν νοεῖσθαι τὴν ἐξ
αὐτοῦ ἐνέργειαν. εἰ δέ τις καὶ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν βούλοιτο λαμβάνειν, ἀποδεκτέον καὶ
τοῦτο, οὐ κατὰ σχέσιν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν ἑκατέρου ὑπόστασιν, ἥ τις ἐν ἑκατέρῳ οὖσα, προσλαμβάν-
ει ἐκ δευτέρου τὸν τῆς ἀντιθέσεως λόγον· τὸ δὲ τρίτον, οὐκ ἔστιν εὐδιόριστον, διὰ τὴν ἐν πολλοῖς τῶν
δύο ἀρχῶν μίξιν. τὸ οὖν βαδίζειν, μέμικται ἔκ τε κινήσεως καὶ ἐνεργείας· ἴσως δὲ καὶ τὸ νοεῖν, ἔκ τε
τοῦ πάσχειν καὶ τοῦ ἐνεργεῖν, καὶ διὰ τοῦτο, οὐ ῥᾳδίως ἀφαιρεῖσθαι ἐν ποίῳ γένει τὰ προτεινόμενα·
ἀλλὰ καθόλου διαιρετέον, πρώτας μὲν ποιήσεις, τὰς καθαρὰς καὶ ἀμίκτους λέγοντας· δευτέρας
δέ, τὰς ἀπ' ἐκείνων, εἰς τὰ σύμμικτα γένη· τούτων δὲ εἶναι πλείονας διαφοράς· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν,
πρὸς

A εἶναι ἐνεργητικοῦ, τὴν δὲ κίνησιν, τοῦ δυνάμει κινητοῦ, καλῶς ὁ Πλωτῖνος ἀντιλέγων, φησίν, ὅτι τὰ μὲν πρός τι αὐτὴ ἡ σχέσις ἐγέννα, ἀλλ' οὐ τὸ πρὸς ἕτερον μόνον λέγεσθαι. ὅταν δὲ ἡ τις ὑπόστασις καὶ ἑτέρου ᾖ, καὶ πρὸς ἕτερον, τὴν γε πρὸ τοῦ πρός τι εἴληφε φύσιν. αὕτη τοίνυν ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ κίνησις καὶ ἡ ἕξις, καὶ ἑτέρου οὖσιν, ἀλλὰ τοῦ εἶναί τι πρὸ τοῦ πρός τι, καὶ νοεῖσθαι καθ' αὑτὰ οὐκ ἀφῄρηνται. καὶ ὅλως, τὰ μὲν πρός τι, κατ' αὐτὴν μόνην θεωρεῖται τὴν σχέσιν, ὥσπερ ἡ δεξιότης, καὶ ἡ ὁμοιότης· τὰ δὲ ἑτέρων ὄντα οὕτως, ὡς κατὰ μετοχὴν ὑφιστάμενα, ὡς ἐν τῷ κινουμένῳ ἡ κίνησις, καὶ ἐν τῷ ἐνεργοῦντι ἡ ἐνέργεια, οὐ τὴν πρός τι σχέσιν περίεισιν, ἀλλὰ μετοχὴν τῆς κινήσεως. αἱ δὲ μετοχαί, οὐκ ἐποίουν τὸ πρός τι, ἐπεὶ οὕτως ἂν ἐν λόγῳ πάντα ἐστὶ πρός τι.* καὶ μάλιστα οὕτω συνεζευγμένον ὑπ' αὐτοῦ τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν, 33

*Videntur hic nonnulla deesse.

διὰ τὴν πρὸς αὐτὸ σχέσιν, ὡς περὶ ἀμφοτέρων ἕνα ποιήσασθαι λόγον τὸν Ἀριστοτέλην. καὶ εἰ μὴ ὁ τῶν δέκα γενῶν ἀριθμὸς ἀπῄτει διαιρεῖσθαι, ὡμολόγησεν ἄν τις, ὅτι εἰς μίαν τὰ δύο ἀνάγει κατηγορίαν. ἢ ὅτι τὸ ὡς γένος λαμβανόμενον ποιεῖν κατὰ τὴν καθαρῶς ποίησιν ἱστάμενον, κεχώρισται τελείως τοῦ πάσχειν. καὶ τὸ θερμαίνειν καὶ ψύχειν παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης, οὐχ ὡς τὰ ὀρθὰ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς λεγόμενα, ἅπερ ὡς εἰς ἕτερον ῥέπουσαν εἶχε τὴν κίνησιν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν πρωτουργὸν αἰτίαν τῆς κινήσεως, ἥ τις ἐν αὐτῷ τῷ εἴδει τῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος προϋπάρχει. οὕτω γὰρ καὶ καθαρῶς ποίησις ἔσται κεχωρισμένη πάντῃ τοῦ πάσχειν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ θερμαίνεσθαι καὶ ψύχεσθαι, ταῦτά ἐστιν ἅπερ ὕπτια καλοῦσι κατὰ τὴν πρὸς τὸ θερμαῖνον σχέσιν θεωρούμενα· ἀλλὰ σημαίνεσθαι μὲν καὶ τοιαῦτά τινα ἀπὸ τῶν φωνῶν τούτων, οὐκ ἂν ἀντείποιμι. οὐ μὴν ταῦτά γε εἶναι τὰ ἐν τῷ πάσχειν ὑπὸ Ἀριστοτέλους τεθέμενα. ὡς γάρ ἐστι καθαρὰ ποίησις ἄλλη παρὰ τὴν ῥέπουσαν εἰς τὸ πάσχον, καὶ ἄμικτος πάντῃ πρὸς αὐτήν, οὕτως ἐστὶ καὶ καθαρὰ πεῖσις τὴν ἐν τῷ πάσχοντι μόνον πεῖσιν περιειληφυῖα, μήτε ἀναφορᾶς, μήτε σχέσεως, μήτε συζεύξεως πρὸς τὴν ποίησιν ἐφαπτομένη, ὥστε οὐδὲ ὀρθά, οὐδὲ ὕπτια ταῦτά ἐστιν, ὡς τοῖς
B Στωϊκοῖς καλεῖν ἔθος. ἐφ' ὧν γὰρ οὐκ ἔστι τὸ πάθος ἀπολελυμένον τῆς πρὸς τὸ ποιοῦν σχέσεως, ἐπὶ τούτων καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ ὕπτια εἰκότως ἐνομίζετο, τὰ μέν, τὴν ἐνέργειαν εἰς ἕτερον συντάττοντα, τὰ δέ, ὑφ' ἑτέρου τὴν κίνησιν ἐν τῷ πάσχοντι συναρμόζοντα, καὶ ἀναφέροντα αὐτὴν πρὸς ἕτερον· ἅπερ εἰ καὶ τῷ ὄντι ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἔτι γε ἁπλᾶ καὶ ἄμικτα, καὶ πρῶτα γένη καὶ καθ' ἑαυτὰ ὑφεστηκότα, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἔχοντα τὸ εἶναι. καὶ τοῦτο γὰρ ὀρθῶς λέγεται, ὡς οὐ τοῖς κατηγορήμασι πρώτοις δεῖ προσεῖναι τὸ πρός τι εἶναι, ἀλλὰ τοῖς συνυφισταμένοις πῶς ἔχουσιν, διὰ τὸ καίοντι καὶ τύπτοντι. οὗτος γάρ ἐστιν, ὁ τόνδε τύπτων, καὶ τόνδε καίων. ἐπεὶ γὰρ ἐν συνθέσει πῶς ἔχει ὁ τύπτων μετὰ τοῦ ὑποκειμένου ὀνόματος, καὶ ἡ ποίησις αὐτοῦ τὸ συμμικτόν πως ἐμφαίνει, καὶ τὸ ἔχον πῶς πρὸς ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ ποιεῖν, ἐπειδὴ καθαρῶς μόνῃ τῇ ἐνεργείᾳ συνέζευκται, διὰ τοῦτο κατ' αὐτὴν ἵσταται μόνην καθαρῶς· καὶ τὸ μέν, οὔτε σχέσεως οὔτε μίξεως τῆς πρὸς τὸ πάσχον ἀναπίμπλαται. καὶ γὰρ μάλιστα μὲν οὐδέ ἐστιν ἐν τοῖς κατηγορήμασι τὰ πρός τι. εἰ δὲ ἄρα τις αὐτὸ μέχρις ἐπινοίας λαμβάνει, ὡς δεύτερον νοεῖται. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ πῶς ἔχοντες, κατὰ πρῶτον εἶεν ἂν πρός τι. ἕτερον δὲ τρόπον, κατὰ δευτέραν αἰτίαν, καὶ τὰ κατηγορήματα τοιαῦτα ἐπινοεῖται. κἀκεῖνο δὲ καλῶς εἴρηται· ὡς τὰ μὲν πρός τι, μόνη ἡ σχέσις ὑφίστησι· τὸ δὲ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἔχει τινὰς ἰδίας φύσεις, παρ' ἅς, ἅπερ ἄρα, τὰ πρός τί πως δεύτερα ἐπινοεῖται. διόπερ οὐκ ἐξίσταται ἧς ἔχει ἑκάτερον καθ' ἑαυτὸ ἰδίας κατηγορίας. Ἀλλὰ διατί φασιν οὐχ ἓν μὲν γένος 34
τὸ κινεῖσθαι, εἴδη δὲ τούτου δύο, τὸ κινεῖν, ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ ποιεῖν, καὶ τὸ ὁμωνύμως τῷ γένει κινεῖσθαι λεγόμενον, ἐν ᾧ τὸ πάσχειν, ὥστε μίαν κατηγορίαν εἶναι τοῦ κινεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ δύο τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν. λύσις δὲ τούτου, καὶ πρόσθεν μὲν ἐπεδείχθη διὰ πλειόνων· καὶ νῦν δὲ λεγέσθω, ὅτι ἐν τῷ κινεῖσθαι οὐ περιέχεται τὸ ποιεῖν, εἴ τις τὰς καθαρὰς λαμβάνει ποιήσεις· μόνον δὲ τὸ πάσχειν περιείληπται. οὐ δύναται οὖν γένος εἶναι τὸ κινεῖσθαι τῶν ποιήσεων, ὧν οὐδὲ ὅλως ἐν τῷ
Γ εἶναι κατηγορεῖται. ἡ μὲν γὰρ κίνησις, ἑτεροιώσει τινὶ καὶ μεταβολῇ σύνεστιν· ἡ δὲ ποίησις ἡ καθαρά, ἥ τις καὶ ἀντιδιαιρεῖται πρὸς τὸ πάσχειν, ὡς μηδὲν ἔχουσα κοινὸν πρὸς αὐτήν, ἀπαθής ἐστι καὶ ἄτρεπτος καὶ ἀμετάβλητος. ποιεῖ οὖν μόνως αὕτη οὐδὲν εἰσδεχομένη πάθος, ἀκινήτως ἄρα ποιήσει· οὐκ ἄρα ἐν τῷ κινεῖσθαι ἐστὶ τὸ πρώτως ποιεῖν, ὡς ἐν γένει, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ μὴ κινεῖσθαι. αὕτη μὲν οὖν ἀκριβὴς λύσις τῆς ἐνστάσεως, εἰ δέ τις τὸ ποιεῖν διατείνοι καὶ ἐπὶ τὰς κινήσεις, λεγέτω ὡς κατὰ τοὺς παλαιούς, ἀπὸ τῆς κινήσεως ὑφίσταται τὸ κινεῖσθαι. τοιοῦτον δὲ ὄν, οὐκ ἐπὶ πασῶν τῶν ἐνεργειῶν τάττεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ μόνων, ὅσαι κινήσεις ἦσαν αἱ αὐταί. τὸ μέντοι ποιεῖν, οὐ κινήσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεργειῶν ἐστι περιληπτικόν. οἰκείως οὖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς γένους ἰδίου θέσιν, οἰκεῖον ὑπάρχον τῶν τε ἐνεργειῶν, ἃς οὐ περιέχει τὸ κινεῖσθαι, καὶ κινήσεων δραστικῶν, κεχωρισμένων παντελῶς ἀπὸ πείσεων. διὸ ἀκολούθως ἕτερον ἐστὶ γένος τὸ ποιεῖν τοῦ πάσχειν· τὸ δὲ κινεῖσθαι, μηδὲ ὅλως εἶναι ἐπ' αὐτοῖς γένος· οὐχ ὅτι οὐδ' ὅλως λέγεται ἐπὶ τῶν ποιήσεων τὸ κινεῖσθαι, ὡς ἡ πρώτη λύσις ἐβούλετο ἀπολογίζεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ποιεῖν περιέχει καὶ τὰς κατ' ἐνέργειαν κινήσεις, αἵ τινες οὐ περιέχονται ἐν τῷ κινεῖσθαι. ὑπομνήσειε δ' αὖ τις τό, δύο εἶναι γένη τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν,

27 ὅταν εἰς ταύτην τελεωθῇ. Διαφέρει δὲ ἡ ἐνέργεια τῆς ἐνεργείας, καθόσον ἡ μὲν ἐνέργεια, πρὸς Δ
τὴν δύναμιν ὑφίσταται, ἡ δὲ ἐνέργεια, καθ' ἑαυτήν ἐστιν. εἴποι δ' ἄν τις οἶμαι, ὅτι καὶ πρὸς τὴν δυνά-
μιν λέγεται ἡ ἐνέργεια, οὐδὲ ἡ ἐνέργεια κίνησιν ἐμφαίνει, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πρότερον ὄντος ἀτελοῦς
28 τελειότητα. Ὁ δὲ Πλωτῖνος, οὐδὲ τὴν κίνησιν ἀτελῆ συγχωρεῖ εἶναι, οὐδὲ τελειοῦσθαί φησιν αὐτήν, ἀλ-
λὰ τὸ πρᾶγμα, οὗ ἰσχάζετο, διό, τὴν βάδισιν ἐξ ἀρχῆς μετὰ εἶναι βάδισιν. εἰ δὲ ἔδει στάδιον βαδίσαι,
οὔπω δὲ ἦν τοῦτο διανύσαι, οὐ τῆς βαδίσεως, οὐδὲ τῆς κινήσεώς ἐστιν ἡ ἔλλειψις, ἀλλὰ τῆς ποσῆς βαδίσεως.
βάδισις γὰρ ἦν καὶ κίνησις ἤδη, καὶ ὁποσονοῦν. ὁ δὲ Ἰάμβλιχος ὑπαντᾷ πρὸς αὐτόν, οὐχ ὡς κινητόν
φησι λαμβάνεις τὸ ἔργον τῆς κινήσεως, οὐδὲ πρὸς τὴν δύναμιν αὐτὸ συνάπτεις, ἐπεὶ καθὸ κινητόν
οὔπω ἐστὶν ὅλον· οὐδὲ τὴν ἐντελέχειαν τοῦ ὡς κινητοῦ λαμβάνεις. καὶ λέγει οἶμαι καλῶς. τοιοῦτον γάρ
τι δοκεῖ μοι παρέχειν, διό, εἴ τις καὶ τὸ ἀτελὲς αὐτὸ τέλειον λέγοι, ὅταν ἀτελὲς ᾖ, κατὰ τὴν ἀτέλειαν θεω-
ρούμενον· οὕτως δὲ καὶ ἡ κίνησις ἀτελής ἐστιν, ὅτι μέμικται αὐτῆς ἡ φύσις, ἔκ τε τῆς δυνάμεως καὶ ἐντελε-
χείας, ἐξ ἀορίστου γεγονὸς καὶ ὡρισμένου, ἀμόρφου τε καὶ εἴδους, καὶ μὴ ὄντος ὁμοῦ καὶ ὄντος· ἐξ ὧν
δῆλον γίνεται, ὡς οὐδὲ ἐν κινητῷ κινήσει πρὸς τὴν καθαρὰν ἐνέργειαν. αὕτη γὰρ καθαρά ἐστι πά-
29 σης ἀπείρου καὶ ἀορίστου συμμίξεως, καὶ ὑπερέχει τῆς τοιαύτης. Ἐπεὶ δὲ τὴν κίνησιν ἐδόκει τοῖς ἀπὸ
τοῦ περιπάτου εἰς τὸ ποσὸν ἀνάγειν, βούλεται ὁ Πλωτῖνος εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ἀνάγειν, ἵνα ὡς ἡ
ἐνέργειά ἐστιν οὐ ποσόν, οὕτως καὶ ἡ κίνησις οὐ ποσὴ οὖσα ἀποδειχθῇ. καὶ ὅτι μὲν ποσὸν ἡ κίνησις, δῆλον,
οὐκ ἐκ τοῦ ἐν χρόνῳ εἶναι· τοῦτο γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει αὐτῇ, ἀλλ' ἐκ τῆς διαστάσεως αὐτῆς καὶ
καθὸ ἑτερότης ἦν, ὥς φησι Πλάτων, καὶ ἀνομοιότης. μέχρι μὲν γὰρ ἓν καὶ ταὐτόν ἐστι, πάντως ἠρε-
μεῖ· καθὸ δ' ἂν λάβῃ τὴν διαφοράν, κεκίνηται. ἐπεὶ οὖν τὴν μὲν ἠρεμίαν ἕν, τὴν δὲ κίνησιν πολλὰ ἀναγ-
30 καῖον εἶναι, ποσόν ἐστιν ἡ κίνησις. Ἐνέργεια δὲ ὅτι μὲν οὐ πᾶσα κίνησίς ἐστι, πρόδηλον. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡ
τοῦ νοῦ ἐνέργεια ἀκίνητος οὖσα. περὶ δέ τινων γεγένηται ζήτησις, εἰ κινήσεις χρὴ λέγειν, διό, τήν τε αἴ- Ε
σθησιν, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς νόησιν, ἃς δοκεῖ τισιν, οὐκ ἄνευ μὲν κινήσεως, οὐ μὴν κινήσεις εἶναι, εἴ γε ἀμέ-
ριστοί εἰσιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς δέδεικται, κίνησις δὲ πᾶσα μεριστή. εἰ δὲ καὶ ἐν τῷ νῦν, ὅτι αἴσθησις
καὶ ἡ νόησις ἤδη τελοῦνται, οὐδὲ οὕτως ἂν εἶεν κινήσεις, ἀλλ' ἐνέργειαι ἂν ὀρθότερον καλοῖντο. Μελίσ-
σου δὲ εἰπόντος παντὸς τοῦ γινομένου ἀρχὴν εἶναι, φησὶν Ἀριστοτέλης, μὴ ἤδη πάντων τῶν γινομένων
ἀρχὴν εἶναι τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τοῦ χρόνου μὴ εἶναι ἀρχήν, οὐκέτι μὴν καὶ τοῦ πράγματος. δύνασθαι
γὰρ ἀθρόως μεταβάλλειν, ὡς ἤδη τοῦ φωτιζομένου ἀέρος. ἀθρόως γὰρ πᾶς φωτίζεται· οὐ μέντοι
καὶ ἀχρόνως. ἐν γὰρ τῇ ἀνατολῇ ἐφωτίσθη· οὐ μέντοι καὶ ἄχρονός ἐστιν ἡ ἀνατολή. οὐ γὰρ κατὰ τὸ νῦν ἐστιν,
οὐδὲ ὁ φωτισμὸς κατὰ τὸ νῦν, καὶ ἀθρόως ὁ ἀήρ, καὶ οὐ τόδε μετὰ τόδε φωτίζεται. τοῦ τοίνυν Ἀριστοτέλους
ἀθρόαν οὕτως εἰπόντος μεταβολήν, ὁ Πλωτῖνος; εἰ ἀθρόα φησὶν ἐστὶ μεταβολή, ἔστι καὶ ἀθρόα κί-
νησις καὶ ἄχρονος. φαίη ἂν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης, τὴν μέν, κατὰ τὸ μεταβάλλειν εἶναι μεταβολήν· τὴν δέ, κατὰ
τὸ μεταβεβληκέναι. καὶ ἡ μὲν κατὰ τὸ μεταβάλλειν, κίνησίς ἐστιν· ἡ δὲ κατὰ τὸ μεταβεβληκέναι, ἠρεμία. ἡ
μὲν οὖν ἡ κατὰ τὸ μεταβεβληκέναι πάντως, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ μεταβάλλειν συνίσταται μεταβολῆς. καὶ
προϋπάρχει μὲν ἡ κατὰ τὸ μεταβάλλειν, ἡλίου ἀνατέλλειν μέλλοντος· ἡμῖν δὲ ἀνεπαισθήτως μέ-
νει ἡ κατὰ τὸ μεταβεβληκέναι ἐνίσταται, εἴη ἂν οὖν οὐκ ἄνευ μὲν κινήσεως, οὐ μὴν κίνησις ἡ τοῦ φωτισμοῦ ἔν-
στασις· εἰ δὲ ἐνδέχεται τὴν κατὰ τὸ μεταβεβληκέναι ἐνστῆναι ἄνευ τοῦ μεταβάλλειν, οὐκ ἂν εἴη κίνησις,
οὐδὲ μετὰ κινήσεως ἡ τοιαύτη μεταβολή, ἡ ἐν τῷ μεταβεβληκέναι, ἀλλ' ἐνέργειαί εἰσι, καὶ οὐχὶ κινή-
31 σεις αἱ τοιαῦται μεταβολαί. Πολλὰ δὲ τῶν ὑπὸ Πλωτίνου περὶ κινήσεως λεγομένων, οὐκ ἐφαρμόζει
ταῖς κινήσεσι. τό, τε γὰρ ἄχρονον λέγεσθαι κίνησιν, μάχεται πρὸς τὴν διάνυσιν αὐτῆς, καὶ τὴν
διέξοδον, τό τε ἐν ἀχρόνῳ αὐτὴν ἄρχεσθαι ποτέ, τὴν συνέχειαν τῆς φύσεως αὐτῆς ἀναιρεῖ· τό γε νο-
μίζειν πάλιν τὴν αὐτὴν συμπεραίνεσθαι κίνησιν, ἀδύνατον ἤδη συνεχοῦς. ἤδη γὰρ τῶν κατ' ἀρι- Ζ
θμὸν διωρισμένων μόνων, δυνατὸν μονάδα καὶ ἄλλην μονάδα ἤδη νοεῖν, καὶ οὕτως συντάττειν εἰς
ταυτὸ τὸ διωρισμένον πλῆθος. ἐφ' ὧν δὲ συνεχεία ἐστὶν ἀπεριόριστος, οὐκ ἔνεστιν ἤδη τοῦτο, ὥσπερ
διωρισμένον τι πλῆθος, εἰς ταυτὸ συγκεφαλαιοῦσθαι. οὐκ ὀρθῶς δὲ λέγεται, ὅτι εἰ ἀθρόα γίνεται μεταβο-
λὴ καὶ ἄχρονος, γίνεσθαι καὶ κίνησιν τοιαύτην. εἰ γὰρ κατ' εἶδος γίνονται, ἀκίνητοι τῶν οὐσιῶν εἰσίν, μεταβο-
λαὶ μὲν ἄχρονοι ἔσονται, κινήσεις δέ, οὔ. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ὀρθῶς ὑπολαμβάνουσιν, ὡς εἷς ἐστιν ὁ λόγος
τῶν κινήσεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν. καὶ εἰ ἄχρονός ἐστιν ἐνέργεια, ἄχρονον εἶναι καὶ κίνησιν ὡσαύτως. καὶ γοῦν ἡ
μὲν ἐνέργεια κατὰ τὴν ἀκίνητον εἴδους παρουσίαν καὶ τελειότητα, ἕστηκεν ἡ αὐτή· ἡ δὲ κίνησις, πρόεισιν ἀεί,
ἕως ἂν εἰς τὴν ἐντελέχειαν ἀφίκηται. καὶ τὸ ποσὸν δὲ ἤδη τῆς κινήσεως, οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τὸ διῃρημέ-
νον ληπτέον. οὐ γοῦν ἔχει συνέχειαν τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὴν διέξοδον, παραπλησίως τῇ διαστά-
σει τοῦ σώματος. εἰ οὖν ποσή ἐστιν ἡ κίνησις, εἰς ἴδιον γένος οὐ δύναται τάττεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
32 ἀρκούντως. Τινῶν δὲ λεγόντων, ὅτι διατοῦτο οὐκ ἔθετο γένος τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐν ταῖς
κατηγορίαις ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ταῦτα ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγεται, ὡς τὴν μὲν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως
εἶναι

A ἐνέργειαν, κινήσεως ἐκτὸς οὖσαν· ἀπ' αὐτῆς δὲ ἄλλας ἐνεργείας προϊέναι, αἳ πρὸς οὐκ ἄνευ κινήσεως
διαχωροῦνται, ὥσπερ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν αἴσθησιν λέγομεν, κατὰ μὲν τὸ πάθος, κινήσεις οὔσας, κατὰ δὲ τὸ
εἶδος, ἐνέργειαν· καὶ οὕτως, τὰς μὲν, ἀχωρίστους τῆς κινήσεως οὔσας, τὰς δὲ, χωριστάς· ἀχωρίστους μὲν,
ὅσαι τελειοῦσι καὶ τὰς κινήσεις, προηγούμεναι αὐτῶν, καὶ προάγουσαι αὐτὰς εἰς ἐνέργειαν· χωριστὰς δὲ,
ὅσαι μονοειδεῖς εἰσιν, καὶ παντελῶς ἀκίνητοι. μέχρι μὲν οὖν τούτων, ἀναγκαῖον αὐτοῖς τὸ οὕτω τὰς ἐνερ-
γείας καθελκόντων· διότι καὶ εἴδη ἔνια ἐστὶν ἔνυλα, μεθ' ὧν καὶ αἱ ἔνυλοι ἐνέργειαι συνεῖναι ἐμφαί-
νονται. τῶν δὲ προσωτέρω προχωρούντων καὶ καθελκόντων αὐτὰς ἐπὶ τὰς κινήσεις, οὐδαμῶς αὐτοῖς ἀναγ-
καῖον, οὐδὲ τῶν εἰθισμένων τῆς κοινῆς λεγομένης ἐνεργείας, τὰς μὲν, ἀμερεῖς καὶ ἀθρόας εἶναι, τὰς
δὲ, ἐν τῷ γίνεσθαι, καὶ γενέσεις, ἃς καὶ κινήσεις καλεῖσθαι. οὔτε γὰρ ἓν γένος γένοιτο ἂν τῶν ἀμερῶν
καὶ μεριστῶν, οὔτε τῶν ἐν τῷ εἶναι καὶ τῶν ἐν τῷ γίνεσθαι, οὔτ' ἂν ἡ αὐτὴ ἐνέργεια ἀμερής τε εἴη καὶ
διατείνοι ἐπὶ τὰ μεριστά, ἀθρόα τε καὶ ἐν τῷ γίνεσθαι ὑπάρχοι. πάντα γοῦν ταῦτα, ἀναιρεῖ τὴν τῶν
ὄντων φύσιν, καὶ τῆς ἐνεργείας τὴν οὐσίαν οὐ διαφυλάττει. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὸ ποιεῖν κοινὸν γένος τῶν
ποιήσεων καὶ τῶν πείσεων τὴν κίνησιν, ὑπεναντίον ἐστὶ τῇ Ἀριστοτέλους δόξῃ, τῇ τε ἄλλῃ καὶ τῇ νῦν ἐν
τῇ τῶν κατηγοριῶν διαιρέσει διατεταγμένῃ. οὐκέτι γὰρ δύο ἔσονται γένη τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἀλλ'
ἓν πρὸ αὐτῶν ἡ κίνησις. πῶς δὲ τὸ κινεῖσθαι, κοινῶς διατείνουσι πάντη ἐν τῷ πάσχειν, καὶ τὰ ἐν τῷ ποιεῖν
διαφερόμενα κατὰ κίνησιν, οἷον τὸ περιπατεῖν, καὶ κατὰ σχέσιν, οἷον τὸ περιβεβλῆσθαι, καθῆσθαι; μικτὰ γὰρ ταῦτά
ἐστιν ἐκ πάθους καὶ ἐνεργείας, οὐ τῆς κυρίας, ἀλλὰ τῆς ἐν τῷ πάθει συμμεμιγμένης. Ἀλλὰ καὶ τὸ 21
τὴν ἐνέργειαν ἐπὶ μόνων λέγειν τῶν ποιήσεων, ἀνεξετάστως λέγεται. οὔτε γὰρ πᾶσα ἐνέργεια ποίησις,
οὐ γὰρ δὴ καὶ ἡ νόησις· οὔτε πᾶσα ποίησις ἐνέργεια. εἰσὶ γάρ τινες καὶ παθητικαὶ ποιήσεις. Ἐκ δὲ τοῦ 22
τῶν ἐναντίον, ὅτι Πλωτῖνος καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ ἀπὸ τῆς τῶν Στωικῶν συνηθείας εἰς τὴν Ἀριστοτέλους
B αἵρεσιν μεταφέροντες τὸ κοινὸν τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν εἶναι τὰς κινήσεις, οὗτοι συγχέουσιν εἰς ταυτὸ
κίνησίν τε καὶ ἐνέργειαν, καὶ τὴν ποίησιν οὐ τηροῦσι καθαράν, ἀπηλλαγμένην τοῦ πάθους, ἅπερ μηδὲ κι-
νήσεως αὐτὴν ὁρῶσι. καὶ ἔτι μέντοι τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως οὐ τηροῦσιν ἀκίνητον, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ.
Καὶ γὰρ ὅταν οἱ Στωικοὶ διαφορὰς γενῶν λέγωσι, τὸ ἐξ αὐτῶν κινεῖσθαι, ὡς ἡ μάχαιρα τὸ τέμνειν 23
ἐκ τῆς οἰκείας ἔχει κατασκευῆς. κατὰ γὰρ τὸ σχῆμα καὶ τὸ εἶδος ἡ ποίησις ἐπιτελεῖται· τὸ δὲ δι' ἑαυτοῦ ἐνερ-
γεῖν τὴν κίνησιν, ὡς αἱ φύσεις καὶ αἱ ἰατρικαὶ δυνάμεις τὴν ποίησιν ἀπεργάζονται. καταβληθὲν
γὰρ τὸ σπέρμα, ἀναπληροῖ τοὺς οἰκείους λόγους καὶ ἐπισπᾶται τὴν παρακειμένην ὕλην, καὶ διαμορφοῖ
τοὺς ἐν αὐτῷ λόγους· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, ὅ ἐστι κοινῶς μὲν ἀπὸ ἰδίας ὁρμῆς ποιεῖν, ἕτερον
δὲ, ἀπὸ λογικῆς ὁρμῆς, ὃ καὶ πράττειν καλεῖται· τούτου δὲ ἔτι εἰδικώτερον, τὸ κατ' ἀρετὴν ἐνεργεῖν. ὅταν
οὖν ταῦτα διαιρῶνται, τοὐναντίον ἁμάρτημα ποιοῦσιν, ἢ ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· πάντα γὰρ ταῦ-
τα ὑφ' ἓν * ὀφείλοντι γένος τετάχθαι, διότι ἐν τῷ ποιεῖν πάντα, οὐ καλῶς εἰς πολλὰ γένη δια- *ὀφείλοντα
κρίνουσι, διότι πολλαί εἰσιν αἱ ἀρχαί, ἀφ' ὧν αἱ ποιήσεις γίνονται. καὶ ὁ τῆς ἐνεργείας δὲ ὅρος, συγκε-
χυμένος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς. διὰ τῆς ἐνεργείας γὰρ αὐτὸν ἀποδιδόασι. καὶ ὅταν δὲ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν
γένος ποιῶσι, τοῦτο μὲν καλῶς λέγουσιν· ὅταν δὲ τὸ κινεῖσθαι περιέχειν τὸ κινεῖν διατάττωνται, μά-
χονται πρὸς ἑαυτούς, καὶ γένος τὸ κινεῖσθαι τοῦ κινεῖν ποιοῦντες, διότι περιέχει αὐτό· καὶ οὐ γένος, διό-
τι πρὸς αὐτὸ ἀντιδιαιρεῖται, εἴπερ τὸ μὲν, ποιεῖν ἐστι, τὸ δὲ, πάσχειν. καὶ τῆς κινήσεως φησὶν Ἰάμβλι-
χος, οὐ καλῶς οἱ Στωικοὶ ἀντιλαμβάνονται λέγοντες, τὸ ἀτελὲς ἐπὶ τῆς κινήσεως εἰρῆσθαι· οὐχ ὅτι
οὐκ ἔστιν ἐνέργεια· ἔστι γὰρ πάντως φασὶν ἐνέργεια, ἀλλ' ἔχει τὸ πάλιν καὶ πάλιν, οὐχ ἵνα ἀφίκηται εἰς
ἐνέργειαν· ἔστι γοῦν ἤδη, ἀλλ' ἵνα ἐργάσηταί τι ἕτερον, ὅ ἐστι μετ' αὐτήν. ταῦτα μὲν οὖν οἱ Στωικοὶ λέ-
γουσι. πῶς δέ φησιν Ἰάμβλιχος δυνατὸν ἀτέλεστον ἐνέργειαν λέγειν, ἢ πάντων ἐστὶ τελειωτάτη; τίνα
Γ δὲ τρόπον ἐν τῷ ἐνεργεῖν ἑστῶσα, πληθύνεται κατὰ τὸ πάλιν καὶ πάλιν, ὥσπερ τὰ κατ' ἀριθμὸν
προϊόντα; Ὅλως δὲ ἀτελὴς ἡ κίνησις λέγεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐνερ- 24
γείας, οὐδὲ γὰρ ἐνέργεια, ἀλλ' ἐντελέχεια ἀτελὴς εἴρηται· διότι ἡ μὲν ἐστὶν ἐντελέχεια, συνοχὴ κατὰ
τὸ εἶδος τῆς τελειότητος, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ δυνάμει κινητοῦ, εἰς τὸ εἶδος ἀναγωγή. ἥ τις κίνησις οὖσα, ἀτε-
λὴς ἐντελέχεια λέγεται πρὸς τὴν τῆς τελείας ἐντελεχείας ἀντιδιαστολήν, οἷον, ἡ μὲν τόρευσις καὶ χαλ-
κεία τοῦ ἀνδριάντος, κίνησις καὶ ἀτελὴς ἐντελέχεια· τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ἀνδριάς, ἡ τελεία
ἐντελέχεια. καὶ διὰ τοῦτο τὴν κίνησιν ὁ Ἀριστοτέλης ὡρίσατο, ἐντελέχειαν τοῦ κινητοῦ, ᾗ κινητόν, τουτέστιν,
ἐν ἀτελεῖ ἀεὶ μένουσαν ἐντελέχειαν, ἥ τις κεχώρισται τῆς ἐνεργείας. Οὐ μὴν οὐδὲ πᾶσα κίνησίς ἐστιν 25
ἀτελής, ἀλλ' εἰ ἄρα, ἡ ἀρχὴν ἔχουσα καὶ πέρας. διόπερ ἡ τοῦ οὐρανοῦ, οὐδαμῶς ἐστὶν ἀτελὴς ἀεὶ ἐν
τέλει οὖσα. Παραλείπει δὲ τὸν παρόντα λόγον, τὸ ἐνεργείᾳ συγχεόμενον εἰς τὴν ἐνέργειαν. τὸ γὰρ ἀπὸ τῆς 26
δυνάμει μεταβάλλον εἰς ὃ ἐδύνατο, τοῦτο ἐνεργείᾳ λέγεται, εἴτε εἶδος ᾖ, εἴτε πάθος, εἴτε ἠρε-
μία. ὁ μὲν χαλκός, ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ προϊὼν καὶ γενόμενος ἀνδριάς, εἰς εἶδος τελειοῦ-
ται· τὸ δὲ θερμαντὸν ὅταν θερμανθῇ, εἰς πάθος προῆλθε. καὶ τὸ ἐνεργείᾳ τῆς κινήσεως γίνεται ἠρεμία,
ὅταν

στὴν ἐπάφυκεν. εἰ γὰρ δεῖ καὶ σύμμικτόν τινα τὴν κίνησιν ὑπονοεῖν, ἔκ τε τῆς τοῦ ποιοῦντος ἐνεργείας, Δ
καὶ τῆς τοῦ πάσχοντος τροπῆς, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἁπλοῖς καὶ ἀμίκτοις αὕτη ἡ γένεσις. σύμμικτος δὲ οὖσα ἔκ
τε τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ πάσχοντος, ἀποβληθήσεται εἰκότως τῶν πρώτων γενῶν, ὡς δεύτερα, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα σύνθετα πάντα. οὐδὲ δεῖ οὖν συγχωρεῖν, ὡς ἡ κίνησις περιέχει τὰς ποιήσεις καὶ πείσεις, καὶ συνάπτει αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας κατὰ μίαν συνέχειαν, οὐδὲ ὅτι κοινωνεῖ τῆς οὐσίας πρὸς ἀμφοτέρας, ἢ ὅτι μερίζεται εἰς αὐτάς, καὶ τὸ μὲν, ἀποφαίνει ποίησιν τὴν ἐν αὐτῇ, τὸ δὲ, πάθος. κατὰ πάντας γὰρ τούτους τοὺς τρόπους κοινόν τι γίνεται ἡ κίνησις τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν. κίνησις δὲ τοῦ ποιοῦντος καὶ πάσχοντος κεχώρισται, ὡς μέση οὖσα ἀμφοτέρων, καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ποιοῦντος προϊοῦσα, εἰς δὲ τὸ πάσχον ἐναπεργαζομένη τὸ πάθος. ὡς οὖν τὸ κινοῦν καὶ κινούμενον δύο ὑπάρχει, οὕτως καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον διχῇ διώρισται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκείτω πρὸς Πορφύριον, ἤτοι τὰς ἀπ' αὐτοῦ παρατεθείσας δόξας ἀντειρημένα.

Ὁ δὲ μέγας Πλωτῖνος παραιτεῖσθαι φησὶ τὸν Ἀριστοτέλην τὴν κίνησιν ἐν γένει τιθέναι, διὰ τὸ ἀτελῆ λέγεσθαι τὴν κίνησιν ἐνέργειαν. εἰ δὲ τοῦτο φησίν, οὐδὲν ἐκώλυε τὴν μὲν ἐνέργειαν προτάττειν, ὡς ἐν εἴδει δὲ τῆς ἐνεργείας, ἀτελῆ οὖσαν ἐνέργειαν τὴν κίνησιν ὑποβάλλειν. πρὸς δὴ ταῦτα ἀντιλέγων ὁ Ἰάμβλιχος, τὴν ἀρχὴν φησι κατίδωμεν, εἰ οὕτως λέγεται ἀτελὴς ἐνέργεια ἡ κίνησις, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ φύσει ὑφειμένη, ἢ μᾶλλον, ὡς ἐξισταμένη εἰς παντὴν καταδεεστέραν φύσιν. καὶ γὰρ εἰ μὲν οὕτως λέγοιτο ἀτελής, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ φύσει ὑφειμένη, οὐδὲν κωλύει τὴν μὲν ἐνέργειαν, ὡς γένος προτάττειν, ὑποβάλλειν δέ, ὡς εἶδος τὴν κίνησιν. εἰ δὲ εἰς ἄλλο γένος ἐξίσταται, οὐ δύναται γένος αὐτῆς εἶναι ἡ ἐνέργεια. ἐπεὶ οὖν ἡ μὲν κίνησις ἐπὶ τὸ τέλος πρόεισιν, ὡς ἕνεκα αὐτοῦ γινομένη, καὶ μηδέπω αὐτὸ ἐν ἑαυτῇ ἔχουσα, ἡ δὲ ἐνέργεια κατὰ τὸ τέλος ἕστηκε, πλήρης οὖσα ἑαυτῆς, καὶ τῆς οἰκείας τελειότητος, οὐκ ἂν τὸ τελεσιουργὸν πρὸς τὸ ἐπειγόμενον εἰς τελείωσιν ἔχει τινὰ κοινωνίαν φύσεως. καὶ εἰ ἡ
μὲν ἐνέργεια τὸ εἶδος ἐν ἑαυτῇ τέλειον ἔχει, ἡ δὲ κίνησις ὁδεύει πρὸς τὸ εἶδος, δυνάμει μόνον ἔχουσα αὐ- Ε
τὸ καὶ κατὰ ὑλικὴν καὶ ἀνέδεον ἐπιτηδειότητα, δῆλον καὶ οὕτως ἴσον τὸ εἰρημένον. πάλιν, εἴπερ ἡ μὲν κίνησις ἐν διεξόδῳ θεωρεῖται καὶ συνεχείᾳ, εἰς ἀεὶ συνεχῆ διαιρετὴ οὖσα ἐπ' ἄπειρον, ἡ δὲ ἐνέργεια καθ' ἓν πέρας ἵσταται, αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἔχουσα τὸ εἶναι, καὶ ἅμα τὸ ἐν πᾶν συλλαβοῦσα καθ' ἑαυτήν, οὐκ ἂν οὐδὲ οὕτω γένος εἴη τῆς κινήσεως ἡ ἐνέργεια. καὶ εἰ ἡ μὲν κίνησις μεριστὴ καὶ ἄπειρος καὶ ἀόριστος, ἡ δὲ ἐνέργεια ἀμέριστος, καὶ πέρας καὶ ταυτότητα ἔχουσα, πῶς ἂν εἴη τοῦ ἑτέρου γένους τὸ ἕτερον; εἰ δὲ καὶ ἡ μὲν κίνησις συμμεμιγμένην ἔχει τὴν ὑπόστασιν πρὸς τὸ ἐναντίον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου μεταβαίνει ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἐναντίον, ὡς ὅταν ἐκ λευκοῦ μέλαν γίνηται. ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου εἰς ἕτερον κίνησις, οὐδέτερόν ἐστι τῶν ἄκρων, συμμέμικται δὲ ἐξ ἀμφοῖν· ἡ δὲ ἐνέργεια ἄμικτος οὖσα παντελῶς, καὶ καθ' ἓν τῶν ἐναντίων ἵσταται, οὐδὲν ἀναπιμπλαμένη τῆς ἐναντίας φύσεως, πῶς δύναται εἶναι γένος ἡ ἐνέργεια τῆς κινήσεως; κἂν λέγοι δέ, χρόνῳ μὲν ἀντιπαρατείνειν τὴν κίνησιν, ὡς ἂν διαστατὴν οὖσαν, αἰῶνι δὲ τὴν ἐνέργειαν ὡς ἀδιάστατον ὑπάρχουσαν, καὶ ὁμοῦ ὅλην ἐν τῷ νῦν παροῦσαν, οὐδὲ οὕτως ἂν εἴη τις τῶν αἰωνίων καὶ τῶν ἐν χρόνῳ ὁμογενὴς φύσις. ἔτι μᾶλλον, ἡ μὲν ἐνέργεια ἀκινήτως προϋπάρχει, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ὁμοῦ τῆς κινήσεως ἐν μιᾷ ἠρεμίᾳ συνέχουσα· ἡ δὲ κίνησις ἐν διεξόδῳ τῇ κατ' ἀριθμοὺς πρόεισιν, ἢ διακριθεῖσα. ἀλλ' ἔοικε φησὶν ὁ Πλωτῖνος, ταῖς μὲν καθαρωτέραις δόξαις περὶ τῆς ἐνεργείας μὴ συνομολογεῖν· ἐπ' ἐκείνην δὲ ἀποφέρεσθαι τὴν ἔννοιαν, καθ' ἣν κατὰ τὸ κινεῖσθαι τινὲς τὸ ἐνεργεῖν ἀφορίζονται, καὶ ταυτὸν ὑπολαμβάνουσι κίνησιν τὴν κατὰ τὸ κινεῖσθαι καὶ ἐνέργειαν· ὃ πολλοῦ δεῖ ἀληθὲς εἶναι. ἔτι δὲ δεῖ πείθεσθαι Θεοφράστῳ. τούτῳ μὲν γὰρ δοκεῖ μὴ χωρίζεσθαι τὴν κίνησιν τῆς ἐνεργείας· εἶναι δὲ τὴν μὲν κίνησιν, καὶ ἐνέργειαν, ὡς ἂν ἐν αὐτῇ περιεχομένην, οὐκέτι μέντοι καὶ τὴν ἐνέργειαν κίνησιν. τὴν γοῦν ἑκάστου οὐσίαν καὶ τὸ οἰκεῖον εἶδος, ἐνέργειαν εἶναι ἑκάστου, μὴ οὖσαν ταύτην κίνησιν. καὶ γοῦν ἡ
τελειότης, καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ φύσει ἀκινήτοις εἶναι οὐ κεκώλυται. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πολλαὶ τοιαῦ- Ζ
ται, οἷον τὴν κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδριάντος. ἕστηκε δὲ τὸ σχῆμα κατὰ τὴν αὐτὴν τελειότητα· εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον περιέχει ἡ ἐνέργεια τῆς κινήσεως, οὐκ ἔδει συνάπτειν αὐτάς, οὐδὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου γένος ποιεῖν. εἰ δέ τις τὴν μὲν ἐνέργειαν τὸ κινεῖσθαι φησὶ προβάλλειν, κατὰ τὸ συντετάχθαι πρὸς τὸ αὐτό, τὸ δὲ ἐνέργειαν, κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τὴν ἑκάστου ἐντελέχειαν ἱστάμενον, πρὸς τὸ δυνάμει λέγεσθαι, ἐξηρημένον αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ τῆς κινήσεως τὴν ἐνέργειαν, ἀγνοεῖ οὗτος, ὅτι τὸ μὲν ἐνέργεια, ἀντιτίθεται πρὸς τὸ δυνάμει, καὶ τοῦ ἀτελοῦς ἐστι τελειότης, σχέσιν τε πρὸς τὸ ἐναντίον προσείληφεν· ἡ μέντοι ἐνέργεια, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν ἐστιν ἀπολύτως, πρὸς οὐδὲν ἐναντίον λεγομένη, ἥτις καὶ τῷ ἐνεργείᾳ ὄντι παρέχει τὴν τελειότητα. πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐνέργειαν μὲν εἶναι τὸ σχῆμα, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ ὑπάρχειν. ὅλως γὰρ οἱ ταῦτα λέγοντες, τὸ καθαρὸν γένος οὐκ ἴσασι τῆς ἐνεργείας, οὐδὲ τὸ κρεῖττον ἀπὸ τῆς κινήσεως, οὐδὲ τὸ πρότερον τοῦ ἐνεργείᾳ· καὶ οὐδὲ τούτου ἀναμιμνήσκονται, πῶς λέγομεν ἐνεργείας τὰς νοήσεις, τὸ ἀμερὲς αὐτῶν τῆς γνώσεως, καὶ ἅμα, καὶ ἐν τῷ νῦν, καὶ ἐν τῷ ἤδη ἀθρόον, καὶ τὰ τοιαῦτα παριστάντες. ὅπερ εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τῷ νῦν ἐστι, τοῦτο νοεῖσθαι τὴν ἐνέργειαν ἐν τῇ κινήσει καὶ τὴν μὴ καθαρὰν

ἐνέργειαν;

A καὶ τὸ κεῖσθαι, καὶ ἔχειν. καὶ γὰρ τὰ πρός τι, σχέσεις μὲν ἔχει διαφόρους. τὸ μὲν γὰρ κεῖσθαι, τι-
νὸς πρὸς ἕτερόν ἐστι· τὸ δὲ ἔχειν, ἑτέρου πρός τι. αὐτὸ δὲ τὸ πρός τι κοινὴν ἔχει τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν·
διώρισται ἄρα ἰδίαις διαφοραῖς ταῦτα τὰ γένη, καὶ οὐκ ἀνάγεται εἰς τὰ πρός τι. ἀλλὰ ταῦτα
μὲν ἔστω κοινῶς τι καὶ σποράδην εἰρημένα τι καὶ λελυμένα. τὸ δὲ ἐντεῦθεν περὶ ἑκάστου διακρι-
νομένως τὰ προσήκοντα ζητήματα ἰδίως κατίδωμεν. Καὶ πρῶτον, ὅτι ἀκόλουθόν ἐστιν εἶναι γένη 18
τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἐντεῦθεν δῆλον. ὡς γὰρ μετὰ τὴν οὐσίαν ἦν ποσότης, καὶ διάφορον γένος
ἐτέθη ἡ ποσότης· καὶ πάλιν μετὰ τὴν οὐσίαν, περὶ τὴν οὐσίαν ποιότης, καὶ γέγονεν ἕτερον γένος ἡ
ποιότης· οὕτως καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ποιεῖν, μετὰ τὴν οὐσίαν· καὶ χρὴ καὶ κατὰ ταῦτα γένος τίθε-
σθαι μετὰ τὴν ὕπαρξιν τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὸ ταύτης συγγενὲς πάθος, ἢ τὸ πάσχειν. ἀλλ' ἄρα τὸ
ποιεῖν ἦν τίθεσθαι γένος, ἢ τὸ ποιοῦν, ἢ τὴν ποίησιν, ὥσπερ καὶ ἡ ποιότης ἦν γένος, καὶ τὸ ἀπ'
αὐτῆς ποιόν. ἡ σύζυγα μὲν ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα, ποίησις, ποιεῖν, ποιοῦν, ἀλλὰ τὸ μὲν ποιοῦν, συμ-
περιλαμβάνει καὶ τὸ ὑποκείμενον, καὶ συνήθη ὑπόνοιαν ἔχει τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ τῆς ἐνεργείας
ἐμποιεῖ· ἡ δὲ ποίησις καὶ τὸ ποιεῖν, ἁπλούστερα, καὶ οὐδὲν συνήθως ἐφαπτόμενα, ὥστε οἰκειότερα
ταῦτα τοῦ ποιοῦντος εἰς γένους ἀφορισμόν. τούτων δὲ πάλιν τὸ ποιεῖν καὶ τῆς ποιήσεως προετίμησε,
διότι διχῶς λέγεται ἡ *ποιότης. καὶ γὰρ ἡ ἐνέργεια ποίησις λέγεται, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνερ- *ποίησις
γείας, ὡς λέγομεν τὴν Ὁμήρου ποίησιν. χρεία δέ, οὐ τοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας ἦν τὸ
ἐνεργεῖν σημαίνει μοναχῶς. διὸ τὸ ποιεῖν ὡς γένος τίθεται. τὸ γὰρ ποιεῖν, τὴν ἔτι γινομένην ἐνέρ-
γειαν σημαίνει, ὥσπερ ἡ ποίησις τὸ πεπαυμένον μᾶλλον, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ποιοῦντος. ἀλλ'
εἰ τὸ ποιεῖν τὸ ἐνεργεῖν ἐπίσημον, διατί τὸ γένος οὐκ ἐνέργειαν μᾶλλον τίθεμεν, ἀλλὰ τὸ ποιεῖν; Εἰ δὲ καὶ 19
ἡ ἐνέργεια διαφόρως οἰκειοτέρα τῆς ποιήσεως, διότι τὸ κατὰ κίνησιν ἐμφαίνει, ἀλλ' οὐ τὸ μετὰ τὴν κίνησιν,
B ὥσπερ ἡ ποίησις, ἔδει κίνησιν τίθεσθαι ἓν γένος ἐν ταῖς κατηγορίαις. ὥσπερ γὰρ τὰ ἄλλα περὶ τὴν
οὐσίαν, οὕτω καὶ ἡ κίνησις, ἐν ᾗ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐστίν. ἄμφω γὰρ ἐν κινήσει. ἀλλ' οἱ ταῦτα λέγον-
τες, ὥσπερ Πλωτῖνος, οὐ ταῖς Ἀριστοτέλους ὑποθέσεσι προσαρμόττη. ἐκεῖνος γὰρ τὸ πρώτως ποιοῦν
καὶ κινοῦν, ἀκίνητον εἶναί φησι. διαφέρει καὶ τὸ ποιεῖν παρ' αὐτῷ κεχώρισται τοῦ πάσχειν, καὶ οὐχ ὑφ' ἓν
ἄμφω τέτακται γένος, ὥστε οὔτε εἰς ἓν ἄμφω ταῦτα ἀνάγειν χρή, ἀλλὰ δύο ἀφορίζεσθαι, ὥσπερ καὶ
Ἀριστοτέλης αὐτὰ χωρὶς διέστησεν. οὕτως μὲν δὴ ὁ Βοηθὸς καὶ Ἰάμβλιχος πρὸς τὴν ἀπορίαν ἐνίστα-
νται, τὴν ἓν γένος ἀξιοῦσαν τὴν κίνησιν τοῦ τε ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν προϋποτίθεσθαι. Πορφύριος δέ φη-
σιν ἔν τισι δοκεῖν τὴν κίνησιν ἐπί τε τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν μίαν καὶ συνεχῆ εἶναι, ὡς ἐπὶ τῆς κατὰ πλη-
γὴν κινήσεων, δι' ῥίψεως καὶ ὤσεως. οἵα γὰρ ἡ τοῦ ῥιπτοῦντος τὸ ξύλον κίνησις, τοιαύτη καὶ ἡ τοῦ ῥιπτο-
μένου· καὶ οἵα ἡ ὦσις τοῦ ὠθοῦντος, τοιαύτη καὶ ἡ τοῦ ὠθουμένου, διὸ καὶ μία καὶ συνεχὴς ἑκατέρα· τὸ
δὲ εἶναι, οὐ τὸ αὐτὸ ἔχει πρὸς τὸ πλῆττον καὶ τὸ πληττόμενον· ἀλλὰ τοῦ μὲν πληττομένου, πάθος γίνε-
ται, τοῦ δὲ πλήττοντος, ποίησις. καὶ οὕτως τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν οὐκ ἔστιν ἁπλῶς εἶδος γένους τῆς κινήσε-
ως, ἀλλ' ἔχει διαφοράν. ταύτην δὲ τὴν τῆς ἀπορίας λύσιν, αἰτιᾶται ὁ Ἰάμβλιχος, ὡς πόρρωθεν
ἀναγομένην, καὶ μὴ ἀπὸ πάνυ γνωρίμων προϊοῦσαν, μήτε ἀπὸ τῶν δοκούντων Ἀριστοτέλει. οὐ γὰρ
εἰ ἡ τις ποίησις οὕτως ἔχει, ἤδη καὶ πᾶσαι. οὐδὲ ἔδει ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἄρχεσθαι ποιήσεων· λέγω
δὲ τῆς κατὰ πληγὴν καὶ ὦσιν· οὐδὲ τοῖς Στωικοῖς συγχωρεῖν περὶ οὗ διατελοῦμεν αὐτοῖς διαφερόμενοι,
ὡς τὸ ποιοῦν πελάσει τινὶ ποιεῖ καὶ ἅψει. βέλτιον γὰρ λέγειν, ὡς οὐ πάντα πελάσει καὶ ἅψει ποιεῖ,
ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ ποιοῦντος πρὸς τὸ πάσχον γίνεται ἡ ποίησις, καὶ ὡς πολλὰ ἀναφῶς
δρᾷ, ἅπερ ἅπαντες ἐπιστάμεθα· καὶ ὅτι καὶ ἐφ' ὧν δοκοῦμεν ὁρῶμεν ἐπαισθήτως τὰ ποιοῦντα, κατὰ συμ-
βεβηκὸς γίνεται ἡ ἐπαφή, διότι ἐν τόπῳ ἐστὶ τὰ μετέχοντα τῆς τοῦ ποιεῖν ἢ τοῦ πάσχειν δυνά-
Γ μεως. τοιαῦτα γάρ ἐστι τὰ σώματα, καὶ τὰ μετέχοντα τῶν ποιητικῶν, ἢ παθητικῶν δυνά-
μεων. ἐφ' ὧν δὲ οὐδὲν ἐμποδίζει διάστασις σωμάτων, ὥστε τὸ μέν, ποιῆσαι· τὸ δέ, παθεῖν, καὶ δέξα-
σθαι τὴν τοῦ ποιοῦντος ἐνέργειαν, ἐπὶ τούτων ἀδιάστατος γίνεται καὶ ἀκώλυτος ἡ ἐνέργεια, ὡς αἱ τῆς λύ-
ρας χορδαὶ συνηχοῦσι πόρρω ἀλλήλων διεστῶσαι, καὶ ὁ ἄφθας δέχεται πόρρωθεν τὸ τοῦ πυρὸς εἶδος.
πολλὰ δὲ καὶ ἐφαπτόμενα οὐ ποιεῖ, ὡς ἡ ἔμπλαστρος, ἢ ἄλλο τι τῶν ἰατρικῶν φαρμάκων ἐπιτιθέ-
μενα λίθῳ. εἰ δὴ καὶ ἁπτόμενα οὐ ποιεῖ πολλάκις, καὶ μὴ ἁπτόμενα ποιεῖ, οὐκ ἔστι πληγὴ καὶ ὦσις ἡ κυριω-
τάτη ποίησις. οὐδὲ ἐφ' ὧν ὁρῶμεν τινὰ πλήττοντα, οὐδὲ ἐπὶ τούτων ἐστὶν ἡ ἀφὴ αἰτία, ἀλλ' ἡ τῆς δυ-
νάμεως συγγένεια, καὶ τότε τὸ κῦρος περιέχεται τοῦ ποιεῖν. εἰ δὲ τὴν αὐτὴν οὐσίαν τις τοῦ ποιοῦντος λέ-
γει καὶ τοῦ πάσχοντος, καὶ τὸ κινοῦν κινηθήσεται, καὶ τὸ κινούμενον κινήσει, καὶ ὅλον δι' ὅλου κινοῦν τε ἔσται
καὶ κινούμενον, καὶ τὰ ἀξιώματα τὰ περὶ κινήσεως ἀναιρεθήσεται πάντα, ὡς ἀπό τινος ἡ κίνησις πρός
τι καὶ περί τι, καὶ ὡς ἄλλη τίς ἐστιν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, καὶ ἄλλη αὐτὴ ἡ κίνησις, ὡς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀποτε-
λουμένη· ἐφ' ὧν δὲ χωριστά ἐστι τὰ αἴτια τῆς κινήσεως, πολὺ μᾶλλον ἀναιρεθήσεται. δεῖ οὖν μὴ ἐκείνων
ἀποσφάλλεσθαι, τὰς τῶν ἀρχῶν τῶν γενῶν διαιρουμένας ἀληθεῖς δόξας, καὶ διακρινούσας ἑκά-
στην

λέγεται τὸ περιπατεῖν ποιεῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοιάνδε κίνησιν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀλγεῖν, ἢ με- Δ
λαίνεσθαι, ἢ λευκαίνεσθαι κατὰ τὸ οὕτως ἔχειν. ὡς γὰρ τὸ μὲν κοινῶς ἐναντίοις πρός τι, ἕκαστον δὲ
αὐτῶν ὑπὸ τὸ οἰκεῖον γένος, οὕτω καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, κἂν πρὸς ἄλληλα λέγηται, οὐκ
ἤδη ἂν εἴη καὶ τὰ ὑπ' αὐτὰ πρός τι. ἐπεὶ δὴ μήτε ὑπὸ τὰ πρός τι ἐστί, μήτε ὑπό τινα τῶν ἄλλων
12 κατηγοριῶν, ἴδιαι ἂν εἶεν κατηγορίαι. Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, ὅτι ἔδει καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν
ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγεσθαι, ὥσπερ καὶ τὰ ἐναντία· τὰ δὲ καθ' ἕκαστα ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὑπὸ τὰ
οἰκεῖα γένη ἕκαστα· τὸ μὲν κτίζειν τυχὸν καὶ γεννᾶν, ὑπὸ τὴν οὐσίαν· τὸ δὲ ἀριθμεῖν καὶ λέγειν, ὑπὸ τὴν
ποσότητα, διότι ποσὸν ὁ λόγος καὶ ὁ ἀριθμός· τὸ δὲ λευκαίνειν καὶ μελαίνειν, ὑπὸ τὴν ποιότητα.
μήποτε οὖν οὕτως ἔχει τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας, ὡς πρὸς οὐσίαν ἐνέρ-
γεια καὶ πάθος. καὶ γὰρ κατὰ τὰ πρός τι ἐστὶν ἐνεργεῖν, ὡς τὸ φιλεῖν, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ κατη-
13 γορίας. Ἀλλ' εἴποι ἄν τις ὅτι τὰ μὲν κοινὰ εἶπε τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, τὰ δὲ ἴδια οὐκ ἀπέδωκε.
Πρὸς ὅ φησιν ὁ Ἰάμβλιχος· ὡς ἐν αὐτοῖς τοῖς κοινοῖς νομιζομένοις, καὶ τὰ ἴδια αὐτῶν ἤδη δέδοται.
οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐναντία λαμβάνει καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀλλὰ τὰ μὲν, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ, τὰ δὲ, ἐν τῷ
πάθει. ῥᾳδίως δὲ πρὸς τοῦτο λέγεις, ὡς καὶ ἤδη τῶν ἄλλων κατηγοριῶν τὰ ἐναντία, καὶ τὸ
μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐ τὰ τυχόντα ἐλαμβάνετο, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα ἑκάστων· καὶ ὅμως οὐδὲν ἧττον ἐδόκει
δεῖν τὰ ἴδια τοῖς κοινοῖς προστιθέναι. τὸ οὖν ἐξ ἀρχῆς μᾶλλον ἀληθὲς, ὅτι ἤδη τούτων τοῖς ὁλο-
14 σχερεστέροις ἠρκέσθη. Ἀλλὰ πῶς οὐχὶ εἰ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἀμφότερα γένη, τοῦ ἔχειν γένους
ὄντος, καὶ τὸ ἔχεσθαι γένος ἐστί; τὸ γὰρ ἔχειν πρὸς τὸ ἔχεσθαι ἀντιδιαιρεῖται, ὥσπερ τὸ πάσχειν
πρὸς τὸ ποιεῖν. ἢ ὅτι ἐν τῷ ἔχειν καὶ τὸ ἔχεσθαι περιέχεται; ὃ γὰρ ἂν ἔχον ληφθῇ, πάντως καὶ
τὸ ἐχόμενον ἔχει συνηρτημένως· οὐκέτι μέντοι ἐν τῷ ποιεῖν ἁπλῶς τὸ πάσχειν περιέχεται. καὶ
γὰρ ποιεῖν ἐστι τὸ βοᾶν, καὶ περιπατεῖν, καὶ τρέχειν, καὶ γράφειν, καὶ οὐδὲν τούτων ἔχει τὸ πάσχον Ε
συνηρτημένον. ἀλλὰ μὴν, οὐδὲ τὸ ἔχειν πρός τι ἐστὶν, ὡς δοκεῖ, πρὸς τὸ ἔχεσθαι. καθ' ὧν γὰρ κατη-
γορεῖται, ὡς κατὰ τοῦ ὑποδεδέσθαι καὶ ὡπλίσθαι, ταῦτα οὐ λέγεται πρός τι. τὸ μὲν γὰρ ἔχειν,
15 πρὸς τὸ ἐχόμενον ἂν λέγοιτο· τὸ δὲ ἔχεσθαι, οὐκ ὂν ταὐτὸ τῷ ἔχοντι, οὐ πρὸς ἄλλο. Ἐγκαλοῦσι δέ τινες
τῷ Ἀριστοτέλει, ὡς ὀλίγα εἰρηκότι περὶ τῶν ἓξ κατηγοριῶν, καὶ μήτε τὴν φύσιν αὐτῶν, ἥ τις
ἐστὶν ὑπογράψαντι, μήτε εἰς τὰς διαφορὰς διελόντι· καίτοι δυνατὸν ὄν, ὡς παρ' ἡμῶν εἴρηται, τὸ
μὲν ποῦ, εἰς τὰς τοῦ τόπου διαφορὰς διελεῖν· τὸ δὲ ποτὲ, εἰς τὰς τοῦ χρόνου. καὶ ὅτι μὲν ἐλλιπῶς εἴρη-
ται, πρόδηλον καὶ ἐξ ὧν Ἀρχύτας περὶ αὐτῶν μακροτέρως διδάσκει, τὰ ἴδια, καὶ τούτων
ἑκάστου, ὥσπερ τῶν προτέρων, παραδιδούς. ὑπὲρ δὲ Ἀριστοτέλους ἀπολογοῦνται λέγοντες· τὰ μὲν
ἐν ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις μὴ πάνυ ὑπειλημμένα, ταῦτα αὐτὸν διδάξαι δι' ἀκριβείας· ὅσα δὲ ὑπεί-
ληπται καὶ φανερά ἐστι, ταῦτα παρεῖναι διὰ τὸ φανερὰ εἶναι. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς λέγων, διὰ τὸ
προφανῆ εἶναι, οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν λέγεται, ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐρρέθη. καὶ γὰρ ἐν φυσικῆς ἔχουσι θεω-
ρίας ἕκαστον τούτων, διὰ κινήσεως μὲν, τὸ ποιεῖν· τόπου δὲ καὶ χρόνου, τὸ ποῦ καὶ ποτὲ, οὐδὲν δεῖ
πλέον ἐν λογικῇ πραγματείᾳ περιεργάζεσθαι τῆς κατὰ τὴν σημασίαν φαινομένης αὐτόθεν νοήσεως,
διότι δύσκολος ἦν ἡ ἀκριβὴς περὶ τοῦ τόπου καὶ χρόνου θεωρία. ἔτι δὲ καὶ ταῦτα λέγουσιν· ὅτι ταῦτα
τὰ ἓξ γένη ἐπείσακτον ἔχοντα τὴν φύσιν, εἰκότως περιεργεστέρας ἔτυχε διδασκαλίας. τῇ γὰρ αἰσθη-
τῇ καὶ φυσικῇ οὐσίᾳ, τὰ μὲν, συνεισῆλθον ὡς ποιότης καὶ πρός τι· τὰ δὲ, ἐπεισῆλθον ὡς τὸ ποιεῖν καὶ
πάσχειν, κινηθείσης εἰς εἴδη πρὸς ἃ ἠδύνατο, τούτοις ἐπηκολούθησεν, τὸ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν τόπῳ, καὶ τὸ
κεῖσθαι καὶ τὸ ἔχειν. καὶ γὰρ ποιῶν τις, ἐν χρόνῳ ποιεῖ, καὶ κινεῖται κατὰ τόπον, καὶ ὁ πάσχων πολλάκις, ἐν
16 χρόνῳ πάσχει, καὶ κεῖται τὸ γινόμενον, * ἔχει τι. Ἀποροῦσι δέ τινες, καὶ διατί οὐ συνῆψε τὸν περὶ
*καὶ τοῦ ἔχειν λόγον ταῖς ἁπλαῖς κατηγορίαις, ἀλλὰ μεταξὺ περὶ ἀντικειμένων, καὶ προτέρου, καὶ ὑστέρου, Ζ
καὶ τοῦ ἅμα, καὶ κινήσεως, καὶ ἄλλων τινῶν μνημονεύσας, οὕτως τὴν τοῦ ἔχειν διαίρεσιν ἐποιήσατο. Ἀλ-
λὰ καὶ λύουσιν ἕτεροι καλῶς, ὅτι τὸ ἔχειν περὶ ποῦ καὶ ποτὲ συντάξας, ὡς περὶ προφανῶν εἶ-
πε, μηδὲν ἄλλο δεῖν περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ μετὰ τὰς κατηγορίας βουληθεὶς ἐκεῖνα οἷς ἐχρή-
σατο κατὰ τὰς τῶν πολλῶν ἐννοίας, διαρθρῶσαι τεχνικώτερον, περί τε τῶν ἀντικειμένων φημὶ, καὶ
τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου καὶ τῶν λοιπῶν, ἐπειδὴ ὁμώνυμον τὸ ἔχειν ἦν, ἵνα μή τις οἰηθείη τῶν ὁμω-
17 νύμων αὐτῶν ἓν γένος τίθεσθαι, τὴν ὁμωνυμίαν τοῦ ἔχειν εἰκότως ἤδη τῷ τέλει διεσάφησε. Ἀλ-
λὰ πῶς φασιν οὐχὶ αἱ ἓξ τελευταῖαι κατηγορίαι εἰς τὰς φθανούσας ἀναχθήσονται; ἡ μὲν τοῦ ποτὲ,
εἰς τὸν χρόνον, οὗτος δὲ, εἰς τὸ ποσόν. ἡ δὲ τοῦ ποῦ, εἰς τὸν τόπον, καὶ οὗτος δὲ, εἰς τὸ ποσόν. ἡ δὲ τοῦ ποιεῖν
καὶ πάσχειν, καὶ τοῦ κεῖσθαι καὶ τοῦ ἔχειν, εἰς τὸ πρός τι. Ἔστι δὲ καὶ πρὸς ταῦτα σαφὴς ἐκ τῶν εἰρημένων ἡ
ἀντίρρησις. ἄλλο γὰρ τὸ ἔν τινι, καὶ ἄλλο ἐκεῖνο, τὸ ἐν ᾧ ἐστι, τὸ ἔν τινι· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ἐν τόπῳ διοίσει τοῦ
τόπου, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ τοῦ χρόνου. ἄλλα οὖν ἔσται γένη τοῦ ποῦ καὶ ποτὲ, παρὰ τὸν τόπον καὶ τὸν χρό-
νον· καὶ τὸ ποιεῖν δὲ καὶ πάσχειν ἐδείχθη πρότερον ἰδίας ἔχοντα φύσεις παρὰ τὰ πρός τι, ὥσπερ
καὶ

A εἰς τὰ πρότερα τῆς ἀκροάσεως ἀνέπεμψεν. εἴρηται δέ, ὅτι ἡ μὲν θέσις πρὸς οὖσα τῶν κειμένων, τῶν πρός τι ἐστί· τὸ δὲ κεῖσθαι παρωνύμως ἀπὸ τῆς θέσεως λεγόμενον, ἄλλης ἐστὶ κατηγορίας, οἷον τὸ ἀνακεῖσθαι, ἑστάναι, καθῆσθαι. οὐ θέσεις γὰρ ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς θέσεως παρωνόμασται. καὶ ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ κεῖσθαι διαίρεσιν παραδεδομένην. περὶ μέντοι τῶν λοιπῶν τριῶν, τοῦ τε ποῦ, καὶ τοῦ ποτέ, καὶ τοῦ ἔχειν, διὰ τὸ περιφανῆ εἶναι φησίν, οὐδὲν ἄλλο ἢ περὶ αὐτῶν, ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ εἴρηται. καὶ ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ παραδείγματα αὐτῶν παρέθετο· ποῦ λέγων, οἷον ἐν Λυκείῳ. ποτὲ δέ, τὸ χθές, πέρυσιν· ἔχειν δέ, τὸ ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι· περὶ ὧν δὲ καὶ διαίρεσίν τινα τοῦ ἔχειν ὡς πλεοναχῶς λεγομένου παραδώσει. 8 Ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει καταπεφρόνηται, καλῶς ἂν ἔχοι τὰ παρὰ Πορφυρίῳ καὶ Ἰαμβλίχῳ περὶ αὐτῶν φιλοτεχνούμενα καταμαθεῖν. τὸ δὴ ποῦ καὶ ποτέ φασιν, ὥσπερ καὶ τὰ πρός τι μὴ εἶναι τῶν προηγουμένως ἐπὶ τῶν πραγμάτων θεωρουμένων, ἀλλὰ τῶν ἐν ἄλλοις ἐπιγινομένων. τοῦ γὰρ ποσοῦ ὑποκειμένου, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ τόπου τε καὶ χρόνου, ἐπισυνίσταται τὸ ποῦ καὶ τὸ ποτέ φασιν, ὥσπερ καὶ τὰ πρός τι* μὴ εἶναι. οὔτε δὲ τὸ ποῦ ὁ τόπος ἐστίν, οὔτε τὸ ποτὲ ὁ χρόνος, ἀλλὰ προϋπάρχοντος τόπου καὶ χρόνου, εἶτα ἑτέρου ἐν τούτῳ ὄντος, ποῦ εἶναι λέγεται τὸ ἐν τόπῳ ὄν, καὶ ποτέ, τὸ ἐν χρόνῳ, ὡς Σωκράτης ἐν Λυκείῳ ἦν χθές. δοκεῖ δὲ μονοειδὲς τὸ εἶναι ποῦ, καὶ μὴ ἐπιδέχεσθαι διαφοράς. καὶ γὰρ τὸ μέν, ἀορίστως λέγεται ἐν τόπῳ, οἷον ἐν τῇ πόλει· τὸ δέ, ὡρισμένως, οἷον ἐν τῇ ποικίλῃ στοᾷ, ἢ ἐν τῷδε τῆς στοᾶς τῷ μέρει. ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὰς τοῦ τόπου πάσας διαφοράς. καὶ γὰρ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω, κατὰ τὸν προσεχῆ τόπον, καὶ τὸν κοινόν, καὶ τὸν καθ' αὑτό, καὶ τὸν κατὰ συμβεβηκός. ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον τούτων, ποῦ εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτέ, οὐκ ἔστι χρόνος, ἀλλὰ προϋπάρχοντος τοῦ χρόνου, τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι λέγεται ποτέ, οἷον, Διονύσια πέρυσιν, ἢ τῆτες, ἢ εἰς νέωτα. B αὐτὸς μέντοι ὁ χρόνος, ἐν ᾧ ἐστι τὸ ποτὲ λεγόμενον εἶναι, οὐκ ἔστι τῆς τοῦ ποτὲ κατηγορίας, ἀλλὰ τῆς τοῦ ποσοῦ. ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποτέ, τὰς κατὰ τὸν χρόνον διαφοράς. τὸ μὲν γὰρ πέρυσι, κατὰ τὸν παρεληλυθότα λέγεται. τὸ δὲ τῆτες, κατὰ τὸν ἐνεστῶτα. τὸ δὲ εἰς νέωτα, κατὰ τὸν μέλλοντα. 9 Τὸ δὲ ἔχειν σημαίνει, ὅταν ὑπάρχῃ τινὶ ἐπίκτητόν τι καὶ κεχωρισμένον τῆς οὐσίας τοῦ σώματος συνυπάρχῃ αὐτῷ. σχέσις οὖν ἐπικτήτου τινός ἐστι τὸ ἔχειν. τὸ γὰρ ἐνδεδύσθαι, ἔχειν ἐστὶ χιτῶνα, καὶ τὸ ὑποδεδέσθαι, ἔχειν ὑποδήματα. ταῦτα δὲ ἕτερα τοῦ ἔχοντός ἐστι καὶ κεχωρισμένα τῆς οὐσίας αὐτοῦ, οὔτε κατ' οὐσίαν, οὔτε ὡς συμβεβηκότα αὐτῷ ὑπάρχοντα, ὥσπερ μελανία καὶ χαροπότης. διαφορὰς δὲ εἰδοποιοὺς τὸ ἔχειν, καθ' αὑτὸ μὲν οὐκ ἔχει. δύναται δὲ κατὰ τὰς τῶν ἐχομένων διαφορὰς ἐπιδέχεσθαι τὴν διαίρεσιν, εἰ τὰ μέν, ἔμψυχα εἴη, οἷον οἰκέτης καὶ βοῦς· τὰ δέ, ἄψυχα, οἷον ἱμάτια ἢ ὅπλα. δύναται δὲ καὶ κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν, καθ' ἃ ἔχειν, ἐπιδέχεσθαι τὴν διαίρεσιν, οἷον, εἰ ἐν ψυχῇ ἔχει φασὶ τὰς ἐπικτήτους ἕξεις, ἢ ἐν σώματι τὰ περὶ σῶμα ἐπίκτητα. καθ' αὑτὸ μέντοι* τὸ ἔχειν ἢ ἔχεσθαι, οὐδεμία ἂν γένοιτο διαφορά. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος τὸ ἐν ψυχῇ ἔχειν παρέλαβον ἐπὶ τῶν ἐπικτήτων ἕξεων, ἐπιστήσει ἄν τις μήποτε ποιότητές εἰσιν ἐκεῖναι, καὶ ποιὰ τὰ ἀπ' αὐτῶν, ὥσπερ καὶ τὰ μελανίας ἐπικτήτους μετέχοντα σώματα. οὐ γὰρ ὡς τὰ ὑποδήματα, οὕτως περίκεινται αἱ ἕξεις ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ διαθέσεις τινές εἰσι περὶ αὐτήν, αἳ μᾶλλον, ἢ ἧττον αὐτὴν ἀλλοιώσουσι. 10 Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων, λέλυνται αἱ τοιαῦται ἀπορίαι, πῶς γένη εἰσὶν αἱ ἓξ κατηγορίαι, εἴπερ μὴ ἔστιν αὐτῶν εἴδη. τὰ γὰρ γένη, πρὸς εἴδη λέγεται, καὶ εἰδῶν ἐστι γένη. ὅτι δὲ γένη εἰσὶν αἱ κατηγορίαι, αὐτὸς ἐδήλωσεν ὁ Ἀριστοτέλης εἰπών· περὶ μὲν οὖν τῶν προτεθέντων γενῶν, ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. εἰ τοίνυν ἐστὶ καὶ τούτων εἴδη τινὰ ὡς εἴπαμεν, οὐκέτι χώραν ἔχει ἡ ἀπορία. καὶ γὰρ γένη τὰ τοιαῦτά ἐστι, κατ' εἰδῶν λέγεται τῶν εἰρημένων. ἴσως δέ τις ἐρεῖ, ὅτι Γ οὐχ οὕτως λέγεται γένη ταῦτα, ὡς κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, ἀλλ' ὅτι μάλιστα σημαίνει τὰς διαφερούσας φύσεις, καὶ ἀλλήλων κεχωρισμένας, ὡς λέγομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν ἑκάστην αὐτῶν εἶναι περί τι γένος ἀφωρισμένον, ἴσον λέγοντες, περί τινα φύσιν τῶν ἄλλων κεχωρισμένην, διὸ καὶ κατηγορίας αὐτὰς ὀνομάζει. 11 Πάλιν δὲ ἀντιλέγουσί τινες, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν πρὸς ἄλληλα λέγεσθαι, βουλόμενοι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι πρός τι, ἀλλὰ μὴ ἰδίας τινὰς κατηγορίας, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης φησίν. οὐκ ὀρθῶς δὲ λέγουσιν. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς τὸ εἶναι ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει. οὐ γάρ, ὡς τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερόν, ἐν σχέσει μόνον ὑφέστηκεν, ἀλλ' ἔστι καὶ γινόμενόν τι ὑπ' αὐτῶν, καθὸ τὸ μέν, ποιοῦν ἐστι, τὸ δέ, πάσχον. εἰ δὲ καὶ δοθείη πρὸς ἄλληλα λέγεσθαι τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἀλλ' οὔτι γε τὰ κατὰ μέρος. οὐ γὰρ δὴ τὸ περιπατεῖν, ἢ τρέχειν πρός τι, καίτοι* ποιόν ὄν. οὐδὲ γὰρ ἡ γραμματικὴ πρός τι ἦν, ἐπεὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς τὸ γένος τῶν πρός τι* ὄν. ὅλως δὲ κατὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ποιεῖν λέγεται· οὐ πᾶσι δὲ ἐν [illegible] πρὸς πάσχον. οὐδὲ γὰρ αἱ ἀπόλυτοι κινήσεις, οἷον τὸ λέγειν καὶ τρέχειν καὶ ἀναγινώσκειν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὥστε οὐκ ἂν εἴη τὸ κινεῖν ἅπαν τῶν πρός τι. καὶ γὰρ πάσχει τι τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοῦ περιπατοῦντος, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτο

*τῶν

*τοῦ

*τοῦ ποιεῖν

*ἦν

Non [illegible] πρὸς τὸ πάσχον.

Περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν.

Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα. ἕως τοῦ, ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν γενῶν, ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

1 Τῶν δέκα γενῶν τὰ μὲν τέσσαρα, περὶ ὧν ἤδη διήλθομεν ὁλικώτερα ὄντα καὶ
πλείονα θεωρίαν ἐπιδεχόμενα, πολλῶν ἠξίωται λόγων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους.
περὶ δὲ τῶν λοιπῶν λέξει, εἰ καὶ ὑφειμένως. ἀλλὰ δυνατὸν ἦν καὶ περὶ ἐκείνων πολλοὺς εἰπεῖν
καὶ καλοὺς λόγους, ἀρκεῖται δὲ ὡς ἐν εἰσαγωγῇ, τὴν ἔννοιαν αὐτῶν παραστῆσαι, ἵνα ἔχωσιν οἱ νέοι
τὰ ἁπλᾶ εἰς τὰ οἰκεῖα γένη ἀνάγοντες, οἰκείως ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας, ὅπερ ἐν ἀρχῇ διὰ
τῶν παραδειγμάτων ἐποίησεν. ἴδια μέντοι περὶ ἑκάστου τούτων, ἀκριβεῖς ἐποιήσατο λόγους·
περὶ μὲν τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς· περὶ δὲ τοῦ ποτὲ καὶ ποῦ, ἐν τῇ
φυσικῇ ἀκροάσει, ἔνθα καὶ περὶ χρόνου καὶ τόπου τελέως ἐδίδαξε. περὶ πάντων δὲ, ἐν τῇ μετὰ τὰ
φυσικὰ σὺν τελεωτάτους πεποίηται λόγους. αἱ γὰρ ἀρχαὶ κατὰ μὲν τὴν σημαντικὴν αὐτῶν
λέξιν, ἐν τῇ λογικῇ πραγματείᾳ δηλοῦνται· κατὰ δὲ τὰ σημαινόμενα πράγματα, ἐν τῇ μετὰ
2 τὰ φυσικὰ οἰκείως. Πρῶτον δὲ, ἐν τούτοις ἐμνημόνευσε τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, διότι φασὶ κατὰ
τὴν ποιότητα, τὸ ποιεῖν ἐστὶ καὶ πάσχειν. εἰκότως οὖν μετὰ τὴν ποιότητα εὐθὺς παρελή-
φθη. καίτοι καὶ κατ' οὐσίαν ἐστὶ ποιεῖν, ὥσπερ τὸ γεννᾶν καὶ οἰκοδομεῖν. καὶ κατὰ ποσότητα, ὡς
τὸ ἀριθμεῖν. καὶ πρὸς τὰ πρός τι δὲ οἰκείως ἔχει, ἐπεὶπερ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν πρός τί ἐστι.
κάλλιον οὖν λέγειν, ὅτι πρὸς τὰς τέσσαρας κατηγορίας οἰκείως ἔχει τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν,
ὡς πρὸς ὑπάρξεις ἐνεργείας καὶ πάθους, εἰκότως μετὰ τὰς τέσσαρας ἔτυχε λόγου, καὶ διότι B
καὶ τοῖς ἀσωμάτοις ὑπάρχει ταῦτα, τῶν ἐφεξῆς γενῶν πάντων ἐν μόνοις θεωρουμένων τοῖς σώ-
3 μασιν. Ἅμα δὲ αὐτῶν ἐμνημόνευσε, διότι καὶ ἅμα συνυφέστηκασι, καὶ ὅπου θάτερον, ἐκεῖ καὶ
θάτερον, ὡς ἀξιοῦν τινὰς μηδὲ ἰδίας ἀφορίζειν αὐτοῖς κατηγορίας, ἀλλ' ὑπὸ τὰ πρός τι τάτ-
4 τειν αὐτά. Ὁ μέντοι Ἀρχύτας, καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὸ ποῦ προέταξε τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καὶ
» τὴν αἰτίαν εἰπὼν οὕτως· Ἐπειδὴ πᾶν τὸ κινούμενον, ἐν τόπῳ κινεῖται τινὶ, τὸ δὲ ποιεῖν καὶ τὸ πά-
» σχειν κινάσιές τινές ἐντι κατ' ἐνέργειαν, φανερὸν ὅτι τὸ ποῦ ἐντὶ πρᾶτον, ἐν ᾧπερ ἐστὶ τὸ ποιεῖν
5 » ἢ τὸ πάσχειν. *Σημαίνει δὲ τὸ μὲν ποιεῖν, ἐνέργειαν· τὸ δὲ πάσχειν, πάθος, οὐ κατὰ τὸν χαρακτῆ-
ρα τῆς πείσεως· τοῦτο γὰρ ποιότης ἐστὶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν τῷ πάσχειν κίνησιν. καὶ αὕτη ἐστὶν, ἡ περὶ
αὐτῶν πρόχειρος ἔννοια, διὸ ταύτην μὲν ὡς σαφῆ παρῆκεν εἰπεῖν. Τὰ δὲ παρακολουθοῦντα

* Videntur hic nonnulla deesse.

6 καὶ τούτοις ἐπάγει, ὧν πρῶτον τὸ ἐναντιότητα ἐπιδέχεσθαι, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. τὸ γὰρ
θερμαίνειν καὶ τὸ ψύχειν, ἐναντίον. ἑκάτερον δὲ ἐν τῷ ποιεῖν· καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι.
ἑκάτερον δὲ ἐν τῷ πάσχειν, ὥσπερ καὶ τὸ ἥδεσθαι καὶ τὸ λυπεῖσθαι. εἰ γὰρ κατὰ τὴν ποιότητα
αἱ τοιαῦται ἐναντιώσεις· τῷ γὰρ θερμῷ τὸ ψυχρόν ἐστιν ἐναντίον, τὰ δὲ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιη-
τικὰ, εἰκὸς ἂν καὶ ἐν τῷ ποιεῖν ἐναντιώσεις, ὅταν ὡς ἐνέργεια λαμβάνηται τῶν ἐναντιότητα ἐπι-
δεχομένων γενῶν· εἰ δὲ ἐν τῷ ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ πάσχειν· ὃ γὰρ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, τοῦτο πάσχει τὸ πά-
σχον. καὶ τῶν ἐναντίων δὲ, τὰ μὲν ἔχει τι μεταξὺ, τὰ δὲ, οὐκ ἔχει. ὧν μὲν γὰρ αἱ ποιότητες ἔχου-
σί τι μεταξὺ, τούτων καὶ ἡ κατὰ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐναντίωσις ἔχει τι μεταξὺ, ὡς τὸ χλιαί-
νειν καὶ ἐρυθραίνειν, ἐπειδὴ τὸ χλιαρὸν, μεταξύ ἐστι θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ ἐρυθρὸν ἢ τὸ φαιὸν,
λευκοῦ καὶ μέλανος. ὧν δὲ αἱ ποιότητες οὐκ ἔχουσί τι μεταξὺ, οὔτε τὰ ἐνεργητικὰ τούτων, οὔτε τὰ
παθητικὰ, ὡς τὸ ὑγιάζειν καὶ τὸ νοσάζειν. διπλοῦς δὲ ὁ λόγος ἐστί· τῶν γὰρ ποιήσεων, αἱ μέν εἰσι Z
πρὸς ἕτερον τὸ πάσχον ἀντιτιθέμεναι, ὥσπερ ἡ τοῦ θερμαίνειν. τὸ γὰρ θερμαῖνον θερμαινόμενον
θερμαίνει· αἱ δὲ, ἀπόλυτοι, ὥσπερ ἡ τοῦ λέγειν. οὐκ ἔστι δὲ ἴδιον τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν τὰ ἐναντία. οὔτε
γὰρ μόνοις, οὔτε πᾶσιν ὑπάρχει τοῦτο. οὐδὲ γὰρ τῷ λέγειν, ἢ γράφειν, ἢ τεκταίνεσθαι, ὅτι ἐν μη-
δενὶ τούτων ἐναντιότης θεωρεῖται, ἀλλ' ἐκείνοις μόνοις, ὅσα κατ' ἐνέργειαν ἢ πάθος τὴν ἐναν-
τιότητα ἐχόντων. ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. θερμαί-
νειν γὰρ καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ τἆλλα τὰ εἰρημένα ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐστὶ, καὶ μᾶλλον καὶ ἧτ-
τον, διότι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ποιότησιν ἦν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ποιοῦντα
καὶ πάσχοντα, τὸ μᾶλλον ἕξει καὶ ἧττον. οὐ δεῖ δὲ οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπὶ παντὸς τοῦ ποιεῖν
καὶ πάσχειν ζητεῖν, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων, ὅσα κατὰ τὰ ἐπιδεχόμενα γένη τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, τὸ
ποιεῖν ἔχει καὶ τὸ πάσχειν, ἐπεὶ οὔτε γεννᾶν ἐστὶ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὔτε ἀριθμεῖν. οὔτε γὰρ ἡ οὐσία,
οὔτε τὸ ποσὸν, ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. διαίρεσις δ' ἂν εἴη τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, κατά
7 τε τὰς ἐνεργείας πολλαχῶς διαιρουμένας, καὶ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας. Περὶ δὲ τοῦ κεῖσθαι,

priora quatuor reduci: & obiectionis solutio.

18 Meritò τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν genera summa & prædicamenta ab Aristotele constitui: & cur hæc eiusdem coniugationis reliquis prætulerit.

19 Cur Aristoteles κίνησιν non commune genus fecerit τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, uariæ enarratorum sententiæ.

20 Plotini ratio à Iamblicho impugnata, qua ostendere conabatur, ἐνέργειαν rectè genus statui posse, eiq; tanquam speciem κίνησιν subijci. Vbi permulta de ἐνεργείαις & κινήσεσι differentijs & natura, ualde philosophica & pulchra, habentur.

21 Non esse κινήσεως genus ἐνέργειαν.

22 Quæ incurrant incommoda, qui ex Stoicorum consuetudine ad Aristotelis sectam transferunt, commune quid esse ipsi facere & pati motionem.

23 In differentijs motionis aßignandis, qua ratione peccent Stoici. Vbi & alia quæpiam ipsorum errata ostenduntur.

24 Quomodo motus ἐντελέχεια imperfecta dicatur, & ἐνέργεια ipsi, ut perfecta ἐντελέχεια, opponatur.

25 Non omnem motum esse imperfectum.

26 Quod actu esse dicitur, cum ipso actu confusum, totam hanc disputationem turbare.

27 Quid intersit inter τὸ ἐνεργεῖν & ἐνέργειαν.

28 Plotini ratio, qua motum non esse imperfectum, probare contendit, à Iamblicho impugnata.

29 Peripatetici motum ad quantitatē referunt, Plotinus ad ἐνέργειαν. Vbi Peripateticorum opinio etiam probatur.

30 Non omnem ἐνέργειαν esse motionem: & quænam motio sit, quæ non, etsi non sine motione sit: & quæ nec motio, & sine motione.

31 Multa quæ à Plotino de motu dicuntur, motui non congruunt.

32 Rectè à Plotino eorum impugnari sententiam, qui neq; motum neq; actum ab Aristotele per se genera esse facta, idcirco asserant, quòd hi ad prædicamentū ad aliquid pertineant, eò quòd actus quidem potentia actiui sit, motus aūt potentia mouendi.

33 Quanquam sic facere & pati coniunxerit Aristoteles, ut nisi denarius prædicamentorum numerus exigeret, unum prædicamentum uideri posset: tamen cùm ipsum facere, secundum puram effectionem consideratum acceperit, perfectè pati ab ipso separauit.

34 Dubitatio, cur non moueri, unum genus statuerit, eius autē duas species: mouere, in quo facere, & quod homonymum est generi, moueri, in quo pati continetur: & dubitationis duplex solutio, aut potius triplex.

35 Cur multi in effectionib. motus esse statuant.

36 Vnde probetur, intelligi & uideri non esse pati, sed agere.

37 Intelligere & uidere, non esse puras paßiones, sed aliquid etiam actionis habere coniunctum.

38 Tres Plotini dubitationes à Simplicio ex Iamblichi sententia examinatæ & solutæ. Prima, an omnis effectio motus, aut non sine motu. Secunda, utrum omnis effectio ad paßionem referatur, an sit aliqua absoluta. Tertia, an eæ quæ ad paßionem referuntur, motiones sint censendæ, quæ uerò absolutæ, ἐνέργειαι, an potius in utrisq; utraq; collocādæ.

39 Methodus artificiosa à Iamblicho delineata, qua optimè hæc explicari poßint.

40 τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν propria ab Archyta proposita, & à Iamblicho explicata.

41 Obiectiones quædam ad propria ab Archyta aßignata, cum Iamblichi et Simplicij solutionibus, in quibus pulchræ quædam distinctiones habentur.

42 Diuisio τοῦ ποιεῖν Archytæ, eiusq; latior quædam explicatio: ubi ex Iamblichi sententia, ab Archyta, propositis differentijs, quædam effectionis adijcitur species.

43 Cur ab Archyta, ultima hæc species à Iamblicho addita, sit omissa.

44 Solutio eorum quæ superius ex Plotino sunt adducta.

45 Motuum diuisio ex Plotini sententia, & diuisionis examinatio.

46 τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν alia distinctio, in prioris Pythagoreorum locum à Plotino introducta, eiusq; examinatio & impugnatio. Vbi pulcherrimè quædam τοῦ πάσχειν καὶ ἐνεργεῖν acceptionū distinctiones habentur. Cæterum ut hæc & præcedentia melius intelligantur, uideat lector quæ apud Plotinum habentur libro primo de generibus entis, à capite 15. ad 21. usq;.

47 De paßionis notione separatim Plotini examinata sententia, & confutata.

48 Ex Platonis sententia idem esse efficiens & causam: quare quæ causæ consideratio & diuisio, eadem & efficientis erit.

49 Varia & multiplex effectionum diuisio, ostendens quàm latè hoc prædicamentum pateat.

50 Paßionis notiones quædam latius explicatæ, cum eiusdem diuisionibus nonnullis.

51 Archytas quomodo πάθος, πεπονθὸς, ποίημα, πάθημα, inter se differre statuat, cum latiori quadam Iamblichi explicatione.

52 τοῦ πάσχειν significationes secundum Aristotelem expositæ.

53 De actionis & paßionis ad se mutuò affectione.

54 Symptomatum seu consequentium actionis & paßionis consideratio.

55 In omni prædicamento conspici actionem & paßionem.

56 Actionis & paßionis quis finis. Vbi subtilis quædam habetur quæstio de actionis extremo & ultimo, sit'ne in tempore an non.

57 Stoica quædam & curiosa de actionum & paßionum [illegible], ubi τοῦ ὁρμᾶν καὶ ἐνδίδειν fit mentio, quorum illud actionibus, hoc paßionibus nonnullis tribuunt.

μηδὲ ποσοῦ, ὁ δὲ φιλόσοφος, μηδὲ ποιοῦ, καὶ ὁ τύπτων, μηδὲ τοῦ ποιεῖν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύ- A
123 τως. Ἀλλ' ἀπορήσειεν ἄν τις ὡς οἶμαι, πῶς φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, τὰ μὲν γένη, πρός τι λέγεσθαι·
τὰ δὲ καθ' ἕκαστα, ποιὰ εἶναι; δῆλον γὰρ ὅτι ὥσπερ ἂν ᾖ κατηγορίας τὸ γένος, τῆς αὐτῆς ἂν
ἦν κατηγορίας καὶ τὰ ὑπὸ τὸ γένος ἐκείνῳ καθ' ἕκαστα. εἰ γὰρ οὐσία τὸ γένος, καὶ αἱ ὑπὸ τὸ γένος
καθ' ἕκαστα οὐσίαι· καὶ εἰ ποιότης τὸ γένος, καὶ τὰ καθ' ἕκαστα ποιότητες. τὸ γὰρ γένος οὐ μό-
νον τῶν εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτόμων συνωνύμως κατηγορεῖται. πῶς οὖν τὸ μὲν γένος πρός τι εἶ-
ναί φησι, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα μὴ εἶναι πρός τι, ἀλλὰ ποιότητας; ἔστι δὲ οἶμαι καὶ τοῦτο ἀπορίας
ἄξιον, ποίας ἕξεις καὶ διαθέσεις ἐν τοῖς εἴδεσι τῆς ποιότητος ἔθετο ὁ Ἀριστοτέλης. εἰ μὲν γὰρ τὰς
ὡς γένος, πῶς νῦν πρός τι ταύτας εἶναί φησιν, ἀλλ' οὐ ποιότητας; εἰ δὲ τὰς καθ' ἕκαστα, πῶς οὐχὶ
*διάθεσις καὶ τὰς ὡς γένος; ἡ γὰρ τὶς ἕξις, καὶ ἕξις, καὶ ἡ τὶς *θέσις, καὶ διάθεσις, ὥσπερ καὶ ὁ τὶς ἄν-
θρωπος, καὶ ἄνθρωπος. ῥητέον δὲ οἶμαι πρὸς ταῦτα, ὅτι οὐκ εἶπε γένη μὴ εἶναι ποιότητας, οὐδὲ
ὅτι ἡ γενικὴ ἕξις καὶ διάθεσις οὐκ ἔστι ποιότης, ἀλλ' ὅτι, εἰ καὶ εἴρηται πρός τι ἡ ἕξις καὶ ἡ διά-
θεσις, οὐ πᾶσα ἔχει τοῦτο, ἀλλ' ἡ γενικὴ μόνον· ποιότης μέντοι πᾶσα καὶ ἡ γενικὴ καὶ ἡ καθ' ἕκα-
στα. καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὴν μὲν γενικὴν ἕξιν, καὶ πρός τι εἶναι, τὴν δὲ καθ' ἕκαστα, ποιότητα
μόνον, διότι οὐχὶ τοῦ ὡς πρός τι γένους εἴδη ἦσαν αἱ καθ' ἕκαστα ἕξεις, ἀλλὰ *τῆς ὡς ποιότητα. καὶ γὰρ
*τοῦ ἡ ἐπιστήμη ὡς μὲν πρός τι, οὐ τέμνεται εἰς εἴδη· ἡ δὲ ποιότης, διαιρεῖται εἰς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας,
124 αἵτινες πρός τι μὲν οὐκ εἰσίν, ὡς ἀποδέδεικται, ποιότητες δέ εἰσιν. Εἰ δὲ χρὴ καὶ κοινούς τινας ἐκ-
θέσθαι διορισμοὺς, πῶς οἷόν τε ἐπ' ἄλλην καὶ ἄλλην κατηγορίαν ἀναφέρειν; ῥητέον ὅτι δεῖ τὰ
προστιθέμενα, ὡς σύνθετα ἀναλύειν, μέχρι τῆς ἀρχῆς συμπλοκῆς ἀνάγοντα ἡμῶν ἕκαστα, καὶ τό-
τε ἢ ἀπὸ τῶν σημαινομένων τῆς ἑτερότητος, ἢ ἀπὸ τῆς τῶν νοημάτων διαφορᾶς, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν ταῖς λέ-
ξεσι διαφόρου χαρακτῆρος οὕτω τὰ τοιαῦτα διακρίνειν, καὶ τὰ καθ' ἕκαστα οὕτως εἰς τὰς κατη- B
γορίας ἀνάγειν. συνεπισκεπτέον δὲ καὶ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη, καὶ τὰς διαφορὰς ἑκάστου, ταυτότη-
τάς τε καὶ ἑτερότητας. πῶς γὰρ ὁ παθητικὸς, καὶ εἰς τὰς ποιότητας ἀνάγεται, καὶ εἰς τὰ πρός
τι, καθὸ μὲν διάκειταί πως, εἰς ποιότητα· καθὸ δὲ πρὸς ἕτερον λέγεταί τι ποιεῖν, πρός τι. πῶς δὲ
πάλιν πάθους ὄντος, τοῦ μὲν, ὡς ἀποτελέσματός τι, ὅπερ ἐκ πάθους γέγονε· τοῦ δὲ, ὡς αἰτίου, ὅπερ ἐμ-
ποιεῖ πάθος κοινόν τι, θεωρεῖται ἡ παθητικὴ ποιότης; ὁ ποῖος τρόπος τῆς ἀναφορᾶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ πά-
θος, καὶ τοῦ κοινοῦ χαρακτῆρος ὁ τύπος, τῆς εἰδοποιίας τὸ κοινὸν ἀπεργάζεται. δεῖ δὲ τὰ ἐν πλείο-
σι γένεσι συνιστάμενα παραιτεῖσθαι ἐν τῇ τῶν κατηγοριῶν διαριθμήσει· τῶν γὰρ ἁπλῶν ἐν αὐταῖς
ἐστιν ἡ διαίρεσις. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινα μέσα ἐστὶν, ἢ κοινὰ, ἢ ἐπιπλεκόμενα γένη, οὐ προσήκει ταῖς κατηγο-
ρίαις, ἀλλὰ ταῦτα μετὰ προσθήκης, διότι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνεδείξατο, πῶς τὸ αὐτὸ ἐπ' ἄλλην καὶ ἄλλην
κατηγορίαν ἀνάγειν δυνατόν. τέλος δὲ ἤδη καὶ ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ποιότητος ἐχέτω λόγος.

Quæ in commentarijs Simplicij in reliqua sex prædicamenta annotanda uidentur.

1 Cur quatuor prædicamentis latius explicatis, reliqua breuiter tantum hic exponat, & ubi exquisitè de his ab ipso tractetur.

2 De ordine prædicamenti actionis & paßionis ad præcedentia.

3 Cur simul utriusq; meminerit.

4 Archytas Habere & Vbi bis præposuit, addita etiam causa.

5 Actionis & paßionis explicata notio.

6 Eorundem symptomata, seu consequentia.

7 De reliquis prædicamentis quomodo hic agat Aristoteles.

8 Vbi & Quando, secundum Porphyrium et Iamblichum quid sint, & quomodo à loco & tempore distinguantur, & quas habeant differentias.

9 Habere quid sit, & quòd per se nullas habeat differentias, per accidens tamen quasdam recipiat. Vbi contra Porphyrium & Iamblichum annotatur, acquisitos animi habitus non esse huius prædicamenti, sed qualitates.

10 Annotatio quædam, ex iam dictis solui posse dubitationem, quomodo sex hæc posteriora prædicamenta, genera dici poßint.

11 Cùm Agere et Pati, neq; ad prædicamentum ad aliquid pertineant, neq; ad aliud ullum, meritò propria prædicamenta sunt censenda.

12 Obiectio, debuisse genera ipsa Agere & Pati, ad prædicamentum ad aliquid referri, ipsa uerò singula, ad propria quælibet genera: cuius solutio insinuatur potius quàm exponitur. Z

13 Cur Aristoteles communia tantùm, & nõ etiam propria prædicamentorum actionis & paßionis exposuerit.

14 Quum duo sint & diuersa prædicamenta, Agere & Pati, non item duo sint habere & haberi.

15 Obiectio, Aristotelem sex posteriorum prædicamentorum naturam non satis explicuisse, & nimis pauca de his disseruisse: & obiectionis solutio.

16 Cur de uoce τοῦ ἔχειν, non post simplicium statim prædicamentorum tractationem agat, sed alijs quibusdam interpositis postremo loco.

17 Obiectio, posse sex hæc prædicamenta, ad

priora

A ἐπεισοδιώδης μέθεξις, ὡς δέδεικται ἐν τῷ Παρμενίδῃ· καὶ ἀνομοιότης, ἡ τοῦ ἑτέρου. εἰ δὲ τὴν ὁμοιότητα μὲν ὁ χαρακτὴρ μάλιστα ποιεῖ, ἐν δὲ τῷ χαρακτῆρι τὸ εἶναι ἔχει ἡ ποιότης, εἰκότως κατὰ τὸ ὅμοιον » καὶ ἀνόμοιον ἔχει τὴν ἰδιότητα. δηλοῖ δὲ καὶ Ἀρχύτας γράφων οὕτως· ποιότητος δὲ ἴδιον, τό, τε » ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον. καὶ γὰρ χρόα λέγομεν ὁμοίους, τοὺς ἔχοντας τὸ αὐτὸ χρῶμα, καὶ χαρακτῆρι, τοὺς ἔ» χοντας τὰν αὐτὰν ἰδέαν. καὶ ἀνομοίους δέ, κατὰ τὸ ἐναντίον. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ ἐπὶ τούτου δὲ ἔστι μὲν καὶ ἐν τῷ λέγεσθαι ὅμοια ἢ ἀνόμοια τὰ μετέχοντα ἐπὶ τὸν λόγον ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν. μετεχόμενα μὲν γὰρ, ὡσαύτως ὅμοια γίνεται τὰ* κατ' αὐτὸ εἰδοποιούμενα, ἑτέρως δὲ καὶ ἑτέρως, ἄλλα καὶ ἄλλα γίνεται τὰ μεταλαμβάνοντα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸν λόγον τῆς ποιότητος, ὡς ἀρχηγικὸν τῆς ὁμοιότητος καὶ ἀνομοιότητος ἀπολειπτέον. ὑφιστάμενον γὰρ ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον. διὸ καὶ πάσης ποιότητος, ὡς συνακολουθοῦν μετὰ τῆς οἰκείας φύσεως, καὶ συνηρτημένον αὐτῷ καθόλου. κατὰ δὲ τὸν χαρακτῆρα τῆς ποιότητος, καὶ κατὰ τοὺς κοινοὺς αὐτῆς λόγους τοὺς περὶ πάντα τὰ εἴδη τῆς ποιότητος συνυφέστηκεν αὐτῇ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον· διὸ καὶ πάσῃ ποιότητι τὸ αὐτὸ ἴδιον ὑπάρχει.

* κατὰ ταυτὸν

Οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι. ἕως τοῦ, οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς γένεσιν αὐτὸ καταριθμεῖσθαι.

Φιλανθρώπου διδασκαλίας ἐστὶ, τὸ λύειν τὰς ἀναφυομένας ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπορίας. ἐμνημόνευσεν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τὰς ἕξεις καὶ διαθέσεις, πρότερον μὲν ἐν τοῖς πρός τι κατηρίθμησε, περὶ ποιότητος δὲ λέγων, πρῶτον εἶδος αὐτὰς τῆς ποιότητος ἐλογίσατο, καὶ ὅτι ταραχθῆναι εἰκὸς ἦν ἐκ τούτου τοὺς ἀκούοντας. εἰ δὲ δύο κατηγοριῶν ἐστὶν ἡ ἕξις, συμβήσεται μίαν οὖσαν αὐτὴν, ἑτέραις τοῖς εἴδεσι B χρήσασθαι διαφοραῖς. τῶν γὰρ ἑτέρων γενῶν, καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, ἑτέρας αὐτὸς ἔφασκε καὶ τῷ εἴδει τὰς διαφοράς. λύει οὖν τὴν ἀπορίαν ταύτην διχῶς· καθ' ἕνα μὲν τρόπον δεικνὺς ἐπὶ ταύτης τῆς σχέσεως, τὰ μὲν γένη, πρός τι λεγόμενα, δι' ἐπιστήμην τὴν ἐπιστήμην· τὰ δὲ εἴδη, καὶ τὰ καθ' ἕκαστον, οὐκέτι τῶν πρός τι. ἡ δὲ γραμματική, καὶ ἡ Ἀριστάρχου γραμματική, οὔτε πρὸς ἄλληλα, οὔτε πρὸς ἕτερον λέγονται. εἰ δὲ ἡ γραμματικὴ Ἀριστάρχου, ὡς πρός τι, καὶ Ἀρίσταρχος ἔσται τῆς γραμματικῆς, ὡς πρός τι. ὁμοίως καὶ ἡ μουσική, καὶ ἡ Ἀριστοξένου μουσική. καίτοι δὲ καὶ αὗται δοκοῦσι πρός τι λέγεσθαι, κατὰ τὸ γένος ἔχουσι τὸ πρός τι. ἡ δὲ γραμματική, τινὸς ἐπιστήμη λέγεται, ἀλλ' οὐ τινος γραμματική· καὶ ἐπιστήμων ὁ γραμματικὸς λέγεται κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ γένος ἀναφοράν, ἐπιστήμων γραμματικῆς, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς* ἐπιστήμων ῥηθήσεται. ἔτι δὲ ἡ γραμματικὴ τοῦ ἔχοντος λέγεται, οὐκ ἦν δὲ οὕτως τὰ πρός τι. εἰ οὖν τὸ μὲν πρός τι ἐν τοῖς γένεσι, τὸ δὲ ποιὸν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, ἄλλως μὲν ἡ ἕξις ἔσται ἐν τοῖς πρός τι, ἄλλως δὲ ἐν τοῖς ποιοῖς, κατὰ τὸ καθ' ἕκαστα. δείκνυσι δὲ ὅτι κατὰ τὰ καθ' ἕκαστα ποιὰ γίνονται τὰ μετέχοντα, ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἡμᾶς τὰ καθ' ἕκαστα, ἀλλ' οὐ τὰ καθόλου, καὶ ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι ποιὰ τὰ μετέχοντα, τὰ ἐν μέρει. ἕκαστος δὲ ἀπὸ τῆς καθ' ἕκαστα ποιότητος τῆς οἰκείας λέγεται ποιός, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς καθόλου, διὸ γραμματικὸς μέν, ἀπὸ γραμματικῆς. Ἀρίσταρχος δὲ γραμματικός, ἀπὸ τῆς Ἀριστάρχου γραμματικῆς, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς Ζηνοδότου. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ποιοὶ λέγονται, οὐκ ἂν εἶεν τῶν πρός τι* αἱ καθ' ἕκαστα. οὐ γὰρ λέγεται ἡ γραμματικὴ Ἀριστάρχου ὡς πρός τι, ἐπεὶ καὶ ἀντιστρέψει, καὶ ῥηθήσεται, Ἀρίσταρχος, γραμματικῆς Ἀρίσταρχος, ὅπερ ἄτοπον. δευτέραν δὲ λύσιν ἐπάγει, ὅτι οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ ἐν δυσὶν εἶναι κατηγορίαις, ὅταν μὴ κατ' αὐτό, ἀλλὰ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο σημαινόμενον γίνηται ἡ ἀναφορά. ὁ γοῦν Σωκράτης, ὑπὸ πολλὰς ἀναχθήσεται κατηγορίας· ὡς μὲν ἄνθρωπος, ὑπὸ τὴν οὐσίαν· ὡς δὲ δίπηχυς, εἰ τύχοι, ὑπὸ τὸ ποσόν· ὡς δὲ πατήρ, καὶ ὡς υἱός, ὑπὸ τὰ πρός τι· ὡς δὲ φιλόσοφος, ὑπὸ τὸ Γ ποιόν. οὕτως δὲ καὶ κατ' ἄλλα τῶν ὑπ' αὐτῷ ὑπαρχόντων, καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀναχθήσεται κατηγορίας. τί οὖν ἄτοπον, εἰ καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις κατ' ἄλλο τι καὶ ἄλλο, ὑπ' ἄλλην καὶ ἄλλην ἀνάγοιτο κατηγορίαν; ὥσπερ δὲ ὁ τόπος, κατὰ μὲν τὸ διάστημα, ποσόν ἐστι, κατὰ δὲ τὸ πέρας εἶναι τοῦ περιέχοντος, πρός τι· οὕτω καὶ ἡ διάθεσις, κατὰ μὲν τὸ ἔχειν πως, ποιότης ἐστί, κατὰ δὲ τὸ τοῦ διακειμένου λέγεσθαι, πρός τι ῥηθήσεται. ὁ μέντοι Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος, ἐπὶ μόνων τῶν πρός τι συμβαίνειν οἴεται τοῦτο, τὸ τινὰ τῶν πρός τι, καὶ ὑπ' ἄλλην κατηγορίαν ἀνάγεσθαι, διότι τὴν ἀρχὴν τὸ πρός τι, οὐδὲ ἔχει οἰκεῖον ὑποκείμενον, ἀλλ' ἐν ἄλλαις κατηγορίαις τὸ εἶναι ἔχει. οὐ μήν ἐστι γε ἀληθὲς τοῦτο· καὶ γὰρ ἐπὶ πασῶν τῶν κατηγοριῶν, τοῦτο θεωρεῖται. ἐπεὶ γὰρ οὐχ ἕν τί ἐστιν, οὐδὲ ἁπλοῦν ἕκαστον τῶν λαμβανομένων, ἀλλ' ἐν συνθέτῳ εἴδει συντέτακται, οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ ἕκαστον κατ' ἄλλο μέν τι τῶν ἐν ἑαυτῷ, ὑφ' ἕτερόν τι γένος ὑποτάττεται, κατ' ἄλλο δὲ ὑφ' ἕτερον. μήποτε δὲ ἐπὶ μὲν τῶν συνθέτων, δι' ὧν Σωκράτους, τοῦτο καὶ Ἀλέξανδρος συγχωρήσειεν· ἀναλυθέντος δὲ εἰς τὰ ἁπλᾶ καὶ αὖθις συμπλοκῆς, τῶν συνθέτων ἕκαστον ὑπὸ μίαν κατηγορίαν ἀναχθήσεται, ὁ ἄνθρωπος, ὁ πατήρ, ὁ δίπηχυς, ὁ φιλόσοφος. ἴδιον δέ τι ἐπὶ τῶν πρός τι ἐνεῖδεν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ πάντως σὺν ἄλλῃ κατηγορίᾳ ὑφεστάναι, ὡς ὁ μὲν πατήρ, μετ' οὐσίας, τὸ δὲ μεῖζον 122

* γραμματικὸς

* αἱ

ἄλλην φύσιν διαφέρουσαν πάντη πᾶσι. τὸ γὰρ τῆς ποιότητος, οὐκ ἦν τῆς ἀΰλου. ταῦτα μὲν αὐταῖς Δ
λέξεσιν ὁ Ἰάμβλιχος ἔγραψε. μήποτε δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἀ-
νάγκη προσδέχεσθαι. ἔνυλος γάρ ἐστι καὶ αὐτή· τὸ δὲ τέλειον καὶ ἑστηκὸς, ἄλλης ἂν εἴη φύσεως, καὶ τὸ πο-
δὲ σὸν ὁμοίως, καὶ αὐτὸ τὸ ὡρισμένον, καὶ πᾶσαι αἱ ποιότητες. ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ ἔνυλον, οἶμαι δὲ τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λαμβάνειν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπείσακτον καὶ ἧττον οὐσιῶδες. καὶ γὰρ ἡ μὲν οὐσία,
κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι, ὅπερ λέγεται, θεωρουμένη, οὐκ ἔχει τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· ἡ δὲ ποιότης, κατὰ
τὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ μέθεξιν ὑφεστῶσα, εἰκότως ἐπιδέχεται τοῦτο. καὶ γὰρ μᾶλλον μὲν ἐν τοῖς ἧττον οὐσιώ-
δεσιν, ἧττον δὲ, ἐν τοῖς οὐσιωδεστέροις, ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασι. καὶ τὸ ποσὸν δὲ πλησιαίτερον τῆς οὐσίας
ὂν, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἀλλ' οὐδὲ αἱ ποιότητες, αἱ κατὰ τὴν ἄκραν ἑαυτῶν
τελειότητα θεωρούμεναι, ὥσπερ ἡ τελεία ἀρετὴ καὶ ἡ τελεία γραμματικὴ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλ-
λον καὶ ἧττον. κατὰ γὰρ τὸ μάλιστα αὗται θεωροῦνται. καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ τελειότητες αὗται λόγοι ἄϋ-
λοι καὶ χωριστοί, ἀλλ' ἔνυλοι μὲν, κατὰ δὲ τὸ εἶδος αὐτὸ θεωρούμεναι. καθὸ καὶ ὁριζόμεθα ἕκαστα
τῶν ἐνύλων, οὐκ εἰς τὴν ὕλην, ἀλλ' εἰς τὸ εἶδος ἀποβλέποντες. καὶ εἰ μὲν μηδὲν τῶν ἐνύλων τυγχάνει
ποτὲ τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος, καλῶς ἔχει λέγειν ἐν πᾶσι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑπάρχειν· εἰ δὲ
τοῦτο ἄτοπον, ἔστι τι καὶ τὸ μάλιστα, καὶ οὕτως ἡμῖν καὶ ἡ Πλωτίνου δόξα διορθωθήσεται κα-
τὰ τὸ ἔνυλον καὶ γεννητὸν ἐκληφθεῖσα μόνον, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὸ τῆς ποιότητος ἰδίωμα, καθὸ
τῆς οὐσίας καὶ τῆς ποιότητος διεκρίνομεν. ὁ δὲ Ἰάμβλιχος ὑπαντῶν πρὸς τὴν Πλωτίνου δόξαν,
τὴν ὁμοίως μὲν τὰς ποιότητας, ὁμοίως δὲ τοὺς ποιοὺς μεταβάλλουσαν ἐν ταῖς ἐπιτάσεσι καὶ ἀ-
νέσεσιν, ἀτόπως φησὶ τὰς αὐτὰς τροπὰς ἀλλοιοῦσθαι τοὺς λόγους, ἅσπερ καὶ τὸ συνθέτους. τί γὰρ
διοίσει τῶν μετεχόντων τὸ μετεχομένους; καὶ ἅμα τὸ κοινοὺς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀσωμάτων ἀξίωμα,
ὡς ἀπαθῆ τέ ἐστι καὶ ἄτρεπτα, ἀνατραπήσεται οὕτως; ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Πλωτῖνον εἰπὼν, τὴν E
ἀληθεστάτην ἐπάγει θεωρίαν τοῦ δόγματος. ἔστω γάρ τις φησὶ τῶν λόγων ἀσώματος οὐσία, δι-
δοῦσα ἑαυτὴν τοῖς δεχομένοις, καὶ ποιοῦσα τὸ ποιούς τινα περὶ σώματι, οὐδὲν ἧττον μένει καθ'
ἑαυτὴν ἀσώματος ἐν τῷ σώματι, τὸ εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἔχουσα, καὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ με-
*ἀπ' ταδιδοῦσα μηδὲ τοῦ μὴ ἀπολλύναι τὴν οἰκείαν φύσιν. ὅθεν δὴ ἔστι μὲν τὸ *ἐπ' αὐτῆς ἀποτυπού-
μενον μόρφωμα, οἷον ἐπιτάσεις ἐπιδέχεσθαι· ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀσώματος οὐσία τῆς ποιότητος οἷα ἑστά-
ναι ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει, καὶ οὐ γίνεται διὰ τοῦτο ἄϋλος, ἀλλ' ἔνυλος, οὐ μέντοι ὅλη τῆς ὕλης γίνεται,
διότι καὶ ἑαυτῶν ἐστι τὰ εἴδη, καὶ κατὰ τὸ ἓν καὶ ταυτὸν κυρίως ὥρισται· καὶ διὰ τοῦτο, οὐδὲ ἐν
τῷ τῆς ὕλης γίνεσθαι ἀφίσταται παντὶ τῆς ὅλης ἑαυτῶν φύσεως· μένοντα δὲ ἐν αὐτῷ, τρόπους γό-
νιμα ἀναπίμπλησι τῆς ἐναντίας πρὸς αὐτὴν ἐκ ταύτης τι καὶ ἀοριστίας. λοιπὴν δὲ τὴν τελευταί-
αν ἀπορίαν λύων ὁ Ἰάμβλιχος, ἥ τις τὰς μὲν νοητὰς ποιότητας, ἀνεπιτάτους ἡγεῖται, τὰς
δὲ ἐνύλους, ἐπιτάσεως μετέχειν καὶ ἀνέσεως, ἐκεῖνο τὸ τοῦ Πορφυρίου φησὶν, ὅτι πάντα τὰ
νοητὰ, καὶ ἅπερ ὄντα, οὐσίαι εἰσὶ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἀλλὰ
δυνατόν φησι πρὸς τοῦτο λέγειν, ὡς καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς διασώζεται ἡ τάξις τοῦ λόγου τῆς ποιό-
τητος, εἰ καὶ κατ' οὐσίαν ἐκεῖ πάντα ὑπάρχει. κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν λόγον, περὶ τὴν οὐσίαν ἡ στάσις
καὶ ἡ κίνησις θεωρεῖται, διασώζουσα ὡς ἐν νοητοῖς τὸν λόγον τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν ἑτέρῳ καὶ περὶ
ἕτερον ἐνεργείας. ἀλλ' ὅλως, οὐ περὶ τῶν νοητῶν ἐστιν ὁ προκείμενος λόγος. ταῦτα μὲν οὖν
120 ἀρκούντως εἴρηται. Θαυμαστῶς δὲ ὁ Ἀρχύτας βραχεῖ λόγῳ τὴν αἰτίαν τοῦ ἧττον καὶ μᾶλλον ἐν-
,, δέξατο εἰπών· Καὶ τῇ ποιότητι δὲ, κοινά τινα συνήρτηται, οἷον, τό, τε ἐναντιότητα ἐπιδέχε-
,, σθαι καὶ στέρησιν, καὶ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον, ἐν τοῖς πάθεσι. διότι γὰρ ἀπειρίας τινὸς μετέχει
,, τὰ πάθη, διὰ τοῦτο μετείληφε τινὸς ἀορίστου ἐπιτάσεως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ οὕτως κατὰ τὸν Z
ἑαυτοῦ λόγον τὸ ποιὸν, τὸ μᾶλλον ἔχει καὶ τὸ ἧττον, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν μετεχόντων. καὶ γὰρ ἐν τοῖς μετέχουσι
θεωρουμένη ἐπίτασις καὶ ἄνεσις, νῦν μὲν λευκοῦ μόνου ὄντος, εἰ τύχοι, ὅταν δὲ ἐπικαυθῇ ὑπὸ τοῦ ἡ-
λίου, ἧττον γενομένου λευκοῦ, καὶ κατ' ἐπιτηδειότητα, ἢ ἀνεπιτηδειότητα γίνεται τῶν μετεχόντων, κατὰ
σύμμιξιν τῶν μὴ τοιούτων, ἔχει ὅμως καὶ αὐτὴ ἐν τοῖς μετεχομένοις λόγοις τὴν ὑπεροχήν. οὕτοι γε διαφόρως
ἐγγίνονται προηγουμένων τῶν ἑτέρων παθημάτων. οὐ μὴν, ἀλλ' ἔχει γε ἀμφισβήτησιν, μήποτε ἐν τοῖς
ὑποδεχομένοις ἐστὶ τὸ διάφορον· ἐπὶ δὲ τῶν συμφύτων χρωμάτων, οἷον τοῦ ἐν γάλακτι καὶ χιόνι λευκοῦ, φα-
121 νερά ἐστιν ἡ κατ' αὐτὸν τὸν φυσικὸν λόγον κατὰ τὸ μᾶλλον ὑπεροχή. Ἀλλὰ πῶς ἴδιον τῆς ποιότητος, τὸ ὅμοιον
καὶ ἀνόμοιον εἶναι φησί; ἢ ὅτι, ὡς εἴρηται πολλάκις, ἐπείσακτός ἐστιν ἡ ποιότης, καὶ διὰ τοῦτο, δι' ἣν ἀχρα-
ντον ποιεῖ ἡ κατ' αὐτὴν κοινωνία; ἕκαστον γὰρ τῶν γενῶν, ἰδίαν ἔχει τῆς κοινωνίας τὴν φύσιν· καὶ τὰ μὲν κατ'
οὐσίαν κοινωνοῦντα, ταυτότητα συνιδεῖν, διότι τὸ αὐτὸ γίνεται· τὰ δὲ, κατὰ ποσότητα, ἴσον· τὰ δὲ, κατὰ ποιότητα,
ὅμοιον. ὡς γὰρ ἐπιφοιτώδης ἡ ποιότης, οὐκ ἔστιν ὅλον καὶ πᾶν, ὅπερ ἐστὶ τὸ δεχόμενον, ἀλλὰ περὶ τὸ αὐτὸ
ἐγγίνεται χαρακτήρ τις περὶ τὴν οὐσίαν, ὅπερ τὴν ὁμοιότητα ποιεῖ. καὶ γὰρ ὁμοιότης ἐστὶν ἡ τοῦ αὐτοῦ εἴδους
ἐπιφοιτ-

A ἧττον. καὶ ὅταν μὲν τὸ εἶδος ἐπικρατῇ, ἕστηκε καὶ ὁ λόγος ἐν τῷ εἴδει ἀφωρισμένος καθ' ἑαυτόν·
ὅταν δὲ τὸ ὑποδεχόμενον, τότε ἀλλοίωσις γίνεται καὶ κίνησις ἐν αὐτῷ· ὅταν δὲ ἰσοστασιάζῃ, τὰ μὲν,
οὕτως ἔχει τῶν μορίων, τὰ δὲ, οὕτως, καὶ οὕτως αἱ διάφοροι γίνονται δόξαι. Μετὰ δὲ τὴν κοινὴν
τῶν διαιρέσεων ἐπίβλεψιν, καὶ ἑκάστην ἰδίᾳ πολυπραγμονῆσαι καλόν. Πρὸς μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ 119
τῆς στοᾶς, τὸν μὲν σπουδαῖον [illegible], βέβαιον λέγοντας, τὸν δὲ μέσον, ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχε-
σθαι, ἀπορῆσαι ἄξιον, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὴν ἀρετήν, ἐλλείπων δὲ κατὰ συνάσκησιν ἢ τὴν φύσιν, ἧττον ἂν εἴη
σπουδαῖος. ἴσως δὲ φήσει τὴν ἀρετὴν οὖσαν ἐπιστήμην, ἐξ ἑαυτοῦ ἔχειν τὸ πάγιον. τῶν γὰρ οἰκείων λό-
γων οὖσα θεωρητική, καὶ στοχαζομένη ἀεὶ τοῦ καθ' ἑαυτὴν πάντα ποιεῖν, ἐνεργεῖ βεβαίως ἑστῶ-
σα ἐν τῷ ἀμεταπτώτῳ εἴδει τῆς ἐπιστήμης. ἀλλὰ πῶς τοῦτο δυνατὸν ἐπὶ τρεπτῆς καὶ παθητῆς οὐ-
σίας τῆς ποιότητος, καὶ μάλιστα κατ' αὐτοὺς χύσιν τινὰ καὶ συστολὴν ἐχούσης ἐπ' ἄπειρον ἐν ἑαυ-
τῇ καὶ τῆς ἀρετῆς, διότι σώματα καὶ τὰς ποιότητας λέγουσι. Μήποτε οὖν τὰ περὶ ἑτέρων ἀρχῶν
παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λεγόμενα, καὶ ἐπ' ἄλλας ἀρχὰς οὗτοι μεταφέρουσιν, εἰ μὴ ἄρα τὴν σπου-
δαίαν ἕξιν κατὰ τὸ μάλιστα τιθέμενοι, καὶ οὐκ ἐν κινήσει θεωροῦντες, εἰκότως οὐδὲ ἐπιτάσεις,
οὔτε ἀνέσεις ἠξίουν ἐπ' αὐτοῦ θεωρεῖν. ἀλλ' εἰ τοῦτο, καὶ τῶν τεχνῶν ἑκάστης ἐστί τι μάλιστα, ὃ
καὶ αὐτὸ ἕστηκε. παντὸς γὰρ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἐστί τι πάντως καὶ τὸ μάλιστα. καὶ ἴσως κατὰ
ταύτην τὴν ἔννοιαν ἡ δόξα, ἧς Ἀριστοτέλης μνημονεύει, τὰς ἕξεις τὰς τελείας οὐκ ἐπὶ ἀρετῆς μόνης,
ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὑγείας καὶ γραμματικῆς, καὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων λαμβάνουσα, ἀνεπιτάτους αὐ-
τὰς καὶ *ἀνέτους εἶναί φησιν, ἐν οἷς μετέχουσι τῶν ἕξεων μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν ἐπίτασιν θεωροῦσα καὶ τὴν *ἀνέτους
ἄνεσιν. καίτοι ἐν αὐταῖς ἐστιν ἰδεῖν τοῦτο, οὐ μόναις ταῖς τέχναις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀρεταῖς. καὶ τῶν
ἀρετῶν γὰρ, αἱ μὲν, τέλειαί εἰσιν, αἱ δὲ, ἀτελεῖς. ἀτελεῖς μὲν, αἱ φύσει μόναις, ἢ ἔθει, ἢ λόγῳ·
B τέλειαι δὲ, αἱ τοῖς τρισὶ τούτοις συμπεπληρωμέναι, εἰ μὴ ἄρα αὐτὴ μὲν ἡ ἀρετή, τελεία καὶ ὁ-
λόκληρός ἐστι, μετέχεται δὲ κατὰ μέρος, ὥσπερ καὶ ἡ γραμματική, καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἑκά-
στη διὰ τὸ ἀτελές, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἐν τῇ μεθέξει θεωρεῖται. Ἀλλὰ ποίας διαθέσεις ὡς τε-
λείας ὁρᾷ ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλας παρὰ τὰς ἐχομένας; ἄρα τὰ χωριστὰ εἴδη, καὶ τὴν αὐτοδικαιοσύ-
νην, ἢ οὔτε συνήθες αὐτῷ τοῦτο, οὔτε τοῖς προκειμένοις οἰκεῖον, οὔτε διαθέσεις ἂν ἐκεῖναι κληθεῖεν.
ἀλλὰ τὰς μετεχομένας τελείας θεασάμενος, κατὰ τὴν πρὸς ἐκείνας ἀναφορὰν, τὰς ἀπολειπο-
μένας αὐτῶν, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἔχειν βούλεται. καὶ ἀκριβέστερος ὁ λόγος οὗτος ἐν πάσαις
ταῖς διαθέσεσι, καὶ τὸ τέλειον κατὰ τὴν ἀκρότητα αὐτῶν θεωρῶν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, κα-
τὰ τὴν ἐν πλάτει μέθεξιν. τῶν δὲ ἄλλων, ὅ, τι τῶν Στωικῶν ἀτελὴς δοκεῖ, μήτε τῶν ἀρετῶν τὸ ἀτε-
λὲς, μήτε τῶν ἄλλων τεχνῶν τὸ τέλειον θεασάμενος. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐν λόγῳ μόνῳ ἐθεωρεῖτο ἡ ἀρετή, ὁ
τὸν λόγον ἔχων καὶ τὴν ἐπιστήμην, οὐκ ἂν ἐπιτείνοιτο. εἷς τε ὁ ἀληθὴς λόγος. ἀληθὴς δὲ ἀληθοῦς λό-
γος μᾶλλον οὐκ ἔστι. εἰ δὲ τὴν ἐπιστήμην ἔχων ἐλλείποι κατὰ τὴν συνάσκησιν, ἢ τὴν φύσιν, ἧττον ἂν
εἴη δίκαιος, ὥστε εἰ ἡ τελεία ἕξις οὐκ ἐκ μόνων τῶν θεωρημάτων συνέστηκεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ φύσε-
ως καὶ ἐθισμοῦ, εἴη ἂν ἄλλος ἄλλου δικαιότερος· καὶ ἐπὶ τοῦ δὲ ὁ μὲν λόγος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ συμ-
πληρούμενος ὑπὸ τῶν θεωρημάτων· ἡ δὲ συνάσκησις, καθ' ἣν ὁ ἀτελὴς γραμματικὸς θεωρεῖ-
ται, ποιεῖ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐν τῷ διαφόρῳ τρόπῳ τοῦ μετέχειν τοῦ αὐτοῦ λόγου. ὡσαύτως
δὲ καὶ εἷς μὲν ὁ λόγος τῆς λευκότητος· λευκοτέρα δὲ ἡ χιὼν λέγεται γάλακτος, διὰ τὴν μὴ
τοῦ λευκοῦ σύμμιξιν. ὅπου γὰρ ὕλης μίξις, ἀνάγκη μετέχειν τοῦ μὴ τοιούτου, καὶ ἐπίτασιν γίνεσθαι
καὶ ἄνεσιν. Ἀλλὰ πῶς φησι λευκότερον γίνεσθαί τι, μὴ πρότερον ὂν λευκὸν, ἢ γραμματικώ-
τερον, εἰ μηδέπω γραμματικός ἐστιν; ἀλλὰ μὴν οὐ λέγεται γραμματικὸς ὁ μὴ ἔχων, προκόπτων δὲ καὶ
Γ συνεγγίζων ἔτι πρὸς τὴν γραμματικὴν, οὐδὲ λευκὸς ὡσαύτως. καὶ ὅταν δὲ τοῦτον μείζονα
λέγωμεν, οὐδέτερος ἐστι μέγας ἁπλῶς. ἓν γὰρ τὸ ἁπλῶς μέγα, καὶ μέγιστόν ἐστι, καὶ μία ἡ ἁπλῶς
γραμματική, καὶ μία ἡ ἄκρα ἀρετή. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπορίαν λυτέον, κατὰ τὴν πρὸς τὸ τέλειον
ἀναφορὰν λέγεσθαι τὰς συγκρίσεις. οὕτω δὲ τούτων λεγομένων, θαυμαστὸν εἰ ἐνδέχεται τὴν
τελείαν ταύτην ποιότητα ἔνυλον εἶναι. τὸ γὰρ τέλειον καὶ ἑστηκὸς ὡσαύτως, ἄλλης ἂν εἴη
φύσεως, καὶ οὐ τῆς ἐνύλου. ἔτι δὲ τοῦτό φησιν ὁ Ἰάμβλιχος ἀπορώτερον, εἰ ἔνυλος μέν ἐστιν ἡ ποιότης,
οὐ τὰ αὐτὰ δὲ παρέχει τοῖς ὑποδεχομένοις αὐτὴν ἐνύλοις ὑποκειμένοις. σχεδὸν γὰρ οὕτω χωριστὴ
γίνεται εἴ τινα ἴδια ἔχει ἔργα κεχωρισμένα τοῦ κοινοῦ. κἀκεῖνο δέ φησιν ἄτοπον, εἰ ἡ ποιότης μὲν
ἀεὶ συνέζευκται μετὰ τοῦ ποιοῦ ὡς δίδυμον ἔχουσα πρὸς αὐτὸ τὴν φύσιν καὶ ἀπαράλλακτον, κεχώ-
ρισται δὲ ἐφ' ἅπαντι πάλιν, ἡ μὲν ποιότης οὐκ ἐπιτείνεται, τὰ δὲ ποιὰ ἐπιτείνεται. μήποτε οὖν φησιν
ἐπὶ πάντων τούτων, ἐπὶ τοὺς ἀΰλους λόγους ἀναφέρον. καὶ τί ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, οἱ τὰς μὲν προκοπὰς
διδόντες, τὸ δὲ τέλειον ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπογινώσκοντες, ἐλάνθανον ἑαυτοὺς, ἀΰλους *τοὺς τελείους * τὰς τελείας
ὑπολαμβάνοντες, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἐνύλων ταύτας ἀπογινώσκοντες. εἰ δὲ τοῦτο, ἐκπίπτει ἡ δόξα ἐπ'

τῆς δόξης ὁ Ἀριστοτέλης μνημονεύειν, ὅταν λέγῃ· δικαιοσύνη τῆς δικαιοσύνης, εἰ λέγοιτο μᾶλλον, ἀπορή- Δ
σειεν ἄν τις. καὶ ἐφεξῆς δέ, δικαιοσύνη μὲν δικαιοσύνης, οὐ πάνυ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· τὰ δὲ κατ' αὐτὰς
λεγόμενα ποιά, ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον φησί. γραμματικώτερον γὰρ ἕτερον ἑτέρου λέ-
γεσθαι μᾶλλον, καὶ δικαιότερον, καὶ ὑγιεινότερον. ὅταν δὲ λέγῃ· ὡσαύτως δὲ καὶ γραμματικὴν καὶ τὰς ἄλ-
λας διαθέσεις, κοινότερον τὰς ἕξεις διαθέσεις ἐκάλεσεν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρὸ τούτων, ποιὰ τὰς ποιότη-
τας. Τρίτη δὲ αἵρεσις ἡ τῶν Στωικῶν, οἵ τινες διελόμενοι χωρὶς τὰς ἀρετὰς ἀπὸ τῶν μέσων τεχνῶν,
ταύτας οὔτε ἐπιτείνεσθαι λέγουσιν, οὔτε ἀνίεσθαι· τὰς δὲ μέσας τέχνας, καὶ ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπι-
δέχεσθαι φασί. τῶν δὴ ἕξεων καὶ τῶν ποιῶν κατὰ τούτους, τὰ μέν, οὔτε ἐπιτείνεται, οὔτε ἀνίεται· τὰ δέ,
ἀμφότερα ἐπιδέχεται. τετάρτη δέ ἐστι δόξα, ἥ τις τὰς μὲν ἀΰλους καὶ καθ' αὑτὰς ποιότητας ἔλε-
γε μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, τὰς δὲ ἐνύλους, καὶ τοὺς κατ' αὐτὰς ποιούς, ἐπιδέχεσθαι. διαφέ-
ρει δὲ αὕτη τῆς προτέρας ἡ δόξα, διότι ἐκείνη οὐδεμίαν ἀντιδιαίρεσιν τοῦ ἀΰλου ἐποιεῖτο πρὸς τὰς ἐνύ-
λους. ἐφίσταται δὲ ὁ Πορφύριος ταύτῃ τῇ δόξῃ, ὡς οὐ καθαρῶς ἀΰλους ποιότητας τιθεμένῃ, ἐκεῖναι γὰρ
115 οὐσίαι εἰσί φησι, καὶ διὰ τοῦτο, οὔτε ἄνεσιν, οὔτε ἐπίτασιν ἐπιδέχονται, ὥσπερ οὐδὲ ἄλλαι οὐσίαι. Διω-
ρισμένων δὲ τῶν αἱρέσεων, ἴδωμεν ὅπως κατασκευάζει μὴ ἴδιον εἶναι τῆς ποιότητος, τό, τὸ μᾶλλον καὶ
ἧττον ἐπιδέχεσθαι. τρίγωνον δέ φησι καὶ τετράγωνον, οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεσθαι, οὐδὲ τῶν ἄλλων
σχημάτων οὐδέν. διὸ οὐκ ἔστιν ἴδιον πάσης ποιότητος τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. ἀποδείκνυσι
δὲ τὸ τὰ σχήματα μὴ ἐπιδέχεσθαι καθολικὸν θεώρημα προλαβών, ποῖα ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ
τὸ ἧττον, καὶ ποῖα οὔ. ὅσα μὲν γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, καθὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λέγεται, ταῦ-
τα ῥηθήσεται μᾶλλον· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιδέχηται, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐκ ἐπιδέχεται μὲν δὴ τὸ
τρίγωνον τὸν τοῦ κύκλου λόγον. καὶ διὰ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη τὸ τρίγωνον τοῦ τετραγώνου μᾶλλον κύκλος. τὸ μέντοι
λευκὸν ἱμάτιον καὶ ἡ χιὼν καὶ πολλὰ λευκά, ἐπιδέχεται τὸν τοῦ λευκοῦ λόγον, καὶ διὰ τοῦτο λευκὸν ἄλλο ἄλ- Ε
λου μᾶλλον εἶναι λέγεται. Τί δή; ἆρα πάντα ὅσα ἐπιδέχεται τὸν αὐτὸν λόγον, ταῦτα τὸ μᾶλλον καὶ
τὸ ἧττον ἐπιδέχεται, ἢ οὐ πάντα; καὶ γὰρ πάντες μὲν οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι, ἐπιδέχονται τὸν τοῦ ἀν-
θρώπου λόγον. ἄνθρωπος δὲ ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι μᾶλλον ἄνθρωπος, ὥστε τῶν μὲν μὴ ἐπιδεχομένων
τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τῶν δὲ ἐπιδεχομένων, τὰ μέν, ἐπιδέχεται,
τὰ δέ, οὐκ ἐπιδέχεται. Εἰ μὲν γὰρ οὐσίας ἐστὶν ὁ λόγος, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, διό-
τι οὐδὲ ἡ οὐσία ἐπιδέχεται. ὁμοίως δέ, οὐδὲ ὁ ποσότητος ὁρισμός, ἢ τῶν πρός τι. τὸν γὰρ τοῦ διπλα-
σίου λόγον ἐπιδέχεται, καὶ τὰ τέσσαρα πρὸς δύο, καὶ τὰ δύο πρὸς ἕν, καὶ οὐδέτερον μᾶλλον ἐστίν, ἢ
*οὐδετέρου ἧττον * οὐδέτερον διπλάσιον. εἰ μέντοι ποιότητός ἐστιν ὁ λόγος, οἷον λευκότητος ἢ γλυκύτητος,
ἐπιδέχεται. οὐκ ὄντως δὲ ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν αὐτὸν λόγον ἐστὶ τὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδεχόμενα, διότι
ἐν τούτοις ἡ σύγκρισις, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς ἐκβεβηκόσι τὸν αὐτὸν λόγους. εἰ δὴ μηδὲ ἐν τῶν σχημάτων ἔχει τὸ
116 μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐκ ἔστιν ἴδιον τοῦτο τῆς ποιότητος. Ἀλλὰ ἴδιον αὐτῆς ἐστὶ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνό-
μοιον. καὶ γὰρ κατὰ πάσης καὶ κατὰ μόνης τῆς ποιότητος κατηγορεῖται τὸ ὅμοιόν τι καὶ ἀνό-
117 μοιον. οὕτως μὲν οὖν ἡ λέξις τοῦ Ἀριστοτέλους αὐταρκῶς ἔτυχε διαρθρώσεως. Ζητεῖ δὲ ὁ Ἰάμ-
βλιχος, διατί τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ὡς κοινὸν τίθησι τῶν δέκα κατηγοριῶν; καί φησιν, ὅτι ἐν με-
τοχῇ ταῦτα θεωρεῖται, ἄλλου μὲν ὄντος τοῦ μεταλαμβάνοντος, ἑτέρου δὲ τοῦ μετεχομένου. καὶ εἰ
μὲν μέθεξιν τὴν ἐν τῇ ὕλῃ λέγει, ἔοικε καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ποσόν, καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας κα-
θόλου ἑαυτὰς δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. πᾶσαι γὰρ εἰς τὴν ὕλην προέρχονται. εἰ δὲ μετέχε-
σθαι τὰς ἐπιφοιτώσας λέγοι κατηγορίας, οἷα καὶ ἡ ποιότης ἐστὶ καὶ τὰ πρός τι, ἔοικε καθ' ὅλην ἑαυτὴν
τὴν ποιότητα καὶ τὰ πρός τι, δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. μήποτε δὴ τὸ μὲν ταῖς ἐπιφοιτώ-
σαις ὑπάρχει ἀληθὲς καὶ ἐν τῇ ποιότητι δέ, τὰ οὐσιωδέστερα εἴδη, ὥσπερ τὰ σχήματα, καὶ τὰ κατὰ τὸ μά- Ζ
118 λιστα θεωρούμενα, ὡς ἡ ἀρετή, ταῦτα τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οὐκ ἐπιδέχεται. Ἀλλὰ διατί φασὶν εἰς
πολλὰς δόξας διαιρεῖται ἡ κατὰ τὰς ποιότητας τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἐπίτασίς τε καὶ ἄνεσις; ἢ καὶ ὁ
λόγος αὐτὸς τῆς ποιότητος, καὶ τὸ μετέχον καὶ τὸ σύνθετον, τῆς τοιαύτης τῶν δοξῶν διαφορᾶς γέγο-
νεν αἴτια, πολλὰ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὴν διαφορὰν, καὶ διαφόρους ἐννοίας ἀνακινοῦντα. καὶ γὰρ τὸν
λόγον αὐτὸν τῆς ποιότητος, οἱ μέν, ἑστάναι καθ' ἕνα ὅρον νομίζουσιν· οἱ δέ, ἐπὶ μέν τινων ἑστάναι,
ἐπὶ δέ τινων, μή· οἱ δέ, μηδὲ ὅλως αὐτὸν ἑστάναι. ἔνυλον γὰρ αὐτὸν εἶναι, καὶ μετὰ τῆς ὕλης συναλ-
λοιούμενον αὐτῆς τῇ ἀπεράντῳ φύσει· οἱ δέ, διαιροῦσιν αὐτόν, ἄλλον μὲν τὸν ἄϋλον τιθέμενοι, ἄλλον
δὲ τὸν ἔνυλον, καὶ πάντες οὗτοι περὶ τὰς διαφορὰς τῆς ποιότητος διακρίνονται. κατ' ἄλλον δὲ τρό-
πον, κατὰ τὰ μετέχοντα καὶ ὑποδεχόμενα τὸν λόγον, γίνεται τῶν δοξῶν ἡ διαίρεσις, ὅταν λέγο-
μεν πλατέως, ἢ ἐν πλάτει μετέχει, καὶ ὅτι μᾶλλον καὶ ἧττον μετέχει. Τρίτη δὲ αὖ ἄλλη γένοιτο δια-
φορὰ κατὰ τὸ κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν. δύο γάρ τινων συνιόντων, ἡ τοῦ ἑτέρου ἐπικράτεια ἐπίτασιν ποιεῖ
καὶ ἄνεσιν. ἐπικρατοῦντος μὲν γὰρ τοῦ εἴδους, τὸ μᾶλλον συμβαίνει· ἐπικρατούσης δὲ τῆς ὕλης, τὸ
ἧττον.

A ἀς ἐστί. ταῖς ἰδιότησιν οὖν προσεκτέον, εἰ αἱ μὲν, οὕτως ἔχουσιν, ὥστε ἀναιρεῖν ἀλλήλας· αἱ δὲ, τινὰ συνεμφαίνουσιν ἐγγύτητα φύσεως πρὸς θάτερον τῶν ἐναντίων, ἢ ἔμφασιν τῶν ἄκρων, ἢ τοῦ μὲν, ὕφεσιν, τοῦ δὲ, ἐπίτασιν, ἢ ἄλλην τινὰ μεσότητα τοιαύτην. αἱ γὰρ οὕτως ἔχουσαι, κατ' ἰδίαν κεχωρισμέναι εἰσὶν, ἄλλως μὲν αἱ ἄκραι, ἄλλως δὲ αἱ μέσαι. καὶ οὐ προηγοῦνται αἱ μίξεις, ἵνα περὶ αὐτὰς τὴν ἀπόστασιν λαμβάνωσιν αἱ ἄκραι· ἀλλὰ τοὐναντίον αἱ ἄκραι τῶν μέσων κυριώτεραί εἰσι πρὸς ἀπόστασιν, καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων τὰ μέσα τὸν ὅρον λαμβάνει, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων τὰ μεταξὺ, ἢ κατὰ σύγκρισιν, ἢ κατ' ἔμφασιν καὶ καθ' ὁμοιότητα, ἢ κατὰ παράθεσιν, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον. καὶ εἰ μὲν κατὰ μεταβολὴν, ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἐναντίου, εἰς τὸ ἕτερον διὰ μέσου πρόεισιν ἡ κίνησις, ἐκείνην λέγει, ὡς διὰ τοῦ μέσου προχωροῦντα τὰ ἐναντία, ἀφίσταται ἀπ' ἀλλήλων. εἰ δὲ οὔτε μεταβολὴ, οὔτε κίνησις θεωρεῖται, ἀλλ' ἀρχηγὰ τὰ ἄκρα ἐστὶ καθ' ἑαυτὰ, καὶ οὐ κατὰ κίνησιν διὰ τῶν μέσων παραγόμενα, οὐκ ἂν λαμβάνοι τὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν μέσων, ὥστε οὐδ' ἂν ἀπ' αὐτῶν τὸ εἶναι, πολλῷ δὲ μᾶλλον κατ' αὐτὴν τὴν μορφὴν, καὶ τὴν ταύτης ἑτερότητα τὴν διάστασιν εἴληφεν, ὅταν ὅλα ὅλων διαφέροντα φαίνηται. ἀλλὰ τὸ ξανθὸν τῷ λευκῷ κατά γε τοῦτον τὸν διορισμὸν ἐναντίον ἔσται, ἢ οὐχ οὕτως ἔχει· τὸ μὲν ξανθὸν, ἐγγύτητά τινα ἔχει πρὸς τὸ λευκὸν, ὡς καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ προσομολογεῖ, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν. ἀμφότεροι μὲν περὶ τὸ λευκὸν ὡς συγγενὲς, τὴν ὑπόστασιν ἀνάγουσι τοῦ ξανθοῦ, τρόποις δὲ διαφέρουσι χρώμενοι τῆς ἀπαγωγῆς, ἐν δὲ τούτῳ κοινῇ συνομολογοῦντες, ὡς ἔχει παρακειμένην τινὰ ἔμφασιν τὸ ξανθὸν πρὸς τὸ λευκόν. πεισθείη δ' ἄν τις τούτῳ ῥᾳδίως καὶ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως. οὐ γὰρ ὁμοίως διατιθέμεθα τὰ λευκὰ καὶ ξανθὰ παραβαλόντες, καὶ τὰ λευκὰ καὶ μέλανα. τὰ γὰρ ξανθὰ θεωροῦντες παρὰ τὰ λευκὰ, οὐ πάντη εἰς ἐναντίαν αἴσθησιν μεταπίπτομεν, ὡς ἐπὶ τῶν ἑτέρων διακρινόμενοί τε καὶ συγκρινόμενοι. οὕτως δὲ καὶ τὰ ἄμεσα ἐναντία ἔσται, μηδὲν ἔχοντα ταὐτὸν κατ' εἶδος, κἂν μὴ ᾖ τινὰ μεταξὺ αὐτῶν ἐπαμφοτερίζοντα.

B οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν μέσων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν ὅλων ἰδιότητος ἔχει τὴν ἐναντίωσιν· τὰ δὲ μέσα, οὐκ ἔσται ἐναντία, διότι ἔχει τὸ κοινὸν, καὶ συνεμφαίνει ἑαυτοῖς ὁμοίως ἄμφω τὰ ἐναντία. τὸ δὲ λέγειν, ὡς εἰ μὴ τῷ λευκῷ καὶ τῷ μέλανι ἐστὶν ἐναντίον τὸ ξανθὸν, ἄλλῳ γέ τινι ἔσται ἐναντίον, παντελῶς ἄτοπόν ἐστι. ὃ γὰρ ἐν συμμίξει ἢ ἐμφάσει τῶν ἐναντίων συνέστηκε, καὶ οὐδὲ ἑνὸς δίεισι τὴν πλείστην διάστασιν, πῶς ἂν εἴη τινὶ ἐναντίον; ἀλλὰ ταῦτα οἰκειότερον μὲν ἂν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρρήθη, ἔνθα προηγουμένη γίνεται ἡ τῶν ἐναντίων διδασκαλία. ἔχει δὲ καὶ νῦν τινα λόγον πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένοις ἀγωνιζόμενα.

112 Ἐπειδὴ δέ τινες αἰτιῶνται τὸν Ἀριστοτέλην καὶ οὐσίᾳ τι ἐναντίον ἀπολείπειν, διότι οὐσία μέν ἐστι τὰ στοιχεῖα, γῆ, πῦρ, ὕδωρ, ἀήρ. λέγει δὲ ὕδωρ μὲν, πυρί· γῇ δὲ ἀέρι ἐναντίον, ἰστέον ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ τὰς ἐνούσας ποιότητας ἔχει τὴν ἐναντίωσιν. καὶ γὰρ τὸ μὲν ὕδωρ, ψυχρόν ἐστι καὶ ὑγρόν· τὸ δὲ πῦρ, θερμὸν καὶ ξηρόν. καὶ ἡ μὲν γῆ, ψυχρὰ καὶ ξηρά· ὁ δὲ ἀὴρ, θερμὸς καὶ ὑγρός. ταῦτα δὲ ποιότητες· οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν οὖν ἔχουσι τὸ ἐναντίον. ἐν μιᾷ γάρ εἰσι τῇ ἐνύλῳ οὐσίᾳ, ἀλλὰ κατὰ τὰς συνιστάσας αὐτὰς ποιότητας.

Ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά. ἕως τοῦ, ὥστε ἴδιον ἂν εἴη ποιότητος, τὸ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον λέγεσθαι ταύτην.

113 Καὶ περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις ζητήσας, εἴτε ὑπάρχει αὐταῖς, εἴτε μὴ, ἀκολούθως καὶ ἐπὶ τῆς ποιότητος φησὶν ἐπιδέχεσθαι τὰ ποιὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ποιὰ τὰς ποιότητας λέγων, ὡς δηλοῖ τὰ παραδείγματα. δικαιοσύνην γοῦν ἔλαβε, καίτοι πρότερον τὸ δίκαιον εἰπών. κατασκευάζει δὲ πάλιν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τὸ προκείμενον, τὸ μὲν λευκὸν, τῶν σωματικῶν παράδειγμα, τὸ δὲ δίκαιον, τῶν ψυχικῶν προθείς. ἑκάτερον γὰρ τούτων, πρὸς ἄλλα τε ὁμογενῆ συγκρινόμενον, καὶ πρὸς ἑαυτὸ λέγεται ἐπίτασιν λαμβάνειν καὶ ἄνεσιν. χιὼν γὰρ λευκοτέρα γάλακτος ἂν ῥηθείη. καὶ τὸ ἐν τῷ

Γ σώματι τῶν ἀνθρώπων λευκὸν, ἢ τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς δίκαιον, προϊόντος τοῦ χρόνου, αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν λαμβάνει. οὐ μὴν ἴδιόν ἐστι τοῦτο τῆς ποιότητος. οὐδὲ γοῦν μόνη ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἅπερ καὶ τοῖς πρός τι ἐλέγετο ὑπάρχειν· οὔτε πάσῃ. οὔτε γὰρ ἡ τῶν σχημάτων ποιότης ἐπιδέχεται αὐτὰ, ὥσπερ ἡ τριγωνότης καὶ ἡ τοῦ κύκλου ποιότης· οὔτε μέντοι ἡ τελεία ἀρετὴ καὶ ἡ τελεία τέχνη. αἱ μέντοι πολλαὶ ἐπιδέχονται.

114 Τέσσαρες δέ εἰσιν αἱρέσεις περὶ τῆς ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως, τῆς τε ποιότητος, καὶ τῶν ποιῶν. καὶ γὰρ οἱ μὲν, καὶ τὰς ποιότητας πάσας καὶ τὰ ποιὰ δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἀποφαίνονται, ὥσπερ Πλωτίνῳ, καὶ ἄλλοις δοκεῖ Πλατωνικοῖς, διότι πᾶν ἔνυλον, ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, τῆς ὕλης τὸ μᾶλλον ἐχούσης καὶ τὸ ἧττον, διὰ τὴν σύμφυτον αὐτῆς ἀπειρίαν. ἄλλη δέ ἐστι δόξα ὑπεναντία ταύτῃ, ἥ τις ἐν μὲν ταῖς ποιότησιν αὐταῖς, οἷον ἐν δικαιοσύνῃ καὶ λευκότητι, οὐδαμῶς εἶναι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον φησίν. ἑκάστην γὰρ ὅλον τι εἶναι, καὶ καθ' ἕνα λόγον ἑστάναι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· ἐν δὲ τοῖς μετέχουσιν, εἶναι ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν. πλάτος γὰρ ἔχουσιν αἱ μετοχαί. καὶ οἱ μὲν, μᾶλλον μετέχουσιν, οἱ δὲ, ἧττον· καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἕξεις αὗται νομίζονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι, καίτοι τῶν ποιῶν ὄντων τῶν ἐπιδεχομένων. ταύτης δ' ἔοικε

ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν σωμάτων, διότι αἰσθηταί εἰσιν αἱ ἐναντιώσεις, αἰσθήσει θηρευ- Δ
τέον αὐτάς. τὰς δὲ τῆς ψυχῆς, λογισμῷ θηρευτέον, διότι τούτῳ περιληπταί εἰσιν. εἰκότως δὲ τοῦτο τὸ
περὶ τῶν ἐναντίων θεώρημα, τῷ περὶ τῆς ποιότητος συνέζευξε λόγῳ, διότι ὡς εἴρηται, πρὸς ποιότητα μάλ-
λιστα συγγενῶς ἔχει τὸ ἐναντίον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, ἐναντία κατὰ τὸ ἐν ἑκάστῃ ποιὸν ἐγγί-
νεσθαι δοκεῖ. δεῖ δὲ τὰ ἐναντία λαμβάνειν, οὐ μὴν τῶν ὑποκειμένων. κοινὸν γάρ ἐστιν αὐτοῖς τὸ ὑποκείμενον,
καὶ οὐκέτι ὅλα ὅλοις ἀντικείμενα ληφθήσεται, οὐδὲ οὕτως ἔσται ἐναντία, ἀλλὰ μόνον, καθὸ ποιόν ἐστιν ἑκά-
τερον, κατὰ τοῦτο δεῖ θεωρεῖν αὐτὰ ὡς ἐναντία. ἔστι δὲ ποιά, κατὰ τὸ ἔχειν ποιότητα, ὥστε κατὰ τὴν ποιότητα
110 αὐτοῖς ἡ ἐναντίωσις. Ἀλλὰ διατί τὰ μεταξύ, οὔτε ἀλλήλοις ἐστὶν ἐναντία, οὔτε τοῖς ἄκροις, ὅτι ἔσται
ἑνὶ πλείονα ἀντικείμενα, καὶ οὐκέτι ἔσται ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ἐὰν ᾖ καὶ τὰ μεταξὺ ἐναντία. Ὁ δὲ Πλωτῖνος ἀπο-
ρεῖ μήποτε πάσης ποιότητος ἐστί τις ἐναντίωσις. ἢ γοῦν τὸ μέσον, τοῖς ἄκροις ἐστὶν ἐναντίον. μεσότης γὰρ
οὖσα κατὰ Ἀριστοτέλην ἡ ἀρετή, ἐναντία ἐστὶ ταῖς ὑπερβολαῖς καὶ ταῖς ἐλλείψεσιν οὔσαις κακίαις. ῥη-
τέον δὲ πρὸς τοῦτο, ὅτι ἄλλως μὲν ὡς μεσότης ἡ ποιότης ἐπινοεῖται· ἄλλως δὲ ὡς ἀρετή. καὶ κατὰ μὲν τὴν
μεσότητα, οὐκέτι ἔχει ἐναντίωσιν· κατὰ δὲ τὴν ἀρετήν, ἔχει. ἔτι δὲ τὴν μεσότητα θεωροῦμεν, καὶ ὡς ἰσότητα·
τὴν δὲ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν, ὡς ἀνισότητα. ὅταν δὴ τὴν μεσότητα λέγωμεν ἐναντίαν εἶναι τῇ ὑπερβο-
λῇ καὶ τῇ ἐλλείψει, οὐδὲν ἄλλο λέγομεν, ἢ ὅτι ἰσότης τῇ ἀνισότητι ἀντίκειται, καὶ οὕτως ἐπ' ἄλλων, ἀλλ' οὐκ
ἐπὶ τοῦ μέσου ἡ ἀντίθεσις γίνεται. ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρωμάτων, φαίη ἄν τις, οὐχ οὕτως γίνεται ἡ ἀντίθεσις τῶν
ἄκρων πρὸς τὸ μέσον· τὸ γὰρ φαιὸν εἰ ἀντίκειται τῷ λευκῷ, ἤτοι κατὰ τὸ ἐνὸν μίγμα τοῦ λευκοῦ ἀντίκειται αὐ-
τῷ, ἢ κατὰ τὸ ἐνὸν μίγμα τοῦ μέλανος. ἀλλ' εἰ μὲν κατὰ τὸ λευκοῦ μίγμα, λευκὸν λευκῷ ἀντίκειται, ὅπερ
ἀδύνατον· εἰ δὲ κατὰ τὸ μέλαν, τὸ μέλαν τῷ λευκῷ ἀντίκειται, οὐ τρίτον τι μίγμα ἕτερον, ἀλλὰ τὸ μὲν συμ-
πέρασμα ἀληθές, τὸ μὴ ἀντικεῖσθαι τὸ φαιὸν τῷ λευκῷ, ἢ τῷ μέλανι, ὡς ἐναντίον· ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐφόδου,
πολλὰς ἔχει ἀντιλήψεις. σύνθετον γὰρ ποιεῖ τὸ μέσον ἐκ τῶν ἄκρων, καὶ ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνιστάμενον, ἀλλ' E
οὐχ ἕν τι παρὰ τὰ ἄκρα· ἐνεργείᾳ τι διαφυλάττει τὰ ἁπλᾶ ἐν τῷ μίγματι, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ δύναμιν, ὥσ-
περ ἄρα καὶ τοῦτο οἷόν τε. μήποτε δὲ οὐδαμῶς συμμιγνυμένων τῶν ἄκρων ὑφίσταται τὰ μέσα χρώματα·
ἀλλ' εἰσί τινες καὶ τούτων προηγούμενοι λόγοι, ὥσπερ καὶ τῶν ἄκρων, οὐ κατὰ μίξιν ὑφιστάμενοι, ἀλλ'
ἁπλῆν καὶ αὐτοφυῆ τὴν ἑτερότητα καὶ τὴν ποικιλίαν ἔχοντες, καὶ ἐγγεννῶντες αὐτὴν τοῖς αἰσθητοῖς,
καὶ συντεταγμένοι τοῖς ἄλλοις λόγοις κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπ' ἴσης σύνταξιν. κἂν ἐκ τῶν ἄκρων δὲ λέγῃ τις
τὸ μέσον ἔχειν τινὰ ὑπόστασιν, μὴ οὐδὲ μίξις ᾖ ἡ τὰ μέσα ποιοῦσα, ἀλλὰ παράθεσις τῶν ἄκρων, ἢ ἐπιπό-
λασις, ἢ πόρρωθεν ἀπόστασις. κατὰ γὰρ πάντα ταῦτα, ἐν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν, τὰ μέσα χρώ-
ματα ὑφίστασθαι δοκεῖ. ὁ μέντοι Πλωτῖνος, εἰ κατὰ σύνθεσιν φησὶ τῶν ἄκρων ἐγένετο τὰ μέσα, ἔδει μὴ
ἀντιδιαιρεῖν λέγοντας, ἢ λευκόν, ἢ μέλαν, ἢ φαιόν, ἢ ξανθόν, ἤ τι τοιοῦτον, ἀλλὰ μόνον εἰς λευκὸν καὶ μέ-
λαν, διαιρεῖν, τὰ δὲ ἄλλα συνθέτους λέγειν. νῦν δὲ ἀντιδιαιροῦμεν καὶ ἀντιτίθεμεν, ὅτι κἂν μίξις ᾖ τῶν ἄ-
κρων, οὐκ ἔστι παράθεσις, ἀλλὰ κρᾶσις ἄλλην ἀποτελέσασα ἐκ τοῦ κράματος ποιότητα. τῷ δὴ ἄλλην
τινὰ ἐπὶ τῶν μεταξὺ γεγονέναι, κἂν ἐκ συνθέσεως θεωρῆται, οὕτως ἀντιτίθεμεν. ταῦτα δὲ λέγοντες,
τὸ μὲν ἄλλην γεγονέναι τὴν μέσην ποιότητα τοῦ χρώματος συγχωροῦσι καὶ οἱ μετ' αὐτόν. τὸ δὲ ἐκ κράσε-
ως αὐτὴν ἢ συνθέσεως ἄλλην θεωρεῖσθαι, οὐκέτι ὁμολογοῦσιν. οὐ γὰρ οὗτος φησὶν ὁ λόγος τῶν ἀσωμάτων
ποιοτήτων οὐσίας, ἀλλ' ἀσώματα μὲν μιγνύμενα, ἢ κεραννύμενα, ἢ συντιθέμενα, δύναται ποιεῖν διά-
φορα σώματα. τὸ γοῦν σύνθετον καὶ σύμμικτον γένος, ἐν ᾧ περιέχει τὴν φύσιν, κατὰ τοῦτο ἐναλλαττόμενον,
διάφορον ἑαυτοῦ καθίσταται· τὸ δὲ μήτε ἐν συγκράσει μήτε ἐν συνθέσει ἔχον τὸ εἶναι, ἁπλῆν δέ τινα οὐσίαν
ἀσώματον προειληφὸς κατὰ μίαν ποιότητά που, τοῦτο ἄρα ἂν διάφορον, οὐκ ἂν πάθοι ἀπὸ συγκρά-
111 σεως ἢ συνθέσεως, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀμέριστον ὑπὸ τοῦ μερισμοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν λευκὸν τῷ μέλανι εἴπομεν
ἐναντίον, τῷ δὲ πυρρῷ καὶ ὠχρῷ μηδὲν εἶναι ἐναντίον, ἄξιον ἂν εἴη προλαβόντας ὀλίγον ἐπισκέψασθαι τὸν Z
ὅρον τῶν ἐναντίων, καὶ τίνα ἔχει τὴν ὀρθότητα. ἀπὸ γὰρ τούτου, τά τε περὶ τῶν ἐναντίων θεωρήματα,
καὶ τὰ περὶ τῶν χρωμάτων νῦν εἰρημένα, εἰ ὀρθῶς εἴρηται μαθησόμεθα. λέγεται δὲ ἐναντία εἶναι, ἃ
πλεῖστον ἀλλήλων ἀφέστηκεν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, ὡς τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκόν. ἄμικτα γοῦν ταῦτα πρὸς
ἄλληλα· τὸ δὲ φαιὸν καὶ ὠχρὸν καὶ πυρρὸν καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐ πλεῖστον ἀφέστηκε, διότι συμμέμικται ἀλλή-
λοις. ἐρωτᾷ δὲ ὁ Πλωτῖνος, πόθεν οὕτως ὁρίσασθαι τὰ ἐναντία. εἰ μὲν γοῦν ἀπὸ τῶν μέσων, καὶ τῆς πρὸς
ταῦτα ἀποστάσεως, οὐ πρὸς τὰ ἄκρα ποιεῖτε τὴν ἐναντίωσιν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ἀπόστασιν, ἀλλὰ πρὸς
*ἄμεσα τὰ μέσα. καὶ πῶς τὰ *μέσα ἐρεῖτε ἐναντία, δι' ὑγείαν καὶ νόσον; εἰ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν μορφὴν τὴν ἀπό-
στασιν λαμβάνετε, ὅταν μηδὲν ἔχωσι ταυτὸν κατὰ τὸ εἶδος, ἐν ἑνὶ ὄντα γένει, φοβερὰ εἰπεῖν, τῷ ποιῷ, διατί τὸ
ξανθὸν τῷ λευκῷ οὐκ ἔσται ἐναντίον, οὐδεμίαν ἔχον ἐγγύτητα πρὸς τὸ λευκόν, ὥσπερ δοκεῖ τὸ φαιόν;
πρὸς ἃ ἀντιλέγοντες οὗτοι φήσουσι, μὴ ἀπὸ τῶν μέσων τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπόστασιν παραδέχεσθαι τὰ ἄ-
κρα. οὐ γὰρ διά τινος χρείας ποιεῖται τὴν ἀπόστασιν τὰ ἐναντία ἀπ' ἀλλήλων, οὐδὲ οὕτως τὸ μέσον ὑπερ-
βαίνοντα καθίστανται ἑαυτοῖς εἰς τὴν ἐναντίαν χώραν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ τὰ εἴδη ἡ ἀπόστα-
σίς ἐστι.

A ὡς ἐναντίον, ἐν ἑνὶ γένει ὑπάρχει, καὶ τὸ ἀντιδιαιρούμενον πρὸς αὐτὸ, ὡς ἐναντίον, ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὑπάρξει. γένοιτο δ' ἂν φασὶ τοῦτο δῆλον, εἰ προχειριζοίμεθα τὰς ἄλλας κατηγορίας, οἰκείως εἰσαγωγικῇ πραγματείᾳ, τὰ τοιαῦτα ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς πιστούμενοι. γένοιτο δ' ἂν καὶ ἄλλως δῆλον, ἀπὸ τοῦ τῶν ἐναντίων ὅρου. εἰ γὰρ ἐναντία ἐστὶ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα, δῆλον ὅτι ὑφ' ὃ τὸ ἕτερον ἀνάγεται γένος, ὑπὸ τοῦτο καὶ τὸ λοιπόν. ἀλλ' αὐτὸς μήπω τὸν τῶν ἐναντίων ὅρον ἀποδεδωκότος, εἰκότως οὐκ ἐδοκίμασεν αὐτῷ χρήσασθαι. ἐὰν οὖν ζητῶμεν, ὅτι τῶν κατηγοριῶν, ἐν αἷς ἐστιν ἐναντίωσις, ἐμάθομεν ἐντεῦθεν, ὅπως δεῖ μεθοδεύειν τὴν εὕρεσιν. λαμβανόμεθα γοῦν τὸ ἐναντίον τοῦ ζητουμένου, εἴπερ εἴη γνωριμώτερον· καὶ ἐὰν γνωσθῇ ἐν ποίᾳ ἐστὶν ἐκεῖνο κατηγορίᾳ, εἰσόμεθα ὅτι καὶ τὸ, ὅ ἐστιν ἐναντίον, ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ τακτέον, οἷον, εἰ τὴν ἀδικίαν ζητοῦμεν ἐν ποίῳ ἐστὶ γένει, ληπτέον τὴν δικαιοσύνην. ἔστι δὲ αὕτη ποιότης, καὶ ἡ ἀδικία ἄρα ποιότης. καὶ εἰ ἡ τυφλότης ὁράσει ἐναντίον, ἡ δὲ ὅρασις ποιότης, καὶ ἡ τυφλότης ἔσται ποιότης· οὐδεμιᾷ γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόσει. Ἀλλὰ διὰ τί εἶπεν, εἰ ἔστιν 107
ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον; διὰ τί γὰρ τὸ εἰ, τὸ ὑποθετικόν; ἢ ὅτι τινὲς οὐ συνεχώρουν τῇ δικαιοσύνῃ ἐναντίον εἶναι τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἐναντίαν ἕξιν, ἀνώνυμον ἔλεγον, τὴν δὲ ἀδικίαν, στέρησιν; τὰς μὲν ἕξεις, καταφατικῶς δεῖ προσαγορεύειν, καὶ τὰς στερήσεις, ἀποφατικῶς, οὐ καλῶς τοῦτο λέγοντες. καὶ γὰρ ἕξεις ἀποφατικῶς προσαγορεύομεν, ὡς τὴν τῇ σωφροσύνῃ ἀντικειμένην ἀκολασίαν· καὶ στερήσεις καταφατικῶς, ὡς τὴν τυφλότητα καὶ χωλότητα. καὶ τοῦτο μὲν ἀληθές. μήποτε δὲ διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ὅτι οὔπω τίνα ἐστὶ τὰ ἐναντία παραδέδωκε· καὶ ὅτι κατὰ ἀλήθειαν, οὐχ ὡς ἐναντία ταῦτα ἀντίκειται, ἀλλ' ὡς ἕξις καὶ στέρησις. διὸ καὶ ἀκριβέστερον εἶπεν Ἀρχύτας, οὐ μόνον ἐναντίωσιν ἐπὶ πᾶν ὑπάρχειν τῇ ποιότητι, ἀλλὰ στέρησιν γράφων οὕτως· Καὶ τᾷ ποιότατι δὲ, κατὰ τινα συνάπτη, δῆτό, τι ἐναντιότατα τινὰ ἐπιδέχεσθαι καὶ στέρασιν. Ἀποροῦσι δέ τινες πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν 108
B ἐναντίων θεώρημα οὕτως. εἰ γοῦν τοῦτό φησιν ὑγιές ἐστιν, ἔσται καὶ ἡ στέρησις, ἡ τῷ εἴδει ἐναντία, οὐσία. οὐσία γοῦν καὶ τὸ εἶδος. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι κοινότερον ἡ στέρησις ἐναντία λέγεται περὶ εἴδει, ψεῦδος ἐρεῖ. εἰ γὰρ εἶδος καὶ στέρησις αἱ ἀρχαὶ τῶν φυσικῶν ἐναντία λέγονται, καὶ ἐξ ἐναντίων ἡ γένεσις. εἰ δὲ ἐναντία ταῦτα, οὐκέτι ἔσονται δύο ἀρχαὶ, ἀλλ' ἓν τὸ κοινὸν αὐτῶν γένος, ἀφ' οὗ καὶ τὰ δύο ὑφίσταται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν λύειν ῥᾴδιον. οὐ γὰρ πρῶται αὗται ἀρχαὶ, ἀλλὰ τῶν φυσικῶν ἀρχαί· καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἶναί τι κοινὸν τούτων, διότι ἦν, εἴτε φύσις, εἴτε τὸ εἶδος, τῇ παρουσίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, καὶ τῇ ἀπουσίᾳ ἑκάτερον τούτων ἀπεργαζόμενον. πρὸς δὲ τὸ πρῶτον, δυνατὸν μὲν λέγειν, ὅτι τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους ὄντων ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἐπειδὴ μετὰ τῆς ὕλης συνείληπται, ἔσται οὕτως καὶ αὐτὴ διὰ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὕλην ἐν τῇ οὐσίᾳ. εἰ δέ τις ἐν τῷ εἴδει περιέχεσθαι λέγοι τὴν στέρησιν, κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, ἔσται καὶ οὕτως ἐν τῇ οὐσίᾳ περιειλημμένη. ῥητέον δὲ μᾶλλον, ὅτι ὁ κανὼν, οὐκ ἐπὶ πάντων εἴληπται τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἐφ' ὧν πρόδηλον τὸ ἕτερον ὑπό τι γένος ἐστὶν, ὑπὸ τὸ αὐτὸ καὶ θάτερον ἀνάγκη εἶναι. τοιγαροῦν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ εἶπεν, ὅτι τὰ ἐναντία ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι τῶν ἐναντίων, ἐὰν τὸ ἕτερον ὑπό τι γένος ᾖ, καὶ τὸ ἕτερον ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἔσται. καίτοι ἐν τοῖς ἑξῆς, ἐν οἷς τὰ εἴδη διαιρεῖται τῆς ἀντιθέσεως, τὰ κυρίως ἐναντία ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶναι βούλεται. καὶ γὰρ τὰ ἐν τοῖς ἐναντίοις δοκοῦντα γένεσιν εἶναι κοινόν τι ἐπαναβεβηκὸς ἔχει γένος, ὡς ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία. διὸ καὶ αὐτὸς, οὐ τὰ προσεχῆ, ἀλλὰ τὰ πόρρω γένη ἔλαβεν. οὐ γὰρ εἶπεν ἐὰν θάτερον ὑπ' ἀρετὴν ἢ ἕξιν ᾖ τῶν ἐναντίων, ὅτι καὶ τὸ ἕτερον, ἀλλ', ἐὰν θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ θάτερον. τί οὖν εἴ τινες πρῶτα γένη ἐναντία τίθενται, ὡς τὸ ταὐτὸν καὶ θάτερον; ἢ τὰς δύο συστοιχίας, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι· ἢ οὐδὲ ἐκεῖνα πρῶτα; οὐ γὰρ δυνατὸν, οὐδὲ τοῖς Πυθαγορείοις ἀρέσκει, τὸ πολλὰ εἶναι τὰ πρῶτα.

Ἀλλὰ διὰ τί αἱ πλεῖσται ἐναντιώσεις κατὰ τὸ ποιὸν μάλιστα θεωροῦνται; ἢ γὰρ ἐν χρώμασίν εἰ- 109
Γ σι τἀναντία, ὡς λευκὸν καὶ μέλαν· ἢ ἐν χυμοῖς, ὡς γλυκὺ καὶ πικρόν· ἢ ἐν ἁπτοῖς, ὡς θερμὸν καὶ ψυχρὸν, μαλακὸν, καὶ σκληρόν· ἢ ἐν ψόφοις, ὡς ὀξὺ καὶ βαρύ· καὶ περὶ σῶμα, ὡς νόσος, ὑγίεια, κάλλος, αἶσχος· καὶ περὶ ψυχὴν, ὡς ἀρετὴ, καὶ κακία, καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο ζητήσεως ἄξιον, διὰ τί τῇ ποιότητι ὅλως ὑπάρχει τἀναντία, περὶ οὐσίαν μὴ θεωρούμενα. καὶ ῥητέον οἶμαι, ὅτι τἀναντία συνυπάρχειν ἀλλήλοις ἀδύνατα. γίνεσθαι οὖν αὐτὰ καὶ ἀπογίνεσθαι ἀνάγκη· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τῇ οὐσίᾳ οὐδαμῶς θεωρεῖται· ἐν δὲ τῇ ποιότητι μάλιστα, ὡς ἐπεισοδιώδει. καὶ γὰρ ὅπου μέν ἐστιν, ὡς περιττὸν καὶ ἄρτιον· ὅπου δὲ οὐκ ἔστιν, ὡς ἐν τῷ ὡρισμένῳ ποσῷ. ἐν μέντοι τῇ ποιότητι, ἐπειδὴ τῶν ἰδιοσυνισταμένων ἐστὶ, καὶ ἐπ' ἄλλοις καὶ ἄλλοις ἰδίᾳ γινομένων, εἰκότως ἡ ἐναντίωσις ἐγγίνεται. τὰ γὰρ ἐναντία, ἐπ' ἄλλοις, καὶ περὶ ἄλλας ὑποστάσεις τῶν ποιῶν, καὶ τὰ ἐναντία πέφυκε μετ' αὐτῶν συνυφίστασθαι. καὶ ἄλλως δὲ, ἐπειδὴ πρώτη διαφορὰ κατὰ τὰς ποιότητάς ἐστι, καὶ ἡ μεγίστη διαφορὰ κατ' αὐτὰς ἔσται, ἥτις ἐστὶν ἐναντίωσις. καὶ ἐπεὶ ἡ πρώτη, τὸ μὴ κατὰ τὰς ποιότητας ἐγγίνεται πορρωτέρω προϊοῦσα, αὕτη τὰ ἐναντία παράγει. πλεῖσται δὲ ἐναντιώσεις εἰσὶν ἐν τῷ περὶ ποιῷ, διότι πολυειδεῖς εἰσὶν αἱ ποιότητες. δεῖ δὲ καὶ τὰς ἐναντιώσεις ἀνευρίσκειν προσφόρως, ἐφ' ἑκάστων χρωμένους

τοῖς

ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλὰ περὶ ἡμᾶς ἡ διαφορά. καὶ συγχωρήσειε δέ τις τῇ τοιαύτῃ διαφορᾷ τῇ κατὰ Δ
τὴν αὐτὴν αἴσθησιν, τίνι διοίσει, διότι τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, ἢ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ στύφον. εἰ δὲ ὅτι τὸ μὲν, δια-
κριτικὸν, τὸ δὲ, συγκριτικὸν τὸ μὲν, ὀμμάτων, τὸ δὲ, γλώττης, πρῶτον μὲν ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν παθῶν,
εἴτε διακριτικά ἐστιν, εἴτε συγκριτικά· ἔπειτα ὁ ταῦτα λέγων, οὐκ ἐκεῖνα οἷς διαφέρει εἴρηκεν, ἀλλὰ τὰ
ἀπ' αὐτῶν πάθη. ῥητέον δὲ πρὸς ταῦτα, ὡς ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐν ταῖς κατηγορίαις γενῶν, καὶ τῶν ἐν αὐ-
ταῖς λόγων, πολλὴ μέν ἐστιν οἰκεία ταυτότης, καθ' ἣν οἱ αὐτοὶ λόγοι ἐπὶ πλειόνων θεωροῦνται· πολλὴ
δὲ ἔνεστι καὶ σύμφυλος ἑτερότης, καθ' ἣν τὰ εἴδη διακέκριται χωρὶς ἀπὸ τοῦ γένους. αὕτη δὲ οὐκ ἔξωθεν ἐπει-
σέρχεται διαφορότης, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ τῶν γενῶν σύμφυτός ἐστιν. οὐκ ἄρα δεῖ ζητεῖν, εἰ περὶ τὴν οὐσίαν
ἔσται οὐσία, καὶ περὶ τὴν ποιότητα ποιότης, καθ' ἣν τὰ ἐν ἑκατέρῳ τούτων τῶν γενῶν εἴδη διέστηκεν
ἀπ' ἀλλήλων. οὐ γὰρ ἔξωθεν ἑκάστου γένους αἱ τῶν εἰδῶν ἐπεισέρχονται ποιητικαὶ διαφοραί, ἀλλ'
ἐν ἑκάστῳ γένει συνυπάρχουσιν. οὐ γὰρ ἔσται εἴδη τῶν ἐν ἑκάστοις γενῶν, εἰ μὴ ἀφ' ἑαυτῶν ἔχει τὰς οἰ-
κείας διαφορὰς συμφύτους τὰ γένη, ὡς περιεχομένας ὑπὸ τῶν γενῶν· εἰ δὲ ἔξωθεν αὐτὰς προσθήσο-
μεν, οἷον, ἀπ' ἄλλου γένους, σύμμιξις ἔσται πλειόνων κατηγοριῶν τὰ ὑφ' ἕκαστον γένος εἴδη, καὶ οὐκέτι ὑπὸ
τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ταχθήσεται, τό, τε ἀνωτάτω γένος ἑκάστης, καὶ τὰ περιεχόμενα ὑπὸ τῶν
γενῶν εἴδη. μία μὲν οὖν ἔστω λύσις αὕτη τῶν ἠπορημένων· ἑτέρα δὲ, ὡς τῶν μὲν ἄλλων δεῖ διαφορὰς ζη-
τεῖν, οἷς χωρίζομεν ἕκαστα ἀλλήλων. τῶν δὲ διαφορῶν διαφορὰς, ἀδύνατον εἶναι κατὰ λόγον· αὗται γὰρ
ἑαυτὰς διαφέρουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἀρχόμεναι τῆς οἰκείας δυνάμεως. μᾶλλον δὲ οὐδὲ δέονται τοῦ διαφορεῖ-
σθαι αὐτοδιαφοραὶ οὖσαι, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἑτεροιότης τοῦ ἑτεροιοῦσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰδιοτήτων αὐ-
τὸ ἕκαστον, οὐκ ἂν λέγοιτο μετέχειν ἑαυτοῦ, οἷον, τὸ ἴσον οὐκ ἄν τις ἰσοῦσθαι λέγοι· ἢ τὸ καλὸν κεκαλλῦσθαι,
ὥστε τὸ μὲν διάφορον, διαφορᾷ πάντως διαφέρει· ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἑτέρᾳ οὔσῃ παρ' αὐτὰ
τῇ διαφορᾷ διαφέρει, ἡ δὲ διαφορά, ἑαυτῇ διαφέρει, μᾶλλον δὲ αὐτὸ διαφορά ἐστι. καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ, E
ποιότητας ποιοτήτων ποιοῦσιν, ἑαυτῶν ποιοῦντες ἐκτὰς ἕξεις. οὐ δέονται γὰρ οὐκέτι τῶν τὰς διαφο-
ρὰς περιεχουσῶν· ὅτι τε ἑαυταῖς αἱ ποιότητες ἀλλήλων διαφέρουσιν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας διαφο-
ρῶν διαφορὰς ζητοῦντες, ἐπ' ἄπειρον ἐξέπεσον. Ἐπιστῆσαι δὲ καὶ τοῦτο χρή, εἰ πᾶσα ποιότης δύνα-
ται γενέσθαι οὐσιώδης διαφορά. ἡ ἐπὶ μὲν τῶν σωμάτων, ἀνάγκη συγχωρεῖν· ἡ γὰρ λευκότης συμ-
βεβηκὸς οὖσα, οὐσιώδης διαφορὰ γίνεται τοῦ ψιμμυθίου. ἐπὶ δὲ τῶν ἀσωμάτων, πῶς ἔχει; ἢ δὴ ἡ γραμματικὴ
104 ἤ τις ἄλλη ψυχῆς, ἢ φύσει τοιαύτη, γένοιτο ἂν εἰδοποιὸς διαφορά. Καὶ τοῦτο δὲ προσθετέον, ὅτι ταῖς ποιό-
τησι συναπτέον τοὺς κατ' αὐτὰς ποιοὺς, καθόσον περὶ αὐτούς εἰσιν αἱ ποιότητες, μὴ προσαπτομένους
τὸ ὑποκείμενον, μηδὲ κατὰ σύλληψιν τοῦ ὑποκειμένου ποιοῦντας τὸ ποιόν, ἵνα μὴ κατηγορίαι δύο γένωνται,
105 ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀνιόντας ἀπ' αὐτῶν, ἀφ' οὗ λέγονται. Οὐδὲν δὲ χεῖρον ὑπομνῆσαι πάλιν, ὅτι αἱ νοηταὶ
ποιότητες καὶ αἱ αἰσθηταὶ, οὐδαμῶς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ταχθήσονται. οὐ γὰρ αἱ κατηγορίαι περὶ τῶν νοητῶν
εἰσιν, ἀλλὰ περὶ τῶν λεγομένων. οὐδὲ δυνατὸν τῶν ὄντως ὄντων, καὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ φερομένων, ὡς
στοιχείων, ἓν εἶναι γένος ποιότητος. ἀλλ' ἐπεὶ περὶ πάντων τῶν τῆς ποιότητος εἰδῶν εἴρηται τὰ αὐτάρκη,
καιρὸς ἂν εἴη λοιπὸν καὶ τὰ ἴδια τῆς ποιότητος ἐπισκέψασθαι, ἤτοι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιόν. ἕως τοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων.

106 Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, μετὰ τὴν διαίρεσιν ἐπῆγε τὰ ὑπάρχοντα ἑκάστῃ, τά, τε κοινὰ
πρὸς ἄλλας καὶ τὰ ἴδια, οὕτως καὶ ἐνταῦθα· καὶ πρῶτον, τὴν ἐναντιότητα προχειρίζεται, ὡς ὑπάρχου-
σαν τῷ ποιῷ. ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης εἰπών· καὶ τὸν καὶ σύνδεσμον προσθείς, διότι καὶ ἄλλα ὑπάρχοντα
ἐπάξει, ὥσπερ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καὶ τὸ ὅμοιον. κατὰ τὸ ποιὸν δὲ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὴν ποιότητα. δηλοῖ δὲ Z
τὰ ἐπαχθέντα παραδείγματα, οἷον δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον. ποιότητες γὰρ αὗται, καὶ οὐχὶ ποιά.
ἴσως δὲ διὰ τοῦτο ποιὸν ἀντὶ τῆς ποιότητος εἶπεν, ὅτι συνείληπται ἐν τῷ ποιῷ καὶ ἡ ποιότης· καὶ τοῦ ποιοῦ ἐπιδε-
χομένου, πάντως καὶ ἡ ποιότης ἐπιδέχεται, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ τὸ ποιὸν ἐπιδέχεται. κατασκευά-
ζει δὲ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τῶν τε ψυχικῶν καὶ τῶν σωματικῶν ποιοτήτων παραδείγματα προσθείς. οὐ μόνον
δὲ ταῖς ποιότησιν ὑπάρχειν τὴν ἐναντιότητα φησὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατ' ἐκείνας τὰς ποιότητας ποιοῖς
λεγομένοις. οὔτε δὲ πάσῃ τῇ ποιότητι ὑπάρχει ἡ ἐναντίωσις· οὔτε γὰρ τοῖς κατὰ τὸ σχῆμα ποιοῖς, οἷον τῷ τριγώνῳ,
καὶ τετραγώνῳ, οὔτε τοῖς μέσοις χρώμασιν, οἷον πυρρῷ, ἢ ὠχρῷ. δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ ταῖς κατὰ τὰς ἄλλας αἰσθή-
σεις ἐν μεσότησιν, οἷον, χλιαρῷ, ἢ τῇ τῆς μέσης χορδῆς ἀπηχήσει· καὶ τοῦτο εἰκότως, εἴπερ ἐναντία ἐστὶ τὰ
πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα. ἀλλὰ μὴν, οὐδὲ μόνῃ τῇ ποιότητι ὑπάρχει ἡ ἐναντίωσις. καὶ γὰρ τοῖς πρός τι
πρόσεστιν ὡς μεμαθήκαμεν, ὥστε οὐκ ἔστιν ἴδιον τῆς ποιότητος τοῦτο. ἐπάγει δὲ πρὸς τούτοις θεώρημά
τι πρὸς πάσας χρήσιμον τὰς κατηγορίας, ἐν αἷς θεωρεῖται ἐναντίωσις. ἐὰν γὰρ τῶν ἐναντίων φησὶ τὸ
ἕτερον ποιὸν ὑπάρχῃ, καὶ τὸ ἐναντίον αὐτῷ ποιὸν ἔσται. καὶ καθόλου, ἐὰν τὸ ἕτερον τῶν ἀντιδιαιρουμένων,
ὡς ἐναν-

A τὰς τέχνας εἰς τὰ ἔσχατα ἀποπίπτων, καὶ οὐκ ἐμμένων τῇ τοῦ Ἀριστοτέλους τούτων παραλείψει, καθ' ἣν γενομένη ἡ τῆς ἕξεως· οὐδὲ ἐννοῶν, ὅτι οὐ πρόκειται νῦν μέχρι παντὸς προάγειν τῶν γενῶν τὴν διαίρεσιν, ἀλλὰ τὰ πάντων γενικώτατα καὶ τὰ τούτοις προσεχῆ, ὧν ἐκεῖνα κατηγορεῖται, ταῦτα μόνα νῦν πρόκειται παραδιδόναι, ὥστε οὐδὲ ὅταν τὰς ἐν τῷ ἤδη ἐνθυμητικῷ προστίθησι δυνάμεις, ἀποδεκτέον τὴν μέχρι τοσοῦδε τῆς διαιρέσεως πρόοδον. διαρίθμησις γάρ ἐστιν αὕτη τῶν ἐσχάτων, οὐ διαίρεσις τῶν πρώτων γενῶν. ὅλως δέ, πᾶσα διαίρεσις, κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάστου φύσιν ὤφειλε γίνεσθαι. ποσῷ μὲν γὰρ ἡ κατὰ τὰ μόρια διαίρεσις ἁρμόττει. μεριστὸν γὰρ τοῦτο καὶ ἤδη τῶν σωματικῶν, ἢ τῶν ἀσωμάτων μέν, ἐχουσῶν δέ τινα ἐν ἑαυταῖς οὐσίας ὕφεσιν. οὐκ ἀλλότριον γὰρ τοῦτο. ὅταν δέ τις ποιότητα, μὴ ὡς ποιότητα διαιρῇ, τοῦτο δέ ἐστιν ὡς ὅλην πανταχοῦ παροῦσαν καθόσον ἐστὶ ποιά, καὶ ὡς τὴν αὐτὴν οὖσαν, ἔν τε τοῖς μικροῖς καὶ μεγάλοις, καὶ ἐν ὁποιοισοῦν μορίοις, ὡς τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος, ἐν ὁποσοισοῦν τοῦ μέλιτος ὄγκοις, οὗτος οὐκ ὀρθῶς ποιεῖται τὴν διαίρεσιν. οὐ γὰρ ᾗ πέφυκε, ταύτῃ τέμνειν αὐτὴν ἤδη χωρεῖ. μήποτε δὲ οὐδὲ τοῦτο μὲν ἀληθές, ὅτι πᾶσα ποιότης δι' ὅλου κεχώρηκε τοῦ ποιοῦ, εἴπερ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς ποιότητος κατὰ τὴν ἤδη πολλοῖς ἐθεωρεῖτο, καὶ εἰ τὸ τρίγωνον, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων σχημάτων ἑκάστοις, ἔχον μὲν γραμμάς, ἔχον δὲ καὶ γωνίας, οὐχ ὅλον πανταχοῦ πάρεστιν. οὐ γὰρ ἐν ταυτῷ πᾶσαι αἱ γραμμαί, οὐδὲ αἱ γωνίαι μετὰ τῶν γραμμῶν εἰσιν. ἔπειτα, οὐχ ἡ αὐτὴ ποιότης, οἷον ἡ σωφροσύνη, ἢ ἡ μελανία, ψυχῇ καὶ σώματι πάρεστιν. οὐδὲν οὖν ἄτοπον κατὰ τοῦτο ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ποιότητας διαιρεῖν· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν διαφόρων οὐσῶν τεκμαίρεσθαι τὰς διαφόρους ποιότητας, ὅταν γίνωνται κατ' αὐτάς, τὰ περὶ τῶν δυνάμεων εἰς τὰς ποιότητας μετάγει. αἱ μὲν γὰρ δυνάμεις ἀφανεῖς οὖσαι ἐκ τῶν ἐνεργειῶν, ἃς ἤδη φέρουσι διαγινώσκονται. αἱ δὲ ποιότητες, ἐμφανῆ ποιὰ
B ἤδη δεικνύουσι διὰ τῶν ὁρωμένων ποιῶν ἑτέρων ὄντων. καὶ αὕτη κατὰ τὰ κυριώτατα γένη διακριθήσονται. ἀλλὰ κἀνταῦθα προσεκτέον, ὡς καὶ αἱ ποιότητες δυνάμεις ἔχουσι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον, ἀπὸ μὲν τῶν ἐνεργειῶν τὰς δυνάμεις, ἀπὸ δὲ τῶν δυνάμεων τὰς ὑπάρξεις διαγινώσκεσθαι. ἀλλ' ὅταν τῷ ὠφελίμῳ καὶ βλαβερῷ, τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς διαιρῇ ποιότητας ὁ Πλωτῖνος, καὶ αὖθις τὰς ὠφελείας καὶ βλάβας διαιρεῖ, ὡς οἰκείας ταύτας διαφορὰς ποιότητος νομίζων. διότι ἀπὸ ποιότητος ὠφέλεια πᾶσα καὶ βλάβη παραγίνεται, οὐκ οἰκείως οὐδὲ ἐνταῦθα ποιεῖται τὴν διαίρεσιν, καὶ ὅτι μετέστιν ἀπὸ τοῦ ποιοῦ ἤδη τὰ πρός τι. τὸ γοῦν μέλι τὸ αὐτὸ ὂν κατὰ τὴν ποιότητα, πρὸς μὲν τόνδε ὠφέλιμόν ἐστι· πρὸς δὲ τόνδε, βλαβερόν. καὶ τὸ μύρον, τοῖς μὲν ἄλλοις, ἡδὺ καὶ ὠφέλιμον· τοῖς δὲ κανθάροις, βλαβερὸν καὶ ὀλέθριον, ὥστε τὸ ὠφέλιμον καὶ βλαβερόν, οὐ ποιόν ἐστιν, ἀλλὰ πρός τι. ἔπειτα τί μᾶλλον ποιότητος διαφορᾶς αἱ ὠφέλειαι καὶ βλάβαι παρέχοιντο, ἢ οὐσίας, ἢ τοῦ ποιεῖν; καὶ γὰρ ἐν τούτοις αἱ ὠφέλειαι καὶ βλάβαι θεωροῦνται. ὅτι δὲ καὶ τὸ ποσὸν εὐστόχως εἰς δύναμιν συναρμοσθέν, καὶ πάλιν αὖ μὴ συναρμοσθέν, ὠφελείας πολλῆς ἢ βλάβης αἴτιον γίνεται, δηλοῖ τῶν ἀσκληπιαδῶν ἡ τέχνη, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν περὶ τῆς τοῦ ποσοῦ συμμετρίας ἐπαγγελλόμενα. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν ἐνεργοῦσιν αἱ ποιότητες καὶ κατ' ἐνέργειαν παρέχονται τὰ ποιά, ἐκείνων λέγει ὡς ὠφελοῦσιν αὗται ἢ βλάπτουσιν· εἰ δὲ τῷ ἔχεσθαι ποιοῦσιν, οὐδεμίαν βλάβην ἢ ὠφέλειαν ἀφ' ἑαυτῶν ἐμποιοῦσι καθόσον εἰσὶ ποιότητες. καθόλου δὲ πᾶσαι αἱ τοιαῦται διαιρέσεις ἀνοίκειοί εἰσιν, ὡς κατὰ τὸ πρός τι μᾶλλον, ἀλλ' οὐ καθὸ ποιότητες διαιρούμεναι.

102 Μετὰ δὲ τὸν μέγαν Πλωτῖνον σκεπτέον, καὶ ἣν Ἀριστοτέλης ἐν ἄλλοις ἐκτίθεται διαίρεσιν. δύο γοῦν δυνάμεις καὶ οἱονεὶ ἀρχὰς θείς, τὴν μέν, ποιητικήν, τὴν δέ, παθητικήν, τούτων τὰς μὲν ἐν ἀλόγοις, ἀλόγους τίθησι· τὰς δὲ ἐν λογικοῖς, λογικάς, οἷον, τὴν ἐν τῷ θερμῷ, τοῦ θερμαίνειν ἄλογον· λογικὴν δέ, τὴν ἐν τῇ ἰατρικῇ. διὸ καὶ τὴν μέν, ἑνὸς εἶναι μόνου ποιητικήν, τὴν ἄλογον. οὐκέτι γὰρ καὶ τοῦ ψύξαι ἔχει
Γ ἡ θερμότης τὴν δύναμιν· αἱ δὲ λογικαί, τῶν ἐναντίων εἰσὶ περιεκτικαί τε καὶ γνωστικαί. αἴτιον δέ, ὅτι ὁ λόγος δηλοῖ, τό, τε πρᾶγμα καὶ τὴν στέρησιν αὐτοῦ, πλὴν οὐχ ὁμοίως, οὐδὲ ἀμφοτέρων ἐφιέμενος· ἀλλὰ τοῦ μὲν καθ' ἑαυτό, τοῦ κρείττονος· τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκός, τοῦ χείρονος, ὥσπερ ὑγείας καὶ νόσου ἡ ἰατρική. ἡ δὲ διαίρεσις αὕτη, συνομολογείτω μὲν Ἀριστοτέλους εἶναι, οὐ μὴν τῶν πρώτων γενῶν τῆς ποιότητος περιλημμένη· ἴσως δέ, οὐδὲ τῆς ποιότητος ὅλως. καὶ δεῖ τὰς παρὰ τοῖς παλαιοῖς διαιρέσεις μὴ μεταφέρειν ἀπ' ἄλλου γένους εἰς ἄλλο, ἀλλ' ἐπὶ τούτων, ἐφ' ὧν εἰσι παραδεδομέναι, φυλάττειν αὐτάς. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς διαιρέσεως εἰρήσθω. καὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἴδεσι τῆς ποιότητος, καὶ κοινῶς τῷ περὶ αὐτῆς λόγῳ παράκεινταί τινες ἐπιστάσεις τοιαῦται.

103 Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν οὐσίαν ταῖς κατὰ ποιότητα διαφοραῖς διαιροῦμεν, διὰ τοῦ τὸ ζῷον μέν, λογικόν, τὸ δέ, ἄλογον λέγοντες· καὶ τὰς πράξεις τὰς μέν, καλάς, τὰς δέ, αἰσχρὰς τιθέμενοι, ζητεῖν χρὴ πῶς αὐτίς τὸ ποιὸν διέλοι κατ' εἴδη, καὶ ποίαις χρώμενος διαφοραῖς, καὶ ἐκ ποίου γένους. τὸ γὰρ ποιότητα λέγειν, ἑαυτῷ ἐστι λέγειν καὶ ὅμοιον, ὡς εἴ τις διαφορὰς οὐσίας οὐσίᾳ ἐποιεῖτο, καὶ τὴν διαφορὰν λέγει, διαφορᾷ διαφέρειν. ἔπειτα εἰ πᾶν τὸ διαφέρον, διαφορᾷ διαφέρει, καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον ἀνάγκη ἰέναι. τίνι οὖν διαιροῦμεν τοὺς χυμοὺς ἀπὸ τῶν χρωμάτων; εἰ τοῖς διαφόροις αἰσθητηρίοις, οὐκ ἔσται

σχηματιζομένας λέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ σχηματιζούσας. διαφαίνεται δὲ ἀπὸ τούτου, καὶ τὸ μὴ κατὰ τελειότη- Δ
τα πρώτην, ἀλλὰ κατὰ τελείωσιν εἰς ἄλλο ἀναγομένην συνίστασθαι τὰς τοιαύτας ποιότητας. ἀλλ'
ὁ μὲν Ἀρχύτας, ὅτι ἠρκέσθη ἐπὶ τοῦ γένους τούτου περὶ σχηματισμοῦ, εἰωθὼς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις γένεσι
τῆς ποιότητος ἓν ἐφ' ἑνὶ ἀφορίζεσθαι, οὐ μέντοι πλείονα εἴδη παραστατικὰ λέγειν, οὐδὲ εἰς πολ-
λὰ διαιρεῖν τὸ ἕν, ὅπερ Ἀριστοτέλης ποιεῖ, οὐκ ἀφιστάμενος μὲν οὐδὲ αὐτὸς τοῦ ἑνός, περὶ δὲ τὸ ἓν τὸ πλῆ-
99 θος συνθεωρῶν. Ἀλλὰ τί τὸ γένος τοῦτο τῆς ποιότητός ἐστι, καὶ πῶς ἓν ὄν, περιέχει πολλὰς ἐν ἑαυ-
τῷ διαφοράς; ἢ ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται, περιγραφὴ περὶ τοῖς σώμασίν ἐστι συμφυὴς τοῖς σώ-
μασιν ἡ τοῦ σχήματος τὴν ἀπεράτωσιν κατὰ τὴν οὐσιώδη διάστασιν καὶ φύσιν καὶ αὐτήν τινα ἀφοριζομένη,
εἴ τις καὶ ἐν κινήσει καὶ ὕλῃ νοοίη. ὥσπερ δὲ τῆς διαστάσεως τὸ τέλος ἐστὶ τὸ σχῆμα, οὕτως ἡ τοῦ ὅλου εἴδους
ἀποτελευτήσασα, ἄχρι τῆς ἐπιφανείας τὴν μορφὴν ἀπεγέννησεν, ἔχουσαν αὐτὴν τὸ φαινόμενον ἴχνος
τοῦ εἴδους, καὶ τελευταίαν ἔκτασιν τῆς τοῦ λόγου ἐπὶ τὰ ἐκτὸς προόδου. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ εὐθύτης τῆς ἰσό-
τητος τοῦ λόγου, τὸ ἔσχατον εἶδος συνεμφαίνει, καὶ ἡ καμπυλότης τῆς ἀνισότητος. εἰ μέντοι καμπυλό-
τητά τις λαμβάνοι τὴν περιφερῆ γραμμήν, καὶ οὕτως τῆς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφῆς τοῦ λόγου ἔλλαμ-
ψιν ἐμφαίνει· καὶ πάντα ταῦτα κατὰ τὴν ἔξω περιλάμπουσαν ἀπεράτωσιν. καὶ ὅρα ὅπως σύνεγγύς ἐστι
ταῦτα, καὶ οὐ πόρρω ἀλλήλων κατὰ τὸ ἔσχατον καὶ ἐπιπολῆς εἴδωλον, κατὰ τὸ περιορισμένον τῆς περι-
γραφῆς θεωρούμενον, διὸ καὶ ὑφ' ἓν τάττεται γένος. καθόσον δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐσχάτης ἰδιότητος
διώρισται καθ' ἓν ἕκαστον ἑτερότητι, κατὰ τοῦτο ἴδιον εἶδος ἐφ' ἑκάστων τούτων χωρὶς ἀναπέφαν-
ται, καὶ πλείονα θεωρεῖται· καὶ οὕτως ἀμφότερα σώζεται, ἥτε τῶν πλειόνων διαφορότης κατ' εἴδη,
100 καὶ ἡ πρὸς ἓν γένος αὐτῶν ἀναγωγή. Ἀλλὰ πόθεν γίνεται τὸ ἓν τοῦτο γένος, τὸ ἐν αὐτῷ πολλὰ περιέ-
χον εἴδη; ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν ἄλλῳ ἕδρας τοῦ εἴδους ἐπακολουθεῖ τι ἐν τοῖς σώμασι πέρας ἀνάλογον περὶ τοῦ
εἴδους πέρατι, καὶ τοῦτο τὰ σώματα ἀφορίζει κατ' ἐκεῖνα τῶν ἐν τοῖς λόγοις πρεσβυτέρων καὶ κυ- Ε
ριωτέρων ὅρων, ἀφ' ἧς αἰτίας ἐγγίνεται τοῖς σώμασιν ἡ τοῦ τετάρτου γένους τῆς ποιότητος ὑπό-
στασις. παρέχεται γοῦν δευτέραν ὑπουργίαν, καὶ ἡ τοῦ δεχομένου φύσις ἔνυλος οὖσα, καὶ ἡ διαστα-
τή, καὶ σύνθετος, καὶ δεομένη περιγραφῆς τῆς ἀφοριζούσης αὐτὴν κατὰ πάσας τὰς περὶ αὐτὴν θεωρουμέ-
νας ἰδιότητας. οὐκ ἔλαττον δὲ τούτων, καὶ ἡ εἰς ἕκαστον τῶν εἰδῶν πρόοδος, ἄχρι τῶν εἰδώλων τῶν
περὶ τοῖς σώμασιν ἐμφανιζομένων· καὶ ἡ τῶν ὄγκων, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τῆς αἰσθητῆς διαστάσεως
ἑτερότης. ἡ γὰρ ἐν πᾶσι τούτοις τελευτὴ ἀφορίζουσα τὸ πέρας πάντων τῶν τοιούτων, ὑφίστησι
τὸ γένος τὸ νῦν ἐπιζητούμενον τῆς ποιότητος. χρείαν δὲ παρέχεται τὸ γένος τοῦτο, διορίζον τὰς ἰδίας
περιέχον φύσεις ἑκάστων, καὶ τρόπον τινὰ εἰδοποιοῦν, τοῖς τε σώμασι περιέχον, τὸ σώμασι φαίνεσθαι, τούς τε ὄγ-
κους ὡς ὄγκους μεμετρημένους ἀπεργάζεται, καὶ τὸ ἄπειρον τῶν σωμάτων διαλαμβάνει πέρασιν. ἀλλ'
ἐπεὶ καὶ ταῦτα περὶ τοῦ τετάρτου καὶ τελευταίου γένους τῆς ποιότητος εἴρηται, καλῶς ἂν ἔ-
χοι τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἄλλως διελεῖν τὰ γένη τῆς ποιότητος ἱστορῆσαι, καὶ κατά τι τοῦ ἀκριβοῦς παραλ-
101 λάττουσιν ἐπιστῆσαι. Πλωτῖνος μὲν οὖν διαιρεῖ τὰς μὲν, σώματος ποιότητας, τὰς δὲ, ψυχῆς λέ-
γων, οὐ ποιότητος κατὰ τὰ ἀλλότρια ποιούμενος οὕτως διαίρεσιν, ἀλλὰ διάστασιν μόνην παραδεί-
κνὺς τῶν ἐν οἷς ἐστιν ἡ ποιότης, τοῦτο δὲ οὐ δείκνυσι ποιότητος διαφοράν. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς
παθητικαῖς ποιότησι, τὰς μὲν, ψυχῆς εἰπών, τὰς δὲ, σώματος, οὐ παρεξῆλθεν εἰς ἄλλο γένος ποιότη-
τος, ἀλλ' ἐν τῷ περὶ αὐτῷ μεμένηκε, καλῶς εἰδώς, ὡς ἡ ὑποδοχὴ τῶν εἰδῶν ἐναλλαττομένη, τῆς μὲν ἐπι-
κειμένης χώρας, ποιεῖται ἑτερότητα, τοῦ δὲ ἐνυπάρχοντος εἴδους ἢ χαρακτῆρος, οὐδεμίαν ποιεῖ
διαφοράν. πάλιν δὲ τὰς τοῦ σώματος κατὰ τὰς αἰσθήσεις διαιρεῖ, τῷ τε αὐτῷ περιπίπτων ἀτόπῳ·
καὶ ἔτι μέντοι ὥς φησιν Ἰάμβλιχος κατακερματίζων εἰς τὰ κατὰ ἀριθμὸν ἕτερα, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ τῷ
εἴδει διαφέροντα. τὸ γὰρ αἰσθητὸν ᾗ αἰσθητόν, ἕν ἐστιν εἶδος, κἄν τις τὸ συνεζευγμένον ἑκάστῃ αἰσθήσει Ζ
ὡς ἴδιον αἰσθητὸν λαμβάνῃ, κατὰ ἀριθμὸν αὐτὰ διακρίνει. δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ Ἀριστοτέλης. τὰς μὲν παθη-
τικὰς ποιότητας ὡς αἰσθητὰς συντάττων πρὸς τὴν αἴσθησιν, κοινῶς αὐτὰς πρὸς ὅλας τὰς αἰσθή-
σεις ἀνήγαγε· τὰς δὲ πρὸς ἑκάστην συνεζευγμένας, οὐκέτι προσέθηκεν, ὡς μὴ ποιούσας τὴν κατ' εἶδος
ἑτερότητα, ἀλλὰ ἀριθμῷ μόνον διαφερούσας. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, εἰ μὴ καὶ αἰσθήσεις κατ' εἶδος ἀλλή-
λων διαφέρουσι, καὶ τὰ ἴδια τῶν αἰσθήσεων αἰσθητά, ὧν ὁ Πλωτῖνος τὴν κατ' εἶδος διαφορὰν ἐκ τῶν αἰ-
σθήσεων ἐπεχείρησεν ἐπιδεῖξαι. οὐ γάρ ἐστι κατ' ἀριθμὸν ἡ τοιαύτη διαφορά, εἰς ἄτομα καὶ αὐτὴ διαι-
ρουμένη τόδε τὸ ὁρατὸν καὶ τόδε. εἰ δὲ Ἀριστοτέλης μὴ μέχρι τούτου διεῖλεν, οὐδὲν θαυμαστόν, μέχρι τῆς πρώτης
εἰς εἴδη τῶν ἀνωτάτω γενῶν διαιρέσεως προάγων τὸν λόγον, ὅπερ εἰδὼς καὶ τὸν Πλωτῖνον φυλάξαι, τὴν
τῶν ἀνωτάτω γενῶν ποιούμενον διαίρεσιν· τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ποιότητας, κατὰ τὰ μόρια τῆς ψυχῆς
διίστησιν ὁ Πλωτῖνος. καίτοι δυνατὸν καὶ ἐν πλείοσι μορίοις τὴν αὐτὴν εἶναι ποιότητα, ὡς τὸ εὐήνιον καὶ
σκληρόν· καὶ ἐν ἑνὶ πολλάς, ὅταν ᾖ πολυδύναμον, ὡς ἐν τῷ λογικῷ πολλὰς ἐπιστήμας καὶ δια-
φόρους τοῖς εἴδεσι. μάτην δὲ τοῦτο, τὰς τοῦ λογιστικοῦ πλείους οὔσας, κατὰ τὰς ἐπιστήμας διαιρεῖ, καὶ κατὰ
ταῖς

A καὶ παχὺ τὰ δὲ, ἐν τῷ ὄγκῳ καὶ μετρούμενα κατ' αὐτὸν, ἐν τῷ ποσῷ θεωρεῖται· τὰ δὲ ἐν τῇ ἰδιότητι τοῦ
χαρακτῆρος, κατὰ τὸ ποιόν. Ὅσα δὲ τούτων μὴ τῷ ποσῷ συντάττεται, ἀλλὰ τῷ χαρακτῆρι καὶ τῷ ποιῷ, πό- 96
τερον ἐν ἄλλῳ εἴδει τάττεται παρὰ τὰ εἰρημένα τέτταρα τῆς ποιότητος, ὥσπερ Ἀνδρόνικός τε καὶ Πλωτῖ-
νος ὑπολαμβάνουσιν, ἢ ἔνεστιν ὑφ' ἓν αὐτὰ τῶν τεττάρων προσβιβάζειν· τοῦτο δὲ ἔσται σαφὲς, ἐὰν περὶ αὐ-
τῆς τῆς βαρύτητος καὶ κουφότητος γνωσθῇ τίνες εἰσί. καὶ εἰ μὲν ἡ θερμότης ἀναπλοῦσα τὰ σώματα,
ποιεῖ ταύτην ἑαυτῇ τὸ κοῦφον, καὶ ἡ ψυχρότης συνάγουσα, ποιεῖ ταύτην ἑαυτῇ τὸ βαρὺ, εἰς τὰς παθητι-
κὰς, καὶ ταῦτα ποιότητας ἀπαχθήσεται. εἰ δὲ τῷ μὲν θερμῷ παρακολουθεῖ ἡ κουφότης, τῷ δὲ ψυχρῷ ἡ
βαρύτης, καί εἰσι ποιητικαὶ ἥ τε θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης· τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον, ὅτι ποιεῖν
τι οὔτε πάσχειν πέφυκε, δόξουσιν ἐκεῖναι μὲν, εἰς τὰς παθητικὰς ποιότητας ἀνάγεσθαι· αὗται
δὲ, ὡς ἄλλο τι γένος ἴδιον. καὶ εἰ μὲν κατ' οὐσίαν τοῖς στοιχείοις ὑπάρχουσι, δόξουσι μηδὲ εἶναι ποιότη-
τες. εἰ δὲ καὶ τὸ διαδεχόμενον αὐτὰς ποιόν ἐστι, καὶ λέγεται ποιὸν, καὶ ἀπὸ τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς ἐγγί-
νεταί τις ἐν τοῖς μετέχουσι σώμασι μορφωτικὸς χαρακτὴρ, εἴη ἂν καὶ ταῦτα ποιά. Δοκεῖ δέ πως 97
οὕτως πολύχουν εἶναι τὸ τῆς ποιότητος γένος, ὡς πάσαις ταῖς κατηγορίαις συνυπάρχειν. ἔστιν
γὰρ τὰς μὲν, οὐσιώδεις, ὡς ἀνθρωπότητα καὶ σωκρατότητα· τὰς δὲ, ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, οἷον, γραμμῆς
τὴν εὐθύτητα καὶ καμπυλότητα· καὶ ἐπ' ἀριθμῶν, τοὺς τριγώνους, καὶ τοὺς τετραγώνους
ἀριθμούς· καὶ ἐν ποιότητι δὲ, ποιότης θεωρεῖται, ὡς ἐν χρώμασι τὸ διακριτικὸν καὶ συγκριτικόν·
καὶ ἐν τοῖς πρός τι, ἡ σχέσις τοῦ διπλασίονός τε καὶ ἡμίσεος· καὶ ἐν τῷ ποῦ, ὅταν εὐάερον τόπον
λέγωμεν καὶ δυσάερον· καὶ ἐν τῷ πότε, ὁ καιρὸς, καὶ ἡ εὐκαιρία· καὶ ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, αἱ ποιη-
τικαὶ καὶ παθητικαὶ ποιότητες. καὶ ἐν τῷ κεῖσθαι δὲ, τὸ εὔθετον καὶ μή· καὶ ἐν τῷ ἔχειν, τὸ εὐπερίβλητον
καὶ μὴ τοιοῦτον. φθάνειν δέ φασι καὶ ἐπὶ τὰ ἀνύπαρκτα, ὡς τὴν ἱπποκενταυρότητα· καὶ ἐπὶ τὰ μὴ ὑπάρ-
B κτὰ ὄντα, ὡς τὴν τεττιγότητα χειμῶνος. μὴ ὑπαρκτὰ δὲ λέγουσι, τὰ πεφυκότα μὲν εἶναι, οὐ μέντοι
κατὰ τόνδε τὸν καιρὸν, ἢ τόνδε τὸν τόπον· τούτων δὲ, τὰ μὲν, τῷ σχήματι μόνῳ τῆς λέξεως ἐμφαίνει τὴν ποιό-
τητα, ὡς ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἡ σωκρατότης, οὐκ ὄντα ποιά· τὰ δὲ, ὅλως οὐδὲ ὑφέστηκεν, οὔτε ἔχει
τινὰ διάνοιαν, ὡς ἡ ἱπποκενταυρότης, καὶ ἐν χειμῶνι, ἡ τεττιγότης. πῶς γὰρ ἂν γένοιτο τῶν μὴ ὄντων
ποιότης, τοιάδε ταῦτα παρεχομένη; περὶ δὲ τῶν ἄλλων ῥητέον. τὰς μὲν ἐν ποιότητι διαφορὰς, ποιό-
τητος μόνης εἶναι οἰκείας· τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν θεωρουμένας, ἃς ἂν ἑκάστης κατηγορίας
ὑπάρχωσι συμπληρωτικαὶ τοῦ οἰκείου ἑκάστης λόγου, μηδαμῶς ἐκβαίνειν ἀπὸ τῆς ἐν ἑκάστῃ ἰδιότητος
ἐπὶ τὸ τῆς ποιότητος γένος. ἐπειδὰν δὲ συμβαίνωσιν ἄλλως, ὡς ἔξωθεν αὐτῶν ἀφορίζουσι τὸν χαρακτῆρα,
ποιότητας τὰς τοιαύτας νοεῖσθαι, διασωζούσας καὶ ἐν τούτῳ τὴν ἐκ περιουσίας τοῦ εἶναι προσθήκην. μᾶλ-
λον δὲ σαφέστερον ὧδε περὶ αὐτῶν ῥητέον, ὅτι ἐν μὲν οὐσίαις ποιότης θεωρεῖται, κατὰ τὰς οὐσιώδεις δια-
φοράς· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, οἰκείως ἐν ἑκάστῳ τὴν ἰδιότητα τοῦ γένους ἀφορίζουσα. τοῦτο γὰρ ποιότη-
τος ἴδιον. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὰς ἀπορίας καὶ τὰς λύσεις τῶν ἀποριῶν διεληλύθαμεν, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ 98
τὰς θεωρητικωτέρας ἐπιστάσεις τοῦ Ἰαμβλίχου περὶ τοῦ τετάρτου εἴδους τῆς ποιότητος πρὸς τὸ σα-
φέστερον ἀναγράψαι. καὶ γὰρ ἐφιστάνει, ὅτι Πλάτων μὲν τὰ σχήματα προηγούμενα τῆς συστάσεως
τῶν σωμάτων, ὡς αἴτια τοῖς σώμασι τοῦ εἶναι, καὶ τῶν ποιοτήτων τὰς διαφορὰς ἀπὸ τῆς τῶν σχημάτων
διαφορᾶς ἀπολογίζεται, θερμὸν εἶναι λέγων, τὸ ἀπὸ τῶν ὀξυγώνων σχημάτων συγκείμενον, οἷαί
εἰσιν αἱ πυραμίδες· καὶ ψυχρὸν, τὸ ἀπὸ τῶν ἧττον τοιούτων, οἷον τὸ εἰκοσάεδρον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡ-
σαύτως, οὐ τὰ μαθηματικὰ σχήματα παραλαμβάνων. ἐκεῖνα γὰρ, οὔτε ἔνυλά ἐστιν, οὔτε φυσικὰ,
οὔτε ἐν κινήσει θεωρούμενα, ὥσπερ τὰ Πλάτωνος ἐπίπεδα. ταῦτα γοῦν καὶ ἔνυλα, καὶ φυσικά τίθησιν
ὁ Πλάτων. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης, οὔτε ἀρχὰς τῶν στοιχείων ὑποτίθεται εἶναι τὰ σχήματα, ὥσπερ ὁ Πλά-
Γ των, οὔτε ἀκίνητα καὶ ἀσώματα καὶ ἄϋλα, ὥσπερ οἱ μαθηματικοὶ, ἀλλ' ἔνυλα μὲν, ἐπισυνιστάμενα δὲ
τοῖς σώμασι, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν ὁρίζοντα καὶ μορφοῦντα ὑποτίθεται. ἀλλ' οὐδὲ ἡ τῶν Στωϊκῶν δόξα,
λεγόντων σώματα εἶναι τὰ σχήματα, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ποιὰ, συμφωνεῖ τῇ Ἀριστοτέλους δόξῃ περὶ σχη-
μάτων, διότι τὸ μὲν σῶμα, ἐν ποσότητι θεωρεῖται, ἡ δὲ ποιότης, ἑτέρα τοῦ ποσοῦ ὑπάρχει· μέση τοίνυν
ἐστὶν ἡ Ἀριστοτέλους δόξα, τῶν τε ἀσώματα τὰ σχήματα λεγόντων πάντη, καὶ σωματικά. Ἀρχύτας
δὲ, καλῶς τὴν τοιαύτην δόξαν διεσάφησεν, οὐκ ἐν σχήματι εἶναι τὴν τοιαύτην εἰπὼν ποιότητα,
ἀλλ' ἐν σχηματισμῷ, ἐνδεικνύμενος τὸ περὶ τοῖς σώμασιν ὑφεστηκὸς τοῦ γένους τῆς τοιαύτης ποιό-
τητος. καὶ ὅτι μετασχηματιζομένων ἤδη τῶν σωμάτων, αἱ τοιαῦται ποιότητες συνίστανται, ἄλ-
λων μὲν ὄντων τῶν μετασχηματιζομένων, κατ' ἄλλα δὲ ἱσταμένων τῶν ποιοτήτων, κατὰ τὰ σχήμα-
τα καὶ τὰς μορφὰς κατὰ τὴν πλάσιν ἢ ἐπ' αὐταῖς ταῖς τροπαῖς τὸ πέρας αὐτῶν ἀφοριζουσῶν.
ἔτι δὲ δηλοῖ, καὶ τὸ μὴ δι' ὅλου εἶναι τὰ σχήματα, ἀλλ' ἐπιπολῆς μόνον. τὰ γὰρ σχηματιζόμενα καὶ
μὴ ὄντα σχήματα, ἔξωθεν ἔχει περικείμενον ἑαυτοῖς τὸ σχῆμα. ἔτι τοίνυν τὸ μὴ κατ' ἐνέργειαν ἐξ
ἑαυτῶν, ἀλλὰ κατὰ παραδοχὴν ἀπ' ἄλλου συνίστασθαι τὰς τοιαύτας ποιότητας, ἱκανῶς ἐμφαίνει τὸ

μανὸν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρός, κατ' οὐσίαν αὐτοῖς ὑπάρχον· ἄλλο δὲ ἐπίκτητον καὶ ἔξωθεν, ὡς ἐν σχήματι θεω- Δ
ρεῖται, ὅπερ ἐν τοῖς σπόγγοις καὶ τῇ κισήρει φαίνεται, οὐ κενοῦ τινος τοῦ μεταξὺ παρεμπίπτοντος,
ἀλλὰ τῶν στερεῶν σχημάτων κατὰ σχῆμα περιγραφομένων, καὶ ἐν ταύταις ταῖς περιγραφαῖς τὰ
λεπτότερα σώματα περιεχόντων, ὥστε οὐ πᾶσα μανότης καὶ πυκνότης ἀπήλλακται θέσεως, ἐπεὶ
δὴ ἡ οὐσιώδης μανότης καὶ πυκνότης, οὐδαμῶς ἐστι κατὰ θέσιν. ἐκείνη γὰρ ἡ κατὰ σχῆμα θεωρου-
μένη, κυρίως κατὰ τὴν θέσιν τῶν ποιῶν σχημάτων ἀφώρισται, ὅθεν καὶ κωλύεται ποιότης εἶναι.
οὐ γὰρ ὑφίσταται τῆς θέσεως, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν εἶδος ποιεῖται. τὸ δὲ Δημοκρίτου δόξης διέστηκεν αὐτῇ,
ἐπειδὴ οὐ περὶ τῆς ἐν στοιχείοις μανότητος καὶ πυκνότητος διατέτακται ταῦτα, ἀλλὰ περὶ
ταύτης, ἥ τις ἤδη ταῖς μορφαῖς καὶ τοῖς σχήμασιν ἤδη συνίσταται· τὰ δὲ ἐν τοῖς στοιχείοις εἴδη τέ
ἐστι καὶ δι' ὅλου μανὰ καὶ πυκνά, οὐδαμῶς μεταξὺ διειργόμενα ὑφ' ἑτέρου, οὐδὲ κενοῦ, οὐδὲ σώμα-
τος· τὰ μέντοι κατὰ σχῆμα δεύτερα ἤδη συνιστάμενα, καὶ τῷ πως κεῖσθαι πυκνὰ καὶ ἀραιὰ λεγόμενα,
οὐχὶ ποιότητος τὴν αἰτίαν ἔχει, ἀλλὰ θέσιν τῆς τε πυκνότητος, καὶ τῆς ἀραιότητος. ὡσαύτως δὲ καὶ
91 περὶ τοῦ λείου καὶ τραχέος, καὶ ἀπορεῖν δυνατὸν καὶ λύειν τὰ εἰρημένα. Εὔδωρος δὲ ἀπορεῖ, τί δή
ποτε τὸ μὲν μανὸν καὶ πυκνὸν καὶ λεῖον καὶ τραχύ, θέσιν σημαίνει· οὐκέτι δὲ καὶ ἡ καμπυλότης καὶ ἡ εὐθύτης.
πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι οὐ περὶ ἄλλα μὲν θεωρεῖται ἡ θέσις κατὰ τὰ ἐν τόπῳ ὄντα σώματα, ἡ περὶ τὰς γραμ-
μὰς τὰς ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ οὔσας. ἡ μέντοι εὐθύτης καὶ ἡ καμπυλότης, περὶ τὰ θέσιν ἔχοντα τὸ ποιὸν
92 ἀφορίζει, οὔτε ἐν θέσει οὖσα, οὔτε κατὰ ταύτην εἶδος ποιουμένη. Οἱ δὲ περὶ τὸν Νικόστρατον, καὶ τὴν μανότητα καὶ
πυκνότητα, ποιότητας φιλονεικοῦσιν ἀποφαίνειν, τὸ πῦρ μανὸν εἶναι παρατιθέμενοι, καὶ τὸν ἀέρα· τὴν
δὲ γῆν, πυκνήν, οὐ κατὰ θέσιν, ἀλλὰ κατὰ ποιότητα. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτούς, ὡς καὶ ἐν τούτοις κατὰ τὸν θεῖον Ἰάμ-
βλιχον ἑκάτερον τούτων δύο σημαίνει, καὶ θέσιν μορίων, καὶ ποιότητα· θέσιν μέν, ὡς ἤδη τῶν ὑφα-
σμάτων· ποιότητα δέ, ὡς ἤδη τοῦ ἀέρος. διακρίνειν δὲ ταῦτα ἐν εἰσαγωγῇ, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον· καὶ τὸ E
ἄλλο μέν ἐστι μανόν, οὗ τὰ μόρια ἀφίστανται ἀπ' ἀλλήλων, οὐχ ὅτι κενόν ἐστι μεταξύ, ἀλλ' ὅτι ἑτερο-
γενὲς σῶμα λεπτότερον· ὁ μέντοι ἀήρ, οὐ τῷ ἀφεστάναι ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια αὐτοῦ μανός ἐστιν, ἀλλὰ
τῷ κοῦφος εἶναι καὶ εὐδιαίρετος. διόπερ τῶν κατὰ ποιότητα ἂν εἴη τούτων, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ θέσιν. τῷ
δὲ τοιούτῳ μανῷ φησὶν Ἰάμβλιχος, οὐ τὸ πυκνόν, ἀλλὰ τὸ στερεὸν ἀντιτάττομεν, ᾧ τὸ δυσδιαίρετον
ὑπάρχει καὶ βαρύ. καὶ τὸ μὲν τοιοῦτον κατὰ ποιότητα ἔσται· τὸ δὲ κατὰ θέσιν, ὑπὸ τὰ πρός τι
ἀναχθήσεται. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ποῖον τὸ στερεοῦ σημαινόμενον ἀντίκειται τῷ μανῷ. εἰ μὲν
γὰρ τὸ τριχῇ διαστατόν, ἡ ἤδη ἐπιφάνεια τούτῳ καὶ ἡ γραμμὴ ἀντίκειται· εἰ δὲ τὸ ἰσχυρόν, τὸ σαθρὸν
ἂν εἴη τούτῳ ἀντικείμενον· εἰ δὲ τὸ δυσδιαίρετον, εἰ μὲν διὰ τὴν σκληρότητα ἔχει τοῦτο, τὸ μαλακὸν
αὐτῷ ἀντίκειται· εἰ δὲ διὰ τὴν πυκνότητα, τὸ ἀραιόν· καὶ εἴη ἂν τῷ μανῷ κυρίως, οὐ τὸ στερεόν, ἀλλὰ
τὸ πυκνὸν ἀντικείμενον. Πλωτῖνος μέντοι οὐκ ἀξιοῖ δύο σημαινόμενα τῆς μανότητος καὶ πυκνότη-
τος ἀκούειν, τὸ μέν, ὑπὸ τὸ πρός τι, τὸ δὲ ὑπὸ τὸ ποιὸν ἀναγόμενον, ἀλλὰ μόνην ποιότητα ὁρᾷ· οὔτε
γὰρ ἐν διαστάσει εἶναι τὰ μανὰ καὶ πυκνά. κἂν τούτῳ δέ τις φησὶ συγχωρήσει, ποιότητα εἶναι
καὶ τὴν διάστασιν. πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι τὸ δῆλον τοῦτο τῆς φύσεως, οὐκ ἔδει συγχεῖν. φιλοσόφου γὰρ ἀν-
δρός ἐστι, καὶ τὰς ἐν τοῖς κοινοῖς διαφορὰς ἀναλογίζεσθαι. ἀλλ' οὐ δεῖ φασὶ τὴν διάστασιν αἰτιώμενον,
ἐπ' ἄλλην ἀνάγειν κατηγορίαν. ἥνωται γὰρ ἡ οὐσία καὶ μία ἐστίν. ἀλλ' εἴρηται καὶ πρότερον ὅτι Ἀριστοτέ-
λης, οὐ τὰς πρώτας καὶ στοιχειώδεις τῶν μορίων θέσεις αἰτιᾶται, ἀλλὰ τὰς ἐν τοῖς συνθέτοις ἤδη περι-
γραφείσας, αἵ τινες εἰργόμεναι ὑπὸ λεπτοτέρων σωμάτων, διαφεύγουσι τὴν αἴσθησιν, πῶς ἔχουσι τὸ
93 ἐν διαστάσει συνῃρημένον. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ δύναμιν, ἢ μᾶλλον κίνησιν τὴν μανωτικὴν καὶ πυκνωτικὴν
τίθενται, τὴν μέν, ἐπὶ τὰ ἔσω, τὴν δὲ ἐπὶ τὰ ἔξω· καὶ τὴν μέν, τοῦ εἶναι, τὴν δέ, τοῦ ποιὸν εἶναι νομίζουσιν αἰτίαν.
ἀλλ' οὐδὲν ταῦτα τοῖς νῦν λεγομένοις ἐνίσταται, ἕως ἂν μὴ περὶ τῶν ἐν τῇ φύσει εἰδῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς Z
94 ἤδη συνεστώσης μανότητος, τῆς κατὰ διάστασιν θεωρουμένης ἐστὶ νῦν ὁ λόγος. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀχαϊκὸν παραι-
τοῦνται καὶ εἰς τὸ πρός τι ἀνάγειν τὴν μανότητα, καὶ εἰς ἕτερόν τι πέμπτον εἶδος ποιότητος· ἀλλὰ οὐδὲ
εἰς τὰς παθητικὰς αὐτὴν τιθέασιν, ὡς Ἀνδρόνικος, ἀλλ' εἰς τὰς ἐν τῷ τετάρτῳ γένει. λεπτότητα μὲν
καὶ κουφότητα ἕπεσθαι μανότητι λέγοντες· παχύτητα δὲ καὶ βαρύτητα, πυκνότητι. ἀλλὰ πῶς
μανότητα καὶ πυκνότητα εἰς τὸ τέταρτον εἶδος ἀνάξουσι κατὰ τὰς Ἀριστοτελικὰς ἐννοίας, ἄδηλον,
τοῦ Ἀριστοτέλους σαφῶς αὐτὰς τῆς ποιότητος ἐξορίζοντος. εἰ δὲ καὶ ποιότητές εἰσι, πῶς ὑπὸ τὸ τέ-
ταρτον γένος ἀναχθήσονται; αὗται μὲν ὅλαι δι' ὅλου χωροῦσι τοῦ ὑποκειμένου· τοῦ δὲ τετάρτου γένους, κατὰ
95 τὸ ἤδη πέρας θεωρουμένου; Ἐπεὶ δέ τινες ἐνταῦθα καὶ τὸν περὶ βαρύτητος καὶ κουφότητος λόγον ἐπει-
σάγουσιν, ἀνάγκη καὶ περὶ τούτων ὀλίγα διελθεῖν καὶ φάναι, ὅτι τὸ μὲν κατὰ τὸν σταθμὸν βαρὺ καὶ κοῦφον τῇ
ῥοπῇ πλείονι καὶ ἐλάττονι χρώμενον, ποσὸν ἂν εἴη, ὅπερ καὶ Ἀρχύτας ἓν εἶδος τοῦ ποσοῦ κατὰ τὴν ῥοπὴν καὶ
τὸν σταθμὸν ἀφωρίσατο. αἱ δὲ περὶ τοῖς σώμασιν ἰδιότητες καθ' ἃς κοῦφος ὁ ἀὴρ λέγεται, καὶ κουφότερον τὸ
πῦρ τοῦ ἀέρος, βαρεῖα δὲ ἡ γῆ, καὶ βαρυτέρα τοῦ ὕδατος, αὗται ποιότητα ἐμφαίνουσι. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἰσχυρὸν
καὶ

A αἱ ποιότητες κατ' αὐτόν, ἀλλ' ἔχουσι μόνον. περὶ δὲ τοῦ ἐν ἀποτελέσματος τάξει εἶναι τὰ σχήματα,
εἰ μέν τις οὕτως λέγοι αὐτὰ ὡς συμβεβηκότα συμπτώματα κατ' ἐπακολούθησιν, ἢ ὡς ἔτυχεν, οὐκ ἀπο-
δεξόμεθα τὸν λόγον. οὐδὲν γὰρ τῶν κατὰ φύσιν γινομένων τοιαύτην ἔχει τὴν ὑπόστασιν. εἰ δὲ ὡς κατὰ μετουσίαν
εἰδῶν τινων καὶ λόγων φυσικῶν, τὰ περὶ τοῖς σώμασι τοῖς φυσικοῖς σχήματα λέγει ἀπογεννᾶσθαι, πα-
ραδεξόμεθα, καὶ συγχωρήσομεν τὸ σχῆμα εἶναί τι καθ' αὑτό, καὶ ἀπὸ τῆς τοιαύτης αἰτίας παράγεσθαι.
ἐπειδὴ δέ τινες καὶ τὸ σχῆμα, ὥσπερ τὸ χρῶμα, καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ σκληρὸν ἐν τοῖς πρός τι τιθέασιν ὡς
πρὸς αἴσθησιν λεγόμενα, δηλονότι οὗτοι πάντα συμφύρουσιν. οὕτω γὰρ καὶ ἡ οὐσία καὶ τὰ ἄλλα γένη
ὡς αἰσθητὰ πρός τι ἔσται. ἀλλὰ χρὴ αὐτὰ ἕκαστα καθ' ἑαυτὰ διαιροῦντας, ἐν οἰκείοις γένεσι τιθέναι,
καὶ τότε ὡς αἰσθητὰ πρὸς αἴσθησιν, τῶν πρός τι λέγειν. Περὶ δὲ τῆς μορφῆς ἐπισκεπτέον, εἰ κατὰ τὸ ποιὸν σχῆ- 87
μα ἡ μορφὴ ὑφίσταται, ὥς τινες οἴονται, καὶ διὰ τοῦτο συνέταξαν αὐτὴν τῷ σχήματι. ὅτι δὲ τῷ * Ἀνδρονίκῳ *Ἀριστοτέλει
δοκεῖ τοῦτο, οὔτε ἀληθές ἐστιν. οὐ δοκεῖ μὲν γάρ, διότι τὸ σχῆμα ἁπλῶς εἰπών, τὴν μορφὴν οὐχ ἁπλῶς εἶ-
πεν, ἀλλὰ τὴν περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσαν μορφήν. ἡ δὲ ἐν τούτοις ἀκριβολογία, διίστησιν αὐτὰ σαφῶς
ἀπ' ἀλλήλων. τὸ μὲν γὰρ σχῆμα παρίστησιν ὡς κοινόν τι καὶ πλείοσιν ὑπάρχον κατ' ἀριθμόν, ἢ κατ' εἶ-
δος διαφέρουσι· τὴν δὲ μορφὴν ἐνδείκνυται, ὡς μὲν τῶν καθ' ἕκαστα σωμάτων φυσικῶν ἀποτελουμένην,
ὅταν οἱ μεριζόμενοι περὶ τοῖς αἰσθητοῖς τῶν γινομένων λόγοι, ἕκαστον ἴχνος ἀφ' ἑαυτῶν ἀποτυπώ-
σωνται ἐν τοῖς σώμασιν, οἰκεῖον καὶ πρόσφορον αὐτῷ τῷ καθ' ἕκαστον λόγῳ. διὰ ταῦτα μὲν οὖν, οὐκ ἄν τις
ἀρέσκοιτο αὐτῷ φαίη τὸ μετὰ τοῦ σχήματος συνυφίστασθαι καὶ τὴν μορφήν· ὅτι δέ, οὔτε ἔχει ὀρθότητα ἡ
τοιαύτη δόξα, ῥᾴδιον ἐντεῦθεν καταμαθεῖν. τὸ μὲν γὰρ σχῆμα, κατὰ τὸ πέρας τοῦ ὄγκου νοεῖται· ἡ δὲ
μορφή, κατὰ τὴν ἀποτελεύτησιν τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ μὲν σχήματος, καὶ ἡ συμμετρία καὶ ἡ ἀσυμμετρία, κατὰ
τὰ μήκη καὶ πλάτη νοεῖται· τῆς δὲ μορφῆς, κατὰ τὴν εὐμορφίαν ἢ ἀμορφίαν, οὐκ ἀπηλλαγμέ-
B νως τῆς ἐπὶ τὸ εἶδος ἀναφορᾶς. διὸ δὴ οὐδὲ τὰ αὐτὰ νομιστέον ταῦτα ἀλλήλοις, οὔτε ἐκ θατέρου
τὸ ἕτερον ἐξηρτῆσθαι. Ἐὰν οὖν λέγωμεν, ὅτι κατὰ τὰ ἀποτυπώματα τοῦ εἴδους, καὶ τὰ ἔξωθεν 88
φαινόμενα εἴδωλα, τὸ ἔμπλαστον αὐτῶν, καὶ διασῶζον τὸ τοῦ εἴδους ἴχνος, καὶ δυνάμενον συντάτ-
τεσθαι, πρὸς τὸν λόγον ἐστὶ σύμμετρον· τὸ δὲ ἐναντίον τούτου, ἀσύμμετρον, καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην
δὲ συμμετρίαν τε καὶ ἀμετρίαν ἡ μορφὴ θεωρεῖται, οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοίημεν τοὺς περὶ αὐτῆς
λόγους. οὐ μέντοι τοῦτο φησὶν Ἰάμβλιχος συμπληροῦσθαι τὴν μορφήν, ἔσται μὲν ἂν ἐκ τριῶν σχη-
μάτων τε καὶ συμμετριῶν, καὶ ἐκ ποιᾶς χροιᾶς, καὶ μανότητος καὶ πυκνότητος. ἡ γάρ τοι ταύτη διά-
ταξις, συνάγει πολλὰ εἰς ταὐτό, ἅπερ Ἀριστοτέλης διακεκριμένως διέταξεν, οὐκ ἐᾷ τε ἡμᾶς καθα-
ρὰν τῆς μορφῆς τὴν ἰδιότητα ὑπολαβεῖν. ταῦτα πάντα καὶ κατὰ λέξιν οὕτω περὶ τῆς μορφῆς τοῦ
Ἰαμβλίχου διαταττομένου, ἀξιῶ προσέχειν τὸν νοῦν, μήποτε ἀκόλουθός ἐστι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν
λεγομένοις, τὸ τὴν μορφὴν καὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος περιεκτικὴν λέγειν. εἰ γὰρ κατὰ τὴν
ἀποτελεύτησιν, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ εἴδους θεωρεῖται, τὸ δὲ εἶδος πάντων ἦν περιεκτικὸν καθ'
ἕνα λόγον, καὶ τὸ πέρας ἂν αὐτοῦ τὰ πάντων πέρατα περιέχοι. καὶ εἰ συμπληροῦσθαι οἷον ὑπὸ τῶν
ἄλλων λέγοιτο ἡ μορφή, οὐκ ἐκ μερῶν ἢ στοιχείων, ἀλλ' ἢ περὶ αὐτὰ οὖσα, οὐδὲν ἄτοπον λέγοιτο, ἐπεὶ κοι-
νὴ σύλληψις οὖσα πάντων. ὁρᾷς γὰρ καὶ τὴν εὐθύτητα καὶ καμπυλότητα κοινὴν σχημάτων, καὶ μορφὴν
αὐτὸς εἶπεν εἶναι, καὶ οὐδὲν ἄτοπον ἐδόκει μετὰ τὸ τὰ ἴδια παραδεδωκέναι, καὶ κοινῶς τὸ ὑπάρχον ὑποδεῖ-
ξαι. λέγει δὲ καὶ τὴν σιμότητα καὶ γρυπότητα τῆς ῥινός, μὴ δεῖν προηγουμένως εἰς τὴν μορφὴν ἀνάγειν,
ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν καμπυλότητα, καλῶς προσθεὶς τὸ προηγουμένως· ὡς ὅτι γε μορφὴ ἁπλῶς,
οὐχ ὑπὸ σιμότητος ἢ γρυπότητος, ὥσπερ οὐδὲ ὑπὸ λευκότητος ἢ μελανίας, ἀλλ' ὑπὸ καμπυ-
λότητος καὶ ὅλως σχήματος, ὥσπερ καὶ ἀπὸ χρώματος συμπληροῦται. Καλῶς δὲ καὶ τοῦτο προκείμενον 89
Γ οὐ παραληπτέον, ὅτι κοινότης ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς ποιότητος εἰρημένοις θεωρεῖ-
ται, ἡ ἐσχάτη περιγραφὴ καὶ ὁ τελευταῖος ὅρος τῶν κατὰ διάστασιν, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ἰδιότητα
διωχημένως ἀφελκόντων. Φαίνεται δὲ εἰκότως οὖσα καὶ αὕτη, ἐπειδὴ περὶ τὴν τελευτὴν τῆς φύσε-
ως ἀφορίζεται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πολύχρουν τοῦτο τὸ γένος ἐστί, καὶ διαφοραῖς χρῆται πλείοσι. Καὶ 90
περὶ τοῦ μανοῦ δὲ καὶ πυκνοῦ, ἔχοι ἄν τις πρὸς τὴν αἰτίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀντιλέγειν. τὸ γὰρ δια-
στάσει τῶν μορίων ἀπ' ἀλλήλων, ἢ τῇ συνεγγίσει θέσει, τὸ μανόν, ἢ καὶ τὸ πυκνὸν ἀφορίζεσθαι, τὴν
Δημοκρίτου αἵρεσιν βεβαιοῖ. καὶ γὰρ ἐκεῖνος συνιόντα εἰς ταὐτὸν τὰ ἄτομα σώματα, συνιστᾶν τὸ πυ-
κνόν φησι. διιστάμενα δὲ ἀπ' ἀλλήλων, καὶ μεταξὺ πολλῷ κενῷ διαλαμβανόμενα, τὸ ἀραιὸν ἀπερ-
γάζεσθαι. ταῦτα δέ ἐστιν ἄτοπα. εἰ γὰρ ἥνωται ἡ ὕλη, καὶ συμπαθής ἐστι πρὸς ἑαυτήν, καὶ διόλου ποιά
ἐστι τὰ ποιά, δηλονότι καὶ τὰ ἀραιὰ καὶ τὰ πυκνὰ δι' ὅλων ἡνωμένα, συμπαθῆ ἐστι πρὸς ἑαυ-
τά. ὁ δὲ τοῖς διαστήμασι τὴν αἰτίαν ἀποδιδούς, ἐπιγέννημα ποιεῖ τὸ ποιὸν τῆς κατὰ σχῆμα θέσεως. πρὸς
δὴ ταῦτά φησιν Ἰάμβλιχος, διττὸν εἶναι τίθεμεν τὸ μανὸν καὶ πυκνόν· τὸ μέν, ἐν τοῖς εἴδεσιν,
ὃ καὶ διόλου πάρεστι, καὶ οὐσιῶδές ἐστι, καὶ ἕξεως μᾶλλον οἰκείως θεωρεῖται, ὁποῖον τὸ

φασὶ λεγόμενα πάντα τὰ τοιαῦτα, τῷ ἀπὸ ποιότητος εἶναι αὐτά. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ διαφανὲς Δ
καὶ τὸ σκοτεινόν, ὥς τε φασίν, ἢ ἄλλο τι γένος ποιότητος ὑποθετέον, ἢ συζευκτέον αὐτὰ ταῖς
παθητικαῖς. τῷ μὲν γὰρ παθεῖν τι τὸ σῶμα, τούτων ἕκαστον ποιοῦν γίγνεται. διαφέρει δὲ ἐκείνων,
ὅτι παθῶν οὐκ εἰσὶν ἐμποιητικὰ αὐτά. Εὔδωρος δὲ τὴν παχύτητα καὶ λεπτότητα, εἰς ἑτέρας
τάττει γένος, τὰς δὲ ἄλλας οὔ. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀχαϊκὸν, ταύτας μὲν εἰς τὸ τέταρτον γένος τάττουσι,
συνεπομένας τῷ μανῷ καὶ πυκνῷ. ἐκείνας δὲ μᾶλλον αἰνίττεσθαι τὸν Ἀριστοτέλην φασὶν, ἃς τῷ·
ἴσως δὲ καὶ ἄλλο γένος. ἃς ἐν τῇ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, τῷ θερμῷ καὶ ὑγρῷ, καὶ ψυχρῷ
καὶ ξηρῷ συνέταξεν· εἰσὶ δὲ αὗται, βαρὺ, κοῦφον, σκληρὸν, μαλακὸν, τραχὺ, λεῖον, παχὺ, λεπτόν.
ἀλλὰ πῶς ἄν τις ταῦτα παραδέξαιτο μηδενὸς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένου ἑνὸς γένους, ὑφ' ὃ ταῦτα τε-
χθήσεται, ὡς ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, ἕξις ἦν καὶ διάθεσις, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, φυσικὴ δύναμις, καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων, βέλτιον οὖν λέγειν ἄν τι, ὅτι κατὰ τὸ ἀληθὲς εἰσὶ τινὲς καὶ ἄλλοι τρόποι, οὓς ἐν τῇ μετὰ
τὰ φυσικὰ, ὡς ἐν τελειοτέρᾳ πραγματείᾳ παραδίδωσιν· ἐνταῦθα δὲ ὡς ἐν εἰσαγωγῇ τοὺς μάλιστα
84 λεγομένους ἐξέθετο. Κοινῶς δὲ περὶ πάντων τῶν εἰδῶν ἐπάγει, ὅτι ποιότητες εἰσὶν αἱ εἰρημέναι·
ποιὰ δὲ, τὰ κατ' αὐτὰς παρωνύμως λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἀπ' αὐτῶν. τοῦτο δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ ἔνια μὲν
παρωνύμως λέγεται, ὡς ἀπὸ λευκότητος τὸ λευκόν· ἔνια δὲ ὁμωνύμως, ὡς τρίγωνος καὶ τετρά-
γωνον, καὶ τῶν ἄλλων σχημάτων ἕκαστον· ἐπὶ γὰρ τούτων, τρίγωνον καὶ ἡ ποιότης καὶ τὸ μετέχον
λέγεται. ἔτι δὲ ἐπ' ἐνίων μὲν, ἀμφότερα ὠνόμασται, ὡς γραμματικὴ καὶ γραμματικός· ἐπ' ἐνίων
δὲ, οὐδέτερον, ὡς ἡ πρὸς γραμματικὴν ἐπιτηδειότης, καὶ ὁ κατ' αὐτὴν εὐφυῶς διακείμενος· ἐπ' ἐνίων
δὲ, τὸ ἕτερον μόνον ὠνόμασται· τὸ ποιὸν μὲν, ὡς ἐπὶ τοῦ πυκτικοῦ καὶ δρομικοῦ. ἀνώνυμοι γὰρ αἱ
ἐπιτηδειότητες. ἡ γὰρ πυκτικὴ καὶ δρομικὴ, αἱ κατ' ἐνέργειαν εἰσὶν ἐπιστῆμαι, ἀφ' ὧν πύκται
καὶ δρομεῖς οἱ ποιοὶ λέγονται. οἱ γὰρ πυκτικοὶ καὶ δρομικοὶ, τὴν δύναμιν ποιοὺς σημαίνουσιν, B
ἀπὸ ἐλπίδος, ἢ ἐξουσίας, ἕξεως παρωνομασμένους. ἔστι δὲ ὅπου τῇ μὲν ἕξει κεῖται ὄνομα, ὡς τῇ
*ἀρετικὸς ἀρετῇ· τῷ δὲ κατ' αὐτὴν ποιῷ, οὐκ ἔτι. οὐδὲ γὰρ λέγεται *ἐνάρετος. ὁ δὲ σπουδαῖος, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀ-
ρετῆς παρωνόμασται, οὐδὲ ὁ ἐνάρετος, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἐγγράμματος ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. ἐπ'
ἐνίων δὲ καὶ παραλλάττουσιν αἱ τῶν ὀνομάτων σημασίαι, παρὰ τὴν τῶν πραγμάτων διαφοράς,
διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς χρήσεως. ὁ γὰρ δίκαιος, κατὰ μὲν τὸ ὄνομα, ἀπὸ τῆς δίκης παρωνόμα-
σται, κατὰ δὲ τὰ πράγματα, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης. ὁ δὲ δικαιόσυνος, κατὰ μὲν τὴν λέξιν, ἀπὸ
τῆς δικαιοσύνης, ὥσπερ καὶ ὁ εὐφρόσυνος ἀπὸ τῆς εὐφροσύνης· κατὰ δὲ τὰ πράγματα, οὐκ ἔχει παρά-
θεσιν. διὰ ταῦτα οὖν πάντα προσέθηκε, τὸ, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. αἰτία γε δὲ ταῦ-
τα, ἢ εἰς τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ὀνόματα, ὡς ἐπὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἢ εἰς τὴν συνή-
*ἀρετικοῦ θειαν, μὴ ἔχουσαν ἐν χρήσει τὸ ἕτερον, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀρετῆς καὶ *ἐναρέτου. καὶ δῆλον ὅτι ἐπ' ὀλίγων μὲν ταῦ-
τα συμπίπτει· τὰ δὲ πολλὰ παρωνόμασται ταῖς ποιότησιν, ἀφ' ὧν ἔχει τὸ ποιὰ εἶναι. αὕτη
μὲν ἡ τῆς λέξεως σαφήνεια. τρεπτέον δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὰς καθ' ἕκαστα ζητήσεις τε καὶ διαλύσεις· πρό-
85 τερον δὲ ἀκριβέστερον ἐπὶ τῶν εἰρημένων τρόπων διαλαμβάνειν. Τὸ τοίνυν σχῆμα οἱ Στωϊκοὶ τὴν τάσιν παρέ-
χεσθαι λέγουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν μεταξὺ τῶν σημείων διάστασιν. διὸ καὶ εὐθεῖαν ὁρίζονται γραμμὴν, τὴν εἰς
ἄκρον τεταμένην· ἀλλ' οὕτως ἀναιρεθήσεται ἡ μαθηματικὴ οὐσία, ἥ τις ἀκίνητός τέ ἐστι καὶ ἀλλοιώσεως
πάσης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τάσεως ἀπηλλαγμένη. εἰ δέ τις τὴν ἀσώματον οὐσίαν τῶν σχημάτων καὶ ἀμφισβη-
τήσιμον εἶναι νομίζοι, ἔτι ἐστὶν, ἔτι μέχρι ὑποστάσεως ὑπάρχει. νῦν δὲ ἐν τῷ εἶναι τὸν λόγον περὶ τῶν ἐν
τοῖς σώμασι σχημάτων, καὶ οὕτως εὑρήσομεν κατ' Ἀριστοτέλην μὴ εἶναι τάσιν τὴν τοῦ σχήματος αἰτίαν. κίνη-
σις γὰρ ἂν οὕτως καὶ μεταβολὴ γένοιτο τῆς ποιότητος αἰτία, ὅπερ οὐκ ἀρέσκει τῷ Ἀριστοτέλει, ἀλλ' οὐδὲ
ἔχει λόγον. ἐν ὅρῳ μὲν γὰρ ἡ ποιότης θεωρεῖται· ἀόριστον δὲ πρᾶγμα ἡ κίνησίς ἐστι, καὶ μᾶλλον ἐφιέμενον τοῦ Z
87 ὁρίζεσθαι. Εἰ δέ τις διττὰ σχήματα ὑποτίθεται, τὰ μὲν ἀσώματα, ὡς τὰς ἰδέας κύκλου τε καὶ τῶν ἄλλων
σχημάτων, ὁ Πλάτων φησί· τὰ δὲ, ὡς περὶ τοῖς σώμασι μορφαζόμενα· καὶ ζητεῖ δὲ, κατ' ἄλλην τινὰ μετα-
ξὺ φύσιν, τῶν τε ἰδεῶν καὶ τῶν γινομένων, ἔπειτα ζητεῖν, εἰ ἄλλως μὲν ἐστὶ τὰ ἀσώματα σχήματα, ἄλλως
δὲ τὰ σωματοειδῆ· καὶ εἰ κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἀμφοτέρων τούτων νυνὶ τὰ σχήματα λέγεται, ἢ κατὰ μόνον τὸ
ἐπὶ τῶν σωμάτων θεωρούμενον· καὶ πότερον τὸ διακρατοῦν ἐν ποιῷ σχήματι, ἀπὸ ποιότητος γίνεται τοῦ σχή-
ματος, ὡς ἑτέρας οὔσης παρὰ τὸ διακρατούμενον· ἢ οὐδὲ διακρατοῦν τί ἐστιν, ἀλλ' ἐν ἀπαρτιζομένης
τάξει τὸ σχῆμα θεωρεῖται, ἄλλως ἐπὶ συνιστάμενον τῇ φύσει τοῦ σώματος, κατ' αὐτὸ μόνον τὸ πεπεράνθαι.
ἀλλὰ κοινὸν μὲν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, οὐδὲ ἂν εἴη πρότερον εἶδος, ὡς ἕτερον ἀμφοῖν, εἰ μὴ ἄρα τις
*καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων λέγοι τὰ ἀσώματα σχήματα, ὡς αἴτια παρέχοντα τοῖς *ἐπὶ τῶν σχημάτων σώμασι καὶ σχήμασι, κοινὴν
αὐτοῖς παρέχειν ἀρχικὴν δύναμιν, ἥ τις συντάττει πρὸς ἑαυτὴν τὰ ὁρώμενα σχήματα, καὶ συνάγει, καὶ
ὁμοῦ πάρεστι πᾶσι, καὶ κατὰ τοῦτο ἂν ἔχοι τὸ κοινόν. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο ταῖς Ἀριστοτέλους ὑποθέσεσι προσή-
κει. ὅθεν οὔτε τὸ διακρατοῦν ἐν τῷ σχήματι τῆς ποιότητος εὐλόγως ἄν τις θείη. οὐδὲ εἰ οὕτως ἐνεργοῦσιν

αἱ

A Τετάρτην οὕτως καὶ τελευταίαν ἀποδίδωσι τούτῳ τῷ γένει, ἤτοι εἴδει τῆς ποιότητος τάξιν, διότι 78
ἐπιπολῆς καὶ οἷον ἔξωθεν ἐπ' ἐσχάτῳ τῷ σώματι συνίσταται. πολυμερὲς δέ ἐστι καὶ πολυειδὲς τὸ γένος
τοῦτο, καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ σχῆμα μὲν τὸ ὑπό τινος ἢ τινῶν ὅρων περιεχόμενον, ὃ καὶ ἐπιπέδου καὶ στερεοῦ
ἕδρας ἐστί. ληπτέον δὲ αὐτό, οὐ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν γραμμῶν καὶ τῶν ἐπιπέδων. ποσὸν γὰρ οὕτως ἔσται.
ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὸ χρῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς ἐπιφανείας ποιὸν σχηματισμὸν κατὰ τὸ γεγωνιῶσθαι,
ἢ ἀγώνιον εἶναι. ἡ δὲ περὶ ἕκαστον μορφή, διχῶς λέγεται παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, κατά γε τὰ οὐσιώδη εἴδη,
καὶ κατὰ τὰ τῆς ἐπιφανείας ποιὰ τυπώματα. νῦν οὖν θεωρεῖται, οὐ κατὰ τὸ οὐσιῶδες εἶδος, οὐδὲ
γάρ ἐστι ποιότης τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπιφαινόμενον τοῖς οὐσιώδεσι περὶ τὴν ἐπιφάνειαν εἴ-
δεσι, καθὸ καλά τινα καὶ εὔμορφα λέγομεν, ἢ δυσειδῆ καὶ ἄμορφα. αἱ γὰρ τοιαῦται μορφαί, ποιότη-
τές εἰσιν, ἄλλαι οὖσαι παρὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, μήποτε καὶ ἐκείνων περιεκτικαί,
κἂν μὴ προσίηται τοῦτο Ἰάμβλιχος. Τινὲς δὲ τὴν μὲν μορφὴν, ἐπὶ τῶν ζώων μόνων λέγεσθαι νομί- 79
ζουσι· τὸ δὲ σχῆμα, ἐπὶ τῶν ἀψύχων εἰδῶν, οὔτε κατὰ τὴν τεχνικὴν συνήθειαν καλῶς, οὔτε τὴν τῶν
πολλῶν χρῆσιν. ἐπαλλάττει δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα, ὁμοίως μὲν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων τὸ σχῆμα, ὁμοί-
ως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων τὴν μορφὴν λέγουσι, καὶ ὁ λόγος δὲ ἑκατέρου τῇ τοιαύτῃ χρήσει συμ-
μαρτυρεῖ. εἰ γὰρ κατὰ τὸ πέρας τῆς ἐπιφανείας καὶ τὴν τύπωσιν αὐτῆς ἡ μορφὴ λέγεται, οὐδὲν ἐμφα-
νίζει ζωῆς ἐχόμενον. δύναται γὰρ καὶ τοῖς ἀψύχοις ἐφαρμόζειν. ὅ, τε ὅρος τοῦ σχήματος, οὐδὲν κωλύ-
εται καὶ τοῖς φυσικοῖς, καὶ τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἐφαρμόζειν. ἀλλ' εἰ ἄρα ῥητέον, τὸ μὲν σχῆμα, μόνης
τῆς ἔξωθεν περιγραφῆς ἔχεσθαι· τὴν δὲ μορφὴν, καὶ τῆς ἐν ταῖς ἀποπερατώσεσι συμμετρίας ἢ ἀμε-
τρίας. τὴν γὰρ ἐπὶ τῇ ἐπιφανείᾳ τελευτὴν τοῦ εἴδους, μιμεῖται ἡ μορφή. τινὲς δὲ τὴν μορφὴν, ἐπὶ
τῶν φυσικῶν ἀκούουσι μόνον, καὶ δοκεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἐν τοῖς ἑξῆς προσίεσθαι ὁ Ἰάμβλιχος, ὡς οὐ
B λεγομένης τῆς μορφῆς ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν, καὶ ὅλως τῶν σχημάτων, καὶ διὰ τοῦτο φησὶ τὴν περὶ ἕκαστον
μορφὴν εἰρῆσθαι, διότι ὡς ἔνυλος εἰς τὸ ἄτομον κατατέτακται. Εὐθύτητα δὲ καὶ καμπυλότητα φησὶν 80
Ἰάμβλιχος, τὴν κοινὴν ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων, καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς εἰρῆσθαι ποιότητα, καὶ
δεῖ τὸ κοινὸν καὶ διατεῖνον ἐπ' ἄμφω καὶ ἐπὶ μορφῶν καὶ σχημάτων κοινῶς ὁρώμενον καὶ περιττεῦον ἑκατέ-
ρᾳ ἰδίᾳ καταλέγεσθαι. αὐτὴ μὲν γάρ φησιν ἡ γραμμὴ καθόσον ἐστὶ γραμμὴ, ποσόν ἐστιν. ἡ δὲ εὐθεῖα
καθόσον ἐστὶν εὐθεῖα ἢ καμπύλη, ποιὰ ἂν νοηθείη. καὶ ἡ ἐπιφάνεια καθόσον μέν ἐστιν ἐπιφάνεια, πο-
σόν· καθόσον δὲ ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, ποιόν. καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς δέ φησι ταῦτα ὡσαύτως θεωρεῖ-
ται. μήποτε οὖν ἡ εὐθύτης καὶ ἡ καμπυλότης, γραμμῶν ἂν εἴη καθ' αὑτὰς καὶ ἐπιφανειῶν. μορ-
φῆς δὲ οὐ καθ' αὑτό, ἀλλ' εἰ ἄρα κατὰ συμβεβηκός, καθόσον οἶμαι καὶ τὸ σχῆμα περιέχει ἡ μορ-
φή. εἰ τι δὲ ἄλλο τούτοις ὅμοιον τοῖς εὐθέσι καὶ καμπύλοις προσέθηκε τὰ ἑλικοειδῆ καὶ κωνοειδῆ,
καὶ φακοειδῆ λέγων τῶν σχημάτων, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ μικτὴν ἔχει τὴν φύσιν ἐξ εὐθέος καὶ
περιφεροῦς, ὡς καὶ οἱ γεωμέτραι φασίν. ὅτι δὲ ποιότητές αὗται, ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς ποιότητος κα-
τασκευάζει. εἰ γὰρ *ἐφ' ἑκάστου τούτων ποιόν τι λέγεται, ἀφ' οὗ δὲ ποιόν τι λέγεται, τοῦτο ποιότης *ἀφ'
ἐστί, ποιότης ἂν εἴη ἑκάστου τούτων. Τὸ δὲ μανὸν καὶ πυκνόν, οὐχ ὡς ἀπὸ μανότητος καὶ πυκνότη- 81
τος παρωνομάσθαι φησίν, οὐδέ πως ἔχοντα περιέχεσθαι τὸ μανὸν καὶ πυκνόν, ἀλλὰ διὰ τὰ μόρια
διεστηκέναι ἀπ' ἀλλήλων, ὡς παρεμπεπτωκέναι τι ἑτερογενὲς σῶμα τοῦτο λέγεται μανόν, ὡς σπόγ-
γοι καὶ κίσηρις. πυκνὸν δὲ, τὸ τὰ μόρια σύνεγγυς ἔχον, ὡς μηδὲν ἑτερογενὲς μεταξὺ παρεμπί-
πτειν, ὡς ἐπὶ χρυσοῦ καὶ σιδήρου θεωρεῖται. εἰ οὖν θέσιν μᾶλλον τῶν μορίων δηλοῖ ταῦτα, ἀλλ' οὐχὶ
τὸν χαρακτῆρα, οὐκ ἂν εἴη ποιά. ἀλλὰ καὶ τὸ λεῖον τοῦτό ἐστιν, οὗ τὰ μόρια ἐπ' εὐθείας ἐπίσης κεῖται, ὡς
ἐπὶ τῶν ἀρτιτετμημένων μαρμάρων· τραχὺ δὲ, οὗ μὴ ἐπίσης κεῖται, ἀλλὰ τὰ μὲν, ὑπερέχει, τὰ δὲ, ἐλ-
Γ λείπει, ὡς ἐπὶ τοῦ πλίνθου. θέσιν ἄρα καὶ τὰ τοιαῦτα δηλοῖ. ἡ δὲ θέσις, ἤτοι τῆς τῶν πρός τι κατη-
γορίας ἐστίν, ὡς εἴρηται ἐν ἐκείνοις, ἢ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ὑπάγεται. καὶ γὰρ τὰ κείμενα, θέσιν τινὰ δη-
λοῖ. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον ὡς οἶμαι, μήποτε ἡ μανότης καὶ πυκνότης καὶ λειότης καὶ τραχύτης, καὶ 82
ποιότητές τινές εἰσι κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ὡς θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ θέσιν τινὰ δηλοῦσι κατὰ
τὴν τῶν μορίων σύνταξιν. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλην καὶ ἄλλην ἀνάγε-
σθαι κατηγορίαν, ὡς καὶ τῷ Ἀριστοτέλει καὶ τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηγηταῖς δοκεῖ. Πληρώσας δὲ τὰ εἴ- 83
δη τῆς ποιότητος, ἐπάγει· ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος ἂν φανείη τρόπος ποιότητος, οὐχ ὡς φιλόσο-
φον εὐλαβεῖσθαι ἐνδεικνύμενος, ὥς τινες οἴονται· οὐδὲ ὅτι δυσδιαίρετος ὁ περὶ τῶν πρώτων γενῶν
λόγος ὡς ἄλλοι· οὐδὲ ὅτι τὰς διαφορὰς ἐνδείκνυται, καθ' ἃς λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ τὰ ἄλλα θεω-
ρεῖται ποιὰ τὰ οὐσιώδη καὶ διαιρετικὰ τῶν γενῶν. οὐσίαι γάρ εἰσιν ἐκεῖνα μᾶλλον, ἀλλ' οὐ ποιότη-
τες. εἰ δὲ ποιότητες ἦσαν, οὐκ ἂν οὕτως εἰς ἐσχάτην τάξιν ἀπερρίφησαν. Ἀνδρόνικος δὲ πέμπτον
ἐπάγει γένος, ἐν ᾧ τάττει μανότητα καὶ πυκνότητα, κουφότητα, βαρύτητα, παχύτητα, λεπτότη-
τα, οὐ τὴν κατὰ τὸν ὄγκον, ἀλλὰ καθὸ ἀέρα λέγομεν λεπτὸν εἶναι καὶ τοῦ ὕδατος λεπτότερον. ποιὰ γὰρ

τῶν πρώτων καὶ αὐτοφυῶν ποιοτήτων, ὅσαι τέ εἰσι κατ' ἐνέργειαν, καὶ ὅσαι κατὰ φυσικὴν δύναμιν A
πρώτως συνίστανται. τὸ δὲ, κατὰ κίνησιν ἑτεροιώσεις ὁ μέντοι Ἀρχύτας ἔοικε προτάξαι, τὸ κατὰ τὸ πά-
θος εἶδος τῆς ποιότητος τοῦ κατὰ δύναμιν. καὶ ἴσως μᾶλλον τοῦτο ἔχει λόγον, διότι τὸ ἐνέργεια προη-
73 γεῖσθαι χρὴ τῆς δυνάμεως, ὁποῖόν ποτε ἂν ᾖ. Καὶ τοῦτο δὲ ἱστέον, ὅτι τὸ ὅλον εἶδος τοῦτο τῆς ποιότητος ὁ
Ἀρχύτας ἐν τοῖς πάθεσι κυρίως εἰδοποιεῖ, καὶ τοῦτο αὐτοῦ κοινὸν στοιχεῖον ἀποδέδωκεν, ὅμως μέντοι ἐν κοινῷ περι-
λαμβάνων ὅρῳ τάς τε παθητικὰς ποιότητας καὶ τὰ πάθη, καὶ ταύτῃ τὰ πολλὰ τῶν ἀπόρων διαφυ-
γών, ὅμως δὲ καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν ὡρισμένως περιλαβών. οὐ γάρ ἐστι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιότητος καθαρὸν
ὕλης καὶ σώματος, οὐδὲ ἐν εἴδει παγίως ἱστάμενον, ἀλλ' ἔοικε μέση τις εἶναι φύσις τῶν τε σωμάτων καὶ τῶν εἰδῶν,
κατὰ μὲν τὸ πάσχειν, τοῖς σώμασι προσεοικυῖα, κατὰ δὲ τὸ γενέσθαι εἶδος ἀπὸ τοῦ πάθους, ἢ μορφὴν προσλαμ-
βάνειν ἐν ἑαυτῷ ἀπὸ τοῦ εἴδους, ταύτῃ δὲ τῷ λόγῳ συγγενὴς ὑπάρχουσα, καὶ ὅτι μέντοι ῥοπή τις καὶ ἀλλοίωσις
74 θεωρεῖται κατὰ τὰς τοιαύτας ποιότητας, πρόδηλον. ὁρᾶται γὰρ τοῦτο. Ἀλλ' ἐκεῖνο ζητήσεως ἄξιον, μήποτε
οὐκ ἔστιν ἡ τοιαύτη ῥοπὴ αἰτία τῆς τοιούτων ποιοτήτων; ἀλλ' αὐτὴ μὲν τῶν, ὧν οὐκ αἰτία, λόγον παρέχεται· ἡ δὲ ἐν
αὐτῇ θεωρουμένη μορφὴ, τὴν ποιότητα κυρίως συνίστησιν. ἡ γὰρ κίνησις, ὡς ἐν ὕλης τάξει προϋπόκειται, καὶ
ὑπουργεῖ τῇ προηγουμένῃ αἰτίᾳ, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ λόγου καλοῦσα μοῖρα, καὶ μορφοῦσα τὴν ἀόριστον κί-
νησιν· καὶ αὕτη μὲν, οὔτε πάσχει, οὔτε ἀλλοιοῦται, ἡ τοι δὲ ἐμποιεῖ πάθος, ἢ τοῖς πάθεσι προηγουμένως συνίσταται.
μήποτε δὲ ἀληθέστερον εἰπεῖν, ὅτι κατ' αὐτὴν γίνεται τὸ πάθος ἐν τῷ ὑποκειμένῳ· καὶ τοῖς τῶν χρωμάτων αἱ
τροπαὶ μὲν γίνονται περὶ τὸ σύνθετον σῶμα· οἱ δὲ λόγοι εἰσὶν ἑκάστων χρωμάτων ἐν τῇ φύσει, ὧν δόσις γίνεται
75 καὶ μετοχὴ, ἐν ταῖς χροιαῖς μεταλαμβάνειν τὰ σώματα. Ἀλλὰ τί ποτέ ἐστι τὸ πάθος τοῦτο ζητεῖν ἄξιον.
λέγεται γοῦν πάθος, ἢ τὸ ἀναιρετικὸν τῆς οὐσίας, ὡς ἡ σῆψις σώματος φθορὰν ἐπάγουσα τῷ σηπομένῳ·
ἢ τὸ τούτῳ ἀντίθετον, τὸ συνέχον διὰ τῆς μεταβολῆς ἐν τῷ κατὰ φύσιν τὸ ὑποκείμενον, ὡς τὰς αἰσθήσεις
τὰ κατ' αὐτὰς πάθη συνέχει ὡς αἰσθητικάς. ἄλλως δὲ πάθος λέγεται, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς δυνάμεως εἰς ἐνέρ- E
γειαν μεταβολὴ, ὡς ὅταν ὁ κηρὸς εἰς παντοῖα σχήματα πλαττόμενος, πάσχειν λέγηται. δυνατὸν δὲ τὰ
πάθη καὶ κατὰ τὰ εἴδη τῶν κινήσεων διαιρεῖν. ἢ γὰρ κατ' οὐσίαν γίνεται τὰ πάθη, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν,
ἀλλ' οὔτε τὸ κατ' οὐσίαν, οὔτε τὸ κατὰ ποσὸν προσήκει τῷ νῦν ζητουμένῳ πάθει. ἀλλ' οὐδὲ πᾶν τὸ κατὰ
ποιὸν, εἴπερ ἐν εἴδει ποιότητος ἀφώρισται τοῦτο, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἐν τῷ γίνεσθαι τὰ τοιαῦτά ἐστι
πάθη, καὶ ἐν τῷ μεταβάλλειν εἰς τὰς κατ' ἐνέργειαν παθητικὰς ποιότητας. ἀφορμαὶ γάρ εἰσι,
καὶ οἷον ὑποκατασκευαὶ τῶν παθητικῶν ποιοτήτων· διὸ καὶ ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ τὸ πάθος διαι-
ρούμενος, πάθος φησὶ λέγεσθαι, ἕνα μὲν τρόπον, ἡ ποιότης, καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται, οἷον τὸ λευκὸν καὶ
τὸ μέλαν, καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν, καὶ βαρύτης καὶ κουφότης, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἕνα δὲ, αἱ τού-
των ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιώσεις ἤδη. ἔτι δὲ τούτων μᾶλλον αἱ βλαβεραὶ ἀλλοιώσεις, καὶ κινήσεις, καὶ μάλι-
καὶ αἱ βλαβεραί. στα αἱ λυπηραὶ βλάβαι. ἔτι τὰ μεγέθη τῶν συμφορῶν καὶ λυπηρῶν, πάθη λέγεται. ἐν γὰρ τού-
τοις ὀρθῶς τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀλλοίωσιν, βλάβην τε καὶ κίνησιν, καὶ τὰ τοιαῦ-
τα, ὡς κινήσεις ὑπήγαγεν ὑπὸ τὸ πάθος. καὶ ἐντεῦθεν δὲ καταφαίνεται, ὡς εἰκότως οὐκ ἀπέ-
κρινε τὰ πάθη τῶν ποιοτήτων. περὶ γὰρ τὴν ἀλλοίωσιν καὶ κίνησιν τῶν παθῶν ὑφίστανται αἱ
παθητικαὶ ποιότητες, καὶ συμπληροῦνται καὶ εἰδοποιοῦνται ὑπ' αὐτῶν· τὸ δὲ ἀτελὲς καὶ ὡς ἐν
76 ὕλης τάξει προκαταβεβλημένον καὶ συγγενὲς πρὸς ποιότητας, ἀπὸ τῶν παθῶν θεωρεῖται. Ἐπεὶ
δὲ τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον χαρακτηριστικὸν εἶναι δοκεῖ τῆς παθητικῆς ποιότητος, καὶ διακρι-
τικὸν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πάθους, οὐχ οὕτως ἀκουστέον τοῦ μονίμου ὡς ἐπὶ τῆς ἕξεως, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πά-
θος δεῖ τὸ μόνιμον ἐννοεῖν. δεῖ γὰρ ὁπωσοῦν μένειν ἐκεῖνο τὸ νομιζόμενον ποιὸν, ἵνα ᾖ τι καὶ λέγη-
ται ὁπωσοῦν ποιόν, οὐ τῷ μονίμῳ εἰδοποιούμενον ὥσπερ ἡ ἕξις, ἀλλὰ τῷ ἐν τῷ πάθει διαμένειν ποιό-
77 τητι. Ἐπειδὴ δὲ τὰς παθητικὰς ποιότητας εἴς τε ψυχὴν καὶ σῶμα διεῖλε, δεῖ ζητεῖν, εἰ αἱ ἐκστά- Z
σεις καὶ ὀργαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, τῆς ψυχῆς ἐστιν ἴδια, ἢ κοινὰ καὶ τοῦ ἔχοντος. εἰ τοίνυν ἀρέσκει αὐτῷ
ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ὡρμῆσθαι τὰ τοιαῦτα, ὥστε πολλάκις μὲν εὐκι-
νήτους γίνεσθαι ἡμᾶς πρὸς ὀργὴν, καίτοι μικρῶν ὄντων τῶν προξενούντων· πολλάκις δὲ, καίτοι μα-
γάλων ὄντων μὴ κινεῖσθαι, ὅταν μὴ ὀργᾷ τὸ σῶμα, μηδὲ ᾖ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸ πάθος ἠρεθισμένον.
εἰ τοίνυν τοῦτο οὕτως ἔχει, τῆς ψυχῆς εἴπερ τὰ πάθη κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν αὐτῆς καὶ πλεονάζον ἐν τῷ
συνθέτῳ ζώῳ. αἱ γὰρ πρὸς τὸ σῶμα συγγενεῖς τῇ ψυχῇ καταστάσεις, καὶ αἱ ῥέπουσαι εἰς γένεσιν, καὶ
μὴ κρατοῦσαι ἑαυτῶν, καὶ αἱ παραγόμεναι ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ ὑλικώτεραι αὗται τῶν ψυχικῶν
τούτων παθῶν εἰσιν αἴτιαι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ περὶ τούτων εἰρήσθω. μεταβαίνειν δὲ ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὸ τέ-
ταρτον τῆς ποιότητος εἶδος, τῷ Ἀριστοτέλει παρακολουθοῦντι.

Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος. ἕως τοῦ, ποιὰ οὖν λέγεται, τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν.

Τετάρτην

A δὴ ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἔτυχεν, εἰπών· τρίτον δὲ γένος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. οὐ γὰρ
ἄλλο γε ὂν εἰς ταὐτὸν ἄγει αὐτά, μέλλοντα λέγειν αὐτῶν τὴν διαφοράν. διὰ γοῦν τούτων εἶδος τῆς ποιό-
τητος καὶ τὸ πάθος ἀφορίζεται, ὥς τε καὶ ποιότητα. τοῖς γὰρ εἴδεσιν ὑπάρχει τὰ ὀνόματα τῶν γενῶν.
ἀλλ' ὅτι μὲν ποιότητας ἁπλῶς λέγειν τὰ πάθη, σαφῶς μαχομένων ἐστὶ πρὸς τὴν Ἀριστοτέλους λέξιν,
πρόδηλον, εἰπόντος, ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ. ἀλλὰ καὶ τὸ ταύτῃ τῆς ποιό-
τητος ἐξορίζειν τὰ πάθη, καὶ τοῦτο μάχεται τῷ ἐν γένει τῆς ποιότητος εἰπεῖν καὶ τὰ πάθη. ἀλλὰ καὶ τὸ
τὰ πάθη εἰς ταὐτὸν ἄγειν ταῖς παθητικαῖς ποιότησιν, ἐναργῶς ἄτοπον, οὕτως αὐτὸ σαφῶς τοῦ Ἀρι-
στοτέλους διακρίνοντος. μήποτε οὖν παθητικὴ μὲν ποιότης, ᾗ μὲν ποιότης, οὐκ ἔστι τὸ πάθος, συγγε-
νῶς δὲ ἔχει πρὸς αὐτήν. οὐδὲ γὰρ ἐπινοῆσαι, οὐδὲ ὀνομάσαι δυνατὸν παθητικὴν ποιότητα ἄνευ πάθους.
ἔοικε γάρ πως ἀτελὲς εἶδος εἶναι τῆς παθητικῆς ποιότητος τὸ πάθος, οὗ τελειότης ἐστὶν ἡ παθη-
τικὴ ποιότης. ὥσπερ οὖν ἡ διάθεσις τῇ ἕξει συμπλέκεται, οὕτως καὶ ἐνταῦθα τὸ πάθος τῇ παθητικῇ ποιό-
τητι συνέζευξεν. ὡς γὰρ ἡ διάθεσις προηγεῖται τῆς ἕξεως, οὕτω καὶ τὸ πάθος, διότι ὑπόθεσίς ἐστι τῆς παθη-
τικῆς ποιότητος. διὸ καθόσον μὲν ὡς ἀτελῆ προηγεῖται, καὶ ἀπὸ τούτων ἐπ' ἐκεῖνα ἡ μετάβασις, ταύτῃ οὐκ
ἀφίστησιν αὐτὰ τῶν ποιοτήτων. διότι δὲ ἀπολείπεται τῆς ἐν αὐταῖς τελειότητος, τῇ τε φύσει τῶν εἰδῶν, καὶ
τῇ μονίμῳ καταστάσει, ταύτῃ χωρίζει αὐτὰ ὡς ἕτερα. Λέγοντος δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὥσπερ τὰ ὀλι- 67
γοχρόνια χρώματα ἀπὸ πάθους γίνεται, οὕτως καὶ τὰ πολυχρόνια ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ συμβαίνει, ἄλογον νο-
μίζουσιν οἱ περὶ τὸν Νικόστρατον, τὸ πάντα τὰ χρώματα πάθους ἐγγινομένου γίνεσθαι, καὶ μάλιστα τὰ
σύμφυτα καὶ οὐσιώδη, ὥσπερ τὸ τῆς χιόνος. ἐν γὰρ τοῖς παθήμασι τοῖς ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς αἰσχύνης,
ὡς ἤδη γινόμενα τὰ πάθη ἐπ' ὀλίγον, ὥστε καὶ ἤδη παύεται· οὕτως ἔοικε δοξάζειν. ἢ ἐν τοῖς χυμοῖς τοῖς
περὶ τὸ σῶμα ὁποιοιποτ' οὖν οὖσι, μέχρι τῆς ἤδη φανείσης διατείνοντος, συνέπεται τὰ χρώματα παρα-
B πλήσια αὐτοῖς φαινόμενα· φέρονται δὲ οἱ χυμοὶ ὑπὸ τῶν παθῶν, εὔλογον καὶ τὰ χρώματα συνακολου-
θεῖν ταῖς ῥοπαῖς, ἢ ταῖς ποιαῖς κράσεσι τῶν σωμάτων. οὐ μέντοι οὐδὲ τοῦτο φησίν, ὅτι αἱ σύμφυτοι χρόαι,
ἔξωθεν ἐπιγίνονται, διότι τῇ χιόνι ἡ λευκότης, ἀλλ' ὅτι εἴ τις νοήσειε τὴν πρώτην σύστασιν τῆς χιόνος, ὅπως
ἐξ ἀρχῆς γέγονεν, εὑρήσει τὸ σωματωθὲν αὐτῆς ὑποκείμενον, κατὰ τὴν ποιὰν τροπήν, καὶ ποιὰν κρά-
σιν, τὸ τοιόνδε χρῶμα εἰληφός. ὑπομνήσειε δ' ἄν τις τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν ὁρωμένων· ὥσπερ γὰρ τὰ φαινό-
μενα χρώματα ταῖς ποιαῖς κράσεσι τῶν σωμάτων ἀφομοιοῦνται, οὕτως ἔχει καὶ ἤδη τῶν ἄλλων, καὶ φυ-
σικῶς γίνονται. Εἰσὶ δέ τινες οἳ τὰς συμφύτους ταύτας ποιότητας οὔ φασιν εἶναι πάθη, ἢ παθητικὰς 68
ποιότητας, ἀλλὰ μορφὰς οὐσιῶν καὶ οὐσίας. δῆλον οὖν, ὅτι οὗτοι οὐδὲ τὴν ἀρχὴν παραδέξονται τὰ περὶ τῶν συμ-
φύτων χροιῶν ἱστορημένα. Ἀνδρόνικος δὲ ἀξιοῖ μὴ διαιρεῖσθαι, τὰς παθητικὰς ποιότητας εἰς τὸ ἐμ- 69
ποιεῖν πάθη, καὶ εἰς τὸ ἐκ πάθους συνίστασθαι, ἀλλὰ πάσας ὡς ἐκ πάθους συνισταμένας, παθητικὰς
εἶναι· τὸ δὲ πάθους ποιητικαῖς εἶναι συμβαίνει αὐταῖς. τὸ γὰρ θερμόν, θερμαίνειν δύναται, ἀλλὰ καθόσον εἰς
ἄλλα ποιεῖ, οὐ ποιά, ἀλλὰ ποιητικὰ καλοῦμεν αὐτά, διό, οὐ θερμά, ἀλλὰ θερμαντικά, ἅπερ εἴδη
πρός τι, καθάπερ τὸ καυστικόν, καὶ τὸ καυστόν, καὶ τὰ ὅμοια. διὸ θερμὸν μέν ἐστι, καὶ μηδενὸς ὄντος θερ-
μαντοῦ, θερμαντικὸν δὲ οὐκέτι. ποιὰ γὰρ κατὰ τὸ πῶς ἔχειν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ πρός τι λέγεται. Πρὸς δὴ τοῦτο κα-
λῶς ἱστορημένον, ῥητέον ὅτι τὰς αἰσθήσεσι γινομένας παθητικὰς ποιότητας, οὐ καθόσον ἐκ ποιοῦντός
τινὸς καὶ πάσχοντος συνίστανται, κατὰ τοῦτο δεῖ θεωρεῖν, οὐδὲ καθόσον πρὸς αὐτὰ ἐπιστρέφονται λέγονται, ἀλλὰ
τὸ ἁπλοῦν καὶ ἁπλῶς τὸ εἶδος τοῦ πάθους αὐτὸ καθ' αὑτὸ νοεῖν, ὡς ποιότητα, μηδὲν ἐφαπτομένους τῆς τοῦ
ποιοῦντος εἰς αὐτὸ ἐνεργείας καὶ συζεύξεως. ποιὸν γὰρ τοῦτο τὸ εἶδος κεχωρισμένον τῶν πρός τι, καὶ ἄλλο
εἶδος παρὰ τὰ δεδειγμένα τὸ πάθος καὶ αἰσθητικόν τι, καὶ ἀφομοιωτικόν, πρὸς τὰ προηγούμενα πά-
θη. διὸ καὶ ἀντιδιαιρεῖται πρὸς τὰς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένας παθητικὰς ποιότητας. Φέρε- 70
Γ ται δέ τις καὶ τοιαύτη πρὸς τὰ εἰρημένα ἀντίληψις, τὸ πάθος ἐμποιεῖν, ἢ καὶ ἐκ πάθους ἐγγεγο-
νέναι, τὴν παθητικὴν ποιότητα σχέσιν μόνον ἐμφαίνει, κατὰ τὸ ὑπό τινος ἐγγεγονέναι, ἢ εἴς τι ἐμποιεῖν
αὐτὸ δὲ μὴ λέγειν, ὅ, τί ποτέ ἐστιν ἡ παθητικὴ ποιότης. ἡμεῖς δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἐκ
τῆς σχέσεως ἠρτημένη ἡ παθητικὴ ποιότης, ἀλλ' αὐτῇ μὲν ἄλλως ἐπισυμβαίνει. τὸ δὲ ἴδιον τῆς παθητι-
κῆς ποιότητος, κατ' αὐτὴν τὴν μεταβολὴν θεωρεῖται, οὐ τὴν κατὰ τὸ εἶναι· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι ποιό-
τητος, ἀλλὰ τὸ μετὰ τὸ προϋποκεῖσθαι τὴν οὐσίαν ἐπιγινόμενον αὐτῇ, ὥσπερ καὶ ἡ ποιότης τῷ
εἶναι ἐπέρχεται. τοιαῦτα καὶ περὶ τῶν ἀπορειῶν εἰρήσθω. Διαφέρουσι δὲ αἱ τρίται ποιότη- 71
τες αὗται· τῶν μὲν πρώτων, ὡς καὶ Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος φασίν, ὅτι ἐκεῖναι μὲν ἐκ διδα-
σκαλίας τὸ τέλειον ἔχουσιν, αὗται δὲ φύσει ὑπάρχουσι. μήποτε δὲ κατὰ φύσιν παρείληπται ἐν ἐκείναις,
ὥσπερ θερμότης καὶ ψύξις καὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ δὲ διαφορά, τῷ ἐνταῦθα μέν, κατὰ πάθος εἶναι·
ἐκεῖ δέ, κατὰ διάθεσιν καὶ ἕξιν. τῶν δὲ δευτέρων διαφέρει, καθότι ἐκεῖναι μὲν ἐν τῇ δυνάμει ὑπάρ-
χουσι, καὶ ἐπιτηδειότητες ἦσαν, αὗται δὲ ἐντελέχειαι μᾶλλόν εἰσι, καὶ κατ' εἶδός τι ἤδη ὑφεστήκασι.
Τάξιν δὲ εἴ τις ποθεῖ μαθεῖν αὐτῶν, ῥητέον, ὡς ἡ ἐκ πάθους καὶ μεταβολῆς ἐστι ποιὰ ἀπολείπεται 72
τῶν

διάστασιν, τὴν μὲν, τῆς αὐτῆς ποιότητος μεταδιδοῦσαν, τὴν δὲ, οὐ τῆς αὐτῆς. εἰ δὲ καὶ πᾶν μὲν πά- Δ
θος διὰ κινήσεως γίνεται, πᾶσα δὲ κίνησις ἐν χρόνῳ, πᾶν δ' ἄρα πάθος, ἐν χρόνῳ ἂν πάσχοι. εἰ οὖν δ'
ὁρᾶν ἀχρόνως γίνεσθαι δοκεῖ, οὐκ ἂν διὰ πάθους γίνοιτο. ἢ καὶ τὴν ἀφὴν ἄχρονον ὁ Ἀριστοτέλης δοκεῖ
λέγειν, καὶ τούτῳ γε τῷ λόγῳ καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψύξις, παθητικαὶ ποιότητες ἔσονται,
οὐχ ὡς πάθος ἐμποιοῦσαι, ἀλλ' ὡς διὰ πάθους ἐγγινόμεναι. μήποτε δὲ οὐδὲ τῶν μόνων τῶν χρωμάτων
ἀληθὲς, τὸ τὴν αἴσθησιν μὴ ποιεῖσθαι τῇ αὐτῇ ποιότητι, τουτέστι μὴ λευκαίνεσθαι ἢ μελαίνεσθαι
τὴν ὅρασιν. οὐδὲ γὰρ ἡ ἀκοὴ ὀξύνεται ἢ βαρύνεται, ἀλλὰ καὶ διατίθησι τὰ χρώματα τὴν ὄψιν,
ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ἕκαστον, τὴν καθ' ἑαυτὸ αἴσθησιν. ἴδιον δὴ οὖν ἐοίκασιν ἔχειν τὰ χρώ-
ματα, τὸ ἄλλοις ἐπισυμβαίνειν. καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ὧν ἀχώριστά ἐστι τὰ χρώματα, ὡς τὸ λευκὸν τῆς
χιόνος, καὶ ἐπὶ τούτων, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς οὐσιῶδες, ἀλλ' ἐπιγεννηματικόν· ἐπεὶ πῆξις νέφους ἐστὶν ἡ
χιὼν, δι' ὑπερβολὴν ψυχρότητος. τοῦ δὲ οὕτως πηγνυμένου, πάθος τί ἐστι καὶ παρακολούθημα
ἡ λευκότης. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὠχρότης τοῖς φοβηθεῖσι, καὶ τὸ ἔρευθος τοῖς αἰσχυνθεῖσι, παρακολού-
θημα γίνεται τῶν ψυχικῶν διαθέσεων. ἐπὶ μὲν τῶν φοβουμένων, τοῦ αἵματος ἐπὶ τὴν καρδίαν
ὡς ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀνατρέχοντος, καὶ μηκέτι ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ διαφαινομένου, ὅπερ
ποιεῖ τὴν ὠχρότητα συμβαίνουσαν, καὶ τοῖς ἄλλως αἵματος κεκενωμένοις. αἰσχυνθέντων δὲ,
ἐρυθραινόμεθα, τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς καρδίας ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν προϊόντος, καὶ ὥσπερ ἐπι-
προσθοῦντος τῷ ἡγεμονικῷ, καὶ ἐπισκοτοῦντος τῷ ὑπελθόντι διὰ τὴν διάνοιαν αἰσχρῷ, δι'
αἰδῶ. ὅταν οὖν ἢ κινουμένων ἔτι τοιαῦται συνδρομαὶ γένωνται δι' ἄς δή ποτε αἰτίας, τοιαῦτα φυ-
σικὰ γίνεται χρώματα. καὶ διαφέρει ἐκ γενετῆς οἱ μὲν, τοῖοι φαίνονται, οἱ δὲ, τοῖοι, ὥστε πᾶσαι
αἱ κατὰ τὰς χρόας ποιότητες, εἰκότως ἐκ πάθους γίνεσθαι λέγονται, καὶ συμπτώματά εἰσι.
καὶ γὰρ τῇ χιόνι τὸ λευκὸν, καὶ τῷ κόρακι τὸ μέλαν παραγίνεται, κατά τι πάθος προηγησά- E
μενον, ὃ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ συστάσει ὑπάρχει. καὶ μή τις οἰέσθω με λέγειν ὅτι ἡ τροπὴ αὕτη προηγησα-
μένη καὶ ἡ κίνησις, τὰ χρώματα ποιεῖ, ἀλλ' οἱ μὲν λόγοι τῶν χρωμάτων, ἐν τῇ φύσει ἑστήκασι·
τὰ δὲ τρεπόμενα, κατὰ τὴν τῆς τροπῆς πρὸς τοὺς λόγους οἰκειότητα μεταλαμβάνει τῶν λόγων,
ὑποθέμενον καὶ εἶδος ποιεῖται ἀπ' αὐτῶν. ἄλλος γάρ ἐστιν αὐτὸς ὁ λόγος ὁ ἑστὼς, καὶ ἄλλο τὸ ὑποκείμενον
ἁπλῶς ταῦτα, καὶ ἄλλο τὸ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ τῆς τοῦ λόγου μεθέξεως συγκείμενον, ἐν ᾧ καὶ
ἡ τροπὴ καὶ τὸ πάθος θεωρεῖται. τὸ γὰρ ἁπλοῦν, οὐκ ἄν τι πάθοι καθ' ἑαυτό. καὶ ἐν τοῖς ὠ-
χριῶσιν οὖν, ἢ ἐρυθριῶσιν, οὐχὶ ἡ τροπὴ τὸ χρῶμα ποιεῖ, ἀλλὰ τὸ ἴδιον τοῦ αἵματος χρῶμα με-
θίστησι, ποτὲ μὲν, ἐπὶ τὸ ἐντὸς, ποτὲ δὲ, ἐπὶ τὸ ἐκτός. κἂν λέγῃ οὖν ἀπὸ πάθους ἐγγίνεσθαι τὰ
χρώματα, οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι διὰ τῶν παθῶν ἐπιτήδεια γίνεται τὰ σώματα, εἰς καταδοχὴν
64 τῶν τοιούτων χρωμάτων. Ἀλλὰ πῶς φησὶν Εὔδωρος, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ εἴδει τῆς ποιότητος,
θερμότητας καὶ ψύξεις, καὶ νόσον, καὶ ὑγείαν, ἐν ταῖς διαθέσεσι κατηρίθμησεν; ἐνταῦθα δὲ ὡς εἰς
ἄλλο εἶδος τὴν παθητικὴν ποιότητα αὐτὰς καταλέγει; ἢ φήσομεν ὡς ἐκεῖ μὲν, κατὰ τὸ διακεῖσθαι, οὕτω
ἢ πῶς ἔχειν θέσεως κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐλάμβανεν· ἐνταῦθα δὲ, κατὰ τὸ πάθος ἐμποιεῖν, εἰς ἄλλο
ἡ παθητικὴ ποιότης θεωρεῖται. τὸ δὲ αὐτὸ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο λαμβανόμενον, οὐδὲν κωλύει ὑπαλλάτ-
τεσθαι πρὸς ἄλλο εἶδος, ὡς ὁ Σωκράτης, καθὸ μὲν ἄνθρωπος, οὐσία ἂν εἴη· καθὸ δὲ πατὴρ, τῶν πρός
τι. καὶ ἡ θερμότης οὖν, καθὸ μὲν διατίθησί πως τὸ ὑποκείμενον, διάθεσις ἂν εἴη· καθὸ δὲ θερμαίνει
τὴν αἴσθησιν, παθητικὴ ποιότης, καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἐν διαφόροις εἴδεσιν ἐστὶν ἡ αὐτὴ, διότι κα-
τὰ μὲν τὴν ἰδιότητα καὶ τὸν χαρακτῆρα, ἡ διάθεσις θεωρεῖται· κατὰ δὲ τὴν ἔμμονον τροπὴν τοῦ
65 πάθους, ἡ παθητικὴ ποιότης. Ἀλλὰ πῶς ἐκεῖ τὰ ταχὺ μεταβάλλοντα εἰπὼν διαθέσεις, ἐν-
ταῦθα τὰ ταχὺ μεταβάλλοντα, πάθη μὲν λέγει, οὐκέτι δὲ ποιότητας; ἢ ὅτι τῶν εὐκινήτων τὰ Z
μέν εἰσι διαθέσεις, αἵ τινος διαφέρει καὶ ποιότητές εἰσι, καὶ χαρακτῆρα φέρουσι τοῦ διακειμένου·
αἱ δὲ, εὐανάλυτοι κινήσεις, αἵ τινες ἐν τοῖς πάθεσι θεωροῦνται μόνοις. διὸ καὶ πάθη καλοῦνται,
καὶ οὐκ ἀξιοῦνται τοῦ τῆς ποιότητος ὀνόματος, ἐπειδὴ οὐδὲ λέγονται καθ' αὐτὰς ποιοὶ οἱ πά-
66 σχοντες. οὐδὲν οὖν ἄτοπον, εἰ τὸ μὲν, ὑπὸ τὴν ποιότητα τάττεται, τὸ δὲ, οὔ. Ἐπιστάσεως δὲ καὶ
πάλιν ἄξιον, πῶς ὑπὸ τὴν ποιότητα τάξας τὰ πάθη, εἴπερ τρίτον εἶδος ποιότητος, πα-
θητικαὶ ποιότητές φησι καὶ πάθη, ὕστερον ὕστερον, πάθη μέν φησι τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότη-
τες δὲ, οὔ. καὶ γάρ τινες μὲν οἴονται ἐλλιπῶς εἰρῆσθαι τὸ, ποιότητες δὲ οὔ. λείπειν γὰρ τὸ οὐκ εἰσὶ
παθητικαὶ, ὡς εἶναι μὲν αὐτὰς ποιότητας, παθητικὰς δὲ οὔ. ἄλλοι δὲ ἐπὶ ταυτὸν οἴονται φέ-
ρειν αὐτὸν τὰ πάθη καὶ τὰς παθητικὰς ποιότητας. καίτοι σαφῶς οὕτως διορίζονται. ἀλλ' ἴσως
ὡς ὑποπίπτοντος τὸ πάθος ὑπὸ τὴν παθητικὴν ποιότητα κατά τι σύμπτωμα αὐτῆς πρόσκαι-
ρον, οὕτως αὐτὸ ὑποτάττεσθαι αὐτῇ φησιν. Ἀλέξανδρος δὲ, οὐδὲ ζητεῖν ἀξιοῖ, εἰ τὰ πάθη ὑπὸ
τὴν ποιότητα, αὐτὸς γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης, οὐ μόνον τὰς παθητικὰς ποιότητας, ἀλλὰ καὶ τὰ πα-
θητικὰ ὑπὸ

A καθ' ὅσον πεπόνθασιν. ἐρυθριάζειν γοῦν καὶ ὠχριάζειν λέγομεν τοὺς τοιούτους, οὐ μέντοι ποιούς. ποιὰ
γὰρ τὰ πάθη ταῦτά ἐστι. διὸ οὐδὲ παρωνύμως λέγομεν ὠχρίας ἢ ἐρυθρίας τοὺς τοιούτους, ἀλλ' ὅτι πε-
πόνθασι μόνον. ὅτι γὰρ ὠχριάζειν ἢ ἐρυθριάζειν, ταύτῃ πως μετέχουσι τῆς ποιότητος, οὐ μέντοι ὅτι
ποιοὶ κατὰ ταῦτα γεγόνασι. καὶ ἤδη τῆς ψυχῆς δὲ τὸ ἀνάλογον παθητικαὶ μὲν λέγονται ποιότητες, ἥτε
κατὰ φύσιν ὀργὴ, καὶ πραότης, καὶ αἱ ἐξ ἕξεως γενόμεναι. ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας, ὀργίλοι καὶ πρᾶοι λέγονται οἱ
ἔχοντες. πάθη δὲ, τὰ ἀπό τινων ἐπ' ὀλίγον συμβαίνοντα, ὡς ὁ ἀπὸ λύπης ὀργισθείς. οὐ γὰρ λέγεται ὀργί-
λος ὁ τοιοῦτος, ἀλλ' ὅτι ὠργίσθη μόνον. ἡ μὲν οὖν τῶν λεγομένων ἔννοια, τοιαύτη. Πάντως δέ τις καὶ ἐν- 60
ταῦθα ἤδη ζητήσει, πῶς πρότερον μὲν τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἕξιν ἐχαρακτήριζε τῷ εὐμεταβόλῳ τε καὶ
δυσμεταβόλῳ, νῦν δὲ τούτοις αὐτοῖς τὰ πάθη διακρίνει, καὶ τὰς παθητικὰς ποιότητας; καὶ εἴρηται
μὲν καὶ ἐν ἐκείνοις τινὰ πρὸς ταύτην τὴν ζήτησιν, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις τὰς ἐκ διδασκαλίας καὶ
ἔξωθεν ἐγγινομένας παραδίδωσιν, ὡς δυσκινήτους τε καὶ εὐκινήτους τελειότητας· ἐνταῦθα δὲ παθητι-
κὰς ποιότητας καὶ πάθη, τὰ φύσει. εἰ δέ τῳ μὴ ἀρκεῖ ταῦτα, λεγέσθω καὶ νῦν συντόμως, ὅτι ἡ θερ-
μότης καθὸ μὲν διατίθησιν ὁπωσοῦν τὸ ὑποκείμενον, διάθεσις λέγεται· καθὸ δὲ μόνιμον ἔχει τὴν
διάθεσιν, ἕξις καλεῖται· καθὸ δὲ ἀπό τινος ἀρξάμενος, ὃ ἤδη τελείως ἐνεγίνετο, πάθος λέγεται· καθὸ
δὲ δυσεκτρίπτως καὶ μονίμως ἐνεγίνετο τὸ πάθος, παθητικὴ λέγεται ποιότης· ἄμφω δὲ ταῦτα,
κατὰ πάθος θεωρεῖται, ὡς ἀπὸ πάθους γενόμενα, καὶ ὡς πάθος ταῖς αἰσθήσεσιν ἐμποιοῦντα.
κατ' ἄμφω γὰρ τὸ πάθος θεωρητέον ἐν αὐτοῖς, ὥστε ἡ θερμότης, εἰ πρόσκαιρος εἴη, τοῦ μὲν ἔχοντος
σώματος καὶ ἐπάγοντος ἄλλῳ, διάθεσις ἂν εἴη· τοῦ δὲ θερμαινομένου οὕτως, ὡς ἔχειν μὲν ἤδη τὸ εἶδος
τῆς θερμότητος, μὴ δύνασθαι δὲ ἄλλο θερμαίνειν, παθητικὴ ποιότης· εἰ δὲ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶδος θεω-
ροῖτο, πάθος ἂν εἴη, ὥστε εἰ καὶ ὀνόμασιν ἐχρήσατο τοῖς αὐτοῖς, τῷ τε μονίμῳ καὶ τῷ ἀμεταβόλῳ, ἀλλ' οὐκ
B ἐπὶ τῶν αὐτῶν σημαινομένων. Ἀλλὰ πῶς τὰς φύσει ὑπαρχούσας παθητικὰς ποιότητας εἶπεν φησί, 61
ἀπὸ συμβεβηκότος τινὸς, αὐτὰς τοῦ πάθους ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσι χαρακτηρίσας, καίτοι οὐδὲ ποιό-
τητας ἁπλῶς οὔσας, ἀλλ' οὐσίας μᾶλλον, εἴπερ μόρια οὐσιῶν· τὰ δὲ μόρια τῶν οὐσιῶν, οὐσίαι; ἢ ὅτι κατὰ μὲν
τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσιώδη μέθεξιν οὐ ῥητέον τὴν θερμότητα τοῦ πυρὸς παθητικὴν
ποιότητα, ἀλλὰ μέρος οὐσίας· τὴν δὲ ἀπ' αὐτῆς ἐν τοῖς σώμασιν ἐγγινομένην ποίωσιν, ταύτην πα-
θητικὴν ποιότητα ῥητέον. τεκμήριον δὲ τούτου μέγιστον, ὅτι τὰ μὲν τῶν οὐσιῶν εἴδη, οὐ συνέζευκται
πρὸς τὴν αἴσθησιν, οὐδὲ κινεῖ αὐτήν. οὐ γάρ ἐστιν οὐσιῶν ἀντιληπτικὴ ἡ αἴσθησις. μόγις γὰρ αὐτῶν ὁ λό-
γος ἀντιλαμβάνεται, ἀλλὰ τὰ ποιώματα τὰ ἀπὸ τῶν λόγων, ἃ καὶ πέφυκε τὸ σῶμα παραδέχε-
σθαι, ταῦτα κινεῖ τὴν αἴσθησιν, καὶ ἐπ' αὐτῶν μεμερισμένως ἄλλη ἄλλως αἴσθησις διατίθεται.
διαφέρει οὖν τὰ πρὸς τὴν αἴσθησιν συνεζευγμένα κινητικῶς, ἀπὸ τοῦ ποιεῖν παθητικὰς ποιότητας
λέγομεν, καὶ διότι συγγενεῖς ἔχουσι τὰς ἰδίας φύσεις πρὸς τὰς τῶν αἰσθήσεων παθητικὰς κινήσεις.
Ἀντιλαμβάνονται δέ τινες, πῶς τὸ μέλι, τῷ γλυκύτητα δέχεσθαι λέγεται γλυκύ; γλυκὺ μὲν 62
γὰρ ὅλως, οὐκ ἂν εἴη χωρὶς γλυκύτητος. πῶς οὖν δέχεται ὅπερ ἔχει; ἀλλ' ὅπως ἄν τις εἴποι, αὐτὸς
ἐσαφήνισε διὰ τοῦ ἐφεξῆς παραδείγματος εἰπών· καὶ τὸ σῶμα λευκὸν, τῷ λευκότητα δέχεσθαι,
ὥστε καὶ τὸ μέλι ὡς σῶμα δέδεκται τὴν γλυκύτητα. Ἀλλὰ πῶς εἰπὼν διὰ τὸ μέλι, τῷ γλυκύτητα
δέχεσθαι λέγεται, γλυκὺ ἐπήγαγεν; οὐ γὰρ τὸ μέλι τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκὺ, οὐδὲ τῶν
ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. εἰ γὰρ ἐδέξατο τὴν γλυκύτητα, πῶς οὐ πέπονθεν αὐτήν; ἢ ἐδέξατο μὲν
τὸ μέλι τὴν γλυκύτητα, τὴν εἰς πάθος ἄγουσαν τὴν γεῦσιν, αὐτὸ δὲ οὐ πέπονθε τὸ γλυκὺ, ἀλλὰ
κατ' οὐσίαν αὐτὸ ὑπάρχον ἔχει. τὸ δὲ ἴδιον τῆς παθητικῆς ποιότητος ἔχει, τῷ πάθος ταῖς αἰ-
σθήσεσιν ἐμποιεῖν, οὐδὲν πολυπραγμονούντων ἡμῶν, ἔτι διὰ πάθους ἐγγίνεται τοῖς ὑποκειμένοις,
Γ εἴτε αὖθις τροπῆς καὶ ἀλλοιώσεως. καλοῦνται δὲ ποιότητες μὲν, ἀπὸ τῶν ἐχόντων αὐτὰς, καὶ
ποιῶν κατ' αὐτὰς λεγομένων, εἴ γε ποιότης ἐστὶ, καθ' ἣν ἕκαστον ποιὸν λέγεται· παθητικαὶ δὲ, ἐπειδὴ
προειλήφασι τὸ πάθος ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσιν. Ἀλλὰ πῶς φησὶ λευκότης καὶ μελανία καὶ 63
ἄλλαι χροιαὶ, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους
γεγενῆσθαι, καίτοι καὶ αὐταὶ διαφέρουσιν εἰς τὴν αἴσθησιν, διακρίνουσαι καὶ συγκρίνουσαι τὴν ὄψιν; καὶ
ἄλλαι μέντοι ποιότητες ἀπὸ πάθους ἐγγίνονται κινούμεναι τι, θερμαίνονται τὰ σώματα. καὶ αἰσχυνθεὶς
τις, ἐρυθριᾷ; ἢ οὐχ ὥσπερ ὅταν θερμοῦ αἰσθανώμεθα, θερμαινόμεθα, οὐχ οὕτως καὶ ὅταν λευκοῦ
αἰσθανώμεθα, λευκόν τι τῶν ἐν ἡμῖν γίνεται; οὐ γὰρ ὕλη τῷ λευκῷ ὁ ὀφθαλμὸς γίνεται ἀναλαμ-
βάνων τὸ τοῦ λευκοῦ εἶδος, ὥσπερ ἡ χεὶρ τῷ θερμῷ θερμαινομένη, ἀλλὰ πάσχει μέν τι καὶ ὁ ὀφθαλ-
μὸς, οὐ μὴν λευκὸς γίνεται. διὸ καὶ ἐν ἄλλοις πάσχειν ὁ Ἀριστοτέλης λέγει τὴν ὅρασιν, καὶ τοῦτο πι-
στοῦται ἀπὸ τοῦ τῶν σφόδρα ὁρατῶν ἀντιλαμβανομένην μὴ δύνασθαι αὐτὴν τῶν ἧττον ἀντιλαμβάνε-
σθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα ἔτι ὁρᾶν δοκεῖ, ὡς ἔχουσαν ἀπ' αὐτῶν τὰ ἐγκαταλείμματα. καὶ ταῦτα οὖν οἱ ἄλ-
λοις λέγει οὐκ ἐναντιοῦται πρὸς τὰ νῦν εἰρημένα. διαφορὰ γὰρ ἐνταῦθα τῶν παθητικῶν ποιοτήτων
ἐθεάσατο

κατὰ τὸ ζωτικὸν μᾶλλον τῶν ματευομένων λόγων, ἤπερ κατὰ τὸ εἰδητικὸν ἀφορισθεῖσαι διὰ τὴν κίνησιν. Δ

57 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν εἱρμὸν τῆς ἀκριβοῦς θεωρίας, καὶ περὶ τοῦ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ, δεῖ ζητήσασθαι λόγον, ὁπόθεν ταῦτα γίνεται πρώτως, ἆρα διάστασις, ἡ μὲν, στερεά, ἡ δὲ ἀραιοτέρα, τὸ σκληρὸν καὶ μαλακὸν ἐποίησε, καὶ πύκνωσις καὶ μάνωσις, ἢ κενοῦ πολλοῦ ἀπόληψις, ὅπου δὲ συνίζησις καὶ ἀναπλήρωσις τῶν κενωμάτων τὸ διάφορον ἐν ἑκατέροις παρέχεται, ἢ ὕλης πλεονασμὸς καὶ ἔνδεια, ποιεῖ τὸ μὲν, σκληρόν, τὸ δὲ, μαλακόν. ἢ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐπιγεννηματικὴν ποιεῖ τὴν τῶν κατὰ λόγον διαφορῶν τὴν ἰδιότητα. ἆρα οὖν τι πλῆθος τῆς δυνάμεως, καὶ μὴ δυναμένης ἀνέχειν ἑαυτὴν, ἡ ἀντίτυπος σκληρότης ὑφίσταται· ἡ δὲ τοῦ μαλακοῦ, καὶ ἐν τῷ ἀνέχειν τὴν δύναμιν ἑαυτὴν καὶ κουφίζειν μετέωρον οὕτως ἀναλεπτύνει, καὶ ἁπαλωτέραν τὴν σύστασιν ἀπεργάζεται. ἀλλ' οὕτως ἂν τὸ ἐναντίον εἴη συμβαῖνον, ἢ ὅπερ Ἀριστοτέλης βούλεται. οὐ γὰρ ἔτι τὸ μὲν σκληρὸν κατὰ δύναμιν, τὸ δὲ μαλακὸν κατὰ ἀδυναμίαν ἔσται, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἡ μὲν ἀνέχουσα ἑαυτὴν λεπτότης, ἐν δυνάμει ἔσται τοῦ ἑαυτὴν ἀπαίρειν· ἡ δὲ σκληρότης, ἐν ἀδυναμίᾳ τοῦ αὐτοῦ τούτου. βέλτιον οὖν αὐτὴν ταύτην κατὰ τὴν συνοχὴν ἤτοι ὑπερβάλλουσαν ἢ ἐλλείπουσαν, τὸ διάφορον αὐτῶν ἀναλογίζεσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα, τούτῳ συμφωνεῖ καὶ τὸ λέγεσθαι τὸ μὲν σκληρὸν, δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι· τὸ δὲ μαλακὸν, ἀδυναμίαν τοῦ αὐτοῦ τούτου. τὸ γὰρ δυσδιαίρετον ἢ εὐδιαίρετον, κατὰ τὸ τῆς συνοχῆς ὑπερβάλλον ἢ ἐλλεῖπον συνίσταται· τὸ δὲ αὐτὸ ἄν τις καὶ κατὰ τὴν τοῦ εἴδους μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπικράτειαν ἀναλογίσαιτο. σκληρὸν μὲν τὸ τοῦ εἴδους ἀντεχόμενον μᾶλλον· μαλακὸν δὲ, τοὐναντίον ἀφοριζόμενος. μήποτε δὲ κατὰ λόγους διαφόρους ἑκάτερον τούτων ἀποτελεῖται, καὶ κατὰ εἰδῶν τελείαν ἀντίθεσιν, ὥσπερ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν καὶ μανόν. εἴ γε πᾶν μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἔχον, τελείαν ἔχει τὴν οἰκείου εἴδους ἀντίληψιν. ἔστι δέ τινα μαλακὰ κατὰ φύσιν, ὡς ζῷά τινα ὅλα καὶ φυτὰ, καὶ ἐν τοῖς τῶν ζῴων μορίοις ὁ πνεύμων, πῶς ἂν εἴη κατ' ἔλλειψιν εἴδους τὸ μαλακὸν ἀφοριζόμενον; Πῶς οὖν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ E
μαλακὸν κατ' ἀδυναμίαν θεωρεῖ τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, ὥσπερ καὶ τὸ νοσῶδες κατ' ἀδυναμίαν, τοῦ μὴ πάσχειν τι ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων; τὸ γὰρ νοσῶδες αὐτόθεν κατὰ στέρησιν ὑφίσταται καὶ
58 ἔλλειψιν τοῦ εἴδους, καὶ οὐ κατὰ εἶδος ἀντίθετον. Μήποτε οὖν διττὸν εἶδος ἀδυναμίας διὰ τούτων ἐνδείκνυται, ἓν μὲν, τὸ κατὰ στέρησιν, ὡς τὸ νοσῶδες ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων, οὗ δύναμιν ἔχει τὸ ὑγιεινόν· τὸ δὲ κατὰ εἶδος ὑφεστὼς, ὥσπερ τὸ μαλακὸν, ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, οὕτως τὸ σκληρὸν ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, ὡς δὲ χεῖρον ἐν τῇ ἀντιθέσει τὸ μαλακὸν, κατὰ τὴν ἀδυναμίαν ἀφορίσθη. ἆρα οὖν καὶ τὸ ὑγιεινὸν ἀδυναμίαν εἴποιμεν ἔχειν τοῦ πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων; ἢ οὐκ ἄν τις ἀδυναμίαν καλέσειε τὸ, διὰ δυνάμεως ὑπερβολὴν τι ὄν; τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν, ἅτε μὴ ἔχον τὰ περὶ μαλακῷ προσήκοντα εἴδει ὄντι, οὐδὲν ἄτοπον ἀδυναμίαν ἔχειν τὴν κατὰ ἑτερότητα· τὸ δὲ ὑγιεινὸν μὴ ἔχον τὰ τοῦ νοσώδους κατὰ στέρησιν ὑφεστηκότα, οὐκ ἂν λέγοιτο ἀδυναμίαν ἔχειν. ὅπως δ' ἂν ἔχοι, δῆλόν ἐστιν, ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἐστιν ἥτε δύναμις καὶ ἡ ἀδυναμία. τοῦ γὰρ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, δύναμις μὲν τὸ σκληρὸν, ἀδυναμία δὲ τὸ μαλακὸν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τοῦ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι ἀνάπαλιν. οὐκ ἐκ ταὐτομάτου δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τέλει τῶν τοιούτων δυνάμεων τοιαῦτα παραδείγματα τέθεικεν, ἀλλὰ δὴ βουλόμενος καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν παραδηλῶσαι, ὅτι ἔσχαται ἐν τῇ φύσει τῶν δυνάμεών εἰσι, τὰ ἔσχατα τῶν ὄντων διακληρωσάμεναι.

Τρίτον δὲ γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. ἕως τοῦ, ὥστε πάθη μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα, ποιότητες δὲ οὔ.

59 Γένος τρίτον πάλιν λέγει ποιότητος, ἀντὶ τοῦ εἴδους τῷ γένει χρησάμενος· ἢ καὶ κυρίως γένος Z
εἰπών. καὶ γὰρ μὴ τὸ ἀνωτάτω γένος ἐστὶν, ὥσπερ ἡ ἁπλῶς ποιότης ἢ τὸ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ γένος εἰς εἴδη οἰκεῖα διαιρούμενον. γένος δὲ τῶν ὑπαλλήλων λεγομένων γενῶν, εἰς δύο διαιρεῖ τὸ τρίτον τοῦτο γένος, εἴς τε τὰς παθητικὰς ποιότητας καὶ τὰ πάθη, οἷς κοινὸν μέν ἐστι τὸ ποιὸν ὁπωσοῦν. ποιὰ γὰρ καθ' ἑκάτερον λέγεται τὰ ἔχοντα, καὶ ἔτι μέντοι τὸ πάθος. κοινὸν δὲ τὸ ἐν ἑκατέρῳ τούτων διαφόρως θεωρεῖσθαι τὸ πάθος, ἢ ὡς πάθος ἐμποιοῦν τῇ αἰσθήσει, ὥσπερ ἡ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ, καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφήν. ἢ ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινόμενον, ὥσπερ ὠχρότης τοῖς φοβηθεῖσι, καὶ ἔρευθος τοῖς αἰδεσθεῖσιν ἐγγίνεται. ἰδία δὲ τῆς παθητικῆς ποιότητος πρὸς τὸ πάθος διάκρισις, ἣν ἐφεξῆς ὁ Ἀριστοτέλης ἐπάγει. καὶ γὰρ ὅσα μὲν ἀπὸ δυσκινήτων παθῶν καὶ παρωνύμων τὴν ἀρχὴν εἴληφε, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ὥσπερ ἡ κατὰ φύσιν ὠχρότης, ἢ μελανία, ἢ διὰ νόσον μακρὰν καὶ καύματος συνέχειαν γενόμεναι. ὠχρίαι γὰρ οὗτοι καὶ μέλανες, ὥσπερ οἱ κατὰ φύσιν λέγονται. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως διαλυομένων, καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, ὥσπερ ἡ ἀπὸ φόβου ὠχρότης, ἢ τὸ ἀπ' αἰδοῦς ἔρευθος, ταῦτα πάθη μέν ἐστι, καὶ κατὰ τοῦτο ὁπωσοῦν ποιοὶ οἱ μετέχοντες,

καθάπερ

A τῆς δυνάμεως ταύτης εἰς ἐντελέχειαν ὁδεύει, καὶ ἐν μεταλήψει λόγων, ἤ τις οὐκ ἐν ἄλλῳ παραγίνεται, ἢ ἐν τῷ δυναμένῳ δέχεσθαι. οὐ γὰρ πᾶν εἶδος εἰς τὸ τυχὸν ἐγγίνεται, ἀλλὰ τὸ δυνάμενον παραγίνεσθαι εἰς τὸ ἐπιτηδείως ἔχον ὑποδέχεσθαι. καὶ ἐν τῇ ψυχῇ δὲ καὶ ὅποι φύσεως ἐφάπτεται τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀφωρισμένη, κατὰ τοσοῦτον τὴν δύναμιν θεωρεῖται. ὀρθῶς ἄρα λέγεται, ὡς ἡ δύναμις αὕτη διαφερόντως τὴν τῆς φύσεως οὐσίαν συμπληροῖ. καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως ἐνταῦθα τὸ ὅλον τοῦτο, φυσικὰς δυνάμεις τὰς δευτέρας ποιότητας ἀφορίζεται, ὡς τῆς τε δυνάμεως ταύτης ἐν τῇ φύσει κυρίως ἀφωρισμένης, καὶ οὐδὲ ἄλλως νοουμένου τοῦ ἑτέρου, ἢ ὅπερ ἐστὶ θατέροις. καὶ ἐν παντὶ δὲ τῷ κόσμῳ εἴ τις προάγεται γένεσις, οὐκ ἄλλως ἢ διὰ τῆς δυνάμεως εἰς οὐσίαν προάγεται καὶ ἀποτελεῖται, ἢ τῇ ὕλῃ ἐν τῷ δέχεσθαι τὸ εἶδος διὰ δυνάμεως, εἰς αὐτὸ παραγίνεται· αὕτη δὲ, ἢ δι' ἑαυτῆς ἱκανή ἐστι προβιβάζεσθαι, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτοκινήτου ψυχῆς, ἢ ῥᾳδίως εἰς τὸ τέλεον ὑπὸ τῆς ἐνεργείας προάγεται. ἀλλὰ τοιαύτη μέν τις καὶ ἐν τούτοις ἡ δύναμις τὴν ἑαυτῆς ὑπόστασιν ἐκληρώσατο. ἐπιστημονικωτέρους δὲ ἂν εἴη καὶ τὰς δόξας ἀναζητεῖν, τὰς περὶ τῆς τοιαύτης δυνάμεως τῆς κατ' ἐπιτηδειότητα, εἴτε ἐν ποιότησιν αὕτη φυσικῶς θεωρεῖται, εἴτε ἐν οὐσίαις, εἴτε ἐν ἄλλῳ ὁτῳοῦν ἑτέρῳ γένει τῶν ὄντων. Ἆρ' οὖν ἀπὸ τῆς ὕλης τὴν δύναμιν, καὶ ἡ δύναμις αὕτη ὥς τινες οἴονται, 55
ἢ αὐτὴ ἡ ὕλη τὴν δύναμιν, ὡς ἄλλοις δοκεῖ, ἢ τοῦτο ἄτοπον. ὅτε γὰρ ἐπιζητεῖται εἶναι αἰτίαν ἡ ὕλη ἀφ' ἑαυτῆς, ἀνθ' ἐκείνης οὖσα ταύτῃ, ὅτι οὐσίαν ἐνδίδωσιν ἐκ τῆς ἐπιπλοκῆς τοῦ ὄντος, ὅτι δυνάμεως ἀρχὴν, παντελῶς οὖσα ἀδύναμος, ὅτι ποιότητος ἀφορμὴν, ἄποιος οὖσα καθ' ἑαυτήν· ἀλλ' ὅτι ἔχει τι γόνιμον, ἐστερημένη παντὸς, καὶ ἐν ἐνδείᾳ οὖσα καὶ πενίᾳ καθ' ἑαυτήν. ἀλλ' οὐδὲ ἡ χρῆσις ὕλης τὸ δύναμιν τῆς παντὶ ἀρχέτου, οὐδὲ πλεονασμὸς τοῦ πρώτου ὑποκειμένου, τοῦ μηδεμίαν ἐχούσης διαφορότητα ἐν ἑαυτῷ, οὐδὲ ἔκτασις, ἢ συστολὴ, ἢ μάνωσις, ἢ πύκνωσις, τῆς ἀπεστερημένης πάσης κινήσεως ὕλης,
B ὅτι ἄλλο οὐδὲν τῶν περὶ τὴν ὕλην ἐπιτεινομένων αἴτιον γίνεται τῆς τῶν δυνάμεων ὑποστάσεως. εἴδους γὰρ θεωρεῖται προϋποκατασκευή τις ἡ δύναμις αὕτη, οὐκ ἀχρείων τινῶν χρῆσις. ἀλλὰ μὴν, οὐδὲ τὸ εἶδος, καθόσον ἐστὶν εἶδος, καὶ ἕστηκεν ἐν τῇ οἰκείᾳ τελειότητι καθ' ἑαυτὸ, οὐκ ἂν ταύτῃ γε τῇ οὐσίᾳ παράγει τὴν δύναμιν. τέλεον γὰρ καὶ ὅλον ὑπάρχον ἐν ἑαυτῷ, περιέχει τὴν κατὰ ἀφωρισμὸν εἰδῶν, ὑφισταμένων δυνάμεων. λείπεται τοίνυν ἀπὸ τῆς συνόδου τούτων, ὕλης τε καὶ εἴδους, ἢ τῶν ἀνάλογον ἐχόντων πρὸς ὕλην καὶ εἶδος ὑφίστασθαι τὴν τοιαύτην δύναμιν. ἐν οὖν τῇ ὕλῃ συνίσταται ἡ δύναμις ἀπὸ τοῦ εἴδους, κατὰ τὴν ἀμυγῆ τῶν λόγων μετουσίαν, ὅταν προΐῃ τις ἀπ' αὐτῶν πρόδρομος ἐπιτηδειότης, ὡς εἶναι μὲν τὴν μετουσίαν ὑποδοχὴν τῆς ἕξεως· ἡ δὲ ὑποδοχὴ τῆς ἕξεως, προφέρει εἰς ἐνέργειαν, κἂν τὸ σῶμα δὲ, κἂν ἡ ψυχὴ τὴν ἐπιτηδειότητα δέχηται ταύτην, ταῦτα πάντα σώζει τὴν πρὸς τὴν ὕλην ἀναλογίαν, καθ' ἣν πρὸς τὰ τελειότερα ἑαυτῶν ὡς πρὸς εἶδος συνταττομένη, κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἑαυτῆς ὑπόστασιν, ἐπιτηδειότητα ἔχει πρὸς τὴν τελειοτέραν μετουσίαν. τὰ γὰρ ἐν γενέσει ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλεον προκόπτοντα, τὴν τῆς ὑποδοχῆς τῆς ἕξεως πρώτην ἐπιδεδεγμένα, εἶτα τῆς τελειοτέρας μεθέξεως ἀντιποιοῦνται, τοῦ μὲν μετεχομένου, μένοντος, τοῦ δὲ μετέχοντος, ὅλον ἅμα τὸ εἶδος μὴ δυναμένου καταδέξασθαι, ἄλλην πρὸς ἄλλης ἀεὶ μέθεξιν ἀτελεστέραν πρὸς τελειοτέρας ὑποδέχεσθαι. κατ' ἀναλογίαν δέ τινα καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος δυνάμεων, αἵ τινες νοεραί τε εἰσὶ καὶ καθαρῶς ἀσώματοι, τὴν ἐπιτηδειότητα ταύτην θεωρήσωμεν. σαφὲς οὖν ἐκ τούτων γέγονεν, ὡς καὶ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ τὸ κοινὸν ζῶον ἐνυπάρχουσι. καὶ ὅπως ἔν τε τῷ ποιῆσαι καὶ ἐν τῷ παθεῖν, ἢ μὴ παθεῖν ἁπλῶς, οὕτως θεωροῦνται κατὰ κοινήν τινα μετουσίαν. οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἐπ' ἄμφω ῥοπῆς αὐτῶν πρός τε δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ῥᾳδίως καταφαίνεται. διότι γὰρ
Γ συμμίγνυται τὰ ὡς ἐν ὕλης τάξει ὑποκείμενα πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν λόγων ἀφορισμοὺς, διὰ τοῦτο ἡ ἀπὸ τοῦ λόγου κατιοῦσα μοῖρα, ἀμφίβολος γίνεται, πρός τε δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν ἐπίσης ἐπικλίνουσα. καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα τὰ εἰωθότα λέγεσθαι περὶ τῆς τοιαύτης φυσικῆς τάξεως τῶν δυνάμεων, πρόδηλα τοῖς διακριβωμένοις αὐτὰ τῆς ἐπιστήμης μετιοῦσιν, ἐπειδὴ καὶ μεταβολὴ θεωρεῖται κατὰ τὰς φυσικὰς δυνάμεις. ἐν γὰρ τῷ προάγεσθαι καὶ ὁδεύειν, ἐπὶ τὸ τέλεον αὐταὶ θεωροῦνται. καὶ τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχει ταύταις, διὰ τὸ προβιβάζεσθαι ἀεὶ τὰς ἐπιτηδειότητας τῆς φύσεως. Ἐπιστάσεως δ' ἂν εἴη ἄξιον, μήποτε ταῦτα μὲν 50
περὶ τὰ σύνθετα, καὶ μετεχόμενα τῶν δυνάμεων πρώτως ὑφέστηκεν, αὗται δὲ αἱ δυνάμεις, οὐδὲν τοιοῦτον πάσχουσιν. ἤδη γὰρ ἔχουσι εἶναι ἀπὸ τῶν ἰδίων μετουσίαν· ἢ μᾶλλον τὰ μετέχοντα τῶν δυνάμεων, αὐτὰ καθ' αὐτὰ ἀδύνατα ὄντα, οὐδὲ μεταβολὴν τὴν ἐπὶ τὸ τέλεον, οὔτε προβιβασμοὺς ἐπιδέχεται, κατὰ δὲ τὰς φυσικὰς δυνάμεις, ἔχει ταῦτα, αἵ τινες διά τε τὴν ὑλικὴν ἔνδειαν, καὶ τὴν πρὸς τὸ τέλεον εἶδος ἀνάτασιν, τόν τε προβιβασμὸν τοῖς μετέχουσιν ἑαυτῶν παρέχονται, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ τέλεον μεταβολὴν, καὶ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κίνησιν.

μις, τούτου καὶ ἀδυναμία, ἀλλὰ τοῦ μὲν ποιῆσαι, δύναμις, τοῦ δὲ παθεῖν, ἀδυναμία. καὶ τοῦτο Δ
ἀναγκαίως. ὅτῳ γὰρ δύναμις ὑπάρχει τινός, τούτῳ καὶ ἀδυναμία παρακολουθεῖ τοῦ ἐναντίου,
καὶ οὐ διώρισται ταῦτα χωρίς, ἀλλὰ συμφέρεται εἰς ταὐτὸ τοῖς λεγομένοις μόνοις διακρινόμενα,
καὶ ταῖς ἐπὶ τὰ διαφέροντα τῆς ἐπινοίας ἀναφοραῖς. ὁ γὰρ πυκτικός, δύναμιν ἂν ἔχοι τοῦ πλήτ-
τειν, καὶ αὐτὸς δυσπλήκτος ὤν, δύναται μὴ πλήττεσθαι, καὶ ἀδυναμίαν ἔχει πρὸς τοῦτο. ἔτι δὲ
οἶμαι ῥητέον, ὅτι καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν, ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάττεται κατηγορίαν, καὶ αἱ
δυνάμεις καὶ ἀδυναμίαι οὐ κωλύονται αἱ τοιαῦται, αἵτινες πρὸς τὸ ποιῆσαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ παθεῖν,
ὥσπερ καὶ αἱ ἕξεις καὶ στερήσεις ἐν ταῖς αὐταῖς εἰσι κατηγορίαις. καὶ ἔστιν ἡ μὲν δύναμις τοῦ ποιῆσαι
50 καὶ μὴ παθεῖν, ἐν τῷ ὑγιαίνοντι· ἡ δὲ ἀδυναμία τοῦ μὴ ποιῆσαι, ἀλλὰ παθεῖν, ἐν τῷ νοσοῦντι. Ἀλλὰ
πῶς ὁ Ἀριστοτέλης εἶπεν, ὅτι δρομικοὶ λέγονται, οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιῆ-
σαί τι ῥᾳδίως; τὸ γὰρ μηδὲ ὅλως αὐτοὺς διακεῖσθαι, ἄτοπον ὑπονοεῖν. ἔχουσι γὰρ τοῦ πῶς ἔχοντος διά-
θεσιν. ἢ κατὰ μὲν τὴν τοῦ εἴδους διάθεσιν τοῦ τελείου οὐ διάκεινταί πως, οὔτε ὡς εὐκίνητον, οὔτε ὡς
μόνιμον ἐχόντων τὴν διάθεσιν· κατὰ δὲ τὴν ἐπιτηδειότητα, διάκεινται. πρὸς ἐκεῖνο οὖν τὸ σημαινόμενον
λέγονται μὴ διακεῖσθαι. ἢ μᾶλλον ῥητέον, ὅτι οὐ κατὰ τὸ διακεῖσθαι ὅλως τὸ τοιοῦτον εἶδος χαρακτηρί-
ζεται, κἂν διακείμενον πάντως τυγχάνῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ ῥᾳδίως ἔχειν τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ ποιῆσαί
τι, ἢ μὴ παθεῖν. ἀλλ' εἰ ὁ πυκτικὸς ποιός, πῶς οὐχὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ ποιητικὸς ἔσται ποιός,
ἀλλὰ δοκεῖ πρός τι εἶναι τὸ ποιητικόν; ἢ εἰ μὲν κατὰ δυνάμεις λέγοιτο τὸ ποιητικούς, ποιότης
ἂν εἴη κατὰ τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ποιότητος τὸ ἐν τῇ δυνάμει θεωρούμενον, ὥσπερ καὶ τὸ πυ-
κτικούς· εἰ δὲ κατ' ἐνέργειαν, καθόσον μὲν διατίθησι τὴν ψυχήν, ποιότης ἂν εἴη, καὶ ἐν τῷ περὶ
τετάρτῳ τῆς ποιότητος εἴδει τετάξεται· καθὸ δὲ ποιεῖ, οὐχ ὑπὸ τὰ πρός τι, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τὸ
ποιεῖν ἀναχθήσεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων, οὐκ αὐτῶν αἱ ἰδύσεις, ἀλλὰ τῶν ἔξωθεν προσιόντων, τὸ E
συντυχὸν ἀποτέλεσμα, ὅπερ εἴδους ἦσαν ἐκεῖναι ποιητικαί. τὸ δὲ ῥᾳδίως, οὐ τὸ κοινῶς ἐπι-
τήδειόν ἐστιν, ὡς εἴρηται πρότερον· οὐδέπω γὰρ ἔχει τοῦτο ῥᾳστώνην εἰς ἀπεργασίαν, ἀλλὰ τὸ προ-
κοπὴν ἔχον τινὰ εἰς τὸ πρόσω. αὕτη δέ ἐστιν ἡ πρὸ τοῦ εἴδους καταδεικτικὴ τοῦ τελείου λόγου,
51 καὶ οἷον μέρος μέν τι αὐτοῦ παρασπασαμένη, τὸ δὲ ὅλον, οὔπω ἔχουσα. Ἀλλὰ διατί τὴν τοῦ παθεῖν
τι, οὐκέτι δύναμιν, ἀλλ' ἀδυναμίαν ἔφη εἶναι; ἢ αὐτὸς ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ τοῦτο διέλυσε, διελὼν
τὰ μέν, ἐν τῷ ποιεῖν, τὰ δέ, ἐν τῷ παθεῖν, καὶ τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ ἐν ἑτέρῳ, ἢ ᾗ ἕτερον ποιεῖν ἀφορίσας· τὸ
δὲ πάσχειν, τὸ ὑφ' ἑτέρου πάσχειν, ἢ ᾗ ἕτερον. κοινότερον μέντοι δύναμις ἐπ' ἀμφότερα ταῦτα διατέ-
ταται. ἰδίως δὲ τὴν ἀδυναμίαν ἀπολογίζεται εἶναι ἐν τῷ πάσχειν. ἀλλὰ πῶς τὴν ἀδυναμίαν ἐν τῷ πάσχειν
ἔθετο; εἰ γάρ τις ἐπαλλάττων προσβιάζοιτο τὴν τοῦ πάσχειν δύναμιν ἀδυναμίαν εἶναι τοῦ ποιεῖν, ὥσ-
περ τὴν τοῦ ποιεῖν δύναμιν, ἀδυναμίαν εἶναι τοῦ πάσχειν, ἔχει τι ἀμφισβητεῖν· ἢ κοινότερον μὲν
ταῦτα ἐναλλάττεται ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἐπὶ τὰ ἕτερα. κυρίως μέντοι ἡ μὲν δύναμις, ἐπὶ τοῦ ποιῆσαί
τι, ἢ μὴ παθεῖν ἁρμόττει· ἡ δὲ ἀδυναμία, ἐπὶ τοῦ παθεῖν. τῶν μὲν γὰρ βελτιόνων, εἰσὶν αἱ
52 δυνάμεις, ὧν καὶ ἡ φύσις ἐξ ἀρχῆς· τῶν δὲ χειρόνων, αἱ ἀδυναμίαι. Ἀλλὰ εἰ αἱ ἀδυναμίαι στερήσεις,
αἱ δὲ στερήσεις οὐκ ἔχονται, πῶς οὖν ἔφη ἔχειν ἀδυναμίαν τοῦ πάσχειν; ἢ τὸ ἔχειν ἀδυναμίαν κα-
ταχρηστικώτερον εἴρηται, ἀντὶ τοῦ ἐστερῆσθαι δυνάμεως. ἢ ἐπειδὴ συνεῖσιν αἱ ἀδυναμίαι ταῖς δυνά-
μεσιν· ἡ τε ὑγεία, δύναμιν ἔχει τοῦ ποιῆσαι τὰ ὑγιεινά, καὶ ἀδυναμίαν, τοῦ παθεῖν τὰ νοσώδη· διὰ τοῦτο
53 οὐδὲν ἄτοπον ἔχεσθαι καὶ τὰς ἀδυναμίας ὡς συνυπαρχούσας ταῖς δυνάμεσιν. Ἀλλὰ πῶς τὸ μα-
λακὸν κατὰ ἀδυναμίαν ἀφωρίσατο τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι, εἴπερ ἡ μὲν ἀδυναμία, στέρησίς ἐστι, τὸ δὲ μαλα-
κόν, εἶδός τί ἐστιν, ὥσπερ καὶ τὸ σκληρόν; ἢ δυνατὸν τὸ αὐτὸ καὶ ὡς εἶδος θεωρεῖσθαι, ὅταν κατὰ τὸ εὐδιαί-
ρετον λαμβάνηται, καὶ ὡς ἀδυναμίαν τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι; μετὰ δὲ τὰς ἐνστάσεις καὶ διαλύσεις, καιρὸς Z
ἂν εἴη καὶ ἐμοὶ τὰς νοερωτέρας τοῦ Ἰαμβλίχου ἐπιβολάς, περὶ τῆς φυσικῆς ταύτης δυνάμεως παραγρά-
54 φειν, τίς τέ ἐστι λεγομένη, καὶ ἐν τίσι θεωρεῖται τῶν ὄντων. Ἔστι δὲ καθόλου τοῦτο τὸ γένος πᾶσιν ὑπάρ-
χον τοῖς ὁπωσοῦν τελειουμένοις. οὐ γὰρ ὅλως ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον παράγεταί τι, εἰ μὴ
μέση δύναμις παρείη, ἐπιδιδοῦσα μὲν τὸ ἐνδεὲς εἰς τελείωσιν, δεχομένη δὲ τὴν ἀναπλήρωσιν ἀπὸ
τοῦ τελειοτάτου. συναγωγὸς οὖν ἐστι τῶν ἄκρων, καὶ ὁδὸν παρέχει τὴν ἀπὸ τῶν ὑποδεεστέρων
ἐπὶ τὰ κρείττονα, καὶ παρασκευὴν ἐντίθησι καὶ ἀφορμὴν εἰς τελείωσιν, μοῖράν τέ τινα προεί-
ληφεν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, καὶ οἷον ἔλλαμψίς τις ἐστὶν ἀπὸ τῆς τελείας οὐσίας καὶ ἕξεως, καὶ προθέρ-
μανσίς τις, ὡς ἐλλυχνίου πρὸ τῆς τοῦ πυρὸς θερμότητος. καὶ εἴδους δὲ μετρία, μετουσία ἀφορι-
ζομένη κατὰ μέτρα, καὶ οὐχ ὅλη παροῦσα, νοείσθω ἡ τοιαύτη δύναμις· τοιαύτη δὲ οὖσα, ἐν ταῖς
ψυχαῖς θεωρεῖται ταῖς μερικαῖς. ὅταν γὰρ ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς ἀπὸ τοῦ χωριστικοῦ τελειοῦται, δύ-
ναμίς ἐστιν ἡ προάγουσα τὸν νοῦν τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ νοερὸν εἶδος, καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν νόη-
σιν. διαφανὴς δὲ μάλιστα ἐστὶ κατὰ τὴν φύσιν. τὰ γὰρ ἔργα τῆς φύσεως ἐν κινήσει ἐστίν, ἤ τις ἐκ

τῆς

A τὴν ἕξιν ἢ τὴν διάθεσιν. Ἀλλὰ διὰ τί φασὶν ὁ κατὰ δύναμιν τοῦ κατ' ἐπιτηδείαν διοίσει; ἢ ποιοὶ ἢ κα-
τὰ μὲν ποιοί, οὐδὲν διοίσουσιν ἀλλήλων; ἐπίσης γὰρ αὐτοῖς πάρεστι τὸ γένος. καθόσον μέντοι εἴδη
ποιοτήτων διαφέρουσιν καὶ τετμημένα, κατὰ τοῦτο διοίσει ταῦτα ἀλλήλων. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν
ἄλλων πάντων κατ' εἶδος ἑτερότης τῶν εἰδῶν, ταῖς εἰδητικαῖς διαφοραῖς, ἀλλ' οὐ ταῖς γονικαῖς κοι-
νότησι περιλαμβάνεται. Ἀλλ' οὐδὲ διαφορά φησι ποιότητος αὕτη, εἰ ὁ μὲν μελετήσας ἔχει, ὁ δὲ, φύσει.
ἀλλ' ἔξωθεν ἡ διαφορά, κατ' αὐτὸ δὲ τὸ εἶδος τοῦ πυκτικοῦ, πῶς; πρὸς ὃ ῥητέον ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς μελέτης
προκοπὴ προάγουσα τὴν φυσικὴν δύναμιν, ἐπὶ τῷ ἐγγυτέρῳ τοῦ εἴδους προχωρεῖν, ἀθρόως ἐπὶ τὸ
τέλειον πως οὖσαν ἔχει τὴν ἕξιν ἄλλην οὖσαν παρὰ τὴν φυσικὴν κατασκευήν, εἴπερ ἡ μέν, τελεία, ἡ δέ, ἀτε-
λής, ὥσπερ ὁ χαλκὸς ὁ ἐπιτήδειος πρὸς ἀνδριάντα κεχώρισται τοῦ ἀνδριάντος· οὕτω δὴ καὶ ὁ πυκτι-
κὸς τοῦ πύκτου διαφέρει. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ποιῶν τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης καὶ τῆς φυσικῆς δυνάμεως,
διώρισται τὰ ὀνόματα, καὶ ὁ μέν, πύκτης καλεῖται, ὁ δέ, πυκτικός. ἐπὶ δὲ τῆς τέχνης αὐτῆς, καὶ τῆς
φυσικῆς δυνάμεως συμπέπτωκε τὰ ὀνόματα, πυκτικοὶ γὰρ ἄμφω καλοῦνται, διότι πολλὰ πράγμα-
τα οὐκ ὠνόμασται, καὶ ἄλλο γε ἄλλο εἶδός ἐστι, τὸ μέν, ἀτελοῦς, τὸ δέ, ἐκ μελέτης καὶ τέχνης παραγινό-
μενον, ὅθεν ὁ Ἀριστοτέλης οὐ διακεῖσθαι λέγει ἕξεις τὰς κατὰ δυνάμεις. εἰ δὲ τῷ διακεῖσθαί πως φησὶ λέ-
γεται τὸ κατὰ δυνάμεις, οὐχ ὅτι μὴ διάκεινταί πως κατὰ τὸ κοινότερον τῆς διαθέσεως σημαινό-
μενον, ἀλλ' ὅτι μὴ οὕτως διάκεινται, ὡς οἱ ἐξ ἀσκήσεως τέλειοι. ἔσται οὖν ὁμώνυμον τὸ διακεῖσθαι
ἀπὸ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, οὐκ ἀφ' ὧν ἔχουσιν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἕξουσι προονομαζομένοις. εἰ δὲ τοῦτο
οὕτως ἔχει, θεωρεῖταί τις κατ' αὐτὸν τὸν λόγον τῆς ποιότητος τούτοις διαφορά, καὶ οὐκ ἔξωθεν
ἡ προσθήκη νοεῖται τῶν ἐν δυνάμει πρὸς τὰς ἕξεις, ἀλλ' ἡ τὸ ἀτελὲς καὶ τέλειον, καὶ ἀμόρφωτον καὶ
μεμορφωμένον, καὶ αὐτὸ δέον εἰς τὰς μεθέξεις τῶν εἰδῶν. καὶ ἀνάπαλιν ἐν ταῖς μεθέξεσι τῶν εἰδῶν θεω-
B ρουμένοις, ταύτῃ διέστηκε ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς ταύτην εἴρηται τὴν ἀπο-
ρίαν. Ἄξιον δὲ ἔτι μοι δοκεῖ ζητήσεως, πῶς τὸ ἀτελὲς καὶ τέλειον, εἴδει διεστήκασιν ἀλλήλων. εἰ γὰρ 47
τοῦτο, ἐπειδὴ ἀτελὲς οὐ μόνον κατὰ τὴν φυσικὴν ἐπιτηδειότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ ταύτης με-
ταβολήν, καὶ τὴν εἰς τὸ εἶδος προκοπὴν τοῦ ἀτελοῦς οὔσης ἐν κινήσει, τῇ ἐπὶ τὸ εἶδος θεωρου-
μένον, ἔσται καὶ ἐκεῖ εἰδητικὴ διαφορά. ὅλως δέ, πῶς τὸ ἀτελοῦς ἐν ἄλλῳ εἴδει τεθεῖναι δυνατόν,
πρῶτον μὲν τοῦ εἴδους πανταχοῦ κατὰ τὸ τέλειον θεωρουμένου; τὰ γὰρ εἴδη τοῦ ζῴου διαιρούμενοι,
ἀνθρώπους λέγομεν καὶ ἵππους. ἔπειτα διπλασιασθήσεται τὰ εἴδη οὕτως, καὶ καθ' ἕκαστον
εἶδος, τὸ μέν, τέλειον ἔσται, τὸ δέ, ἀτελοῦς. Μήποτε οὖν οὐχ ὡς ἀτελοῦς πρὸς τέλειον δεῖ τὴν τοιαύ-
την διαφορὰν λαμβάνειν τὰ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει περιεχόμενα, οὐδὲ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν δύ-
ναμιν, ὡς ἀφ' ὧν ἕξουσι χαρακτηρίζοντας ἐν ἄλλῳ εἴδει τιθέναι, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ τοῦ δυνάμει καὶ
τοῦ τοιούτου ἀτελοῦς, κατὰ οἰκείαν τινὰ τὴν τοιαύτην τελειότητα ἐν εἴδει ἀφωρισμένῳ ἑστῶτος.
ὅρῳ γάρ τινι καὶ ἡ ἐπιτηδειότης περιέχεται, καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὸ εἶδος θεωρεῖ-
ται. ἀόριστος γὰρ ἐκείνη καὶ ἄπειρος, καὶ οὐ δυναμένη κατὰ τὸ εἶδος ἀφορίζεσθαι. ἡ μέντοι ἐν
τῷ χαλκῷ πρὸς τὸν ἀνδριάντα ἐπιτηδειότης, ὅρος τίς ἐστι καὶ εἶδος τῷ τοῦ χαλκοῦ εἴδει συνυ-
πάρχον. διό γε ποιότης ἐστί, καὶ ποιοὶ κατ' αὐτὴν οἱ ἔχοντες λέγονται, κἂν μὴ εἰς τὸ ἐνέργειαν τε-
λειωθῶσιν. Ἄλλοι δὲ τὴν φυσικὴν ταύτην δύναμιν ὡς τὸ δυνάμει τῆς ὕλης ἐκδεχόμενοι, ἀπο-
ροῦσι πῶς ποιότης ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀποίου ὕλης. καίτοι ἄλλη μὲν ἡ φυσικὴ δύναμις, ἄλλο δὲ τὸ τῆς
ὕλης δυνάμει. ἡ μὲν γάρ, πρόεμφασις τοῦ εἴδους ἐστίν· ἡ δέ, στέρησις, καὶ οὔπω ἐπιτηδειότης, ἀλλὰ
καὶ ταύτης ἔτι λειπομένη. Ἀναμνησθῶμεν δὲ καὶ ὅτι φυσικὴν ταύτην δύναμιν εἶπεν ὁ Ἀριστο-
τέλης, τὴν ἤδη προηγουμένην, εἰς τὸ ῥᾳδίως τι ποιῆσαι ἢ παθεῖν. Ὁ δὲ Εὔδωρος αἰτιᾶται, 48
Γ ὡς περὶ προτέρῳ ταὐτὸν ὂν τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ποιότητος. αἱ γὰρ φυσικαὶ δυνάμεις, εἰ μὲν εὐμε-
τακίνητοι τύχωσι, διαθέσεις ἔσονται· εἰ δὲ μόνιμοι, ἕξεις. τοῦτο δὲ οὐκ ὀρθῶς εἴρηται, τοῦ Ἀριστοτέ-
λους ἐν μὲν τοῖς προτέροις, ἀρετὰς καὶ ἐπιστήμας λαβόντος, ἅπερ εἰ καὶ φύσει τις ἔχει, ἀλ-
λὰ δεῖται καὶ τῆς ἀπ' ἄλλων διδασκαλίας καὶ μαθήσεως· ἐν δὲ τοῖς δευτέροις ἔταξε, τὰ μηδὲ δι-
δασκάλου δεόμενα, ἀλλὰ φύσεως μόνης ἠρτημένα. διώρισται οὖν ἄμφω, τὸ μέν, τῇ κατ' ἐνέργει-
αν τελειότητι, τὸ δέ, τῇ εἰς ἐπιτηδειότητα παρασκευῇ. Ἄξιον δὲ ἐπιστάσεως εἶναι καὶ τοῦτό φασι, 49
μήποτε πολλὰ διαφέροντα συλλαβὼν ὑπήγαγεν ὑφ' ἓν εἶδος τοῦτο τῆς ποιότητος. ἐπεὶ γὰρ εἰ-
σιν αἱ μέν, ἐν τῷ ποιῆσαι δυνάμεις, αἱ δέ, ἐν τῷ μὴ ῥᾳδίως παθεῖν, αὗται μὲν εἰκότως μένουσιν
ἐν τῷ δυνάμεις εἶναι· αἱ δὲ κατὰ τὸ πάσχειν θεωρούμεναι, κατὰ ἀδυναμίαν μᾶλλον θεωροῦνται. πῶς οὖν
ταῦτα τοσοῦτον ἀλλήλων διαφέροντα, εἰς ἓν τάξομεν, καὶ τὰς ἀδυναμίας ὁμοῦ ταῖς δυνάμεσι
συναριθμήσομεν; πῶς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ δύναμιν ἢ ἀδυναμίαν, τοὺς οὕτως ποιοὺς ἐπονομά-
ζει; τῶν γὰρ ἐναντίων δεκτικὸς εἴη ἄν τις κατὰ τὸ αὐτό. ἐναντίον γὰρ ἡ δύναμις τῇ ἀδυναμίᾳ. ἢ
οὐ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ αὐτὸ γίνεται ἡ ἐναντίωσις, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον; οὐ γὰρ οὐκ ἔστι δυνα-

τὸ μαλακὸν ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ διαιρεθῆναι, δύναμιν ἔχει τὸ μὲν, τοῦ πάσχειν, τὸ δὲ, τοῦ διαι- A
ρεθῆναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ δυσπαθὲς τοῦ εὐπαθοῦς τελειότερον, καὶ τὸ ὑγιὲς τοῦ νοσώδους μᾶλλον κατὰ
43 φύσιν, διὰ τοῦτο δὴ, τοῖς μὲν, τὴν δύναμιν, τοῖς δὲ, τὴν ἀδυναμίαν ἀποδίδωσιν. Οὐκ ἐπὶ πάντων
δέ ἐστιν ὀνόματα κείμενα οἷς χωρίζεται ἡ ἐπιτηδειότης τῆς ἐνεργείας· ἐπὶ μὲν τοῦ πυκτικοῦ καὶ πύκτου καὶ
δρομικοῦ καὶ δρομέως κεχώρισται τὰ ὀνόματα, γραμματικὸς δὲ καὶ μουσικὸς, καὶ ὁ τὴν ἐπιτηδειότητα
μόνην ἔχων λέγεται, καὶ ὁ ἤδη κατ' ἐνέργειαν. καὶ τοῦτο δὲ ἐπισημαντέον, ὅτι καὶ λέγεται τοῦτο τὸ κατὰ
δύναμιν εἶδος ποιότητος, ἀλλ' ὄνομα ποιότητος οὐκ ἔστιν, ἀφ' ἧς καλεῖται ὁ κατὰ δύναμιν ποιός.
οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς πυκτικῆς ὁ πυκτικὸς ὠνόμασται. διότι πυκτικὴ μέν ἐστιν, ἡ τοῦ πυκτεύειν τέχνη· ὁ δὲ πυκ-
τικὸς, οὔπω ἔχει τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλ' εἰ χρὴ σημῆναι τὰ εἴδη ταῦτα τῆς ποιότητος ἀκατονόμα-
στα ὄντα, διὰ λόγου σημαντέον αὐτά. ἡ γὰρ πρὸς δρόμον ἐπιτηδειότης, αὕτη ἐστὶν ἡ ποιότης, ἀφ'
ἧς ὁ δρομικὸς λέγεται. καὶ ἡ πρὸς τὸ πυκτεύειν ἐπιτηδειότης, αὕτη ἐστὶν ἡ ποιότης, ἀφ' ἧς ὁ πυκ-
τικὸς, καὶ ὅλως ἀπ' ἐκείνων εἰς ἃ τελειοῦνται. καὶ τοῦτο δὲ ἐπιστάσεως ἄξιον, ὅτι οὐ πᾶσα δύνα-
μις, οὐδὲ ἐπιτηδειότης πᾶσα τοῦ εἰς ὁτιοῦν μεταβάλλειν, αὕτη ποιότης λέγεται κατὰ τὸ εἶδος
τοῦτο τῆς ποιότητος, ἀλλ' ἡ εἰς τὴν κατ' ἐνέργειαν ποιότητα ἄγουσα. καὶ ὅτι ἐν ταῖς φυσικαῖς ταύ-
ταις δυνάμεσιν, αἵ τε φυσικαὶ ἀρεταὶ τάττονται περὶ ψυχὴν οὖσαι, καὶ αἱ σωματικαὶ, κατὰ τὸ μαλα-
κὸν καὶ σκληρὸν θεωρούμεναι, καὶ αἱ κατὰ τὸ συναμφότερον ἐν τοῖς πυκτικοῖς καὶ δρομικοῖς, ὥστε καὶ
πᾶσαι αἱ δυνάμεις περιειλήφθησαν. μετὰ δὲ τὴν τῆς λέξεως σαφήνειαν, ἐπὶ τὰς ἐνστάσεις καὶ τῶν ἐν-
στάσεων τὰς λύσεις μετίωμεν, καὶ τὸ μὲν εἶδος εἰπόντες τὸ πρότερον, τὸ δεύτερον γένος καλέσαι,
καὶ ἐπιστάσεως ἤδη καὶ διαλύσεως ἔτυχεν, ὡς οὐδὲν ἄτοπον τὰ μέσα καὶ μήτε εἰδικώτατα, μήτε
γενικώτατα καὶ γένη καὶ εἴδη καλεῖν. τὰ γὰρ νῦν ἀπηριθμημένα εἴδη μὲν ὄντα τῆς πρώτης ποιότη-
τος, γένη δὲ τῶν ὑφ' ἑαυτὰ εἰδῶν τῶν ὑπ' ἀλλήλων λεγομένων ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ γένη καὶ εἴδη λέ- E
44 γεται εἰκότως. Περὶ δὲ τῆς τάξεως ἐγκαλοῦσι τῶν εἰδῶν τῆς ποιότητος. ἔδει γάρ φασι πρὸ τῶν μνη-
μονεῦσαι τῶν δυνάμεων τῶν φυσικῶν καθὸ πυκτικοὶ, ἢ δρομικοὶ γίνονταί τινες, εἶθ' οὕτως τὰς ἐκ με-
λέτης καὶ διδασκαλίας ἐπιγινομένας ταῖς φυσικαῖς δυνάμεσιν, ἕξεις καὶ διαθέσεις ἀναδιδάξαι.
ἀλλ' οἱ ταῦτα ἐγκαλοῦντες, ἐννοείτωσαν τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸς ἑαυτὸν συμφωνίαν. αὐτὸς γὰρ
ἐν τοῖς φυσικοῖς, τὸ τέλειον πρότερον τῇ φύσει τοῦ ἀτελοῦς εἶναί φησι. γεννᾶται γὰρ ἐκ τοῦ τελείου
τὸ ἀτελὲς, καὶ ἐκ τοῦ ἐνεργείᾳ, τὸ δυνάμει. ἄνθρωπος γὰρ σπέρμα γεννᾷ, ὥσπερ ὁ πατήρ· καὶ ἐκ
σπέρματος πάλιν ἄνθρωπον, ὥσπερ ἡ μήτηρ. τὸ γὰρ δυνάμει παῖς, ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ, ἄγεται εἰς τὸ
ἐνεργείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο προϋπάρχειν δεῖ τὸ τέλειον ἐν αἰτίας λόγῳ προεστηκός. εἰκότως οὖν τὸν περὶ
τῶν τελείων λόγον προλαβὼν, ἐπήγαγε τὸν περὶ τῶν δυνάμεων. καὶ γὰρ τῇ γενέσει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ
προϋπάρχει τὸ δυνάμει τοῦ ἐνεργείᾳ, καὶ τὸ ἀτελὲς τοῦ τελείου, ἀλλὰ τῇ φύσει τὸ ἀνάπαλιν. πᾶν γὰρ
ἀτελὲς, ὑπὸ τελείου τελειοῦται, καὶ πᾶν δυνάμει, ὑπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ προϋπάρχοντος, ἄγεται εἰς τὸ
ἐνεργείᾳ. οὐ δεῖ οὖν ὡς πρὸς γένεσιν τὸ πρότερον, ἀλλ' ὡς πρὸς οὐσίαν λαμβάνειν. πάντων δὲ μάλι-
στα ἐπὶ τῆς ποιότητος τὸ κατ' ἐνέργειαν προϋφέστηκεν, ἐφ' ὧν ὁ χαρακτὴρ ὅρον τινὰ κατ' ἐνέργειαν
περιείληφε. καὶ ἄλλως δὲ οἰκεία ἡ πᾶσα τάξις τῶν εἰδῶν τῆς ποιότητος, εἴπερ αἱ μὲν φυσικαὶ δυνά-
μεις, κατ' ἐπιτηδειότητα θεωροῦνται, αἱ δὲ ἐπιτηδειότητες, μέσαι εἰσὶ τῶν κατ' ἐνέργειαν ἐντε-
λεχειῶν, καὶ τῶν παθητικῶν τῶν ἐφεξῆς παραδιδομένων. δεῖ γὰρ εἶναι τὸ ποιοῦν πρότερον ἐνεργείᾳ
ὂν, εἶτα τὸ πεφυκὸς πάσχειν, καὶ οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐνεργείᾳ ὄντος, εἰς τὸ πεφυκὸς πάσχειν ἐγγίνεσθαι
45 τὸ πάθος. Πλωτῖνος δὲ ἀπορεῖ, πῶς ἕτερον εἶδος αἱ φυσικαὶ δυνάμεις. εἰ γὰρ κατὰ τὰς δυνάμεις
αἱ ποιότητες, οὐκ ἐφαρμόττει πάσαις ὁ τῆς δυνάμεως, ὅπερ ἐν ἑνὶ εἴδει περιέχεται τῆς ποιότη-
τος. Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι πᾶσι μὲν τοῖς εἴδεσι τῆς ποιότητος, ἡ δύναμις προσήκουσα, ἀποδέδεικται, καὶ Z
τῷ ὅλῳ γένει συμπαρατείνουσα. πλεοναχῶς δὲ λεγομένης τῆς δυνάμεως, διχῶς δὲ τοὐλάχιστον,
ἓν εἶδος ἀποδιδοὺς αὐτῆς τὸ κατ' ἐντελέχειαν, εἰκότως ἕτερον ἀντιδιαιρεῖ τὸ κατὰ τὴν ἀτελῆ θεω-
ρούμενον ἐπιτηδειότητα, ἥ τις κατὰ τὸ δυνάμει νοεῖται, διπλῆ καὶ αὐτὴ θεωρουμένη· ἡ μὲν, κατὰ
τὴν τυχοῦσαν ἐπιτηδειότητα, καὶ ἐν πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν θεωρουμένην· ἡ δὲ, κατὰ τὴν ἤδη προσκε-
46 πλώκεναι ἐκ φύσεως λαχοῦσαν, ὅπερ εὐαριθμήτοις ὑπάρχει. Ἀλλ' εἰ *τὸ διακεῖσθαί φησι, τὸν φύ-
*τῷ σει πυκτικὸν ποιὸν λέγομεν, οὐδ' ἐν ἡ δύναμις αὐτὴ προστεθεῖσα ποιεῖ. καὶ γὰρ ἐν ἕξεσι καὶ ταῖς διαθέ-
σεσι ταῖς ἀποδοθείσαις ἦν δύναμις. Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι πρὸς μὲν τὸ ποιὸν εἶναι οὐδὲν διαφέρει, ἢ ἀπὸ
ἕξεως, ἢ ἀπὸ διαθέσεως, ἢ ἀπὸ φυσικῆς ἐπιτηδειότητος λέγεσθαι, διότι ὁ γενικὸς ποιός, κατὰ τὸ γένος
τῆς ποιότητος, κοινῶς θεωρεῖται· τοῖς δὲ εἴδεσι διαφέρει καὶ ταῖς διαφοραῖς, πρὸς τὸ εἴδη εἶναι, ἤτοι
καθ' ἕξιν, ἢ κατὰ διάθεσιν, ἅπερ ἤδη προσείληφε τὸ ἐκ φύσεως εἶναι. νῦν δὲ πρόκειται, οὐ περὶ ποιό-
τητος ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλ' εἴδη ποιότητος ἀπαριθμήσασθαι· οὐδὲ περὶ ποιοῦ, ἀλλὰ περί τινος ποιοῦ,
τοῦ κατὰ τὴν φυσικὴν δύναμιν θεωρουμένου, καὶ τὸ δυνάμει καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ κατὰ
τὴν

Α χει πάσας τὰς διαφόρους θέσεις, τὰς μὲν σωματοειδεῖς ὡς κατὰ τόπον τὸ οὑτωσὶ διατίθεσθαι λαμβανούσας· τὰς δὲ ἐν ἀτελεῖ ἐπιτηδειότητι, ὡς κατὰ δύναμιν τὴν θέσιν παραδεχομένας· τὰς δὲ τελείας ἕξεις, ὡς κατὰ εἶδος τὴν θέσιν ἀφοριζούσας. ἡ δὲ ἕξις κατ' αὐτὸν λέγεται, οἷα δή τρόπον, τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου ἐνέργεια. ὥσπερ γὰρ ἡ ποίησις τοῦ ποιοῦντος καὶ ποιουμένου μεταξύ ἐστιν, οὕτως καὶ τοῦ ἔχοντος ἐσθῆτα, καὶ τῆς ἐχομένης ἐσθῆτος, μεταξὺ ἡ ἕξις ἐστίν, αὕτη διαφορᾶς* οὔ τι νοουμένη, διὸ οὐδὲ ποιότης αὕτη, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ κατηγορίᾳ τῇ τοῦ ἔχειν κατατέτακται· ἄλλον δὲ τρόπον ἕξις λέγεται, διάθεσις μόνιμος, καθ' ἣν εὖ ἢ κακῶς διάκειται τὸ διακείμενον· καὶ ἡ καθ' ἑαυτό, ἢ πρὸς ἄλλο, οἷον ἡ ὑγίεια, ἕξις. διάθεσις γάρ ἐστι τοιαύτη διαφορὰν ἐμφαίνουσα, διὸ καὶ ποιότης ἔτι ἕξις λέγεται, ὅ ἐστι μόνιμον τοιαύτης διαθέσεως. διὸ καὶ ἡ τῶν μορίων ἀρετή, ἕξις τίς ἐστι. πάλιν οὖν καὶ ἐνταῦθα περὶ ἕν, πολλαὶ θεωροῦνται ἑτερότητες. αἵ τε γὰρ ἔμπροσθεν εἰρημέναι ἐπὶ τῆς διαθέσεως τηροῦνται, καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων διαστάσεις. καὶ ἔτι προσκεῖται ἡ κατ' ἐνέργειαν τελειότης, καὶ ἡ κατὰ τὸ εὖ θεωρουμένη, ἥ τε καθ' αὑτὸ καὶ ἡ πρὸς ἄλλο συμπαραδηλοῦται. ὅμως μέντοι ἐν τῷ τῆς ἕξεως λόγῳ περιέχονται. καὶ ἔτι μέντοι συναμφότεραι αἵ τε ἕξεις καὶ διαθέσεις πολυειδῶς ἑκάτεραι θεωρούμεναι, ὑφ' ἑνὸς κρατοῦνται λόγου τελειοτάτου τῆς ποιότητος, ἐπειδὴ οὗτος αὐτὰς ἐν ἑαυτῷ συνέχει. οὐ μέντοι διαστατέον νοητὸν εἶδος ἢ γένος ἐν τοῦ ὄντος τὴν ποιότητα θετέον. οὐ γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις γένεσιν ἐν τῷ ὅπερ ὄντι ὑφέστηκεν ἡ ποιότης, οὐδὲ ἔστι καὶ αὐτὴ ὅπερ ὄν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα νοητὰ γένη, ἀλλ' ὕστερα καὶ μετὰ τὴν οὐσίαν ὑφέστηκε. δεῖ δὲ τὴν ὄντως οὐσίαν, παρακολουθοῦντα ταῦτα ἔχειν ὥσπερ πρώτην αὐτῶν, μὴ ἐκ τούτων δὲ τὴν σύστασιν ἔχειν, μὴ δὲ διὰ τούτων συμπληροῦσθαι. ἔτι γ' αὖ ὑστέρα τῆς ποιότητος. τὴν μὲν γὰρ τινὰ οὐσίαν συμπληροῦσθαι καὶ ἐκ ποιότητος, οὐδὲν ἴσως ἄτοπον, ἐχούσης ἤδη τὴν οὐσίαν πρὸ τῆς ποιότητος· τὸ δὲ τοιόνδε ἔξωθεν, οὐ τὴν δὲ τὴν

Β οὐσίαν ἃ ἔχει οὐσιώδη ἔχειν. Οὐκ ὀρθῶς οὖν ἐπιζητοῦσί τινες, εἰ αἱ ἐνθάδε ποιότητες καὶ ἐκεῖ 40
ὑφ' ἓν γένος. οὐδὲ γὰρ ὅλως εἰσὶν αἱ ἐκεῖ ποιότητες, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐν τῷ ὄντι οὐσίαι εἰσίν, εἴπερ αἱ ποιότητες κατὰ τὴν τῶν ἰδιοτήτων ἐν τῇ ὕλῃ μέθεξιν θεωροῦνται· ἀλλ' εἰ ὁ νοῦς ὁ τῇδε ἕξις κοινῶς φασὶν ἐπ' ἐκείνης τῆς οὐσίας καὶ ταύτης, ἡ ἕξις κατηγορηθήσεται. ἢ καὶ ὁ ἐνθάδε νοῦς, ἄλλως λέγεται ἕξις, καὶ οὐκ ἀφομοιωτέον αὐτὸν ταῖς τῇδε ἕξεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἁπλοῖς καὶ ἀμίκτοις εἴδεσιν, ἃ περιέχει ὁ νοῦς ἐν ἑαυτῷ. καὶ ἡ σοφία δέ, ἄλλη μὲν ἡ τοῦ νοῦ, ἄλλη δέ, ἡ τῆς ψυχῆς. καὶ ἡ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, ἕξις· ἡ δὲ ἐν τῷ νῷ, οὐσία. οὐ ζητητέον δὲ εἰ κοινὸν τὸ ποιὸν ἐνταῦθα κἀκεῖ, καὶ συνωνύμως ὑπάρχον. πάντα γὰρ τὰ ἐκεῖ θεῖα καὶ αὐτάρκη, καὶ αὐτὰ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὄντα. διόπερ καὶ ὄντως ὄντα μόνως, καὶ οὐδὲν ἐπ' ἐκείνων, καὶ τούτων ἔσται κοινῇ ποιόν. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις. ἐπὶ δὲ τὰ ἑξῆς εἴδη τῆς ποιότητος, ἰτέον.

Ἕτερον δὲ γένος καθὸ δρομικὸς ἢ πυκτικὸς ἢ ὑγιεινὸς ἢ νοσώδης λεγόμενοι. ἕως τοῦ, τὸ δὲ μαλακόν, τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου.

Μεταβέβηκεν ἐπὶ τὸ δεύτερον τῆς ποιότητος εἶδος, ὃ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, ἢ ὡς 41
αὐτός φησι κατὰ φυσικὴν δύναμιν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται, πολλὰ μὲν* τῇ δυνάμει σημαινούσης, ὡς εἴρηται πρότερον, νῦν δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τὴν φυσικὴν δηλούσης· διττῆς δὲ οὔσης ταύτης, τῆς μέν, ἁπλῶς, τῆς δέ, κατὰ προκοπήν τινα θεωρουμένης, καθ' ἣν ἤδη προφανής ἐστι καὶ ἕτοιμος ἡ ἐπιτηδειότης, ὡς ἐν τῷ πυκτικῷ λεγομένῳ, ταύτην νῦν παραλαμβάνει· διὸ περὶ ποιῆσαί τι ἢ παθεῖν, τὸ ῥᾳδίως προσέθηκε. τοῦτο γὰρ τῆς δυνάμεως τῆς προκεκοφυίας ἴδιόν ἐστιν, ὅπερ καὶ εὐαρίθμητον ὑπάρχει. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, πρὸς μὲν τὰς τέχνας ἐπιτηδειότητα μόνην ἀπέλιπον τὴν ἁπλῶς

Γ οὑτωσὶ θεωρουμένην, πρὸς δὲ τὰς ἀρετάς, τὴν ἀξιόλογον προκοπὴν ἐκ φύσεως προϋπάρχειν ἀπεφήναντο, ἣν καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου φυσικὴν ἀρετὴν ἐκάλουν. μήποτε δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν τὴν ἐκ φύσεως ἐπιτηδειότητα θεωρητέον, καὶ τὴν εὐφοροῦσαν, ἢ καὶ τὴν ἀξιόλογον ἐκ φύσεως προκοπήν. δρομικὸς δὲ ἢ πυκτικὸς λέγομεν, τοὺς μήπω ἐν ἕξει ταῦτα ἔχοντας, ἀλλ' ἐπιτηδειότητα μόνην ἤδη προαχθεῖσαν, καὶ ἕτοιμον πρὸς τὸ γενέσθαι τοιούτους. καὶ ὑγιεινοὺς δὲ καὶ νοσώδεις ὁμοίως καλοῦμεν, ἀπὸ τοῦ πρὸς ὑγίειαν καὶ νόσον ἐπιτηδείως ἔχειν, καὶ αἱ φυσικαὶ δὲ ἀρεταὶ καὶ κακίαι εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιτηδειότητα ὑπάγονται. ἐν δὲ τῷ εἴδει τούτῳ περὶ ποιοτήτων ἔταξε καὶ τὸ σκληρόν, καὶ μαλακόν, ὅτι τὸ μὲν σκληρόν, δύναμιν ἔχει τοῦ μὴ διακοπῆναι ῥᾳδίως· οὐδὲν γὰρ τῶν ἐν γενέσει σῶμα οὐκ ἂν διακοπείη· τὸ δὲ μαλακόν, ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ αὐτοῦ τούτου, δύναμιν δὲ τοῦ ῥᾳδίως ἂν διαιρεθῆναι. Ἐπισημήνασθαι δὲ ἄξιον, ὅτι δυνατόν ἐστι καθ' ὧν ἡ δύναμις λέγεται, κατὰ τούτων καὶ τὴν ἀδυ- 42
ναμίαν ῥηθῆναι. εἰ γὰρ δύναμιν ἔχει τὸ μὲν ὑγιεινόν, τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως, τὸ δὲ σκληρόν, τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι, καὶ ἀδυναμίαν ἔχει τὸ μέν, τοῦ πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων, τὸ δέ, τοῦ ῥᾳδίως διαιρεθῆναι. καὶ τὸ ἀνάπαλιν· εἰ τὸ νοσῶδες ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ πάσχειν, καὶ

*ὄντα

*τῆς δυνάμεως

ἢ δυσεξάλυτοι, ὥσπερ ὁ δακτύλιος ἐν δακτυλήθρᾳ ὤν, οὐκ ἂν εἴη ἐν ἕξει τῆς τοιαύτης καταστάσεως. Δ
ἀλλ' εἰ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἐνέργειαν παρέχοιτο τοῦ εἶναι τοιόνδε, τότε ἂν εἴη ἐν ἕξει, ὥσπερ ὁ πηλὸς
εἰς ὄστρακον μεταβαλών. αὐτὸς γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τοιόσδε γέγονεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως ἱστορείσθω.
30 Τὸ δὲ βαθυτέρας ἐν τούτοις δεόμενον ἤδη ἐπιβλέψωμεν, ἐκεῖνό ἐστιν· ἆρα ἡ ἕξις οὐκ ἄλλη τίς ἐστι τῆς διαθέ-
σεως, πλὴν τοῦ προσειληφέναι τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον. τί οὖν ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ προσειλη-
φέναι, πότερον διαφορᾶς προσθήκη, ἢ ψιλῆς σχέσεως, ἢ πλεονασμός τις ἄλλος ὁποιοσοῦν; καὶ
γὰρ εἰ μὲν εἰδοποιὸς διαφορὰ προσελήφθη, εἶδος γέγονεν ἕτερον, καὶ οὐκέτι ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει
ἐστὶν ἥτε ἕξις καὶ ἡ διάθεσις· εἰ δὲ σχέσις ψιλή, ἢ πλεονασμὸς ὁποιοσοῦν, ὥστε οὑτωσὶ δόξα πρόσεισι,
πάλιν ἐν τῷ τοιῷδε προσθήκη γίνεται ἄλλως, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ λόγου πάρεστι τὸ μόνιμον.
μήποτε οὖν ἐν πλάτει τοῦ ἑνὸς εἴδους θεωροῦνται τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως οἱ λόγοι, ἔχοντες δια-
φορὰς ἐν ἑαυτοῖς, ἀδήλους μέν, περιεχομένας δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. τὸ γὰρ ἓν εἶδος συνεί-
ληφεν ἐν ἑαυτῷ, τὰς τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως διαφοράς. αἰτία δὲ τούτου ὑπάρχει, ἡ καθαρότης καὶ
ἡ ἄϋλος τῶν εἰδῶν φύσις, δι' ἣν ἀμιγῶς καὶ καθαρῶς τὰ πολλὰ εἴδη ἐν ἑνὶ πολλάκις περιέχει.
καὶ δεῖ νοεῖν τῶν εἰδῶν οὐ μόνον τὴν κατὰ τὰ μεγάλα διαφοράν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὰ ἐλάχιστα τοῦ εἶναι ἑτερό-
τητα. οὐδὲ ἐπίτασιν οὖν, οὐδὲ μεταβολὴν ἀποδεκτέον, δι' ἣν ἀπὸ τῆς διαθέσεως ἡ ἕξις ἀποκρίνεται.
οὔτε γὰρ ἐκ κινήσεως, οὔτε ἐξ ἐπιτάσεως, οὔτε κατὰ μεταβολὴν πέφυκεν ὁ λόγος ἀποβλαστάνειν.
ἀρχηγικώτερον γὰρ καὶ αἰτιώτερόν ἐστι τὸ ἀκίνητον τοῦ κινουμένου, καὶ τὸ τῇ τοῦ ἑνὸς συμμετρίᾳ προ-
σεοικός, τοῦ εἰς τὴν ἀοριστίαν τῆς ὕλης ἀποφερομένου. παραιτούμεθα δὲ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ
τοὺς τὸ ἀπαγὲς καὶ πεπηγμένον εἰς διάκρισιν τῶν αὐτῶν ὑποτείνοντας. σωματικὴν γὰρ ποιοῦν-
ται τὴν τῶν εἰδῶν διδασκαλίαν, καὶ κατὰ μεταβολὴν τὴν ἕξιν ἀποτελοῦσι, καὶ ἔσται οὕτως μεταβολὴ
κυριωτέρα τοῦ ἑστηκότος εἴδους, ὃ παντελῶς ἐστιν ἀδύνατον. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, οὐδὲ τὸ πολυ- Ε
χρονιώτερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον ἐν ταῖς τοιαύταις διαφοραῖς ἀπολογίζεσθαι ἄξιον, διότι χρόνος
μέν, συμφέρεται κινήσει, κίνησις δέ, οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὸ κῦρος τῆς τῶν εἰδῶν ἰδιότητος, κατ' αὐτὴν δὲ
μᾶλλον αὐτὸ ἀφώρισται. ἀλλ' εἰ μὲν λέγοι τις, ὡς δύναμις εἰς τὸ συνέχειν προυπάρχουσα τελειοτέρα
συνακολουθοῦσαν ἔχει σὺν τῇ μονίμῳ καταστάσει, καὶ τὴν κατὰ χρόνον βεβαιότητα, τάχα ἄν τι λέγοι
σύμφωνον τῇ περὶ τῆς ποιότητος ὑποθέσει. ὡς δὲ νῦν λέγεται προηγουμένως τῇ κατὰ χρόνον κινήσει τὸ
διάφορον αὐτῶν ἀποδιδόντων τινῶν, οὐδαμῶς ἔχει τὸ πιστὸν καὶ ἀληθὲς ὁ λόγος. ἀναστρέφει γὰρ οὗ-
τος ἀνάπαλιν τὴν φύσιν τῶν ὄντων. οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ ἀτελὲς καὶ τέλειον, εἴ τις καὶ τοῦτο εἰς διάστασιν
αὐτῶν παραλαμβάνει ὡς ἐχέγγυον, ἀναμφισβήτητον ἔχει τὴν διάκρισιν, ἐπεὶ οὐδὲν ἐν τοῖς λόγοις
ἀτελὲς θεωρεῖται κατά γε τὴν οἰκείαν ἑκάστου τάξιν. πληροῦται γὰρ αὕτη συμμέτρως πρὸς ἣν
ἕκαστος αὐτῶν ἔλαχε δύναμιν. ἴσως οὖν ἐπὶ τὰ μετέχοντα τῶν λόγων καὶ τὰ σύνθετα, τὰς
τοιαύτας δεῖ μετάγειν διαφοράς, ὅταν τὸ ἐλλεῖπον τῆς οἰκείας φύσεως ταῦτα συμμιγνύοντα τὰ
τέλεια, ποιῇ ἀτελῆ φαίνεσθαι καὶ ἀσύμμετρα τὰ ὡρισμένα, καὶ κινούμενα εἰς ἐπίτασιν τὰ ἑστη-
κότα. καθόλου οὖν διωρίσθω, ὡς δεῖ τὸν μετεχόμενον λόγον καθαρῶς θεωρεῖν αὐτὸν καθ' ἑαυτόν, εἰ καὶ
ὅτι μάλιστα ἐνέστιν ἐν ἑτέρῳ. δι' ἀκριβείας οὖν ἐξεταστέον, τίνα μὲν ἐν τῷ συνθέτῳ πάρεστι κατὰ τὸν τοῦ
εἴδους λόγον, τίνα δὲ κατὰ τὴν τοῦ ὑποκειμένου ὑλικὴν φύσιν, τίνα δὲ κατὰ τὸ κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν. οὕτω γὰρ
μάλιστα οὐκ ἂν συγχυθείη τῶν εἰδῶν ἡ καθαρότης, ἣν δεῖ καθ' αὑτὴν ἐν τῷ λόγῳ περιλαμβάνειν.
ἀπὸ δὲ ταύτης, κἀκεῖνα καταφαίνεται, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἡ ἕξις διάθεσις προσλαβοῦσα τὸ μόνιμον,
οὐδὲ ἡ αὐτὴ ὑγεία, ἐν μὲν τῷ ἀναλαμβάνοντι εὐκίνητος οὖσα, διάθεσίς ἐστι, βεβαιωθεῖσα δὲ καὶ δυσ-
κίνητος ἀποτελεσθεῖσα, ἕξις γίνεται. πάλιν γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὰ τῶν συνθέτων καὶ μετεχόντων πα-
θήματα, μετάγομεν ἐπὶ τὰ ἁπλούστατα εἴδη τῶν ποιοτήτων. καὶ γενέσεις ἐν αὐτοῖς ποιοῦμεν διὰ Ζ
κινήσεως ἀλλαττομένας, τὸ δὲ ἐξαίφνης αὐτῶν παρόν, ὅταν παρῇ, καὶ μὴ παραγινόμενον, ὅταν μὴ
ἐγγίνηται, οὐκ ἔοικε διατηρεῖν ὁ τοιοῦτος διορισμός, οὐδὲ εἴ τις τὸ ὅλον, καὶ μέρος ἐπ' αὐτῶν λαμβάνει,
τυγχάνει τῆς ἀληθείας· οὐ γὰρ ἔπον ὅτι ἐν αὐτοῖς αἱ τοιαῦται διαφοραί. πῶς γὰρ ἂν τοῖς ἀμε-
ρέσι θεωρηθείη τὸ ἐν τούτοις διάφορον. ἀλλ' ἴσως ἐν τοῖς μεριστοῖς καὶ τοῖς μετέχουσι τὸ παρηλλαγμέ-
νον αὐτῶν, καθ' αὑτὸ θεωρεῖται, τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ ἀμερὲς αὐτῶν ἀμερῶς ὑποδέχεσθαι.
ὅθεν ὀρθῶς Ἀρχύτας, τὸ ἐν ἕξει θεὶς εἶδος τῆς ποιότητος, ἠρκέσθη τούτῳ, καὶ οὐ συνέζευξε μετ' αὐτοῦ
τὴν διάθεσιν, οὐδὲ ὡς δύο ταῦτα συνηριθμήσατο, οὔτε ὡς ὑπὸ τὴν αὐτὴν τάξιν ὄντα τοῦ εἴδους, ὅπερ
ἡμεῖς ἐλέγομεν πρότερον, οὔτε ὡς διαφέροντα. ἀλλ' οὗτος μὲν τῇ ταυτότητι τοῦ εἴδους μᾶλλον
προσέχων, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς εἴδους μεμένηκεν. Ἀριστοτέλης δέ, οὐκ ἐξίσταται μὲν οὐδὲ αὐτὸς τῆς τοιαύτης
ὑποθέσεως, πλὴν ἐξεργασμόν τινα προστίθησι, καὶ παραδείκνυσι τὸ ἐν τῷ ἑνὶ αὐτῶν πλῆθος,
αὐτίκα τὴν διάθεσιν λέγεσθαι μέν φησι τοῦ ἔχοντος μέρη τάξιν, τὴν κατὰ τόπον ἢ δύναμιν ἢ κατ'
εἶδος. θέσεις γάρ τινα εἶναι ὥσπερ τοὔνομα δηλοῖ τὴν διάθεσιν. οἰκείως ἐν τούτοις ἐνὶ περιέ-

A καὶ οὕτω τὴν διάθεσιν ἀντὶ τῆς ἕξεως ἐνθάδε παραλαμβάνειν, ἐπειδὴ εἰς ἓν εἶδος ταῦτα συντέ-
τακται. δηλοῖ δὲ ἡ διάθεσις θέσιν τινὰ κατ' εἶδος· ἡ δὲ ἕξις, ἐνέργειαν τοῦ ἔχοντος, ἢ ἐχομένου. καὶ
διαφέρει ἡ μὲν, ἔστω εὐμετάπτωτος, ἡ δὲ, δυσμετάβλητος. Εὔδωρος δὲ ἐγκαλεῖ, ὅτι εἰπὼν ἴδιον
εἶναι τῆς διαθέσεως τὸ εὐκίνητον, φησὶ πάλιν* εἴπερ εἰσὶν αἱ ἕξεις καὶ διαθέσεις. οὐκ ἔτι γὰρ ἴδιον ἔσται *εἰσὶ δὲ αἱ μὲν
τὸ εὐκίνητον τῆς διαθέσεως. καὶ γὰρ ἡ ἕξις εὐκίνητος ἔσται. καὶ γὰρ εἰ ἴδιον ζώου ἦν τὸ λογικὸν, οὐκ ἂν ἦν
ὁ κύων ζῷον ἄλογος ὤν· καὶ εἰ πᾶσα ἕξις καὶ διάθεσις, οὐδεμία δὲ διάθεσις ἕξις, πῶς οὖν συγκε-
χώρηται τὸ τὰς ἕξεις μὴ εἶναι ἕξεις; Πρὸς δὴ ταῦτα, ῥητέον, ὡς οὐ πάσης διαθέσεως ἴδιον Ἀ-
ριστοτέλης ἔφη τὸ εὐκίνητον. εἰ γὰρ ἡ μὲν, γενική ἐστι διάθεσις, ἡ δὲ, εἰδική, καὶ ἡ μὲν, εὐκίνητος, ἡ
κατὰ τὸ εἶδος ἀφωρισμένη· ἡ δὲ, γενική, καὶ ταῖς εὐκινήτοις ὑπάρχει, καὶ ταῖς δυσκινήτοις, καὶ ἔ-
χει τινὰ καὶ ταῦτα λόγον, εἴ τις γένος ὑπολαμβάνει τὴν διάθεσιν, ἢ ὡς γένος· εἰ δέ τις ὡς ὅλης
τῆς ἕξεως ἀφορισμὸν τιθεὶς τὴν διάθεσιν, ὡς ὑποδεεστέραν ἀποφαίνοιτο, πάλιν καὶ οὕτως ἔσται
ἡ ἕξις διάθεσις, ὡς περιέχουσα τὴν διάθεσιν ἐν ἑαυτῇ. καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς διακεῖσθαι
λεγόμεθα, καίτοι ἕξεις οὔσας. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολυμερῶς εἰς ἀλήθειαν συμβάλλεται ἡ τῶν σημαι- 37
νομένων διάκρισις, δεῖ καὶ ταῦτα ἐπὶ τῶν εἰρημένων ἔχοντά τινα ἀμφιβολίαν διαστείλασθαι.
διχῶς τοίνυν λεγομένης τῆς ἀρετῆς παρ' αὐτῷ, τῆς μὲν ἀτελοῦς, ἥ τις λόγῳ μόνῳ, ἢ ἔθει, ἢ φύσει
πρὸς τὸ καλῶς ἔχειν παρεσκεύασται. λόγῳ δὲ μόνῳ λέγω, ὡς εἰδέναι μὲν τὸ δέον, μήτε δὲ ἐθί-
» ζεσθαι, μήτε πεφυκέναι πρὸς αὐτὸ, καὶ διαστρέφεσθαι τὰ τῆς Μηδείας φθέγγεσθαι· Καὶ μανθάνω μὲν
» οἷα δρᾶν μέλλω κακά· θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. τῆς δὲ τελείας ἣ τοῖς τρισὶ τού-
τοις ἀπήρτισται, δυσκίνητος ἀρετὴ νῦν λέγεται, ἡ τελεία καὶ ἀπηρτισμένη τοῖς ὅλοις. πάλιν τῆς
ἐπιστήμης τῆς μὲν ἰδίως λεγομένης, κατὰ τὴν ὄντων ὡς ὄντων ἀκριβῆ γνῶσιν· τῆς δὲ, κοινοτέρως,
ἥ τις καὶ κατὰ πάσης λέγεται τέχνης, νῦν ἐπιστήμη εἴρηται, ἢ καὶ ἐπὶ τὰς τέχνας διατείνουσα.
B ἔτι δὲ καὶ τῆς θερμότητος διχῶς λεγομένης, τῆς μὲν, συμφύτου, τῆς δὲ, ἐπικτήτου, εὐκίνητον ἐν-
ταῦθα θερμότητα τὴν ἐπίκτητον καλεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ψύξεως, τὴν ἐπίκτητον ληπτέ-
ον ψυχρότητα, ἀλλ' οὐχὶ τὴν σύμφυτον. διόπερ οὔτε τὴν πυρὸς θερμότητα, οὔτε τὴν τῆς χιό-
νος ψυχρότητα ὑποληψόμεθα ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν τοῦ ὕδατος ἢ ἄλλου σώματος μεταβο-
λὴν, εἰς ἀμφότερα ταῦτα. Ἄξιον δὲ καὶ τὴν τῶν Στωϊκῶν συνήθειαν παρ' αὐτῶν περὶ τὰ ὀνόματα 38
ταῦτα καταμαθεῖν. δοκοῦσι γὰρ οὗτοι ἀνάπαλιν ἢ Ἀριστοτέλει τὴν διάθεσιν τῆς ἕξεως μο-
νιμωτέραν ἡγεῖσθαι. τὸ δὲ, ἀφορμὴν μὲν ἔχει τῆς τοιαύτης ὑπονοίας, οὐ μέντοι κατὰ τὸ μονιμώ-
τερον, ἡ μὴ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς ἡ τούτων εἴληπται διαφορὰ, ἀλλὰ κατ' ἄλλας διαθέσεις. καὶ
γὰρ τὰς μὲν ἕξεις, ἐπιτείνεσθαι φασὶ δύνασθαι, καὶ ἀνίεσθαι· τὰς δὲ διαθέσεις, ἀνεπιτάτους
εἶναι καὶ ἀνέτους. διὸ καὶ τὴν εὐθύτητα τῆς ῥάβδου, κἂν εὐμετάβολος ᾖ, δυναμένη κάμπτεσθαι,
διάθεσιν εἶναι φασί. μὴ γὰρ ἀνεθῆναι ἢ ἐπιταθῆναι τὴν εὐθύτητα, μηδὲ ἔχειν τὸ μᾶλλον ἢ
ἧττον, διόπερ εἶναι διάθεσιν. οὑτωσὶ δὲ καὶ τὰς ἀρετὰς διαθέσεις εἶναι, οὐ κατὰ τὸ μόνιμον
ἰδίωμα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνεπίτατον, καὶ ἀνεπίδεκτον τοῦ μᾶλλον· τὰς δὲ τέχνας ἤτοι δυσκινήτους οὔ-
σας, ἢ μὴ εἶναι διαθέσεις. καὶ ἐοίκασι τὴν μὲν ἕξιν, ἐν τῷ πλάτει τοῦ εἴδους θεωρεῖν· τὴν δὲ διά-
θεσιν, ἐν τῷ τέλει τοῦ εἴδους, καὶ ἐν τῷ μάλιστα, εἴτε κινοῖτο καὶ μεταβάλλοι, ὡς τὸ εὐθὺ τῆς ῥάβδου,
εἴτε καὶ μή. μᾶλλον δὲ ἐχρῆν ἐκεῖνο ἐπιστῆσαι, μὴ ἡ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς σχέσις ἡ αὐτή ἐστι τῇ παρὰ
Ἀριστοτέλει διαθέσει, κατὰ τὸ εὐαπαλλάκτως καὶ δυσαπαλλάκτως διεσταμένη πρὸς τὴν ἕξιν. ἀλλ' οὐδὲ
οὕτως συμφωνοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ Ἀριστοτέλης τὴν ἀβέβαιον ὑγείαν, διάθεσιν εἶναι φησίν· οἱ δὲ ἀπὸ
τῆς στοᾶς τὴν ὑγείαν ὅπως ἂν ἔχῃ, οὐ συγχωροῦσι σχέσιν εἶναι. φέρειν γὰρ τὸ τῆς ἕξεως ἰδίωμα. τὰς μὲν
γὰρ σχέσεις, ταῖς ἐπικτήτοις καταστάσεσι χαρακτηρίζεσθαι· τὰς δὲ ἕξεις, ταῖς ἐξ ἑαυτῶν ἐνεργείαις.
Γ ὅθεν οὐδὲ χρόνου μήκει, ἢ ἰσχύει εἰδοποιοῦνται αἱ ἕξεις κατ' αὐτοὺς, ἰδιότητι δέ τινι καὶ χαρακτῆρι, καὶ
ὥσπερ τὰ ἐρριζωμένα μᾶλλον καὶ ἧττον ἐρρίζωται, ἓν δὲ ἔχει τὸ κοινὸν ἰδίωμα τὸ ἀντέχεσθαι
τῆς γῆς, οὕτω καὶ ἡ ἕξις ἐπὶ τῶν δυσκινήτων καὶ εὐκινήτων ἡ αὐτὴ θεωρεῖται. ὅλως γὰρ τῷ γένει πολ-
λὰ ποιὰ ὄντα, ἐκλελυμένον ἐκεῖνο τὸ ἰδίωμα ἔχει καθὸ εἰδοποιεῖται, ὡς ὁ αὐστηρὸς οἶνος, καὶ ἀμύγ-
δαλα πικρὰ, καὶ μολοττικὸς κύων, καὶ μελιταῖος, οἷς πᾶσι μέτεστι μὲν ὁ γενικὸς χαρακτὴρ, ἐπὶ βρα-
χὺ δὲ καὶ ἀνειμένως, καὶ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ ἕξει λόγοις ἐπιμένει, ἐπὶ μιᾶς καταστάσεως αὕτη, τὸ
δὲ εὐκίνητον, πολλάκις ἐξ ἄλλης αἰτίας ἔχει. διόπερ οἱ Στωϊκοὶ διατείνουσι τὰς ἕξεις κοινοτέρως, καὶ
ἐπὶ τὰς εὐκινήτους, ἃς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης διαθέσεις, καὶ ταύτας ἡγοῦνται πολὺ διενηνοχέναι
τῆς σχέσεως. ἡ γὰρ τοῦ ἀναλαμβάνοντος τὴν ὑγείαν ἕξις, καθέσεως καὶ προβολῆς, καὶ τῆς τοιαύτης σχέ-
σεως πάντη διέστηκεν. αἱ μὲν γὰρ, ἄρριζοι καὶ ἀπαγεῖς εἰσί· τὰς δὲ, οὕτως ὑφεστηκέναι φασὶν, ὥστε ἀφ-
θείσας διαμένειν, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, δύνασθαι, τὸ ἔμμονον ἐξ ἑαυτῶν καὶ τοῦ οἰκείου λόγου περιεχο-
μένας. διὰ ταῦτα, οὐδὲ ἡ ὁπωσοῦν δυσαπάλλακτος σχέσις λέγεται ἕξις παρ' αὐτοῖς. εἰ γὰρ ἔξωθεν ἔχει

δείξεται ἐν τῷ περὶ τῆς διαθέσεως εἴδει, καὶ συμβαίνει οὕτως κατ' αὐτὸν τὸν λόγον τῆς ποιότητος γίνεσθαι A
τὸ διάφορον, ἀλλ' οὐχὶ κατά τινας ἔξωθεν οὐδὲ ἐν προσηκούσαις αὐτῇ προσθήκαις τῶν ὑποδεχομένων,
ἢ ἄλλων τινῶν τοιούτων, ἐπεὶ καὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἢ φυσικῶν παθῶν, τὰ μὲν πάθη ἐστί, τὰ δὲ παθητι-
καὶ ποιότητες, ὡς αὐτὸς ὁρᾷ, καὶ οὐ δεῖ τῆς ψυχῆς ὑποικίζειν ταύτας, ἐπὶ δὲ τὸ σῶμα αὐτὰ μετα-
φέρειν. οὐ τοίνυν οὐδὲ ἡ διάθεσις μέν ἐστιν, ἡ ἐπὶ τοσοῦτον κατάψυξις, καὶ ἡ ἕξις ὁμοίως ἡ ἐπὶ πλέον οὖσα
καὶ μονιμωτέρα· παθητικὴ δὲ ποιότης, τὸ ψυχρόν, καὶ οὐχ ἡ κατάψυξις. τοὐναντίον γὰρ συμβαί-
νει, κατά γε τοῦτον τὸν λόγον, ἢ ὥσπερ τὸ ἀληθὲς ἔχει. ἡ μὲν γὰρ κατάψυξις καὶ θέρμανσις, ἐν κι-
νήσει μᾶλλον φέρεται· τὸ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ἕστηκε τοῖς εἴδεσιν. οὐκ ἔστιν οὖν ἡ κατάψυξις τοῦ
πεποιηκότος ποιότης, ἀλλὰ τοῦ πάσχοντος καὶ ἀλλοιουμένου· οὐδὲ ἡ ψυχρότης αὐτὸ τὸ γινό-
μενον πάθος, ἀλλὰ τὸ ἤδη γεγονός. ὁ δὲ Πορφύριος, ἡ πρόσκαιρός φησι θέρμανσις πάθος
ἔχουσα, ἆρά γε ἡ αὐτὴ ἂν εἴη τῇ διαθέσει, ἢ τοῦ μὲν ἔχοντος σώματος καὶ ἐπάγοντος ἄλλῳ, τὸ θερ-
μαίνεσθαι εἴη ἂν διάθεσις. τοῦ θερμαινομένου δὲ οὕτως, ὡς μὴ ἂν δύνασθαι ἄλλο θερμαίνειν, πάθος
ἂν εἴη πρόσκαιρον, καὶ ἐπ' ὀλίγον θέρμανσις, ὥστε πάθους μὲν εἶναι ἐπίτασιν τὴν διάθεσιν, ἥτις
ἂν εἴη καὶ παθητικὴ ποιότης· ἐπίτασιν δὲ τῆς διαθέσεως τὴν ἕξιν, καὶ μάλιστα παθητικὴν ποιότη-
33 τα. Εἰ δέ τινες ἐπιλαμβάνονται τῆς διαιρέσεως, μὴ τὸ ἓν πολλὰ ποιούσης ὅπερ ἔδει, ἀλλὰ τὰ
πολλὰ συμφορούσης εἰς ἕν, καὶ ἐν εἴδει τιθεμένης τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως, διότι τὸ μὲν ἐπιτεί-
νεται, τὸ δὲ ἀνίεται μένον ἐν τῇ αὐτῇ ἰδιότητι, καὶ λέγοιεν δυνατὸν εἶναι καὶ κατ' εἶδος διαφέρον-
τά τινα, μηδὲν κωλύειν ἔχειν τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφοράν, καὶ παραδείγματα ἐπάγοιεν τὴν
*μῆνιν *μέμψιν, καὶ τὴν ὀργήν, καὶ τὸν θυμόν, ἅπερ φησὶν ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ παθῶν, κατὰ τὸ μᾶλ-
λον καὶ ἧττον ἔχειν τὴν διαφοράν, καὶ μὴ εἶναι ὁμοειδῆ. ὁμοίως δὲ καὶ φιλία καὶ εὔνοια ἐπιτεί-
νεται καὶ ἀνίεται, καὶ ἄλλο εἶδος ἑκατέρα ἐστίν, ὠμότης τε καὶ θηριότης πρὸς ὀργήν, ἐπιθυμία E
τε καὶ ἔρως, ὡσαύτως διέστηκε. καὶ καθόλου τὰ δυσφημότερα τῶν παθῶν ἐπιτεινόμενα, εἰς ἄλλο
μεταβάλλει εἶδος. εἰ δὴ ταῦτα λέγοι, ῥητέον ὅτι εἰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον κατὰ τὸ ἀόριστον ὑφίσταται
τῆς ὕλης, πῶς ἂν εἶεν εἰδητικαὶ διαφοραὶ κατὰ μηδὲν ἄλλο τῆς διαστάσεως ὑφισταμένης; εἰ γὰρ ἦν τι ἄλ-
λο τὸ διάφορον κατ' εἶδος θεωρούμενον, ἐξ ἐκείνου ἂν μᾶλλον διωρίζετο, καὶ οὐχὶ ἀπὸ μόνου τοῦ μᾶλ-
λον καὶ τοῦ ἧττον, ὥστε καὶ ὅταν ἐπὶ τῶν παθῶν λέγωνται, ὡς ἐπὶ ἐνύλου φύσεως ῥηθήσεται,
τῶν ἀλογίστων παρατροπῶν οὖσαι παραλλαγαί, ὡς ἄδικος ἥκιστα λέγεται τὸ ὅλον τοῦτο, οὐχ ὅτι
ἥκιστα καὶ ἄδικος. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἀτάκτου καὶ ἐνύλου φύσεώς ἐστι διαφορά, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κυ-
ρίως καὶ κατ' εἶδος διαφορά. ὥσπερ γὰρ κοινωνίαι τινές εἰσι τὴν διάκρισιν τῶν εἰδῶν ὑφ' ἑαυ-
ταῖς φυλάσσουσαι, οἷον ἡ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ, οὕτως καὶ διαφοραί εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μένου-
34 σαι, ὥσπερ αἱ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Εἰς τοὐναντίον δὲ τούτοις ὁ Πλωτῖνος ἀπορῶν, εἰ κοινόν
φησιν ἐστὶ πάσης ποιότητος τὸ εἶναι χαρακτῆρα ἔξωθεν οὐσίας, καὶ τὸ ἐπιγινόμενον μετὰ τὴν οὐ-
σίαν εἰς τὸ πῶς διακεῖσθαι τὸ ὑποκείμενον, διά τί πλείω εἴδη καταριθμεῖται ποιότητος ἕξις καὶ
διάθεσις; ἄλλου γὰρ διαφορά, καὶ οὐ ποιότητος τὸ μόνιμον, καὶ μή, ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ διάθεσις ὁπωσοῦν
ἔχουσα πρὸς τὸ παρασχέσθαι ποιόν. προσθήκη δὲ καὶ ἔξωθέν ἐστι τὸ μόνιμον μένειν. ἀλλ' εἴπερ τὸ μόνιμον
καὶ δυσκίνητον, καὶ τὸ συνέχεσθαι ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ἐστὶ τῶν οὐσιῶν, ἢ τοῦ λόγου τῆς οὐσίας ἴδια, πῶς οὐχὶ
καὶ ἐν ταῖς ποιότησιν ἡ κατὰ ταῦτα διαφορὰ ποιότητος ποιεῖ εἶδος, ἐν ᾧ εἴδει ἔχει τινὰ πρὸς ἑαυτὸ
διαφοράν, καὶ οὐχὶ περιττήν τινα προσθήκην; οὐδὲ γὰρ τῷ τυχόντι διενήνοχεν ἡ ἕξις, παρὰ τὴν
διάθεσιν μονιμωτέρα γέγονε, ἀλλὰ τῷ μεταλαβεῖν ἀτρέπτου τινὸς καὶ ἀδιαλύτου δυνάμεως. ἔστι δὲ
τοῦτο, οὐ προσθήκη τινὸς ἐκτικῆς παραλλαγῆς, ἀλλ' οἰκεία διαφορὰ τῆς τοῦ αὐτοῦ εἴδους τελειότητος,
οὐχ ὅτι ἀτελεῖς εἰσιν αἱ διαθέσεις, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐταὶ ἔχουσιν οἰκείαν τελειότητα τοιάνδε, κοινωνοῦσαι Z
τῆς τοῦ αὐτοῦ εἴδους τελειότητος. ταῦτα γὰρ τὰ μέν, κατὰ τὴν διάθεσιν, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἕξιν. καὶ γὰρ
οὐδὲ ἐν τῷ αὐτῷ τελείως ἡ ἕξις μένει τῇ διαθέσει (οὐ γὰρ ἂν ἦν ἄλλη παρ' αὐτήν) οὔτε ὑφίσταται τε-
λέως. οὐ γὰρ ἂν ἡ ἕξις μετὰ προσθήκης διάθεσις ἦν, ἀλλὰ πῶς μὲν ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν διάθεσιν, πῶς δὲ οὐκ
35 ἔστιν, ἅτε δὴ διαφοραῖς ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει μένουσαι διωρισμέναι; Ἀλλὰ διὰ τί φασιν ἐν τοῖς πρός τι
τάξας πρότερον τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν, νῦν ἐν τῇ ποιότητι τάττει αὐτάς. ἢ πολλάκις εἴρηται
πρὸς τοῦτο, ὡς οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ὑπ' ἄλλην τάττεσθαι κατηγορίαν, ἢ καὶ μάλι-
στα ὑπὸ τὰ πρός τι καὶ ἄλλην τινά, εἴπερ οὐ καθ' ἑαυτά ἐστι τὰ πρός τι, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλαις κα-
36 τηγορίαις ὑφέστηκεν. Αἰτιῶνται δέ τινες τὸν Ἀριστοτέλην, τὴν διάθεσιν ἐπὶ τῆς ὀλιγοχρονίου τά-
ξαντα, τὴν συνήθειαν αὐτοὶ παραφέροντες, ὡς τὸ πολυχρόνιον δηλοῦσαν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς τὴν συνή-
θειαν ἐπὶ τῆς ἕξεως ἐμαρτύρατο. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἀδιαλλάκτων ἐχθρῶν λέγειν εἰώθαμεν, ὅτι διάθε-
σις ἤδη γέγονε καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκιρρωμένων νόσων. Ἀλλὰ τὴν μὲν συνήθειαν παραιτητέον, ὡς οὐκ ἐν
πᾶσι τυγχάνουσαν τοῦ ἀληθοῦς· ἐν οἷς δὲ τυγχάνει, ἐν τούτοις μόνοις ἐπιμαρτύρεσθαι ταύτην ἄξιον.

Ἔστω

A ὕλης ἐμφύεται, καὶ ἡ κατὰ χρόνον δὲ ἔκτασις καὶ συστολὴ ἀλλοτρίως ἔχει πρὸς εἰδοποιίαν. οὐδὲ γὰρ ἐμποιεῖ
κατ' εἶδος διαφοράν, οὐδὲ συμπληροῖ ὁ χρόνος τὴν τοῦ εἴδους διέξοδον, ἀλλ' ὑπηρετεῖ μόνον αὐτῇ
πρὸς τὴν τῆς ζωῆς παράτασιν. καὶ ἡ λέξις δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκριβῶς προσεχθεῖσα, λύει τὴν ἀπορίαν.
οὐ γὰρ εἶπεν ὡς γένος, ἀλλ' ὡς εἶδος ποιότητος, ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν. πάλιν δὲ κατὰ συμπλο-
κὴν εἴρηται ἕξις καὶ διάθεσις, ὡς ἐν ταυτῷ εἴδει ὑφεστηκυῖαι, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀντιδιῃρημέναι ἐν ἑτέρῳ εἴδει.
τρίτον, οὐδαμοῦ τῆς διαθέσεως μνημονεύει, ὡς διχῶς λεγομένης γενικῶς τε καὶ εἰδικῶς. οὐδὲ γὰρ πέ-
φυκε γένος ποιεῖν, ἡ τοῦ ἀειμένου καὶ ὀλιγοχρονίου παραλλαγή, ἵνα γένος οὕτως νομίζοιτο ἡ διάθε-
σις. καὶ τελευταῖον δὲ τὰς διαφορὰς αὐτῶν παραδεικνύς, τῷ μονίμῳ καὶ πολυχρονίῳ, καὶ τοῖς ἀντικει-
μένοις αὐτὰ χαρακτηρίζει, ἅπερ εἰδικὰς διαφορὰς οὐ βούλεται ποιεῖν. λέγει δὲ ὁ Ἰάμβλιχος, ὅτι
αὖθις ἀπαιτεῖ ἡμᾶς τὸν ὁρισμὸν τῆς ὡς ἐν γένει διαθέσεως, καὶ τῆς ὡς ἐν εἴδει, ὥσπερ καὶ τῆς δικαιο-
σύνης ἔχομεν ἀποδοῦναι, ἄλλον μὲν λόγον τῆς ὡς ἐν γένει δικαιοσύνης, ἄλλον δὲ τῆς ὡς ἐν εἴδει, οὐκ ἂν ἔ-
χοιμεν εἰπεῖν καὶ τούτων τὸ διάφορον. ὅτι γὰρ τὸ ὀλιγοχρόνιον καὶ εὐκίνητον τῆς διαθέσεως οἷόν τε
γένος εἶναι τοῦ πολυχρονίου καὶ δυσκινήτου, ὅτι ἄλλο τι δυνατὸν ἀναπλάττειν σημαινόμενον δια-
τεῖνον ἐπίσης, ἐπί τε τὸ ὀλιγοχρόνιον, καὶ πολυχρόνιον. τούτοις δὲ ἐφιστάνειν ἀξιῶ· πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ
αὖθις διάθεσις ὡς γένος, οὐκ ἦν αὕτη ἡ ὀλιγοχρόνιος, ἀλλ' ἄλλη τις ἀμφοῖν κοινὴ κατὰ τὸ διακεῖσθαι ὁ-
πωσοῦν θεωρουμένη. ἔπειτα ὅτι τὸ ὁπωσοῦν διακείμενον, κοινὸν ἂν εἴη, τοῦ τε ἐμμόνως, καὶ τοῦ εὐμετα-
βλήτως, ὥσπερ ἡ κατ' ἀξίαν διανομὴ ἁπλῶς κοινή τίς ἐστι, τῆς τε πρὸς ἀνθρώπους, καὶ τῆς πρὸς θεοὺς
συμπλοκῆς· ὧν τὴν μὲν πρὸς ἀνθρώπους δικαιοσύνην, εἰδικῶς καλοῦμεν· τὴν δὲ πρὸς θεοὺς, ὁσιό-
τητα. προστίθησι δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἰάμβλιχος, ὅτι ἄλλος μὲν λόγος τῆς διαθέσεως, ὃν Ἀριστοτέ-
λης ἀποτείνει ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικά, ὃς δύναται κοινῶς ὁρίζεσθαι, καὶ ἄλλος οὗτος, τῆς κατὰ τὰ
B εἴδη διαθέσεως ἔχεται. εἰ μέν τι τις κατὰ χρόνον μόνον διακρίνοι τὰς διαφοράς, κατὰ τοῦτο ὀφείλει καὶ τὴν
γενικὴν αὐτῶν ἀνευρεῖν ταυτότητα, ὅπερ ἀδύνατον. ὀλιγοχρονίου γὰρ καὶ πολυχρονίου, τίς ἂν εὑρε-
θείη κοινότης ὡς εἰδῶν γενική, κατ' αὐτὴν μόνην τὴν τοῦ χρόνου ἰδιότητα, καὶ τὴν τοῦ ἐν αὐτῷ ὄν-
τος ποιοῦ σύστασιν; Ζητεῖ δὲ Ἀλέξανδρος, τί διαφέρει ἡ διάθεσις αὕτη, καὶ ἡ ἕξις, ὧν μετ' ὀλίγον 32
ἐρεῖ παθῶν, καὶ παθητικῶν ποιοτήτων. ἡ γὰρ θερμότης, ὅταν εὐμετάβλητος ᾖ, πάθος φησὶν αὐτὴν
εἶναι· τὸ δὲ εὐμετάβλητον, διάθεσιν νῦν καλεῖ. χρονιζόμενα δὲ τὰ πάθη, παθητικὰς ποιότητας γίνε-
σθαι φησί· τὰ δὲ χρονιζόμενα καὶ δυσκίνητα, ἕξεις νῦν καλεῖ. τίνι οὖν διαφέρουσιν αἱ ἕξεις αὗται, καὶ
διαθέσεις τῶν παθητικῶν ἐκείνων ποιοτήτων, καὶ τῶν παθῶν; λύων δὲ τὴν τοιαύτην ζήτησιν αὐ-
τὸς, μήποτε φησὶ τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ποιότησιν, ὅσαι ἐπίκτητοι, καὶ ἔξωθεν,
καὶ διὰ διδασκαλίας ἐγγίνονται, χρὴ τάττειν. ἐπεὶ δὲ ἐνίσταται αὐτῷ τὰ τῆς φράσεως παραδείγματα,
θερμότης καὶ ψύξις, καὶ νόσος καὶ ὑγεία, οὐκ ὄντα ψυχικά, κοινότερον αὐτόν φησι τοῖς παραδείγμασι
χρήσασθαι. ἢ τὸ οἷον θερμότητα, λέγοι ἂν ὡς ἴσον τῷ δι' ὡς θερμότης. ὡς γὰρ ταῦτα εὐκίνητα, οὕτως
καὶ ἡ διάθεσις. ταύτην δὲ τὴν λύσιν οὐκ ἀποδέχονται οἱ μετ' αὐτὸν ἐξηγηταί, ἀλλὰ πρῶτον μὲν θαυ-
μάζουσιν, εἴ τινας ἰδίας ἕξεις καὶ διαθέσεις ταῖς ψυχαῖς ἀφορίζει ἀσυμφώνως τῷ Ἀριστοτέλει, καὶ
μὴ κοινὰς αὐτὰς ποιεῖ εἶναι καὶ τοῦ ἔχοντος. ἔπειτα, πῶς οὐχὶ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τὰς ἕξεις ἀκούει
καὶ διαθέσεις, ὅταν εἰδοποιοί τινες διαφοραὶ γίνωνται κατὰ τὸ σῶμα, ὡς τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, συμ-
πληρωτικόν τι αὐτῆς ἐστι τοῦ λόγου, καὶ ἕξιν ἐν αὐτῇ ἐμποιεῖ τῆς λευκότητος; εἰ μὴ ἄρα ἐπικτήτους
εἶναι καὶ τὴν ἕξιν δεῖ, ἀλλ' οὐ συμφυῆ, καὶ εἴη ἂν ἕξις κατὰ τὸ λευκὸν, ἡ τοῦ λευκανθέντος μονίμως λίαν
διάθεσις. βιάζεται δέ φασι καὶ τὰ παραδείγματα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὰ κυρίως εἰρημένα ἐν ἀκριβεῖ
καὶ ἀκροαματικῷ βιβλίῳ, μὴ κυρίως εἰρῆσθαι λέγων, καὶ παρεξηγεῖται τό, οἷον ἡ θερμότης, ἴσον νομί-
Γ ζων τῷ, δι' ὡς θερμότης, ἵνα ὥσπερ ταῦτα εὐκίνητα, οὕτως καὶ τὰς διαθέσεις τὰς ἐν τῇ ψυχῇ εὐ-
κινήτους λαμβάνωμεν. παρὰ πόδας γὰρ ἔχει τοῦτο τὸν ἔλεγχον. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἕξεων, ἃς αὐτὸς
εἶναι φησὶ τῆς ψυχῆς, δι' ἡ δικαιοσύνη, λέγει. δεῖ τοίνυν μὴ οὕτως διορίζειν ταῦτα, ὡς τῶν ἐν τοῖς
σώμασι, τὰ μὲν εὐκίνητα, πάθη εἶναι· τὰ δὲ δυσκίνητα, παθητικὰς ποιότητας. τῶν δὲ ἐν τῇ ψυχῇ
ἐπικτήτων ποιοτήτων, τὰ μὲν εὐκίνητα, διαθέσεις· ἕξεις δὲ εἶναι, τὰ δυσκίνητα. ἐπεὶ οὕτω γε οὐκ
αὐτὸν τὸν λόγον τῆς ποιότητος εἰς εἴδη διαιροῦμεν, καθόσον ἐστὶ ποιότης, ἀλλὰ παρὰ τὰ ἐν οἷς ὑπο-
κειμένοις ἐγγίνεται, τὴν διαφορὰν αὐτῶν ποιησόμεθα. μᾶλλον μὲν οὖν ῥητέον ὅτι κινεῖσθαι καὶ ἀλλοιοῦ-
σθαι, καὶ ἐνστάσει τοῦ ὑποκειμένου τὸ πάθος χαρακτηρίζεται. καὶ ἡ παθητικὴ ποιότης παραπλησίως,
ὅταν ἡ κίνησις ἡ παθητικὴ δυσαπάλλακτος ὑπάρχῃ. ἡ μέντοι ὅρῳ καὶ ἕδρᾳ τοῦ εἴδους ἤδη κατέχεται,
καὶ τὴν κατὰ τὴν κίνησιν ἀνωμαλίαν καὶ ἑτεροιώσεως παντὶ κεχώρισται, διάθεσίς ἐστιν. οὐδὲ γὰρ ἐστιν
καὶ τὸν λόγον, ἥ τε ἄλλη κίνησις καὶ ἡ παθητική. ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ εἰς τὸ εἶδος, ἵσταται καὶ παύεται,
πάσχον τε καὶ ἀλλοιούμενον. οὕτως οὖν ἡ αὐτὴ θερμότης, ὅταν μὲν ἐν τῷ ἀλλοιοῦσθαι μεταβάλλῃ,
φαίνεται πάθος ἢ παθητικὴ ποιότης. ὅταν δὲ στῇ κατὰ τὸ εἶδος τῆς θερμότητος καὶ τῆς ψύξεως,

δείξει

Hoc autem non corrigit Pierius Valerianus.

πλησθέντος τὴν κεφαλήν, καὶ ὑπὸ φαρμάκων δὲ ἐπιλαθέσθαι συνέβη ταύτην, ὡς τοῖς μὲν Αν- A
τωνίνου τοῦ ῥωμαίων στρατηγοῦ παρ' αὐτοῖς πολεμοῦσι συνέβη ἐπὶ βοτάνης τινὸς ἐδωδῇ, ὡς Αρια-
νὸς ἱστόρησεν ἐν τοῖς παρθικοῖς, πλὴν ὅτι ἐκεῖνοι χρόνῳ πάλιν ἀπεκατέστησαν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ὅσοι
περιεσώθησαν, οἰνελαίου πόματος εὐπορήσαντες. τοῦτο γὰρ ἐν πολυπείρως εὑρέθη τοῦ πάθους
βοήθημα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἀρετὰς μὴ εἶναι εὐκινήτους φησίν, οὐχ ὅτι ὁμοίως ταῖς τέχναις καὶ
ταῖς ἐπιστήμαις ἔχουσι τὸ δυσκίνητον· βεβαιότεραι γὰρ ἐκείνων εἰσίν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὗται οὐκ εὐκίνη-
τοι. τὸ δὲ βεβαιότερον ἔχουσιν ὡς εἴρηται, διὰ τὸ πανταχοῦ τὴν χρῆσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐνέργειαν παρα-
λαμβάνεσθαι ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ παντὶ καιρῷ, καὶ ἐν πάσῃ ἐνεργείᾳ, καὶ πάσῃ τοῦ βίου περιστάσει.
διαθέσεως δὲ παράδειγμα θερμότητα τίθησιν, οὐ τὴν φυσικήν, οἷα ἡ τοῦ πυρός, ἀλλὰ τὴν ἐπίκτητον,
οἷα ἡ τοῦ θερμαινομένου ὕδατος· καὶ ψύξιν, οὐ τὴν τῆς χιόνος, ἀλλὰ τὴν τῶν προσκαίρως ψυχο-
μένων σωμάτων, αἳ ταχέως καὶ ἀφίστανται. καὶ ἡ νόσος δὲ καὶ ἡ ὑγεία, εὐκίνητα. ταχὺ γὰρ καὶ
ταῦτα μεταβάλλει ἐπὶ τὸ ἐναντίον, εἰ μή τις διὰ χρόνου πλῆθος φυσιωθείη ἐν τούτοις, τῆς τε νόσου
ἀνιάτου γινομένης, καὶ τῆς ὑγείας δυσμεταβλήτου, ὅτι οὐκέτι διαθέσεις, ἀλλ' ἕξεις ἤδη τὰς τοιαύτας
προσήκει καλεῖν. ὅτι δὲ αἱ μόνιμοι ποιότητες ἕξεις εἰσί, πιστοῦται ἀπὸ τῆς συνηθείας. τοὺς γὰρ μὴ κατέ-
χοντας τὰ θεωρήματα, ἀλλ' εὐμεταπτώτους, οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν, καίτοι διάκεινταί πως κατὰ τὴν
30 ἐπιστήμην· διακεῖσθαι μὲν γὰρ λέγονται οἱ εὐμετάπτωτοι. Δεῖ δὲ μὴ νομίζειν γένος τὴν διά-
θεσιν τῆς ἕξεως φησὶν Ἰάμβλιχος. πάντως μὲν γὰρ εἰδοποιὸν διαφορὰν προσιέναι δεῖ τῷ γένει εἰς
τὴν τῶν εἰδῶν σύστασιν. οὐδεμία δὲ τοιαύτη πρόσεισιν, ὅταν ἡ ἀπαγὴς ποιότης καταπηγνῦσα γίνηται.
πῶς οὖν εἴποι ὅτι εἰσὶν αἱ μὲν ἕξεις, καὶ διαθέσεις· αἱ δὲ διαθέσεις, οὐ πάντως ἕξεις; τοῦτο γὰρ τὰ
γένη πρὸς τὰ εἴδη πεπονθέναι δοκεῖ. ἀλλὰ τὰ μὲν γένη φησὶ τοῦτο πέπονθε πρὸς τὰ εἴδη, τῷ
ἐπὶ πλέον τὰ γένη λέγεσθαι τῶν εἰδῶν. αἱ μέντοι ἕξεις, οὐ διὰ τοῦτο πάντως διαθέσεις, τῷ ἐπὶ E
πλέον αὐτῶν λέγεσθαι τὴν διάθεσιν, ἀλλ' ὅτι ὁ μὲν ἐν ἕξει ὤν, διάκειται κατὰ τὴν ἐκείνην ποιό-
τητα· ὁ δὲ κατὰ ποιότητα διακείμενος, οὐ πάντως καθ' ἕξιν τὴν ποιότητα διακειμένην ἔχει. ἀλ-
λὰ καὶ οὕτως ἐπὶ πλέον ἡ διάθεσις τῆς ἕξεως ἀποδέδεικται. οὐ γὰρ δήπου ἡ γλαυκότης καὶ σιμότης
κατ' ἐπίτασιν τὸ πρῶτον ὑπέστη. διάκεινται μέντοι οἱ γλαυκοὶ καὶ οἱ σιμοί. τινὲς μὲν ἐξ ἀνειμένως
ἐπετάθησαν, ὡς αἱ τῶν τεχνῶν ἀναλήψεις, ἀπὸ τῆς ἀνειμένης ποιότητος εἰς τὴν παγίαν. τινὲς
δέ, οὐδὲ ἐπετάθησαν, ἀλλὰ κατὰ μεταβολὴν πρώτως ὑπέστησαν, ὡς τὸ γάλα μεταβαλὸν καὶ οὐκ
ἐπιταθέν, τυρὸς ἐγένετο, καὶ ὁ πηλός, κέραμος, καὶ ὁ οἶνος, ὄξος, ὥστε οὐ γένος ἡ διάθεσις.
ταῦτα μὲν ὁ Ἰάμβλιχος ἀσαφῶς γέγραφεν. ὁ δὲ Συριανὸς φησίν· ἔστι τὸ πρῶτον εἶδος τῆς ποιό-
τητος, διάθεσις· ταύτης δὲ τὸ μέν, ἕξις, τὸ δέ, διάθεσις ὁμωνύμως τῷ γένει. μήποτε δὲ οὐδὲ γένος
ὅλως ἐστὶν ἡ κοινὴ διάθεσις τῆς ἀντικειμένης τῇ ἕξει, ἀλλ' ὁμώνυμοι μόνον εἰσί, τῆς μὲν κοινῆς, κατὰ
τὸ διακεῖσθαί πως λεγομένης, τῆς δὲ ἰδίας, κατὰ τὸ μόνον διακεῖσθαι. τῷ γὰρ μὴ βεβαίως, ἀλλὰ
μόνον διακεῖσθαι, τούτῳ καὶ εὐαπόβλητός ἐστιν ἡ διάθεσις. ἄλλο δέ ἐστι τὸ διακεῖσθαί πως, εἴτε μο-
νίμως, εἴτε εὐμεταβλήτως, καὶ ἄλλο τὸ μόνον διακεῖσθαι. εἰ δὲ ἦν γένος ἡ διάθεσις ἐκείνη ταύτης,
31 ἔμελλε καὶ αὐτὴ ὁπωσοῦν διακεῖσθαι, νῦν δὲ εὐαπόβλητός ἐστι μόνως. Αἰτιᾶται δὲ ὁ Νικόστρατος,
εἰπὼν ὅτι ἓν εἶδος ποιότητος, οὐχ ἓν ὑπήγαγεν, ἀλλὰ δύο, τήν τε ἕξιν, καὶ τὴν διάθεσιν. ἀγνοεῖ
δέ φασιν ὅτι τὸ ἓν εἶδος, τὴν διάθεσιν λαμβάνει, ὑφ' ὃ τάττει τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὁμώνυμον
τῷ κοινῷ, ὥσπερ ὑπὸ τὴν κοινὴν δικαιοσύνην, ἥ τε μερικωτέρα δικαιοσύνη τέτακται, καὶ ἡ ὁ-
σιότης. ὃ ἐνταῦθα ὁ Ἰάμβλιχος, τὴν μὲν τινα διάθεσιν, ἐν γένει φησὶ καὶ κοινήν, τὴν δὲ ἐν εἴδει, οὐχ
ὅτι γένος κυρίως εἶναι βούλεται, ἀλλὰ τὴν κοινὴν γένος καλῶν. καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον
λύων τὴν ἀπορίαν ὁ Ἰάμβλιχος, φησὶν ἓν εἶδος ἄμφω εἶναι τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν. οὐ γὰρ ἔχου- Z
σι τοὺς γενικοὺς καὶ εἰδικοὺς λόγους, πρὸς ἀλλήλας χρόνῳ μόνῳ, καὶ τῷ εὐμεταβόλῳ καὶ δυσμεταβό-
λῳ διαφέρουσι· διὸ καὶ ἐν ἑνὶ αὐτῷ εἴδει θεωροῦνται, καὶ οὐδετέρα αὐτῶν περιέχει τῆς λοιπῆς. καὶ ὑπο-
μιμνήσκει τοῦ καθόλου διορισμοῦ, ὃν Ἀριστοτέλης διώρισατο πότε εἰς ἄλλο εἶδος ἡ φαινομένη παραλ-
λαγὴ μεθίστασθαι, καὶ πότε ἐν ἑνὶ ποιεῖται τὴν μετάστασιν, τὰς μὲν κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην ἑτερό-
τητας, μὴ παραλαμβάνων εἰς εἰδοποιοὺς διαφοράς, τὰς δὲ κατὰ τοὺς λόγους μόνας εἰς ἐξαλλαγὴν τῶν
εἰδῶν παραλαμβάνων· διὸ τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, καίτοι πολλὴν ἔχοντα διαφοράν, κατά τε τὰς ἄλ-
λας ἐνεργείας καὶ τὰς γενέσεις, ὅμως κατὰ τὸ εἶδος οὐ βούλεται διαφέρειν, οὐδὲ τὸν λευκὸν ἄνθρω-
πον τοῦ μέλανος, οὐδὲ ἂν κατὰ χρόνον γίνηταί τις διαφορά, οἷον εἴ τινες ἐν ὄρεσιν οἰκοῦντες πολυχρο-
νιώτεροι εἰσίν, ὥσπερ οἱ ἀκροαθῶται λέγονται, ἢ ἐν ἕλεσιν, ὀλιγοχρονιώτεροι. οὐ γὰρ ἡ κατὰ χρό-
νον παραλλαγὴ εἶδος ἕτερον ἀνθρώπων ἀπεργάζεται, ἀλλὰ μένει τὸ αὐτὸ εἶδος περιέχον τὰς
κατὰ τὸν χρόνον διαφοράς. καὶ ἐπὶ τῆς ἕξεως οὖν καὶ διαθέσεως ἡ ἐπίτασις καὶ ἡ ἄνεσις ὑλι-
κωτέρα, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ εἶδος ἐμποιεῖ διαφοράν. ἡ γὰρ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ἧττον ἀοριστία, ἀπὸ τῆς

ὕλης

A Ὅτι μὲν τὸ πλεοναχῶς τῆς ποιότητος, οὐχ ὡς ὁμωνύμως εἰρημένον παρείληπται, δηλοῖ τὸ εἶ μὲν 27
ἓν εἶδος ποιότητος. εἰ δέ τις καὶ πρὸς τὸ γένος εἶναι, καὶ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι φιλονεικεῖ,
διὰ τὴν τάξιν ἐκλεγέσθω τὸ μέσον, τῶν τε συνωνύμων καὶ ὁμωνύμων τὸ ἀφ' ἑνός, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς
ποιότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐννέα γενῶν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα κυρίως ἐστὶ γένη, οὐδ' ὡς γένη τῶν
ὑπ' αὐτὰ κατηγορεῖται, τάξεως οὔσης πανταχοῦ προτέρων καὶ δευτέρων. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
οὕτω καὶ ἐνταῦθα μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς φύσεως αὐτῶν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν τρέπεται, καὶ οὕ-
τως ἐπὶ τὰ παρακολουθοῦντα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τετραδικὴν τῶν ποιοτήτων διαίρεσιν Ἀριστοτέλης πα- 28
ραδέδωκεν, ἐμφαίνουσάν τι καὶ δυαδικὸν πρὸ τοῦ τετραδικοῦ, δεῖ τὴν ἀκολουθίαν ἐκφῆναι τῆς διαιρέ-
σεως, ἀπὸ τοῦ δυαδικοῦ τὴν ἀρχὴν ποιησάμενον, ὥσπερ καὶ ὁ Πλάτων παρακελεύεται, κατὰ τὸν ἐλάτ-
τονα τέμνειν ἀριθμὸν πρότερον, εἴπερ δυνατόν. τῶν γὰρ ποιοτήτων αἱ μέν εἰσι φυσικαί· αἱ δὲ, ἐπί-
κτητοι. φυσικαὶ μὲν, αἱ κατὰ φύσιν ἐγγινόμεναι, καὶ ἀεὶ οὖσαι· ἐπίκτητοι δὲ, αἱ ἔξωθεν ἀποτελού-
μεναι, καὶ δυνάμεναι ἀποβάλλεσθαι. καὶ τούτων μὲν ἑστῶσαι αἱ ἕξεις καὶ διαθέσεις, τῷ πολυ-
χρονιωτέρῳ τε καὶ ὀλιγοχρονιωτέρῳ, καὶ δυσαποβλήτῳ τε καὶ εὐαποβλήτῳ διαφέρουσαι. τῶν
δὲ φυσικῶν ποιοτήτων, αἱ μὲν ἑστῶσαι κατὰ τὸ δυνάμει, αἱ δὲ κατὰ τὸ ἐνέργεια. αἱ μὲν κατὰ τὸ δυνάμει,
καθ' ἃς ἐπιτήδειοι πρός τι λεγόμεθα· τῶν δὲ κατ' ἐνέργειαν, τὸ μὲν, διὰ βάθους, ὅπερ κατὰ τὰς
παθητικὰς ποιότητας ὑπάρχει δηλονότι· καὶ τοῦτο λέγομεν, ἢ ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν τοῖς αἰσθα-
νομένοις, ἢ ἀπὸ τοῦ αὐτὰς ἀπὸ πάθους ἐγγίνεσθαι, οἷον γλυκύτης, καὶ θερμότης, καὶ λευκότης, καὶ
τὰ τούτοις συγγενῆ· ποιότητες γὰρ αὗται, εἴπερ ποιὰ κατὰ ταῦτα λέγεται τὰ ἔχοντα. παθητι-
καὶ δὲ, ὅτι πάθος ἐμποιοῦσι ταῖς αἰσθήσεσιν, ἢ ἀπὸ τοῦ πάθους ἐγγίνονται. αἰσχυνθεὶς γάρ τις,
ἐρυθρὸς ἐγένετο, καὶ φοβηθεὶς, ὠχρός. τὸ δὲ ἐπιπολῆς ἐστι, τῶν κατ' ἐνέργειαν ποιοτήτων, ὥσπερ
B τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή, ἥ τις ἐστὶ σχῆμα ἐμψύχου καὶ χρῶμα, οὐ καθὸ χρῶμα ἁπλῶς. ἤδη γὰρ ἐκεῖ-
νο προείληπται, ἀλλὰ καθὸ τὴν μορφὴν συμπληροῖ, καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιπολῆς φαινόμεναι κατὰ τὴν
περιγραφὴν ἐμφάσεις. Πανταχοῦ δ' ἂν εἶεν ἐπιστῆσαι, ὡς καὶ αὐτὸς ἐπισημαίνεται ὁ Ἰάμβλιχος,
ὡς ἐγχωρεῖ καὶ σχῆμα ἐπίκτητον εἶναι. τὸ γὰρ αὐτὸ ποτὲ μὲν, τρίγωνον γίνεται, ποτὲ δὲ, τετρά-
γωνον ὑπὸ τέχνης μεταπλαττόμενον. καὶ χρῶμα δὲ ὁμοίως οὐ φυσικὸν, ὡς ὁ τῶν δειλῶν ὠχρός. ἔστι
δὲ καὶ διάθεσιν φύσει εἶναι καὶ μὴ ἐπίκτητον, ὡς ὑγίειαν καὶ νόσον, αἳ καὶ ἕξεις ἂν εἶεν, εἴπερ ὑπὸ τῆς
φύσεως κρατοῖντο, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως τὴν εἰς δύο διαίρεσιν ὁ Ἀριστοτέλης παρῃτήσατο. Πῶς δὲ ἐπὶ 29
μὲν τοῦ πρώτου, ἓν μὲν τὸ εἶδος ποιότητός φησιν, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ἕτερον γένος ποιότητος;
ἢ ὅτι καὶ τὰ εἴδη ταῦτα καὶ γένη ἐστὶν ἄλλων εἰδῶν, ἔτι καθολικώτερα ὄντα καὶ ἐπάλληλα; διὰ
τοῦτο καὶ γένη καὶ εἴδη αὐτὰ καλεῖ, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἐπαλλαγμένως χρῆται τῷ τοῦ εἴδους καὶ γένους ὀνό-
ματι, διὰ τὸ μήπω τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἐγνῶσθαι, ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος. τῶν δὲ ἕξεων καὶ διαθέ-
σεων, οὐχ ὡς δύο εἰδῶν ἀκούειν χρὴ, διαφοραῖς εἰδοποιοῖς διωρισμένων, ὡς ἄνθρωπος διώρισται καὶ
βοῦς, ἀλλ' ὡς ὁ ἀρτίτοκος πρὸς τὸν ἀκμάζοντα διειλήφασι. οὐ γὰρ τῷ εἴδει ταῦτα διαφέρει. ὁ γὰρ
λόγος εἷς ἐπ' ἀμφοτέρων, ὅτι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως τὸ λευκὸν, κἄν τε κατὰ ἕξιν ᾖ, κἄν τε κατὰ
διάθεσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἀριθμῷ διαφέρει ἀλλήλων, ὥσπερ Σωκράτης Πλάτωνος. οὐδὲν γὰρ ἰδιάζοντος
πλῆθος συνδραμὸν τὴν κατὰ ἀριθμὸν διάστασιν ἀπειργάσατο, ἀλλὰ χρόνῳ διαφέρει, ὡς τὸ ὀλιγο-
χρόνιον λευκὸν, τοῦ πολυχρονίου· καὶ τῷ μονιμωτέρῳ, ἢ μὴ, ὥσπερ ἡ πεπηγυῖα οἰκοδομία τῆς ἀρ-
τιπαγοῦς· ὁ δὲ τῆς ποιότητος λόγος, εἷς ἐπ' ἀμφοτέρων. ποιοὶ γὰρ ἀφ' ἑκατέρας παρονομάζον-
ται. ἔστω δὲ ἕξεως μὲν παραδείγματα αἱ τέχναι, καὶ ἐπιστῆμαι, καὶ ἀρεταί. πᾶσαι γὰρ δυσκίνη-
τοι καὶ τὸ μόνιμον ἔχουσι, ἐὰν μὴ ὑπὸ νόσου, ἢ ἄλλου τοιούτου, ἢ ὑπὸ συνεχοῦς ῥᾳθυμίας ἐκκρου-
Γ σθῶσιν. αἱ μέντοι ἀρεταὶ, καὶ ἔτι μονιμώτεραι, διότι κατὰ πᾶσαν ἐνέργειαν ταύταις χρώμεθα,
οὐ μέντοι ταῖς τέχναις, καὶ διότι ἐν προαιρέσει αἱ ἀρεταὶ, καὶ τῷ ἐφ' ἡμῖν, οὐκέτι δὲ αἱ τέχναι.
αὐτὸς δὲ πάσας τὰς τέχνας ἐπιστήμας νῦν προσηγόρευσε, κατά τι κοινὸν τῆς ἐπιστήμης σημαινό-
μενον. τῶν δὲ δυσκινήτων τὴν ἐπιστήμην φησὶν, ἐὰν καὶ μετρίως τις ἐπιστήμην λάβοι τοῦ μετρίως,
οὐ τὸ ἐπιπόλαιον δηλοῦντος. οὐδὲ γὰρ ἐπιστήμη οὐδὲ ἕξις τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπεὶ εἰσί τινες τῶν ἐπι-
στημῶν οὐ πάνυ ἀκριβεῖς, καὶ διὰ τοῦτο οὐ κυρίως ἐπιστῆμαι, ὡς τὰς μαθηματικὰς ἀπέδειξεν ὁ
Πλάτων. λέγει ὅτι καὶ οἱ τοιαύτην ἐπιστήμην ἀναλαβόντες, δυσκίνητοί εἰσι· καὶ ἔτι αὖ τὸ μετρίως
ἴσον, τὸ μετρίαν ἔχουσι ἐπιστήμην. μήποτε δὲ καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐστί τις ἐπίτασις, καὶ ἄνεσις, ὥσ-
περ καὶ ἐν τῇ ἕξει καὶ τῇ διαθέσει, κἂν μὴ κατὰ τὸ ἄκρον ἔχῃ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν
ἔχει, ὡς ἐπιστήμην εἶναι, καὶ οὕτως δυσκίνητος ἡ ἐπιστήμη, ἐάνπερ μὴ μεγάλη γένηται μεταβολὴ
ὑπὸ νόσου, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. καὶ γὰρ νοσήσαντές τινες, ἀπέβαλον τὰς ἐπιστήμας, ὥσπερ ἐφ' ἡ-
μῶν ἐν Παλαιστίνῃ προκεκοφώς τις ἐν λόγοις ἤδη, καὶ νοσήσας, πάντων ἐπελάθετο, ὡς δεηθῆναι μετὰ
τὴν ἀνάληψιν, αὖθις εἰς γραμματιστοῦ φοιτῆσαι. καὶ ὑπ' ἄλλου δὲ αἰτίου συμβαίνει τοῦτο, ὡς ἐπὶ τοῦ
πληγέντος

γὰρ καὶ ἡ γεωμετρία καὶ ἡ σοφία ποιότητες, ἀλλ' οὐ δραστικαὶ εἰς ἄλλους, ἀλλὰ θεωρητικοὺς μόνον Δ
παρέχουσι τῷ αὐτῶν λόγῳ, τοὺς κατ' αὐτὰς ἐνεργοῦντας. οὐδὲ πᾶσαι αἱ ποιότητες τοῦ εὖ ἀφοριστικαί,
οὐδ' αἱ πᾶσαι τῶν ἐναντίων δυνάμεις, ἀλλὰ κομιδῇ εὐαρίθμητοι. ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὰς τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν
δυνάμεις, ταῦται αἱ ποιότητες ἔσονται. οὔτε γὰρ τῇ γρυπότητι, οὔτε τῇ τριγωνότητι, οὔτε ὅλως ταῖς
κατὰ σχῆμα πάρεστι τὸ δραστικοὺς παρέχειν τοὺς ἔχοντας· ἀλλ' ἴσως διαφέρουσι ταῖς δυνάμεσιν αἱ ποιό-
τητες οὐκ ἐξισάζουσι, διότι τὸ ἴδιον σημαινόμενον τῶν δυνάμεων, ἀλλ' οὐχὶ τὸ κοινὸν παραλαμβάνο-
μεν. εἴτε γὰρ ἐπιδίδοιτο πρὸς τελείωσιν ὡς τὸ ἐπιτηδείως ἔχειν, εἴτε ἐν τελειότητι θεωροῖτο, ὡς αὐ-
τὴ ἡ ἐντελέχεια, εἴτε δέοι τι εἰς ἕτερον, ὡς ἡ ἀπὸ τῆς ἕξεως τοῦ ἐν ἄλλῳ εἰς ἄλλο ἐνέργεια, εἴτε πά-
σχοι, ὡς ἡ ἀπ' ἄλλου παραγινομένη κίνησις, εἴτε εἰς τὸ εὖ μόνον τι ἔργον ἀποτελεῖν συμβάλλοιτο, εἴτε
χεῖρόν τι ἀπεργάζοιτο, πανταχοῦ ἔχει πρὸς ταῦτα ὅλα δύναμιν, καὶ οὕτω κοινόν τι ἔσται τὸ τῆς δυ-
νάμεως διατεῖνον ἐπὶ πάντα ταῦτα. τὸ δὲ οὕτω θεωρούμενον κοινόν, καὶ πρὸς τὰ εἴδη τῆς ποιότη-
τος πάντα συνέζευκται. τάς τε γὰρ τελείας ἕξεις τὰς μονίμους, καὶ τὰς ἐπὶ βραχὺ ἐγγινο-
μένας διαθέσεις, καὶ τὰς ἐπιτηδείως προκατεσκευασμένας προκοπάς, καὶ τὰς κατὰ πάθος, ἢ μορφήν,
ἢ σχῆμα παραγινομένας ποιότητας, ἡ κοινὴ δύναμις δύναται τοιαύτας ἀπεργάζεσθαι, καὶ ὅλως
συναπτίζει πρὸς τὴν ποιότητα· ἡ γὰρ αὐτὴ αἰτία, καθόσον μὲν ποιοὺς παρέχεται, ποιότης ἐστί· κα-
24 θόσον δὲ δύναται τοὺς ποιοὺς ἀπεργάζεσθαι, δύναμις νοεῖται. Εἰ δέ τις ἀπορεῖ, πῶς τὸ σχῆμα ἢ ἡ περὶ
ἕκαστον μορφὴ δύναμις ἔσται, ἐροῦμεν, ὅτι τῶν ποιητικῶν δυνάμεων, αἱ μέν, εἰς ἄλλα τινὰ ἔξωθεν
ἐνεργοῦσιν, ὡς ἡ θερμότης εἰς τὸ θερμαινόμενον· αἱ δὲ εἰς τὰ μετέχοντα ἑαυτῶν, κατὰ ἀκίνητον ἐνέρ-
γειαν τοιαῦτα ἄττα παρεχόμεναι, ὁποῖά ποτε αὗται εἰσίν. ἣν δὴ αἰτίαι ἐνδιδόασιν αὐτοῖς εἰς τὸ
εἶναι, ταύτην δύναμιν καλοῦμεν, οὐ τὴν ἔξω ποιοῦσαν, ἀλλὰ τὴν μένουσαν ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς
μεταλαμβάνουσι. τῶν δὲ τοιούτων αἰτιῶν, τὰ μέν, ὅλα δι' ὅλου τῶν μετεχόντων διήκει, ὥσπερ ἡ λευ- Ε
κότης δι' ὅλου τοῦ γάλακτος· καὶ ἁπλῶς ὅσα ὁρῶμεν δι' ὅλου ὄντα ποιά. τὰ δὲ ἐπιπολῆς καὶ ἔξω-
θεν, δέχεται τὴν ποιότητα, ὥσπερ ἡ μορφὴ καὶ τὸ σχῆμα. ταῦτα δὴ οὖν καὶ τὴν δύναμιν περιοῦσαν
ἔξωθεν καὶ περιγράφουσαν ἔχει, καὶ ἔσται δυνάμεώς τι ἔσχατον τελευταῖον εἶδος, τὸ κατὰ τὴν ἐπι-
φάνειαν περιωρισμένον, καὶ μὴ δι' ὅλου τοῦ βάθους διατεῖνον. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον ἀφίσταται τοῦ εἴδους,
τοσούτῳ πλέον, καὶ τῆς ὅλης δυνάμεως αὐτοῦ ἐξίσταται. καὶ ἡ γρυπότης οὖν αὐτὴ ἔσχατον δύναται γρυ-
πὸν παρέχεσθαι τὸν μετέχοντα ἑαυτῆς· καὶ ἡ τετραγωνότης, τὸ τετράγωνον παρέχεται τοιοῦτον τὸ σχῆ-
25 μα, ὁποῖόν ποτέ ἐστιν αὐτό. Ἀλλὰ πῶς τὸ ὄν, καὶ αἱ οὐσίαι ἐνεργοῦσι καθ' ἑαυτὰς ἀφωρισμένως καὶ κατὰ
τὰς δυνάμεις δηλονότι, οὐ ποιότητος μετοχῇ ταύτας ἔχουσι τὰς δυνάμεις, καὶ εἰσὶ μὲν αἱ ποιότη-
τες δυνάμεις, καὶ διαφέρουσι ποιητικαί. οὐ μέντοι πρώτως ποιητικαί, οὐδὲ μόνως ποιοῦσαι, ὥστε,
οὐκ εἴ τι ποιητικὸν ποιότης, ἀλλ' εἴ τι ποιότης ποιητικόν. ὁμοίως δέ, οὐχ ἡ ἁπλῶς δύναμις λέγεται
εἶναι ἡ ποιότης, ἀλλά τις δύναμις, ὥστε εἴ τις μὲν ποιότης ἐστί, δύναμις ἔσται· εἴ τις δὲ δύναμις, οὐ
πάντως ποιότης. καὶ τὸ ὂν οὖν ᾗ ὄν, καθ' αὑτὸ δύναμιν ἔχει, ἀλλ' οὐ ποιότητος μετοχῇ ἔσται ἐν δυνάμει,
ἐπειδὴ ἡ ἁπλῶς δύναμις, ἄλλη τις ἦν, καὶ οὐχ ὅπερ ἡ ποιότης. καὶ ἐκείνως προείληπται δυνατώ-
τατον τὸ ὄν, διότι τὴν κυριωτάτην καὶ πρωτίστην ἔχει δύναμιν. καὶ αἱ οὐσίαι δὲ ὅσαι τῇ ἐνεργείᾳ
ταὐτόν εἰσιν, οὐδὲν προσδέονται ποιότητος. καί τοι δυνάμεις οὖσαι, ἐπειδὴ πρεσβυτέραν αὐτῶν προ-
ειλήφεσαν δύναμιν, καὶ καθ' αὑτάς εἰσι δυνάμεις. ὅλως γὰρ ἄνωθεν κάτεισιν ἡ τῆς δυνάμεως αἰτία,
δι' ὅλου τῶν ὄντων διατείνουσα, καὶ ἀποπληροῦσα πάντα καὶ συνέχουσα, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων,
26 διὰ τῶν στερήσεων ἀποτελευτῶσα. Ἀλλ' εἰ κατὰ τὸν χαρακτῆρα μάλιστα τὴν ποιότητα ἀφορίζο-
μεν, πῶς αὕτη ἡ ἔννοια τῇ τῆς δυνάμεως ἐννοίᾳ συνάγεται; ἢ καὶ οὗτος ὁ χαρακτὴρ οὐ μάχεται πρὸς
τὴν δύναμιν; κατὰ γὰρ τὸν χαρακτῆρα τὸν ἑαυτοῦ ἕκαστον δύναται ποιεῖν ἃ ποιεῖ. ἀλλὰ πῶς ἡ ποιότης κατὰ Ζ
τὸν χαρακτῆρα λέγεται οὐσιοῦσθαι, εἴπερ καὶ ἑκάστη τῶν κατηγοριῶν ἴδιον ἔχει χαρακτῆρα,
καθ' ὃν ὑφέστηκε καὶ διαφέρει τῶν ἄλλων; ἢ καὶ ἐκεῖναι κατὰ τὴν ποιότητα τήν τε πρὸς ἀλλήλας
ἔχουσι διαφορὰν καὶ τὸν χαρακτῆρα, ὥσπερ τὴν ὑπόστασιν αὐτὴν κατὰ τὴν οὐσίαν; τῆς γὰρ ποιότητος
ἴδιον, τὸ διορίζειν τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὰς ἴδιον χαρακτῆρα ἐμποιεῖν, καὶ τὸ τὴν
ἐνέργειαν περὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν χαρακτῆρα συντείνειν, ὥσπερ ἡ ποσότης περὶ τὸ ὅσον μόνον ἐνεργεῖ, καὶ
ἡ οὐσία περὶ τὸ οὐσιῶδες εἶδος ἵσταται. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἀπὸ τοῦ πλάτους τῶν ἐξηγητῶν πλουσίως
παραγεγράφθω. δεῖ δὲ λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν Ἀριστοτέλους λέξιν παραφέρειν τὸν λόγον.

Ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν. διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως, τῷ μονιμώτερον καὶ πολυχρονιώτερον εἶναι. τοιαῦται δὲ αἵ τε ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ἀρεταί. ἕως τοῦ, οἱ δὲ διακείμενοι, οὐ πάντως ἕξιν ἔχουσιν.

A οὐδὲ ἡ κατὰ τὴν ποιότητα νοουμένη δύναμις. τὸ μέντοι εὐφυϊκόν, καθὸ ἀφορμὰς ἔχομεν ἀξιολόγους
εἰς τὴν εὐφυΐαν, ποιότης ἔσται καὶ δύναμις, ἐπεὶ οὔτε μόριόν τοῦ ἀνθρώπου ἐστίν, οὔτε ἄλλως τῆς
οὐσίας συμπληρωτικόν, διότι οὐδὲ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις. καὶ τοῦ λογικοῦ δὲ τὸ μὲν φυσικόν, οὐ
ποιόν· τὸ δὲ ἐπιγινόμενον λογικόν, διά τε τὴν ὀξύτητα καὶ ἀγχίνοιαν ὡς ἐπιτηδευτόν, ποιότης.
ὥστε αἱ μὲν συμπληρωτικαὶ τῶν οὐσιῶν, οὐκ εἰσὶ ποιότητες, κἂν δοκῶσι τὴν ποιὰν οὐσίαν σημαί-
νειν. αἱ δὲ ἔξωθεν ἐπιγινόμεναι αἱ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ σῶμα, ἐπιτηδευτήν τινα ἕξιν καὶ διάθεσιν
καὶ μορφὴν σημαίνουσαι, αὗται ποιότητές εἰσιν. ἀεὶ γὰρ περὶ τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν ἡ ποιότης, εἰδο-
ποιοῦσα τὸ οὐσιῶδες, κἀκείνου οὖσα, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτῆς. ἀλλ' ἐὰν τὰς ἐπιφαινούσας ταῖς οὐσίαις ἀδιορίστως
ποιότητας λέγωμεν, οὐ μᾶλλον ποιότητας εὕρομεν, ἢ ἄλλό τι τῶν ἑτέρως συμβεβηκότων· ἐὰν δὲ προ-
σθῶμεν τό, ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ προσεχὲς ὂν τῇ οὐσίᾳ, καὶ ἐχόμενον τῆς οὐσίας, οὕτως ἂν μάλιστα ἁψώμεθα τῆς
περὶ τὸ ποιὸν ἐννοίας. ἔσται δὴ οὖν ποιότης, δύναμις προστιθεῖσα ταῖς οὐσίαις μετ' αὐτὰς τὸ ποιαῖς
εἶναι συνημμένη πρὸ αὐτὰς διὰ συγγένειαν. ὅμως δὲ μετ' αὐτάς, οὐδὲν ἧττον ἐμφαίνουσαι, διότι καὶ
τὸ ἐπιγεννηματικὸν ἔχει. Ἀλλ' εἰ ἡ δύναμις τοιαύτη φησὶν ὁ Πλωτῖνος, αἱ ἀδυναμίαι οὐκέτι ἔσον- 22
ται ποιότητες· εἰ δὲ ποιότητες καὶ αὗται, οὐκ ἐφαρμόσει κατὰ πασῶν ὁ τῆς ποιότητος διορισμός. πρὸς
δὴ τοῦτο, ἀναγκαῖον διελέσθαι, πῶς λέγεται δύναμις καὶ ἀδυναμία. εἰ μὲν γὰρ ὡς οἱ Στωϊκοὶ ἀποδιδόα-
σι, δύναμίς ἐστιν ἡ πλειόνων ἐποιστικὴ συμπτωμάτων, ὡς ἡ φρόνησις τοῦ τε φρονίμως περιπατεῖν, καὶ
τοῦ φρονίμως διαλέγεσθαι, ἔσονται κατὰ τὸν τοιοῦτον διορισμόν, καὶ αἱ νῦν λεγόμεναι ἀδυναμίαι, δυνά-
μεις· καὶ γὰρ αἱ ἀτεχνίαι, πλείονα συμπτώματα ἐπιφέρουσιν. εἰ μέντοι κατ' ἄλλην διάταξιν τῶν Στωϊ-
κῶν λέγοιτο δύναμις, ἡ πλειόνων ἐποιστικὴ συμπτωμάτων, καὶ κατακρατοῦσα τῶν ὑποτασσομένων
ἐνεργειῶν, καὶ οὕτως ἐφαρμόσει ὁ τοῦ Πλωτίνου ὅρος. καὶ γὰρ ἡ κακία ἀδυναμία οὖσα κατὰ τὸν τῶν Στωϊ-
B κῶν ὅρον, κατακρατεῖ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν· καὶ αἱ μέσαι τέχναι, ὡς ἂν ἀποπίπτουσαι τοῦ βεβαίως
ἐνεργεῖν, ὅμως τοιαῦταί εἰσιν, ἀφ' ὧν τὸ ἔχειν δύνανται ἃ δύνανται, ὥστε αἱ τοιαῦται ἀδυναμίαι,
περιέχονται ἐν τῇ κατὰ τὴν ποιότητα δυνάμει. εἰ δὲ καὶ κατὰ Ἀριστοτέλην τὸ πολλαχῶς τῆς δυνάμεως
διελώμεθα, καὶ οὕτως ὁ τοῦ Πλωτίνου λόγος καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως συνθήσεται, καὶ ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας.
ἑξαχῶς τοίνυν λεγομένης παρ' αὐτοῦ τῆς δυνάμεως, ἄλλη μέν ἐστιν ἡ ἀπὸ τοῦ δυνάμει, καθ' ἣν οἷόν τε ἐν
ἐπιτηδειότητι εἶναι, ὡς δυνατὸς ὁ παῖς ἀναγνῶναι, ὡς ἐπιτηδειότητα ἔχων. καὶ ἄλλη ἡ τῆς ἐπι-
τηδειότητος τελειότης, ἀρχὴ οὖσα κινήσεως, ὡς δυνατὸς ἀναγνῶναι, ὁ γράμματα εἰδώς. αὕτη δὲ ἡ
δύναμις, ἡ ἐντελέχεια λέγεται, καὶ πρὸς ταύτην ἀτελὴς ἡ πρώτη δύναμις καὶ ἀδυναμία ἔσται,
ὑπὸ τῆς ἀτελοῦς δυνάμεως περιεχομένη. ἄλλως δὲ λέγονται παρ' αὐτῷ δυνάμεις, ἥτε ποιητικὴ καὶ ἡ πα-
θητική, ἡ μέν, ὅτι ἀπ' αὐτῆς εἰς ἕτερον, ἡ δέ, ὅτι ἀφ' ἑτέρου εἰς αὐτό. καὶ πάλιν ἡ ἐν τῷ πάσχειν δύναμις,
ἀδυναμία ἔσται τοῦ ποιεῖν, ἐν ἑτέρᾳ δυνάμει οὖσα, τῇ κατὰ τὸ πάσχειν. ἄλλως δὲ πάλιν δύναμιν λέγει,
καθ' ἣν μόνος τις, ἢ κάλλιον τῶν ἄλλων ποιεῖ, ὡς ὁ βαδίζων ὅσον οὐκ ἄλλος, καὶ ὁ διανηξάμενος
πέλαγος ὅσον οὐχ ἕτερος. καὶ πάλιν ἡ ἀντίθεσις πρὸς ταύτην. τὸ γὰρ δυνάμενόν τι χεῖρον πα-
θεῖν, λέγομεν ἔχειν ταύτης δύναμιν, ὡς τὸν ἄνθρωπον τοῦ φθαρῆναι. καὶ δῆλον ὅτι στέρησίς ἐστιν ἡ
δύναμις αὕτη, καὶ οὕτως ἡ ἀδυναμία τῶν βελτιόνων, δύναμις ἔσται πρὸς τὰ χείρονα, καὶ καθόλου
ἡ ἑτέρων ἀδυναμία, ἄλλων ἔσται δύναμις, καὶ οὐκ ἐξίσταται παντάπασιν ἡ ἀδυναμία τοῦ λόγου
τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ κρατεῖται. τὰ γὰρ ἀτελῆ, συνείληπται ἐν τοῖς τελείοις· ἀπ' αὐτῶν γοῦν
ἔχει τὴν αἰτίαν τοῦ εἶναι. καὶ αἱ ἀδυναμίαι οὖν περιέχονται ἐν τῷ τῆς δυνάμεως λόγῳ, ὡς ἂν τῆς προτέρας
ἢ τελειοτέρας δυνάμεως, καὶ ἐπὶ τὰ ἀσθενέστερα διικούσης· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ γινώσκει τὴν
κακίαν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἡ ποιότης τὰς ἀδυναμίας περιέξει, διὰ τὸ καὶ ταύτας ὁπωσοῦν εἶναι δυνά-
Γ μεις. ἢ καὶ αἱ ἀδυναμίαι καὶ αἱ στερήσεις, δυνάμεις κατὰ τοῦτο λέγονται, ὅτι ποιοῦσι τὰ ἑαυτῶν ἔργα,
ποιότητες οὖσαι καὶ αὐταί, καὶ ποιὰς παρεχόμεναι τοὺς ἔχοντας, καὶ μορφὰς ἐπάγουσαι, εἰ καὶ
ἀσχήμονας, καὶ διότι μὲν ποιοὺς παρέχονται τοὺς μετέχοντας αὐτῶν, ποιότητες λέγονται. κα-
θόσον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα ἔργα ἀποτελοῦσι, ῥηθήσονται καὶ δυνάμεις. ὅλως δέ, καθ' ἑκάστην κατηγο-
ρίαν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐλέγοντο καὶ αἱ στερήσεις ἀνάγεσθαι, ὑφ' ὃ καὶ αἱ ἕξεις. σαφῶς δὲ καὶ ὁ Ἀρι-
στοτέλης ὁμοίως τὸ κατὰ ἀδυναμίαν, ὥσπερ τὸ κατὰ δύναμιν ποιὸν εἶναί φησι, λέγων· ἢ ἁπλῶς ὅσα κατὰ
δύναμιν φυσικήν, ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. Ἀλλ' εἰ ἑξαχῶς ἡ δύναμις λέγεται, κατὰ ποῖον σημαινό- 23
μενον αἱ ποιότητες εἴρηνται δυνάμεις, ἆρα κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τὴν κοινήν, καθ' ἣν καὶ πρὸς πά-
σας τὰς τέχνας ἐπιτηδείως ἔχειν λεγόμεθα, κἂν μὴ ἀναλαμβάνωμεν αὐτάς, ἢ καθ' ἣν ὁ Ἀριστοτέ-
λης ἔθηκεν ἐν ταῖς ποιότησι. λέγω δὲ τὴν ἰδίως προκοπὴν πρός τινα ἐκ φύσεως. σωφρονικὸς γὰρ ὁ ἤδη
πολλὰ πλεονεκτήματα ἔχων, καὶ ἀφορμὰς ἀπὸ φύσεως πρὸς ταῦτα, ὥσπερ ὁ Ἱππόλυτος. ἢ κατ'
οὐδετέραν τούτων τῶν δυνάμεων πᾶσαι αἱ ποιότητες περιλαμβάνονται· καὶ γὰρ ἐντελέχειαι μᾶλ-
λον αὗται. ὡς δὲ αἱ δραστικαὶ καὶ αἱ ποιητικαὶ εἰς ἄλλους, εἶεν μὲν ἂν αἱ τελέαι, οὐ μὴν ἅπασαι. καὶ

τὰς φύσεις, δυσκόλως αἱρεῖ· τὰς δὲ πολὺ διεστώσας ἀλλήλων, εὐκολώτερον καταμανθάνει, διό- Δ
τι καὶ τὴν κοινότητα ἰδίως αἱρεῖν προθυμεῖται, καὶ τὴν διαφορὰν ἰδίως. κοινὸν δὴ οὖν ἔσω τῶν τετ-
τάρων τούτων, ὁ τὸν λόγον τῆς ποιότητος περιεχόμενος. ἢ γὰρ μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἢ προσεχῶς, ἢ πόρρω-
θεν, ἢ διόλου, ἢ ἤδη πολλῆς, ἢ πρὸς παρασκευὴν, ἢ πρὸς τελείωσιν ἐγγινομένη· καὶ οὕτως ὁ λόγος
18 εἷς ἂν καὶ κοινὸς γένοιτο, ἡ δὲ μετουσία αὐτοῦ, τετραχῆ διαιρεῖται. Εἰ δὲ αὐτὸ τοῦτο ζητοῖμεν τίς ὁ
* περὶ τῆς ποιότητος λόγος, καὶ τίς ἡ διαφορὰ αὐτοῦ * παρὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον· οὔπω γὰρ τοῦτο πρόδηλόν
ἐστι, λεγέσθω ὅτι δεύτερός ἐστι λόγος ὁ τῆς ποιότητος, ἐκ προηγουμένης πρὸς ὑφιστάμενος. ὁ γὰρ
νοερὸς καὶ παραδειγματικὸς τῆς λευκότητος λόγος, ἐκεῖ μὲν ποιότης οὐκ ἔστιν, ἀφ᾽ ἑαυτοῦ δὲ προά-
γει τοὺς λόγους ἐν τῇ ὕλῃ ποιότητας γινομένους. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς λέγεται ποιότης, οὐδὲν θαυμαστόν·
τοῖς γὰρ αὐτοῖς ὀνόμασι καλεῖται τὰ αἴτια, καὶ ἐκεῖνα ὧν ἐστι τὰ αἴτια. κυρίως δὲ ποιότης ἐπονομά-
ζεται, ὁ δεύτερον ἤδη γίνεται μετὰ τὸ εἶδος, καὶ τῆς οὐσίας προϋπαρχούσης, συνυφίσταται ἐμφυό-
μενον ταῖς συνθέτοις φύσεσι, καὶ τὰ μετέχοντα τοιαῦτα, οἷα καὶ ταυτὸν ἔχει ὑπάρχον τὴν προϋ-
σίαν τοῦ εἰδικοῦ λόγου. προσθήκη τοίνυν οὐσίας ἐστὶν, ὁ τῆς ποιότητος λόγος, καὶ ἀεὶ ὡς συμβεβηκὸς
θεωρούμενος, καὶ ἀπεστερημένος τῆς ὄντως οὐσίας, καὶ ἔμφασις εἴδους, καὶ εἰκὼν τοῦ προτέρου λόγου,
καὶ ὡς ἕτερος ἐφ᾽ ἑτέρῳ ἤδη γινόμενος, δι᾽ ἐπίκτητός τε καὶ ἔξωθεν ἐφήκων εἰς τὰ μεταλαμβάνον-
τα. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος ὁ κατὰ τὴν ποιότητα κυρίως θεωρούμενος, κοινός ἐστι τῶν μετεχόντων αὐ-
τοῦ εἰδῶν· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ γένη καθόσον ἐστὶ γένη, διέστηκεν ἀλλήλων. ὁ τε τῆς οὐσίας λόγος, ἕτερός ἐστι,
καὶ ἄλλος ὁ τῆς ποιότητος, ὅ, τε γενικὸς ἑκατέρου τούτων λόγος, ταύτῃ κεχώρισται. δεῖ τοίνυν τοὺς
οἰκείους λόγους ἐφ᾽ ἑκάστης κατηγορίας, κοινοὺς ποιεῖσθαι τῶν κατ᾽ εἴδη διεστηκότων, ὅσα τέ ἐστι καὶ ὁ-
ποῖα. καὶ περὶ τοῦ εἴδους δὲ, ὁ αὐτὸς ἔσται διορισμός· καθ᾽ ἕκαστον γὰρ τῶν δέκα γενῶν οἰκείως διώρισται
τὸ εἶδος, ἀφ᾽ οὗ ἡ κατηγορία προσφόρως τε ἑκάστων προηγεῖται, καὶ τὸ κοινὸν αὐτοῦ καθ᾽ ἑκάστην Ε
κατηγορίαν οἰκείως προσήκει περιλαμβάνειν, ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς ποιότητος τῷ αὐτῷ χρησόμεθα
διορισμῷ, περὶ τῆς κατὰ τὸ εἶδος κοινῆς μετουσίας, ἥν τινα καὶ ὡς γενικὴν προστάττειν χρὴ τῶν ἐν αὐ-
19 τῇ πλειόνων εἰδῶν. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ, τὸ κοινὸν τῆς ποιότητος τὸ ἐπὶ τῶν σωμάτων λέγουσι διαφορὰν εἶναι
οὐσίας, οὐκ ἀποδιαληπτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν, ἀλλ᾽ εἰς ἓν νόημα καὶ ἰδιότητα ἀπολήγουσαν, οὔτε χρόνῳ, οὔτε
ἰσχύϊ εἰδοποιουμένην, ἀλλὰ τῇ ἐξ αὐτῆς τοιουτότητι, καθ᾽ ἣν ποιοῦ ὑφίσταται γένεσις. οἱ δὲ τούτοις εἰ μὴ
οἷόν τε κατὰ τὸν ἐκείνων λόγον, κοινὸν εἶναι σύμπτωμα σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, οὐκέτι ἔσται γένος
ἡ ποιότης, ἀλλ᾽ ἑτέρως μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων, ἑτέρως δὲ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων αὐτὴ ὑφέστηκε, καὶ ὑπ᾽
ἄλλα γένη διὰ τοῦτο ταχθήσεται. τούτους δὲ ἔτι ἀτοπώτερον λέγειν, τὸ μὴ ἔχειν ὑπόστασιν τὰς ποιό-
τητας, ἀλλ᾽ εἰς ἓν νόημα αὐτὰς καταλήγειν. εἰ μὴ ἄρα οὐχ οὕτως ἐλέγετο εἰς ἓν νόημα καὶ ἰδιότητα
ἀπολήγειν, ὡς ἀνυποστάτου οὔσης τῆς ποιότητος, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἦν ἀποδιαληπτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ὥσπερ ἡ
οὐσία, ἀλλ᾽ ἐννοίᾳ καὶ ἰδιότητι χωριζομένη· ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς τοιουτότης, ἀσαφής τί ἐστι, καὶ οὐδὲν ἧττον τῇ
οὐσίᾳ προσήκει, ἤπερ τῇ ποιότητι. εἰ μὴ ἄρα τὸ τοιοῦτον ποιότητός ἐστιν ἴδιον, ὥσπερ τὸ τοῦτο μᾶλ-
λον οὐσίας. Πῶς δὲ λέγουσι, καθ᾽ ἣν ποιοῦ ὑφίσταται γένεσις, εἴπερ ὁμοούσιοί εἰσι τοῖς ἀποτελουμένοις
20 ὑφ᾽ ἑαυτῶν, ἐπειδὴ καὶ αὐταί εἰσι σωματοειδεῖς, σύνθετοί τε καὶ αὗται παραπλησίως εἰσίν. Ὁ δὲ Πλω-
τῖνος τὸ κοινὸν τῆς ποιότητος, δύναμιν εἶναι τίθεται, ἀφ᾽ ἧς τὸ ἔχον δύναται ἃ δύναται. πάσαις γὰρ
ἐφαρμόζειν τοῦτο ταῖς τέτρασι ποιότησι. καὶ ὅτι μὲν ὡς μοναχῶς χρῆται τῇ δυνάμει καὶ τὸ δύνασθαι,
καίτοι πλεοναχῶς αὐτῶν εἰωθότων κατηγορεῖσθαι, πρόδηλον. ἑκάστη γὰρ τῶν κατηγοριῶν ἐφαρ-
μόττει τοῦτο. ἐκεῖνο δὲ ἤδη στῆσαι χρὴ, μήποτε εἰς τὸ αὐτὸ περιδεδράμηκεν ἡμῖν ἡ ἀπορία. ἣν μὲν γὰρ τὸ
ζητοῦμεν, εἰ πολλαχῶς λεγομένης αὐτῆς, οὐδέν ἐστι κοινὸν, τὴν δὲ δύναμιν ἀντὶ τῆς ποιότητος με-
ταλαβόντες, οὐδὲν πλέον τι ποιήσειν δοκοῦμεν. εἴπερ γὰρ ὁμωνύμως καὶ αὐτὴ λέγεται, καὶ Ζ
πάλιν ὥσπερ τῆς ποιότητος τὸ κοινὸν δύσκολον εὑρεῖν, οὕτω καὶ τῆς δυνάμεως τί ποτέ ἐστι τὸ γέ-
νος, οὐ ῥᾴδιον συλλογίσασθαι. καὶ ἴσως ἀληθὴς καὶ ὁ Πλωτίνου λόγος. διότι γὰρ μέση ἐστὶν ἡ ποιό-
της, τῶν τε ἤδη κτητῶν συμβεβηκότων, καὶ τῶν αὐτοφυῶν οὐσιῶν, διὰ τοῦτο τῇ δυνάμει ἔοικε, μέσην καὶ
αὐτῇ τὴν φύσιν ἐχούσῃ. καὶ διότι μὲν κοινωνεῖ τῆς τοῦ εἴδους οὐσίας ὁπωσοῦν, διὰ τοῦτο καθ᾽ ἕνα κοινὸν
λόγον χαρακτηρίζεται. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἤδη γεννηματικῆς κατηγορίας συμμετέσχηκεν, ὥσπερ ἡ τοῦ κεῖ-
σθαι καὶ ἔχειν κατηγορία, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ προσλαμβάνει τὸ πλεοναχῶς λέγεσθαι, ὥσπερ καὶ
ἡ δύναμις. καὶ τὸ ἤδη ταύτης τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον αὐτῆς, ἀπ᾽ αὐτῆς ἔχει τὸ κοινὸν συνυπάρχον,
21 ἢ τῷ ἀφ᾽ ἑνὸς, ἢ πρὸς ἓν συντετάχθαι, ἢ τῷ περὶ τὸ αὐτὸ ποιεῖσθαι τὴν ὕφεσιν τῆς δυνάμεως. Ἐπεὶ
δὲ τῶν δυνάμεων αἱ μὲν, ἅμα ταῖς οὐσίαις ὑπάρχουσι, καὶ ταῖς κατ᾽ αὐτὰς ἐνεργείαις, αἱ δὲ, οὔτε συμ-
πληρωτικαὶ τῆς οὐσίας ὑπάρχουσιν, οὔτε οἱονεὶ μέρη τῶν οὐσιῶν εἰσι, τὰς ποιότητας δυνάμεις ῥητέον,
τὰς ἐπιθεούσας ταῖς οὐσίαις, ὅσαι μὴ εἰδοποιοὶ διαφοραί εἰσιν, ἐπίκτητοι δὲ τινὲς δυνάμεις. οὔ-
τω τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας ἐστὶ, καὶ μέρος, ὅπερ οὐκ ἂν κληθείη ποιότης,
οὐδ᾽

A ζητῶν τοῦ Πλάτωνος ἀκούειν, ἀλλ' ἔστιν ἀμέριστος περὶ τὰ σώματα μεριζόμενος. τοιαύταις αὖ τισιν ὑπο-
θέσεσι περὶ τῆς ποιότητος ὑποκείμενος, οὐκ ἂν διαμαρτάνοι τι τῆς ἀληθείας αὐτῆς, καὶ τῆς Ἀριστοτέ-
λους περὶ αὐτῆς δόξης.

Ἔστι δὲ ἡ ποιότης, τῶν πλεοναχῶς λεγομένων.

Μετὰ τὴν οὐσίαν τῆς ποιότητος, τὴν διαίρεσιν αὐτῆς παραδοῦναι προτίθεται ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ τὰ εἴδη 16
αὐτῆς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων γενῶν διαιρεῖται. ἡ γὰρ ἐπιστημονικὴ γνῶσις, αὐτό τι ἕκαστον ὅ, τί ποτέ
ἐστιν ἐπισκέπτεται, καὶ τὰ εἴδη αὐτοῦ διαιρεῖ κατὰ τρόπον. εἰπόντος δὲ αὐτοῦ τὴν ποιότητα τῶν
πλεοναχῶς λεγομένων εἶναι, ἐπειδὴ τὰ πλεοναχῶς λεγόμενα, τὰ ὁμώνυμα δοκεῖ εἶναι, συνάγε-
ται τὴν ποιότητα ὁμώνυμον εἶναι· τὸ δὲ ὁμώνυμον οὐκ ἔστι γένος, ἐπειδὴ τὰ γένη συνώνυμά ἐστιν,
ὥστε οὐδὲ εἰς εἴδη διαιρεῖται ἡ ποιότης, καθάπερ τὰ γένη, ἀλλ' εἰς τέσσαρα σημαινόμενα, ὥσπερ
τὰ ὁμώνυμα. ῥητέον οὖν ὅτι πολλὰ σημαίνει τὸ πλεοναχῶς. καὶ γὰρ κοινῶς μὲν τὸ κατὰ πλειόνων
λεγόμενον ὁπωσδήποτε, πλεοναχῶς λέγεται· ἰδίως δὲ καὶ τὰ ὁμωνύμως καὶ τὰ συνωνύμως λεγόμενα,
πλεοναχῶς λέγεται, ὡς διαφόρως λεγόμενα. ταῦτα τοίνυν δύναται οὐκ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ εἰρῆσθαι, ὡς ἐπὶ
πλειόνων λεγόμενα, ἢ μᾶλλον κατὰ τὸ συνωνύμως καὶ κατὰ διαφορὰς λεγόμενον. δηλοῖ δὲ αὐτὸς
ἐπαγαγών· ἓν μὲν δὴ εἶδος, καὶ οὐχὶ ἓν σημαινόμενον, ποιότητος αἱ ἕξεις καὶ διαθέσεις λεγέσθωσαν.
δοκεῖ δὲ τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον, τὸ πλεοναχῶς δύνασθαι κυρίως ἐπὶ τῆς ποιότητος εἰρῆσθαι, ὡς οὐκ οὔ-
σης ἐν μόνῳ τῷ εἰρημένῳ γένει, ἐν ᾧ εἰσὶν αἱ ἕξεις καὶ αἱ διαθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις.
ἐν πάσαις γὰρ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ποιότητα σημαίνει τὴν περὶ ταῦτα, ὧν ἐστι γένη καὶ εἴδη, ὥσπερ τὸ
περὶ οὐσίαν ποιόν, ἢ τῶν ἄλλων τι γενῶν. τοῦτο οὖν ἐνδείξασθαι βουλόμενον εἰπεῖν· ἔστι δὲ ἡ ποιό-
B της τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, εἰπόντα δὲ τοῦτο, τὴν διαίρεσιν ποιήσασθαι, οὐ τῆς πολλαχῶς,
ἀλλὰ τῆς κυρίως λεγομένης ποιότητος, τῆς, ὡς γένους τῶν δέκα γενῶν. ἀλλ' ἐφιστάνουσιν οἱ ἀκριβέ-
στεροι τῶν ἐξηγητῶν, ὡς οὐ καταχρηστικῶς λέγονται τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ποιότητες εἶναι, καὶ ποιὰ ἐν ταῖς
δέκα κατηγορίαις. οὐσίαι γὰρ ταῦτα καθ' ἕκαστον, καὶ συμπληροῖ τὸ εἶναι. τὸ δὲ ποιὸν πανταχοῦ μετὰ
τὴν οὐσίαν εἰς προσθήκην τῆς ἰδίας φύσεως συντελοῦν. μήποτε δὲ πλεοναχῶς λέγεται ἡ ποιότης,
διότι οὐκ ἔστιν ἴσα τὰ ἐν αὐτῇ εἴδη, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπέρτερα, τὰ δὲ καταδεέστερα· καὶ τὰ μὲν τελεώ-
τερα, τὰ δὲ ἀτελέστερα· καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ δύνασθαι, τὰ δὲ ἐν τῷ ἐνεργεῖν, ἔχοι αὖ κατὰ πάντα
ταῦτα τὸ πρότερόν τι καὶ ὕστερον, ὡς ἂν ἀφ' ἑνὸς καὶ περὶ ἐν ὑφέσει τῆς πρώτης δυνάμεως πληθυ-
νόμενά τε καὶ διαφερόμενα πρὸς ἄλληλα. δύναται δὴ ταύτῃ πλεοναχῶς λέγεσθαι ἡ ποιότης.
οὐ γὰρ τὴν ἴσην ἔχει τάξιν ἕξις τε καὶ δύναμις, καὶ παθητικὴ ποιότης καὶ σχῆμα, ἀλλ' ἀεὶ κατὰ
τὴν ἡ διαίρεσις ἐπὶ τὰ καταδεέστερα εἴδη τοῦ ποιοῦ. καὶ ταύτῃ προσήκει τὰ τοιαῦτα τοῖς ἀφ' ἑνὸς
καὶ πρὸς ἕν. τὸ δὲ πλεοναχῶς λέγεσθαι, οὔτε τοῖς ὁμωνύμοις ἁρμόζει κυρίως, οὔτε τοῖς συνω-
νύμοις, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείᾳ λέγει σαφῶς, τοῖς ἀφ' ἑνὸς λεγομένοις, ἢ
πρὸς ἕν. τὸ γοῦν ὄν, πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ ἰατρικόν. τάττεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμως κατη-
γορουμένων τὸ πλεοναχῶς, καὶ ἐπὶ τῶν συνωνύμως, εἰ καὶ σπανίως τοῦτο. δύναται δὲ καὶ ὡς ἀφ'
ἑνὸς τοῦ γένους προϊέναι τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν ποιοτήτων, ἵνα συνωνύμως κατ' αὐτῶν κατηγορῆ-
ται ἡ ποιότης, οὐ μέντοι εἰς τὰ ἀντιδιῃρημένα καὶ ἐξισάζοντα εἴδη γινομένης τῆς διαιρέσεως, ἀλλ' εἰς
τὰ ἀεὶ ὑποδεέστερα, καὶ οὕτως τὸ πλεοναχῶς διασωθήσεται. Ἀλλ' εἰ μία καὶ ἡ αὐτή φασιν ἐστὶ κοινό- 17
της, διαφοραῖς δὲ εἰδοποιοῖς τὰ πλείω εἴδη περιέχεται, καὶ τὸ κατὰ πλειόνων εἰδῶν κατηγορεῖσθαι,
ταύτῃ πλεοναχῶς εἴρηται* λέγεσθαι, τί τὸ κοινόν ἐστιν ἐπὶ τῶν τεσσάρων εἰδῶν τῆς ποιότητος. πρὸς *λεγέσθω
Γ δὴ τοῦτο, τὴν διδασκαλίαν τῆς εὑρέσεως ἐναντίον. οὔτε γὰρ ποιότητα ποιότητος εὑρεῖν ῥᾴδιον.
οὐδὲ γὰρ χρεία ἐστὶν εἰ μέλλοιμεν τὴν κοινὴν ἰδιότητα τῆς ποιότητος εὑρίσκειν, οὔτε διαφορὰν δια-
φορᾶς· διαφορὰ γὰρ ἡ ποιότης. δεῖ οὖν τῇ φύσει τοῦ πράγματος συγχωρεῖν, καὶ μὴ πλέον φιλονει-
κεῖν εὑρίσκειν ἕκαστον, ἢ ἐφ' ὅσον πρόδηλον εἶναι πέφυκε. τὸ δὲ αἴτιον φησὶν Ἰάμβλιχος τῆς περὶ
τοῦτο δυσκολίας εἶναι, διότι ὅταν ἐνύλου καὶ μεριστοῦ πράγματος κοινότητα ζητῶμεν, τότε διὰ
μὲν τὴν ἑτερότητα τῆς ὕλης, καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν καθ' ἕκαστον, ἐπὶ τὰς διωρισμένας ἰδιότη-
τας φερόμεθα, ἐν αἷς ἐνυπάρχει τὸ κοινόν· οὐ γὰρ ἔχει καθ' ἑαυτὸ ὑπόστασιν. πάλιν δὲ αὖ διὰ τὴν
τοῦ κοινοῦ ἐπίνοιαν, καθόσον ἐστὶ καθόλου, χωρίζομεν τῶν ἐν μέρει αὐτό, καὶ καθ' αὑτὸ νοοῦμεν τὸ γένος.
ὁμοῦ οὖν εἰς τἀναντία περιέλκεται ἡ ἐπίνοια, καὶ ὧν ἔχεται, τούτων ἀφίστασθαι προσαναγκάζε-
ται, καὶ ἀφισταμένη ἀπ' αὐτῶν, οὐδὲν ἧττον μένει ἐν αὐτοῖς. οὐ γὰρ οἷόν τε χωρὶς τούτων εἶναι τὸ
κοινόν, οὐδὲ ἐπινοεῖσθαι. διὰ δὴ τὴν αἰτίαν ταύτην, δύσκολός ἐστιν ἥ τε νόησις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐξήγη-
σις. τό, τε γὰρ κοινὸν διαφορεῖται, καὶ ἡ διαφορὰ μετὰ τοῦ κοινοῦ ὑφέστηκε, καὶ οὐδέτερον
ὑπάρχει τοῦ ἑτέρου χωρίς. ὁ μέντοι λόγος, καὶ πρὸ τοῦ λόγου ἡ ἔννοια, τὰς μὲν συμμίκτους ταύ-

Τὸ πλεοναχῶς πολλὰ σημαίνει.

οὗτοι, οὐκ ἐτάραξαν αὐτὴν ἐπὶ τῶν πρώτων ὑποθέσεων, ἀλλ' ἄχρι καὶ τῶν ἐσχάτων αὐτὴν προήγαγον. A
13 ἀδύνατον δὲ τὰ ἐπὶ τῶν πρωτίστων ἐφαρμόζειν τοῖς ἐπὶ τῶν ἐσχάτων ὑπάρχουσιν. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ, τῶν
μὲν σωμάτων, σωματικὰς, τῶν δὲ ἀσωμάτων, ἀσωμάτους εἶναι λέγουσι τὰς ποιότητας. σφάλλονται δὲ ἀπὸ
τοῦ ἡγεῖσθαι τὰ αἴτια τοῖς ἀποτελουμένοις ἀφ' ἑαυτῶν ὁμοούσια εἶναι, καὶ ἀπὸ τοῦ κοινὸν λόγον τῆς αἰτίας,
ἐπί τε τῶν σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων ὑποτίθεσθαι. πῶς δὲ καὶ πνευματικὴ ἡ οὐσία ἔσται τῶν
σωματικῶν ποιοτήτων, αὐτοῦ τοῦ πνεύματος συνθέτου ὄντος, καὶ ἐκ πλειόνων συνεστηκότος,
μεριστοῦ τε ὑπάρχοντος, καὶ ἐπίκτητον ἔχοντος τὴν ἕνωσιν, ὥστε οὐ κατ' οὐσίαν ἔχει τὸ συνηνῶσ-
14 θαι, οὐδὲ πρώτως ἀφ' ἑαυτοῦ; πῶς δὴ ἂν τοῖς ἄλλοις τούτου παρέχοι τὸ συνέχεσθαι; Τὴν δὲ Ἀριστο-
τέλους περὶ τῆς ποιότητος δόξαν, ὡς θαυμασίαν πασῶν προκρίνομεν, ἣ οὐ μόνον ἀσώματος οὖ-
σα ἡ ποιότης διηγόρευται, ἅτε ταῖς διαφοραῖς κατ' αὐτὴν διωρισμένων τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ
ὅταν μὲν λέγηται κατὰ τὰς ποιότητας εἶναι τοὺς ποιοὺς, λόγους εἶναι τὰς ποιότητας διορίζεται
τοὺς εἰδοποιοῦντας τὰ ποιά. ὅταν δὲ ἐν τοῖς ποιοῖς αὐτοῖς παρεῖναι λέγῃ, ἐν ὕλῃ τότε αὐτοὺς καὶ με-
τὰ τῆς ὕλης διορίζεται συνυπάρχειν, ἔχοντας μέντοι καθ' ἑαυτοὺς ὑπόστασιν. οὐ γὰρ ἂν κατ'
αὐτοὺς ἐλέγετο τὸ ποιὸν, εἴπερ ὅλοι τῆς ὕλης ἦσαν, καὶ μὴ ἑστηκότες ἐν ἑαυτοῖς, παρεῖχον αὐτῇ τὸ
εἶναι, καὶ οὕτως αὐτῇ συνῆσαν χωριστῶς. ἐπεὶ δὲ ποιοί τινες κατὰ τὴν ποιότητα λέγεσθαι εἴρηνται
καθ' ἕκαστον ἀθρόως διακεκριμένοι ἐν μερισμῷ, διὰ τοῦτο καὶ ἐν διαιρέσει ἔσται ὁ τῶν ποιοτήτων
λόγος. διότι δὲ λέγονται, ἔοικε τῷ λεγομένῳ, καὶ ἐν παρατάξει πᾶς ἑαυτὸν ἐπιτήδειον ἄλλοις,
ἐπειδὴ καὶ πᾶς λόγος ἐν ἐξόδῳ τι ἐστὶ, καὶ περὶ ἑτέρων λέγεται. τὸ δὲ ποιητικὸν τῆς ποιότητος, ἡ αἰτία
ἡ πρὸς τὸ ποιὸν συνεζευγμένη παρίστησι. διότι δὲ κατὰ τὴν ποιότητα ὑφίσταται τὸ ποιὸν, ὁμοῦ μὲν
δίδωσιν ἑαυτὴν ὡς ἄλλοις τοῖς ποιοῖς, ὁμοῦ δὲ καὶ μένει ἀκίνητος. κατὰ συμβεβηκὸς μέντοι κινεῖ-
15 ται, τῷ γίνεσθαι τῶν κινουμένων, καὶ ἐν ἑαυτοῖς εἶναι. Καὶ περὶ τῆς ὑποστάσεως δὲ τῶν ποιοτή- B
των, σαφέστατος ὅρος διώρισται παρ' αὐτῷ. εἰ μὲν γάρ τις αὐτὰς χωριστὰς, ὥσπερ τὰς ἰδέας Πλάτων
ἀφορίζοιτο, οὐκ ἔστιν ὕπαρξις αὐτῶν. πῶς γὰρ δὴ ἡ ἡμετέρα ἕξις ἔσται χωριστὴ, καὶ ἡ μετεχομένη καθ'
ἑαυτήν; εἰ δὲ οὕτως τις αὐτὴν λαμβάνει, ὡς καὶ ἡμῖν παροῦσαν, καὶ ὡς μετεχομένην ἐν τοῖς ποιοῖς,
καὶ οὕτως ἐχομένην, ὡς τῶν μετεχομένων γίνεσθαι, ἔσται αὐτῶν ἡ ἀληθὴς ὑπόστασις. εἰ δὲ ποιότης ἐστὶ
καθ' ἣν ποιοί τινες εἰσὶ μὲν, ποιοὶ δὲ κατὰ τὸ ἐνυπάρχον εἶδος μὲν λευκὸν γοῦν λέγω, κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ ὁρω-
μένην λευκότητα, δῆλον ὅτι τὸ ἐξῃρημένον εἶδος, καὶ εἰ ἔστι λευκότης, ἢ ἀνθρωπότης, ἀλλὰ ποιότης
οὐκ ἔστι. μετεχόμενον γὰρ ἡ ποιότης. διὰ δὲ ταῦτα, οὐκ ἔσονται λόγοι ἑαυτῶν αἱ ποιότητες. τῶν γὰρ
ποιῶν προηγουμένως εἰσὶν οἱ λόγοι, ἀλλ' οὐδὲ λόγοι εἰσὶν αἱ ποιότητες, διδόντες ἀφ' ἑαυτῶν λό-
γους ἑτέρους, γεννήματα ἑαυτῶν, εἴπερ ὅλοι τῶν ποιῶν εἰσιν. ἀλλ' οὐδὲ μένει μὲν ἕτερος, ὁ δὲ πρόει-
σιν εἰς τὸ ἐκτός· ἢ ὁ μὲν ἐστὶν ἀσώματος, ὁ δὲ σωματοειδής· ἢ ὁ μὲν ἀμέριστος, ὁ δὲ μεριστός. ὅλοι γάρ
εἰσι τῶν ποιῶν. ἀλλ' οὐδὲ εἷς ἐστὶ λόγος διπλᾶς ἔχων τὰς ἐνεργείας. καὶ γὰρ οὕτως ἔσται πρότερόν τινα
καθ' ἑαυτόν. ἀλλὰ τοὐναντίον, εἷς μὲν ἐστὶ λόγος, μετεχόμενος δὲ μόνον, καὶ τούτῳ ἔχων τὸ εἶναι,
καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι τὸ ἐξῃρημένον καὶ ἀμέθεκτον εἶδος ἡ ποιότης, ἀλλὰ τὸ μετεχόμενον λόγος, δῆ-
λον· καὶ ἐν τῷ μετέχεσθαι γὰρ καθ' ἑαυτὸν ἔχει τὴν ὑπόστασιν αὐτὸν ὁ Ἀριστοτέλης οἴεται, καὶ ἀκί-
νητον μὲν αὐτὸν ἐνεργεῖν ὑποτίθεται, αὖθις δὲ ὀργάνων σωματικῶν, καὶ αὖθις μοχλείας πάσης, καὶ
χωρὶς σωματικῆς πάσης κινήσεως, ποιεῖν πάντα τὰ καθ' ἑαυτὸν ἔργα ἀποφαίνεται, καὶ τὸν μὲν κατὰ τὴν
μορφὴν λόγον, ἕτερον αὐτὸν εἶναι διορίζεται. ἔσχατός τε οὗτος, καὶ οὐδὲν ποιεῖ, ὁ δὲ ποιεῖ πολ-
λὰ, καὶ οὐκ ἔστι τελευταῖος. καὶ ὁ μὲν, ἄψυχος θεωρεῖται, ὁ δὲ ἔχων τινὰ ζωῆς ἔμφασιν. καὶ ὁ μὲν
ἀνενέργητος, ὁ δὲ κατ' ἐνέργειαν νοεῖται. καὶ ἴσως περὶ τοῦ κατὰ τὴν μορφὴν ἰδιώματος λέγει Ἀριστο-
τέλης, ὅτι κατὰ πάθος ἐγγίνεται ὁ χαρακτὴρ οὗτος τοῦ σώματος. οἱ δὲ, περὶ παντὸς λόγου τοῦ κατὰ τὴν ποιό- Z
τητα, τοῦτο οὐχ ὑγιῶς ὑπέλαβον. ἔτι τοίνυν ἡ μὲν μορφὴ κατέχεται ὑπὸ τοῦ σώματος, κατὰ μίαν τὴν
τυχοῦσαν διαφοράν· αἱ δὲ ποιότητες, ἔχουσί τι πλάτος, καὶ ἐπὶ πλειόνων αἱ αὐταὶ ὑπάρχουσι. δο-
κεῖ τοίνυν διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ τοῦ σχήματος ἡ ποιότης ἑτέρα ὑπάρχειν. τὸ μὲν τι σχῆμα τοῦ μεγέ-
θους ἐκτὸς ἀφορίζει τὸν ὅρον· ἡ δὲ ποιότης, τὸ αὐτὸ ἰδίωμα δι' ὅλου τοῦ ποιοῦ ἐμποιεῖ. καὶ τὸ μὲν
σχῆμα, ὕστερόν ἐστι μετὰ τὸ μέγεθος· τὸ δὲ ποιὸν, προηγεῖται τοῦ μεγέθους. τοιοῦτος οὖν ὁ λό-
γος ὁ τῆς ποιότητος, οὐχ ὡς θεωρῶν ἑαυτὸν, οὔτε ὡς ἐκ θεωρίας, οὔτε ὡς ἐκ ζητήσεως παραγενόμενος,
ἀλλ' ὡς ἔχων καὶ διδοὺς ἅπερ ἔχει, καὶ ὡς αὐτῷ τῷ εἶναι ποιῶν, καὶ ὡς ἐν τῷ ἔχειν ποιῶν, καὶ ὡς
ἐν τῷ μένειν τὰ πάντα ἀπεργαζόμενος. ὅθεν δὴ τέλειος μὲν, καὶ ὡρισμένος παντάπασιν οὐ-
δαμῶς ἐστι. μίγνυται γὰρ πρὸς τὸ ἀτελὲς πάντῃ, καὶ ἀόριστον, ἀλλ' οὐδὲ ἔσχατος πάντῃ καὶ ἀόρι-
στός ἐστι. διακοσμεῖ γὰρ τὸ ὑλικὸν πᾶν, καὶ ἐπιμελεῖται αὐτοῦ τεταγμένως, καὶ τὸ μέγιστον, εἰς ὃ ὁ
τοιοῦτος λόγος συνέρχεται. ὅθεν ἐάν τε ἐν σμικρῷ, ἐάν τε ἐν μεγάλῳ ὁ τῆς ποιότητος ὑπάρχῃ λό-
γος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει. οὐδὲν ἄρα τὸ ποσὸν συμβάλλεται εἰς τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, ὡς δοκοῦσί

A της καὶ τὸ ποιὸν ἐν ταὐτῷ ὄντα κατὰ τοὺς περιπατητικούς, ἀλλὰ καὶ ἡ ποσότης καὶ τὸ ποσὸν, ὁμοίως
ἔχουσι, καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἑκάστη πρὸς τὰ μετέχοντα. τί οὖν ἔχει ἡ ποιότης ἰδιώτερον,
καθὸ μόνη τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἠξιώθη τῆς τοιαύτης ἀποδόσεως; μήποτε οὖν πᾶσα κατὰ
μέθεξιν γινομένη διαφορὰ, χαρακτῆρα ἴδιον ἐμποιεῖ καὶ εἶδος ἄλλο; εἰ οὖν πᾶς χαρακτὴρ
καὶ πᾶν εἶδος κατὰ ποιότητα ἀφορίζεται, δηλονότι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἱ μεθέξεις κατὰ
τὴν ποιὰν μετάδοσίν τε καὶ μετάληψιν γίνονται. καὶ γὰρ τὸ ποσότητος μετασχὸν, καὶ διὰ τοῦτο ποσὸν
γενόμενον, διαφορᾷ χαρακτῆρος ἐκρατύνθη τινὸς, καθ' ὃν χαρακτῆρα καὶ ἡ ποσότης αὐτὴ,
καὶ τὸ ποσὸν ἅμα μετέχει ποιότητος. εἰ οὖν ταῦτα ἀληθῆ λέγω, εἰκότως τῆς ποιότητός ἐστιν ἴδιον, τὸ
ποιὰ κατ' αὐτὴν λέγεσθαι, εἴπερ καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὴν ποιότητα τοῖς μετέχουσιν ἐνδίδωσι τὴν μετά-
δοσιν. Ζητῶν δὲ τὰς νεωτέρας τῆς περὶ ποιότητος αἰτίας ὁ Ἰάμβλιχος, πρῶτον μὲν ἀποκναί- 9
ζει τὰς μὴ καλῶς εἰρημένας, εἶθ' οὕτως ὡς Ἀριστοτέλει συμφιλοσοφῶν, τὰς καθαρωτέρας ἐννοίας
ἐμφαίνει περὶ αὐτῆς, καὶ πρῶτον οὐκ ἀποδέχεται τοὺς κατὰ τὴν κοινότητα τὴν ἐκ πολλῶν καὶ κεχωρι-
σμένων ὑφ' ἡμῶν ἐννοουμένην ὑφισταίνοντας τὴν ποιότητα. κινδυνεύει γὰρ οὕτως ἀνυπόστατος εἶναι καὶ ἡ
ποιότης, καὶ τὰ ποιά. οὐδεμία γὰρ κατὰ τὰς τοιαύτας ἐπινοίας ὑπόστασις ἐπάγεται. διὸ καὶ οἱ ἀπὸ
τῆς Ἐρετρίας, ἀνῄρουν τὰς ποιότητας, ὡς οὐδαμῶς ἐχούσας τι κοινὸν οὐσιῶδες, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἕκα-
στα καὶ συνθέτοις ὑπαρχούσας. καὶ Δικαίαρχος δὲ, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, τὸ μὲν ζῷον συνεχώρει εἶναι, Dicaearchus animum nihil esse dicebat
τὴν δὲ αἰτίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀνῄρει. καὶ Θεόπομπος δὲ, τὸ μὲν γλυκὺ σῶμα, διὰ ταῦτα ἀπεφαίνετο συνε-
στηκέναι, τὴν δὲ γλυκύτητα, οὐκέτι. οὔτε γοῦν σώματα, ὅτι ἀσωμάτους ἐβούλοντο εἶναι τὰς ποιότητας· ψι-
λὰς δὲ μόνας ἐννοίας αὐτὰς ὑπελάμβανον διακενῶς λεγομένας, κατ' οὐδεμιᾶς ὑποστάσεως, οἷον
ἀνθρωπότητα ἢ ἱππότητα. οὐ μὴν οὐδὲ εἴ τινες ἀπὸ τῶν εἰωθότων λέγεσθαι κατηγορημάτων, ὁμοί-
B ως μὲν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων, κατά τε τὰ κοινὰ συμπτώματα σωμάτων καὶ ἀσωμάτων παράγουσι
τὰς ποιότητας, οἷον ἀπὸ τοῦ δεδοκῶσθαι, δόκωσιν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσοῦσθαι, ἰσότητα, καὶ ἀπὸ τοῦ σῶμα
ὑπάρχειν, σωματότητα, οὐδὲ οὗτοι ὀρθῶς ἀποφαίνονται. οὐ γοῦν ἀπὸ τῆς συμβάσεως τῶν κατηγορημάτων
αἱ ἕξεις ὑπάρχουσιν, οἷον, οὐκ ἐπειδὴ τὸ διεστάναι τοῖς κίοσι συμβέβηκε, διὰ τοῦτο καὶ ἡ διάστασις
περὶ αὐτοὺς βλέπεται. τὸ μὲν γὰρ κατηγόρημα ἄχρι τοῦ λέγεσθαι μόνως θεωρούμενον, δύναται
καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὑφεστώτων θεωρεῖσθαι. αἱ μέντοι ποιότητες κατ' αἰτίαν τινὰ πρωτουργὸν προϋπάρ-
χουσι, τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ συνακολουθεῖν τοῖς κατηγορήμασιν, ὥστε αὗται τὰ ὑπάρχοντα κα-
τηγορήματα ἐπιφέρουσιν, οἷον ἡ φρόνησις, τὸ φρονεῖν, ἤτοι κατ' ἐνέργειαν, ἢ ἐν τῷ μετέχεσθαι. Καὶ 10
πρὸς Δημόκριτον δὲ καὶ Ἐπίκουρον δικαιολογεῖται, τί δή ποτε τινὰς μὲν διαφορὰς περὶ τὰς ἀτό-
μους ἀπολείπουσιν, οἷον σχημάτων, βάρους, ναστότητος, σωματότητος, περάτων, μεγέθους,
κινήσεως, οὔτε δὲ χρόαν, οὔτε γλυκύτητα, οὔτε ζωὴν ἔχειν, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων λόγους
προϋφεστηκέναι ἀποφαίνονται. κοινοῦ γὰρ ὄντος τοῦ περὶ τῶν ἑκτῶν λόγου, ἄτοπον μὴ τὰ αὐ-
τὰ περὶ τῶν αὐτῶν διατάττεσθαι. καὶ ἔτι ἀτοπώτερον τὰς ἀρχηγικωτάτας δυνάμεις ὑστερογενεῖς
ποιεῖν, ὥσπερ ζωὴν, καὶ νοῦν, καὶ φύσιν, καὶ λόγον, καὶ τὰ τοιαῦτα. παραπλησίως δὲ ἀδύνατον καὶ ἀπὸ
τῆς συνόδου ταῦτα ἀποτελεῖσθαι. νόμῳ γὰρ ἔσται χροιὴ κατὰ τοὺς Δημοκρίτους, καὶ τὰ ἄλλα
ὁμοίως, τῇ ἀληθείᾳ ἐστὶ δὲ ἄτομα καὶ κενοῖς. ὁ δὲ ἅπαξ τὰ ὄντα ἀναιρῶν, οὐδένας ἕξει πείθεσθαι·
καὶ ὁ παραδεξάμενος τὸ ἀναίτιον, οὐδαμοῦ στήσεται. τί γὰρ μᾶλλον ταῦτα ἢ τὰ ἐναντία
προθυμήσει, ἀπ' οὐδεμιᾶς ἀφωρισμένης αἰτίας ὁρμώμενος; Βέλτιον οὖν εἰς ἐκείνην ἐλθεῖν 11
τὴν ὑπόθεσιν, ἥ τις ἀπὸ τοῦ ἔχεσθαι παράγει τὰ ἑκτὰ, ὥσπερ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ ὡρίζοντο ἑκτὸν,
τὸ οἷόν τε ἔχεσθαι αὐτὸ ἀποδόντες, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐτυμολογίας αὐτοῦ παραλαβόντες τὸν λόγον. λο-
Γ γικῶς γὰρ τὸ τοιοῦτον εἴρηται, ἀλλ' οὐχὶ πραγματικῶς. μᾶλλον μὲν οὖν τὸ ἔχεσθαι τὰ εἴδη σημαίνει,
ὑπὸ τῶν οἷόν τε αὐτὰ ἔχειν. πολλαχῶς δὲ τοῦ ἔχειν λεγομένου (καὶ γὰρ τὰ μόρια ἔχομεν τοῦ σώματος
καὶ τὰ ἐκτὸς, οἷον ἀγρὸν καὶ οἰκίαν) διαστέλλοντες ἀπὸ τούτων, προσετίθεσαν ἑκτὸν εἶναι φάσκοντες,
οἷόν τε ἔχεσθαι, ὡς ἡ φρόνησις ἔχεται ὑπὸ τοῦ φρονίμου, καὶ ἡ περιπάτησις, ὑπὸ τοῦ περιπατοῦντος, καὶ
ἡ κάθησις, ὑπὸ τοῦ καθημένου. ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν καθ' ἕξεις, οἱ δὲ κατ' εὐαναλύτους σχέσεις, οἱ δὲ κατὰ πρός
τί πως ἐχούσας κινήσεις ἐθεωροῦντο, εὐσήμου ἕνεκα διδασκαλίας, πῶς ἔχοντας κεκλήκασι πάν-
τας τούτους. καὶ ὥσπερ ἐπὶ πλεῖον τὸ ἑκτὸν τῆς ἕξεως λέγεται, οὕτως ἐπὶ πλεῖον τὸ πῶς ἔχον τοῦ ποιοῦ
ὑποτίθεται· καὶ οἱ μὲν, τοσοῦτον μόνον πλεονάζειν τὸ πῶς ἔχον τοῦ ποιοῦ ὑποτίθενται, καθόσον τὸ
πῶς ἔχον περιέχει καὶ ἐπὶ τὰ πρός τί πως ἔχοντα, καὶ περιλαμβάνει ταῦτα, τὸ δὲ ποιὸν ἵσταται
ἐπὶ μόνων τῶν κατὰ διαφοράν. Οἱ δὲ, ἀλλοτρίαν τεχνολογίαν ἐπεισάγουσιν· οὗτοι δὲ ἁμαρτάνουσι, κα- 12
θόσον ἅμα καὶ ἔχεσθαι τὸ ἑκτὸν λέγουσι, καὶ χωριστὸν αὐτὸ ὑποτίθενται· ἔπειτα, οὐδ' ὅπως ἔχεται,
ἢ πῶς πάρεστιν, ἢ τινὰ ὄντα μετέχεται τὰ ἀσώματα εἴδη, διὰ τούτων ἐμφαίνεται, ἀλλ' ἄτακτα καὶ ἀό-
ριστα πάντα τὰ τοιαῦτα φέρεται παρ' αὐτοῖς. αἴτιον δὲ, ὅτι παραδεξάμενοι τὴν περὶ τῶν εἰδῶν ὑπόστασιν

καὶ λέγεται καὶ ταῦτα καλῶς. ἔστι δὲ καλλίων ἀπολογισμὸς ὁ λέγων, ὡς εἰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἦν ἡ ποιότης, Δ
ἔδει ζητεῖν, τίς οὖσα μετέχεται; εἰ δὲ ἐν ἡμῖν ἐστι, καὶ οὐκ ἐκτὸς τῶν ποιῶν ὑφέστηκε, δῆλον ὡς οὐκ ἄλλο
μὲν αὐτῇ τὸ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ μετέχεσθαι, οὐδὲ καθ' ἕτερον μὲν τρόπον ἐστὶ καθ' ἑαυτήν, κατ' ἄλλο
δὲ τῷ ποιῷ περιέχεσθαι ὥστε τε λέγεσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ, τό, τε ἔχεσθαι, καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ποιὸν περιέ-
χεσθαι, ἐπὶ τῆς ποιότητος θεωρεῖται. εἶδος γάρ ἐστιν ἡ ποιότης τοῦ ἔχοντος. ὁ τοίνυν διὰ τοῦ ποιοῦ
τὴν ποιότητα ἀποδιδούς, τὴν κυριωτάτην ἰδιότητα αὐτῆς χαρακτηρίζει, καὶ ὁμοῦ τίς τί ἐστι, καὶ
7 τίνα περιέχει τὴν ἀπεργασίαν, ἐν τοῖς οὖσι περιίστησιν. Ἀλλ' εἰ κατὰ τὴν ποιότητα φησὶ τὸ ποιόν ἐστιν,
ὁ ἀγνοῶν τὴν ποιότητα, καὶ τὸ ποιὸν ἀγνοήσειεν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τὸ ποιόν ἐστι, προδη-
λότερόν ἐστι καὶ τὸ ποιὸν τῆς ποιότητος, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ὁλοσχερεστέρας καὶ ταῖς εἰσαγωγαῖς πρε-
πούσας ἐννοίας. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅμως γνωριμώτερός ἐστι τῆς
ἀνθρωπότητος ὁ ἄνθρωπος, ὡς αἰσθητὸς νοητῆς. διὸ οὐδὲ ἀληθὲς τὸ ὁμοίως ἀγνοεῖσθαι. αἰσθητὸν γοῦν
τὸ ποιόν, καὶ γνώριμον τοῖς ἔχουσιν αἴσθησιν. πάντες δὲ σχεδὸν ἔχομεν. νοητὸν δὲ ἡ ποιότης, καὶ μόνοις τοῖς
νοῦν ἔχουσι γνώριμος· νοῦ δὲ ὀλίγοις μέτεστιν ἀνθρώποις. ἀλλ' ὅμως ἀγνοεῖσθαι δοκεῖ διὰ τὴν τῶν
ὀνομάτων ὁμοιότητα, ἐπεὶ τίς ἀγνοεῖν δοκεῖ τὸ λευκὸν καὶ τὸ θερμόν, ἢ τὸ καλόν, ἅπερ πάντα
ποιά ἐστιν. ὅταν δὲ ἀκριβῶς ἕκαστον τούτων θελήσωμεν γνῶναι, τότε καὶ τὴν ποιότητα καθ' ἣν ταῦ-
τά ἐστιν ἀναζητοῦμεν. Ἀλλὰ πῶς φασὶν ὀρθῶς ὑμεῖς, εἴπερ ποιοί τινες λέγονται, τῆς ποιότητος
μηδὲ ὠνομασμένης; οὐκέτι γὰρ ἀληθές, ὅτι κατὰ ποιότητά εἰσιν ἐκεῖνοι ποιοί. ὁ γὰρ πυκτικὸς
καὶ ὁ δρομικός, οὐκ ἀπὸ ὠνομασμένων ποιοτήτων λέγονται. οὐ γοῦν ἔστι τι πυκτικότης, ἢ δρομικότης. Πρό-
χειρον δὲ εἰπεῖν, ὅτι εἰ καὶ μὴ ὠνόμασται, οὐ διὰ τοῦτο ἡ τῶν πραγμάτων φύσις ἐπιλέλοιπε. καίτοι καὶ
ὀνομάσαι δυνατὸν ἦν ὁμωνύμως, τὸ δυνάμει τῷ κατ' ἐνέργειαν, πυκτικὴν καὶ πυκτικὸν ἄμφω λέγον-
τας· ἢ εἰ φυλαττοίμεθα τὴν ὁμωνυμίαν, ἄλλα ποιήσομεν ὀνόματα. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀνδρόνικον ἠξίουν, οὐκ E
ἀφ' ἧς ἔχουσι δυνάμεως ὀνομάζεσθαι αὐτούς, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἕξουσι· τοὺς γὰρ εὖ πρὸς τὰς μελλούσας ἕξεις
διακειμένους οὕτως καλεῖσθαι. καὶ οἱ Στωικοὶ δὲ κατὰ τὰς αὐτῶν ὑποθέσεις τὴν αὐτὴν ἂν ἀπορίαν προ-
σαγάγοιεν τῷ λέγοντι λόγῳ, κατὰ ποιότητα πάντα τὰ ποιὰ λέγεσθαι. τὰς γὰρ ποιότητας ἑκτὰ λέγοντες,
οὗτοι ἐπὶ τῶν ἡνωμένων μόνων ἑκτὰ ἀπολείπουσιν· ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ συναφήν, οἷον νεώς, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ
διάστασιν, οἷον στρατοῦ, μηδὲν εἶναι ἑκτόν, μηδὲ εὑρίσκεσθαι πνευματικόν τι ἓν ἐπ' αὐτῶν, μηδὲ
ἕνα λόγον ἔχον, ὥστε ἐπί τινα ὑπόστασιν ἐλθεῖν μιᾶς ἕξεως. τὸ δὲ ποιόν, καὶ ἐν τοῖς ἐκ συναπτομέ-
νων θεωρεῖται, καὶ ἐν τοῖς ἐκ διεστώτων. ὡς γὰρ εἷς γραμματικός, ἐκ ποιᾶς ἀναλήψεως, καὶ συγγυμ-
νασίας ἐμμόνως ἔχει κατὰ διαφοράν, οὕτως καὶ ὁ χορὸς ἐκ ποιᾶς μελέτης ἐμμόνως ἔχει κατὰ διαφο-
ράν· διὸ ποιά γε ὑπάρχει, διὰ τὴν κατὰ τάξιν καὶ τὴν πρὸς ἑνὸς ἔργου συνεργίαν. δίχα δὲ ποιότητος
ἐστὶ ποιά. ἕξις γὰρ ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γὰρ ὅλως ἐν διεστώσαις οὐσίαις, καὶ μηδεμίαν ἐχούσαις συμφυῆ
πρὸς ἀλλήλας ἕνωσιν, ἐστὶ ποιότης, ἢ ἕξις. εἰ δὲ ποιοῦ ὄντος, οὐκ ἔστι ποιότης, οὐ συναπαρτίζει
ταῦτα ἀλλήλοις φαῖεν ἄν, οὐδὲ δυνατόν ἐστι διὰ τοῦ ποιοῦ τὴν ποιότητα ἀποδίδοσθαι. πρὸς δὲ ταῦτα,
δυνατὸν μὲν λέγειν, ὡς ἀσώματον ὄν, τὸ εἶδος ἓν καὶ τὸ αὐτὸ διατείνει ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, πανταχοῦ
τὸ αὐτὸ ὑπάρχον ὅλον. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται καὶ ποιότης μία διήκουσα διὰ τῶν συνδιεστηκότων καὶ συνα-
πτομένων ποιῶν. εἰ μέντοι ταύτην τις τὴν ὑπόθεσιν ὡς ἀπηξιωμένην τῆς Στωικῆς αἱρέσεως μὴ προσ-
δέχοιτο, ἔστιν ἰσχυρῶς ἀπομάχεσθαι, ὡς οὔτε κατὰ τάξις, οὔτε στάσις, οὔτε ἐπίκτητος σύνθεσις, οὔ-
τε ἄλλη τις τοιαύτη συμπλοκὴ παράγει τινὰ ποιοῦ ὑπόστασιν. ὅμοιον γάρ ἐστι τοῦτο, τῷ ἐκ τοῦ
μὴ ὄντος τὰ ὄντα παράγεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ζῶντος τὰ ζῶντα. ὅλως γὰρ περὶ τὸ ὑπογεγονότι σχῆμα ἐν ἑκά-
στῳ ἐστὶν ἡ οὐσία, καὶ οὐχ ὕστερον ἐπιγινόμενον ἄλλοις. οὐδὲ τὸ ποιὸν δὴ οὕτως ὑπόστασιν ἔχει. εἰ γάρ ἐστιν
ἀμέριστον εἶδος καὶ ἡνωμένον, ἐν τοῖς διεστηκόσι καὶ ὡς μὴ ἡνωμένοις οὐδέποτε ὑπάρχει, ὁμοίως Z
μὲν ἡ ποιότης, ὁμοίως δὲ τὸ ποιόν. καὶ γοῦν τοῦτο ἀμερίστως πάρεστιν ἐν τοῖς μετέχουσιν, οἷον τὸ λευκὸν
ὅλον πανταχοῦ πάρεστιν ἐν τῷ μετέχοντι σώματι. μία δὴ οὖσα καὶ ἀμέριστος ἡ ποιότης, τὰ μέρι-
στὰ συνέχει, καὶ οὐδέποτε ἐν τοῖς διῳκισμένοις ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν αὐτοφυῆ τὴν
B ἕνωσιν, οὔτε ἡ ποιότης, οὔτε τὸ ποιὸν πάρεστιν. Εἰ δὲ δεῖ μηδὲ κλεφιοὺς οὕτως ἄνδρας, καὶ ἐμέ τι προσα-
πορῆσαι περὶ τῆς κατὰ τὴν ποιότητα ἀποδόσεως, εἴποιμι ἂν πάσαις ταῖς κατηγορίαις ἁρμόττειν τὸν
τοιοῦτον τρόπον τῆς ἀποδόσεως. καὶ γὰρ ποσότητα εἶναι φήσομεν, καθ' ἣν ποσοί τινες λέγονται, καὶ
πρός τι, καθὸ πρός τι· καὶ οὐσίαν, καθὸ οὐσίαι. καὶ γὰρ ἐπὶ ποιότητος καὶ ποσότητος ἄλλως μὲν καλεῖ-
ται τὸ μετεχόμενον, ἄλλως δὲ τὸ μετέχον, οἷον ποιότης καὶ ποιόν. ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως
ἑκάτερον καλεῖται, καὶ οὐ δεῖ τῇ τῶν ὀνομάτων ἐπιλείψει συναπολλύναι τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐννοεῖν,
ὅτι πολλαχοῦ τὰ ὀνόματα ἐλλείπει τῶν πραγμάτων οὐδὲν ἧττον ὑφεστηκότων. Διατί δὴ ἐπὶ τῆς
ποιότητος μόνης, οὕτως αὐτῆς ἀποδέδωκε τὸν λόγον; καὶ γὰρ γνωριμώτερόν ἐστι τὸ ποιὸν τῆς ποιό-
τητος, ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τῆς ποσότητος, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως. καὶ συνυπάρχωσιν ἥ, τε ποιό-

A τοῦ κατὰ τὴν ἀφανῆ αἰτίαν προηγουμένου, καὶ τὸ μετέχον τοῦ μετεχομένου. διὸ καὶ τὸ λευκὸν τῆς λευκότητος, καὶ ὁ γραμματικὸς τῆς γραμματικῆς ἐστι σαφέστερον. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ποιότητα τὸ ποιὸν λέγεται, ἀλλ' ἐν τῷ ποιῷ ἡ ποιότης ἐκφανεστέρα γίνεται. εἰ οὖν γνωριμώτερον τὸ ποιὸν τῆς ποιότητος, οὐ κακῶς διὰ τούτου ἀποδέδοται. οὐ γὰρ ὅτι ὅρος οὗτός ἐστι τῆς ποιότητος, ἧς τῇ παρουσίᾳ ποιὸν λέγεται τὸ μετέχον, τοῦτο ποιότης ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τῶν πρώτων γενῶν ὁριστόν ἐστιν. οἰκεῖος δέ φασιν, ὁ ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι τῆς διδασκαλίας τρόπος, τῇ τῶν κατηγοριῶν ἐστι προθέσει. ἀπὸ γὰρ τοῦ λέγεσθαι, κατὰ τὴν ποιότητα τὸ ποιόν, ἐνδείκνυσθαι αὐτὴν πειρᾶται, καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς κατὰ τὴν ποιότητα φύσεως, ὁ τρόπος εἴληπται τῆς διδασκαλίας. ἐν γὰρ τῷ μετέχεσθαι ἡ ποιότης, καὶ ἐν τῷ ποιὸν ἀποτελεῖν. ἐν ᾧ οὖν ὑφέστηκε, διὰ τούτου καὶ γνωρίζεται, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν ὑστέρων ἁπλῶς, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ συνυπάρχοντος αὐτῇ. ἀλλ' οὔτε αὐτὴν δι' ἑαυτῆς ἀποδίδωσιν· ἕτερον γάρ ἐστιν ἡ ποιότης, καὶ ἕτερον τὸ μετέχεσθαι αὐτήν, καὶ ὅτι μάλιστα συνυπάρχει πρὸς αὐτὴν τὸ μετέχεσθαι. ὁμολογεῖ δὲ ἡ ἀπόδοσις αὕτη, καὶ τῇ περὶ ποιότητος καὶ ἕξεως τοῦ Ἀριστοτέλους δόξῃ. εἰ γὰρ ἡμετέρα ἐστὶν ἡ ἕξις κατ' αὐτόν, καὶ περὶ ἡμᾶς ἡ ποιότης ὑφέστηκε, καὶ ἡ μετεχομένη ποιότης, ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἁπλῶς λεγομένην ποιότητα ὑπάρχει, δηλονότι παρίσταται πρὸς τὸ ποιὸν ἡ ποιότης. Καὶ εἰ ὁ Ἀριστοτέλης 5
μὲν καὶ τὰ ἑκτὰ, καὶ τὰς ἐνεργείας περὶ ἡμᾶς ἀπολείπει, οἱ δὲ ἐξ Ἀκαδημίας, ἀμφότερα ἐκτός· οἱ δὲ Στωϊκοί, τὰ μὲν ἑκτὰ περὶ ἡμᾶς, τὰ δὲ ἐνεργήματα καὶ τὰ ποιήματα, ἐκτός, συγχέαντες τὰς δύο δόξας, συμφώνως ἑαυτῷ ὁ Ἀριστοτέλης συνῆψε τῇ ποιότητι τὸ ποιόν, ὡς ὄντα ἀμφότερα περὶ ἡμᾶς. τῶν δὲ Στωϊκῶν τινες, τριχῶς τὸ ποιὸν ἀφοριζόμενοι, τὰ μὲν δύο σημαινόμενα, ἐπὶ πλέον τῆς ποιότητος λέγουσι· τὸ δὲ ἕν, ἤτοι τοῦ ἑνὸς μέρος, συναπαρτίζειν αὐτῇ φασι. λέγουσι γὰρ ποιὸν καθ' ἓν μὲν σημαινόμενον, πᾶν τὸ κατὰ διαφορὰν εἴτε κινούμενον εἴη, εἴτε ἰσχόμενον καὶ εἴτε δυσ-
B καταλύτως, εἴτε εὐκαταλύτως ἔχει. κατὰ τοῦτο δὲ οὐ μόνον ὁ φρόνιμος καὶ ὁ πὺξ προτείνων, ἀλλὰ καὶ ὁ τρέχων ποιοί. καθ' ἕτερον δὲ καθ' ὃ οὐκέτι τὰς κινήσεις περιελάμβανον, ἀλλὰ μόνον τὰς σχέσεις. ὃ δὴ καὶ ὡρίζοντο τὸ ἰσχόμενον κατὰ διαφοράν, οἷός ἐστιν ὁ φρόνιμος, καὶ ὁ προβεβλημένος. καὶ τούτων δὲ τῶν ἐμμόνως ἰσχομένων κατὰ διαφοράν, οἱ μὲν ἀπηρτισμένως, κατὰ τὴν ἐκφορὰν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐπίνοιαν εἰσὶ τοιοῦτοι· οἱ δὲ οὐκ ἀπηρτισμένως. καὶ τούτους μὲν παρῃτοῦντο· τοὺς δὲ ἀπαρτίζοντας καὶ ἐμμόνους ὄντας, κατὰ διαφορὰν ποιοὺς ἐτίθεντο. ἀπαρτίζειν δὲ κατὰ τὴν ἐκφορὰν ἔλεγον, τοὺς τῇ ποιότητι συνεξισουμένους, ὡς τὸν γραμματικὸν καὶ τὸν φρόνιμον. οὔτε γὰρ πλεονάζει, οὔτε ἐλλείπει τούτων ἑκάτερος παρὰ τὴν ποιότητα. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φίλοψος καὶ ὁ φίλοινος, οἱ μέντοι περὶ τῆς ἐνεργείας τοιοῦτοι, ὥσπερ ὁ ὀψοφάγος καὶ ὁ οἰνόφλυξ ἔχοντες μέρη τοιαῦτα, δι' ὧν ἀπολαύουσιν, οὕτως λέγονται. διὸ καὶ εἰ μέν τις ὀψοφάγος, καὶ φίλοψος πάντως· εἰ δὲ φίλοψος, οὐ πάντως ὀψοφάγος. ἐπιλειπόντων γὰρ τῶν μερῶν δι' ὧν ὀψοφαγεῖ, τὸ μὲν ὀψοφαγίας ἀπολέλυται, τὴν δὲ φίλοψον ἕξιν, οὐκ ἀνῄρηκε. τριχῶς οὖν τοῦ ποιοῦ λεγομένου, ἡ ποιότης κατὰ τὸ τελευταῖον ποιόν, συναπαρτίζει πρὸς τὸ ποιόν. διὸ καὶ ὅταν ὁρίζωνται τὴν ποιότητα σχέσιν ποιοῦ, οὕτως ἀκουστέον τοῦ ὅρου, ὡς τοῦ τρίτου ποιοῦ παραλαμβανομένου. μοναχῶς μὲν γὰρ ἡ ποιότης λέγεται κατ' αὐτοὺς τοὺς Στωϊκούς. τριχῶς δὲ ὁ ποιός, ἀλλ' εἰ ἐν τῷ μετέχεσθαι ἡ ποιότης, συνυφίσταται καὶ ἐν τῷ μετέχειν τὸ ποιόν, εἰ δὲ καὶ τῷ αὐτῷ ταῦτά ἐστιν ἀμφότερα ἐν ἡμῖν, καὶ οὔτε τὰ δύο ἐκτός, οὔτε τὸ μὲν ἐκτός, τὸ δὲ ἐν ἡμῖν, δῆλον ὡς συνεξισάζει κατ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν. καὶ οὐδὲν δεῖ μηχανῆς τινος σημαινομένου, ἢ μορίων προσθήκης, ἵνα τὸ τρίτον σημαινόμενον τοῦ ποιοῦ συναπαρτίζηται πρὸς τὴν ποιότητα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκείτω μέχρι τοῦδε. Ἐρωτᾷ δὲ ὁ Πλωτῖνος, τί ἄρα οὖσα ἡ ποιότης τοὺς λεγομένους ποιοὺς παρέ- 6
χεται; ὅτι μὲν γὰρ κατὰ τὴν ποιότητα οἱ ποιοὶ λέγονται, εἴρηται. τίς δέ ἐστιν αὐτὴ ἡ ποιότης κατὰ τὸν οἰκεῖον
Γ λόγον οὐ διώρισται. πρὸς ὅ φησιν ὁ Πορφύριος, ὅτι ὁ περὶ τῆς ποιότητος λόγος, ἐννοηματικός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ οὐσιώδης. ἔστι δὲ ἐννοηματικὸς, ὁ ἀπὸ τῶν γνωρίμων τοῖς πᾶσιν εἰλημμένος, καὶ κοινῇ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενος, οἷον, ὅτι ἀγαθόν ἐστιν, ἀφ' οὗ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι. ψυχή ἐστιν, ἀφ' ἧς ὑπάρχει τὸ ζῆν. φωνή ἐστι, τὸ ἴδιον αἰσθητὸν ἀκοῆς. οὐσιώδεις δέ εἰσιν ὅροι, οἱ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν τῶν ὁριζομένων διδάσκοντες, οἷον ἀγαθόν ἐστιν ἡ ἀρετή, ἢ τὸ μετέχον ἀρετῆς. ψυχή ἐστιν οὐσία αὐτοκίνητος, φωνή ἐστιν ἀὴρ πεπληγμένος. καὶ οἱ μὲν ἐννοηματικοὶ ὅροι, ἅτε κοινῇ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενοι, οἱ αὐτοί εἰσιν· οἱ δὲ οὐσιώδεις κατὰ αἱρέσεις ἰδίας προηγούμενοι, ἀντιλέγονται ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων. τοῖς γοῦν λέγουσιν ἀέρα τὴν φωνὴν καὶ σῶμα, οὐχ ὁμογνωμονοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι, κατ' ἐνέργειαν αὐτὴν ἀσώματον ἀφοριζόμενοι καὶ πληγήν· καὶ τοῖς τὸ ἀγαθὸν ἐν ἀρετῇ καὶ μόνῳ τῷ καλῷ τιθεμένοις ἀμφισβητοῦσιν οἱ διὰ πάντων αὐτὸ διατείνοντες. δέδοκται οὖν ἐν ταῖς πρώταις εἰσαγωγαῖς, τοῖς παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένοις ὅροις κεχρῆσθαι. αὐτοὶ γάρ εἰσι γνωριμώτεροι, καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀκρόασιν ἐπιτηδειότεροι· οἱ δὲ ἕτεροι, τῆς πρώτης δέονται φιλοσοφίας, ἥ τις τὰ ὄντα, ᾗ ὄντα θεωρεῖ. διόπερ τὸν μὲν οὐσιώδη λόγον τῆς ποιότητος, ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ ὁ Ἀριστοτέλης ἀποδέδωκε· τὸν δὲ ἐννοηματικόν, ἐνταῦθα.

σεις, οἷα ἡ ἀπείργουσα. καὶ ἔτι τὰς ἐν γένει τῶν κινήσεων καὶ σχέσεων, ἃς ὅτι κινήσεις βούλονται εἶναι Δ
τινές, ὅτι σχέσεις, οἷα ἡ αὐτὸ τοῦτο κατόρθωσις, καὶ ἡ αὐτὴ τοῦτο ἁμαρτία διωρίσθη. καὶ οἱ μὲν, ἀπὸ τῶν ἕξεων μέχρι τῶν ἐνεργειῶν ἀξιοῦσι μόνον τὸ ἑκτὸν τετάχθαι· οἱ δὲ προσλαμβάνουσι καὶ τὰς σχέσεις. ὁ δὲ Ἀντίπατρος ἐπεκτείνει τὸ ὄνομα τοῦ ἑκτοῦ μέχρι τοῦ κοινοῦ συμπτώματος σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, οἷον τοῦ τι ἦν εἶναι· καὶ τὸ μὲν, κατὰ παρασχηματισμὸν ἀπὸ τοῦ ἔχεσθαι, ἑκτὸν ἐκλήθη. ὕστερον δὲ κύριον ἔδοξε τὸ ὄνομα τοῦ ἑκτοῦ, καὶ μὴ ἀνακυκλᾶσθαι ἀπὸ τοῦ κατηγορήματος, καὶ εἴ τι μὲν ἕξις καὶ ποιότης, πάντως τοῦτο καὶ ἑκτὸν, ἐπὶ πλεῖον δὲ τὸ ἑκτὸν τῆς ἕξεως ὡς εἴρηται. ἡ δὲ Ἀριστοτέλους περὶ τούτων δόξα καὶ τῶν παλαιῶν, ἔστι τοιαύτη· ἀσώματα τὰ ἑκτὰ πάντα οὗτοι ὑπολαμβάνουσιν. ἁπλούστερα γὰρ καὶ τῇ φύσει πρότερα πάντα, καὶ ὡς οὐδὲ μέρη ἐκείνων ὥσπερ τὰ ἑκτά, αἴτια δὲ μόνον, καὶ ταῦτα οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔχουσιν ἐμπεριέχονται πάντα, ἀριθμοὶ καὶ λόγοι τινὲς ἐν ὕλῃ ταῦτα ὄντες. ἀριθμοὺς μὲν οἱ Πυθαγόρειοι καὶ λόγους ἐν τῇ ὕλῃ ὠνόμαζον, τὰ αἴτια ταῦτα τῶν ὄντων ἢ ὄντα. καὶ ὡς ἂν οἱ νῦν φαῖεν τὰ ἑκτά· οἱ δὲ, καὶ λόγους ἀσωμάτους ὑποτίθενται ταῦτα, περὶ οὓς ἑτέρους ἀεὶ τοὺς δὲ ἑτέρους ὄντας, καὶ ποικιλία τῶν ὄντων, αἵ τε διαφοραὶ καὶ τῶν πρώτων στοιχείων, καὶ τῶν ἐκ τούτων συγκριμάτων ὑφίστανται. ἀΐδιοι δέ εἰσιν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι καὶ λόγοι, ὥσπερ καὶ ἡ ὕλη. αἱ μέντοι κινήσεις αὐτῶν καὶ αἱ ἀλλήλοις θέσεις καὶ τάξεις μεταπίπτουσί τε καὶ οὐκ ἀΐδιοι, ὥσπερ δὲ ἀφεστώτων ἐνυπάρχουσιν οἱ λόγοι, οὐδέπω ῥυθμιζόντων τὸ ὑποκείμενον καὶ σχηματιζόντων, ἀλλ' ὡς οἱ ἐν τοῖς σπέρμασι λόγοι, κατὰ συμβεβηκὸς, οἱονεὶ ἐνυπάρχουσιν ἀκρατήτως ἐνόντες. καὶ ὥσπερ ἐν ψυχῇ καὶ τῇ τέχνῃ τὸ τοῦ ἀνδριάντος εἶδος, καὶ ὡς τὰ χρώματα ἐν τῇ ὄψει, ὅταν ὁρᾷ τὸ κεχρωσμένον σῶμα, οὕτως οἱ λόγοι ὥσπερ ἀφεστώτων ἐνυπάρχουσιν. ἀμέσως δὲ ἡ τοῦ εἴδους φύσις αἰτία ἐστί, μηδενὸς μεταξὺ παρεμπίπτοντος, τοῦ τε μετεχομένου, καὶ τοῦ μετέχοντος. παρουσίᾳ γὰρ ἐν τῷ εἶναι, εὐθὺς εἶδος ποιεῖ τὸ μετέχον. ὑφίστησι δὲ καὶ ἄλλο τελευταῖον ἀπὸ τῆς παρουσίας ἐξ ἑαυτῆς, ὅπερ οἱ νῦν Ε
καλοῦσι κατηγόρημα, ὡς ἀπὸ τῆς φρονήσεως τὸ φρονεῖν· μέσον δὲ ἀεὶ τὸ σῶμα τάττεται, οἷον, ὁ φρόνιμος, τῆς τε πρώτης αἰτίας, διὰ τοῦ εἴδους τῆς φρονήσεως, καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀπ' αὐτῆς ἀποτελουμένου κατηγορήματος, διὰ τοῦ φρονεῖν. αἰτία γὰρ ἡ φρόνησις, καὶ τοῦ φρονίμου καὶ τοῦ φρονεῖν· καὶ ἡ ὑγεία, τοῦ τε ὑγιαίνοντος, καὶ τοῦ ὑγιαίνειν, ὧν τὸ μὲν, σῶμα, τὸ δὲ ἀσώματον· καὶ ἡ μὲν φρόνησις αὐτὴ, καὶ ὑγεία, εἴπερ ἐστὶν, ἢ μὴ, καθ' ἑαυτὰ ἁπλούστερα καὶ πρότερα, ἔσται ἀσώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ φρονεῖν ἀσώματον, διότι αὐτή πως ἔχουσα ἡ φρόνησις, τὸ φρονεῖν γεννᾷ. καὶ καθ' ἑαυτὴν μὲν φρόνησις μετεχομένη, δέον ἤδη φρονεῖν γίνεται, ὅπερ ὡς μὲν πρὸς τὸν φρόνιμον, πρᾶγμά τι ἐστὶ καὶ ποίημα. ὡς δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν λεκτικὴν ἡμῶν κατασκευήν· τοῦτο γὰρ τοῦτο κατηγόρημα γίνεται. φρονεῖν γὰρ ὁ φρόνιμος λέγεται, καὶ ὡς μὲν πρὸς τοὺς λέγοντας ἡμᾶς, προσηγορία περί του· ὡς δὲ πρὸς ἐκεῖνον περὶ οὗ λέγεται ἡ ἕξις τινὸς, καὶ ἕξις μετεχομένη. οὐ μόνον δὲ ὡς πρὸς τὸν μετέχοντα ἡ φρόνησις γίνεται φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον, ἐν ᾧ δή τι ἐν καὶ ταυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ἐστί, λέγω δὲ, τοῦ τε ὑποκειμένου, καὶ τοῦ χρόνου, ἅμα τε καὶ ἐνὶ, καὶ ἐν ταυτῷ χρόνῳ ᾖ, τε ἕξις καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐστίν, ὁ μὲν ὑποκείμενος, ἡ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ· καὶ ὁ μὲν, μετέχων, ἡ δὲ μετεχομένη. εἰκότως δὲ τὸ φρονεῖν ἀσώματον ἔλεγον. καὶ ἀκολούθως τῷ καὶ τὴν φρόνησιν ἀσώματον ὑπάρχειν. ἡ γὰρ σχέσις καὶ τὸ ἔχειν, ἀσώματον, καὶ τὸ φρονεῖν δὲ διὰ τοῦτο ἔσται ἀσώματον. ἄμφω δὲ περὶ ἡμᾶς ἀπέλιπον τήν τε φρόνησιν, καὶ τὸ φρονεῖν, ἠκολούθει γὰρ καὶ τοῦτο ἡματέραν εἶναι τὴν ἕξιν· εἰ γὰρ ἐκείνη περὶ ἡμᾶς, καὶ ὃ μετέχειν αὐτῆς οὐ καθ' ἑαυτὸ, οὐδὲ ἔξω τοῦ περὶ ἡμᾶς ὑφίσταται. τοιαύτη μὲν δὴ καὶ ἡ Ἀριστοτέλους ἐστὶ δόξα περὶ τῶν πρώτων αἰτίων, ἃ καλοῦσί τινες ἑκτά. ἀλλ' ἐπὶ τὴν λέξιν ἰτέον. Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται· τῇ μεθέξει τῆς ποιότητος, ποιὸν γίνεται τὸ μετέχον, ὥσπερ τῇ μεθέξει τῆς λευκότητος, λευκόν. Ἀλλ' ἄτοπον φασὶν ἀπὸ τοῦ ὑστέρου τὸ πρότερον διδάσκειν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀγνοουμένου, καὶ τὸ αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ ἀποδιδόναι. εἰ γὰρ ποιότης μέν ἐστιν ἣν ἔχει ὁ ποιὸς, ποιὸς δὲ ὁ Ζ
ἔχων τὴν ποιότητα, αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἀπεδόθη. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι οὐχ οἷόν τε τῶν πρωτίστων γενῶν ἐκ προτέρων ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν, οὐδὲ δυνατὸν κατὰ τὴν ἐν τῇ φύσει τάξιν, ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ αἰτιωτέρων ποιεῖσθαι τὴν περὶ αὐτῶν παράδοσιν. οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν πρότερον, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμῖν προσεχεστέρων καὶ γνωριμωτέρων, ἀνάγκη ποιεῖσθαι τὴν ὑπόμνησιν. γνωριμώτερον δὲ καὶ προσεχέστερον ἡμῖν τῆς ποιότητος τὸ ποιὸν, εἴπερ τὴν μὲν ποιότητα καὶ ἀναιροῦσί τινες, ὡς μὴ ὑφεστῶσαν ὅλως, τὸ δὲ ποιὸν, οὐδεὶς ἀναιρεῖ. καὶ τὸν μὲν ἵππον, ὁρᾶν ὁμολογεῖ ὁ Ἀντισθένης· τὴν δὲ ἱππότητα, μὴ ὁρᾶν· καὶ τὸ μὲν, ὀφθαλμοῖς ὁρᾶται· ἡ δὲ, λογισμῷ καταλαμβάνεται· καὶ τὸ μὲν, ἐν αἰτίου τάξει προηγεῖται, τὸ δὲ ὡς ἀποτέλεσμα ἕπεται. καὶ τὸ μέν ἐστι, σῶμα καὶ σύνθετον, τὸ δὲ ἁπλοῦν καὶ ἀσώματον. μαρτυρεῖ δὲ καὶ Πλάτων τῇ ἀσαφείᾳ τοῦ τῆς ποιότητος ὀνόματος ἐν Θεαιτήτῳ λέγων· ἴσως οὖν ἡ ποιότης ἅμα ἀλλόκοτόν τε φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον. Ὅτι δὲ, ἔτι ἐνέργεια ἐστὶ τῆς ποιότητος τὸ ποιὸν, ἔτι μᾶλλον, φανερώτερόν ἐστι τὸ καθ' ἐνέργειαν

κατ' ἐνέργ.

A οὐσίας καὶ ποσοῦ παραδεδωκέναι, ἀκολούθως τῇ οὐσίᾳ τὸ ποσὸν ἐπήγαγε. πάλιν δὲ ἐν τούτῳ τὸ μέγα καὶ
μικρὸν τῶν πρός τι κατασκευάσας, μετὰ τὸ ποσὸν τοῦ πρός τι ἐμνήσθη· ἐν δὲ τούτῳ τὰς ἕξεις καὶ τὰς
διαθέσεις εἰπὼν τῶν πρός τι εἶναι, ἐπειδὴ ποιότητές εἰσιν αὐταὶ καθ' αὑτάς, εἰκότως τὸν περὶ τῆς ποιότη-
τος ὑπέταξε λόγον. καὶ οὕτω δέ τινες τὴν τάξιν ἀπολογίζονται, τοῖς φυσικοῖς πράγμασιν οἰκείως μετὰ
τὴν οὐσίαν τὸ μέγεθός ἐστι. σὺν ποσῷ γὰρ πᾶσα φυσικὴ οὐσία· μετὰ δὲ τὸ μέγεθος, τὸ μεῖζον θεωρεῖται
κατὰ τὸ πλεονάζον τῆς ὑπερβολῆς πρὸς τὴν ἔλλειψιν, ὅ ἐστι τῶν πρός τι. μετὰ δὲ τὸ μεῖζον, ἐμφύεται τὰ
πάθη, ἀλλοιότητές τινες θεωρούμεναι, περὶ τὰ τοῦ ὄγκου μείζονα καὶ ἐλάττονα μεγέθη, οἷον θερμόν,
ψυχρόν, ξηρόν, ὑγρόν, ἅπερ ἐστὶ ποιά. οὕτω μὲν οὖν ἄν τις καὶ τῇ τοιαύτῃ τάξει καταλλήλου τῆς ἐν-
νοίας γινομένης συνηγορήσειε. Περὶ δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ζητοῦσι, διατί περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος ἐ- 2
πέγραψεν; ἆρα ταὐτὸν ἐξ ἀμφοῖν δηλοῦται; ἢ ἡ μὲν ποιότης, τὸ ἐχόμενον καὶ αὐτὴν τὴν ἰδιότη-
τα δηλοῖ· τὸ δὲ ποιόν, τὸ μετέχον, ὥσπερ ἡ μὲν λευκότης, αὐτὸ τὸ χρῶμα· τὸ δὲ λευκόν, τὸ κατ'
αὐτὸ κεχρωσμένον. εἰ δὲ τοῦτο, τί ἂν εἴη τούτων ἡ κατηγορία; ἆρα τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον εἶδος,
ἢ τὸ σύνθετον, ἐξ ὑποκειμένου καὶ εἴδους, εἴπερ ταῦτα διαφέρουσιν ἀλλήλων; εἰ δὲ ἀπ' ἀμφοῖν δύο
κατηγορίαι, καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ πρός τι ὁ αὐτὸς λόγος ἔσται, καὶ τὰ μὲν ἁπλᾶ, τὰ δὲ σύν-
θετα ἔσται, καὶ οὕτως οὐκέτι δέκα, ἀλλ' εἴκοσι τοὐλάχιστον αἱ κατηγορίαι γενήσονται. μήποτε δὲ καὶ
αὐτὴ ἡ ποιότης ποιὸν λέγεται, καὶ οὐ μόνον τὸ μετέχον. καὶ γὰρ τὴν λευκότητα λευκὸν οἱ ἀρχαῖοι
λέγουσι. διὰ τοῦτο οὕτως ἐπιγέγραπται περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος. ἡ μὲν γὰρ λευκότης, καὶ λευ-
κὸν λέγεται· τὸ δὲ λευκὸν τὸ μετέχον, οὐ λέγεται λευκότης. οὐ δοκεῖ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ ἐπιγραφὴ
εἶναι· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίησε τοῦτο, ἀλλὰ γραφέως ἁμάρτημα τοῦτο ὑπολαμβάνουσιν
οἱ περὶ τὸν Ἀχαϊκὸν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον· ὑπεμνηματισμένον γὰρ αὐτὸ εὑρόντα τινὰ ὡς μέρος κα-
B ταττάξαι. εἰ δέ τις καὶ ὡς καλῶς ἐπιγεγραμμένῳ συνηγορεῖν βούλοιτο, ἢ ταὐτὸν ἐρεῖ σημαίνειν
τὴν ποιότητα καὶ τὸ ποιὸν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους πιστούμενος τὸν λόγον, ὃς ἐν τοῖς θεολογι- Aristoteles in theologicis
κοῖς οὐ κατὰ τὴν ποιότητα μόνον τὸ ἁπλοῦν τάττει, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιόν, κατὰ τὸ πάθος αὐτὸ τῆς οὐσίας
τιθέμενος. πάθος δὲ τὸ μέν, ἐν τῷ πάσχειν ἐστί, τὸ δέ, ἐν τῷ πεπονθέναι. καὶ τὸ μὲν ἐν τῷ πά-
σχειν, τῆς τοῦ πάσχειν ἐστὶ κατηγορίας· τὸ δὲ ἐν τῷ πεπονθέναι, ἡ ποιότης ἐστίν. εἰ δέ τις διαφέρειν λέ-
γοι τὴν ποιότητα καὶ τὸ ποιόν, καθόσον ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ ἁπλοῦ εἴδους, τὸ δὲ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου θεω-
ρεῖται, καὶ οὕτως οὐδὲν ἧττον μία ἔσται κατηγορία ἡ τοῦ ποιοῦ καὶ τῆς ποιότητος. εἴρηται γὰρ πολ-
λάκις, ὅτι εἰς μίαν κατηγορίαν τάττεται πάντα τὰ τοιαῦτα μετὰ τῶν στερήσεων, καὶ τῶν μεσο-
τήτων, καὶ τῶν δυνάμεων, καὶ ἀποφάσεων· καὶ ὅτι δικαιοσύνη, δίκαιος, δικαίως, ὁ ἄδικος, οὐ
δικαίως. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, ἐν τῇ τῆς ποιότητος ἔσται κατηγορίᾳ. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἐπι-
γραφῆς εἰρήσθω. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμα πρὸς τὸν παρόντα λόγον προσθέντες, ἐπὶ τὴν Ἀρι-
στοτέλους λέξιν μεταβησόμεθα. Τὸ μὲν οὖν ὄνομα τῆς ποιότητος, δοκεῖ πρῶτον ὁ Πλάτων πεποιηκέναι, 3 Plato primus usus est nomine ποιότητος.
» ὡς αὐτὸς ἐν Θεαιτήτῳ ἐπισημαίνεται, καὶ παράγει τὸ ὄνομα πεποιηκέναι. λέγει δὲ οὕτως· Τὸ μὲν
» πάσχον, αἰσθητόν, ἀλλ' οὐκ αἴσθησιν λέγεσθαι· τὸ δὲ ποιοῦν, ποιόν τι, ἀλλ' οὐ ποιότητα. ἴσως οὖν ἡ ποιότης
» ἀλλόκοτόν τι φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον. τῶν δὲ παλαιῶν οἱ μέν, ἀνῄρουν
τὰς ποιότητας τελέως, τὸ ποιὸν συγχωροῦντες εἶναι, ὥσπερ Ἀντισθένης, ὅς ποτε Πλάτωνι διαμ-
» φισβητῶν, ὦ Πλάτων ἔφη, ἵππον μὲν ὁρῶ, ἱππότητα δὲ οὐχ ὁρῶ. καὶ ὃς εἶπεν· ἔχεις μὲν ᾧ ἵππος
» ὁρᾶται τόδε τὸ ὄμμα, ᾧ δὲ ἱππότης θεωρεῖται, οὐδέπω κέκτησαι. καὶ ἄλλοι δὲ ἦσαν τινὲς ταύτης κέκτησαι
τῆς δόξης. οἱ δέ, τινὰς μὲν ἀνῄρουν ποιότητας, τινὰς δὲ κατέλιμπανον. τὴν δὲ ὑπόστασιν αὐταῖς
διδόντες, οἱ μέν, πάσας ἡγοῦντο ἀσωμάτους, ὥσπερ οἱ ἀρχαῖοι· οἱ δέ, τῶν μὲν ἀσωμάτων ἀσωμά- Qualitates corporeae, an
Γ τους, τῶν δὲ σωμάτων, σωματικάς, ὥσπερ οἱ Στωϊκοί. διαμφισβητεῖται δὲ καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσι, πό- ἀσώματοι.
τερον, ὥσπερ τοῖς ὑποκειμένοις τοῦ εἶναι αἴτιαί εἰσι, καὶ τοῦ ποιοῖς εἶναι, οὕτω δὲ καὶ αὐταῖς τοῦ τοῦ
εἶναι τοιαύταις τὴν αἰτίαν ἐπιφέρουσιν, αὐτοσύστατοι οὖσαι, καὶ εἰς ἑαυτὰς ἐνεργοῦσαι, ἢ ἄλλων
αἰτιῶν δέονται εἰς τὸ εἶναι, κἀκεῖναι ἄλλων, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. πολλὴ δὲ ζήτησίς ἐστι, καὶ τί-
νας χρὴ οὐσιώδεις ποιότητας τίθεσθαι, καὶ τίνας οὐ τοιαύτας. διατί γὰρ μία, καὶ ἡ αὐτὴ οὖσα ἡ
λευκότης, ἐπὶ ψιμμυθίου καὶ γάλακτος, οὐσιώδης γέγονεν; Ἐπεὶ δὲ οὐ ῥᾴδιόν ἐστι διακρῖναι, ἐκά- Ἕξις. Ἑκτά.
λουν μὲν οὖν τὴν ποιότητα καὶ ἕξιν οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκαδημίας, ἀπὸ τοῦ ἔχεσθαι τὰς
ἕξεις, ἑκτὰ ἐκάλουν, ὥσπερ τὰ ἐννοήματα μαθητά, ἀπὸ τοῦ μετέχεσθαι, καὶ τὰς πτώσεις τευ-
κτά, ἀπὸ τοῦ τυγχάνεσθαι, καὶ κατηγορήματα καὶ συμβάματα, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκέναι. καὶ ἡ
μὲν ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἑκτοῦ ἀπὸ τῶν ἕξεων παρῆλθεν, ὕστερον δὲ ἐπιδιέτεινε τοὔνομα καὶ ἐπὶ
τὰς σχέσεις, οἷον προβολήν, κάθισιν, ἐπί τε τὰς κινήσεις, οἷά ἐστιν ἡ περιπάτησις, ἐπί τε τὰς συν-
θέτους ἐκ κινήσεων καὶ σχέσεων καταστάσεις, οἷα ἡ ὄρχησις ἄν. οἱ δέ, προσλαμβάνουσι καὶ τὰς
πρός τί πως ἐχούσας κινήσεις, οἷα ἡ ἔγχυσις, καὶ ἡ ἔκχυσις. καὶ ἔτι τὰς πρός τί πως ἐχούσας σχέ-
σεις,

Περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος. E

Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται.

Περὶ ποιότητος εὐθὺς μετὰ τὸ πρός τι μέλλοντας διαλαμβάνειν, ἢ ὡς ἐπιγέγραπται περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος, δεῖ πρῶτον περὶ τῆς τάξεως εἰπεῖν, εἰ καὶ προείρηται περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγον, εἶθ' οὕτως περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἐχούσης τι, καὶ αὐτῆς ξενίζον, ἔπειτα περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος ἐπιγέγραπται, καὶ τότε τῇ λέξει τοῦ Ἀριστοτέλους συνακολουθῆσαι. 1 Ὁ μὲν οὖν Ἀρχύτας, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, μετὰ τὴν οὐσίαν εὐθὺς τάττει τὴν ποιότητα λέγων· » Δευτέρα δὲ ἁ ποιότας. αὕτα γὰρ περὶ τί ἐστιν ἁμῖν, ἀδύνατον ποιόν τι ἁμῖν. τρί» τα δέ φησιν ἁ ποσότας. καὶ Εὔδωρος δὲ περὶ τὸν περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ τὸν περὶ τῆς ποιότητος λόγον, καὶ μετὰ τοῦτον, τὸν περὶ τοῦ ποσοῦ συνεζεῦχθαι φησί. τὴν γὰρ οὐσίαν ἅμα περὶ ποιῷ καὶ ποσῷ συνυφίστασθαι, μετὰ δὲ ταῦτα, τὴν χρονικήν τε καὶ τοπικὴν κατηγορίαν παραλαμβάνεσθαι. πᾶσαν γὰρ οὐσίαν ποῦ τε εἶναι, καὶ ποτέ, δηλονότι τὴν αἰσθητήν. λεγέσθω δὲ καὶ ὅτι εἰ πρῶτον γένος ἐστὶν ἡ οὐσία, καὶ ἐπ' αὐτῆς αἱ ἄλλαι κατηγορίαι τὸ εἶναι καὶ τὴν τάξιν παραδέχονται· τῆς δὲ οὐσίας κυριωτάτη ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ εἶδος· εἶδος δέ τι καὶ μόρφωμα ἡ ποιότης ἐστὶν ἐπ' αὐτῆς, ὡς μέτρῳ λοιπὸν ὁριζομένων τῶν κατὰ τὰ εἴδη διακειμένων, πῶς ὁ Ἀρχύτας φησίν, ἐπειδὴ ἡ φυσικὴ οὐσία, οὐκ ἄνευ σώματος· τὸ δὲ σῶμα, οὐκ ἄνευ μεγέθους. τοῦτο δὲ συνεχὲς ποσόν. ὕστερα δὲ τούτοις ἡ σχέσις ἐπιγίνεται, ἴσως δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις. Τινὲς δὲ ἐν τῇ φυσικῇ οὐσίᾳ προηγεῖσθαι τῆς ἐπινοίας τῆς ποιότητος τὸ ποσὸν λέγουσιν. οὐ γὰρ ὡς ἄποιός ἐστιν ἡ ὕλη, καθὸ ὕλη ἐστίν, οὕτω ποτὲ καὶ ἄποσος ὑπάρχει. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι καθ' ἣν αἰτίαν ἄποιος ἡ ὕλη δείκνυται, κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ ἄποσος ἀναφαίνεται, ἵνα πᾶν μέγεθος ἑτοίμως ὑποδέχηται. εἰ γὰρ εἶδος ὅλως ἐστὶ τὸ ποσόν, καὶ τούτου δεκτικὴν τὴν ὕλην ῥητέον. τούτοις γὰρ ἐλέγχονται τοῖς λόγοις, καὶ οἱ σῶμα τὴν πρώτην ὕλην ὑπολαμβάνοντες. ἀλλὰ τὸ σῶμα φησὶ μέγεθος, τὸ δὲ μέγεθος, ποσόν, Z καὶ πεπερασμένον πρός τι, ὥστε κατὰ λόγον ἠκολούθησε τῷ ποσῷ τὰ πρός τι, μεθ' ἃ τὰ λοιπὰ γένη, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης συνέταξε. ῥητέον δὲ καὶ πρὸς τοῦτο, ὅτι τὸ σῶμα σύνθετόν ἐστιν. οὐ δεῖ δὲ ἀπὸ τῶν συνθέτων, τὴν τῶν ἁπλῶν τάξιν λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπὸ τῶν ἁπλῶν, τὴν τῶν συνθέτων. ἕτερον δέ, ὅτι τὸ σῶμα καθὸ σῶμα, ποιὸν οὐδὲν ἔλαττον ὑπάρχει ἢ ποσόν. ἥ τε γὰρ σωματότης, ποιότης ἐστί, τό τε πεπερασμένον σχήματι πάντως πεπέρασται, καὶ ἡ διαφορὰ τῶν συνιόντων εἰς τὴν σύνθεσιν, ποιότης ἐστὶ τῆς συνθέσεως. ὅλως δὲ τὸ πεπεράνθαι τοῖς σώμασι, κατὰ τὴν ποιότητα ὑπάρχει. ἐπιγίνεται δὲ τούτῳ σχέσις τοῦ περαίνοντος πρὸς τὸ περαινόμενον. ὕστερα ἄρα τὰ πρός τι μετὰ τὴν ποιότητα ἀκολούθως λέγεται προσδίχως. Πῶς δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δόξει μὴ ἀπιθάνως μετὰ τὰ πρός τι τάξαι τὸ ποιόν; προέταξε μὲν τὴν οὐσίαν τοῦ ποσοῦ, διότι τὴν ὕπαρξιν αὐτῷ παρέχει· τὸ δὲ ποσόν, τῷ πρός τι ποσῷ τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσι τοῦ εἶναι, ἀφ' οὗ οἱ λόγοι παράγονται. ἐκ δὲ τούτων, αἱ ποιότητες τὴν ὑπόστασιν λαμβάνουσι, καὶ οὕτως ἡ τάξις ἐπιπλέκεται τῶν κατηγοριῶν. οὐκ ἀπόβλητος δέ ἐστι καὶ ἡ πρὸς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν τείνουσα αἰτία τῆς τάξεως. ἐν γὰρ τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ μνημονεύσας τοῦ ποσοῦ, ἐν τῷ τὰ κοινὰ

οὐσίας

ὑποδέχηται ρ.

67 Non omnes colores ex Nicostrati sententia, à paßione ortum ducere.

68 Insitas à natura qualitates secundùm quosdam neq; paßiones esse, neq; paßiuas qualitates, sed substantiarum partes & substantias.

69 Andronici obiectio ad diuisionem paßiuæ qualitatis ab Aristotele factam, & Simplicij solutio.

70 Alia ad eandem diuisionem obiectio, cum solutione.

71 Quomodo hæc tertia qualitatis species à superioribus duabus differat.

72 Quare hoc ordine tres has species tradiderit Aristoteles.

73 Archytas totã hanc speciem in paßione propriè constituens, & multas difficultates effugit, & eorum naturam definitè comprehendit.

74 Vtrũ mutatio & motus, causa sit princeps tertiæ huius speciei qualitatum, an potius eius rationem sustineat, sine qua non: prima autem causa sit, à ratione ac forma portio quæpiam descendens, informansq; indeterminatum motum.

75 Cùm πάθος, id est, paßio multis dicatur modis, in qua significatione hic accipi debeat in tertia qualitatis specie.

76 Cùm firmum ac difficulter mobile paßiuam qualitatem informent, & item habitum, non eodem modo hic & illic accipi debere.

77 Cùm paßiuas qualitates & paßiones diuiserit in eas quæ ad animã, & eas quæ ad corpus pertinent, utrum furor & ira animæ sit an corporis, an potius utriusq;.

78 Cur quartam qualitatis speciem ultimo loco tradat: & quomodo figuram & formam hic accipere oporteat.

79 De formæ & figuræ significationibus opiniones diuersæ.

80 Rectitudinem et curuitatem qualitates esse, & quomodo ad quartũ hoc genus pertineant, quæq; sint illa quæ autor his similia dicit.

81 Rarum, densum, asperum, leue, cur non sint qualitates, ex Aristotelis sententia.

82 Posse uideri raritatem, densitatem & consimilia, aliquo modo qualitates.

83 Cur ab Aristotele dicatur, At enim forsitan & alius quispiã modus qualitatis esse uideatur. Vbi uariè de raritate & densitate & finitimis, enarratorum sententiæ recitantur.

84 Quam uim habeat quod ab Aristotele adijcitur, Aut quomodocunq; ab ipsis.

85 Non esse causam figuræ tensionẽ, ut uolunt Stoici.

86 Quæ figuræ substantia, & causæ: ubi Platonicorum & aliorum quorundam sententiæ de his et exponuntur & refutantur.

87 Idem esse formã & figuram, aut alterum ex altero pendere, neq; Aristoteli uidetur, neq; uerũ est.

88 Quæ formæ substantiam compleant, in quibus & Iamblichi examinatur sententia.

89 Quæ sit communitas inter ea, quæ quarta hac specie continentur.

90 Obiectio ad Aristotelis de raro & denso sententiam, & eiusdem ex Iamblicho solutio.

91 Eudori dubitatio, cur densum, rarum, & similia, positionẽ significent, rectitudo et curuitas non item. Et eiusdem dubitationis solutio.

92 Nicostrati opinio, raritatem & densitatem qualitates esse, ex Iamblichi sententia, improbata. Vbi de harũ uocum distinctione & oppositione, nonnulla habentur: quam tamen Plotinus improbat, sed ex Simplicij sententia non rectè.

93 Stoicorum de his curiosa, & nihil ad rem faciens opinio, & distinctio.

94 Achaici, raritatem & densitatem ad quartum qualitatis genus referentis, reprobata opinio.

95 Grauitas, leuitas, craßitudo, tenuitas, quomodo ex Archytæ sententia modò quantitates, modò qualitates.

96 Cùm qualitates fuerint, utrum ad quintum aliquod genus pertineãt, ut Andronicus & Plotinus uult, an ad aliquod potius ex quatuor sint reducẽdæ.

97 Quibusdam uideri multiforme esse qualitatis genus, & in omnibus prædicamentis quodammodo conspici, atque adeo ultra prædicamenta extendi ad ea etiam quæ non subsistunt: & opinionis huius examinatio.

98 Iamblichi annotationes quædam circa quartum hoc qualitatis genus, in quibus ad Aristotelis sententiam, Platonis, Stoicorum et Archytæ expenditur opinio.

99 Qua ratione unũ genere, specie multa sint, quæ ad quartum genus qualitatis pertinent.

100 Quartum hoc qualitatis genus unde ortum habeat, & quem usum præstet.

101 Plotinus quomodo qualitatẽ diuidat, & in plerisq; à recta et exquisita diuidẽdi ratiõe recedat: in quibus nõnulla & de diuidẽdi discrimine & legib.

102 Aristotelis potentiarũ seu facultatum ex libro nono primæ philosophiæ diuisio, ad qualitatũ differẽtias producẽdas nõ rectè à quibusdã adhibita.

103 Quomodo quis qualitatem in species diuidat, & quibus usus differẽtijs, & ex quo genere. Vbi de differentiarũ natura nonnulla haud cõtemnenda.

104 Qualia qualitatibus consocianda, et quomodo.

105 Qualitates intelligibiles & sensibiles non eiusdem esse generis.

106 Eorum quæ ad primum qualitatis symptoma pertinent, explicatio, & Aristotelis uerborum accurata explanatio.

107 Cur Aristoteles dicat, Si iustitia iniustitiæ est contraria, quasi dubitans.

108 Dubitatio ad theorema hoc, Si contrariorum alterũ sit in aliquo prædicamento, in eodem & eorum alterum esse: & dubitationis solutio.

109 Cur cùm substantiæ non insit cõtrarietas, in qualitate ea omnino inueniatur, et quidem plurima.

110 Cur

ποιότητος

A οὐσίᾳ πρώτως ὑπάρχουσα, ὅτι καὶ πρώτως ὑφέστηκεν ἐκείνη, καὶ δι' ἐκείνην τὰ ἄλλα. τοῖς δὲ λοιποῖς γένεσι κατὰ τάξιν, ὥσπερ καὶ ἡ ἀρχή. καίτοι καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν πρός τι ἐστί. τὸ γὰρ ἄρχον, πρὸς τὸ ἀρχόμενον λέγεται. καὶ συγγενὲς δὲ ὂν τοῖς πρός τι τὸ γένος, οὐδὲν θαυμαστόν. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἓν, συγγενὲς ἦν πρὸς τὸ ποσὸν, ἢ πρὸς αὐτὸ τὸ πρός τι, καὶ ὅμως κοινὸν πασῶν ἦν τῶν κατηγοριῶν. ἀλλὰ ταύτην μὲν καὶ ἄλλην τινὰ λύσιν ζητητέον πιθανωτέραν. ἰστέον δὲ ὅτι πολλὰ τῶν γενῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἐστι κυρίως, οὐκέτι δὲ ἐν τοῖς νοητοῖς, εἰ μή τις κατ' ἄλλον τρόπον αὐτὸ μεταφέρειν ἐπ' ἐκεῖνα βιάζοιτο, ὥσπερ τὸ κεῖσθαι καὶ τὸ πάσχειν. ἐν δὲ τῶν τούτων ἐστὶ καὶ τὸ πρός τι. οὐδεμία γοῦν ἐκεῖ σχέσις οὐδὲ ἐπινοεῖται· ἐφ' ὧν γὰρ οὐκ ἔστιν ἕτερον ἐν ἑτέρῳ, ὡς ἡ σχέσις ἐν τῇ οὐσίᾳ, οὐδὲ τὸ μὲν, ἄλλο, τὸ δὲ, ἄλλο, ὥστε πρὸς ἄλληλά πως ἔχειν, πῶς οἷόν τε ἐν τούτοις κυρίως τὰ πρός τι θεωρεῖν, εἰ μή τις κατ' ἀναλογίαν, ὥσπερ καὶ αἴτια λέγομεν ἐκεῖ καὶ αἰτιατά; ἀλλ' ἐνθάδε μὲν τὸ ἔνυλον, διὰ τὴν διάστασιν, καὶ διὰ τὴν ὑλικὴν ἑτερότητα, σχέσις συνυφίσταται. ἐνθάδε δὲ τῶν ἀδιαστάτων καὶ ἀΰλων καὶ ἀμερίστως συνηνωμένων, πῶς ἂν εἴη σχέσις, εἰ μὴ ἄρα ὅπερ εἶπον ὥσπερ καὶ διάκρισις ἐκεῖ λέγεται καὶ ἑτερότης. ἔτι δὲ ἐπιφορώδη φύσιν ἔχει καὶ ἐνταῦθα λέγεται τὰ πρός τι, καὶ παραφυάδι ἔοικεν, καὶ τὴν οὐσίαν ἀπὸ τῶν ἔξω μεταβολῶν ἠρτημένην ἔχει, πῶς ἐπ' ἐκείνων ταῦτα θεωρεῖν δυνατόν;

Quæ in commentarijs Simplicij in prædicamentum Qualitatis occurrunt annotatione digna.

1 De ordine huius prædicamenti ad reliqua, uariæ autorum sententiæ: & cur Aristoteles quartum id fecisse uideatur.

2 De huius prædicamenti inscriptione, an Aristotelis sit tota, an potius, Et qualitate, ab aliquo explicandi gratia sit additum. quidq; Quale & qualitas significent, & differant.

3 Quis primus qualitatis nominis autor esse uideatur: et quomodo alij, omnes qualitates tollãt, qualia relinquentes: alij uerò nõnullas tollant, nonnullas relinquãt: & qui eas esse statuunt, quam illis substantiam tribuãt. & alia quæpiã eodem spectantia. Item quædã de uoce ἰκτ, & simil. curiosa magis q̃ utilia.

4 Cur Aristoteles à quali, qualitatis definitionem constituat: & obiectiones quædam contra hanc definitionem, cum solutionibus.

5 Cùm secundum Stoicos trifariã dicatur quale, qualitas autem uno modo, secundũ quam significationem quale qualitati respondeat & accõmodetur.

6 Plotini dubitatio circa definitionẽ, & Porphyrij solutio: ubi pulchra quædã habẽtur de definitionibus notionis & substantiæ. Itẽ alia Simplicij solutio.

7 Aliorum circa definitionem dubitationes uariæ, & solutiones.

8 Cur cùm reliqua prædicamenta simili ratione definiri possent, hoc prædicamentũ solum sic definiendum iudicarit Aristoteles.

9 Iamblichi & aliorum quorundam disceptatio de substantia & causis huius prædicamenti.

10 Aduersus Democritum & Epicurum, quòd quibusdã differẽtijs in atomis relictis, eas quæ magis tamẽ apparerẽt, quæq; priores uiderentur, tollerẽt.

11 Hypothesis Academicorum de ijs quæ ἰκτὰ appellãtur, unde deducãtur: et distinctio quædã eorũ.

12 Academicorum in his error.

13 Stoicorũ, qui corporeorũ corporeas qualitates, incorporeorũ incorporeas statuũt, erroris causæ.

14 De substantia & causis qualitatum, Aristotelis sententia.

15 Non esse qualitatem abiunctã & incõmunicabilem formam, sed rationem quandam cõmunicabilem: & alia quæpiam ad eius proprietatem pertinentia: quidq; intersit inter qualitatem & figuram.

16 Qualitas cùm multifariã dici ab Aristotele proponatur, magnã esse inter cõmentatores & prolixã disputationem, utrum ut genus in species diuidatur, an ut uox homonyma in sua significata, an uerò potius ut ea quæ ad unum aut ab uno dicuntur.

17 Quidnam cõmune sit quatuor qualitatum speciebus, difficile aßignare esse: & quamobrem.

18 Quæ sit qualitatis ratio, & quæ eius differentia ad substantiæ rationem.

19 Quomodo Stoici qualitatis communionem explicent ac describant, & descriptionis eorum secundum omnes partes examinatio.

20 Quodnam sit secundum Plotinum qualitatum commune, & sententiæ eius examinatio.

21 Potentiarum quædam diuisio, & qualitates cuiusmodi sint potentiæ.

22 Secundum utranq; Stoicorũ potentiæ definitionem, & Aristotelis distinctionem, etiam impotentiæ qualitates erunt. Vbi plurima de potentijs ex Aristotelis sententia.

23 Cùm sex modis secundũ Aristotelẽ potẽtiæ dicãtur, in qua acceptione qualitates potẽtiæ cõstituãtur.

24 Qua ratione figura & forma ad potentias reducantur.

25 Quomodo ens & substantia cùm operationes per facultates edant, non qualitatum participatione facultates has obtineant.

26 Cùm charactẽre maximè qualitatem definimus, quomodo eius notio ad potentiæ notionem reducatur. Item cur qualitas charactẽre informari peculiariter dicatur, cùm cuilibet prædicamento proprius sit & suus character.

27 Cũ dicat Aristoteles, Vna quidẽ qualitatis species habitus dicatur et affectio, qualitatẽ ut genus, nõ ut uocem homonymã multifariã dici, insinuare uidetur: quanquã nõ solum hoc prædicamentũ, sed et reliqua nouẽ mediæ potius naturæ uideãtur inter homo-

ταύτην ἀφοριζομένων ἄρτι τοῦτο, ἃ καὶ δύναταί πως καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀκοῦσαι τῆς σχέσεως· τὸ γὰρ εἶναι A
τῶν κατὰ τὰ πρός τι σχέσιν, ταυτόν ἐστι τῷ ἕτερον πρὸς ἕτερόν πως ἔχειν. καὶ ὁ φιλόσοφος δὲ Συ-
ριανός, οὕτω λύει τὴν ἀπορίαν, ὡς τῆς ὁμωνυμίας πλανώσης τῶν μετεχόντων, πρὸς τὸ μετεχόμενον.
πολὺ γὰρ συνανακίρναται τοῖς μετέχουσι. διὸ μεταβαλλομένων ἐκείνων, αὐτὰ καὶ γίνεται καὶ φθείρεται, ὡς
63 ἐν ἐκείνοις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐν ἑαυτοῖς τὸ κῦρος ἔχοντα. Πρὸς δὲ τοὺς ζητοῦντας τίνα ἔχει χρείαν ἡ τοῦ δευτέρου
ὁρισμοῦ προσθήκη, ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος ὑπαντᾷ, διότι φησὶν ὁ πρῶτος περιελάμβανε δικαιοσύνην,
λευκότητα· τινῶν γοῦν λέγονται καὶ αὗται. πρὸς ὃ ῥητέον οἶμαι τὰ αὐτά, ὅτι ἄλλο ἐστὶ τὸ ἐν ἑτέροις εἶναι
καὶ μηδὲ ἑτέρων, καὶ ἄλλο, τὰ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι. δικαιοσύνη γὰρ καὶ λευκότης κἂν
ἐν ἑτέροις ὦσιν, ἀλλ' ἔχουσιν οἰκείους λόγους καθ' οὓς ἀφορίζονται. εἰ μὴ ἄρα τις λαμβάνοι, καθὸ ἕξις
ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, κατὰ τοῦτο δὲ καὶ πρός τι ἐστίν. ἔτι φησὶν ὁ λέγων πρός τι τὸ ἑτέρου λεγόμενον, τὴν τοῦ
ἑνὸς μόνου σχέσιν παρίστησι, τὴν δὲ τῶν δύο πρὸς ἄλληλα, οὐκέτι ἐνδείκνυσιν, ἀλλὰ δι' ἐφ' ἡμισείας, ἀπο-
δίδωσι τὸν ὅρον, διὸ καὶ ἄλλα περιλαμβάνει τῶν μὴ πρός τι. ὁ μέντοι δεύτερος, τὰς δύο σχέσεις συλλαμβά-
νει πρὸς ἄλληλα. καὶ ταῦτα δὲ ἐπιστάσεως ἄξια νομίζω. πῶς γοῦν τὴν τοῦ ἑνὸς μόνην παρίστησιν ὁ πληθυν-
τικῶς εἰπών; εἰ γὰρ μὴ ἐπ' ἀμφοῖν ἀκούει τις βούλεται τοῦτο, οὐδὲ τό, οἷς τὸ εἶναι ταυτόν ἐστι τῷ πρός τί πως
ἔχειν ἐπ' ἀμφοῖν ἀκούσει. οὐ γὰρ εἶπε πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ πρός τι. τρίτον δέ, ἐκεῖνος μὲν ὁ ὅρος, λέ-
γεσθαι ἑτέρου φησὶ τὰ πρός τι· οὗτος δέ, αὐτὸ τὸ εἶναι τῶν πρός τι, καὶ τὴν οὐσίαν ἀφορίζει. καὶ κατ'
ἐκεῖνον ἡ χείρ φησι, πρός τι ἐστίν, ὅτι ἑτέρου λέγεται τοῦ ἔχοντος· κατὰ δὲ τοῦτον, οὐ ταυτό ἐστι τὸ εἶναι
χείρ, τῷ πρός τί πως ἔχειν. καὶ πρὸς ταῦτα δὲ οἶμαι ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὡς εἰ ἀληθῶς λέγοιτο, πάν-
τως καὶ ἔστιν ὅπερ λέγεται· τὸ μὲν γὰρ εἶναι, τοῦ λέγεσθαι αἴτιον· τὸ δὲ λέγεσθαι, τοῦ εἶναι τεκμήριον, ὥσ-
τε ἀπ' αἰτίας μὲν οὗτος ὁ ὅρος, σαφέστερος δὲ ἐκεῖνος ἀπὸ γνωριμωτέρου γινόμενος, ἄμφω δὲ εἰς τὴν
αὐτὴν τείνουσιν ἔννοιαν, ἐπεὶ καὶ εἴ τις ἀμφισβητεῖ πρὸς τὸ εἶναι ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι αὖ αὐτὸ ῥᾳδίως πι-
στώσαιτο. καὶ ἡ χεὶρ δέ, οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον εἴη ἂν τῶν πρός τι· οὐ γὰρ καθὸ χεὶρ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ εἶναι E
ἐν τῷ ἑτέρου λέγεσθαι, ἀλλ' εἴπερ ἄρα καθὸ μέρος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τούτου τὸν ὅρον ἀπελογιζόμε-
θα. διὸ ὡς μὲν μέρος καὶ ὅλον, ἄμφω ἔχει σχέσιν πρὸς ἄλληλα· ὡς δὲ χείρ, οὔτε αὐτὴ πρὸς τὸ ὅλον, οὔτε
τὸ ὅλον πρὸς αὐτήν. ἔτι δέ φασι παρίστησιν ὁ δεύτερος ὅρος, ὡς μέσον τι ἡ σχέσις ἐστὶ τῶν ὑποκειμένων
καὶ ἐχόντων τὴν σχέσιν. καὶ ὁ πρότερος δὲ εἰ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀπονεύειν, τὰ πρός τι ἀφορίζεται, ὡς μέσον
64 τι θεωρεῖ τὴν ἀπόνευσιν, τοῦ, τε ἀπονεύοντος, καὶ τοῦ πρὸς ὃ ἀπονεύει. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτου. Προ-
κείσθω δὲ καὶ ἄλλη τις ἀπορία περὶ τῶν πρός τι ταῖς εἰρημέναις τοιάδε· τὰς δέκα κατηγορίας, δέκα
γένη λέγομεν, καὶ ἑκάστην αὐτῶν εἰς οἰκεῖα εἴδη διῃρῆσθαι φαμέν. ἓν δὲ τῶν δέκα γενῶν εἶναι τὰ πρός
τι τεθείμεθα. ἀλλὰ μὴν τὸ γένος, εἰδῶν ἐστι γένος, καὶ τὸ εἶδος δέ, γένους ἐστὶν εἶδος, ὥστε τῶν πρός τι ἂν εἴη τὸ
γένος, καὶ τὸ εἶδος ἓν τῶν πρός τι. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, πολλὰ ἄτοπα δοκεῖ ἀναφαίνεσθαι.
Πρῶτον μέν, καὶ τὸ ἀνωτάτω γένος, εἶδος ἔσται. ὅπερ γὰρ ἂν εἴη ἀνωτάτω ἓν γένος, εἶδος
τοῦτο τῶν πρός τι ἐστίν. ἔπειτα τὸ πρός τι γένος λέγοντες εἶναι, ἓν δὲ εἶδος τοῦ πρός τι, τὸ γένος, ἐπεὶ
δὲ γένη φύσει προϋπάρχει τῶν εἰδῶν, αὐτὸ ἑαυτοῦ τὸ γένος πρότερον ἔσται, καὶ πρὸ τοῦ εἶναι ὑφέστηκε, καὶ
μήπω ἐκφανὲν ἐστί. Τρίτον δὲ λεγέσθω, ὅτι ἀναιρουμένου τοῦ πρός τι, ἀνῄρηται καὶ τὰ τοῦ πρός τι εἴδη.
ἓν δὲ τούτων ἐστὶ τὸ γένος. ἀναιρουμένου δὲ τοῦ γένους, ἀνῄρηται τὰ δέκα γένη. τὸ ἄρα πρός τι συναναι-
ρεῖ ἑαυτῷ, καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τἆλλα γένη. ἄτοπον δὲ τὸ τῆς σχέσεως ἀναιρουμένης, τὴν οὐσίαν ἀναιρεῖσθαι
φύσει προτέραν οὖσαν. τέταρτον, εἰ τὸ γένος ἕν ἐστι τῶν τοῦ πρός τι εἰδῶν, καὶ πᾶν γένος ὑπὸ τὸ πρός
τι ἔσται· μία ἄρα πάντων ἀρχὴ τὰ πρός τι, ἅπερ παραφυάδι ἐοικέναι φασί, καὶ ἐπεισοδιώδη τὴν φύ-
σιν ἔχειν, καὶ μὴ δύνασθαι καθ' αὑτὸ ὑποστῆναι, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχειν. τούτων δὴ καὶ ἄλλων
πολλῶν ἀπορειῶν ἀναφαινομένων ἐκ τοῦ λόγου, κάλλιον ἴσως, καὶ ἐπ' ἄλλου τὴν αὐτὴν ἀπορίαν τριβο- Z
μένους τὴν ἐπ' ἐκείνης ἁρμόττουσαν λύσιν, καὶ ταύτῃ προσαγαγεῖν. ἐζητεῖτο τοίνυν πρότερον περὶ τοῦ
τὸ ἓν ἐν τίνι ταχθήσεται τῶν κατηγοριῶν, πότερον, ὡς ἀσώματον καὶ καθ' ἑαυτὸ οὐσία ἂν εἴη, ἢ ὡς μέτρον καὶ
ἀρχὴ τῶν ἀριθμῶν τοῖς πρός τι συνταχθήσεται, ἢ ὡς μέρος ὂν τοῦ ποσοῦ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ ποσῷ
τακτέον. ὅπου δὲ ἂν κατατάττοιτο, δηλονότι εἶδος ἐκείνου τοῦ γένους ἔσται τὸ ἕν, καὶ τῇ φύσει μετ' αὐ-
τὸ ὑφέστηκεν. ἆρα δὴ οὐκ ἔστιν ἓν τῶν δέκα ἐκεῖνο τὸ γένος, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον γενῶν. προϋφεστήσε-
ται ἄρα ἑαυτοῦ τὸ ἕν, καὶ ἀναιρούμενον αὐτό, καὶ ἡ κατ' αὐτὸ κατηγορία, συναναιρεῖ καὶ τὰς ἄλλας, εἴπερ
μὴ ἑκάστη αὐτῶν ἕν ἐστιν, ἀλλ' ἀπειράκις ἄπειρος. ἀναμνησθῶμεν τοίνυν τῶν ἐκεῖ ῥηθέντων, ὅτι τὸ
ἓν ὁμωνύμως ἐδόκει ταῖς δέκα κατηγορίαις ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τὸ ὂν διὰ τὴν τῶν κατηγοριῶν
πρὸς ἀλλήλας τάξιν· τῶν δὲ ὁμωνύμων, οὐκ ἂν εἴη ἡ διαίρεσις προηγουμένη εἰς τὰς κατηγορίας, οὐδὲ
θέσις αὐτῶν ἀφωρισμένη εἰς ἓν γένος. μήποτε οὖν καθόλου ἔχει τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ γένους λέγειν, ὅτι
καὶ κατὰ τὸ σχετικὸν τοῖς πρός τι συντέτακται, ἀλλὰ καθόσον πάσαις ταῖς κατηγορίαις ὁμωνύμως
ὑπάρχει, κατὰ τοῦτον ἐν μιᾷ τινι οὐκ ἂν κατατάττοιτο ἀφωρισμένως. κοινότης γάρ τίς ἐστι τὸ γένος τῇ μὲν
οὐσίᾳ

A πῶς οὖν καθόλου ἐπιλύεγχον, ὡς εἰ μὴ ἔστιν αὕτη τῶν πρός τι, οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι ἐστίν; ἢ ὅτι ὡς
ἂν ἔχῃ καὶ τὰ καθέκαστα, οὕτως ἔχει καὶ τὰ κοινά; κυριώτερον δὲ ἀπορεῖσθαι ἐκ τοῦ τὸ εἶναι αὐτοῖς μὴ
εἶναι ταὐτὸν τῷ πρός τί πως ἔχειν. προσέθηκε δὲ, ὅτι χαλεπὸν περὶ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαίνεσθαι
μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένους· φιλόσοφον γοῦν τὸ μὴ διατείνεσθαι ἀνεξετάστως. τί οὖν φαίη τις ἂν ὄφε-
λος τῆς ζητήσεως τῷ τὸ ἀληθὲς μὴ εὑρίσκοντι; ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ διηπορηκέναι περί τινων, οὐκ ἄχρηστον,
καὶ ὅτι πρὸς τὴν εὕρεσιν ἑτοιμότεροι ἐσόμεθα προηπορηκότες· καὶ ὅτι, κἂν μὴ γνωστὸν ᾖ, αἱ περὶ αὐτὸ ἀπο-
ρίαι γνωσταὶ οὖσαι, διορθοῦσιν ἡμῶν τὴν γνῶσιν, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ἄγνωστον εἶναι παραδεικνύουσιν, ὠφε-
λιμώτερον δὲ καὶ τοῦτο, ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴρηται καλῶς. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὡς οἶμαι, εἰ τούτων ἰδεῖ τῶν
λόγων πρὸς τὸ ἀποφήνασθαι, ὅτι οὐδεμία τῶν πρός τι οὐσία ἐστί, προδήλου ὄντος, ὅτι ἡ οὐσία καθ'
αὑτὸ οὖσα, ἀντίκειται τοῖς πρός τι. ἀλλ' ἴσως οὐ πρὸς τὸ προσεχὲς εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνωτέ-
ρω. εἴποι γὰρ ἄν τις, ὅτι ὁ τὴν χεῖρα τοῦ ἐγκεκαλυμμένου γινώσκων, οὐχ ὡρισμένως αὐτὴν γινώ-
σκει. οὐ γὰρ τήν τινα χεῖρα γινώσκει, ἀλλ' ἀορίστως χεῖρα, ἢ καὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ εἶδος γινώσκων, οὐ πάν-
τως οἶδε καὶ τίνος ἐστίν. Ἀλλὰ καιρὸς ἂν εἴη λοιπὸν μετὰ τὴν τῆς λέξεως διερμήνευσιν, τὰς ἐπαχθεί- 62
σας ἀπορίας ἰδεῖν, καὶ τὰς λύσεις αὐτῶν ἐπισκέψασθαι. λέγουσι δέ τινες, ὅτι καὶ ἡ ἄνθρωπος οὐσία
τοῦτο ὅπερ ἐστίν, ἑτέρου καὶ λέγεται καὶ ἐστίν. ὁ γὰρ Σωκράτης ὅπερ ἐστὶ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἀλλ' ὡς κτῆμα δηλο-
νότι, οὐχ ὡς πρός τι. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν, ὥστε καὶ πρὸς ταύτην τῶν κατὰ συμβεβηκὸς λεγομένων ἡ αὐτὴ λύσις
ἁρμόσει. ἐάν τις ἀντὶ τοῦ καθ' αὑτὸ προηγουμένως λεγομένου τὸ κατὰ συμβεβηκὸς καταλάβῃ, καὶ τὸ μὴ
λεγόμενον, ἑτέρου λεχθήσεται. εἰ δὲ ἄνθρωπος ὅμοιος θεῷ λέγεται, καὶ ὅλως εἰκὼν παραδείγματι, ἆρα
καὶ τὰ τοιαῦτα πρός τι ἐστί, τῆς σχέσεως οὐκ ἀντιστρεφούσης. οὐ γὰρ δὴ καὶ ὁ θεὸς ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ἢ
τὸ παράδειγμα τῇ εἰκόνι. ἢ τὸ μὲν παράδειγμα ἀντιστρέφει (ὡς γὰρ εἰκὼν παραδείγματός ἐστιν, οὕτως
B καὶ παράδειγμα εἰκόνος) τὸ δὲ ὅμοιον, οὐκέτι, ἀλλ' ἡ μὲν εἰκὼν, ὁμοία τῷ παραδείγματι, τὸ δὲ παρά-
δειγμα, ὁμοίας εἰκόνος παράδειγμα. εἰ δὲ δυσχεραίνει τις τὴν ὁποιανοῦν ἀπ' ἐκείνων σχέσιν πρὸς
τὰ τῇδε, ἐννοείτω τὴν ἄσχετον καλουμένην σχέσιν, καὶ τὴν ἀνεπίκλιτον πρόνοιαν, καθ' ἣν διασώ-
ζουσιν ἡμᾶς οἱ θεοί. κτήματα δὲ ἡμεῖς αὐτῶν ἐσμέν. καὶ προνοοῦσι μὲν ἐκεῖνοι, κατευθυνόμεθα
δὲ ἡμεῖς. τινὲς δὲ τὸν νῦν ἀκριβέστερον ἀποδοθέντα ὁρισμὸν τοῦτον ἐπιχειροῦσι διασύρειν, ὡς τὸ
ὁριστὸν ἐν ἑαυτῷ περιλαβόντα· τὰ δὲ πρός τι ὁριζόμενος, οἷς τὸ εἶναι φησί, ταὐτόν ἐστι τῷ
πρός τί πως ἔχειν. ἀλλὰ καὶ ἀσαφῆ τὴν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο, ὡς καὶ Βοηθῷ καὶ Ἀρίστωνι δοκεῖ,
ὅπερ καὶ αὐτὸ, κακία ὁρισμοῦ ἐστι, διόπερ ὁ Ἀρίστων, ὡς ἐπὶ σαφέστερον μεταλαμβάνων, τὰ πρός
τί πως ἔχοντα, φησὶ ταῦτά ἐστιν, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πῶς ἔχειν πρὸς ἕτερον. καὶ οὕτως δὲ καὶ
Ἀνδρόνικος ἀποδίδωσι. τὴν δὲ ἀπορίαν ὁ μὲν Ἀχαϊκὸς λύων φησί· οὐ τὸ ὁριστὸν ἐν τῷ ὅρῳ περιειλῆ-
φθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ δευτέρῳ πρός τι ὁμωνύμως αὐτὸν κεχρῆσθαι φησὶ, ἀντὶ τοῦ πρὸς ὁτιοῦν πως ἔχειν.
δύναται δέ τις κἀκεῖνο λέγειν, ὅπερ καὶ πρότερον, ὡς τὰ γενικώτατα καὶ ἀρχηγικώτατα γένη,
δι' ἑαυτῶν ἀνάγκη σαφηνίζεσθαι, ἅτε μὴ ἔχοντά τι καθολικώτερον, δι' οὗ κατὰ νόμον τις αὐτῶν ποιή-
σηται τὴν ἀπόδοσιν. λύσει καὶ οὕτω τὴν ἀπορίαν· τὸ λευκὸν, ἔστι μὲν καὶ ἐπὶ τῆς λευκότητος εἰπεῖν, ἔστι δὲ καὶ
ἐπὶ τοῦ μετέχοντος σώματος τῆς λευκότητος. ἂν οὖν ὁ μέν τις τὸ λευκὸν εἴπῃ χρῶμα διακριτικὸν
ὄψεως, ὁ δέ τις ἀκούσῃ ἐπὶ τοῦ μετέχοντος σώματος, δηλονότι ἄλλως δόξει ὁ λόγος. οὐ γάρ ἐστι τὸ
σῶμα, χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως. ἔστιν οὖν διόρθωσις τοῦ τοιούτου παρακρούσματος τὸ λέγειν,
ὅτι τὸ λευκὸν καθὸ λευκὸν, καὶ ᾗ λευκὸν, χρῶμά ἐστι διακριτικὸν ὄψεως. καὶ οὐ δήπου τὸ ζητούμενον
λαμβάνεται ἐν τῇ τοιαύτῃ προσθήκῃ· τοὐναντίον γὰρ μὴ προστεθέντος, ψευδὴς γίνεται ὁ ὅρος. καὶ ἐνταῦ-
θα οὖν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται τὰ πρός τι, ὅτι δὲ τὰ αὐτὰ τῷ πρός τί πως ἔχειν, ἀλλὰ πρόσκειται οἷς
Γ τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν. τὸ γὰρ εἶναι τῶν πρός τι ἐστὶ, τὸ σχέσιν εἶναι ἑτέρου
πρὸς ἕτερον, διὸ τὰ τέσσαρα καὶ δύο, οὐ καθὸ τέσσαρα καὶ δύο, ταύτῃ πρός τι ἐστὶν, ἀλλὰ καθόσον θεω-
ρεῖταί τις ὑπεροχὴ τοῦ μείζονος πρὸς τὸ ἔλαττον αὐτῷ τῷ * ἔλαττον ὑπερέχουσα τὸ ἔλαττον. *ἐλάττονι. uel for
μήποτε δὲ οὐδὲ ἄλλως δεῖ τί ἐστιν ἀποδοῦναι τὰ πρός τι; κατ' αὐτὴν γὰρ μόνην τὴν σχέσιν ὑφέστηκε, tè ἐξέχουσα
καὶ ὁ τῆς σχέσεως λόγος ἕτερος ὢν τῶν ὑποκειμένων, οὗτος εἰδοποιεῖ τὰ πρός τι. αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ ὑπο-
κείμενα, οὐκ ἔστι τὰ πρός τι· ἡ δὲ σχέσις αὐτῶν ἡ πρὸς ἄλληλα ἧς μετέχει τὰ ὑποκείμενα. ὁ οὖν τὰ
μετέχοντα αὐτὰ ὁριζόμενος κατὰ τὴν μέθεξιν, ἀναγκάζεται τὴν μέθεξιν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαβεῖν.
ὅτι γὰρ τὰ πρός τι, ἃ ὁρίζεται, τὰ μετέχοντά ἐστι, δηλοῖ τὸ πληθυντικῶς ἑρμηνεῦσαι, τῆς τοῦ γένους αὐτοῦ
ἰδιότητος μιᾶς οὔσης. ὅλως γοῦν, οὐδὲ δυνατὸν οἶμαι περὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν εἰπεῖν, ὅτι πρός τί πως
ἔχει ἄλλο πρὸς ἄλλο, κατὰ τοῦτο θεωρεῖται, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία, οὐκ ἐν τῷ ἔχειν τι αὐτὴν
λέγεται, ἀλλ' ἐν τῷ ἄλλο τι ἔχειν. σαφέστερον δὲ ταύτην τὴν ἔννοιαν δηλοῦσιν, ὅ, τε τοῦ Ἀχαϊκοῦ ὁρισμὸς
λέγων· οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι, τῷ πρὸς ὁτιοῦν πως ἔχειν. καὶ ὁ Ἀρίστωνος καὶ ὁ Ἀνδρονίκου, ὁ λέγων οἷς
τὸ εἶναι, ταὐτόν ἐστι τῷ πρὸς ἕτερόν πως ἔχειν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν μετεχόντων τῆς τῶν πρός τι σχέσεως, καὶ κατὰ

καθὸ δὲ ἑτέρας, πρός τί ἐστι πρὸς τὸ πεπερασμένον, καὶ καθὸ δὲ μέρος τι, πρὸς ὅλον. οὕτω δὲ καὶ ἡ κεφα- Δ
λή, ὡς μὲν οὐσία καθ' αὑτήν, οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, ὡς δὲ μέρος, πρὸς ὅλον ἔχει τὸ εἶναι. ὅλου γὰρ μέρος, καὶ τὸ
ὅλον, μερῶν ὅλον. εἰ μέντοι κατὰ τὸ λέγεσθαι χαρακτηρίζοιτο τὰ πρός τι, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κεφαλωτοῦ
λέγεται, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ χειρωτοῦ, καὶ τὸ πηδάλιον τοῦ πηδαλιωτοῦ. ἀλλὰ προσεκτέον, ὅτι κα-
θὸ μὲν κεφαλή, καὶ ὅπερ κεφαλή, οὐχ ἑτέρου· ᾗ δὲ μέρος, ἑτέρου. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν πρός-
τι, ὥσπερ καὶ οἰκία, καθὸ μὲν οἰκία, καθ' αὑτήν· καθὸ δέ τινος κτῆμα, πρός τι. ἵνα οὖν μὴ ἐνοχλῇ
τὸ κατὰ συμβεβηκὸς πρός τι, ἀποδίδωσιν ἄλλον ὅρον τῶν πρός τι παραιτησάμενος τὸν πρότερον, πρός τι λέγων
εἶναι, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν. τὸ γοῦν διπλάσιον ὅ ἐστι, ταὐτόν ἐστι τῇ σχέσει ἣν ἔχει τὸ
ὑποκείμενον πρὸς τὸ ἥμισυ, καὶ ἀνάπαλιν, ταὐτόν ἐστι τῇ σχέσει τῇ πρὸς τὸ διπλάσιον, καὶ οὐδὲν ἕτερον. ὁ δὲ
πρότερος ὁρισμὸς ὁ κατὰ τὸ λέγεσθαι, παρακολουθεῖ μὲν ἅπασι τοῖς πρός τι ὡς κοινόν τι συμβεβηκὸς
καὶ πλεονάζον. οὐ μὴν κατὰ τοῦτο ἦν τὰ πρός τι, ἀλλὰ καθὸ τὰ ὑποκείμενα πλεονάζει τῇ σχέσει.
διὸ ὁ μὲν πρότερος ὅρος, τὸ τί ἐστιν οὐκ ἀποδίδωσι τῶν πρός τι· ὁ δὲ δεύτερος, καὶ τὴν οὐσίαν ἀφορίζεται,
καὶ ἐκεῖνος μέν, οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ὁριστόν. οὐ γὰρ εἴ τι πρὸς ἕτερον λέγεται, ἐπειδὴ ἑτέρων λέγονται
καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ μέρη. τὸ γὰρ γελαστικόν, ἀνθρώπου λέγεται· πάλιν δὲ ἡ χείρ, τινὸς λέγεται,
τοῦτο πρός τι ἐστίν, οὗτος δὲ ἀντιστρέφει. ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ἐξηγηταῖς τοῦ Ἀριστοτέλους δοκεῖ.
60 Ὁ δὲ κριτικώτατος Συριανός, ὅτι μέν φησιν, οὔτε τὴν πρώτην οὐσίαν, οὔτε τὴν δευτέραν πρός
τι εἶναι ἀνέχεται, πάνυ κατορθοῖ. πᾶσα μὲν γὰρ οὐσία καθ' αὑτήν ἐστι καὶ ἑαυτῆς ὡς καὶ Ἀρχύτᾳ
δοκεῖ· τὰ δὲ πρός τι, τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει δέδεται, καὶ ἀλλήλων εἰσίν. ὅτι δὲ περιέπεσθαι φησὶ τῷ
ἀποδοθέντι λόγῳ τῶν πρός τι, τὸ τινὰς τῶν δευτέρων οὐσιῶν εἶναι πρός τι, τοῦτο οὐκέτι ὁρῶ πῶς
γίνεται. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς εἴρητο πρός τι τὰ τινὸς λεγόμενα, ἴσως ἂν ἦν εἰπεῖν, ὅτι ἡ χεὶρ τινὸς λεγομένη,
πρός τί ἐστιν. ἐπειδὴ δὲ σαφῶς εἴρηται ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἐξεταζέσθω εἰ δεῖ, E
εἰ ἡ χεὶρ ὡς χείρ, καὶ καθὸ χεὶρ ἑτέρου λέγεται, ἢ ὡς μέρος, καὶ οὐχ ᾗ αὐτὸ ὅπερ ἐστίν. ὥσπερ οὖν
ὅταν ὁ βοῦς ἢ τὸ ξύλον, τινὸς εἶναι λέγεται, οὐχ ᾗ ἐστιν ἅ ἐστιν, ἀλλ' ᾗ κτήματά ἐστι τινός, οὕτως οὐδ'
ἂν ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται, ᾗ τοιόνδε εἶδος ἔχει, τινὸς λέγεται εἶναι, ἀλλ' ᾗ μέρος ἐστὶ ζῴου, καὶ συμ-
βέβηκεν αὐτῷ ὥσπερ ἄλλα τινά, οὕτως καὶ ἡ σχέσις τῶν πρός τι, καὶ οὐκ ἀναγκάζεται ἐκ τοῦ ἀποδοθέντος
ὁρισμοῦ καὶ τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν πρός τι συντάττεσθαι. καὶ γὰρ ὃν αὐτὸς ἀποδίδωσιν οἷς τὸ εἶναι ταὐτὸν
ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν, ἰσοδυναμεῖ καὶ κατὰ Πορφύριον τῷ προτέρῳ, ὃς κατὰ τὴν ἔννοιαν ἀποδί-
δοται. οὐδὲ γὰρ τὰ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λεγόμενα, δι' ἄλλο τι ἔχει τοῦτο, ἢ διὰ τὸ εἶναι
αὐτῶν ταὐτὸν τὸ εἶναι τῷ πρός τί πως ἔχειν. ἴσως δὲ ἡ διαφορὰ ἐν τούτῳ ἐστί, καθόσον ἐκεῖνος μὲν
ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι τὸ εἶναι ἐνεδείξατο, ὡς ἀπὸ ἐναργεστέρου· οὗτος δέ, ἀπὸ τοῦ εἶναι καὶ τὸ λέγεσθαι, ὡς ἀπὸ
61 αἰτιωδεστέρου. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις, ὁ Ἀριστοτέλης ὥσπερ πόρισμά τι ἀναφαινόμενον παραδίδωσιν,
ὅτι ἄν τις εἰδῇ τι τῶν πρός τι ὡρισμένως, καὶ τὸ πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται, τούτῳ δὲ ἑπόμενον δεί-
κνυσι τὸ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, μὴ εἶναι τῶν πρός τι. τοῦ γὰρ τὸ ἄλλο σῶμα ἐγκεκαλυμμένου, γινώ-
σκειν μέν ἐστι καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, ὅτου δέ ἐστιν, οὐκ ἔστιν εἰδέναι. καίτοι γε εἰ ἦν πρός τι, πάν-
τως ἂν ἐγνῶμεν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου, ὅτι ἡμίσεος. καὶ ὅτι μὲν ὁ τὸ ἕτερον ὡρισμένως εἰδώς,
καὶ τὸ ἕτερον ὡρισμένως οἶδε, δείκνυσιν ἐκ τοῦ τὸ πρός τι κατὰ τὴν σχέσιν τὴν πρὸς ἕτερον θεωρεῖσθαι, καὶ
διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν τῇ σχέσει, καὶ συμπληροῦν αὐτὴν καὶ τὸ ἕτερον, πρὸς ὃ ἡ σχέσις. ὁ οὖν εἰδὼς τὸ ἕτερον
ὡρισμένως, οἶδε καὶ τὸ λοιπὸν πρὸς ὃ πῶς ἔχει τὸ ἕτερον τῶν πρός τι. μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἔ-
φοδον, καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τὸ αὐτὸ παραδίδωσι. ὁ γὰρ εἰδὼς ὅτι τὰ τέσσαρα διπλάσιά ἐστιν ὡρι-
σμένως, οἶδε καὶ τὰ δύο ὡρισμένως ὧν ἐστι διπλάσια τὰ τέσσαρα, καὶ οὐχὶ μόνους τοὺς κοινοὺς οἶδε
τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος λόγους. καὶ ἐπὶ τοῦ καλλίονος δὲ ὡσαύτως, εἰ οἶδέ τις αὐτὸ ὡς καλ- Z
λίονας, καὶ ὅτου καλλίονάς ἐστιν οἶδεν. εἰ δὲ νομίζει τις τὸ μὲν καλλίονας ἀφωρισμένως εἰδέναι, τὸ δὲ
χείρονος οὗ ἐστι καλλίονας οὐκ ἀφωρισμένως, οὐδὲν κωλύει τοῦτο ὃ καλλίονας ὑπολαμβάνει, πάντων
εἶναι χείρονας. ὑπόληψις οὖν φησι τοῦτό ἐστιν οὐκ ἐπιστήμη, ἐπιστήμῃ χρησάμενος, ἥ τις ἐπὶ τῶν κα-
θόλου μόνων κυρίως λέγεται. καὶ αὐτὸς δὲ δῆλον ἐποίησεν, ὅτι τὴν ἀκριβῆ καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθη-
τῶν γνῶσιν, ἐπιστήμην ἐκάλεσεν εἰπών· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται ἀκριβῶς. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐδὲ ἡ
χείρ, οὐδὲ ἡ κεφαλή, οὐδὲ ἄλλη τις οὐσία ἔσται τῶν πρός τι. εἰ γὰρ ἐγκεκαλυμμένος τις προτείνει χεῖρα,
ἢ ἄλλο μέρος, ὅτι μὲν χεὶρ ὡρισμένως εἰσόμεθα, τίνος δέ ἐστι χείρ, οὐκέτι ὡρισμένως εἰσόμεθα· τὸ
δὲ αἴτιον, ὅτι ἕκαστον τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ ἐστίν, οὐκ ἐκ τοῦ πρὸς ἑτέρους πως ἔχειν, ἀλλ' ἐκ τοῦ τοιάνδε ἔ-
χειν οὐσίαν, καὶ τοιάνδε ποιότητα. εἰ οὖν τὰ μὲν μέρη ὡρισμένως γινώσκομεν, πρὸς ἃ δὲ λέγεται
οὐκέτι ὡρισμένως, οὐκ ἔστι τὰ μέρη τῆς οὐσίας πρός τι. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ἔστι πρός τι, οὐδὲ ἄλλη οὐσία ἔσται
τῶν πρός τι. αὕτη γὰρ μόνη δοκεῖ τῶν πρός τι εἶναι. Χρὴ δὲ ἐφιστάνειν ὅτι διὰ τούτου τοῦ ἐπιχειρή-
ματος, τὰ ἄτομα μέρη δείκνυται μὴ ὄντα τῶν πρός τι καθὸ οὐσία· ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ὡρισμένα.

πῶς

A ἐπιστήμης κατ' ἐνέργειαν, ἔστι δὲ ἐπιστητὸν δυνάμει, ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὴν τῶν πρός τι συνύπαρξιν.
ἔδει γὰρ τὸ μὲν δυνάμει πρὸς τὸ δυνάμει παραβάλλειν, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ, καὶ οὕτως ἅμα
λέγειν τὰ πρός τι. ὑπάρχει δὲ αὐτοῖς τοῦτο, διότι σὺν ἀλλήλοις καὶ ἐξ ἀλλήλων ἐστί. καὶ συνυπάρχει
οὖν καὶ συναναιρεῖται εἰκότως, καὶ οὐκ ἔστι θάτερον χωρὶς τοῦ ἑτέρου, καὶ κατὰ Ἀρχύταν, καὶ κατὰ Πλάτωνα,
καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τοῖς ἀκριβεστέροις διάταξιν.

Ἔχει δὲ ἀπορίαν, πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται. ἕως τοῦ, τὸ μέντοι διηπορηκέναι ἕκαστον αὐτῶν οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν.

Ἐπειδὴ ἡ μὲν οὐσία ὡς καθ' αὑτὸ οὖσα ἀποδέδοται, τὰ δὲ πρός τι κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σχέσιν δη- 59
λονότι, οὐδεμία ἂν οὐσία τῶν πρός τι εἴη. καὶ γὰρ τὰ μὲν πρός τι, συμβεβηκότα, ἡ δὲ οὐσία, οὐ συμ-
βεβηκός. ἀπορίαν οὖν ἔχειν εἰκότως φησί, πῶς τινὲς οὐσίαι δοκοῦσι τῶν πρός τι. ἡ γὰρ χεὶρ οὐσία
οὖσα, τινὸς λέγεται χείρ, καὶ ὁ πούς, τινὸς λέγεται πούς· τὰ δὲ τινὸς λεγόμενα, τῶν πρός
τι ἐδόκει. ἀνάγκη οὖν ἢ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν μὴ λέγειν οὐσίας, ὅπερ ἄτοπον, τὸ ἐκ μὴ οὐσιῶν εἶναι τὴν
οὐσίαν, καὶ μέντοι καὶ τοῖς προειρημένοις ἐστὶν ὑπεναντίον. αὐτὸς γοῦν εἶπεν, ὅτι τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν οὐσίαι,
ἢ τὸν ἀποδιδόμενον τῶν πρός τι λόγον ἐπανορθῶσαι, τὸν ὅσα ἑτέρων εἶναι λέγεται, ταῦτα ἐπεῖ-
ναι πρός τι. καὶ γὰρ ἡ χείρ, τοῦ χειρωτοῦ λέγεται, καὶ ἡ κεφαλή, τοῦ κεφαλωτοῦ. αὐτὸς δὲ καθο-
λικώτερον ποιῶν τὸν λόγον, περὶ πάσης οὐσίας ζητεῖ, εἰ ἔστι τῶν πρός τι, τῆς τε πρώτης καὶ τῆς δευ-
τέρας, καὶ τῶν ἐν ταύταις μερῶν· καὶ τὴν μὲν πρώτην καὶ ἄτομον οὐσίαν, καὶ τὰ ταύτης μέρη,
ἐναργῶς φησὶ μὴ λέγεσθαι τῶν πρός τι κατὰ τὸν ὁρισμόν. ὁ γὰρ ἄτομος ἄνθρωπος, καὶ οὐ λέγε-
B ται τινός τις ἄνθρωπος. εἰ δὲ ἦν πρός τι, οὕτως ἂν ἐλέγετο, ὥσπερ τὸ δεξιόν, ἀριστεροῦ δεξιόν. εἰ
οὖν τὸ ἑτέρου λέγεσθαι, αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἐστί, τοῦτό ἐστι τὸ πρός τι, καὶ *ὅ, τι ἄνθρωπος, τινός τις ἄν- *ὅ τις
θρωπος ἂν λέγοιτο. εἰ δὲ μὴ λέγεται οὕτως, οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄτομον μέρος.
οὐδὲ γὰρ ἡ τὶς χείρ, τινός τις χεὶρ λέγεται. ἔδει δὲ εἴπερ ἦν πρός τι, διότι τὰ ἄτομα, ταύτῃ διαφέ-
ρει τῶν κοινῶν ἐν τῇ κατηγορίᾳ, καθόσον προστίθεται αὐτοῖς τὸ τὶ τὸ ἐν ἀριθμῷ. ὅταν οὖν περὶ
τῆς ἀτόμου οὐσίας κατηγορῶμεν, τὶς ἄνθρωπος λέγομεν, καὶ ἡ κατηγορία γίνεται, τινός τις ἄν-
θρωπος. ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπὶ μὲν τῶν ὅλων πάλιν διαφαίνεται τό, μὴ εἶναι πρός
τι. ὁ γοῦν ἄνθρωπος, οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ βοῦς, τινὸς βοῦς, οὐδὲ τὸ ξύλον, τινὸς ξύλον.
οὐσίαι γὰρ ἔχονται καθ' αὑτά. εἰ μέντοι τὸν ἀνθρώπους, ἢ τὸν βοῦν τινὸς λέγομεν κτῆμα, ὥσπερ τὸν ἀ-
γρόν, οὐ καθὸ οὐσίας ἀποδίδομεν, ἀλλὰ καθὸ συμβέβηκεν αὐτοῖς κτήμασιν εἶναι. Ἀλλ' ἐπιστά-
σεως ἀξίους, διατί τοῦτο οὐκ εἶπε, καὶ ἐπὶ τῆς ἀτόμου οὐσίας τῆς ὅλης. καὶ γὰρ ἐπὶ ταύτης δυνατὸν
ἦν εἰπεῖν, ὅτι ὅ τις ἄνθρωπος, ἢ οἷον, ὁ δοῦλος, τινὸς ἦν ὡς κτῆμα τοῦ οἰκείου δεσπότου. ἀλλ' ἴσως ἴ-
διον εὑρὼν ὡς ἄτομον τὸ τινός τις μὴ ἔχον ἀκόλουθον τὴν κατηγορίαν, τούτῳ προσεχρήσατο. δεί-
ξας οὖν ὅτι οὔτε αἱ πρῶται οὐσίαι αἱ ὅλαι, οὔτε τὰ μέρη αὐτῶν πρός τι λέγεται, ἀλλ' οὔτε αἱ
δεύτεραι οὐσίαι αἱ ὅλαι, ἐπ' ἐνίων φησὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, τουτέστιν ἐπὶ τῶν μερῶν ἔχει ἀμφι-
σβήτησιν. ὡς γὰρ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου ἐστὶ μέρος ἡ τὶς κεφαλή, οὕτω καὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἁπλῶς,
ἡ ἁπλῶς κεφαλή. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄτομα μέρη ἀπέδειξε μὴ ὄντα πρός τι, διὰ τὸ μὴ λέγεσθαι τινός
τις κεφαλή. ἐπὶ δὲ τῶν κοινῶν ἐνδέδωκεν, ὅτι ταῦτα, διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν, ὅπερ ἐστίν, ἑτέρου
λέγεσθαι. μέρη γὰρ ὄντα τῶν ὅλων ἐστί, δοκεῖ πρός τι εἶναι. οὐ γὰρ ἦν ἐπὶ τούτων εἰπεῖν,
ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν ἐκώλυον εἶναι πρός τι ἐκεῖνα. ταῦτα οὖν εἰπών, συνορᾷ ὅτι διορ-
Γ θώσεως δεῖται τινὸς ὁ ἀποδοθεὶς τῶν πρός τι ὁρισμὸς πρὸς τὸ λυθῆναι τὸ* ἀπείρους. εἰ γὰρ ἱκα- *ἄπορον
νῶς φησι ἀποδίδοται, ἢ τῶν χαλεπῶν ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι, ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός
τι ἐστί. τὰ γὰρ μέρη τῶν δευτέρων οὐσιῶν, τινὸς λέγονται τοῦ ὅλου, καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀποδοθέντι ὁρι-
σμῷ τῶν πρός τι ὑποπίπτουσι. διὰ τοῦτο οὖν, ἵνα μὴ εὑρεθῇ τις οὐσία τῶν πρός τι οὖσα, ἕτερον ὁρισμὸν
αὐτῶν ἀποδίδωσι τὸν λέγοντα, ὅτι ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν, οὐκέτι τὸ λέ-
γεσθαι πρὸς ἕτερον, ἀλλὰ τὸ εἶναι, τοῖς πρός τι ἀποδούς. καὶ γὰρ τὸ μὲν λέγεσθαι, τὴν οὐσίαν αὐτῶν οὐ δηλοῖ. τὸ δὲ
εἶναι πρὸς ἕτερον, αὐτὴν τὴν οὐσίαν παρίστησι. καὶ τὸ μὲν λέγεσθαι, καὶ ἄλλοις συμβέβηκεν ὥσπερ τοῖς μέρεσι·
τὸ δὲ εἶναι, τοῖς πρός τι μόνοις, διὸ ἡ κεφαλὴ λέγεται μὲν τινός. ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστι τὸ εἶναι αὐτῆς ἐν τῇ σχέσει τοῦ πρὸς
ὃ λέγεται. ἔσται τι κεφαλή, ὡς ὑποκείμενόν τι πρᾶγμα, καὶ ἔστι λόγον αὐτῆς ἀποδοῦναι καθ' ἑαυτήν.
οὐδὲν δὲ πρός τι ὑπόκειται καθ' ἑαυτό, οὐκ ἂν εἴη τῶν πρός τι ἡ κεφαλή. οὖσα τι καθ' ἑαυτήν, οὕτω καὶ ἄλλων
λέγεται, ὧν ἐστι μέρος. τὰ δὲ πρός τι οὐκ ὄντα τι ἄλλο καθ' αὑτά, ἔπειτα πρός τι λέγεται, ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶναι
ἐν τούτῳ ἔχει, ἐν τῷ πρὸς ἕτερόν πως ἔχειν. οὐ τι εἴ τι μετ' ἄλλου ὑφίστηκεν, ἤδη καὶ πρός τι ἐστὶν ὡς πρὸς
ἐκεῖνο. καὶ γὰρ ἡ γραμμή, μετὰ τὸ ἐπίπεδον ὑφίστηκε, καὶ οὐκ ἔστι πρός τι, ὡς γραμμὴ πρὸς ἐπίπεδον·

ἐπιστήμη ἀναιρεῖται, οὐδὲ αἴσθησις. καὶ γὰρ ἐν ἀνθρώποις μὴ ᾖ ἐπιστήμη τινός, ἀλλ' ἐν τῷ ἀκινήτῳ αἰτίῳ A
*ὅλως ἐστί. καὶ ἐν μικρῷ ζώῳ μὴ ᾖ αἴσθησις, ἀλλ' αἰσθητοῦ *ὅλου ὄντος, ἔστι καὶ αἴσθησις καθόλου ἐν τῇ τοῦ παντὸς ζωῇ. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ἀληθές, ὅτι μὴ οὔσης αἰσθήσεως, ἔστι τὸ αἰσθητόν. οὐ γάρ ἐστι. μέλι γὰρ ἔσω καὶ χιών. ἀλλ' οὐδὲ τὸ μέλι γευστόν, οὐδὲ ἡ χιὼν ὁρατή, ὥστε οὐδὲ ἄλλο τι καθὸ αἰσθητόν, ἔσται χωρὶς

57 αἰσθήσεως. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης πρὸς τὸ μὴ εἶναι ἴδιον τῶν πρός τι, τὸ ἅμα ὑπάρχειν, τὸ μὴ πᾶσι προσεῖναι τοῦτο τοῖς πρός τι παρήγαγεν· ἄλλοι δὲ τὸ μὲν πᾶσιν ὑπάρχειν συγχωροῦσιν, ὅτι δὲ οὐ μόνοις ὑπάρχει τοῖς πρός τι, δεικνύουσι καὶ ἐκ τούτου τὸ μὴ ἴδιον εἶναι, καὶ κατασκευάζουσι. πᾶσι γάρ φασι, τοῖς ἀντικειμένοις τὸ ἅμα εἶναι συνθεωρεῖται. καὶ γὰρ τοῖς ἐναντίοις συμβέβηκε τὸ συνυπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ λευκὸν ἐναντίον ἐστὶ τῷ μέλανι, μὴ ὄντος τοῦ μέλανος, οὐδὲ τὸ ἐναντίον ἐστὶν αὐτοῦ τὸ λευκόν, διότι πᾶσα ἐναντίωσις, ὄντος ἀεὶ πρὸς ὂν γίνεται, ὥστε εἰ θάτερον τῶν ἐναντίων ἐστί, καὶ τὸ ἕτερον ἀνάγκη εἶναι. καὶ ἡ ἕξις δὲ καὶ ἡ στέρησις, τρόπον τινὰ συνυπάρχουσιν· ἥ τε ἕξις, τιθεῖσα μέν, τὴν ἕξιν ποιεῖ, ἀναιροῦσα δέ, τὴν στέρησιν, καὶ συνεμφαίνεται ἐν ἀμφοτέροις ὁ τοῦ εἴδους λόγος, ὅπου μὲν ἐν τῷ μετέχεσθαι, ὅπου δὲ ἐν τῷ μὴ μετέχεσθαι· καὶ ἡ στέρησις δέ, ὡσαύτως συνεμφαίνει καὶ τὴν τῆς ἕξεως ἀναίρεσιν, μεθ' ἧς ἔχει τὸ εἶναι. τῆς γὰρ ἕξεως ἐστὶ στέρησις. καὶ ὅτι οὐχ οὕτως συνυπάρχει ταῦτα ὡς τὰ ἐναντία, δῆλον, εἴπερ ἀνάγκη μὴ εἶναι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ὄντος. συνεμφαίνει δέ πως ἄλληλα, καὶ ταύτην συνύπαρξιν ἐκάλεσεν ὁ λόγος. ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ κατάφασις φασὶ καὶ ἡ ἀπόφασις συνυπάρχουσιν. ὅπερ γὰρ ἄν τις καταφήσῃ, τοῦτο καὶ ἀποφῆσαι δυνατόν, εἴτε ἀληθῶς, εἴτε ψευδῶς. οὐδὲν γάρ του διαφέρει κατὰ τὸν λό-
*ἀντιθέσεσιν γους. πάσαις ἄρα ταῖς *αἰσθήσεσιν ὑπάρχει τὸ ἅμα εἶναι, καὶ οὐ μόνοις τοῖς πρός τι, ὥστε οὐκ ἔστιν ἴδιον τῶν πρός τι, εἴπερ ἴδιον ἦν τὸ παντὶ καὶ μόνῳ ὑπάρχον. πρὸς δὲ τοῦτο ῥητέον εἶναι, ὅτι οὔτε ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις, οὔτε ἡ κατάφασις καὶ ἀπόφασις κατὰ τὸ ἀληθὲς συνυπάρχουσιν, ἀλλὰ B
καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα ἐναντιοῦνται, κατὰ τὸ μὴ συνυπάρχειν, εἴπερ ἡ μὲν ἕξις, παρουσία τοῦ εἴδους ἐστίν, ἡ δὲ στέρησις, ἀπουσία· τὴν δὲ παρουσίαν τῇ ἀπουσίᾳ συνυπάρχειν, ἀδύνατον. καὶ τὴν κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν, ἀδύνατον συνυπάρχειν, εἴπερ ἐπὶ παντὸς ἢ τὴν κατάφασιν, ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀναγκαῖον εἶναι ταύτῃ, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος διαιροῦσαν. εἰ δὲ διὰ τὸ συνεμφαίνεσθαι ἀλλήλοις ὁπωσοῦν ταῦτα δοκεῖ συνυπάρχειν, καὶ τὰ μὴ συνυπάρχοντα αὐτῷ τούτῳ τῷ μὴ συνυπάρχειν, ἔχει τινὰ συνέμφασιν. τὰ μέντοι ἐναντία, εἰ δὴ ὄντα ἄμφω καὶ ἰσοσθενῆ, πλὴν ὅτι καὶ τούτοις συνύπαρξις κατὰ σχέσιν ἐστί, καὶ τὸ πρός τι. πρὸς ἄλληλα γὰρ ἀποδιδόασι μετέχοντα τοῦ πρός τι. καὶ τὴν ἕξιν δὲ καὶ στέρησιν, καὶ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, εἴ τις βιάζοιτο συνυπάρχειν τῷ συνεμφαίνειν ἀλλήλας καὶ ἐκείνας, ἀνάγκη κατὰ τὴν ὁποιανοῦν τοῦ πρός τι

58 μέθεξιν, ταύτην ἔχειν τὴν συνέμφασιν. Ἀποροῦσι δὲ καὶ ἄλλας ἀπορίας οἰκείας, τῷ περὶ δυνατοῦ λεγομένῳ σκέμματι, καὶ ὑπ' ἐκείνου δυναμένας διακρίνεσθαι. πῶς γὰρ δή φασι τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν κρινοῦμεν; πότερον τῇ ἐπιτηδειότητι μόνῃ, ὥσπερ Φίλων ἔλεγεν, κἂν μήτε ᾖ, μήτε μέλλῃ γίνεσθαι αὐτοῦ ἐπιστήμη, ὥσπερ τὸ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει ξύλον, καυστόν ἐστιν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἢ ἄρα τῇ ἀκωλύτῳ ἐπιτηδειότητι, κριτέον τὰ τοιαῦτα, καθόσον πέφυκεν ὑποπίπτειν ἐπιστήμῃ καὶ αἰσθήσει καθ' ἑαυτά, μηδενὸς φανεροῦ κωλύματος ἐνισταμένου· ἢ τούτων μέν, οὐδέτερον. τὸ δὲ ἐπιστητὸν λέγεται, ὅταν ἐπιστήμη αὐτοῦ ᾖ, ἢ μέλλῃ ἔσεσθαι, ἢ μέλλει τῇ ἐκβάσει κρίνεσθαι τὸ δυνατόν. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπίκρισιν ταύτην ὡς τῆς περὶ δυνατῶν χαλεπωτάτης θεωρίας ἐχομένην, παραιτοῦνται νῦν οἱ ἐξηγηταί· τοσοῦτον δὲ μόνον, τὰ νῦν λεγόμενα διακρίνουσι, ποίᾳ αἱρέσει συνᾴδει τῶν εἰρημένων, καὶ πρὸς ποίαν ἐναρμόσει. καὶ γὰρ ὅταν μὲν Ἀριστοτέλης διορίζηται ὡς ἐπιστήμης μὴ οὔσης, τὸ ἐπιστητόν ἐστι, καὶ παντὸς Z
ζώου ἀναιρεθέντος, οὐ συναναιρεῖται τὸ αἰσθητόν, ἐπὶ τὰς ψιλὰς ἐπιτηδειότητας ἡ τοῦ δυνατοῦ κρίσις ἀναφέρεται. ὅταν δὲ μηδὲ ὅλως εἶναι ἐπιστητὸν λέγηται ὑπό τινων, ἐὰν μὴ ᾖ ἐπιστήμη αὐτοῦ, τότε τῇ ἐκβάσει κρίνεται τὸ δυνατὸν κατὰ τούτους· καὶ ὅτι μὴ ὄντος ἐπιστητοῦ, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη συγχωρεῖται. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐπιστητοῦ γίνεται καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ ἐνέργεια. ὅτι δὲ μὴ οὔσης ἐπιστήμης, δυνατὸν εἶναι τὸ ἐπιστητόν, οἱ μὲν κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα μόνην κρίνοντες, τὸ δυνατὸν συγχωροῦσιν· ἔχει γὰρ τὴν οἰκείαν φύσιν πρὸς τὸ γινώσκεσθαι. οἱ δὲ τῇ ἐκβάσει δοκιμάζοντες, οὐ συγχωροῦσιν, ἐὰν μὴ πάντως μέλλῃ εἰς ἔργον ἐναργὲς προχωρήσειν. ὅρα δὲ ὅπως ἄτοπον πάσχουσιν οἱ κρίνοντες μὲν τὸ δυνατόν, κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς ἀρχαίοις τρόπον, κατὰ τὴν ὁποιανοῦν ἐπιτηδειότητα, ὥσπερ ὁ Φίλων. ἀποροῦντες δὲ πρὸς αὐτὸ νῦν, κατὰ τὴν Διοδώρου ἔν-
*αὐτῇ νοιαν, *ταύτῃ τῇ ἐκβάσει τὸ δυνατὸν κρίνοντος, καὶ ὡς ἔνστασιν πρὸς ταύτην κομίζοντος, τὸ, τὸ
*ὂν ἐπιστητόν, *ὡς ἐπιστητὸν εἶναι, μὴ οὔσης ἐπιστήμης. εἰ γὰρ κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὸ ἔχον ἀφορμὴν ὥστε δύνασθαι γενέσθαι, τοῦτό ἐστι δυνατόν, ἀληθὲς μὲν ἂν εἴη τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥηθέν, ὅτι μὴ οὔσης τῆς

ἐπιστήμης

A ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὔπω ἐστί, τὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. ἔστι δὲ ὁ τετραγωνισμὸς κύκλου, ὅταν τῷ δοθέντι κύ-
κλῳ τετράγωνον ἴσον συστησώμεθα. τοῦτο δὲ Ἀριστοτέλης μέν, ὡς ἔοικεν, οὔπω ἐγνώκει. παρὰ δὲ τοῖς Πυθα-
γορείοις, εὑρῆσθαί φησιν Ἰάμβλιχος, ὡς δῆλόν ἐστιν ἀπὸ τῶν Σέξτου τοῦ Πυθαγορείου ἀποδείξεων,
ὃς ἄνωθεν κατὰ διαδοχὴν παρέλαβε τὴν μέθοδον τῆς ἀποδείξεως. καὶ ὕστερον δέ φησιν Ἀρχιμήδης
διὰ τῆς Λυκομήδου γραμμῆς καὶ Νικόδημος, διὰ τῆς ἰδίως τετραγωνιζούσης καλουμένης. καὶ Ἀπολ-
λώνιος διά τινος γραμμῆς, ἣν αὐτὸς μὲν κοχλιοειδοῦς ἀδελφὴν προσαγορεύει, ἡ αὐτὴ δέ ἐστι τῇ Νι-
κομήδους· καὶ Κάρπος δέ, διά τινος γραμμῆς ἣν ἁπλῶς ἐκ διπλῆς κινήσεως καλεῖ, ἄλλοι τε πολ-
λοὶ ποικίλως τὸ πρόβλημα κατεσκεύασαν, ὡς Ἰάμβλιχος ἱστορεῖ. καὶ θαυμαστὸν ὅτι τοῦτο τὸν πο-
λυμαθέστατον ἔλαθε Πορφύριον, ὃς φαίνεται μὲν φήσας, ὅτι ἔστι τις ἀπόδειξις, καθὸ ἔστι σχῆμα τε-
τράγωνον κύκλῳ παραβαλεῖν ὥσπερ καὶ ἄλλα σχήματα, καταλέλειπται δὲ οὐδέπω, οὐδὲ εὕρηται. λέ-
γουσι δέ φασί τινες τὴν κατὰ Ἀριστοτέλην εὑρεῖν. μήποτε δὲ ὀργανική τις εὕρεσις ἐγένετο τοῦ θεωρή-
ματος, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτική. ἔτι δὲ καὶ δι' ἄλλου παραδείγματος δείκνυσιν, ὅτι οὐ συναναιρεῖ ἡ
ἐπιστήμη ἀναιρεθεῖσα τὸ ἐπιστητόν. ζώου μὲν γάρ φησιν ἀναιρεθέντος, ἢ κατὰ ὑπόθεσιν, ἢ κατὰ
τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν, ἡ μὲν ἐπιστήμη ἀναιρεῖται· εἴπερ ἡ μὲν ἐπιστήμη, ἐν ψυχῇ· ἡ δὲ ψυχή,
ἐν ζώῳ. τῶν δὲ ἄλλων ἐπιστητῶν, ἐνδέχεται πολλὰ εἶναι, ὥσπερ τὰ ἁπλᾶ στοιχεῖα, καὶ εἴ τινα
ἐστὶν ἄλλα οὐχ ἁπλᾶ ἕτερα τῶν ζώων. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἔφοδον, δείκνυσιν ὅτι πρότερόν ἐστι τὸ αἰσθη-
τὸν τῆς αἰσθήσεως, διότι συναναιρεῖ μέν, οὐ συναναιρεῖται δέ. εἰ γὰρ τὸ σῶμα τῶν αἰσθητῶν τί ἐστι,
τοῦ αἰσθητοῦ ἀναιρεθέντος, ἀνῄρηται τὸ σῶμα· σώματος δὲ ἀναιρεθέντος, ἀνῄρηται ἡ αἴσθησις.
αἱ γὰρ αἰσθήσεις περὶ σῶμα, καὶ ἐν σώματι, ὥς φασι. σωματικαὶ γάρ εἰσι γνώσεις, αἱ αἰσθήσεις. ἡ δὲ
αἴσθησις ἀναιρεθεῖσα, τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. ἀναιρεθέντος γὰρ πάλιν καθ' ὑπόθεσιν τοῦ ζώου, ἀ-
B ναιρεῖται καὶ ἡ αἴσθησις. ζώου γὰρ ἴδιον, καὶ ἐν ζώῳ ἡ αἴσθησις. αἰσθητὰ δὲ εἶναι, οὐ κωλύεται τὰ ἁ-
πλᾶ σώματα, ἐξ ὧν τὸ ζῶον. εἶτα ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐπιστητοῦ ἐδείκνυτο αὐτόθι
πρότερον εἶναι τὸ ἐπιστητόν, καὶ οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ συναναιρεῖν μέν, μὴ συναναιρεῖσθαι δέ, οὕτως
καὶ ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τῆς αἰσθήσεως. καὶ γὰρ ἡ μὲν αἴσθησις, ἅμα τῷ αἰσθητικῷ ἐστι, τουτέστι τῷ
ζώῳ· τὸ δὲ αἰσθητόν, προϋπάρχει, ὥσπερ τὰ ἁπλᾶ σώματα, ἀφ' ὧν τὸ ζῶον προϋπάρχει τῇ φύ-
σει πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸ * αἰσθητόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ μὲν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐπιστητοῦ πρῶτον *αἰσθητικόν.
μὲν ἔδειξεν, ὅτι μὴ συνυπάρχει, εἶτα ὅτι μὴ συναναιρεῖ ἄλληλα· ἐπὶ δὲ τῆς αἰσθήσεως ἀνάπαλιν,
πρῶτον μέν, ὅτι μὴ συναναιρεῖ, δεύτερον δέ, ὅτι μὴ συνυπάρχει, οὐδὲ ταύτην τὴν διαφορὰν ἀνεξε-
τάστως εἰάκασιν οἱ ἐξηγηταί, ἀλλ' αἴτιον φασὶν εἶναι τοῦ μεταθεῖναι τὴν τάξιν, τὸ βούλεσθαι ἀπὸ
τῶν γνωριμωτέρων καὶ ἐναργεστέρων ποιεῖσθαι τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιχειρήσεων· ἦν δὲ κατὰ μὲν
τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐπιστητοῦ τὸ προϋπάρχειν γνωριμώτερον, διότι ἀγαπητὸν
οὕτω καὶ εἰς γῆρας ἐπιστήμη παραγίνεται. κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν, τὸ συναναιρεῖν καὶ μὴ συναναιρεῖσθαι
προχειρότερον. τὴν μὲν γὰρ αἴσθησιν εὐθὺς γενόμενοι ἔχομεν, καὶ ταύτῃ οὐκ ἐναργὲς ὅτι προϋπάρ-
χει τὸ αἰσθητόν, ὥσπερ τὸ ἐπιστητόν. τὸ μέντοι τῷ μὲν αἰσθητῷ, ἐν ᾧ καὶ τὸ σῶμα τὴν αἴσθησιν
συναναιρεῖσθαι σωματικὴν οὖσαν γνῶσιν, πρόχειρον ἦν, καὶ ὅτι τῇ αἰσθήσει ζώου οὔσῃ γνώσει συν-
θέτου πράγματος, τὸ αἰσθητὸν μὴ συναναιρεῖσθαι, καὶ ἐν ἁπλουστέροις θεωρούμενον, ἐξ ὧν τὸ
ζῶον. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται δηλοῦν δοκοῦντα, ὅτι οὐκ ἐπὶ πάντων ἀληθὲς τῶν πρός τι ἅμα τῇ
φύσει εἶναι. Χρὴ μέντοι γινώσκειν, ὅτι οὐκ ἀρέσκεται τούτοις τοῖς ἐπιχειρήμασι, διὸ καὶ συνε- 55
χῶς τὸ δοκεῖν προστίθησι. προδήλως δὲ λέγει πρὸς τὴν ἔνστασιν, κοινῶς μέν, ὅτι μὴ οὔσης
ἐπιστήμης, μηδὲ αἰσθήσεως, τὰ μὲν ὑποκείμενα εἰς γνῶσιν τοῖς ἐπιστήμοσι καὶ αἰσθητικοῖς εἶναι
Γ οὐ κωλύεται. ἐπιστητὰ δὲ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ αἰσθητά, οὐδὲ γνωστὰ ὅλως. βέλτιον δὲ αὐτὸς καὶ πραγμα-
τωδέστερον ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ περὶ τούτων διετάξατο, ἐν οἷς φησι, τὰ μὲν ἐνεργείᾳ αἰσθητά,
ταῖς ἐνεργείᾳ αἰσθήσεσι, τὰ δὲ δυνάμει, ταῖς δυνάμει· τελεωτέρας δὲ οὔσης τῆς κατὰ ταῦτα τῆς ἀκριβοῦ-
τῆς λύσεως, καὶ δεομένης τῆς περὶ τῆς δυνάμεως διακρίσεως, ἀνεβάλετο νῦν αὐτήν, ὡς εἰσαγωγικὴν ποιού-
μενος διδασκαλίαν. τὰς δὲ ἀπορίας τίθησιν, ἅμα μέν, ὅτι ζητητικὸς ὤν, οὐδὲν ἀφίησιν ἀδιερεύνητον, ἅμα
δὲ καὶ ὠφέλιμον νομίζων προκεκινῆσθαι ἤδη τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκροατοῦ, καὶ προπαρασκευάσθαι. Ἱστέον μέντοι
ὅλως μὴ εἶναι ποτὲ θάτερον τῶν πρός τι, μὴ οὐχὶ καὶ τοῦ ἑτέρου ὄντος· ἡ γὰρ τῆς σελήνης ἔκλειψις ἦν μὲν καὶ
πρὸ Θαλοῦ· ἐπιστητὴ δὲ οὐκ ἦν τοῖς Ἕλλησι πρὸ Θαλοῦ. ἐν δὲ βαρβάροις ποτὲ ἦν ἐπιστητόν, ἦν αὐτοῦ καὶ
ἐπιστήμη παρ' ἐκείνοις, ὥστε ἢ ἄμφω δεῖ εἶναι, ἢ μηδέτερον. ἔοικε δὲ πρὸς διαβολὴν τοῦ ὅρου τῶν
πρός τι ταῦτά τι, καὶ τὰ ἑπόμενα τούτοις λέγειν, διορθώσασθαι αὐτὸν ἐφιέμενος, ἐνδεικνύμενος,
ὅτι κἂν μὴ φῇ τις τὰ πρός τι εἶναι τοιαῦτα, οἷς τὸ εἶναι ταυτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν, οὐδεμίαν
ἔχει ἀνάγκην, οὔτε ἡ συνύπαρξις αὐτῶν, οὔτε τὸ μίαν εἶναι φύσιν τῶν πρός τι. Δυνατὸν δὲ καὶ 58
πρὸς τὰς ἀπορητικὰς ταύτας ἀποδείξεις ἐνίστασθαι. οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ζώου ἀναιρουμένου, ἐπι-

*ἀναμφιβόλως

ται τὴν πίστιν, ἐφ' ἕκαστον ἐπιὼν τῶν πρός τι τῶν* ἀμφιβόλως συνυφιστικῶν. διχῶς δὲ ποιεῖται Δ
τὴν ἐπιχείρησιν ἔκ τε τοῦ συνυπάρχειν, ὃ δηλοῖ (διὰ τοῦ ἅμα γὰρ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ ἐστί) καὶ ἐκ τοῦ συνει-
σάγειν καὶ συνεισάγεσθαι, ὃ δηλοῖ διὰ τοῦ, καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιόν ἐστι. καὶ ἔτι ἐκ τοῦ συνα-
ναιρεῖν καὶ συναναιρεῖσθαι. μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου φησὶ, οὐκ ἔστιν ἥμισυ. καὶ ἀνάπαλιν, διττοῦ δὲ ὄν-
τος τοῦ συνυπάρχειν, ἄλλο μὲν τὸ καθ' ὑπόστασιν συνυπάρχειν, ὡς τὸ φῶς τῷ ἡλίῳ συνυφιστά-
νον· ἄλλο δὲ τὸ κατὰ σχέσιν, ὅπερ οὐ πάντως καὶ τὴν οὐσιώδη ὑπόστασιν ἔχει ἐπίσης. ὁ γὰρ πατὴρ ἀποθα-
νόντος αὐτῷ τοῦ υἱοῦ, τὴν μὲν κατὰ σχέσιν συνύπαρξιν ἀπόλλυσιν. οὔτε γὰρ ὁ υἱός ἐστιν, οὔτε ὁ πατὴρ, υἱοῦ
μὴ ὄντος· καὶ γὰρ ἀποθανόντος τοῦ υἱοῦ λέγεται πατὴρ, κατὰ ἀναφορὰν λέγεται τὴν, ὅτι ἔζη. τὴν
μέντοι κατ' οὐσίαν ἑαυτοῦ ὑπόστασιν, οὐκ ἀπόλλυσιν, ὥστε τὸ συνυπάρχειν καὶ τὸ συναναιρεῖν ἐπὶ τῶν
πρός τι τὸ κατὰ σχέσιν, ἀλλ' οὐ τὸ κατ' οὐσίαν ληπτέον. ἐν ᾧ γάρ ἐστι τοῖς πρός τι τὸ ὑπάρχειν, ἐν τούτῳ καὶ
τὸ συνυπάρχειν ἐστίν. ἔστι δὲ ἐν σχέσει, καὶ εἰ οὕτω λαμβάνοιτο ἡ συνύπαρξις, ἀναμφίλεκτος ἂν εἴη. οὐ
γάρ ἐστιν ἐν ἑνὶ σχέσις, ἀλλ' ἑτέρου πάντως πρὸς ἕτερον. δεῖ οὖν ἄμφω συνυπάρχειν τὴν τοιαύτην συ-
νύπαρξιν, εἰ μέλλοι ἡ σχέσις ἐν αὐτοῖς διασώζεσθαι. τοῦ γὰρ ἑτέρου μόνου ὑπαρχομένου, οὐκ ἔστιν ἡ σχέ-
σις. καλῶς οὖν διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἐποιήσατο τὴν πίστιν Ἀριστοτέλης. τὰ γὰρ ἀνωτάτω γένη, διὰ τῶν
ὑφ' ἑαυτὰ, καὶ τῶν μερικωτέρων ἑαυτῶν ἐπιδείκνυνται. οὐ γάρ ἐστι καθολικώτερόν τι αὐτῶν λαμβά-
νοντας ποιήσασθαι διὰ συλλογισμοῦ τὴν ἀπόδειξιν. ἀπὸ μέντοι τῶν ὑστέρων καὶ μερικωτέρων ὡς ἐξ
54 ἐναργῶν καὶ αὐτοπίστων ποιούμεθα τὴν ἐπιβολήν. Ἀλλ' ἐπειδὴ χρὴ καὶ τοὺς ἐναντίους λόγους ἐπι-
σκοπεῖν, κἂν μὴ ἀληθεῖς ὦσιν, ὅπως ἐπὶ τῶν ἐπιστημόνων διελεγχόμενοι, μὴ ἀπατῶσι τοὺς ἐπιπο-
λαιοτέρους, ἀνασκευὴν τοῦ εἰρημένου λόγου ἔνδοξον προτείνει. οὐ γὰρ ἐπὶ πάντων φησὶν ἀληθὲς δοκεῖ
τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι τὰ πρός τι. τὸ γὰρ αἰσθητὸν, καὶ ἐπιστητὸν, πρότερα δοκεῖ, τὸ μὲν τῆς αἰσθή-
σεως, τὸ δὲ τῆς ἐπιστήμης. τοῦτο δὲ δείκνυσι, πρῶτον μὲν, ἐκ τῆς ἐναργείας. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ φησι E
προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων, τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν. οὖσι γὰρ αὐτοῖς πελάζομεν, καὶ ὅτε
ἦμεν κομιδῇ βρέφη, τὰ μὲν ἐπιστητὰ ὕστερον ἡμῖν γενόμενα καὶ τότε ἦν, ἐπιστήμη δὲ αὐτῶν οὔπω ἦν.
καὶ ἡ μὲν τῆς ἐκλείψεως ἐπιστήμη διὰ Θαλοῦ ὕστερον ἦλθεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἡ δὲ ἔκλειψις αὐτὴ ὡς τὸ
ἐπιστητὸν προϋπῆρχεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐναργέστερον. τινὰ δὲ τὰ ὀλίγα ἐστὶν, ἐφ' ὧν ἅμα τῷ ἐπιστητῷ
ἡ ἐπιστήμη ἐστί. τὰ ἄνευ ὕλης τὰ νοητὰ, ἅμα τῇ κατ' ἐνέργειαν ἀεὶ ἑστώσῃ ἐπιστήμῃ ἐστὶν, εἴ τε ἐν ἡμῖν
ἐστί τις τοιαύτη ἀεὶ ἄνω μένουσα, ὡς Πλωτίνῳ καὶ Ἰαμβλίχῳ δοκεῖ, εἴ τε ἐν τῷ κατ' ἐνέργειαν νῷ, εἴ τις
καὶ τὴν νόησιν ἐκείνην ἐπιστήμην ἐθέλοι καλεῖν. δύναται δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν κοινῶν ὑπόστασιν εἰρῆ-
σθαι τὴν ἐξ ἀφαιρέσεως. ἅμα γὰρ τῇ ὑποστάσει τούτων, καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐστίν. ἀληθὲς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
ἀναπλασμάτων τῶν τε ἐν τῇ φαντασίᾳ καὶ τῶν τεχνητῶν. ἅμα γὰρ χίμαιρα καὶ ἐπιστήμη τῆς χι-
μαίρας. διατί οὖν προσέθηκε τὸ, ἢ ἐπ' οὐδενός; ἢ ὅτι τινὲς ἀνῄρουν καὶ τὰ καθόλου καὶ τὰ νοητὰ, καὶ
τὰ ὁπωσοῦν ἐπινοούμενα; ἢ ὅτι κἂν ᾖ ταῦτα ἐν τῇ φύσει, τὰς ἐπινοίας αὐτῶν ὕστερον ἐλάβομεν; καὶ
διὰ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐπὶ τούτων προϋπάρχειν τῆς ἐπιστήμης τὸ ἐπιστητόν. οὕτως μὲν οὖν κατὰ τὸ πρό-
τερον ἐπιχείρημα δοκεῖ δεῖξαι, ὅτι πρότερον τῆς ἐπιστήμης τὸ ἐπιστητὸν, καὶ οὐχ ἅμα τῇ φύσει. κατὰ δεύ-
τερον δὲ ἐπιβολὴν πολλαχῶς τοῦ προτέρου λεγομένου, ὡς καὶ αὐτὸς ὕστερον διδάξει, καθ' ὃν τρόπον
νῦν αὐτῷ χρῆται, καθὸ τὸ μὲν φύσει πρότερον, συναναιρεῖ μὲν, οὐ συναναιρεῖται δέ. μονάδος
γὰρ μὴ οὔσης, δυὰς οὐκ ἔστι· καὶ ζῴου μὴ ὄντος, οὐδὲ ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ μὴν ἐὰν ἀναιρεθῇ δυὰς, ἤδη καὶ ἡ
μονὰς ἀναιρεῖται. οὐ γὰρ ἐν τῇ δυάδι ἔχει τὸ εἶναι ἡ μονὰς καθ' ἑαυτὴν ὑφεστῶσα. τὰ δὲ τῇ φύσει δεύ-
τερα, οὐ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶναι τὴν ἀκολουθίαν ἔχει. τὸ γὰρ δεύτερον, συνεπιφέρει μὲν
ἑαυτῷ τὸ πρῶτον, οὐ συνεπιφέρεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ. δυάδος γὰρ οὔσης, ἀνάγκη καὶ μονάδα εἶναι· καὶ
ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη ζῷον εἶναι, οὐ μὴν μονάδος οὔσης, ἀνάγκη δυάδα εἶναι, οὐδὲ ζῴου ὄντος, Z
ἀνάγκη εἶναι ἄνθρωπον. οὕτως δὲ συμβεβηκότος μὲν ὄντος, ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι· οὐσίας δὲ οὔσης, οὐκ
ἀνάγκη εἶναι συμβεβηκὸς, διότι πρότερον καὶ ἁπλούστερον ἡ οὐσία τοῦ συμβεβηκότος. τοῦτον τοίνυν τὸν
κανόνα τῷ ἐπιστητῷ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ προσαγαγὼν, τὸ μὲν ἐπιστητόν φησιν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν
ἐπιστήμην, ἡ δὲ ἐπιστήμη, τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ, ὥστε οὐχ ἅμα τῇ φύσει ἐπιστήμη καὶ ἐπιστητὸν, εἴπερ τὸ
συναναιροῦν μὲν, μὴ συναναιρούμενον δὲ, πρότερόν ἐστι τῇ φύσει. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ αἰσθήσεως, καὶ αἰ-
σθητοῦ συλλογίζεται. εἰ οὖν ταῦτα τῶν πρός τι, οὐ πάντα τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει ἐστὶν, ὅπερ ἔδει δεῖ-
ξαι, φαίη ἂν ἀνὴρ γεωμετρικός· ὅτι δὲ τὸ ἐπιστητὸν συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην, ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ
συναναιρεῖ, πρόδηλον δοκεῖ. ἀναιρεθέντων γὰρ τῶν ἐπιστητῶν, ἐπιστήμη οὐδενὸς ἔσται, ὥστε οὐδὲ ἔσται
ὅλως· ἀναιρεθείσης δὲ τῆς ἐπιστήμης, μένει τὸ ἐπιστητόν. καὶ γὰρ διὰ ῥᾳθυμίαν ἀποβάλλομεν ποτὲ τὴν
τῶν ὄντων γνῶσιν, οὐδὲν ἧττον μένει τὰ ὄντα, ὅπερ ἐστὶ τὰ ἐπιστητά. καὶ τῆς ἐν μουσικῇ πρότερον μὲν κατη-
κούομεν διέσεως, νῦν δὲ ἀνεπαίσθητοι τούτου τοῦ διαστήματος ἐσμέν. αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ
κύκλου δείκνυσιν αὐτό. μήπω γὰρ τότε εὑρεθέντος αὐτοῦ, ἀμφιβόλως λέγων, εἰ ἔστιν ἐπιστητὸς,
ἐπιστήμη

Thales primus apud Graecos eclipses causam prodidit.

Diesis in musica, iam tum Simplicij temporibus penitus desierat.

Α μὴν καθὸ ἔστι χείρ, καὶ ὅ ἐστι χείρ. οὐδὲ ὅ ἐστι κεφαλή, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο οὐσίας εἶναι. νῦν δὴ τὸ πρός τι αὐτῶν θεωρείσθω, ὡς μορίων πρὸς ὅλα, καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει. Τινὲς δὲ πρὸς τὴν εἰρημένην ἀπορίαν ἀπολογούμενοι λέγουσιν, ὡς τὸ πηδάλιον, καὶ τὸ πτερὸν, οὐ πάντως Ἀριστοτέλης πρός τι λέγει, ἐκεῖνά γε τῶν ἐν ταῖς κατηγορίαις διαταττομένων, ἀλλὰ παραδείγματα αὐτὰ ποιεῖται τῆς διδασκαλίας τῶν πλεοναζόντων καὶ ἐλλειπόντων, ὡς εἰ καὶ τὸ ζῶον παρέλαβε, δεικνὺς, ὅπως χρὴ τὰ οἰκείως ἀποδιδόμενα παραλαμβάνειν εἰς τὴν ἀντιστροφήν. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες, λεληθέναι δοκοῦσιν, ὅτι ὡς εἰς ἄτοπον ἀπάγων τὸν λόγον ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπήγαγεν. οὐκ ἄρα ἔσται τὸ πτερὸν τῶν πρός τι. καίτοι εἰ μὴ πρός τι αὐτὸ ἐβούλετο εἶναι, πῶς ὡς ἄτοπον ἐπήγαγε τὸ ἀντικείμενον; Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐκ παραλλήλου φησὶν εἰρῆσθαι τῶν δύο παραδειγμάτων τὴν ἀπόδοσιν, διότι ὅπου μὲν εἴρηκεν οὐχ ἡ ὄρνις ἐστὶ, πτερὰ ἔχει. πολλῶν γάρ ἐστι πτερὰ, οὐκ ὀρνίθων. ὅπου δὲ οὐχ ἡ ζῶον, κεφαλὴν ἔχει. πολλὰ γὰρ τῶν ζώων κεφαλὴν οὐκ ἔχει, δέον εἰπεῖν· πολλαὶ γὰρ κεφαλαί εἰσιν οὐ ζώων, ὡς ἐκεῖ πολλὰ γὰρ πτερὰ οὐκ ὀρνίθων. εὔκολον δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἄμφω μὲν παραδείγματα παρείληπται τοῦ πλεονάζειν καὶ ἐλλείπειν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἀντιστρέφειν, καὶ ὅπου μὲν τὸ πτερὸν πλεονάζει τοῦ ὄρνιθος, τουτέστι τὸ ἐχόμενον τοῦ ἔχοντος· ὅπου δὲ ἀνάπαλιν τὸ ἔχον τοῦ ἐχομένου, ὡς τὸ ζῶον τῆς κεφαλῆς. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι ὥσπερ τὸ πτερὸν ἐπὶ πλέον τοῦ ὄρνιθος, οὕτως καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου, διότι καὶ σκορόδων εἰσὶ κεφαλαὶ, καὶ φοινίκων, πολλῇ τῇ ὁμωνυμίᾳ καὶ τῇ μεταφορᾷ κεχρημένων ἐστί. δεῖ δὲ τὰ πρός τι κυρίως ἀντιστρέφοντα λαμβάνειν, ἀλλ' οὐχ ὁμωνύμως, ἢ κατὰ μεταφοράν. οὕτως δὲ λαμβανομένων, τὸ ζῶον ἔσται ἐπὶ πλέον τῆς κεφαλῆς, ἀφ' οὗ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν διελέγχεται, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἄλλης συζυγίας ἀπὸ τοῦ πτεροῦ. ὁ δὲ Ἀρίστων, τοιαύτην ἀπορίαν τοῖς εἰρημένοις ἐπάγει· εἰ πᾶν πρός τι ὡς πρὸς ἕτερόν τι ἀπολελυμένον ἑαυτοῦ, πρός τι λέγεται, οἷον, ὁ πατὴρ πρὸς

Β υἱὸν, ὁ δὲ κόσμος, οὐδὲν ἀπολελυμένον ἑαυτοῦ ἔχει. οὐ γάρ ἐστί τι τοῦ κόσμου ἐκτὸς, οὐκ ἔσται πρός τι ὁ κόσμος. καίτοι τῶν πρός τι ἐστίν. ὡς γὰρ τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερὸν, οὕτως καὶ τὸ ἐν κόσμῳ κοσμωτοῦ, καὶ τὸ ἐν γῇ γεωτοῦ, καὶ τὸ ἐν ἀέρι ἀερωτοῦ. Πρὸς δὴ τοῦτο ῥητέον, ὅτι κακῶς εἴληπται ἐν ἀρχῇ, τὸ πᾶν πρός τι ἀπολελυμένον πρὸς ἕτερον λέγεσθαι. τὸ γὰρ ὅλον καὶ τὸ μέρος τῶν πρός τι ὄντα, οὐ λέγεται πρὸς ἀπολελυμένα. καὶ ὁ κόσμος δὴ ὡς μὲν οὐσία καὶ ὅ ἐστιν, οὐκ ἔστι πρός τι. ὡς δὲ ὅλον καὶ κόσμημα τῶν ἑαυτοῦ μερῶν, πρὸς τὰ μέρη λέγεται, καὶ τὰ μέρη πρὸς τὸ ὅλον. εἰ δὲ καὶ κόσμος λέγεται, ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ κοσμήσαντος, ἔσται καὶ ὑποστάσει κεχωρισμένος. εἰ δὲ μὴ ὑποστάσει, ἀλλ' ἐπινοίᾳ κεχωρίσεται. μήποτε δὲ οὐδὲ καλῶς εἴληπται τὸ κοσμωτόν. εἰ μὲν γὰρ τὸ ὅλον ἐστὶ τὸ κοσμωτὸν, ὁ κόσμος οὐκέτι τὸ ὅλον, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ ὅλῳ ἐστὶν, ὥσπερ τὸ πτερὸν ἐν τῷ πτερωτῷ. καίτοι ἀξιῶν τὸ ἐν κόσμῳ, κοσμωτοῦ ἔλεγεν, ὡς τοῦ κόσμου ὄντος τοῦ κοσμωτοῦ, ὡς τοῦ ὄρνιθος τοῦ πτερωτοῦ. εἰ δὲ τὸ μέρος ἐστὶ τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ κοσμωτόν ἐστι τὸ ὅλον, ἐν τῷ ἐν ἑαυτῷ μέρει, ὡς τὸ πτερὸν ἐν τῷ πτερωτῷ. ἔστι δὲ μᾶλλον ἄτοπον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ γεωτοῦ. εἰ γὰρ ἡ γῆ τὸ ὅλον, καὶ ἔστιν ἐν τῷ γεωτῷ, ἔσται τὸ ὅλον ἐν τῷ μέρει, ὡς τὸ πτερὸν ἐν τῷ πτερωτῷ. Ἀλλὰ διατί Ἀρχύτας καίτοι μηδὲν ἔλαττον τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκριβολογούμενος, παρῆκε τοῦτο τὸ ἴδιον τῶν πρός τι, τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι; ἢ ὅτι συνυπάρχειν αὐτὰ θέμενος, καὶ αἴτια εἶναι ἀλλήλων, τὴν κατὰ τὸ εἶναι ἀντιστροφὴν αὐτῶν παρεδέξατο, τῆς κατὰ τὴν λέξιν καὶ τὸ λέγεσθαι καταφρονήσας; ἢ καὶ ὡς συνταγομένην αὐτὴν ἐκείνῃ παραλιπὼν;

Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει. ἕως τοῦ, ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειε.

Γ Τὸ μάλιστα ἴδιον τῶν πρός τι, νῦν ἀποδίδωσι τὸ ἅμα εἶναι τῇ φύσει. οἰκειότερον γάρ ἐστι πρὸς ἐπίσημον, τὸ διὰ τῶν κατ' ἰδίαν ὑπαρχόντων, τὴν θήραν τοῦ γνωστοῦ ποιεῖσθαι. ἐπὶ δὲ τῶν πρός τι γενῶν, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο. οὕτως γὰρ μόνως ἕκαστον αὐτῶν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖν δυνατόν. 52 οὕτως δὲ καὶ ὁ Ἀρχύτας ὡς ἴδιον ἀποδίδωσι τῶν πρός τι· τό, τε συνυπάρχειν ἅμα ἀλλήλοις, καὶ ἀλλήλων δὲ αἴτια ἦμεν. εἰ γὰρ διπλάσιόν ἐστι, ἀνάγκα καὶ ἥμισυ ἦμεν. εἰ δὲ καὶ ἡμίσεον, ἀνάγκα καὶ διπλάσιον αἴτιον τῷ ἡμισέῳ ἦμεν, καὶ τὸ ἡμίσεον τῷ διπλασίῳ ἦμεν. Δοκεῖ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τὰ πρός τι, 53 ἅμα τῇ φύσει εἶναι, ἢ διὰ τὴν ἀμφιβολίαν τῆς περὶ τοῦτο δόξης τὸ δοκεῖ προσθεὶς, ἢ διὰ τὸ καὶ πάλαι τοῖς φιλοσόφοις τοῦτο δεδόχθαι. καὶ γὰρ Ἀρχύτας, ὡς εἴρηται, τοῦτο ἴδιον ἔθετο τῶν πρός τι, καὶ Πλάτων ἀρεσκόμενος αὐτῷ φαίνεται. ἢ ὅτι ἔχει τινὰς διορισμοὺς, πότε καὶ πῶς ἀληθὲς εἶναι δύναται τὸ λεγόμενον; τὸ δὲ ἅμα, τῷ φύσει προσέθηκεν, ἐπειδὴ πολλαχῶς τοῦ ἅμα λεγομένου, ὡς αὐτὸς προϊὼν ἐπιδείξει, ἕν τι τῶν σημαινομένων ἐστὶ τὸ τῇ φύσει ἅμα. δηλοῖ δὲ, τὸ συμπεφυκέναι ἀλλήλοις, καὶ αἴτια εἶναι ἀλλήλων, καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἠρτῆσθαι, καὶ συνεισάγειν τε ἄλληλα, καὶ συναναιρεῖν. πατρὸς γὰρ ὄντος, υἱός ἐστι· καὶ ἀνάπαλιν, καὶ μὴ ὄντος, οὐκ ἔστιν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο, δι' ἐπαγωγῆς αὐτοῦ ποιεῖται

ἐπιζητεῖται, ὡς ἐπὶ τοῦ δεσπότου καὶ δούλου. ἀφαιρουμένων γὰρ ἀπὸ τοῦ δεσπότου τῶν ἄλλων πάντων,
ὁ δοῦλος πρὸς τὸν δεσπότην ἐπιζητεῖται, ὅτι οἰκείως ἀπεδίδοτο. ἐὰν δὲ μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ, ἀλλ' ὁ
δοῦλος ἀνθρώπου λέγοιτο, περιαιρουμένων τῶν ἄλλων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ δεσπότης περιαιρεθή-
σεται, καὶ ὁ δοῦλος οὐκέτι οὐδὲ πρὸς ἄνθρωπον ἐπιζητήσεται, οὐδὲ ἔσται ὅλως πρός τι. μὴ γὰρ ὄντος
δεσπότου, οὐδὲ δοῦλος ἔσται, ἢ κἂν ᾖ, οὐ πρός τι ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πτερὸν, ἐὰν πρὸς ὄρνιν ἀποδοθῇ,
περιαιρουμένων καὶ τῶν ἄλλων τοῦ ὄρνιθος, καὶ τοῦ πτερωτοῦ, οὐκέτι ἔσται τὸ πτερὸν πρός τι. μὴ γὰρ
ὄντος πτερωτοῦ, οὐδὲ πτερόν ἐστιν, ἢ κἂν ᾖ, οὐ πρός τι ἔσται. ὄρνιθος δὲ ἀναιρεθέντος, πτεροῦ δὲ ὄντος,
πρὸς τὸ πτερωτὸν ἀποδοθήσεται, ὡς ἐπὶ τῶν σφηκῶν. ἔστι γὰρ ἐπὶ σφηκῶν καὶ ἄλλων. ὅρα δὲ ὅτι δύο παραδείγμα-
τα παρέλαβε τῆς ἀνοικείως γινομένης ἀποδόσεως, κοινὸν μὲν ἔχοντα τὸ κατ' ἄλλο τι λαμβάνεσθαι,
ἴδιον δὲ, ὅτι τὸ μὲν κατὰ τὸν δοῦλον καὶ δεσπότην παράδειγμα, τὴν πρὸς τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἀνοικείως
γινομένην ἀποδείκνυσιν ἀπόδοσιν. τὸ δὲ κατὰ τὸν ὄρνιν καὶ τὸ πτερὸν, ἐν μὲν τοῖς κατ' οὐσίαν ἐστί. τὸ δὲ
ἀνοίκειον ἔχει κατὰ τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τὴν τῆς λέξεως σαφήνειαν ὀρθῶς εἰ-
49 ρήσθω. Τῶν δὲ ἀντιλεγόντων τινὲς εὐθὺς διασύρουσι τὰ ὀνόματα, τὸ κεφαλωτὸν, καὶ πηδαλιω-
τὸν, καὶ πτερωτόν· καὶ ἐκείνων μὲν ἔδει καταφρονεῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ συνέβη τῶν ἐξηγητῶν τοὺς φιλοσο-
φωτέρους ἀντιλέγοντας αὐτοῖς, πολλῶν καὶ καλῶν λόγων θεσμὸν ἀνακινῆσαι, διὰ τοῦτο καὶ
ἐγὼ τῶν ἀντιρρήσεων συντόμως μνημονεύσω· καὶ πρῶτον μὲν, ἀγνοοῦσιν ὡς οὐκ ἐχρήσατο τούτοις
τοῖς ὀνόμασιν. ἄχρι δὲ παραδείγματος ὑπέδειξεν οἷα ἂν ἦν, εἰ ἔκειτο τοῖς ζητηθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ πρά-
γμασιν ὀνόματα. ἔπειτα τὸ τῷ εὑρεθέντι πράγματι τὸ οἰκεῖον ὄνομα ἀποδοῦναι, ὅπερ ἂν καὶ αὐ-
τὸς ὁ ὀνοματοθέτης ἔθετο, εἰ τοῦ πράγματος ἔννοιαν ἔλαβε, σπουδῆς ἄξιον, ἀλλ' οὐ γέλωτος ἂν εἴη.
πρὸς δὲ τούτοις, καὶ αὐτὴν τὴν ὀνοματοποιΐαν, οὐκ ἐπὶ ξένα ὀνόματα παρήγαγεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κειμένων
ἐν τῇ συνηθείᾳ, μικρὸν παρακλίνας τοῖς συνήθεσι μὲν, οὐ συνήθως δὲ ἐχρήσατο, οἷον τῷ πηδαλιωτῷ E
ἀπὸ τοῦ πηδαλίου, οὕτως ἐσπούδακε πανταχοῦ τὴν συνήθειαν φυλάττειν. καὶ γὰρ ἀσφαλέστατος τρό-
πος ὀνοματοποιΐας, ὁ ἀπὸ τῶν ἤδη κειμένων καὶ τῆς κρατούσης συνηθείας. καὶ γὰρ οἱ πρῶτοι ὀνομα-
τοθέται φαίνονται ἀπὸ τῶν συνήθων καὶ ἁπλουστέρων, τὰ ἄλλα συντιθέντες, ὡς αἱ ἐτυμολο-
γίαι δηλοῦσι. καὶ μέντοι ὁ οὕτως ποιῶν, περὶ τὴν λέξιν ὀλίγον καινίζει, τὴν συνήθη περὶ τῶν πρα-
γμάτων ἔννοιαν φυλάττων. ἔτι δὲ πάσης τέχνης οἰκεῖον τὸ ὀνοματοποιεῖν. καὶ γὰρ ὁ γεωμέτρης
καὶ ὁ μουσικὸς περὶ πράγματα τοῖς πολλοῖς ἄγνωστα διατρίβοντες, ἴδια τίθεσθαι τοῖς πράγμα-
σιν ἐκείνοις ὀνόματα καὶ συνήθη τοῖς πολλοῖς ἀναγκάζονται. διχῶς δὲ τοῦτο ποιοῦσιν, ἢ τοῖς κειμένοις
ἤδη αὐτοὶ χρώμενοι ἐπ' ἄλλοις, ὡς τῷ χρώματι καὶ τῇ διέσει ὁ μουσικὸς, καὶ τῷ κέντρῳ ὁ γεωμέ-
τρης, ἢ τὰ μηδὲ ὅλως κείμενα ἐξευρίσκοντες. καὶ εἰ μὲν θέσει τὰ ὀνόματα, στοχαστέον τοῦ σκοποῦ τῆς θέ-
50 σεως· εἰ δὲ φύσει, προσέχειν τῇ φύσει τοῖς οἰκείοις πράγμασι τοὺς οἰκείους φθόγγους συντάττοντες. Εὔ-
δωρος δὲ ὁ ἀκαδημαϊκὸς, ἐγκαλεῖ ὡς οὐ συντάττεται τὸ πτερὸν τῷ πτερωτῷ. τὸ μὲν γὰρ πτερὸν, ἐνερ-
γείᾳ λέγεται· τὸ δὲ πτερωτὸν, δυνάμει, ὡς δυνάμενον πτερωθῆναι. εἰ δὲ ἐνεργείᾳ γένοιτο, οὐ πτερωτὸν,
ἀλλ' ἐπτερωμένον λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πηδαλίου διορίζεται, ὅτι οὐ πρὸς πηδαλιωτὸν,
ἀλλὰ πρὸς τὸ πηδαλιωμένον ἂν λέγοιτο, καὶ ἡ κεφαλὴ πρὸς κεκεφαλαιωμένον. ὁ δὲ ταῦτα ἀπορῶν,
ἀγνοεῖ ὅτι διχῶς τούτων ἕκαστον λέγεται, καὶ ὡς δυνάμει, καὶ ὡς ἐνεργείᾳ, ὥσπερ καὶ τὸ ὑφαντὸν καὶ τὸ
ἐνδυτὸν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἤδη ὄντος ἱματίου λέγεται, καὶ ἐπὶ τοῦ δυναμένου γενέσθαι· ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὄντων,
51 ἐν χρήσει ἔτι μᾶλλον ὡς ἂν βούληται ὁ τιθεὶς, χρήσαιτο ἄν. Προσεκτέον δέ φασιν οἱ ἐξηγηταὶ, μήποτε
καὶ τὴν ἀρχὴν ἡμᾶς ἡ ἀπορία παραλογίζεται. εἰ γὰρ ἡ πρός τι θέσις τοῦ πτερωτοῦ πρὸς τὸ πτερὸν συν-
τάττεται, καὶ τοῦ πηδαλιωτοῦ πρὸς τὸ πηδάλιον, καὶ ἀπ' ἐκείνων παρωνόμασται, πῶς οὐχ ὁμοίως
συνέζευκται πρὸς ἄλληλα, εἴπερ ἡ πρός τι σύστασις αὐτῶν ἔχει τὸ κοινὸν καὶ συνηρμοσμένον; Z
ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἄτοπον εἶναι τὸν διορισμὸν τῆς τοιαύτης ἀποδόσεως. τὸ γὰρ πτερὸν καὶ τὸ πηδάλιον
καὶ τὴν κεφαλὴν, ὅπως ἂν ἀποδοθῇ μὴ δεόντως ἀποδίδοσθαι. μηδὲ γὰρ εἶναι ὅλως τῶν πρός τι,
διότι ἕκαστον αὐτῶν, μέρος ἐστὶν οὐσίας καὶ οὐσία, οὐδεμία δὲ οὐσία τῶν πρός τι, ὡς καὶ αὐτῷ δοκεῖ
τῷ Ἀριστοτέλει. ἔτι δὲ ὡς Ἀθηνόδωρος οἴεται πρός τι εἶναι κατὰ Ἀριστοτέλην, ἐφ' οὗ ἡ προσηγορία
ἐπιζητεῖ τὸ πρὸς ὃ λέγεται. ὁ γὰρ δοῦλον ἀκούσας, ἐπιζητεῖ τὸν οὗ ἐστι δοῦλος· ἔτι ὡς Κορνοῦτος,
πρός τι εἶναί φησιν οἷς συμπροσπίπτει πρὸς ἕτερον ἡ σχέσις, οὐ μέντοι ἡ συντακτικὴ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐχόν-
των καὶ ἐχομένων, ἀλλ' ἡ πρὸς ὑπόστασιν, ὅταν αὐτῷ τῷ εἶναι τὴν πρὸς ἕτερον ἀπόνευσιν ἔχῃ,
κατ' οὐδένα τρόπον τὸ πηδάλιον ἢ τὸ πτερὸν πρός τι ἐστίν. οὔτε γὰρ ἐπιζητεῖ τι πρὸς ὃ λέγεται, οὔτε
κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον ὑποστατικὴν σχέσιν λέγεται. οὐσία γὰρ τὸ πηδάλιον, καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ τὸ πτε-
ρόν. δεῖ δὲ μὴ τὴν μὲν συντακτικὴν μόνην καὶ τὴν κατ' ἔλλειψιν ἐπίνοιαν λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τὴν
κατὰ σύστασιν. οὕτως γὰρ καὶ τὸ μέρος σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ ὅλον οὗ μέρος ἐστὶ, καθ' αὐτὸ τοῦτο καθὸ μέ-
ρος ἐστί. καὶ ὀρθῶς ὁ Βοηθὸς τὴν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν καθό τινων μέρη συγχωρεῖ τῶν πρός τι εἶναι. οὐ

μὴν

A ἀλλὰ μὴ ἐξισάζειν τὰ ἀποδιδόμενα. παράδειγμα δὲ ἦν τοῦ μὲν ὀρθοῦ τρόπου τῆς ἀποδόσεως, ὁ δοῦλος
πρὸς δεσπότην. καὶ γὰρ ἐξισάζει ταῦτα, καὶ καθ' αὑτὰ ἀποδίδοται. ᾗ γὰρ δοῦλος, δεσπότου ἐστί,
καὶ ᾗ δεσπότης, δούλου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀντικατηγορεῖται ὡσαύτως. τῆς δὲ μὴ ὀρθῆς ἀποδόσεως
παράδειγμα, τὸ πτερὸν φησὶν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος· οὔτε γὰρ ἡ ὄρνις πτερωτή, ἀλλὰ καὶ ἄλλα, ὡς ἡ νυ-
κτερὶς καὶ ἕτερα, μόνη ἐστίν, οὔτε ἐξισάζει. πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα, ὡς εἴρηται, πτερωτά ἐστι, καὶ διὰ
τοῦτο οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ λεγόμεθα ὁ ὄρνις πτεροῦ ὄρνις, ἢ πτερῷ ὄρνις, διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς μὴ ὀρθῶς
ἀποδίδοσθαι τὸ πτερὸν ὄρνιθος. ἐπὶ πλέον γὰρ λέγεται τὸ πτερὸν τοῦ ὄρνιθος, διότι πτερωτὰ
μὲν καὶ ἄλλα ἐστί· μόνα δὲ τὰ σχιζόπτερα ὀρνίθων. ὑπερβάλλον οὖν τὸ πτερόν, εἰκότως οὐκ ἀντιστρέφει.
αἴτιον δὲ τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ οἰκείως ἀποδοθῆναι τὸ πτερὸν ὄρνιθος. διὰ τοῦτό φησι, ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντι-
στρέφειν, καλῶς τὸ οὐ δόξει εἰπών, εἴπερ διὰ τὴν ἡμαρτημένην τῶν ὀνομάτων ἀπόδοσιν συμβαίνει τὸ
μὴ δοκεῖν ἀντιστρέφειν. πῶς οὖν ἐχρῆν τὴν ἀπόδοσιν γίνεσθαι βουλόμενος εἰπεῖν, ἐπεὶ μὴ εὑρίσκει
ὅτι, ἢ ὅτι πρὸς ἑτέρῳ πτερῷ ἐξισάζον ὄνομα κείμενον, ὀνοματοποιεῖν ἀναγκάζεται τὸ πτερόν, πτερω-
τοῦ λέγων δεῖν ἀποδιδόναι. ἐξισαζόντων γὰρ τούτων, ἀκόλουθος ἡ ἀντιστροφὴ γίνεται, τὸ πτερωτὸν,
πτερῷ πτερωτὸν λεγόντων ἡμῶν, ἐν ᾧ καὶ μέθοδον παραδίδωσι, πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰ ἐξισάζοντα
καὶ ἀντακολουθοῦντα, ὅτι ἀπὸ τῶν προτέρων καὶ τῇ συνηθείᾳ ἐγνωσμένων, δεῖ καὶ τοῖς πρὸς αὐτὰ λε-
γομένοις τιθέναι τὰ ὀνόματα, ὡς ἀπὸ τοῦ πτεροῦ τὸ πτερωτόν, καὶ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτόν. οὕτως
γὰρ οὔτε ὑπερβάλλον, οὔτε ἐλλεῖπον, ἀλλὰ συναπαρτίζοντα τεθήσεται τὰ κείμενα. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ
ὅτι, οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτῆς λέγεται. ὡς γὰρ ὀφείλοντος τοῦ ᾗ, οὐ μόνον ἐν τῇ οὐσίᾳ κατη-
γορεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐξισάζειν οὕτως εἶπον. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐκέτι τὰ γένη τῶν εἰδῶν ᾗ αὐτὰ κα-
τηγορεῖται. οὐ γὰρ ἐπίσης κατ' αὐτῶν λέγεται, ἀλλ' οὐδὲ ἴσον ἔσται τὸ καθ' αὑτὸ ἢ αὐτό. τὸ μὲν
B γὰρ καθ' αὑτὸ ἐπὶ τῶν κατ' οὐσίαν λέγεται· τὸ δὲ ᾗ αὐτό, ἐπὶ τῶν ἐξισαζόντων. ἀλλ' εἰ μή ἐστιν ὄρνις
χωρὶς πτεροῦ, διατί μὴ ῥηθήσεται ἡ ὄρνις πτερῷ ὄρνις; ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ πλοίου, ὀρθῶς εἴρηται, τὸ,
οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται, διότι δὲ ἔνια πλοῖα οὐκ ἔχονται πηδαλίους,
ὡς τὰ μικρὰ τὰ κώπαις ἅμα καὶ ἐρεττόμενα καὶ ἰθυνόμενα, καί ἔνια τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς
πορθμείων, ὧν τὰ μὲν, κοντοῖς ὠθεῖται, τὰ δὲ, σχοίνοις διέλκεται. ὀρθῶς οὖν οὐχ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ
αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται· ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρνιθος, οὐκέτι. πᾶς γὰρ ὄρνις ἔχει πτερά, ὥστε οὐ ταύ-
τῃ λέγεται τὸ οὐχ ᾗ ὄρνις, ἀλλ' ὅτι μὴ ἐξισάζει, διὰ τοῦτο ἀληθὲς εἰπεῖν τὸ οὐχ ᾗ ὄρνις. ἔχει γὰρ καὶ
ἄλλα πτερά. πρὸς δὲ τὸ πτερωτὸν ἐξισάζει τὸ πτερόν, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐχρῆν ἀποδιδόναι. Ἐνίο- 48
τε δέ φησι καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, οὐχ ὅτι καινοτομεῖν δεῖ τῶν κειμένων ὀνομάτων τὴν
συνήθειαν· δηλοῖ δὲ τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ τὸ ἐνίοτε, καὶ τὸ ἴσως, καὶ τὸ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅτι ἡνίκα
μὴ ᾖ κείμενον ὄνομα τὸ ἀντιστρέφον, τότε δεῖ θεῖναι ὄνομα, πρὸς ὃ οἰκείως ἂν ἀποδοθείη ἡ ἀντιστρο-
φή, οὐκ εἰς χρῆσιν ἁπλῶς τὸ ὄνομα τιθέντας, ἀλλ' εἰς ἔνδειξιν τοῦ κατὰ τὰ πράγματα ἀντιστρέφον-
τος. μεταβαίνει δὲ ἑξῆς ἐπὶ τὸ τοῦ πλοίου καὶ πηδαλίου παράδειγμα, ἐφ' οὗ πάλιν οὐκέτι τὸ ἐχό-
μενον πλεονάζει, ὡς τὸ πτερὸν τοῦ ὄρνιθος ἐπλεόναζεν, ἀλλὰ τὸ ἔχον. ἐπὶ πλέον γὰρ τὸ πλοῖόν
ἐστι τοῦ πηδαλίου, ὥσπερ ἐκεῖ ἐπὶ πλέον τὸ πτερὸν τοῦ ὄρνιθος. ὀρθῶς οὖν εἶπεν ὅτι οὐχ ᾗ πλοῖον,
ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται, καθόσον οὐκ οὐσιωδῶς ὑπάρχει, καὶ καθόσον οὐκ ἐξισάζει, τὸ μέν-
τοι, οὐδὲ ᾗ πηδάλιον πλοίου ψεῦδος. ἀδύνατον γὰρ εἶναι πηδάλιον ὃ μὴ πλοίου ἐστίν. εἰ οὖν ἐπὶ πλέον
τὸ πλοῖον τοῦ πηδαλίου, εἰκότως εἴρηται μὴ ἀντιστρέφειν. εἰ δὲ τὸ πηδαλιωτὸν ληφθῇ, οἰκεία τε γέ-
γονεν ἡ λῆψις. ἡ γὰρ πηδάλιον, πηδαλιωτοῦ, καὶ ᾗ πηδαλιωτόν, πηδαλίῳ τοιοῦτον, καὶ ἐξισάζει
πρὸς ἄλληλα, καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως ἀντιστρέφει. τρίτον δὲ παράδειγμα τίθησι, ζῷον καὶ κεφαλήν.
Γ καὶ ἐπὶ τούτου δὲ ὁμοίως, ὡς ἐπὶ τοῦ πλοίου, καὶ τοῦ πηδαλίου, πλεονάζει τὸ ζῷον τῆς κεφαλῆς.
πολλὰ γὰρ ζῷα, κεφαλὴν οὐκ ἔχει, ὡς τῶν ἐν θαλάττῃ πνευμόνων, καὶ λεπάδων, καὶ ὄστρεα
πάντα, καὶ καρκῖνοι δέ. πάλιν οὖν τὸ οὐχ ᾗ ζῷον κεφαλὴν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν ἐπὶ τοῦ
πλοίου καὶ τοῦ πηδαλίου ἀκουσόμεθα, ὅτι οὔτε οὐσιωδῶς, οὔτε ἐξισαζόντως. τὸ γὰρ οὐχ ᾗ ὄρνις πτερὰ
ἔχει, οὐχ ὅτι οὐκ οὐσιωδῶς, ἀλλ' ὅτι μόνον οὐκ ἐξισάζει. κατ' οὐσίαν γὰρ τῷ ὄρνιθι τὸ πτερὸν ὑπάρχει.
δῆλον οὖν ἀπὸ τούτων, ὅτι οἰκείως γινομένης τῆς ἀποδόσεως, πρὸς ἀντιστροφὴν τοῦτο λέγεται. εἰ δὲ μὴ
οἰκείως ἀποδοθῇ, οὐκ ἀντιστρέψει, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ
ὀνόματα ἐχόντων κείμενα. ὅταν γὰρ μὴ αὐτὸ ληφθῇ πρὸς ὃ λέγεται οἰκείως, ἀλλά τι τῶν συμβεβηκότων
ἐκείνῳ, οἷον ἐὰν μὴ ὁ δεσπότης ληφθῇ, ἀλλ' ἄνθρωπος, ἢ δίπουν, καὶ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ δοῦλος ἀνθρώ-
που δοῦλος, ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ ὁ ἄνθρωπος δούλου ἄνθρωπος, ἢ τὸ δίπουν, διότι οὐκ οἰκείως, ἀλ-
λὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς ὁ τῆς κατηγορίας τρόπος. καὶ κανόνα δέ τινα καθολικὸν παραδίδωσι
τοῦ οἰκείου τρόπου τῆς ἀποδόσεως. ἂν γὰρ οἰκείως ἀποδιδόμενον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται πάντων περιαιρουμέ-
νων τῶν ἄλλων, ὅσα συμβεβηκότα ἐστί, μένοντος δὲ ἐκείνου μόνου, πρὸς ὃ οἰκείως ἀπεδόθη, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ

ῥηθήσε

κατὰ φύσιν. καὶ διαφέρει εἴ τι μὲν καλόν, ὃ ἀγαθὸν εὐθὺς εἶναι τίθενται, οὐκ ἀνάπαλιν δέ. τὴν γοῦν A ὑγείαν, ἀγαθὸν μέν φασιν ὡς κατὰ φύσιν καὶ ὠφέλιμον, καλὸν δὲ οὐκέτι, ὡς οὐδὲ αὐτὸ αἱρετὸν ὀργανικὸν πλεονέκτημα ὄν. τινὲς δὲ ταύτην μὲν ἀποδοκιμάζουσι τὴν ἔνστασιν, ὡς οὐ πρὸς τὴν ἀπορίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ παράδειγμα γενομένην. κἂν γὰρ ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος συγχωρήσῃ τις μὴ ὑγιῶς ἔχειν τὴν ἀντακολουθίαν, ἀλλ' ἔστιν ἄλλα πολλὰ συνυπάρχοντα, τὰ μὲν, οὐσίαι, ὡς τὸ κέντρον τῆς σφαίρας καὶ ἡ περιφέρεια· τὰ δὲ, ὡς δεύτερα καὶ πρῶτα, ὡς ἐπὶ ἡλίῳ συνυπάρχει τὸ φῶς· τὰ δὲ, ἀχώριστα συμβεβηκότα, ὡς ἐπὶ πυρὶ ἡ θερμότης, καὶ οἱ ὅροι δὲ ἐπὶ κεφαλαίῳ συνυφεστήκασι καὶ ἀντακολουθοῦσιν. οἱ δὲ ταῦτα αἰτιώμενοι, οὐδὲ αὐτοὶ λύουσι τὴν ἀπορίαν, ἀλλ' ἐνδεδώκασιν αὐτῇ λέγοντες, μὴ κυρίως ἴδιον εἶναι τῶν πρός τι τὸ ἀντιστρέφειν, ὡς καὶ πᾶσι καὶ μόνοις ὑπάρχον, ἀλλὰ πᾶσι μὲν, οὐκέτι δὲ καὶ μόνοις. εἶναι γὰρ καὶ ἄλλα τὰ ἀντιστρέφοντα, ὡς ἀντακολουθοῦντα ἀλλήλοις καὶ συνυπάρχοντα. λέγεσθαι δὲ εἴπερ ἄρα ἴδια κατὰ συνήθειαν τὰ πᾶσιν ὑπάρχοντα, κἂν μὴ μόνοις, ἴδια λέγειν ἀξιοῦσαν. μήποτε οὖν ἀκριβέστερον ἀκούειν δεῖ τοῦ εἰρημένου· οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι τὰ πρός τι συνυπάρχουσιν ἀλλήλοις, ὡς τὸ φῶς, καὶ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ θερμότης, καὶ τὸ πῦρ, οὐδὲ ὅτι τὸ ἕτερόν ἐστιν ὅπερ τὸ ἕτερον, ὡς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι πρός τινα λέγεται, τὰ καὶ αὐτὰ πρὸς αὐτὰ λεγόμενα. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον ἀποδίδοσθαι καὶ πρὸς ἕτερον λέγεσθαι, τὸ εἶδός ἐστιν αὐτὸ τοῦ πρός τι· τὸ δὲ ὃ ἐκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὁμοίως λέγεσθαι, πρὸς τὸ πρὸς αὐτὸ λεγόμενον, τοῦτο ἴδιον τῶν πρός τι παρακολούθημα. ὅλως γὰρ τὰ ἄλλα τὰ συνυπάρχοντα, οὐδὲ λέγεται πρὸς ἄλληλα. τὸ γοῦν φῶς καὶ εἰ τοῦ ἡλίου ἐστίν, οὐ λέγεται πρὸς τὸν ἥλιον. ἄλλο γοῦν τινὸς εἶναι ἢ γέννημα, ἢ ἐνέργειαν, ἢ πάθος, ἢ κτῆμα, καὶ ἄλλο τὸ πρός τι εἶναι καὶ λέγεσθαι. ἐκεῖνα μὲν γοῦν κἂν ἄλλου ᾖ, ἀλλ' ἔχει φύσιν ἰδίαν· τὸ δὲ πρός τι, ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀποδίδοσθαι οὐσίωται, καὶ ἐξ ἀλλήλων ἤρτηται ταῦτα ὁμοίως, ὃ οὐ τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου, ὡς ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, ὅτι διὰ τὸ ἐξ B ἀλλήλων τε καὶ ἐν ἀλλήλοις ὑφεστηκέναι· ὡς γάρ ἐστιν, οὕτω καὶ λέγεται.

46 Δεῖ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς οὐκ ἐπὶ τῶν λέγεσθαι μόνως συμβαίνει ἡ ἀντιστροφὴ τῶν πρός τι. τοῦτο μὲν γὰρ λέξεών τινα κοινότητα καὶ συνήθειαν ἰδίαν παρίστησι, τὸ μέντοι ἀπὸ τοῦ κοινὴν ὑπάρχειν τὴν σχέσιν τοῦτο εἰσάγει τὴν κατὰ τὰ πρός τι κατηγορίαν. καὶ Ἀρχύτας δὲ τὴν ἀντιστροφὴν ἀποδίδωσι τῶν πρός τι, λέγων· Ἐπιδέχεται τὰν ἀντιστροφὰν ὁμοίαν μέν, οἷον ὡς τὸ ἴσον καὶ ἀδελφόν· ἀνομοίαν δέ, ὡς τὸ μεῖζον καὶ μεῖον. ἀποδίδωσι δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἀντίστροφον, οὕτω λέγων περὶ τῶν εἰδῶν τῶν πρός τι· Τὸ μὲν γάρ τι αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ἀντίστροφον, οἷον ἐπιστάμα καὶ αἴσθασις. ἐπιστάμα μὲν γὰρ λέγεται, τῶ ἐπιστατῶ καὶ αἴσθασις, τῶ αἰσθατῶ· τὸ δὲ ἐπιστατὸν, οὐκέτι λέγεται τᾶς ἐπιστάμας, οὐδὲ αἰσθατὸν τᾶς αἰσθήσιος. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι τὸ μὲν ἐπιστατὸν καὶ αἰσθατὸν καὶ ἄνευ τᾶς αἰσθήσιος καὶ ἐπιστάμας δύναται ἦμεν. ἁ δὲ ἐπιστάμα καὶ αἴσθασις, οὐ δύναται ἦμεν ἄνευ τῶ ἐπιστατῶ καὶ ἄνευ τῶ αἰσθατῶ. ὁ δὲ αὐτὸς κατὰ τὸ εἶναι μᾶλλον πρὸς ἄλλαλα καὶ κατ' ἀλλάλων χαρακτηρίζει τὰ πρός τι λέγων· τῶ δὲ πρὸς ἕτερόν πως ἔχοντος ἴδιον, τό, τι συνυπάρχειν ἅμα ἀλλήλοις, καὶ ἀλλάλων δὲ αἴτια ἦμεν. διὰ γὰρ τὴν κατ' αἰτίαν καὶ τὴν κατ' οὐσίαν συνύπαρξιν, συνέπεται καὶ ἡ τοῦ λέγεσθαι. ὡς γάρ ἐστιν, οὕτω καὶ λέγεται, καὶ διότι ἐστὶ λέγεται, ἀλλ' οὐχ ὅτι λέγεται ἐστί. καὶ καθόσον μὲν ἐστι τοιοῦτον τὸ ἴδιον τοῦ γένους ἀποσώζει· καθόσον δὲ λέγεται μόνον, οὐχ ἕξει παραδέξαι τις τὴν κατὰ τὸ γένος αὐτοῦ διάκρισιν, ὥστε καὶ ἡ κατὰ τὸ λέγεσθαι ἀντιστροφή, τῆς κατὰ τὸ εἶναι συνυπάρξεως ἤρτηται. πῶς δὲ συνυπάρχει ἀλλήλοις καὶ ἅμα τῇ φύσει ἐστί, καίτοι δοκούντων τινῶν κατ' αἰτίαν προηγεῖσθαι, ὡς ἡ ἐνέργεια προηγεῖται τοῦ πάθους, καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, τότε μαθησόμεθα, ὅταν ἐπὶ Ἀριστοτέλει συνακολουθῶμεν, τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι λέγοντι.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξειεν ἀντιστρέφειν. ἕως τοῦ, φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα ῥηθήσεται. Z

47 Εἰπὼν πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι, ἐπειδή τινα δοκεῖ μὴ ἀντιστρέφειν, ὡς τὸ πτερὸν ὄρνιθος λεγόμενον, οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸν ὄρνιθα. οὐ γὰρ λέγομεν ὁ ὄρνις πτεροῦ ὄρνις, ἢ πτερῷ ὄρνις ἐστίν. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα πτερωτά, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. τῶν δὲ πτερωτῶν, τὰ μέν ἐστι σαρκόπτερα, τὰ δὲ κολεόπτερα, τὰ δὲ σχιζόπτερα, ὧν τὰ σχιζόπτερα μόνα ὄρνιθές εἰσι, βούλεται ἐν τούτοις, ἅμα μὲν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, τοῦ τινὰ δοκεῖν μὴ ἀντιστρέφειν, καίτοι πάντων ἀντιστρεφόντων· ἅμα δὲ τοὺς τρόπους παραδοῦναι τῆς ἀποδόσεως, ὧν, οἱ μὲν ὀρθῶς γινόμενοι, σώζουσι τὴν ἀντιστροφήν, οἱ δὲ μὴ ὀρθῶς, οὐκέτι. καὶ τὸ μὲν αἴτιον τοῦ ποτὲ δοκεῖν μὴ ἀντιστρέφειν, τὸ μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδίδοσθαι. τρόποι δὲ τῆς μὲν ὀρθῆς ἀποδόσεως, τὸ πρὸς ὃ λέγεται κατὰ φύσιν, πρὸς τοῦτο ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδοσιν, καὶ τὸ ἐξισάζειν. τὰ γὰρ τοιαῦτα, ἀκολουθεῖ τε ἀλλήλοις καὶ ἀντιστρέφει· τῆς δὲ οὐκ ὀρθῆς ἀποδόσεως τρόποι, ἐὰν μὴ πρὸς ὃ λέγεται κατὰ φύσιν, πρὸς τοῦτο ποιῆται τὴν ἀπόδοσιν, καὶ ὅταν ὑπερβάλλῃ ἢ ἐλλείπῃ,

ἀλλὰ

A ἐπισκοπεῖν, πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας τὰς ἐννοίας. αὗται γὰρ μᾶλλον κατὰ ποιότητα θεωροῦνται. δεῖ
δέ, οὐχ ὡς ποιὰ θεωρεῖν τὰ πρός τι, ἀλλ' ὡς αὐτός φησιν εἰς αὐτὴν τὴν τῆς φύσεως ἔννοιαν ἀποβλέ-
πειν, καὶ αὐτὴν τὴν σχέσιν καθόσον ἐστὶ σχέσις, κυρίως ἐξετάζειν. ἀξιοῖ δὲ ὁ διορισμὸς οὗτος, καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ὅταν τὰ κοινὰ ἢ ἴδια αὐτῶν θεωρῶμεν, καθαρὰ τὰ γένη κατανοεῖν, καὶ
μὴ συμμεμιγμένα πρὸς τὰ ἄλλα.

Πάντα δὲ τὰ πρός τι, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ἕως τοῦ, αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν.

Μετὰ τὰ κοινὰ πρὸς ἄλλα γένη παρακολουθήματα τῶν πρός τι, τὸ ἴδιον αὐτῶν νῦν ἀποδοῦναι προ- 43
τίθεται. ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι, ὅταν τὸ πρὸς ὃ λέγεται, καὶ αὐτὸ πρὸς αὐτὸ τὸ πρὸς
αὐτὸ λεγόμενον, λέγηται ἀντικατηγορούμενον αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων.
ὡς γὰρ ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέγεται, οὕτω καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης λέγεται. καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων ὡσαύτως ἐξετάζει ἡ ἀφ' ἑκατέρου πρὸς τὸ ἕτερον κατηγορία. διὸ καὶ ἀντιστροφὴ λέ-
γεται, ὅταν ὡς τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, οὕτω κἀκεῖνο πρὸς τοῦτο ἀντικατηγορῆται. ἐπειδὴ δὲ ὅτι ὡσαύ-
τως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ τὰ ἐκτεθέντα παραδείγματα πρὸς γενικὴν ἐποιεῖτο τὴν
ἀντιστροφὴν ὁμοίως τῇ ἐξ ἀρχῆς κατηγορίᾳ, οὐ πάντα δὲ οὕτως, ἀλλὰ καὶ πρὸς δοτικήν τινα ἀντι-
στρέφει, ὡς ὅταν λέγωμεν, ἡ ἐπιστήμη, ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη· καὶ ἐπιστητόν, οὐκέτι ἐπιστήμης, ἀλλ' ἐπι-
στήμῃ ἐπιστητόν, εἰκότως προσέθηκε πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν, διότι κατὰ μὲν τὰ πρά-
γματα, οὐδεμία γίνεται τῆς σχέσεως παραλλαγή. μένει γὰρ τὰ αὐτά, καθόσον ἔχει πως. κατὰ δὲ τὴν
λέξιν μόνην, ἡ ἐναλλαγὴ γίνεται, ἐνίοτε μέν, ὡσαύτως προϊεμένων ἡμῶν τὴν ἀντιστροφήν, ὡς ἐπὶ
B δούλου καὶ δεσπότου, καὶ πατρός, καὶ υἱοῦ. ἐνίοτε δὲ πρὸς ἄλλην πτῶσιν, ὡς ἐπὶ ἐπιστήμης εἴρηται
καὶ ἐπιστητοῦ, ἐνίοτε δὲ οὔτε ἐκφορὰν ἐπιδέχεται πρὸς ὃ λέγεται, ἀλλὰ δεῖται καὶ τῆς πρὸς
προσθέσεως. μέγα γὰρ πρὸς μικρόν, ἀλλ' οὐ μικροῦ λέγεται μέγα. Πολλαχῶς δὲ γινομένης τῆς 44
ἀντιστροφῆς, δεῖ τὴν ἰδιάζουσαν τῶν προκειμένων λαβεῖν. ἔστι γὰρ καὶ συλλογισμοῦ ἀντιστροφή, ὅταν
τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος, καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως τῆς αὐτῆς μενούσης, ἡ ἑτέρα
ἀντιστρέφηται πάντως. ἐὰν γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν ᾖ
δεδειγμένον ὅτι τὸ α κατὰ τοῦ γ, διὰ μέσου τοῦ β. τὸ δὲ α ληφθῇ μηδενὶ τῷ γ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν διὰ
ἀντιστροφῆς, ἢ τῆς εἰς τὸ ἐναντίον, ἢ τῆς εἰς τὸ ἀντικείμενον, καὶ ληφθῇ οὕτως ὡς μία πρότασις, μενού-
σης τῶν δύο προτάσεων τῆς ἑτέρας ὁποιασοῦν, ἡ λοιπὴ τὴν αὐτὴν ἀντιστροφὴν ἀντιστρέφεται, συμπε-
ράσματος γινομένου. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ β, καὶ τὸ β κατὰ παντὸς τοῦ γ, συνάγεται συμ-
πέρασμα, τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ γ. ἐὰν δὲ τοῦτο ἀντιστραφῇ, καὶ γένηται πρότασις λέγουσα, τὸ α
κατ' οὐδενὸς τοῦ γ, καὶ ληφθῇ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἡ μείζων πρότασις ἡ λέγουσα, τὸ α κατὰ παντὸς
τοῦ β, συνάγεται τὸ β κατ' οὐδενός, ἢ οὐ κατὰ παντὸς τοῦ γ ἐν δευτέρῳ σχήματι. ἐὰν δὲ ἡ ἐλάττων
μείνῃ πρότερον, συνάγεται ἐν τρίτῳ σχήματι μερικὸν πάντως, τὸ α οὐ κατὰ παντὸς τοῦ β. ἔστι δὲ καὶ
προτάσεως ἀντιστροφὴ κατὰ ἐναλλαγὴν τῶν ὅρων γινομένη μετὰ τοῦ συναληθεύειν καὶ συμψεύδεσθαι.
οὐδεὶς ἄνθρωπος λίθος, οὐδεὶς λίθος ἄνθρωπος. πᾶς ἄνθρωπος ζῷον, τὶ ζῷον ἄνθρωπος.
ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὰ πράγματα ἀντακολούθησις κατὰ τὸ συνυπάρχειν τὰ διαφέροντα, ὡς ἐπὶ σπου-
δαίου, τὸ θεοσεβές· καὶ ἀνάπαλιν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη παρὰ ταύτας, ἡ κατὰ τὸ πρός τι, ἥτις οὐκ ἀν-
τακολούθησιν μόνον ἔχει, ἀλλὰ μετὰ τῆς σχέσεως τῆς πρὸς ἄλληλα τῶν ἀντικατηγορουμένων. οὐ γὰρ
ταυτόν ἐστι τὸ τόδε τοῦδε, καὶ τόδε τοῦδε, καὶ τὸ μετὰ σχέσεως ἔχειν τοῦτο. ἄλλο γὰρ τὸ εἰπεῖν ὁ σπου-
Γ δαῖος θεοσεβής, καὶ ὁ θεοσεβὴς σπουδαῖος, καὶ ἄλλο δοῦλος δεσπότου δοῦλος, καὶ ὁ δεσπότης,
δούλου δεσπότης· τοῦτο μὲν γὰρ κατὰ σχέσιν, ἐκεῖνο δὲ κατὰ μέθεξιν. τῶν δὲ τῇ αὐτῇ πτώσει ἀντιστρεφόν-
των, τὰ μέν, ἐπὶ αὐτῷ πράγματι χρῆται ἐφ' ἑκατέρου, ὡς ἴσον καὶ ὅμοιον. τὸ γὰρ ἴσον, ἴσῳ ἴσον,
καὶ τὸ ὅμοιον, ὁμοίῳ ὅμοιον, τοῦ αὐτοῦ ὄντος τοῦ τι ἔχοντος τὴν σχέσιν, καὶ τοῦ πρὸς ὃ ἔχει. τὰ δὲ καθ'
ἑτερότητα παραλλάττει, ὡς δεσπότης, καὶ δοῦλος, καὶ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ, ὡς καὶ Ἀρχύτα δο-
» κεῖ· Ἐπιδέχεται γάρ φησι τὰν ἀντιστροφάν, ὁμοίαν μέν, ὡς τὸ ἴσον καὶ ἀδελφόν· ἀνομοίαν δέ, ὡς τὸ
» μεῖζον καὶ μεῖον. ἀπὸ δὲ τῶν ἁπλῶν, γένοιτο ἂν καὶ σύμμικτά τινα τῶν πρός τι κατὰ τὴν τῶν ἄλλων κα-
τηγοριῶν μέθεξιν ὡς οἱ ὁμήλικες, ἀπὸ τῆς τοῦ ποτὲ μεθέξεως· καὶ οἱ ἰσομάχοι, ἀπὸ τῆς τοῦ πάσχειν, καὶ
ὁμοταχεῖς, ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, ὅταν κατὰ τὴν φορὰν τῶν σωμάτων θεωρῆται τὸ τάχος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων ὁμοίως. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις μήποτε οὐκ ἴδιον τῶν πρός τι τὸ τῆς ἀντιστροφῆς. οὐ γὰρ μόνῳ αὐ- 45
τοῖς ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις πολλοῖς. καὶ γὰρ εἴ τι καλόν ἐστι, καὶ ἀγαθὸν ὑπάρχει· καὶ εἴ τι ἀγα-
θόν, καὶ καλόν. Ταύτης δὲ τῆς ἀπορίας ἀκούοντες, οἱ μὲν πρὸς τὸ παράδειγμα ἐνίστανται, ὡς Στωϊκοῖς
μᾶλλον, ἀλλ' οὐχὶ περιπατητικοῖς ἀρέσκον, οἳ τὸ μὲν καλόν, τὸ δι' αὐτὸ αἱρετὸν λέγουσι, τὸ δὲ ἀγαθόν, τὸ

ποσὸν, οὐκ ἐπιδέχεται, τὰ δὲ συμβεβηκότα τῷ ποσῷ, οὐ καθὸ ποσά, ἀλλὰ καθὸ ποιὰ μᾶλλον, κατὰ Δ
τοῦτο ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ἧττον; πάλιν δέ, οὐκέτι πάντα τὰ πρός τι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον
καὶ ἧττον· τὰ γὰρ ἐν ὑποκειμένοις συνιστάμενα μὴ ἔχουσιν, οὐδὲ αὐτὰ ἔχει. τὸ δὲ διπλάσιον καὶ τρι-
πλάσιον καὶ ὅλως τὰ ὡρισμένα ποσά, οὐκ ἐπιδέχεται. τὰ γὰρ ἤδη διωρισμένα, οὐκ ἐπιδέ-
χεται τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀοριστίαν. ἀλλ' ἐπὶ τὰς ἀντιλήψεις πάλιν τὰς παρακολουθού-
41 σας ῥηθείσας, καὶ τὰς τῶν ἀντιλήψεων διαλύσεις, τρεπτέον. Ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, πῶς ἡ ἀρετὴ
καὶ ἡ κακία τῶν πρός τι. τὸ γὰρ τινὸς εἶναι, διὰ τῆς τοῦ σπουδαίου καὶ τοῦ φαύλου μεθέξεως, ἀλλ' οὐ σχέσεως
διαχωριστικόν. καὶ δυνατὸν μὲν λέγειν ὅπερ ἤδη πρότερον εἴρηται, ὅτι κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ γένος ἀναφοράν, ἔχει
τὰ πρός τι ταῦτα. ἡ γὰρ ἕξις, οὐχ ὡς μεταξὺ μόνον θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ καθόσον ἔχει πρὸς
τὸ ἐχόμενον καὶ τὸ ἔχον, καθὸ καὶ πρός τι ἐστίν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν τῶν
πρός τι λέγειν, καθὸ τι ποιότητες οὖσαι καὶ μεσότητες οἷόν τινες, ἡ μέν, ὡς συμμετρία, ἡ δέ, ὡς ἀ-
συμμετρία. ἔχει γὰρ σχέσιν πρὸς τὰ ἄκρα τὸ μέσον, καὶ ἡ τε συμμετρία πρὸς τὰ σύμμετρα· καὶ ἡ ἀ-
συμμετρία, πρὸς τὰ ἀσύμμετρα, ὥστε καθόσον μὲν ποιότητες, ἐναντίαι εἰσί· καθόσον δὲ μεσότη-
τες, πρός τι, ὥστε οὐδὲ τοῦτο ἀφαιρεῖν χρή, πῶς ἄλλως οὔσης ἀντιθέσεως τῶν πρός τι, καὶ ἄλλως τῶν
ἐναντίων, οὐ συγχυθήσονται αἱ ἀντιθέσεις, εἴπερ ἔσται καὶ ἐν τοῖς πρός τι ἐναντία, οὐ καθὸ πρός τι
ἐστὶν ἐναντία, ἀλλ' ὡς αὐτός φησιν ἐν τοῖς πρός τι ἐστὶν ἐναντιότης. ἔχει γὰρ ἔνια τῶν ὑποκειμένων αὐ-
τοῖς ἐναντιότητα καθὸ ποιά, ἀλλ' οὐ καθὸ πρός τι. οὔτε γὰρ ἐναντία καθὸ ἐναντία πρός τι ἐστίν,
οὔτε τὰ πρός τι ἐναντία. καὶ ὅλως πρός τι μέν εἰσι, καθὸ ἕξις, ἕξις δὲ ἕξει οὐκ ἔστιν ἐναντία, ἀλ-
λὰ τὸ ἐναντίον ἔχουσι καθὸ τοιαίδε ἕξεις, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν καθὸ ποιότητες. ἐπισημαίνονται δέ,
ὅτι ἡ ἐπιστήμη, καὶ εἴδησις, καὶ γνῶσις, ἤτοι τῇ φωνῇ μόνῃ διαφέρουσιν, ἢ εἴπερ εἴδησιν μέν, τὴν τῶν
εἰδῶν θεωρητικὴν λέγομεν· γνῶσιν δέ, τὴν τῶν γενῶν· ἐπιστήμην δέ, τὴν ἐπαναβεβηκυῖαν ταύ- E
τας, ἔσται οὐ κατὰ τὴν φωνὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ πραγματική τις τούτων διαφορά. ἀλλ' οὐδεμία σχέ-
σις φαίνεται ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεσθαι. τὸ γὰρ πρὸς ἕτερον, ὁμοίως ἔχουσιν. ἢ οὐ καθὸ
σχέσις, ἢ πρός τι, ἀλλὰ καθὸ τοιάδε καὶ ποιά, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχονται; Ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς
ποιοῖς μόνοις αὐτοῖς φασι θεωρεῖται τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ποσοῖς, ὥσπερ ἐν
ἢ τῷ ἴσῳ τε καὶ ἀνίσῳ, καὶ μείζονι ἢ μικροτέρῳ. ἢ καὶ αὗται ποσώδεις εἰσὶ ποιότητες, καὶ κατὰ
τὴν ποιότητα γίνεται, ἐπίτασίς τε καὶ ἄνεσις. εἰ δέ τις τὸ διπλάσιον ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπι-
δέχεσθαι νομίζει, τῇ αὐξήσει καὶ μειώσει, τῶν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ ἀριθμῶν, ὥστε τὸ ἐν τοῖς διακοσί-
οις καὶ ἑκατόν, μᾶλλον διπλάσιον νομίζειν τοῦ ἐν τοῖς τέτρασι ἢ δύο, ἀγνοεῖ οὗτος, ὅτι καὶ ἐν πλεί-
οσι καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἀριθμοῖς, ὁ αὐτὸς θεωρεῖται λόγος, οὔτε ἐπίτασιν, οὔτε ἄνεσιν ἐπιδεχόμε-
42 νος. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ Ἀρχύτας τούτων τῶν παρακολουθημάτων τὸ μὲν τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι πα-
» ρῆκε, καίτοι καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τῆς ποιότητος μνημονεύσας αὐτοῦ· Καὶ γὰρ τᾷ ποιότατι
» φησὶ κοινά, συναρτητέον τό, τε ἐναντιότατα τινὰ ἐπιδέχεσθαι καὶ στέρησιν. τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧτ-
» τον, προσήκατο λέγων· ἢ τὸ ποτ' ἄλλο δέ πως ἔχον, ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. μᾶλλον μὲν
*ἡμῖν γάρ ἐστιν *ἢ μὲν μεῖζον τινὸς καὶ μεῖον. πάλιν τῷ αὐτῷ τούτῳ· πλὴν οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν †ἄλλως
†ποτ' ἄλλο πως ἐχόντων. οὐ γάρ ἐστι μᾶλλον πατέρα ἡμῖν, οὐδὲ ἧσσον· οὐδὲ μὰν ἀδελφόν, ἢ υἱόν. λέγω δὲ ταῦ-
» τα, ἐπιλογιζόμενος οὐκ ἐπὶ τὰς διαθέσιας ἀμφοτέρως τῶν ἠθέων πῶς ἐχόντι εὐνοίας ποτ'
» ἄλλως τοὶ συγγενέες, καὶ τοὶ ὁμάδελφοι, ἀλλ' ἐπ' αὐτὰν τὰν τᾶς φύσιος ἔννοιαν. Διατί δὴ παρῆ-
κε τὰ ἐναντία. ἢ ὅτι οὐ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τοῖς πρός τι, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός; διότι ἐν τοῖς ὑποκει-
μένοις, εὐλαβήθη οὖν, ἵνα μή τις εἰς ταυτὸ συγχέῃ τὰς μεσότητας, καὶ τὰ ὑποκείμενα αὐταῖς, καὶ
ἤτοι ἀναιρεῖ τὰς μεσότητας, μηδὲν ἄλλο παρὰ τὰ ὑποκείμενα ἀπολιπών, ἢ τὴν ἐκείνων σύνοδον ἀπο- Z
φαίνηται αὐτὰς ὑπάρχειν. καίτοι τὸ μέσον, οὔ τι γένος ἐστὶ κοινὸν καὶ συνδετικὸν τῶν ἄκρων, ἕτερον
ἐκείνων ὑπάρχον, ἐν οἷς ἡ ἐναντίωσις θεωρεῖται κατὰ τὸ ποιῶδες, ἀλλ' οὐ κατὰ σχέσιν αὐτῶν θεω-
ρουμένη. τὰ μὲν δὴ ἐναντία, διὰ τοῦτο παρῆκε· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον προσήκατο, ὡς οἰκεῖόν πως τῶν
πρός τι. ἐπεὶ γάρ ἐστι τινὰ καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ κατηγορίᾳ ἐκ τοῦ γένους τοῦ ἀπείρου ὑφεστηκότα, ἐν ᾧ
τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἢ σφόδρα ἢ ἠρέμα, καὶ τὰ τοιαῦτα πρόοδον ἀορίστως ἐπιγινόμενα, καὶ ἀνιέ-
μενα, καὶ εἰκότως, ὡς αὐτῷ τῷ πρός τι συμφυὲς τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑποτίθεται, αὐτίκα καὶ τὸ
μεῖζον καὶ ἧσσον, ἐφ' ὧν αὐτὸς τὰ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον παραδείγματα προβάλλεται, ἃ τῆς τοῦ
ἀπείρου φύσεως ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ ἄλλα εἴδη τοῦ πρός τι τῷ πέρατι ἐστὶ συγγενῆ, ὡρισμένην ἔχει τὴν
κατηγορίαν ἐκεῖνα, καὶ οὔτε ἄνεσιν, οὔτε ἐπίτασιν ἐπιδέξεται. τοιαῦτα δέ εἰσιν, ὅσα πρὸς οὐσίαν
ἔχει συγγενῶς, οἷον, πατήρ, ἀδελφός· διότι καὶ ἡ οὐσία ὥρισται, καὶ οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον
*ἴσον καὶ ἧττον. οὕτως δὲ οὐδὲ τὸ *ἧσσον, οὐδὲ τὸ διπλάσιον. ἐπειδὴ δέ τινες ἀφαιροῦνται πολλάκις ἐπὶ τὰς
κατὰ συμβεβηκὸς φαινομένας κοινότητας, τοῦτον οἶμαι προσέθηκεν, ὅτι οὐ χρὴ τὰς διαθέσεις αὐτῶν
ἐπισκοπεῖν,

A γματα, ὧν ἐστιν ἡ σχέσις· τῶν δὲ σχέσεων αἱ μὲν, συνυπάρχουσι τοῖς ὑποκειμένοις, ὅσαι συνυφίστανται αὐτοῖς, ὡς τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν, ἐν τοῖς τῶν ζώων μορίοις· αἱ δὲ, μενόντων τῶν ὑποκειμένων, ἀπολείπουσιν αὐτὰ, ὡς τὸ κατὰ τὴν στάσιν δεξιὸν, ὅταν ἀνεπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὴν τῆς σχέσεως μετουσίαν. καὶ ἔστιν αὗται συμβεβηκυῖαι μᾶλλον· αἱ δὲ, καὶ φθειρομένων διαμένουσιν, ὡς ἡ τῶν προτέρων ὑφεστηκότων, καὶ τοῦ ὑστέρου κατὰ χρόνον πρὸς τὸ πρότερον, διότι καθ' ἑαυτὰς ἔχουσιν ἀσωμάτοις λόγοις αἱ σχέσεις. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις, ἤδη δὲ τὰ ἑξῆς ἰτέον, καὶ τὰ ἴδια τῶν πρός τι πῶς ἀποδέδωκεν ὁ Ἀριστοτέλης ἤδη σκεπτέον.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι. ἕως τοῦ, οὐδὲ τῶν τοιούτων* οὐδέν. *οὐδενί.

Μετὰ τὸν ὁρισμὸν, ἤτοι τὴν ὑπογραφὴν τῶν πρός τι ἤδη τὰ παρακολουθοῦντα καὶ ταῦθα μεταβαίνειν καιρός ἐστι. 39 τούτων δὲ τὰ μέν ἐστι κοινὰ καὶ πρὸς ἄλλας κατηγορίας, τὰ δὲ ἴδια, καὶ πρότερον τὰ κοινὰ παραδίδωσιν, εἶθ' οὕτως τὰ ἴδια, διότι ἕκαστον τῶν ὄντων τοῖς τε κοινοῖς καὶ τοῖς ἰδίοις λόγοις κατ' οὐσίαν περιλαμβάνεται. πρῶτον δὲ, τὸ ἐναντίον ὑπάρχειν, τοῖς πρός τι φησὶ, ὅπερ ἐν μὲν τῇ οὐσίᾳ καὶ ἐν τῷ ποσῷ ἐλέγετο μὴ ὑπάρχειν· ἐν δὲ τῷ ποιῷ, καὶ ἄλλαις κατηγορίαις πλείστην ἔχειν ἐπικράτειαν δειχθήσεται· λέγει δὲ ὑπάρχειν ἐναντιότητα ἐν τοῖς πρός τι, οὐχ ὅτι τὸ πρός τι ἐναντίον ἐστὶν ἐκείνῳ πρὸς ὃ λέγεται. ἄλλη γὰρ ἀντίθεσις ἡ τῶν πρός τι, καὶ ἄλλη ἡ τῶν ἐναντίων, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιθέσεως λόγῳ μαθησόμεθα, ἀλλ' ὅτι τινὰ πρός τι ὄντα, καὶ ἐναντία ἐστὶν ἀλλήλοις, οὐ κατὰ τὸ πρός τι λόγον, ἀλλ' ὅτι πρός τι ἐστὶν αὐτοῖς, ὑπάρχει τὸ καὶ ἐναντίοις εἶναι· ἐναντία δέ φησι τῶν πρός τι ὄντα, ἀρετὴν, καὶ κακίαν, καὶ ἐπιστήμην, καὶ ἄγνοιαν, οὐχ ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία πρὸς ἄλλο τὸ εἶναι ἔχουσιν, οὔτε ἡ ἐπιστήμη καὶ ἄγνοια, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ γένος ἀναφορὰν, τουτέστι τὴν ἕξιν, καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι ἂν
B εἶεν· ἡ γὰρ ἕξις, τῶν πρός τι. πῶς οὖν προελθὼν φαίνεται αὖ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ τούτοις ἀντικείμενα, ποιότητας τιθείς; ἢ ὅτι τὸ αὐτὸ καθ' ἕτερον καὶ ἕτερον, ὑπ' ἄλλην καὶ ἄλλην γίνεται κατηγορίαν, καὶ ταῦτα μὲν ὡς μὲν ποιοὺς παρεχόμενα, ποιότητες ἔσονται, καθὸ δὲ πρὸς ἕτερον σχέσιν ἐμφαίνουσι, τῶν πρός τι. οὐ πᾶσι δέ φησι τοῖς πρός τι ὑπάρχει τὰ ἐναντία· οὐ γὰρ δὴ τῷ διπλασίῳ, οὔτε τῷ τριπλασίῳ, οὔτε τῶν πολλαπλασίων οὐδενὶ, ἅπερ πάντα, τῶν πρός τι ἐστί. διατί οὖν ἄρα καὶ ὑπάρχει καὶ οὐχ ὑπάρχει τοῖς πρός τι ἡ ἐναντιότης; ἢ ὅτι αὐτὴ μὲν ἄλλης κατηγορίας καθ' αὑτὰ, οὐδὲ ἤδη νοηθῆναι δύναται πρός τι, συνυφίσταται δὲ ἀεὶ ταῖς ἄλλαις; διατοῦτο οὖν ὅταν μὲν ἐπὶ τῆς κατηγορίας ληφθείη ἐχούσης ἐναντίωσιν, ἕξει καὶ αὐτὴ τὴν ἐναντίωσιν. ἐὰν δὲ ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ἐναντίωσιν θεωρῆται, οὐδὲ αὐτὰ ἕξει τὴν ἐναντίωσιν. ὅσα γὰρ ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ γένει τοῖς πρός τι ταῦτα καὶ αὐτοῖς τοῖς πρός τι συμβέβηκεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὥστε ὅταν μὲν ἐν ἕξει, ἢ ὅλως ποιότητι συνθεωρῆται, ἐπιδέχεται ἐναντίωσιν, διότι καὶ ἡ ποιότης. ὅταν δὲ διπλασίῳ, ἢ τριπλασίῳ, ἢ ὅλως ποσότητι, οὐκέτι, διότι οὐδὲ ἡ ποσότης ἐναντίωσιν ἐπιδέχεται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν οὐσίᾳ συνέπηται, ὡς ἐπὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ· οὐδὲ γὰρ ἡ οὐσία ἐπιδέχεται. καὶ δῆλον ὅτι καθόσον μὲν ἐπιδέχεται ἐναντίωσιν, τοῖς ἐπιδεχομένοις γένεσι κοινωνεῖ· καθόσον δὲ μὴ ἐπιδέχεται, τοῖς μὴ ἐπιδεχομένοις, κατ' ἄμφω δὲ, πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς γένεσιν, ὥστε οὐδὲ ἴδιόν ἐστι τῶν πρός τι τὸ ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐναντία. οὔτε γὰρ παντὶ, οὔτε μόνῳ ὑπάρχει ἐναντιότης.

Δοκεῖ δέ φησι καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι.

Τὸ μὲν δοκεῖ προσθεὶς, οὐχ ὡς μὴ ἐπιδεχομένου μὲν, δοκοῦντος δὲ ἐπιδέχεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀρχαίαν δό- 40
ξαν ἐξηγούμενος· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεται, κατὰ τὸ ὅμοιον. μᾶλλον γὰρ ὅμοιον, τὸ μᾶλλον
Γ τοῦ αὐτοῦ εἴδους μετέχον, καὶ ἧττον τὸ ἧττον· τὸ δὲ ὅμοιον, τῶν πρός τι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, σαφές. πῶς δὲ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, καὶ ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀνισαίτερον μᾶλλον καὶ ἧττον εἶπεν; εἰ γὰρ ἀνισαίτερόν ἐστιν ἄνισον, ἤδη προσειληφὸς τὸ μᾶλλον, πῶς ἀνισαίτερον μᾶλλον καὶ ἧττον εἶπεν; ἢ διὰ τὸ ἀσυνηθέστερον τῆς λέξεως, αὐτὸ τὸ μετὰ τοῦ μᾶλλον ἄνισον προήγαγε; πῶς οὖν καὶ τὸ ἧττον ἐπήγαγεν; ἢ ὅτι καὶ τὸ μᾶλλον ἀνισαίτερον καὶ ἧττον εἶναι; καὶ γὰρ μᾶλλον ὁμοιότερον καὶ ἧττον λέγομεν, ὅταν ὁμοιότερον ὄν τι ἄλλου τινὸς τοῦτο τὸ ὁμοιότερον ἐπιτείνηται, καὶ ἀνίηται. καὶ ἄλλως δὲ ὁ Ἰάμβλιχος ἐξηγεῖται· ὅτι τὴν ἐπ' ἄπειρον τοῦ ἀνίσου πρόοδον ἐνδεικνύμενος, ἀνισαίτερον αὐτὸ προσηγόρευσεν. οὐ γὰρ ἵσταταί ποτε, οὐδὲ μέγα ποτὲ γίνεται, ἀλλ' ἀεὶ μεῖζον· οὔτε μικρὸν, ἀλλ' ἀεὶ ἧττον κατὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον πρόσθεσίν τε καὶ ἀφαίρεσιν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι οὐκ εἶπεν ἰσαίτερον, ἀλλὰ ἀνισαίτερον. διότι οὐχ ὁμοίως, ἢ ὁ λόγος. τὸ γὰρ ἴσον ἐν ἐστὶν* οἷον ἐὰν ᾖ ἐν τῷ ἴσῳ, θεωρεῖται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὡς ἐν †οὐκ ὂν
τῷ ἀνίσῳ. καὶ ἔτι ἂν ζητήσεως ἄξιον, διατί ἐν μὲν τῷ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ, ὁμοίως τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον θεωρεῖται, ἐν δὲ τῷ ἴσῳ καὶ ἀνίσῳ οὐχ ὁμοίως; ἀλλὰ πῶς ἴδιον ὂν τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον, ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τοῦ ποσοῦ μὴ ἐπιδεχομένου; ἢ ὅτι τὸ μὲν ποσὸν, ἡ

37 λέγοιτο ἂν ὁ ἄνθρωπος, διότι συμβέβηκεν αὐτῷ διπλασίῳ εἶναι. Μετὰ δὲ τὰς κοινὰς ἀπορίας τε Δ καὶ λύσεις, μηδὲ τὰς κατὰ μέρος ἐπαχθείσας παραλίπωμεν. τὸ γὰρ ὅμοιόν φασιν, οὐδέν ἐστι παρὰ τὸ ἐν ἑκατέρῳ ποιόν, ὅπερ προϋπάρχει τῆς σχέσεως. ἡ δὲ σχέσις οὐδὲν ἂν εἴη, ἢ ἡμετέρα τις κρίσις παραβαλλόντων τὰ ἀφ' ἑαυτῶν ὄντα, καὶ λεγόντων τόδε καὶ τόδε, τὸ αὐτὸ μέγεθος ἔχειν ἢ τὴν αὐτὴν ποιότητα. ἢ ἡ κάθισις δέ φασιν ἢ ἡ στάσις, τί ἂν εἴη παρὰ τὸ καθήμενον καὶ ἑστώς; πρὸς δὲ τὰ τοιαῦτα πάντα, κοινῶς ὑπαντᾶν χρή, ὡς εἰ μὲν ψεύδεται ἡ κρίσις, καὶ διάκενός ἐστιν ἡ τούτων ἔννοια, οὐδὲ ἂν εἴη ἡ σχέσις. εἰ δὲ ἀληθεύει, καὶ τί τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἴσον ἐννοοῦμεν, καὶ τὴν θέσιν; πιστεύειν δεῖ καὶ ταῖς νοήσεσιν ἡμῶν, ὡς τὰ ὄντα ἀπαγγελλούσαις, καὶ τίθεσθαι τῶν ὄντων τὴν σχέσιν, ἢ τὸ πρός τι ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει. τὸ γὰρ ποιὸν καὶ ποσόν, καθ' αὑτὰ μέν ἐστι τοιαῦτα. ὅμοια δὲ καὶ ἴσα οὐ λέγεται πρὸ τοῦ τῶν καθ' αὑτὰ σχέσεων μεταλαχεῖν. ἄλλο γὰρ τὸ ἴσον παρὰ τὸ ποσόν, καὶ ἄλλο τὸ ὅμοιον παρὰ τὸ ποιόν, τὸ αὐτὸ ἐπὶ διαφερόντων ἴσως ἢ ὁμοίως λεγόμενον, ἔχον καὶ αὐτὸ ὑπόστασιν οὐκ ἐπιγεννηματικήν, ἀλλὰ προηγουμένην μετὰ τῶν προηγουμένων γενῶν, κατὰ ταύτην καὶ τούτων εἰδοποιουμένων. κατὰ μὲν τὸ ἴσον τῶν ποσῶν, εἰς συμμετρίαν ἀναγομένων, κατὰ δὲ τὸ ὅμοιον, συμπεραινομένων τῶν ποιῶν. περὶ δὲ τὸ ταὐτὸν τῶν ὄντων ἀφοριζομένων, οὐ κατὰ τὰς ἐπισυνισταμένας σχέσεις, ἀλλὰ κατὰ τὰς προηγουμένας τῶν ὄντων, ἢ συνυφισταμένας μετ' αὐτῶν. ἐφ' ὧν δὲ λέγομεν ὅτι οὗτος πεποίηκε τόδε, καὶ οὗτος κρατεῖ τούτου, οὐ ψιλὰ τὰ πράγματα παραλαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ ἔργον τι ἐν μέσῳ θεωροῦμεν, ὃ συνάπτει τὸ ποιοῦν πρὸς τὸ ποιούμενον, καὶ τὸ κρατοῦν πρὸς τὸ κρατούμενον. ἔοικε γὰρ εἶναι τῶν ποιητικῶν πρὸς τὰ ἀποτελέσματα κοινὴ ἐπιπλοκή. ὁ δὲ τὴν στάσιν καὶ τὴν κάθισιν μὴ προσποιούμενος, ἔοικε Στωικῇ τινι συνηθείᾳ ξυνέπεσθαι, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ ὑποκείμενον εἶναι νομίζων, τὰς δὲ περὶ αὐτὸ διαφορὰς ἀνυποστάτους ἡγούμενος, καὶ πῶς ἔχοντα αὐτὰ ἀποκαλῶν, ὡς ἐν τοῖς ὑποκειμένοις E ἔχοντα αὐτὸ τόδε τὸ πῶς ἔχειν. εἰ γάρ ἐστι στάσις ἐν γένει τῶν ὄντων, ἔστι δὲ ἡ ἑτέρου ἐν ἑτέρῳ ἰδιότης ἔχοντα ἰδίας ὑποστάσεις, ἔσται καὶ ἡ στάσις ἑτέρα τοῦ ἑστηκότος, καὶ ἡ κάθισις ἑτέρα τοῦ καθημένου, καὶ πρότερα τὰ μετεχόμενα τῶν μετεχόντων, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν ἐν ἄλλοις. Ἀλλ' ἡ ἕξις φασίν, ἡ μὲν κατὰ τὸ ἐχόμενον λεγομένη, ὡς ἡ ὁπλιτῶν ἕξις φησὶ Πλάτων, ποιὸν ἂν εἴη· ἡ δὲ κατὰ τὸ ἔχειν, ἔχειν ἂν μᾶλλον σημαίνοι. Ἀλλ' οὐ δεῖ οὕτως ἀποδιαλαμβάνοντας τὸ ἐχόμενον καὶ ἔχον ἐπινοεῖν τὰ πρός τι, ἀλλὰ τὸ μέσον τοῦ τε ἔχοντος καὶ ἐχομένου, τὸ κατὰ τὴν συναφὴν τὴν πρὸς ἄλληλα θεωρούμενον. καὶ ἐπὶ τῆς διαθέσεως δέ, τὸ κοινὸν τοῦ τε διακειμένου καὶ ὑφ' οὗπερ διάκειται θεωρεῖν χρὴ κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα αὐτὸ σχέσιν ὑφεστός. ἀλλ' ὁ δεξιός φησι πρὸς ἀριστερόν, καὶ ὁ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν, ἐν τῷ κινεῖσθαι μᾶλλον ἂν λέγοιντο, ἐπεὶ ὁ μέν, ὡδί, ὁ δέ, ὡδί. ἡμεῖς δὲ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν ἐννοήσαμεν, καὶ τὸ πρότερον δὲ καὶ ὕστερον ἡμεῖς ὡσαύτως προστεθείκαμεν. πάλιν δὲ ἐκεῖνο ῥητέον, ὡς εἰ μὲν ἀληθευόμεθα κατά τινος ταῦτα λέγοντες καὶ ἐννοοῦντες, ἔστι τι ἡ σχέσις· εἰ δὲ μή, οὐδέν. εἰ δὲ καὶ μηδὲ λεγόντων ἡμῶν, μηδὲ νοούντων ἔχει ταῦτα τινὰ φύσιν ἀφωρισμένην, ἐναργῶς ἄτοπον τὸ τῇ ἡμετέρᾳ θέσει παραμετρεῖν αὐτά. ταῦτα μὲν

38 οὖν καὶ πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἀπορίας εἰρήσθω. Αἰτιᾶται δὲ ὁ Εὔδωρος, διατί ἀντιδιῃρημένου τοῦ καθ' αὑτὸ τῷ πρός τι, περὶ μὲν τοῦ πρός τι, διείλεκται ὁ Ἀριστοτέλης, περὶ δὲ τοῦ καθ' αὑτὸ οὐκέτι. Καὶ ῥητέον ὅτι ἐν τῷ καθ' αὑτό, ἐννέα κατηγορίαι θεωροῦνται. τὸ οὖν καθ' αὑτὸ λαβὼν κατὰ τὰς ἐννέα κατηγορίας, τὴν τοῦ πρός τι προστίθησιν, ὡς παραφυομένην ταῖς ἐννέα. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἐννέα θεωρεῖται. ἐπὶ μὲν τῆς οὐσίας, ἀναμφιβόλως ὡς ἐρεῖ, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἐναργῶς, ὡς ἐπὶ μὲν τοῦ ποιοῦ ἡ ἕξις, ἐπὶ δὲ τοῦ ποσοῦ, διπλάσιον. ἐπὶ δὲ τοῦ ποῦ, ἐπέκεινα ἐπὶ τάδε. ἐπὶ δὲ τοῦ ποτέ, πρεσβύτερον, νεώτερον. ἐπὶ δὲ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, καῦσις, τμῆσις, ἐφ' Z ὧν καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ πεῖσις ὁμώνυμοι· ἐπὶ δὲ τοῦ κεῖσθαι, ἐπίκειται, ὑπόκειται. ἐπὶ δὲ τοῦ ἔχειν, ἀφ' ὧν τὸ ἔχειν παρωνύμως λέγεται, ὡς ὑπόδεσις· καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας δέ, πατήρ, υἱός. διὰ ταῦτα δέ, ὡς παραφυομένην ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, τὴν τοῦ πρός τι ἐπεισοδιώδη νομίζουσι, καίτοι προηγουμένην οὖσαν, καὶ κατὰ διαφορὰν οἰκείαν θεωρουμένην. αὕτη γὰρ κοινότης ἐστὶ διὰ πάντων διήκουσα, τῶν τε ἐναντίων, καὶ τῶν ὁπωσοῦν διαφερόντων, καὶ τῶν ὅλων γενῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὰ τεταγμένων, ἥ τις, εἰ μὴ παρῆν, διέσπαστο ἂν πάντα ἀπὸ πάντων, καὶ ἡ μέν τις ἐστὶ σχέσις ἐν εἴδει καὶ λόγῳ ὑφεστῶσα. ἡ δὲ μετασχέσις αὐτῆς ἐν τοῖς μετειληφόσιν, οὐκ ἀπὸ γενέσεως ἢ κινήσεως, ἢ ἄλλον τρόπον ἐπεισοδιώδη τὴν εἰς τὸ εἶναι πάροδον ἔχουσα. οὔτε γὰρ ἀπόστασις, οὔτε παράθεσις, οὔτε ἐπισυναγωγή, ἢ διάκρισις, ἢ προσθήκη, ἢ ἀφαίρεσις, ἢ θέσις μορίων, ἢ ὅλως τι τῶν τοιούτων τὴν σχέσιν ὑφίστησι, ἐπεὶ καὶ τὰ αὐτὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ σχέσεων δεκτικά, καὶ τὰ ἐναντία τῶν αὐτῶν. μόνως ἄρα κυρίως αἴτιόν ἐστι τῆς σχέσεως, τὸ μεταλαχεῖν τοῦ τῆς σχέσεως εἴδους, καὶ τὸ πρός τι κατὰ τὴν σχέσιν μόνην ἀνιχνευέσθω, μὴ συλλαμβανόντων ἡμῶν τὰ πρά-

γματα,

A ζόμενον, ἀλλὰ πῶς διαιρήσομεν αὐτὸ χαλεπὸν διαγνῶναι. πῶς γοῦν τὰ μὲν τῶν πρός τι οὐδὲν πλέον ἐν-
δείκνυται τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς, ὡς τὰ ὅμοια καὶ ἴσα, τὰ δὲ, ἐνεργητικὰ μὲν, διαφόρως δὲ ταῖς ἐνεργεί-
αις ὑφιστάμενα; τὸ μὲν γοῦν γλυκὺ, τῷ οὕτως ἐνεργεῖν εἰς αἴσθησιν· τὸ δὲ τμητικὸν, τῷ εἰς σῶμα· πατὴρ δὲ
καὶ υἱὸς εἰς ἀλλήλους, τῷ, τὸν μὲν τὴν ἀρχὴν ἐνδοῦναι· τὸν δὲ ἀποτέλεσμα εἶναι τοῦ ἑτέρου, ὥστε
τὸ ὑποστὰν τοὔνομα μόνοις τοῖς πατρὶ παρέχειν, τὸν δὲ, τὴν ὑπόστασιν. πῶς δ' αὖ εἰ ταῦτα
τοῦ αὐτοῦ γένους προσεχῆ εἴδη, ὑπάλληλα ὄντα; ἔτι δὲ, πότερον τὸ διπλάσιον ἑαυτοῦ συνήγα-
γε τὸ ἥμισυ, ἢ τὸ ἥμισυ τὸ διπλάσιον, ἢ ἅμα συνυπάρχουσιν; ἢ αἱ μὲν, οὕτως· αἱ δὲ, οὕτως ἀπο-
γεννῶνται; καὶ πότερον ἤδη γίνονται αἱ σχέσεις, ἢ οὐκ ἤδη γίνονται; Τούτων δὴ ἀπορουμένων περὶ 33
μὲν τῆς ὑποστάσεως, ῥητέον, ὅτι ὥσπερ αἱ ποιότητες κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν χωρὶς τῶν σωμάτων νοούμε-
ναι ἀσώματοί εἰσιν· οὕτως καὶ αἱ σχέσεις κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν χωρὶς τῶν συνθέτων νοούμεναι, ἀσώματοί
εἰσι. λόγος γάρ ἐστι καθ' ἑαυτὸν ἡ σχέσις· ἰδιότητα δὲ ὁ λόγος οὗτος ἔχει, τὴν οὐσιώδη τῆς οἰκείας διαφο-
ρᾶς πρὸς ἕτερον ἀπόνευσιν. τὴν δὲ διαφορὰν ληπτέον, οὐ καθόσον τὸ πρός τι τῶν ποιῶν καὶ τῶν οὐσιῶν
διενήνοχε μόνον, ἀλλὰ καθόσον πάντων τῶν ὁπωσοῦν ὄντων. κατὰ γὰρ τὸ τῆς διαφορᾶς σχετικὸν λόγον
τὸ εἶδος ἀφορίζεται τῶν πρός τι. εἰ μὲν δὴ καθ' αὑτὰ ἔχει οἰκείαν διαφορὰν, προσέοικε τοῖς ἄλλοις
γένεσιν· εἰ δὲ πρὸς ἕτερα ἀπονεύει, καὶ οὐκ ἐν αὐτοῖς ἵσταται, τῇ ἰδιότητι ταύτῃ διενήνοχε τῶν ἄλ-
λων. δεῖ δὲ οὐ τὸ ἀπονεῦον, ἀλλ' αὐτὴν τὴν πρὸς ἕτερον ἀπόνευσιν τὴν σχέσιν λαβεῖν, ἢ ἐν ἑτέροις
οὖσαν καὶ πρὸς ἑτέρους, ἢ ἐν ἑαυτοῖς ὡς πρὸς ἑτέρους. περὶ μὲν οὖν τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν, ταῦτα
ῥητέον. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἑτέροις ἐστὶ καὶ πρὸς ἕτερα ἡ σχέσις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ γένεσις τῶν πρός τι, 34
καὶ ἡ φθορὰ ἐκείνων ἔχεται πρὸς ἅ πως ἔχει, καὶ κἂν μηδὲν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ πάσχῃ, ἐκείνων μετα-
βαλλόντων μεταβάλλει. οὕτως οὖν μεταβάλλει τὰ πρός τι ὡς πέφυκε. τοῦ οὖν ἐκ δεξιᾶς καὶ τοῦ
B πατρὸς καὶ υἱοῦ ληψόμεθα τὴν μεταβολὴν, καθόσον εἰσὶ τοιοῦτοι. τοῦ μὲν γὰρ πατρός ἐστιν ἡ μετα-
βολὴ, ἡ τοῦ υἱοῦ ἀλλοίωσις, καὶ τοῦ ἐκ δεξιᾶς ὡσαύτως. καὶ ἤδη πάντων δὲ τῶν πρός τι, ὁ αὐτὸς ἐξαρ-
κεῖ λόγος. εἴπερ γὰρ ἡ φύσις αὐτῶν ἐν ἑτέρῳ τί ἐστι, καὶ πρὸς ἕτερον ἐκείνου τοῦ ἑτέρου μεταβαλ-
λομένου, καὶ αὐτὰ συμμεταβάλλει. ταράττει δὲ τοὺς πολλοὺς, τὸ μὴ περὶ αὐτὰ τὴν μεταβολὴν
ὁρᾶν. τοῦτο δὲ οὐκ ἄξιον ἀπαιτεῖν· οὐ γὰρ ᾗ καθ' ἑαυτά ἐστιν, ἀλλ' ᾗ πρός τι, δεῖ θεωρεῖν περὶ αὐτὰ τὴν
μεταβολήν. εἰ γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶ διὰ τὸ πρὸς ἕτερον εἶναι, τί θαυμαστὸν εἰ ἡ ἐκείνου τοῦ ἑτέρου μεταβολὴ
καὶ ἀλλοίωσις, αὐτοῦ γίνεται μεταβολὴ τοῦ πρός τί πως ἔχοντος; οὔτι ᾗ ποιὸς, οὐδὲ ᾗ ποσὸς, ἀλλ' ᾗ πρός
τι, θεωρητέον αὐτοῦ τὴν μεταβολὴν, ὥστε καὶ γίνεται καὶ φθείρεται μετὰ ἀλλοιώσεως καὶ μεταβολῆς, ἀλ-
λὰ τῆς αὐτῶν προσηκούσης. καὶ οὐ καλῶς οἱ Στωϊκοὶ νομίζουσι πάσης τῆς κατὰ διαφορὰν ἰδιότητος
ἀπηλλάχθαι τὰ πρός τί πως ἔχοντα, διότι πέφυκε συμβαίνειν καὶ ἀποσυμβαίνειν μηδεμιᾶς με-
ταβολῆς περὶ αὐτὰ γενομένης. ψεῦδος γὰρ τοῦτο λέγεται, ἐπεὶ καὶ τῶν πρός τι γίνεται μεταβο-
λὴ, ὡς πέφυκε ταῦτα μεταβάλλειν. ἔτι δὲ ἐν τοῖς ποιοῖς, ἢ τοῖς ἄλλοις γένεσιν ὑφίσταται, καὶ
ἰδίαν ἔχει ὑπόστασιν ἐν ἐκείνοις· ἔτι καὶ χωριζόμενον, ὡς ὁ λόγος ἐστὶν, ἔτι μᾶλλον ὑφίσταται. κατ'
ἀμφότερα οὖν ἔχει τὴν ὑπόστασιν τὰ πρός τι τοιαύτην, ὁποίαν εἰρήκαμεν ἐκ διαφορᾶς τε ὁμοῦ
καὶ σχέσεως συνισταμένην. ὅτι μὲν οὖν ὑφίσταται τὰ πρός τι, καὶ ἥν τινα ἔχει φύσιν, διὰ τούτων
εἰρήσθω. Περὶ δὲ τοῦ τι κοινὸν ἤδη πάντων τῶν πρός τι τοσαύτην ἐχόντων διαφορὰν, τινὲς λύουσι λέ- 35
γοντες, ὅτι εἰς μίαν ὁμοιότητα λέξεως ἀνάγεται καὶ σημασίας ἰδιότητα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἐπ'
αὐτοῖς λέγεται κατὰ τὰς ὁπωσοῦν ἐνθεωρουμένας κοινότητας τῶν σημασιῶν, ὡς τὸ ἑτέρου
λέγεσθαι, ἢ ὁπωσοῦν πρὸς ἕτερον λέγεσθαι, ἔτι τοῦ ἑτέρου εἶναι, ἢ ἄλλο πρὸς αὐτό πως ἔχειν.
καὶ γὰρ τὰ καθ' ὁμοιότητα σημασίας, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀνάγεται κοινότητα, κἂν μὴ τὴν αὐτὴν
Γ ἔχῃ φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰ παρονομαζόμενα, ἔστιν ὅτε ἐν τῷ αὐτῷ γένει τιθέ-
μεθα, ἐπειδὴ περὶ τὸ αὐτό εἰσι ταῖς καταφάσεσι, καὶ ὃ σημαίνει ἡ κατάφασις ἐν τῷ εἶναι, τοῦτο ἡ ἀπόφα-
σις ἐν τῷ μὴ εἶναι. τοῦτο δὲ ὑπόστασις μὲν οὐδαμῶς, ὁμοιότητι δὲ σημασίας εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν
ἀνάγεται. τὴν δὲ τοιαύτην λύσιν ἀποδοκιμάζουσιν, ὡς ἐνδιδοῦσαν τῇ ἀπορίᾳ κατὰ λέξεως ὁμοιό-
τητα, καὶ αὐτῇ λεγούσῃ ὑφ' ἕν τι κοινὸν ἀνάγεσθαι· δεῖ δὲ καὶ γένος τι εἶναι τῶν πρός τι, ἀφ' οὗ αἱ
τῶν κατ' εἴδη θεωρουμένων πρός τί πως ἐχόντων ἀπομερίζονται παραλλαγαί. οὐ γοῦν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς
ἕν, ἀλλ' εἰ ὁ λόγος τῆς σχέσεως ὁ αὐτὸς ἐν πᾶσι νοεῖται, καθ' ὃν τὸ κοινὸν γένος ὥσπερ καὶ ἤδη τῶν ἄλ-
λων κατηγοριῶν ἀφορίζεται. Δεῖ δὲ διαιρεῖσθαι, τό, τι καθ' αὑτὸ πρός τι, καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, ἵ- 36
να μὴ πλανώμεθα πολλάκις εἰς ἄλλο γένος ἀπ' ἄλλου παραγόμενοι. διότι γὰρ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς
ἀεὶ περί τι προηγούμενον παρακολουθεῖ, διὰ τοῦτο ἐκεῖνο ἔχει τὸ κῦρος, ὅπερ προηγεῖται· τὸ δὲ
συμβεβηκὸς, ἄλλως ἐπακολουθήσει, καὶ οὐκέτι αὖ εἰ τοιοῦτον, ὁποῖον εἶναι καταφαίνεται. καθ'
αὑτὰ μὲν δὴ λεγέσθω πρός τι, οἷον τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον. προηγουμένην γὰρ ἔχει ταῦτα τὴν σχέ-
σιν, καὶ κατὰ ταύτην ὑφέστηκεν, ἀλλ' οὐ δι' ἄλλο τι ἐν σχέσει θεωρεῖται. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ πρός τι

ὁμοούσια.

μένων τῶν διαφερόντων, τὴν πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν συνέχει κατ᾽ αὐτὴν τὴν τῆς σχέσεως ἰδιότητα. A
καὶ τὸ ἐν τοῖς διαφέρουσι καὶ ἀντιδιαιρουμένοις ἓν ὂν τὸ αὐτὸ πανταχοῦ πάρεστι, χωριστὸν ἔσται καὶ κρεῖτ-
τον τῶν ἐναντίων, ὥστε οὐ, κἂν ὑφ᾽ ἑνὸς αὐτῶν κατέχοιτο, οὐδὲ ἐμποδίζοιτο καὶ ὑπὸ ἑτέρου τι εἶναι. εἰ
δὲ ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅσαι ἂν ὦσι καὶ ὁποῖαι διαφοραὶ τῶν πρός τι, πᾶσαι ὑπὸ μίαν τὴν χωρι-
στὴν ταχθήσονται κατηγορίαν, μηδαμῶς ἐκείνης ὑπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν μετεχόντων αὐτῆς ἐξισταμέ-
29 νης ἀφ᾽ ἑαυτῆς. Ἕτερον δ᾽ ἀποροῦσι, πότερον ὑπόστασίς ἐστιν ἡ σχέσις αὕτη, ἢ ὄνομα μόνον συμφερό-
μενον. ἀνάγκη τοίνυν, ἢ μηδεμίαν σχέσιν τῶν ὄντων εἶναι, ἢ τινὰς μὲν ὑφεστάναι, τινὰς δὲ ἀνυποστάτους ὑ-
πάρχειν. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐ πᾶσαν σχέσιν ἀναιρετέον, δῆλον ἐκ τοῦ δεῖν ὡς τὴν οὐσίαν καὶ ποσότητα καὶ ποιό-
τητα καὶ τῶν ἄλλων γενῶν ἕκαστον, οὕτως καὶ τὴν σχέσιν ἐν τοῖς οὖσι τιθέναι, πολλὴν χρείαν καὶ αὐτὴν παρε-
χομένην. οὔτε γὰρ τὰ γένη, οὔτε τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν ὄντα κοινωνίαν ἕξει τινὰ πρὸς ἄλληλα, εἰ μή τις σχέσεως
ἢ λόγος ἐν τοῖς οὖσιν. ἄλογον δὲ τὴν κοινωνίαν ἀναιρεῖν τῶν διαφερόντων πρὸς ἄλληλα· ἄτοπον δὲ καὶ τὴν
ἁρμονίαν ἀναιρεῖν, οὐ τὴν ἐν τοῖς φθόγγοις μόνην, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν ταῖς
οὐσίαις καὶ δυνάμεσι πάσαις καὶ ἐνεργείαις, ἥ τις ἐγγινομένη τοῖς οὖσι, συνάγει εἰς ταὐτὸ, καὶ σχέ-
σιν ἔχειν πρὸς ἄλληλα ἀπειργάσατο. ἀναιρεθήσεται δὲ καὶ τὸ σύμμετρον καὶ ἴσον, καὶ ἐπιστητὸν, καὶ ἐπι-
*σχέσεις στήμη, εἰ δὲ καὶ γεωμετρία καὶ μουσικὴ περὶ *σχέσεως ἔχουσιν, ἀνυπόστατοι δὲ αὗται, καταγέλαστοι ἂν
εἶεν ἐκεῖναι περὶ τὰ ἀνυπόστατα καταγινόμεναι. πῶς δὲ καὶ ἐφετὸν πᾶσιν ὁ θεὸς λέγεται, εἰ μηδεμία
σχέσις ἐστὶ πρὸς τὸ ἐφετὸν τοῦ ἐφιεμένου; ἔτι δὲ τῶν μὲν ὄντων προτέρων ἐν τοῖς οὖσι, τῶν δὲ δευτέ-
ρων, εἰ μηδεμία σχέσις ἐστὶν, ἀναιρεθήσεται καὶ ἡ τῶν προτέρων πρὸς τὰ δεύτερα σχέσις, καὶ ἡ τῶν δευτέ-
ρων πρὸς τὰ πρότερα· ταύτης δὲ ἀνῃρημένης, οὐδεμία αὐτοῖς ἔτι κοινωνία καταλείπεται. οὔτε γὰρ
ἑνώσεις αὐτοῖς πρὸς ἄλληλα δυνατὸν ὑπάρχειν. οὐ γάρ ἐστιν ὁμοούσια ἀλλήλοις, σῶμα καὶ ψυ-
χὴ, καὶ νοῦς, καὶ θεὸς, οὔτε συμφυῆ. οὔτε γάρ ἐστιν ὁμοφυῆ, ἀλλὰ κατὰ σχέσιν μόνην, ἀνάγκη τὴν τού- B
των διαφερόντων κοινωνίαν ὑφίστασθαι. εἰ οὖν ταῦτα ἄτοπα, πολύ γε ἐστὶ τὸ τῆς σχέσεως γένος, οὐκ ἐν
τοῖς αἰσθητοῖς μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς, καὶ ἐν τοῖς μετὰ τὰ νοητὰ ἀσωμάτοις. τοιγαροῦν καὶ χρῶν-
ται πάντες αὐτῷ, καὶ ἀδύνατον ὁτιοῦν χωρὶς σχέσεως διαλεχθῆναι. ἀναιροῦσι δὲ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως αὐτὸ,
καὶ δυσχεραίνουσιν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον, ὧν οὐδὲν χωρὶς φθέγγε-
σθαι δυνάμεθα, ἀπὸ τοῦ πρός τι σχέσεώς ἐστιν ἴδια, καὶ ὅτι ἡ τῶν συνθέτων σύστασις κατὰ σύνοδον τῶν δια-
φερόντων γινομένη, κατὰ σχέσιν ὑφέστηκεν. Ἀλλ᾽ ἔτι φασὶ περὶ τὸ αὐτὸ τἀναντία, ἐὰν ἐν ὑποστάσει τὰ
πρός τι λέγωμεν. ὅταν γὰρ τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλο μεῖζον ᾖ καὶ ἔλαττον, ἔσται τὸ αὐτὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον. τοῦτο
δὲ οὐδὲν ἄτοπον, εἰ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο. ἐναντία γὰρ πρὸς τὸ αὐτὸ ἂν εἴη, εἰ τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ καὶ ἴσον καὶ ἄνισον
εἴη. Ἀλλὰ δυνατὸν φασὶν ἂν γίνεσθαι τοῦ αὐτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον προσθήκῃ καὶ ἀφαιρέσει. ἢ οὐδὲ
τοῦτο ἄτοπον· οὐ γὰρ μένοντος τοῦ μείζονος ἤδη γίνεται τὸ ἔλαττον, ὥστε οὐχ ἅμα τὰ ἐναντία, καὶ ὅτι μὲν
οὐ πᾶσαν σχέσιν ἀναιρετέον, δῆλον. εἰ δὲ ἀπολείπομεν τὴν ὁποιανοῦν σχέσιν, καὶ τὴν τοῦ πρός τι κατηγ-
30 ορίαν παραδεξόμεθα ὡς ἐν ὑποστάσει οὖσαν, ὑφ᾽ ἣν πᾶσα σχέσις ὑπάγεται. Ἀλλὰ διατί φασὶν
Ἀριστοτέλης, ἔν τε τοῖς εὐδημίοις ἠθικοῖς, καὶ ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ τὰς κατηγορίας ἐκλεγόμενος,
οὐ μνημονεύει τῶν πρός τι, εἴπερ καὶ τοῦτο τὸ γένος ὁμοίως ὑφεστάναι τοῖς ἄλλοις νομίζομεν; ἢ ὅτι
περὶ ὅπου μὴ προηγουμένως *περὶ τῶν γενῶν πάντων ἦν ὁ λόγος, οὐκ ἀκριβολογεῖται περὶ πάντα,
ἀλλ᾽ ἐκείνοις χρῆται μάλιστα, ὧν δεῖται πρὸς τὰ προκείμενα; ἴσως δὲ, καὶ ὅτι τὰ πρός τι ἐν τοῖς ἄλ-
31 λοις γένεσιν ὑφέστηκε, διὰ τοῦτο σὺν αὐτοῖς θεωρεῖται, κἂν μὴ προηγουμένης τύχῃ μνήμης. Ἔτι
δὲ καὶ οὕτως περὶ τῆς κοινῆς κατὰ τὴν σχέσιν ὑποστάσεως ἀποροῦσιν· οὐκ, εἰ ἤδη νοεῖται φασὶ τὰ κατὰ
σχέσιν, ἤδη καὶ ἐστὶν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀνυποστάτων κοινὴ σημασία γίνεται, ἤδη καὶ ὑφέστηκε. τοῦτο μὲν δῆ-
λον δὲ τοῦτο, καὶ ἐφ᾽ ὧν ἀναφορά τις μόνη διαμένει, ἤδη τὸ ποτὲ γενητός, καὶ οὕτως ἤδη νοεῖται ἡ Z
σχέσις ὡς τεθνηκότος, καίτοι μὴ ὄντος, τοῦ παιδός. ἀπὸ γὰρ τῆς μνήμης τῶν ἰδόντων τὸν τεθνηκότα
ἢ ἀκουσάντων περὶ αὐτοῦ, οὕτως λέγεται. τοῦ τοίνυν ὄντος πρὸς μὴ ὄν, οὐ δύναται εἶναι ὑπόστασις σχέσεως,
κἂν δοκῇ, οὐδὲ ἤδη τῶν ὄντων ἀρκεῖ πρὸς ὑπόστασιν ἡ ματαία δόκησις. τινῶν δὲ ἄχρι μέν τινος δια-
μένει ἡ σχέσις, εἶτα παύεται, ὡς ἤδη τοῦ ὀρφανοῦ ἄχρι ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν. ἀφ᾽ οὗ γὰρ ἂν ἄρξηται
τίκτειν, οὐκ ἔτι καλεῖται ὀρφανός. εἰ οὖν αὐτόθι τῆς περὶ αὐτὴν διαφορᾶς μεταβαλλούσης ἔχει σχέσεις
προτέρας ἐκ μόνης τῆς τοῦ χρόνου παραλλαγῆς, πῶς ἂν ἔχοι τὴν κατὰ τὸ εἶναι σχέσιν; καὶ ὁ πρότε-
ρον δεξιὸς ὢν, αὐτὸς μηδὲν μεταβάλλων ἄλλου μεθισταμένου, ἀριστερὸς γίνεται, καὶ μεταβάλ-
32 λει τὴν σχέσιν; δύσκολον οὖν παραδέξασθαι τὴν τῆς σχέσεως ὑπόστασιν. Δύσκολον δὲ καὶ ἀποδέξαι
τὶ τὸ κοινὸν ὃ παρ᾽ ἀλλήλων ἔχουσιν αἱ σχέσεις. οὔτε γὰρ σῶμα, οὔτε ἀσώματον εἶναι τοῦτο δυνατόν. εἰ
μὲν γὰρ σῶμα ἦν, οὐκ ἂν ἤδη τοῖς διαφέρουσι σώμασιν ἐθεωρεῖτο· εἰ δὲ ἀσώματον, ἤτοι ἐν αὐτοῖς ἔσται ἔχου-
σιν, ἢ ἔξωθεν. καὶ εἰ μὲν ἄλλη καὶ ἄλλη ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν μετεχόντων ἡ σχέσις, ὁμώνυμος ἂν εἴη, καὶ οὐκ ἔτι
γένος ἐν τῷ πρός τι. εἰ δὲ ἡ αὐτὴ πανταχοῦ, συνωνύμως μὲν καὶ γένος ἂν εἴη δύναται διαφοραῖς χωρι-
ζόμενον,

Α εἰ μὴ συμμεταβάλλοι καὶ ἡ περὶ αὐτὰ δύναμις. εἰ δ' εἴη καὶ μηδὲν αὐτὰ παθόντα μεταβάλλοι κατὰ τὴν τοῦ ἄλλου πρὸς αὐτὰ σχέσιν, δηλονότι ἐν τῇ σχέσει μόνῃ τὸ εἶναι ἔχει, καὶ οὐ κατά τινα διαφοράν, τὰ πρός τί πως ἔχοντα. Πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀκριβολογίαν τῆς τοῦ ἑνὸς γένους διαιρέσεως, ῥητέον ὅτι οὐ κατὰ 26 τὰ πράγματά ἐστιν ἡ διαφορὰ τοῦ πρός τι, καὶ τοῦ πρός τί πως ἔχοντος, ἀλλὰ κατὰ τὴν λέξιν μόνην. ἐπίσης γὰρ ἄμφω κατά τι διαφοράν τινα ὑποῦσαν, καὶ κατὰ τὴν πρὸς ἄλλο σχέσιν ὑφίσταται. τὸ δὲ ὅπου μὲν τὴν διαφορὰν μᾶλλον προστιθέναι, ὅπου δὲ τὴν σχέσιν μᾶλλον, μὴ ποιεῖν γενικὴν διαφοράν, καὶ ὅτι μὲν τοῖς πρός τι μετὰ τοῦ οἰκείου χαρακτῆρος, καὶ ἡ σχέσις συνυφίσταται, πρὸς ταύτην ὁμολογεῖται. ὅτι δὲ καὶ τοῖς πρός τί πως ἔχουσιν, ἀνάγκη χαρακτῆρα ἐνυπάρχειν τοῖς ὑποκειμένοις, ἱκανῶς ὁ Βοηθὸς ἀπέδειξε, καὶ αὐτόθεν δὲ πρόδηλον ἐστί. οὐ γὰρ ἔχει φύσιν αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ πρὸς ἕτερον σχέσις ὑφίστασθαι, ἀλλ' ἀνάγκη αὐτὴν ἐν τοῖς κατὰ διαφορὰν χαρακτῆρσιν ἐνυπάρχειν· ὁ δὲ χαρακτὴρ οὗτος· ὅπου μὲν ποιότης ἐστίν, ὡς τὸ λευκότερον σὺν τῇ χρόᾳ τοιοῦτον· ὅπου δὲ ποσότης, ὡς ἐν τοῖς πλεῖον καὶ μακρότερον· ὅπου δὲ κίνησις, ὡς ἐν τῷ ὠκύτερον· ὅπου δὲ χρόνος, ὡς ἐν τῷ πρεσβύτερον· ὅπου δὲ τόπος, ὡς ἐν τοῖς ἀνώτερον· ὁ δὲ ἀριστερὸς καὶ δεξιὸς σὺν πλείοσι διαφοραῖς ὑφίσταται. καὶ γὰρ μετὰ τόπου ἐμφαίνεται, καὶ μετὰ μορίου τοιούτου. τῷ γὰρ ἡμᾶς μόρια ἔχειν τοιαῦτα, τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν λέγεται, ἐπεὶ οὐ γε λίθος πρὸς τὸν λίθον οὐκ ἔσται δεξιός, εἰ μή τις καὶ τοῦτον πρὸς τὰ ἡμέτερα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ παραβάλλοι. ἴδιον δὲ τοῦ αὐτοῦ, καὶ παραδόξως τὸ πρός τι ὑπάρχει· οὐ γὰρ πρὸς ἕτερον, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸ λέγεται. τὸ γοῦν καθάπαξ ὄν, ἀλλὰ μὴ κατά τι, μηδὲ πώς, τοῦτο ταὐτόν ἐστιν. οὕτως ἀεὶ ἡ σχέσις τοῖς χαρακτῆρσι τῆς διαφορᾶς συνυφίσταται, καὶ οὐ δύο ταῦτά ἐστιν, ὡς ὑπονοοῦσιν ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἓν τὸ συναμφότερον. ἔσται δὲ αὐτοῖς κἀκεῖνο ἄτοπον, τὸ, συντίθεσθαι ποιεῖν τὰ γένη ἐκ προτέρων τινῶν καὶ δευτέρων, ὡς τὸ πρός τι, ἐκ ποιοῦ καὶ πρός τι,

Β ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀκολουθίας, ὅτι ὡς οἱ Στωϊκοὶ λέγουσι, τῷ μὲν πρός τί πως ἔχοντι, τὸ πρός τι ἕπεται, τῷ δὲ πρός τι, οὐκέτι τὸ πρός τί πως ἔχειν· οὐδ' ὡς ὁ Βοηθὸς ἀμυνόμενος αὐτούς, τοῖς μὲν πρός τι φησί, τὰ πρός τί πως ἔχοντα συνακολουθεῖ. μετὰ γὰρ τοῦ πρὸς ἕτερον πῶς ἔχειν, ταῦτα προσείληφε καὶ τὴν οἰκείαν διαφοράν· τοῖς δὲ πρός τί πως ἔχουσι, οὐκέτι τὰ πρός τι συνάπτεται. οὐ γὰρ πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς πρός τι, πρὸς ἕτερόν τι λέγεσθαι τῇ σχέσει, καὶ τὴν διαφορὰν τὴν οἰκείαν ἔχειν, ἀλλ' ἄμεινον ἀντακολουθεῖν ἀλλήλοις ταῦτα λέγειν, ὥστε εἴ τι πρός τι ἐστί, καὶ πῶς ἔχον εἶναι. καὶ εἴ τι πῶς ἔχον, καὶ πρός τι. εἶναι γὰρ δεῖ καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν δύναμιν κατὰ διαφορὰν θεωρουμένην, καὶ τὴν ἐπίνευσιν αὐτὴν καὶ σχέσιν. ὁποτέρου γὰρ ἂν ἐλλείπῃ τούτων, οὐ σώζεται ἡ τοιαύτη κατηγορία. οὔτε γὰρ ἡ σχέσις ψιλὴ καθ' ἑαυτήν ἐστιν, οὔτε ἡ διαφορὰ χωρὶς τῆς σχέσεως ταύτην ποιεῖ τὴν κατηγορίαν. ἀλλ' οὐδὲ χωρίζειν δεῖ τήν τε διαφορὰν ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὴν σχέσιν, ἀλλὰ κατὰ μίαν κοινὴν ἰδιότητα συνισταμένην θεωρεῖν τοῦ τι ἔχοντος τὴν σχέσιν, καὶ πρὸς ὅπως ἔχει. ταῦτα μὲν οὖν ὡς πρὸς τοὺς Στωϊκοὺς ὑπολήψεις ἱκανῶς ἀντείρηται. Αὐτὸ δὲ καθ' αὑτὸ τὸ πρόβλημα ζητεῖ ὁ Ἰάμβλιχος, πρότε- 27 ρον ποιεῖ τὴν διαφορὰν ἐν τοῖς πρός τι, καθόσον τὰ μὲν μᾶλλον τὸν χαρακτῆρα ἐνδείκνυται, ὡς τὸ γλυκύ, καὶ ἡδύ, τὰ δὲ τὴν σχέσιν μᾶλλον, ὡς ὁ πατὴρ καὶ υἱός· τὰ δὲ ἐξίσου ἐπαμφοτερίζει τῇ τε ἐν αὐτοῖς ποιότητι, καὶ τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει, ὡς τὸ λευκότερον. καὶ εἰ ἔστι διαφορά, πότερον κατὰ γένος ἐστὶν αὕτη, ἢ κατά τι ἄλλο ὑποπίπτον, ἢ ὅ ἐστιν, ὡς οὔτε κατὰ γένος διοίσουσιν, οὔτε κατ' ἄλλην οὐδεμίαν διαφοράν. καὶ ζητήσας μίαν ταύτην εἶναι λύσιν φησί, τὸ γνῶναι τὴν τῶν πρός τι φύσιν, ὅτι οὐ κατὰ τὰ συνιόντα ἡ τῶν πρός τι σχέσις συμπεπλήρωται, ἢ τοὺς τούτων πλεονασμούς, ἢ τὰς παραυξήσεις, ἢ τὰς ἐλλείψεις, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν λόγον τῆς σχέσεως, ἡ ἰδιότης τῶν πρός τι θεωρεῖται, τὰ ὁπωσοῦν διαφέροντα εἰς κοινωνίαν συνάγουσα, καὶ κατὰ ταύτην τὴν κοινωνίαν ἀφοριζομένη. κατὰ μέντοι τὰ μετέχοντα,

Γ καὶ ἐν τῇ σχέσει θεωρούμενα, αἱ τοιαῦται θεωροῦνται παραλλαγαί, πλεοναζόντων καὶ ἐλλειπόντων, καὶ ἐξισαζόντων, καὶ ἐχόντων κατὰ τὰ πράγματα πολλὰς διαφοράς, αἳ πλὴν οὐδὲν διαφέρουσι κατ' ἐκεῖνο τὸ ἐν τῆς σχέσεως γένος, ὃ πάντῃ κεχώρισται τῶν ἐν τοῖς συνθέτοις παραλλάξεων. Πλειόνων 28 δὲ τῶν πρός τι λεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἐνταῦθα ὡς τὸ μεῖζον καὶ διπλάσιον, καὶ ἕξις, καὶ ἀνάκλισις, καὶ τὰ λοιπά, καὶ ἄλλων δὲ ὑπ' αὐτοῦ παραδοθέντων, ὧν πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, τῶν τε καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν, καὶ τῶν κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων, ἀπορεῖ ὁ Πλωτῖνος, τίς ἡ ἐν πᾶσι τούτοις κοινότης. ἆρα γενική τις, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον, κατὰ τὴν εἰς ἓν ἀναφοράν, ὡς τοὺς Ἡρακλείδας, εἰς ἕνα κοινὸν ἀναφέρεσθαι τοὺς Ἡρακλέα φαμέν. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐφαπτόμεθα τῶν ὑποκειμένων καὶ ἐχόντων τὴν σχέσιν, ὧν τὰ μέν ἐστιν ἐν οὐσίᾳ, τὰ δὲ ἐν ποσῷ, τὰ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, συναλλοιωθήσεται τοῖς ἄλλοις τὰ πρός τι· εἰ δὲ μηδεμίαν ἔχοι κοινωνίαν πρὸς τὰ ἔχοντα τὴν σχέσιν, ἀλλ' ἄσχετός ἐστιν ἡ τῶν πρός τι κατηγορία, οὐχ ἕξει σχέσιν ἐκεῖνα, οὐδὲ ἔσται πρός τι, οὐδὲ τούτων κοινότης ἐκείνη. Μήποτε οὖν οὐδὲ συναλλοιοῦσθαι δεῖ τοῖς πράγμασιν, οὔτε παντάπασιν αὐτῶν ἀπέχεσθαι, ἀλλ' ἅμα ἐξῃρη-

ται, οὐκέτι ὡς ἐχομένη θεωρεῖται. οὐ γὰρ ἔχεται ἡ ἕξις, ἵνα μὴ ᾖ ἐπ᾽ ἄπειρον, ἀλλ᾽ ἔστι σχέσις καὶ πρός Δ
τι τὸ τοιοῦτον. καὶ ἡ διάθεσις δὲ ὡσαύτως, καὶ ἡ θέσις. ἄλλο γάρ ἐστι τὸ κατ᾽ ἔλλειψιν λεγόμενον πρὸς
ἀναπλήρωσίν τινος, καὶ ἄλλο τὸ ἐν τῇ πρὸς ἕτερον, καὶ ἐν ἑτέρῳ, καὶ ἑτέρου πρὸς αὐτὸ σχέσει θεωρού-
μενον. κἂν τὸ αὐτὸ τύχῃ καὶ ποιότης καὶ πρός τι ὂν ὥσπερ ἡ ἕξις, διακριτέον αὐτά, τῇ μὲν κατ᾽ ἔλλει-
ψιν σημασίᾳ, ὡς ποιότητα ἀφορίζοντες, τῇ δὲ πρὸς ἕτερον, καὶ ἐν ἑτέρῳ, καὶ ἑτέρου πρὸς αὐτὸ σχέσει,
22 ὡς πρός τι. Ἑτέρων δὲ λέγεσθαι εἰπών, προσέθηκε καὶ οὐκ ἄλλο τι διὰ τὰ ἐναντία. ἐκεῖνα γάρ ἐστι
μὲν καὶ αὐτὰ ἑτέρων τῶν ἐναντίων. τὸ γὰρ ἐναντίον, ἐναντίου ἐστὶν ἐναντίον, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ πρός τι ἐστίν,
ἀλλὰ καὶ ἄλλο τί ἐστι. λευκὸν γάρ ἐστιν ἢ θερμόν, τὸ μέντοι πρός τι, ὡς πρός τι, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τοῦτο ὃ
λέγεται. δεξιὸν γάρ, ἢ πατήρ, ἢ μεῖζον, καθὸ πρός τι, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ὥσπερ ἐκεῖ λευκὸν ἢ θερμόν.
καὶ τὴν ἀνάκλισιν δέ, καὶ τὴν στάσιν καὶ τὴν καθέδραν τῶν πρός τι λέγει, διότι θέσεις τινές εἰσιν. ἕ-
καστον γὰρ αὐτῶν, ποιὰν θέσιν δηλοῖ. ἡ δὲ θέσις, τῶν πρός τι. ἡ γὰρ θέσις θετοῦ θέσις· καὶ τὸ θετόν,
θέσει θετόν. εἰ δὲ ἡ θέσις τῶν πρός τι, καὶ τὰ εἴδη τῆς θέσεως τῶν πρός τι. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀνάκλισις, ἀνα-
23 κεκλιμένου, καὶ ὁ ἀνακείμενος, ἀνακλίσει ἀνακείμενος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Ἀλλ᾽ ἐπι-
στῆσαι ἄξιον, διατί οὐκ αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ εἶπε τῶν πρός τι, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπὶ τὴν θέσιν ἀναφοράν· ὃ καὶ
αἴτιον ἐγένετο τῷ Ἰαμβλίχῳ εἶδος ἕν τι τῶν πρός τι εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ γένος ἀναφοράν. ἢ ὅτι
ἐκεῖνα καθ᾽ ἃ λέγεται, οἷον τὸ ἀνακεῖσθαι, καὶ καθῆσθαι, ἢ ἑστάναι, οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, ἀλλ᾽ ὑπὸ τὸ
κεῖσθαι ἀνάγεται; εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς στάσεως τὸ ἑστάναι, καὶ ἀπὸ τῆς καθέδρας τὸ καθῆσθαι, οὐδὲν δὲ παρώ-
νυμον τῆς αὐτῆς κατηγορίας ἐστὶν ἐκείνῳ, ἀφ᾽ οὗ παρωνόμασται, ὥσπερ ὁ γραμματικός, οὐκ ἔστιν ἐν τῇ
αὐτῇ κατηγορίᾳ, ἐν ᾗ καὶ ἡ γραμματική, ἥπερ αὐτὴ μέν, ὑπὸ τὴν ποιότητα, ἐκεῖνος δὲ ὑπὸ
τὴν οὐσίαν· οὕτως δὲ καὶ ἡ μὲν στάσις, ὑπὸ τὸ πρός τι, τὸ δὲ ἑστάναι, ὑπὸ τὸ κεῖσθαι. διὰ γοῦν τὸ ἑστάναι,
καὶ τὰ τοιαῦτα παρακείμενα τῇ στάσει, καὶ τοῖς ὁμοίοις, οὐ δι᾽ αὐτὰ ταῦτα, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν ὡς E
ἐναργεστέραν ὑπὸ τὸ πρός τι ἀνήγαγε. τὸ γὰρ ἀνακεῖσθαι καὶ ἑστάναι, οὐκ ἔστι θέσις, διὸ οὐδὲ πρός τι,
ἀλλὰ κατὰ τὸ πρός τι γίνονται. τὸ γὰρ κείμενον, οὐ θέσει κεῖται, ἀλλ᾽ ἐν θέσει. διὸ οὐδὲ ἡ στάσις, ὅτι ἡ ἀνά-
κλισις, ὅτι ἡ καθέδρα κεῖσθαι λέγονται. ἆρα οὖν αἴτιόν ἐστι τὸ παρωνύμως λέγεσθαι, ἢ οὐ πάντως
τοῦτο; καὶ γὰρ τὸ πρότερον καὶ τὸ προτεραῖον, παρωνύμως τὸ ἕτερον ἀπὸ ἑτέρου λέγεται, καὶ ὅμως ἄμφω
ἐν τῇ αὐτῇ ἐστι κατηγορίᾳ. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἄλλης κατηγορίας γίνεται τὸ παρονομαζόμενον, οἷον ἀπὸ τῆς
ἀνακλίσεως, τὸ ἀνακείμενον. ἀκριβέστερον οὖν διαιροῦμεν τὰ παρώνυμα, οὐκ ἐροῦμεν εἶναι ὑπ᾽ ἄλλην
24 κατηγορίαν, εἰ μὴ ὅταν ἐξίστηται εἰς ἄλλο γένος. Διατί δὲ εἶπεν, ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι; ἢ ὅ-
τι ἐπειδὴ τῶν καταριθμημένων, τὰ μέν, καὶ ἐν τῇ ποιότητί ἐστιν, ὡς ἕξις, καὶ διάθεσις, καὶ αἴσθησις, καὶ
ἐπιστήμη, καθόσον ποιά· ἡ δὲ θέσις, πρὸς τὸ κεῖσθαι συγγενῶς ἔχει· μνημονεύει δὲ αὐτῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς
25 πρός τι ὄντων, διὰ τοῦτο καὶ τῶν πρός τι εἶπε τὰ τοιάδε. ταῦτα μέν, τὰ περὶ τὴν λέξιν. Οἱ δὲ Στωικοὶ
ἀνθ᾽ ἑνὸς γένους, δύο κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἀριθμοῦνται, τὰ μέν, ἐν τοῖς πρός τι τιθέντες, τὰ δέ, ἐν τοῖς
πρός τί πως ἔχουσι. καὶ τὰ μὲν πρός τι, ἀντιδιαιροῦσι τοῖς καθ᾽ αὑτά· τὰ δὲ πρός τί πως ἔχοντα, τοῖς κατὰ
διαφοράν. πρός τι μὲν λέγοντες, τὸ γλυκὺ καὶ πικρόν, καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅσα τοιῶσδε διατίθησι·
πρός τι δέ πως ἔχοντα, οἷον δεξιόν, πατέρα, καὶ τὰ τοιαῦτα. κατὰ διαφορὰν δέ φασι, τὰ κατά τι εἶδος
χαρακτηριζόμενα. ὥσπερ οὖν ἄλλη τῶν καθ᾽ αὑτὰ ἔννοια, καὶ ἄλλη τῶν κατὰ διαφοράν, οὕτως ἄλλα
μὲν τὰ πρός τι ἐστίν, ἄλλα δὲ τὰ πρός τί πως ἔχοντα. ἀντεστραμμένη δέ ἐστι τῶν συζυγιῶν ἡ ἀκολουθία.
τοῖς μὲν γὰρ καθ᾽ αὑτά, συνυπάρχει τὰ κατὰ διαφοράν. καὶ γὰρ τὰ καθ᾽ αὑτὰ ὄντα, διαφορὰς ἔχει
τινάς, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ μέλαν. οὐ μέντοι τοῖς κατὰ διαφορὰν τὰ καθ᾽ αὑτὰ συνυπάρχει. τὸ γὰρ γλυ-
κὺ καὶ πικρόν, διαφορὰς μὲν ἔχει, καθ᾽ ἃς χαρακτηρίζεται, οὐ μέντοι καθ᾽ αὑτά ἐστι τοιαῦτα, ἀλ-
λὰ πρός τι· τὰ δὲ πρός τί πως ἔχοντα, ἅπερ ἀντίκειται τοῖς κατὰ διαφοράν, πάντως καὶ πρός τι ἐστίν. ὁ Z
γὰρ δεξιὸς καὶ πατήρ, μετὰ τοῦ πῶς ἔχειν, καὶ πρός τι εἰσί. τὸ γλυκὺ καὶ πικρὸν πρός τι ὄντα, κατὰ διαφο-
ράν ἐστι· τὰ δὲ πρός τί πως ἔχοντα, ἐναντία τοῖς κατὰ διαφορὰν ὑπάρχει. καὶ γὰρ τὰ μὲν πρός τί πως ἔ-
χοντα, ἀδύνατον καθ᾽ αὑτὰ εἶναι, ἢ κατὰ διαφοράν. ἐκ γὰρ τῆς πρὸς ἕτερον σχέσεως ἤρτηται μόνης.
τὰ μέντοι πρός τι, καθ᾽ αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόλυτα, κατὰ διαφορὰν δὲ πάντως ἔσται. μετὰ
γάρ τινος χαρακτῆρος θεωρεῖται. εἰ δὲ δεῖ σαφέστερον μεταλαβεῖν τὰ λεγόμενα, πρός τι μὲν λέγου-
σιν, ὅσα κατ᾽ οἰκεῖον χαρακτῆρα διακείμενά πως, ἀπονεύει πρὸς ἕτερον. πρός τι δέ πως ἔχοντα, ὅσα πέ-
φυκε συμβαίνειν τινί, καὶ μὴ συμβαίνειν, ἄνευ τῆς περὶ αὐτὰ μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως, μετὰ τῆς πρὸς τὸ ἐκ-
τὸς ἀποβλέπειν. ὥστε ὅταν μὲν κατὰ διαφοράν τι διακείμενον πρὸς ἕτερον νεύσῃ, πρός τι μόνον τοῦτο
ἔσται, ὡς ἡ ἕξις καὶ ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἡ αἴσθησις. ὅταν δὲ μὴ κατὰ τὴν ἐνοῦσαν διαφοράν, κατὰ ψιλὴν δὲ τὴν πρὸς
ἕτερον σχέσιν θεωρῆται, πρός τί πως ἔχον ἔσται. ὁ γὰρ υἱὸς καὶ ὁ δεξιός, ἔξωθεν τινῶν προσδέονται πρὸς
τὴν ὑπόστασιν. διὸ καὶ μηδεμιᾶς γινομένης περὶ αὐτὰ μεταβολῆς, γένοιτ᾽ ἂν οὐκέτι πατὴρ τοῦ υἱοῦ
ἀποθανόντος, ὁ δὲ δεξιός, τοῦ παρακειμένου μεταστάντος. τὸ δὲ γλυκὺ καὶ πικρόν, οὐκ ἂν ἀλλοῖα γένοιτο,

εἰ μὴ

A καθ' αὑτὸ λέγηται, καὶ οὐκ ἀναφέρηται πρὸς ἕτερον. ἐὰν δὲ αὐτὸν πατέρα, ἢ υἱόν, ἢ διδάσκαλον εἴπῃς,
ταῦτα πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται. ὁ γὰρ πατήρ, υἱοῦ πατήρ, καὶ ὁ υἱός, πατρὸς υἱός, καὶ ὁ διδάσκαλος, μα-
θητοῦ διδάσκαλος. ὅσα οὖν κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ταῦτα τῶν πρός τι ἐστίν. ἐπεὶ
δὲ οὐ πάντα ὅσα πρὸς ἕτερον λέγεται, οὕτως λέγεται, ὡς ἑτέρῳ ἢ ἑτέρου, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑτέρου, κατὰ γενι-
κὴν πτῶσιν, ὡς τὸ μεῖζον, ἐλάττονος μεῖζον, καὶ τὸ ἔλαττον, μείζονος ἔλαττον· τὰ δὲ πρὸς δοτικήν,
ὡς τὸ ἴσον ἴσῳ ἴσον, καὶ τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ ὅμοιον· τὰ δὲ καὶ πρὸς γενικὴν καὶ πρὸς δοτικήν, ὡς τὸ μεῖ-
ζον καὶ ὑπερέχον, καὶ ἑτέρου τοῦ ὑπερεχομένου ὑπερέχει, καὶ ἑτέρῳ τῇ ὑπεροχῇ ὑπερέχει τοῦ ὑπερε-
χομένου, οἷον, ὁ δέκα, τοῦ ἑπτὰ ὑπερέχει τοῖς τρία· ἀλλὰ δὲ, οὔτε κατὰ γενικήν, οὔτε κατὰ δοτικήν, ἀλλὰ
μετὰ τῆς πρὸς προθέσεως, ὡς τὸ μέγα, οὔτε μικροῦ μέγα, οὔτε μικρῷ μέγα, ἀλλὰ πρὸς μικρὸν λέ-
γεται μέγα, καὶ τὸ μικρόν, πρὸς μέγα μικρόν, καὶ ἡ μικρὰ κέγχρος, πρὸς μεγάλην κέγχρον.
τὸ μέντοι τεμνόμενον κατ' ἄλλον τρόπον, ὑπὸ τοῦ τέμνοντος λέγεται τέμνεσθαι, καὶ τὸ κινούμενον
ὑπὸ τοῦ κινοῦντος, τινὰ δὲ καὶ παρά τινος λέγεται, ὡς τὸ δῶρον παρὰ τοῦ δωρουμένου. Ἐπειδὴ οὖν 18
πολυειδής ἐστιν ἡ τῶν πρός τι εἰς ἕτερον ἀναφορά, διὰ τοῦτο οὐκ ἤρκεσεν εἰπεῖν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστίν,
ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον ἔχει, τουτέστιν, εἴτε κατὰ γενικὴν πτῶ-
σιν ἡ ἀναφορά, εἴτε κατὰ δοτικήν, ἢ οὐδὲ ὅλως κατὰ πτῶσιν, ἀλλὰ ἄλλον τινὰ τρόπον ὡς εἴρηται. ἔτι οὖν Πλά-
τωνος ἔτι ἄλλου τινὸς ὁ ὅρος, οὐ κατὰ διόρθωσιν ἔχει τὴν προσθήκην τὴν τοῦ καὶ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς
ἕτερον, ἀλλὰ μέρος ἐστὶ τοῦ ὅρου. σαφηνίζει δὲ αὐτὸ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τῶν παραδειγμάτων τῶν ἐπαγομέ-
νων, διὸ ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον εἰπών, αὐτὸ τὸ μὴ κατὰ πτῶσιν ἀποδίδοσθαι, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρό-
πον. καὶ τὸ ὅμοιον δέ, τινὶ ὅμοιον λέγεται, ὅτι καὶ κατὰ δοτικὴν πτῶσιν ἀποδίδοται τινά; ὁ μέντοι Βοη-
θὸς ὅλον βιβλίον γράψας περὶ τοῦ πρός τι, καὶ πρός τί πως ἔχοντος, οἴεται τὸν ὅρον ἀπὸ τοῦ Πλά-
B τωνος ἀποδίδοσθαι, μέχρι τοῦ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται. τὸ δὲ ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους προσ-
κεῖσθαι διορθώσεως ἕνεκα. ἔοικε δέ, ὅλως μὲν ἀποδεδόσθαι ὁ ὅρος ὑπὸ τοῦ ἀποδεδωκότος, σαφηνι-
σθῆναι δὲ διὰ τῶν παραδειγμάτων· πρότερον μὲν οἰκείως ἀποδοθέντων τῶν ἑτέρων εἶναι λέγεται.
τὸ γὰρ μεῖζον φησί, τινὸς μεῖζον λέγεται, καὶ τὸ διπλάσιον, ἑτέρου λέγεται. εἶτα καὶ τοῖς ὁπωσοῦν
ἄλλως πρὸς αὐτά· τὸ, διὸ ὄρος μέγα λέγεται, πρὸς ἕτερον, καὶ τὸ ὅμοιον δέ, τινὶ ὅμοιον λέγεται. Ἀλλὰ 19
καὶ τὸν πλήρη ὅρον ὁ Βοηθὸς αἰτιᾶται λέγων· ἔοικε δὲ ἡμαρτῆσθαι καὶ ὁ οὕτως ἔχων λόγος. οὐ γὰρ ἐχρῆν
τὸ πρός τί πως ἔχον ὁριζόμενον, ἐμπεριλαμβάνειν τὸ πῶς ἔχον πρὸς ἄλλο. τοῦτο γὰρ ἦν ὃ καὶ προύκειτο
ὁρίσασθαι. οὐκ ἐχρῆν δὲ οὐδὲ τὸ ἕτερον, ἢ τὸ ἄλλο περιλαμβάνειν τῷ ὅρῳ, τὸ πρός τι ὁριζόμενον. καὶ γὰρ
ταῦτα τῶν πρός τι. Ἀγνοεῖν δὲ δοκεῖ, ὅτι μοχθηρὸς ὁ ὅρος, οὐχ ὅταν διὰ τῶν ὁμογενῶν γράφηται 20
τῶν εἰς τὸν λόγον παραλαμβανομένων. καὶ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου οὐσίας ὄντος, ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος, ζῷον
λογικὸν θνητόν, διὰ οὐσιῶν ἀποδέδοται· ἀλλ' ὅταν ὄνομα ἀντ' ὀνόματος ἀποδοθῇ, οἷον εἰ τις ὁριζό-
μενος τὸν ἄνθρωπον, *μέρος τι ἀποδιδοίη, ὥστε εἰ μὲν τὰ πρός τι πρὸς ἄλλο εἶναι εἶπεν ἦν ἂν ὄνομα
ἀντὶ ὀνόματος· εἰ δὲ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι ἀφωρίσατο αὐτά, ὑπογραφὴ τοῦτό ἐστι, καὶ
οὐχὶ ὀνόματος μετάληψις. οὐδὲν οὖν ἄτοπον ἐκ τῶν τῶν πρός τι μορίων τὴν ὑπογραφὴν συμπεπληρῶ-
σθαι. Καὶ αὐτὸς δὲ προελθὼν ἀπολογεῖται, ὅτι τῶν πρὸ τῶν γενῶν ἀνάγκη διὰ τῶν ὑστέρων καὶ
δι' αὐτῶν τὰς ὑπογραφὰς ἀποδιδόναι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν τῶν πρός τι φησὶν 21
εἶναι, ζητεῖν ἄξιον, πότερον, πρὸς τὸ ἑκτὸν καὶ ἐχόμενον λέγεται ἡ ἕξις, ἡ δὲ διάθεσις, πρὸς τὸ δια-
θετόν, ὥσπερ ἡ αἴσθησις, πρὸς τὸ αἰσθητόν, καὶ ἡ ἐπιστήμη, πρὸς τὸ ἐπιστητόν. ἢ ἡ μὲν ἕξις, πρὸς τοὺς
ἔχοντας; τοῦ γὰρ ἔχοντος ἐστὶν ἡ ἕξις· ἡ δὲ διάθεσις, πρὸς τὸ διακείμενον, ὥσπερ καὶ ἡ θέσις τοῦ κει-
μένου. καὶ ἔοικεν οὕτως μᾶλλον ὅ, τι Ἀριστοτέλης νῦν ἀποδέχεσθαι, καὶ οἱ τούτου ἐξηγηταί. εἰ γὰρ
Γ ἐν τῷ ἔχεσθαι ἡ ἕξις, πρὸς τὸν ἔχοντα ἂν ῥηθείη, μᾶλλον ἢ τὸ ἐχόμενον ὑπ' αὐτῆς. ὁ δὲ φιλόσοφος
Ἀδριανὸς ζητήσας, διατί ἡ μὲν αἴσθησις πρὸς τὸ αἰσθητὸν λέγεται, καὶ ἡ ἐπιστήμη πρὸς τὸ ἐπι-
στητόν, ἡ δὲ ἕξις οὐ πρὸς τὸ ἑκτόν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔχοντα. ἴσως φησὶ ἐπειδὴ ἡ αἴσθησις ἐπείγεται πρὸς
τὸ αἰσθητὸν ὡς πρὸς ἐφετόν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπιστήμη πρὸς τὸ ἐπιστητόν· ἡ δὲ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις, οὐ
τέτακται πρός τι, ὡς οὐδὲ ἡ τοῦ σώματος, ἀλλ' αὐτὴ καθ' αὑτήν ἐστι. καὶ ὅτι ἐστὶν ὡρισμένα τὰ
ἐφετά, διὰ τοῦτο πρὸς ταῦτα λέγεται· τὸ δὲ ἑκτὸν καὶ διαθετόν, ἀόριστά ἐστι. καὶ διὰ τοῦτο οὐ
πρὸς ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔχον μᾶλλον ὡς ὡρισμένον ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις λέγεται. καὶ αὕτη
μὲν ἡ διάταξις τοῖς λεγομένοις ἐν τοῖς τόποις κατακολουθεῖ. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ τῶν μετὰ τὰ
φυσικά, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης, οὐδὲ ταῦτα πρὸς τὸν ἔχοντα λέγεσθαι φησί, ἀλλὰ πρὸς ἃ
ἡ ἐνέργεια, τουτέστιν ἡ ἕξις πρὸς τὸ ἑκτόν, καὶ ἡ διάθεσις πρὸς τὸ διαθετόν. καὶ γὰρ ὅταν μὲν ἡ
ἕξις καὶ ἡ διάθεσις ὡς τῆς ψυχῆς λέγηται, καὶ μετοχήν ἐστι τὸ τοιοῦτον, ὡς ἐχούσης τῆς ψυχῆς
τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν, ὥσπερ τὸ σῶμα τὸ ἱμάτιον, καὶ οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, ἀλλ' ὡς εἰώθασι
λέγειν, τῶν κατ' ἔλλειψιν ὅτι μάχεται. ὅταν δὲ ἡ ἕξις ὡς μεταξὺ τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου λαμβάνη-

ται,

*Vide num legendum sit μέρονα, quanquam & altera lectio defendi potest.

Rectissime pot. legi [illegible]

κατὰ

σιν, ὡς εἰ ἔλεγεν, οὐ μὴν τοῦ γε τόδε τὸ εἶναι τοῖς πρός τι. τούτους δὲ τοὺς λόγους ὁ μὲν Πορφύριος ὡς ἀρκού- Δ
12 μενος ἀναγράφει. Ὁ δὲ Ἰάμβλιχος μάχεται, φησί, τὸ πιστὸν καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ τὴν τῶν πα-
λαιῶν συνήθειαν. καὶ γὰρ πληθυντικῶς καὶ ἑνικῶς αὐτῇ χρῶνται, ὡς δῆλον ἀπὸ τῶν Ἀρχυτείων
τε καὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν λέξεων, καὶ ὧν Βοηθὸς καὶ οἱ ἄλλοι μεμνημένοι τοὺς παλαιοὺς προφέρον-
ται, ἐπίσης ἀμφοτέροις χρώμενοι τοῖς ὀνόμασι, καὶ ὁ λόγος δὲ ἀξιοῖ πᾶσαν κατηγορίαν, καὶ ἓν εἶναι
καὶ πολλά. καὶ ἓν μέν, καθόσον ἐστὶ γένος· πολλὰ δέ, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ. καὶ τὰ πρός
τι δή, κατὰ μὲν τὸ πλῆθος τῶν ἐχόντων τὴν σχέσιν καὶ πρὸς ἄλληλα λεγομένων, πολλά ἐστι· κατὰ δὲ
τὴν μίαν σχέσιν τὴν ἐν τοῖς πλείοσιν ὡσαύτως ἐνυπάρχουσαν, καθ' ἓν νοεῖται. κατὰ γὰρ ταύτην, καὶ μία
αὕτη ἡ κατηγορία. προστίθησι δὲ καὶ ὅτι πᾶσα σχέσις ἐν πλείοσι θεωρουμένη, ἐν μιᾷ ἰδιότητι συλ-
ληπτικῇ ἀφορίζεται. εἰ δὲ ὥσπερ οὐ δυνατὸν ἑνικῶς λέγειν τὸ πρὸς ἄλληλα, οὕτως οὐδὲ τὸ πρός τι οὐδὲν θαυ-
μαστόν. τὰ γοῦν μετέχοντα τῆς σχέσεως λαμβάνομεν, καὶ οὐκ αὐτὴν τὴν σχέσιν. δεῖ δὲ μήτε τῇ τῆς συνη-
θείας ἀνωμαλίᾳ προσέχειν τὸν νοῦν τὸν βουλόμενον κατὰ τὴν φύσιν τῶν ὄντων διαιρεῖσθαι τὰς κατηγο-
ρίας. καὶ γὰρ πολλὰ μὲν ἑνικὰ ὄντα τῇ φύσει, πληθυντικῶς λέγεται, ὡς Ἀθῆναι, καὶ Θῆβαι· πολλὰ
δὲ πληθυντικὰ ὄντα τῇ φύσει, ἑνικῶς λέγεται, ὡς στρατός, καὶ φυλή. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ἀρ-
χῇ μέν, ὅταν τὰς κατηγορίας ἀπαριθμῆται, ἑνικῶς μᾶλλον δοκεῖ λέγειν, ὥσπερ καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ ἤτοι
οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ πρός τι. καὶ πάλιν πρός τι δέ, οἷον διπλάσιον, ἥμισυ. ἐνταῦθα δέ, πλη-
θυντικῶς τὰ πρός τι λέγει, ὅτι σαφέστερον τοῦτο ἐστὶ πρὸς τὴν μάθησιν. διὰ γὰρ τῶν ἐχόντων τὴν σχέσιν,
13 καὶ αὐτὴ ἡ σχέσις εὐδηλοτέρα φαίνεται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοῦ Ἰαμβλίχου. Μήποτε δὲ κἂν τὴν ἰδιότη-
τα τῶν πρός τι ἑνικῶς θεωρεῖν δυνατόν, ἀλλ' οὕτως ὡς καὶ τὴν τῶν ποιῶν, καὶ ἑκάστου τῶν ἀριθμουμένων πλή-
θει ὑφιστώντων, μίαν ἰδιότητα, κἂν δυνατὸν καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς κατηγορίας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ
ἑνικῶς προφέρεσθαι καὶ πληθυντικῶς, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. ἐκεῖ μὲν γοῦν τὸ μὲν ἕν, ἦν αὐτὸ τὸ γένος· τὰ E
δὲ πολλά, τὰ ἐν τῷ γένει περιεχόμενα εἴδη. ἐνταῦθα δὲ πολλά, οὐχὶ τὰ εἴδη τῶν πρός τι λεγομέ-
νων, ἀλλὰ τὰ συνιστῶντα τὴν σχέσιν, καὶ ἐν οἷς ἡ σχέσις θεωρεῖται. ἴδιον γὰρ τῆς σχέσεως μόνης τό, ἐν
14 πολλοῖς ὑφεστάναι μόνως, ὅπερ οὐδεμιᾷ πρόσεστι τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. Τοσοῦτον δὲ ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων ἐδόκει συνακτέον, ὅτι ἔχει τινὰ πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας διαφοράν, κατὰ τὸ μὴ ὁμοίως
15 ἐκείναις ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς λέγεσθαι, ἐν πλήθει πάντως τὴν ἑαυτῆς ὑπόστασιν ἔχουσα. Τὴν δὲ
διαίρεσιν τῶν πρός τι, οἰκείως τῇ ἀλλαχοῦ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ, καὶ νῦν πεποίηται, ἔστι τὸ μεῖ-
ζον καὶ βραχύτερον, καὶ πλέον καὶ ἔλαττον, καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ταῦτα γοῦν
πάντα τῶν πρός τι ἐστί, καὶ ἕξις δὲ καὶ διάθεσίς φησι. πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα τοῦτο ὅπερ ἐστίν, ἑτέ-
» ρων λέγεται. Ὁ δὲ θεῖος Ἰάμβλιχος, ἡ διαίρεσις φησὶ τῶν πρός τι, εἴς τε τὰ καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἔλλει-
» ψιν τέμνεται, ὧν ἐστὶ τὸ διπλάσιον, τὸ πολυπλάσιον, ὅλως τὸ πολύ. καὶ εἰς τὰ κατ' ἰσότητα,
» ὧν ἐστὶ τὸ ἴσον, τὸ ὅμοιον, τὸ ταυτόν. καὶ εἰς τὰ ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὡς τὸ θερμαντικόν, καὶ τὸ θερ-
» μαινόμενον, τὸ μὲν κατὰ δύναμιν, τὸ δὲ κατ' ἐνέργειαν. καὶ εἰς τὰ κατὰ στέρησιν δυνάμεως, ὡς τὸ ἀδύνατον
» ὁρᾶσθαι πρὸς τὸ ἀδύνατον ἰδεῖν, τὸ δὲ κατὰ τὸ κρινόν τε καὶ κρινόμενον, ὡς μέτρον, αἴσθησις, ἐπιστή-
» μη. πάντα γὰρ ταῦτα, ὡς κρίνοντά ἐστι πρὸς κρινόμενα· τὸ δὲ κατὰ τὴν ὡς ἐπὶ τὸ γένος ἀναφοράν,
» ὡς ἡ γραμματικὴ πρός τι ἐστί, κατὰ τὴν ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὸ γένος, τουτέστι τὴν ἐπιστήμην. καὶ ἡ
» ἀρετὴ καὶ κακία, κατὰ τὴν ἐπὶ τὴν ἕξιν ἀναφορὰν πρός τι οὖσαι. ὑπὸ δὲ ταύτην φησὶ τὴν διαίρεσιν καὶ
» ὑποπίπτει τὰ νῦν εἰρημένα· καὶ τὰ μὲν ἄλλα, πρόδηλα. τὴν δὲ θέσιν καὶ τὴν διάθεσιν, ἔνεστιν ὑπάγειν
16 ὑπὸ τὸ πάσχειν· τὴν δὲ ἕξιν, κατὰ τὸ κεῖσθαι. Ταῦτα δὲ τοῦ Ἰαμβλίχου λέγοντος, ἄξιον ζητεῖν, κἂν ἀνάγηται
πάντα ὑπὸ τὰ εἰρημένα, τίς ἀνάγκη, ἢ τῆς ὑπ' αὐτοῦ, ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους παραδοθείσης διαι-
ρέσεως. ἀπαρίθμησις γάρ τις ἔοικεν εἶναι αὕτη, ἀλλ' οὐχὶ διαίρεσις. μήποτε οὖν κατὰ τὰς κατηγορί- Z
ας ἐποιήσατο τὴν διαίρεσιν ὁ Ἀριστοτέλης, πρῶτον μὲν κατὰ τὸ ποσόν, καὶ τούτου πρότερον, κατὰ τὸ ἀόρι-
στον· τοιοῦτον γὰρ τὸ μεῖζον. εἶτα κατὰ τὸ ὡρισμένον, οἷόν ἐστι τὸ διπλάσιον· ἐφεξῆς δέ, κατὰ τὸ ποιόν. τοῦ
γὰρ ποιοῦ, καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις εἶναι. καὶ τοῦ ἔχειν ἡ ἕξις, ὥσπερ ἡ διάθεσις τοῦ πάσχειν. ἡ δὲ
αἴσθησις καὶ ἡ ἐπιστήμη, κατ' ἐνέργειαν θεωρούμεναι τοῦ ποιεῖν· ἡ δὲ θέσις, τοῦ κεῖσθαι· τὰ δὲ κατὰ στέρησιν,
καθ' ἑκάστην ἂν εἴη κατηγορίαν. ἀλλὰ καὶ οὕτως παραλέλειπται τά τε ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρούμενα, ὡς πα-
τὴρ καὶ υἱός, καὶ τὰ ἐν τῷ ποῦ, ὡς τὸ ἄνω καὶ κάτω· εἴρηται δέ, ὅτι τῶν πρός τι ἐστί. τὸ δὲ ποτέ, εἴτε
τὸ ἀόριστον ἐστὶν ὡς τὸ πάλαι, εἴτε τὸ ὡρισμένον, ὡς τὸ χθές, καθ' αὑτὰ λέγεται καὶ οὐ πρός τι. μήπο-
τε οὖν οὐδὲ ἡ οὐσία κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐπιδέχεται τὸ πρός τι, ἐν τῷ καθ' ἑαυτὴν ὑφεστάναι θεωρουμέ-
νη. ἀλλὰ τὸ μὲν μέγα ὄρος, κατὰ τὸ ποσόν· ὁ δὲ πατήρ, κατὰ τὸ γεννῆσαι, ἤτοι ποιῆσαι, ὥσπερ ὁ υἱὸς
17 κατὰ τὸ γεγεννῆσθαι, ὅ ἐστιν ὑπὸ τὸ πάσχειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐπὶ πλέον ζητητέον. Νῦν δὲ τὴν ὑπογρα-
φὴν σαφηνιστέον. τὸ μὲν γὰρ ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, δηλοῖ τό, κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν τὰ
πρός τι πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, δι' ὃ Σωκράτης, ἢ ἄνθρωπος, ἢ φιλόσοφος, ἢ σιμός, ἤ τι τοιοῦτον,

καθ'

A ξις τῆς ποιότητος. Ἀκολούθως δὲ λοιπὸν κατὰ πάντας τοὺς τρόπους τῆς τάξεως μετὰ τὴν ποσότητα ἐπήγαγε τὸ πρός τι. καθ' ἕνα μὲν λόγον, τὸν τῆς φύσεως, ἐπεὶ τοῦ ποσοῦ, τὸ μὲν καθ' αὑτό ἐστι, τὸ δὲ πρός τι. συνεχὴς δὲ τούτῳ γέγονεν ὁ περὶ τοῦ πρός τι λόγος, καὶ ἐπειδὴ περὶ τὸ ποσὸν συνυφίσταται ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, ὅθεν λόγοι θεωροῦνται τοῦ ὑπερέχοντος πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον, ἐν οἷς ἅπασιν αἱ πρός τι σχέσεις ὑφεστήκασι. καὶ ἐπειδὴ προϋφεστῶτος μεγέθους ἢ πλήθους ἐπιγίνεται τὸ μεῖζον καὶ βραχύτερον, καὶ πλεῖον καὶ ἔλαττον, εἰκότως μετὰ τὸ ποσὸν τέτακται τὰ πρός τι. καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὸ ποσὸν πλῆθος τῇ οὐσίᾳ συνεισελθόντος, εὐθὺς καὶ σχέσις συναναφαίνεται, καθ' ἣν ἡ πρὸς ἄλληλα αὐτῶν κοινωνία καὶ διαφορὰ θεωρεῖται. οὕτως μὲν δὴ κατὰ φύσιν ἕπεται τῷ ποσῷ τὸ πρός τι. 7

8 Καὶ πρὸς διδασκαλίαν δὲ οἰκείως ἔχει ἡ τοιαύτη τάξις. διότι γὰρ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ποσὰ δοκοῦντα, ἐδείκνυτο τῶν πρός τι μᾶλλον ὑπάρχοντα, ἔδει καὶ τίνα ἐστὶ τὰ πρός τι ταχέως ἐπαγαγεῖν. διὸ καὶ αὐτὰ παρατίθησι παραδείγματα τῶν πρός τι τὰ πρότερον ἀμφισβητούμενα, ἐκεῖνά τε πιστούμενος διὰ τούτων, καὶ ταῦτα ἐν ἐκείνοις συνεχῶς δεικνύς. τὸ γὰρ μεῖζον φησί, αὐτὸ ὅπερ ἐστίν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γοῦν μεῖζον λέγεται. καὶ τὸ ὄρος μέγα φησὶ λέγεσθαι, πρὸς ἕτερον ὄρος, ὥστε εἰ τὰ προσεχῶς ἀμφισβητούμενα ταῦτα, διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῶν πρός τι, ἀποδείκνυται ἐν τοῖς πρός τι ὄντα, ἐξ ἐπιτηδὲς ἂν δόξειε ταύτην ἐπιθεῖναι τὴν τάξιν, ἵνα ἔχῃ προσεχῆ τὴν ἐξ ἀλλήλων πίστωσιν. δεῖ δὲ δηλονότι καὶ τῆς εὐμαθείας στοχάζεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν τῇ κατὰ φύσιν τάξει συντρέχῃ. καὶ τοῦτο δὲ ἄν τις εἰκότως λέγοι, ὅτι εἰ καὶ τῇ φύσει τὰ πρός τι δεύτερά ἐστιν, ἀλλ' ὁ περὶ αὐτῶν λόγος προηγουμένης δεῖται διδασκαλίας, ἵνα τὰς σχέσεις εὐθὺς ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων διακρίνειν δυνώμεθα, καὶ μὴ ἢ αὐτὰς ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τοῖς ὑποκειμένοις ἀνάγωμεν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ. τῶν πρός τι γὰρ ὄντα ταῦτα, ποσὰ ἐδόκει, διὰ τὸ ἐν οἷς ἡ σχέσις ποσὰ εἶναι.

B Ὁ δὲ Πορφύριος παραστῆναι τῇ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τάξει βουλόμενος, ἐκ συνόδου φησὶ τοῦ ποσοῦ, καὶ τοῦ πρός τι τὴν γένεσιν ἔχειν τὸ ποιόν, ὥσπερ ἄλλοις τισὶ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ δοκεῖ, ἀπὸ τῆς ἐναρμονίου τῶν στοιχείων κράσεως τὰς ποιότητας ἀναφαίνοντι. καὶ Πλάτων δὲ διὰ τῶν ἡμιολίων, καὶ διπλασίων, καὶ ἐπιτρίτων, καὶ ἐπογδόων, καὶ τῶν τοιούτων, ἐπὶ τοῦ ποσοῦ κατὰ τὸ πρός τι θεωρουμένων λόγων, τῆς τε σώματος τὸ τοιόνδε εἶδος καὶ τῆς ψυχῆς συνέστησε, τὸ κατὰ τοιάνδε ποιότητα ἀφωρισμένον, καὶ τὸ μὲν εὔπορον τοῦ λόγου καὶ εὐμήχανον, ἄξιον ἐπαίνου. ῥητέον δέ, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἀποτελέσμασι καὶ τοῖς συνθέτοις οὐδὲν ἄτοπον, καὶ οὕτως ταῦτα ἀπογεννᾶσθαι. ἐν μέντοι τοῖς αἰτίοις αὐτῶν λόγοις, καθ' ἕνωσιν καὶ κατὰ μίαν ἀρχὴν ταῦτα πάντα περιέχεσθαι ἐν τῇ προσηκούσῃ τάξει. οὐ γὰρ δὴ προτάττεται ἐν αἰτίοις λόγοις τὸ πλῆθος τοῦ εἴδους, ἢ τὴν σχέσιν τοῦ ἀσχέτου, καὶ τὴν ἐν συνθέσει συμμετρίαν τοῦ μονοειδοῦς καὶ ἀσυνθέτου, ἀλλ' οὐδὲ τὰ μυθικῶς καὶ κατ' ἔνδειξιν εἰρημένα, οὕτως ἐπὶ τὰ πράγματα μεταφέρειν ὡς λέγεται. καὶ περὶ μὲν τῆς πρός τι τάξεως, τοιαῦτα εἰρήσθω. 9

> Porphyrius ex consequentia τοῦ ποσοῦ et τοῦ πρός τι ortum putat τὸ ποιόν.

Ἐπὶ δὲ τὴν λέξιν ἰόντες, λέγομεν ὅτι ὅρον μὲν ἀποδιδόναι τῶν πρός τι ἀδύνατον ἦν. τῶν γὰρ πρώτων γενῶν ὅρους ἀποδιδόναι ἀμήχανον ἦν, διὰ τὰς εἰρημένας πρότερον αἰτίας· δι' ὑπογραφῆς δέ τινος τὴν ἡμετέραν ἔννοιαν ἀνακινεῖν τὴν συναρμόζουσαν τοῖς πρός τι, δυνατὸν ἦν. καὶ τοῦτο ποιεῖ τῷ Πλάτωνι κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τὴν πρώτην ἀκολουθῶν, ὥς φησιν ὁ Βοηθός. λέγεται δὲ καὶ ὁ Πλάτων οὕτως ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοῦναι περὶ τῶν πρός τι, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, καὶ ὡς ἔοικεν ἐπιλελῆσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰρημένων ὁ Βοηθός. οὐ γὰρ δὴ ἔτι ποιμι ἄν, ὅτι ἠγνόει ἐλλόγιμος ἀνὴρ γεγονώς. ὅτι δὲ οὐχ ὡς λέγεσθαι πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' ὡς εἰσὶ τὰ πρός τι χαρακτηρίζει, ὡς καὶ τῷ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, δηλοῖ μὲν καὶ ἐν Πολιτείᾳ λέγων· Ἀλλὰ μέντοι ἦν δ' ἐγώ, ὅσα γέ ἐστι τοιαῦτα οἷα εἶναι αὐτὰ μὲν ποιὰ ἄττα ποιοῦ τινός. καὶ ἐν Σοφιστῇ δὲ βουληθεὶς τὸ ἕτερον αὐτῶν πρός τι ὂν ἐπιδεῖξαι, οὕτως φησί· Οἶμαι περ ἂν ἕτερον ᾖ, συμβέβηκεν ἐξ ἀνάγκης ἑτέρου τοῦτο αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν εἶναι. 10

> Falso putat Boethus priorem illam ὑπογραφὴν Platonis esse.

Γ Πληθυντικῶς δὲ εἰπόντος τοῦ Ἀριστοτέλους, πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται, οἱ περὶ τὸν Ἀχαϊκὸν καὶ Σωτίωνα ᾠήθησαν μὴ ὥσπερ οὐσίαν, ἢ οὐσίας, ἢ ποσὸν καὶ ποσά, καὶ ἑνικῶς ἢ πληθυντικῶς λέγομεν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι, τὸ πρός τι καὶ τὰ πρός τι λέγεσθαι, ἀλλὰ μόνον πληθυντικῶς. οὐδὲ γὰρ ὡς μία οὐσία ἐστὶ τὸ ζῷον, οὕτως καὶ τὰ πρός τι ἐν ἑνί ἐστιν, ἀλλ' ἐν πλείοσιν, οἷον πατήρ, υἱός, ἥμισυ, διπλάσιον. τὰ δὲ πρὸς ἄλληλα, οὐκ ἔστιν ἕν, οὐδ' ἄν τις εἴποι τὸ πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ μόνως τὰ πρὸς ἄλληλα, οὕτως δὴ οὐδὲ τὸ πρός τι, ἀλλὰ μόνως τὰ πρός τι. ταῦτα δὲ ἐπιστήσαντες οὗτοι, τοὺς παλαιοὺς τῶν κατηγοριῶν ἐξηγητὰς αἰτιῶνται, Βοηθόν, καὶ Ἀρίστωνα, καὶ Εὔδωρον, καὶ Ἀνδρόνικον, καὶ Ἀθηνόδωρον, μήτε ἐπιστήσαντας, μήτε ἐπισημηναμένους, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀνόμασι συγκεχυμένως χρησαμένους, καὶ ἑνικῶς ἐκφέροντας ἐνίοτε τὸ πρός τι, τοῦ Ἀριστοτέλους πληθυντικῶς ἀεὶ προφερομένου. Ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τι. καὶ πάλιν, ἡ διάθεσις τῶν πρός τι. καὶ πάλιν, ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι, καὶ ἐναντίον ἑκάτερον τῶν πρός τι, καὶ ἑξῆς. οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντίον, καὶ ἐφεξῆς καθόλου τὸν λόγον πληθυντικῶς αὐτῶν μέμνηται, καὶ οὐδαμοῦ ἑνικῶς. καίτοι γοῦν λέγει, οὐ μὴν τοῦτό γε ἐστὶν αὐτοῖς τὸ πρός τι εἶναι, οὐχ ἑνικῶς λέγει τὸ πρός τι, ἀλλὰ τὸ 11

εἶναι

dem causas. Et quæstiones quædam circa Aristotelis exempla, cum solutionibus.

41 Qua ratione uirtus & uitium sint ad aliquid: & alia quæpiam ad consimiles habitus pertinentia.

42 Quòd Archytas in recensendis huius prædicamenti proprijs, omiserit, cõtrarietatem ea quæ ad aliquid sunt admittere: meminerit aũt eius, quòd magis & minus suscipiant: & cur id ab ipso factum.

43 Inter sese prædicando conuerti & recurrere, ijs quæ ad aliquid dicuntur propriũ esse: & uerborum Aristotelis de propria hac affectione diligẽs examinatio.

44 Quot modis fiat conuersio, & in quibus consideretur, & de qua hic agatur: aliaq; quædam ad reciprocationis huius & conuersionis notionem pertinentia.

45 Obiectio, quòd hæc affectio ijs quæ ad aliquid dicũtur propria nõ sit: & obiectionis huius uariæ solutiones, inter quas et Simplicij quædã eximia

46 Non solùm quo ad uerba reciprocationem & conuersionem in ijs quæ ad aliquid sunt, fieri, sed etiam quo ad rem ipsam.

47 Propositi Aristotelis, quod hic est, simul causam reddere, cur non omnia relatiua, quanquam uerè reciprocent & conuertantur, hanc conditionem subire uideantur, simul autem modos ac rationes tradere, quibus relatiuorum cuiq;, quod ipsi in relatione respondet, sic aßignetur, ut conuerti poßit, accurata explicatio: & annotatio quædam de ui ac potestate uocis ἢ.

48 Quomodo intelligenda sint Aristotelis uerba: Interdũ uerò et nomina condere oportet: et quæ deinceps in textu sequuntur usq; ad proximam proprietatem, Simplicij explicatio.

49 Qua ratione nõnulli nomina hæc, ἀντιπαλαμισμός, πηδαλιωτὸν, πτερωτὸν & similia reprehendant, quæ Simplicius multis rationibus partim excusare, partim defendere nititur: ubi etiam nonnulla de rectà condendorum nominum ratione.

50 Eudori Academici criminatio, non rectè τὸ πτερὸν τῷ πτερωτῷ coniungi, cùm illud actu, hoc potentia sit: quam peritè Simplicius depellit, duplicem usum ac uim τοῦ πτερωτοῦ & similium esse ostendens.

51 Quòd caput, ala, remus, non sint relatiua: & uariæ de his græcorum interpretum sententiæ. Ad hæc Apollonij Alexandrei & Aristonis quæstiones quædã curiosæ magis & sophisticæ, quàm ueræ & utiles. Item cur Archytas hoc propriũ omiserit.

52 Conueniens admodum esse et in alijs ad scientiam comparandam, ex ijs quæ cuiq; propria sunt uniuscuiusq; cognitionem aucupari, in primis autem generibus etiam necessarium.

53 Cur in aßignãdo hoc proprio, Videntur autem ea quæ ad aliquid sunt, simul natura esse, primũ Videntur dixerit: deinde, simul natura: & qua ratione, inductione hoc propriũ probet, quibusq; epichirematibus: & quomodo simul existere, simul tolli, hic accipiendum, Simplicij accurata explicatio.

54 Obiectiones ad hanc proprietatem ab Aristotele propositæ, latius à Simplicio explicatæ.

55 Aristotelem non uideri probare hanc sententiam, Non omnia relatiua simul natura esse: eò quod continenter addat, Videtur. Et qua ratione hæ obiectiones dilui poßint: & quamobrem idipsum Aristoteles non fecerit, cùm tamen obiectiones proposuerit. Item quo consilio, has uideatur obiectiones attulisse.

56 Quænam ad Aristotelicas obiectionũ probationes obijci poßint.

57 Cùm Aristoteles hoc propriũ reijciat, tanquã non omnibus conueniens ijs quæ ad aliquid sunt, alij nonnulli non hac ratione, sed potius quòd non solis conueniat, proprium esse negant: quorum opinio, opinionis probatio, duabus rationibus à Simplicio impugnatur.

58 Propositæ quædam dubitationes de eo, quo modo poßibile & impoßibile sit iudicandum, non tamen discussæ, quòd alterius esse uideantur & superioris facultatis: cum quibusdã circa hæc Simplicij annotationibus.

59 Dubitationis ab Aristotele propositæ, An nulla substantia ad aliquid dicatur, quæ sit occasio: quodq; ob hoc uideatur proposita, ut priori labefactata definitione, alteram introducat. Et harum definitionum diligens inter se collatio.

60 Ex sententia Syriani, ne secundum priorem quidem definitionem partes substantiarum secundarum ad hoc prædicamentum pertinere, esseq;, ut & Porphyrio uidetur, æquipollentes has definitiones, eoq; uideri tantùm distare, quòd prior magis notionis sit, hæc substantiæ.

61 Aristotelem ex posteriori definitione tanquam corollarium elicere, Si quis aliquid eße ad aliquid definitè nouerit, illum etiã ad quod illud ad aliquid dicitur, definitè cogniturũ. Ex quo deinde probatur, nullam substantiam ad aliquid dici. cum quibusdam Simplicij circa hæc annotationibus.

62 Dubitationes & solutiones quædam circa Aristotelis dictũ, quòd nulla substantia ad aliquid sit: & qua ratione, definitio eius quam attulit priore reiectã, in uarias incurrat et uariorum reprehensiones, partim tanquam definitum in se continens, partim tanquam obscura. Et Aristonis alia quæpiam relatiuorum definitio. Item Achaici & aliorum quorundam solutio, qua reprehensiones amouentur: & alia quædam eodem spectantia.

63 Quem usum posterius adiecta definitio habeat, & quæ sit harum duarum inter se differentia: cum alijs quibusdam dubitationibus & disputationibus huc pertinentibus.

64 Si genùs, species, & similia, ut ratio postulat, ad aliquid esse statuantur, multa incommoda consequi uideri & dubitationes: quæ qua ratione solui poßint, aliquousque ostendere conatur Simplicius.

Quæ in Simplicij commentarijs in prædicamentum Ad aliquid, annotanda uidentur.

1 Quomodo nonnulli effugere cupientes dubitationes de prædicamentorũ ordine, & proinde nullum in tractatione prædicamentorum seruatum ordinem asserentes, in grauiores incidant dubitationes.

2 De duplici ordine, naturæ rerũ, et doctrinæ.

3 Secundum ordinem naturæ, qualitatẽ prædicamentum ad aliquid debere præcedere.

4 Confutatio rationis cuiusdam, qua nonnulli probare conantur, prædicamentum ad aliquid præcedere qualitatem debere.

5 Reijcitur sententia Andronici, qui prædicamentum ad aliquid omnium ultimum esse uult.

6 Qua ratione cùm Archytas qualitatẽ quantitati præposuerit, Aristoteles non solùm quantitatem, sed etiam prædicamentum ad aliquid qualitate priora fecerit.

7 Prædicamentum ad aliquid naturæ ordine proximè quantitatem sequi, rationes quatuor.

8 Itidem & ordine doctrinæ.

9 Porphyrij arguta ratio, qua prædicamentũ ad aliquid qualitate prius esse demonstrat, tanquam cum quantitate qualitatem constituens. Et rationis examinatio.

10 Descriptio huius prædicamẽti prima cuius sit, secundum Boëthum.

11 Liceat'ne ut reliqua prædicamenta singulari & plurali numero enunciare, sic & τὸ πρός τι & τὰ πρός τι dicere: an uerò semper pluraliter hoc prædicamentum sit enunciandum, uariæ commentatorum sententiæ.

12 Iamblichi hac de re sententia pluribus uerbis proposita.

13 Sententia Iamblichi à Simplicio discussa.

14 Ex uarijs his sententijs qua ratione colligi poßit huius prædicamenti ad reliqua, differentia.

15 Quomodo hoc prædicamentum ab Aristotele diuidatur secundum Iamblichum.

16 Examinatio sententiæ Iamblichi, & Simplicij diuisio.

17 Descriptionis primæ eorum quæ ad aliquid sunt, explicatio.

18 Cur in descriptiõe additũ, ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, & à quo diuersæ commentatorum sententiæ.

19 Tota plenaq; descriptio à Boëtho tanquam uitiosa reprehensa.

20 In quo errarit Boëthus: et quæ definitio seu descriptio uitiosa.

21 Quæstio de habitu & affectione, quomodo & ad quæ collata ad aliquid dicantur: & philosophi Adriani pulchra huius quæstionis explicatio.

22 Cur in descriptionis repetitione addatur, Et non aliud.

23 Cur Aristoteles accubationem, statum, sessionem, & similia, non ipsa per se, sed ratione situs ad aliquid esse statuat.

24 Quamobrem Aristoteles dicat, Sunt autem & hæc ad aliquid.

25 Stoici pro uno genere ad aliquid, duo constituunt: unum quod τὸ πρός τι uocant, & τοῖς καθ' αὑτὰ opponunt: alterũ τὸ πρός τί πως ἐχόντων, τοῖς κατὰ διαφορὰν in diuisione oppositũ: de quorum inter se membrorum consequutione ibidem nonnulla.

26 Simplicij de hac curiosa Stoicorum diuisione, & membrorum inter se consecutione, sententia.

27 Problema à Iamblicho propositum, an ea quæ ad aliquid dicũtur, differant inter se, quòd alia magis charactêrem & formam præferant & ostendant, alia uerò habitudinem collationemq;, nonnulla uerò ex æquo utrunq;, ambiguæq; sint inter hæc naturæ. Et si talis inueniatur differentia, utrum secundum genus sit, an potius secundum aliud quippiam sub genere cadens, an uerò (quod et uerum est) neq; genere, neq; alia quapiam differentia distent. Et eius solutio breuiter adiecta.

28 Plotini dubitatio, Vtrum cùm plura sint quæ ad aliquid dicantur, omnia sub uno genere contineantur, an uerò alio quopiam modo ad unum aliquod referantur. Et huius dubitationis solutio.

29 Vtrum habitudo eorum quæ ad aliquid sunt, substantia quædam sit, an uerò nomen solum enunciatum.

30 Cur Aristoteles in moralibus ad Eudemum & Metaphysicis prædicamẽta recensens, nullã mentionem huius prædicamenti fecerit.

31 Obiectio aduersus communem habitudinis naturam & subsistentiam.

32 Dubitationes uariæ circa hoc prædicamentum propositæ.

33 Obiectionis solutio, & determinatio de substantia habitudinis.

34 Quæ sit natura, & generationis & corruptionis ratio, ijs quæ ad aliquid dicuntur.

35 Quidnam sit commune omnium eorum quæ ad aliquid dicuntur, tantùm inter sese distantium.

36 Quomodo distinguenda sint quæ per se, & per accidens, ad aliquid dicuntur.

37 Obiectiones quædam particulares contra substantiam relatiuorum, & earum solutiones.

38 Eudori criminatio, quòd Aristoteles cũ de ijs quæ ad aliquid sunt egerit, quæ per se sunt, omiserit. Et criminationis huius refutatio.

39 Contrarietatem in ijs quæ aliquid sunt inueniri, quomodo intelligendum: & quomodo eadem et ad hoc & ad prædicamentum qualitatis referri posſint: & quamobrem in quibusdam relatiuis contrarietas inueniatur, in alijs uerò minimè. Vnde nec huic prædicamento id uerè est proprium, cùm nec soli nec omni adsit.

40 Magis & minus suscipere, non esse huic prædicamento proprium, sicut nec alterum, ob easdem

A γεγραμμένοις δὲ ἰδία, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων κεχωρισμένον, ἓν δὲ τοιοῦτον συνεχὲς ὀνομάζομεν, καὶ τὴν τῶν μορίων αὐτοῦ πρὸς ἄλληλα συνέχειαν ἕνωσιν. καὶ οὕτως δὲ περὶ ἀριθμῷ ἓν νοοῦμεν, τὸ δὲ τῷ εἴδει ἓν καὶ ὁμοειδές, γινώσκομεν τὰ συμβεβηκότα τοῖς ἀτόμοις κατὰ τὰς ἐνούσας διαφορὰς χωρίζοντες. ὅταν δὲ μὴ μόνον ἕν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἄλλου παντὸς ὁμογενοῦς, ἢ ὁμοειδοῦς, ἢ ὅλως συζύγου ὑπάρχει, τηνικαῦτα μόνον ὀνομάζομεν, συνθέτου ἤδη τοῦ τί μόνον σημαίνοντος, ἔκ τε τοῦ ἑνὸς, καὶ τοῦ μονάδος, κατὰ τὸ ἀπηρημῶσθαι τῶν ἄλλων καὶ μεμονῶσθαι λέγει. μόνωσις γὰρ συνελθοῦσα περὶ ἕν, ὀνομάζεται μόνος. οὐ διαφέρει δὲ μόνωσιν εἰπεῖν, ἢ μονάδα. καθ' ἑνὸς γὰρ ὑποκειμένου πράγματος, ἄμφω ταῦτα λέγεται, οὐκέτι μέντοι ἐπὶ τῶν δύο, καὶ τριῶν, καὶ τῶν ἐφεξῆς τὸ ἀνάλογον τῇ μονώσει λέγεται· διότι ἐν πλήθει ἐστὶν ἕκαστος ἀριθμός. ἔστιν οὖν σχέσις περὶ ἕν, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἀντίθεσιν, ὅταν ἐκείνοις μονωθῇ. ἐπεὶ δὲ τὴν στιγμὴν μονάδα τεθεῖσαν λέγουσί τινες, τὴν δὲ μονάδα στιγμὴν ἄθετον, οὕτως ἀκουστέον τούτων, οὐχὶ τῆς μονάδος στιγμῆς γινομένης κατὰ προσθήκην τῆς θέσεως. οὔτε γὰρ ἡ μονὰς μένουσα, ἔτι μονὰς θέσιν προσλαμβάνει, οὔτε ἡ στιγμὴ μένουσα στιγμή, τὴν θέσιν ἀποβάλλει. ἔοικεν οὖν ἀναλογίαν ταυτότητος ἐμφαίνειν μόνην, τὴν δὲ ὑπόστασιν, ἑτέραν τῆς στιγμῆς ἀπὸ τῆς μονάδος. καὶ οὐχ ἧττόν γε τὸ σημεῖον ἀρχὴ καὶ πέρας ἐστὶ τῶν μεγεθῶν, ἤπερ ἡ μονὰς τῶν ἀριθμῶν. λάβοι δὲ ἄν τις στιγμῆς ἐναργεστέραν νόησιν ἐξ ἀναλύσεως· ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ἀναλύσεως ἐξ ἐννοίας γίνεται φυσικῆς, ὑπαρχούσης ἅπασι. τὸ σῶμα μῆκος ἔχει καὶ πλάτος καὶ βάθος, καὶ καθ' ἕν, ἕτερον μὲν τὸ μέρος τινός, ἕτερον δέ, τὸ πέρας λαμβάνεται· καὶ τὸ μὲν μέρος, τὰς αὐτὰς ἔχει περὶ ὅλῳ διαστάσεις. τὸ μὲν τοῦ σώματος μέρος, τριχῆ διαστόν· τὸ δὲ τῆς ἐπιφανείας, διχῆ· τὸ δὲ τῆς γραμμῆς, μοναχῆ· τὸ δὲ πέρας, ἀεὶ μιᾷ διαστάσει λείπεται τοῦ περατουμένου. εἰ γὰρ ἡ γραμμὴ κατὰ

B μίαν διάστασιν ὑφέστηκε, τὸ πέρας αὐτῆς οὐδὲ ταύτην ἕξει, ὥστε ἀδιάστατόν τι καὶ ἀμερές ἐστι. αἱ δὲ ἀφαιρέσεις τοῦ ποσοῦ καὶ αἱ προσθέσεις, ὅμοιαι ταῖς ἐπὶ τῆς οὐσίας. ἐπὶ μέντοι τῶν πληθῶν, διαφωνεῖ· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῦ ἑνός ἐστι πληθυντικῶς ἐξενεγκεῖν, οὔτε ἐπὶ τοῦ πλήθους ἑνικῶς. δίπηχυ δὲ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα λέγεται, καθάπερ δίπηχυ καὶ μέγα καὶ πολύ. λέγεται δὲ καὶ στερητικῶς ἐν περὶ ποσῷ· τὸ γὰρ ἄπειρον, κατὰ στέρησιν λέγεται τοῦ πέρας ἔχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀμερές, ὅτι τοῦ γένους ὄν, τὰ τῶν ἐχόντων οὐκ ἔχει, τὸ μέν, ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τὸ δέ, ἐπὶ τῆς γραμμῆς. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ ποιοῦ τὸ πῶς παρεγκέκλιται, οἷον, δικαίως, καλῶς· οὕτως ἀπὸ τοῦ ποσοῦ, τὸ ποσαχῶς, οἷον, τριχῶς· καὶ ἔτι ποσάκις, δίς, τρίς, πολλάκις, ὀλιγάκις. ἕκαστον δὲ τῶν ὄντων, ἓν καὶ ὅλον λέγεται· στιγμὴ δὲ καὶ μονάς, ὅλα οὐ λέγεται. ὅλον γάρ ἐστι, τὸ συμπεπληρωμένον πᾶσι τοῖς μέρεσι, ταῦτα δὲ ἀμερῆ ἐστιν. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ Ἰάμβλιχος, τύπους τινὰς παραδίδωσι, πῶς ἄν τις τοῦ τε ποσοῦ καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν τὸ ἴδιον καθ' ἑκάστην διευρίσκοι. Δεῖ δέ φησι τῶν ὑπαρχόντων ἑκάστῃ κατηγορίᾳ, τὰ σύμφυτα λαμβάνειν συμβεβηκότα, καὶ ταῦτα κοινῶς ἐπὶ πάντων τῶν εἰδῶν ἑκάστοις ἐνυπάρχοντα θεωρεῖν, οἷον ἐπὶ παντὶ ποσῷ, ἥ τε ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, συμφυῆ συνυπάρχοντα, κοινῶς τε τοῖς πᾶσι τοῖς εἴδεσι, τοῦ ποσοῦ ἐνυπάρχει, καὶ κατὰ ταῦτα ζητεῖν μάλιστα δεῖ τὸ ἴδιον τοῦ ποσοῦ. καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν ὑπερέχον καὶ ἐλλεῖπον ὡς ἓν τὸ συναμφότερον ἄνισον τιθέμεθα· τούτῳ δὲ ἀντιτίθεμεν τὸ ἴσον εἰκότως, διὰ τοῦτο ἔσται ἴδιον τοῦ ποσοῦ, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας δὲ συμφυὲς καὶ κοινὸν τὸ αὐτὸ θεωρεῖται ἰδίωμα, ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν γενέσει οὐσιῶν, τὸ τῆς δυνάμεως ἐπιτηδείως πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐναντίων παρεσκευασμένον. καὶ ἐπὶ τῆς ποιότητος δέ, τὸ τῆς ὁμοιότητος καὶ ἀνομοιότητος ὡσαύτως ἐνυπάρχει. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν παραπλησίως ἄν τις

Γ ἀνευρίσκοι τὰ ἑκάστης. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἑξῆς κατηγορίαν τῷ Ἀριστοτέλει συμμεταβαίνωμεν.

κότερον ἐπ' αὐτῶν λέγεσθαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ δὶς καὶ πολλαπλασίως λέγει λευκότερον τόδε τοῦδε, οὐ Δ
περὶ τοῦ λευκοῦ δηλονότι τῷ μορίῳ καταμετρούμενον, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιφανείας ἐν ᾗ τὸ λευκόν· εἰ δὲ οὕτως
κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται καταμετρούμενον τὸ λευκόν, οὕτως δὲ καὶ τὸ βαρὺ καταμετροῖτο ἄν. περὶ γὰρ
τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἡ βαρύτης καταμετρεῖσθαι. κατὰ ποιότητα γὰρ οὐ κατὰ μέγεθος τὸ βαρὺ ἦν, ἐπεὶ
πᾶν ἦν τὸ βαρύτερον εὐθὺς καὶ μεῖζον τοῦ κουφοτέρου, ἔχει ἦν καὶ πλειόνων μέτρων. εἰ δὲ μὴ καταμετρεῖται, οὐκ ἂν τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον λέγοιτο ἐπὶ τοῦ βάρους ἢ τοῦ κούφου. Ταῦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου
καὶ αὐτῇ λέξει κατὰ πολὺ λέγοντος, οἱ νεώτεροι τῶν ἐξηγητῶν τρία γένη τοῦ ποσοῦ κατὰ τὸν Ἀρχύταν τιθέμενοι, οὐ διὰ τὸ σῶμα μετρητὸν τὸ βάρος φασίν· ἦν γὰρ ἂν τὸ αὐτὸ τοῦ σώματος καὶ τοῦ
βάρους μέτρον. νῦν δὲ πολλαχοῦ ὑπεναντίως ἔχει τὸ τοῦ σώματος μέτρον καὶ τῆς ῥοπῆς, ὥσπερ
ἐπὶ μολύβδου τε καὶ ἐρίου, ἡ μὲν τοῦ σώματος μέτρησις, ἄνισός ἐστιν, ἂν οὕτω τύχῃ, ἡ δὲ ῥοπή, ἴση.
ἢ καὶ ἀνάπαλιν, οἱ μὲν ὄγκοι ἴσως ἔχοντες· αἱ δὲ ῥοπαί, ἀνίσως. καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων τῶν σωμάτων, ἄνισοι τοῖς ὄγκοις εἰσὶν αἱ ῥοπαί. καὶ γὰρ καὶ ἄλλο ποσοῦ εἶδος ἐν περὶ μεγέθει, καὶ ἄλλο
ἐν τῇ ῥοπῇ. ἡ γὰρ μνᾶ καὶ τὸ τάλαντον, κατ' εἶδος διαφέρει τοῦ ποδὸς καὶ τοῦ πήχεος, ὥστε ἡ ῥοπὴ ἀπὸ ἄλλου ποσοῦ μετρεῖται, οὔτε ποιόν ἐστιν, οὔτε ἐν τινὶ τῶν ἄλλων ποσῶν περιέχεται. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος προλαβών, οὐκ οἶδα ὅπως τὸ ἐν ἀρχῇ, περὶ κατὰ μέγεθος μόνον εἶναι τὸ μετρητόν, ἀλλὰ
μὴ καὶ κατὰ ῥοπὴν συνήγαγε τὸ εἶναι μὴ ποσὸν τὴν ῥοπήν, ἀλλὰ ποιόν. καίτοι εἰ τὸ βαρὺ τοῦ βαρέος κατὰ ποιότητα διέφερε, χαρακτήρων ἂν περὶ διαφοραῖς ἐγίνετο ἡ παραλλαγή, ὡς καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων τοῦτο θεωρεῖται, ὅσα ποιότητι παραλλάττει. νῦν δὲ ἡ μὲν ῥοπή, καθότι ἐστὶ ῥοπή, τὴν
αὐτὴν ἔχει ἰδιότητα· τὸ δὲ ἔλαφον τοσόνδε ἢ τοσόνδε, παραλλάττει κατὰ τὸν λογισμὸν τῆς ἐπὶ τὸ μεῖζον
57 συνθέσεως. τρία οὖν εἴδη τοῦ ποσοῦ, καὶ κυρίως ἐπ' αὐτῶν θεωρεῖται τό, τε ἴσον καὶ τὸ ἄνισον. Ἀπορ-
οῦσι δέ τινες, πρὸς τὰ ὑπ' Ἀριστοτέλους εἰρημένα, εἰ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον μὴ ἔστι ποσοῦ ἴδιον, ἀλλὰ E
ποιοῦ, πῶς ὅμοια μεγέθη λέγεται. ὅμοια γὰρ τρίγωνα καὶ τετράγωνα ἐστὶν μὲν παρὰ τοῖς γεωμέτροις ἀναγεγραμμένα, καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἀνόμοια. μήποτε οὖν ὥσπερ τοῖς ποιοῖς τὸ ἴσον ὑπάρχει κατὰ τὸ συνυπάρχον αὐτοῖς ποσόν, οὕτως καὶ τοῖς ποσοῖς τὸ ὅμοιον κατὰ τὸ ἐν αὐτοῖς ποιόν.
καὶ γὰρ τὸ τρίγωνον, ποσὸν μέν ἐστι κατὰ τὸ τῆς διαστάσεως αὐτοῦ μετρητόν· ποιὸν δὲ κατὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν ἰδιότητα, καθ' ἣν καὶ τὸ ὅμοιον ἔχει, ὥσπερ τὸ ἴσον κατὰ τὴν ποσότητα. διὸ καὶ ὅμοια
ὄντα, ἄνισα πολλάκις ἐστίν, ὡς κατ' ἄλλο μὲν αὐτοῖς τῆς ὁμοιότητος, κατ' ἄλλο δὲ τῆς ἀνισότη-
58 τος ὑπαρχούσης. Ἄλλοι δὲ ἀποροῦσι, πῶς ἐναντιότητα ἀπὸ τοῦ ποσοῦ ἀναιροῦντες, ἐν περὶ ἰδίῳ αὐτοῦ
περὶ ἐναντίωσιν ὑπέθεντο τοῦ ἴσου καὶ ἀνίσου. καὶ λύουσι λέγοντες τὴν τοῦ ἴσου καὶ ἀνίσου ἀντίθεσιν,
μὴ εἶναι ὡς ἐναντίων, ἀλλ' ὡς πρός τι περὶ ποσὸν θεωρούμενα, ὥσπερ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον,
πρός τι περὶ ποιόν. ὅλως δέ, ὅπως ἂν ἔχοι τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, οὐ ταυτόν ἐστι περὶ ποσῷ, ἵνα καὶ ἐναντίωσιν ἔχῃ ἐν ἑαυτῷ περὶ τὸ ποσόν, ἀλλ' ἐπισυμβαίνει περὶ ποσῷ. εἰ δέ τις ἐπὶ τῶν οὐσιῶν τὸ ἴσον καὶ ἄνισον τιθέμενον, τὸν πύργον περὶ πύργῳ ἴσον λέγοι, ἢ ἐπὶ διαθέσεων, ἢ ἐνεργειῶν, οὐ καθὸ οὐσίαι, οὐδὲ
καθὸ ποιά, ἀλλὰ καθὸ ποσοῦ μετέχουσιν, ὑπάρχει αὐτοῖς. ποῖον δέ ἐστι τὸ μέτρον ἐπὶ δυνάμεως
59 καὶ ἐνεργειῶν, ἆρα ἀριθμός, ἢ τὸ τῆς ῥοπῆς ποσόν, ἄξιον ἂν εἴη ἐπιζητήσεως. Ἔτι δὲ τρίτον ἀποροῦσι,
πῶς ἴδιον λέγεται τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, εἴπερ μὴ παντὶ περὶ ποσῷ ὑπάρχει. οὔτε γὰρ ἡ μονάς, οὔτε ἡ στιγμὴ ἴση ἢ ἄνισος λέγεται. εἰ γὰρ ἴσα μὲν τὰ περὶ αὐτῷ μέτρῳ μετρούμενα ἰσάκις, ἄνισα δέ, τὰ ἀνισάκις, οὔτε δὲ ἰσάκις οὔτε ἀνισάκις περὶ αὐτῷ μέτρῳ μετρεῖται ὁποτερονοῦν τούτων.
ἦν γὰρ ἂν οὐκέτι ἀμερές, δηλονότι οὔτε ἴσον, οὔτε ἄνισόν ἐστιν οὐδέτερον. ταύτην δὲ τὴν ἀπορίαν οἱ μὲν
λύουσι καὶ ποσὰ ὑποτιθέμενοι, ταῦτα καὶ ἴσα καὶ ἄνισα δεικνύοντες. καὶ εἴη ἂν οἶμαι τοιαύτη
τις δεῖξις ἡ μονάς, καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰς ἄλλας μονάδας ἰσάκις μετρεῖ. ἅπαξ γὰρ μία, ὥστε ἴσαι Z
ἔσονται αἱ μονάδες. καὶ τὸ σημεῖον ὁμοίως· εἰ γὰρ ἐφαρμόττει πᾶν σημεῖον παντί, ἅπαξ ἑαυτό τε
μετρεῖ καὶ τὰ ἄλλα. τινὲς δὲ λύουσι τὴν ἀπορίαν, μὴ προσιέμενοι τὰ ποσὰ εἶναι τὴν μονάδα καὶ τὸ σημεῖον. εἰ γὰρ μήτε συνεχῆ ἐστι ποσά, μήτε διωρισμένα, ἐν δὲ τούτοις πάντα ἐστὶ τὰ ποσά, οὐκ ἂν εἴη ποσά, οὐδὲ μετρητὰ ἄρα, ὥστε οὐχ ἁρμόσει αὐτοῖς, οὐδὲ τὸ ἴσον, οὐδὲ τὸ ἄνισον λέγεσθαι. καὶ γὰρ ἡ μὲν
μονάς, ἀρχή ἐστιν ἀριθμοῦ καὶ οὐκ ἀριθμός· ἡ δὲ στιγμή, ἀρχὴ μεγέθους καὶ οὐ μέγεθος, ὥστε ἀρχαὶ
ποσῶν ἄμφω, καὶ οὐ ποσά. καὶ τοῦ ἴσου εἶναι καὶ ἀνίσου ἀρχαί εἰσιν, οὔτε οὖν ποσά, οὔτε ἴσα καὶ
60 ἄνισα, ἀλλ' οὔτε παντελῶς τούτων ἐκβέβηκασι, διότι ἀρχαὶ αὐτῶν εἰσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα
διαρθροῦν ὁ Πορφύριος ἐπιχειρεῖ περὶ Ἀνδρονίκῳ κατακολουθῶν, τὴν ἔννοιαν τοῦ, τε ἐνὸς καὶ τῆς μονάδος καὶ τῆς στιγμῆς, οὐ τῶν κατ' ἰδέας λεγομένων, ἀλλὰ τῶν κατ' αἴσθησιν ἢ διάνοιαν ἐνυπαρχόντων,
περὶ ὧν καὶ ἡ παροῦσα πρόθεσις πραγματεύεται, φέρε καὶ ἡμεῖς τοῖς λεγομένοις παρακολουθήσωμεν. ὅταν γάρ φησιν ἓν λέγωμεν, ἢ μῆκος, ἢ πλάτος, ἢ βάθος, σκεπτέον πῶς τὸ ἓν φαμέν.
ἢ δῆλον, ὡς ὁπότ' ἂν τι σῶμα διίσταται συνεχὲς μὲν ὅλον ἑαυτῷ περὶ πάντα τὰ μόρια, περι-
γεγραμ

A ἄνω τὴν ἕδραν εἶναι λέγουσι τὸν τόπον, τὸν ἑκάστου εἴδους ὅρον, ἐν ᾧ ἵδρυνται, καὶ ὑφ' οὗ ἀνέχεται,
τόπον λέγοντες. οὕτως δὲ τοῦ τόπου καθολικώτερον καὶ θεωρητικώτερον ἀποδοθέντος, καὶ τὸ ἄνω
κατὰ τὴν τῆς οὐσίας ὑπεροχὴν θεωρητέον, καθαρότητι καὶ δυνάμει προέχον, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις·
τὸ δὲ κάτω, τοῖς ἀντικειμένοις. καὶ δῆλον ὅτι κοινῶς οὕτως καὶ ἀπολύτως ἐπὶ πάντων ταῦτα
δυνατὸν θεωρεῖν, καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου φύσιν αὐτὰ περιλαμβάνειν. διαφέρει γὰρ καὶ ἡ ἐν τῷ
παντὶ ἀνέχουσα πάντα καὶ σφίγγουσα δύναμις, ἐν τῷ οὐρανῷ ἵδρυνται, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν
τοῦ παντὸς πέρατος.

Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἕως τοῦ, ὥστε τὸ ποσὸν, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Καὶ τοῦτο τῇ οὐσίᾳ προσεοικὸς ἔχει τὸ ποσόν. φημὶ δὲ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. 54
καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ ὥσπερ ἡ οὐσία οὐ μετέχει τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπειρίας, διότι ἐν ὡρισμένῳ
εἴδει κατακρατεῖται. καὶ διὰ τούτου δὲ δείκνυται τὸ μὴ εἶναι ἐναντίωσιν ἐν τῷ ποσῷ. τὰ γὰρ μὴ
ἐπιδεχόμενα τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐδ' ἂν ἐναντίωσιν ἔχειν λέγοιτο. ἀρχὴ γὰρ τῆς ἐπὶ τὸ ἐναντίον
μεταβολῆς, ἡ ὕφεσις καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ προϋπάρχοντος εἴδους. μίξει γὰρ τοῦ ἐναντίου ἡ ἀμυδρό-
της, διὸ οἷς ἐστιν ἐναντίον, τούτοις ὑπάρχει τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καὶ ἀνάπαλιν. τὴν δὲ ἀπόδειξιν ἐκ τῆς
ἐπαγωγῆς ὁ Ἀριστοτέλης ἐποιήσατο τοῦ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἐπί τε τὰ ἀφωρι-
σμένα ποσὰ ἐπιών, ὅταν λέγῃ τὸ δίπηχυ καὶ τὰ τρία· καὶ ἐπὶ τὰ ἀόριστα, ὅταν λέγῃ οὔτε χρό-
νος ἕτερος μᾶλλον χρόνος. αἴτιον δὲ οἶμαι τοῦ, τὸ ποσὸν μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον,
τὸ καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὸ ποσὸν ὁρίζεσθαι καὶ μετρεῖσθαι. εἰ δὴ καὶ τῶν ἄλλων ὅρος γίνεται τὸ πο-
B σὸν, πῶς ἂν αὐτὸ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀοριστίας μεταλαμβάνει; εἰ δὲ μεῖζον μέγεθος μεγέ-
θους λέγομεν, καὶ πλείονα ἀριθμὸν ἀριθμοῦ, καὶ ἐν τούτῳ πολὺ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον θεωροῦμεν.
μᾶλλον γὰρ μείζων τοῦ ὑμηττοῦ ὁ καύκασος, ἢ ὁ ἄθως, καὶ μᾶλλον πλείω τῶν τριῶν τὰ ἑπτὰ ἢ τὰ
πέντε, κατὰ τὴν πρός τι αὐτοῖς τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑπάρχειν ὁρῶμεν. εἰ δὲ καὶ μᾶλλον μείζων ὁ καύ-
κασος, ἧττον δὲ ὁ ἄθως, καὶ ἔτι ἧττον ὁ ὑμηττὸς, κατὰ τὸ ἀόριστον συγχωρήσοι ἄν τις ἐπιδέχεσθαι καὶ
τὸ ποσὸν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ὥσπερ καὶ ἐναντίωσιν. τὸ γὰρ μὴ πρός τι λεγόμενον μέγα, ἀλ-
λὰ καθ' αὐτὸ, ἀντίκειται τῷ καθ' αὐτὸ λεγομένῳ μικρῷ· καὶ οὕτως Ἀνδρόνικος διατάττε-
ται. Πλωτῖνος δὲ, οὐδὲ εἶναι ὅλως πρός τι μέγα φησὶν, ἀλλ' ἀκύρως πολλάκις ἀντὶ τοῦ μεῖ-
ζον τὸ μέγα λέγειν ἡμᾶς.

Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἕως τοῦ, ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

Ἀποδοὺς τὰ παρακολουθοῦντα τῷ ποσῷ τὰ κοινὰ, καὶ πρὸς ἄλλας κατηγορίας, τὸ ἴδιον 55
νῦν ἀποδίδωσιν, ὃ καὶ παντὶ καὶ μόνῳ τῷ ποσῷ ὑπάρχει. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέ-
γεσθαι. πάλιν διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἀποδείκνυσιν ἐπί τε τὰ συνεχῆ καὶ ἐπὶ τὰ διωρισμένα ποσὰ
καθ' ἕκαστον ἐπιών. ὅτι δὲ ἴδιον τοῦτο τοῦ ποσοῦ, δείξαις ἂν οὕτως· Τὸ ποσὸν καθὸ ποσὸν, μετρητόν
ἐστι· τὸ δὲ μετρητὸν, ποτὲ μὲν τοῖς αὐτοῖς μέτροις μετρεῖσθαι πέφυκε, ποτὲ δὲ πλείοσιν ἢ ἐλάττοσιν.
ἔστι δὲ τὸ μὲν τοῖς αὐτοῖς μέτροις μετρούμενον, ἴσον· τὸ δὲ πλείοσιν ἢ ἐλάττοσιν, ἄνισον· τὸ ἄρα ποσὸν κα-
θὸ ποσὸν, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. καθὸ γὰρ ποσὸν, μετρητόν· καθὸ δὲ μετρητὸν, ταῦτα αὐτῷ
Γ ὑπάρχει. καὶ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ μέτροις εἶναι, διὰ τὸ ποσὸν ὑπάρχει. οὐ γὰρ ᾗ ξύλον μετρεῖ-
ται τὸ ξύλον, ἀλλ' ᾗ μέγεθος καὶ ποσόν. κυρίως δὴ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται,
ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, οὐ κυρίως. λευκὸν γὰρ λευκῷ ἴσον οὐ κυρίως, ἀλλὰ καταχρηστικῶς λέγεται.
κυρίως δὲ, ὅμοια τὰ λευκὰ, καὶ πάντα τὰ κατὰ ποιότητα ἀφωρισμένα. οὕτως γοῦν καὶ διάθεσις, δια-
θέσει ἴση μὲν κυρίως οὐκ ἂν λέγοιτο, ὁμοία δέ. εἰ δὴ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ποσοῖς, ὡς διὰ τῆς ἐπαγω-
γῆς ἔδειξε, καὶ μόνοις, ὡς νῦν ἐδείχθησαν. οὔτε γὰρ ἐπὶ ποιότητος κυρίως λέγεται τὸ ἴσον, ἀλλὰ τὸ
ὅμοιον, οὔτε ἐπὶ οὐσίας καθὸ οὐσία, ἀλλὰ καθὸ μεγέθους καὶ ποσοῦ μετέχει, εἰκότως ἴδιον λέγεται τοῦ
ποσοῦ. Ἀρχύτας δὲ καὶ αὐτὸς τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἴδιον τοῦ ποσοῦ λέγει, ἐν πλήθει καὶ μεγέθει θεω-
ρεῖσθαι φησὶν αὐτὸ καὶ ἐν ῥοπῇ, οὔτε δὲ οὐσίᾳ, οὔτε ποιότητι τούτων τι πίπτεσθαι. τελέως δὴ αὐτὸς
τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἀφορίζεται, κατὰ τὰς τρεῖς τοῦ ποσοῦ διαφοράς. Ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος ἀ- 56
κολούθως τῷ Ἀριστοτέλει τὴν ῥοπὴν οὐκ ἐν ποσῷ τιθέμενος, ἀλλ' ἐν τῷ ποιῷ, καὶ ἐπὶ τῶν
βαρέων τὸ ἴσον καὶ ἄνισον οὐ κυρίως λέγεσθαί φησιν, ἀλλὰ καταχρηστικῶς. τὸ γὰρ ὅμοιον καὶ ἀνό-
μοιον καὶ ἐπὶ τούτων ἁρμόσει, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιῶν. καὶ τὸ καταμετρεῖσθαι δέ φησι, κοι-

ται. αὐτὸς γὰρ εἶπε σαφῶς, ὅτι τῷ ἀφωρισμένῳ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἀφωρισμένον δὲ ποσόν Δ
ἐστὶ τὸ ἄνω τοῦ τόπου μέρος. λέγει οὖν ὅτι οὐκ ἔστι μὲν οὐδὲ περὶ ταῦτα ἐναντίωσις, δοκεῖ δὲ εἶναι. τί οὖν;
οὐκ ἀντίκειται τὸ ἄνω τῷ κάτω; ἢ οὐ καθὸ ποσὸν ἀντίκειται; ποσὸν γάρ ἐστι, καθὸ ἐπιφάνεια, καὶ
διχῆ διάστασις. κατὰ δὲ τοῦτο, οὐδεμίαν ἔχει ἀντίθεσιν, ἀλλ' ἢ ἄρα καθὸ πρός τι, ἢ καθὸ ποῦ, ἡ τοῦ
ἄνω πρὸς τὸ κάτω ἀντίθεσις γίνεται. τῶν γὰρ πρός τι τινὰ δέχεται ἐναντίωσιν, ὥσπερ καὶ τὸ ποῦ. καὶ
εἴρηται πολλάκις, ὅτι πολλὰ τῶν ὄντων, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ὑπὸ διαφόρους ἀνάγεται κατηγο-
ρίας. ἄμεινον δὲ ἴσως λέγειν, ὅτι ὡς πρὸς τὸ πᾶν, κάτω μέν ἐστιν, ἐφ' ὃ τὰ βάρη ἔχοντα φέρεται· ἄνω
*τὸ δὲ, ἐφ' ὃ τὰ κοῦφα. καὶ κάτω μέν ἐστι, καὶ τὸ κέντρον τὸ μέσον· ἄνω δὲ, *τὴν περὶ τὸ μέσον, καὶ †τὴν περὶ τὸ
†τὸ κέντρον. ἐν σφαίρᾳ γοῦν τὸ κάτω καὶ ἄνω οὕτως θεωρεῖται· ὡς δὲ πρὸς ἡμᾶς, κάτω μὲν τὰ ὑπὸ τοὺς
ἡμετέρους πόδας· ἄνω δὲ, τὰ ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν κεφαλήν. τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων, τὰ μὲν
πρὸς ἡμᾶς λεγόμενα ἄνω καὶ κάτω, μόνως ἐστὶ πρός τι. συμμεταβάλλει γὰρ ἑκάστοτε, καὶ οὐκ ἔστι
φύσει· τὰ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ, καθόσον μὲν ἤρτηται ἐξ ἀλλήλων, αὐτοῖς τοῦ εἶναι πρός τι ἐστί· καθόσον δὲ
τῇ αὐτῶν φύσει τοιαῦτά ἐστιν, ὁποῖα λέγεται καὶ οὐδέποτε μεταπίπτει, καὶ τῶν ἐναντίων ἐστὶ δε-
κτικά. καὶ ᾗ πλεῖστον διέστηκε, ταύτῃ ἐναντία ἐστίν, ὥστε οὐδὲ καθὸ πρός τι, ἐναντία ἐστίν, ὅπερ ἐδόκει
*ἔτι λέγεσθαι πρότερον, οὐδ' *ὅτι μᾶλλον καθὸ ποσόν ἐστι, ταύτῃ πρός τι ἐστίν, ἢ ἐναντία, ἀλλ' ἄμφω
ταῦτα, καὶ τὸ πρός τι, καὶ τὸ ἐναντίον, τῷ αὐτῷ συμβέβηκε τῷ ποσῷ τῷ κατὰ τὸν τόπον, κατὰ
τὰς εἰρημένας διαφοράς, ἀλλ' οὐ καθὸ ποσόν. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτός, οὐ τῷ ποσῷ εἰπών, ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ
εἶναι τὴν ἐναντιότητα, καὶ οὐ τῷ τόπῳ, ἀλλὰ περὶ τὸν τόπον· καὶ οὐκ εἶναι ἁπλῶς, ἀλλὰ δοκεῖν
ὑπάρχειν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι προσδιορισμοί, σαφῶς ἐκεῖνο ἐμφανίζουσιν, ὅτι ὥσπερ τὸ εὐθὺ καὶ τὸ
κυρτόν, οὐ καθὸ ποσὰ ἠναντίωται, ἀλλὰ ποσοῖς οὖσι καί τι ἄλλο συμβέβηκεν, οὕτως καὶ περὶ τὸν
τόπον ταῦτα συμβέβηκε. καὶ ὥσπερ τὸ ζῷον αὐτὸ μὲν ἐναντίον οὐδὲν ἔχει, κατὰ διαφορὰς δὲ ἐναν- Ε
τίας τέμνεται, οὕτω καὶ ὁ τόπος κατὰ διαφορὰς ἐναντίας διαιρεῖται. οὐ καθὸ ποσὸν οὖν ἡ ἐναν-
τίωσις γέγονεν, ἀλλὰ κατ' ἄλλα τινὰ ὑπάρχοντι τῷ τόπῳ ποσῷ. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ ἄλλα ποσὰ ἡ
ἐναντίωσις συμβαίνει, τὸ μάλιστα ἐναντίον τῷ τόπῳ προσέθηκε, διὰ τὸ καὶ τὰ ἄλλα ἐναντία
ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν τόπον διαστάσεως χαρακτηρίζεσθαι. λέγουσι δὴ ἐναντία, τὰ πλεῖστον ἀλλήλων διε-
στηκότα. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ποιοῦ, εἰδητική ἐστιν ἡ διάστασις, ἐπὶ δὲ τοῦ ποσοῦ, διαστηματική, ἥτις καὶ
51 κυριωτέρα διάστασις λέγεται, καὶ ἀπὸ ταύτης, καὶ αἱ ἄλλαι. Ἀλλ' εἰ τὸ πλεῖστον διεστηκὸς ἐναν-
τίον, πλεῖστον δὲ διέστηκεν ἐν σφαίρᾳ τὰ κατὰ διάμετρον, πῶς φησιν οὐ ταῦτα ἐναντία, ἀλλὰ τὸ μέ-
σον τῷ πέριξ; ἢ ὅτι ὡς μὲν κατὰ διάστασιν, τὸ κατὰ διάμετρον ἠναντίωται, ὡς δὲ ἐν σφαίρᾳ καὶ ἐν κόσμῳ,
καὶ κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ, τὰ μὲν κατὰ διάμετρον ἐν τῷ πέριξ ὄντα, ἄμφω τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως, καὶ οὐ-
δὲν ἀλλήλων διαφέρει, τὸ δὲ μέσον τοῦ πέριξ κατ' αὐτὸ τὸ εἶδος διέστηκε· διὸ καὶ αὐτὸς εἶπε τῷ
μέσῳ διάστασιν πλείστην εἶναι πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἵνα ὅλον τὸ ἄνω λαμβάνῃ ὡς ὁμοφυὲς
πρὸς ὅλον τὸ κάτω. ἵνα δὲ μὴ τὸ ὡς πρὸς ἡμᾶς ἄνω καὶ κάτω νομίζῃ τις λέγεσθαι, τὸ μέσον καὶ τὸ
52 πέριξ προσέθετο κατὰ φύσιν, καὶ ἀμετάβλητον ἔχοντα τὴν διαφοράν. Ἀλλὰ πῶς ἄνω τὸ κυκλο-
φορικὸν ἔσται σῶμα; κούφου γὰρ καὶ πυρὸς ἡ χώρα αὕτη. ἢ ἔστι μὲν φύσει τοῦ πυρὸς ὁ ἄνω τόπος;
κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἔσται καὶ τῆς πέμπτης οὐσίας. ἴδια μὲν γὰρ αὐτῆς, ἡ κύκλῳ· αὕτη δὲ τοῦ πέριξ. συμ-
βέβηκε δὲ αὐτῇ ἀνωτέρω εἶναι τοῦ πυρός, ὡς φησὶν Ἰάμβλιχος, ἄλλο τοῦτο συμβεβηκὸς λέγων, καὶ
οὐχ οἷον τὸ ἐν τῇ γενέσει περιϊστάμενον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἄνω ἐπέκεινα, καὶ περιεκτικόν ἐστι
τοῦ ἄνω, διὰ τοῦτο ἀνωτάτω ἂν λέγοιτο δικαίως. Ἀλλὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω φασίν, ὅσα μὴ πρός τι
λέγεται, αὐτόθεν ἐναντία ἐστὶ μέρη τόπου ὄντα, καὶ αἱ διαφοραὶ κατὰ μερῶν κατηγορούμεναι, κάτω
μὲν γάρ ἐστι, τὸ μέσον· ἄνω δέ, τὸ πέριξ. ὁρίζει δὲ ταῦτα, τὴν τῶν κούφων καὶ βαρέων φυσικὴν κατὰ τό- Ζ
πον κίνησιν, πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα. ἀλλ' εἰ μὲν ἦν φασὶν ὁ τόπος αἴτιος τῆς ἐπὶ τοσόνδε
κινήσεως, καὶ τῆς ἐν τῇ στάσει καὶ φορᾷ τῶν σωμάτων ἀποπερατώσεως, ἠδύνατό τις λέγειν, ὅτι ὁ τό-
πος καθ' αὑτὸν ὁρίζει τὰ κινούμενα. εἰ δὲ ἡ σύστασις τῶν σωμάτων, καὶ ἡ κατὰ τὴν οὐσίαν κίνησις τὰ
53 πέρατα ἀφορίζει τοῦ τόπου, οὐκ ἂν εἴη καθ' ἑαυτὸν ὁ τόπος, οὐδ' ἂν ἔχοι μέρη ταῦτα. Πολλὴ δὲ καὶ
περὶ τόπου γέγονε τῶν δοξασμάτων διαφορά. οἱ μὲν γοῦν κατὰ τὸ πρός τι φασὶν αὐτὸν ἀφορίζε-
σθαι. καθὸ γὰρ περιεκτικόν ἐστι τοῦ σώματος, νενόηται ὡς τόπος· τὸ δὲ περιέχον, πρὸς τὸ περιεχόμενον λέ-
γεται ὡς πρός τι. οἱ δὲ διάστημα αὐτὸν εἶναι λέγοντες, ποσὸν εἶναι φασίν, ἀλλ' οὐ πρός τι. καὶ τὸ ἄνω δὲ καὶ τὸ κά-
τω, οἱ μέν, ἐν τῷ παντὶ ἀπολείπουσι, καὶ ἐναντία αὐτὰ τίθενται· οἱ δέ, οὔτε ἐναντία ταῦτα εἶναι συγχωροῦσιν,
οὔτε ἐν τῷ παντὶ ὅλως ὑφεστάναι λέγουσιν. εἶναι γὰρ τῶν πρός τι, ὥσπερ τὸ δεξιὸν καὶ ἀριστερόν. οἱ δὲ Πυθαγό-
ρειοι τὸν τόπον, πέρας ἁπάντων εἶναι τῶν ὄντων φασί, τῇ μὲν λέξει, ταὐτὸν τῷ Ἀριστοτέλει λέγειν δοκοῦντες,
τῷ δὲ ἀληθεῖ, πάμπολυ διαφέρουσιν. ὁ μὲν γὰρ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον,
τὸν τόπον εἶναι φησί. διὸ τὸν ἐξωτάτω οὐρανὸν, οὐδέ φησιν εἶναι ἐν τόπῳ· οἱ δέ, τὸ ἐκείνου τῶν
ὄντων

A φόρων ἀριθμῶν ἐναρμόνιός ἐστι πρὸς ἀλλήλους διαφορά, καθ' ἣν ὑπερέχουσί τε καὶ ὑπερέχονται, καὶ πλείονές εἰσι καὶ ἐλάττονες. καὶ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς δὲ τοῦ σημείου, ἢ πόρρω, ἢ ἐγγὺς προϊόντος, πολλαὶ γίνονται διαφορότητες τῆς σχέσεως, καὶ τῆς ὑπεροχῆς, καὶ ἐλλείψεως· ἢ ταχὺ ἱσταμένου ἐν τῇ προόδῳ, ἢ βραδέως. καὶ ἢ ἐν λόγῳ τὴν ὑπεροχὴν πρὸς τὴν ἔλλειψιν ἀφορίζοντος, ἢ ἀλόγως. ὡς γὰρ τὸ ἐπὶ πολλά, ἢ ἐπ' ὀλίγα προϊὸν ποιεῖ τὰς τῶν ἀριθμῶν παραλλαγάς, οὕτως καὶ τὸ σημεῖον τὰς διαφόρους σχέσεις τῶν μεγεθῶν ἀπεργάζεται. Ἀλλὰ τίς ὅρος τῆς προό- 47
δου κατά τε τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν; οὐ γὰρ δὴ ἐπ' ἄπειρον πρόοδον, ἀλλ' ἔχει καὶ ἐν τούτοις προϊέναι τι μέτρον. ἢ δῆλον ὅτι ἕκαστον εἶδος συνυπάγει κατὰ τῆς οἰκείας ἰδιότητος καὶ ποσοῦ τι μέτρον σύμμετρον τῇ ἰδιότητι; οὐ γὰρ σχῆμα μόνον ἐπιφέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ εἶδος, ἀλλὰ καὶ μέγεθος, ὃ κατὰ διαστάσεως εἰς τὴν ὕλην παραγίνεται. πλάτος δὲ ἔχει καὶ τοῦτο ἐνθάδε, διὰ τὸ ἀόριστόν πως τῆς ἐνύλου φύσεως. ἐὰν δὲ πολὺ τὸν ὅρον παραλλάξῃ, ἢ πρὸς τὸ μεῖζον, ἢ πρὸς τὸ ἔλαττον, τέρας νομίζεται, ὡς ἡ ἐφ' ἡμῶν ὀφθεῖσα Κίλισσα γυνὴ τεσσάρων πηχῶν ἔχουσα τὸ μῆκος, καὶ οἱ νᾶνοι πολλαχοῦ γεγονότες. ἀόριστον δὲ τί καθ' ἕκαστον γένος καὶ εἶδος, ἐν τοῖς ἐνύλοις περιφέρεται, κατά τε ὑπεροχὴν καὶ κατὰ ἔλλειψιν. λόγοι μέντοι οἱ αὐτοὶ διήκουσι πάντων, οἱ καταληφθέντες, κρίνουσι τοιαῦτα εἶναι τὰ μετέχοντα, οἷοίπερ εἰσὶν αὐτοί, ὥσπερ μεγέθους καὶ ὅλου καὶ τῶν ἄλλων. καὶ τὰ μὲν ἀχράντως αὐτῶν μετέχοντα, ἔσται ἁπλῶς εἰδοποιούμενα· τὰ δὲ ἐν σχέσει, τῶν πρός τι, ὥσπερ εἰ λέγοι τις θερμὸν μὲν ἁπλῶς, θερμότερον δὲ τὸ πρός τι, καὶ τὰ μέν, ὡς καθ' αὑτά, τὰ δέ, ἐν ἑτέροις. καὶ τὰ μέν, ὡς ἄυλα, τὰ δέ, ὡς ἔνυλα. Θεωρητικώτερον δὲ τοῖς εἰρημένοις περὶ τοῦ ποσοῦ ἐπιβάλλων ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος, παν- 48
τός φησι ποσοῦ κοινὴ ἔννοια τοιαύτη ἐστί· ποσὸν ὑπάρχει, τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα μέρη.
B τοῦτο γὰρ ἐπί τε πλήθους καὶ μεγέθους ὡσαύτως διατείνει. τούτου δὲ τὸ μέν, ἀριθμητόν ἐστι· τὸ δὲ μετρητόν. καὶ ἑκάτερον λέγεται καὶ ἀορίστως πως καὶ ὡρισμένως, οἷον τὸ μῆκος ὡρισμένως, ὅτι κατὰ πέρας αὐτῶν. ἀορίστως δέ, ὅτι ἄδηλον μέχρι πόσου τὰ πέρατα ἀφορίζονται. εἰ δὲ πάντα κατὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ αὐτοῦ γένους, ἤτοι τοῦ ποσοῦ ἀφώρισται, οὐδὲν διαφέρει, εἰ τὸ μέν, ἐφ' ἕν, τὸ δέ, ἐπὶ δύο, τὸ δέ, ἐπὶ τρία διέστηκεν. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἀπογνωστέον τὴν μετουσίαν τοῦ κοινοῦ γένους. οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν, ὅτι ἡ δυὰς τῆς τριάδος προηγεῖται, καὶ αὐτὴ τῆς τετράδος, καὶ ἐφεξῆς. οὐ γὰρ ἡ δυὰς τὴν τριάδα ποιεῖ, ὡς προτέρα οὖσα, τὴν δευτέραν, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν τὸ πρότερον αὐτῶν καὶ ὕστερον διαρίθμηνται· κατ' ἄλλο δὲ ἡ κοινωνία αὐτοῖς τοῦ γένους ἐνυπάρχει, καθ' ἣν, οὐδὲ μᾶλλον οὐδὲ ἧττον τὰ ἕτερα ἐν αὐτῷ περιέχεται. ἐν δὲ τούτοις τὰ μὲν ἄλλα μοι φανερὰ δοκεῖ καλῶς εἰρημένα. Πῶς δὲ ποσὸν εἶναί φησι, τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα μέρη, 49
οὐ πάνυ τι παρακολουθῶ. τοῦτο γὰρ ὅλου μᾶλλον οὐχὶ ποσοῦ παραστατικόν μοι δοκεῖ. ἄλλη δὲ ὅλου, καὶ ἄλλη ποσοῦ ἔννοια. τὸ μὲν γὰρ ὅλον, καὶ τὰ μέρη ἔχειν, καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχειν, καὶ οὐ κατὰ τὸ ποσόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος, ἢ ἄτομον. διὸ καὶ Ἀριστοτέλης, μὴ ταραττέτω φησὶν ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις. εἰ οὖν μέρη ἔχει ἡ οὐσία, ἡ μὲν κατὰ τὸ εἶδος, τὰ συμπληρωτικὰ τοῦ εἴδους, οἷον τὸ ζῷον, τὸ λογικόν, τὸ θνητόν· ἡ δὲ κατὰ τὸ ἄτομον, τὰ συμπληρωτικὰ τοῦ ἀτόμου, οἷον, κεφαλήν, χεῖρας, πόδας, δηλονότι καὶ διαιρεῖται εἰς τὰ ἐνυπάρχοντα μέρη, ὥστε οὐκ ἔστι τοῦ ποσοῦ ἴδιον. ἀλλ' ἐκεῖνο κατὰ τὸ δύνασθαι εἰπεῖν, πόσον ἐστὶν ἕκαστον, οἷον, δύο, ἢ τρία, ἢ δίπηχυ. τὸ γὰρ μέτρον, ἴδιον τοῦ ποσοῦ, κἂν γὰρ ἀόριστον ᾖ ποσόν, οὕτως ἀόριστον λέγεται, ὡς μήπω τοῦ μέτρου γνωσθέντος, κἂν ἄπειρον ὑποτεθῇ τι, οὕτως ἄπειρον ὑποτίθεται, ὡς ἀδιεξιτήτως καταμετρούμενον. ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἶπον, οὐδὲ ἡ διάστασις καθ' αὑτὴν μόνη δο-
Γ κεῖ μοι ποσὸν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν. ἡ δὲ γραμμὴ ἢ ἐπιφάνεια ἢ τὸ σῶμα, διὰ τὸ ἐφ' ἓν ἢ ἐπὶ δύο ἢ ἐπὶ τρία διεστάναι, ποσόν ἐστι καθ' αὑτά. μήποτε δὲ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος, κατὰ τὸ διαιρετὸν ἀφωρίσατο τὸ ποσόν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τὸ εἰς μέρη μόνον. τὸ γὰρ διαιρετὸν εἰς τὰ μέρη, οὐχ ὡς ὅλον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἓν εἰς πολλὰ διαιρεῖται, ὅπερ ὡς ποσῷ ὑπάρχει.

Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ, περὶ τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν. ἕως τοῦ, ἐναντία ὁρίζονται.

Εἰπὼν τῷ ποσῷ μηδὲν εἶναι ἐναντίον, πάνυ ἐπιστημονικῶς παρατίθεται τὰ δοκοῦντα ποσὰ 50
ἐναντία. τούτων γὰρ διελεγχθέντων, ἀσφαλὴς λοιπὸν ὁ λόγος ὁ καθόλου ἀποφαίνων τῷ ποσῷ μηδὲν εἶναι ἐναντίον. καὶ πρότερον μὲν τὸ μέγα καὶ μικρὸν ὡς ποσὰ ἐναντία παραγαγών, ἔδειξεν ὅτι οὐ ποσά ἐστιν, ἀλλὰ πρός τι. οὐδὲ εἰ ποσά τις αὐτὰ συγχωρήσειεν εἶναι, ἐναντία ἐστί. νῦν δὲ τὸν τόπον παρατίθεται, τὴν ἐναντιότητα τοῦ ποσοῦ λέγων, περὶ τὸν τόπον μάλιστα δοκεῖν ὑπάρχειν, οὐκ ἀρεσκόμενος* τοῦτο, ὡς οἶν- *τούτῳ

μέγα καὶ μικρόν, καὶ πολὺ ἢ ὀλίγον, οὐκ ἔστι καθ' αὑτά, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται. τὰ δὲ τοιαῦτα, Δ
οὐκ ἔστιν ἐναντία· τὰ γὰρ ἐναντία καθ' ἑαυτά ἐστι, καὶ κατὰ τῆς οἰκείας φύσεως ὑφέστηκεν. εἶτα τὸ αὐτὸ
καὶ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ἀπεδείκνυεν. εἰ γὰρ ἔσται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται
ἅμα τὰ ἐναντία κατὰ τὸ αὐτὸ δέχεσθαι. ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον. τὸ δὲ συνημμένον πρόδηλον ἐκ τοῦ, τὸ αὐ-
τὸ μέγα καὶ μικρὸν εἶναι. εἶτα καὶ ἄλλο ἐπάγει συμπέρασμα τοῖς αὐτοῖς λήμμασιν. ἔτι ἀτοπώτερον, τὸ αὐ-
τὸ ἑαυτῷ ἐναντίον εἶναι. καὶ τοῦτό τε δῆλον, εἴπερ τὸ αὐτό, μέγα καὶ μικρόν ἐστιν. ἀδύνατον δὲ αὐτὸ ἑαυ-
τοῦ ἐναντίον εἶναι, διότι τὰ μὲν ἐναντία, ἀναιρετικὰ ἀλλήλων ἐστίν. οὐδὲν δὲ ἑαυτοῦ ἀναιρετικόν ἐστι
κατὰ φύσιν. καὶ δῆλον ὅτι τὰ μὲν πρός τι, οὐδὲν κωλύεται ἅμα ἔχειν τὰ ἀντικείμενα, διότι πρὸς ἄλλο
43 ἢ ἄλλο ἀναφέρεται, τὰ δὲ ἐναντία συνυπάρχειν, ἀδύνατον· μάχεται γὰρ ἀλλήλοις. Μήποτε δέ φησιν
Ἰάμβλιχος τῷ Ἀνδρονίκῳ κατακολουθῶν, τὸ μέγα καὶ μικρόν, καὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, οὐ μόνον πρός τι ἐστίν,
ἀλλὰ ἢ ποσὸν ἀόριστον. ὅταν τε λέγωμεν μέγα, ποσὸν ἀόριστον δηλοῦμεν. οὐ γὰρ δηλοῦται πόσῳ ἢ τίνι με-
γέθει μέγα ἐστίν, ἢ πόσῳ πλήθει πολύ. ὅταν δὲ μεῖζον καὶ μικρότερον λέγωμεν, κατὰ τὴν πρὸς
ἄλληλα σχέσιν θεωρεῖται. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης κατὰ τὸ πρός τι μόνον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐθεώ-
*ποσὸν ρησεν, ὥσπερ ὁ Πλωτῖνος κατὰ τὸ ἁπλῶς *μόνον. τὸ γὰρ πρός τι μέγα, ἀντὶ τοῦ μεῖζον λέγεσθαί φησι.
44 Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι ὃ μή ἐστι καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, τοῦτο οὐκ ἔ-
χει ἐναντίον, ἐνίστανταί τινες πολλὰ καὶ ἐν τοῖς πρός τι ἐναντία λέγοντες εἶναι, οἷον τὴν ἐπιστήμην
τῇ ἀγνοίᾳ, καὶ τὴν ἀρετὴν τῇ κακίᾳ. μήποτε οὖν φησιν Ἰάμβλιχος ἐλλιπῶς εἴρηται. τὸ δὲ πλῆρές ἐστι
τοιοῦτον, ὃ μή ἐστι καθ' αὑτὸ ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, οὐδενὶ τούτων τῶν πρὸς ἃ ἀναφέρεται ἐστὶν
ἐναντίον. ἡ γὰρ μεγάλη κέγχρος, πρὸς τὴν μικρὰν ἀναφέρεται. καὶ οὐκ ἔστι τὸ μέγα τῷ μικρῷ
ἐναντίον. μήποτε δὲ ἄμεινον λέγειν, ὅτι οὐ πᾶσαν ἀντίθεσιν ἀνεῖλεν ἀπὸ τοῦ ποσοῦ ὁ Ἀριστοτέλης. οὐ γὰρ
καὶ τὴν κατὰ τὸ πρός τι, ἀλλὰ μόνην τὴν κατὰ τὸ ἐναντίον, ὥστε κἂν εἴη τις ἐν τῷ ποσῷ κατὰ τὸ πρός E
τι ἀντίθεσις, οὐ σαλεύεται διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλους λόγος, λέγων τῷ ποσῷ οὐδὲν εἶναι ἐναντίον.
45 Εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι τοῦ ποσοῦ, τὸ μέν ἐστιν ἀόριστον, τὸ δὲ ὡρισμένον· καὶ ὡρισμένον μέν, τὸ περιγεγραμ-
μένον ἤδη, καὶ κατὰ μέτρον ὡρισμένον νοούμενον, οἷον, δύο, ἢ τρία, ἢ πηχυαῖον· ἀόριστον δέ, τὸ ἄνευ
περιγραφῆς, καὶ ἄδηλον κατά τινα ὑπεροχὴν ὑπερέχει, ἢ κατά τινα ἔλλειψιν ἐλλείπει. τοιαῦ-
τα δὲ τὰ πολλὰ ἢ ὀλίγα, καὶ τὸ μέγα καὶ μικρόν. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀόριστον ποσόν, διχῶς λέγεται· τὸ
μὲν ἁπλῶς, τὸ δὲ πρός τι. τὸ μὲν γὰρ μὴ ἀναφερόμενον ὑφ' ἕτερον, ὁμογενοῦς· κατὰ δὲ τὴν οἰκείαν
διαφορὰν νοούμενον τὴν πρὸς τὰ ἀνομοιογενῆ ἁπλῶς λέγεται, οἷον, ὅταν τὸ μικρὸν ὄρος μὴ
πρὸς τὰ ὁμογενῆ ἀναφέροντες, πρὸς δὲ τὴν μεγάλην οἰκίαν, ὡς πρὸς ὁμογενῆ τιθέμενοι μέγα
λέγομεν, τότε ἁπλῶς λέγομεν αὐτὸ μέγα. τῷ γὰρ καθ' αὑτὸ μεγέθους μετέχειν, μεῖζον τῆς οἰ-
κίας λέγεται. τὰ δὲ πρὸς τὰ ὁμογενῆ συγκρινόμενα, καὶ ὡς κατὰ σύγκρισιν τὸ μέγα καὶ τὸ
μικρὸν ἔχοντα, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν θεωρεῖται. καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν
δέ, ὁ αὐτὸς λόγος ἁρμόζει. ἄλλο μὲν γάρ ἐστι τὸ καθ' αὑτὸ θεωρούμενον πλῆθος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ
τὴν πρὸς ἕτερον σχέσιν θεωρούμενον, ὅθεν καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεται τὰ τοιαῦτα, καὶ
τὰ ἐναντία ἅμα ὑπάρχει αὐτοῖς. βούλεται δὲ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος τὰ μὲν καθ' αὑτά, μέγα καὶ
μικρόν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἐν τοῖς καθ' αὑτὰ καὶ ἀΰλοις εἴδεσι θεωρεῖσθαι. τὰ μὲν κατὰ
τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως· τὰ δὲ κατὰ τὸ πλῆθος, τῶν καθαρῶν λόγων. τὰ δὲ πρός τι, ἅπερ
κατὰ σύγκρισιν λέγεται, ἐν τοῖς ἐνύλοις ὁρᾶν, ἐν οἷς καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ τἀναντία ἅμα
κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον ἀναφοράν. προσιόντος γὰρ τοῦ εἴδους τῇ ὕλῃ, συμμικτός
τις ἀπ' ἀμφοῖν γίνεται δύναμις· καθ' ὅσον μὲν γὰρ μεταλαμβάνει τοῦ εἴδους, ὁμοιοῦται πρὸς
αὐτό, καὶ γίνεται πολὺ καὶ μέγα τὸ ἔνυλον. κατὰ δὲ τὴν οἰκείαν ἀπειρίαν, τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, Z
46 καὶ τῆς πρός τι σχέσεως, καὶ τῆς κατὰ τὰ ἐναντία μεταβολῆς μεταλαμβάνει. Τούτου δὴ οὖν φησιν
οὕτως ἔχοντος, οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνουσιν οἱ ἁπλῶς ταῦτα πάντα ἡγούμενοι λέγεσθαι, ὥσ-
περ ὁ Πλωτῖνος. καὶ γὰρ ἡ συνήθεια κατὰ τῶν πρός τι πολλάκις αὐτοῖς χρῆται, καὶ οἱ κέγχρον
μεγάλην λέγοντες, κατὰ τὴν πρὸς τὸ ὁμογενὲς σύγκρισιν, ὡς τὸ μεῖζον δηλοῦσιν, κατὰ τὸ
πρός τι λέγουσιν. ἀλλὰ τὸ μέγεθος φησὶν ὁ Πλωτῖνος, οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, ἀλλὰ τὸ μεῖζον, ὥσ-
περ καὶ τὸ διπλάσιον. ἢ οὐχ οὕτως ἔχει; διατείνει γὰρ ἡ τοῦ μεγέθους ἔννοια, ἐπί τε τὰ καθ'
ἑαυτὰ μεγέθη, καὶ τὰ πρὸς ἄλληλα. οὐδὲ γὰρ ἂν μεῖζον ἐλέγετο, μὴ μετέχον τοῦ μεγέθους,
καὶ παραδηλοῦν τὴν κατὰ τὸ μέγεθος ὑπεροχήν. Ἀλλὰ τὰ πολλὰ φασίν, οὐδὲν ἄλλο
ἐστίν, ἢ πολὺ πλῆθος ἐν ἀριθμῷ θεωρούμενον, ὥστε οὐκ ἂν εἴη πρός τι. ἢ ῥᾴδιον ἄλλο εἶδος
τοῦ ἀριθμοῦ ἀνατιθέναι, ὃ καὶ πρός τι ποσὸν λέγεται, ἐν ᾧ αἱ δίχα σχέσεις τῶν λόγων περιέ-
χονται· ἐν τούτῳ γάρ ἐστι καὶ τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον. εἰ δὲ καὶ ἀριθμοῦ ἐπέκτασιν τις ἁπλῶς
λέγοι τὸ πλῆθος, τὸ δὲ ὀλίγον ἀριθμοῦ συστολήν, οὐδὲν ἧττόν ἐστι καὶ ἐν ταῖς προσόδοις τῶν δια-
φορῶν

A ἀλλὰ καθὸ ποιὰ ταῦτα φαίνεται. καὶ τὸ σῶμα δὲ καθὸ σῶμα, τουτέστι καθὸ τρεῖς ἔχει διαστάσεις, οὐδὲν ἔχει ἐναντίον. τὸ τε ἀσώματον, οὐκ ἔστι τῷ σώματι ἐναντίον, ὡς μὲν ὁ Ἰάμβλιχος φησί, διότι τὰ ἐναντία ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστί. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος. μήποτε δὲ γένος μὲν αὐτῶν οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ εἶναι τὴν οὐσίαν· τῆς γὰρ οὐσίας τὸ μὲν, σῶμα φαμὲν, τὸ δὲ, ἀσώματον. ἀλλὰ τὸ ἀσώματον, εἰ μὲν ἀπόφασιν καὶ στέρησιν σημαίνει, οὐκ ἂν εἴη ἐναντίον τῷ σώματι. τὰ γὰρ ἐναντία ἐν καταφάσει. εἰ δὲ κατάφασιν καὶ αὐτὸ δηλοῖ, ἢ κρεῖττον τοῦ σώματός ἐστι, καὶ αἴτιον τοῦ σώματος, ἢ χεῖρον, καὶ ἐν τῷ σώματι τὸ εἶναι ἔχον· ἑκατέρως δὲ, οὐκ ἂν εἴη ἐναντία. τὰ γὰρ ἐναντία ἰσοσθενῆ βούλεται εἶναι, καὶ ὁμοίως τῷ οἰκείῳ γένει προσέχειν. ἀλλ' οὐδὲ τῷ χρόνῳ ἐστί τι ἐναντίον, καθόσον ἀφορίζει τῷ οἰκείῳ μέτρῳ τὴν κίνησιν. εἰ δέ τις τὴν ἡμέραν τῇ νυκτὶ νομίζοι ἐναντίους, οὐ καθὸ χρόνος ποιεῖται τὴν ἐναντίωσιν. ὁ γὰρ αὐτός ἐστιν, εἴπερ ὅταν ἀλλαχοῦ ἡμέρα, ἀλλαχοῦ νύξ ἐστιν, ἀλλὰ καθὸ πῆ μὲν πεφώτισται, πῆ δὲ ἐσκίασται ὁ ἀήρ· καθὸ δὲ τοιοῦτος, οὐ ποσός ἐστιν, ἀλλὰ ποιός. καὶ τῷ ἀριθμῷ δὲ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἀφώρισται γὰρ, καὶ οὐδὲν ἔχει ἐναντίους, οἷον τὰ δύο ἢ τὰ τρία. πᾶν γὰρ τὸ διωρισμένον ἕν τί ἐστι, καὶ κατὰ τοῦτο οὐκ ἐπιδέχεται οὐδεμίαν ὑπεροχὴν καὶ ἔλλειψιν, ὥσπερ τὸ ἴσον· τὸ δέ γε ἄνισον ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, διότι ἐστὶν ἀόριστον. ἀλλὰ τί ἂν λέγοιμεν, εἴ τις τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἐναντία λέγοι, τοῦ ἀριθμοῦ δύο εἴδη ταῦτα τιθέμενος, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ποσοῦ, τὸ μὲν, συνεχὲς εἶναι φάσκων, τὸ δὲ διωρισμένον, καὶ ταῦτα ὡς ἐναντία τιθέμενος; ἢ καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἡ εἰς τὰ ἐναντία κειμένη διαίρεσις; τοῦ γὰρ ζώου τὸ μὲν, λογικὸν, τὸ δὲ, ἄλογον ἦν· καὶ τὸ μὲν, θνητὸν, τὸ δὲ, ἀθάνατον, καὶ ὅμως συγχωροῦμεν τῇ οὐσίᾳ μηδὲν εἶναι ἐναντίον. ἄλλο γάρ ἐστι τὸ περὶ τὴν οὐσίαν καὶ περὶ τὸ ποσὸν θεωρεῖν ἐναντίωσιν, κατὰ τὰς περὶ αὐτὰ ποιότητας συμβαῖνον, καὶ ἄλλο τὸ αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ, ἢ τῷ ποσῷ
B μὴ εἶναι ἐναντίον. καὶ ὁ λόγος δὲ, καθὸ ποσός ἐστιν, οὐκ ἔχει ἐναντίους. τὸ γὰρ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος ὑπάρχει τῷ λόγῳ, καθὸ σημαντικός ἐστιν, ἀλλ' οὐ καθόσον ἐν διαστάσει προφέρεται καὶ καταμετρεῖται συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ. Λοιπὸς δὲ τῶν ποσῶν ἐστιν, ὁ τόπος. Καὶ ἀμ- 41
φισβητεῖται οὕτως, μήποτε κατὰ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω τὴν ἐναντίωσιν ἐπιδέχεται, ἅπερ ἢ εἴδη ἢ μέρη τοῦ τόπου δοκεῖ. ἀλλ' οἱ μὲν, οὐδὲ εἶναι φύσει τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω νομίζουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς θέσιν θεωρεῖσθαι, ὅπου τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν ἄνω λέγουσι, τὸ δὲ ὑπὸ τοὺς πόδας κάτω, καὶ τὸ αὐτὸ ἄνω καὶ κάτω τίθενται, κατὰ τὰς διαφόρους θέσεις, καὶ δηλονότι οὐκ ἂν εἴη οὕτως ἐναντία. οὐ γὰρ ὑπάρχει τῷ αὐτῷ κατὰ ταυτὸν τὰ ἐναντία. οἱ δὲ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω οὐ κατὰ θέσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ παντὸς διάστασιν λαμβάνουσι, τήν τε ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὰ πέρατα, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν περάτων πρὸς τὸ μέσον· φύσει γὰρ διάφορα ταῦτα. ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους ῥητέον, ὡς τὸ ἄνω καὶ κάτω, οὐ τόπον σημαίνει, ἀλλὰ τὴν τοῦ ποῦ κατηγορίαν, ὥσπερ τὸ χθὲς καὶ σήμερον, οὐ χρόνον, ἀλλὰ τὸ ποτὲ, τουτέστι τὸ κατὰ χρόνον. ταῦτα γὰρ καὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ δοκεῖ. μήποτε δὲ καὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω τόπου διαφοραί εἰσι, καὶ τὸ χθὲς καὶ τὸ σήμερον χρόνου, οὐ μέντοι καθὸ ποσὸν ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος ἔχει ταῦτα, ἀλλ' ὁ μὲν, κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ τοπικὸν ἰδίωμα, ὅπερ ἐν τῇ τοῦ ποῦ κατηγορίᾳ παραδίδοται· ὁ δὲ, κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς κινήσεως μέτρα. καὶ γὰρ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος ἐν μὲν τῷ ποσῷ, κατὰ τὴν διάστασιν μόνην παραδίδονται. κατὰ μέντοι τὸν ἴδιον χαρακτῆρα, ὁ μὲν τόπος, ἐν τῇ τοῦ ποῦ κατηγορίᾳ, ὁ δὲ χρόνος, ἐν τῇ ποτὲ, ὥστε καθὸ ποσὸν ὁ τόπος, οὐκ ἔχει τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω, ἀλλὰ καθὸ τοιόνδε ποσόν. Ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης εἰ μή τις φησὶ, τὸ πολὺ τῷ 42
ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. δοκεῖ γὰρ ταῦτα ποσὰ ὄντα, ἐναντία εἶναι. ἀλλὰ δείκνυσι πρῶτον μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ποσὰ, ἀλλὰ πρός τι. ἔπειτα ὅτι κἂν ποσὰ ᾖ, κἂν μὴ ποσὰ, οὐκ ἔστιν ἐναν-
Γ τία. καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποσὰ, ἀλλὰ πρός τι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, δείκνυσιν οὕτως, εἰ τὰ μικρὰ μεγάλα λέγεται, καὶ τὰ μεγάλα μικρὰ, πρὸς τὰ ὁμογενῆ παραβαλλόμενα, οὐδὲν ἔσται καθ' αὑτὸ μέγα ἢ μικρὸν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερα ἕξει τὴν ἀναφορὰν, καὶ πρός τι ἔσται. ἀλλὰ μὴν τὸ ἡγούμενον, τὸ ἄρα λῆγον. ἐν δὴ τούτῳ τῷ συλλογισμῷ, τὸ μὲν συνημμένον, ὡς σαφὲς παρῆκεν. εἰ γὰρ τὰ μεγάλα μικρὰ λέγεται, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα, δηλονότι οὐδὲν ἔσται καθ' αὑτὸ τοιοῦτον. τὴν δὲ πρόσληψιν ἀπεδείκνυσιν, ἐκ τοῦ καὶ ὄρος μικρὸν λέγεσθαι, καὶ κέγχρον μεγάλην, πρὸς τὰ ὁμογενῆ παραβαλλόμενα. εἶτα τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πολλοῦ καὶ ὀλίγου δείκνυσι, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ κώμῃ λέγων, ἢ ἐν τῷ οἴκῳ, ὡς πρὸς κώμην καὶ οἶκον, ὀλίγους δὲ ἐν τῷ ἄστει καὶ τῷ θεάτρῳ, ὡς πρὸς αὐτά. δεύτερον δὲ ἐπιχείρημα, ἀπὸ τῆς ἐναργείας ἐπάγει τῆς σημαντικῆς. οὐ γὰρ ὅμοιόν τι σημαίνει τὸ τρίπηχυ καὶ τὸ μέγα, ἀλλὰ τὸ μὲν τρίπηχυ, ποσὸν, τὸ δὲ μέγα, πρός τι. καὶ οἰκείως ἀπὸ τῶν σημασιῶν ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν, ἐπειδὴ καὶ κατ' αὐτὰς αἱ κατηγορίαι διεστήκασι. καὶ ἔστι καὶ οὗτος ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· πᾶν ὃ δηλοῖ ποσὸν, τοῦτό ἐστι ποσόν. τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἢ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, οὐ δηλοῖ ποσόν· οὐκ ἄρα ἐστὶ ποσά. εἶτα κατασκευάζει ἐκ περιουσίας, ὅτι κἂν τι ποσὰ ᾖ, κἂν τι μὴ, οὐκ ἔστιν ἐναντία. δείκνυσι δὲ αὐτὸ οὕτως· τὸ

μέγα

μός, καὶ χρόνος· λόγος δὲ πῶς μὲν ἔχει τάξιν, πῶς δὲ οὐκ ἔχει, φησὶν, ὡς ἐν τοῖς πρὸ τούτων διώρισται, ὥστε καὶ ἄλλη τρίτη γέγονε διαίρεσις, καθ' ἣν τῶν ποσῶν τὰ μὲν ἔχει τάξιν, τὰ δὲ οὐκ ἔχει. Δ καὶ ἄλλην δὲ τετάρτην ἐφεξῆς προστίθησι διαίρεσιν, καθ' ἣν τῶν ποσῶν τὰ μέν ἐστι προηγουμένως ποσὰ, ὅσα καθ' αὑτά ἐστι τοιαῦτα, ὡς ἀριθμὸς, καὶ μέγεθος, καὶ χρόνος, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν τὸ ποσὸν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται· τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, ὅσα κατ' ἄλλο τι ποσὰ εἶναι λέγεται, δι' ὃ τὸ λευκὸν πολὺ λέγεται ἢ μέγα, οὐ καθὸ λευκὸν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν· καὶ ὁ ἄνθρωπος μακρὸς κατὰ τὸ μῆκος. καὶ ἡ κίνησις δὲ πολλὴ, ἢ διὰ τὸν χρόνον, ἢ διὰ τὸν τόπον. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸ ποσὸν αὐτῆς, ἢ ἐνιαυσιαίαν λέγων, κατὰ τὸν χρόνον ἀποδώσει· ἢ σταδιαίαν, κατὰ τὸν τόπον. δοκεῖ δὲ κατὰ

38 ταῦτα καὶ ἡ κίνησις μετέχειν τοῦ ποσοῦ, ἀλλ' οὐκ εἶναι ποσόν. Καὶ ἔοικε πολλή τις ἀμφιβολία γεγονέναι περὶ τὴν κίνησιν, εἴπερ οἱ μὲν, ὑπὸ τὸ πρός τι αὐτὴν ἀνάγεσθαι φασίν, οἱ δὲ ὑπὸ πλείονας κατηγορίας ἐν αἷς θεωρεῖται. καὶ γὰρ ἐν ποσῷ κίνησις, ὡς αὔξησις καὶ μείωσις· καὶ ἐν ποιῷ, ὡς ἀλλοίωσις, καὶ κατὰ τόπον ἄλλη, ἣ δὴ καὶ κατ' οὐσίαν. ἄλλοι δέ τινες τὸ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, κοινῶς ἐπὶ πάντων τῶν γενῶν θεωροῦντες τὴν κίνησιν ἐντελέχειαν οὖσαν τοῦ κινητοῦ, ᾗ κινητὸν, κατὰ τὴν Ἀριστοτέλους ἀπόδοσιν, κοινὴν εἶναι τῶν δέκα γενῶν φασίν· οἱ δὲ, ἐν τῷ ποιεῖν ἢ πάσχειν αὐτὴν κατατάττουσι. Πλωτῖνος δὲ αὖ τὴν καθ' αὑτὴν πρὸ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὡς γένος ἴδιον τὴν κίνησιν ἀφωρίσατο. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος, ποσὸν αὐτὴν εἶναι βούλεται· ἐγὼ τὸ εἶναι αὐτῇ κινήσει ἐκ διαστημάτων ὑφέστηκε, καὶ ἐν διαστήματι φησὶ αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἔχει τὴν διέξοδον, ποσὴ ἂν εἴη δι' ἑαυτὴν, ἐπεὶ καὶ ὁ λόγος ποσὸς θεωρεῖται, ὅτι ἐκ διαστημάτων ποσῶν τοιόσδε ὑφέστηκε, καὶ καταμετρεῖται τῷ τοσῷδε μήκει, ὅ ἐστι μακρός. ὃ θαυμαστὸν οὐδέν. κατὰ μὲν τὸ διάστημα, ποσὸν εἶναι τὴν κίνησιν, κατὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνέργεια μεταβολὴν, ἐν πάσαις θεωρεῖται ταῖς κατηγορίαις, καὶ κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην ἑαυτοῦ φύσιν, ἄλλως καὶ ἄλλως θεωρεῖσθαι. μήποτε δὲ καὶ τὸ λευκὸν οὐ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν διέστηκεν ἁπλῶς, ἀλλ' ἔχει ἰδίαν διάστασιν τὸ ἐν γενέσει λευκὸν, τὴν συνεκτεινομένην τῇ ἐπιφανείᾳ, ἄλλην οὖσαν παρὰ τὸ λευκὸν, ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις ἐλέγετο, διάστασιν ἔχειν ἰδίαν ἄλλην παρὰ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον. καὶ γὰρ αἱ ποιότητες προϊοῦσαι εἰς τὴν γένεσιν, οὐ φυλάττουσι τὴν εἰδητικὴν ἀμέρειαν, ἀλλ' εἰς τὴν γενητὴν διάστασιν ὑπομένουσαι Ε

θεωρεῖσθαι

39 καὶ καθ' ἑαυτάς. Ἀπορήσει δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, οὐδ' ἐν ἔχειν θέσιν λέγοντες. εἰ γὰρ θέσιν ἔχειν ἐκεῖνα λέγεται, ὧν τὰ μόρια ὑπομένει, ταύτην δὲ ῥεόντων, οὐδὲ ἐν ὑπομένει, οὐδὲ θέσιν ἄν τι κυρίως ἔχοι, ἢ κἂν ἡ ὕλη ῥέῃ συνεχῶς, ὃ τοῦτο δείη τις, καὶ τὰ σώματα ἐπ' ἄπειρον ἔχει προσθήκας καὶ ἀφαιρέσεις. ἀλλ' ὅμως ἔστι τι καὶ τὸ μένον ἐναργῶς, εἴτε τὸ δεύτερον ὑποκείμενον ὥς τινες λέγουσιν, εἴτε τὸ ἰδίως ποιὸν ὡς ἄλλοι, εἴτε ἡ κατὰ τὸ εἶδος οὐσία, ἢ ἡ ἄτομος καὶ σύνθετος οὐσία, ἢ καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον, ὃ καὶ ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὑπομένει, καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γνωρίζεται. περὶ μὲν τῶν ἐναργῶν ὁ λόγος, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τῶν ἀφανῶν καὶ ἀμφισβητουμένων. δεύτερον δὲ, ᾧ λόγῳ φασὶ τὸ λευκὸν κατὰ συμβεβηκὸς εἶναι ποσὸν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, τῷ τὴν ἐπιφάνειαν ποσὸν εἶναι, τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ ἡ ἐπιφάνεια κατὰ συμβεβηκὸς ἔσται ποσὸν τῷ πλήθους μετέχειν. ἀλλ' ὑπομνηστέον τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐν οἷς ἐλέγομεν, ἄλλο μὲν εἶδος εἶναι τοῦ ποσοῦ τὸ κατὰ τὸ πλῆθος, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τὸ μέγεθος ἴδιον ποσὸν, καὶ ἀντιθέτως ἔχον πρὸς τὸ κατὰ τὸ πλῆθος ποσόν. ἔτι δὲ ἐν τοῖς προηγουμένοις ποσοῖς ἐπεὶ τὸ ἀριθμὸν οὖσι, συνακολουθεῖ τινὰ ἀόριστα κατηγορήματα, διὰ τῷ μὲν πλήθει, τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, τῷ δὲ μεγέθει, τὸ μέγα καὶ μικρόν· καὶ ταῦτα κατηγορεῖν εἰώθαμεν, οἰκείως μὲν, τῶν καθ' αὑτὰ ποσῶν, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τῶν ἄλλων, διὰ τὴν προηγουμένην, δι' ἣ διὰ τὴν ἐπιφάνειαν, διὰ τὸν χρόνον δηλονότι, προηγουμένως ποσὰ δείκνυται ἡ ἐπιφάνεια καὶ ὁ χρόνος, εἴπερ διὰ ταῦτα, καὶ τοῖς ἄλλοις συνυπάρχει τὰ παρακολουθοῦντα τῷ ποσῷ.

Ἔτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἕως τοῦ, οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ. Ζ

40 Ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν εἰδῶν αὐτῆς καὶ τῶν διαφορῶν, ἐπὶ τὰ ἴδια αὐτῆς καὶ τὰ παρακολουθοῦντα μεταβέβηκεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ ποιεῖ. καὶ πρῶτον, τίνα τὰ κοινῇ ὑπάρχοντα τῷ ποσῷ πρὸς ἄλλας κατηγορίας παραδίδωσιν, εἶθ' οὕτως, τὰ ἴδια αὐτοῦ θεωρεῖ. λέγει δὴ οὖν, ὅτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. καὶ κάλλιον ἴσως πρὸ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξεργασίας, ἕκαστον τῶν εἰδῶν τοῦ ποσοῦ προχειρισαμένους ἰδεῖν, ὅπως οὐκ ἔχει ἐναντίον, καὶ ὅπως τὰ δοκοῦντα εἶναι ἐν ἑκάστῳ εἴδει τοῦ ποσοῦ ἐναντία, οὐ καθὸ ποσὸν ὑπάρχει αὐτῷ, ἀλλὰ κατ' ἄλλην κατηγορίαν, ὑφ' ἣν ὑπάγεται. αὐτίκα ἡ γραμμὴ, καθ' ὅσον μέν ἐστι γραμμὴ, οὐδεμίαν ἔχει ἐναντίωσιν· καθ' ὅσον δὲ ποιὰ γραμμὴ, κατὰ τοῦτο τὸ εὐθὺ καὶ τὸ κυρτὸν ἔχει περὶ τὴν γραμμὴν θεωρούμενα. πάλιν ἡ ἐπιφάνεια, καθὸ μὲν διχῇ διέστηκεν, οὐδὲν ἔχει ἐναντίον. τραχύτης δὲ καὶ λειότης περὶ αὐτὴν, οὐχ ᾗ ἐπιφάνεια,

*ἐπιφάνεια ἀλλ' ᾗ ποιά τις ἐπιφάνεια θεωρεῖται κατὰ τὸ ποιὸν αὐτῆς, ὡς λευκὴ καὶ μέλαινα, οὐ καθὸ * γραμμὴ,

ἀλλὰ

A ἔννοιαν οὕτως ἀκούειν. ἀλλ' εἴ τις διάστημα λέγει τὸν τόπον, ἀεὶ μὲν ἔχον σῶμα, αὐτὸ δὲ τὸ καθ' αὑτὸ,
κενὸν σώματος, καὶ ἄλλο παρὰ τὸ σῶμα θεωρούμενον, ἆρα οὐκ ἂν καὶ τοῦτο ἐν θέσει ἐχόντων τῶν ἑαυτοῦ μο-
ρίων λέγοιτο, συνεχές τι ὂν, καὶ συνυπάρχοντα ἔχον τὰ μόρια ἀλλήλοις. καὶ ποῦ ἂν κέοιτο; οὐδὲ
γὰρ πόρρω ἐστὶ κενὸς τοῦτο. μήποτε οὖν ὅπερ ἡ τάξις ἐστὶν ἐν τοῖς διωρισμένοις τοῦτο, ἡ θέσις ἐν τοῖς
συνεχέσιν. ὥσπερ γὰρ τὰ διωρισμένα διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἔκστασιν ἐδεήθη τάξεως, ἵνα κατὰ ταύ-
την πρὸς ἄλληλα ἐμμένῃ, καὶ μὴ ἀτάκτως διεσπασμένα συγχέηται, οὕτως καὶ τὰ συνεχῆ τοῦ ἀμερoῦς
ἐκπεσόντα, ἐν ᾧ πάντα ἐν ταὐτῷ ἦν, ἐδεήθη θέσεως καθ' ἣν ἄλλα ἄλλοις συνάπτει μόρια, κατὰ
τὴν τοῦ εἴδους αὐτῶν περιοχὴν, ἵνα μὴ συμπεφορημένη ᾖ, καὶ κατά τι ταύτην τὴν ἔννοιαν, οὐκ ἀναγ-
καῖον ποῦ κεῖσθαι τὰ κείμενα ὡς ἐν ἄλλῳ. ἡ γὰρ θέσις παρὰ τὸ θεῖν οἶμαι καὶ εἶναι λεγομένη τὴν
ἔκτασιν σημαίνει. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν θέσιν ἐχόντων. Τὰ δὲ μὴ ἔχοντα θέσιν ἀπαριθμούμενος, 34
πρῶτον ἔταξε τὸν λόγον, καὶ φησὶν αὐτὸν, μήτε κεῖσθαι ποῦ, μήτε τὰ μόρια θέσιν ἔχειν πρὸς ἄλλη-
λα. εἰ γὰρ ὑπομένειν δεῖ τὰ θέσιν ἔχοντα, ὁ δὲ λόγος ἅμα τε εἴρηται, καὶ οὐκ ἔτι ἐστὶ, πῶς ἂν ἔχοι
θέσιν; καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου δὲ τὸ αὐτὸ ἀξιοῖ, ἀφ' οὗ καὶ σαφῶς ἐνεδείξατο, ὅτι δεῖ τοῖς θέσιν ἔχουσι προ-
σεῖναι τὸ ὑπομένειν τὰ μόρια. ὃ γὰρ μὴ ἐστι φησὶν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; τάξιν
δὲ ἔχειν ταῦτα λέγεται, καθόσον τοῦ τε λόγου, ἡ μὲν προτέρα συλλαβὴ λέγεται, ἡ δὲ ὑστέρα, καὶ
τοῦ χρόνου τὸ μὲν, πρότερον γίνεται μέρος, τὸ δὲ, ὕστερον. διὸ καίτοι συνεχὴς ὢν ὁ χρόνος, θέσιν οὐ λέγε-
ται ἔχειν. ἐπειδὴ γὰρ συνακολουθεῖ τῇ κινήσει, πᾶσα δὲ κίνησις, ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι, καὶ
ὁ χρόνος τὸ αὐτὸ πάσχει, καὶ διὰ τοῦτο καίτοι συνεχὴς ὢν, οὐκ ἔχει θέσιν, ὅτι οὐχ ὑπομένει αὐτοῦ τὰ
μόρια. Ἀλλὰ διατί ὁ ἀριθμὸς οὐκ ἔχει θέσιν; ὑπομένειν γὰρ αὐτοῦ δοκεῖ τὰ μόρια, ὅτι φησὶν 35
Ἰάμβλιχος, ἡ μονὰς σημεῖον ἄθετόν ἐστιν. ὁ δὲ ἀριθμὸς, ἐκ μονάδων συνέστηκε, καὶ ὅτι οὐδὲ τὰ μό-
B ρια ὑπομένει. οὐδὲ γὰρ εἰ ἔστι τὰ ἠριθμημένα, ἔστι ποῦ ὁ ἀριθμὸς, ἐπεὶ οὐδὲ ὁ λόγος ἐστὶ ποῦ, ὅτι
ἐστὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. ὡς δὲ ὁ λόγος ἐν τῷ λέγεσθαι, οὕτως καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ ἀριθμεῖ-
σθαι ὑφέστηκε, καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ὑπομένει οὐδέτερου τὰ μόρια, ὥστε οὐκ ἔχουσιν θέσιν. ταῦτα μὲν
ὁ θεῖος φησὶ Ἰάμβλιχος. Θαυμάζω δὲ, εἰ ὁ ἀριθμὸς διὰ τὸ μὴ ὑπομένειν τὰ μόρια, λέγεται μὴ
ἔχειν θέσιν. οὐ γὰρ ὡς ὁ λόγος ἐν τῷ λέγεσθαι ἔχει τὸ εἶναι, οὕτως καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι.
κἂν γοῦν μὴ ἀριθμῶνται οἱ πέντε μου δάκτυλοι, ἠρίθμηνται κατὰ τὸ ἑαυτῶν εἶδος, ἀλλὰ μᾶλλον
διὰ τὸ μὴ συνεχεῖς εἶναι. δεῖ γὰρ καὶ συνεχῆ εἶναι, καὶ ἐκτετάσθαι τὰ θέσιν ἔχοντα. οὕτως γὰρ
καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων θέσις ὁρᾶται, ὅτε τινά πη τῶν μορίων συνάπτηται. ἐν γὰρ τῇ τριάδι
ποία μονὰς πρὸς ποίαν σύγκειται, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς γραμμῆς ποῖον μόριον ποίῳ
συνάπτει, ἐναργές ἐστιν ἰδεῖν. Διατί δὲ οὐχ ὡς ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου σαφῶς ἀνεῖλε τὸ θέ- 36
σιν ἔχειν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλ' ὅτι θέσιν, οὐ πάνυ λάβοις ἂν αὐτοῦ. ἢ ὡς οἱ ἐξηγηταί φασιν,
ὅτι δοκεῖ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐπιδέχεσθαι θέσιν, διὰ τὰ ἀριθμούμενα; μήποτε δὲ χαρακτηριστικοῦ ὄν-
τος τῶν θέσιν ἐχόντων, μάλιστα τοῦ τὰ μόρια ὑπομένειν, ὁ μὲν λόγος καὶ ὁ χρόνος, οὐκ ἔχει
τοῦτο, ὁ δὲ ἀριθμὸς ἔχει, καὶ εἴπερ εἶχε τὴν συνέχειαν, ἦν ἂν τῶν θέσιν ἐχόντων, καὶ θέσιν δὲ μὴ ἔ-
χει, ὅ, τε λόγος καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὁ ἀριθμὸς, ἀλλὰ τάξιν ἔχει, ὡς εἴρηται, ταῦτα ἀντὶ τῆς θέσεως.
ἡ δὲ τάξις κυρίως μὲν, ὡς ἐπὶ διωρισμένων θεωρεῖται, κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λαμβανό-
μενα. καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου δὲ, καθόσον προηγεῖται τὸ παρεληλυθὸς τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ τοῦτο τοῦ μέλλον-
τος, ὥστε καὶ ἐπὶ τούτου κατὰ τὸν διορισμὸν ἡ τάξις ἔοικε θεωρεῖσθαι. ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ ἡ τάξις,
οὐκ ἐν ἑκάστῳ. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τῇ τριάδι τάξις τῶν μονάδων, ἀλλ' ἐν τῷ χύματι τῶν ἀριθμῶν· ὅτι ἡ
μονὰς, προηγεῖται τῆς δυάδος, καὶ ἡ δυὰς τῆς τριάδος, καὶ ἐφεξῆς. ἐν δὲ τῷ λόγῳ ἡ τάξις, καθό-
Γ σον ἄλλα μέρη τοῦ λόγου ἄλλων προηγεῖται, καὶ ἄλλαι συλλαβαὶ ἄλλων. κἀνταῦθα δὲ ἀπορῶ, πῶς
ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος περὶ τοῦ λόγου φησὶν, ὅτι δοκεῖ μήτε τάξιν ἐμφαίνειν, εἴ τις αὐτοῦ τὸ μῆκος
μόνον καὶ τὴν διέξοδον τῆς φωνῆς θεωροίη, κἂν ᾖ ἄσημος. τί γὰρ μᾶλλον ἡ ἑτέρα συλλαβὴ τῆς ἑτέ-
ρας προτέτακται; παντὶ γὰρ δῆλον, ὅτι ἔστι τάξις ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐκ ἂν τις τὸ Σωκράτης
ὄνομα εἴποι, τὴν κρα συλλαβὴν πρώτην προενεγκάμενος· θεωρητικῶς δὲ τοῖς θέσιν ἔχουσι ποσοῖς
ἐπιβάλλων, τοῦτο φησὶ τὸ γένος, οἶμαι τὴν θέσιν λέγειν γένος, ἕδραν παρέχεται πᾶσιν ὅσα
ποτέ ἐστι ποσὰ, τοῖς τε ἁπλουστέροις ἐν τοῖς συνθέτοις, καὶ τούτοις ἐν τοῖς ἁπλοῖς. διχῶς γὰρ τοῦ ἁ-
πλῶς λαμβανομένου, τὸ μὲν, ὡς συνταττόμενον τοῖς συνθέτοις, καὶ περιεχόμενον ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἡ
ἐπιφάνεια ὑπὸ τοῦ σώματος, θέσιν ἔχει ἐν τῷ *Σωκράτης· τὸ δὲ, ὡς ὑπερέχον καὶ ἐξῃρημένον, ἕδραν *σώματι
ἐν ἑαυτῷ παρέχει τοῖς συνθέτοις. προσδεόμεθα οὖν τῆς θέσεως, ἵνα τὴν πρὸς τὰ δεύτερα ποσὰ συ-
νέχειαν νοήσωμεν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι κατὰ μὲν τὴν πρώτην διαίρεσιν πέντε μὲν ἦν συνεχῆ, 37
δύο δὲ διωρισμένα· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, τέτταρα μὲν τὰ θέσιν ἔχοντα, γραμμὴ, ἐπιφάνεια, σῶμα,
τόπος· τρία δὲ τὰ μὴ ἔχοντα, ἀριθμὸς, χρόνος, λόγος, ὧν δύο μὲν φησὶν ὁ Ἰάμβλιχος τάξιν ἔχειν, ἀριθ-

μὸς

» τὸ ποσὸν ἀπογεννᾶται, διατείνεται δι' ὅλου ἡ αὐτή, καὶ ὁρίζει ἕκαστον προϊοῦσα ἀφ' ἑαυτῆς, ἡ μὲν A
» δι' ὅλου διήκει παντάπασιν ἀδιαιρέτως, τὸ συνεχὲς ὑφίστησι, καὶ ἡ τὴν πρόοδον ποιεῖται μίαν,
» καὶ ἀδιαίρετον καὶ ἄνευ διορισμοῦ· ἡ δὲ προϊοῦσα ἵσταται καθ' ἕκαστον τῶν εἰδῶν, καὶ ἡ ὁρίζει ἕκαστον, καὶ
» ἕκαστον ἓν ποιεῖ, ταύτῃ τὸ διωρισμένον παράγει, κατὰ δὲ τὴν περιέχουσαν ἅμα τὰς δύο ταύτας ἐνεργείας
» μίαν κυριωτάτην αἰτίαν, τὰ δύο ποσὰ παράγει, καὶ κατὰ μὲν τὴν πανταχοῦ ταυτότητα, καὶ ἄλλην
» ἐφ' ἑκάστῳ τι τῶν μορίων, καὶ οὕτω πάντων τὸ συνεχὲς ἀπεργάζεται· κατὰ δὲ τὴν ἐφ' ἕκαστον αὐτῶν
» πρὸς ἑαυτὰ ταυτότητα, καὶ κατὰ τὸ ἐν ἀεὶ ἑκάστῳ ἄλλην εἶναι τὸ διωρισμένον ἀπογεννᾷ. καὶ κατὰ μὲν
» τὴν ἐν ἀλλήλοις οὖσαν, τῶν νοητῶν ποσῶν, τὸ συνεχές· κατὰ δὲ τὴν διακεκριμένην αὐτῶν ἀπ' ἀλ-
» λήλων οὖσαν, τὸ διωρισμένον ὑφίστησι· καὶ κατὰ μὲν τὴν ἔσωθεν αὐτοῦ ἐνέργειαν, τὸ διωρισμένον, κατὰ
» δὲ τὴν προϊοῦσαν, τὸ συνεχὲς δημιουργεῖ. ἐπεὶ δὲ ἅμα καὶ μένει καὶ πρόεισι, τὰ δύο ἀπογεννᾷ. περιέχει
» γὰρ ἡ τῶν νοητῶν μέτρων δύναμις ἅμα ἀμφότερα τὰ μένοντα καὶ προϊόντα ἐν ἑνὶ τῷ αὐτῷ· ὅθεν
» δή, εἴ τις τοῖς νοητοῖς καὶ θείοις μέτροις τὰ ἕτερα τούτων νέμει· εἰ μὲν τὰ ἀκίνητα μόνα, ὑπὸ Περιπατη-
» τικῶν παρακρουσμάτων ἐξαπατᾶται· εἰ δὲ τὰ προϊόντα, ὑπὸ Στωϊκῶν.

Ἔτι τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. ἕως τοῦ, τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν αὐτό, καθ' ἑαυτό, ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ συμβεβηκός.

32 Μετὰ τὴν πρώτην τοῦ ποσοῦ διαίρεσιν, καὶ ἑτέραν ἐπάγει, καθ' ἣν τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς
ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὰ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων θέσιν. ἰστέον δὲ καὶ ταύτης διὰ τὸ
μίαν μὴ οὕτω δέχεσθαι τὰς ὅλας διαφοράς. καὶ γὰρ πᾶν μὲν τὸ ἐκ θέσιν ἐχόντων, συνεχές ἐστιν, οὐκέτι
δὲ τὸ συνεχὲς πᾶν ἐκ θέσιν ἐχόντων. ὁ γὰρ χρόνος οὐκ ἔχει θέσιν. καὶ ἀνάπαλιν δέ, πᾶν μὲν τὸ διωρισ- B
μένον, οὐκ ἔχει θέσιν, οὐκέτι δὲ πᾶν τὸ μὴ ἔχον θέσιν διωρισμένον ἐστί. πάλιν γὰρ ὁ χρόνος μὴ ἔχων θέσιν, διω-
ρισμένος οὐκ ἐστί. παρείληπται γοῦν καὶ ἡ δευτέρα διαίρεσις, ὥστε τὰς ὑπὸ τῆς προτέρας παραλειφθεί-
σας διαφορὰς προστεθῆναι, καὶ καλεῖται ἡ τοιαύτη, ἐπιδιαίρεσις, δευτέρα τις οὖσα τοῦ αὐτοῦ γένους
διαίρεσις καθ' ἑτέρας διαφοράς. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ ζώου ἡ τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον διαιροῦσα, οὐκ ἐπιδέχεται
τὰς κατὰ τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, οὐδὲ ἐκεῖναι ταύτας, καὶ διὰ τοῦτο ἐδέησεν ἐπιδιαιρέσεως, οὕτως
καὶ ἐνταῦθα, ἵνα πάσας περιλάβῃ τὰς ἀπὸ τοῦ ποσοῦ διαφοράς, ταῖς δυσὶν ἐχρήσατο διαιρέσεσι.

33 Ζητεῖν δὲ ἄξιον, τί τὸ θέσιν ἔχειν. ἆρα ὥς τινες οἴονται τεσσάρων δεῖται τούτων τὸ θέσιν ἔχειν, τοῦ, τε ποῦ
ἐν ᾧ κεῖται, καὶ τοῦ, τὰ μόρια συνυπάρχειν, ἀλλὰ μὴ τῶν ἑτέρων γινομένων τὰ ἕτερα ἀφανίζεσθαι· καὶ τοῦ
συνέχεσθαι καὶ ἀλληλουχίαν ἔχειν πρὸς ἄλληλα, ἢ τὸ μὲν συνυπάρχειν ἀλλήλοις, τὰ μόρια πάντως
προσεῖναι δεῖ τοῖς θέσιν ἔχουσι· τὸ δὲ ἐν τόπῳ εἶναι, οὐ πάντως, οὔτε κατὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, οὔτε κατὰ
τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους παράδοσιν. τὰ γὰρ μὴ διεστηκότα πανταχῶς, οἷον ἡ γραμμή, ἐν τόπῳ μὲν οὐκ ἔστιν,
ὥστε οὐδὲ ἐν τόπῳ τι θήσεται, θέσιν δὲ ἔχειν λέγεται. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶπε, θέσιν ἔχοντα
αὐτὰ ἐν τόπῳ, ἀλλὰ πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων· τοῦτο δέ ἐστιν ὥς φησιν Ἰάμβλιχος, ὧν τὰ μό-
ρια πάντα συνυπάρχει ἀλλήλοις, καὶ τῇ τούτων ἀθρόᾳ λήψει, τῷ ὅλῳ τῷ ἐξ αὐτῶν τὸ εἶναι ὑπάρχει. διὰ
δὲ τοῦ πρὸς ἄλληλα εἰπεῖν, δείκνυσιν ὅτι οὐ τὴν κατὰ τόπον θέσιν λέγει, ἀλλὰ τὴν κατὰ σχέσιν, ἀντιδιαστέλ-
*ἐν λων ταῦτα τοῖς * πρὸς τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὧν τὰ μόρια οὐδέποτε ὑπομένει. κυρίως μὲν γὰρ θέσις
ἐπὶ τῶν ἐν τόπῳ λέγεται. ἤδη δὲ καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ποσῶν, ὧν τὰ μόρια συνυπάρχει, κεῖσθαι ἐν ἐκεί-
νῳ ἐν ᾧ ἐστι λέγεται, ὥσπερ γραμμὴ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ, καὶ ἐπιφάνεια ἐν τῷ σώματι. καὶ τὸ σημεῖον
γάρ, ὅταν μονάδα θέσιν ἔχουσαν λέγωσιν, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ κεῖται, ἀλλ' ἐν γραμμῇ. ἕκαστον οὖν τῶν
συνεχῶν ποσῶν, ὡς ἔχει φύσεως, οὕτως ἔχει καὶ τὴν οἰκείαν θέσιν. τὸ μὲν σῶμα ἐπειδὴ ἐν τόπῳ Z
ἐστίν, ἐν τόπῳ καὶ τὴν θέσιν ἔχει· ἡ δὲ ἐπιφάνεια, ἐν τῷ σώματι· ἡ δὲ γραμμή, ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ·
τὸ δὲ σημεῖον, ἐν τῇ γραμμῇ. καὶ γὰρ σαφῶς καὶ Ἀριστοτέλης εἶπεν, ὅτι τὰ τῆς γραμμῆς μόρια
ἐν τῷ ἐπιπέδῳ κεῖται. καὶ ὅλως, εἰ τὰ θέσιν ἔχοντα ἐν τόπῳ τὴν θέσιν ἔχειν ἐβούλετο, οὐκ ἂν καὶ
τὰ τοῦ τόπου μόρια ἔλεγε θέσιν ἔχειν. οὐ γὰρ ἂν εἴη ὁ τόπος ἐν τῷ τόπῳ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄπειρον
τόπους πρὸ τόπων ζητήσωμεν, ἀλλ' ὡς ἐπιφάνεια ὢν ὁ τόπος, ἐν τῷ σώματι τὴν θέσιν ἔχει, ὥσ-
περ ἐστίν, ὡς ἐπιφάνεια. καὶ αὐτὸς δὲ Ἀριστοτέλης ὡς τὸ εἶναι φησὶν ἔχει τὰ μαθηματικά, οὕτως
καὶ τὸ κεῖσθαί που. θαυμάσειε δ' ἄν τις τοῦ θείου Ἰαμβλίχου περὶ τοῦ τόπου γράφοντος· ὁ δὲ τό-
» πος, ὡς μὲν ἐπιφάνεια, εἴη ἂν ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ οὖσα, περιέχει τὸ σῶμα· ὡς δὲ τόπος ἐν
» τῷ περιεχομένῳ, ὑπ' αὐτοῦ. διὰ γὰρ τὸ εἶναι αὐτό, τῷ τόπῳ ὑπάρχει ἐν τούτῳ γὰρ κεῖσθαι λέγοι-
» το. τὸ γὰρ τόπον ἐν τόπῳ εἶναι. καὶ τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ οἴνῳ· καὶ τοῦτο γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἀκο-
λουθήσει. πῶς δὲ οὐ δέξει τῶν ἀπεμφαινόντων; προϊὼν δέ, μήποτε φησὶ κατὰ συμβεβηκός ἐστιν ἐν
τόπῳ, ταύτῃ δὲ τόπος καὶ ἐπιφάνεια κατὰ τὸ ὑποκείμενον. καὶ ἄμφω κατὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν τοῦ τόπου
ἔννοιαν

A καὶ ἐννέα, καὶ ἕν. τοσαῦτα μὲν δὴ περὶ τοῦ διωρισμένου ποσοῦ ἠπόρηταί τε καὶ διαλέλυται. Περὶ 25
δὲ τοῦ συνεχοῦς, ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἀπορεῖ τοιάδε· τὸ σῶμα φησὶν ᾗ σῶμα, καὶ ἐπιφάνεια, καὶ γραμμὴ, καὶ ὅλως μέγεθος, ᾗ τοιαῦτα, οὐκ ἔστι ποσὰ, ἀλλὰ ποσὰ λέγεται, διὰ τὸ μετασχεῖν τοῦ τοσοῦδε, καὶ διὰ τὸ ἀριθμοῦ μετασχεῖν· μόνος ἄρα ὁ ἀριθμὸς ποσόν. Λύων δὲ ταῦτα πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ φησὶ, πρόοδον εἶναι τῆς στιγμῆς εἰς τὸ πόῤῥω. καὶ εἰ μὲν ἐφ' ἓν, γραμμὴ γίνεται· εἰ δὲ ἐπὶ δύο, ἐπίπεδον· εἰ δὲ ἐπὶ τρία, σῶμα· καὶ εἰ μὲν ἐπὶ πολὺ ἡ διάστασις, μέγα· εἰ δὲ ἐπ' ὀλίγον, μικρόν. καὶ ὅταν μὲν κατὰ κοινὸν ὅρον ἡ πρόοδος γίνηται, συνεχὲς τὸ τοιοῦτον· ὅταν δὲ κατὰ ἴδιον, διῃρημένον. ποσὸν οὖν καὶ τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἀορίστως μὲν, μέγα, ἢ μικρόν· ἢ ὡς ἐπὶ πλήθους, πολὺ, ἢ ὀλίγον. ὁρισθὲν δὲ μέτρῳ τινὶ, ἢ ἀριθμῷ, ἢ πήχει, ὡρισμένως λέγεται. ἀλλ' ἐπιστῆσαι χρὴ, ὅτι καὶ ὁρισθῇ μέτρῳ ἡ γραμμὴ, ἢ ὅλως τὸ συνεχὲς ποσὸν, ὡρισμένον μὲν γίνεται ποσὸν, ἀλλὰ κατὰ μέθεξιν ἴσχει τοῦτο, διὰ δὲ αὐτὸ τὸ λόγῳ, διάστασίς ἐστι μόνον, καὶ οὐχὶ ποσόν· εἰ γοῦν ποσὸν τοῦτό ἐστι, καθὸ καὶ ποσόν ἐστι, δυνατὸν λέγειν, ὅτι αὕτη ἡ διάστασις μεταλαμβάνει μὲν ποσοῦ, οὐ μέντοι δὲ διὰ ἑαυτοῦ λόγῳ ποσόν. μήποτε οὖν, ὅτι καθὸ μετρεῖται ὡρισμένον, ποσόν ἐστι διὰ ἑαυτοῦ λόγῳ τὸ συνεχὲς, ἀλλὰ κατὰ μέθεξιν· ὅτι μὴ μεμετρημένον ἀόριστον ποσὸν, ἢ ὅλως ποσὸν διὰ ἑαυτοῦ λόγῳ, ἀλλὰ ποσόν ἐστι τὸ συνεχὲς, καθόσον ἢ ἐφ' ἓν, ἢ ἐπὶ δύο, ἢ ἐπὶ τρία διέστηκε διὰ ἑαυτοῦ λόγῳ. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὸν διορισμὸν ἔχει τὸ ποσὸν, οὕτως καὶ τὸ μέγεθος κατὰ τὴν διάστασιν. τὸ γὰρ ἀποστὰν οἶμαι τοῦ ἑνὸς καὶ ἀμορφοῦν, καὶ κινδυνεῦον εἰς ἄπειρον καὶ ἀόριστον ὑποκεχύσθαι, τοῦτο μέτρου ἐδεήθη καθὸ καὶ ποσὸν ἐγένετο, ἵνα ὁρισθῇ διὰ τὸ ποσὸν γενέσθαι. διττὸν δὲ ὄν, κατά τε τὸ διωρισμένον, καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς, διττῆς ἐδεήθη ποσότητος. 26

Διατί δέ φασι μὴ προδιαλέξασθαι περὶ τόπου ἢ χρόνου, ὡς ἐγνωσμένοις αὐτοῖς κέχρηται; ἢ ὅτι
B οὐ τὴν οὐσίαν αὐτῶν παραδοῦναι προτίθεται; φυσικῆς γὰρ ἦν τοῦτο σκέψεως, ἣν ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει πραγματεύεται· ἀλλ' ὅπερ ἥρμοζε τῇ λογικῇ θεωρίᾳ κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν ἔννοιαν, τὴν εἰς τὸ οἰκεῖον γένος τὸ ποσὸν ἀναγωγὴν αὐτῶν ἐποιήσατο. Ἀλλ' ἄμεινον ἴσως 27
φασὶν Ἀνδρόνικος ἐποίησεν, *ἰδίας μὲν ποιήσας κατηγορίας, τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον, ὑποτάξας δὲ αὐταῖς, τὸ ποῦ, καὶ τὸ ποτέ. ἢ καὶ πρὸς τοῦτο ῥητέον, ὅτι ἄλλη μέν ἐστιν ἔννοια τοῦ χρόνου, καθ' ἥν ἐστι διάστημα ὁ χρόνος, ἄλλη δὲ τοῦ ποτὲ, καθ' ἣν ἡ σχέσις τῶν ἐν τῷ χρόνῳ θεωρεῖται πρὸς τὸν χρόνον. καὶ ἐπὶ τόπου δὲ, καὶ τῶν ἐν τόπῳ, ὁ αὐτὸς ἁρμόσει λόγος· διόπερ Ἀριστοτέλης ὀρθῶς ἀλλαχοῦ μὲν τίθησι τὰ ποσὰ, ἀλλαχοῦ δὲ, τὴν πρὸς τὰ ποσὰ ταῦτα σχέσιν κατέταξεν. Ἀλλὰ ζητήσειεν ἄν τις οἶμαι δικαίως, διατί ὥσπερ τὴν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου μέθε- 28
ξιν ἐν ἄλλαις τέθεικε κατηγορίαις, οὐχ οὕτως καὶ τὴν τῆς οὐσίας, ἢ τοῦ ποιοῦ, ἢ ἄλλου τινὸς ποσοῦ, οἷον ἀριθμοῦ ἢ μεγέθους μέθεξιν, *ἰδίας πεποίηκε κατηγορίας; ἢ καὶ τὰ συμβεβηκότα ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρεῖται, καὶ ἡ οὐσία ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν, συνυπάρχει ταῦτα ἀλλήλοις; καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν συνῄρηται, καὶ οὐκ ἄλλο μέν τί ἐστιν ἡ οὐσία, ἄλλο δὲ ἡ πρὸς τὴν οὐσίαν σχέσις. ὁ δὲ χρόνος καὶ ὁ τόπος ἔξωθέν πως θεωρούμενοι, ἄλλοι μὲν αὐτοί εἰσιν, ἄλλη δὲ ἡ πρὸς ταῦτα σχέσις τῶν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ ὄντων. καὶ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν ἔξωθεν παρακολουθούντων, ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος δοκεῖ, ὥσπερ τῶν συμπληρούντων ὕλη καὶ εἶδος καὶ κίνησις. μήποτε δὲ τὸ ποτὲ οὐχ ἁπλῶς τὸ ἐν χρόνῳ δηλοῖ, οὐδὲ τὸ ποῦ τὸ ἐν τόπῳ, ἀλλὰ τὴν τοῦ χρόνου καὶ τὴν τοῦ τόπου ἰδιότητα, καθὸ τοιοῦτοι, ὥσπερ καθὸ διαστάσεις καὶ ποσὰ ἐν τῷ ποσῷ κατειλήφαμεν. Εἰ δέ τις τὸν χρόνον ὡς μέτρον κινήσεως διὰ πρός τι νομίζει δεῖν ὑπάγειν, τὸ μέ- 29
τρον διχῆ διαιρετέον, ἢ αὐτὸ καθ' αὑτὸ, ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὸ μετρούμενον ἀναφοράν. καὶ ὡς μὲν
Γ καθ' αὑτὸ τὸ μέτρον, ποσὸν καὶ ἀρχὴ καὶ γένος ἐστὶ τῶν ποσῶν πάντων· ὡς δὲ πρὸς τὸ μετρούμενον, πρός τι ἂν εἴη. οὕτως δὲ καὶ τὸ τῆς κινήσεως μέτρον ὁ χρόνος, ὡς μὲν καθ' αὑτὸ, ποσὸν ἂν εἴη τι καθότι μέτρον, ὡς δὲ πρὸς τὴν κίνησιν, πρός τι· καὶ οὐδὲν ἄτοπον κατ' ἄλλας καὶ ἄλλας ἐννοίας, εἰς διαφόρους κατηγορίας ἀνάγεσθαι. Μετὰ δὲ τὸν χρόνον, περὶ τοῦ τόπου διαποροῦσιν 30
εἰ περιεκτικός ἐστι σώματος, ἢ ὡς οὐσιώδης ποιότης συμπληρωτικὴ τῆς οὐσίας ἐστὶ, καὶ οὐκέτι ποσὸν, ἢ εἰ κατ' αὐτὴν τὴν σχέσιν θεωρεῖται μόνην, διὰ πρός τι ἀποδοθήσεται. κἀνταῦθα δὲ, τὸ αὐτὸ ῥητέον, ὅτι κατὰ μὲν τὴν διάστασιν, καθόσον πέρας ὅλου τοῦ περιέχοντος, καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον, ἐπιφάνειά ἐστιν ὁ τόπος, καὶ κατὰ τοῦτον ποσὸν αὐτὸν ἀνάγκη λέγειν. κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ περιεχόμενον σχέσιν, οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ὁ τόπος εἰς τὸ πρός τι ἀνάγοιτο, ὥσπερ καὶ ὁ χρόνος. μέχρι μὲν οὖν τούτου, προῆλθον αἱ πρὸς τὴν πρώτην τοῦ ποσοῦ διαίρεσιν ἀπορίαι τε καὶ λύσεις. Ὁ δὲ θεῖος Ἰάμβλιχος κἀνταῦθα τὴν ἑαυτοῦ θεωρίαν 13
ἐπισήμως παραδοὺς, τὰς πρώτας ἀρχὰς ἡμῖν τῶν τε δύο τοῦ ποσοῦ εἰδῶν, καὶ τῆς μιᾶς
» ἀμφοῖν περιοχῆς ἐμφαίνων, ὧδέ πως γέγραφεν· Ἐπειδὴ γὰρ ἡ τοῦ ἑνὸς δύναμις, ἀφ' ἧς πᾶν

τὴν, ἢ πάθος ἐστὶν, ἢ ποίησις. ποίησις μὲν, τὸ κατὰ φαντασίαν ὁρμῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ, πάθος δὲ, τοῦ Δ
ἀέρος. ἔσται οὖν ἢ τοῦ ποιεῖν, ἢ τοῦ πάσχειν ὁ λόγος ὁ ἐν τῇ φωνῇ, ἢ καὶ τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν,
ἀλλ' οὐχὶ ποσότης. εἰ δὲ τις κατὰ τὴν πληγὴν μόνην ἀφορίζοιτο τὴν φωνὴν καὶ τὸν λόγον, εἰς κίνη-
σιν αὐτὸν ἀνάξει· εἰ δὲ κατὰ τὸν πληγέντα ἀέρα, οὐ μία κατηγορία, ἔγε οὐκ ἓν τὸ σημαντικὸν καὶ
συσσημαντικὸν, καὶ τὸ ἐνεργοῦν, καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐγγινόμενον ἐνεργεῖ. Πρὸς δὴ ταῦτα ἀπαντῶν ὁ Ἰάμβλι-
χος, οὐχ ἁπλῶς φησὶν ἐν πληγῇ ἀέρος τὴν φωνὴν τιθέμεθα. πλήττει γὰρ καὶ δάκτυλος τὸν
ἀέρα, καὶ οὔπω ποιεῖ φωνήν. ἀλλ' ἡ ποσὴ πληγὴ καὶ σφοδρὰ, καὶ τοσήδε, καὶ τοιῶσδε, ὥστε ἀκου-
στὴ γενέσθαι, καὶ ἡ τῷ μέτρῳ τῆς ἀκοῆς συνδιϊσουμένη, καὶ ἡ τὸ ὑπερβάλλον καὶ τὸ ἐλλεῖπον ἐν αὑ-
τῇ ἔχουσα, αὕτη κυρίως ἂν φωνὴ νομίζοιτο. κατὰ τὸ μέγεθος οὖν τῆς φωνῆς, καὶ ποσὸν καὶ μέτροις
τὴν φωνὴν τιθέμενος, ποσὴν αὐτὴν εἶναι εἰκότως ἀποφαίνεται. ταῦτα μὲν οὖν αὐταῖς λέξεσιν
19 ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος γέγραφεν. Ἀπορείας δὲ ἄξιον οἶμαι, πῶς οὐχὶ τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ τῆς
γεύσεως, καὶ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ἴδιον αἰσθητὸν, ποσὸν ἂν εἴη. ἡ γὰρ τοσήδε καὶ τοιάδε ποσότης τοῦ χυ-
μοῦ καὶ τοῦ ἀτμοῦ ὥστε αἰσθητὴ γενέσθαι, αὕτη ἂν εἴη καὶ γευστὴ, καὶ ὀσφραντή. ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ἀριστοτέ-
λης κατὰ τὸ κοινὸν τοῦτο ποσὸν φαίνεται εἰπὼν τὸν λόγον, ἀλλ' ὅτι καταμετρεῖται συλλαβῇ βρα-
χείᾳ καὶ μακρᾷ. τοῦτο δέ φασιν οὐκ αὔταρκες. οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος καθὸ λόγος μετρεῖται, οὐδὲ ἡ
βραχεῖα συλλαβὴ καθὸ συλλαβή, ἀλλ' ὅτι ἐν χρόνῳ πλείονι ἢ ἐλάττονι, ὥστε ὁ χρόνος ἂν εἴη ὁ με-
τρῶν τὸν χρόνον, ὁ ἐλάττων τὸν μείζονα, ὁ τῆς συλλαβῆς τὸν τοῦ λόγου. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἡ συλλα-
βὴ τὸν λόγον μετρεῖ. πρὸς δὴ ταῦτα φησὶν ὁ Πορφύριος, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ βραχεῖ χρόνῳ λέγεται ἡ
βραχεῖα συλλαβὴ, διὰ τοῦτο ἐστὶ βραχεῖα, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῆς φύσει ἔχει τὴν σμικρότητα. ὁμοίως
δὲ καὶ ἡ μακρά. καὶ γὰρ ἡ μὲν, στενουμένης τῆς ἀρτηρίας δι' ὀλιγότητα πνεύματος, λέγεται βρα-
χεῖα· ἡ δὲ εὐρυνομένης διὰ πλῆθος, μακρά, ὥστε ἡ μὲν ὡς βραχεῖα φύσει, ἐν βραχεῖ χρόνῳ λέ- Ε
γεται· ἡ δὲ ὡς μακρά, ἐν μακρῷ. δυνατὸν δὲ καὶ τὴν φύσει βραχεῖαν, ἐν μακρῷ χρόνῳ προσενηνέχ-
θαι, καὶ τὴν φύσει μακρὰν, ἐν βραχεῖ. τούτῳ γὰρ διαφέρει μετρικὸς ῥυθμικοῦ. ὁ μὲν γὰρ, τοῖς
κατὰ φύσιν μήκεσι χρῆται, ὁ δὲ ἐναλλάττει τὰς φύσεις ἑκατέρου. ὅταν γὰρ μεταβάλλῃ τὸ δακτυ-
λικὸν μέτρον εἰς παιώνιον ῥυθμὸν, ταῖς μακραῖς ὡς βραχείαις, καὶ ἀνάπαλιν ἐνίοτε χρῆται. ὁ δὲ
μετρικὸς, ἐὰν δεηθείη, τὰ στοιχεῖα μεταβάλλει, οἷον τὸ ξηρὸν, ξερὸν λέγει, καὶ τὸν διόνυσον, διώνυσον.
εὖ οὖν διέστηκεν ὧδε τούτων τὸ, φύσει βραχεῖ καὶ τῷ χρόνῳ, οὐ τῷ βραχεῖ χρόνῳ συλλαβὴ βρα-
20 χεῖα λέγεται, ἀλλὰ τῷ βραχεῖα εἶναι ἐν βραχεῖ χρόνῳ λέγεται. Διατί δέ φασιν, οὐ τοῖς γράμμασιν
εἶπε μετρεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ ταῖς συλλαβαῖς; ἢ ὅτι τὰ μὲν γράμματα κατὰ τὸν χαρακτῆ-
ρα θεωρούμενα, οὐ ποιεῖ ἐκφώνησιν· τὰ δὲ στοιχεῖα κατὰ τὴν δύναμιν νοούμενα, καὶ τὴν ἐκφώ-
νησιν, τὸ μῆκος ἔχει, καθὰ τὸ ποσὸν τοῦ λόγου, διὸ καὶ ἐν ἑνὶ καὶ ἐν πλείοσιν, οὐδὲν ἧττον συλλα-
βὴ γίνεται, καὶ τὸ μῆκος, καὶ ἡ βραχύτης τῆς ἐκφωνήσεως γίνεται, ὡς ἂν ἔχοι φύσεως τὰ στοι-
21 χεῖα. Πῶς δέ φασι βραχείᾳ καὶ μακρᾷ καταμετρεῖσθαι τὸν λόγον εἶπεν; ἤρκει γὰρ καὶ ἡ βρα-
χεῖα καταμετροῦσα καὶ τὴν μακράν. ἢ οὐ πᾶσα βραχεῖα δὶς γινομένη, καταμετρεῖ τὴν μα-
κράν; καὶ γὰρ καὶ τῆς μακρᾶς μακρότεραι ὑποτίθονται. δεῖ οὖν τὴν μακρὰν μὲν, τὰς μα-
κράς, τὴν δὲ βραχεῖαν, τὰς βραχείας μετρεῖν. ἢ πᾶσα μὲν βραχεῖα ὑπὸ βραχείας μετρεῖται,
οὐχ ἅπαξ δὲ, οὐδὲ ἀεὶ τῆς αὐτῆς, ἄλλοτε δὲ ἄλλης. καὶ ἡ μακρὰ δὲ ὡσαύτως, οὐκ ἀεὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς
μακρᾶς, ἢ ὑπὸ τῆς αὐτῆς βραχείας μετρεῖται, ἀλλ' ὡς ἂν τύχοι συναπαρτίζοντα τὰ καταμετροῦντα
τῷ μήκει τῶν καταμετρουμένων. τὸ δὲ μετρεῖται, δύναται δηλοῦσθαι τὸ, σύγκειται ἐκ τούτων. εἰ τοίνυν ὁ
λόγος ἐκ μέτρων συνέστηκε τῶν συλλαβῶν, ποσὸν ἂν εἴη κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι. οὐχ ἁπλῶς δὲ πο-
σὸν, ἀλλὰ σημαντικὸν, ὥσπερ ὁ τόπος περιεκτικός. τὸ οὖν ποσὸν δὲ, οὐκ ἐπεισοδιῶδες, ὥσπερ Ζ
22 οὐδὲ τῷ ἀριθμῷ, ἢ τῷ μεγέθει. Ἀλλ' ἐκεῖνο οἶμαι ἀπορείας ἄξιον, εἰ πᾶν ποσὸν μέτρον ἐστὶν
ὡς μετροῦν. ὁ γοῦν ἀριθμὸς, μετρεῖ τὰ διωρισμένα· καὶ ὁ πῆχυς, τὰ συνεχῆ. ὁ δὲ λόγος, τί
μετρεῖ; ἢ μετροῦσι μὲν τὰ τοῦ λόγου μόρια συλλαβαί; μετρεῖται δὲ ὁ λόγος. οὐ γὰρ τὰ μετροῦν-
23 τα μόνον ἐστὶ ποσὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ μετρούμενα. Πρὸς δέ γε τὸ πρῶτον τῶν ἀπορηθέντων τὸν
λόγον, ὅτι τὰ ἄνευ συμπλοκῆς, εἰς τὰς κατηγορίας ἀνάγεται. λόγος δὲ πᾶς μετὰ συμπλοκῆς
θεωρεῖται. ῥητέον ὅτι καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα λόγος ἐστὶ, κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου τὸ σημαινόμε-
νον. μᾶλλον δὲ καὶ πᾶσα λέξις κἂν ἄσημος εἴη. καὶ αὐτὴ γὰρ συλλαβαῖς καταμετρεῖται, καὶ διὰ
τοῦτο ποσόν. ἔπειτα δὲ, κἂν κατὰ συμπλοκὴν ὁ λόγος, ἀλλ' ἔστι ποσὸν, ὑπὸ τὸ ποσὸν ἀνάγεται τὸ
ὡς γένος, ὥσπερ καὶ ἡ σύνθετος ἐκ πολλῶν οὐσιῶν οὐσία, ὑπὸ τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ σύνθετον χρῶ-
μα ὑπὸ τὸ χρῶμα καὶ τὸ ποιόν. ὑφ' ὃ γὰρ τὰ ἁπλᾶ, ὑπὸ τοῦτο καὶ τὰ ἐκ τῶν ἁπλῶν ἐκείνων
24 συγκείμενα. Ἀλλὰ διατί φασὶν ἐνδοιάζων εἶπεν, εἰ τὰ πάντα τῶν δέκα μόριον ἢ οὐ, διὰ τὸ ἀμφίβο-
λον; ἀλλ' ὅτι πολλαχῶς οἷόν τε διελεῖν τὰ δέκα. καὶ γὰρ εἰς ἕξ, καὶ τέσσαρα, καὶ ἑπτὰ, καὶ τρία, καὶ ὀκτὼ, καὶ δύο,
καὶ

A αὖ ἀκίνητος οὖσα, ἀῤῥεπής ἐστι. καὶ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις δέ φησι ποσοῖς, ἐναργὴς ἡ τοιαύτη διαφο-
ραί. ἐὰν γὰρ τις τὴν ψυχὴν ὑπόθηται ὡς καθ' ἑαυτὸ ποσόν, ἢ νοῦν εἰς τὸ σῶμα, ῥοπὴν ἕξει τὴν ἐπὶ
τὸ κάτω, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν κάτω πρὸς τὸν κατὰ νοῦν, οὐδὲ τὸ ἄνω· ὁ δὲ νοῦς, ἀῤῥεπὲς ποσόν. διατί δέ φησι,
τὰ μὲν διαστήματα τῆς φωνῆς ποσὰ λέγομεν, τὰ δὲ τῆς ῥοπῆς διαστήματα οὐ λέγομεν ποσά; πρὸς δὲ
Κρονίον καὶ Πορφύριον τὴν ῥοπὴν κατὰ βαρύτητα καὶ κουφότητα θεωρουμένων * ποσότητα λέ- *ποιότητα
γοντας, φησὶ τὴν ῥοπὴν μὴ εἶναι βαρύτητα καὶ κουφότητα, ἀλλὰ μέτρον βαρύτητος καὶ κου-
φότητος. αὐτὰ μὲν γὰρ καθ' αὐτὰ τὰ βαρέα ἢ κοῦφα, ἐπ' ἄπειρον ἂν προΐοι μηδένα ἔχοντα ὅ-
ρον ἐξ αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπὸ τῶν μέτρων τῆς ῥοπῆς δύναμις τάξιν καὶ ὅρον ἐντίθησι, τηνικαῦ-
τα εἰς τὴν τάξιν καθίστη. κοινῶς μὲν δὴ περὶ τοῦ ποσοῦ ταῦτα διαπορεῖται, καὶ οὕτως διαλύεται·

Κατ' ἰδίαν δὲ περὶ ἑκάστου τῶν εἰδῶν τοῦ ποσοῦ διαπορουμένων, περὶ τοῦ ἀριθμοῦ πρῶτον διαιρού- 15
μενοι λέγουσιν, ὡς ἄλλη μέν τίς ἐστι τοῦ ἀριθμοῦ φύσις, καθ' ἣν ἐστιν ὡρισμένος, καὶ πόσος βαρυ-
τόνως, ἄλλη δὲ, καθ' ἣν τὸ ποσὸν αὐτοῦ ἀορίστως καὶ ὀξυτόνως ὑπάρχει· καὶ ταύτην εἶναι τὴν
δηλουμένην, ὅταν ποσὸν τὸν ἀριθμὸν εἶναι λέγωμεν· τὴν δὲ ἑτέραν παραλελεῖφθαι τοῖς περὶ αὐ-
τοῦ διαλεχθεῖσι, πρὸς οὓς εὐθὺς ἐνίστασθαι προσήκει. οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ὁ ἀριθμὸς ἔχει τὸ πόσος εἶναι,
ἄλλο δὲ τὸ τοσόσδε εἶναι. εἰ γὰρ παρὰ τὸ μετασχὸν ἀριθμοῦ τὸ τοσόνδε εἶναι ἔχει, πῶς ἂν ὁ ἀριθμὸς ἄλ-
λο τι εἴη παρὰ τὸ τοσόνδε; οὐ γὰρ τὸ ποσὸν εἴληφε τὴν ὕλην ἀναλογοῦσαν ἐν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τὸ διω-
ρισμένον, ὃ ἤδη ἀριθμός ἐστι. τὸ μὲν γὰρ διωρισμένον μόνον ποσόν, πλῆθος ποιεῖ· τὸ δὲ καὶ ὡρισμέ-
νον, ἀριθμόν. ἔτι δὲ τῶν συνθέτων καὶ ἐνύλων τοῦτο ἴδιον, τὸ ἄλλα μὲν αὐτὰ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ εἶναι
αὐτῶν, ὥσπερ ἄλλο μὲν ἄνθρωπος ὁ σύνθετος αὐτός, ἄλλο δὲ, τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι ἡ κατὰ τὸ εἶδος
ὑπόστασις. τὰ δὲ ἄϋλα εἴδη καὶ ἀσύνθετα, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἀποδείκνυσι, ταυτὸν ἔχει τὸ ἕκαστον,
B καὶ τὸ ἑκάστῳ εἶναι. εἰ δέ τις ἕκαστον τῶν ὄντων οὐσίαν παραστῆσαι βουλόμενος, ἄλλην μὲν τὴν οὐ-
σίαν αὐτοῦ ἀπαιτεῖ εἶναι, ἄλλην δὲ τὴν ἰδιότητα, καὶ τὸ εἶδος, ἐννοείτω ὡς ὁ εἰδητικὸς ἀριθμὸς, καὶ
τῶν ἄλλων εἰδῶν ἕκαστον ταῖς οὐσίαις τῶν ὄντων συνυπάρχουσιν, οὔτε πρότερα αὐτῶν, οὔτε ὕστερα
ὄντα, ἀλλὰ κατὰ τὰς οὐσίας οὐσιωμένα, ὥσπερ αἱ οὐσίαι κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἠρίθμηνται. Ἀλλὰ δια- 16
τί φησιν ὁ Πλωτῖνος, οὐσιώδους ὄντος ἐκείνου τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ ἐνταῦθα οὐκ ἔστιν οὐσία; ἢ ὅτι οὐδὲ τὰ ἄλ-
λα, ὅσα ἐστὶν ἐνταῦθα, ὡς ἑτέροις ἕτερα, καὶ ἐν τῷ νῷ, ὡς συμβεβηκότα θεωρεῖται, ἀλλ' αὐτὰ
καθ' αὐτὰ ἕστηκεν, οἷον ἡ δικαιοσύνη, ἐνταῦθα μέν ἐστιν ἕξις τῆς ψυχῆς, ὅτι κατὰ μέθεξιν ὑφίσταται,
καὶ οἷον ἐπιπόνθησις· ἐν δὲ τῷ νῷ, αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ἐστί. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ τῆς δικαιοσύνης
λόγος, οὐσιώδης ἐστὶν ὑπόστασις· οὕτως δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν ἕκαστον, ἐν μὲν τοῖς
αἰσθητοῖς μερικῶς μετεχόμενον, συμβεβηκὸς γίνεται· ἐν δὲ τοῖς ἀΰλοις εἴδεσι, μονοειδῶς ἕστηκε κατ'
ἐνέργειαν ἐν ταῖς οὐσίαις ἀφωρισμένον. οὗτος μὲν οὖν ἄλλος λόγων τρόπος, ὡς ὁ θεῖος Ἰάμβλι-
χος φησί. Περὶ δὲ τοῦ μοναδικοῦ ἀριθμοῦ διαπορεῖ πάλιν ὁ Πλωτῖνος, καθ' ὃν δέκα τε ἵπποι θεω- 17
ροῦνται, καὶ τὰ ἄλλα ὡσαύτως κατὰ σύνθεσιν μονάδων μετρεῖται, πότερον ἐνυπάρχει, ἢ χω-
ρὶς ὢν μετρεῖ, ὥσπερ ὁ κανών. καὶ γὰρ εἰ χωρὶς ὢν μετρεῖ, ποσὰ οὐκ ἔσται τὰ ὑποκείμενα, μὴ με-
τέχοντα τοῦ ποσοῦ. ἔπειτα μέτρα μὲν ἔστω τὰ κεχωρισμένα ὡς μετροῦντα, διατί δὲ ποσά; ἡ γὰρ
αὐτοποσότης, οὐ πάντως ἐστὶ ποσόν. Τοῦτο δὲ αὐτὸς μὲν λύων, εἰ ἐν τοῖς οὖσιν ὄντες φησὶν οἱ ἀριθμοὶ
εἰς μηδεμίαν ἄλλην κατηγορίαν ἀνάγονται, ποσὸν ἂν εἶεν· ὁ δὲ Ἰάμβλιχος φησὶν, ὅτι ὥσπερ τὰ
ἄλλα ἔνυλα εἴδη, οὕτως καὶ ὁ ἀριθμὸς πάρεστι μὲν, καὶ συνυπάρχει τοῖς διαριθμουμένοις πράγμα-
σιν, οὐ μέντοι ἐν αὐτοῖς ἁπλῶς ἔχει τὴν ὑπόστασιν, οὐδὲ τὴν γενομένην αὐτοῖς κατ' ἐπακολούθησιν,
οὐδὲ ἐν συμβεβηκότος τάξει παραγινομένην, ἔχουσαν δέ τινα ἰδίαν μετὰ τῶν πραγμάτων οὐσίαν,
Γ καθ' ἣν ἀφορίζει καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον μέτρον συντάττει τὰ μετέχοντα. καὶ τὴν ποσότητα δὲ πο-
σὸν εἶναι, οὐκ ἄτοπον ὁ Ἰάμβλιχος φησὶν, ὡς καὶ ἑαυτῇ παρέχουσαν, ὅπερ τοῖς ἄλλοις δίδωσι.
ἐν γὰρ πρώτως φησὶν ἀφ' ἑαυτῶν ἄρχεται τὰ χωριστὰ εἴδη τῆς ὄντως ἰδέας, καὶ κατὰ τὴν εἰς ἑαυ-
τὰ ἐνέργειαν, ἑαυτοῖς τε παρέχει τὸ οἰκεῖον εἶδος, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφ' ἑαυτῶν ὁμοῦ ἐνδίδωσιν.
Ἀξιῶ δὲ ἐφιστάνειν ἐγὼ, πῶς ἂν ἡ ποσότης μετέχουσα ἑαυτῆς λέγοιτο, ὥστε εἶναι ποσόν, καὶ ἡ ἰσό-
της ἴσον· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. τὸ γὰρ μετέχον ἄλλο τι ὄν, ἔπειτα μετέχει. ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς πο-
σὸν ἐνόντως λέγεται· διαφορὰ γάρ ἡ τοῦ διωρισμένου μετὰ τοῦ γένους τῆς ποσότητος, ποσὸν ποιεῖ τὸ ὅ-
λον. εἴη δὲ ἂν καὶ ποσότης τις ἀριθμὸς, ὅτι τὰ γένη τῶν εἰδῶν συνωνύμως κατηγορεῖται. ἔτι δὲ κατὰ
τὸ ἀριθμεῖν, ἔτι κατὰ τὸ ἀριθμεῖσθαι ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς, πανταχῇ ἂν οὕτως τοῦ ποσοῦ εἴη. περὶ μὲν τοῦ ἀριθ-
μοῦ τοσαῦτα. Περὶ δὲ λόγου, ἀπορεῦσι πῶς ὁ λόγος ἐν ποσῷ. πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ ἄνευ συμπλο- 18
κῆς, εἰς τὰς κατηγορίας ἀνάγεται· λόγος δὲ πᾶς, κατὰ συμπλοκήν. ἔπειτα δὲ, εἰ τοσόσδε ὁ
λόγος κατὰ μὲν τὸ τοσόνδε, ποσὸν ἔσται ὡς κατὰ συμβεβηκός· καθὸ μέντοι λόγος σημαντικός ἐστι, κα-
τὰ πληγὴν τοῦ ἀέρος ὑφιστάμενος. ἔτι ὅτι πληγὴ ὁ λόγος, ἔτι τύπωσις τῆς πληγῆς μορφοῦσα αὐ-

 τὴν,

τὸ μὲν φιλονεικεῖν, ὡς οὐκ ἔστι πρότερον φύσει τὸ διωρισμένον, διότι ἀρχὴ τῆς τοῦ συνεχοῦς διαιρέσεως Δ
τὸ εἶναι ἔχει τὸ διωρισμένον, καὶ ἔστι τινὰ συνεχῆ ἀδιαίρετα, ὡς αἱ ἄτομοι, βίαιον δοκεῖ. ῥητέον
δὲ μᾶλλον, ὅτι καθόσον μὲν τὸ πρότερον ἔχουσι καὶ ὕστερον, οὐκ ἔστιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· καθ' ὅσον
δὲ δι' ἑαυτῶν προσεχῶς ἐπικοινωνεῖ τῷ ποσῷ, καὶ οὐδέν ἐστι τὸ κωλύον ἐπίσης μετέχειν, καὶ
τὸ συνεχὲς τοῦ ποσοῦ, ὥσπερ καὶ τὸ διωρισμένον· κατὰ τοῦτο δὲ γένος ἂν εἴη τὸ ποσὸν ἀμφοῖν.
ἀρκεῖ γὰρ πρὸς τοῦτο ἡ ἄμεσος μέθεξις. καὶ γὰρ πρὸ τοῦ τριγώνου τὰ τρία ποσόν, ἀλλὰ καὶ τὸ συ-
νεχὲς πρὸ τοῦ τριγώνου ποσόν. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ὁρῶμεν. καὶ
γὰρ πρότερον τῇ φύσει τῆς ἀποφάσεως ἡ κατάφασις, καὶ ὅμως κατὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι καὶ κατὰ
τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ἐπίσης ἔχοντα ὁρῶντες, ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶναι φαμέν. ταῦτα δὲ καὶ
Ἀριστοτέλης ἐπὶ τοῦ διωρισμένου καὶ συνεχοῦς ἐννοῶν, προτάττει μὲν πανταχοῦ τὸ διωρισμένον.
καὶ γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ διαιρέσει τοῦ ποσοῦ φησί, τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ, συνεχές. καὶ ἐν τῇ δια-
ριθμήσει τῶν καθ' ἕκαστα, πρῶτα τὰ ὑπὸ τὸ διωρισμένον παραδίδωσι λέγων· ἔστι δὲ διωρι-
σμένα μὲν, οἷον ἀριθμὸς, καὶ ὁ λόγος. κατὰ δὲ τὴν ἐπίσης τοῦ ποσοῦ μέθεξιν ὑπὸ τὸ γένος,
11 αὐτὰ τὸ ποσὸν ἀντιδιαιρεῖ. Εἰ δὲ ὁ Πλωτῖνος ζητεῖ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τοῦ ὄντος, εἰ τὸ συνεχὲς
ποσόν ἐστιν, οὐκ ἔστι τὸ διωρισμένον ποσόν· εἰ δὲ ἄμφω ποσά, ῥητέον τί τὸ ἐν ἀμφοτέροις κοινόν.
Καὶ λύει τὴν ζήτησιν ἐν τῷ τρίτῳ λέγων, ὅτι κοινὸν αὐτοῖς ἐστι, τὸ ποσόνδε, δηλονότι τὸ ὡς μέτρον
καὶ ὡς πέρας θεωρούμενον, καθὸ ποσὸν ἕκαστον γινώσκεται. τοῦτο γὰρ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῷ με-
γέθει ἐνεδόθη ὥς τισι δοκεῖ, ἀλλ' ἔστιν ἴδιον μέτρον καὶ τοῦ ἡνωμένου τε καὶ τοῦ ἀλληλουχουμένου, καὶ
ἔτι μέντοι τοῦ διωρισμένου. ἰδία γὰρ καὶ φύσις ἑκάστῳ, ὡς καὶ ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ θεωρεῖται.
τοῦ μὲν συνεχοῦς ἡ φύσις ἥτις καλεῖται μέγεθος, κατὰ ἕνωσιν καὶ ἀλληλουχίαν· τοῦ δὲ διωρισ-
μένου ἥτις καλεῖται πλῆθος, κατὰ σωρείαν καὶ παράθεσιν. καὶ γὰρ κατὰ μὲν τὴν τοῦ μεγέθους E
οὐσίαν, εἷς ὁ κόσμος ἐστί τε καὶ νοεῖται σφαιρικὸς καὶ συμπεφυκὼς ἑαυτῷ, διατεταμένος τε
καὶ ἀλληλουχούμενος. κατὰ δὲ τὸ πλῆθος, ἥ τε σύνταξις καὶ ἡ διακόσμησις, ἡ ἐκ τοσῶνδε φέ-
ρε εἰπεῖν στοιχείων, καὶ ζώων ἢ φυτῶν θεωρεῖται, καὶ ἐναντιοτήτων ἢ ὁμοιοτήτων τόσων καὶ τόσων.
εἰ οὖν ἐν ταῖς ἐσχάταις οὕτω ταῦτα κεχώρισται, πολὺ πρότερον ἐν τοῖς νοουμένοις γένεσι· καὶ πρὸ τού-
των, ἐν τοῖς καθ' αὑτὰ ἀΰλοις εἴδεσι διέστηκε, κοινὸν ἔχοντα, ὡς εἴρηται, τὸ μέτρον καὶ πέρας.
12 Ἐγκαλοῦσι δὲ οἱ περὶ τὸν Λούκιον καὶ Νικόστρατον τῇ διαιρέσει· πρῶτον μὲν, ὡς μὴ δεόντως καὶ τὸ
μέγεθος ποσὸν λεγούσῃ· πηλίκον γὰρ ἔδει τοῦτο λέγειν, ποσὸν δὲ τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ κοινὸν ἢ ἄλλο τι,
ἢ ὁμωνύμως τῷ ἑνὶ τῶν εἰδῶν, ποσὸν καὶ αὐτὸ ὀνομάζειν. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ
μὲν συνεχὲς, πηλίκον, τὸ δὲ διωρισμένον, ποσὸν, ἀλλὰ καὶ ὑπαλλάττει πολλάκις. τὸ γοῦν ὕδωρ
συνεχὲς ὂν, ποσὸν λέγομεν, ἀλλ' οὐ πηλίκον· πολὺ γὰρ καὶ οὐχὶ μέγα. καὶ τὸν χρόνον ποσὸν λέ-
γομεν, εἰκότως οὔτε δύο πεποίηκε κατηγορίας τὸ ποσὸν καὶ πηλίκον, οὔτε κατὰ τὸ πηλίκον καὶ
13 ποσὸν διεῖλεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ διωρισμένον, ἅπερ οὐδέποτε ὑπαλλάττει. Αἰτιῶν-
ται δὲ, καὶ τὸ εἰς δύο γενέσθαι τὴν διαίρεσιν. ἔδει γὰρ μετὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος τρίτον εἶ-
δος τάττειν τὸ βάρος, ἢ τὴν ῥοπήν, ὡς Ἀρχύτας, καὶ ὡς ὕστερον Ἀθηνόδωρος ἔταξε, καὶ Πτολε-
μαῖος ὁ μαθηματικός. ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι ἡ βαρύτης, ποιότης ἐστίν, ὡς ἡ πυκνότης καὶ παχύτης,
οὐχ ἡ κατὰ τὸ ποσόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιόν, καὶ τὰ τούτοις ἀντικείμενα. ἀλλ' ἡ μνᾶ καὶ τὸ τάλαν-
τον τὰ ἐπὶ βάρους λεγόμενα, ποῦ ἂν περιληφθείη; ἢ εἰς μὲν τὰ προηγούμενα, ποσὰ φήσομεν οὐ-
δαμῶς, εἰς δὲ τὰ κατὰ συμβεβηκός. οὔτε γὰρ κατ' ἀριθμὸν ἁπλῶς, οὔτε κατὰ μέγεθος. ἀλλ'
ἐπιστῆσαι χρή, μήποτε οὐχ ὡς τὸ λευκὸν κατὰ συμβεβηκὸς ποσόν, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια ποσόν, οὕτως
καὶ ἡ ῥοπή, ἀλλ' αὐτὴ καθ' αὑτήν ἐστι ποσόν, διότι καθ' αὑτὴν ἐπιδέχεται τὸ τοῦ ποσοῦ ἴδιον Z
14 τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, ὡς ἄλλαι, τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν. Δεῖ γὰρ οἶμαι καὶ τῷ Ἀρχύτᾳ προ-
» σέχειν τὸν νοῦν, τριχῇ καὶ αὐτῷ διελόντι τὸ ποσόν. γράφει γοῦν οὕτως· Τᾶς ποσότατος διαφοραὶ
» τρεῖς. τὸ μὲν γὰρ αὐτᾶς ἐντὶ ἐν ῥοπᾷ, ὡς τὸ τάλαντον· τὸ δὲ ἐν μεγέθει, ὡς τὸ δίπαχυ· τὸ δὲ ἐν πλά-
» θει, ὡς τὰ δέκα. Καὶ ταύτην μὲν ὁ Ἰάμβλιχος ἀποδέχεται τὴν διαίρεσιν, καὶ ὡς κατὰ τὸ
τελειότατον μέτρον τοῦ ποσοῦ τὴν τριάδα γενομένην, καὶ ὡς τοῖς πράγμασι σύμφωνον. ἡ γὰρ κατὰ
ῥοπὴν ποσότης, οὔτε τῷ μεγέθει, οὔτε τῷ πλήθει ἐστὶν ἡ αὐτή, ἀλλ' ἐν κινήσει μᾶλλον θεωρεῖται, καὶ
κατὰ βάρος ἢ κουφότητα ἔχει τὸ ποσόν. παραλέλειπται οὖν φησὶν αὕτη ἡ διαίρεσις, οὕτως ἐχούσα·
τῶν ποσῶν τὰ μὲν ἔχει ῥοπήν, τὰ δὲ οὐκ ἔχει. καὶ δῆλον δὴ ὅτι τοῖς συνεχέσι καὶ διωρισμένοις
ἡ αὐτή ἐστιν, ὅτε τοῖς θέσιν ἔχουσιν, ἔτι καὶ μή. καὶ ἐν τῷ παντὶ δέ φησιν ἐναργὴς ἡ διαίρεσις αὕτη
φαίνεται τῶν μὲν τεσσάρων στοιχείων, ῥοπὴν ἐχόντων, τοῦ δὲ οὐρανοῦ ἀρρεποῦς ὄντος. καὶ ἐν ταῖς κι-
νήσεσιν αἱ μὲν ἐπ' εὐθείας κινήσεις μετὰ ῥοπῆς γίνονται, ἀρχὴν ἔχουσαι καὶ τελευτὴν, καὶ στάσει
μεταξὺ διαλαμβανόμεναι, ἡ δὲ κατὰ κύκλον συνεχὴς καὶ ἄναρχος οὖσα, καὶ ἀτελεύτητος, ὡς

ἂν

A λοις τὰ μόρια τῆς γραμμῆς. μετὰ δὲ τὴν γραμμὴν, ἡ ἐπιφάνεια, καὶ αὐτὴ κοινὸν ὅρον ἔχουσα τὴν
γραμμὴν, καθ' ἣν διαιρεῖται, καὶ μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν, τὸ σῶμα τῇ ἐπιφανείᾳ διαιρούμενον. Ἐπι- 6
στῆσαι δὲ ἄξιον, πῶς τὰ τοῦ σώματος μόρια κοινὸν ὅρον ἔχειν γραμμὴν φησὶν ἢ ἐπιφάνειαν. ἔστι
δὲ ὅτι καὶ ἐπιφάνεια γέγραπται. καὶ γὰρ ὁ κοινὸς ὅρος τῶν σωμάτων, ἐπιφάνεια πάντως ἐστὶν, ὡς
τῶν ἐπιφανειῶν γραμμὴ, καὶ τῶν γραμμῶν σημεῖον. ὁ μὲν οὖν Πορφύριος ἐπιστήσας, ἔστι φησί τινὰ
τῶν στερεῶν σωμάτων, ἃ κατὰ γραμμὴν τὴν συνέχειαν ἔχει. καὶ γὰρ σῶμα ἀξιοῖ ἀκούειν ὁ Ἑρμῖνος, οὐ
τὸ φυσικὸν, οὐσία γὰρ, ἀλλὰ τὸ μαθηματικὸν, ὃ κατὰ ψιλὰς τὰς πάντη διαστάσεις τι λαμβάνεται.
καίτοι καὶ τὰ μαθηματικὰ σώματα, οὐ γραμμῇ, ἀλλ' ἐπιπέδῳ μαθηματικῷ διαιρεῖται. μήποτε
γοῦν διὰ τὴν στερεὰν εἶπε γωνίαν· τὰ γὰρ στερεὰ, παράλληλα ἐπίπεδα, κατὰ γραμμὴν γωνιακὴν
συνάπτεται ἀλλήλοις. Ἀλλὰ πῶς ἡ διαιρεθεῖσα γραμμὴ ἔτι κοινὸν ὅρον ἔχει τὸ σημεῖον, ἡ δὲ διαιρε- 7
θεῖσα ἐπιφάνεια, κοινὸν ὅρον ἔχει τὴν γραμμὴν, ἢ τὸ σῶμα τὴν ἐπιφάνειαν; τὰ γὰρ διαιρεθέντα
οἰκείοις πέρασι περιγραφόμενα, καὶ οἰκείους ἔχοντα ὅρους, οὐκέτι κοινὸν ὅρον ἔχει, πρὸς ὃν συνά-
πτει τὰ μόρια αὐτῶν. ἢ δυνάμει δεῖ ἀκούειν τὴν διαίρεσιν, ἀλλ' οὐκ ἐνεργείᾳ; καὶ δυνάμει ἐν μὲν
τῇ γραμμῇ, τὸ κοινὸν σημεῖον· ἐν δὲ τῇ ἐπιφανείᾳ, τὴν γραμμήν· ἐν δὲ τῷ σώματι, τὴν ἐπιφά-
νειαν, εἰ μέλλοι ἓν εἶναι τὸ ἀμφοῖν πέρας, ὅπερ δεῖ προσεῖναι τῷ συνεχεῖ. ἐνεργείᾳ γὰρ ληφθέν-
τα ταῦτα καὶ δύο γινόμενα, εἰ μὲν παρακείμενα εἴη, ἅμα ποιεῖ τὰ πέρατα, καὶ ἁπτόμενα, τὰ
πεπερατωμένα, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲ ἁπτόμενα δύναται εἶναι. Τὸ δὲ σῶμα καθόσον μὲν τριχῆ διαστατὸν, 8
καὶ μετρεῖσθαι πέφυκε, ποσὸν ὑπάρχει· καθόσον μέντοι ὑποκείμενόν ἐστι καὶ ταυτὸν καὶ ἓν ἀριθ-
μῷ μένον, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὸν, κατὰ τοῦτο οὐσία ἐστὶν, ὥστε οὐ καλῶς οἱ περὶ τὸν Λούκιον ἐγ-
καλοῦσιν, ὡς τὸ σῶμα τῆς οὐσίας ὂν, εἰς τὸ ποσὸν μετενέγκαντι. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅπως εἶπεν· 9
B ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα, χρόνος καὶ τόπος ἐστὶ ποσά, διότι οὐχ ἥνωται τῷ σώματι, οὐδὲ ὁ χρόνος,
οὐδὲ ὁ τόπος, ἀλλ' ἔξωθεν ταῦτα ἐπακολουθεῖ. καὶ ὁ μὲν τόπος, περὶ τὸ σῶμα ὢν, καὶ τὴν τοῦ
σώματος διάστασιν, συνδιίστησι τοῖς σώμασι. καὶ καθόσον μὲν διάστημα καὶ αὐτὸς, ἢ ἐπιφάνεια,
ποσὸν ἂν εἴη· καθόσον δὲ περιέχον καὶ πέρας, πρός τι. συνεχὴς δέ ἐστιν ὁ τόπος, διότι καὶ τὰ τού-
του μόρια πρὸς κοινὸν ὅρον συνάπτει. τὰ γὰρ τοῦ σώματος μόρια, πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτον-
τα, τόπους τινὰς κατέχει μόρια ὄντα τοῦ τόπου, οἵτινες καὶ αὐτοὶ πρὸς κοινὸν ὅρον συνά-
πτουσι, πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. εἰ δὲ ἐπιφάνεια ἐστὶν ὁ τόπος τοῦ περιέχοντος κα-
θὸ περιέχει, ἡ δὲ ἐπιφάνεια συνεχὴς, πρόδηλον ὅτι καὶ ὁ τόπος. ἀλλ' οὐκ ἐχρήσατο ταύτῃ
τῇ ἀποδείξει, διότι οὔπω ἔγνωσται, τί ἐστι τόπος. φυσικῆς γὰρ ἦν θεωρίας ἡ σκέψις. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον,
ὅτι ἐνταῦθα τὰ τοῦ σώματος μόρια τὰ συνεχῆ οὐ καθ' ἑαυτὰ ἐν τόπῳ εἶναι φησί. καὶ γὰρ κατέχει
μὲν καὶ αὐτὰ τόπον, οὐ μὴν καθ' αὑτὰ, ἐπειδὴ οὐδέ ἐστιν ἐν τόπῳ καθ' ἑαυτὰ, οὐδὲ περιέχεται
καθ' ἑαυτά. ὁ δὲ χρόνος, ποσὸν μέν ἐστι καὶ αὐτὸς, ὅτι ἐν διαστήματι θεωρεῖται, καὶ ἔστιν ἀριθμὸς
κινήσεως. συνεχὴς δέ ἐστι, διότι τὸ παρεληλυθὸς αὐτοῦ καὶ τὸ μέλλον, πρὸς κοινὸν ὅρον τὸ νῦν συνά-
πτει, καὶ συνδεῖται κατὰ τοῦτο. ἔοικε δὲ ὁ χρόνος εἶναι κυριώτατα συνεχής. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων
συνεχῶν ἕκαστον, καὶ διαιρεθείη ἄν· ὁ δὲ χρόνος, ἀεὶ συνεχὴς, καὶ οὐδέποτε ἐξ ἁπτομένων. κατὰ
τί οὖν τοῦτο διαφέρει τῶν ἄλλων συνεχῶν, καὶ ὅτι ἐκεῖνα μὲν, ἐκ θέσιν ἐχόντων, οὗτος δὲ ἐξ οὐκ
ἐχόντων θέσιν. ταῦτα μὲν οὖν εἰς σαφήνειαν τῶν ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἰρημένων εἰρήσθω. Ἀποροῦσι 10
δέ τινες, πῶς τὸ ποσὸν λέγεται τοῦ διωρισμένου γένος καὶ συνεχοῦς, εἴπερ πρότερόν ἐστι φύ-
σει τὸ διωρισμένον τοῦ συνεχοῦς. ἐν οἷς γὰρ τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον, καὶ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕ-
στερον, ἐν τούτοις οὐ δύναται εἶναι κοινὸν γένος, διότι τῶν μετ' εἰδῶν ἕκαστον ἀναιρεθὲν, οὐ συναναιρεῖ
Γ τὸ γένος, τὰ δὲ ἀντικείμενα ἅμα εἴδη ἀναιρεθέντα, ἀναιρεῖ τὸ γένος. ἐφ' ὧν οὖν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον,
καὶ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, ἀναιρεθέντος τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ προτέρου, συναναιρεῖται καὶ τὸ
ἧττον καὶ ὕστερον, ὥστε καὶ τὸ γένος. διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερόν ἐστιν, οὐ δύνα-
ταί τι ὡς γένος κατηγορεῖσθαι. ὅτι δὲ πρότερον φύσει τὸ διωρισμένον τοῦ συνεχοῦς, δεικνῦσιν
ἐκ τοῦ συναναιρεῖν μὲν, μὴ συναναιρεῖσθαι δέ. τριῶν μὲν γὰρ ἀναιρεθέντων, ἀναιρεῖται τὸ τρί-
γωνον· τριγώνου δὲ ἀναιρεθέντος, οὐκ ἀναιρεῖται τὰ τρία. καὶ τὸ μὲν διωρισμένον, συνεπιφέ-
ρεται. τῷ γὰρ τριγώνῳ, συνεπιφέρεται τὰ τρία· τὸ δὲ συνεχὲς, συνεπιφέρει. τὸ γὰρ τρίγωνον, ἐστί
γε τὰ τρία. ἔτι δὲ τὸ μὲν ἁπλοῦν φασὶ, καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστηκός τι καὶ νοούμενον, τὸ δὲ καὶ θέσιν προσει-
ληφός. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, διότι φασὶ, πρεσβυτέρα ἐστὶν ἀριθμητικὴ γεωμετρίας. δῆλον δὲ,
ὅτι οὐκ ἂν εἴη τοῦτο ἀληθὲς, εἰ μὴ καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ μεγέθους εἴη πρεσβύτερος. τινὲς δὲ τὸ αὐτὸ κατα-
σκευάζουσιν, ἐκ τοῦ τὸ συνεχὲς διαιρετὸν εἶναι εἰς ἀεὶ διαιρετόν. μὴ ὄντος οὖν τοῦ διωρισμένου, οὐδ' ἂν
αὐτὸ εἴη. ἔστι δὲ ὀλίγου καὶ τοῦτο λέγειν, ὅτι ποσὸν, τὸ μετρούμενον εἶναι φαμέν. πᾶν δὲ μέτρον κατ' ἀρι-
θμὸν γίνεται· ὁ δὲ ἀριθμὸς, διωρισμένον ποσόν· προηγεῖται ἄρα τοῦτο τοῦ συνεχοῦς, πρὸς δὴ ταῦτα

A tur, quomodo dixerit Aristoteles in quantitate contrarietatem non inueniri.

59 Dubitatio, Nõ esse hoc propriũ quantitati, cùm non omni conueniat: neq; enim puncto, aut unitati. Et eiusdem solutio.

60 Explicatio notionum, τῆς, μονάδος, καὶ στιγμῆς. Vbi quid inter μέρος & πέρας intersit, docetur: & punctum & unitatem totum quid dici non posse: aliaq; eòdem spectantia.

61 Quomodo quantitatis et uniuscuiusq; prædicamenti proprium inuestigandum.

Περὶ ποσοῦ.

ΤΟῦ δὲ ποσοῦ, τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές.

Μετὰ τὴν οὐσίαν, περὶ τοῦ ποσοῦ διδάσκειν ὁ Ἀριστοτέλης προτίθεται. καὶ δεῖ πρῶτον τὴν αἰτίαν τῆς τάξεως εὑρεῖν, δι' ἣν δεύτερον τὸ ποσὸν μετὰ τὴν οὐσίαν ἐτάχθη. λέγουσιν οὖν ὅτι συνυφίσταται τῷ ὄντι τὸ ποσόν. ἅμα γὰρ ὄν τί ἐστι, καὶ εὐθὺς ἢ ἓν, ἢ πολλὰ ἀνάγκη αὐτὸ εἶναι, καὶ ὅτι τὰ πλεῖστα κοινά ἐστι τῇ τε οὐσίᾳ καὶ τῷ ποσῷ, ὡς τὸ μὴ ἔχειν ἐναντίον, καὶ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καίτοι τὸ ποιὸν, ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· καὶ ὅτι προηγεῖται τὸ ἄποιον διαστατὸν τῆς ἐν αὐτῷ ἐγγινομένης ποιότητος, καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἀναιρεθέντων, οὐκ ἀναιρεῖται ἡ οὐσία, εἰ τὸ διαστατὸν καταλείποιτο· τούτου δὲ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖται ἡ σωματικὴ οὐσία, ὥστε σύνεγγύς ἐστι τῇ οὐσίᾳ τὸ ποσόν. προστιθέασι δὲ, ὅτι καὶ ἐν ταῖς κινήσεσιν ἡ κατὰ τὸ ποσὸν κίνησις, τουτέστιν, ἡ αὔξησις καὶ μείωσις, ἐγγυτέρω ἐστὶ τῆς κατ' οὐσίαν, τουτέστι τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἤπερ ἡ ἀλλοίωσις κατὰ ποιότητα οὖσα κίνησις. καίτοι δὲ ἐγγὺς οὖσα τῆς οὐσίας ἡ ποσότης, ἀλλὰ παρὰ τὴν οὐσίαν ἐστί. περὶ γὰρ τὴν οὐσίαν ἡ μεταβολὴ τῆς* ποιότητος γίνεται, ὅταν τὸ ἐνιαυσιαῖον 1 * ποσότητος
B παιδίον εἰς μεῖζον μεταβάλλῃ, τοῦ εἴδους τοῦ αὐτοῦ μένοντος. τὸ γὰρ ὑπομένον καὶ ἀνὰ μέρος ἑκάτερον δεχόμενον, ἀνάγκη ἕτερον ἑκατέρου εἶναι. καὶ οὕτως καὶ τὸ ποιὸν, ἕτερον τῆς οὐσίας δείκνυται, ὡς ἀπὸ πάθους εἰς πάθος μεταβαλλούσης αὐτῆς, καὶ ἀπὸ διαθέσεως εἰς διάθεσιν.

Ὁ μέντοι Ἀρ- 2
» χύτας, μετὰ τὴν οὐσίαν τὸ ποιὸν ἔταξεν, ὧδέ πως αὐτῇ τὴν τάξιν παραδιδούς· Ἁ δὲ τάξις αὐτῶν ὧδε
» ἔχει· πρώτα μὲν ἁ τοιαύτη ὠσία, διὰ τὸ μόναν ταύταν ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄλλοις, καὶ αὐταυτὰν καθ' ἑαυ-
» τὰν δύνασθαι νοεῖσθαι, τὰς δὲ ἄλλας μὴ ἄνευ ταύτας. ἤτοι γὰρ κατὰ ταύτας, ἢ ταύτῃ ἐν ὑποκειμένῳ κατη-
» γορεῦνται. δευτέρα δὲ ἁ ποιότας. ἄνευ γὰρ τῶ τί ἐστιν ἦμεν, ἀδύνατον ποιόν τι ἦμεν. Ἐν δὲ τούτοις, παντός ἐστι ζητεῖν τοῦ φιλομαθῶς ἔχοντος, εἰς τί βλέπων ἑκάτερος, ὁ μὲν τὸ ποιὸν προέταξεν, ὁ δὲ τὸ ποσόν. ἔοικε τοίνυν ὁ μὲν Ἀρχύτας, τὸ καθ' αὑτὸ νοητὸν ὂν, καὶ ὄντως ἐν τοῖς πᾶσι γένεσι τὴν συμπλήρωσιν παρέχον, καὶ πᾶσι παρὸν ἀμερίστως, καὶ ὑπ' αὐτῶν μετεχόμενον, τοῦτο προϋπάρχειν ὑποθέμενος, κατὰ τὴν πρὸς τοῦτο συγγένειαν, τὴν τάξιν τοῖς γένεσιν ἀποδεδωκέναι. διὸ γὰρ οὖν τὴν οὐσίαν προτάττει τῶν* ὅλων, διότι τοῖς ἄλλοις ὑποκειμένη πᾶσι τὸ εἶναι ἀφ' ἑαυτῆς παρέχει, ὥσπερ καὶ ἡ καθ' αὑτὴν οὐσία τοῖς πᾶσιν ἐνδίδωσι τὸ εἶναι. ἔτι δὲ ἡ οὐσία φησὶν, αὐτὴ καθ' αὑτήν ἐστί τε καὶ νοεῖται· αἱ δὲ ἄλλαι, οὐκ ἄνευ ταύτης. καὶ κατὰ ταῦτα οὖν συγγενῶς ἂν ἔχοι πρὸς τὸ καθ' αὑτὸ ὂν, καὶ ἀπολελυμένον πάσης σχέσεως. οὕτως μὲν οὖν ἡ οὐσία προτάττεται τῶν ἄλλων γενῶν. ἐπειδὴ δὲ τὰς νοητὰς οὐσίας οὐκ ἄλλως ἢ κατὰ τὰ εἴδη γνωρίζομεν, καὶ τὰς αἰσθητὰς δὲ εἰ μέλλοιμεν πρὸς ἐκείνας ἀναφέροντες γνωρίζειν, ἀπὸ τῶν ἰδιωμάτων αὐτὰς καὶ τῶν χαρακτήρων ἤδη γνωσόμεθα τῶν περὶ τὴν οὐσίαν, οἵτινες κατὰ τὴν ποιότητα θεωροῦνται, εἰκότως τὸ ποιὸν προηγουμένην ἔχει τῶν ἄλλων τάξιν μετὰ τὴν οὐσίαν. Ἔτι δὲ, εἰ τῆς μὲν ποιότητος ἀναιρεθείσης, πᾶσα ἰδιότης, καὶ πᾶς χαρακτὴρ ὁ νοητὸς καὶ αἰσθητὸς ἀναιρεῖται· τῆς δὲ ποσότητος ἀναιρεθείσης, τὸ αἰσθητὸν μόνον καὶ στερεὸν ἀναιρεῖται, * ἄλλων
Γ δῆλον οἶμαι πόσῳ τὸ ποιὸν τοῦ ποσοῦ διενήνοχε πρὸς τὴν τῆς νοητῆς οὐσίας συγγένειαν. εἰ δέ τις τὴν νοητὴν οὐσίαν μὴ προσποιούμενος, ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν σχέσεως, βούλοιτο ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις τὴν τάξιν ἀποδιδόναι, καὶ οὕτως ἐπειδὴ κυριωτάτη οὐσία, ἡ κατὰ τὸ εἶδός ἐστι, τὸ συγγενὲς πρὸς τὸ εἶδος, ὅπερ ἐστὶ τὸ ποιὸν, τοῦτο ἂν εἴη τῇ οὐσίᾳ συγγενέστερον. Ἔτι δὲ, εἰ μὲν τὸ ποιὸν ἀμέριστόν ἐστι καὶ ἀδιάστατον, καὶ ἀμερίστως διαιρεῖται περὶ τοῖς σώμασι, τὸ δὲ ποσὸν διαστατὸν καὶ διαιρετὸν καὶ μεριστὸν, εὐλόγως ἂν προτάττοιτο τὸ ποιὸν, ὡς ταῖς ἀσωμάτοις ἀρχαῖς οἰκειότερον. καὶ τοῦτο δὲ εἰ δοκεῖ προσθετέον, ὅτι ὥσπερ ἡ οὐσία τοῦ ποσοῦ προϋπάρχει, διότι τὸ εἶναι τῷ ποσῷ ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐνδίδοται, οὕτως καὶ μετὰ τὸ ποιὸν ἂν εἴη τὸ ποσὸν, ἐπειδὴ τὸν χαρακτῆρα αὐτὸν, καὶ τὴν ἰδιότητα ἀπὸ τῆς ποιότητος ἔχει. Ἀλλὰ συνυφίσταται φασὶ, τῷ ὄντι τὸ ποσόν. ἢ γὰρ ἓν εὐθὺς, ἢ πολλά. ἢ πρὸ τοῦ ποσοῦ τὸ ποιὸν συνυφίσταται, ὁ χαρακτὴρ αὐτὸς, καθ' ὃν ἓν λέγεται, ὁπότε καὶ αὐτὸ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ, κατὰ τὸν τοῦ ποιοῦ χαρακτῆρα ὑφέστηκεν. εἰ δὲ κοινὰ πλείονα τῷ ποσῷ πρὸς τὴν οὐσίαν ὑπάρχει, οὐ χρὴ φησὶν ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος, ἀπὸ συμβεβηκότων, καὶ τῶν ἄλλως παρακολουθούντων τὴν κατ' οὐσίαν αὐτῶν τάξιν συλλογίζεσθαι. ῥητέον

oriunda: Videri hac ratione, & obiecta odoratus & gustus propria, quantitates esse. & dubitationis solutio: ubi qua ratione λόγος quātitas dicatur, et quomodo ipsum syllaba breuis et lōga metiatur, exponitur.

20 *Cur non dixerit literis, sed syllabis orationem mensurari.*

21 *Cur dixerit, longa & breui, non autem breui solùm, cùm tamen uideatur breuis longam metiri: ubi metiri significare posse, Simplicius ait, constare ex ijs.*

22 *Dubitatio, si omnis quantitas mensura est metiens, quidnam metiatur oratio. Et dubitationis solutio.*

23 *Cùm oratio res sit complexa, quomodo ad prædicamenta referri posśit.*

24 *Cur hæsitans dixerit, Si quinq; denarij numeri sint partes.*

25 *Dubitatio Plotini, Non uideri magnitudinē quantitatem. Et ex eodem adiecta solutio.*

26 *Cur cùm de loco & tempore nihil antè docuerit, ijs tanquam cognitis utatur.*

27 *Non idem esse locum quod ubi, nec tempus quod quando.*

28 *Cur non, ut temporis & loci participationem propria fecit prædicamenta, ita & substantiæ, & qualitatis, & reliquarū quantitatis specierū participationē, in propria distribuerit prædicamenta.*

29 *Cur tempus cùm motus sit mensura, non potius ad relationem referat. Vbi de duplicis mensuræ ratione nonnulla.*

30 *Dubitatio: Cùm locus corporis continendi uim & potestatem habeat, non uideri esse quantitatem, sed uel relationē, uel qualitatem substantialem. & dubitationis solutio.*

31 *Duarum quantitatis specierū prima principia, & una earū cōtinentia, à Iamblicho explicātur.*

32 *Cur secundam hanc quantitatis diuisionem Aristotelis priori adiecerit.*

33 *Quæ requirantur, ut quid θέσιν ἔχον dicatur. In quibus et Iamblichi quædam de loco citantur, & excutiuntur.*

34 *Oratio & tempus cur nō dicantur positionem habere.*

35 *Cur numèrus positione careat.*

36 *Cur non apertè dixerit positione carere numerū, sed, positionē aūt non admodū deprehenderis. Et quomodo ordo, numero, orationi & tēpori insit.*

37 *Quot sub prima, & quot sub secunda diuisione contineantur species. Esseq; & alias duas diuisiones quantitatis: unam, ut quantitatum aliæ ordinem habeant, aliæ careāt: alteram, qua in quantitatem per se, & per accidens secatur.*

38 *De motu uariæ autorū sententiæ, ad quodnam prædicamentū pertineat: et an omnino ad unū, an plura, an potius ipse prædicamentum constituat.*

39 *Dubitatio: Cùm omnia in perpetuo sint fluxu, quæ autem positionem sunt habitura, eorum partes subsistere & permanere oporteat, nihil uideri positionem habere. Et dubitationis huius solutio.*

40 *Singulis quantitatis speciebus proponendis, ostendit Simplicius nō inueniri in quantitate contrarietatem: & sicubi uideatur, id non quantitati, quà quantitas est, accidere, sed alterius alicuius prædicamenti, ad quod reduci posśit, occasione.*

41 *Etsi sursum & deorsum loci differentiæ uideantur, non tamen in loco, ut quantitas est, contrarietatem inueniri.*

42 *Quomodo Aristoteles quod de magno & paruo, multo et pauco, quæ quātitates esse uidentur, & contraria, sibi obijcit, soluat.*

43 *Magnum, paruum, multum, paucum, nonnulli & quantitatem, & ad aliquid, esse uolunt: alij ad aliquid, alij quantitatem tantùm.*

44 *Aduersus hæc Aristotelis uerba: Quod enim per se accipere non est, &c. obiectio: inueniri enim in ijs quæ ad aliquid sunt contrarietatē, ut scientiam ignorantiæ. Et obiectionis solutio.*

45 *Quantum diuidi in finitum & infinitū. Infinitum rursus, in absolutè spectatū, & ad aliud eiusdem generis relatum.*

46 *Confutatus Plotinus, qui magnum & paruum quantitates absolutè esse uult.*

47 *Quis processus, modus & terminus, magno, paruo, multo, pauco.*

44 *Quomodo Iamblichus communi quantitatis notione subiecta, eam diuidat.*

49 *Simplicius à Iamblicho subiectam quantitatis notionem toti magis conuenire uult, sed tamen Iamblichum postea excusat.*

50 *Quanquam dicat, Maximè autē quantitatis cōtrarietas circa locū esse uidetur, minimè tamen in hac sententia esse Aristotelem, ut putet, in loco, ut quantitas est, contrarietatem inueniri. Et uerborum Aristotelis diligens examinatio.*

51 *Cùm in sphæra quæ secundum diametrum opponuntur extrema, plus distent quàm medium et extrema, cur hæc, non autem illa dicat contraria.*

52 *Cùm ignis & leuium superus esse locus uideatur, cur ei quod in orbem torquetur corpori attribuat Aristoteles.*

53 *Quid locus, quid supra, quid infra, uariæ autorum sententiæ.*

54 *Non recipere magis & minus, quantitati et substantiæ cōmune esse. Et quomodo ex hoc quoq; probetur, in quantitate non esse cōtrarietatem. Item qua probatione hìc utatur Aristoteles.*

55 *Aequale & inæquale absolutè & uerè quantitatis proprium esse, quomodo probetur.*

56 *Cùm pondus quantitati annumeret Archytas, & proinde hoc proprium ipsi quoq; conuenire uelit, Alexandri hac de re cum recentioribus Aristotelis explanatoribus longa poponitur cōtrouersia.*

57 *Cùm simile & disśimile non quantitatis, sed qualitatis proprium dicamus, qui fiat ut magnitudo magnitudini similis statuatur.*

58 *Cùm æquale & inæquale contraria uidean-*

tur,

καὶ ἄλλῳ, οὐχ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲ ὡς τὸ λευκὸν τοῦ σώματος, ἀλλ᾽ ὡς τὰ μέρη τῆς οὐσίας. Χρὴ δὲ τὸ τοιοῦτον εἰδέναι, ὡς τῶν ἀνωτάτω γενῶν, οὐχ οἷόν τε ἀκριβεῖς ὅρους ἀποδιδόναι, ἀλλ᾽ ἢ τῇ μνήμῃ μόνῃ καὶ ὑπογραφῇ ἐοίκασιν οἱ περὶ αὐτῶν λόγοι, καὶ δεῖ μὴ πλέον οὗ δύναται τις αὐτῶν ἀπαιτεῖν. ἀρκεῖ οὖν καὶ ἰδιότητα ἀποδοῦναι περὶ αὐτῶν, ἀφ᾽ ὧν δυνατόν ἐστι γνωσθῆναι. αὐτὸ δὲ τοῦτο ἤδη ζητήσεως ἄξιον, πῶς λέγεται ἡ οὐσία κατὰ τὴν αὑτῆς μεταβολὴν δεκτικὴ τῶν ἐναντίων. οὔτε γὰρ ἡ ὕλη κατὰ τοὺς ἀπαθῆ τὴν ὕλην λέγοντας μεταβάλλει, ἢ τρέπεται, ἢ πάσχει τἀναντία, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν αἱ μεταβολαὶ γίνονται. καὶ τὸ εἶδος δὲ εἰ ἀκίνητόν ἐστι πάντῃ, καὶ μένον τὸ αὐτό, δέχεται τὰς κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντιώσεις, οὐ δὲ τοῦτο κατὰ τὴν ἐν ἑαυτῷ μεταβολὴν ἔχει τἀναντία. ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα μόνον τὸ σύνθετον μεταβάλλον καὶ τρεπόμενον τὰς ἐναντιώσεις ἔχει, καὶ οὕτως ἤδη μόνης τῆς ἀτόμου καὶ συνθέτου οὐσίας, τὸ ἴδιον τοῦτο ἀποδοθήσεται, καὶ εἰς στενὸν κομιδῇ ἀποκλεισθήσεται ἡ τοῦ ἰδίου τῆς οὐσίας ἀπόδοσις. Ἀλλὰ μὴν ἐὰν χρησώμεθα ταῖς ἐνίων περιπατητικῶν δόξαις, καὶ παθητὴν τὴν ὕλην ἀποφαινώμεθα, πῶς ἁπλῆ οὖσα ἡ ὕλη, καὶ κατὰ τὸ δυνάμει μόνον ἱσταμένη, μεταβάλλουσα ἐξ οὗπερ ἐστί, καὶ εἰς ἐνέργειαν ἐρχομένη, οὐ φθορὰν ἔχει τὴν μεταβολήν; τὸ γὰρ ἁπλοῦν μὴ ἐν ἄλλῳ μὲν ἔχον τὸ εἶναι, κατ᾽ ἄλλο δὲ μεταβάλλον, φθορὰν ἔχει τὴν μεταβολὴν, ὅλον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐξιστάμενον. εἰ δέ τις ταῦτα εὐλαβούμενος περὶ τὴν ὕλην λέγει τὴν ἐναντίωσιν, οὐκέτι κατ᾽ αὐτὴν τὸ παθεῖν ἢ μεταβάλλειν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἔχει περὶ αὐτὴν τὰ ἐναντία. καὶ ἤδη τοῦ εἴδους δὲ ὁ αὐτὸς λόγος. εἰ γὰρ αἱ νοηταὶ μὲν αὗται ἰδιότητες αἱ αὐταὶ μένουσι, περὶ δὲ τὰς αἰσθητὰς αὐτοῦ διαφορὰς ἐναντίαι συμβαίνουσι ποιότητες, τὸ μὲν εἶδος ἔσται μόνον πανταχοῦ ἀκίνητον, ἄλλο δὲ ἔσται τὸ τρεπόμενον, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ εἴδους μεταβολήν, * ὅ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ἕκαστον ὡς πέφυκεν, οὕτως καὶ μεταβάλλει, καὶ ἡ μὲν ὕλη μεταβολὴν ἔχει τὴν ἄλλοτε ἄλλου εἴδους ὑποδοχήν. αὐτὸ γὰρ τοῦτο, ὑποδοχὴ βούλεται εἶναι. τὸ δὲ εἶδος, τὴν *

B κατὰ ποιότητα ἀλλοίωσιν. καὶ μή ποτε καὶ προανεῖλεν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς τοιαύτας ἀπορίας εἰπὼν τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ μένον. δῆλον γὰρ ὅτι τὴν τοῦ τοιούτου μεταβολὴν ἤδη ζητεῖν χρή. ἀλλὰ περὶ μὲν οὐσίας, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Quae in commentarijs Simplicij in praedicamentum Quantitatis occurrunt annotatione digna.

1 Quamobrem Aristoteles substantiae quantitatem proximam fecerit.

2 Archytam qualitati primum à substantia locum dare, et quamobrem id faciat: & obstantiū quarundam rationum refutatio. Item quò Aristoteles respiciens, qualitati quantitatem praeposuerit.

3 Aristotelem quantitatis diuisionem nō in species, sed differentias fecisse, cùm non idem sit magnitudo & continuum, item multitudo & discretum: subdiuisionem autem in species.

4 Alia quantitatis diuisio, à capite rursus repetita, quam graeci ὑποδιαίρεσιν uocant.

5 Quid διωρισμένον, quid συνεχὲς, & utrum sermonē hic intelligere oport: at qui mente cōcipitur, an qui ore profertur.

6 Quomodo Aristoteles dicat, corporis partes

Γ communem terminū habere lineam aut superficiē.

7 Lineae communem terminum esse punctum, superficiei lineam, corporis superficiem, non de ijs quae actu sunt punctus, linea et superficies intelligendum, sed quae potentia.

8 Corpus qua ratione substantia sit, & qua ratione quantitas.

9 Qua ratione locus & tēpus, quātitates & cōtinuae sint, & in quo locus à caeteris cōtinuis differat.

10 Cùm discreta quantitas, continua sit prior, quod multis rationibus probatur, quomodo quantitas utriusq; genus censeri queat.

11 Plotini dubitatio in primo libro de ente, de eo, an differentiae quantitatis sint statuendae discreta & continua quantitas: & si sint, quidnam sit quod utriq; sit commune. Et dubitationis huius solutio ex tertio eiusdem lib. de ente.

12 Nicostrati obiectio, non rectè Aristotelem μέγεθος ποσὸν dixisse, πηλίκον enim appellandum fuisse, numerum autē et multitudinē ποσόν: utriq; autem aut aliud assignandum genus, aut alterius speciei nomine homonymè ποσὸν nominandum. Et eiusdem confutatio.

13 Alia obiectio, Non debuisse quantitatis diuisionē in duo, sed potius tria fieri, adiecta scilicet ponderis differentia prioribus. Et eiusdem solutio. Vbi ostenditur, quorsum mina, talentum, & caetera pondera pertineant.

14 Archytam & Iamblichū quantitatē in tria secandā putasse, & quamobrem. Vbi Porphyrij & Cornuti cōtra hāc diuisionē facta obiectio cōfutatur.

13 In quo errarint, qui aliam numeri naturam esse putarint, quà finitus esset, & πόσον barytonè, & qua ποσὸν oxytonè & indefinitè. Vbi nōnulla cognitu nō indigna ad primam philosophiā pertinentia.

16 Quamobrē cùm numerus ἀδιαίρετος ad substantiam pertineat, non hic itidem numerus eôdem referatur.

17 Numerus μοναδικὸς, id est, ex unitatibus constans, utrum rebus insit, an separatus cùm sit, ut canon res metiatur.

18 Rationes quaedā, quibus confici uidetur, non esse λόγον quantitatem. Et rationum confutatio.

19 Dubitatio ex superiori rationū cōfutatione oriunda:

*ἀφορῶντι τινῶν

νῷ, βραχεῖάν τινα στάσιν λαμβάνει τὰ περὶ τοὺς πόλους, *ἀφορῶντα ἐκείνων, διὰ τὴν τοῦ τόπου ταυ- Δ
τότητα. καὶ ἐπὶ τῶν πλανωμένων δὲ ἔξεστι τὰ λεχθέντα θεωρεῖν. ἀναφορὰς γὰρ καὶ καταφορὰς
καὶ προόδους καὶ ἐπιστροφὰς ποιοῦνται, οὐ μόνον δι' ὧν εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ προποδιζόντων καὶ ἀνα-
ποδιζόντων, καὶ τὴν ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ φορὰν περὶ αὐτοὺς τρανέστερόν ἐστιν ἰδεῖν εἰς βορρᾶν ἢ εἰς
νότον ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ ἀνάπαλιν ἐπὶ τὸ μέσον ἀμφοτέρωθεν φερομένων, ὥστε κίνησιν ἐκ κινήσεων,
καὶ πασῶν κινήσεων συνεχικὴν προσεῖναι τῷ οὐρανῷ, ἅμα τὰς ἐναντίας κινήσεις ἐν αὐτῷ περιέ-
χουσι, καὶ ἀπεργαζομένῳ τὰ ἐναντία κινήματα ἀπὸ τῶν ἐναντίων. πάρεστιν ἄρα καὶ τῷ οὐρανῷ
τἀναντία, καὶ ἅμα πάρεστι, καὶ ἐν ἀλλήλοις ὑφέστηκε, καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἤρτηται. πλὴν τό γε το-
σοῦτον διέστηκε τῆς νοητῆς ἐναντιώσεως, ὅτι ἡ μὲν, ἐνυπάρχει κατὰ μίαν οὐσίαν· ἡ δὲ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ, καὶ
περὶ ἄλλην καὶ ἄλλην οὐσίαν τὰς ἐναντίας φύσεις ποιεῖται. ἡ δὲ τελευταία φύσις τῆς οὐσίας, οὐδὲ σύμ-
φυτα τὰ ἐναντία ἅμα ἔχει ἀμφότερα, ἀλλ' εἴπου σύμφυτόν τι τῶν ἐναντίων ἐν αὐτῇ ὑπάρχει, μεμε-
ρισμένον ἔχει τὸ ἕτερον αὐτῶν, τὰ δὲ πολλὰ ὡς ἐπίκτητα, ἔξωθεν παραδέχεται· καὶ ταῦτα οὐχ ἅμα,
οὔτε κατὰ τὴν οὐσίαν, οὔτε κατὰ τὸν χρόνον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλα, καὶ ἐν ἄλλῳ μορίῳ τοῦ σώματος μεταλαμβάνου-
σα, ὥστε καὶ περὶ ταύτην, εἰ πέφυκε ταῦτα, θεωρεῖται τὸ τῆς ἐναντιώσεως. πέφυκεν ἄρα τὸ ἰδίωμα τοῦτο
τῆς οὐσίας κοινὸν κατὰ πᾶσαν οὐσίαν ὑπάρχειν. ἴδωμεν δὲ, τίνα ὁ Ἀριστοτέλης τοῖς εἰρημένοις προσαπορεῖ.

Εἰ μή τις ἐνίσταιτο τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φάσκων. ἕως τοῦ, ὥστε
ἴδιον οὐσίας εἴη τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν.

68 Ἐπειδὴ καὶ λόγος καὶ δόξα ἀληθὴς καὶ ψευδὴς εἶναι δοκεῖ, καὶ ἔστιν ἐναντίον τὸ ἀληθὲς τῷ ψευδεῖ,
ὁ δὲ λόγος οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν προφορᾷ, ποσόν· ὁ δὲ ἐν δόξῃ ποιόν, εἰκότως ἀπορεῖ, μήποτε οὐ μόνῃ
τῇ οὐσίᾳ προσήκει τὸ, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν. καὶ λύει τὴν ἀπορίαν κατὰ ἔνστασιν καὶ ἀντιπαρά- E
στασιν. πρότερον γὰρ συγχωρήσας δέχεσθαι τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν, δείκνυ-
σιν ὅτι οὐχ ὡς ἡ οὐσία δέχεται. ἐκείνη μὲν γὰρ τῇ ἑαυτῆς μεταβολῇ δέχεται τὰ ἐναντία· ὁ δὲ λόγος
καὶ ἡ δόξα, οὐ τῇ ἑαυτῶν μεταβολῇ, ἀλλὰ τῇ τοῦ πράγματος. εἶτα καὶ τὸ δέχεσθαι ὅλως ἀναιρεῖ.
τὸ μὲν γὰρ δεχόμενον μεταβολήν τινα ὑπομένει· ἐν δὲ τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ, οὐδεμία γίνεται μετα-
βολή, ἀλλὰ τοῦ πράγματος μεταβάλλοντος, ὁ λόγος καὶ ἡ δόξα ἀληθὴς καὶ ψευδὴς λέγεται. κυ-
ρίως δὲ ἔστι τὸ, λέγεσθαι, καὶ οὐ γίνεσθαι. Ἔστι δὲ καὶ οὕτως ἐπιχειρῆσαι. οὐκ ἔστιν εἷς κατ' ἀριθμὸν
ὁ πρότερον ῥηθεὶς λόγος τῷ δευτέρῳ, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀριστοτέλην· εἴρηται γάρ φησι, καὶ οὐκέ-
τι ἔσται τὸ ῥηθὲν λαβεῖν. τῶν γὰρ κατὰ διέξοδον κινουμένων ἐστὶν ὁ λόγος, καὶ διαμενόντων οὐδὲ τῶν θέσιν
ἐχόντων ἐστὶν, ὥστε τῷ εἴδει ὁ αὐτὸς γίνεται ὁ πρότερον ῥηθεὶς τῷ δευτέρῳ, ὁ ἀληθὴς τῷ ψευδεῖ, καὶ
οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ, ὡς εἴρηται ἐπὶ τῆς οὐσίας. καὶ ἡ δόξα δὲ, λόγος ἐστὶν ἔνδον, ἐν διεξόδῳ καὶ αὐτὴ ὑπάρ-
69 χουσα, καὶ τὰ αὐτὰ ἂν καὶ περὶ αὐτῆς λέγοιτο. Ἀλλ' ἀποροῦσί τινες καὶ πρὸς ταύτας ἐνιστάμενοι
τὰς ἐπιχειρήσεις, ἃ λέγουσιν, ὡς κἂν μὴ πάσχῃ τὸ τῶν ἐκτὸς πάθος ὁ λόγος καὶ ἡ δόξα, οὐκ ἤδη δια-
μένει οὐδὲ πάσχει, ἀλλὰ πάσχει ὡς ὁ λόγος, καὶ δέχεται ἐν ἑαυτῷ μεταβολὴν, τὴν κατὰ τὸ ἀληθεύειν
καὶ ψεύδεσθαι. λόγου γὰρ καὶ δόξης, αὕτη ἐναντίωσις, ἐπεὶ ὥρα γέ φησι λέγειν, μηδὲ τὴν ψυχὴν δε-
κτικὴν εἶναι τῶν ἐναντίων, ἐπεὶ οὐ λευκὸν καὶ μέλαν δέχεται. οὐ γὰρ πέφυκε τούτων εἶναι δεκτι-
κή, ὧν δὲ πέφυκε, ταῦτα δέχεται, φρόνησιν καὶ ἀφροσύνην. καὶ ὁ λόγος οὖν καὶ ἡ δόξα, τὴν λόγου
καὶ δόξης μεταβολὴν τὴν κατὰ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος δέχεται, ἀλλ' οὐχὶ τὴν κατὰ τὸ καθῆσθαι καὶ μὴ
καθῆσθαι. ἔσται οὖν περὶ αὐτὰ κατὰ μεταβολὴν μὲν ἡ ἐναντίωσις, ἀλλὰ τὴν προσήκουσαν τῷ λόγῳ
καὶ τῇ δόξῃ. μή ποτε οὖν μέσον χωρήσαντα τῶν τε Ἀριστοτέλους λόγων, καὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐνιστα-
μένων δεῖ λέγειν, ὅτι ἄλλος οὗτος καταδοχῆς ἐστι τρόπος, ὅταν ἄλλου πάσχοντος αὐτό τι μὴ Z
μεταβάλλον, ἀλλοιοτέραν δέχεται σχέσιν ὅμως, ὡς ὁρῶμεν καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι. τὸ γὰρ πρότερον
ὂν δεξιόν, μηδὲν αὐτὸ μεταβάλλον, ἀριστερὸν γίνεται, ἄλλου μεταστάντος. καὶ ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ δόξα
κατὰ τὴν πρὸς τὰ πράγματα σχέσιν ἔχοντα τὸ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι, οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ τῶν πραγ-
μάτων μεταβαλλόντων ἀμείβει τὴν σχέσιν, οὐδὲν αὐτὰ πάσχοντα. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης τὴν κατα-
δοχὴν ἐκείνην ἀπέφησε, καθ' ἣν ἀνάγκη πάσχειν τι τὸ δεχόμενον. κἂν λέγοιτο οὖν μεταβάλλειν κατὰ
τὴν λόγου καὶ δόξης μεταβολὴν, ἀλλ' οὔτι γε πάσχοντα μεταβάλλει, ὥσπερ τὸ σῶμα θερμαινό-
70 μενον καὶ ψυχόμενον. Ἀλλά τινί φησιν, ἐπιβλέψαντες τὴν διάνοιαν, τὰ μὲν, οὐσίας εἴπομεν,
*ἔτι τὰ δὲ, πάθη; ἆρα τῷ τινὶ εἶναι, καὶ τῷ τόδε, καὶ τῷ ὑποκείμενον εἶναι, καὶ μὴ *ἐστὶν ἐν ὑποκει-
μένῳ, καὶ τῷ, ὅ ἐστι μὴ ἄλλου εἶναι; ἀλλ' ἡ δευτέρα οὐσία, οὐδὲν τούτων ἔχει σαφῶς. καὶ γὰρ κατ'
ἄλλου λέγεται, καὶ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ, καὶ ἄλλου, καὶ τὸ τόδε οὐκ ἐφαρμόττει αὐτῇ. ἢ ὁ ταῦτα λέγων, εἰς τὴν
ἄσχετον εἰδικὴν καὶ γενικὴν οὐσίαν ἀφορᾷ, ἀλλ' οὐκ εἰς τὴν κατατεταγμένην καὶ ἤδη γινομένην αἰσθη-
τὴν, ᾗ πάντα ὑπάρχει τὰ εἰρημένα κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀτόμῳ κατάταξιν. τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ, εἰ πρόσεστιν αὐτῇ

A ὡς ἡ οὐσία καὶ μάλιστα ἡ ἄτομος, ὑπόκειται πανταχοῦ πᾶσι, καὶ περὶ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ τὰ ἄλλα
ὑπάρχει, καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων τὸ εἶναι συνεκτικὸν πρόσεστι. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν ἑαυτοῖς
ἐξαρκεῖ τὰ συμβεβηκότα, διὸ οὐδὲ ὑπόκειται οὐδενί, ἀλλ' ἑτέρας ὑποβάθρας προσδεῖται. διὸ οὐδὲ δέ-
χεται ταῦτα τὰ ἐναντία. τὸ μὲν γὰρ ὑποκείμενον, οἷον τὸ σῶμα λευκὸν καὶ μέλαν γίνεται τὸ αὐτὸ
μένον· τὸ δὲ λευκὸν, ἐξίσταται τοῦ μέλανος ἐπιγινομένου. καὶ τὸ μὲν ζῷον καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ὑ-
πομένει, δέχεται τἀναντία, καθόσον εἰσὶν οὐσίαι ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. τὸ δὲ χρῶμα, οὐχ ὑπομένει,
διὰ τοῦτο οὐχ ὑποδέχεται. ὅταν γὰρ ἀπίῃ τὸ λευκὸν, συναπέρχεται μετ' αὐτοῦ καὶ τὸ χρῶμα, καὶ
οὐκέτι ἐστί· καὶ ἅμα τῷ παραγίνεσθαι τὴν μελανίαν, παραγίνεται μετ' αὐτῆς ἡ χροιά. ἢ εἰ μὴ τοῦτο
ἐστὶν ὅτι περὶ ἐστιν, οὐ μέντοι μόνον τὰ χρώματα εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα δέχεσθαι, ἀλλὰ τοῦτο φασὶ συμ-
βεβηκός ἐστι περὶ τὴν οὐσίαν, ὃ δέ ἐστιν ἡ οὐσί , οὐκ εἴρηται. ἡ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας συμπεφορημένης οὔσης,
καὶ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἐχούσης, καὶ τὰ ἰδιώματα ἔσται τοιαῦτα, ὁποία ἐστὶν ἡ φύσις αὐτοῖς. ὁ δὲ ζη-
τῶν αὐτὸ τὸ εἶναι, ἀόρατόν τε ζητεῖ, καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν, ὃ ἐπὶ πᾶσι ταυτὸν ὑ-
πάρχει οὐσίας εἶδος. διόπερ ἐφ' ἑκάστου καὶ ἐπὶ τοῖς κοινοῖς, καὶ ἐπὶ τοῖς ἁπλοῖς, καὶ ἐπὶ τοῖς
συνθέτοις τὸ εἶναι λέγεται ἐφ' ἑκάστου τῶν ὄντων. τὸ γὰρ λευκὸν κατὰ μετάληψιν τοῦ ὄντος, λευκὸν
εἶναι λέγεται. Ἀλλ' εἰ ἡ αἰσθητή φασὶν οὐσία οὐκ ἄνευ μεγέθους, οὐδὲ ἄνευ ποιότητος, πῶς ἔτι 65
τὰ συμβεβηκότα χωρίζομεν; οἷον, θερμὸν, ξηρόν. τί γὰρ ἔσται οὐσία; ποιαὶ γὰρ οὐσίαι αὗται; τί οὖν ἐστι
περὶ ὃ ἡ ποιὰ οὐσία, ἢ δηλονότι τὸ ὑποκείμενον; ἔσται οὖν τὸ πῦρ οὐχ ὅλον οὐσία, ἀλλά τι αὐτοῦ, οἷον
μέρος· τοῦτο δὲ ἔσται, οἷον ἡ ὕλη. καὶ οὗτος ὁ λόγος, δύο ψευδῶς λαμβάνει· ἓν μὲν, διότι τὸ σύμμι-
κτον καὶ συμπεφορημένον τῆς ἐνταῦθα οὐσίας ἀδιαλαμβάνων διαιρεῖ, καίτοι μηδαμῶς ὑφεστηκὸς
κατ' ἰδίαν ἕκαστον, ἀλλ' ἐν ἀλλήλοις καὶ μετ' ἀλλήλων ταύτην ἐχόντων τὸ ὁπωσοῦν ὑφίστασθαι. δεύ-
B τερον δὲ, διότι τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὰς κατ' εἶδος διαφορὰς ὡς ποιότητας λαμβάνει, καὶ τὴν κατὰ τὸ
εἶδος οὐσίαν, οὐ προσποιεῖται ἐν τῷ λόγῳ. ἀπὸ γὰρ ταύτης ταύτην εἰς τὴν ἀτοπίαν περιῆλθε, τοῦ
νομίζειν εἶναι τὴν ὕλην κυρίως οὐσίαν. καὶ Ἀρχύτας δὲ, τὸ αὐτὸ ἴδιον τῆς οὐσίας ἀποδίδωσι λέγων·
» Τᾶς οὐσίας ἴδιον ὑπάρχειν, τὸ, ταὶ αὐταὶ καὶ μίαν ἀριθμῷ διαμένοισαν τῶν ἐναντίων δεκτι- 66
» κὰν ἦμεν. ἐναντίον μὲν ὕπνῳ ἐγρήγορσις· ταχυτᾶτι δὲ, βραδυτάς· ὑγιείᾳ δὲ, νόσος, καὶ ὁ αὐτὸς ἄν-
» θρωπος καὶ εἷς ἀριθμῷ, γίνεται δεκτικὸς τούτων. καὶ γὰρ ἐγρήγορε, καὶ εὕδει· καὶ βραδιόνως καὶ ταχιόνως
» κινεῖται, καὶ ὑγιαίνει δὲ καὶ νοσεῖ, καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων δεκτικὸς ἐστι, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον. Ἐν δὲ τούτοις,
τό, τι ἰδίωμα τῆς οὐσίας εἴρηται τὸ αὐτὸ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀνὰ μέρος μεταβολῆς τῶν ἐναντίων εἶπε,
διὰ τοῦ, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον. καὶ ἔτι τὰς ἀρχαίας ἔλυσε τὰς ἀπὸ τῶν συμφύτων καὶ ἀεὶ κινουμένων,
καὶ ἀεὶ ὄντων προσαγομένας. πᾶσαι γὰρ αὗται, οὐ κατὰ χρόνον παραγίνονται. τὰς δὲ ἀπὸ τῶν γενικῶν
ἀμφισβητήσεις, ἔλυσε προσθεὶς τὸ, διαμένοισαν, ἐπεὶ ἐκεῖνα γε οὐ διαμένει. οὐ γὰρ τὸ ἐν τῷ λευκῷ
χρώματι δέχεται τὸ μέλαν, ἀλλ' ἐξίσταται μετὰ τοῦ λευκοῦ, καὶ οὐκέτι τὸ αὐτὸ διαμένει. Ὁ δὲ Ἰάμβλι- 67
χος, πυθαγορικώτερον καὶ διὰ πάσης οὐσίας κατὰ ἀναλογίαν διατεῖνον τὸ ἰδίωμα τοῦτο τῆς οὐσίας
ἐπέδειξεν. ἐν μὲν γὰρ τῇ νοητῇ φησὶν οὐσίᾳ, κίνησις καὶ στάσις, ταυτότητος καὶ ἑτερότητος τῇ οὐσίᾳ ἅμα
συνυπάρχουσι· καὶ ἡ ἐναντίωσις ἐνταῦθα ἐν τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει, οὐ παρὰ μέρος, ἀλλ' ἅμα. καὶ τὸ δε-
κτικὸν ἄλλως ἐπ' αὐτῆς λέγεται, ἢ ὡς ἐπὶ τῶν συνθέτων θεωρεῖται. ἐνταῦθα μὲν γὰρ διαστά-
σεως γινομένης, ἄλλο μέν ἐστι τὸ ὑποκείμενον, ἄλλο δὲ τὸ ἐγγινόμενον. ἐπὶ δὲ τῆς ἁπλουστάτης οὐσίας,
οὐκ ἄλλο μέν ἐστιν ἐν ᾧ γίνεται· ἄλλο δὲ τὸ ἐγγινόμενον, οὐδὲ ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλο, ἀλλ' ἓν πάντα ἐστίν. ἐπὶ
δὲ τῆς ἀκινήτου οὐσίας σύλληψις, καὶ διὰ συνοχὴ πάσης φύσεως θεωρεῖται κατὰ τὸν οὐρανόν, οὐ μόνον ἐκ
τοῦ περιέχειν πάσας καὶ μηδεμίαν ἔξω αὐτῆς ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδενὸς οὔτε ῥοπῇ κινου-
Γ μένου, οὔτε προαιρέσει ἐμψύχου ἢ ἀψύχου, ἅμα δύο τινὰς ὑπομένει φορὰς δυναμένου ἀντιθέτους ἀλ-
λήλαις· λέγω δὲ, οἷον πρόσω καὶ ὀπίσω, ἢ πάλιν εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἄνω καὶ κάτω, μόνον ὁρᾶται
τοῦτο ἔμπαλιν οὐ δυνάμενον μίαν ἣν ποτ' οὖν καθ' ἑαυτὴν κινεῖσθαι, ἢ δύο μόνας, ἢ τρεῖς, ἀλλὰ ἅμα
πάσας. καὶ ἀμήχανόν τε περὶ αὐτὸ καὶ θαυμαστὸν ὑπάρχει τὸ τῆς ἐναντιώσεως ἑκάστης συλληπτικὴν
ὑπάρχειν τὴν ἐναντίαν. ἡ γὰρ καθ' ἕκαστον καὶ δοκοῦσα καὶ φερομένη ἀναφορὰ παρὰ τὸ διχοτόμημα
τοῦ ὁρίζοντος, καὶ ἄνοδός τις ὑπάρχουσα ἐκ τῶν ὑπὸ γῆν εἰς τὰ ὑπὲρ γῆν, εὐθὺς βιαστική τις
ἐστι τῆς ἐναντίας κινήσεως, τουτέστι τῆς ἐν θατέρῳ διχοτομήματι τοῦ ὁρίζοντος, λεγομένης δὲ καταδύ-
σεως. προωθεῖ γὰρ καὶ προκυλινδεῖ τρόπον τινὰ δι' ἑαυτῆς τὸ σύμπαν κύτος, καὶ ἐπείγει, ὥστε ἀπο-
λείπειν ἐκείνην οὐκ ἔλαττον, εἴπερ καὶ αὐτὴ δι' ἑαυτῆς τὴν ταύτης ἀπεργάζεται κίνησιν διὰ τῆς προώσεως.
τὸ δὲ ἴσον καὶ νοείσθω καὶ ἐπὶ τοῦ πρόσω καὶ ὀπίσω. κατὰ γὰρ τὸ λεγόμενον μεσουράνημα, ἐν ἑκάστῳ οἰκήσεως
ἀποκλίματι θεωρουμένου τοῦ πρόσω· τοῦ δὲ ὀπίσω, κατὰ τὸ ἀντίθετον αὐτοῦ, ὃ λέγεται ἀντιμεσουράνη-
μα, ἡ δι' ἀλλήλων καὶ ἐξ ἀλλήλων ἔπειξις καὶ ἀντιπερίστασις, ἀκωλύτως ἀποδέχεσθαι δύ-
ναται. Τῶν δὲ λεχθεισῶν τεσσάρων περιστάσεων κοινῶς μὲν τῷ σύμπαντι ἐπιγινομένας ὁρῶ-

μεν.

41 τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ταυτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὄν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. καὶ τὸ μὲν, μάλιστα δηλοῖ τὴν Δ ὡς πρὸς τὰ εἰρημένα παράθεσιν, ὅτι μᾶλλον ἐκείνων ἴδιον. τὸ δὲ δοκεῖ, πάλιν προσκείμενον ἐνδείκνυται, ὅτι οὐδὲ τοῦτο κυρίως ἴδιόν ἐστι. δοκεῖ δὲ ἴδιον, διὰ τὸ μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχειν. ἅμα δὲ ἐνδείκνυται τὸ δοκεῖ, ὅτι οὐχ οἷόν τε τὸ κυρίως ἴδιον ἤδη τῶν πρώτων γενῶν λαβεῖν, διὰ τὴν ἁπλότητα δηλονότι, καὶ τὴν ὁλικότητα τῶν πρώτων γενῶν. τῶν δὲ ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὴ ἡ οὐσία, οὐχ ἅμα δηλονότι· οὐ γὰρ δὴ ἅμα δέξαιτο ἄν τι τὰ ἐναντία (ἀδύνατον γὰρ τοῦτο) ἀλλὰ παρὰ μέρος, τοῦ μὲν ἐξισταμένου τῶν ἐναντίων, τοῦ δὲ ἐγγινομένου. δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ ἤδη τῶν παραδειγμάτων. τὸν δὲ τρόπον τοῦ ἰδίου παρίστησιν, ὅτι ὡς μόνῳ ὑπάρχειν ἴδιον αὐτὸ εἶπεν, ἐκ τοῦ ἐπ' οὐδενὸς τῶν ἄλλων ὅσα μὴ εἰσὶν οὐσίαι, θεωρεῖσθαι τοῦτο τὸ ἰδίωμα. εἰ γὰρ ἤδη μὲν τῶν ἄλλων οὐκ ἔστιν, ἡ δέ τις οὐσία ἡ ἄτομος, ἀνὰ μέρος τἀναντία δέχεται, δηλονότι ἴδιον ῥηθήσεται τῆς οὐσίας, οὐχ ὡς παντί. κρεῖττον γὰρ τοῦ παντὶ καὶ μὴ μόνῳ ἰδίου, τὸ μόνῳ καὶ μὴ παντί. τὰ γὰρ ἴδια συστέλλεσθαι χαίρουσιν, ἀλλ' ὡς μόνῳ ὑπάρχειν. καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ δὲ τῶν Τοπικῶν, οὕτως τὸ ἴδιον ὡρίσατο· ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν αὐτὸ θεωρεῖν. εἰ γὰρ οὐσία ἐστὶ τὸ γένος, ἔστι τι πάντως λαβεῖν ὑπὸ τὸ γένος ἓν ἄτομον, ὃ ταυτὸν ὑπάρχον, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν, ἐπεὶ ἓν ὂν κατ' αὐτὸ τἀναντία δέχεται, οὐσία δὲ τοῦτό ἐστιν. ἴδιον δὲ ὡς ἤδη μόνης τῆς ἀτόμου οὐσίας θεωρούμενον. τὰ δὲ παραδείγματα, ἤδη τοῦ τινὸς ἀνθρώπου πρόκειται, ὅτι ὁ κατὰ σῶμα, ὡς ἤδη τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ· ὅτι δὲ κατὰ τὴν ψυχήν, ὡς ἤδη τοῦ φαύλου καὶ σπουδαίου. δοκοῦσι δὲ καὶ αἱ δεύτεραι οὐσίαι δεκτικαὶ τῶν ἐναντίων εἶναι. ὡς γὰρ Σωκράτης ἄφρων καὶ φρόνιμος, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷόν ἐστιν. ἀλλ' εἰ διὰ τὸν Σωκράτην καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον, οὐ καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τούτοις, διότι τοῖς ὑπ' αὐτὰ ὑπάρχει. τὸ δὲ ἓν, ἀριθμῷ πρόσκειται, δηλοῦν, ὅτι εἰ μὲν τὸν ἄνθρωπον καθόλου τις λαμβάνοι, οὐκ ἤδη δέχεται τἀναντία· εἰ δὲ τὸν ἕνα τόνδε ἄνθρωπον, οἷον Σωκράτην, ἤδη- B

61 δέχεται. Ἀλλ' εἰ τὰ γένη φησί, καὶ τὰ εἴδη ἤδη δέχεται τἀναντία, δειλίαν καὶ θρασύτητα, οὐ μόνον ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔσται τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πλείοσι. κίνησις γὰρ ταχεῖα καὶ βραδεῖα γίνεται. καὶ ἕξις, καὶ διάθεσις, καὶ πρᾶξις, τἀναντία ἤδη δέχεται. ἢ πρῶτον μὲν τὰ καθόλου λαμβάνουσιν, ἀλλ' οὐ τὰ συνυπάρχοντα κοινὰ τοῖς ἀτόμοις. ἔπειτα, οὐχ ἓν ἀριθμῷ τούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἀλλ' ἄλλο καὶ ἄλλο, τὸ μὲν, τοιονδὶ ὄν, τὸ δὲ, θάτερον τῶν ἐναντίων, ὥστε οὐκ αὐτὰ ἤδη δέχεται τὰ ἐναντία, ἀλλὰ τὰ ὑπ' αὐτά. ἡ μὲν γὰρ γενικὴ ἕξις, οὔτε φαύλη, οὔτε σπουδαία. αἱ δὲ ὑπ' αὐτήν, αἱ μὲν σπουδαῖαι, αἱ δὲ φαῦλαι, καὶ οὐχ ὑπομένει τὴν τῶν ἐναντίων μεταβολὴν τὸ κοινὸν θεωρούμενον. ἄλλο τοίνυν ἐστὶ τὸ οἷς πρόσεστι τὰ ἐναντία, ἄλλο δὲ τὸ ἤδη δεκτικὸν εἶναι τῶν ἐναντίων ἀνὰ μέρος. καὶ τοῖς μὲν γένεσι, πρόσεστι τὰ ἐναντία· τὸ δὲ ἤδη δεκτικὸν μόνῃ τῇ ὕλῃ, καὶ ταῖς μετὰ τῆς ὕλης συνθέτοις

62 οὐσίαις, τοῖς δὲ γένεσι κατὰ συμβεβηκός. Διὸ προσθετέον τῷ ἰδιώματι τῆς οὐσίας τὸ, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς τἀναντία δέχεσθαι. προσθετέον δὲ καὶ τὸ, κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ μεταβολήν, ἵνα τὰ ἤδη τῶν γενῶν

63 ἠπορημένα μὴ παραδεχώμεθα. Πάλιν δὲ τὴν νοητὴν οὐσίαν ἐπιφέρουσιν ἐνταῦθα, ὡς μὴ ἤδη δεχομένην τἀναντία, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ῥητέον, ὅτι οὐ περὶ ἐκείνης νῦν ὁ λόγος ἀλλὰ περὶ τῆς λεγομένης. ἀλλὰ τίνος φασίν, ἐναντίου ὁ ἥλιος ἐστὶ δεκτικός, ὅς γε ἐν ἑνὶ εἴδει ἀεί ἐστιν ὡσαύτως; οὐδὲ γὰρ τῇ κινήσει αὐτοῦ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. πῶς δὲ ὅλως ἤδη τῶν ἀϊδίων οὐσιῶν ἀληθὲς τὸ παρὰ μέρος τἀναντία δέχεσθαι; ὁ γὰρ οὐρανός, οὐκ ἂν σταίη οὐδέποτε. στάσις δὲ κινήσει ἐναντία. ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ τῶν φθαρτῶν ὄν, θερμότητος μέν ἐστιν ἤδη δεκτικόν, ψυχρότητος δὲ οὔ· καὶ ἡ χιὼν ἀνάπαλιν. ἢ πρὸς μὲν τὰς ἀπὸ τῶν ἀϊδίων οὐσιῶν ἐνστάσεις ῥητέον, ὡς τὸ ἰδίωμα ἐνταῦθα πάσης τῆς ἐν μεταβολαῖς δυναμένης γίνεσθαι οὐσίας τίθεται, ἀλλ' οὐ τῆς κατὰ τὸ ἀμετάβλητον οὐσιωμένης. πρὸς δὲ τὰς ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς χιόνος, ὅτι ἤδη δεκτικὴν εἶναι τῶν ἐναντίων φασίν, ἀλλ' οὐχὶ οὐσιῶσθαι ἐν τοῖς Z ἐναντίοις. τὸ δὲ πῦρ, οὐκ ἐδέξατο τὴν θερμότητα, ἀλλ' ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἐστιν. οὐδὲν δὲ ἑαυτὸ ἤδη δέχεται, ἀλλὰ τῶν ἔξωθέν τι, οἷον τὸ ὕδωρ θερμότητα ἤδη δέχεται, ἐπίκτητον οὖσαν ποιότητα, ὑγρότητα δέ, οὐκέτι· σύμφυτος γάρ ἐστιν αὐτῷ. καὶ τὰ οὐράνια τοίνυν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τὸ εἶναι ἔχει. καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τινὰ παραδοχὴν τοῦ ἐναντίου. εἰ δὲ μὴ ποιότητές εἰσιν αἱ τοιαῦται ἰδιότητες, ἀλλ' οὐσιώδεις διαφοραὶ καὶ συμπληρωτικαὶ τῆς οὐσίας, οὐκ ἂν μένον τι ἐξίσταται τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων· ἀλλ' οἷς μὴ φύσει, καὶ ἀχωρίστως θάτερον ὑπάρχει, ταῦτα τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικά. οὐκ ἤδη πάντων δὲ τῶν ἐναντίων δεῖ τὸ ἤδη δεκτικὸν ἤδη ζητεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ὑφ' ἡστινοσοῦν ἐναντιώσεως, οὕτως καὶ τὸ πῦρ κατὰ τόπον τὴν ἐναντίωσιν δεχόμενον, δεχθείη ἄν. ἀλλ' ὁ ἥλιος ἄτομος ὢν οὐσία, τίνος μετέχει ἐναντιώσεως; ἢ κἂν μὴ ἤδη δεκτικὸς τῶν ἐναντίων ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῷ γένει φασὶν αὐτοῦ, τουτέστι τῇ ἀτόμῳ οὐσίᾳ, ἐστὶ λαβεῖν τι τῶν ἀτόμων, ὃ δεκτικόν ἐστι τῶν ἐναντίων. εἰ δέ τις τοῦτο δέξαιτο, οὐδὲ τῇ ἀτόμῳ πάσῃ οὐσίᾳ ὑπάρχει τὸ ἰδίωμα, ἀλλὰ τινὶ μόνον τῇ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ.

64 Διὰ τούτου δὲ τοῦ ἰδιώματος, καὶ ἐκεῖνο σαφῶς ἐνδείκνυται,

ὡς ἡ

A τῶν δευτέρων οὐσιῶν τὰ ἄλλα, καὶ τὸ τόδε τι σημαίνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα τὴν τοῦ ὑπάρχειν ἰδιότητα ἐδήλουν.
τὸ δὲ μηδὲν ἐναντίον εἶναι ταῖς οὐσίαις, καὶ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἐν ᾧ μὴ ὑπάρχειν διω-
ρίσθη, καὶ γέγονεν οὕτως αὐτοῦ ἡ θεωρία κατ' ἀμφότερα τελέα. κατ' ἄλλον δὲ αὖ τρόπον, τὰ πεφυκότα
κοινῶς, ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖσθαι γενῶν, οἷα καὶ ἡ ἐναντίωσίς ἐστι, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον δεῖ καθ'
ἕκαστον γένος ἐπισκοπεῖσθαι, πότερον ὑπάρχει αὐτῷ ταῦτα, ἢ οὐχ ὑπάρχει. ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς πρὸ τού-
των εἰρημένοις μᾶλλον οὐσία ἐλέγετο τὸ εἶδος τοῦ γένους· νῦν δὲ λέγεται ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, εἰκότως ἐφίσταται καὶ διαλύει τὴν ἔνστασιν, ὅτι οὐχ ὡσαύτως ἑκάτερον λέγε-
ται, ἀλλὰ τὸ μὲν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός. μᾶλλον μὲν γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, ἢ τὸ γένος, οὐχ
ᾗ οὐσία, οὐδὲ καθό ἐστιν, ἀλλ' ᾗ ἐγγυτέρω τῆς ἀτόμου καὶ πρώτης οὐσίας προχωρεῖ τὸ εἶδος
ἤπερ τὸ γένος. τοῦτο δὲ συμβέβηκεν ἄλλως. νυνὶ δὲ καθό ἐστιν ἕκαστον τοῦτο ὅπερ ἐστίν, οὔ φησι, λέγεσθαι
αὐτὴν μᾶλλον καὶ ἧττον· οὐκ ἄρα ἐναντία τοῖς προτέροις τὰ παρόντα εἴρηται. ἀλλὰ καὶ ἡ χιὼν τοῦ 57
κύκνου φαίη ἄν τις, μᾶλλόν ἐστι λευκή, καθότι ἐγγυτέρω ἐστὶ τῆς λευκότητος. ἢ κατὰ τοῦτο ὁμοίως ἔχει
πρὸς τὴν οὐσίαν, κατὰ συμβεβηκὸς ἔχουσα τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. καθόσον δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον μετέ-
χει τῆς ποιότητος, ἢ μᾶλλον αὐτῆς μετέχει ἢ ἧττον, κατὰ τοσοῦτον αὐτὴ ἡ κατατεταγμένη ποιότης ἔχει τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἐπεισοδιώδης γὰρ ἡ ποιότης τῇ οὐσίᾳ, ἡ μέντοι οὐσία οὐκ ἐν ἄλλῳ γίνεταί τινι, ὥστε μᾶλ-
λον ἢ ἧττον μετέχεσθαι, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τὰ ἄλλα. διὰ τοῦτο δὴ τὴν μὲν κατὰ συμβεβηκὸς σύγκρισιν ἐπιδέχε-
ται ἡ οὐσία· τὴν δὲ καθ' αὑτό, ἥτις ἐν τοῖς ὁμοειδέσι γίνεται, οὐκέτι. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, οὔτε ἄλλου ἀν-
θρώπου μᾶλλον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ὁ Σωκράτης ἐν ἀκαδημίᾳ μᾶλλον Σωκρά-
της ἢ ἐν Δηλίῳ. τὸ μέντοι λευκὸν σῶμα, καὶ ἄλλου σώματος λευκοῦ λευκότερον ἂν εἴη, περὶ μᾶλλον με-
τέχειν τοῦ λευκοῦ, καὶ αὐτὸ αὑτοῦ μᾶλλον ἂν εἴη καὶ ἧττον λευκόν, κατ' ἄλλον δηλονότι καὶ ἄλλον χρόνον·
B οὐ μὴν δὴ κατὰ τὸν αὐτόν. τὸ δὲ λευκὸν τοῦ μέλανος, οὐ λέγεται λευκότερον. λέγεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ μᾶλλον
πρὸς τὸ ἧττον. ἐπιτεινόμενον δὲ τὸ ἧττον, εἰς τὸ ὅμοιον καταντᾷ· ἀλλ' ἡ τοῦ μέλανος ἐπίτασις, οὐδέπο-
τε ὅμοιον τὸ μέλαν περὶ λευκῷ ποιεῖ, τοὐναντίον δὲ πλεῖον αὐτοῦ ἀφίστησιν, ὥστε οὐκ ἂν τὸ ἐναντίον
πρὸς τὸ ἑαυτοῦ περὶ ἐναντίον λαμβάνοι τὴν τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον σύγκρισιν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸ ἀνομοιο-
ειδὲς κυρίως. τῶν γοῦν ὁμοειδῶν αἱ συγκρίσεις. εἰ τοίνυν ἐν ταῖς ὁμοειδέσιν οὐσίαις οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ τὸ μᾶλ-
λον καὶ ἧττον σύγκρισις, οὐδὲ ἐν οὐσίαις ὅλως ἔσται. Οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτο ἴδιον τῆς οὐσίας ἐστί. καὶ γὰρ ἐπὶ 58
τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦ ὡρισμένου ποσοῦ, οὐκ ἔστι μᾶλλον τὰ τρία αὐτὰ ἑαυτῶν, οὔτε ἄλλων. αὐτὰ μὲν
γὰρ ἑαυτῶν, οὐκ ἂν παραλλάττοι ὡρισμένα ἀεὶ ἐν περὶ αὐτὸ ποσῷ. τῶν δὲ τεσσάρων οὐκ ἔσται μᾶλλον.
οὐδὲ γὰρ λέγεται πρὸς αὐτὰ μᾶλλον. καὶ ὅλως πᾶσα προσθήκη καὶ ἀφαίρεσις, ποσοῦ ἑτερότητα ποιεῖ
παντελῆ. οὐ γίνεται δὲ πρὸς τὸ ἕτερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ὅμοιον ἡ ἐπίτασις. καὶ τῶν πρός τι δὲ
ἔνια, οἷον τὸ ἴσον καὶ διπλάσιον, καὶ ὁ πατήρ, καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. καὶ
ἐν περὶ ποιῷ δὲ τὰ σχήματα οὔτε μᾶλλον, οὔτε ἧττον ἐστί. διὰ πάντα δὴ ταῦτα, οὔτε ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὔτε ἴδιον αὐτῆς τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐστίν. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ ὁ μᾶλλον λογικός, οὐ μᾶλ- 59
λον ἐστὶν ἄνθρωπος. ἢ πρῶτον μὲν οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν ἔχει τὸ μᾶλλον λογικόν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἕξιν, ἢ κατὰ τὴν ἐνέρ-
γειαν. ἔπειτα οὐδὲν ἄτοπον, τὰς μὲν συντρεχούσας τοῖς εἴδεσι ποιότητας, οἷον τὴν λογικὴν ἐπὶ ἀνθρώ-
που, καὶ τὴν θερμότητα τοῦ πυρὸς δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὐ μέντοι τὸ εἶδος αὐτό, ἐπεὶ καὶ ὁ σπου-
δαῖος, ὅταν μᾶλλον ἄνθρωπος λέγηται, οὐχ ᾗ ἄνθρωπος, ἀλλ' ᾗ οὕτως διακείμενος, ταύτῃ ἐπιτεί-
νεται. τοῦτο δὲ οὐκ οὐσίαν, ἀλλὰ ποιὸν σημαίνει. ἢ ὁ μὲν σπουδαῖος, ἅτε μὴ κατ' οὐσίαν οὔσης τῆς διαθέσεως,
οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ κατὰ τὴν ἐπεισοδιώδη ποιότητα τὸ μᾶλλον ἔχει. ὁ δὲ ἄνθρωπος λογικός, καὶ τὸ πῦρ
θερμόν, οὐ κατὰ ἐπεισοδιώδη, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσιώδη ποιότητα ἐστὶ τοιαῦτα, συμπληρωτικὴν οὖσαν τοῦ εἴ-
Γ δους. καὶ εἴπερ αὕτη τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχοιτο, ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος ὅλον αὐτὸ ἐπιδέχεσθαι,
ὥστε καὶ τὴν οὐσίαν. μήποτε δὴ εἰ μὲν κατ' οὐσίαν ἐστὶν ἡ τοῦ λογικοῦ διαφορά, ἀδιαίρετός τίς ἐστι, καὶ οὐ κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον θεωρουμένη, ὥσπερ ἐν ἀνθρώπῳ καὶ δαίμονι. οὐ γὰρ δή ποτε τὸ ἧττον τοῦ ἀνθρώπου
ἐπιτεινόμενον, εἰς δαιμονίαν ἥκει τελειότητα. εἰ δὲ κατὰ ἕξιν ἢ ἐνέργειαν, οὐκέτι περὶ τὴν οὐσίαν ἐστὶν ἡ τοιαύ-
τη διαφορά. ἀλλὰ πῶς ἡ ὕλη οὐσία μᾶλλόν τις οὖσα, καὶ αὐτὴ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον σημαίνειν λέγεται,
καὶ μικρὸν καὶ μέγα, καὶ τἀναντία ὅλως φαντάζεσθαι, καίτοι οὐσία τις οὖσα, καὶ ἡ ὕλη, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος;
ἢ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μὲν οὐδαμῶς διαφέρει. δυνάμει γὰρ πάντα ἐστίν. ὡσαύτως καὶ τὴν ἰδίαν πρὸς
ὅλα τὰ ὄντα ἔμφασιν καὶ ὑποδοχὴν τῆς οὐσίας, ἥγε πρώτη ὕλη παραδέχεται. ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ εἴδους χω-
ρίσεως, παραγίνεται εἰς αὐτὴν ἡ τοιαύτη παράλλαξις.

Μάλιστα δὲ οὐσίας δοκεῖ ἴδιον. ἕως τοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον.

Εἰπὼν ὅσα τῇ οὐσίᾳ κοινὰ καὶ πρὸς ἄλλα παρακολουθεῖ, καὶ μὴ μόνῃ αὐτῇ ὑπάρχει, καὶ ὅσα μὴ πάσῃ, 60
καὶ διὰ τοῦτο δείξας μηδὲν τούτων τῆς οὐσίας ἴδιον ὄν, ἐπὶ τὸ μάλιστα ἴδιον αὐτῆς δοκοῦν μεταβάλλει.

ἀπόδειξιν. ἀλλ' ἀνάγκη τοὺς τελείως διαιρέσουσι πάντα διαιρουμένοις τὰ ὑπ' αὐτά, θεωρεῖν τὴν κοι- A
νότητα αὐτῶν, μήπου παραλλάσσει τι ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα εἴδεσι, κἂν δὲ εὕρωμεν μηδεμίαν οὖσαν ἐν αὐ-
ταῖς διαφορὰν τὴν ταυτότητα τοῦ γενικοῦ, οὐκ ἐξ ἐπαγωγῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς τελείας διαιρέσεως λαμ-
βάνομεν. κἀνταῦθα τοίνυν ἐπειδὴ αἱ οὐσίαι μὲν πᾶσαι διῄρηνται ἀνελλιπῶς εἰς τὰς πρώτας καὶ δευ-
τέρας οὐσίας, μηδέτεραι δὲ τούτων ἔχουσιν ἐναντίωσιν, οὐδ' ἂν ὅλως ἡ οὐσία ἔχει ἐναντίωσιν. καὶ ἄλλως
δὲ ὅταν τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων καὶ συμπληρωτικῶν τῆς οὐσίας τι ληφθῇ, εὐθὺς τοῦτο ὅπερ ἐφ' ἑκά-
στου καὶ ἐπὶ παντὸς ἀληθὲς ἀποδείκνυται· οἷον, τὸ λογικόν, ἐφ' ἑκάστου τε ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ παντός.
καὶ τῇ οὐσίᾳ τοίνυν, ἐπειδὴ τὸ καθ' αὑτὴν εἶναι οὐσιωδῶς ὑπάρχει, καὶ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἐναντίωσιν, ἐν
55 αὐτῇ κατ' οὐσίαν ὑπάρξει, καὶ οὕτω τὸ ἐπί τινος καὶ ἐπὶ πάσης οὐσίας ἀληθὲς ἔσται. Ἀλλὰ δὴ καθόλου
φησὶν ὁ Πλωτῖνος τῇ οὐσίᾳ, ἡ μὴ οὐσία ἀντίκειται, τῇ δὲ ἀγαθοῦ φύσει, ἡ κακοῦ φύσις, καὶ τῇ ἀρχῇ τῶν
βελτιόνων, ἡ ἀρχὴ τῶν χειρόνων ἐστὶν ἐναντία. διαιρετέον δὲ ταῦτα οὕτως· τὸ μὴ ὄν, ὅπερ ὡς ἐναν-
τίον ἀντιτίθεμεν τῷ ὄντι, εἰ μὲν οὐδαμῇ οὐδαμῶς ὑφέστηκεν, οὐδεμίαν ἕξει σχέσιν πρὸς ἕτερον, ὅ γε μη-
δέν ἐστιν· εἰ δὲ ὄν τι ἐστι, ψευδῶς λέγει τὸ πάντη κεχωρίσθαι τοῦ ὄντος, ὅ γε αὐτοῦ μετείληφεν. εἰ
δὲ ὡς οὐσίαι δύο κεχωρισμέναι εἰσίν, αὐτὸ τὸ εἶναι ἐξουσίας. εἰ δὲ κατὰ τὰ ἐκβεβηκυίας ἑτερότητα
διῃρημέναι εἰσὶ χωριστῶς, οὐδὲν ἔχουσαι κοινὸν πρὸς ἀλλήλας, τότε οὐδὲ τῆς σχέσεως τῆς ἐναντιώσεως
κοινωνήσουσι. καὶ εἰ μὲν ὥσπερ εἴωθε λέγεσθαι ἀπὸ τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὄν, οἷον ἀπὸ τοῦ νοητοῦ τὸ αἰ-
σθητόν, καὶ ἀπὸ τοῦ θείου τὸ ὑλικὸν παράγεται, ὡς ἂν ἀπὸ πρώτου ἔσχατον, πῶς ἂν ἔχοι πρὸς αὐ-
τὸ τὴν ἐναντίωσιν, κατὰ τὸ πάντη ἀπ' αὐτοῦ κεχωρίσθαι, ὅ γε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὅλην ἔχει ὑπόστα-
μὴ σιν; πῶς δὲ μηδένα λόγον ἔχον πρὸς αὐτὸ ἢ παραβολὴν ἀντιστάσεως, ἀλλ' ὡς τὸ μηδὲν ἐκπεπτωκὸς
εἰς τὸ ἔσχατον, ὡς πρός γε τὴν παράγουσαν αἰτίαν αὐτό, λήψεται πρὸς αὐτὴν ἐναντίωσιν, ἥτις
ἐξισάζειν ποιεῖ πρὸς ἐκεῖνο ᾧ ἠναντίωται; εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς καθ' ἑαυτὸ ὑφέστηκεν, ὡς καὶ αὐτὸ πρῶ- B
τον ὄν, ἰσάξιον ἔσται τὸ μὴ ὂν τῷ ὄντι· καὶ διατί τὸ μὲν ἔσται ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν, εἴπερ ἐξίσου ἐν ἀρχῆς
λόγῳ καὶ αἰτίας τάξει προηγεῖται; προηγουμένην τε ἕξει τὸ κακόν, καὶ τὸ μὴ ὂν ὑπόστασιν, καὶ
οὕτως οὐδὲ κακὸν ἔσται ὅ γε καθ' ἑαυτὸ ὑπάρχει, πῶς τε συνῆλθον εἰς ταὐτὸ τὰ δύο, ἄπορον εὑρεῖν.
ἐὰν δὲ τρίτον δέῃ τοῦ συνάξοντος αὐτά, ἢ ἐν ᾧ ἐν ἔσται, οὐκέτι πρῶτα ἔσται, καὶ ἐναντία οὕτως ὡς λέ-
γεται. εἰ δὲ μὴ συνέρχεται πρὸς ἄλληλα, ἐπεὶ μήτε ἐξ ἀλλήλων ὑφέστηκεν ἅ γε ἐστὶν ἐναντία, οὔτε
ἐκ προτέρων, ἅ γε ἐστὶ πρῶτα, γένεσις καὶ τὸ πᾶν τόδε, οὐκ ἂν ἀποτελεσθείη. πᾶσι μὲν οὖν ταῦ-
τα τὰ ἐναντιώματα ἐπακολουθεῖ τοῖς ἐν ἀρχῇ τὸ κακόν, καὶ τὸ μὴ ὂν ἀφοριζομένοις· μάλιστα δὲ
Πλωτίνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπὸ τῆς ἑνώσεως ἀρχομένοις. οὗτοι γὰρ τὸ ἓν καὶ τἀγαθὸν ἐν ἀρχῇ προτιθέν-
τες, ἐπεισοδιῶδες ὀφείλουσι ποιεῖν τὸ ἀπὸ τῆς διαιρέσεως πλῆθος, καὶ τὸ κακὸν κατὰ συμβεβηκὸς ἐπιγινό-
μενον, καὶ μηδαμῶς προηγούμενον ἀποφαίνεσθαι. ὡς δὲ νυνὶ λέγεται καὶ πρὸς ἑαυτὸ ἐναντίας διώκεισαι·
διότι μὲν γὰρ ἀρχὴ λέγεται, δόξειεν ἂν εἶναι πρῶτον· διότι δὲ ἐν ὑστάτοις κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὄντος ἔκστασιν ὑπο-
φίσταται, ἔσχατον εἰκότως λέγεται. τὸ δὲ τοιοῦτον, πῶς ἂν ἔχοι πρὸς τὸ πρώτιστον ἐναντίωσιν; εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ
πρώτου παράγεται, καὶ πᾶν ὅ ἐστιν ἐκείνου ὑπάρχει, οὐκέτι ἔσται ἐναντίον. οὐδὲ ἓν δὲ τῶν ἐναντίων μεταλαμ-
βάνει τῆς οὐσίας ἀπὸ τῶν μαχομένων πρὸς ἑαυτά. εἰ δὲ πάντη κεχωρίσθαι λέγοιτο, τὸ ἔσχατον ἀπὸ τοῦ πρώ-
του, πρῶτον μέν, ἀδύνατόν ἐστί τι τῆς αἰτίας τῆς ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσπᾶσθαι. κομιδῇ γὰρ οὕτω καὶ ἑαυ-
τοῦ ἀπολειπόμενον, ἑαυτὸ ἀπολέσειεν ἄν. ἔπειτα δέ, οὐδὲ οὕτως ἐναντίον ἔσται. ὃ γὰρ μηδὲν ἔχει κοινόν, οὐδὲ τῆς
τῶν τῆς ἐναντιώσεως ἂν ἔχοι λόγον κοινόν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ μὴ κατ' οὐσίαν τὸ κατ' οὐσίαν, ὥσπερ φασὶν ἔσται ἐναν-
τίον. αὐτὸ γὰρ τὸ τῆς οὐσίας, αὐτοῖς ὑπάρξει κοινόν, καὶ οὐκέτι τὸ μὲν ἔσται ὄν, τὸ δὲ μὴ ὄν. ἐχρῆν δὲ τοῦ μὴ
ὄντος καὶ τὴν ἐναντίωσιν ἀφαιρεῖν, ἵνα ὄντως εἴη μὴ ὄν, ἐπεὶ ὄν γέ τι ἐστὶ τὸ ἐναντίον, καὶ τἀναντία ποιεῖν,
ἐπεὶ οὐδὲν τὸ μὴ ὂν δύναται ποιεῖν ἢ πάσχειν. ἀσθενέστερον γάρ ἐστι καὶ τούτων ἀμφοτέρων· ἄρα οὐδα- Z
μῶς ῥητέον ὄντι, καὶ μὴ ἔστι καὶ ἐναντίον, καὶ ἔσχατον, καὶ ἀρχή, καὶ τἀναντία ποιεῖ, καὶ οὐδὲν ὅλως δύναται
ποιεῖν. εἰ δὲ μή, οὐ περὶ τούτου ἔσται ἡ ἀμφισβήτησις, εἰ τῇ οὐσίᾳ ἐστὶν ἐναντίον τὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ πολὺ δι-
καιότερον ζητηθείη ἄν, εἰ τὸ μὴ ὂν αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἐναντίως διάκειται. εἰ γὰρ τοῦτο ὃ καὶ ἑαυτὸ ἀναιρεῖ, πῶς
ἂν ὄντι δύναιτο ἢ εἶναι, ἢ πρὸς τὴν οὐσίαν ἀνθίστασθαι; ἀλλὰ ταῦτα καὶ ὑπὲρ τὸν τῆς εἰσαγωγῆς ἂν εἴη λό-
γον. οἰκειότερον δὲ τοῖς περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν ἐστι, καὶ ἐν ἐκείνοις ἀκριβέστερον διακρίνεται.

Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία οὐκ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἕως τοῦ, ὥστε οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτο ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

50 Ἕκαστον τῶν ὄντων γνωρίζομεν ταῖς οἰκείαις διαφοραῖς, καὶ ταῖς ἀντιδιῃρημέναις πρὸς αὐτάς. καὶ γὰρ αἱ
μὲν οἰκεῖαι διαφοραί, τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ συμβεβηκότα ἑκάστῳ δηλοῦσιν· αἱ δὲ ἀντιδιῃρημέναι πρὸς αὐτὰς
καὶ ἐν ἑτέραις οὖσαι ταῖς ἰδιότησι, τὰ χωρὶς ὄντα αὐτῶν ἰδιώματα ἐπιδεικνύουσι. καὶ οὕτως τελεία γίνεται ἡ
γνῶσις, ἐπειδὰν γνῶμεν τί τέ ἐστιν ἕκαστον, καὶ τί οὐκ ἔστι. καὶ ἐνταῦθα οὖν τὸ μὲν συνωνύμως λέγεσθαι, ἀπὸ
τῶν

A τούτοις ποσὸν οὐκ ἀφωρισμένον ἐστίν. ὅτι μήτε τὸ πλῆθος, μήτε τὸ μέγεθος ὥρισται, μήτε τὸ βάρος,
μήτε τὴν ἀρχὴν γνώριμον ἔχει, ἐν τίνι ἐστὶν αὐτῷ τὸ εἶναι κυρίως; τοῦτο οὐκ ἀφωρισμένον ἂν ῥηθείη·
οἷον, τὸ μέγα. τοῦτο γάρ, οὔτε μήκει, οὔτε πλάτει, οὔτε ἀριθμῷ διώρισται. ἐπειδὰν δὲ γραμμὴν εἴπῃς,
ὁρίζεις τὸ μῆκος. καὶ ἔτι μᾶλλον ὁρίζεις, ἐὰν προσθῇς τὸν ἀριθμόν, καὶ γίνεται οὕτως ἀφωρισμένον πο-
σόν, ὅπερ οὐκ ἔχει τὴν ἐναντίωσιν. ἱκανὸν οὖν τὸ ἀπὸ τῶν ἀφωρισμένων ποσῶν τεκμήριον, πρὸς τὸ
μὴ μόνην τὴν οὐσίαν μὴ ἔχειν τὴν ἐναντιότητα, μὴ δὲ εἶναι αὐτῆς ἴδιον. καὶ γὰρ καὶ ἐφ᾽ ἑνὸς καὶ ἐπὶ
πολλῶν, τὸ αὐτὸ δείκνυσι συμπέρασμα. Ἀποροῦσι δέ τινες, πῶς οὐκ ἔστιν ἐναντίωσις ἐν τῇ οὐσίᾳ. 50
πῶς γὰρ τὸ λογικὸν ζῷον τῷ ἀλόγῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον; πρὸς ὅ φησιν Ἰάμβλιχος, ὅτι διαφορὰ
πρὸς διαφορὰν ἐναντίωται, τὸ δὲ ὅλον, οὐκ ἔστιν ἐναντίον, καὶ ὅτι τὸ ἐπιδεχόμενον τὰ ἐναντία, οὐκ ἔστιν
αὐτὸ ἐναντίον. εἰ δὲ καὶ περιέχοιτο ὑφ᾽ ἑνὸς τῶν ἐναντίων, οὐκ ἂν δύναιτο καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἑτέρου ἐναντίου κα-
ταδοχὴν ἐπιτηδείως παρεσκευάσθαι· οἷον, ψυχή, ἢ σῶμα, ἢ ἄτομος οὐσία, ἢ δευτέρα οὐσία, εἴπερ ἐπιδέ-
χοιτο τἀναντία, αὐτὰ καθ᾽ αὑτά, οὐκ ἔσται ἐναντία· ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰ διαιροῖτό τις εἰς τἀναντία, ὥσπερ τὸ
ζῷον, οὐδὲ οὕτως ἔσται ἐναντίον. γνοίη δ᾽ ἄν τις φησί, καὶ ἀπὸ τοῦ ὅρου τῶν ἐναντίων. τὰ πλεῖστον γὰρ ἀπ᾽ ἀλλή-
λων κεχωρίσθαι, ἀφοριζόμεθα αὐτά, ὡς δὲ νυνὶ λέγεται περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν τοῦ ζῴου ὑπάρχει.
Πρὸς δὴ ταῦτα ἀκριβῶν ἐγώ, νενοηκέναι δοκῶ μοι τὰ λεγόμενα. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὁμολογουμένως ἐναν- 51
τίοις περὶ τὰς διαφοράς ἐστιν ἡ ἐναντίωσις. ὅλον δὲ ὅλῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον· διότι κοινόν ἐστι τὸ τῶν ἐναντίων
γένος. τὸ γοῦν λευκὸν καὶ τὸ μέλαν ἐναντία ὄντα, τὸ μὲν ἐστὶ χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, τὸ δὲ χρῶμα
συγκριτικόν, καὶ περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν τὴν τοῦ γένους ἐστὶν ἄμφω· καὶ καθὸ πλεῖστον ἀλλήλων διέστη-
κεν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὄντα, τὴν πλείστην ἔχει διάστασιν. πῶς δὲ καὶ τὸ δεχόμενον τὰ ἐναντία, καὶ τὸ διαι-
ρούμενον εἰς τὰ ἐναντία, οὐκ ἔστιν ἐναντίον; οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ μὴ τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὃ δέχεται, ἢ
B εἰς ὃ διαιρεῖται πρὸς ἄλλο τι ἐναντίως ἔχειν. τὸ γοῦν νοσοῦν διαιρούμενον εἰς τὸ κατὰ θερμότητα ἢ κατὰ
ψύξιν νοσεῖν, ἐναντίον ὅμως ἐστὶ πρὸς τὸ ὑγιαῖνον. καὶ τὸ σῶμα ἐπιδεχόμενον ὑγείαν καὶ νόσον, ἐ-
ναντίον ἐστὶ τῷ ἀσωμάτῳ. καὶ ὅλως αἱ διαιρέσεις, εἰς τὰ ἀντικείμενα γίνονται καὶ ἐναντία, καὶ
ἕκαστον τῶν τμημάτων εἰς ἐναντία διαιρεῖται, ὡς ἡ οὐσία εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον. καὶ τὸ σῶμα,
εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, εἶτα τὸ αἰσθητὸν καὶ ἀναίσθητον. μήποτε οὖν ἐκεῖνο μᾶλλον ῥητέον, ὅτι τὸ
λογικὸν τῷ ἀλόγῳ, οὐκ ἔστιν ἐναντίον. εἴτε γὰρ ἀπόφασίς τὸ ἄλογον τοῦ λογικοῦ, οὐκ ἔστιν ἡ ἀπόφα-
σις ἐναντία· εἴτε καταφατικὴν ἔχει δύναμιν εἶδός τι δηλοῦσα ἕτερον τοῦ λογικοῦ, οὐδὲ οὕτως ἐναν-
τίον ἐστὶ τῷ λογικῷ τὸ ἄλογον, τεταγμένον ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ταττόμενον. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἄλλο εἶδος εἴδει ἐναν-
τίον. ἀλλ᾽ αἱ ἐναντιώσεις πᾶσαι, περὶ τὰς ποιότητας καὶ τὰς διαφορὰς ὁρῶνται. Διὸ καὶ πρὸς τοὺς ἀπο- 52
ροῦντας, πῶς τὸ πῦρ τῷ ὕδατι, καὶ τὸν ἀέρα τῇ γῇ ἐναντία λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅτι
κατὰ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ποιότητας ἐστὶν ἐναντία ταῦτα. τὸ γὰρ θερμὸν καὶ ξηρόν, τῷ ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ
ἐναντία λέγει· καὶ τὸ θερμὸν καὶ ὑγρόν, τῷ ψυχρῷ καὶ ξηρῷ. αἱ δὲ ἄλλαι οὐσίαι, πρὸς τὰς ἄλλας οὐκ ἔχου-
σιν ἐναντίωσιν. πῶς οὖν τὸ εἶδος τῇ στερήσει ἐναντίον λέγεται ἐν τοῖς φυσικοῖς; εἰ γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, δέ-
χεται ἡ οὐσία ἐναντίωσιν. Ἀλλὰ τὸ μὲν λέγειν ὅτι καὶ κατὰ στέρησιν εἴωθε κοινότερον ἐναντία λέ-
γειν ὁ Ἀριστοτέλης, μαλακώτερον λυόντων τὴν ἀπορίαν ἐστί. τὸ δὲ ἀληθὲς ὧδε ἔχει· τὸ εἶδος, τὸ μὲν
ἐστὶν ὡς οὐσία, τὸ δέ, ὡς ἕξις. τοῦτο οὖν ἀντικεῖσθαι τῇ στερήσει φησίν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ ὡς οὐσίαν. Ἄλλοι 53
δὲ τρόπον ἐναντιώσεως εἰσάγουσιν οἱ τἀναντία ἐν ταῖς οὐσίαις τιθέντες· διχῇ δὲ οὗτοι διαιροῦνται.
καὶ οἱ μέν, περὶ μίαν οὐσίαν τἀναντία ἀφορίζουσιν, ὡς οἱ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν,
καὶ τὰς ἄλλας ἐναντίας δυνάμεις περὶ τὴν ὕλην ἐν τῷ σώματι ἐνεῖναι λέγοντες· καὶ δῆλον ὅτι οὗ-
τοι οὐκ οὐσίας ἐναντίας, ἀλλὰ τὰς περὶ τὴν οὐσίαν ποιότητας εἶναι ἀποφαίνονται· οἱ δέ, διεστάναι
Γ πάντῃ τὰς ἀρχὰς ἀποφαίνονται, καὶ μηδὲν ἔχειν κοινόν, μηδὲ σχέσιν μηδεμίαν πρὸς ἄλληλα, καθ᾽
αὑτά τε εἶναι ἀπολύτως, καὶ μηδὲν προσδεῖσθαι τῆς πρὸς ἄλληλα συντάξεως. οὗτοι δὲ καὶ οὐσίας
εὐθὺς τἀναντία τίθενται, καὶ τὴν ἐναντιότητα πρὸς τὴν οὐσίαν εἰσάγουσιν, οὐκ ἄλλου μὲν τοῦ δε-
χομένου τἀναντία ὑπάρχοντος, ἄλλων δὲ ὄντων τῶν ἐναντίων, οὐδὲ τὸ εἶναι κοινὸν ἐχόντων, ὥσπερ
Πλάτων ἐπὶ κινήσεως καὶ στάσεως συλλογίζεται ἀμφοτέρων καὶ ἑκατέρων εἶναι λεγομένων. ἀλλὰ τὸ
ὄν φασι πρὸς τὸ μὴ ὄν, καὶ ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ ἔσχατον, καὶ τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ κακὸν ἔχειν κατὰ παντελῆ ἀπό-
στασιν καὶ ὕφεσιν τελείαν τὴν ἐναντίωσιν ἀμετρίας πρὸς μέτρον, καὶ ἀπειρίας πρὸς πέρας· καὶ τῶν
τοιούτων ἀντιθέσεων διῃρημένων, ἐν αἷς ἐναντίωσις μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν θεωρεῖται, ἄλλως δὲ ἔχου-
σα, ἢ ὥσπερ πρὸ τούτων ἐλέγετο. ἡ μὲν οὖν δόξα ἀφ᾽ ἧς ὁρμώμενοι ἄλλοι τινὲς καὶ ὁ μέγας Πλω-
τῖνος ἀντιλέγουσιν, ἐστὶ τοιαύτη. Χρῶνται δὲ λόγοις τοιούτοις· τὸ μὴ εἶναι μηδὲν οὐσίᾳ ἐναντίον ἐπὶ 54
τῶν καθ᾽ ἕκαστα οὐσιῶν, ἐστὶ πιστόν, τῆς τε ἀτόμου καὶ τῆς εἰδικῆς καὶ γενικῆς, τῇ ἐπαγωγῇ δεδειγμέ-
νον, ὅλως δὲ οὐκ ἐστὶ δεδειγμένον. πρὸς δὲ τοῦτο, εἰς πρῶτος ἀντιλογίας γένοιτο ἂν ὑπομνῆσαι τὴν
περὶ τῶν καθόλου διδασκαλίαν. τῶν γὰρ γενικωτάτων οὐκ ἔστιν ἐκ προτέρων καὶ αἰτιωτέρων ποιήσασθαι

οὐδαμῶς λέγοιτο. ἢ διότι πρόκειται διελέσθαι πῶς ἕκαστον κατηγορεῖται, καὶ ποσαχῶς; διὰ τοῦτο Δ
καθόσον ἡ κατηγορία γίνεται, κατὰ τοσοῦτον αὐτῆς τὰ ἰδιώματα παρίστησι. καὶ διότι λογικώτερον τὰ ἰδιώ-
ματα τῶν κατηγοριῶν θηρεύει, οἷον, ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι. τῶν γὰρ σημαντικῶν λέξεων, ἡ θεωρία οὐκ ἄλλως
ἂν γένοιτο, ἢ καθόσον λέγονται. τὸ δὲ συναγόμενον, ἐκ τῶν προειρημένων ἐστὶν, ὡς οὐδὲ τὸ τόδε λέγεσθαι,
ἴδιον ἐστὶ τῆς οὐσίας. οὐχ ὁμοίως μέντοι τῶν προτέρως εἰρημένων· ἀλλὰ τὸ μὲν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐκ ἦν
47 ἴδιον, ὡς μὴ μόνῃ αὐτῇ ὑπάρχον, τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἴδιον, διότι μὴ πάσῃ αὐτῇ ὑπάρχει. Ἀλλ' ἀποροῦ-
σί τινες, πῶς τὸν τινὰ ἄνθρωπον, καὶ ἄνθρωπον εἶναι λέγομεν, καὶ ζῷον, καὶ λογικὸν, καὶ θνητὸν, εἰ μὴ
πάντα ταῦτα τάδε ἐστίν; ἢ ὅτι τὰ εἴδη κατηγορηθέντα, λέγομεν τάδε τινα εἶναι; ὁ δὲ λόγος ἦν περὶ τῶν
καθ' αὑτὰ θεωρουμένων. Ἀλλὰ κατὰ τί λέγομεν τόδε τι τὴν ἄτομον οὐσίαν, πότερον κατὰ τὸ εἶδος, ἢ τὴν
ὕλην, ἢ τὸ ἐξ ἀμφοῖν, ἢ φήσομεν κατὰ πάντα; ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν ὕλην καθόσον ὑπόκειται, καὶ εἰς ἐνέργειαν
ἥκει τοῦ δέχεσθαι τὸ εἶδος, κατὰ δὲ Πλάτωνα, καὶ μὴ ὡς ἐξισταμένην τῆς οἰκείας φύσεως. κατὰ δὲ αὖ τὸ εἶ-
δος καθόσον ὥρισται, καὶ ἕν ἐστιν ἀριθμῷ. καὶ γοῦν ὁ Βοηθὸς τὸ ἓν κατὰ τόδε ἀφορίζει. εἰ δέ τις τὴν ὕλην ἀό-
ριστον οὖσαν, μηδαμῶς τόδε τι εἶναι φησὶν, ἀναμνήσομεν αὐτὸν, ὡς οὐ περὶ τῆς ἀρχικῆς ὕλης ἐστὶν ὁ
παρὼν λόγος, ἀλλὰ τῆς ἤδη σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸ εἶδος. τὸ δὲ σύνθετον δηλονότι ὅπερ ἐστὶ τὸ ἄτομον,
μάλιστα δέχεται τὸ τόδε. εἰ δέ τις οὐ πραγματικὴν εἶναι λέγοι διαφορὰν ἐν τῷ τόδε καὶ τοιόνδε, ἀλλὰ
σημασίας λεκτικῆς ἰδιώματα, τὸ μὲν, τοῦ τό τε εἶναί τι καὶ ὡρισμένως ἀφορίζειν τὴν διάνοιαν ση-
μεῖον γινόμενον· τὸ δὲ τοιόνδε, ὡς ὅμοιον τῷδε δηλοῦν, ἐροῦμεν καὶ πρὸς τοῦτο τὴν ὡρισμένην καθ'
ἓν οὐσίαν διαφέρουσαν προϋπάρχειν, καὶ τὴν ταυτότητα καὶ ὁμοιότητα τοῦ λόγου τὴν μάλιστα ταῖς
πολλαῖς οὐσίαις προηγεῖσθαι, καθ' ἃς καὶ ἡ σημασία ἔχει χώραν. διότι γάρ ἐστιν ὡρισμένως, διὰ
τοῦτο ὡρισμένως λέγεται, ἀλλ' οὐκ ἀνάπαλιν. ὅλη δὲ ἡ ἔφοδος ἡ ἀπὸ τῶν λεγομένων μάλιστα τὰς οὐσίας,
κατὰ μὲν τοὺς Πυθαγορείους, ἔχει ἀληθείας, ἐπειδὴ συμφυῆ τὰ λεγόμενα τοῖς πράγμασιν ἐτίθεν- E
το. κατὰ δὲ τοὺς συνθήκην ἄλλως λέγοντας εἶναι τὰ μόρια τῆς λέξεως, ἀλλοτρίως πρόεισιν ἀποπίπτου-
48 σα τῆς ἀρχῆς τῶν κατηγοριῶν, ἀφ' ἧς ὥρμηνται κατ' ἀλήθειαν. Ἄξιον δὲ ζητεῖν κατὰ τοὺς ὑπό-
στασιν διδόντας τοῖς εἴδεσι καὶ γένεσιν εἰ ῥηθήσεται τάδε εἶναι. καὶ γὰρ καὶ Χρύσιππος ἀπο-
ρεῖ περὶ τῆς ἰδέας, εἰ τόδε τι ῥηθήσεται. συμπαραληπτέον δὲ καὶ τὴν συνήθειαν τῶν Στωϊκῶν, περὶ
τῶν γενικῶν ποιῶν, πῶς αἱ πτώσεις κατ' αὐτοὺς προφέρονται, καὶ πῶς οὔτινα τὰ κοινὰ παρ' αὐ-
τοῖς λέγεται· καὶ ὅπως παρὰ τὴν ἄγνοιαν, τοῦ μὴ πᾶσαν οὐσίαν τόδε τι σημαίνειν, καὶ τὸ παρὰ
τὸ οὔτινα σόφισμα γίνεται, παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, οἷον εἴ τις ἐστὶν ἐν Ἀθήναις, οὐκ ἔστιν ἐν Μεγάροις.
ὁ γὰρ ἄνθρωπος, οὔτις ἐστίν. οὐ γάρ ἐστί τις ὁ κοινός, ὡς τινὰ δὲ αὐτὸν ἐλάβομεν ἐν τῷ λόγῳ, καὶ
παρὰ τοῦτο, τὸ ὄνομα τοῦτο ἔσχεν ὁ λόγος, οὔτις κληθείς. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ μάλιστα τοῦ δὲ τοῦ σοφίσματός
ἐστι· ὃ ἐγὼ εἰμὶ, σὺ οὐκ εἶ· ἄνθρωπος δὲ εἰμὶ ἐγώ, ἄνθρωπος ἄρα σὺ οὐκ εἶ. καὶ γὰρ μάλιστα τούτου τοῦ σοφί-
σματος, τὸ μὲν ἐγὼ καὶ σύ, μάλιστα τῶν ἀτόμων λέγεται· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἐν μέρει. γέγο-
νεν οὖν ἡ παραγωγή, διότι τὸ οὔτινι ὡς τινὶ ἐχρήσατο. ἀλλὰ τούτων μὲν, ἅλις, μάλιστα δὲ τὰ ἑξῆς ἴωμεν.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις, καὶ τὸ μηδὲν αὐταῖς ἐναντίον εἶναι. ἕως τοῦ, τῶν ἀφωρισμένων οὐδὲν οὐδενί ἐστιν ἐναντίον.

49 Ἐπ' ἄλλο μεταβαίνει τῶν κοινῇ καὶ *ἀλλήλοις ὑπαρχόντων, τὸ δέχεσθαι ἢ μὴ δέχεσθαι ἐναντίωσιν
*ἄλλοις ζητεῖ, εἴπερ ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις τὸ μὴ ἔχειν τι ἐναντίον· καὶ τοῦτο δείξας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἴδιον αὐτῆς δείκνυ-
σιν ἐκ τοῦ, καὶ τῷ ποσῷ ὑπάρχειν. ἀλλ' ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ μηδὲν ἐναντίον εἶναι ταῖς οὐσίαις, δείξαις ἂν
ἐκ τῶνδε· ἐναντία, ὑφ' ἓν γένος ἀεὶ ὑποτάττεται· ἡ δὲ οὐσία, οὐδὲν ἔχει ἀνώτερον γένος ἐφ' ᾧ ὑποτα-
χθήσεται. καὶ τὰ μὲν ἐναντία σχέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα· ἡ δὲ οὐσία, ἄσχετός ἐστι, καὶ οὐδὲν προσδεῖται Z
τῆς κατὰ τὴν ἐναντίωσιν σχέσεως. ἔτι τὰ μὲν ἐναντία πρὸς ἄλληλα ἀποκρίνεται· ἡ δὲ οὐσία, καθ' αὑτὴν ὥρι-
σται. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς τῶν πρώτων καὶ δευτέρων οὐσιῶν, τὸ μηδὲν ἐναντίον εἶναι
ταῖς οὐσίαις κατασκευάζει. οὐ μὴν ἴδιον αὐτὸ τῆς οὐσίας νομίζει κοινὸν γὰρ εἶναι τοῦτο πρὸς τὸ ἀφωρισμένον
ποσόν. τοῖς γὰρ δύο οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οὐ γὰρ δή που τὰ τρία. τί γὰρ μᾶλλον οὗτος ἢ ἄλλος τις τῶν διωρισμένων
ἐναντίος ἀριθμῶν ἀριθμός ἐστιν; ἀλλὰ μὴν εἴ γε ἓν μόνως ἐστὶν ἐναντίον· οὐκ ἄρα τὰ τρία, οὐδὲ ἄλλος διωρισμέ-
νος ἀριθμὸς οὐδεὶς τοῖς δύο ἀντίκειται. εἰ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ποσὰ μὴ μάλιστα δέχεται τὸ ἐναντίον, οὐκ ἔστι τῆς οὐσίας
ἴδιον, εἴπερ μὴ μόνῃ τοῦτο ὑπάρχει. εἰ δέ τις καὶ ἐν τῷ ποσῷ ἐναντίωσιν εἶναι λέγοι, τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ
ἐναντίον τιθεὶς, καὶ τὸ μέγα τῷ μικρῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἴδιον εἶναι λέγει τῆς οὐσίας, τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον ὡς
μόνῃ αὐτῇ ὑπάρχειν· ἴσως μὲν, οὐδὲ ποσὰ ταῦτα ἐστὶν, ἀλλὰ πρός τι, ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ
μάλιστα δείξει, ὥστε καὶ ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν ἡ κατὰ τὴν ἐναντίωσιν, οὐ κατὰ τὸ ποσὸν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρός τι. τὴν δὲ τῶν
ἀντιθέσεων διαφορὰν, αὐτὸς μετ' ὀλίγον διδάξει. ἀλλ' ἵνα οὐδὲν πρὸς τὸ παρὸν διαφέρει, ταῦτα μὲν
ὡς ἀμφισβητούμενα συγχωρεῖ, ἀπὸ δὲ τοῦ ὁμολογουμένου τὸ αὐτὸ συμπέρασμα συνάγει λέγων, ὅτι τὸ
τοιοῦτον

A τί φασι τὰ μὴ ἴδια τῆς οὐσίας ὡς χρήσιμα εἰς τὴν γνῶσιν τῆς οὐσίας παραλαμβάνει, ὥσπερ τὸ οὐκ ἐν ὑ-
ποκειμένῳ· ἢ πρὸς γνῶσιν τῆς οὐσίας συντελεῖ τὸ γνῶναι, ὅτι καὶ ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ,
ἀλλ᾽ οὐκ αὐτῇ μόνῃ ὑπάρχει τοῦτο, καὶ δοκεῖ μάλιστα αὐτῇ προσήκειν.

Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ, τόδε τι σημαίνειν. ἕως τοῦ, ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν, ἐπὶ
πλέον περιλαμβάνει, ἢ ὁ τὸν ἄνθρωπον.

Δείξας πρότερον, ὅτι οὔτε τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ *μόνον ἴδιόν ἐστι τῆς οὐσίας, ἀλλὰ κοινὸν τοῦτο 45 *εἶναι
αὐτῇ πρὸς τὴν διαφοράν ἐστιν, οὔτε τὸ συνωνύμως ἀπ᾽ αὐτῆς τὰ ἄλλα λέγεσθαι. τῇ γὰρ ἀτό-
μῳ οὐσίᾳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει, μεταβέβηκεν ἐπὶ τὴν ἀπὸ τῆς δείξεως διάκρισιν. οἰκεῖαι γάρ εἰσι δείξεις, ἐν
ταῖς τῶν κατηγοριῶν, ὥσπερ κατὰ τὸ ποιὸν τὸ τοιόνδε· καὶ κατὰ τὸ ποσὸν, τὸ τοσόνδε. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὴν οὐσί-
αν τὸ τόδε. πλὴν καὶ τοῦτο δείκνυσιν οὐ πάσῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχειν. ἡ γὰρ δευτέρα οὐσία, οὐχ ὡς τόδε, ἀλλ᾽
ὡς τοιόνδε δείκνυται, διότι περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει, οὐ μέντοι ἀφωρισμένως τὸ τόδε αὐτῇ προσήκει.
οὐδὲν ἄρα τούτων ἴδιον κυρίως τῆς οὐσίας ἐστί. καλῶς δὲ εἶπεν ὅτι πᾶσα οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν,
διότι τὴν ἑτέρων δόξαν ἀπαγγέλλει, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς συνηθείας, ἥτις τὰ ἀνόμοια πράγματα
ὁμοίοις σχήμασι λέξεων εἴωθε πολλάκις σημαίνειν. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πιθανὴν φαντασίαν ἐμποιεῖ,
ὡς ἄρα ὁ ἄνθρωπος ὅμοιός ἐστι τῷ Σωκράτει, καὶ εἷς ἀριθμῷ, ἐπειδὴ εἶδός ἐστιν ἕν. ἐξετάζων δὲ τὴν
δόξαν ταύτην, ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ὁμολογουμένην αὐτὴν εἰσάγει. τόδε γάρ τι ἐστὶν ἡ ἄτο-
μος οὐσία, οὐχ ὅτι δὲ ἁπλῶς οὕτως ἓν ἀριθμῷ, ἐπεὶ καὶ τὸ ποιὸν ἓν ἂν γένοιτο τῷ ἀριθμῷ, καὶ
τὰ ἄλλα τὰ ὑπὸ τὰς ἐννέα κατηγορίας, ὅσα καθ᾽ ἓν ἀφώρισται. οὐδαμῶς δὲ ταῦτα δέχεται τὴν
B τοῦ τόδε δεῖξιν κατὰ τὴν οἰκείαν ἰδιότητα, ἀλλὰ τὸ οὐσιῶδες ἓν ἀριθμῷ μόνον. καὶ γὰρ ἐκείνων
ἕκαστον, εἴ τις τὸ τόδε λέγοι, οὐ τὴν ἰδίαν τῆς ποιότητος δεῖξιν ποιούμενος. ἐκείνη γὰρ τὸ τοιόνδε
ἀπῄτει, ἀλλὰ τὸ κοινὸν τῆς καὶ ὡς καθ᾽ ἑαυτὸ ὑποστάσεως, ὃ πᾶσιν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐνδίδοται. ἐπὶ
μέντοι τῶν δευτέρων οὐσιῶν τὸ μὲν σχῆμα τῆς λέξεως, ὁμοίως δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν, ἐπὶ ἀνθρώ-
που καὶ Σωκράτους, οὐ μὴν ἀληθές γε, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν· διότι πολλῶν ὄντων τῶν καθ᾽ ἕκαστα,
τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν, τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος περιίστησι. προσθεὶς δὲ δύο, τό τε μὴ ἀληθὲς εἶναι τὸ, ὁμοίως τῇ
ἀτόμῳ οὐσίᾳ, τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, τόδε τι σημαίνειν, καὶ ἔτι τὸ, τὸ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνειν, τὸ μὲν πρῶ-
τον κατασκευάζει διὰ τοῦ· οὐ γὰρ ἓν σημαίνει τὸ ὑποκείμενον. ὅτι δὲ ποιὸν, διὰ τοῦ· κατὰ πολλῶν
γὰρ ὁ ἄνθρωπος λέγεται. καὶ ὅταν αὐτὸν εἴπωμεν, οὐδένα λέγομεν τῶν ἐν μέρει ἀφωρισμένως, ἀλλ᾽
ἐπ᾽ ἀδήλῳ. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον Σωκράτην ἢ Πλάτωνα, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν καθ᾽ ἕκαστα. οὐ γὰρ πᾶν
τὸ περιγραφὴν ὁποιανοῦν ἔχον, ἤδη καὶ τόδε, ἐὰν μὴ ἓν ᾖ καὶ ἀφωρισμένον. ὅταν δὲ λέγω ἄνθρωπον, δεῖξαι
τὸ εἶδος οὐ δύναμαι. οὐδὲ γὰρ ὑφέστηκε καθ᾽ ἑαυτὸ, ἀλλὰ τὸ ἄτομον δεικνὺς, οἷον τὸν Σωκράτην, λέγω
ὅτι τοιοῦτόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ὁποῖον Σωκράτης οὗτος, ποιὸν ἔσται περὶ οὐσίαν. ἵνα δὲ μή τις ὑπολά-
βῃ τὴν δευτέραν οὐσίαν, ποιότητα νομίζειν αὐτὸν, ὥσπερ τὸ λευκὸν, ἐπειδὴ ποιόν τι καὶ ἐκείνην
εἶπε σημαίνειν, καὶ τὸ λευκὸν δὲ περὶ οὐσίαν ἐστὶ, διὰ τοῦτο τὴν διαφορὰν αὐτῶν παραδίδωσι, τῶν
μὲν δευτέρων οὐσιῶν τὴν ποιότητα, οὐσιώδη λέγων. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζειν,
προσυπακουστέον δὲ τὸ τῆς οὐσίας εἶδος, καὶ γένος. οὐ γὰρ πᾶν εἶδος καὶ γένος τοιοῦτον. εἰ μὴ
ἄρα καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις γένη καὶ εἴδη, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, οὐσιώδη ποιότη-
τα παρέχεται κατὰ τὴν τῆς οὐσίας καὶ ἐν ἐκείνοις μέθεξιν. τῶν μὲν οὖν δευτέρων οὐσιῶν τὴν ποιότητα,
οὐσιώδη φησὶ, καὶ περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζειν, τουτέστι περιορίζειν καὶ περιγράφειν· τοῦ δὲ λευκοῦ,
Γ αὐτὸ τοῦτο μόνον ποιότητα, διὸ καὶ λευκὸν μὲν ἄνευ οὐσίας νοεῖται· τὸ δὲ γένος καὶ τὸ εἶδος, ἄνευ ἀτό-
μου οὐσίας οὐ δύναται θεωρεῖσθαι. καὶ τὰ μέν ἐστι μέρη συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας, τὰ γένη καὶ τὰ
εἴδη, τὸ δὲ λευκὸν, οὐκ ἔστιν. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ ἡ διαφορὰ τὴν τοῦ γένους οὐσίαν ἀφορίζουσα, εἶδος ποιεῖν 46
δοκεῖ καὶ χαρακτηρίζειν τὰς οὐσίας ἐν τῷ ποιῷ, ἄξιον ζητεῖν, τίνι μὲν τοῦ λευκοῦ, τίνι δὲ τῶν γενῶν καὶ
εἰδῶν αἱ διαφοραὶ διεστήκασιν· ἢ τοῦ μὲν λευκοῦ, διότι τὸ μὲν λευκὸν ποιὸν μόνως, αὕτη δὲ περὶ οὐ-
σίαν ποιόν. καὶ διότι τὸ πεζὸν οὐκ ἔστιν ἄνευ οὐσίας νοῆσαι ὥσπερ τὸ λευκὸν, καὶ διότι διαφορὰς τῶν
οὐσιῶν καὶ αὐτὰς οὐσίας σημαίνουσι, καὶ εἰσὶν ὅμοιαί πως πρὸς τὴν οὐσίαν, τὰ μέντοι γένη καὶ εἴδη, οὐ-
σίαι εἰσὶν, ὁμοιότητα τινὰ πρὸς τὸ ποιὸν ἔχουσαι. τὰ γὰρ οὖν ταῦτα μὲν, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται·
αἱ δὲ διαφοραὶ, ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστι. προστίθησι δὲ καὶ ὅτι τῶν κατὰ κοινοὺς λόγους κατηγορουμένων,
τὰ μὲν προσεχῶς κατηγορούμενα, οἷον τὰ εἴδη, ἐπ᾽ ἔλαττον δοκεῖ διατείνειν· τὰ δὲ πορρωτέρω,
οἷον τὰ γένη, ἐπὶ πλέον περιλαμβάνει τὸν ἀφορισμόν. ἀλλὰ τῶν εἰρημένων περὶ τῆς οὐσίας, τὸ μὲν
οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀπὸ τῆς χρήσεως εἴληπται, τῆς πρὸς τὰ ἐν ὑποκειμένῳ γινόμενα· τὸ δὲ τόδε τι ση-
μαίνειν, ἀπὸ τῆς τοῦ κατηγορεῖσθαι συνηθείας. αὕτη δὲ ἡ οὐσία τίς οὖσα, δέχεσθαι τὰς τοιαύτας χρήσεις

42 διαφορῶν αἱρέσεως ἀποπίπτουσιν. Ἰάμβλιχος δέ γε οὐ προσίεται, τὸ ἐκ πλειόνων διαφορῶν εἶναι Δ
τὸ εἶδος. ἀεὶ γὰρ μία ἐστὶν ἡ τελευταία τοῦ εἴδους μορφωτική· αἱ δὲ προηγούμεναι, ὡς γένη προϋπόκεινται. μήποτε δὲ ἓν μὲν εἶναι χρὴ τὸ προσεχὲς γένος ἐν τῷ εἴδει, τὰς δὲ ἄλλας διαφορὰς διοριζούσας ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν εἰδῶν πλειόνων ὄντων. καὶ γὰρ τὸ λογικὸν πρὸς τὰ ἄλογα, διορίζει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ θνητὸν πρὸς τὰ ἀθάνατα, καὶ τὸ ζῶον φαίη ἄν τις πρὸς τὰς μὴ ζώσας αἰτίας, καὶ τὸ ἔμψυχον, πρὸς τὰ ἄψυχα, καὶ οὕτως καὶ τὰ πολλὰ γένη, διαφοραὶ γίνονται, ἀλλ' οὐχ αἱ διαφοραὶ γένη, εἴπερ τὰ μὲν γένη, τὸ τί ἐστι σημαίνει, αἱ δὲ διαφοραί, τὸ ὁποῖόν τι.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς διαφοραῖς. ἕως τοῦ, ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν διαφορῶν συνωνύμως λέγεται.

43 Ἀποροῦσι δέ τινες, πῶς τὴν διαφορὰν συνωνύμως κατηγορεῖσθαί φησιν, διὰ τοῦ πεζοῦ, καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. οὔτε γὰρ τοὔνομα, οὔτε τὸν λόγον ἐστὶ κατηγορεῖν τοῦ ὑποκειμένου. τὸ γὰρ πεζὸν, ἓν μὲν σημαίνει τὴν ἕξιν αὐτὴν, οἷον τὴν πεζότητα· ἕτερον δὲ, τὸ μετέχον τῆς ἕξεως ταύτης, καὶ διακείμενον κατὰ ταύτην· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔστιν ἡ διαφορά, διὸ οὐδ' ἐν πρὸς τὸν λόγον. αὐτῆς δὲ τῆς πεζότητος εἴ τις ἐστὶν ἡ διαφορά, οὔτε τὸ ὄνομα κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. οὐδὲ γὰρ λέγομεν πεζότητα τὸ ὑποκείμενον, οἷον τὸν ἄνθρωπον, ἤ τι ἄλλο τῶν πεζῶν· οὔτε τὸν λόγον τῶν πεζῶν. οὐδὲ γὰρ λέγομεν τὸ ὑποκείμενον ἕξιν εἶναι, ἀφ' ἧς οἱ μετασχόντες πεζοὶ λέγονται. πῶς οὖν εἴρηται καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου, ὥστε οὐδὲ συνώνυμος ἂν ῥηθείη ἡ διαφορὰ κατὰ τῶν ὑποκειμένων; εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ καθ' ὑποκειμένου λέγονται, εἴπερ τὰ καθ' ὑποκειμένου συνωνύμως τῶν καθ' αὑτὰ ἀτόμων κατηγορεῖται. πρὸς δὴ τοῦτο τὸ ἀπόρημα οἱ συμπληρωτικὴν μὲν τιθέντες διαφορὰν κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι, λόγῳ δὲ καὶ ὀνόματι μὴ ἀληθευομένην Ε
λέγοντες, ἢ συμπληρωτικὴν μὲν τοῦ κατὰ τὸ ὑποκείμενον λόγου, οὐ μὴν τοῦ ὁριστικοῦ, οὗτοι οὐ συμφωνοῦσι πρὸς Ἀριστοτέλην. περὶ γὰρ τοῦ ὁριστικοῦ λόγου λέγει ἐνταῦθα, καὶ τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι, τήν τε τῶν διαφορῶν καὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν οὕτως εἴρηκε. διαμαρτάνουσι δὲ καὶ τῆς περὶ τῶν διαφορῶν ἀκριβοῦς αἱρέσεως, τὸ οὐσιῶδες αὐτῶν μὴ ἐννοοῦντες. ἀτόπως δὲ καὶ διαιροῦσι χωρὶς, τὸν κατὰ τὸ ὑποκείμενον εἶδος λόγον, καὶ τὸν ὁριστικόν. εἰ γὰρ ὁ ὁριστικὸς λόγος, τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῖ, τοῦτο δέ ἐστι τὸ εἶδος, οὐκ ἄλλος μὲν ἔσται ὁ κατὰ τὸ ὑποκείμενον λόγος, ἄλλος δὲ ὁ κατὰ τὸν ὅρον. αἴτιον δὲ τῆς ταραχῆς, ὅτι ποτὲ μὲν ὡς συμπληρωτικὰς λαμβάνουσι τὰς διαφορὰς τῆς οὐσίας, καὶ ὡς μέρη τοῦ εἴδους. ὅταν δὲ τὸν λόγον τὸν ὁριστικὸν ποιῶνται, οὐχ ὡς συμπληρωτικὰς ἔτι, τὰς διαφορὰς λαμβάνουσιν, ἀλλ' ὡς κατὰ ποιότητα ἀφωρισμένας, καὶ τὸν λόγον, οὐ πᾶσιν ἐφαρμόζουσι τοῖς ὑποκειμένοις τὸν τῶν ἕξεων. εἰ δὲ ὥσπερ ἦν πρόσθεν, ἐλάμβανον ἐπ' ἀμφοτέρων τούτων τὰς διαφορὰς, ὡς συμπληρωτικὰς, πάντως ἂν καὶ τὸ ὄνομα καὶ ὁ ὁριστικὸς λόγος, κατηγοροῖτο κατὰ τῶν ὑποκειμένων. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἰάμβλιχος τὴν ἀπορίαν διαλύων, φησί· μήποτε δὲ ἔτι μένει τὸ ἄπορον. οὐ γάρ ἐστιν, ὅτι λέγεσθαι δύναται τὸ ὑποκείμενον τῷ τοῦ συμπληροῦντος ὀνόματι· οὐδὲ ὁ τῆς ποιότητος λόγος δύναται τῷ κατ' αὐτὴν ποιῷ ἐφαρμόττειν. ἀλλ' εἰ μὲν ποιότης ἦν ἁπλῶς ἡ διαφορά, καλῶς ἐλέγετο· εἰ δὲ * ὀγώδης ποιότης, καὶ οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ, οὔτε μέρος οὐσίας τῆς συνθέτου ἢ τῆς ὑλικῆς, ἀλλὰ τοῦ εἴδους συμπληρωτικὴ κατὰ τὸ εἶναι δηλονότι, καὶ ἔστι τὸ εἶδος, καθ' αὑτὴν καὶ λέγεται, καὶ οὐ δεῖ τὸν τῆς ποιότητος ἢ τῆς ἕξεως ὁρισμὸν ὡς διαφορᾶς λαμβάνειν. οὐ γὰρ ἦν τοῦτο ἡ διαφορά τὸ ὡς συμβεβηκὸς ὑπάρχον, ἀλλὰ τὸ οὐσιῶδες, καὶ τῆς οὐσίας συμπληρωτικὸν, καθὸ καὶ ἔστι καὶ λέγεται τὸ εἶδος. καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς πρεσβεύων ὁ Ἰάμβλιχος ἐγκρίνει, ὥστε εἰκότως συνάγεται τὸ μὴ μόνον τὴν δευτέραν οὐσίαν συνωνύμως

*οὐσιώδης

44 κατὰ τῶν ὑποκειμένων κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν διαφοράν. Τί οὖν; ἆρα τὸ συνωνύμως κα- Ζ
τηγορεῖσθαι ταῖς δευτέραις οὐσίαις ὑπάρχει μόνον καὶ ταῖς διαφοραῖς, ἢ καὶ ταῖς ἄλλαις πάσαις κατηγορίαις. καὶ γὰρ ἐν ἐκείναις τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη πάντων τῶν κατ' αὐτὰς ἀτόμων συμβεβηκότων, συνωνύμως κατηγορηθήσεται. καὶ ἡ ἐπιστήμη κατὰ γραμματικῆς, συνωνύμως λέγεται· καὶ ἡ γραμματικὴ, κατὰ τῆς Ἀριστάρχου γραμματικῆς. πρὸς δὲ τοῦτο ῥητέον, ὅτι κοινὸν μὲν τοῦτο καὶ πρὸς τὰ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν γένη καὶ εἴδη. ἴδιον δὲ τῶν ἐν οὐσίᾳ γενῶν καὶ εἰδῶν, τὸ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν γένη εἶναι καὶ εἴδη, καὶ κατὰ τούτων συνωνύμως κατηγορεῖσθαι, καὶ οὐδὲν κοινὸν τὸ τῆς οὐσίας συνώνυμον, πρὸς τὸ τῶν συμβεβηκότων. μήποτε δὲ οὐσίας μὲν ἴδιον, τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι, καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος ταύτῃ πρώτῃ ὑπάρχει. μεταδίδοται δὲ ἀπ' αὐτῆς καὶ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, καθόσον οὐσίωνταί πως καὶ ἐκεῖναι. διὸ καὶ ἐν ἐκείναις τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη οὐσιωδῶς τοῖς ἀτόμοις ὑπάρχειν λέγομεν, καὶ ἐν τῷ τί ἦν εἶναι κατηγορεῖσθαι, οἷον, τὸ χρῶμα καὶ τὸ λευκὸν, καὶ τῷδέ τινι τῷ λευκῷ. ὡς γὰρ ταῖς οὐσίαις τινὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, οὕτως καὶ τοῖς συμβεβηκόσι οὐσιῶν, οὐσιωδῶς. ἀλλὰ διὰ

τί φασί

A τὴν διαφορὰν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ γένος, διόπερ καὶ πολλάκις, ἀντὶ τῶν εἰδῶν παραλαμβάνονται αἱ διαφο-
ραί. καὶ σύμπασαι μὲν ὁμοῦ ἐνθεῖσαι ἂν περὶ τοῦ γένους, καθ' ἑαυτὴν δὲ ἑκάστη, κατὰ μὲν τὸ ὑφ' ἑαυτὴν, καθ'
ὧν ἂν λέγηται, κατὰ ταύτην ἐνθεῖσαι ἂν, κατὰ δὲ τοῦ γένους, οὐδαμῶς. οὐδὲ γὰρ μορφωτική ἐστιν ἑκάστου
τοῦ γένους. διενήνοχε δὲ τοῦ εἴδους, ὅτι ἡ διαφορὰ ἐστὶ μὲν τοῦ γένους, καὶ ἔστιν ἡ μὲν διαφορὰ, μορφή τις
τοῦ γένους, τὸ δὲ γένος, ὥσπερ ὑποκείμενον προϋπάρχει. ἔστιν οὖν ἡ διαφορὰ, συμπληρωτικὴ οὐσίας
ἁπλούστερον, ὡς τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη συμπληρωτικὰ οὐσίας λέγεται. συμπληροῖ γὰρ τὸν ἄνθρω-
πον καὶ τὸ ζῶον, καὶ τὸ λογικόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ζῶον, μετὰ ὑποκειμένου καὶ διαφορᾶς· τὸ δὲ λογικὸν, ὡς ἁ-
πλῆ ποιότης, κἂν πάλιν τὸ λογικὸν προστεθείη μετὰ τοῦ ζώου, τὸ μὲν, ἐξ ἀμφοῖν ἔσται ὡς σύνθετον,
τὸ δὲ, προστιθέμενον πάλιν· οἷον τὸ θνητὸν ὡς ἁπλῆ ποιότης. διὸ τὰ μὲν εἴδη καὶ τὰ γένη ὡς ὑποκείμε-
να, δεύτεραι οὐσίαι λέγονται· αἱ δὲ διαφοραὶ, καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγονται, οὐ μήν εἰσιν οὐσίαι· οὐ γὰρ εἰς
τὸ εἶναι, ἀλλ' εἰς τὸ τοιόνδε εἶναι συμβάλλονται. οὐ μέντοι οὔτε συμβεβηκότα εἰσὶν, ὅτι συμβάλλονται εἰς οὐ-
σίαν ταύτην, ἅπερ εἰδοποιοῦσι. διαφέρει δὲ οὐδὲ ἐν ὑποκειμένῳ. τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ χω-
ρίζεται ἄνευ τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς· τὸ δὲ τῆς διαφορᾶς τοιόνδε, ἄνευ φθορᾶς οὐ χωρίζεται. ἀλλ' οὐ-
δὲ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκὸς, φαίη ἄν τις χωρίζεται ἄνευ φθορᾶς. ἀλλὰ κἂν μὴ χωρίζηται τοῦτο, ἄνε-
σιν ὅμως καὶ ἐπίτασιν περὶ αὐτὸ θεωρεῖται, ὥσπερ περὶ τὸ μέλαν τῶν αἰθιόπων, εἰς ἄλλους τόπους
μεταστάντος, καὶ ἡ τοῦ γάλακτος δὲ λευκότης, ἧττόν ἐστι, μᾶλλον δὲ ἡ τῆς χιόνος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
ἀχωρίστων συμβεβηκότων ὡσαύτως. ἐπὶ δὲ τῆς διαφορᾶς, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οὐκ ἔστιν, οὔτε ἐν πλείοσιν
εἴδεσιν ἢ ἀτόμοις, οὔτε ἐν τῷ αὐτῷ. τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ διαφορὰ, εἰ μὴ οὐσία ἐστὶ, μήτε συμβεβηκὸς, ταὐτὸν
δὲ εἰπεῖν, μήτε οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ, τί ἂν εἴη, εἴπερ πάντα τὰ ὄντα, ἢ ἐν ὑποκει-
μένῳ ἐστὶν, ἢ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ; ἀνάγκη οὖν ποιότητα οὐσιώδη τὴν διαφορὰν εἶναι συμπληρωτικὴν
Β τῆς οὐσίας, ἢ μέσην ποιότητος καὶ οὐσίας, κοινόν τινα σύνδεσμον παρεχομένην, ταῖς μὲν οὐσίαις,
πρὸς τὰ συμβεβηκότα, τοῖς δὲ συμβεβηκόσι, πρὸς τὰς οὐσίας. ἡ γὰρ φύσις, οὐκ ἀμέσως ἀπὸ τῶν
ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία μεταβαίνειν φιλεῖ, ὥσπερ οὐδὲ ἀπὸ τῶν ζώων εἰς τὰ φυτὰ, ἀλλὰ μετα-
ξύ τινα φύσιν τὴν τῶν ζωοφύτων ὑπέστησε, συναγωγὸν ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων καὶ συμπληρωτι-
κὴν, ἢ συνδετικὴν αὐτῶν πρὸς ἄλληλα. καὶ ἐνταῦθα τοίνυν μέσην ὑπέστησε τὴν διαφορὰν, κατὰ μέν τι-
να, ὡς κεχωρισμένην ἀμφοῖν, κατ' ἄλλον δὲ, ὡς ἀμφοτέρων μετέχουσαν. ἄλλη δὲ ἂν γένοιτο δόξα
τῶν λεγόντων, μὴ μόνον συμπληρωτικὴν εἶναι τῆς οὐσίας τὴν διαφορὰν, ἀλλὰ καὶ μέρος αὐτῆς, ἤτοι
κατὰ τὴν ἐμπερίληψιν τοῦ ὑποκειμένου θεωρουμένην, ἢ μέρος οὖσαν τῆς κατὰ τὸ εἶδος οὐσίας, ἢ συναλλοιου-
μένην ταῖς πρὸς τὸ ὑποκείμενον σχέσεσιν, ὥστε περὶ αὐτό πως αὐτὴν καὶ διατίθεσθαι διαφόρως.
Τοσαῦται μὲν οὖν αἱρέσεις γένοιντο ἂν περὶ τῶν διαφορῶν. χρησίμη δέ ἐστιν ἡ περὶ αὐτῶν θεωρία πρὸς 40
ὅλην τὴν τῶν κοινῶν κατηγοριῶν διδασκαλίαν. ἐν πάσαις γάρ εἰσι ταῖς κατηγορίαις αἱ διαφοραί.
ἀλλὰ τίς ἡ βελτίων δόξα τῆς διαφορᾶς, ἐν ταῖς εἰρημέναις σκοπεῖν ἄξιον; ἢ ὅτι τὸ μέσον ἔχει ποιότητος καὶ
οὐσίας; διὸ καὶ συντελεῖ εἰς τὸ ποιὸν εἶναι, καὶ λέγεται περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζειν, καὶ οὐχ ὡς ἐν ὑποκειμέ-
νῳ. διὸ δεῖ φησιν Ἰάμβλιχος προστιθέναι εἰς τὸν ὅρον τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ οὐδὲν συντελοῦντες εἰς τὴν
οὐσίαν τοῦ ὑποκειμένου. τὸ γὰρ εἶδος, συντελεῖ καὶ ἡ διαφορὰ, μήποτε δὲ ἀρκεῖ προσκείμενον τῷ ὁρισμῷ
τὸ μὴ ὡς μέρος. ἡ γὰρ διαφορὰ, μέρος γίνεται ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος. δεῖ δὲ τὴν διαφορὰν ἔχειν ἀπὸ τοῦ εἴδους ὃ
συμπληροῖ, τῆς δὲ κατὰ τὸ ἄμορφον τοῦ ὑποκειμένου ἀδιαφόρου ποιήσεως, ἵν' οὕτως εἴπω, παντελῶς
καθαρεύειν. καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ῥητέον, ὡς διαφορὰ κυρίως, ἡ τὸ γένος εἰς εἴδη διαιροῦσα, καὶ ἐν
αὐτῷ τῷ διαιρουμένῳ, καὶ κατ' αὐτὴν οὖσα τὴν τοῦ διαιρουμένου φύσιν, διὸ ζώου, καθὸ ζῶον, οὐσίας,
καθὸ οὐσία. κατὰ γὰρ τὸ εἶδος ἡ διαφορὰ, καθ' ἣν τὰ γένη τέμνεται εἰς τὰ εἴδη. ὁ δὲ τὶς ἄνθρωπος τοῦ τινὸς,
Γ διὸ, Δίων καὶ Πλάτων, οὐδὲν διαφέρουσιν εἰδοποιῷ τοῦ ἀνθρώπου διαφορᾷ. Ἀλέξανδρος δὲ ἀπορεῖ, ὡς εἰ 45
ποιότης ἐστὶν ἡ διαφορὰ, ἐν ὑποκειμένῃ τῇ οὐσίᾳ ἐστὶ, καὶ οὐ καθ' ὑποκειμένης αὐτῆς λέγεται. Πρὸς ὃν
δυνατὸν λέγειν ἀντιστρέφοντα τὸ ὑποθετικὸν, ὡς εἰ καθ' ὑποκειμένου λέγονται αἱ διαφοραὶ, ἐν ὑπο-
κειμένῳ δὲ οὐδέν εἰσι, δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἶεν ποιότητες τοιαῦται, ὁποίας αὐτὰς οἱ ταῦτα ἀποροῦντες
νομίζουσιν. Ἀλλ' εἰ καθ' ὑποκειμένου φασὶ λέγονται τῆς πρώτης καὶ ἐνύλου οὐσίας, ἡ διαφορὰ ἔσται
καὶ αὐτὴ ἔνυλος. ἢ εἰ μὲν ἔνυλον φασὶ, τὸ μετὰ τῆς ὕλης ὑφιστάμενον. ὡς ἔχον τινὰ καὶ καθ' ἑαυτὸ ὑπό-
στασιν, οὐδὲν ἄτοπον καὶ τὰς διαφορὰς οὕτως ὑπαρχούσας, συνωνύμως κατηγορεῖσθαι. καὶ γὰρ
καὶ τὸ εἶδος τὸ μετὰ τῆς ὕλης συμπληρωτικὸν τῆς ἀτόμου οὐσίας, ἔχει καὶ καθ' ἑαυτὸ ἰδίαν ὑπό-
στασιν, καὶ μετὰ τῆς ὕλης κοινὴν, καὶ οὐχ ὅλον ἐστὶ τῆς ὕλης, συντελοῦν τι εἰς τὴν οὐσίαν, συνωνύμως
κατ' αὐτῆς κατηγορεῖται. αἵ τε δεύτεραι οὐσίαι καθ' ὑποκειμένου λεγόμεναι, οὐκ ἔσονται πάντως
ἔνυλοι, ὡς ἐν τῇ ὕλῃ τὸ εἶναι ἔχουσαι. παραιτησώμεθα δὲ καὶ τὰς ἁπλᾶς ἐν ποιότητι, διὰ λογικότητα
περὶ οὐσίας, διατάξεις περὶ τῶν διαφορῶν, καὶ τὰς συλλαμβανούσας τὴν ὕλην μετ' αὐτῶν, ἢ τὸ γένος. καὶ
τὰς παντάπασι χωριζούσας αὐτῶν τὴν φύσιν τοῦ εἴδους· πᾶσαι γὰρ αὗται αἱ δόξαι, τῆς ἀληθοῦς περὶ τῶν

τὸν χρόνον, ἤτοι κατὰ τὸ μετροῦν, ἢ κατὰ τὸ μετρούμενον. καὶ εἰ μὲν κατὰ τὸ μεμετρημένον τις αὐτὸν λάβοι, ἔσται Δ
ἐν τῇ κινήσει τὸ μέτρον, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, ὥσπερ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἐν τῷ κινουμένῳ. εἰ δὲ κατὰ τὸ με-
τροῦν, οἷον τὴν ψυχήν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης φησίν, ἐν τῷ μετροῦντι ἐστὶ τὸ μέτρον. εἰ μέντοι τις χρόνον λαμ-
βάνοι τὸν καθ' αὑτὸν ὑφεστῶτα, δῆλον ὡς οὐσία οὗτός ἐστι, καὶ ἄλλης φιλοσοφίας ὁ τοιοῦτος λόγος. καὶ τὸν
τόπον δὲ εἴ τις λέγοι, ὡς οὐδὲ αὐτὸς ἐν ὑποκειμένῳ, φήσομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι πέρας τοῦ περιέχον-
τος ὢν ὁ τόπος κατὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τοῦ τόπου φιλοσοφίαν, ἐν ἐκείνῳ ἔσται, καὶ οὕτως ἔσται
36 τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. ἀλλὰ ταῦτα μέν, εὐδιάλυτα. Ἐκεῖνο δὲ ἀπορίας ἄξιον, πῶς τὸ μὴ ἐν ὑποκει-
μένῳ, καὶ τὰ ἄλλα τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχοντα κοινῶς, οὐχ ὡς συμβεβηκότος τι δείκνυται. οὔτε κατ' αὐτὸ τὸ εἶναι
τὴν κοινωνίαν δείκνυσι τῶν οὐσιῶν. πρὸς ὅ φασιν οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἐξηγητῶν, ὅτι ἡ αἰσθητὴ οὐσία,
συμφόρησίς τις ἐστὶ ποιοτήτων καὶ ὕλης, καὶ ὁμοῦ μετὰ πάντα συμπαγέντα, μίαν ποιεῖ τὴν αἰσθητὴν οὐ-
σίαν. χωρὶς δὲ ἕκαστον λαμβανόμενον, τὸ μὲν, ποιόν, τὸ δὲ, ποσόν ἐστι λαμβανόμενον, ἤ τι ἄλλο. καὶ ὃ μὲν
ἂν ἐκλείπῃ μήπω ἀποπληρουμένην περιέχῃ τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν, μέρος ἔσται τοῦ δὲ τῆς οὐσίας. ὃ δ' αὖ γενο-
μένη τῇ οὐσίᾳ ἤδη συμβῇ, τὴν οἰκείαν ἔχει τάξιν τὴν ἐπίκτητον, οὐ κρυπτόμενον ἐν τῷ ποιοῦντι τὴν λελειμμέ-
νην οὐσίαν, καὶ ἕκαστον μὲν τῶν συνιόντων, οὐκ ἔστιν οὐσία, τὸ δὲ ὅλον τὸ ἐκ πάντων, οὐσία ἐστί. καὶ οὐ δυσχεραν-
οὐκ οὐσιῶν τέον, εἰ τὴν οὐσίαν τὴν αἰσθητὴν ἐξ ἀνουσίων ποιοῦμεν. οὐδὲ γὰρ τὸ ὅλον ἀληθὴς ἦν ἡ οὐσία, ἀλλὰ μεμι-
μημένη τὴν ἀληθῆ, ἥτις αὐτὴ τῶν ἄλλων, περὶ ἑαυτὴν ἔχει τὸ ὄν, καὶ τῶν ἄλλων ἐξ αὐτῆς γινομένων, ὅτι ἀλη-
θῶς ἦν. ἐν δὲ τῇ αἰσθητῇ καὶ συνθέτῳ, καὶ τὸ ὑποβεβλημένον ἧττον καὶ οὐχ ἱκανὸν εἶναι ὄν, ὅτι μηδὲ ἐξ αὐτοῦ
τὰ ἄλλα, σκιᾶς τι καὶ ἤδη σκιᾷ αὐτῇ ἐστιν. οἷον ζωγραφία, καὶ σκιαγραφία. διόπερ ἐξ ἀνάγκης
συμβαίνει μὴ πάντα ἐν τῷ εἶναι ὑπάρχειν, ἤδη τῶν γινομένων· μηδὲ ἡμᾶς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς
37 λαμβάνοντας, δύνασθαι ἀεὶ τὰ κατ' οὐσίαν ὑπάρχοντα αὐτοῖς περιλαμβάνειν. Ἀλλὰ διὰ τί
ἀπὸ τῶν μὴ ἰδίων τῆς οὐσίας χαρακτηρίζει αὐτήν; πρὸς τὸ γνῶναι φήσομεν τὰ μὴ ὄντα οὐσίας. ἐκεῖ- E
νο γὰρ οὐκ ἔσται οὐσία, ᾧ ἂν μὴ ὑπάρχῃ τὸ μὴ εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ. πρὸς τὸ εἰδέναι οὖν τὰς μὴ
οὐσίας, χρήσιμον τοῦτο. οὐκ εὐθὺς δὲ εἰσόμεθα καὶ τί οὐσία, ἀλλὰ δευτέρας δεόμεθα διδασκα-
λίας. μήποτε δὲ καὶ αὐτόθεν τῆς οὐσίας ἴδιον τοῦτο τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸ
εἶναι. καὶ γὰρ κοινὸν ᾖ αὐτῇ τοῦτο πρὸς τὴν διαφοράν, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορά, καθὸ οὐσιώδης
ἐστὶν, ἔχει καὶ τοῦτο. διὸ καὶ Ἀρχύτας ἐν μὲν τοῖς κοινοῖς τίθησι τὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι, ἀλλὰ μὴ ἑτέρῳ
τινὶ συνυπάρχειν, ὥσπερ γλαυκότητα καὶ χαροπότητα ὀφθαλμοῖς.

Οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο. ἕως τοῦ, τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι.

38 Οὐκ οἰκεῖον δὲ αὐτὸ καλεῖ τῆς οὐσίας, ὅτι καὶ τῇ διαφορᾷ ὡς οὐσίᾳ ὑπάρχει τοῦτο. Ἐπειδὴ λοιπὸν
καιρός ἐστι τὴν κοινότητα διατεῖναι τῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τὰς διαφοράς· λέγω δὲ τὸ μὴ ἐν ὑποκει-
μένῳ εἶναι, δεῖ πρότερον διορίσαι τὸ περὶ τῆς τάξεως ζήτημα. λέγουσι γάρ τινες, ὡς ἔδει τὸν περὶ
τῶν διαφορῶν λόγον προτετάχθαι, τοῦ περὶ τῶν μερῶν τῶν οὐσιῶν εἰρημένου. μὴ ταραττέτω
δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις. ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης πρώτη
οὐσία, καὶ τὰ μέρη τοῦ Σωκράτους πρῶται οὐσίαι εἰσίν· οἷον, ἥ τε χείρ, ἥ τε κεφαλή. ὅταν οὖν
λέγωμεν μηδεμίαν οὐσίαν εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ, μὴ δόξῃ ταῦτα ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, καὶ διὰ
τοῦτο μὴ εἶναι οὐσίας. ἐν ὑποκειμένῳ γὰρ ἐλέγομεν, οὐ τὰ ὡς μέρη ἔν τινι ὑπάρχοντα, ἀλλὰ τὰ
μὴ ὡς μέρη, ὥστε τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, ἐν ὅλῳ μὲν ἐστὶν ἕκαστον ἐκείνῳ, οὗ μέρος ἐστὶν, ἐν ὑποκει-
μένῳ δὲ οὐδενί ἐστι. ταῦτα οὖν ἔδει προτετάχθαι, ὡς δοκεῖ τισι, λύσιν ἔχοντα ἀπορίας τινὸς περὶ
οὐσιῶν φερομένης, εἶτα οὕτως ἐπάγεσθαι, ὅτι οὐ μόνον ταῖς οὐσίαις ὑπάρχει τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ
εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις, ὥσπερ ταῖς διαφοραῖς. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν τὸ μὲν εἶδος, κατὰ Z
τοῦ ἀτόμου κατηγορεῖται· τὸ δὲ γένος, κατά τε τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ ἀτόμου. οὐ μὴν συναρέσκει τοῖς
ἀκριβεστέροις ἡ τοιαύτη τῆς τάξεως μετάθεσις, ἀλλὰ τὴν Ἀριστοτέλους μᾶλλον ἐγκρίνουσιν.
ἐπειδὴ γὰρ καὶ αἱ δεύτεραι οὐσίαι, καὶ αἱ διαφοραὶ δοκοῦσιν ὡς μέρη συμπληροῦν τὰς ἀτό-
μους οὐσίας, ἔδει μετὰ τὰς δευτέρας οὐσίας, περὶ τῶν διαφορῶν εἰπεῖν, καὶ τότε οὕτως τὸ κοι-
νῶς ἐφαρμόττον, καὶ δευτέραις οὐσίαις, καὶ ταῖς διαφοραῖς. λέγω δὲ τὸ, μέρεσιν εἶναι τῆς οὐσίας,
τοῦτο ἀσφαλίσασθαι, ὡς τὸ, μέρη ὄντα αὐτὰ τῶν οὐσιῶν, μὴ νομίσαι ἐν ὑποκειμένοις τοῖς ὅλοις.
ἀκολουθοτέρα γοῦν αὕτη ἡ τάξις, ἤπερ μεταξὺ τοῦ περὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν λόγου, καὶ τοῦ περὶ τῶν
διαφορῶν ἐμβαλόντα τὸν περὶ τῶν μερῶν λόγον, διακόψαι τὴν συνέχειαν. ἡ μὲν δὴ τάξις, οὕ-
39 τως ἔχει καλῶς. Ἐπειδὴ δὲ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχειν εἰπὼν τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, κοινὸν αὐτὸ πρὸς
τὰς διαφορὰς εὑρίσκει, καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῖ μὴ εἶναι ἴδιον τῆς οὐσίας. ῥητέον δὴ πρῶτον περὶ διαφορᾶς, τί
ἐστι. καὶ γάρ τισι δοκεῖ διαφορὰ εἶναι, τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, καὶ δῆλον ὅτι ὡς πρὸς
τὸ γένος αὐτῆς, οὕτως ἡ διάκρισις ἀποδίδοται. ὁ μέντοι Βοηθός, πρὸς τὸ εἶδος κυρίως φησὶ συντάττεσθαι
τὴν

A πάντα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἀναγκαιότατον τῷ λόγῳ πρόσθεν. Ἴσως δ' ἄν τις ἀπορήσειε πῶς δυνατὸν πά- 30
σης οὐσίας τὸ ἴδιον ἀφορίζεσθαι. καθ' ἑκάστην γὰρ οὐσίαν διάφορον, καὶ τὸ ἰδίωμά ἐστιν ἕτερον. οὐ-
κοῦν ἄλλα τῶν συνθέτων, καὶ ἄλλα τῶν ἁπλῶν ἀποδοθήσεται ἰδιώματα· καὶ ἄλλο μὲν τῶν ἀεὶ κινουμένων, ἄλλο δὲ
τῶν ἐν μέρει μεταλαμβανόντων κινήσεως. καὶ ἕτερον μὲν τῶν ἑστηκότων ἐν τοῖς εἴδεσιν ὡσαύτως· ἕτερον
δὲ τῶν μεταβαλλομένων, καὶ ἤδη τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν ὡσαύτως. ἀλλ' ἔστι λέγειν ὅτι δυνατὸν τὴν ἀνά-
λογον ὁμοιότητα ἀφορίζεσθαι πανταχοῦ. Λέγει δὲ Ἀριστοτέλης τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, κοινὸν 31
καὶ τῶν πρώτων καὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ὑπάρχειν, εἴτε ὡς κοινὸν τοῦτο λέγων, εἴτε ὡς μοῖραν
τοῦ ἰδίου τῆς οὐσίας παραδιδοὺς αὐτό. καὶ ἤδη μὲν τῆς πρώτης οὐσίας, οὐκ ἐδεήθη ἀποδείξεως.
αὐτόθεν γὰρ ὡμολόγητο οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, διά τε τῆς ἐν ἀρχῇ τετραχῇ γενομένης διαιρέσεως,
καὶ ὅτι τί ἐστιν ἡ κυριωτάτη οὐσία ἐδίδασκε. περὶ μέντοι τῆς δευτέρας οὐσίας, καθ' ὑποκειμένου
μὲν λεγομένης, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὔσης, ἀποδείκνυσι. τῶν δὲ ἀποδείξεων, ἡ μέν ἐστιν ἀπὸ τῆς διαι-
ρέσεως. αἱ γὰρ δεύτεραι οὐσίαι εἰσὶν, αἱ καθ' ὑποκειμένων μὲν τῶν ἀτόμων λεγόμεναι, ἐν ὑπο-
κειμένῳ δὲ αὐταῖς οὐκ οὖσαι. δευτέρα δὲ ἀπόδειξις, ἀπὸ τοῦ μὴ οἷόν τε τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἄνευ τοῦ ἀν-
θρώπου εἶναι. εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ὁ ἄνθρωπος ἔσται τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ, οὐδὲ ἄλλη δευ-
τέρα οὐσία οὐδεμία. οὐ γὰρ συντελεῖ τι τὰ ἐν ὑποκειμένῳ, εἰς τὴν τῶν ὑποκειμένων οὐσίαν. ὁ μέντοι
τὶς ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου συμπληρούμενος. εἰ δὲ μὴ ἐν τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ, ὡς
ἐν ὑποκειμένῳ εἰσὶν αἱ ἄλλαι οὐσίαι, οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἔσονται ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. πάντα γὰρ τὰ ἄλλα
ἢ ἐν ὑποκειμέναις ἐστὶ ταῖς πρώταις οὐσίαις, ἢ καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λέγεται. ἔτι δὲ τὰ μὲν ἐν ὑπο-
κειμένῳ ὄντα, φθείρεσθαι δύναται, σωζομένου τοῦ ὑποκειμένου, ὥσπερ τὸ λευκόν· τὰ δὲ εἴδη καὶ
τὰ γένη, οὐ δύναται φθαρῆναι, σωζομένων τῶν ἀτόμων, καθ' ὧν λέγονται. καὶ τοῦ ὑποκειμένου δὲ φθα-
B ρέντος, τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ οἴχεται, τὸ δὲ καθόλου, σώζεται, ἄλλοτε ἀλλοίων τῶν ἀτόμων γινομένων. ἔτι δὲ
τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη, ἐν τοῖς ἰδίοις ἀτόμοις ἔσται ἐν ὑποκειμένοις, ἢ ἐν ἄλλοις, ἀλλ' οὔτε ἐν τοῖς ἰδίοις δυ-
νατόν. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, ἐν τοῖς ἰδίοις ἀτόμοις οὐκ ἔστιν ὡς ἐν ὑποκειμένοις, ἀλλ' ὡς
καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λέγεται. οὐ μὴν οὐδὲ ἐνυπάρχουσιν ἄλλῳ. οὐδὲν γάρ ἐστιν ὑποκείμενον ἄνευ
τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. ἔτι δὲ καὶ οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης συλλογίζεται· τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, ὁμωνύμως κα-
τηγορεῖται. οὐδεμία δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ὁμωνύμως κατηγορεῖται, ἀλλὰ συνωνύμως. οὐδε-
μία ἄρα τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἡ πρώτη· οὐδεμία ἄρα οὐσία ἐν
ὑποκειμένῳ. Καὶ κατὰ τὴν Ἀρχύτειον δὲ τῶν οὐσιῶν διαίρεσιν τὴν εἰς ὕλην καὶ εἶδος καὶ σύνθετον, τὸ αὐτὸ 32
δείκνυσιν ὁ λόγος, ὅτι οὐδεμία οὐσία ἐν ὑποκειμένῳ. ἡ μὲν γὰρ ὕλη ὑποκείμενον οὖσα πᾶσι, καὶ πρῶτον ὑπο-
κείμενον, πρόδηλον ὡς οὐκ ἔστι τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. ἀλλ' οὐδὲ τὸ εἶδός ἐστιν ἐν τῇ ὕλῃ, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. μεθ'
οὗ γὰρ συντάττεται κατ' ἴσην συντέλειαν, οὐκ ἔστι θάτερον ἐν θατέρῳ, ὥστε οὐδ' ἂν αὐτὸ εἴη ἐν
ὑποκειμένῳ. ἡ δὲ σύνθετος οὐσία, περιέχουσα ἐν ἑαυτῇ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην, εἰκότως οὐκ ἂν εἴη ἐν
ὑποκειμένῳ. Ἀλλὰ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀποφατικόν. ἀποφατικῶς δέ φασιν, οὐδὲν οἷόν τέ τι τῇ 33
διανοίᾳ περιλαμβάνειν. ἀόριστος γὰρ ἡ ἀπόφασις, καὶ ὡρισμένην γνῶσιν τῷ ἀορίστῳ συναρμόζειν
ἀδύνατον. ἢ τὸ δηλούμενον ἀπὸ τῆς ἀποφατικῆς ταύτης φωνῆς, ὡρισμένον πώς ἐστι καὶ καταφατικόν.
οὐδὲν γὰρ ἄλλο λέγει τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ ὅτι αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑαυτοῦ ἐστιν, ἢ μέρος ἐστὶ συμπληρωτι-
κὸν τοῦ τοιούτου, καὶ ὅτι ὑποκείμενόν ἐστι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο κοινὸν ὑπάρχει κατὰ πάσης οὐσίας, ἀλλὰ ἄλλως
μὲν ἡ ὕλη τῷ εἴδει ὑπόκειται, ἄλλως δὲ τὸ συναμφότερον ταῖς ἀπ' αὐτοῦ γινομέναις ἐνεργείαις.
ἔτι δὲ ἡ οὐσία ἐστὶ κυρίως, ἀφ' ἧς τὰ ἄλλα, καὶ δι' ἣν τὰ ἄλλα, καὶ περὶ ἣν τὸ πάσχειν, καὶ ἀφ' ἧς
τὸ ποιεῖν, τῇ δὲ τοιαύτῃ ὑπάρχει τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, εἰκότως ἡ οὐσία λέγεται μὴ εἶναι ἐν ὑπο-
Γ κειμένῳ. καθ' αὑτὴν γὰρ οὖσα, οὐκ ἔχει ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι. καὶ τὸ εἶδος δὲ καὶ τὸ γένος μόρια ὄντα
τῆς οὐσίας, οὐκ ἔσται ἐν ὑποκειμένῳ. τὸ δὲ μήτε ἐν ὑποκειμένῳ, μήτε καθ' ὑποκειμένου, προσθετέον,
ὡς κατ' ἄλλου. ὅταν γὰρ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Σωκράτους κατηγορῶμεν, οὐχ ὡς τὸ ξύλον λευκὸν λέ-
γομεν, ἀλλ' ὡς τὸ λευκόν. περὶ μὲν οὖν τούτων, τοσαῦτα. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις, πῶς οὐκ ἔσται οὐσία 34
ἐν ὑποκειμένῳ, ὅταν νοῦς ᾖ ἐν τῇ ψυχῇ· ψυχὴ δὲ ἐν σώματι, αἱ δὲ ἰδέαι κατὰ Πλάτωνα, ἐν τῷ νῷ. ἢ
οὐχ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἐνυπάρχουσιν, οὐδὲ ὡς συμβεβηκότων ἐοίκασι μεθέξει, ἀλλ' ὡς οὐσία πάρε-
στιν ἐν ἑτέρᾳ οὐσίᾳ, οὐχ ὡς μέρους τινὸς ἐν ὅλῳ τούτων ἐνόντων, ἀλλ' ὡς τῆς ἐντελεχείας, καὶ τῆς κατ'
ἐνέργειαν οὐσίας, ἐν τῇ κατὰ δύναμιν ὑποδοχῇ, καὶ ἐν τῇ ἀτελεῖ φύσει ἐνυπαρχούσης χωριστῶς, οἷον
ἐν νηὶ κυβερνήτου. καὶ καθόλου παντὸς τοῦ χρωμένου ἐν ἐκείνῳ ᾧ χρῆται, καὶ πρὸς αὐτὸ προϊόντος, ἢ
τῆς συνεχούσης αἰτίας πρὸς τὴν συνεχομένην κατ' ἄλλον τρόπον παραγινομένης. ἢ τῆς ἡνωμένης
οὐσίας περιεχούσης ἐν ἑαυτῇ τὴν πεπληθυσμένην, ὥσπερ τοῦ κέντρου ἐν ἑαυτῷ τὸν κύκλον συνειληφό-
τος. κατὰ γὰρ ταῦτα πάντα, καὶ ἄλλα ἔτι τοιαῦτα δύναταί τις ἐξηγεῖσθαι τὴν τῶν οὐσιῶν παρουσίαν ἐν ἑτέ-
ραις οὐσίαις, καὶ οὐδὲν ἄτοπον ἐκ τούτου συμβήσεται. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ χρόνος φασὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ἢ διαιρετέον 35

τὸν

» Τὰς τε τῆς οὐσίας ἐν τῇ διαφορᾷ τρεῖς· ἃ μὲν γάρ, ἐν ὕλᾳ· ἃ δέ, μορφᾷ, ἃ δέ, συναμφότερον ἐκ τούτων. A
Αὕτη δὲ ἡ διαίρεσις, κατ' αὐτὸν γέγονε τὸν τῆς οὐσίας λόγον, καὶ ἤδη πάντα διατείνει, καὶ κατὰ
φύσιν χρῆται τῇ διακρίσει τῶν οὐσιῶν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡ Ἀριστοτελικὴ διαίρεσις, τῆς συνηθείας μόνης
ἔχεται τῶν σημασιῶν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς ἀκριβεστάτοις ἑαυτοῦ συγγράμμασι ταύ-
28 τῃ χρώμενος τῇ διαιρέσει, ὥσπερ ἔν τε τῇ φυσικῇ ἀκροάσει, καὶ τῇ μετὰ τὰ φυσικά. Τῶν μέν-
τοι Πυθαγορείων οὐδεὶς ἂν προσοίσει ταύτην τὴν διαίρεσιν τῶν πρώτων καὶ δευτέρων οὐσιῶν,
ὅτι τοῖς καθόλου τὸ πρώτως ὑπάρχειν μαρτυροῦσι, τὸ δὲ ἔσχατον ἐν τοῖς μεριστοῖς ἀπολείπουσι.
καὶ διότι ἐν τοῖς ἁπλουστάτοις τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην οὐσίαν ἀποτίθενται, ἀλλ' οὐχ ὡς
νῦν λέγεται ἐν τοῖς συνθέτοις καὶ αἰσθητοῖς. καὶ διότι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ὄντα νομίζουσιν, ἀλλ' οὐχὶ
συγκεφαλαιούμενα ταῖς χωρισταῖς ἐπινοίαις. πῶς οὖν ὁ Ἀριστοτέλης, καίτοι γινώσκων καὶ τὴν κατὰ
Ἀρχύταν τῆς οὐσίας διαίρεσιν, οὐκ ἐχρήσατο νῦν αὐτῇ; ἢ ὅτι τῆς λογικῆς πραγματείας οἰκεία μᾶλ-
λον ἦν αὕτη ἡ διαίρεσις; ὑποκειμένων γὰρ καὶ κατηγορουμένων ἁπλῶν φωνῶν παράδοσιν ἐν τούτοις ποι-
ούμενος, εἰκότως καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἣν ὑποκεῖσθαι πᾶσιν εἶπεν, εὑρών τι κατηγορούμενον τὸ εἶδος καὶ τὸ
γένος, εἰς ταῦτα τὴν διαίρεσιν ἐποιήσατο.

Κοινὸν δὲ πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἕως τοῦ, ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ.

29 Διελὼν πόσαι καὶ τίνες εἰσὶν αἱ οὐσίαι, ἐφεξῆς τὰ ὑπάρχοντα αὐταῖς τά τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια παρα-
δοῦναι προτίθεται εἰκότως. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὅρον ἑκάστου τῶν γενῶν ἀποδιδόναι, ἧττον ἔδει φροντίζειν τῆς τῶν
ὑπαρχόντων αὐτοῖς παραδόσεως. ἐκ γὰρ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἡ φύσις ὅλη κατεφαίνετο. ἐ-
πεὶ δὲ ὁρισμὸν οὐκ ἦν ἀποδιδόναι, ἀλλ' ὑπογραφὴν μόνον καὶ παραδείγματα, εἰκότως τῆς τῶν B
ὑπαρχόντων ἔδει καταλήψεως, τῶν τε κοινῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἰδίων, ἵνα ἐκ τούτων ὡς ἐκ γένους
καὶ διαφορῶν, οἷον ὁρισμός τις ἑκάστου τῶν γενῶν ἀποδιδῷτο. κοινὸς οὖν οὗτος ὁ ἀπολογισμὸς ἔστω
ἐφ' ἑκάστου τῶν γενῶν, μετὰ τὴν διαίρεσιν τὰ ὑπάρχοντα τῷ γένει παραδιδόναι, τά τε κοινὰ καὶ
τὰ ἴδια, καὶ πρῶτον τὰ πρὸς ἄλλα γένη κοινά. ὁ δὲ Ἰάμβλιχος αἰτιᾶται προηγουμένως ἐφ' ἑκάστου γένους
τὸ ἴδιον ζητεῖν, ὡς δυνάμενον ὁπωσοῦν ἀντὶ τοῦ ὁρισμοῦ τὴν φύσιν τοῦ ζητουμένου παραστῆσαι. ἐπειδὴ δὲ συνέ-
βαινε τὸ κυρίως ἴδιον ζητοῦντα ὃ μόνῳ καὶ παντὶ ὑπάρχει μεριστῶς ἐφάπτεσθαι αὐτοῦ, ποτὲ μὲν τῷ παν-
τὶ μέν, οὐ μόνῳ δὲ ὑπαρχόντων ἀντιλαμβανόμενον· ποτὲ δὲ τῷ μόνῳ μέν, οὐ παντὶ δέ, διὰ τοῦτο, τὰ μὲν διῃ-
ρημένως τυγχάνοντα τῆς ἰδιότητος, ἀποδοκιμάζει λέγων· οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο, ὡς τοῦ ἰδίου μάλι-
στα ζητουμένου. τὰ δὲ ὁλόκληρα καὶ κυρίως ἰδιώματα, ὡς προσήκοντα ἐγκρίνει. ζητητικὸς
δὲ ὢν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ διὰ ζητήσεως τὸ ἀληθὲς εὑρίσκων, πρότερον παρατίθεται τοῖς ὁλοσχερῶς λεγο-
μένοις, καὶ διελέγχων αὐτά, οὕτως ἤδη τέλει τὸ ἀληθὲς εὑρίσκει. καὶ λέγοιτο μὲν ἂν καὶ ταῦτα κα-
λῶς, οἰκειότερον δὲ ἴσως καὶ τὸ τὰ κοινὰ πρὸς ἄλλας κατηγορίας προηγουμένως ἐκτίθεσθαι,
ὡς ἐκ τῶν κοινῶν καὶ τῶν ἰδίων ἀκριβεστέρας γινομένης τῆς τοῦ ζητουμένου ὑπογραφῆς. δηλοῖ δὲ
καὶ Ἀρχύτας, οὐ τὰ ἴδια μόνα ζητῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ κοινὰ πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας ἐκτιθέμενος.
καὶ παραγεγράφθω πλείονα τῶν Ἀρχυτείων, ἐπειδὴ καὶ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος ὀλίγον τι ῥητὸν ἀμφιβο-
» λίαν καὶ αὐτὸ παρέχον, ἀνέγραψε· Ταῖς δὲ διανοίαις ταύταις καὶ ταῖς κατηγορίαις συνυπάρχει
» τινὰ μὲν κοινά, τινὰ δὲ ἴδια. λέγω δὲ κοινὰ μὲν ταῖς οὐσίαις, τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οὐ
» γὰρ ἐπιδέχεται μᾶλλον καὶ ἧττον ἦμεν ἄνθρωπον. οὐδὲ μὰν θεόν, καὶ φυτόν, καὶ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον. ἀνθρώ-
» πῳ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ἐναντίον, οὐδὲ μὰν θεῷ θεός, οὐδὲ ταῖς ἄλλαις ὠσίαις, τό, τε καθ' αὑτὸ ἦ-
» μεν, ἀλλὰ μὴ ἑτέρῳ τινὶ συνυπάρχειν, ὥσπερ γλαυκότατα καὶ χαροπότατα ὀφθαλμοῖς, οὐσίας οἰ- Z
» κεῖον. πᾶσα γὰρ οὐσία, καθ' αὑτάν ἐντί. τὰ δὲ συνυπάρχοντα καὶ συμβεβηκότα ἢ ἐν ταύτᾳ, ἢ οὐκ
» ἄνευ ταύτας. εἶτα τὰ κοινὰ τῆς ποιότητος εἰπών, ἐπάγει· καὶ τᾷ ποιότητι δὲ παρέπονται πολ-
» λὰ καὶ τῶν ταῖς οὐσίαις ἰδίων, τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧσσον. εἰπὼν δὲ καὶ πρός τι τὰ κοινά, ἐπά-
» γει· ὑπάρχει δὲ καὶ ἴδιον ἑκάστας αὐτᾶς· ταῖς μὲν ὠσίαις, τὸ ταὐτὰν καὶ μίαν ἀριθμῷ διαμένοισ-
» σαν τῶν ἐναντίων δεκτικὰν ἦμεν. οὕτως ἄρα καὶ τὰ κοινὰ πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας, καὶ τὰ ἴδια βού-
λεται παραδιδόναι. ὁ μέντοι Πορφύριος, τὰ ἴδια μέν, ἑκάστου τῶν γενῶν παραδίδοσθαι φησὶν ὑπὸ
τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ οὐχὶ τὰ κοινὰ ἁπλῶς, πρὸς τὰς ἄλλας κατηγορίας, καὶ τὰ ἴδια βούλεται παραδιδό-
ναι. τετραχῶς δὲ λέγεσθαι τὸ ἴδιον, τὸ μέν, παντὶ μέν, οὐ μόνῳ δὲ ὑπάρχον, ὡς τὸ δίπουν τῷ ἀνθρώπῳ· τὸ
δὲ μόνῳ μέν, οὐ παντὶ δέ, ὡς τῷ αὐτῷ τὸ γραμματικόν· τὸ δέ, καὶ μόνῳ καὶ παντί, ὅπερ καὶ κυρίως ἐστὶν
ἴδιον, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν. τὰ οὖν μὴ μόνῳ ὑπάρχοντα, ταῦτα καὶ κοινά ἐστι πρὸς τὰ ἄλλα
γένη, ὅταν παντὶ μέν, μὴ μόνῳ δὲ ὑπάρχῃ. ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ τοῖς Ἀρχυτείοις, ὅτι οὐδὲν ζητητι-
κῶς ἐν τούτοις, οὐδὲ ἀμφιβόλως, ἀλλ' ἀποφαντικῶς μετὰ τοῦ θάρρους τῆς ἐπιστήμης προάγεται

πάντα

A φάλου ἵππου τιμιώτερος, διὰ τοῦτο μᾶλλον οὐσία λέγοιτ' ἂν ὁ Σωκράτης τοῦ Βουκεφάλου ἵππου. Δο 24
κεῖ δέ τισι μὴ ὀρθῶς ἡ τάξις ἔχειν ἐνταῦθα τοῦ λόγου. ἔδει γάρ φασι πρότερον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν
δεύτεραι εἰσὶν οὐσίαι, καὶ οὕτως αὐτὴν τὴν σύγκρισιν ποιήσασθαι πρὸς ἀλλήλας. ῥητέον δέ, ὡς ☞

ὡς αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα ἔχουσι, οὕτως τὸ εἶδος ἔχει πρὸς τὸ γένος.

ἀνάπαλιν. καὶ τὰ ἐγγύτερον δὲ πρώτης οὐσίας, μᾶλλον οὐσίαι εἰσί.

ἀλλὰ μὴν τὸ εἶδος ὑπάρχει τῷ γένει, καὶ οὕτως ἔχει πρὸς τὸ γένος, ὡς αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὸ εἶδος.

μᾶλλον

οὐσία τοῦ γένους τὸ εἶδος.

☞ ἔχει τοῦτο προειλημμένον ἐναργῶς ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῶν καθ' ὑποκειμένου, καὶ μὴ καθ' ὑποκει-
μένου λεγομένων. καὶ ἀπὸ τοῦ κυριωτάτην δεδεῖχθαι οὐσίαν τὴν μήτε καθ' ὑποκειμένου, μήτε ἐν ὑπο-
κειμένῳ. ἀπὸ γὰρ τούτου συνάγεται τὸ, δευτέρας εἶναι οὐσίας τὰς καθ' ὑποκειμένου μὲν λεγομένας,
B μὴ ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὔσας. καὶ τοῦτο δὲ προσεπορίσατο διὰ τῆς τάξεως, ὅτι ἀκόλουθον ἦν δεῖξαι τὴν πρώ-
την οὐσίαν μὴ οὖσαν μᾶλλον, ἢ ἧττον οὐσίαν, εἶθ' οὕτως τῶν εἰδῶν τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνδεῖξαι. ἔστι δὲ καὶ
πρὸς τοῦτο ἡ αὐτὴ ἀπολογία ὡς ἤδη προειλημμένον ἔχει τὸ μὴ εἶναι μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν πρώτην οὐ-
σίαν, ὅτι πρώτως αὐτὴν καὶ μάλιστα καὶ κυριώτατα οὐσίαν εἶναι ἀπεφήνατο. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦ-
τα ὥρισται, καὶ οὐκ ἔχει τὴν τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ἧττον ἀοριστίαν. τὸ μὲν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον, πρόσεστιν ἀπαύ-
στως· τὸ δὲ μάλιστα, ἵσταται κατὰ τὴν ὑπερβολήν. Διατί δὲ οὐχὶ καὶ αἱ ἐννέα κατηγορίαι τῶν συμβεβηκότων 25
δεύτεραι ἔσονται οὐσίαι, διὰ τὸ κατηγορεῖσθαι τῶν πρώτων οὐσιῶν; ἢ αὗται αἱ δεύτεραι οὐσίαι, οὐκ εἰσὶ
συμβεβηκότα, διὰ τὸ ἐνυπάρχειν ταῖς ἀτόμοις οὐσίαις, καὶ κατ' αὐτῶν λέγεσθαι; ἢ οὐχὶ πάντα τὰ
κατηγορούμενα τῶν οὐσιῶν ἔσονται δεύτεραι οὐσίαι, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνα, ὅσα ἐν τῷ τί ἦν κατηγοροῦνται,
οἷά ἐστι τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη; ἀλλὰ διατί εἶπε, τὸ μὲν ἴδιον μᾶλλον, δι' ἄνθρωπος ἢ ζῶον; οὐ γὰρ ἴδιον ὁ ἄν-
θρωπος Σωκράτει, ἀλλ' εἶδος. ἢ οὐχὶ τὸ κυρίως ἴδιον ἐνταῦθα παρείληπται, ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἧττον
βαρὺ, κοῦφον λέγομεν, οὕτως τὸ ἧττον κοινὸν, ἴδιον ἐκαλέσαμεν. Ἀλλ' οὐδεμία φασὶν οὐσία μᾶλλον καὶ 26
ἧττον, ὡς ἐρεῖ, πρότερον, πῶς οὖν τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία λέγεται; ἢ ὅτι οὐ καθόσον οὐσίαι εἰσί, τὸ μᾶλ-
λον ἢ τὸ ἧττον αὐτῶν λαμβάνει, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς αἰσθητῆς οὐσίας αὐτῶν ἀπόστασιν. ἀλλ' ἔτι μοι δοκεῖ
μένειν τὸ ἄπορον. εἰ γὰρ αἰσθητὴ οὐσία, ἡ μάλιστά ἐστιν οὐσία, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ κατηγοριῶν, ἐν αἷς τὸ μᾶλλον
καὶ τὸ ἧττόν ἐστιν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ποιότητος κατὰ τὴν πρὸς τὸ μάλιστα ἀπόστασιν, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον
θεωρεῖται. μᾶλλον γὰρ λευκὸν, τὸ τῷ μάλιστα συνεγγίζον. ἐπεὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖ καθόσον ποιὰ τὸ μᾶλλον
καὶ τὸ ἧττον ἔχει. ὁμοίως γὰρ ἄμφω ποιά. μήποτε οὖν ἡ οὐσία λέγεται μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον,
διότι κἂν τῶν εἰδῶν αὐτῆς, τὸ μὲν μᾶλλον οὐσία, τὸ δὲ ἧττον, τὸ δὲ μάλιστα, ἀλλ' ἕκαστον εἶδος οὐκ ἐπιδέ-
χεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. οὔτε γὰρ γένος γένους, οὔτε εἶδος εἴδους, οὔτε ἄτομον ἀτόμου, μᾶλλον καὶ ἧττόν ἐστιν οὐ-
Γ σία. ἐπὶ μέντοι τῆς ποιότητος, ἐν τοῖς εἴδεσιν αὐτῆς τῆς ποιότητος, θεωρεῖται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λευκὸν γὰρ
λευκοῦ μᾶλλον ἐστὶ καὶ ἧττον. οὕτως μὲν Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος λύουσι τὰς ἀπορίας. ὡς δὲ Ἀλέξανδρος
ἐξηγεῖται τὴν ἄτομον οὐσίαν, φιλονεικούμενος τὸ πρώτως κυρίως ἐν αὐτῇ τιθέναι, χαλεπώτεραι γίνονται
αἱ ἀπορίαι. πῶς γὰρ ἐπὶ τῷ ἐγγυτέρῳ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας μᾶλλον ἔσται οὐσία; πῶς δὲ αἱ νοηταὶ οὐσίαι εἰς
ταὐτὸ ταῖς αἰσθηταῖς συνταχθήσονται; ἀτόπως δὲ τὸ ἄτομον ἄλλως ἐπὶ τῶν νοητῶν λεγόμενον, ἄλλως ἐκεῖ-
νος ἐνδέχεται, ὁμωνυμίᾳ μόνῃ χρώμενος. οὐκ ὀρθῶς δὲ καὶ τὸ γνώρισμα τῶν ἐνύλων οὐσιῶν, τὸ μὴ ἐν ὑποκει-
μένῳ ταῖς ἀύλοις οὐσίαις προσφέρει. δῆλον γὰρ δήπουθεν, ὡς ἄλλως μὲν τὰς ἐνύλους ἐχαρακτηρίζομεν
τῷ ἔχειν τι ἐν ὑποκειμένῳ, ἄλλως δὲ τὰς ἀύλους τῷ μηδὲν ἔχειν ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ. ἔτι δὲ σπουδάζει, ἵνα μὴ
ἐλαττωθῇ τῶν πρώτων οὐσιῶν τῶν συνθέτων, ἡ πρώτως κυριωτάτη οὐσία, χρῆσιν αὐτῇ πρὸς ταύτας διδό-
ναι. αἰτία γάρ φησι τῶν οὐσιῶν τῶν ἐχουσῶν τὰ ἐν ὑποκειμένῳ, ἡ μάλιστα ἂν εἴη οὐσία. τὸ δὲ, οὐχ οὕτως ἔχει. οὐ
γάρ ἐστιν ὅπως ἡ νοητὴ καὶ πρώτως κυριωτάτη οὐσία, ἀπὸ τῆς πρὸς τὰ σύνθετα καὶ ἔνυλα σχέσεως, τὸ μάλιστα
οὐσία εἶναι παραλαμβάνει, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐκ τοῦ χωριστὴ εἶναι ἀπὸ πάντων. Ἀρχύτας δὲ ὁ Πυθαγόρειος, οὐ 27
προσίεται τὴν νυνὶ προκειμένην τῶν οὐσιῶν διαίρεσιν, ἀλλ' ἄλλην αὐτὴν ταύτης ἐκεῖνος ἐγκρίνει, λέγων·

Τᾶς τε

τὰ ὑπάρχοντα νοητέον, οἷά ἐστι τὰ πρῶτα, ἀλλ' οὐχὶ τὰ πεπονθότα ἤδη καὶ διακείμενα, δι' λευκότητα καὶ θερμότητα. τὰ γὰρ πεπονθότα ἢ διακείμενα, καὶ κατὰ ταῦτα λεγόμενα, καὶ αὐτὰ λόγῳ καὶ ὀνόματι ἀληθεύεται. ἀληθὲς οὖν τὸν κύκνον λευκὸν εἰπόντας, ἀποδοῦναι ὅτι λευκότητα ἔχει. λόγος δὲ καὶ οὗτος τοῦ ὡς πεπονθότος λευκοῦ, τουτέστι τοῦ λελευκωμένου. μέρος τί γίνεται τοῦ εἴδους ἤδη τὸ τοιοῦτον. ὥσπερ οὖν τὸ εἶδος τοῦ ὑποκειμένου μέρος, οὕτως καὶ τὸ συμπληροῦν εἰς τὸ εἶδος, ἔσται τοῦ αὐτοῦ μέρος. καὶ ὁ λόγος οὖν ὁ τούτου ἐπαληθεύει κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. διὰ ταῦτα οὖν ὁ τῶν εἰδῶν πεπονθότων καὶ τῶν ἁπλῶς λεγομένων, διάφορος γίνεται τῆς κατηγορίας ὁ τρόπος. Ἀλλ' εἰ ἡ τομή φασι τῆς οὐσίας ὡς γένους εἰς εἴδη γέγονεν εἰς τὰς πρώτας καὶ δευτέρας οὐσίας. αὗται δέ εἰσιν αἱ παραδοθεῖσαι, τίς ἔσται ἡ κοινὴ οὐσία καὶ γενική. ἢ καὶ αὐτὴ λέγεται ἐν τῷ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ; ἴδιον γὰρ τοῦτο πάσης οὐσίας, διότι αὕτη ὑπόκειται καὶ ὥρισται, ὥστε πᾶσα κατὰ τοῦτο ἀφορίζεται. ἴδιον δὲ καὶ τῆς μὲν δευτέρας, πρὸς τῷ κοινῷ τὸ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι· τῆς δὲ πρώτης, πρὸς τῷ κοινῷ τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου, ὥστε πασῶν τῶν

21 οὐσιῶν ἡ ὑπογραφὴ γέγονεν ἀπόδοσις. Ἀλλὰ πᾶσα τομὴ γένους φασὶν εἰς εἴδη γίνεται. ἡ δὲ πρώτη οὐσία, οὐκ εἶδος. μία γὰρ ἀριθμῷ ἡ αὐτή· πολλὰ δὲ ἀριθμῷ τὸ εἶδος. Λύσις δὲ τούτου, ὅτι αὐτὸ τὸ μίαν εἶναι ἀριθμῷ, κοινός ἐστι λόγος. ἴδιον δέ ἐστιν εἴδους, καὶ τὸ μήτε καθ' ὑποκειμένου, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ λέγεσθαι. ὡς μὲν οὖν κοινὸς λόγος, κοινοποιεῖται· ὅτῳ μόνῳ δὲ συμβέβηκεν ὁ λόγος, οὐκ ἔστιν εἶδος. ἓν

22 γάρ ἐστιν ἀριθμῷ. Ἀλλ' εἰς ἄτοπα φασὶν ἡ διαίρεσις γέγονεν, ὅπερ ἀλλότριόν ἐστι τῆς εἰς εἴδη διαιρέσεως. ἢ οὐδὲ τοῦτο ἀληθές· ἀντίρροπα γάρ ἐστι τὰ καθόλου καὶ τὰ ἄτομα, καὶ ἀλλήλοις συμπληροῖ πρὸς τὸ εἶναι. ὑφίστανται δὲ αἱ μὲν ἄτομοι οὐσίαι, κατὰ τὰς ἰδιότητας τὰς ἀτμήτους τῶν ὄντων· αἱ δὲ δεύτεραι οὐσίαι, κατὰ τοὺς οὐσιώδεις κοινοὺς λόγους τοὺς ἤδη τῶν αἰσθητῶν διωρισμένους. καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν, ὅτι διαγραφία τις ἐν τούτοις συνέβη. οὐδ' ἐν γὰρ Ἀριστοτέλης ἐκ τοιαύτης τοῖς λόγοις προστίθησιν. ἀλλ' ἴσως ἔξω παραγεγραμμένης τῆς ἄλλης γραφῆς, οἱ γράφοντες τὰ δύο εἰς τὸ ἔδαφος συνέγραψαν. B τὸ δὲ ἑξῆς ἐστιν, ὥστε πάντα τὰ ἄλλα καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστιν, ὥστε μὴ οὐσῶν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι, ἀλλ' ἤδη τὰ ἑξῆς ἴδωμεν.

Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους. ἕως τοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

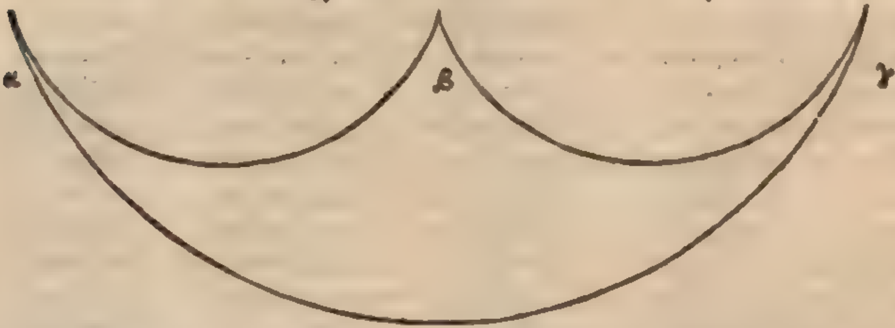

23 Ἐπειδὴ τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος, κοινῶς δευτέρας οὐσίας προσηγόρευσε, πάντως ἦν ζητεῖν, εἰ ὁμοίως οὐσίαι ἄμφω, καὶ ὁμοίως τῆς πρώτης ἀφεστήκασι. πρὸς ταύτην οὖν τὴν πρώτην ὑπαντῶν φησι, μὴ ἐπίσης αὐτὰς ἔχειν τὸ δευτερεῖον, ἀλλὰ μᾶλλον οὐσίαν εἶναι τὸ εἶδος τοῦ γένους. δύο δὲ δείξεις τούτου ποιεῖται· τὴν μὲν, ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ ἄτομον γένος ἀμφοῖν σχέσεως· τὴν δὲ, ἀπὸ τῆς ἀναλογίας, ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς Z σχέσεως, οὕτως συλλογίζεται. Τὸ εἶδος ἔγγιον τῆς πρώτης οὐσίας. τὸ ἔγγιον τῆς πρώτης οὐσίας, μᾶλλον οὐσία, τὸ εἶδος ἄρα μᾶλλον οὐσία τοῦ γένους. ὅτι δὲ ἔγγιον τῇ ἀτόμῳ οὐσίᾳ τὸ εἶδος, δείκνυσιν ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν οἰκειότερον τυγχάνειν. ἀποδιδόντες γοῦν τὸν Σωκράτην, οἰκειότερον ἂν μᾶλλον καὶ γνωριμώτερον ἀποδοίημεν, εἰ ἄνθρωπον λέγοιμεν, πορρώτερον δὲ, εἰ ζῷον· τὸ δὲ οἰκειότερον, ἐγγιώτερον μᾶλλον. τὴν δὲ ἀπὸ τῆς ἀναλογίας, οὕτως ἐφοδεύει, εἰ ὡς αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα ἔχουσιν, οὕτως τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει, τὸ εἶδος ἂν εἴη τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει καὶ ταῦτα πρὸς ἄλληλα, ὥσπερ ἐκεῖνα, δηλοῖ ἐκ τοῦ, καὶ τὸ εἶδος ὑποκεῖσθαι τῷ γένει, ὡς τὴν οὐσίαν τοῖς ἄλλοις. τὸ δὲ συνημμένον δείκνυσι, διὰ τὸ, καὶ τὴν οὐσίαν ἐκ τούτου μάλιστα ἔχειν τὸ εἶναι οὐσίαν, ἐν τῷ τοῖς ἄλλοις ὑποκεῖσθαι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἐν αὐτῇ εἶναι. αὐτῶν μέντοι τῶν εἰδῶν ὅσα μὴ ὑπάλληλα ὄντα ἐστὶ καὶ γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστὶ, κἂν τὸ μὲν, ὑπερέχῃ τῇ ἀξίᾳ, τὸ δὲ, ἐλλείπῃ. οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσει, ὁ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδοὺς, ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον. οὕτως δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν· οὐ γὰρ ἐπεὶ τῇ ἀξίᾳ Σωκράτης τοῦ Βουκεφάλου

φάλου

A τὸν Σωκράτην εἰ ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς, οἷον ἄνθρωπον, ἢ ζῶον εἰπὼν, οἰκειότερον ἀποδώσει, καὶ γνωριμώτερον ποιήσει· τῶν δὲ ἄλλων ἐννέα κατηγοριῶν ἀποδιδούς τι, οἷον λευκὸν, ἢ τρίπηχυ, ἀλλοτριώτερον ἀποδίδωσιν, ἅτε ἀπὸ συμβεβηκότος, καὶ οὐ τὸ τί ἐστι δηλοῦντος, ποιούμενος τὴν ἀπόδοσιν. ἄλλως δὲ, ὅμοιαί εἰσι ταῖς πρώταις οὐσίαις αἱ δεύτεραι. ὡς γὰρ ἐκεῖναι πᾶσι τοῖς ἄλλοις ὑπόκεινται, οὕτως αἱ δεύτεραι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσι· κατ' αὐτῶν γὰρ λέγονται παρωνύμως, οἷον γραμματικὸς, οὐ μόνον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος. ἢ ὁμωνύμως οἷον, τὸ λευκόν. οὐ γὰρ τὸ λευκὸν μόνον σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἁπλῶς οὕτως ἐπικαλεῖται. διὰ ταῦτα δὴ οὐκ ἀπὸ τρόπου καὶ αὐταὶ οὐσίαι, ἀλλὰ δεύτεραι οὐσίαι προσηγορεύθησαν.

Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων. ἕως τοῦ, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον.

Θαυμαστὸν πῶς ἐκ τῶν εἰρημένων φανερὰ λέγει γίνεσθαι τὰ νῦν παραγραφόμενα. πῶς γὰρ εἰ δεύ- 10
τεραι οὐσίαι τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη, ἐκ τούτου φανερὸν, τὸ τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου, συνωνύμως κατηγορεῖσθαι, τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ, ὁμωνύμως; τίνα δὲ καὶ χρείαν ταῦτα τοῖς νῦν λεγομένοις παρέχεται; ἆρα οὖν μὴ ἔστι τὰ πρὸ τούτων ἀναφορὰ τῶν λόγων ἐν οἷς ἔλεγεν, ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστι γὰρ τῶν τοιούτων, συνώνυμος ἡ κατηγορία γίνεται. ἢ καὶ ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῶν πρώτων καὶ δευτέρων οὐσιῶν τοῦτο ἀποδείκνυται. εἰ γὰρ κοινὸν μὲν ἀμφοῖν τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἴδιον δὲ τῶν μὲν, τὸ καθ' ὑποκειμένου, τῶν δὲ, τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου· εἰσὶ δὲ δεύτεραι οὐσίαι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, ταῦτα δὲ τῶν ὑπ' αὐτὰ συνωνύμως κατηγορεῖται, τῶν δὲ συνωνύμων, καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος τοῦ ὑποκειμένου
B κατηγορεῖται. οὐ μὴν οὐδὲ τοὔνομα, οὐδὲ ὁ λόγος τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ λέγεται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. εἰ γὰρ οὐδεμία οὐσία ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ εἶεν ἂν οὐσίαι, οὐδὲ μέρη συμπληρωτικὰ τῆς οὐσίας· οὐδὲ ὁ λόγος οὖν τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ ῥηθήσεται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου, οἷον ὅτι ἐπιστήμων ἡ ψυχὴ λέγεται, ἀλλὰ παρωνύμως ἀπ' αὐτῆς, οὔτε ὁ λόγος τῆς ἐπιστήμης κατὰ τῆς ψυχῆς λέγεται. οὐ γάρ ἐστιν ἕξις θεωρητικὴ ἡ ψυχή. ἀλλ' οὐδὲ τὸ χρῶμα κατὰ τοῦ σώματος, οὐδὲ ὁ λόγος αὐτοῦ, ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων ταῦτα φανερά. μέλλων δὲ τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι, τοῦ τὰς ἀτόμους οὐσίας πρώτας εἶναι, ἐπεὶ πάντα ἢ καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν λέγεται, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστιν. μέλλων δὲ καὶ ἀπολογισμὸν ποιήσασθαι, τοῦ τὰς δευτέρας οὐσίας εὐλόγως οὐσίας εἶναι, ὅτι δηλοῦσι τὴν πρώτην οὐσίαν καθ' ὑποκειμένης αὐτῆς λεγόμεναι, ὑπομιμνήσκει διὰ τούτων ἡμᾶς, πῶς τὰ καθ' ὑποκειμένου κατηγορεῖται. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ τῆς συνωνυμίας 17
ἐδίδαξεν αὐτῷ, διὰ τὰ καθ' ὑποκειμένου κατηγορούμενα· τῆς δὲ ὁμωνυμίας, καὶ παρωνυμίας, διὰ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκότα. ταῦτα γὰρ κατὰ μὲν τὸν λόγον, οὐδέποτε ἂν ταῖς οὐσίαις συναρμοσθεῖεν. οὐ γὰρ τὸ σῶμά τις εἴποι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, καίτοι ἐπονομάζων αὐτὸ λευκόν. τὰ πολλὰ δὲ, παρωνύμως λέγεται ἀπὸ τῶν τοιούτων, ὡς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς, γραμματικός. ταύτην οὖν τὴν χρείαν ἡ
» μετάληψις ἡ νῦν προκειμένη παρέχεται, ἐφεξῆς δὲ τὰ τοιαῦτα προστίθησι. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα,
» ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστι. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων, εἰπών· τίνες αἱ πρῶται, καὶ τίνες αἱ δεύτεραι οὐσίαι. δεικνὺς μὲν τὰ ὑπάρχοντα ταῖς πρώταις οὐσίαις παραδιδόναι κατὰ τὸ προφανές. λέγει γὰρ ὅτι ἀποδέδεικται πάλιν εἶναι αἱ πρῶται οὐσίαι, τοῖς μὲν, ὡς * καθ' αὐτὸ λεγομένοις ὑποκείμεναι, ὥσπερ ταῖς δευτέραις οὐσίαις· τοῖς δὲ, ὡς ἐν αὐταῖς τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὥσπερ τοῖς συμβεβηκόσιν. ἀπορίαν δὲ λύει νῦν περὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν. εἰ γὰρ μήτε ἐν ὑποκειμένῳ εἰσὶ, μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγονται, διαμφισβητή-

* καθ' ὑποκειμένων αὐτῶν

C σειεν ἄν τις, μήποτε οὐδέ εἰσιν ὅλως. πόθεν γὰρ αὐταῖς τὸ εἶναι; Τοῦτο δὲ λύων φησὶν, ὅτι οὐ μόνον αὐταὶ παρ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρέχουσι τὴν ὑπόστασιν. τά τε γὰρ καθ' ὑποκειμένου λεγόμενα, καὶ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου ἔχει τὸ εἶναι. ταῦτα δὲ κατασκευάζων, τὸ μὲν εἶδος ἐν τοῖς ἀτόμοις ἔχειν τὸ εἶναι, ὡς γνωριμώτερον παρῆκεν, οἷον τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἀνθρώποις. τὸ δὲ γένος καίτοι δοκοῦν κατὰ τοῦ εἴδους μάλιστα κατηγορεῖσθαι, οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς ἀτόμοις οὐσίαις ἔχειν τὸ εἶναι, τοῦτο ἀπέδειξεν, ὡς καὶ πόρρωθεν δοκοῦν μᾶλλον, καὶ ὡς ἅμα, καὶ τὸ ἕτερον συναποδεικνύς. ἔστι δὲ ἡ ἀπόδειξις τοιάδε· εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ ἀνθρώπου ἁπλῶς, ὥσπερ τὸ πτηνόν, εἰ δὲ κατὰ μηδενὸς τῶν κατὰ μέρος αὐτῶν, οὐδὲ ἁπλῶς κατ' αὐτοῦ· διὰ τὴν ἄτομον ἄρα οὐσίαν, ὑπόκειται καὶ τὸ εἶδος τῷ γένει. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, ἐν πρώτῳ τῷ ἀτόμῳ ἐνυπάρχει οὐσίᾳ. εἶτα διὰ τούτου καὶ τῷ εἴδει ἐνυπάρχει· οἷον, ἡ γραμματικὴ, τῷ Ἀριστάρχῳ πρώτως ἐγγίνεται, εἶτα διὰ τούτου, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ. αἰτία ἄρα ἡ ἄτομος οὐσία ἐστὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι, καὶ τοῖς καθ' ὑποκειμένου λεγομένοις, καὶ τοῖς ἐν ὑποκειμένῳ οὖσιν. ὅταν δὲ λέγωμεν ἐν ὑποκειμένοις ταῖς πρώταις οὐσίαις τὰ ἄλλα εἶναι· οἷον, ποσὸν, ποιὸν, πρός τι, καὶ τὰ λοιπὰ, τοιαῦτα εἶναι καὶ

ὕστερον αὐτὸ τῶν ἀτόμων οὔτε· πλὴν ὅτι οὐ σώζει τὴν πρὸς ἑαυτὸ ἀκολουθίαν, ὅταν ἐκ τοῦ κοινοῦ καὶ Δ
τῆς διαφορᾶς ὑφεστάναι λέγῃ τὰ καθ' ἕκαστα. εἰ μὴ ἄρα καὶ τὴν ὑπόστασιν, κατὰ τὴν ἔννοιαν θεωρεῖ, τὴν
τὸν ὁρισμὸν συνάγουσαν, καὶ ἀφηρημένου τοῦ κοινοῦ. ἐγκαλεῖ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ὁ Ἰάμβλιχος, καὶ ὅτι
ὡς μίαν οὐσίαν διαιρεῖ εἰς τὴν σωματικὴν, καὶ ἀσώματον, ἐφ' ὧν οὐδέν ἐστι κοινόν· ἐναντίον τε τοῦτό φη-
σι καὶ πρὸς Ἀριστοτέλη· εἴπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν κοινότητα ἐκεῖνος τίθεται. ἀλλ' εἰ μὲν ὡς κατὰ μίαν
ἰσόστοιχον ἀντιδιαίρεσιν εἰλημμένων τούτων, καὶ τὸ κοινὸν ὡς πάντῃ διάφορον λαμβάνει ἄτοπον· εἰ δὲ
ὡς οὔσης τινὸς καὶ ἐν τῇ ὑφέσει κοινότητος, καθ' ἣν συνδεδεμένα ἅπαντα, καὶ μετὰ τὴν διακεκρι-
μένην ἡνωμένα μένει, τί ἄτοπον· καὶ γὰρ καὶ Πλάτων τὰ γένη τοῦ ὄντος, οὐκ εἰς ἀσώματα ἢ εἰς σώματα μόνον
διέτεμεν, ἀλλὰ διὰ πάντων χωρεῖν ἀπεφήνατο, ὧν ἓν ἦν οὐσία.

Δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται. ἕως τοῦ, οἷον, ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῶον.

13 Τὰς οὐσίας διελὼν εἰς πρώτας καὶ δευτέρας, καὶ περὶ τῶν πρώτων εἰπὼν, ἑξῆς περὶ τῶν δευτέ-
ρων ἐπάγει, ἃς ἐν εἴδεσι καὶ γένεσιν ἀφορίζεται· εἴδεσι μὲν, τοῖς τῶν ἀτόμων περιεκτικοῖς, ταῦτα γὰρ
ἦσαν αἱ πρῶται οὐσίαι· γένεσι δὲ τοῖς, τούτων τῶν εἰδῶν, ἀκριβῶς ταῦτα προσθεὶς, ἵνα μὴ πολλαχῶς
τῶν εἰδῶν καὶ γενῶν λεγομένων, εἰς ἄλλα σημαινόμενα ἀπενεχθῶμεν. καὶ γὰρ καὶ ὁ Πορφύριος ἐν τῇ εἰσαγω-
γῇ, πολλὰ σημαινόμενα τοῦ εἴδους καὶ τοῦ γένους ἀπελογίσατο, ὧν ἓν εἶναι εἶδος εἶπε, τὸ τῶν ἀτόμων περιε-
κτικὸν, καὶ γένος, τὸ τῶν τοιούτων εἰδῶν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἐστὶν εἴδη καὶ γένη, ἵνα
μὴ δευτέρας οὐσίας οἰηθῶμεν εἶναι καὶ τὰ εἴδη νομίσωμεν, ἀσφαλῶς εἶπεν, ὅτι ἐν οἷς αἱ ἄτομοι οὐσίαι, ταῦτα
λέγει εἴδη καὶ γένη τὰ τῶν τοιούτων εἰδῶν. σαφὲς δὲ τοῦτο καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος ἐποίησε· παράδειγμα δὲ
τοῦ μὲν εἴδους, ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ, ὁ τὶς ἄνθρωπος ὑπάρχει. τοῦ δὲ ἀνθρώπου, τὸ ζῶον· ἐν ᾧ ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ ὁ
14 τὶς ἄνθρωπος περιέχεται. ἀλλ' εἰ ἀνθρώπου μὲν ἀναιρεθέντος, ἀνῄρηνται οἱ ἄτομοι ἄνθρωποι. καὶ ζώου ἀναι- Β
ρεθέντος, ὁ ἄνθρωπος οὐ μέντοι ἀνάπαλιν. πρῶτα δὲ τῇ φύσει τὰ συναναιροῦντα μὲν, μὴ συναναιρού-
μενα δὲ ἐλέγομεν, πῶς πρῶται μὲν αἱ ἄτομοι οὐσίαι λέγονται, δεύτεραι δὲ τὰ εἴδη, καὶ τρίτη τὰ γένη; καὶ
γὰρ ἐφεξῆς τὰ εἴδη, τῶν γενῶν μᾶλλον οὐσίας ἐρεῖ. ἢ δεύτεραι εἰσὶν αὗται, καθόσον ὡς μέρη συμπληροῦσι
τὰς ἀτόμους οὐσίας· τὰ δὲ μέρη, τῶν ὅλων δεύτερα. καὶ ὡς κατ' ἐνέργειαν ἐν τῷ ἀτόμῳ γινόμενα, καὶ τοῦτο
ὅπερ ἦσαν καθ' ἑαυτὰ δυνάμει. τὸ δὲ ἐνεργείᾳ πρότερον· ὕστερον δὲ, τὸ δυνάμει. καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ συναναι-
ρεῖν μὲν, μὴ συναναιρεῖσθαι δὲ λόγος, οὐκ ἀκριβῶς ἠρώτηται. οὐ γὰρ ὁ εἷς ἄτομος, δι' ὃ Σωκράτης, ἡ πρώ-
τη ἐστὶν οὐσία, ἀλλ' οἱ ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον πάντες, διότι καὶ ἕκαστος. πάντων δὲ τῶν ἀτόμων ἀναιρεθέν-
των, ἀνῄρηται καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ καθόλου. ἀλλὰ καὶ ἐπινοεῖται ἐκ τῶν ἀτόμων τὰ κοινὰ, ἀποδιαλαμ-
βανόντων ἡμῶν ἀεὶ τὸ κοινὸν ἐν τοῖς κατά τινα διαφέρουσι. Σωκράτης γὰρ καὶ Δίων, κἂν πολλοῖς ἰδιώ-
μασιν ἀλλήλων διεστήκασιν, ἐν ἐστὶν ὅμως τις μία ἀδιάφορος οὐσία, καθ' ἣν ἐν αὐτοῖς τὸ κοινὸν θεω-
ρεῖται, ἤ τις περὶ τὰ καθ' ἕκαστον, καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἔχει τὸ ἐπινοεῖσθαι. ἔτι τοίνυν αἴτια τοῦ εἶναι ἐστὶ
τοῖς κοινοῖς τὰ καθ' ἕκαστα. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ τά δέ τινα εἶναι, προϋπάρχει· τὰ δὲ κοινὰ ἐπιγίνεται, ἅ-
περ οὐκ ἔστι τά δέ τινα νοούμενα. ἀλλὰ εἰ τοιάδε εἴδη τὰ καθ' ἕκαστον ἀναιρεθείη, οὐδ' ἂν τὸ κοινὸν εἴη·
συμπληρωτικὴν γὰρ ἔχει τοῦτο τὴν φύσιν τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. ἔτι δὲ τὰς κατηγορίας περὶ τῶν σημαν-
τικῶν λέξεων εἶναι φαμέν· αἱ δὲ σημαντικαὶ λέξεις, ἐπὶ πρότερα τὰ ἄτομα φέρονται. τούτοις γὰρ
πρώτοις κατ' αἴσθησιν ἐντυγχάνομεν· ἔπειτα δὲ μεταβαίνομεν ἐπὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη ἀπὸ τῆς αἰσθή-
σεως, ἐπὶ νόησιν προσηγούμενοι. ὅλως δὲ, εἰ μὴ τὰ καθ' αὑτὰ εἴδη καὶ γένη, ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ἀτόμοις,
κατὰ τὴν περιπατητικὴν συνήθειαν παραλαμβάνομεν, πῶς οὐκ ἂν εἴη ταῦτα δεύτερα ἐν οὐσίας λό-
γῳ μέρη τῶν ἀτόμων ὄντα; καὶ κατὰ τοῦτο ἔχοντα τὸ, οὐσίαι εἶναι, ὅτι μέρη οὐσιῶν εἰσὶν, ἐπεὶ ὡς μὴ καθ' ἑαυ-
τὰς ὑφεστῶσαι, οὐδ' ἂν εἶεν ὅλως οὐσίαι. ὁ μέντοι γε Ἀλέξανδρος, οὐκ ἂν ἀναγκασθείη τοῖς τοιού- Ζ
τοις ἀπολογισμοῖς, καὶ τῇ φύσει προτέρας βουλόμενος εἶναι τὰς ἀτόμους οὐσίας τῶν κοινῶν. μὴ οὐ-
σῶν γὰρ τῶν ἀτόμων, οὐδὲν εἶναι δυνατόν φησι τῶν ἄλλων. οὐχ ὑγιῶς τοῦτο νομίζων. κἂν γὰρ
σὺν τοῖς ἀτόμοις ἔχῃ τὸ εἶναι ἡ κοινὴ οὐσία, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν οὖσα, συντελεῖ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν
ὑποκειμένων. ἄμεινον δὲ λέγειν ὡς τὸ καθόλου καθ' ἑαυτὸ τὴν κυριωτάτην οὐσίαν ἔχον, μεταδίδωσι
καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα ἑαυτοῦ· καὶ οὕτως κυριώτερόν ἐστι τῶν ἀτόμων, κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον. Ἀλλὰ
κοινόν φησιν οὐδὲν εἶναι δύναται χωρὶς ἀτόμου· ἄτομον δέ ἐστι χωρὶς κοινοῦ, οἷον ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σε-
λήνη, καὶ ὁ κόσμος. πρὸς ὃ ῥητέον· ὡς δι' ἄλλην συντυχίαν τοῦτο γέγονε, τὸ ἅπαξ δέξασθαι τούτων
*ἑκάστου *ἕκαστον τὴν ὕλην, τὸ εἶδος. ἔστι μέντοι οὕτως παρεσκευασμένος ὁ λόγος, ὥστε εἰ καὶ πολλοὶ πεφυκό-
15 τες ἦσαν αὐτὸ δέχεσθαι, δύναται ἑαυτὸ διδόναι εἰς τὸ πλῆθος. Εἰσὶ δὲ ὅλως οὐσίαι αἱ δεύτεραι κἂν μὴ
καθ' ἑαυτὰς ὑφεστήκασιν, ἐπειδὴ μόναι τῶν κατηγορουμένων τὴν οὐσίαν δηλοῦσιν. αἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συμβεβη-
κότων πᾶσαι κατηγορίαι, ἀλλότριαί εἰσι τῆς οὐσιώδους σημασίας, οὐ τὸ τί ἕκαστον δηλοῦσαι, ἀλλὰ τὸ συμβε-
βηκός· αὗται δὲ καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λεγόμεναι, τὴν οὐσίαν τῶν ὑποκειμένων σημαίνουσι.

A ἡ αἰσθητή, πρώτως αὕτη οὐσία, ὡς πρὸς ἡμᾶς, λέγεται, ἔτι κατὰ μεταφορὰν, ἡ νοητὴ ἀπὸ τῆς αἰσθη-
τῆς, ὡς ἀπὸ τῶν τοῦ ζώου ποδῶν οἱ τῶν ὄρων λέγονται· κυρίως μὲν ἔσται οὐσία ἡ αἰσθητή, κατὰ μετα-
φορὰν δὲ, ἡ νοητή. ἔτι συνωνύμως οὐσίαι λέγονται τό τε εἶδος, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ ἄτομον, μάλιστα οὐσία
ἡ ἄτομος, τῷ καθ᾽ αὑτὸ εἶναι, καὶ τῷ ὑποκεῖσθαι μάλιστα παραφαίνουσα. ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ πρὸς τὰ περὶ τῆς
πρώτης οὐσίας εἰρημένα πολλά ἐστι τὰ ἀπορούμενα, ἴδωμεν πάλιν τίνα ταῦτά ἐστι, καὶ τίνες αἱ προσ-
φόρως αὐταῖς ἐπαγόμεναι λύσεις. οὐ διδάσκει δὲ τοῦτον, φασὶ, τί ἐστιν οὐσία, ἀλλὰ τί οὐκ ἔστιν, ὡς εἴ- 10
τις τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς, μήτε ἵππον εἴπῃ, μήτε κύνα. ἀλλ᾽ ἰστέον, ὅτι πρῶτον μὲν οὐκ ἔστιν ὅρος τὸ τοιοῦ-
τον, ἀλλ᾽ ὑπογραφή. ἔπειτα καὶ ὅροι τινὲς διὰ ἀποφάσεως ἀποδίδονται, ἀλλ᾽ οὐ καθόλου τὸ πρᾶγ-
μα ἐπάγει ὁ ἀπορῶν λόγος· εἰ μὲν γὰρ τρία ταῦτα μόνα ἦν εἴδη, ἵππος, καὶ κύων, καὶ ἄνθρωπος, ἀλη-
θὲς ἦν εἰπεῖν ὅτι, ὃ μή ἐστι κύων, μηδὲ ἵππος, τοῦτο ἄνθρωπός ἐστι· καὶ ἐγνωσμένων τῶν δύο, ἐγινώσκετο
καὶ τὸ τρίτον, ὥστε ἐπειδὴ τρία ταῦτά ἐστι, τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακὸν, καὶ τὸ ἀδιάφορον, ἀληθὲς τὸ ἀδιάφορον
σημαίνοντα εἰπεῖν, ὃ μήτε ἀγαθὸν, μήτε κακόν ἐστι. καὶ ἐγνωσμένων τῶν δύο, γινώσκεται καὶ τὸ ἀδιάφορον.
καὶ ἐνταῦθα δὴ τριῶν τούτων ταῦτα περιειληφότων τοῦ, τε ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τοῦ καθ᾽ ὑποκειμένου, καὶ
τοῦ μηδέτερα ἔχοντος, διὰ τοῦτο προεδίδαξε περὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ καθ᾽ ὑποκειμένου, ἵνα
διὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν, τὴν κυριωτάτην οὐσίαν σημαίνῃ. καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη μόνῃ τῇ ἀποφάσει, ἀλλὰ
καὶ πρᾶγμα προσέθηκεν· ὥσπερ εἴ τις λέγων τὸν ἄνθρωπον μήτε ἵππον, μήτε βοῦν εἶναι, προσθείη
ἐφεξῆς, οἷον Σωκράτην. Ἀλλὰ διατί, φασὶν, ἐνταῦθα μὲν πρώτην οὐσίαν τὴν αἰσθητὴν λέγει, 11
ἀλλαχοῦ δὲ δευτέραν, ὡς μετὰ τὴν ἀσώματον τεταγμένην; ἢ ὅτι οὐ πρόκειται αὐτῷ περὶ τῶν νοη-
τῶν οὐσιῶν νῦν εἰπεῖν, ἀλλὰ τῶν αἰσθητῶν τὴν φύσιν καὶ τάξιν παραδοῦναι, ὅπερ καὶ διὰ τοῦ λε-
γομένη ἐνδείκνυται, εἴ τι λέγεται ἐν τῇ συνηθείᾳ, οὐδὲ ἔγνωσται τοῖς πολλοῖς ἐκείνη, ἀλλ᾽ αὕτη μᾶλλον
B ἡ αἰσθητή. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος, καὶ τὸ νοητὸν καὶ χωριστὸν εἶδος, ἄτομον οὐσίαν λέγεσθαι φησί·
καὶ ἴσως οἰκεῖον τοῦτο τῷ περιπάτῳ, εἴπερ τὰ κοινὰ οὐδέ ἐστιν ὅλως καθ᾽ ἑαυτὰ ἐν ὑποστάσει,
ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἀτόμοις ἔχει τὸ εἶναι. εἰ δὲ τὰ χωριστὰ εἴδη παρ᾽ αὐτὸν μάλιστά ἐστιν ἐν ὑποστάσει, ἄτομα ἂν εἴη,
καὶ οὐ κοινά. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος ἐπιπλήττει τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὡς ἀγνοοῦντι πῶς λέγεται ἐνταῦθα ἄτομος
οὐσία; δῆλον γὰρ ὅτι οὕτως φησὶν, ὡς ἀδιαίρετος εἰς ἄλλα εἴδη. εἴποι δ᾽ ἂν οἶμαι Ἀλέξανδρος, ὅτι καὶ ἡ χω-
ριστὴ καὶ ἡ νοητὴ οὐσία, εἴπερ μή ἐστι κοινὴ, ἀδιαίρετός ἐστιν εἰς ἄλλα εἴδη. περὶ δὲ τὸ αὐτὸ ζήτημα καὶ ἐκεῖ-
νος στρέφεται. Διατί ἐν μὲν τοῖς φυσικοῖς τὰ κοινὰ προτάττει, ἐνταῦθα δὲ τὰ καθ᾽ ἕκαστα; ἢ ὅτι διχῶς λέ- 12
γεται τὸ πρότερον καὶ τὸ δεύτερον; ἤτοι τῇ φύσει, ἢ ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ τῶν μηδέτερα ἐχόντων, διὰ τοῦτο προε-
δίδαξε περὶ τῶν ὑποκειμένων. καὶ καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν γὰρ τὰ καθ᾽ ἕκαστον πρότερα· πρώτοις γὰρ τού-
τοις προσβάλλομεν. τῇ φύσει δὲ τὰ κοινὰ πρότερα· ὑπὸ γὰρ τὰ καθόλου τέτακται τὰ καθ᾽ ἕκαστα,
ὥστε εἰ μὲν ἀπὸ τῆς φύσεως ἄρχοιτό τις τὰ ἁπλᾶ, τὰ αἴτια, τὰ καθόλου, τὰ ἄϋλα, τὰ ἀμέριστα,
καὶ τὰ τοιαῦτα προτάξει. ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς σημαντικῆς σχέσεως ἡ τάξις εἴληπται νῦν, ὡς πρὸς ἡμᾶς
τὸ πρῶτον ληφθήσεται. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρος ἐνταῦθα καὶ τῇ φύσει ὕστερα τὰ καθόλου τῶν καθ᾽ ἕκαστα
εἶναι φιλονεικεῖ, ἀπόδειξιν μὲν οὐδεμίαν κομίζων σχεδὸν, τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ λαμβάνων, ὅταν λέγῃ τὸ εἶναι
καὶ τὴν οὐσίαν τὰ κοινὰ παρὰ τῶν καθ᾽ ἕκαστα λαμβάνειν, μηδεμίαν τούτου προστιθεὶς ἀπόδειξιν. καὶ
αἱ ἀποδείξεις σαθραί· κοινοῦ γὰρ ὄντος φησὶν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἄτομον εἶναι. ἐν γὰρ τοῖς κοινοῖς τὰ ἄτομα περιέ-
χεται· ἀτόμου δὲ ὄντος, οὐ πάντως τὸ κοινὸν, ἔγε τὸ κοινὸν ἐπὶ πολλοῖς. ἐπιόντες γὰρ, ὅτι καὶ
πᾶν ἄτομον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ συμπληροῦται· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος φησὶν Ἀριστοτέλης,
ὥστε καὶ ἐκεῖνο ψευδῶς ἔλαβεν εἰς δεῖξιν, τοῦ πρῶτα εἶναι τῇ φύσει τὰ ἄτομα, ὅτι τοῦ κοινοῦ ἀναι-
ρουμένου, οὐ πάντως ἀναιρεῖται τὸ ἄτομον· εἰ γὰρ καὶ τὸ κοινὸν ἐν τούτῳ ἔχει τὴν οὐσίαν, ἐν τῷ διατείνειν
Γ ἐφ᾽ ὅλα τὰ ἄτομα, καὶ συμπληροῦν αὐτὰ, καὶ τὸ ἄτομον ἐν τῷ συμπληροῦσθαι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, πῶς ἀναι-
ρουμένου τοῦ κοινοῦ, οὐκ εὐθὺς ἀναιρεθήσεται τὸ ἄτομον; μήποτε δὲ τριχῶς ληπτέον τὸ κοινόν, τὸ μὲν ἐξῃρημένον
τῶν καθ᾽ ἕκαστα, καὶ αἴτιον τῆς ἐν αὐτοῖς κοινότητος, κατὰ τὴν μίαν ἑαυτοῦ φύσιν, ὥσπερ καὶ τῆς δια-
φορότητος κατὰ τὴν πολυειδῆ περίληψιν. τὸ γὰρ πρῶτον, ζῶον, καὶ αὐτοζῶον, κατὰ μὲν τὴν μίαν τοῦ ζώου
φύσιν τὴν πρὸς ἄλληλα κοινότητα πᾶσι τοῖς ζώοις ἐνδίδωσι, καθὸ ζῶα· κατὰ δὲ τὴν τῶν διαφόρων εἰδῶν
περίληψιν, τὰ διάφορα εἴδη τῶν ζώων ὑφίστησι. δεύτερον δέ ἐστι τὸ κοινόν, τὸ ἀπὸ κοινοῦ αἰτίου τοῖς δια-
φόροις εἴδεσιν ἐνδιδόμενον, καὶ ἐνυπάρχον αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ ἐν ἑκάστῳ ζώῳ. τρίτον δὲ, τὸ ἐν ταῖς ἡμε-
τέραις διανοίαις ἐξ ἀφαιρέσεως ὑφιστάμενον, ὑστερογενὲς ὂν, καὶ τὴν τοῦ κοινοῦ μάλιστα καὶ διαφό-
ρου ἔννοιαν ἐπιδεχόμενον. τὸ μὲν γὰρ κοινὸν αἴτιον, ἐξῃρημένον ἐστὶ τῶν αἰτιατῶν, καὶ ἄλλο παρὰ πάντα
αὐτὰ, καὶ ὡς αἴτιον κοινὸν, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς κοινὴ φύσις. ἡ δὲ συμπληρωτικὴ τῶν καθ᾽ ἕκαστα κοινότης, με-
τὰ τοῦ κοινοῦ καὶ τὸ διάφορον ἔχει. οὐ γάρ ἐστι τι μόνως κοινὸν ἐν τῇ θνητῇ καὶ τῇ ἀθανάτῳ οὐσίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὸ
κοινὸν διαφορεῖται, καὶ ἡ διαφορὰ κοινοῦται. μόνον δὲ τοῦτο τὸ ἐξ ἀφαιρέσεως, ὅπερ ἡμεῖς τὰς διαφορὰς
ἀφαιροῦντες ἀποβλέπομεν, τὴν τοῦ κοινοῦ ὡς κοινοῦ ἔννοιαν ἔχει. καὶ πρὸς τοῦτο ἴσως ὁ Ἀλέξανδρος ἀφορῶν,

Ἀλεξ. καὶ τῇ φύσει ὕστερα εἶναι τὰ καθόλου φιλονεικεῖ.

Τριχῶς τὸ κοινόν.

οὐσίαν διαιρούμενος, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ὡς μέρη αὐτῆς συμπεριέλαβε. παραλιπὼν δὲ ἐνταῦθα ἔοικεν, ὅτι τὰ μέ- A
ρη τῶν οὐσιῶν, οὐσίαι. καὶ διὰ τοῦτο ἴσως, οὐδὲ ἐμνημόνευσε τῶν ἄλλων, καίτοι τοῦ Ἀρχύτου καὶ ἐκείνων μνημο-
νεύσαντος. δυνατὸν δὲ τοῦ μὴ μνημονεῦσαι τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης αἴτιον λέγειν, καὶ τὸ τὴν τῶν κατηγοριῶν
πραγματείαν, κατὰ τὴν πρόχειρον, καὶ κοινὴν τοῦ λόγου χρῆσιν ποιεῖσθαι· τὸ δὲ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους ὄνο-
μα, καὶ τὰ ὑπὸ τούτων σημαινόμενα, οὐκ ἦν τοῖς πολλοῖς συνήθη, ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ὕλην, οἱ δὲ τὸ εἶδος
5 μᾶλλον οὐσίαν λέγουσι. Πῶς οὖν φησιν ὁ Πλωτῖνος, τὰ γένη ἐπίσης λέγονται οὐσίαι; πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι
πρῶτον μὲν ὁ κοινὸς χαρακτὴρ τῆς οὐσίας ὁμοίως ἐφαρμόττει τοῖς γένεσι, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι· ἔπειτα
οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ διὰ τὸ ἔσχατον τῆς οἰκείας ὑποστάσεως, καὶ ἡ ὕλη, καὶ τὰ ἔνυλα τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ἧττον
μεταλαμβάνει· καὶ δεῖ ὡς πέφυκεν ἕκαστα, οὕτως αὐτὰ παραδέχεσθαι, καὶ μὴ τὰς ἐσχάτας οὐσίας ζη-
τοῦντα κατὰ τὰς τῶν πρώτων καὶ νοητῶν οὐσιῶν ἐννοίας αὐτὰς μεταδιώκειν. ἀλλ' ἔσω φησὶ τὸ εἶδος, καὶ
τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον, ἐν τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ περιέχεσθαι, διότι κοινὸν αὐτοῖς ὑπάρχει, τὸ μήτε
6 καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεσθαι, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ εἶναι. Περὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, τί ἐροῦμεν; τί
κοινὸν ἔχουσι καὶ αὗται πρὸς τὴν πρώτην οὐσίαν; εἴπερ αἱ δεύτεραι παρὰ τῶν προτέρων ἔχουσι τὸ λέγεσθαι
οὐσίαι; ἢ τοῦτο, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης εἶπε, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, ὅπερ κυρίως οὐσία ἐστί; διὰ τοῦτο
γὰρ καὶ Ἀρχύτας τὸ καθ' ἑαυτὴν εἶναι τὴν οὐσίαν ἐχαρακτήρισεν. εἰ οὖν αὖ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ὡς μέρη συμ-
πληροῖ εἰς τὴν τοῦ ἀτόμου σύστασιν, οὐκ ἂν εἴη ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ἀτόμῳ. οὐ χρὴ δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα τούτων τὸ ἀπαράλ-
7 λακτον ζητεῖν, διὰ τὴν τῶν ἐσχάτων ἀοριστίαν. Ἀλλ' εἰ καθ' ὑποκειμένου φασὶ λέγονται αἱ δεύ-
τεραι οὐσίαι, ἐν ἄλλῳ ἔσονται ἐκείνῳ, περὶ οὗ καθ' οὗ λέγονται. ἢ οὐδαμῶς τοῦτο· οὐ γὰρ ὡς τὸ ἐν ὑποκειμένῳ,
οὕτως καὶ τὸ καθ' ὑποκειμένου λέγεται, ἀλλ' ὡς τὸ ἀκατάτακτον κατὰ τοῦ κατατεταγμένου κατηγορεῖ-
ται. τὸ γάρ τινα ἄνθρωπον λέγειν, οὐδὲν διαφέρει τοῦ τὸν Σωκράτην, Σωκράτην λέγειν. τρόπον οὖν τινὰ αὐ-
τὸ περὶ αὐτοῦ λέγεται, καὶ οὔτε κατ' ἄλλου κατηγορηθήσεται, οὔτε ἐν ἄλλῳ ἔσται. οὕτως μὲν οὖν καὶ ὁ Πορφύριος B
8 λύει τὴν ἀπορίαν, καὶ ὁ Ἰάμβλιχος ἐπ' αὐτῶν τῶν λέξεων τούτῳ ἀκολουθῶν. Μήποτε δὲ, ὅταν τὸν Σωκράτην
ἄνθρωπον καὶ ζῷον λέγωμεν, εἰ μὲν ὡς αὐτὸ περὶ αὐτοῦ λέγομεν, ταὐτὸν ἔσται τό, τε ἄτομον καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ
γένος, καὶ ἔσται μάταιος ἡ τοιαύτη κατηγορία. εἰ δὲ ὡς εἶδος, ἢ ὡς γένος ἀτόμου κατηγοροῦμεν, ἢ τὸ συμπλη-
ρωματικὸν τοῦ ἀτόμου κατηγορήσομεν, ἢ τὸ ἐξῃρημένον· οὐδέτερον δὲ τούτων τὸ ἄτομον ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ μὲν, ὡς
μέρος ἐνυπάρχει τῷ ἀτόμῳ, τὸ δὲ αἴτιόν ἐστιν αὐτοῦ. βέλτιον οὖν λέγειν, ὅτι τὸ ἐνυπάρχον μέν ἐστι τὸ κατηγορού-
μενον, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ ἐξῃρημένον ὁμοιότητα, καθ' ἣν καὶ γένος λέγεται, καὶ ἐκ γένους καὶ διαφορᾶς συνε-
στάναι τὸ εἶδος φαμέν. καίτοι τὸ γένος κοινότερον ὂν καὶ περιεκτικώτερον τοῦ εἴδους, μέρος γίνεσθαι τοῦ εἴδους,
ἄτοπον. ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορά φησιν, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, εἴπερ συμπληρωτικὴ τῆς οὐσίας ἐστίν· οὐκ
ἄρα ἴδιον τοῦτο οὐσίας. ἢ καὶ ἡ διαφορὰ, κατὰ τὸ οὐσιῶδες συμπληρωτικὴ τῆς οὐσίας ἐστὶ, καὶ μέρος τῆς οὐσίας
γίνεται, ἐπεὶ ὡς ποιότης θεωρουμένη, οἷον ὡς λευκότης, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ καὶ αὐτὴ ἔσται. ζητηθήσεται δὲ
9 περὶ τῆς διαφορᾶς ὀλίγον ὕστερον, νῦν δὲ τὴν λέξιν αὐτὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐνθάδε σκεπτέον. Οὐσία δέ ἐστιν
10 ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη. ἕως τοῦ, τινί ἐστι. Τριχῶς τῆς οὐσίας ὡς εἴρηται λεγομέ-

νης, κατά τε τὴν ὕλην, καὶ κατὰ τὸ εἶδος, καὶ κατὰ τὸ σύνθετον, πρώ-
την οὐσίαν φησὶ τὴν σύνθετον καὶ ἄτομον. μνημονεύσει δὲ καὶ
τῶν ἄλλων δύο, ὅταν τὰ μέρη τῆς οὐσίας καὶ αὐτὰ οὐσίας εἶναι
λέγῃ. μᾶλλον δὲ ὅτι τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, πάσῃ οὐσίᾳ
προσήκει. αὕτη γὰρ ὑπόκειται τοῖς ἄλλοις, καὶ ἄνευ αὐτῆς οὐδὲ τὰ
ἄλλα ἐστί. τὸ δὲ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι, οἰκειότατόν ἐστι
τῆς ἀτόμου οὐσίας. διὰ γὰρ τὸ εἶναι ἀδιαίρετος, αὕτη μὲν κατ' οὐδενὸς
ὑποκειμένου λέγεται· καθ' ὑποκειμένου δὲ αὐτῆς, αἱ δεύτεραι Z
οὐσίαι κατηγοροῦνται. ἡ οὖν καὶ αὐταῖς ταῖς οὐσίαις ὑποκει-
μένη, αὕτη προηγουμένως ἂν εἴη καὶ κυρίως οὐσία, εἴπερ
ταύτης μὴ οὔσης, οὐδεμία τῶν ἄλλων εἶναι δύναται. διαλαμβά-
νων τὰς οὐσίας, καθότι αἱ μὲν πρῶται, αἱ δὲ, δεύτεραι λέ-
γονται, πρώτας μὲν τὰς ἀτόμους οὐσίας ἔθετο, δευτέρας δὲ, τὰς κοινὰς καὶ ἁπλᾶς· διότι πρώτοις τοῖς συν-
θέτοις καὶ ἀτόμοις, ἔπειτα τοῖς ἁπλοῖς κοινοῖς ἐντυγχάνομεν· καὶ ὅτι ἐν τῷ ἀτόμῳ καὶ τὴν κοινὴν ἔχει τὸ
εἶναί φησι. πρώτως μὲν οὖν οὐσία διὰ τοῦτο ἡ ἄτομος λέγεται, κυριώτατα δὲ, ὅτι καθ' αὑτὴν αὕτη
ἐστὶν ἡ οὐσία· αἱ δὲ ἄλλαι, καθ' ὑποκειμένης αὐτῆς λέγονται. μάλιστα δέ ἐστιν αὕτη οὐσία, ὅτι κατὰ τὸ ὑποκεῖ-
σθαι ἡ οὐσία χαρακτηρίζεται. αὕτη δὲ ὑπόκειται τοῖς μὲν, ὡς καθ' ὑποκειμένου αὐτῆς λεγομένοις τοῖς εἴδεσι
καὶ γένεσι· τοῖς δὲ, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ αὐτῇ οὖσι τοῖς συμβεβηκόσι. καὶ ἄλλως δὲ αὖ τὸ κυριώτατα, καὶ πρώ-
τως, καὶ μάλιστα τῇ ἀτόμῳ καὶ συνθέτῳ οὐσίᾳ ἐφαρμόττειν λέγοις· τὰ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος μετέχοντα,
ἢ ὁμωνύμως μετέχει, ἢ συνωνύμως, ἢ κατὰ μεταφοράν. εἰ οὖν ὁμωνύμως λέγονται οὐσίαι, ἥ τε νοητὴ, καὶ

ἡ αἰ-

A νοητὴν καὶ αἰσθητὴν, καὶ τρίτην, τὴν μαθηματικὴν, ἢ τὴν ψυχικὴν, ἣν κοινὴν τοῦ λόγου θεωρίαν
διὰ πασῶν χωροῦσαν ἀπέδειξε. καὶ Ἀρχύτας τὴν πᾶσαν οὐσίαν, φυσικήν τε καὶ αἰσθητικὴν καὶ κινητι-
κὴν ἀπεκάλει· φυσικὴν μὲν, τὴν κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος λέγων· αἰσθητὴν δὲ, τὴν σύνθετον· κινη-
τικὴν δὲ, τὴν νοερὰν καὶ ἀσώματον, ὡς αἰτίαν οὖσαν κινήσεως, τῆς κατὰ ζωὴν εἰδοποιουμένης· καὶ δῆλον ὅτι καὶ
αὐτὴ τὰς πολλὰς οὐσίας εἰς μίαν σύνταξιν περιέλαβεν. εἰ δὲ μὴ ὡς γένος ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς ἀρχὴ πα-
σῶν θεωρεῖται τῶν οὐσιῶν ἡ πρώτη οὐσία, οὐ κατὰ τοῦτο ἀναγκάζουσι, μήτε ἀσώματον εἶναι, μήτε σωματι-
κήν. ἡ γὰρ ἀσώματος ἀρχὴ τῶν οὐσιῶν, προσεχῶς μὲν τὰς ἀσωμάτους παράγει, πορρωτέρω δὲ ἔπειτα καὶ
τὰς σωματικάς. καίτοι κἂν γένος ᾖ ἡ πρώτη οὐσία τῆς τε ἀσωμάτου, καὶ σωματικῆς, οὐ κατὰ τοῦτο
οἶμαι ἀναγκάζουσιν· εἰ μὲν ἀσώματος, καὶ τὸ σῶμα ἀσώματον εἶναι, διότι μετέχει τῆς πρώτης
οὐσίας· εἰ δὲ σῶμα, καὶ τὸ ἀσώματον σῶμα γίνεσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τούτῳ γὰρ τῷ λόγῳ,
ἐπειδὴ τὸ ζῶον γένος ἐστὶ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀλόγου, καὶ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου, ἔσται καὶ τὸ ἄλογον
λογικὸν, ἢ τὸ λογικὸν ἄλογον, καὶ τὸ θνητὸν ἀθάνατον, ἢ ἀνάπαλιν. ἀλλ' ἐξῄρηται τὸ γένος τῶν
ἀντικειμένων διαφορῶν, ὡς ἄμφω περιέχον, καὶ ὡς ἑκατέρῳ οἰκείως ἐπιβάλλον, κατὰ τὴν ἐξῃρη-
μένην ὑπεροχήν. εἰ γὰρ διαιρετικὰ τῆς οὐσίας ἐστὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον, ὡς τοῦ ζώου τὸ λογικὸν, καὶ τὸ

ἡ οὐσία
B ἐξ ὕλης καὶ εἴδους.
φυσική,
αἰσθητή,
κινητική,
ἡ νοερὰ καὶ ἀσώματος
τὸ σύνθετον

ἄλογον, ἀλλ' οὐχὶ συστατικά. οὐδ' ἂν ἐκ τῶν ἀντικειμένων συνίσταται, δηλοῖ ὅτι προϋπάρχει
τῆς ἀντιθέσεως τὸ γένος. τί οὖν; οὐκ ἀνάγκη πᾶσαν οὐσίαν, ἢ σῶμα εἶναι ἢ ἀσώματον; καὶ πᾶν ζῶον ἢ
θνητὸν, ἢ ἀθάνατον, ἢ διττὸν τὸ ἀσώματον, τὸ μὲν, ὡς φύσις ὡρισμένη, καὶ ἀντικειμένη τῇ σωματικῇ· τὸ δὲ,
ὡς ἀπερφάσεως αἰτία καὶ τῆς σωματικῆς, καὶ τῆς ἀσωμάτου τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ. οὕτως δὲ καὶ τὸ ἀθάνατον, καὶ
τὸ ἄλογον, διττόν. διὸ καὶ εἰ ἀνάγκη τὸ ζῶον ἢ λογικὸν λέγεσθαι ἢ ἄλογον, ἄλογον μᾶλλον ῥητέον, ὡς κατὰ
ἀπόφασιν, ἀλλ' οὐχ ὡς τῷ λογικῷ ἀντικείμενον. ὁ μέντοι Βοηθὸς, ταῦτα μὲν παρέλκειν ἐνταῦθα τὰ 4
ζητήματα βούλεται· μὴ γὰρ εἶναι περὶ τῆς νοητῆς οὐσίας τὸν λόγον. μᾶλλον δὲ ἐκεῖνό φησι προσαπορεῖν, ὅτι ἐν
ἄλλοις τὴν οὐσίαν διελόμενος εἰς τρεῖς, ἄλλως μὲν τὴν ὕλην, ἄλλως δὲ τὸ εἶδος, ἄλλως δὲ τὸ συναμφότε-
ρον, οὐσίαν λέγεσθαι εἶπεν, ἐνταῦθα δὲ μίαν τίθησι κατηγορίαν τὴν οὐσίαν. τίνα οὖν ταύτην, καὶ πῶς αὐ-
τῇ τὰς τρεῖς ὑποτάξει τὰς μὴ καθ' ἕνα λόγον λεγομένας; ἀπαντᾷ δὲ πρὸς ταῦτα ὁ Βοηθὸς, τὸν τῆς πρώ-
Γ της οὐσίας λόγον, καὶ τῇ ὕλῃ, καὶ τῷ συνθέτῳ ἐφαρμόττειν φησίν. ἑκατέρῳ γὰρ αὐτῶν ὑπάρχει τὸ, μήτε καθ'
ὑποκειμένου τινὸς λέγεσθαι, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ εἶναι. οὐδέτερον γὰρ αὐτῶν ἐν ἄλλῳ ἐστίν. ἀλλὰ τὸ
μὲν σύνθετον, κἂν μὴ ἐν ἄλλῳ ἐστὶν, ἔχει τὸ εἶδος τὸ ἐν αὐτῷ, ἐν ἄλλῳ ὄντι τῇ ὕλῃ· ἡ δὲ ὕλη, οὐδὲ ἔχει τι ὃ ἐν
ἄλλῳ ἐστίν. κοινὸν οὖν τι ἔχουσι, καὶ διάφορον, καθόσον ἡ μὲν ὕλη, τινός ἐστιν ὕλη, καθὸ ὕλη, ὥσπερ καὶ ὑπο-
κείμενον· ἡ δὲ σύνθετος οὐσία, οὐκ ἔστι τινός. ἀλλ' οὕτω μέν φησιν ὁ Βοηθὸς ἡ ὕλη, καὶ τὸ σύνθετον, ὑπαχ-
θήσονται τῇ τῆς οὐσίας κατηγορίᾳ· τὸ δὲ εἶδος, τῆς μὲν οὐσίας ἐκτὸς ἔσται, ὑφ' ἑτέραν δὲ πεσεῖται κατηγορίαν,
ἤτοι τὴν ποιότητα, ἢ ποσότητα, ἢ ἄλλην τινά. ταῦτα δὲ λέγοντα τὸν Βοηθὸν, σφάλλεσθαί φησιν ὁ
Πορφύριος, ὅτι τὸ ἀντιδιαιρεθὲν τῇ ὕλῃ εἶδος, καὶ οὐσία οἰηθὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους, παρὰ τὸ ποιότητα, καὶ
ἄλλο τι τῶν συμβεβηκότων φησί. τὸ γὰρ ποιητικὸν οὐσίας, οὐσιῶδες, καὶ διὰ τοῦτο οὐσία. καὶ παρὰ τὸ σύνθετον,
κατὰ τὸ εἶδος μάλιστα οὐσία. ὅλως δὲ ἡ ὕλη, καὶ τὸ σύνθετον, οὐσίαι εἰσὶ, διότι κοινὸν αὐτοῖς, τὸ μὴ ἐν ὑπο-
κειμένῳ εἶναι. οὐδὲ τὸ εἶδος ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν· οὐ γάρ τι ὡς τὸ λευκὸν ὑπάρχει τῷ συνθέτῳ, οὕτω τὸ εἶδος τῇ
ὕλῃ. ἐπεὶ γάρ τι μετ' ἄλλου ἀποτελεῖ τι, ὡς τὸ εἶδος μετὰ τῆς ὕλης τὸ σύνθετον, οὐκ ἔστι τὸ ἕτερον ἐν ὑπο-
κειμένῳ τῷ ἑτέρῳ. ἐν ὑποκειμένῳ γὰρ ἦν, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ἦν. διὸ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν σύνθετον

58 *Non suscipere magis & minus, nõ esse substantiæ proprium, cùm & quantitatibus definitis, et relationibus & qualitatibus nonnullis conueniat.*

59 *Dubitatio: Cùm differentia rationalis homi nem informet, & caliditas ignem, hæc autẽ magis & minus admittant, uideri & hominem & ignem magis & minus suscipere. Et dubitationis solutio.*

60 *Vnum & idem numero contraria suscipe re posse, quomodo substantiæ propriũ, & in qua pro prij significatione: aliaq; nõnulla eòdem spectantia, cum accurata Aristotelis uerborum expositione.*

61 *Obiectio, nõ solis substantijs hoc symptoma accommodari, sed et alijs generibus, ut motui celeritatem & tarditatem. Et obiectionis refutatio.*

62 *Quænã huic proprio adijcienda, ut omnes de generibus adferendas dubitationes præcidamus.*

63 *Dubitationes de intelligibili substantia, & sole, et in uniuersum de sempiternis substantijs, itẽq; corruptibiliũ nonnullis, ut igne, niue, quòd contraria suscipere nõ posse uideãtur, quomodo soluendæ.*

64 *Ex hac proprietate illud manifestè ostendi, solam substantiã, maximeq; indiuiduã, reliquis omnibus subiectã esse, quæ circa ipsam et in ipsa cõsistunt.*

65 *Qui ex eo quòd sensibilis substantia citra magnitudinem & qualitatem nõ inueniatur, conclu dere uolunt, non totam sensibilem substantiam, ut ignem, substantiam esse, sed eius partem tantùm, materiam uidelicet, in duobus peccare.*

66 *Archytam hoc proprium ita exposuisse, ut tum causam alternæ mutationis aßignaret, tum omnes dubitationes, tam ab innatis qualitatibus & æter nis substantijs oriundas, quàm à generibus, tolleret.*

67 *Quomodo Iamblichus Pythagoreorum mo re secundum conuenientiã omni substantiæ applican da proprietate, eam substantiæ propriã monstrarit.*

68 *Cur Aristoteles de oratione et opinione obiectionem adferat, quodq; eam duplici ratione soluat, prius quidem cum quadam conceßione, postea uerò & simpliciter. Et Simplicij tertia quædam solutio.*

69 *Obiectio ad Aristotelis solutionem facta, et eiusdem cum conceßione quadam confutatio.*

70 *Contra aßignatas substantiæ proprias notas obiectio, & obiectionis solutio.*

71 *Quomodo substantia secundum sui mutationem contraria suscipere poßit, discussa quidem dubitatio, sed non penitus soluta.* E

Περὶ οὐσίας.

Υσία δέ ἐστιν, ἡ κυριώτατά τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα λεγομένη. ἣ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστι, οἷον ὅ τις ἄνθρωπος, ἢ ὅ τις ἵππος.

1 Πρότερον μὲν ἐν τάξει πάντα τὰ γένη κατηριθμήσατο, ὑποτυπώδη αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν διὰ παραδειγμάτων ποιησάμενος· νῦν δὲ ἕκαστον προχειριζόμενος, τὴν ἀκριβεστέραν, ὡς οἷόν τε, παράδοσιν αὐτοῦ ποιεῖται· τήν τε ἔννοιαν διὰ ὑπογραφῆς ἐνδεικνύων, καὶ
2 τὰ παρακολουθοῦντα, καὶ τὰ ἴδια ἀνακαθαιρόμενος. οὕτως δὲ καὶ Ἀρχύτας ἐποίησε. Προτάττει δὲ τῶν ἄλλων τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτὸς προϊὼν ἐρεῖ· πάντα γὰρ τὰ ἄλλα, ἢ οὐσίαι εἰσὶν, ἢ ἐν ταῖς οὐσίαις τὸ εἶναι ἔχει. εἰ δὲ αὐτὴ μὲν καθ' αὑτὴν ὑφέστηκεν ἡ οὐσία, οὐδενὸς δεῖται τῶν ἄλλων, τὰ δὲ ἄλλα δεῖται τῆς οὐσίας, καὶ τοῦ εἶναι ὅλως καὶ τοῖς ἄλλοις ἡ οὐσία μεταδίδωσιν, εἰκότως προτετίμηται τῶν ἄλλων ἡ οὐσία. καὶ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα τὰ τῇ οὐσίᾳ συμβεβηκότα λεγόμενα, αὐτῆς ἐστι τῆς οὐσίας· ἡ δὲ οὐσία, οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶν, ἀλλ' ἑαυτῆς· διὸ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑφεστάναι δύναται μόνη τῶν ἄλλων. καὶ συναναιρεῖ μὲν ἑαυτῇ τὰ ἄλλα, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ' ἐκείνων. καὶ Ἀρχύτας δὲ περὶ τῆς τάξεως
» τάδε γέγραφεν. ἡ δὲ τάξις αὐτῶν, ὧδε ἔχει· Πρῶτα μὲν γὰρ τέτακται ἡ οὐσία, διὰ τὸ μόναν ταύταν
» ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄλλοις, καὶ αὐτὰν καθ' ἑαυτὰν δύνασθαι νοεῖσθαι· τὰς δὲ ἄλλας, μὴ ἄνευ ταύ-
3 τας. ἢ γὰρ κατ' αὐτᾶς, ἢ ἐν αὐτᾷ ὑποκείμεναι κατηγορεῦνται. Ἀποροῦσι δὲ καὶ πρὸς τὸν περὶ τῆς οὐσίας λόγον, ὅ, τε Πλωτῖνος, καὶ οἱ περὶ τὸν Νικόστρατον, πῶς ἓν γένος ἡ οὐσία. εἰ γὰρ κοινόν τι καὶ τῆς Z νοητῆς καὶ τῆς αἰσθητῆς εἴη, πρὸ ἀμφοῖν ἔσται, καὶ ἀμφοῖν κατηγορηθήσεται. καὶ δῆλον ὅτι, οὔτε σῶμα, οὔτε ἀσώματον ἔσται, ἵνα μὴ τὸ σῶμα καὶ ἀσώματον γένηται, καὶ τὸ ἀσώματον καὶ σῶμα. πρὸς δὴ ταῦτα, δυνατὸν μὲν καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα λέγειν, ὅτι περὶ τῆς αἰσθητῆς καὶ φυσικῆς οὐσίας ὁ λόγος, καὶ τῆς ἐν ταύτῃ διανοητῆς, ὡς καὶ Ἀρχύτας ὁ ταύτης ἄρξας τῆς διδασκαλίας, διορίζει σαφῶς λέγων·
» Πᾶσα οὐσία φυσικά τε καὶ αἰσθητὰ, ἤτοι ἐν τούτοις, ἢ διὰ τούτων, ἢ οὐκ ἄνευ τούτων πέφυκε τᾷ
» διανοίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὑποπίπτειν. Οὐκ ἦν δὲ τοῦ προόντος λόγου περὶ τῆς κοινῆς οὐσίας τῆς τε νοητῆς καὶ τῆς αἰσθητῆς ἀκριβοῦν, πλὴν ἐπειδὴ καὶ καθ' αὑτὸ γνώσεως ἄξιον, ἥτις εἴη κοινὴ οὐσία τῆς τε νοητῆς καὶ τῆς αἰσθητῆς. καὶ ὁ Πλάτων δὲ, νοητὸν γένος τῆς οὐσίας ὑποτίθεται. Ἰστέον δὲ, ὅτι ἡ πρώτη καὶ νοητὴ οὐσία, πάσας τὰς οὐσίας τάς τε νοητὰς ὑφίστησι, καὶ τὰς αἰσθητὰς· τὰς μὲν, προσεχεῖς ἑαυτῇ, τὰς δὲ, πορρωτέρω. καὶ δῆλον ὅτι, οὐ γένος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴ τῶν μεθ' ἑαυτήν ἐστιν οὐσιῶν· καὶ οὐδὲ ἐπίσης πάντα ταῦτα ταύτης μετέχει, ὥστε οὔτε γένος κυρίως ἡ τοιαύτη οὐσία, ὅπερ ὡς ὁμολογούμενον ὁ ἀκροατὴς προλαμβάνει. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ μετὰ τὰ φυσικὰ δύο οὐσίας εἰπὼν, τήν τε νοητὴν,

uniuscuiusq; propria & communia persequatur: & utrum in unoquoq; genere primaria ratione & per se utraq; inquirat, an potius propter propria, etiam communia.

30 Dubitatio, quomodo fieri poßit, ut substantiæ uniuersæ propriũ inueniamus, cum aliarũ substantiarum aliæ sint proprietates. Et eiusdẽ solutio.

31 Non in subiecto esse, qua ratione substantijs tribuat Aristoteles: & quibus rationibus secundæ quoq; substantiæ hoc conuenire probet, cùm primæ inesse sit manifestum: adiectis quibusdam Simplicij probationibus.

32 Archytæ substantiæ diuisioni, qua eam in materiam, formam & compositum secat, idem conuenire symptoma.

33 Quomodo, cùm non in subiecto esse, negatiuum sit, omne autem negatiuum indefinitum, definiti tamen quid ex hoc concipiatur.

34 Dubitatio, quomodo substantia non sit in subiecto, cùm mens sit in anima, anima autem in corpore, & ideæ secundum Platonem in mente. Et eiusdem solutio.

35 Tempori & loco an symptoma hoc conueniat, nec ne.

36 Quomodo, non in subiecto esse, & reliqua quæ substantiæ communi insunt ratione, non potius accidentis alicuius, quàm substantiæ ipsius cõmunionem significent.

37 Cur à proprijs substantiæ, substantiam informet.

38 Nonnulli Aristotelis interpretes ordinẽ hic mutandum censent, & prius de substantiæ partibus agendum, quàm de differentijs, sed exquisitioribus refragrantibus.

39 Differentia quid sit: & utrum ad genus sit referenda, an ad speciẽ: quidq; ab utroq;, & ab inseparabili accidente differat. Vbi diuersæ autorum de differentia adferũtur sententiæ, cõtendentibus nonnullis, mediæ eam esse inter substantiam & accidens naturæ, & uel ab utroq; separatam et diuersam, uel utriusq; participem: alijs uerò substantiæ partẽ eam esse uolentibus, aut ex subiecti conceptu spectatam, aut ut substantiæ formalis partem, aut cum habitudinibus ad subiectum relatis immutandam.

40 Differentiarũ contemplatio ad quæ utilis, et ex dictis iam sectis quænam reliquis præstantior.

41 Alexandri dubitatio, quòd si differentia qualitas sit, in subiecto esse uideatur, non autem de subiecto prædicari: eiusq; solutio. Itemq;, quomodo differentia ἴσον ἔχον dici poßit, & quomodo non: aliaq; ad differentiarum naturam pertinentia.

42 Vtrum species ex una, an ex pluribus differentijs constituatur.

43 Dubitatio, quomodo differentia synonymè prædicari dicatur, cùm neq; eius nomen, neq; definitio de subiecto dici posse uideatur. & dubitationis solutio. Vbi nõ pauca de uaria differentiæ acceptione, & qua ratione in hunc errorem hi deducti sint.

44 Synonymè prædicari quomodo reliquis quoq; prædicamentis cõueniat, ut & generis & speciei appellatio: & quomodo substantiæ sit propriũ.

45 Cùm non in subiecto esse, & de subiecto synonymè prædicari, neutrum substantiæ sit propriũ, quòd utrunq; quidem & differentiæ conueniat, posterius autem non ad omnem substantiam extendatur, neq; enim indiuiduæ accõmodari potest, hic tertium adijcit ex notatione sumendũ, quod nec ipsum uniuersæ substantiæ cõgruit, sed indiuiduæ tantùm. Et uerborum Aristotelis accurata expositio.

46 Cùm differentia quæ generis substantiam determinat, substantias qualitate informare uideatur, qua ratione tum à generibus & speciebus, tum à qualitatibus, ut albedine et nigredine, distinguatur.

47 Cùm hominem aliquem indiuiduum, & hominem & animal esse dicamus, itemq; rationalem et mortalem, quamobrẽ non his quoq; indiuiduæ substantiæ notam conuenire putemus. Item cuius ratione indiuiduæ substantiæ hæc nota conueniat, formæ ne an materiæ, an potius utriusq;.

48 Qui genera et species subsistere uolũt, num hanc notam ipsis conuenire putent. Itemq; de ideis: ubi & Stoicorum sit mentio, qui communia οὔτινα appellabant, unde & paralogismus οὔτις appellatus.

49 Substantijs nihil esse cõtrarium, quomodo probari poßit, & qua ratione id Aristoteles probet. Item non esse hoc substantiæ propriũ, sed alijs quoq; nonnullis conuenire, ut definitæ quantitati.

50 Dubitatio: Cùm animal rationale, irrationali contrarium uideatur, quomodo substantijs nihil contrarium esse dicat. Et eiusdem solutio.

51 Obiectio ad solutionẽ datã, eiusq; confutatio.

52 Cùm ignem aquæ, & aërem terræ contraria dicat Aristoteles, itemq; priuationem formæ, qua ratione seruari queat, ne substantia substantiæ statuatur contraria.

53 Aliam rationẽ contrarietatis inuehere, qui in substantijs cõtraria reponunt: qui & ipsi in duas sectas diuidũtur, ut accuratè à Simplicio explicatur, adiectis & harum opinionum causis.

54 Aduersus Aristotelis probationem, qua concludit, nihil substantijs esse contrariũ, obiectio, eiusdemq; duplex solutio.

55 Dubitatio: Cùm in uniuersum substantiæ nõ substantia, naturæ boni natura mali, & principio meliorum, deteriorũ principium contraria sint, qua ratione substantijs nihil statuatur contrarium. Et dubitationis solutio: ubi permulta ad primam philosophiam pertinentia.

56 Cùm unumquodq; per proprias & oppositas differentias cognoscamus: per has quidem, quid non sit, per illas uerò, quid sit, cuius generis hoc sit symptoma. Substantiã non suscipere magis et minus. & uerborum Aristotelis accurata explanatio.

57 Obiectionis cuiusdã, ex eo quòd nix cygno albior dicatur, inferre uolentis, substantiam magis et minus suscipere, refutatio.

A τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸ ψεύδεσθαι.

πᾶς

οὐδείς

Hæc figura sub numero 44. proximè præcedentis paginæ ponēda erat: sed quia locus non erat, huc rejicere, quàm omittere, maluimus.

ἀποφαντικὸς λόγος.

ἁπλῆ φωνή.

οὐδείς.

θεσιν. ὡς δὲ περὶ τῶν ὄντων προηγουμένως τοῦ φιλοσόφου διδάσκειν ἐπαγγελλομένου, οὕτως προάγουσι τὴν ἀρχαίαν· λέγομεν δὲ ὅτι οὐ περὶ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα κρινόμενος τὸν λόγον, ἀλλ᾿ ἅπερ ἄρα, ᾗ ὑπὸ τοιῶνδε σημαίνεται φωνῶν, προηγουμένως μὲν, περὶ τῶν τῇδε διαλέγεται· ταῦτα γάρ ἐστι τὰ προσεχῶς ὑπὸ τῶν φωνῶν σημαινόμενα, διότι ταῦτα καὶ ἐγνώσθη πρῶτα, καὶ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἐτύγχανε· τὰ δὲ νοητὰ, ἄδηλα. καὶ οἱ θεασάμενοι δὲ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ὁρμηθέντες, ὅτι ἄρρητα ἐκεῖνα, κατέλαβον. διὸ καὶ περιεγκλίνοντες ἔλεγον, ἀνθρωπότητα ἢ αὐτοάνθρωπον, ἢ πρώτως ἄνθρωπον. ὁ οὖν τῶν ὄντων

B φιλοθεάμων, ἀπὸ τούτων μεταβαίνοι ἂν ῥᾳδίως ἐπὶ τὰ νοητὰ, τῇ ἀναλογίᾳ προσχρώμενος. *Ἐπεὶ δὲ *ὅτι

περὶ τῶν αἰσθητῶν διαλέγεται, περὶ ὧν καὶ ὁ πολὺς ἄνθρωπος τὴν ἐπίσκεψιν ποιεῖται, δῆλόν ἐστι, πρότερον μὲν ἐκ τῶν τὴν παρὰ πᾶσι λεγομένην οὐσίαν προχειρίσασθαι· ἔπειτα ἐξ ὧν δυοῖν οὐσιῶν μνημονεύσας, αἰσθητῆς τε καὶ διανοητῆς· εἰς δὲ τὴν ὑπὲρ ταύτας μηδὲ ὅλως ἀναδραμών, τὴν αἰσθητὴν κυριωτέραν εἶναι τῆς διανοητῆς φησιν, ὡς ἐν τῷ περὶ τῶν αἰσθητῶν σκέμματι προηγούμενον ἔχουσαν λόγον· ἐν ᾧ καὶ ἡ διανοητὴ οὐσία, οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς φύσιν θεωρεῖται, ἀλλὰ κατὰ τὴν σχέσιν, ἣν ἔχει πρὸς τὴν αἰσθητήν· καθ᾿ ἣν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ μὲν τῆς αἰσθητῆς, εἰς τὴν διανοητὴν ἀναβαίνειν δυνάμεθα· ἀπὸ δὲ τῆς διανοητῆς, εἰς τὴν αἰσθητήν, καίτοι πολλῆς ἀπειρίας καὶ ἀοριστίας ἀναπεπλησθεῖσαν, ὅσῳ περιλαμβανόμενα. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, τὰ αἰσθητὰ καὶ μερικὰ, τῶν καθόλου καὶ διανοητῶν προτάττει. καὶ τοῦτο εἰκότως ποιεῖ, κατὰ τὰς σημαντικὰς φωνὰς τὴν διαφορὰν ματιῶν, αἳ πρώτως καὶ κυρίως ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἐτάχθησαν, καὶ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις εἰσὶ γνώριμοι. καὶ διὰ τοῦτο (ὡς ἔοικε καὶ τοῖς ἄλλοις) τριττὴν οὐσίαν εἰπών· τὴν μὲν κατὰ τὴν ὕλην, τὴν δὲ κατὰ τὸ εἶδος, τὴν δὲ κατὰ τὸ συναμφότερον, ἐν τούτοις παρεῖκεν, ἐπειδὴ κατὰ τὰς σημαντικὰς λέξεις, τὰς τοῖς πολλοῖς γνωρίμους, μέτεισι τὴν θεωρίαν. ἡ δὲ ὕλη φιλοσόφου δεῖται διανοίας, καὶ τὸ εἶδος τὸ τοιοῦτον ὡς συμβεβηκὸς δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. ὅτι δὲ ἡ κατὰ ἀναλογίαν αὕτη μετάβασις ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ νοητὰ ταῦτα προσήκει τῷ Ἀριστοτέλει, δῆλον ἅπερ ὕλην καὶ εἶδος προϋποθέμενος, ἀρχὰς ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς, πάλιν κατὰ ἀναλογίαν τὰς αὐτὰς ἀποφαίνεται εἶναι, καὶ ἑτέρας δὲ, τῷ τρόπῳ τῆς ὑποστάσεως διαφερούσας. τί οὖν κωλύει ἐπὶ τῶν δέκα γενῶν τὴν κατὰ ἀναλογίαν ταυτότητα, ἐπί τε τῶν νοητῶν, καὶ τῶν αἰσθητῶν μετὰ τῆς ἑτερότητος διασώζεσθαι; εἰ οὖν δέκα μὲν ἐνταῦθα γένη, δέκα δὲ καὶ ἐν τῷ νοητῷ τὰ αὐτὰ, ἆρα ὁμώνυμος ἢ συνώνυμός ἐστιν ἡ κοινωνία τῶν τῇδε πρὸς ἐκεῖνα. ἢ οὔτε ὁμώνυμος, οὔτε συνώνυμος ἁπλῶς, ἀλλ᾿ ὡς ἀφ᾿ ἑνὸς καὶ

Γ πρὸς ἕν. τῇ γοῦν διὰ τῶν μέσων ἐπιπλοκῇ, συνέχεια μία συνάγεται τῶν πρώτων τε καὶ τελευταίων γενῶν, ἢ πῃ οὔτε συγχεῖ τὰ ἔνυλα τοῖς αὔλοις, περιώρισται γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις ὅροις ἑκάτερα· οὔτε διαχωρίζει αὐτὰ ἀπ᾿ ἀλλήλων, διὰ τὸ κοινοῖς συνδέσμοις συνέχεσθαι καὶ ἐξηρτῆσθαι ἀεὶ τῶν κρειττόνων τὰ καταδεέστερα, ἀλλ᾿ αὐτὴ τούτων τὴν αὐτὴν κοινωνίαν, καὶ συνέχειαν τῶν γενῶν διατείνει, πάντα τοῖς ἀλύτοις δεσμοῖς τῆς ὁμοιότητος τὰ ὅλα συμπεραίνουσα. διὰ τοῦτο καὶ Πλάτων ἐν Παρμενίδῃ, δι᾿ ἓν διὰ πασῶν μὲν διατείνει τῶν ὑποθέσεων, οὔτε περὶ θεοῦ, οὔτε περὶ νοῦ, οὔτε περὶ ψυχῆς, ἢ σώματος ὁ λόγος γένοιτο, κατὰ τὴν ἐπὶ πάντα προϊοῦσαν διαφορουμένην κοινότητα. ἀλλὰ πῶς ἐκεῖ τὸ πάσχειν, καὶ τὰ πρός τι, καὶ τὸ κεῖσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα; ἢ δυνατὸν μὲν καὶ ταῦτα κατὰ ἀναλογίαν ἐκεῖ θεωρεῖν, ὑπὲρ μεθέξεις ἀπ᾿ ἀλλήλων, καὶ ἱδρύσεις ἐν ἀλλήλοις καὶ ἐπ᾿ ἐκείνων εἶναι λεγομένας· καὶ τὰ μὲν, αἴτια, τὰ δὲ αἰτιατὰ ὑμνοῦμεν. εἰ δέ τις ἄλλως ἀκούων τοῦ πάσχειν, καὶ τοῦ πρός τι, μὴ ἀξιοῖ θεωρεῖν αὐτὰ ἐν τοῖς νοητοῖς, οὐκ ἀπίθανον λέγειν, ὅτι δέκα ὄντων τῶν ὅλων γενῶν, ἐν μὲν τοῖς συνθέτοις πάντα ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ τὴν σύνθεσιν ἐνδεικνυμένοις. καὶ ἔτι ἐν τοῖς μερικωτέροις, ἀεὶ πλείονά ἐστι τὰ ὑπάρχοντα, κατὰ μερισμὸν πλεοναζομένοις. διὸ καὶ ἐν τῷ περὶ Σωκράτους τὰς δέκα κατηγορίας ὁ Ἀρχύτας ἐνδείκνυται. ἐπὶ μέντοι τῶν οὕτως οὐ

δηλοῦν, καὶ τὸ κλίμα, ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀναχθήσεται, καὶ τὸ ποῦ. μήποτε οὖν πρὸς μὲν τὰς δυνάμεις ἀνα- A
φορᾶν δεῖ τὰς σημαντικάς, διελόμενον δὲ αὐτάς, οὕτως ἑκάστην ὑπὸ τὴν οἰκείαν ἀνάγειν κατηγο-
43 ρίαν, κἂν ἡ αὐτὴ λέξις ᾖ, μὴ διαφερόμενον. καὶ ὅτι καὶ αἱ λέξεις καθὸ σημαντικαί εἰσι, περιλαμβάνονται. εἰ
δὲ τὰ ἄνευ συμπλοκῆς ταῦτά ἐστι, δηλονότι κατὰ συμπλοκήν ἐστι τὰ τούτοις ἀντικείμενα, τὰ ἐκ δυοῖν,
ἢ καὶ πλειόνων πλείω κατηγοριῶν συγκείμενα, καὶ λόγον ποιοῦντα· ὡς τὸ, ἄνθρωπος περιπατεῖ.
οὔτε οὖν τὰ ὁμώνυμα, οὔτε τὰ συνώνυμα, οὔτε τὰ παρώνυμα, κἂν πλειόνως ἐκφέρηται, κατὰ συμπλοκὴν
λέγεται· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὑπὸ σύνθεσιν γινόμενα, κατὰ συμπλοκὴν ἂν εἴη, ὡς τὸ λιθοβολεῖ, ψευδολογεῖ,
βουκολεῖ. οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἐκ πλειόνων συνίσταται κατηγοριῶν· ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐκ πλειόνων λέξεων,
ὅταν ἓν ᾖ, καὶ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον, ὡς ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν. τὸ γὰρ ζῷον λογικὸν θνητόν, λόγος μέν
ἐστιν, ἀλλ' οὔτε πλείονα σημαίνων, ἀλλ' ἓν μόνον, τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ἐκ πλειόνων κατηγοριῶν συγκείμε-
νος. οὐσίαι γὰρ καὶ τὸ γένος, καὶ οὐσιώδεις διαφοραί. δεῖ οὖν καὶ τὴν κατὰ συμπλοκὴν τῇ δυνάμει λαμ-
βάνειν, ἀλλὰ μὴ τῇ λέξει, ὥστε ἐνίοτε μὲν ἁπλᾶς φωνὰς κατὰ συμπλοκὴν ῥητέον, ὅταν συμπεπλεγμέ-
νον ᾖ νόημα ἐν αὐταῖς, ὡς ἐπὶ τοῦ ζῶ, καὶ ὑφ. ἐνίοτε δὲ καὶ συνθέτους φωνὰς ἄνευ συμπλοκῆς ῥητέον,
44 ὡς ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν εἴρηται. Εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ἐπιστῆσαι χρή, πῶς ὁ φιλόσοφος Συεια-
νός, τὴν εἰς τέσσαρα γενομένην πρότερον τῶν ὄντων διαίρεσιν, τὴν κατὰ συμπλοκὴν εἶναί φησιν, ὅταν
ἔλεγε· τὰ μέν, καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ μηδενὶ εἶναι, καὶ τὰ ἑξῆς· τὴν δὲ εἰς δέ-
κα, τῶν ἄνευ συμπλοκῆς. γράφει ὁ Συειανὸς οὕτως, ἀναλύων τὰς σημαντικὰς φωνάς, εἴς τε τὰς μετὰ
συμπλοκῆς λεγομένας, καὶ εἰς τὰς ἄνευ συμπλοκῆς, κατ' ἀμφότερα τὰ τμήματα ταύτης τῆς διαι-
ρέσεως, τὴν τῶν ὄντων τομὴν ἐποιήσατο. τὴν μὲν γὰρ εἰς τέσσαρα, κατὰ τὰς συμπεπλεγμένας φωνάς·
ἑκάστη γὰρ ἐκείνων κατὰ συμπλοκὴν ἐδηλοῦτο τῶν φωνῶν· τὴν δέ, εἰς τὸν σύμπαντα ἀριθμόν, ἣν νῦν παρα-
δίδωσι, κατὰ τὰς ἁπλᾶς φωνάς. πῶς οὖν τὴν τετραδικὴν ταύτην συμπλοκὴν ἀπὸ τῶν γενῶν ἀσυμπλό- B
κων ἀνέθηκε; καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν κυρίως οὐσίαν, ἥτις ἐστὶ τῶν ἀσυμπλόκων διὰ μιᾶς τῶν
τεσσάρων τούτων συμπλοκῆς ὑπογράψαντος, ὡς μαθησόμεθα. οὐσία γάρ ἐστι φησίν, ἡ κυριώτατά
τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ
τινί ἐστιν. ὅλως γὰρ τὸ καθόλου, καὶ τὸ μερικόν, κἂν δοκῇ τοῦ ποσοῦ εἶναι, ἀλλ' εἰς πάσας ἀνάγεται
τὰς κατηγορίας, ὥσπερ τὸ ἑνικόν, καὶ τὸ πληθυντικόν. διὸ ὅταν ἄνθρωπος εἴπω, κἂν ἓν λέγω, οὐ γί-
νεται σύνθεσις, οὐδὲ λόγος. ἄμεινον οὖν αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκούειν, τίνα βούλεται εἶναι τὰ κατὰ συμπλοκήν.
ὅτι ταῦτα ὅσα κατάφασιν ποιεῖ, ὥσπερ ἄνευ συμπλοκῆς, οὐχ ὅτι τὸ καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν ὑποκει-
μένῳ, ἢ τὰ τούτοις ἀντικείμενα, ἀλλ' ὅσα κατάφασιν οὐ ποιεῖ. μετὰ γοῦν τὸ ἐν τύποις παραδειγματικοῖς
τὰ δέκα γένη παραδοῦναι, ἐπάγει. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλ-
ληλα τούτων συμπλοκῇ, κατάφασις γίνεται. ἡ δὲ μερικὴ οὐσία, ἢ τὸ καθόλου συμβεβηκός, ἢ ὅλως τι τῶν
τεσσάρων ἐκείνων, οὔτε κατάφασιν, οὔτε ἀπόφασιν καθ' αὑτὴν ποιεῖ, ἀλλ' οὐδὲ ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος ση-
μαίνει· ὅπερ εἰς τεκμήριον παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ, τὰ ἁπλᾶ καθ' αὑτὰ μὴ ποιεῖν ἀποφαντικὸν λό-
γον. συνελογίσατο δὲ ὅτι αἱ ἁπλαῖ φωναί, οὐκ εἰσὶν ἀποφαντικὸς λόγος, ὃν κατὰ συμπλοκὴν ἔφη γίνε-
σθαι, μέσον λαβὼν τὸ ἀληθεύειν, καὶ τὸ ψεύδεσθαι, ὃ τῷ μὲν ἀποφαντικῷ λόγῳ ὑπάρχει, ταῖς δὲ ἁπλαῖς φω-
45 ναῖς μὴ ὑπάρχειν. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι τῆς καταφάσεως μόνης ἐχώρισε τὰς ἁπλᾶς φωνάς, ἀλλ' οὐχὶ
καὶ τῆς ἀποφάσεως, εἰπών· Ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τού-
των συμπλοκῇ, κατάφασις γίνεται. τοῦτο δὲ ἐποίησε, διότι αἱ ἁπλαῖ φωναὶ καταφάσεως ἂν μᾶλλον
φαντασίαν ποιήσειαν, ἢ ἀποφάσεως. θέσιν γὰρ καὶ αὗται σημαίνουσιν, ὥσπερ αἱ καταφάσεις, ἀλλ'
οὐκ ἄρσιν, ἢ ἀναίρεσιν, ὥσπερ αἱ ἀποφάσεις· οὐ γὰρ πρόσκειται τὸ ἀρνητικόν. διὰ οὖν εἰκὸς ἦν αὐτὰς συν-
ταχθῆναι δι' ὁμοιότητα, τοῦτο αὐτὰς διακρίνει. ἐν οὐδεμιᾷ δὲ καταφάσει λέγεσθαι τὰς ἁπλᾶς φω- Z
νὰς εἶπεν, ὑποσημαίνων τὰς τῶν καταφάσεων διαφοράς· τῶν γὰρ καταφάσεων καὶ ἀποφάσεων,
αἱ μέν εἰσι καθόλου, αἱ δὲ ἐν μέρει, αἱ δὲ ἀδιόριστοι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ περὶ λέξεως εἰρήσθω. Εἰ δέ τις ἀπο-
46 ρεῖ, πότερον τὰ αἰσθητὰ μόνα καὶ γεννητὰ διεῖλεν ἐν τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἀπηριθμήσατο, ἢ πάν-
τα τὰ ὁπωσοῦν ὄντα· καὶ ὅλως, πότερον, ἄλλα ἐστὶ τὰ νοητὰ γένη, ἢ τὰ αἰσθητά· ἢ τινὰ μὲν τὰ αὐτά,
τινὰ δὲ τὰ ἕτερα. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἄλλα, παραλέλειπται πάντη ἐκεῖνα· εἰ δὲ τὰ αὐτά, συνώνυμα ἔσται τὰ νοη-
τὰ τοῖς αἰσθητοῖς. καὶ πῶς ἔσται κοινωνία τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἐν οἷς τὸ πρότερον ἐστὶ καὶ τὸ ὕστερον, καὶ
τὸ μέν, παράδειγμα, τὸ δέ, εἰκών; εἰ δὲ ὁμωνύμως λέγοντο ἐπὶ τῶν νοητῶν αἱ δέκα κατηγορίαι, οὐκ ἔ-
σονται αἱ αὐταί, εἴπερ ὀνόματος μόνου τοῦ αὐτοῦ κοινωνοῦσιν, ἀλλὰ πλείω ἔσται τὰ γένη, οὐ περιλη-
φθέντων τῶν νοητῶν. ἔτι δέ, πῶς οὐκ ἀπίθανον ἐν ἐκείνοις ἀτρέπτοις οὖσιν, εἶναι τὸ πάσχειν καὶ τὰ πρός τι,
παραφυάδι ἐοικότα ἐν τοῖς κατὰ τὰ αὐτὰ προηγουμένως ἑστῶσιν; εἰ δὲ τὰ μέν ἐστι κοινὰ νοητοῖς καὶ αἰσθη-
τοῖς, τὰ δὲ ἴδια, παραλέλειπται ἡ τούτων διάρθρωσις. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ὁ θειότατος Πλωτῖνος
ἀπορεῖ, καὶ οἱ περὶ τὸν Λούκιον καὶ Νικόστρατον. οἱ δὲ ταῦτα ἀποροῦντες, ὑπαλλάττειν ἐοίκασι τὴν ὑπο-
θέσιν

A λέγει τις * αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν, ἢ τὴν ἀπαρίθμησιν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὄντα, ὡς δὲ σημαίνεται ὑπὸ *αὐτῆς
τοιῶνδε φωνῶν, ἀλλά γε μόνον κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν, τῶν τε φωνῶν, καὶ τῶν ὄντων γινώσκοντι.
εἰ μὲν δὴ φησὶ καὶ τὰ σημαινόμενα δέκα τὸν ἀριθμόν, καὶ τὰ σημαίνοντα ἴσα τούτοις, καὶ δῆλος
ὅτι καὶ ἡ τῶν ἐννοιῶν τῶν περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διαίρεσις συμπεριλαμβάνεται· ἑνὶ γὰρ τῶν τριῶν
διαιρεθέντι, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ λοιπὰ διὰ τὴν τῶν τριῶν πρὸς ἄλληλα συνάρτησιν. ἤρτηται γὰρ ἀπὸ
μὲν τῶν πραγμάτων τὰ νοήματα, ἀπὸ δὲ τῶν νοημάτων, αἱ φωναί. ὥστε εἴ τις λέγοι τὴν φωνὴν τοῦ 40
ὀνόματος μόνου σημαντικήν, ἔλαθεν αὐτὸν ἀμφότερα τὰ κοινὰ τῶν ἀτόμων ἀναφαίνων· καὶ γὰρ τὸ
μὲν Σωκράτης, ζῷον εἶναι ὁμολογεῖ, τόν, τε φιλόσοφον αὐτόν, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ τὸ
ὄνομα τὸ τρισύλλαβον, τῶν δέ γε γενῶν ἕκαστον, διχῶς ἀξιοῖ θεωρεῖν, κατὰ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὸ νόημα μόνον.
καίτοι καὶ ἡ φωνὴ μάταιος ἂν εἴη, καὶ τὸ νόημα κενόν, εἰ μηδὲ ἐν τῶν ὄντων εἴη τὸ σημαινόμενον, καὶ νοούμενον.
οἱ δέ, ἀναιροῦσι μὲν τὴν τῶν κοινῶν φύσιν, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἕκαστα αὐτὰ μόνοις ὑφιστάναι νομίζουσιν, αὐτὰ
καθ' αὑτὰ μηδαμοῦ θεωροῦντες· καὶ περὶ μὲν τῆς κατατεταγμένης κοινότητος, ὀρθῶς λέγουσιν.
*ἔδει δὲ καὶ τὴν ἐξῃρημένην ἐννοεῖν, ἀφ' ἧς ἐστὶν ἡ κατατεταγμένη. πρὸ γὰρ τοῦ κατατεταγμένου τὸ ἐξῃ- *ἔδει
ρημένον, καὶ πρὸ τοῦ ἄλλου ὄντος, τὸ ἑαυτοῦ ὄν. εἰ μὴ ἄρα ἐκεῖνο τὸ ἐξῃρημένον, καὶ τῶν μεθ' ἑαυτοῦ πάν-
των αἴτιον, οὐ κατὰ τὴν κοινότητα μόνην θεωρητέον, οἷον, τὸ πάντων αἴτιον τῶν ζώων, ἀνθρώπων
λέγω καὶ ἵππων, καὶ τῶν λοιπῶν, ἢ οὐρανίων, καὶ ἀερίων, καὶ ἐνύδρων, καὶ χθονίων, εἰ κατὰ μόνην ἐθεω-
ρεῖτο τὴν τοῦ ζῴου φύσιν, μόνην ἂν τὴν κοινότητα τῶν ζώων παρεῖχεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ εἴδη πάντα
παράγει τῶν ζώων, δηλονότι οὐ τῆς κοινότητος μόνης, ἀλλὰ καὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν ἐστιν ἕνωσις,
συνῃρημένως προϋπάρχουσα. καὶ ἔστι πάντα πρὸ πάντων, καὶ τὴν κοινότητα, καὶ τὰς διαφορὰς παρά-
γον, κατὰ τὴν ἀμφοῖν ἐξῃρημένην ὑπεροχήν. μή ποτε δὲ ἐν τοῖς παραγομένοις, ὅλως οὐκ ἔστιν ἡ κοινότης
B τοιαύτη, οἵαν ἡμεῖς ἐννοοῦμεν ἀδιάφορον. ὅταν γὰρ οὐσίαν καὶ τὴν ψυχὴν λέγωμεν, καὶ τὸ σῶμα, τί
ἂν εἴη παντὶ κοινόν, καὶ ἀδιάφορον ἔν τε ψυχῇ, καὶ ἐν σώματι. ἀλλὰ καὶ τὸ κοινὸν δῆλον, ὅτι διαφορεῖται
μετὰ διαφόρων ὑφιστάμενον, ἵνα καὶ σύμμετρον γίνηται πρὸς τὰς διαφοράς· οὐ γὰρ ἂν ἡ τῆς ψυχῆς
οὐσία ταῖς τοῦ σώματος διαφοραῖς συμπλακείη ποτέ. καὶ τὸ διάφορον μέντοι κεκοινώνηται, κατὰ τὴν
ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἐνδεθεῖσαν ἕνωσιν τοῖς πᾶσιν, ἵνα μὴ διεσπασμένα πάντα ᾖ, τὰ ἀφ' ἑνὸς παραγόμενα.
ἀλλ' ἡμεῖς πολλοῦ μετέχοντες τοῦ συμπεφυρμένου τε, καὶ τοῦ διεσπασμένου, τήν τε κοινότητα αὐτήν,
καθ' ἑαυτήν, ὡς ἀδιάφορον, ἐξαιροῦμεν ταῖς ἐννοίαις, ἥτις οὔτε ἐν τοῖς ἀτόμοις ἐστί, διαφορεῖται γὰρ αὕτη,
οὔτε ἐν τοῖς πρὸ τῶν ἀτόμων. ἐκεῖνα γὰρ οὐ τὸ κοινὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διάφορον, ἐν ἀμερεῖ φύσει προεί-
ληφεν ἡμῖν μᾶλλον κατὰ ἀλήθειαν ἀγνώστῳ. αἰτία δὲ τῆς διαφορουμένης ταύτης κοινότητος, καὶ τῆς κεκοινω-
νημένης διαφορότητος, τὸ συναμφότερον ἅμα παράγει. ὅταν οὖν Σωκράτης διαλεγόμενος τὸ ἐν πᾶ-
σι καλόν, καὶ τὸ ἐν πᾶσιν ἴσον, προφέρηται δοκεῖ οὐχ ὅτι ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς πολλοῖς καλὸν παντελῶς ἀδιά-
φορον, ἀλλ' ὅτι συμπεφυρμένην πως ἡμῶν τὴν ἔννοιαν, καὶ μὴ δυναμένην τὸ κοινὸν ἀπὸ τοῦ ἰδίου διιστᾶν,
ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος διακρίνει· καὶ τό τε λοιπόν, τὰς διακεκριμένας ἐννοίας εἰς ἕνωσιν, αὐτὴ τῆς συγ-
χύσεως περιάγει. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τῆς διαλεκτικῆς τέλος, ὡς καὶ ἐν πολιτείαις Σωκράτης ἐδήλω-
σε. μήτε οὖν τῷ Πλάτωνι, ἤτοι τῷ Πλάτωνος διδασκάλῳ Σωκράτει μεμφώμεθα, τὰ κοινὰ εἴδη παν-
ταχοῦ διαλεκτικῶς ἀνερευνῶντι, τὰ ἐν μεθέξει, καὶ τὰ πρὸ τῆς μεθέξεως. εἰ δέ γε οὖν μόνας τὰς τῶν ἀτό-
μων διαφορὰς ἐννοοῦντας, οὕτως τῆς τε ἐν τοῖς ἀτόμοις κοινότητος, καὶ τῆς κοινῆς αἰτίας ὑπομεμνήκασι.
μήτε δὲ τὸν Ἀριστοτέλην διαπαίξωμεν, ὡς ἀγνοοῦντα τὰς κοινὰς φύσεις, καὶ τὰς προϋπαρχούσας αἰτίας,
τὸν λέγοντα μὴ γίνεσθαι ὅλως ἀπόδειξιν, ἄνευ καθολικῆς προτάσεως, ἀλλ' ἐπαινῶμεν μᾶλλον ὡς
θαυμαστῶς κατανοήσαντα, ὅτι τὰ κοινὰ ταῦτα, καὶ πάντῃ ἀδιάφορα, αὐτὰ καθ' αὑτὰ οὐκ ἔστιν ἐν ὑπο-
Γ στάσει τῶν ὄντων, ἀλλ' ἡμεῖς ἀφελόντες αὐτὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐννοίαις, καθ' ἑαυτὰ ὑπεστήσαμεν. ἀλ-
λὰ ταῦτα μέν μοι καὶ πλείονα τοῦ δέοντος εἴρηται, διὰ τοὺς μάτην διιστᾶσι τοὺς κλεινοτάτους τῶν φιλοσό-
φων φιλονεικοῦντας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν ἁπλῶν φωνῶν εἰσί τινες, αἵτινες κἂν ἁπλαῖ ὦσιν, ἀλλ' οὖν οὐδὲ 41
σημαίνουσιν ἄνευ τῆς πρὸς ἄλληλα συμπλοκῆς, ὥσπερ οἱ σύνδεσμοι, καὶ τὰ ἄρθρα, καὶ αἱ προθέσεις· διὰ
τοῦτο εἶπε, τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον, ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν· ἵνα μὴ
μόνον ἐκείνης τῆς κατὰ συμπλοκὴν σημασίας, τῆς καταφάσεως φησὶ καὶ ἀποφάσεως, ὦσι κεχωρισμέναι αἱ
τῶν γενῶν σημαντικαὶ φωναί, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁπλῶν μέν, κατὰ συμπλοκὴν δὲ μόνην σημαινουσῶν, ὡς τῶν εἰρη-
μένων. Ἀλλὰ πῶς τὸ ἀσύμπλεκτον δεῖ θεωρεῖν; πότερον τῇ φωνῇ, ἢ τῇ δυνάμει καὶ τῷ σημαινομένῳ; εἰ μὲν 42
γὰρ τῇ φωνῇ, συμβήσεται μὴ πᾶσαν ἁπλῆν φωνὴν μίαν μόνην δηλοῦν κατηγορίαν. τὸ γὰρ ζῶ, ὡς εἴρη-
ται πρότερον, καὶ τὸ ἐγὼ προσημαῖνον, οὐσίαν ἅμα καὶ ἐνέργειαν, ἢ πάθος δηλοῖ. καὶ τὸ ὑφ' δέ, ἐπειδὴ καὶ
ὅτι ὁ ζῆν σημαίνει, ἔστι τε οὐσίαν, καὶ εἰς τὸ ποιεῖν ἀναχθήσεται. εἰ δὲ πρὸς τὴν δύναμιν τὸ ἀσύμπλεκτον
ὑποθώμεθα, τὴν αὐτὴν λέξιν διαφόρους ἔχουσαν δυνάμεις, ὑπὸ διαφόρους κατηγορίας ἀνάξομεν· ὡς
τὸ αἰκίζομαι, ὑπὸ τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν· καὶ πάντα τὰ μέσα ῥήματα. καὶ τὸ Βορέας δέ, τό, τε πνεῦμα
δηλοῦν,

36 ζητεῖσθαι προσήκει. Οἱ δέ γε Στωικοὶ, εἰς ἐλάττονα συστέλλειν ἀξιοῦσι τὸν τῶν πρώτων γενῶν ἀριθμὸν καὶ Δ
τινὰ ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ὑπηλλαγμένα παραλαμβάνουσι. ποιοῦνται γὰρ τὴν τομὴν εἰς τέσσαρα· εἰς ὑπο-
κείμενα, καὶ ποιὰ, καὶ πὼς ἔχοντα, καὶ πρός τί πως ἔχοντα. καὶ δῆλον ὅτι πλεῖστα παραλείπουσι.
τό, τε γὰρ ποσὸν ἄντικρυς. καὶ τὰ ἐν χρόνῳ, καὶ ἐν τόπῳ, εἰ γὰρ τὸ πὼς ἔχον νομίζουσιν αὐτοῖς τὰ
τοιαῦτα περιλαμβάνειν, ὅτι τὸ πέρυσιν ὂν, ἤτοι ἐν Λυκείῳ, ἢ τὸ καθῆσθαι, ἢ τὸ ὑποδεδέσθαι, διακεῖ-
ταί πως κατά τι τούτων, πρῶτον μὲν πολλῆς οὔσης τῆς ἐν τούτοις διαφορᾶς, ἀδιάρθρωτος ἡ τοῦ πὼς
ἔχειν κοινότης ἐπιφέρεται κατ' αὐτῶν. ἔπειτα τὸ κοινὸν τοῦτο πὼς ἔχειν, καὶ τῷ ὑποκειμένῳ ἁρμόττει, καὶ
τῷ ποσῷ μάλιστα. καὶ ταῦτα γὰρ διακεῖταί πως. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς ἑκάστην τῶν ἀντιλογιῶν ἐστὶν
37 ἰδίως ἀντιλεγομένοις εἰπεῖν· κοινῇ δὲ πρὸς πάντας λέγειν, ὅτι τὰς εἰσαγωγικὰς πραγματείας, οὐκ
ἔδει πρὸς ἀκρίβειαν διακειμένας ἀπαιτεῖν· οὐ γὰρ ὑποφέρουσι τὴν ἀκρίβειαν αἱ τῶν πρωτοπείρων
ἀκοαί. δεύτερον δὲ, ὅτι δύσκολος ἡ ἐπιχείρησις τὰς γενικωτάτας τῶν ὄντων διαφορὰς, ἤτοι τὰς ση-
μαντικὰς αὐτῶν λέξεις διελέσθαι. καὶ διὰ τοῦτο χρὴ μᾶλλον συναγωνίζεσθαι τῇ χαλεπότητι τῆς
ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ μὴ κακοσχόλως αὐτῇ προσφιλονεικεῖν. τρίτον δὲ, ἂν λέγοιμεν, ὅτι καὶ πάντες οἱ
ἄλλως διελόμενοι, μείζοσιν ἂν ὑπάγοιντο τοῖς ἐγκλήμασιν, ὧν οἱ ἀκριβέστεροι δοκοῦντες οἱ Στωικοὶ, τὴν
εἰς τέσσαρα τομὴν ποιησάμενοι, εἰς ὑποκείμενα, καὶ ποιὰ, καὶ πὼς ἔχοντα, καὶ πρός τί πως
ἔχοντα, οἷα παραλείπουσιν εἴρηται πρότερον. εἰ δὲ καὶ νεώτεροι, οἷς εὐκολώτερον ἦν τὸ προσθεῖναι τὸ λεῖ-
πον, καὶ αὐτοὶ ὅμως πολλὰ φαίνονται σφαλλόμενοι, πῶς οὐ χρὴ τοῖς πρώτως ἐπιβάλλουσι συγγνώμην
ἔχειν, εἰ καί τι τῆς ἀκριβείας παραλιμπάνουσιν. ὅλως δὲ ὁ πρὸς τὴν διαίρεσιν, ἢ ἀπαρίθμησιν ταύτην ἀν-
τιλέγων, ἴστω μὴ πρὸς Ἀριστοτέλην ταύτην πρώτως, ἀλλὰ πρὸς τοὺς Πυθαγορείους, καὶ Ἀρχύταν τὴν
38 ἀντιλογίαν ποιούμενος, ὃς πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, τὴν εἰς δέκα γένη διαίρεσιν ἐποιήσατο. εἰ δέ τις ἐπιθυμεῖ
περιληπτικήν τινα διαίρεσιν ἀκοῦσαι, τὰ δέκα γένη ταῦτα περιλαμβάνουσαν, τάχα ἂν εἴη τοιαύτη. E
ἐπειδὴ τὰ ὄντα πάντα ἢ ὑπάρξεις εἰσὶ καὶ δυνάμεις, ἢ ἐνέργειαι· αἱ δὲ δυνάμεις μέσαι οὖσαι, ταῖς ὑπάρ-
ξεσι μᾶλλον συνθεωροῦνται, δίχα τὴν πρώτην διαιρετέον, εἴς τε τὰς ὑπάρξεις αὐτὰς τὰς ἐνεργούσας,
ἢ πασχούσας, καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας. καὶ τὰς μὲν ἐνεργείας πάσας, ἡ τοῦ ποιεῖν κατηγορία περιέχει· τὰ δὲ
πάθη, ἡ τοῦ πάσχειν. τῶν δὲ ὑπάρξεων αὐτῶν αἱ μὲν, καθ' ἑαυτὰς ἔχουσι τὸ εἶναι, ἃς ἡ οὐσία πάσας συμπε-
ριείληφεν· αἱ δὲ, ἐν ἄλλοις ὑφεστήκασι. καὶ τούτων αἱ μὲν, κατὰ σχέσιν θεωροῦνται, αἱ δὲ ἄσχετοί εἰσι. καὶ τῶν
ἀσχέτων, αἱ μὲν, κατὰ τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὴν δὴ μορφὴν τῶν σωματικῶν ὑπάρξεων θεωροῦνται, ὥσπερ αἱ
κατὰ τὸ ποιὸν ἀφοριζόμεναι πᾶσαι. αἱ δὲ, κατὰ τὴν διάστασιν, καὶ τὸν πληθυσμόν, ὥσπερ αἱ κατὰ τὸ ποσόν.
δύο γὰρ αὗται ἄσχετοι διαφοραὶ τῶν ἐν ἄλλοις ὑφεστηκότων, κατὰ ὕπαρξιν γενῶν, θεωροῦνται. τῶν δὲ κατὰ σχέσιν, αἱ
μὲν, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγονται, ἃς πάσας ἡ τοῦ πρός τι περιέχει κατηγορία. αἱ δὲ, οὐ πρὸς ἀντιστρέ-
φοντα· καὶ τούτων αἱ μὲν, κατὰ τὴν πρὸς τὰ σώματα σχέσιν θεωροῦνται, αἱ δὲ, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἀσώματα,
καὶ τούτων ἡ μὲν, κατὰ τὴν πρὸς τόπον, ἅπερ ἡ τοῦ ποῦ περιέχει κατηγορία· ἡ δὲ, κατὰ τὴν πρὸς χρόνον, ἅ-
περ ἐν τῷ ποτὲ περιέχεται. τῶν δὲ κατὰ τὴν πρὸς σώματα σχέσιν, ἡ μὲν, κατὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνα ἐφ' ὧν ἱδρύμε-
θα, ἢ ἑστῶτες, ἢ καθήμενοι, ἢ ἀνακείμενοι, ἅπερ πάντα ὑπὸ τὴν τοῦ κεῖσθαι κατηγορίαν ἀνάγεται· ἡ δὲ,
κατὰ τὴν πρὸς τὰ περικείμενα, ὅσα ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία περιείληφε. τὰ γὰρ σώματα πρὸς ἃ ἡ σχέσις ἢ
οὕτως τοιαῦτα ἃ πως ἔχει, ὡς ἢ ἡμᾶς ἐν ἐκείνοις, ἢ ἐκεῖνα ἐν ἡμῖν ἱδρύεσθαι. τοιαύτη γὰρ ἄν τις εἴη καὶ παρ' ἡμῶν
ἡ παραμυθία, πεπορισμένη τοῖς ἐκ διαιρέσεως ἀνελλιπῶς ἐπιθυμοῦσι τὰ δέκα γένη λαβεῖν, καὶ
αὐτὴ πολλὰς, εὖ οἶδα ὅτι, τοῖς ἀκριβολογεῖσθαι βουλομένοις εὐθύνας ὑφέξουσα. ὁ μέντοι θεῖος
Ἰάμβλιχος, καὶ αὐτὸς ἀπαράλειπτον τὴν τῶν γενῶν ἀπαρίθμησιν ἐπιδείκνυσι. πρῶτον μὲν ὑπόκειται
τοῖς πᾶσιν ἐφ' οὗ προϋπάρχοντος, ἐγγίνεται ἐν αὐτῷ τὰ μόνως ὑφιστάμενα. ἔπειτα τὰ συνυ-
πάρχοντα τῷ ὑποκειμένῳ συνθεωρεῖται. ταῦτα δέ ἐστι, ποιότης τε καὶ ποσότης, ἡ μὲν πληθύ- Z
νουσα, ἡ δὲ εἰδοποιοῦσα τὸ ὑποκείμενον. αἱ δὲ σχέσεις θεωροῦνται περὶ τὸ ὑποκείμενον, καθ' ἃς θεωροῦν-
ται αἱ ἄλλαι κατηγορίαι. Ἀρχύτας δὲ πυθαγορικῶς ἐπιχειρῶν, ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἄγει πάσας τῶν
ὄντων τὴν αἰτίαν τοῦ τῶν δέκα ἀριθμοῦ. τέχνην γὰρ πᾶσαν καὶ ἐπιστήμην φησὶ, τεταγμένον τι εἶναι,
καὶ ὡρισμένον πρᾶγμα· τὸ δὲ τοιοῦτον, ἐν ἀριθμῷ ἀφορίζεσθαι· τὸν δὲ σύμπαντα ἀριθμὸν, δεκά-
δας εἶναι, καὶ εἰκότως ἄρα τὰ πάντα εἰς δέκα διῃρῆσθαι, καὶ τὰ εἴδη πάντα δέκα εἶναι, καὶ τοὺς
δακτυλικοὺς ἀριθμοὺς, δέκα ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἀκρωτήρια τοῦ σώματος ἔχειν δέκα μέρη· καὶ
τὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς λόγου, δέκα εἶναι. ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς δυνατὸν τὸ αὐτὸ παραμυθήσασθαι.
ἔξεστι γὰρ προχειριζομένοις ὁτιοῦν τῶν ὄντων, ὁρᾶν ὅπως εἰς ἕν τι τούτων πάντως τῶν γενῶν ἀναφέ-
39 ρεται. Ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα μετρίας ἔτυχε διαρθρώσεως, τὴν λέξιν λοιπὸν εἰσελθεῖν εὔκαιρον. καὶ ὅτι
μὲν περὶ φωνῶν σημαντικῶν ἐστιν ὁ σκοπὸς ὡς πολλάκις ἐλέγετο, καθὸ σημαντικά ἐστιν, ἐδήλωσεν
εἰπών· τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον, ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσόν, καὶ τὰ ἑξῆς.
τὰ γὰρ πράγματα οὔτε λεγόμενά ἐστιν, οὔτε σημαίνει, ἀλλὰ σημαίνεται. κἂν τῶν ὄντων δὲ αὐτῶν

λέγῃ

A διὰ τί φασιν οἱ περὶ τὸν Λούκιον τοὺς συνδέσμους παρέλιπεν, εἰ λέξεις καὶ οὗτοι σημαντικαί; οὐ γὰρ δὴ ἄσημοι. ἢ ὅτι οὔτε προηγουμένη αὐτῶν ἐστὶν ἡ σημασία, ἀλλὰ συσσημαίνουσιν, ὥσπερ τὰς διπλᾶς εἰώθαμεν παραγράφειν καὶ τὰς κορωνίδας, αἵ τινες μετὰ τῶν γεγραμμένων σημαίνουσί τι, αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς, οὐδὲν σημαίνουσι; καὶ οἱ σύνδεσμοι γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου, κόλλῃ ἐοικότες σημαίνουσι. τρίτον δὲ, οὐδὲ λόγου στοιχεῖά εἰσιν οἱ σύνδεσμοι, ἀλλ' εἴπερ ἄρα λέξεως μέρη. οὐδὲ γὰρ ἡ κόλλα τοῦ χάρτου μέρος ἐστὶν, οὐδὲ λέγονται δὲ, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἐκφωνοῦνται μόνον. καὶ ἔτι μέντοι ῥητέον ὅτι κἂν σημαίνωσιν οἱ σύνδεσμοι, καὶ λεκτικῶς σημαίνειν συγχωρηθῶσι, κατὰ σύνταξιν σημαίνουσι, καὶ κατὰ συμπλοκήν· νυνὶ δὲ περὶ τῆς ἄνευ συμπλοκῆς ὁ λόγος. ἐπιζητοῦσι δὲ, καὶ τὰ ἄρθρα ποῦ ταχθήσεται; καὶ περὶ τούτων δὲ ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ ταῦτα, οἷον σύνδεσμοί εἰσι τὰ γένη προσσημαίνοντες, τό, τε ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ ἀορίστως· οὐ γὰρ τί ἐστι δηλοῦσι, διὸ καὶ ἀόριστα καλεῖται παρά τινων. ἀλλ' αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ στερήσεις, αἵ τε διάφοροι τῶν ῥημάτων ἐγκλίσεις, ἐν τίνι ταχθήσονται; ἢ πρὸς τοῦτο αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἀπεκρίνατο· καὶ γὰρ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, καὶ ἐν ταῖς διαιρέσεσι, καὶ ἐν ἑτέρῳ ὑπομνήματι ὃ ἐπιγράφεται παρὰ τὴν λέξιν. (ὅπερ εἰ καί τισιν οὐ δοκεῖ γνήσιον Ἀριστοτέλους, ἀλλά τινός ἐστι πάντως τῶν ἀπὸ σχολῆς) ἐν τούτοις προσθεὶς τὰς κατηγορίας, ἐπάγει, λέγω δὲ ταύτας, σὺν ταῖς πτώσεσιν αὐτῶν, ἤτοι ἐγκλίσεσι, ταῖς τε ἀποφάσεσι, καὶ ταῖς στερήσεσι, καὶ τοῖς ἀορίστοις συνέταξεν αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν. ἔστι γοῦν τὸ ἀνυπόδετον τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ἧς καὶ τὸ ὑποδεδέσθαι, καθόλου τε ἐν τούτοις ἔχουσι τὸ εἶναι αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ στερήσεις ἐν οἷς τὰ ὄντα ἀναιρεῖν, εἰκότως ἐπ' ἐκεῖνα ἀναπέμποντι, ἐν οἷς αἱ ἕξεις εἰσὶ καὶ αἱ καταφάσεις. ἀλλὰ τὸ ἕν φασι καὶ ἡ μονὰς καὶ τὸ σημεῖον πῶς οὐκ ἔξω πίπτει τῶν κατηγοριῶν; οὔτε γὰρ ποσόν ἐστιν, ὡς ἄν τῳ δόξειεν, οὔτε συνεχές ἐστιν, ἅτε ἀμερὲς

B ὄν, οὔτε διωρισμένον· παντὶ δὲ ποσῷ, ἢ συνεχὲς, ἢ διωρισμένον εἶναι προσήκει. καὶ εἰ διωρισμένον, ἐστὶν ἢ περιττὸν, ἢ ἄρτιον, ἢ καὶ ὡς ἀρχὴ τῶν ἀριθμῶν, καὶ ὡς μέτρον ἐν τοῖς πρός τι καταχθήσεται, ὡς καὶ τοῖς Ἀλεξάνδρῳ δοκεῖ. εἰ δὲ διττὸς ὁ ἀριθμὸς, ὁ μὲν, ἀσώματος, ὁ δὲ σωματικὸς, ἔσται, ὡς καὶ ὁ Βοηθὸς ἂν φαίη, καὶ ἡ μονὰς διττὴ, ἡ μὲν οὐσία ἐν τῷ νοητῷ ἀριθμῷ (τοῦτο δὲ καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ) ἡ δὲ ποιότης, ἢ ποσόν. ὕστερον δέ φησιν ὁ Βοηθὸς, μή ποτε ἄμφω ἂν εἶναι ποσὸν φαίη. ὡς γὰρ λευκότης ἔχει πρὸς λευκὸν, οὕτω καὶ ἡ δυὰς πρὸς τὰ δύο· εἰ οὖν ἐκεῖνα ἄμφω ποιόν, καὶ ταῦτα ποσόν. ἀντιλέγουσι δὲ τοῖς Ἀλεξάνδρῳ, δυνατὸν λέγοντες καὶ μέρος τοῦ ποσοῦ τὴν μονάδα τιθέναι· καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ποσῷ καταριθμοῦντες αὐτήν. ἀριθμὸς γάρ ἐστι, τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος. λέγουσιν οὖν ἀρχὴν εἶναι ἀριθμοῦ, ἀλλ' οὐχὶ μέρος ἀριθμοῦ τὴν μονάδα. πανταχοῦ δὲ ἕτερον εἶναι τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ οὗ ἐστιν ἀρχή, ὥσπερ καὶ τὸ σημεῖον διαστημάτων ἀρχὴ ὂν, οὐκ ἂν εἴη διάστημα. ἀλλ' εἰ καὶ ἀρχή, καὶ πρός τι ταῦτα, ἐπειδὴ πάντα τὰ πρός τι φύσιν ἔχοντα ἰδίαν, οὕτως ἔχει καὶ τὸ πρός τι εἶναι, ὡς ὁ πατὴρ ἄνθρωπος ὢν, καὶ οὐσία, πρός τι ἐστὶ κατὰ τὸ πατήρ. ἔδει οὖν καὶ ἐπὶ τούτων εἰπεῖν, τί ὄντα; ἀρχαί, καὶ πρός τι εἰσί, καθὸ ἀρχαί. μή ποτε οὖν διττῆς οὔσης τῆς ἀρχῆς, τῆς μὲν, συντεταγμένης, τῆς δὲ ἐξῃρημένης, ἡ συντεταγμένη ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ μέσον, καὶ τὸ πέρας; τάχα δὲ καὶ ἐξῃρημένη ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐστίν. εἰ γὰρ καὶ ἡ ἐξῃρημένη τοῦ ἀριθμοῦ μονὰς, συνῃρημένος ἐστὶν ἀριθμὸς, ἐν τῷ αὐτῷ ἂν εἴη γένει, τό, τε συνῃρημένον, καὶ τὸ διωρισμένον. καὶ γὰρ τοῦ εἴδους συνῃρημένου καὶ διακεκριμένου ὄντος, καὶ τοῦ μὲν ὀνόματος, τὸ συνῃρημένον· ἢ ὡς οἱ Στωϊκοί φασι, τὸ κεφαλαιωδῶς δηλοῦντος, τοῦ δὲ ὁρισμοῦ τὸ διακεκριμένον, ἐν τῷ αὐτῷ ἂν εἴη γένει, τό, τε ὄνομα, καὶ ὁ ὁρισμός. καὶ ἡ ὕλη δὲ, καὶ τὸ εἶδος ἀρχαὶ οὖσαι τῆς συνθέτου οὐσίας, οὐσίαι καὶ αὐταί εἰσι, κἂν μὴ ἐνταῦθα παρελήφθησαν. καὶ περὶ τοῦ σημείου δὲ τὰ αὐτὰ καὶ ἀπο-

Γ ρεῖν οἶμαι ἔξεστι, καὶ ἐπιλύεσθαι. βέλτιον δέ φασιν οἱ κλεινότεροι τῶν ἐξηγητῶν, ὁμωνύμως τὸ ἓν ἀποβλέπειν κατὰ τὰς δέκα κατηγορίας, ὥσπερ καὶ τὸ ὄν. τῶν δὲ ὁμωνύμων, οὔτε διαίρεσις ἀφωρισμένη ἐστὶν, οὔτε εἰς ἓν γένος ἀναγωγή. Οἱ δέ γε τρίτοι λοιπὸν, οἱ ἀνταλλαγὴν αἰτιώμενοι, καὶ λέγοντες 35 ἀλλ' ἀντ' ἄλλων παρειλῆφθαι γενῶν, τὴν κίνησίν φασι δεῖν ἀντὶ τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν παραλαμβάνειν. ὅτι μὲν εἰς ἄλλο γένος τὴν κίνησιν ἀνάγειν ἐστὶ δυνατὸν, ὅτι ἄλλο τι γένος αὐτῆς, ἐν ᾧ τί ἐστι κατηγορεῖται· ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ ποιεῖν ἀνάγεται. πολλαὶ γὰρ εἰσὶν ἐν τῷ πάσχειν κινήσεις, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ πάσχειν. ποῦ γὰρ αἱ ἐν τῷ ποιεῖν κινήσεις καταταχθήσονται; πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι τὸ δυνάμει, καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, ἐν πάσαις θεωρεῖται ταῖς κατηγορίαις ὁμωνύμως ὑπάρχον αὐταῖς, διὸ ἐν οὐδεμιᾷ ἀφωρισμένως κατατέτακται. καὶ ἡ κίνησις τοίνυν ὁδὸς οὖσα ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς ἐντελέχειαν, ἄλλως μὲν ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρεῖται, γένεσις οὖσα ἢ φθορά, ἄλλως δὲ ἐν τῷ ποσῷ, αὔξησις καὶ μείωσις λεγομένη· ἄλλως δὲ ἐν τῷ ποιῷ, ὅταν ἀλλοίωσιν αὐτὴν ὀνομάζομεν. καὶ ἄλλως ἐν τῷ ποῦ, καὶ καθ' ἑκάστην κατηγορίαν ἄλλως. πῶς οὖν οἷόν τε μίαν εἶναι κατηγορίαν τὴν κίνησιν, ὁμωνύμως καὶ αὐτὴν ὑπάρχουσαν; καὶ ἐπὶ τῆς στάσεως δὲ τῆς ἀντικειμένης τῇ κινήσει, τὰ αὐτὰ ῥητέον. εἰ γάρ τις εἴη τῷ ὄντι στάσις, οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς νοητοῖς ἐκείνην

Aristotelis commentarii, methodica, διαιρέσεις, τὸ παρὰ τὴν λέξιν.

Motus ad quam categoriam pertinet.

αὐτός, οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας ληπτέον· οὕτως γὰρ οὐ τὴν δέκα τὴν ἀπαρίθμησιν, ἀλλὰ τὴν τῶν ἐννέα ποιού-
μεθα. μᾶλλον δὲ ἀπὸ τοῦ ὄντος, ὅπερ ἐνταῦθα μὲν πολλαχῶς λεγόμενον, εἰς τὰς δέκα κατη-
γορίας Ἀριστοτέλης διαιρεῖσθαι βούλεται· καὶ εἰκότως, ἐπειδὴ περὶ λέξεως σημαντικῆς ἐν τού-
τοις ὁ σκοπός· ἐν δὲ τῇ μετὰ τὰ φυσικά, ὡς ἀφ' ἑνὸς τοῦ ὄντος, τὰ δέκα ἐν τάξει προάγεσθαί φη-
σι, πρώτην ἐχούσης τάξιν τῆς οὐσίας, καὶ περὶ αὐτὴν τῶν ἄλλων συντεταγμένων. ὁ δὲ Ἑρμῖνος, ἀμφι-
βάλλων πῃ ἔοικεν, εἰ τοσαῦτά ἐστι τὰ γένη. γράφει δὲ οὕτως· διὸ εἰ μὲν μόνων τῶν λεχθησομένων εἰσὶν
αἱ σημασίαι, τοσαῦτα ἂν εἴη τὰ πρῶτα γένη, τοσαῦται δὲ καὶ αἱ κατηγορίαι· εἰ δὲ καὶ ἄλλα παρ' αὐ-
τά, οὐδὲ ὁ λόγος ἐκεῖνα διωθεῖται. καίτοι τοῦ Ἀριστοτέλους πανταχοῦ περὶ τὸ πλῆθος τούτῳ
χρωμένου τῶν γενῶν, καὶ οὔτε προστιθέντος, οὔτε ἀφαιροῦντος, ἀλλ' ἐγκρίνοντος ἀεὶ τὴν εἰς δέ-
32 κα διαίρεσιν, ὥσπερ καὶ εἰς τέσσαρα τὴν τούτων συναίρεσιν ἐποιήσατο. Ἄλλοι δὲ πολλοὶ πρὸς
αὐτὴν ἀμφισβήτησαν, αὐτόθεν κατηγοροῦντες τῆς εἰς τοσοῦτον πλῆθος διαιρέσεως, ὥσπερ Ἀθηνό-
δωρος ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἐπιγεγραμμένῳ βιβλίῳ, μόνην δὲ τὴν εἰς
τοσοῦτον πλῆθος διαίρεσιν ἐξετάζοντι. καὶ Κορνοῦτος δὲ ἐν οἷς πρὸς Ἀθηνόδωρον καὶ Ἀρι-
στοτέλην ἐπιγράφει· καὶ οἱ περὶ τὸν Λούκιον δὲ καὶ τὸν Νικόστρατον, ὥσπερ πρὸς τὰ ἄλλα πάντα σχεδόν,
οὕτω καὶ πρὸς τὴν διαίρεσιν ἀντειρήκασι. ληπτέον δὲ ἐν ὅροις ὡρισμένοις τὰς ἀντιλογίας τριχῇ
διεσταλμένοις αὐτάς. καὶ γὰρ οἱ μέν, ὡς πλεονάζουσαν αἰτιῶνται τὴν διαίρεσιν· ἄλλοι δέ, ὡς ἐλ-
λιπῆ καταμέμφονται· τρίτοι δέ εἰσιν, οἱ ἄλλα ἀντ' ἄλλων εἰσῆχθαι γένη νομίζοντες. γεγόνασι
δέ τινες καὶ πλείονα ἄλλα ἐγκαλοῦντες· οἱ μέν, ἔλλειψιν ἅμα καὶ πλεονασμόν· οἱ δέ, πρὸς τούτοις
καὶ ἐναλλαξιν τῶν γενῶν. λεγέσθωσαν δὲ ἐφ' ἑκάστου γένους ἀπορίαι τινές, καὶ πρὸς αὐτὰς λύσεις, δι' ὧν
33 τὸν τύπον τῆς ἀντιλογίας ἔστι καταμαθεῖν, ἵνα μὴ πρὸς πάσας τείνοντες μηκύνωμεν. Λέγουσι τοίνυν
οἱ πλεονασμὸν ἐγκαλοῦντες, ὡς οὐ καλῶς τῷ ποιεῖν τὸ πάσχειν ἀντέταξεν. ἐχρῆν γὰρ ἀμφοῖν ἓν κοινὸν
γένος ἀφορίσασθαι τὸ κινεῖσθαι. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι τὸ ποιοῦν, καθὸ ποιεῖ, οὐ κινεῖται, ἀλλὰ κινεῖσθαι
ποιεῖ, ἀκίνητον ὂν αὐτό. αἴτια δὲ τῶν ποιούντων ἐν τοῖς αἰσθητοῖς κατὰ συμβεβηκὸς κινεῖται, διὰ τὸ συνηρη-
μένας εἰς ταὐτὸ τὰς δύο ἀρχάς, τήν τε τοῦ ποιεῖν, καὶ τὴν τοῦ πάσχειν. ἀλλ' ἴσως ἐχρῆν περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πά-
σχειν ἀπορεῖν, πῶς οὐχ ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγεται. τὸ γὰρ ποιοῦν, εἰς πάσχον ποιεῖ· καὶ τὸ πάσχον, ὑπὸ
ποιοῦντος πάσχει. ἢ κατὰ μὲν τὴν συνάρτησιν ταύτην, ὑπὸ τὸ πρός τι ἀναχθήσεται· κατὰ μέντοι τὴν ἐνέρ-
γειαν, καὶ τὸ πάθος, ἄλλην ἔχοντα φύσιν, ἄλλα ποιεῖ γένη. καὶ γὰρ ἤδη τῶν ἄλλων πρός τι, δι' ὃ παρ' ὃ καὶ
ἔστι τὰ αὐτά, ὡς μὲν καθ' αὑτὰ ὑφεστῶτα, ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεται· κατὰ δὲ τὴν σχέσιν, ὑπὸ τὰ πρός τι.
ἀλλὰ πῶς τὸ κεῖσθαι οὐκ ἔστι πάσχειν; πῶς δὲ τὸ ἔχειν οὐκ ἔστι ποιεῖν; ἢ τὸ κεῖσθαι μέν, οὐδὲν μᾶλλον πάθος ἐστὶν ἢ
ἐνέργεια· κεῖσθαι γάρ ἐστι τὸ καθῆσθαι, τὸ ἑστάναι· λαμβάνεται δὲ ἐν τῇ κατηγορίᾳ οὐ κατὰ τὸ πάσχειν, ἢ ποιεῖν,
ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν ἄλλῳ ἵδρυσιν. οὕτως δὲ καὶ τὸ ἔχειν, οὐ κατὰ τὸ ποιεῖν· οὐδὲν γὰρ ἧττον πάσχειν ἐστὶ τὸ ὡπλίσθαι, ἢ
ὑποδεδέσθαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ περικεῖσθαι. ἄλλοι δὲ κατ' ἄλλον τρόπον αἰτιῶνται τὴν περιττότητα. οἱ γὰρ περὶ
Ξενοκράτην καὶ Ἀνδρόνικον πάντα τῷ καθ' αὑτὸ καὶ τῷ πρός τι περιλαμβάνειν δοκοῦσιν, ὥστε περιττὸν
εἶναι κατ' αὐτοὺς τοσοῦτον τῶν γενῶν πλῆθος. ἄλλοι δὲ εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκὸς διατέμνουσι· καὶ οὗτοι δὲ
ταὐτόν πως δοκοῦσι τοῖς προτέροις λέγειν, τοῖς τὰ συμβεβηκότα πρός τι λέγουσιν, ὡς ἄλλων ἀεὶ ὄντα,
καὶ τὴν οὐσίαν καθ' αὑτό. ῥητέον δὴ κοινῇ πρὸς ἀμφότερα, ὅτι οἱ τὴν εἰς τὰ ἐλάχιστα τομὴν τοῦ Ἀριστο-
τέλους ζηλώσαντες, ἀτελῶς αὐτοῦ ἥψαντο, τὸ καθόλου καὶ τὸ μερικὸν παραλιπόντες. καὶ μέντοι τὰ συμ-
βεβηκότα πολλὰ ὄντα γένη, ἀποστεροῦσιν εἰς ἓν τοῦ συμβεβηκότος τὸ πρός τι. διὰ τί φασιν, ἄλλου ἐστὶ τὰ
συμβεβηκότα, καίτοι κυρίως μὲν ἄλλου μόνα τὰ πρός τι ἐστιν. εἰ δὲ ὅτι ὁπωσοῦν τινός ἐστι, καὶ τὰ κα-
*τῶν ἄλλων θόλου * τοῖς ἄλλοις ἐστίν· ὁ μὲν Σωκράτης, Σωφρονίσκου ἐστί, καὶ ὁ ἀγρός, τοῦ κτήτορος. εἰ οὖν οὕτως
καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἀναφέροιμεν πρὸς τὸ ὑποκείμενον, οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπεὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ φύ-
σις ἰδία ἐστί, καὶ ἡ ὕλη δέ, καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτό, κατὰ τὸν τρόπον τὸν λόγον πρός τι ἐστί· καθὸ δὲ ἀρ-
χή, καθ' αὑτό ἐστιν. οὕτως μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Ἰάμβλιχον καὶ Πορφύριον διατάττονται. μήποτε
δὲ τὸ ἄλλου εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ πρός τι, τὸ ἰδιαίτερον τοῦ συμβεβηκότι ὑπάρχει, καθόσον ἀντίκει-
ται πρὸς τὴν οὐσίαν, καθ' αὑτὸ οὖσαν, καὶ ἑαυτῆς οὖσαν. τὸ γὰρ καθ' ἑαυτό, τῷ πρός τι· καὶ
τῷ ἑαυτοῦ, τὸ ἄλλου ἀντίκειται. δηλοῖ δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, τὴν εἰς δύο ταύτην τομὴν παραλαβών.
ἐκεῖνο δὲ ὀρθῶς ἴσως ἔχει λέγειν, ὅτι καλῶς Ἀριστοτέλης τὰς τοῦ συμβεβηκότος πολλὰς ἰδιότητας
διεῖλεν, οὐδὲ τὴν μίαν αὐτοῦ παράληψιν παραλιπών, ὥστε καὶ εἰς ὑποκείμενον, καὶ τὰ περὶ τὸ
ὑποκείμενον διαιρεῖ, ὅπερ ἔλαθέ τινας· καὶ οὕτως πρὸς ὡρισμένον τὸ ὑποκείμενον, ἀόριστα τὰ
34 περὶ τὸ ὑποκείμενον ἀντιτίθησιν. Οἱ δὲ ἐλλείπειν ἀποφαινόμενοι τὴν διαίρεσιν, ὡς οἱ περὶ τὸν Νικό-
στρατον, διατί φασι τὸ μὲν ποιεῖν, τὸ πάσχειν, τὸ δὲ ἔχειν, οὐκ ἀντέθηκε τὸ ἔχεσθαι; ἢ ἐχρῆν
ἐρευνᾶν τοὺς ταῦτα λέγοντας, ὅτι τὸ ἔχεσθαι, εἰς τὴν τοῦ κεῖσθαι κατηγορίαν ἐνέπιπτεν ἤδη διωρι-
σμένην· ἔχει μὲν γάρ τις τὴν ἀσπίδα, ἔχεται δὲ ἡ ἀσπὶς ἐν τῷ οὑτωσὶ περικεῖσθαι. θέσις δή ἐστι τοῦτο· ἀλλὰ

δὲ

ἀμφιβάλλοντι

πρός τι, ἐστι, ... θολου πρός τι ἐστιν. ὁ ... etc.

A ὑπάλληλα. χρήσιμος δὲ ἡ τοῦ θεωρήματος τούτου προδιάρθρωσις, πρὸς τὸν περὶ τῶν κατηγοριῶν λόγον. δηλοῦσι δὲ καὶ αἱ πρὸς τὰς κατηγορίας ἐνστάσεις, ἃς φέρειν εἰώθασιν, ὅτι τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος διεῖλεν, ὡς τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ὑπὸ τὸ κινεῖσθαι ὄντα. ἢ ὅτι παρέλειψέ τινα γένη, ὡς τὸ νοητὸν γένος. καὶ μέντοι, εἰ μηδὲν κοινὸν ἔχοντα φανείη τὰ γένη ταῦτα πρὸς ἄλληλα, δῆλον ὅτι οὔτε τὸ ὂν, οὔτε τὸ ἕν, οὔτε τὸ τί, ὡς γένος κατηγορεῖται κατὰ τῶν δέκα γενῶν, εἴγε παντάπασι παραλλάττει ταῦτα, καὶ μηδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ἄλληλα. 28

Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον. ἕως τοῦ, οἷον, ἄνθρωπος, λευκόν, τρέχει, νικᾷ.

Ταῦτα ἕπεται μὲν καὶ τῇ πρότερον παραδοθείσῃ διαιρέσει, ἐν ᾗ, εἰς τὰ κατὰ συμπλοκὴν καὶ ἄνευ συμπλοκῆς διῄρηται τὰ λεγόμενα. μετὰ γὰρ τὸ διελέσθαι τὰ σύνθετα, καὶ ἁπλᾶ μόρια τῆς λέξεως, εἶπε τὸ διδάσκειν εἰς πόσα, καὶ τίνα γένη τὰ ἁπλᾶ ἀναφέρεται· κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἀκολουθεῖ ταῦτα τῇ προσεχῶς εἰς ἐλάχιστα γενομένῃ τῶν ὄντων διαιρέσει. μετὰ γὰρ τὴν εἰς ἐλάχιστα τομήν, ὧν οὐκ ἦν ἐλάττω λαβεῖν, ἔδει τὴν εἰς τὰ πλεῖστα παραθεῖναι, ἧς οὐκ ἦν ἔτι πλείονα διελεῖν. ἕπεται μὲν οὖν ἐκείνοις, προηγεῖται δὲ τῶν ῥηθησομένων. διότι τὴν ἐν τύποις γνῶσιν, ἀεὶ δεῖ τῆς ἀκριβοῦς προλαμβάνεσθαι, καὶ τὴν ἐν κεφαλαίοις προειλημμένην, τῆς κατὰ διέξοδον παραδιδομένης. ὁ γὰρ ὁλοσχερῆ τὴν ἔννοιαν προλαβών, ῥᾷον κατακολουθήσει ταῖς κατὰ διέξοδον ἀνελίξεσι. 29 τριχῶς δὲ τῆς σημασίας αὐτῶν τῶν ἄνευ συμπλοκῆς γινομένης, ἢ κατὰ τὴν ὀνομασίαν μόνην, ὅταν οὐσίαν λέγωμεν· ἢ ἀπὸ τῶν ὑποδειγμάτων, ὅταν λέγωμεν, οἷον, ἄνθρωπος, ἢ ἵππος. τρίτον δὲ τὴν ὡς ἐν τύποις, καὶ δι' αἰσθήσεως φαινομένην ὑπογραφὴν δηλοῖ· καὶ τρίτον κατὰ τὰς προχείρους ἐννοίας, καὶ μηδέπω τεχνικάς, σπευδούσας δὲ 30
B ἤδη πρὸς τὴν ἀκριβῆ τελειότητα, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα μὲν διὰ τοῦ ὀνόματος, καὶ ὑποδείγματος ἐδήλωσε τὰ γένη λέγων· ἔστι δὲ οὐσία μὲν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, οἷον, ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ, οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. ἐν δὲ τοῖς περὶ ἑκάστου λόγοις, καὶ τὴν ἔννοιαν τὴν περὶ αὐτοῦ ἀναγράφειν πειρᾶται. ὁ δὲ Ἀρχύτας, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ εὐθὺς διδασκαλίᾳ εἰπὼν τὸ ὄνομα καὶ τὸ ὑπόδειγμα, προσθεὶς ἐφ' ἑκάστου, ἐπήγαγε καὶ τὴν κατὰ ἔννοιαν ἰδιότητα, ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας τὸ ὄνομα εἰπών, καὶ τὸ ὑπόδειγμα, προσέθηκεν ἁπλῶς πάντα ὅσα καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκεν· ἡ γὰρ πρώτη ἔννοια τῆς οὐσίας οὕτως προσπίπτει, ὡς καθ' ἑαυτὴν οὔσης. πάλιν τῆς ποιότητος τὸ ὄνομα καὶ τὰ ὑποδείγματα ἐκθέμενος, καὶ ταῦτα διττά· τὰ μὲν, περὶ ψυχήν, τὰ δὲ περὶ σῶμα, οὐ παραλέλοιπε τὴν κατὰ ἔννοιαν ἰδιότητα, λέγων, ἁπλῶς ὅσα συνυπάρχει τισί. μετὰ γὰρ τῆς ποιότητος, αὐτὴ ἡ ἔννοια ἡμῖν συμπροσπίπτει, ὡς συνυπαρχούσης τῆς ποιότητος, καὶ τελειούσης τὴν οὐσίαν. τῆς δὲ ποσότητος, κατὰ πάντα τὰ γένη, τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ὑποδείγματα ποιησάμενος· οἷον, κατὰ τὸ πλῆθος, κατὰ τὴν ῥοπήν, κατὰ τὸ διωρισμένον. προσέθηκε δὲ τὴν πρόχειρον ἔννοιαν, εἰπών· ὅσα περὶ ἀριθμόν, ἢ κατὰ ἀριθμόν τι σημαίνει. τοῦ δὲ πρός τι, τὸ ἁπλῶς πρὸς ἄλληλα λέγεσθαι. καὶ ἄνευ ἀλλήλων μὴ πεφυκέναι σημαίνεσθαι. τοῦ δὲ ποιεῖν, τὸ ἁπλῶς ἐνεργεῖν περί τι σημαίνειν γινομένην. τοῦ δὲ πάσχειν, τὸ ἁπλῶς ὑπό τινος ἑτέρου πεφυκέναι μεταβάλλειν. τοῦ δὲ ἔχειν, τὸ ἁπλῶς τὰ μὴ συνυπάρχοντα, μηδὲ συμπεφυκότα, ἐπίκτητα δὲ ἔχοντι. τοῦ κεῖσθαι, τὸ ἁπλῶς σώματος πῶς ἔχοντος σχηματισμὸν σημαίνειν. τοῦ δὲ ποῦ, τὸ ἁπλῶς τόπον ἀφορίζειν. τοῦ ποτὲ δέ, τὸ ἁπλῶς χρόνον σημαίνειν. δῆλον οὖν ὅτι οὐ τὴν κατὰ τὰς αἰσθήσεις μόνην οὕτως παράδειξιν ἐποιήσατο, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὰς ἐννοίας ὑπογραφήν.

Ἀλλὰ τὴν τομὴν ταύτην τὴν εἰς τὰ γενικὰ γένη γενομένην, τί φήσομεν; ἆρα διαίρεσιν; καὶ πῶς 31 ἂν εἴη διαίρεσις, εἰ μήτε ὡς γένος εἰς εἴδη διαιρεῖται, μήτε ὡς ὅλον εἰς μέρη; οὔτε γάρ ἐστι τι κοινὸν τῶν
Γ δέκα κατηγοριῶν, ὁποῖον τὸ ὂν οἴονταί τινες, ἢ τὸ τί, εἴπερ μὴ ἐπίσης πάντων κατηγορεῖται. γένους δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ διαφορὰς εἶναι δυνατὸν, καθ' ἃς τὸ γένος διαιρεθήσεται. ἀλλ' οὐδὲ ὅλον εἰς μόρια διαιρεῖται. οὐ γάρ ἐστι τι κοινὸν σύγκριμα, τὸ τὸν ὁρισμὸν ὅλον ὑπομένον. καὶ ὅλως οὔτε ὡς ὁμοιομερῆ εἴη ἄν τινος μόρια, ἀνόμοια ὄντα, οὔτε ὡς ἀνομοιομερῆ. εἴτε γὰρ τὸ ὂν τις, τὸ ὅλον φησίν, εἴτε τὸ τί, ὁμοίως ἕκαστον ὂν καὶ τὶ λέγεται. καίτοι τοῖς ἀνομοιομερέσιν, οὐχ ὑπάρχει τὸ τὰ μέρη καλεῖσθαι τῷ τοῦ ὅλου ὀνόματι. ἆρ' οὖν τοῖς ἐπὶ στρατιᾶς ἔοικεν ἡ διαίρεσις, τοῖς κατὰ λόχους συντεταγμένοις, ὥστε ὥσπερ λόχου λοχαγόν, οὕτως τὴν μὲν οὐσίαν ἐξηγεῖσθαι τῶν οὐσιῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑκάστην τοῦ καθ' ἑαυτὴν πλήθους. ἀλλὰ τοῦτο τὴν συνέχειαν, καὶ ἀλληλουχίαν ἀναιρεῖ τῆς διακοσμήσεως, εἴπερ μηδεμίαν κοινότητα τῶν πρώτων γενῶν ἀποβλέπομεν. βέλτιον οὖν τὰς μὲν διαφορὰς τῶν γενῶν ἀφορίζεσθαι, κατά τινας πρώτας ἰδιότητας. καθόσον δὲ περὶ τὴν οὐσίαν ἐστὶ τὰ συμβεβηκότα, καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ ὑφίσταται, καὶ συντάττεται πρὸς αὐτήν, κατὰ τοσοῦτον ἀφομοιωτέον αὐτὰ τοῖς ἀφ' ἑνός, καὶ περὶ ἓν συντεταγμένοις. ταῦτα μὲν ὁ Ἰάμβλιχος ἀξιοῖ. ὁ δὲ Ἑρμῖνος, ἀπαρίθμησιν οὖν ἐστι φησί, καὶ οὔτε διαίρεσις, οὔτε μερισμός. οὐδὲν γὰρ ὅλον ἐστὶν αὐτῶν οὔτε ὡς γένος, οὔτε ἄλλον τρόπον ὅλον, ἀλλὰ πρὸς μὲν τὰ τοῦ θείου Ἰαμβλίχου, ἐκ τῶν αὐτοῦ ῥητέον, ὅτι τὸ ἀφ'

οἷον ἐστι ταῦτα γένη, οὐχ ὑπάλληλα μέν, ἄμφω δὲ ὑπό τι ἀναγόμενα, ὡς τὸ πτηνόν, καὶ τὸ πεζόν, ἄμφω Δ
ὑπὸ τὸ ζῷον· καὶ τούτων εἰσί τινες αἱ αὐταὶ διαφοραί. καὶ γὰρ τοῦ πτηνοῦ, τὸ μὲν δίπουν ἐστί, τὸ δὲ τετράπουν, ὡς
γρὺψ ἱστορεῖται, καὶ σφίγξ· καὶ τοῦ πεζοῦ ὁμοίως, ἀλλ' οὐχὶ τῶν εἰδῶν αἱ αὐταί εἰσιν αὗται διαφοραί, ἀλλὰ
γενῶν. ζῴου γάρ εἰσι πρώτως διαφοραί. διὰ τοῦτό φησι τῶν μὴ ὑπάλληλα, οὐχ ἁπλῶς ἑτέρων, ἀλλὰ τῶν
εἴδει ἑτέρας εἶπε τὰς διαφοράς. καὶ γὰρ αὗται τῶν μὴ ὑπάλληλα οὐσῶν, κἂν αἱ αὐταὶ δοκῶσιν,
ἀλλ' οὐ τῶν εἰδῶν εἰσὶν αἱ αὐταί, ἀλλὰ τῶν γενῶν. εἰ μέντοι ὁ Ἀριστοτέλης ἕτερα γένη καὶ μὴ ὑπάλληλα
τίθεται, οὐ μόνον ὧν μή ἐστι θάτερον ὑπὸ τὸ ἕτερον, ἀλλὰ καὶ ὅσα μὴ ἄμφω ὑφ' ἓν ἀνάγεται. ταῦτα γὰρ τὰ
ἕτερα γένη, ὅσα μηδὲν ἔχει κοινὸν γένος, ὥσπερ καὶ ἑτερογενῆ, τὰ μὴ ἔχοντα κοινὸν εἶδος, ὡς δῆλον
ἐκ τῶν παραδειγμάτων, οὐ χρεία τῆς τοιαύτης ἀπολογίας. καὶ γὰρ εἰ ὁμογενῆ ἐστιν, ὧν τὸ αὐτὸ γένος,
ἑτερογενῆ ἂν εἴη, ὧν ἕτερα τὰ γένη ἐστίν. ὁ μέντοι Πορφύριος, τῶν ἑτέρων γενῶν ἑτέρας τῷ εἴδει
τὰς διαφορὰς εἰρῆσθαι φησί. διότι τῶν ὑπὸ τὰ ἕτερα γένη εἰδῶν, ἕτεραί εἰσιν αἱ διαφοραί. ἕτερα
γὰρ γένη, ζῷον καὶ ἐπιστήμη· καὶ τοῦ μὲν ζῴου εἶδος ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, τῆς δὲ ἐπιστήμης, ἡ μουσική. καὶ
εἰσὶν ἕτεραι τούτων αἱ διαφοραί, ὥστε εἴη ἂν λέγων, ὅτι τῶν ἑτέρων γενῶν, καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμέ-
νων, αἱ κατὰ τὰ εἴδη διαφοραί, ἕτεραι. κάλλιον δὲ ἴσως τὰς εἰδοποιοὺς ἀκούειν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Πορφύ-
25 ριος ποιεῖν ἀξιοῖ. Οἱ δὲ περὶ τὸν Νικόστρατον, ματαιολογίαν ἐγκαλοῦσι τούτοις· τίς γάρ φησιν
ἀγνοήσει, ὅτι ἐπιστήμη ἐπιστήμης, οὐκ ἄν ποτε τῷ δίποδι διενέγκοι, ἢ τετράποδι, ὥσπερ τὸ ζῷον· ἀλ-
λὰ πρῶτον μὲν καὶ τοῦτο σαφές ἐστιν, οὐκέτι καὶ ἐκεῖνο ὁμοίως δῆλον, ὅτι τῶν ὑπάλληλα, οὐδὲν κωλύει τὰς
αὐτὰς εἶναι διαφοράς, εἴδει περὶ ἀμφοῖν ἅμα τῶν ἀντικειμένων εἰπεῖν. ἔπειτα ὁρᾷς ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἑρμῖ-
νον τὰ ἕτερα, καὶ μὴ ὑπάλληλα οὐ καλῶς ἐξελέξαντο, νομίσαντες καὶ μὴ ὑπάλληλα ὄντα, δυνατὸν εἶναι
ὑφ' ἓν ἀνάγεσθαι γένος, οὕτως οὐκ ἦν πρόχειρος ὁ λόγος, κἂν τὰ παραδείγματα καλῶς ληφθέντα
26 σαφῆ τὸν λόγον ποιῇ. Αἰτιῶνται δὲ καὶ ἐν τοῖς ὑπάλληλα γένεσιν, ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου φησὶ διαφο- E
ραί, τοσαῦται καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται. ὄντων γὰρ ὑπαλλήλων, τοῦ ζῴου καὶ τοῦ λογικοῦ ζῴου, ἐπειδὴ τοῦ
ζῴου διαφοραί εἰσι τό, τε λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, πῶς οἷόν τε τοῦ λογικοῦ ζῴου, τὸ μὲν εἶναι λογικόν, τὸ δὲ
ἄλογον; ἀλλ' ὁ μὲν Βοηθὸς ἐνδοὺς τῇ ἀπορίᾳ, μεταγράφειν ἠξίου τὴν λέξιν οὕτως, ὥστε ὅσαι τοῦ ὑποκει-
μένου διαφοραί, τοσαῦται καὶ τοῦ κατηγορουμένου ἔσονται. αἱ γὰρ τοῦ μερικωτέρου διαφοραί, καὶ τοῦ
ὁλικωτέρου ἔσονται, ἅτε τὸ μερικώτερον τοῦ ὁλικωτέρου περιέχοντος, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως καθόλου ἐπὶ τοῦ
κατηγορουμένου, ὡς ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου λέγεται. τὸ γὰρ λογικὸν ἀνθρώπου μὲν παντὸς κατηγορεῖται,
ζῴου δέ, οὐκέτι παντός, ἀλλὰ τῶν ζῴων τὰ μέν ἐστι λογικά, τὰ δὲ ἄλογα. εἰ δὲ μένει φασὶν ἡ αὐτὴ γρα-
φή, προσεκτέον τῷ, οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς. συμπίπτει γάρ ποτε τοῦτο· τὸ γὰρ θνητόν, καὶ
τοῦ ζῴου διαφορά ἐστι, καὶ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ χάρις τῷ Βοηθῷ τὴν ἀρχὴν τῆς λύσεως ὑποδείξαντι. ἐπεὶ
δὴ γὰρ τοῦ ζῴου αἱ μέν, εἰσὶ διαιρετικαὶ διαφοραί, ὡς τοῦ ζῴου τὸ μὲν λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον, καὶ θνητὸν καὶ ἀθάνα-
τον· αἱ δέ, συστατικαί, ὡς τοῦ ζῴου τό, τε αἰσθητικόν, καὶ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ κινητόν. αἱ μὲν γὰρ διαιρετικαὶ τοῦ
κατηγορουμένου διαφοραί, οὐ πᾶσαι τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχουσιν· οὐ γὰρ δὴ καὶ αἱ ἀντικείμεναι. εἰ
γὰρ τὸ λογικὸν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, οὐ δήπου καὶ τὸ ἄλογον. αἱ μέντοι συστατικαὶ τοῦ κατηγορουμένου
διαφοραί, καὶ τῷ ὑποκειμένῳ πᾶσαι ὑπάρχουσι· τὸ γὰρ αἰσθητικόν, καὶ τὸ ἔνδοθεν κινούμενον, καὶ ἀνθρώ-
πῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις ὑπάρχει. τὸ οὖν οὐδὲν κωλύει εἴρηται, διὰ τὸ μὴ πάσας ὑπάρχειν ἀλλὰ τὰς συ-
στατικὰς καὶ τῶν διαιρετικῶν τὰς οἰκείας τῷ μερικωτέρῳ, ὡς τὸ λογικόν, καὶ τὸ θνητόν, διαιρετικὰ ὄν-
τα τοῦ ζῴου, τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, οὐ μὴν καὶ τὰ ἀντικείμενα αὐτοῖς. εἰσὶ δὲ διαιρετικαὶ ἀμφοῖν δια-
φοραὶ αἱ αὐταὶ τῶν ὑπάλληλα γενῶν, ὡς εἴρηται πρότερον. καὶ γὰρ τοῦ ζῴου τὸ μέν ἐστι ποηφάγον, τὸ
δὲ σπερμοφάγον, τὸ δὲ σαρκοφάγον. καὶ τοῦ ὄρνεου ὑπὸ τὸ ζῷον ὄντος, αἱ αὐταὶ διαφοραί εἰσιν. ὁ μέν-
τοι Ἀριστοτέλης αἰτίαν εἰπὼν τοῦ τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι, τῷ τὰ ἐπάνω τῶν ὑπ' αὐτὰ γενῶν κατη- Z
γορεῖσθαι, ἔοικε τάς, τε συστατικὰς τῶν ἀνωτέρω διαφορὰς τὰς αὐτὰς λέγειν, καὶ τῶν κατωτέρω, καὶ
τῶν διαιρετικῶν, ὡς εἶπον, τὰς οἰκείας. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι, ὅταν μὲν λέγῃ τῶν ὑπάλληλα γενῶν, μη-
δὲν κωλύειν τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς, ὡς περὶ τινῶν ἀποφαίνεται, καὶ οὐχ ἁπλῶς περὶ πασῶν. ὅταν
δὲ προσδιορίζῃ τὰ ἐπάνω τῶν ὑπ' αὐτὰ κατηγορεῖσθαι, καὶ ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, το-
σαύτας εἶναι δεῖ καὶ τοῦ ὑποκειμένου, ὡς περὶ πασῶν καθόλου ἀποφαίνεται, μηδεμίαν αὐτῶν ὑπεξαι-
ρούμενος. αὐτὸς δὲ τὴν ἀπορίαν ἔλυσε ταύτην, ὡς εἶπον. εἰ γὰρ διότι τὰ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω κα-
τηγορεῖται, διὰ τοῦτο ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται, δῆλον, ὅτι
οὐ πᾶσαι αἱ τοῦ ἐπάνω ἔσονται τοῦ ὑποκάτω, ἀλλ' αἱ συστατικαὶ μάλιστα, καὶ τῶν διαιρετικῶν τινές.
27 Καλεῖ δὲ ὁ Ἰάμβλιχος τὰς μὲν συστατικὰς τῶν γενῶν, γενικάς· τὰς δὲ διαιρετικάς, εἰδικάς, ὥστε I
εἰ μηδαμῶς αἱ αὐταί εἰσι διαφοραὶ τινῶν γενῶν, μηδὲ τὰ αὐτὰ εἴδη, δῆλον ὅτι ἕτερά ἐστιν ἐ-
κεῖνα τὰ γένη ἀλλήλων, καὶ οὐχ ὑπάλληλα. ἐὰν οὖν τῶν δέκα κατηγοριῶν ἕτεραι δει-
χθῶσι διαφοραί, καὶ ἕτερα τὰ εἴδη ἐκ τῆς ἑκατέρου διαιρέσεως, δῆλον ὅτι ἕτερα γένη ἐστί, καὶ οὐχ
ὑπάλ-

A περὶ δὲ τὴν οὐσίαν τὴν κεχωρισμένην ἰδιότητα ἀφορίζει. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων εἶδος καὶ διαφορά, ὡς
ὅλον καὶ μέρος. περιέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὅλου εἴδους ἡ συστατικὴ τοῦ εἴδους διαφορά, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸ
λογικόν. ποτὲ δὲ καὶ ἀντὶ ὅλου εἴδους ἡ διαφορὰ λέγεται, ὥσπερ τὸ ἀθάνατον, καὶ τὸ θνητόν, ἀντὶ θεῶν καὶ ἀν-
θρώπων. τῶν δὲ διαφορῶν αἱ μὲν γενῶν εἰσιν, αἱ δὲ εἰδῶν. τῶν μὲν οὖν γενῶν, αἱ μὲν συστατικαί, ὅσαι κατὰ πάν-
τας λέγονται· αἱ δὲ διαιρετικαί, ὅσαι διῃρημένως μὲν κατ᾽ αὐτοῦ οὐ λέγονται, ὁμοῦ δὲ πᾶσαι. τῶν δὲ εἰδῶν εἰ-
σὶν αἱ εἰδοποιοί, καὶ μόναι, ὧν ἑκάστη κατὰ τὸ ἀντιδιῃρημένον πρὸς ἕκαστον τῶν εἰδῶν ἀφορίζεται, ἀλλ᾽ οὐχ
ἅμα πᾶσαι. ὥσπερ δὲ εἴδη πλείονα πρὸς ἓν γένος, οὕτω καὶ πολλαὶ διαφοραὶ πρὸς ἓν εἶδος συμπληροῦ-
σιν. ὁ δὲ Ἑρμῖνος, τὰς συμπληρωτικὰς οὐκ ἀξιοῖ διαφορὰς καλεῖν, ἀλλὰ μόνας τὰς διαιρετικάς. Ἀλ 23
λὰ πῶς τὴν διαφορὰν κατὰ διαφερόντων τῷ εἴδει λεγομένην; καὶ τὸ εἶδος κατὰ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ; ἰδοὺ
γάρ τινες διαφοραὶ καθ᾽ ἑνὸς εἴδους λέγονται, ὡς τὸ κοῦφον κατὰ τοῦ πυρός. καὶ εἰ τὰ ἄλλα κοῦφα δὲ τὸ πύ-
ρινον. καὶ τὸ βαρὺ κατὰ τῆς γῆς, καὶ ὅλως αἱ ἔσχατοι διαφοραί, καθ᾽ ἕκαστον εἶδος, ὡς ἐπὶ ἀνθρώπου, τὸ, νοῦ καὶ
ἐπιστήμης δεκτικόν, αἵ τινες καὶ ἀντιστρέφουσι πρὸς τὸ ὁριστόν. ἀλλὰ καὶ εἴδη τινά ἐστι μοναδικά. καὶ ἐν
τοῖς αἰσθητοῖς, τὰ μὲν, ἀΐδια πάντα, ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον· ἐν τοῖς γενη-
τοῖς δέ, ὡς ἱστοροῦσιν, ὁ φοῖνιξ τὸ ὄρνεον. πῶς οὖν τὸ εἶδος κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ λέ-
γεται; ἢ τοῦτο μέν, κἂν μὴ ἅμα τῶν ἀτόμων ὄντων, ἀλλὰ κατὰ διαδοχήν, πολλῶν κατηγορεῖται φοινί-
κων. ἐν δὲ τοῖς ἀϊδίοις εἰ μὴ κατὰ πλειόνων λέγεται, οὐδὲ ἔστι τοῦτο εἶδος τὸ νῦν ζητούμενον, τὸ ἀκατάτακτον,
καὶ ἐν πολλοῖς θεωρούμενον, ἀλλὰ τὸ ἐν ὕλῃ κατατεταγμένον μοναδικόν. ἐκεῖνο γὰρ κἂν εἰ πολλὰ εἴη
τοιαῦτα, πᾶσιν ὑπάρχει. καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶδος μέσον εἶναι τῶν τε ἀτόμων, καὶ τῶν κυρίως εἰδῶν,
τῷ μὲν μοναδικῷ, τῶν ἀτόμων ὑπερέχον, τῷ δὲ ἐν ὕλῃ γενέσθαι, ὑφειμένον τῶν κυρίως εἰδῶν. τὴν
δὲ διαφορὰν ὁ μὲν Πορφύριος φησίν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ πλειόνων εἰδῶν λέγεσθαι, οὐ γὰρ ἀεί. ὁ δὲ
B Ἰάμβλιχος, κἂν τινὲς* διαφορὰν μὴ κατὰ πλειόνων εἰδῶν λέγωνται, ἀλλ᾽ οὕτως ἔχουσαι φησὶ καὶ αὗται, *διαφοραὶ
ὥστε ὅσον ἐφ᾽ ἑαυταῖς κατὰ πλειόνων ἂν ῥηθῆναι. ἀδικωτέρα δέ φησιν ἐστὶ διαφορά, καὶ τῇ ἐνύλῳ φύσει
συγγενεστέρα, ἡ καθ᾽ ἑνὸς εἴδους μεμερισμένη, ἀλλ᾽ ὅμως καίπερ οὕτως διακειμένη, δύναμιν ἔχει
κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, πλείοσιν εἴδεσιν ἑαυτὴν ἐνδιδόναι. εἰ δὲ ἄλλη τις συντυχία πραγμάτων, τὴν τῶν
ὑποδεχομένων εἰς πλῆθος διάστασιν οὐκ ἐᾶσαι γενέσθαι, οὐδὲν ἐμπόδιόν ἐστι τοῦτο πρὸς τὸν οἰκεῖον τῆς δια-
φορᾶς λόγον· Ἕτερα δὲ γένη ἐστὶ καὶ εἴδη καὶ διαφοραί, τὰ ταῖς κατηγορίαις διαφέροντα, ὥστε 24
καθ᾽ ἑκάστην κατηγορίαν, καὶ γένη, καὶ εἴδη εἶναι, καὶ διαφοράς. καὶ ὑπάλληλα δὲ γένη, ὧν τὸ ἕτερον
ὑπὸ τὸ ἕτερόν ἐστιν, ὡς ὑπὸ τὸ ζῷον τὸ πτηνόν· οὐχ ὑπάλληλα δέ, ὧν μηδέτερόν ἐστιν ὑπὸ τὸ ἕτερον, ὡς
ζῷον καὶ ἐπιστήμη. ἐπειδὴ γὰρ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν, τὰ μέν ἐστι γένη μόνον, ὡς μὴ ἔχειν ὑπὲρ ἑαυτὰ
γένος, ὥσπερ ἡ οὐσία· τὰ δὲ εἴδη μόνον, ὡς μὴ ἔχειν μεθ᾽ ἑαυτὰ εἴδους, ὥσπερ ὁ ἀετός· τὰ δὲ μεταξὺ τού-
των, οἷον ζῷον, καὶ ὄρνεον, ἃ καὶ εἴδη καὶ γένη ἐστίν· εἴδη μέν, ὡς πρὸς τὰ πρὸ ἑαυτῶν γένη δέ, ὡς πρὸς τὰ μετ᾽
αὐτά. τὸ γὰρ ὄρνεον, εἶδος μέν ἐστι τοῦ ζῴου, γένος δὲ τοῦ ἀετοῦ. ὑπάλληλα δὲ λέγεται, οὐχ ὅτι ἑκάτερον ὑπὸ
τὸ ἕτερόν ἐστιν, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ γένος ἔσται καὶ εἶδος τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ ἕτερον μόνον ὑπὸ τὸ
ἕτερον· ὅταν δὲ μηδέτερον ὑπὸ τὸ ἕτερον ᾖ, τότε οὐκ ἔστιν ὑπάλληλα, ὡς ζῷον, καὶ ἐπιστήμη.
ἑκάτερον μὲν γὰρ γένος ἐστίν, οὔτε δὲ ἡ ἐπιστήμη τοῦ ζῴου εἶδός ἐστιν, οὔτε τὸ ζῷον τῆς ἐπιστήμης.
ὄντων οὖν ἑτέρων γενῶν καὶ τῶν μεταξύ, τοῦ, τε ἀνωτάτω γένους, καὶ τοῦ κατωτάτω εἴδους· καὶ
μέντοι τῶν ἀνωτάτω, τῶν κατὰ τὰς κατηγορίας, ὅταν λέγῃ· τῶν ἑτέρων γενῶν, καὶ τὰ ἀνωτάτω
ληπτέον, ὡς ὄντα ἕτερα γένη, καὶ τὰ μεταξὺ ὄντα, ἂν μὴ ὑπάλληλα ᾖ, ὡς ζῷον, καὶ ἐπιστήμη. καὶ
γὰρ τὸ ζῷον, μετὰ τὴν οὐσίαν τέτακται, καὶ ἡ ἐπιστήμη μετὰ τὴν ποιότητα. τῶν οὖν ἑτέρων καὶ μὴ ὑπαλ-
λήλων γενῶν, ἑτέρας εἶναι διαφορὰς φησί, καὶ τὰς διαιρετικάς, καὶ τὰς συστατικάς. ζῴου γὰρ διαφοραὶ
Γ διαιρετικαὶ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, ἢ πτηνὸν καὶ πεζόν· συστατικαὶ δέ, τὸ αἰσθητικόν. τῆς δὲ ἐπιστή-
μης, οὐκ εἰσὶν αὗται διαφοραί. τῶν δὲ ὑπαλλήλων, αἱ μὲν τοῦ ἀνωτέρω, πάντως εἰσὶ συστατικαὶ καὶ
τοῦ κατωτέρω· συνωνύμως γὰρ κατηγοροῦνται. τῶν δὲ τοῦ ἀνωτέρω διαιρετικῶν, τινὲς μέν, συστατικαί
εἰσι τοῦ κατωτέρω, ὡς τοῦ ζῴου τὸ πτηνόν, συνίστησι τὸ ὄρνεον, οὐκέτι μέντοι καὶ τὸ πεζόν. εἰσὶ δὲ τινὲς αἱ αὐ-
ταὶ διαιρετικαὶ καὶ συστατικαὶ ἀμφοῖν. τῶν γὰρ ζῴων τὰ μέν ἐστι ποηφάγα, τὰ δὲ σπερμοφάγα,
τὰ δὲ σαρκοφάγα. καὶ τῶν ὀρνέων δέ, αἱ αὐταὶ ἂν εἶεν διαφοραί. ἑτέρας δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶπε τὰς
διαφοράς, ἀλλὰ τῷ εἴδει ἑτέρας, ἐπειδὴ πολλάκις καὶ τῶν ἑτέρων γενῶν, δι᾽ ζῴου καὶ σκεύους, αἱ
αὐταὶ δοκοῦσι διαφοραί. καὶ γὰρ τῶν ζῴων τὰ μέν ἐστιν ὑπόποδα, τὰ δὲ ἄποδα καὶ τῶν σκευῶν ὁμοίως,
ὑπόποδα μὲν κλίνη, τράπεζα, τρίπους, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἄποδα δὲ τὰ πολλά. ἀλλ᾽ οὐκέτι τῷ εἴδει αἱ
αὐταὶ διαφοραί εἰσιν, ἀλλὰ κατὰ ὁμωνυμίαν. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι τῷ εἴδει ζῴου πούς καὶ κλίνης. κατὰ μετα-
φορὰν γοῦν τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου λέγεται, τῷ ὀνόματι μόνον, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ τῷ πράγματι κοινωνοῦν-
των. χρὴ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι τῶν ἑτέρων γενῶν, ἀλλ᾽ οὐ τῶν ἑτερογενῶν δεῖ ὑπαναγινώσκειν. Ἑρμῖνος
δέ, ἑτέρας τῷ εἴδει βούλεται εἶναι τὰς διαφοράς, τῶν μὴ ὑπάλληλα γενῶν, ἀλλ᾽ ἑτέρων, διότι

ὑποκειμένου λεγομένων· εἰ γὰρ ἄνθρωπος ὁ Σωκράτης, καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου συνωνύμως κατηγορούμενον, ὥσπερ A
18 καὶ ζῶον, καὶ τὸ τοῦ ζώου συνωνύμως κατηγορούμενον, ὥστε καὶ ἔμψυχον, καὶ οὐσία. ἀλλ' εἰ τὸ καθ' ὑποκειμένου
λέγεσθαι, ταυτόν ἐστι τῷ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι, ἐπειδὴ καὶ ὁ ὁρισμὸς συνωνύμως κατηγορεῖται τοῦ κεφα
λαιώδους· ὁ γὰρ ἄνθρωπος, ζῶον λογικὸν θνητόν ἐστιν, εἴη ἂν καὶ ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὑποκειμένου
τοῦ ἀνθρώπου λεγόμενος· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκέτι τὸ καθόλου σημαίνεται ὑπὸ τοῦ καθ' ὑποκειμένου, ἢ δὴ τοῦτο ὁ
Ἀριστοτέλης οὐχ ἁπλῶς εἶπεν· ὅταν κατηγορῆται τι ὡς καθ' ὑποκειμένου, ἀλλ' ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου
κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου· τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ ὁριστικοῦ λόγου σημαινόμενα, οὐκ ἔστιν ἕτερα τοῦ ὁριστοῦ.
19 Τινὲς δὲ αὐτὸ τοῦτο αἰτιῶνται, τὸ ἕτερον εἰρῆσθαι τὸ καθ' ὑποκειμένου κατηγορούμενον, τοῦ οὗ κατηγορεῖται. κατὰ γὰρ
τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται τὸ ζῶον, ὡς ζώου· καὶ τὸ χρῶμα τοῦ λευκοῦ, ὡς χρώματος. καὶ φησὶν ὁ Πορφύριος,
ὅτι διττὴ ἡ ἐπίνοια τοῦ ζώου· ἡ μὲν τοῦ κατατεταγμένου, ἡ δὲ τοῦ ἀκατατάκτου. κατηγορεῖται δὲ τὸ ἀκατάτακτον
τοῦ κατατεταγμένου, ὃ ταύτῃ ἕτερόν ἐστιν. ὁ μέντοι Ἰάμβλιχος, οὐ τὰ γένη φησὶ τῶν ὑποκειμένων κατη
γορεῖσθαι, ἀλλ' ἕτερα δὴ ταῦτα. ὅταν γὰρ λέγωμεν Σωκράτην ἄνθρωπον εἶναι, οὐ τὸ γενικὸν αὐτὸν φαμὲν ἄν
θρωπον εἶναι, ἀλλὰ μετέχειν τοῦ γενικοῦ, ὥσπερ τὸ λευκὴν εἶναι τὴν ἄμπελον, ταυτόν ἐστι τῷ λευκοὺς τοὺς
βότρυας φέρειν, κατ' ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὸν καρπὸν, οὕτως αὐτοῦ καλουμένης. περὶ δὲ τούτων ἐν τοῖς μετὰ τὰ
φυσικὰ ἀκριβῶς διώρισεν Ἀριστοτέλης. νῦν δὲ κοινοτέρον κέχρηται ταῖς σημασίαις, ὡς καὶ ἡμεῖς ὅταν λέ
γωμεν τοὺς ὁρισμοὺς ἐκ γένους εἶναι καὶ διαφορῶν, οὐ κυρίως ἐνταῦθα τὸ γένος λαμβάνοντες, ἀλλ' ἀντὶ τῆς
πτώσεως, ἧς ὑπηγμένον ἐστὶ τὸ μετέχειν τοῦ γενικοῦ. ἀλλ' ὅτι μὲν καθόλου βούλεται εἶναι τὸ κατ' ὑποκειμένου,
ἐδήλωσεν εἰπών· τὰ ἄτομα μὴ λέγεσθαι καθ' ὑποκειμένου. ὅτι δὲ συνωνύμως αὐτὸ δεῖ κατηγορεῖσθαι,
ἐδήλωσε δὴ τῷ· καὶ τὰ ὑπ' αὐτὰ κατηγορεῖσθαι. τοῦτο γὰρ ὑπάρχει τοῖς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένοις. τὸ δέ γε
ἐν ὑποκειμένῳ, ἔστι μὲν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, οὐ μέντοι συνωνύμως κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· οὐ γὰρ λέγεται
ἡ ψυχὴ ἐπιστήμη. ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ ἐν ὑποκειμένῳ τε ᾖ, καὶ καθ' ὑποκειμένου, τουτέστιν ὅταν ᾖ καθόλου E
συμβεβηκὸς, δύο ὑποκείμενα θεωρητέον, τὸ μὲν, ἐν ᾧ ἐστι, τὸ δὲ, καθ' οὗ λέγεται. καὶ τῷ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ τὸ
εἶναι ἀποδίδοται· τῷ δὲ καθ' ὑποκειμένου, τὸ λέγεσθαι. εἴτε χωριστά ἐστι τὰ καθόλου, εἴτε ἐν ἐπινοίᾳ μόνῃ τὸ εἶναι
ἔχει, ἄλλης ἂν εἴη πραγματείας ζητεῖν. ὅτι μέντοι λέγεται κατὰ τοῦ ὑποκειμένου, δῆλον νῦν δὲ καὶ ὡς οὕτω
Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο. καὶ πρόδηλον μὲν ἐκ τῶν εἰρημένων, τίνι διαφέρει τὰ ἐν ὑποκειμένῳ τῶν καθ' ὑπο
20 κειμένου. Λεγέσθω δὲ καὶ νῦν, ὅτι ἄλλο τὸ καθόλου ἐστὶ, καὶ ἄλλο τὸ ἐν ἑτέροις ἐγγινόμενον. καὶ μέντοι καὶ τοῦ
μὲν καθ' ὑποκειμένου, καὶ τὸ ὄνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· τοῦ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ, ὁ μὲν λόγος
οὐδέποτε, τὸ δὲ ὄνομα πολλάκις κατηγορεῖται. καὶ μέντοι ἑκάτερον αὐτῶν, ποτὲ μὲν συνδυάζεται τῷ ἑτέρῳ, ποτὲ
δὲ οὔ. τὸ γὰρ καθ' ὑποκειμένου, ποτὲ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ, ποτὲ δὲ οὔ· καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, ποτὲ μὲν καθ'
ὑποκειμένου, ποτὲ δὲ οὔ. καθόλου δὲ, καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, ἐάν τ' ἐπ' οὐσιῶν ᾖ, ἐάν τ' ἐπὶ συμβεβηκότων, κυρίως
καθ' ὑποκειμένου λεχθήσεται. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς εἰπών· ὅτι τὰ ἄτομα, καὶ ἓν ἀριθμῷ, οὐκ ἔστι καθ'
21 ὑποκειμένου. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ Ἀνδρόνικος καὶ ἄλλοι τινὲς, οὐ μόνον τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα καθ' ὑποκει
μένου κατηγορεῖσθαι φασὶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα· οἷον τὸ μουσικὸν, κατὰ Ἀριστοξένου· καὶ τὸ Ἀθηναῖος, κατὰ Σωκράτους.
καὶ ἴσως ἐκεῖνα ὅσα κατηγοροῦντές τινος, ἐκεῖνο εἶναι λέγομεν αὐτὸ, ὅπερ κατηγοροῦμεν· βαδίζειν μὲν γὰρ λέγοντες
τὸν Σωκράτην, οὐ λέγομεν βαδίζειν εἶναι τὸν Σωκράτην. Ἀθηναῖον δὲ εἶναι λέγομεν, καὶ φιλόσοφον. καὶ ὅσα δὴ
τούτων κατηγορεῖται, λεγόντων ἡμῶν ταῦτα ἐκεῖνα εἶναι, καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. εἰ γὰρ ὁ Σωκράτης
φιλόσοφός ἐστιν, ὁ δὲ φιλόσοφος ἐπιστήμων, ἔσται καὶ ὁ Σωκράτης ἐπιστήμων. πάλιν δέ φησιν· εἰ τὸ σῶμα
λευκόν ἐστι, καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα, ἔσται καὶ τὸ σῶμα χρῶμα. εἰ τὸ λευκὸν δύο σημαίνει, τήν τε ποιότητα,
καὶ τὸ κεχρωσμένον, καὶ τοῦ μὲν σώματος τὸ κεχρωσμένον κατηγορεῖται. οὐ γάρ ἐστι τὸ σῶμα λευκότης. τῆς δὲ ποιό
*κεχρωσμένον τητος, οὐ τὸ *χρῶμα, ἀλλ' ἡ λευκότης, ὥστε οὐ τὸ χρῶμα κατηγορηθήσεται τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ κεχρωσμένον.

ἑτέρων γενῶν ita ei Simplicius ipse, legendum monet

Τῶν ἑτερογενῶν, καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων. ἕως τοῦ, Τοσαῦτα καὶ τοῦ ὑπο Z
22 κειμένου ἔσονται. Ἐν τούτοις δέον εἰπεῖν, τί γένος, καὶ τί εἶδος, καὶ τί διαφορὰ, καὶ τίνα σχέσιν ἔχουσι πρὸς
ἄλληλα, εἴτε ἑτερότητα καὶ κοινωνίαν· τὸ τοίνυν γένος λέγεται μὲν πολλαχῶς, ὡς καὶ ἐν τῇ εἰσαγω
γῇ ἐδήλωσε, καὶ ἐδίδαξεν ὁ Πορφύριος. τὸ δὲ νῦν παραληφθὲν γένος ἐστὶ, τὸ κατὰ πλειόνων, καὶ διαφερόντων
τῷ εἴδει, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. εἶδος δὲ, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγο
ρούμενον. διαφορὰ δὲ, ἡ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖον εἶναι κατηγορουμένη. ἀλλὰ τῷ μὲν
εἴδει διαφέρει, ὅσα τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας ἀλλήλων κεχώρισται· τῷ δὲ ἀριθμῷ διέστηκεν, ὅσα συνδρομῇ
συμβεβηκότων, τὴν ἰδιότητα τῆς οἰκείας ὑποστάσεως ἀφωρίσατο. καὶ ἐν μὲν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ὅσα ἐν
τῷ λόγῳ, τῷ τί ἦν εἶναι λέγοντι, περιέχεται, τὸ οὐσιῶδες καὶ κοινὸν ἐν τῷ πράγματι δηλοῦντα· ἐν δὲ τῷ ὁποῖόν τί
ἐστιν, ὅσα τὸ οὐσιῶδες μετὰ τῆς ποιότητος συνείληφε· τὸ γὰρ λογικὸν, οὐχ ἁπλῶς ποιότης ἐστὶν, ἀλλὰ ζωώδης
ποιότης. καὶ δεῖ τὴν διαφορὰν οὐσιωδῶς, καὶ κατὰ τὸ εἶναι, χωρίζειν, ἀλλ' οὐ κατά τι συμβεβηκός. καὶ γὰρ τοῦ ἀν
θρώπου τὸ πλευστικόν ἐστιν, οὐκ ἔστιν αὐτὴ οὐσιώδης διαφορὰ, δεῖ δὲ τὴν διαφορὰν μόριον τῆς οὐσίας εἶναι·

πολ

A τὸ ἔν τινι ὄν, ἐν τῷ καθόλου εἶναι. ῥᾳδίως δ' ἂν αἱ τοιαῦται ἀπορίαι διαλύοιντο, εἰ τὸ ἐν, τῷ ὑπάρχειν συν-
τασσόμενον τὸ γὰρ συμβεβηκὸς ἐνυπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, οὔτε δὲ τὰ ἐν τόπῳ, οὔτε τὰ ἐν χρόνῳ λέγοιτο.
εἰ δέ τις τὸ ἔν τινι, ὡς ἐν ὕλῃ εἶδος παραλαμβάνεσθαι νομίζοιτο τῷ λόγῳ, διότι καὶ τοῦτο ἐν τῇ ὕλῃ
ἐστὶν, οὐχ ὡς μέρος αὐτῆς, καὶ ἀχώριστόν ἐστιν ἀπ' αὐτῆς. εἴρηται γὰρ πρότερον, ὅτι τὸ ἔν τινι νῦν, ὡς ἐν συνθέ-
τῳ οὐσίᾳ φησὶν, ἐφ' ἧς καὶ ἡ οὐσία, καὶ τὸ τι ἐπαληθεύειν δύναται. Ζητεῖν δ' ἄξιον, διατί μὲν τὴν καθόλου 13
οὐσίαν τὸ μερικὸν συμβεβηκὸς ἔταξε, καὶ οὔτε καθόλου τι, οὔτε οὐσίαν. καὶ εἰ πλατωνικῶς αὐτὰ καταγρά-
ψῃς, ἄνω μὲν τὰ καθόλου τάξας, κάτω δὲ τὰ μερικὰ, οὔτε τὰ κατὰ τὸ μῆκος, οὔτε τὰ κατὰ τὸ πλάτος εὑρήσεις
συντεταγμένα, ἀλλὰ τὰ διαγώνια. τούτου δ' αἴτιον, τὸ καὶ πᾶσαν μὲν διαίρεσιν, εἰ μέλλοι τὸ ἀπαράλει-
πτον ἔχειν, κατὰ ἀντίφασιν ὀφείλειν γίνεσθαι. ἐνταῦθα δ' ἔτι μᾶλλον οἰκειοτέρα ἡ λῆψις, ὡς τὸ καταφατι-
κὸν τῷ ἀποφατικῷ, καὶ τὸ καθ' ὑποκειμένου, τῷ οὐ καθ' ὑποκειμένου, καὶ τὸ ἀποφατικὸν τῷ καταφατι-
κῷ ἀντιτεθεῖσα, καὶ τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ἐν ὑποκειμένῳ· τὸ δὲ καθ' ὑποκειμένου τι λέγεται, καὶ ἐν ὑποκει-
μένῳ ἐστὶν, ὅτι μὲν τὸ καθόλου συμβεβηκὸς οὕτως ὀνομάζει, δῆλον ἂν ἐκ τῶν εἰρημένων εἴη. Ἐπισημήνασθαι δ' ἄξιον 14
ὅτι ἐν τούτοις πᾶσι τὰ καθόλου καὶ γενικὰ, ὡς ἐν ὑποστάσει ὄντα τίθησιν, ὥσπερ τὴν καθόλου ἐπιστήμην,
καὶ δῆλον ὅτι αὕτη ἐν τῇ καθόλου ψυχῇ ἐστι. καὶ πρὸ ὀλίγου δὲ τὰ ὄντα διεῖλεν εἰς τὰ καθόλου, καὶ εἰς τὰ κατὰ
μέρος· καὶ ἴσως τοῖς Πυθαγορείοις ἀκολουθῶν, ἀφ' ὧν τὴν περὶ τῶν δέκα γενῶν διδασκαλίαν παρέλαβεν.

Ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα, καὶ ἓν ἀριθμῷ. ἕως τοῦ, οὐδὲν κωλύεται εἶναι.

Καὶ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὸ καθ' ὑποκειμένου αὐτὸς ὀνομάσας, πρῶτος ἰδεῖν τὸ σαφηνίσαι, τί ποτε βού- 15
λεται αὐτῷ τὰ ὀνόματα. πρότερον οὖν τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἐξηγησάμενος, νῦν τί δηλοῖ τὸ καθ' ὑποκειμένου
παρίστησι. μᾶλλον δὲ πρότερον, τί οὐ σημαίνει παραδίδωσιν, ἔπειτα οὕτως τίνα ἔχει δύναμιν. λέγει οὖν ὅτι
B τὰ ἄτομα. ταῦτα δέ ἐστι τὰ μὴ τεμνόμενα διαφοραῖς, καὶ διὰ τοῦτο μήτε γένη, μήτε εἴδη ὄντα, ἀλλὰ
ἀριθμῷ μόνον, ὡς ἐν τῷ ἀριθμεῖσθαι τὸ ἓν ἔχοντα. ταῦτα οὖν κατ' οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται· οὐ γὰρ ἔχει τι
μερικώτερον ἑαυτοῦ, οὗ κατηγορηθήσεται ὡς καθ' ὑποκειμένου. εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σωκράτους, αὐτοῦ τοῦ Σωκρά-
τους κατηγορεῖται ὡς ὑποκειμένου αὐτῷ, οὐ περὶ τῆς τοιαύτης κατηγορίας ὁ λόγος ἐστὶν, ἀλλὰ τῆς ἄλλου κατ'
ἄλλων συνωνύμως γινομένης, ὅπερ τοῖς ἀτόμοις οὐχ ὑπάρχει. εἰπὼν δὲ τὸ κοινὸν παντὸς ἀτόμου, ὅτι οὐκ
ἔστι καθ' ὑποκειμένου, καὶ τὴν διαφορὰν προστίθησι· δυνατὸν γὰρ τὸ μέντοι ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, τουτέστι συμ-
βεβηκὸς εἶναι· τὸ δὲ, δῆλον ὅτι οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ὅπερ ἐστὶν οὐσία. μήποτε δὲ ἐπειδὴ αὐτὸς πρῶτος ταῦ-
τα τέθεικε τὰ ὀνόματα, ἵνα μή τις ἀκούσας τὸ, μὴ καθ' ὑποκειμένου, εὐθὺς αὐτὸ, καὶ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ
ὑπολάβῃ, ταὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ ὑποκείμενον ἡγούμενος· διὰ τοῦτο τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου, οὐδὲν φησὶ
κωλύει ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι· ἄλλο γὰρ καὶ ἄλλο τὸ ὑποκείμενον. εἰ δὲ μηδὲν κωλύει ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, δῆλον
ὅτι οὐδὲν κωλύει καὶ μὴ εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ. τὸ γὰρ μερικὸν, οὐδὲν κωλύει καὶ συμβεβηκὸς εἶναι, καὶ οὐσίαν.

Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται. ἕως τοῦ, ὁ γὰρ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐστὶ καὶ ζῶον.

Εἰπὼν τί οὐκ ἔστι καθ' ὑποκειμένου, νῦν τί ἐστι λέγει, ὅτι τὸ συνωνύμως καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, τοῦτό 16
ἐστι τὸ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι· τοῦτο δέ ἐστιν, ὅταν τὸν λόγον τὸν ὁριστικὸν ἀποδιδόντες τοῦ ὑποκειμένου,
διὰ τοῦ κατηγορουμένου ἀποδιδῶμεν. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τί ἐστιν ἄνθρωπος, ζῶον ἐρεῖ. ὅταν οὖν ὡς καθ' ὑποκει-
μένου κατηγορῇ, δι' ὅ, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Σωκράτους, καὶ τοῦ κατηγορουμένου ἄλλο τι κατηγορεῖται, καὶ αὐτὸ μὴ ὡς
ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς καθ' ὑποκειμένου, καὶ συνωνύμως· δι' ὃ τὸ ζῶον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ Σωκράτους τὸ ζῶον κα-
τηγορηθήσεται· ἔσται γὰρ ὁ πρῶτος τρόπος τοῦ πρώτου σχήματος οὗτος· τοῦ μέσου ἐν ὅλῳ μὲν ὄντος τῷ μείζονι
Γ ἄκρῳ, κατὰ παντὸς δὲ τοῦ ἐλάττονος λεγομένου. Τινὲς δὲ ἀποροῦσι, πῶς τοῦ ζώου καθ' ὑποκειμένου τοῦ ἀνθρώπου 17
λεγομένου, τοῦ δὲ γένους κατὰ τοῦ ζώου, οὐκέτι τὸ γένος κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται. ἀλλὰ πρόχειρος ἡ λύσις.
ὅτι τὸ γένος, κἂν κατηγορῆται τοῦ ζώου, ἀλλ' οὐχ ὡς καθ' ὑποκειμένου, οὐ γὰρ ἂν κατὰ παντὸς ζώου κατηγορεῖτο·
νῦν δὲ ζῶον μέν ἐστι καὶ ὁ Σωκράτης, οὐ μέντοι γένος. οὐ γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τοῦ ζώου τὸ γένος. ἐρωτηθέν-
τες γοῦν τί ἐστι ζῶον, οὐχὶ γένος, ἀλλ' οὐσίαν ἔμψυχον λέγομεν τὸ ζῶον εἶναι. οὐ γὰρ τὸ ὁπωσδήποτε κατηγορού-
μενον, ὡς καθ' ὑποκειμένου κατηγορεῖται. ἐν γοῦν τῷ Σωκράτης περιπατεῖ, κατηγορεῖται μὲν τὸ περιπα-
τεῖ, οὐ καθ' ὑποκειμένου δέ. δείκνυσι μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, διὰ τοῦ νῦν ῥηθέντος, καὶ τί ἐστι τὸ καθ' ὑποκειμένου
λέγεσθαι, ὅτι τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι. καὶ ἐκεῖνο δὲ μάλιστα διδάσκει, ὅτι οὗ τινος ἂν καθ' ὑποκειμένου
λέγηταί τι, καὶ ἡ κατηγορία εἰς ἣν ἀνάγεται τὸ κατηγορούμενον, λέγεται κατ' αὐτοῦ. εἰ γὰρ τὸ ζῶον καθ' ὑ-
ποκειμένου λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγεται δὲ τὸ ζῶον εἰς τὴν οὐσίαν, καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν οὐσίαν ἀναχθήσε-
ται. καὶ διὰ τούτου τοῦ θεωρήματος, τὰ καθ' ἕκαστα καὶ ἀπερίληπτα τῷ λογισμῷ, διὰ τῶν οἰκείων ἐπαναβι-
βασμῶν, εἰς τὰς δέκα κατηγορίας συναιρεῖται. ὅτι γὰρ οὐσία ἐστὶν ὁ Σωκράτης, οὐκ ἔστι γνῶναι σαφῶς,
μὴ διὰ πολλῶν τῶν συνωνύμως ἀεὶ τῶν ὑφ' ἑαυτὰ κατηγορουμένως ὁδεύσαντα, τί ἐστι τῶν καθ'

της, καὶ ποσότης. ἄχρουν γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον οὐκ ἂν εἴη σῶμα· τοῦδε δὲ τοῦ σώματος, οἷον χιόνος, Δ
λευκότης, καὶ ψυχρότης· ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θάτερον, ἢ μὴ λέγειν ταῦτα ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ μὴ κα-
λῶς ἀφωρίσθαι τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ μὴ ὡς μέρη εἶναι. πῶς δὲ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ὅλως τὰ
συμπληρωτικὰ δυνατὸν λέγεσθαι. οὐ γὰρ ἡ Σωκράτους μορφὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῷ Σωκράτει, ἀλλ'
εἴπερ ἄρα τὰ τοῖς ἤδη τελείοις ἔξωθεν ἐπεισιόντα, ταῦτα ἂν εἴη ἐν ὑποκειμένοις αὐτοῖς. Ταύτην δὴ
τὴν ἀπορίαν λύων ὁ Πορφύριος, διττόν φησιν ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, οὐ μόνον κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἀλλὰ
κατὰ τοὺς πρεσβυτέρους. ἕν τε γὰρ ἄποιος ὕλη, ἣν δυνάμει καλεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, πρῶτόν ἐστι τοῦ ὑποκειμέ-
νου σημαινόμενον· καὶ δεύτερον, ὃ κοινῶς ποιόν, ἢ ἰδίως ὑφίσταται· ὑποκείμενον γοῦν καὶ ὁ χαλκός
ἐστι, καὶ ὁ Σωκράτης τοῖς ἐπιγινομένοις, ἢ κατηγορουμένοις κατ' αὐτῶν. πολλὰ δή φησι τῶν ἐγγινο-
μένων, ὡς μὲν πρὸς τὸ πρῶτον ὑποκείμενον, ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν· οἷον πᾶν χρῶμα, καὶ πᾶν σχῆμα, καὶ
πᾶσα ποιότης ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῇ πρώτῃ ὕλῃ, οὐχ ὡς μέρη αὐτῆς ὄντα, καὶ ἀδύνατα χωρὶς αὐτῆς
εἶναι. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὑποκειμένου, οὐ πᾶν χρῶμα, οὐδὲ πᾶσα ποιότης ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ὅταν μὴ
συμπληρωτικαὶ εἰσὶ τῆς οὐσίας. τὸ γοῦν λευκόν, τὸ μὲν τοῦ ἐρίου, ἐν ὑποκειμένῳ· τὸ δὲ τῆς χιόνος, οὐκ ἐν ὑπο-
κειμένῳ, ἀλλὰ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν, ὡς μέρος, καὶ ὑποκείμενον μᾶλλον ἐστὶ μετὰ τῆς οὐσίας. ὁμοίως δὲ
καὶ ἡ θερμότης, τῆς μὲν τοῦ πυρὸς οὐσίας μέρος ἐστίν, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ γίνεται τῷ σιδήρῳ, ἐπειδὴ
καὶ γίνεται καὶ ἀπογίνεται ἐν τῷ σιδήρῳ, ἄνευ τῆς τοῦ σιδήρου φθορᾶς. ὁ τοίνυν Ἀριστοτέλης τὸ δεύ-
τερον ῥηθὲν ὑποκείμενον ἐνταῦθα λαβών, τὸ κατὰ τὸ σύνθετον, καὶ τὴν ἄτομον οὐσίαν, ὅπερ μήτε ἐν ὑ-
ποκειμένῳ εἶναί φησι, μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεσθαι, εἰκότως πᾶν τὸ μὴ οὐσιωδῶς ἐπ' αὐτοῦ
λεγόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὸ συμβεβηκέναι, ἐν ὑποκειμένῳ τοῦτο εἶναί φησιν, ὥσπερ τὴν θερμότητα ἐν τῷ
σιδήρῳ· τὰ δὲ συμπληρωτικά, ὡς τὴν τοῦ πυρὸς θερμότητα, τοῦ μὲν πυρὸς μέρος ἂν εἴποι, ἐν ὑ-
10 ποκειμένῳ δέ, τῇ ἀποίῳ ὕλῃ. Πρὸς δὲ ταύτην οἶμαι τὴν λύσιν ἐπῆλθεν λέγων, ὅτι εἰ τὸ ἐν ὑποκει- E
μένῳ τοῦτο μόνον ἐστί, τὸ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον, οὐκέτι ἐν δύο τούτοις, τῷ τε ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ
οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ περιείληφε πάσας τὰς κατηγορίας. εἰ γὰρ τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ τὴν οὐσίαν δηλοῖ,
τὸ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μὴ πᾶσαν ποιότητα, ἀλλὰ τὴν ἐπείσακτον μόνην, οὐ πάντα ἂν εἴη τὰ γένη περι-
λημμένα. ἢ χρὴ λέγειν, ὅτι αἱ μὴ ἐπείσακτοι ποιότητες, ἀλλὰ συμπληρωτικαὶ τῆς οὐσίας, μέρη τῆς οὐ-
σίας οὖσαι, καὶ αὐταὶ οὐσίαι εἰσί, καὶ τῇ οὐσίᾳ συμπεριλαμβάνονται· τὰ γὰρ μέρη τῆς οὐσίας, οὐσίαι
κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην. καὶ ἴσως διὰ τοῦτο τὴν οὐσίαν οὐκ εἶπεν ὑποκείμενον, ἀλλ' οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ,
11 ἵνα καὶ τὰς τοιαύτας περιλάβῃ ποιότητας. Ἀποροῦσι δέ τινες καὶ περὶ τῆς εὐωδίας τοῦ μήλου,
καὶ τῶν ἐξατμιζομένων θυμιαμάτων. ἡ γὰρ εὐωδία συμβεβηκὸς οὖσα, μεταβαίνει ὅμως ἐκ τοῦ μή-
λου καὶ τῶν θυμιαμάτων εἴς τε τὸν ἀέρα καὶ τὰ ἱμάτια· καὶ ἡ τοῦ μέλιτος γλυκύτης εἰς ὅλον τὸ
μελίκρατον· καὶ σκορόδου καὶ ῥαφανίδος ἀλλοιωθέντων ἤδη ἐν τῇ γαστρί, ἡ δυσωδία δήλη γίνεται
τοῖς ὁμιλοῦσιν. Ἀλλ' ἐπιστῆσαι χρή, ὅτι οὐκ εἶπεν Ἀριστοτέλης ἀδύνατον αὐτὸ χωρισθῆναι τοῦ ἐν ᾧ
ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. καὶ γὰρ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἀπολείπει συνεχοῦς ὄντος τοῦ παντός, ἢ κατὰ ἀ-
οὐσίας ἐκτὸς φήν, ἢ κατὰ σύνωσιν, δυνατὴ ἐφ' ἑτέροις μεταβαίνειν, μὴ ὄντος μεταξὺ κενοῦ. καὶ πῶς ποιότης τῆς ἐκτὸς
†ἐν ἀλλαγῇ οὐσίας μεταβήσεται; ἔσται γὰρ οὕτω χωριστὴ τὴν φύσιν, καὶ † ἐναλλαγὴ γίνεται μεταβαινούσης. μήπο-
τε δὴ ἄμεινον λέγειν, ὅτι πᾶσα μὲν εὐωδία, καὶ πᾶν τοιοῦτον συμβεβηκός, μετὰ τῆς οἰκείας οὐσίας ἐστί,
καὶ οὐδέποτε ταύτης ἀποσπᾶται· ἡ δὲ οὐσία, ποτὲ μὲν ἐξαπλοῦται μανουμένη, καὶ ταῖς ἄλλαις
οὐσίαις ἐγκατασπείρεται· ποτὲ δὲ μεταβάλλει εἰς ἑαυτὴν τὰ συνεχῆ, καὶ πεφυκότα πάσχειν,
ὅπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἐναργῶς ὁρᾶται· οὐ γὰρ ὁ ἐξ ἀρχῆς σπινθήρ ἐστιν, ὁ πᾶσαν τὴν ὕλην ἐπινεμό-
μενος, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἐκείνου κατ' ὀλίγον πολλαπλασιασθὲν πῦρ. μήποτε δὲ ἐκ τῶν προειρημένων,
δῆλον ὅτι ἡ εὐωδία τοῦ μήλου, καὶ τῶν θυμιαμάτων συμπληρωτικαὶ τοῦ εἴδους οὖσαι, οὐδὲ ἐν ὑποκει- Z
μένῳ ἂν λέγοιντο τῷ συμπληρουμένῳ. ὅτι δὲ οὐσία τὶς συνδιαφορεῖται ταῖς τοιαύταις εὐωδίαις, δηλοῖ
12 ῥυτιδούμενον τὸ μῆλον, καὶ δαπανώμενα τὰ θυμιάματα. Ἀλλὰ πῶς φησιν, οὐχὶ καὶ αἱ ἄτομοι οὐ-
σίαι, οἷον, Σωκράτης, καὶ Πλάτων, τῷ λόγῳ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ ὑπαχθήσονται καὶ ἔσονται συμβεβηκότα,
εἴπερ καὶ ἔν τινι ἐστὶν ὁ Σωκράτης; ἐν τόπῳ γάρ, καὶ χρόνῳ, καὶ οὐχ ὡς μέρος, καὶ ἀδύνατον χωρὶς εἶναι
τόπου καὶ χρόνου· κἂν γὰρ τοῦδε μεταστῇ τοῦ τόπου, πάντως ἐν ἄλλῳ ἔσται, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς εὐωδίας ἐ-
λέγετο. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ τόπου λύειν ὁ Βοηθὸς ἔδοξεν εἰπών· τὰ κινούμενα μὴ ὅλως εἶναι ἐν τό-
πῳ, δηλαδὴ ἐν ἑνὶ καθὸ κινοῦνται ἐν ἀτόμοις αὐτῶν γέγονε, τὸ δὲ οὐ γέγονεν, οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ, οὐδὲ ὡς
ὅλον ἐν ὅλῳ, τῷ περιέχοντι τὸ περιεχόμενον· ἐπεί τοιγε κατὰ τὰ μέρη, ἐν τόπῳ μερικῶς ὑπάρχει,
οὐδὲ γάρ ἐστιν ἔξω· τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως δέδεικται. τῷ δὲ αὐτῷ λόγῳ, οὐδὲ ἐν χρόνῳ εἴη
ἂν μερικῷ. ῥέοντος γὰρ συνεχῶς τοῦ χρόνου, ἄλλα ἀεὶ καὶ ἄλλως ἐστίν, ὥστε εἴπερ ἄρα ἐν τῷ καθό-
λου χρόνῳ ἐστίν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο λύων ὁ Βοηθός, πρῶτον μὲν οὐδὲ εἶναι τὸ καθόλου ἐν ὑποστάσει, κατὰ
τὸν Ἀριστοτέλην, φησίν, εἰ δὲ καὶ εἴη, οὔ τι εἶναι. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, τὸ ἔν τινι εἶναι εἶπεν, ὥστε οὐ δύναται

τὸ

Α τοῦ συμβεβηκότος πρὸς τὴν οὐσίαν, τὸ ἥμισυ τῶν γενομένων λαμβάνομεν. Τί δή ποτε δὲ μὴ κατὰ τὸ σύνη- 4
θες ἐχρήσατο τοῖς σημαινομένοις, καθόλου οὐσίαν λέγων, καὶ μερικὸν συμβεβηκὸς, καὶ τὰ λοιπά;
ἢ ὅτι δι' ἐμφαντικωτέρων ὀνομάτων τὴν ὑπογραφὴν ἐκείνου παραδέδωκε; τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι,
τὴν οὐσίαν τοῦ συμβεβηκότος παρίστησιν, ὥσπερ τὸ καθ' ὑποκειμένου τὴν τοῦ καθόλου. καὶ εἰκότως
διὰ ὑπογραφῆς αὐτὰ δεδήλωκεν· οὐ γὰρ ἦν γένη τῶν γενικωτάτων ἀποδοῦναι, ὥστε οὐδὲ ὁρισμούς.
οἰκείως δὲ τῷ μὲν συμβεβηκότι, τὸ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι ἀποδέδωκε, καὶ τῇ οὐσίᾳ τὸ μὴ εἶναι ἐν ὑ-
ποκειμένῳ· τῷ δὲ καθόλου οὐκέτι τὸ εἶναι καθ' ὑποκειμένου, ἀλλὰ τὸ λέγεσθαι. λέγεται γὰρ κατὰ
τοῦ ὑποκειμένου, εἴ τι ἐστὶν ἐν ὑποστάσει, εἴ τι μὴ ἐστί. καίτοι κἂν ἀλλαχοῦ ὡς μὴ ὄντων τῶν καθόλου
διαλέγηται, ἐν τούτοις ὡς ὄντα διαιρεῖται· τῶν γὰρ ὄντων φησίν. οὐκ ἔστι δὲ κυρίως διαίρεσις ἡ εἰς τὰ
τέσσαρα, ἀλλὰ ἀπαρίθμησις μᾶλλον, ὡς εἴ τις δεικνύων πλείονας ἀνθρώπους, λέγοι, τούτων οἱ μὲν εἰσὶ
Λακεδαιμόνιοι, οἱ δὲ Ἀργεῖοι.

Ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω. ἕως τοῦ, οὔτε ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται.

Αὐτὸς θεὶς τὸ ὄνομα τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, εἰκότως τὸ λέγω προσέθηκε. καὶ γένος μὲν τοῦ ἐν ὑποκει-
μένῳ, τὸ ἔν τινι παρέλαβε. τὰ δὲ ἐφεξῆς, διαφορὰς τῶν ἔν τινι, τῶν λοιπῶν χωριζούσας. πολλαχῶς τὸ
λέγεται τὸ ἔν τινι. καὶ τό, γε ἐλάχιστον, ἐνδεκαχῶς. ἢ τὸ ὡς ἐν τόπῳ, ὡς τὸ ἐν Λυκείῳ. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, ὡς 5
οἶνος ἐν τῷ ἀμφορεῖ. ἢ ὡς ἐν χρόνῳ, ὡς ἐν τῇ ὀγδοηκοστῇ ὀλυμπιάδι τὰ Πελοποννησιακά. ἢ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ,
ὡς ἡ χεὶρ ἐν τῷ ὅλῳ σώματι. ἢ ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν. ἢ ὡς ἐν τῷ γένει τὸ εἶδος· διὸ ἐν τῷ ζώῳ ὁ ἄνθρωπος,
περιέχεται γὰρ ἐν αὐτῷ. ἢ ὡς ἐν τῷ εἴδει τὸ γένος, μετέχει γὰρ τὸ εἶδος τοῦ γένους, διότι ὁ ἄνθρωπος τοῦ ζώου. ἢ ὡς
Β ἐν τέλει, ὡς ἐν τῷ *οἴκῳ ἀγαθῷ πάντα. ἢ ὡς ἐν ὕλῃ τὸ εἶδος, ὡς ἐν τῷ χαλκῷ ἡ τοῦ ἀνδριάντος μορφή. ἢ *οἰκείῳ
ὡς ἐν τῷ κινοῦντι, ἢ ὡς ἐν τῷ ἄρχοντι τὰ τῶν ἀρχομένων. ποῖον οὖν τοῦ ἔν τινι σημαινόμενον ἐφαρμόζει
τῷ ἐν ὑποκειμένῳ; ὡς μὲν οὖν ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος δοκεῖ λέγειν, τὸ, ὡς ἐν ὕλῃ οἰκεῖον ἐστὶ τῷ ἐν ὑποκειμένῳ· λέ-
γει δὲ τοῦτο, τῷ Ἀριστοτέλει κατακολουθεῖν δοκῶν. αὐτὸς γὰρ ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, δηλῶν
τὰ τοῦ ἔν τινι σημαινόμενα, τὸ, ὡς ἐν ὕλῃ, καὶ τὸ, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ συνῆψεν εἰς ἓν, εἰπών. εἶτα ὡς ἡ ὑγεία ἐν
θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, καὶ ὅλως τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ κατὰ τὴν κοινὴν, ὡς ἔοικε, μίαν τὴν μορφὴν τῶν ὑπο-
βεβλημένων, φησί, ὡς ἓν αὐτὴν λαβών. καὶ ἔστι τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, ἐνδέκατον τῶν ἔν τινι σημαινομένων. πολ- 6
λὴ τὸ διαφορὰ ἐστὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, πρὸς τό, ὡς ἐν ὕλῃ. τὸ μὲν γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ, ἐν οὐσίᾳ ἐστὶ, καὶ ὡς ἐν
οὐσίᾳ· σύνθετος δὲ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἥγε φυσικὴ οὐσία· τὸ δὲ ἐν ὕλῃ εἶδος, ὡς ἐν ἀνειδέῳ καὶ ἀμόρφῳ οὐσίας. καὶ
τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ εἶναι παρὰ τοῦ ὑποκειμένου λαμβάνει, τὸ δὲ εἶδος δίδωσι τῇ ὕλῃ τὸ εἶναι· καὶ τὸ μὲν
ἐν ὑποκειμένῳ, οὐ συμπληροῖ τὴν τοῦ συνθέτου οὐσίαν, ὡς δηλοῖ ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ· τὸ δὲ ἐν ὕλῃ, συμπλη-
ροῖ. ἔτι δὲ λέγεται ὅτι τὸ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκός ἐστι, καὶ ὑπὸ μίαν τινὰ τῶν ἐννέα κατηγοριῶν πίπτει,
τὸ δὲ εἶδος ἀνύομεν σύνθετον καὶ τὸ ὑποκείμενον. Ἀριστοτέλης δὲ ἐνταῦθα τὸ αἰσθητὸν λαβών, καὶ τὸ τί,
οὐκ ἂν ἐν ὑποκειμένῳ τὸ ἐν τῇ ὕλῃ λέγοι. τὸ γὰρ τί, καὶ τὸ τόδε, οὐδὲ προσήκειν ὅλως τῇ ὕλῃ νομίζει, καὶ
λέγει γὰρ καὶ τὴν ὕλην οὐσίαν ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει, ἀλλ' οὐ τὴν κυρίως οὐσίαν ἐκείνην φησίν· ἐν δὲ τού-
τοις, τὴν πρώτην οὐσίαν καὶ σύνθετον καὶ ὑποκειμένην καλεῖ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰάμβλιχος προελθών,
ἐπέστησεν, ὅτι ἄλλο τὸ ὡς ἐν ὕλῃ, καὶ ἄλλο τὸ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. Ἰστέον δὲ, ὅτι ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς φυσι- 7
κῆς ἀκροάσεως τὸ ἔν τινι, εἰς ὀκτὼ διεῖλεν ὁ Ἀριστοτέλης. τὸ μὲν ἐν χρόνῳ, μηδὲ μνησθεὶς ὅλως, ἴσως
μὲν, διὰ τὸ μήπω τι περὶ τοῦ χρόνου εἰπεῖν. τὸ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ συνάψας τῷ ἐν ὕλῃ, καὶ τὸ ἀγγεῖον δὲ,
καὶ τὸν τόπον συνῆψε, διὰ τὸ μήπω τότε τὴν διαφορὰν ἐξητακέναι. ἐπειδὴ οὖν τοῦ ἔν τινι τὰ ἄλλα τὰ μὲν 8
Γ ἐστὶν ὡς μέρη ἐκείνου τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν, ὡς τὸ κυρίως μέρος τοῦ ὅλου, καὶ τὸ εἶδος τοῦ γένους. ἢ γὰρ μέρος καὶ
τοῦτο, ἢ ὡς μέρος. ἀνεῖλε δὲ καὶ τὸ ὡς μέρος ὁ Ἀριστοτέλης ἰδίᾳ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλ' οὐχὶ τὸ μέρος
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατατεταγμένον γένος τοῦ εἴδους. συμπληροῖ γὰρ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἀλλ' οὐ
τινὸς τοῦ συνθέτου, ὡς τὸ εἶδος μετὰ τῆς ὕλης, μέρος γίνεται τοῦ συνθέτου· τὰ δὲ, μέρη μὲν οὐκ
ἔστι, χωρίζεται δὲ τῶν ἐν οἷς ἐστιν, ὡς τὰ ἐν τόπῳ, καὶ ἐν ἀγγείῳ, καὶ ἐν χρόνῳ, καὶ τὰ ἐν τέλει.
ἀφίστανται γὰρ τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν ἀγαθοῦ, οὐκ ἔχει ἐν ᾧ ὑπόστασιν. ἔστι δ' ὅμως τινὰ ὡς τὸ κινοῦν καὶ
κινούμενον. καὶ γὰρ ὑπόστασιν ἄρχοντος χωρὶς, τὰ ἀρχόμενα, διὰ τοῦτο τῶν μὲν προτέρων, ἐχώρισεν
ἰδίᾳ τῶν μὴ ὡς μέρος ὄντων· τῶν δὲ δευτέρων, διὰ τοῦ ἀδυνάτου χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν. ἀλλ' εἴποι
τις ἂν ἴσως, ὅτι τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν ὄν, οὐκ ἔστιν ὡς μέρος, οὐδὲ χωρίζεται αὐτοῦ τῶν μερῶν. καὶ εἴη
ἂν τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ ἔν τινι εἰπών, ἀλλ' οὐκ ἔν τισιν, ἐχώρισεν αὐτὸ κατὰ τοῦτο τοῦ ὅλου. τὸ γὰρ ὅλον τὸ
ἐν τοῖς μέρεσιν, οὐκ ἔν τινι, ἀλλ' ἔν τισιν ἐστίν. Ἀποροῦσι δὲ οἱ περὶ τὸν Λούκιον καὶ τοῦτο, πρὸς τὸ μὴ 9
ὡς μέρος λέγεσθαι τὸ ἐν ὑποκειμένῳ. εἰ γὰρ τὰ συμπληρωτικά φασι τῆς οὐσίας μέρη αὐτῆς εἶναι λέγο-
μεν· συμπληροῖ δὲ ἁπλῶς μὲν, τοῦ σώματος τοῦ αἰσθητοῦ τὸ εἶναι, χρῶμα, σχῆμα, μέγεθος, καὶ ἁπλῶς ποιό-
της,

tiquiores autores, Pythagoreos nimirum, hæc restituatur diuiſio.

38 *Simplicij diuiſio, qua decem genera conuenienti ratione ac uia producuntur, nullo penitus omiſſo. Item Iamblichi alia. Et Archytæ ratio cur decem ſint prædicamenta.*

39 *Cùm hæc inter ſe cohæreant, nomen, notio, res, quiſquis unũ quid ex his diuidat, reliqua quoq; quodammodo diuidit.*

40 *De uocibus uniuerſalibus, quòd nõ ſolùm notiones ſibi ſubiectas habeant, ſed etiã res: & de triplici uniuerſali, ante multa, quod* ἐξῃρημένον *uocant: in multis, quod* κατατεταγμένον, *poſt multa, quod per abſtractionem quandam fit. Vbi etiam conatur oſtendere, Ariſtotelem à Platone non diſſidere.*

41 *Cùm dicat, quæ ſecundũ nullã cõplexionẽ dicũtur, nõ ſolùm affirmationes et negationes, & ſimpliciter orationes à prædicamentorũ conſortio reycit, ſed etiã articulos & inflexiles orationis partes.* D

42 *Quæ incõplexim dicuntur, quomodo diiudicanda, utrum ex nomine, an potius poteſtate & ſignificatione.*

43 *Quæ ſecundũ complexionẽ dicuntur, eodem modo ut eorum oppoſita, eſſe diſcernenda.*

44 *Reprehenſus Syrianus, qui ſuperius poſt tam diuiſionem quadrimembrem eſſe arbitraretur, eorum quæ complexim dicuntur.*

45 *Ariſtotelem ſimplices uoces ab affirmatione ſolùm, non etiam negatione, hic ſeparaſſe: & cur id fecerit. Hinc itaq; patet, Simplicium aliter hunc textum legiſſe, quàm hodie in impreſſis exemplaribus habeatur.*

46 *Vtrũ intelligibilia & ſenſibilia genera eadem ſint an diuerſa: an partim quidem eadem, partim uerò diuerſa: & de quibus hic Ariſtoteles agat: cum alijs quibuſdam eòdem ſpectantibus.*

Τῶν ὄντων τὰ μὲν, καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. ἕως τοῦ, ἡ γάρ τις γραμματικὴ, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί.

1 Τισὶν ἔδοξε περιττὸν τοῖς προειρημένοις μὴ ἀκολουθεῖν· διὸ καὶ ὑπομνηματικὸν ἔδοξε τὸ σύγγραμμα, τὸ E δὲ, οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν ἁπλῶν καὶ γενικῶν λέξεων ἦν ὁ σκοπὸς, τῶν τὰ ἁπλᾶ καὶ γενικὰ πράγματα σημαινουσῶν, πρὸ τοῦ τὴν εἰς τὰ πλεῖστα διαίρεσιν αὐτῶν ποιήσασθαι, φημὶ δὲ τὴν εἰς δέκα, ὧν οὐκ ἦν πλείονα εὑρεῖν, τὴν ἐς τὰ ἐλάχιστα προλαβεῖν ἐδοκίμασεν, ὧν οὐκ ἦν εἰς ἐλάττονα συστεῖλαι. καὶ γὰρ ἤδη σημονικὸν ἦν περιττὸν, καὶ ἡ δυὰς ἐν τῇ τετράδι περιέχεται. τὰ γοῦν ἓν, δύο, τρία, τέσσαρα συντεθέντα, τὰ δέκα ποιοῦμεν. καὶ τὴν τετράδα πάλιν εἰς δυάδα συνεῖλε, τὰ δὲ τέσσαρα ταῦτα ἐστὶν, οὐσία, συμβεβηκὸς, καὶ τὸ καθόλου, καὶ τὸ κατὰ μέρος· τὰ γὰρ ὄντα διαιρεῖται διχῶς, ἔστι τὰ καθ' αὑτὰ εἶναι δυνάμενα, καὶ μηδενὸς ἑτέρου δεόμενα πρὸς ὑπόστασιν, ἅπερ καὶ οὐσία καλοῦνται, διὰ τὸ αὐταρκεῖν ἑαυτοῖς πρὸς τὸ εἶναι, καὶ εἰς τὰ ἐν ἑτέροις ὑφεστῶτα, ἅπερ καὶ συμβεβηκότα λέγεται, διὰ τὸ ἐν ἑτέροις συμβεβηκέναι. καὶ ἔχομεν εἰς δύο τῶν δέκα κατηγοριῶν τὴν διαίρεσιν· αἱ γὰρ ἐννέα συναριθμοῦνται ἐν τῷ συμβεβηκότι, καὶ οὐσία πρώτη τῶν ἄλλων ἀπηρίθμηται. καὶ τούτων δὲ ἑκάτερον, ἢ εἰς πλείονα τὰ ὑφ' ἑαυτὸ διίστησιν ἑαυτὸ, ἢ εἰς ἓν μόνον. καὶ διὰ τοῦτο ἄλλη γίνεται συζυγία, καὶ αὐτὴ λογικὴ τοῦ καθόλου, καὶ τοῦ κατὰ μέρος, ὧν συμπλεκομένων ἀλλήλοις, ἓξ μὲν αἱ πᾶσαι γίνονται συμπλοκαί. δυεῖν δὲ ἐν αὐταῖς ἀσυστάτων οὐσῶν, τῶν τὰ ἀντιφάσκοντα συναγουσῶν, τοῦ τε ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τοῦ καθ' ὑποκειμένου, καὶ οὐ καθ' ὑποκειμένου, τὰς λοιπὰς τέσσαρας ὁ Ἀριστοτέλης ἐκτίθεται· ἢ γὰρ καθόλου οὐσία ἐστὶν, ἢ συμβεβηκὸς μερικὸν, ἢ καθόλου συμβεβηκὸς, ἢ μερικὴ οὐσία.

2 Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ ὀνομάτων ἀσυνηθεστέρων τὰ εἰρημένα ἐδήλωσε, δεῖ ταῦτα μεταλαβεῖν εἰς τὰ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λεγόμενα. τὸ μὲν οὖν συμβεβηκὸς, ἐν ὑποκειμένῳ ἐκάλεσε, διότι μὴ ὅλως αὐτοκρατὲς, ἑτέρου δεῖται πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ εἶναι. τὴν δὲ οὐσίαν κατὰ τὴν τοῦ συμβεβηκότος ἀπόφασιν· ἐπειδὴ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὰ ὄντα ἢ αὐτοκρατῆ ἐστιν, ἢ ἐν ἑτέροις ὑποκειμένοις τοῖς αὐτοκρατέσιν ἔχει Z τὸ εἶναι. ταυτὸν δὲ εἰπεῖν, ἢ οὐσία ἐστὶν, ἢ συμβεβηκότα, ὅσα μὴ εἰσὶ συμβεβηκότα, πάντως οὐσίαι εἰσὶ, καὶ ὅσα παρὰ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί. πάλιν δὲ ἐπεὶ τὰ μὲν καθόλου ἐστὶ, τὰ δὲ μερικὰ, καὶ οὐδὲν τῶν ὄντων ἐκφεύγει τὴν διαίρεσιν. καθόλου δέ ἐστι τὰ πλειόνων κατηγορούμενα συνωνύμως, ὅπερ καθ' ὑποκειμένου καλεῖ· τὸ γὰρ κατηγορούμενον οὕτως, τοῦ οὐσιωδῶς ὑποκειμένου κατηγορεῖται. μερικὸν δὲ τὸ μὴ τοιοῦτον, εἰκότως τῇ ἀποφάσει τοῦ καθ' ὑποκειμένου τὸ μερικὸν ἐσήμανε. καίτοι ἐν ἄλλοις
3 ἀντὶ συμβεβηκότος χρῆται τοῦ καθ' ὑποκειμένου. Ἀλλ' ἐπειδὴ τεσσάρων ὄντων τῶν συμπλεκομένων, ἓξ λέγομεν τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, τὴν κοινὴν ἱστορῶ μέθοδον, καθ' ἣν δυνατόν ἐστιν εἰ εἰς ὁποσωνοῦν ὅρων δοθέντων, πόσαι γίνονται αἱ σὺν δύο αὐτῶν συμπλοκαί. δεῖ δὴ οὖν, τὸν τῶν ἐκτεθέντων ὅρων ἀριθμὸν, ἐπὶ τὸν μονάδι ἐλάττονα πολλαπλασιάζειν, καὶ τοῦ λεγομένου τὸ ἥμισυ συλλαβόντα, τοσαύτας λέγειν εἶναι τὰς συμπλοκάς. καὶ ἡ αἰτία τῆς μεθόδου δήλη. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα σχέσιν ἔχει, καὶ εἰσὶν αἱ σχέσεις μονάδι ἐλάττονες τῶν ὅρων, ἅτε μεταξὺ τῶν ὅρων οὖσαι, διὰ τοῦτο τὸν τῶν ἐκτεθέντων ὅρων ἀριθμὸν, ἐπὶ τὸν μονάδι ἐλάττονα πολλαπλασιάζομεν. ἵνα δὲ μὴ δὶς τὰς αὐτὰς σχέσεις λαμβάνωμεν, τήν τε τῆς οὐσίας τυχὸν πρὸς τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὴν τοῦ συμβε-

in qua & de duplici subiecto nonnulla.

10 Ad datam Porphyrij solutionem obiectio, & obiectionis solutio.

11 Cùm dicat Aristoteles, impoßibile est esse sine eo in quo est, dubitant nonnulli de mali fragrantia, & similibus, quæ cùm diffundantur in proxima, uidentur subiectum suum deserere, & in transitu sine subiecto esse. Et dubitationis huius solutio duplex.

12 Dubitatio: Cùm indiuiduæ substātiæ semper in aliquo sint & loco & tempore, & non ut partes, neq; unquam sine his esse poßint, cur non ut & fragrātia in subiecto esse putabuntur? Et eiusdem dubitationis solutio.

13 Cur Aristoteles in quatuor istis tradendis hunc seruarit ordinem, ut in quadrati formam descriptis his quatuor, & superius quidem uniuersalibus, inferius uerò particularibus, neq; secundum longitudinem, neque latitudinem feratur, sed ab oppositis secundum diametrum angulis, ad oppositos procedat.

14 Vniuersalia tanquam subsistentia hic facit Aristoteles, & Pythagoreos secutus, entia in uniuersalia & particularia diuidit.

15 Verborum Aristotelis exacta explicatio: & quòd hic, quid sit de subiecto dici, quodammodo ab ipsius opposito ostendat: tum quid indiuiduis commune sit, quoq; differant, adijcitur.

16 Quid sit, de subiecto dici: & quomodo hic Aristotelis canon, secundum primæ figuræ primum fiat modum.

17 Obiectio quædam contra hunc canonem, eiusq; solutio, & canonis huius usus.

18 Dubitatio: Cùm definitio synonymè prædicetur, & per hoc de subiecto, non uideri rectè uniuersalis notionem redditam. Et eiusdem solutio.

19 Alia dubitatio ex prioris solutione orienda: Cùm de homine prædicetur animal tanquam animali, non uideri uerum esse aliud de alio prædicari. Et dubitationis huius uaria solutio: ubi de uniuersalium notione, item de duplici subiecto nonnulla.

20 Quid inter se differant, de subiecto dici, & in subiecto esse: & quòd nonnunquam coniungantur, nonnunquam uerò disiungantur.

21 Andronicum & alios nonnullos non ea solùm quæ, ut quid res sit ostendant, prædicantur, de subiecto dici asserere, sed etiam alia, ut de Socrate tanquam de subiecto philosophum.

22 Quid genus, species, differentia: & quomodo ad se mutuò affecta sint, tum diuersitatis, tum cōmunionis ratione. Vbi & quid sit specie, quid numero differre, explicatur.

23 Obiectio ad definitionem differentiæ & speciei, & eiusdem solutio.

24 Diuersa genera, species atque differentiæ quæ, & quæ subalterna genera, & de quibus diuersis generibus & differentijs Aristotelis uerba intelligenda, & alia nōnulla ad Aristotelis uerborum explicationem pertinentia, cum uarijs diuersorum interpretum expositionibus.

25 Nicostrati ad hæc Aristotelis uerba, Non enim differt scientia à scientia, eò quòd bipes sit, &c. tanquam superuacaneam & nullius usus doctrinam continentia, obiectio, eiusq; refutatio.

26 Dubitatio, quomodo Aristoteles dicat, Quare quot sunt prædicandi differentiæ, totidem & subijciendi erunt: & dubitationis huius solutio, cuius occasionem præbuit quidem Boëthus, ipse autem soluere non potuit, unde & lectionem mutandam putauit.

27 Quomodo Iamblichus constitutiuas differentias uocet, & quomodo diuisiuas.

28 Quem usum habeat hoc de diuersis generibus theorema præmissum & discussum.

29 Quomodo hæc diuisio rerum facta in decem classes, cohæreat, & cum superiori τῶν λεγομένων, et cum ea quæ paulò antè præcesit entium in quatuor membra diuisione. Itemq; quòd hæc breuior, & per exempla facta prædicamentorum interpretatio, meritò fusam illam eorundem præcedat tractationem.

30 Cùm tribus modis ea quæ sine complexione dicuntur significari poßint, nomine, exemplo, & notione subijcienda, duobus quidem prioribus in tradendis prædicamentis hic usus est Aristoteles, in sequentibus uerò, tertio: Archytas autem coniunctim omnibus.

31 Sectio hæc in decem genera facta qualis sit, uariæ autorum sententiæ. ubi de uarijs diuisionum & partitionum generibus nonnulla.

32 Multos hanc Aristotelis sectionem reprehendisse, alios quidem ut redundantem, alios uerò ut diminutam, nonnullos ut aliud alius loco ponentem, quosdam etiam ut redundantē simul & diminutam, alios uerò ut ad hæc, genera quoq; cōfundentē.

33 Rationes eorum qui ut redundantem reprehendunt, & earundem confutatio.

34 Eorum qui ut diminutam, rationes, & earundem confutatio. Vbi docetur, nec inflexiles partes, nec articulos in aliquo prædicamento collocari. Negationes autem, priuationes, casus, & finitima, eiusdem esse prædicamenti cuius & eorum opposita & coniugata. Item de unitate, puncto, & consimilibus, cuius sint prædicamenti.

35 Qui aliud pro alio genere positum aiunt, quibus id rationibus astruere conentur, & quomodo eæ labefactari poßint.

36 Stoici qua ratione decē hæc genera in quatuor contraxerint, & in quo errarint.

37 Cùm neq; introductiones primæ in prædicamenta nimis curiosæ & scrupulosæ esse debeant, diuisioq; hæc in decem genera multis sit obstructa difficultatibus, nec posteriorū aliqui qui alias protulerunt diuisiones, minora incurrerint incōmoda, esse in his quæ ab Aristotele tradita sunt, acquiescendum, eaq; strenuè defendenda, maximeq; cùm ad antiquio-

τὴν τῶν πραγμάτων συγγένειαν. ὁ διὰ συναπτικοῦ συνδέσμου, ἢ ἁπλῶς, ὅταν λέγωμεν, εἰ ἡμέρα D ἐστι, φῶς ἐστιν. ἢ διὰ συμπλεκτικοῦ συνδέσμου, ὡς ὅταν εἴπωμεν, καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ φῶς ἐστι. κατὰ συγγένειαν δὲ ἡ συμπλοκή, ὅταν τὰ συμβεβηκότα κατὰ τῶν οὐσιῶν λέγηται, ἐπειδὴ φύσιν ἔχει ἐν αὐταῖς ὑπάρχειν, εἴτε ὡς ποιὰ συμβέβηκεν, εἴτε ὡς πῶς ἔχοντα, ὥσπερ τὸ δεξιόν, καὶ τὸ ὑποδεδέσθαι. καὶ γὰρ οὐσία μέν ἐστι, τὸ καθ' αὑτὸ ὅλον ὑπάρχον· συμβεβηκὸς δὲ τὸ ἐν ἄλλῳ γινόμενον. ἡ οὖν τοῦ συμβεβηκότος πρὸς τὴν οὐσίαν συμπλοκή, τόν τε ὑποκείμενον ὅρον ὁρίζει ἐν τῇ προτάσει, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὅπως ἔχει πρὸς αὐτὸ σημαίνει. ἐπειδὴ δὲ οὐ μὴν καὶ καθ' αὑτὸ λαβεῖν τὸ συμβεβηκός, ἀλλὰ καὶ τῷ ὑποκειμένῳ συντιθέναι, ἀμφοτέρως αἱ κατηγορίαι γίνονται. ὅταν μὲν γὰρ λέγω τὸ λευκὸν εἶναι, καθ' ἑαυτὸ περιλαμβάνω τὸ λευκόν· ὅταν δὲ λέγω, ὅτι τόδε λευκόν ἐστιν, οὐδὲν ἕτερον λέγω, ἢ ὅτι τόδε λευκότητα ἔχει. τὸ γὰρ εἶναι, καὶ τὸ ἔχειν, συνδέσμων ἔχει δυνάμεις. ἀλλὰ καὶ ὅταν τὰ γένη κατὰ τῶν ὑποκειμένων κατηγορῆται, τοῖς γενικοῖς ὡς συμβεβηκόσι προσχρώμεθα, διόπερ συντιθέμενα διὰ τοῦ εἶναι, ἢ τοῦ ἔχειν, ὡς διὰ συνδέσμων τούτων συμπλέκεται. τρίτη δέ τις ἐστὶ συμπλοκή, κοινῶς πᾶσα τῶν τοῦ λόγου στοιχείων ἡ σύνθεσις, ὁποία ποτ' ἂν ᾖ αὕτη, ἐάν τε ὀνόματα συντιθῶμεν, οἷον, ζῶον λογικὸν θνητόν· ἐάν τε ῥήματα, οἷον, περιπατεῖ καὶ διαλέγεται, ἐάν τε ἐλλιπῆ, ὥσπερ τὸ Σωκράτης περὶ τούτου· ἐάν τε αὐτοτελῆ, ὥσπερ τὸ, τί, δή, καὶ πόθεν· ἐάν τε τὴν πρώτην τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ ὄνομα σύζευξιν ποιώμεθα, ὡς τὸ, Σωκράτης περιπατεῖ. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος ἔφασκεν ὁ Πλάτων, ὅτι τὰ μὲν κοινωνεῖν ἐθέλει πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ οὐδαμῶς συμμίγνυται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ λόγου μορίων ἀληθὲς εἰπεῖν τῶν σημαντικῶν, ὅτι συμπλέκεται μὲν τὰ τῶν συνηρμοσμένων πραγμάτων δηλωτικά, οὐ συμπλέκεται δὲ τὰ σημαντικὰ τῶν κεχωρισμένων. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ὄντων, ἡ μὲν ἦν σύμφυτος, ἡ δὲ ἐπίκτητος, καὶ συμπλοκῆς διττὰ εἴδη ἔσται τὰ ἀνωτάτω· τό, τε τῶν συμβεβηκότων ὡς ἐν ὑπαρχόντων, καὶ τῶν διὰ συνδέσμων λεγομένων, ὡς ἔξωθεν τὸ ἐν ἐχόντων. τὸ δὲ ὡς συμβεβηκὸς συντασσόμενον, ἢ ῥῆμα ὄν, ὡς τὸ τρέχει, νικᾷ· ἢ μετὰ ῥήματος κατηγο- E
5 ρούμενον, ὡς τὸ ἄνθρωπός ἐστι. καὶ εἰ καὶ τὸ τρέχει, εἰς τὸ τρέχων ἐστὶν ἀναλύεται· πανταχοῦ δὲ ῥήματος ἐνόντος, καὶ χρόνος προσδηλοῦται, οὐ σημαίνων ὅτι ἄμφω ἐν ἑνὶ χρόνῳ, οὐδὲ ὅτι πρότερον τὸ ἕτερον, ἀλλὰ τὴν τοῦ συμβεβηκότος μόνην πρός τε τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸν χρόνον σχέσιν, τρίτην· οὕτω δὲ ἐπειδὴ κατὰ χρόνον παραγίνεται καὶ ἀπογίνεται, τὰ κυρίως συμβεβηκότα, ὡς εἴγε ἦν ἀχώριστα πρὸς τὴν οὐσίαν, καὶ ἀϊδίως ὑπάρχοντα, οὐκ ἂν χρόνος προσεσημαίνετο. κἂν γὰρ λέγωμεν ὅτι ὁ νοῦς νοεῖ, τὸ χρονικὸν ἡ-
6 μεῖς προστίθεμεν. τὰ δὲ κατὰ συμπλοκὴν λεγόμενα καὶ τὰ ἄνευ συμπλοκῆς, ἀνευρήσομεν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἀκολουθοῦντες, καὶ τῇ τῶν νοημάτων διαφορᾷ. ὅταν μὲν γὰρ ἓν ᾖ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ νόημα ἕν, ἁπλοῦν ἔσται τὸ λεγόμενον, καὶ ἄνευ συμπλοκῆς, κἂν πλείονες αἱ λέξεις δοκῶσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ Νεάπολις, ἢ ἀγαθοδαίμων, ἓν γὰρ τὸ σημαινόμενον. ὅταν δὲ καὶ τὰ πράγματα πλείω, καὶ τὰ νοήματα, κἂν μία ἡ λέξις ᾖ, μετὰ συμπλοκῆς εἶναι φήσομεν αὐτά, ὡς τὸ ζῶ, προσυπακούεται γὰρ τὸ ἐγώ·
7 καὶ τὸ ὕει, δηλοῦται γὰρ ὅτι ὁ Ζεύς. Ἀρχύτας μέντοι τοῦ τῶν κατηγοριῶν βιβλίου ἀρχόμενος, ἤτοι τῶν καθόλου λόγων, περὶ λόγου διαίρεσιν πρῶτον, καὶ ὅσον ἐν διανοίᾳ καὶ λέξει περιέλαβε, καὶ τὴν μὲν σημαίνουσαν, εἶπε λέξιν εἶναι, τὴν δὲ σημαινομένην, διάνοιαν· τά τε ἁπλᾶ, καὶ τὰ σύνθετα, καὶ τέλεια, καὶ ἐλλιπῆ διωρίσατο, καὶ ἀφ' ὧν δεῖ τά τε κατὰ συμπλοκήν, καὶ ἄνευ συμπλοκῆς δοκιμάζειν, ἐδίδαξε.

DE ENTIBVS.

1 Non esse hæc dissentanea superioribus, ut nõnullis uidetur, sed optumè inter se cohærere omnia, quòd antequam eam quæ in plurima fit entis diuisionem tradat, ea præponẽda uideatur quæ in minima fit. Vbi nonnulla de quaternarij natura, quæ denarium in se continet.

2 Quibus uocibus Accidens & substantiam, item uniuersale & particulare, seu potius singulare, Aristoteles significarit: & quòd his oppositionibus omnia contineantur.

3 Quotcunq; propositis terminis, qua ratione methodo inueniamus, quot ex ijs cõiugationes oriantur.

4 Cur Aristoteles his potius, in subiecto esse, non in subiecto esse, de subiecto dici, non de subiecto dici, utatur, quàm usitatis nominibus, substantiæ, accidentis, uniuersalis, particularis: & quòd hæc enumeratio potius quàm diuisio sit.

5 Cùm τὸ ἔν τινι multis modis dicatur, in qua significatione hic accipi debeat.

6 Quid inter se differant, τὸ ἔν τινι & ἐν ὑποκειμένῳ. Z

7 Cur in quarto Physicorum octo tantùm τοῦ ἔν τινι significationes recenseat Aristoteles, cùm tamen undecim esse uideantur.

8 Qua ratione quæ in subiecto sunt, à reliquis quæ in aliquo esse dicuntur, separet. Et obiectio quædam de toto, cum solutione adiecta.

9 Dubitatio Lucij, qua ratione, cũ quæ alicuius substantiã cõplent, pro partibus habeamus, et proinde in subiecto esse negemus: colorem, figuram, magnitudinem & consimilia, quæ corporis substantiã cõplere uideãtur, in subiecto esse dicamus. Et eiusdẽ dubitationis solutio, ad Porphyriũ autorem relata:

A DE HIS QVAE DICVNTVR.

1 De diuisione dicendorum, & partium diuisionis ordine.

2 Τὰ λεγόμενα, id est, dicenda, quadrifariam dici, res, notiones, uoces significantes, & uoces nihil significantes: & huic diuisioni in incomplexis acquiescit Boëthus, in complexis autem primum modum negat haberi.

3 Cùm tot modis λεγόμενα dicantur, in qua significatione hic accipiantur.

4 Cõplexionis significationũ accurata diuisio.

5 Cùm Verbum orationi insit, temporis adsignificantia, quæ necessariò consequitur, quam ibi uim habeat, & quam ob causam.

6 Qua ratione quæ complexim dicantur aut incomplexim, sint discernenda.

7 Archytã ab oratione tractationẽ de uniuersa lib. exordiri, orationẽ aũt in significantẽ et significatã diuidere: aliaq; eiusdẽ autoris lectu non indigna.

Τῶν λεγομένων, τὰ μὲν, κατὰ συμπλοκὴν λέγεται. ἕως τοῦ, τρέχει, νικᾷ.

Μετὰ τὴν τῶν ὁμωνύμων, καὶ συνωνύμων, καὶ παρωνύμων διδασκαλίαν, τὴν εἰς τὰς κατηγορίας 1
εἰσβολὴν, διὰ τῆς οἰκείας τῇ πραγματείᾳ διαιρέσεως ποιεῖται. ἐπειδὴ δὲ περὶ τῶν ἁπλῶν λέξεων
ὁ σκοπὸς καθὸ σημαντικαί εἰσι, διαίρεσιν ποιεῖται τῶν λεγομένων, εἴς τε τὰ κατὰ συμπλοκὴν λεγόμενα,
περὶ ὧν οὐ πρόκειται νῦν εἰπεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ περὶ τῶν προτάσεων λόγῳ· καὶ εἰς τὰ ἄνευ συμπλοκῆς, καὶ
ταῦτα λοιπὸν εἰς τὰς κατηγορίας διαιρεῖται. καὶ ὅτι τοῦτον ἔχει τὸν σκοπὸν ἡ διαίρεσις, αὐτὸς ἐδήλωσεν
ὁ Ἀριστοτέλης ὀλίγον προελθών· ἐν οἷς φησι, τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον, ἤτοι
οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι. ἀναγκαία δὲ ἡ διαίρεσις πάντα περιλαβοῦσα τὰ λεγόμε-
να, καὶ τὰ ὄντα· ὠνόμασε δὲ πρότερον τὰ κατὰ συμπλοκὴν, ὅτι πρότερον ἐντυγχάνομεν τοῖς αἰσθητοῖς,
B ἅπερ ἐστὶ σύνθετα· ὕστερον δὲ, ταῖς τούτων ἀρχαῖς, αἵ εἰσιν ἁπλούστεραι, ἢ ὅτι διὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν
κατὰ συμπλοκὴν ἔμελλε τὰ ἁπλᾶ δηλοῦν. οὐκ ἂν δὲ γνωσθείη καταφάσεως ἀπόφασις, μὴ πρότερον ἐκείνου
γνωσθέντος, οὗπερ ἐστὶν ἀπόφασις. καὶ ἐκεῖνο δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ὅταν διαιρῶμέν τι, τὸ μὲν πρότερον
τμῆμα τῆς διαιρέσεως καταλείπωμεν, τὸ δὲ ἕτερον ὑποδιαιρῶμεν, καὶ πρότερον μὲν, τάττομεν τὸ ὑ-
περβεβλημένον, ὕστερον δὲ, τὸ διαιρούμενον· τὸ μὲν διαιρούμενον, ἵνα μὴ ἀναλαμβάνειν αὐτὰ δεηθῶμεν, ἅπερ
ὑπερεθέμεθα. πάλιν δὲ ταῦτα προτέροις τὰ ὑπερτιθέμενα, ἵνα κατὰ σαφὴς ἡ διαίρεσις ἡμῖν προΐῃ,
ἅ γε καὶ οἱ παλαιοὶ κυρίως μὲν λεγόμενα, τὰ διὰ λόγου σημαινόμενα ἔλεγον· καταχρηστικῶς δὲ, καὶ τὰ
δι' ἁπλῆς λέξεως. ὁ δὲ λόγος, ἐπεὶ κατὰ συμπλοκὴν λέξεων προφέρεται, εἰκότως τὰ λεγόμενα διαι-
ρῶν, τῶν κυρίως λεγομένων πρῶτον ἐμνήσθη. Ἰστέον δὲ ὅτι λεγόμενά ἐστι καὶ τὰ πράγματα περὶ 2
ὧν ὁ λόγος, καὶ τὰ νοήματα τὰ περὶ τῶν πραγμάτων· διὸ ὅταν οἰώμεθα μὴ νενοηκότα λέγειν τὸν λέ-
γοντα, λέγομεν οὐδὲν λέγεις, κἂν προφέρῃ τινὰ λόγον, ἢ λέξιν. κατὰ τρίτον σημαινόμενον, καὶ αὐτὴ ἡ λέξις
ἡ σημαντικὴ, καὶ ὁ λόγος, λεγόμενόν ἐστι· λέγει γάρ τις τὴν λέξιν, καὶ τὸν λόγον. καὶ κατὰ τέταρτον, καὶ
ἡ ἄσημος λέξις, οἷον τὸ βλίτυρι, καθόσον ὅλως προφέρεται, τῶν λεγομένων ἐστίν. ἀλλ' ὅ γε Βοηθὸς ἐπὶ μὲν
τῶν ἀσυμπλόκων, τετραχῶς τὸ λεγόμενον ἀκούειν ἀξιοῖ· ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ συμπλοκὴν, τριχῶς μόνον. οὐ γὰρ
εἶναι τὰ συμπεπλεγμένα, πράγματα· οἷον, τὸ ἡμέρα ἐστὶ, λεγόμενον, οὐχ ὅτι οὐδὲν σημαίνει ὁ λόγος,
ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ πράγματος ὄνομα, ὥσπερ τὸ ἡμέρα, ἀλλ' οὐκ ἔστι μὲν τοῦ πράγματος, περὶ δὲ
τοῦ πράγματος. Τετραχῶς διαιρεθέντος τοῦ λεγομένου καὶ τοῦ λέγεσθαι, ζητεῖν ἄξιον, τί τού- 3
των τῶν σημαινομένων εἰς τὴν διαίρεσιν παραλαμβάνει. ὁ μὲν γὰρ θεῖος Ἰάμβλιχος, τὸν Ἀλέξαν-
δρον φησὶ τὰ λεγόμενα τὰ σημαινόμενα ἀποδέχεσθαι πράγματα, τὰ ἁπλούστατα καὶ γενικώτα-
τα· ἐγὼ δὲ οὐχ εὑρίσκω τὸν Ἀλέξανδρον εἰπόντα αὐταῖς λέξεσιν, ὅτι νῦν οὐ τὰ σημαινόμενα λεγόμενα
Γ λέγει, ἀλλὰ τὰ σημαίνοντα καὶ προφερόμενα. πῶς γὰρ ἂν καὶ ἔλεγε περὶ τῶν πραγμάτων νῦν, ὅτι
προελθὼν, τῶν δὲ κατὰ μίαν φησὶ συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον, ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσόν.
οὐ γὰρ τὰ πράγματα σημαίνει οὐσίαν, καὶ ποσὸν, ἀλλ' ἔστιν οὐσία καὶ ποσόν· αἱ δὲ περὶ τῶν
πραγμάτων λέξεις εἰσὶν, αἱ σημαίνουσαι. ὁ δὲ Βοηθὸς μόνα λεγόμενα καὶ σημαινόμενα, τὰς νοή-
σεις εἶναί φησι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. οὐ γὰρ εἶναι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἐν τοῖς πράγμασιν,
ἀλλ' ἐν διανοίαις, καὶ ταῖς τοῦ νοῦ διεξόδοις, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ψυχῆς δι-
δάσκει, ἀλλὰ καὶ ἡ διάνοια διὰ τοῦ λόγου σημαίνεται. οἰκειότερον οὖν λεγόμενα τὰς λέξεις
λέγειν τὰς σημαντικὰς, καθὸ σημαντικάς· διότι καὶ αἱ κατηγορίαι, οὔτε τὰ πράγματα
ἦσαν, ὡς ἐδείκνυτο, οὔτε τὰ νοήματα· οὔτε αἱ λέξεις ἁπλῶς, καθόσον φωναί, ἀλλ' αἱ λέξεις
αἱ σημαντικαὶ τῶν πραγμάτων, διὰ μέσων τῶν νοημάτων καθ' ἕκαστον γένος διακρινό-
μεναι, αὗται τὰς κατηγορίας παρεῖχον· καὶ τὰ λεγόμενα νῦν, κατὰ τὰς λέξεις τὰς ση-
μαντικὰς ἀκουστέον. Ὧν αἱ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγονται, αἱ δὲ, ἄνευ συμπλοκῆς. πλεο- 4
ναχῶς οὖν καὶ ἡ συμπλοκὴ λέγεται. συμπλέκεσθαι γάρ φησιν ἢ διὰ συναπτικοῦ συνδέσμου, ἢ κατὰ

διότι καὶ ῥητορικῆς μᾶλλον, καὶ ποιητικῆς ἐστι πραγματεία, ἀλλ' οὐ φιλοσόφου θεωρίας, ὡς εἴρηται. A
πλὴν καλῶς ἔχει κἀκεῖνα τοῖς παραληφθεῖσιν εἰς μίαν διαίρεσιν συμπεριλαβεῖν. Σπευσίππου γάρ, ὥς
6 ἱστορεῖ Βοηθός, τοιαύτην διαίρεσιν παραλαμβάνειν, τὰ ὀνόματα πάντα περιλαμβάνουσαν. Τῶν γὰρ ὀνομάτων φησί, τὰ μέν, ταυτώνυμά ἐστι, τὰ δὲ ἑτερώνυμα· καὶ τῶν ταυτωνύμων τὰ μέν, ὁμώνυμά ἐστι, τὰ δὲ συνώνυμα, κατὰ τὴν τῶν παλαιῶν συνήθειαν ἀκουόντων ἡμῶν τὰ συνώνυμα· τῶν δὲ ἑτερωνύμων πάλιν, τὰ μέν ἐστιν ἰδίως ἑτερώνυμα, τὰ δὲ πολυώνυμα, τὰ δὲ παρώνυμα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀποδέδοται, πολυώνυμα δέ ἐστι, τὰ διάφορα καὶ πολλὰ λεγόμενα ὀνόματα καθ' ἑνὸς πράγματος, ὅταν εἷς ᾖ ὁ αὐτὸς αὐτῶν ὁ λόγος, ὥσπερ ἄορ, ξίφος, φάσγανον, μάχαιρα. ἑτερώνυμα δέ ἐστι, τὰ καὶ

Τῶν ὀνομάτων τὰ μέν ἐστι,

B

τοῖς ὀνόμασι καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς λόγοις ἕτερα, οἷον γραμματική, ἄνθρωπος, ξύλον. διαφέρει δὲ ἀλλήλων· ταῦτα μὲν γὰρ τὰ μὲν πολυώνυμα, κοινωνεῖ τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τοῦ πράγματος· τὰ δὲ ἑτερώνυμα, κατ' ἄμφω διέστηκε. πρὸς δὲ τὰ πρότερα, τὰ μὲν πολυώνυμα τοῖς ὁμωνύμοις ἀντιστρέφει, καθόσον ἐπὶ μὲν τῶν ὁμωνύμων, τὸ μὲν ὄνομα, κοινόν ἐστιν, ὁ δὲ ὅρος, ἴδιος ἑκάστου. ἐπὶ δὲ τῶν πολυωνύμων τὸ ἀνάπαλιν, τὸ μὲν πρᾶγμα, καὶ ὁ ὅρος κοινός, τὰ δὲ ὀνόματα, διάφορα. τὰ δέ γε ἑτερώνυ-
7 μα, τοῖς συνωνύμοις ἀντίκειται· ἐκείνων γὰρ κατ' ἄμφω κοινωνούντων, ταῦτα κατ' οὐδέτερον κοινωνεῖ. Δεῖ δὲ καὶ τῶν πολυωνύμων παρατηρεῖν, μήποτε σφαλλώμεθα, τὰ μὴ πολυώνυμα νομίζοντες εἶναι πολυώνυμα. οὐ γὰρ εἰ οἷόν τε πλείονα ὀνόματα κατηγορεῖν, ἤδη πάντως πολυώνυμά ἐστιν, ἀλλ' εἰ καθ' ἓν τὸ αὐτὸ λέγεται· ὡς ἀμερές, καὶ ἐλάχιστον, δύο μέν ἐστιν ὀνόματα, καὶ καθ' ἑνὸς λέγεται πράγματος, οἷον τὸ στοιχεῖον τὸ ἄλφα, ἢ τὸ βῆτα. καὶ τὸ κοῖλον, καὶ κυρτὸν κατὰ τοῦ κύκλου· οὐ μήν ἐστι πολυώνυμον τό, καθ' οὗ λέγεται. οὐ γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ ὑπάρχει αὐτῷ ἑκάτερον, ἄλλος γὰρ ἑκατέρου λόγος. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὅτι καὶ οἱ τοῖς κυρίως πολυωνύμοις, ὡς καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ αὐτὸς μέροψ καὶ βροτὸς λέγηται, ἕκαστον τῶν ὀνομάτων κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην τῆς ἀνθρώπου φύσιν ἀποδίδοται· τὸ μέν, κατὰ τὸ ἀναλογιστικόν· τὸ δέ, κατὰ τὴν τῆς διαλέκτου κατὰ τὰ ἔθνη διαφοράν· τὸ δέ, κατὰ τὸ θνητὸν τῆς συστάσεως· καὶ ἄλλος τούτων ἑκάστου λόγος. τί οὖν οὐκ ἔστιν ὅλως τὰ πολυώνυμα, ἢ ἐκεῖνα μόνα πολυώνυμά ἐστιν, ἐφ' ὧν οὐ κατὰ τὰς διαφόρους φύσεις, διάφορα
*ἀλλὰ κεῖται ὀνόματα, *ἄλλος κατὰ τὴν αὐτήν, ἄλλου ἄλλως κατὰ τὸ τυχὸν ὀνομάσαντος· ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ διαφόρων ὀνομάτων ἀποδοθέντων, οὐκ ἐτυμολογικῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιτυχοῦσαν τοῦ τιθέντος ἄδειαν· δηλοῖ δὲ τὰ ἐπ' ἄλλων κείμενα, πολλάκις εἰς ἄλλων ὀνόματα μετατιθέμενα· ὡς τὸ ἀλλὰ μήν, καὶ τοῦ οἰκέτου. ἔξεστι Z
γὰρ ἡμῖν, ὅσα ἂν βουλώμεθα, καὶ οἷα τίθεσθαι, οὐκ ἐτυμολογίᾳ ἀκολουθοῦντες. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς πολυωνύμοις προσεῖναι, τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔθνος πλεοναχῶς ἐπονομάζεσθαι. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, τό, ἡμέρα καὶ ἀμέρα, πολυώνυμον νομισθήσεται. καὶ τοῦτο δὲ ἐφιστῶμεν καλῶς, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ὁμωνύμων, ἡ ὁμωνυμία καὶ τὸ ὄνομα τὸ ὁμώνυμον δηλοῖ καὶ τὴν σχέσιν αὐτήν. ἐπὶ δὲ τῶν πολυωνύμων, ἡ πολυωνυμία τὸ πρᾶγμα δηλοῖ μόνον, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ὄνομα. καὶ ἔτι μέντοι τὸ μὲν ὁμώνυμον πρὸς ἄλλο λέγεται· παρὰ τῶν ὀλβίων ὁ-
8 μώνυμα σαρδανιδαῖ. τὸ δὲ πολυώνυμον, οὐκ ἐν σχέσει τινὶ τὸ εἶναι ἔχει. διατί δὲ ὁ Ἀρχύτας παραλέλοιπε ταύτην τὴν περὶ τῶν ὀνομάτων διδασκαλίαν, ἐν τῷ περὶ τῶν καθόλου λόγῳ; ὅτι τὰ ὀνόματα φύσει, καὶ οὐ θέσει λέγουσιν οἱ Πυθαγόρειοι. καὶ τὰ ὁμώνυμα καὶ τὰ πολυώνυμα παραιτοῦνται, ὡς οὐκ ὀνόματος πρὸς τὸ πρᾶγμα κατὰ φύσιν λεγομένου. διακρίνει γὰρ ἐκείνους εἰκός, τὰ μὲν ὁμώνυμα τῇ προηγουμένῃ καὶ τῇ κατ' ἐλπίδα ἀναφορᾷ. τὰ δὲ πολυώνυμα δέξουσιν, οὐ καθ' ἓν λεγόμενα, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐτυμολογίας ἀποδιδόμενα, ὅταν ὄντως ὀνόματα ᾖ· τῶν δὲ παρωνύμων τὸν σχηματισμόν, οἰκείας ἐκεῖνοι ταῖς κατὰ πράγματα συζυγίαις ὑπηρέτην.

A τοῦ δευτέρου σημαινομένου· διότι τὰ γένη κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον, συνωνύμως τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. ἐνταῦθα δὲ περὶ τὰς πλείους φωνὰς ἡ σπουδὴ, καὶ τὴν πολυειδῆ ἐκείνου ὀνομασίαν, ὥσπερ ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς, καὶ τῷ τρίτῳ περὶ ῥητορικῆς, τοῦ ἑτέρου συνωνύμου δεόμεθα, ὅπερ πολυώνυμον ὁ Σπεύσιππος ἐκάλει. καὶ οὐ καλῶς ὁ Βοηθὸς παραλελεῖφθαι ὑπ' Ἀριστοτέλους φησί, τὰ παρὰ τοῖς νεωτέροις καλούμενα συνώνυμα· καὶ τὰ τοιαῦτα πολυώνυμα, συνώνυμα καλούμενα, ἅπερ Σπεύσιππος ἐκάλει πολυώνυμα. οὐ γὰρ παραλέλειπται, ἀλλ' ἐν ἄλλαις πραγματείαις, ἐν αἷς ἦν οἰκεῖος ὁ λόγος παρείληπται.

DE PARONYMIS.

1 *Quomodo paronyma media quodammodo sint inter homonyma & synonyma.*

2 *Quaenam requirantur ad paronymorũ constitutionem. Vbi de uoce* πτώσεως *nonnulla.*

3 *In annominatis primò quaerendum esse id ad quod reliqua annominantur. Item quae ad paronymorum naturam pertineant.*

4 *Paronymorum doctrinae usus.*

5 *Cur* τῶν πολυωνύμων, καὶ ἑτερωνύμων *hic tractationem omittat.*

6 *Speusippi diuisio, omnia nomina comprehendens: &* τῶν πολυωνύμων, καὶ ἑτερωνύμων *explicatio: itẽq; quid haec tum inter se, tũ à superioribus distent.*

7 *Distinctiones quaedam ad* πολυωνύμων *naturam cognoscendam necessariae: adhibitis etiam dubitationibus quibusdam, & earundem solutionibus.*

8 *Cur de nominibus tractationem omittat Archytas, in sermone de uniuersali.*

Παρώνυμα δὲ λέγεται. ἕως τοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος.

Τὰ παρώνυμα μέσα πως ἐστὶ τῶν τε ὁμωνύμων καὶ τῶν συνωνύμων, καὶ ἀμφοτέρων μετέχοντα, 1
B καὶ ἀμφοτέρων λειπόμενα; ἡ γὰρ γραμματικὴ καὶ ὁ γραμματικὸς, καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὸν λό-
γον ἔχουσιν, οὔτε πάντη τὰ αὐτὰ, οὔτε πάντη ἕτερα. καὶ γὰρ γραμματικῆς μὲν λόγος, ἐπιστήμη τοῦ
γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν. Τριῶν δὲ δεῖν φασὶν ἀπό τινος παρονομαζομένῳ φασί· τοῦ τε πράγματος 2
τοῦ ἀφ' οὗ παρωνόμασται, καὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ ἔτι μέντοι τῆς ἀνομοίου τῆς καταλήξεως, ὅπερ καλεῖ πτῶ-
σιν ὁ Ἀριστοτέλης· πτώσεις γὰρ τῶν ὀνομάτων ἐκάλουν οἱ παλαιοί, οὐ μόνον τὰς πέντε ταύτας τὰς νῦν
λεγομένας, ἀλλὰ καὶ τὰς παρηγμένας ἐγκλίσεις, ὁποίους ἂν ἔχωσι σχηματισμούς· ὅθεν καὶ τὰς νῦν
καλουμένας μεσότητας, πτώσεις ἐκάλουν, οἷον τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρείου πτῶσιν, τὴν ἀνδρείως· καὶ ἀπὸ τοῦ
καλοῦ, τὴν καλῶς. οὕτω δὲ καὶ ἀρρενική τις ἦν αὐτοῖς πτῶσις ἀπὸ ὀνόματος θηλυκοῦ, ὡς ἀπὸ τῆς γραμ-
ματικῆς, ὁ γραμματικός· καὶ θηλυκὴ ἀπὸ ἀρρενικοῦ, ὡς ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ Ἀλεξάνδρεια. πτώσεις δὲ
καὶ ταύτας ἔλεγον, διὰ τὸ πεπονθέναι ταῖς κυρίως πτώσεσι, κατὰ τὸν μετασχηματισμὸν τῆς κα-
ταλήξεως. ὁποῖον δὲ ἂν τῶν τριῶν ἐλλείπῃ, οὐ γίνεται παρώνυμον. γυνὴ γὰρ τῆς μουσικῆς τέχνης μετέ-
χουσα, καὶ μουσικὴ λεγομένη, καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ πράγματος μετέχει, ἐπειδὴ τὴν κατάληξιν
ἔχει τὴν αὐτὴν, οὐ λέγεται παρώνυμος ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἀλλ' ὁμώνυμος αὐτῇ· καὶ εἴ τις ἀρετῆς μετέχων
σπουδαῖος ἀπ' αὐτῆς καλοῖτο, τοῦ μὲν πράγματος μετέχει, καὶ τῇ πτώσει διαφέρει, τοῦ δὲ ὀνόματος
μὴ μετέχων, οὐκ ἂν κληθείη παρώνυμος ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τῆς σπουδῆς ὁ σπουδαῖος παρονο-
μασθήσεται· σπουδαῖος μὲν γὰρ, ὁ τὴν ἀρετὴν ἔχων· σπουδάζομεν δὲ καὶ οἱ τυχόντες περί τινα. ὁ
μέντοι γε Ἀριστοτέλης, τὴν διαφορὰν τῆς πτώσεως, καὶ τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν, τὰ δύο ταῦτα μό-
να δοκεῖ τοῖς παρωνύμοις ἀποδιδόναι, ἀλλ' ἐκ τῶν παραδειγμάτων δήλην ἐποίησε, καὶ τὴν κατὰ τὸ
πρᾶγμα μέθεξιν ἐν τοῖς παρωνύμοις· ὅ τε γραμματικὸς, οὐκ ὀνόματος μόνου μετέχει τῆς γραμματι-
κῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τέχνης· καὶ ὁ ἀνδρεῖος, τῆς ἀρετῆς. Δεῖ δὲ ἐπὶ τῶν παρωνύμων ζητεῖν τί τὸ πρῶ- 3
Γ τον, καὶ τί τὸ ἀπ' ἐκείνου παρωνομασμένον, ὅτι πρῶτον μὲν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπ' ἐκείνου δὲ ἡ Ἀλεξάνδρεια,
καὶ ἀπ' ἐκείνης ὁ Ἀλεξανδρεύς· οὐ γὰρ ἔμπαλιν. δῆλα δὲ ἔσται τὰ τῇ φύσει πρότερα, καθάπερ ὁ κτί-
στης τῆς κληθείσης πόλεως· καὶ ἡ πόλις, τοῦ πολίτου. τῶν δὲ παρωνύμων ἂν εἶεν φησὶν ὁ Πορφύριος καὶ
τὰ παρωνυμικὰ, καὶ τὰ συγκριτικὰ, καὶ τὰ ὑπερθετικὰ, καὶ τὰ ὑποκοριστικά. ὁ δὲ πασσάλειος, καὶ
τὸ ἥλιος, καὶ τὸ βίνειος, ἅπερ παράγωγα τινὲς ἐκάλεσαν, οὐκ ἂν εἴη παρώνυμα. δεῖ γὰρ μὴ τὸ αὐτὸ ἀπαρ-
αλλάκτως σημαίνειν τὰ παρώνυμα. ταῦτα δὲ οὐδὲν παρηλλαγμένον σημαίνει τοῦ ἡ, τουτέστι τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ
βίν, καὶ τοῦ πασσάλου. τοιαῦτα μὲν οὖν ἐστι τὰ παρώνυμα. Χρήσιμος δὲ αὐτῶν ἐστιν ἡ διδασκαλία, ἵνα γνῶ- 4
μεν, ὅτι τὰ παρώνυμα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίπτει κατηγορίαν τοῖς προηγουμένοις·
οἷον τὸ ποιὸν, ὑπὸ τὴν ποιότητα· καὶ τὸ, τὸ ἑστάναι, καὶ κεκλίσθαι, ὑπὸ τὴν στάσιν, καὶ τὴν κλίσιν,
ἅπερ ἐστὶν ὑπὸ τὸ κεῖσθαι. Εἰρηκὼς τοίνυν ὁ Ἀριστοτέλης περὶ ὁμωνύμων τε συνωνύμων καὶ παρωνύ- 5
μων, παρῆκε τά τε ἑτερώνυμα, τε τὰ πολυώνυμα. τὰ μὲν πολυώνυμα, διότι οὐ περιίστησι μὲν τὰ
πράγματα, μόνον δὲ τὰς λέξεις πληθύνει· τὰ δὲ ἑτερώνυμα, διότι οὐ τὰς κατὰ ἀριθμὸν ἀπείρους, ἀλλὰ
τὰς κατὰ γένος σημαινούσας τι λέξεις διαιρεῖται ταῦτα, καὶ μέντοι ἄμφω ταῦτα παρῆκεν, ὡς εἴρηται,

τὴν ἀντίφασιν. οὐ γάρ ἐστι τὸν ἄνθρωπον ζῷον ὄντα μὴ ζῷον εἰπεῖν. καὶ ἐν μὲν τῷ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, Δ
τὸν τῆς οὐσίας λόγον χρὴ ὑπακούειν, φησὶν ὁ Πορφύριος, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ὁριστικός. ἐν δὲ τῷ πρὸς Γεδάλιον,
οὐκ ἔτι φησὶ προσυπακουστέον καὶ τὸν τῆς οὐσίας. οὐ γὰρ καθὸ ἕκαστόν ἐστιν ἐπὶ τῶν συνωνύμων, ὁ αὐτός ἐστιν αὐτῶν
λόγος, ἀλλὰ καθὸ κοινοῦ τινὸς μετέχει ταὐτά. καὶ ἔοικε νῦν τὴν οὐσίαν μὴ συνάπτειν τῷ λόγῳ, ὥστε
τὸν λόγον τῆς οὐσίας, τὸν ὁρισμὸν εἶναι· ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶδος ἀκοῦσαι καθό ἐστιν ἕκαστον. ἄνθρωπος γοῦν καὶ
ἵππος, συνώνυμά ἐστι κατὰ τὸ ζῷον, καὶ ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῶν ὁ αὐτὸς κατὰ τοῦτο· οὐ μέντοι κατ' ἐκεῖνα καθ' ἃ
μάλιστα οὐσιοῦνται, κατὰ τὸν ἄνθρωπον, ἢ κατὰ τὸν ἵππον· ἄλλος γὰρ ἑκατέρου τούτων λόγος. καὶ αὐτὸς δὲ προελ-
θὼν, κἂν ὑπακούῃ τις, φησι, τὸ τῆς οὐσίας, δῆλον ὡς τῆς οὐσίας ἀκουσόμεθα, οὐ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης,
ἀλλὰ τῆς τὴν ἑκάστου ὕπαρξιν, οἷον ἂν εἴη κοινότερον, δηλούσης οὐσίας. Ἰστέον μέντοι ὅτι νῦν ἐν τοῖς πλεί-
στοις τῶν ἀντιγράφων, οὕτως ἡ γραφὴ φέρεται· συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν τό, τε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ κατὰ τοὔ-
νομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. καὶ ὁ Πορφύριος δὲ ἐν τῷ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, οὕτως ἔγραψεν. ὁ δὲ Ἰάμ-
βλιχος χωρὶς τοῦ, τῆς οὐσίας, οὕτως· συνώνυμα λέγεται, ὧν τό, τε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος ὁ
αὐτός. ἐπεσημήνατο δὲ ὅτι ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις, οὐ φέρεται τό· καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος, καὶ ὅτι προσυπα-
κούειν δεῖ. ἠκολούθησε δὲ καὶ τῇ Ἰαμβλίχου γραφῇ ὁ Συριανός. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος δὲ διηνέχθη περὶ τὴν γρα-
φὴν οὕτω γράψας· Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν τό, τε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ λόγος ὁ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. προσυ-
πακούειν δὲ καὶ αὐτός φησι δεῖ τό, ὁ κατὰ τοὔνομα. τὸ αὐτὸ δὲ παράδειγμα τοῦ ζῴου, καὶ ἐπὶ τῶν συνωνύμων παρέ-
λαβεν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων, οὐκ ἀπορῶν ἄλλου παραδείγματος, ἀλλ' ἐνδεικνύμενος ὅτι τὸ αὐτὸ ὄνο-
μα, ἄλλων μὲν πραγμάτων ὁμωνύμως ἐστὶ δηλωτικόν, ὡς τὸ ζῷον τοῦ, τε ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀνδριάντος,
ἄλλων δὲ συνωνύμως, ὡς ἀνθρώπου καὶ βοός. ἐνὶ γὰρ καὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ, ζῷον ἑκάτερον, οὐσία γὰρ ἔμψυχος
αἰσθητική, ἑκάτερον. τοῦτο μὲν οὐχ οὕτως θαυμαστόν· τὸ δὲ τὸ αὐτό, καὶ πρὸς τὸ αὐτό, ὁμώνυμον εἶναι καὶ συ-
2 νώνυμον, τοῦτο ἂν εἴη θαυμαστότερον. Ἐπιστῆσαι γὰρ ἄξιον, ὅτι πολλαχῶς τὸ αὐτὸ ὁμώνυμόν τε καὶ συνώ- E
νυμον λέγεται. ποτὲ μὲν γάρ, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ἑαυτοῦ ὄνομα, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο
πρᾶγμα ὁμώνυμόν τέ ἐστι καὶ συνώνυμον· οἷον κόραξ, ὁ ὄρνις, καθὸ μὲν κόραξ καλεῖται, πρὸς τὸ ἐν τῇ θύρᾳ
ὄργανον ὁμωνύμως λέγεται, καθὸ δὲ ὄρνις, πρὸς τοὺς ἄλλους ὄρνιθας συνωνύμως. ποτὲ δὲ τὸ αὐτὸ πρὸς
τὸ αὐτὸ πρᾶγμα διαφόροις ἑαυτοῦ ὀνόμασιν, ὁμώνυμόν τε εὑρίσκεται καὶ συνώνυμον· ὡς Σωκράτης ὁ
φιλόσοφος, πρὸς Σωκράτην τὸν Θεαιτήτου συγγυμναστήν, ὁμώνυμος μέν, καθὸ Σωκράτης, συ-
νώνυμος δέ, καθὸ ἄνθρωπος. ἄλλα δέ ἐστιν ἃ καθ' ἓν τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὁμώνυμά τε καὶ συνώνυμά ἐστι, πρὸς
ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο· ὡς ὁ κόραξ ὁ ὄρνις, πρὸς μὲν τὸ ὄργανον, ὁμώνυμος, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους κόρακας,
συνώνυμος. ἔστι δὲ ὅτε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὁμώνυμόν ἐστι καὶ συνώνυμον· ὡς ὁ παρ' Ὁμήρῳ μέλας, ἄγριος,
ἠδὲ μέλας· καθὸ μὲν γὰρ κύριον τὸ μέλας, ὁμώνυμον ἂν εἴη τῷ κατὰ τὴν χρόαν μέλανι· εἰ δὲ τύχοι ὁ οὕτω κα-
λούμενος, καὶ τὴν χρόαν εἶναι μέλας, συνώνυμος ἂν εἴη τῷ ὁμοίως μέλανι. οὕτως δὲ καὶ ὁ ἄγριος ὁ κύριον
ἔχων τὸ ὄνομα, εἰ τύχοι καὶ τὸ ἦθος ἄγριος, ὁμώνυμός τε εἴη πρὸς τὸν ἄγριον τὸ ἦθος, καὶ συνώνυμος.
πολλὰ δέ ἐστι καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα ἀπό τε τῆς ἀρετῆς ὡς κύρια λεγόμενα, ὡς ἐλευθέριος, καὶ σωφρό-
νιος, καὶ σεμνός, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ἀπὸ ἐθνικῶν, ὡς Ἰταλός, καὶ Κρητικός, καὶ Ἐλευσίνιος, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅταν
ὁ μέν, κύριον ἔχῃ τὸ ὄνομα, ὁ δέ, ἐθνικόν· ἐὰν δὲ ἄμφω καὶ κύρια ἔχωσι, καὶ διάθεσιν τὴν αὐτήν. ἢ ἄμφω μέ-
λανές τε λέγοιντο κυρίῳ ὀνόματι, καὶ μέλανες εἶεν τὴν χρόαν, κατὰ μὲν τὰ κύρια, ὁμώνυμοί εἰσι. τὸ γὰρ κύ-
ριον, τὸ ἰδίως ποιὸν δηλοῖ τοῦ καλουμένου, κατὰ δὲ τὴν κοινὴν τοῦ μέλανος διάθεσιν, συνώνυμοι· ὁ γὰρ αὐτὸς
ἑκατέρου λόγος κατὰ τὴν αὐτὴν χρόαν, ἢ τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν, ἢ τὴν αὐτὴν πατρίδα. ἐπὶ δὲ τῶν τοιού-
των, καὶ αὐτός τις πρὸς ἑαυτὸν ὁμώνυμος ἂν εἴη· εἰ γὰρ καλοῖτο μέλας, εἴη δὲ καὶ τὴν χρόαν μέλας, ὁμωνύ-
μως ἂν ὑπάρχοι τὸ μέλας τῷ τε κυρίῳ, καὶ τῷ κατὰ τὴν χρόαν. τὸ δὲ ὑπόδειγμα τὸ ἀποδοθέν, οἷον τὸ ζῷον, Z
οὐ πρὸς τὰ συνώνυμα πράγματα ἀποδέδοται, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὄνομα τῶν συνωνύμων. ὅ γὰρ ἄνθρωπος, φησί,
3 καὶ ὁ βοῦς, κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται, ζῷον. Οἰκειοτέρως δὲ ὁ Ἀριστοτέλης συνώνυμα κέκληκε, τὰ
σὺν τῷ ὀνόματι, καὶ τὸν ὁρισμὸν ἔχοντα τὸν αὐτόν, ἤπερ οἱ Στωϊκοὶ τὰ πολλὰ ἅμα ἔχοντα ὀνόματα, ὡς
Πάρις καὶ Ἀλέξανδρος ὁ αὐτός, καὶ ἁπλῶς τὰ πολυώνυμα λεγόμενα· τούτοις γὰρ ἡ σὺν πρόθεσις οὐχ
ἁρμόττει, τὴν τοῦ αὐτοῦ κοινωνίαν σημαίνουσα, ὡς τὸ συμπεριπατεῖν καὶ συστρατεύεσθαι· ἀπεῖδον δὲ ἴσως εἰς
τὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματα εἶναι. καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς, συνώνυμα εἶπεν εἶναι,
ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα, λόγος δὲ ὁ αὐτός. οἷα δή ἐστι τὰ πολυώνυμα, τό, τε λώπιον, καὶ ἱμάτιον, καὶ
τὸ φᾶρος. ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον φησὶν ὁ Πορφύριος, τῆς χρήσεως τὸ διττὸν ἐχούσης, χρήσασθαι τὸν Ἀρι-
στοτέλην ἑκατέρῳ, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τινὰ λόγον ἑκάτερον. καὶ γοῦν τὰ πλείω ὀνόματα πρὸς ἓν φερό-
μενα, ὡς ὁ κίων, καὶ ὁ στῦλος, τὸν αὐτὸν ἔχοντα λόγον, συνώνυμα ἂν κληθείη. καὶ μέντοι ὅπου ὁ λό-
γος ὁ αὐτός, καὶ τὸ ὄνομα συνονομάζεται, ἐπικυριώτερον ἂν κληθείη συνώνυμα, ὥστε τὸ μέν ἐστι συ-
νώνυμον, ἐπεὶ πολλὰ ὀνόματα ἕν τι πρᾶγμα συνονομάζει· τὸ δέ, ἐπεὶ καὶ τὸν λόγον συνονομάζει,
καὶ τοὔνομα. καὶ διὰ τοῦτο, ὅπου μὲν περὶ γενῶν, ἤτοι τῶν τὰ γένη σημαινουσῶν φωνῶν ἡ σπουδή, χρεία

τῶν

A κατηριθμήσαμεν. τινὲς δὲ, οὐδὲ ἐν τοῖς ὁμωνύμοις αὐτὰ τεθείκασιν, οὐδὲ ἐν τοῖς συνωνύμοις, ἀλλ' ἀμφοῖν
μεταξύ· διότι λόγου μὲν τινος μετέχει, ἀπὸ μὲν τῆς ἰατρικῆς, τὰ ἰατρικά· ἀπὸ δὲ τῆς ὑγείας, τὰ
ὑγιεινά. οὐ γὰρ ὄνομα μόνον ἐστὶ κοινὸν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς συνωνύμοις ἔοικε. καθόσον δὲ οὐκ ἐπίσης μετέ-
χει τὰ μετέχοντα, οὐ γὰρ ὁμοίως ἰατρικὸν τὸ βιβλίον τὸ τὴν ἐπιστήμην τὴν ἰατρικὴν περιέχον, καὶ
τὸ σμιλίον· οὐδὲ ὁμοίως ὑγιεινὸν φάρμακον, καὶ περίπατος, διὰ τοῦτο δὴ οὐκ ἐστι συνώνυμα. τινὲς δὲ, ὧν
καὶ Ἀττικός ἐστι, τὰ κατὰ μεταφορὰν τρόπον εἰς ταυτὸν ἄγοντες τῷ κατ' ἀναλογίαν, ἕνα τρόπον τῶν ὁμω-
νύμων τὸ συναμφότερον φασὶν, ἐπισκέψεως δὲ ἄξιος ὁ λόγος ἐστί. λέγει δὲ ὁ Πορφύριος, ὅτι ὅταν
μὲν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ ἴδιον ὄνομα, ἄλλως δὲ καταχρήσηταί τις ἐπ' αὐτοῦ ἄλλῳ ὀνόματι μεταφέρων,
καὶ τούτῳ χρώμενος ὡς κειμένῳ ἐπ' αὐτοῦ, οὐκ ἂν εἴη ὁμωνυμία τις ἐνταῦθα· οὐ γὰρ τὰ τροπικῶς ῥηθέν-
τα, ὁμώνυμα ἂν εἴη τοῖς κυρίως λεγομένοις. ὅταν δὲ μὴ ἔχῃ ἄλλο, τότε γίνεται ὁμωνυμία, δι' ὃ τῶν ὀρῶν
» τὸ κάτω μέρος καλεῖται ὑπώρεια· Αὐτὰρ οἵ γ' ὑπώρειαν ᾤκεον πολυπιδάκου Ἴδης. ταύτας τὰς ὑπω-
» ρείας οἱ ποιηταὶ πόδας καλοῦσι· Πάντες δ' ἐσσείοντο πόδες πολυπιδάκου Ἴδης. καὶ κλίνης δὲ καὶ τρα-
» πέζης τὰ βαστάζοντα, πόδες καλοῦνται· καὶ τῆς νεὼς τὸ πηδάλιον. Αἰεὶ δὲ πόδα νηὸς ἐνώμων, φησὶν
ὁ ποιητής. ἐπὶ τούτων δὴ φησὶν ὁ Πορφύριος, τὸν μὲν τῆς νεὼς, καὶ τοῦ ὄρους πόδα, οὐκ ἂν εἴποι τις ὁ-
μωνύμως εἰρῆσθαι· διότι ἔχει τὰ ἴδια ὀνόματα, τὴν ὑπώρειαν καὶ τὸ πηδάλιον. ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης,
καὶ τῆς κλίνης, οὐκ ἔστι μεταφορὰ, ἀλλ' ὁμωνυμία. οὐ γὰρ ἔχουσιν ἄλλο ὄνομα, ἀλλὰ πόδες λέγονται κατὰ
τὴν πρὸς τὸ ζῶον ὁμοιότητα, ὥστε ὄνομα μόνον κοινόν ἐστι τούτων, οἱ δὲ λόγοι, ἕτεροι. ἐπὶ δὲ ὄρους καὶ νηὸς
ἄλλα ἐστὶ τὰ ὀνόματα. μετενήνεκται δὲ ἡ τῶν ποδῶν προσηγορία κατὰ μεταφορὰν, εἰ μὴ ἄρα καὶ ὁμοιό-
της ἐστί τις, καὶ ταύτῃ εἴη ἂν ὁμώνυμα. ὁ μέντοι Πορφύριος, ἐν μὲν τοῖς κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, καὶ
τὸν τῆς νηὸς πόδα κατὰ μεταφορὰν εἰρῆσθαι φησὶ, τὸ κύριον αὐτοῦ πηδάλιον καλεῖσθαι λέγων. ἐν δὲ
B τοῖς πρὸς Γεδάλιον, τὸν μὲν τοῦ ὄρους πόδα, κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι φησὶ, τὸν δὲ τῆς νηὸς, ὁ-
μωνύμως. οὐ γὰρ εἶναι ἄλλο τὸ ὄνομα ἐπὶ τούτου λεγόμενον, καίτοι ἐκεῖ πηδάλιον εἰπὼν καλεῖσθαι. καὶ
τάχα ἂν ἀμφότερα ἀληθῶς ἐλέγετο, εἰ ἐκεῖ μὲν, πούς τὸ πηδάλιον ἐλέγετο· ἐνταῦθα δὲ, τὸ τοῦ ἱστίου Pes in navi duobus modis.
μέρος, οὐκ ἔχον ἄλλο ὄνομα, ἀλλ' ἔοικε καὶ ἐνταῦθα τὸ πηδάλιον λέγειν. παρατίθεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ, τὸ, Αἰεὶ γὰρ
» πόδα νηὸς ἐνώμων, περὶ τοῦ πηδαλίου λεγόμενον.

DE SYNONYMIS.

1 *Quare post homonyma statim de synonymis agat, quisq; horum cognitionis usus, & in quo cum homonymis conueniant, quaq; ratione ab iisdem differant. Annotatur item uaria huius loci lectio.*

2 *Quot modis unum quid & idem, homonymum & synonymum esse posit.*

3 *Cùm synonyma duobus modis dicantur, uno ut hic describuntur, cùm & nomen & adnomen adsignata ratio sit eadem: altero uerò cùm unius eiusdémque rei plura sint nomina, ut in poëticis & tertio rhetoricorum usurpantur, illa his uideri magis propriè dicta.*

Συνώνυμα λέγεται, ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός· οἷον ζῶον, ὅ τε ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἵππος. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῶον, καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκάτερον, τῷ ζῶον εἶναι, τὸν αὐτὸν ἀποδώσει λόγον. ἑκατέρῳ

Γ Περὶ τῶν ὁμωνύμων πρότερον εἰπὼν, διότι τὸ ὂν ὁμωνύμως ταῖς δέκα κατηγορίαις ὑπάρχειν 1
δοκεῖ, ἑξῆς τὸν περὶ τῶν συνωνύμων ἐπάγει λόγον. χρεία γάρ ἐστι τῆς περὶ τῶν συνωνύμων γνώσεως,
διὰ τὴν ἑκάστου λοιπὸν τῶν γενῶν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατηγορίαν συνωνύμως γινομένην, καὶ ὅτι τὰ
συνώνυμα ἀλλήλοις ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀνάγεται κατηγορίαν. τὸ δὲ συνώνυμον, κοινωνεῖ μὲν τῷ
ὁμωνύμῳ, καθόσον ὄνομα κοινόν ἐστι, καὶ ἐπὶ τῶν συνωνύμων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων. δια-
φέρει δὲ, ὅτι οὐ μόνον ὄνομα κοινὸν ἐπὶ τῶν συνωνύμων, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ὁ κατὰ τοὔνομα, ὅ, τε ὁριστικὸς, καὶ
ὁ ὑπογραφικὸς, κοινός ἐστι τοῖς συνωνύμοις· κἂν δὲ μὴ πρόσκειται ἐνταῦθα τὸ κατὰ τὸ ὄνομα. ὁ δὲ Πορ-
φύριος ἐν τῷ πρὸς Γεδάλιον οὕτως ἔγραψε· Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λόγος
ὁ αὐτός. προσυπακούειν δὲ καὶ τῷ χρή. σύζυγον γὰρ δεῖ τῷ ὀνόματι εἶναι τὸν λόγον τὸν ὁριστικὸν, καὶ ὑπογρα-
φικόν. ἔτι δὲ, ἐπὶ μὲν τῶν συνωνύμων, τὸ ἓν ὄνομα, ἑνός ἐστι πράγματος δηλωτικόν· ἐπὶ δὲ τῶν ὁμω-
νύμων, τὸ ἓν ὄνομα πλείονα πράγματα σημαίνει· καὶ ὅπου μὲν, ἓν ὄνομα κατηγορεῖται, ὅπου δὲ πολλά. καὶ
ἔτι μέντοι, τὸ μὲν ὁμώνυμον ἀντίφασιν ἐπιδέχεται. τὸ δὲ γεγραμμένον ζῶον, ζῶον καὶ οὐ ζῶον ἐστι, καὶ ὁ κό-
ραξ τὸ ὄρνεον, κόραξ καὶ οὐ κόραξ. οὐ γάρ ἐστι τὸ περὶ τὴν θύραν ὄργανον· τὸ δὲ συνώνυμον οὐκ ἐπιδέχεται

γεγραμμένοις. καὶ ὁ Ἀνδρόνικος δὲ παραφράζων τὸ βιβλίον, φησί· τῶν αὐτῶν συμπλοκῆς Δ
λεγομένων ὁμώνυμα μὲν λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον ταὐτὸν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος. ἡμεῖς
δέ φησιν ὁ Πορφύριος, ἐπειδὴ καὶ Ἑρμῖνος, καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι, ὡς πλεοναζόμενον τῷ ὅρῳ ἐπι-
τυχήκασι τοῦ τῆς οὐσίας ὀνόματος, καὶ ἀναγκαίαν λέγομεν τὴν προσθήκην· τοῦ γὰρ λόγου καὶ τὴν ἐπα-
γωγὴν σημαίνοντος, καὶ τὸν συλλογισμὸν, καὶ πᾶσαν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, εἰ μὴ προσέκειτο τὸ τῆς οὐ-
σίας, πῶς ἂν ἀπεκρίνατο τὸ τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ τὸ τῆς ὑπογραφῆς, τὰ ἄλλα σημαινόμενα τοῦ λόγου; αἰ-
τί οὖν τοῦ φαίναι, ὁ δὲ ὅρος, ἢ ὑπογραφὴ ἑτέρα, τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὅρου καὶ τῆς ὑπογραφῆς περιέλαβεν, εἰ-
πών· ὁ δὲ λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. καὶ γὰρ ὁ μὲν ὅρος, λόγος τῆς οὐσίας ἐστὶν, ὡς τὴν οὐσίαν δηλοῦν· ἡ δὲ ὑπο-
γραφὴ, ὡς τὴν ἰδιότητα τὴν περὶ τὴν οὐσίαν σημαίνουσα, καὶ τὴν ὕπαρξιν κοινὴν οὖσαν τῆς τε κυρίως
15 οὐσίας, καὶ τῆς ἄλλης ὑποστάσεως. Προσαπορεῖ δὲ ὁ Νικόστρατος περὶ τοῦ ὁμωνύμου, καὶ ἔτι σαφέστερον
Ἀττικὸς τὴν ἀπορίαν ἐξέθετο, εἰπών· Εἰ γὰρ συνώνυμα ἐστὶν, ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ ὁρισμὸς κοινὸς, ἔχει
δὲ καὶ τὰ ὁμώνυμα, τό, τε ὄνομα κοινὸν, ὁμώνυμα καλούμενα, καὶ τὸν τοῦ ὁμωνύμου ὁρισμόν· ἐφ' ἑκάστου γὰρ τῶν
ὁμωνύμων ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ ὄνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος· τὰ ἄρα ὁμώ-
νυμα, συνώνυμά ἐστιν. ἔστι δὲ καὶ τὰ συνώνυμα, ὁμώνυμα· πάντα ἄρα τὰ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχοντα, συ-
νώνυμά ἐστι. Λύει δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπορίαν ὁ Πορφύριος λέγων, ὅτι οὐδὲν κωλύει τὰ αὐτὰ πράγμα-
τα, κατὰ τὰς διαφόρους προσηγορίας, ὁμώνυμά τε εἶναι καὶ συνώνυμα· ὥσπερ οἱ Αἴαντες, καθὸ μὲν
ἄνθρωποι, συνώνυμοί εἰσι, καθὸ δὲ Αἴαντες, ὁμώνυμοι· οὕτως οὖν οἱ ὁμώνυμοι Αἴαντες, καθὸ ἄνθρω-
ποι μὲν, συνώνυμοί εἰσι, καθὸ δὲ Αἴαντες, ὁμώνυμοι. ἀλλ' ἀντιλήψεταί τις ῥᾳδίως, καὶ ἐρεῖ· καθὸ
μὲν ὁμώνυμα τὰ ὁμώνυμα, μὴ εἶναι ὁμώνυμα, ἀλλὰ συνώνυμα· καθὸ δὲ οὐχ ὁμώνυμα, ἀλλ'
Αἴαντες, κατὰ τοῦτο ἐστὶν ὁμώνυμα. Καὶ ἴσως μὲν οὐδὲν ἄτοπον, κατὰ μὲν αὐτὴν τὴν τοῦ ὁμωνύμου φύ-
σιν, κοινὴν οὖσαν, τὰ μετέχοντα αὐτῆς συνώνυμα εἶναι, καθόσον ὁμώνυμα ἄμφω· κατὰ μέντοι τὸ E
ὄνομα, καθὸ οὐ φύσεως κοινῆς, ἀλλ' ὀνόματος μόνου κοινοῦ, τὰ μετέχοντα μετέχει· οἷον τὸ τοῦ Αἴαν-
τος, κατὰ τοῦτο ὁμώνυμά ἐστιν. ὥσπερ οὖν τὸ δισύλλαβον, καθὸ δισύλλαβον, οὐκ ἔστι δισύλλα-
βον, ἀλλὰ τετρασύλλαβον· καθὸ δὲ Δίων, ἢ Κράτης, ἅπερ ἄλλα ἐστὶ παρὰ τὴν τοῦ δισυλλάβου φύσιν,
μετέχει δὲ αὐτῆς, κατὰ τοῦτο ἐστὶ δισύλλαβον, καὶ οὐδὲν ἄτοπον. οὕτως καὶ τὰ ὁμώνυμα, καθὸ μὲν φύσεως
κοινῆς τῆς τοῦ ὁμωνύμου μετέχει, οὐκ ἔστιν ὁμώνυμα, ἀλλὰ συνώνυμα· καθὸ δὲ οὐ φύσεως τῆς τοῦ ὁμω-
νύμου, ἀλλ' ὀνόματος μόνου κοινοῦ μετέχει, κατὰ τοῦτο ὁμώνυμά ἐστιν. εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι τὸ τῆς φύσεως
τοῦ ὁμωνύμου μετέχειν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὀνόματος μόνου κοινοῦ μετέχειν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τοῦ ὁμω-
νύμου φύσις, εἴπερ οὗτος ὁ ὁρισμός. καὶ οὕτως πάλιν καθὸ ὁμώνυμον αὐτὸ, δείκνυσι συνώνυμον,
ῥητέον, ὅτι τὰ μὲν ὀνόματα τῶν πραγμάτων κατηγορεῖται προηγουμένως καὶ τὰ ἴδια, καὶ τὰ κοι-
νά· τὸ δὲ ὁμωνύμως, ἢ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι, οὐ προηγουμένως ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ὀ-
νομάτων τοιάνδε ἢ τοιάνδε κοινωνίαν, ὥστε ὅταν μὲν τὸ ὄνομα τὸ τοῦ Αἴαντος, οὕτως μετέχηται, ὥσ-
τε τὸ ὄνομα μόνον εἶναι κοινὸν τοῖς μετέχουσιν, ὁμώνυμός ἐστιν ἡ τοιαύτη μέθεξις· ὅταν δὲ πάλιν ἡ ὁμω-
νυμία οὕτως μετέχηται, ὥστε μὴ μόνον ὄνομα κοινὸν εἶναι τοῖς μετέχουσι, καθὸ καλοῦνται ὁμώνυμα,
ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς τῆς ὁμωνυμίας μετέχειν, τότε συνώνυμόν ἐστι τὸ τῆς μεθέξεως εἶδος. αἱ
16 μὲν οὖν πρὸς τὰ περὶ τῶν ὁμωνύμων ἀπορίαι, καὶ τῶν ἀποριῶν λύσεις, τοιαῦται. Εἰώθασι δὲ ἐνταῦ-
θα γινόμενοι οἱ ἐξηγηταὶ, τοὺς τρόπους τῶν ὁμωνύμων ἀπαριθμεῖσθαι, καὶ λέγουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς ἀνω-
τάτω τρόπους, διχῶς λέγεται τὰ ὁμώνυμα. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἀπὸ τύχης, ὡς Ἀλέξανδρος, ὅ, τε Πά-
ρις, καὶ ὁ Μακεδών. τὰ δὲ, ἀπὸ διανοίας, ὅταν διανοηθείς τις αἰτίας ἕνεκεν τινὸς, τὰ αὐτὰ ὀνόματα
ἐπιθῇ. ἀλλὰ τὰ μὲν ἀπὸ τύχης, ἅτε ὄντα ὡς ἔτυχε, καὶ ἀόριστα, ὡς ἀδιαίρετα μένει· τὰ δὲ ἀπὸ διανοί-
ας, διαιρεῖται τετραχῆ, εἴς τε τὰ καθ' ὁμοιότητα, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τῶν ὁμωνύμων ἐχρήσα- Z
το παραδείγματι, εἰπών· ζῶον, ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον, κοινὸν μὲν ἔχοντα τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸν δὲ
λόγον, ἕτερον· διότι ὁ μὲν ἄνθρωπος, ζῶον ἐστὶν ὡς οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική· ἡ δὲ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ
ὁ ἀνδριάς, ζῶον οὕτως, ὡς ὁμοίωμα ἔχον οὐσίας ἐμψύχου αἰσθητικῆς. Δεύτερος δὲ ἀπὸ διανοίας τρόπος
ὁ κατ' ἀναλογίαν, ὅταν ἀρχὴ λέγηται ὁμωνύμως, τῶν μὲν ἀριθμῶν, ἡ μονάς· τῆς δὲ γραμμῆς, ἡ στιγμή.
τῶν δὲ ποταμῶν, ἡ πηγή· καὶ τῶν ζώων, ἡ καρδία. ὡς γὰρ πρὸς ἀριθμὸν ἡ μονὰς, οὕτως καὶ τὰ ἄλλα ἔχει,
ὅπερ ἐστὶν ἀναλογίας ἴδιον. Τρίτος δὲ ἀπὸ διανοίας τρόπος, τὸ ἀπό τινος κοινοῦ ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις
πράγμασι γενέσθαι κατηγορίαν, ὡς ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς· ἰατρικὸν μὲν, τὸ βιβλίον, ὅτι ἰατρικὰ ἔχει μαθή-
ματα τὴν παραγραφήν· ἰατρικὸν δὲ τὸ σμιλίον, ὅτι ὄργανόν ἐστι τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην τομῶν· ἰατρικὸν
δὲ τὸ φάρμακον, ὅτι πρὸς ἴασιν ἐστὶ χρήσιμον, ὥστε τὸ μὲν ὄνομα κοινὸν, ὁ δὲ λόγος ἑκάστου, ἕτερος. Τέταρ-
τος δὲ, ὅταν διάφορα πρὸς ἓν ἀναφέρηται τέλος, ἀπ' ἐκείνου τῆς προσηγορίας τυγχάνοντα· ὥσπερ
σιτίον ὑγιεινὸν, καὶ φάρμακον ὑγιεινὸν, καὶ γυμνάσιον, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἀπὸ τῆς ὑγείας, ὡς ἀπὸ
τέλους, ὀνομάζεται, τούτους δὲ τοὺς δύο τρόπους τινὲς συνάψαντες, ὡς ἕνα, τὸν ἀφ' ἑνὸς, καὶ πρὸς ἕν,

κατηρί-

A ὡς τό, Σωκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὀνόματα λεγόμενα· τί κωλύει τὸ ὁμώνυμον ἀκατά-
τακτον εἶναι, χαρακτῆρα ἔχον ὀνόματος; δύναται γὰρ κοινὸν εἶναι χωρὶς τοῦ κατὰ τάξεως λαμβανόμενον.
Ἀλλ' ἀδύνατον φασὶν ἂν τοιοῦτον εἶναι τὸ ἐν τῷ ὅρῳ τῶν ὁμωνύμων παρειλημμένον ὄνομα. τὸ γὰρ ὄνομα
ῥηθέν, ἀφορίζει τινὰς εἰς οὓς κατατέτακται. τὸ δὲ τῷ χαρακτῆρι μόνον ὄνομα οὐ κατατέτακται. εἰ δὲ ἀκα-
τάτακτον ὄν, οὐκ ἂν ὑπάγοιτο ὑπὸ ὁρισμόν. ἢ εἰ κατατεταγμένον εἴη, οὐκ ἂν εἴη κοινόν. οὐδὲ γοῦν κοινὸν
εἶναι ἡ κατάταξις δύναται, ἀλλὰ καὶ τό, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος, ὡς κατατεταγμένου
πάντως ἐστί. τὸ γὰρ τὸν χαρακτῆρα μόνον ἔχον, οὐδὲ λόγον ἔχει τινά. τίς γὰρ ἂν εἴη λόγος τοῦ
βλίτυρι, μηδὲν σημαίνοντος; εἰ δὲ κατατέτακται, οὐκ ἔστι κοινόν, ὡς οὐδὲ οἱ ὅροι κατὰ τὴν διάφορον κατά-
ταξιν, τὸ διάφορον ἔχοντες. Μήποτε οὖν τὸ ὁμώνυμον ὄνομα, ἅτε ὄνομα καὶ οὐ πρᾶγμα, πλείοσι καὶ δια-
φόροις ἐφαρμόζειν δύναται· καὶ διὰ τοῦτο ῥηθέντος ἄδηλον ἐφ' ᾧ λέγεται, ἕως ἂν διορισθῇ· διορισθὲν δέ,
οὐκέτι μόνον ἐστὶ τὸ κοινὸν ὄνομα, ἀλλὰ προσέλαβε καὶ διαφοράν, ὥστε σημαίνειν ἕν. τὸ δὲ κοινὸν καὶ ἀό-
ριστον, σημαίνει τὸ ἐν πᾶσι τοῖς ὁμωνύμοις κοινῶς καὶ ἀδιαιρέτως κατατεταγμένον, ὅπερ μετὰ τοῦ
διορισμοῦ ληφθέν, καὶ ἰδιωθέν, καὶ ἀφωρισθέν, τὸ κοινὸν παρίστησι. οὐ καλῶς οὖν λέγουσιν, ὅτι ἓν
σημαίνει, οὐκ ἔστι κοινόν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦ κοινοῦ σημασία, καὶ κατάταξις, ὡς κοινοῦ. Ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, 11
ὅτι τὴν ὅλην τῶν ὁμωνύμων ὑπογραφὴν διὰ ὁμωνύμων ἐποιήσατο· καὶ γὰρ τὸ ὄνομα, καὶ τὸ μό-
νον, καὶ τὸ κοινόν, τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστί, καὶ μᾶλλον τῶν καθ' ὁμωνυμίαν ὑπαρχόντων.

Ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος.

Τὸν ὁριστικὸν λόγον σύζυγον δεῖ πάντως εἶναι τῷ ὀνόματι, ὥστε μήτε ὑπερβάλλειν τοῦ ὀνόματος, 12
μήτε ἐλλείπειν. καὶ γὰρ τοῦ αὐτοῦ πράγματός ἐστι καὶ τὸ ὄνομα, καὶ ὁ ὁρισμός· ἀλλ' ὁ μὲν ὁρισμός, ἀναπλοῖ,
B καὶ διεξοδεύει τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὸ πολυμερὲς αὐτὸ περιλαμβάνων· τὸ δὲ ὄνομα συναιρεῖ καὶ συμπτύσσει,
καὶ κατὰ τὸ μονοειδὲς αὐτὸ παραδείκνυσι. δεῖ οὖν πάντα ὁρισμὸν σύζυγον εἶναι τῷ ὀνόματι, καὶ μήτε ὑπερέχειν,
μήτε ἐλλείπειν. συμβαίνει δὲ ὑπερέχειν καὶ ἐλλείπειν, ἐὰν μὴ κατὰ τοὔνομα γίνηται ὁ ὁρισμός· ὑπερέχει μέν,
ὅταν κατά τι γίνηται τῶν ἀνωτέρω, ὡς ὅταν τὸ ζῷον ὁρίσασθαι βουλόμενος, μὴ κατὰ τοὔνομα τοῦ ζῴου
τὸν ὁρισμὸν ἀποδῷς, ἀλλὰ κατά τι τῶν ὁλικωτέρως ὑπαρχόντων τῷ ζῴῳ, οἷον τὸ ἔμψυχον· τότε γὰρ
ἀποδώσεις ὅτι ἐστὶ τὸ ζῷον οὐσία ἔνδοθεν κινουμένη, ἢ τρεφομένη, καὶ αὐξομένη, καὶ ὅμοια γεννῶσα. ἢ ὅπως
ἂν τις ἄλλως τὸ ἔμψυχον ὁρίσαιτο· τότε γοῦν ἀληθεύσει μὲν ἐπὶ τοῦ ζῴου, οὐ μὴν καὶ ὅρος ἔσται, οὐ γὰρ ἐξισά-
ζει. ἔτι μὲν γὰρ ζῷον, καὶ τρέφεται, καὶ αὔξεται, καὶ γεννᾷ ὅμοιον, οὐκ ἀνάπαλιν δέ· τὰ γὰρ φυτά, οὐκ ἔστι ζῷα.
ἐλλείπειν δὲ συμβαίνει τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὀνόματος, ὅταν κατά τι τῶν μερικωτέρων τοῦ ὀνόματος λαμ-
βάνηται· ὡς ὅταν τὸ ζῷον ὁριζόμενοι, οὐσίαν λογικὴν θνητὴν ὁριζόμεθα, ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ γὰρ
τὸ μὲν τοιοῦτον ζῷον ἐστίν, οὐκέτι δὲ τὸ ζῷον τοιοῦτον πᾶν. πᾶς οὖν ὅρος κατὰ τὸ ὄνομα γίνεται, ἵνα καὶ ἀντιστρέφῃ
πρὸς τὸ ὄνομα. τὰ μέντοι ὁμώνυμα, κατ' ἄλλο μὲν δύναται τὸν αὐτὸν ἔχειν ὁρισμόν· διὸ οἱ Αἴαντες, καθ-
ὅσον εἰσὶν ἄνθρωποι, ζῷα λογικά, θνητά εἰσι· καθὸ δὲ Αἴαντες, ὁ μέν ἐστιν Οἰλέως· ὁ δὲ Τελαμῶνος, τὸ
δὲ Αἴας ἐστὶ τὸ ὁμώνυμον, ὡς ὑποκείμενον. Σπευσίππος δὲ ὥς φασιν ἀρκεῖτο λέγειν· ὁ δὲ λόγος ἕτερος.
καίτοι εἴ τις οὕτως ἀποδοίη, καὶ τὰ συνώνυμα ὁμώνυμα ἔσται, καὶ τὰ ὁμώνυμα, συνώνυμα. ἡμῖν γάρ, καὶ
τοῖς ἵπποις ὄνομα κοινόν, τὸ ζῷον· οἱ δὲ λόγοι ἕτεροι, καθὸ ἄνθρωπος, καὶ ἵππος. ἔσται οὖν τὸ συνώνυμον
ὁμώνυμον· καὶ πάλιν ὁ θαλάττιος κύων, καὶ ὁ χερσαῖος, κατὰ τὸ ζῷον, τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον, καὶ ἔσται
ὁμώνυμα συνώνυμα, διότι οὐ καθὸ ἦν ὁμώνυμα, κατὰ τὸ κύων, ἀπεδόθη αὐτῶν ὁ ὁρισμός, ἀλλὰ
κατὰ τὸ ζῷον. ἀναγκαία οὖν ἡ κατὰ τοὔνομα προσθήκη. Ὁ δὲ λόγος, σημαίνει μὲν καὶ τὸν ἐν τοῖς ψήφοις λογι- 13
σμόν, σημαίνει δὲ καὶ τὸν ἐνδιάθετον κατὰ τὴν ἔννοιαν· σημαίνει δὲ καὶ τὸν προφορικόν, καὶ τὸν σπερματικόν·
Γ σημαίνει δὲ καὶ τὸν ἑκάστου περιληπτικὸν καὶ ὁριστικόν. λόγον δὲ αὐτὸν εἶπε, καὶ οὐχ ὁρισμόν, ἵνα καὶ τὴν ὑπο-
γραφικὴν ἀπόδοσιν περιλάβῃ, ἥτις καὶ τοῖς γένεσι τοῖς ἀνωτάτω καὶ τοῖς ἀτόμοις ἐφαρμόττει, ὁρισμῷ
μὴ δυναμένοις περιληφθῆναι. διότι οὔτε τῶν ἀνωτάτω γενῶν γένος ἐστὶ λαβεῖν, οὔτε τῶν ἀτόμων διαφο-
ράς. ἡ δὲ ὑπογραφὴ τὴν ἰδιότητα τῆς οὐσίας ἀποδίδωσι, καὶ τὸ ἐν ταῦτα φθάνει. διὸ οὐ δὲ ἁπλῶς εἶπε τὸν κατὰ
τοὔνομα λόγον, ἀλλὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον. διότι ὁ μὲν ὑπογραφικὸς λόγος τὴν ἰδιότητα τῆς οὐσίας ἀφο-
ρίζει. ὁ δὲ ὁριστικός, τὸ τί ἦν εἶναι ἑκάστου, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτήν. Ὁ οὖν λόγος τῆς οὐσίας, καὶ τὸν ὁριστικὸν λόγον, 14
καὶ τὸν ὑπογραφικόν, περιείληφε, ὥστε μάτην ἐγκαλοῦσι πάλιν οἱ περὶ τὸν Νικόστρατον, ὡς ἐν μόνῃ τῇ
οὐσίᾳ δοκοῦντι λέγειν τὴν ὁμωνυμίαν τῷ Ἀριστοτέλει, εἴπερ τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἕτερον εἶπεν ἐν τοῖς ὁ-
μωνύμοις, καίτοι καὶ ἐν ποιῷ οὔσης ὁμωνυμίας· εἴπερ λευκὸν χρῶμα, καὶ λευκὴν φωνὴν λέγομεν· καὶ ἐν
τῷ κεῖσθαι, καὶ ἐν ἄλλαις κατηγορίαις· πρὸς γὰρ ταύτην τὴν ἀπορίαν ἀπαντῶν ὁ Πορφύριος, πρῶτον
μέν φησι, μηδὲ ἐν πᾶσι τοῦτο γεγράφθαι τοῖς ἀντιγράφοις· μήτε γὰρ Βοηθὸν εἰδέναι, ὥς φησι, δεικνύναι
τὸν Ἀριστοτέλην, τίνα ἐστὶ τὰ ὁμώνυμα, λέγοντα· Ὁμώνυμα λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔ-
νομα λόγος ἕτερος. καὶ ἐξηγούμενος δὲ ὁ Βοηθὸς καθ' ἑκάστην λέξιν, τὸ τῆς οὐσίας παραλέλοιπεν, ὡς οὐδὲ

ζόντων τὴν παρηλλαγμένην ἔννοιαν, ἢ συμφωνοῦσα ἡ τῶν ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων ἐστὶ φύσις. Καλῶς δὲ τὸ Δ
λέγεται εἴπεν, ἐπειδὴ μὴ περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὁ λόγος ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ τῶν σημαντικῶν
7 λέξεων. Ἀποροῦσι δὲ τινὲς, πῶς ὁμώνυμα ἐκεῖνα μόνον εἶπεν, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν. καίτοι τῆς ὁμω-
νυμίας καὶ ἐν ῥήμασιν οὔσης, ὡς ἐπὶ τοῦ ἠνδραποδίσατο· καὶ ἐν μετοχαῖς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἠνδραποδισμέ-
νος· καὶ ἐν συνδέσμοις· καὶ γὰρ τοῦ ἤ, καὶ τοῦ ἤτοι, πολλὰς διαφορὰς οἱ διαλεκτικοὶ παραδιδόασι. Λέγουσι
δὲ πρὸς τοῦτο, ὅτι τὸ ὄνομα διχῶς λέγεται· τὸ μὲν γὰρ, δηλοῖ τὸ κύριον· τὸ δὲ, τὸ προσηγορικόν· τὸ δὲ, τὸ
κοινῶς ἐπὶ παντὸς μέρος λόγου διατεῖνον· καθὸ Πλάτωνα μὲν καλοῖς, Ξενοφῶντα δὲ κοινοῖς κεχρῆσθαι
φαμέν. οὐδὲν οὖν ἄτοπον ὄνομα νῦν λέγεσθαι, τὸ κοινῶς ἐπὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ λόγου διατεῖνον. Βοη-
θὸς δὲ, διχῶς φησὶ τὸ ὄνομα λέγεσθαι, τό, τε πρόταξιν ἄρθρου λαμβάνον, ὃ καὶ ἰδίως ὄνομα λέγεται·
καὶ τὸ, ἐφ᾽ ἅπαντα τοῦ λόγου στοιχεῖα διατεῖνον. Ἐπειδὴ οὖν ἐν τῷ πίπτειν ἐφ᾽ ὁποιασοῦν λέξεως, εἰ ὁμώνυ-
μός ἐστι, προτάττομεν τὸ ἄρθρον· ὁμοίως ἐπί τε τῶν κυρίων ὀνομάτων, καὶ τῶν ἄλλων λέξεων, λέγοντες,
τὸ κύων, ὁμώνυμόν ἐστι· καὶ τὸ ἠνδραπόδισται, ὁμώνυμόν ἐστι· σημαίνει γὰρ καὶ τὸ ληφθῆναι αὐτὸν αἰ-
χμάλωτον, καὶ τὸ λαβεῖν ἄλλον, εἰκότως τὸ ὄνομα τῶν ὁμωνύμων κοινὸν εἶναί φησιν· διότι τὸ ἴδιον τοῦ
ὀνόματος ἴσχουσι πάντα, τὸ προτάττεσθαι αὐτῶν ἄρθρον· ἐοίκει γὰρ τὰ οὕτω προφερόμενα τοῖς μο-
νοπτώτοις λεγομένοις ὀνόμασι, τὸ ἀνδραποδίζεσθαι, τοῦ ἀνδραποδίζεσθαι, τῷ ἀνδραποδίζεσθαι, καὶ
ἑξῆς ἅμα. Διὰ τὸ ὄνομα εἰπεῖν, ἐνεδείξατο πῶς δεῖ προφέρεσθαι τὴν τῶν ὁμωνύμων διαστολήν· ὅτι
προτάττοντες τὸ ἄρθρον, καὶ λέγοντες τὸ ἠνδραποδίσθαι, σημαίνει μὲν τόδε, σημαίνει δὲ καὶ τόδε· ἡ γὰρ τοῦ
*τύπον 8 ἄρθρου πρότασις, τὸν τῶν ὀνομάτων *τόπον δίδωσιν αὐτοῖς. Μόνον δὲ τὸ ὄνομα κοινὸν εἶναί φησι τοῖς ὁ-
μωνύμοις· τοῦ μόνου ποτὲ μὲν τὸ ἓν σημαίνοντος, ὡς ὅταν μόνον εἶναι λέγωμεν τὸν κόσμον· ποτὲ
δὲ, τὴν πρὸς ἕτερον ἀντιδιαστολήν, ὡς ὅταν ἱμάτιον μόνον ἔχειν λέγωμεν, αὐτὸ διαστέλλοντες ὡς πρὸς E
χιτῶνα. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ νῦν τὸ σημαινόμενον παρείληπται τὸ μόνον, ὡς πρὸς τὸν τῆς οὐσίας λόγον
αὐτὸ διαστελλόμενον· ὅπερ καὶ σαφῆ ποιεῖ τὴν εὕρεσιν τῶν ὁμωνύμων· τὸ καὶ ἐν ὡρισμένον τι, τὸ ὄνο-
9 μα μόνον εἶναι κοινόν, καὶ πρὸς ἐν ὡρισμένον τι, πρὸς τὸν ὁρισμὸν ἀντιδιαστέλλεσθαι. Τὸ δὲ κοινὸν πά-
λιν καὶ αὐτὸ πολλαχῶς λέγεται· ἢ γὰρ τὸ εἰς μέρη διαιρετόν, ὡς ἡ κληρουχουμένη γῆ, ἢ τὸ ἀδιαιρέτως εἰς
κοινὴν μὲν χρῆσιν προκείμενον, οὐχ ἅμα δέ, ὡς ὁ δοῦλος, ἢ ὁ ἵππος ὁ κοινός· ἢ τὸ ἐν προκαταλήψει μὲν
ἰδιούμενον, αὖθις δὲ εἰς τὸ κοινὸν ἀναπεμπόμενον, ὡς τὸ θέατρον· ἢ τὸ ἅμα ἀδιαιρέτως εἰς χρῆσιν πα-
ρὸν ἐρχόμενον, ὥσπερ ἡ φωνή. οὕτως δὲ καὶ τὸ ὄνομα κοινὸν τοῖς ὁμωνύμοις ἅπασιν ὑπάρχον, καὶ
ἄλλοις ἅμα δυνάμενον ὑπάρξαι, ἀδιαιρέτως τὸ αὐτό. διὸ καὶ Ἀνδρόνικος παραφράζων τὸ τῶν κατηγο-
ριῶν βιβλίον, ὁμώνυμα φησὶ λέγεσθαι, ὧν ὄνομα ταὐτόν· καὶ γὰρ καὶ τὸ ὄνομα, καὶ ὁ λόγος διὰ τὴν ἀσώματον
10 φύσιν ἀμερίστως πάρεστι τοῖς πολλοῖς. Ἀποροῦσι δέ τινες πρὸς τὸ κοινὸν ὄνομα τῶν ὁμωνύμων λέγεσθαι,
οἱ περὶ τὸν Νικόστρατον· ὁ γὰρ εἰπὼν κύνα, ὅτι μὲν μὴ βοῦν, μηδὲ ἵππον, μηδὲ ἄλλο τι λέγει τῶν τοιούτων
ἐδήλωσεν· ὃ δὲ βούλεται σημαίνειν, οὔπω δεδήλωκε. τίνα γὰρ τῶν κυνῶν, πότερον τὸν ἀστρῷον, ἢ τὸν χερ-
σαῖον, ἢ τὸν θαλάττιον, ἢ τὸ περὶ τὴν γνάθον συμβαῖνον σπασμῶδες πάθος, οὔπω δῆλον. εἰ οὖν μηδὲν
σημαίνει, οὐδὲ ὄνομα ἂν εἴη, ὥστε οὐδὲ ὁμώνυμον· τὰ δὲ ὁμώνυμα, κοινὸν ἔχειν ὄνομα ἐλέγετο. εἰ δὲ προσ-
θήκης δεῖται τινὸς πρὸς τὸ σημαίνειν τι τῶν πολλῶν, ἐκεῖνο ἐστὶ τὸ ῥηθέν, οἷον ὅτι τὸν ἀστρῷον λέγει, ἢ
ἄλλον τινὰ τῶν κυνῶν, οὐκέτι κοινὸν μένει τὸ ὄνομα· τῇ γὰρ προσθήκῃ, καθ᾽ ἣν μάλιστα σημαίνει ὃ βού-
λεται, ἰδιωθήσεται· ὥστε εἰ μὲν μὴ σημαίνει τι, οὐκ ἔστιν ὄνομα τὸ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων ἀποδοθὲν τῶν λεγό-
μενον· εἰ δὲ τῇ προσθήκῃ τῇ ἴδιον ἑκάστου ποιούσῃ τὸ ὄνομα σημαίνει, οὐκέτι, καθὸ κοινοῦ ὀνόματος με-
τέχει, ὁμώνυμά ἐστιν· ὁπότε τὸ μετὰ τῆς προσθήκης, οὐκέτι οὔτε ὄνομα μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ λόγος· ὥστε
κἂν μὴ σημαίνει τι, οὐκ ἔστιν ὄνομα· τὸ γὰρ ὄνομα, σημαντικὸν εἶναι βούλεται· κἂν σημαίνῃ μετὰ τῆς προσ- Z
θήκης πάλιν, οὐκ ἔστιν ὄνομα, ἀλλὰ λόγος, διὰ τὴν τῆς διαφορᾶς προσθήκην· ἀλλ᾽ οὐδὲ κοινὸν ἔτι, διὰ
τὴν διαφοράν. ὅλως δὲ κατ᾽ οὐδὲν τῶν τοῦ κοινοῦ σημαινομένων, εἴη ἂν κοινὸν τὸ τῶν ὁμωνύμων λε-
γόμενον ὄνομα· οὔτε γὰρ κατὰ τὸ διαιρετὸν κοινόν, ἄλλο γὰρ ἄλλης συλλαβῆς τοῦ ὀνόματος μετέχον, οὐκέτι
ἂν εἴη ὁμώνυμον· οὔτε κατὰ τὸ ὅλον μὲν ἄλλοτε δ᾽ ἐν ἄλλου χρήσει γινόμενον· ἅμα γὰρ ἑκάστῳ τῶν ὁμωνύμων
λεγομένων ὑπάρχει τὸ ὄνομα· οὔτε κατὰ τὸ ἐν προκαταλήψει καὶ ἰδιότητι ἅμα, καὶ διότι ἔμελλεν ἕκαστος
ἄλλοτε ἄλλου μεταλαμβάνειν ὀνόματος, ὡς ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν τόπον, καὶ οὐκέτι πάλιν ὁμώνυμα. ἀλ-
λὰ μὴν, οὐδὲ ὡς ἡ φωνή· ἡ μὲν γὰρ φωνή, τὴν αὐτὴν πᾶσιν ἐμποιεῖ διάθεσιν τοῖς ἀκούουσι· τὸ δὲ ὁμώνυμον,
ἄλλοτε ἄλλην ἄλλοις ἔννοιαν παρέχεται, εἴπερ ἄρα τι σημαίνει, εἰ δὲ μή, ἄλλην ἄλλοις ἀσήμαντον μένει,
καὶ οὐκέτι ἐστὶν ὄνομα. Τινὲς λύοντες τὴν ἀπορίαν φασὶν, ὅτι οὐ πᾶν ὄνομα σημαντικόν ἐστι· διχῶς γὰρ τοῦ
ὀνόματος λεγομένου, τοῦ μὲν, κατὰ τὸν χαρακτῆρα, κἂν μὴ τεταγμένον ᾖ ἐπί τινος σημαινομένου, ὡς τὸ
βλίτυρι· τοῦ δὲ, κατατεταγμένου μὲν, μὴ μέντοι χαρακτῆρα ἔχοντος ὀνόματος, ὡς ὁ ἀλλὰ μὴν σύνδεσ-
μος, ὄνομα τῷ οἰκέτῃ τεθεὶς ὑπὸ τοῦ Διοδώρου, τοῦ τοὺς γραμματικοὺς διορισμοὺς διαπαίζοντος, καὶ τοὺς
φύσει λέγοντας εἶναι τὰ ὀνόματα· τοῦ δὲ, καὶ χαρακτῆρα ἔχοντος ὀνομαστικόν, καὶ κατατεταγμένου,
ὡς

A οὐσίαν διαφέροντος τὸν αὐτὸν εἶναι. Ἰστέον οὖν ὅτι ὅσα μὲν κατὰ τὸ ὄνομα κοινωνοῦντα, διαφέρει
κατὰ τὸν λόγον, ταῦτα καλεῖται ὁμώνυμα· ὅσα δὲ ἀνάπαλιν, κατὰ μὲν τὸν λόγον κοινω-
νεῖ, διαφέρει δὲ κατὰ τὸ ὄνομα, ταῦτα καλεῖται πολυώνυμα· οἷον, ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸς εἷς,
ὀνόματα δὲ πλείονα, μέροψ, βροτὸς, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. τὰ δὲ κατ᾽ ἄμφω κοινωνοῦντα, τό, τε
ὄνομα, καὶ τὸν λόγον, καλεῖται συνώνυμα· ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἵππος, κοινωνεῖ καὶ τοῦ ὀνόμα-
τος τοῦ ζώου, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ· ζῶα γὰρ ἄμφω καὶ οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική· καὶ διὰ τοῦτο συνω-
νύμως ἀμφοῖν τὸ ζῶον κατηγορεῖται. τὰ δὲ μήτε κατὰ τὸ ὄνομα, μήτε κατὰ τὸν λόγον κοινωνοῦν-
τα, καλεῖται μὲν ἑτερώνυμα, ἔστι δὲ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἕτερα· καὶ μάλιστα ὅταν μηδὲ ὑποκεί-
μενον ἔχωσι κοινόν, ὡς ἡ ἀνάβασις, καὶ ἡ κατάβασις τὴν κλίμακα· τὰ γὰρ τοιαῦτα, μᾶλλον ἂν
ἑτερώνυμα λέγοιντο. ἔστι δέ τινα καὶ τὰ πῆ μὲν κοινωνοῦντα ἀμφοῖν, πῆ δὲ διαφέροντα, ὡς τὰ
παρώνυμα λεγόμενα, ὅταν ἀπὸ τῆς λευκότητος λευκοὺς λέγηται, καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς
γραμματικούς. Πέντε οὖν τούτων ἐκ τῆς διαιρέσεως ἀναφανέντων, ὁμωνύμων, συνωνύμων, 4
πολυωνύμων, ἑτερωνύμων, παρωνύμων, τὰ τρία μόνα νῦν παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης, τά
τε ὁμώνυμα, καὶ τὰ συνώνυμα, καὶ τὰ παρώνυμα. αἰτία δὲ δι᾽ ἃς πέντε ὄντων ἐκ τῆς διαιρέσεως
τῶν ὀνομάτων τῶν ἀναφανέντων ὁμωνύμων, πολυωνύμων, συνωνύμων, ἑτερωνύμων, παρωνύ-
μων, μόνα τὰ τρία νῦν παρέλαβεν ὁ Ἀριστοτέλης, τὰ δὲ πολυώνυμα παρῆκε, καὶ τὰ ἑτερώ-
νυμα· ὅτι τάχα μὲν, καὶ τούτοις μόνοις ἐν τῷ περὶ τῶν κατηγοριῶν ἐχρήσατο λόγῳ· τάχα
δὲ, ὡς ἐκ τῶν δύο τούτων, ῥαδίας οὔσης τῆς τῶν ἀντικειμένων αὐτοῖς γνώσεως. ὁ γὰρ τὰ ὁμώνυ-
μα ἐγνωκὼς, τὰ κατὰ μὲν τὸ ὄνομα κοινωνοῦντα, κατὰ δὲ τὸν λόγον διαφέροντα, εἴσεται καὶ τὰ
πολυώνυμα· τὸν μὲν λόγον ἔχοντα κοινὸν, διάφορα δὲ τὰ ὀνόματα. καὶ πάλιν ὁ τὰ συνώνυμα
B ἐγνωκὼς, τὰ κατ᾽ ἄμφω κοινωνοῦντα, εἴσεται καὶ τὰ ἑτερώνυμα διαφέροντα κατ᾽ ἄμφω.
καὶ οὕτως ἄν τις ὀρθῶς λέγοι τῆς Ἀριστοτελικῆς συντομίας στοχαζόμενος· ὀρθότερον δὲ, ὡς καὶ
τῷ Συριανῷ φιλοσόφῳ δοκεῖ· τὸ τὰ παραλειφθέντα δύο, τά τε πολυώνυμα καὶ ἑτερώνυμα,
πρὸς τὴν λεκτικὴν παρασκευὴν μᾶλλον ὁρᾶν, ἢ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν πραγμάτων ἐπίληψιν·
διόπερ ἐν ῥητορικαῖς τέχναις, ἢ ἄλλαις πραγματείαις, οἰκειότερον περὶ τούτων διαλέξεται, ἐν
αἷς τό, τε αὐτὸ πολλαχῶς λέγειν, διὰ τῆς πολυωνυμίας διδάξει. καὶ τὰ ἕτερα τῇ φύσει, δι᾽ ἑτέρων
ὀνομάτων προφέρεσθαι, ἵνα σαφὴς καὶ ἀσύγχυτος ὁ λόγος φαίνηται. ἐνταῦθα δὲ περὶ ὁμωνύμων
καὶ συνωνύμων διαλέγεται, πραγματειώδη τὴν διαφορὰν ἐχόντων. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν ὁμωνύ- 5
μων, ὡς ἀπλουστέρας δεομένων γνώσεως, καὶ καθ᾽ ἓν κοινωνούντων τὸ ὄνομα· εἶτα περὶ συνωνύμων
κατ᾽ ἄμφω κοινωνούντων, τό, τε ὄνομα, καὶ τὸν λόγον. καὶ ἐφεξῆς παρωνύμων πλέον μὲν κατ᾽ οὐδὲν τούτων,
λέγω δὴ ὀνόματος καὶ πράγματος κοινωνούντων, μέσων δὲ ὄντων, ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων. ὁ δὲ θεῖος
Ἰάμβλιχος, διὰ τοῦτο ὡς περὶ ἁπλουστέρων τὸν περὶ τῶν ὁμωνύμων λόγον προηγεῖσθαι φησί· διότι
αἱ κατηγορίαι, ὁμώνυμοί εἰσι κατηγορίαι· καίτοι τὴν φύσιν ἔχουσαι συνωνύμως κατηγορεῖσθαι τῶν
ὑφ᾽ αὐτάς, ἀλλὰ τῷ γε κατηγορίαι εἶναι, καὶ γενικώταται, οὐ μόνον μέχρι τοῦ ὀνόματος κοινὸν ἔχου-
σιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ κατηγορεῖσθαι φύσις, τουτέστι τοῦ εἶναι γενικώταται, κοινή ἐστιν. Ἀπο-
ροῦσι δὲ καὶ διατί, καίτοι περὶ λέξεων προθέμενος εἰπεῖν, ἀλλ᾽ οὐ περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων,
ὅμως περὶ ὁμωνυμίας μὲν οὐδὲν λέγει, περὶ δὲ τῶν ὁμωνύμων διδάσκει. καίτοι προηγουμένης
τῆς κατὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἐννοίας, εἴπερ ἀπ᾽ ἐκείνης τὰ ὁμώνυμα. Καὶ λύσιν ἐπάγουσι πρὸς τοῦτο κα-
λῶς, ὅτι ἀπὸ τῶν πραγμάτων γίνεται δῆλα τὰ ὁμώνυμα, ὅταν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ῥηθέν-
τος, ἐγὼ μὲν ἄλλην ἔννοιαν, σὺ δὲ ἄλλην προβαλλόμεθα· ὥσπερ τοῦ κύων ὀνόματος ῥηθέν-
Γ τος, ἐγὼ μὲν τὸν χερσαῖον, σὺ δὲ τὸν θαλάττιον ἐννοήσειας. διὸ καὶ ἐν τοῖς παρωνύμοις συλλογισ-
μοῖς ἡσυχάζειν οἱ διαλεκτικοὶ παρακελεύονται, ἕως ἂν ἐπ᾽ ἄλλο σημαινόμενον ὁ ἐρωτῶν ἐπαγά-
γῃ τὸ ὄνομα· οἷον, εἴ τις ἐρωτᾷ εἰ ὁ χιτὼν ἀνδρεῖος, εἰ τύχοι ἀνδρεῖος ὤν, συγχωρήσομεν· καὶ αὖθις
ἐρωτᾷ εἰ ὁ ἀνδρεῖος εὔψυχος, καὶ αὐτὸ συγχωρησόμεθα, ἀληθὲς γάρ· εἰ δὲ συνάγοι, ὅτι ὁ χι-
τὼν εὔψυχος, ἐνταῦθα τὴν ὁμωνυμίαν τοῦ ἀνδρείου διαστέλλεσθαι, καὶ δεῖξαι τὴν ἀνδρείαν. ἤγουν
τὴν εὐψυχίαν, ὅτι ἄλλως μὲν ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, ἄλλως δὲ ἐπὶ τοῦ τὴν ἀνδρείαν ἔχοντος λέγεται, ὥστε
τὰ πράγματα κυρίως, οὐχὶ τὰ ὀνόματα ποιεῖ τὴν ὁμωνυμίαν. καὶ ἡ αὐτὸς δὲ τῶν ὁμωνύμων ποιεῖται
τὴν διδασκαλίαν, συνακολουθούντων αὐτῶν ὥσπερ εὐθύς, ὡς τῆς περὶ τῆς ὁμωνυμίας αὐτῆς. καὶ
ὁ Πλάτων δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων δηλοῦσθαι φησίν, εἴτε ὁμωνύμως φέρεται κατὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ ὄνομα,
εἴτε συνωνύμως. λέγει γὰρ ἐν τῷ σοφιστῇ· Νῦν γὰρ δὴ σύ κἀγὼ τούτου πέρι τοὔνομα ἔχομεν κοινῇ· τὸ δὲ ἔρ-
γον ἐφ᾽ ᾧ καλοῦμεν ἑκάτερος, τάχα ἂν ἴδια παρ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς ἔχοιμεν, ὥστε ὅταν γνωσθῇ, ὅτι τοῦ
κοινῇ λεγομένου ὀνόματος ἰδία ἐστὶν ἔννοια παρ᾽ ἑκατέρῳ, τότε γίνεται δῆλον, ὅτι ὁμώνυμον τὸ ὄνομα. οὐ γάρ
ἐστιν αὐτὰ ἐφ᾽ ἑαυτῶν τὰ ὁμώνυμα καὶ τὰ συνώνυμα τοιαῦτα, ἀλλ᾽ ἐν τῇ τῶν διαλεγομένων καὶ ὀνομα-
ζόντων

ὁμώνυμα.
πολυώνυμα
συνώνυμα
ἑτερώνυμα, ἢ ῥήματα ἕτερα.
παρώνυμα.

potestate ac significatione pulchra quædā habentur, ac articuli dictionibus præpositiui.

8 Cum μόνον, id est, solū, non uno accipiatur modo, quam in definitione homonymorū uim habeat.

9 Cōmune cùm multa significet, quomodo hic accipiendum sit.

10 Dubitatio, qua ratione in homonymorum definitione nomē cōmune dixerit, cùm uideatur uox Homonyma ne nomen quidem esse, nec ulla cōmunis significatio ipsi accommodari posse. Et dubitationis huius solutio, ad quam obiectione facta quòd minus uideatur legitima, aliam subijcit ueriorem.

11 Homonymorū definitionem ex uocibus homonymis constare.

12 Cur in definitione addat, secundum nomē: quamq; uim omissum uel additum hoc habeat: ubi de definitionis uirtute & uitio quædam non contemnenda habentur.

13 Cùm λόγος multifariam dicatur, in qua hic accipi debeat significatione: & cur potius λόγος quàm ὁρισμὸς dixerit: & cur substantiæ adiecerit: ubi de definitione & descriptione nonnulla.

14 Obiectio contra adiectionem hanc substantiæ factam, & eiusdem refutatio.

15 Dubitatio quòd homonyma uideantur esse synonyma, & eiusdem solutio.

16 Homonyma quot modis dicantur, & quomodo diuidantur. Item esse quædā quæ mediæ sint naturæ inter homonyma & synonyma: & an τὰ κατὰ μεταφορὰν huc pertineant.

Περὶ ὁμωνύμων.

Ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν· ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος.

1 πορῶσιν οἱ περὶ τὸν Νικόστρατον, τί δήποτε περὶ τῶν κατηγοριῶν εἰπεῖν προθέμενος, A
οὐ περὶ αὐτῶν εὐθύς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων διδάσκει, τῶν τε ὁμωνύμων, καὶ συνωνύμων, καὶ παρωνύμων. πρὸς οὓς καλῶς ὑπήντησεν ὁ Πορφύριος· ὅτι καθ' ἑκάστην σχεδὸν πραγματείαν θεωρητικήν, προγράφεταί τινα πρὸς σαφήνειαν τείνοντα τῶν ἑξῆς· ὡς ἐν γεωμετρίᾳ οἱ ὅροι, καὶ τὰ ἀξιώματα, καὶ τὰ αἰτήματα. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐπειδὴ περὶ τῶν πρώτων λέξεων πρόκειται λέγειν, αἵτινές εἰσι τῶν πρώτων καὶ ἁπλῶν πραγμάτων δηλωτικαί, ὑφ' ἃς ἔδει τὰ ἄλλα πάντα συνάγεσθαι, εἰ μὲν ἑκάστου πράγματος ἓν ἦν ὄνομα ἴδιον, ὑπὸ μίαν ἕκαστον ἀνήγετο κατηγορίαν· εἰ δὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα πλειόνων ἐστὶ πραγμάτων, καὶ κατ' οὐσίαν διαφερόντων, διαιρέσεως ἔδει· ποτὲ μὲν δηλοῦν, ὅτι ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀνάγεται κατηγορίαν, ποτὲ δὲ οὔ· ὥσπερ ζῷον ὁ ἄνθρωπος καλεῖται, καὶ ὁ ἵππος· καὶ πάλιν, ζῷον, ὅ, τε Σωκράτης, καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους εἰκών, χρωμάτων οὖσα σχηματισμός. τούτων γὰρ ὁ μὲν ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἵππος, τῆς αὐτῆς οὐσίας τοῦ ζῴου μετέχοντες, συνωνύμως αὐτῶν κατηγορουμένης, ὑπὸ μίαν ἀνάγονται κατηγορίαν. ὁ δὲ Σωκράτης, καὶ ὁ γεγραμμένος, ἅτε μὴ τῆς οὐσίας ἄμφω τοῦ ζῴου μετέχοντες, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς οὐσίας, ὁ δὲ χρώματος, ἢ σχήματος ἐπιπολαίου, οὐχ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀνάγονται κατηγορίαν, ἀλλ' ὁ μὲν Σωκράτης ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ὁ δὲ γεγραμμένος, ὑπὸ τὸ ποιόν. ἔδει τοίνυν προδιδάξαι περὶ τοῦ ὁμωνύμου καὶ συνωνύμου. ὅτι δὲ χρειώδης ἐστὶν ἡ τῶν ὁμωνύμων πρόληψις, ἐδήλωσεν Ἀνδρόνικος· προτάξας τῶν λεγομένων, τὰ B
μὲν ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται, τὰ δὲ μετὰ συμπλοκῆς· καὶ τῶν ἄνευ συμπλοκῆς, ὁμώνυμα μὲν λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν· ὥστε χρειώδης ἡ τῶν ὁμωνύμων φαίνεται πρόληψις, διά τε τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι πολλῆς οὔσης ἀμφιβολίας, εἴτε γένος τὸ ὄν, εἴτε μή, ἐκ τῶν ὁμωνύμων καὶ συνωνύμων
2 γινώσκεται. Ὁ δέ γε θεῖος Ἰάμβλιχος δοκεῖ μοι φησὶ πάντων κάλλιστον ἀπὸ τῶν ὁμωνύμων ἄρχεσθαι, τὸν περὶ τῶν κατηγοριῶν πραγματευόμενον. αὗται γὰρ δήπουθεν αἱ κατηγορίαι ὁμώνυμον ἔχουσι τὸ τῆς κατηγορίας ὄνομα. πράγμασι μὲν γάρ, καὶ τοῖς ὅλοις γένεσι διεστήκασιν, οὐδὲν δὲ ἄλλο, ἢ μόνον ὄνομα ἔχουσι κοινόν. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κατηγορεῖν ὁμωνύμως λέγεται. εἰ τοίνυν οὐκ ἔνεστιν, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἰδίωμα τῆς κατηγορίας συνιδεῖν· οὐδὲ ὅπως κοινὸν κατὰ πλειόνων ὑπάρχει, καὶ πρὸς πάντα τὰ ὄντα σχέσιν ἔχει, δυνατὸν ἀνευρεῖν, εἰ μή τις τὰ ὁμώνυμα ἀφορίσαιτο, εἰκότως ἐν ἀρχῇ τὸν περὶ αὐτῶν ποιεῖται λόγον. καὶ ἄλλως δέ, πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις, οὐδέν ἐστιν, οἷον τὸ διαστέλλεσθαι τὰ ὀνόματα. τοῦτο καὶ Πλάτων ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ λέγει· συνομολογοῦσι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ὅτι τὸ διττὸν ὁ Εὐθύδημος τῶν ὀνομάτων, μεγάλην ἀφορμὴν εἰς διαλεκτικὴν

Dialectica magnum instrumentum ad repellendos sophistas.

3 παραδέδωκεν. ἀλλ' ἴδωμεν ὅπως τῶν ὁμωνύμων τὴν φύσιν ὁ Ἀριστοτέλης ἐδήλωσεν, ὧδέ πως αὐ- Γ
τοῦ τὴν λέξιν σαφηνίζοντες· Τῶν πραγμάτων ἕκαστον, καὶ δι' ὀνόματος δηλοῦται, καὶ διὰ λόγου ὑπογραφικοῦ ἢ ὁριστικοῦ· οἷον ὁ ἄνθρωπος, καὶ διὰ τούτου τοῦ, ἄνθρωπος, ὀνόματος, καὶ διὰ τοῦ ὁριστικοῦ λόγου τοῦ λέγοντος, ζῷον λογικὸν θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· τοῦ μὲν ὀνόματος, κατὰ τὸ μονοειδὲς αὐτὸ δηλοῦντος, τοῦ δὲ λόγου, κατὰ τὸ πολυμερές. ἀλλὰ τὸ μὲν ὄνομα, σύμβολον ὑπάρχον, δυνατὸν καὶ ἄλλου τινὸς κατ' οὐσίαν διαφέροντος, τὸ αὐτὸ εἶναι· οἷον, τοῦ γεγραμμένου ἀνθρώπου σύμβολον καὶ ἐκεῖνο γενόμενον· τὸν δὲ ἐξηγητικὸν τῆς οὐσίας λόγον, ἀδύνατον ἄλλου κατ'

οὐσίαν

A τεθεωρημένον. Λοιπὸν δὲ, τὸ περὶ τῆς εἰς τὰ κεφάλαια διαιρέσεως τοῦ βιβλίου λέγειν ὑπολείπεται, ἅ 24
τινὲς μὴ εὖ διαστήσαντες, ὅπως τε κατ' ἄρθρα διῄρηται, καὶ ὅπως τήν τε πρὸς τὸν ὅλον σκοπὸν χρείαν
ἀναπληροῦσι καλῶς, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα συνέχειαν διασώζουσι, τοιοῦτον κεῖσθαι νομίζουσι τὰ κε-
φάλαια, κατὰ τὸν ὑπομνηματικὸν τρόπον. καὶ δὴ ἀντιλέγουσιν αὐτῷ τινὲς, ἀθετοῦντες τὴν διαίρε-
σιν, οἱ μὲν ὡς πλεονάζουσαν μάτην· οἱ δὲ, ὡς πολλὰ παριεῖσαν, ὡς Κορνοῦτος καὶ Ἀθηνόδωρος, οἵ τινες
περὶ λέξεων οἰόμενοι τὸν σκοπὸν εἶναι, καὶ τῶν λέξεων εἰσὶ, πολλὰς λέξεις προβάλλοντες, τὰς μὲν κυρίας,
τὰς δὲ τροπικὰς, ἐλλείπειν οἴονται τὴν διαίρεσιν, ὡς οὐ πάσας λέξεις περιλαμβάνουσαν, οἱ δὲ διαίρε-
σιν τῶν ὀνομάτων οἴονται ποιεῖσθαι εἰς ὁμώνυμα, καὶ συνώνυμα, καὶ παρώνυμα· καὶ εἶναι τὸ βιβλίον
παντοδαπῶν θεωρημάτων σωρείαν ὑπολαμβάνουσι, λογικῶν τε, καὶ φυσικῶν, καὶ ἠθικῶν, καὶ θεολογι-
κῶν. εἶναι γὰρ τὰ μὲν, περὶ ὁμωνύμων, καὶ συνωνύμων, καὶ παρωνύμων σκέμματα λογικά· ἔτι δὲ καὶ
τὸ περὶ τῶν ἀντικειμένων· τὰ δὲ περὶ κινήσεως, φυσικά. ἠθικὰ δὲ, τὰ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, ὥσπερ θεο-
λογικὰ, τὰ περὶ τῶν δέκα γενῶν φιλοσοφήματα. τὸ δὲ ἀληθὲς, οὐχ οὕτως ἔχει. οὔτε γὰρ διαίρεσιν ποιεῖ-
ται τῶν ὀνομάτων. οὐ γὰρ ἂν τὰ ἑτερώνυμα καὶ πολυώνυμα παρῆκεν, ἀλλ' ἔστιν, ὡς εἰς μεγάλα μέρη διε-
λεῖν, τριμερὲς τὸ βιβλίον. καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ διαρθροῖ τινα πρὸς τὰς κατηγορίας ἐσόμενα χρήσιμα·
τί ἐστιν ὁμώνυμον, τί συνώνυμον, τί παρώνυμον. καὶ ὅτι ἔμελλεν ἐρεῖν, ὅτι τὰ μὲν ἐν ὑποκειμένῳ ὁμωνύ-
μως κατηγορεῖται, τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, συνωνύμως. καὶ ὅτι παρωνύμως ἀπὸ τῆς ποιότητος λέγεται
τὰ ποιά· καὶ ἀπὸ τῆς ποσότητος, τὰ ποσά. ἵνα τοίνυν μὴ διακόπτηται ἡ συνέχεια τῆς διδασκαλίας, περὶ
τούτων αὐτῶν μεταξὺ διδάσκοντος, ἢ ἀδιόρθωτα μένοντα τὸν ὅλον λόγον ἀσαφῆ ποιῇ, εἰκότως αὐτῶν
προὔλαβε τὴν διάρθρωσιν. Τὸ δὲ δεύτερον κεφάλαιον, περὶ αὐτῶν τῶν δέκα γενῶν διεξέρχεται. τὸ δὲ
τρίτον, περὶ τινων καὶ αὐτὸ διαλέγεται, ὧν ἐν τοῖς περὶ κατηγοριῶν ἐμνήσθη λόγοις. καὶ τούτων τὴν ἀκρι-
Γ βεστέραν ἔννοιαν παραδίδωσι, τί τὸ ἅμα, λέγων, ἐπειδὴ τὰ πρός τι ἅμα εἶπεν ὑφίστασθαι. καὶ ποσαχῶς
λέγεται τὸ πρότερον, ἵνα μὴ νῦν μὲν αὐτοῦ τὴν δὲ τὴν οὐσίαν πρότερον λέγοντες, ἄλλοτε δὲ ἄλλην, ἀντι-
φάσκειν αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν ὑπονοήσωμεν· ἀλλ' εἰδείημεν κατὰ ποῖον ἐκείνη τοῦ προτέρου σημαινόμενον,
εἴρηται πρώτη, κατὰ ποῖον δὲ αὕτη. καὶ περὶ κινήσεως δὲ λέγει, μνησθεὶς αὐτῆς ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν. καὶ τὰ
ἀντικείμενα διαιρεῖται, μνημονεύσας καὶ τούτων ἔν τε τοῖς πρός τι, καὶ περὶ τῶν ποιῶν. Τί οὖν μὴ καὶ ταῦτα
προὔταξε, τοῦ περὶ τῶν κατηγοριῶν λόγου, ἢ διὰ τί μὴ κἀκεῖνα μετὰ τὰς κατηγορίας ἐπήγαγεν; Ἀπο-
ρήσας ὁ Πορφύριος, λύει καλῶς τὴν ἀπορίαν· ὅτι ἐκεῖνα μὲν παντελῶς ἄγνωστα ἦν ἀπὸ τῆς συνηθείας,
τούτων δὲ ἐννοίας μὲν ἔχομεν τινὰς, οὐ μὴν ἀκριβῆ διάκρισιν οὐδὲ ἑαυτῶν. μὴ βουλόμενος οὖν εὐθὺ πολὺ
τὸν περὶ αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν ἀναβάλλεσθαι λόγον, ὑπερέθετο ταῦτα ἐς ὕστερον· οὔτε προδιδάξαι
αὐτὰ ἀναγκασθεὶς, διὰ τὴν ὁποιανοῦν προϋπάρχουσαν αὐτῶν ἔννοιαν· οὔτε ἀτεχνῶς τὴν περὶ αὐτῶν γνῶ-
σιν καταλιπέσθαι τῷ ἀκροατῇ συγχωρῶν. εἰ γὰρ καὶ χρώμεθά τισιν ἀπὸ τῆς συνηθείας ὀνόμασιν, ἀλλ'
οὐ γινώσκοντες αὐτῶν τὰς φύσεις ἀκριβῶς, εἰς ἃς οἱ ὀνοματοθέται βλέποντες τεθείκασι. Ταῦτα μὲν οὖν
εἰρήσθω περὶ τῆς τοῦ βιβλίου διαιρέσεως, εἰς τὰ οἰκεῖα κεφάλαια. Εἰ δὲ καὶ ὑπὸ ποῖον μέρος τῆς 25
Ἀριστοτέλους φιλοσοφίας ποθεῖ τις μαθεῖν, δῆλον ὅτι ὑπὸ τὸ ὀργανικόν. τῆς γοῦν λογικῆς πραγμα-
τείας δέδεικται τὸ πρῶτον ἐπέχουσα μέρος, ἡ περὶ τῶν ἁπλῶν φωνῶν διδασκα-
λία. ἡ δὲ λογικὴ πᾶσα, τὸ ὀργανικόν ἐστι μέρος τῆς φιλοσοφίας, ὥσπερ
οἱ κανόνες τε, καὶ αἱ στάθμαι τῶν τεκτόνων τε
καὶ οἰκοδόμων.

Eorum quæ in commentarijs Simplicij in ea quæ Prædicamentis, id est, decem generibus præmittuntur, annotatione digna occurrunt, capita. Et primũ quæ in tractatione de Homonymis.

1 *Cur Aristoteles, cùm propositum ipsi sit de Prædicamentis disserere, non statim de his agat, sed prius de homonymis, synonymis, & similib. tractet.*

2 *Cùm & κατηγορίας nomen & entis utrunq; sit homonymum, & in omni disputatione primũ de uocum uaria potestate sit constituendum, meritò ab homonymis exorditur.*

3 *Accurata quadã diuisione quinq; hæc producit Simplicius, ὁμώνυμα, πολυώνυμα, συνώνυμα, ἑτερώνυμα, & παρώνυμα, & quid sint explicat.*

4 *Cur cùm quinq; ex diuisione resultent differentiæ, de tribus hic agat tantùm, homonymis, synonymis, paronymis.*

5 *De horum trium inter se ordine.*

6 *Cur Aristoteles, cùm de uocibus significantibus hic agat, non de rebus ipsis, homonyma hic definiat, non autem homonymiam, cùm huius tamen notio natura sit prior.*

7 *Quamobrẽ, cùm homonymia non in nominibus solũ inueniatur, sed in reliquis quoq; orationis partibus, hic homonyma definiens dicat, quorum nomen solum cõmune est: ubi de nominis uaria potesta-*

τῆς ἀκριβοῦς λέξεως, ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιθανῶς, εἴπερ ἄρα καὶ πιθανῶς εἴρηται· ἄτοπος δὲ ὄντως Δ
ἡ περὶ τῶν τοπικῶν ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου. αἱ γὰρ ἁπλαῖ φωναί, τῶν τε προτάσεων, τῶν ἀπ'
αὐτῶν, ἡγοῦνται προσεχῶς, καὶ τῶν ἐξ ἐκείνων συλλογισμῶν· οἱ δὲ περὶ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος, ἢ
περὶ τῶν δέκα γενῶν ἐπιγράφοντες, ὥσπερ καὶ Πλωτίνῳ δοκεῖ ἐν τῇ πρὸς αὐτὰς ἀντιλογίᾳ,
πρὸς τὰ πράγματα ἀφορῶσι μόνον, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν λογικὸν σκοπόν. τὰ γοῦν γένη τοῦ ὄντος, αὐτὰ
τὰ πράγματά ἐστιν. ὅτι δὲ οὐ περὶ τῶν ὄντων ὁ σκοπός, ἀλλὰ περὶ τῶν σημαινουσῶν αὐτὰ φωνῶν,
καθὸ σημαντικαί, εἴρηται μὲν καὶ πρότερον. σαφῶς δὲ καὶ αὐτὸς ἐνδείκνυται ἕκαστον τῶν εἰρημένων
εἰπών· αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεσθαι, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ,
κατάφασιν γίνεσθαι. εἰ γοῦν ἡ κατάφασις ἐν φωνῇ καὶ λόγῳ, οὐκ ἂν εἴη περὶ τῶν ὄντων ὁ σκοπός. οὐ γὰρ
ἡ τῶν πραγμάτων συμπλοκὴ κατάφασις γίνεται, ἀλλ' ἡ τῶν σημαντικῶν φωνῶν. εἰ δὲ καὶ ἕκαστον τῶν
ἐνταῦθα παραδεδομένων, ἤτοι οὐσίαν σημαίνειν, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ ἄλλο τι φησί, τὰ δὲ σημαίνοντα οὐχὶ
τὰ πράγματά ἐστι. σημαίνεται γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλ' αἱ φωναί, δῆλον ὅτι οὐ περὶ τῶν ὄντων, ἀλλὰ περὶ
22 τῶν σημαινουσῶν τὰ ὄντα φωνῶν ἡ πραγματεία. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατηγορίαι παρὰ τοῖς πλείστοις ἐπι-
γέγραπται, τὴν αἰτίαν τούτου ζητητέον. οὐ γὰρ δὴ τὰς μετ' αἰτίας ἐγκλήσεις ὅπως χρὴ ποιεῖσθαι, διὰ
τοῦδε τοῦ βιβλίου διδασκόμεθα· ῥητόρων γοῦν, ἀλλ' οὐ φιλοσόφων ἡ τοιαύτη σπουδή. καὶ ἀντίκειται δὲ
τοιούτῳ κατηγορεῖν, τὸ ἀπηγορεῖν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀπολογεῖσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν Πορφύριος ἁπλοϊκώτερον ἐξη-
γούμενος, τὸ ἀγορεύειν φησὶ τὰ πράγματα κατά τι σημαινόμενον κατηγορεῖν λέγεσθαι· καὶ ὅλως τὴν
λέξιν σημαντικὴν κατὰ πράγματος λέγειν, ὥστε φησὶ πᾶσα ἁπλῆ λέξις σημαντική, ὅταν καθ' οὗπερ
σημαίνει πράγματος ἀγορευθῇ τι καὶ λεχθῇ, λέγεται κατηγορία, οὕτω καὶ τοῖς ῥήμασι λέγειν. καίτοι τοῦ-
τωνγε δὲ λόγῳ, καὶ ἡ Σωκράτης, καὶ ἡ τῶν μερικῶν ἕκαστον, σημαίνουσα ἁπλῆ λέξις, κατηγορία ἂν E
ῥηθείη. καὶ οὕτως, οὐ περὶ τῶν γενικωτάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἁπλῶν λέξεων ἔσται ὁ λόγος. ἄμεινον
δὲ οἱ ἄλλοι κατηγορίας ἐπιγεγράφθαι φασί, διὰ τὸ περὶ τῶν γενικωτάτων εἶναι, ἅπερ ἀεὶ
κατηγορεῖσθαι πέφυκε. τοῦ γὰρ ἀποφαντικοῦ λόγου, ἐν ᾧ τὸ ἀληθὲς συνίσταται, καὶ τὸ ψεῦδος, τὸ μέν
τι ἐστὶν ὑποκείμενον, περὶ οὗ ὁ λόγος· τὸ δὲ περὶ ἐκείνου λεγόμενον, ὅπερ κατηγορούμενον, ὡς κατὰ τοῦ
ὑποκειμένου λεγόμενον, καλεῖται· οἷον, Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστιν· ὑπόκειται μὲν ὁ Σωκράτης· κατη-
γορεῖται δὲ ὁ ἄνθρωπος. καὶ ὑπόκειται μὲν τὸ μερικώτερον, κατηγορεῖται δὲ τὸ καθολικώτερον.
καὶ ἀδύνατον ἐπὶ τῶν κυρίως κατηγορουμένων ἀντιστρέψαι. οὐ γὰρ δυνατὸν εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
Σωκράτης ἐστίν, οὐδὲ ὅτι τὸ ζῷον ἄνθρωπος. ἔστι δὲ τὰ μὲν μόνως κατηγορούμενα, ὡς καὶ ἐν τῇ Πορφυρίου
εἰσαγωγῇ εἴρηται, τὰ γενικώτατα γένη. τὰ δέ, μόνως ὑποκείμενα, τὰ ἄτομα. καὶ γὰρ ἐκείνων μὲν τὰ
ἄλλα μετέχει, διὸ καὶ λέγεται κατὰ τῶν μετεχόντων· ἐκεῖνα δὲ ἄλλων οὐ μετέχει, διὸ οὐδενὶ ἐκεῖνα πρὸς κα-
τηγορίαν ὑπόκειται· τὰ δὲ ἄτομα, μετέχει μὲν τῶν ὑπὲρ αὐτά· καὶ διὰ τοῦτο ὑπόκειται αὐτοῖς· ὑπ'
οὐδενὸς δὲ ὡς ὁλικώτερον μετέχεται, καὶ διὰ τοῦτο οὐδενὸς κατηγορεῖται. εἰ τοίνυν περὶ τῶν ἀνω-
τάτων γενῶν ἐστιν ὁ τοῦ βιβλίου σκοπός, εἰκότως ἐπιγέγραπται κατηγορίαι. καὶ γὰρ καὶ Ἀρχύ-
τας τὸν αὐτὸν ἔχων σκοπόν, βιβλίον περὶ τῶν καθόλου λόγων ἐπέγραψε, τῶν καθόλου κατη-
γορουμένων ἀεὶ τῶν ὑφ' ἑαυτά, οὐδέποτε δὲ ὑποκειμένων. εἰ δὲ ξενίζει τὸ ὄνομα παρὰ τὴν συνή-
θειαν κείμενον, οὐδὲν θαυμαστόν· ἐλλειπόντων γὰρ τῶν ὀνομάτων ὡς πρὸς τὰ πράγματα, οἱ φι-
λόσοφοι, οὐ μόνον γινώσκειν τὰ πράγματα βουλόμενοι, τὰ τοῖς ἄλλοις ἀγνοούμενα, ἀλλὰ καὶ ἐκ-
φαίνειν τοῖς βουλομένοις μαθεῖν, ποτὲ μὲν ὀνοματοποιεῖν ἀναγκάζονται, ὡς αὐτὸς Ἀριστοτέλης τὸ
τῆς ἐντελεχείας ὀνοματοποιήσας· ἔστι δὲ ὅτε τοῖς ἐπ' ἄλλων κειμένοις, ἐπ' ἄλλων κατεχρήσαντο, οἰ-
κείως μεταφέροντες, ὥσπερ νῦν τὸ τῆς κατηγορίας. Κατηγορίαι δὲ ἐπιγέγραπται, καὶ οὐ περὶ Z
κατηγοριῶν, διὰ τὸ σύνηθες εἶναι πολλάκις, τὸ ὄνομα περὶ οὗ ὁ λόγος, ἐπ' εὐθείας πτώσεως προ-
γράφειν τοῦ γράμματος· οὕτως ὁ περὶ Θεμιστοκλέους λόγος, Θεμιστοκλῆς ἐπιγέγραπται· καὶ ὁ περὶ
23 πολιτείας, πολιτεία. Ὅτι δὲ γνήσιον τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον, μάλιστα μὲν ἡ τῶν ἐννοιῶν πυκνότης,
καὶ τὸ συνεσπασμένον τῆς φράσεως δηλοῖ, κατὰ τὴν νοερὰν τοῦ Ἀριστοτέλους προϊόντος δύναμιν. καὶ
αὐτὸς δὲ μέμνηται τοῦ βιβλίου ἐν ἄλλοις, δέκα κατηγορίας αὐτὸ καλῶν, ἵνα μὴ ὑπονοήσωμεν
τοῦ Ἀρχυτείου μνημονεύειν αὐτόν, ἄλλην ἐπιγραφὴν ἔχοντος. ἢ οὖν καὶ ἐκεῖνα νοθεύειν χρὴ τὰ συγγράμ-
ματα, ἐν οἷς μέμνηται τούτου, ἢ μηδὲ τοῦτο ἀθετεῖν. ἀλλὰ καὶ οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, ὡς γνή-
σιον ἀπεδέξαντο τὸ βιβλίον. πρὸς δὲ τούτοις, μὴ τούτου προγραφέντος τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίου, ἄναρ-
χος ἂν ἦν, καὶ ἀκέφαλος, καὶ πᾶσα μὲν ἡ Ἀριστοτέλους φιλοσοφία, ἐξαιρέτως δὲ ἡ λογικὴ πραγμα-
τεία. Ἱστορεῖ δὲ ὁ Ἄδραστος ἐν τῷ περὶ τῆς τάξεως τῶν Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων, ὅτι φέρεται καὶ ἄλλο
τῶν κατηγοριῶν βιβλίον, ὡς Ἀριστοτέλους, καὶ αὐτὸ ὂν βραχύ, καὶ σύντομον κατὰ τὴν λέξιν, καὶ διαιρέσε-
σιν ὀλίγαις διαφερόμενον. ἀρχὴν δὲ ἔχον· Τῶν ὄντων, τὸ μέν ἐστι. πλῆθος δὲ στίχων ἑκατέρου τὸ
αὐτὸ ἀναγράφει, ὥστε τὸ βραχύ, κατὰ τὴν λέξιν εἶπεν, ὡς συντόμως ἑκάστου τῶν ἐπιχειρημάτων
ἐκπε-

A γῆν ὀρυχθῆναι· καὶ ἐνταῦθα κατέληξεν, ὅθεν ἡ πρᾶξις ἀρξαμένη, πρῶτον μὲν ὀρύττει τὴν γῆν, εἶτα
τοὺς θεμελίους καταβάλλεται, καὶ τούτοις ἐποικοδομεῖ τοὺς τοίχους, καὶ τελευταίαν τὴν ὀροφὴν
ἐπιτίθησι. κἀνταῦθα τοίνυν μοι τὸ ὅμοιον παραφύλαττε· ὡς γὰρ τῆς οἰκίας δεόμεθα, κωλυούσης τὴν
ἀπ' ἀνέμων, καὶ ὄμβρων, καὶ καύματος γινομένην φθοράν, οὕτω καὶ τῆς ἀποδείξεως δεόμεθα,
κωλυούσης τήν τε ἀπὸ τοῦ ψεύδους ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ἐν τῇ πράξει κυρίως ἂν κα-
λουμένην φθοράν. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς θεωρίας ἀντίκειται τῷ ἀληθεῖ τὸ ψεῦδος, οὕτω καὶ ἐν
τῇ πρακτικῇ φιλοσοφίᾳ ἀντίκειται τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν· καὶ δεόμεθα τινὸς ὀργάνου τοῦ διακρί-
νοντος αὐτά, ἵνα μὴ τοῖς ψεύδεσιν ἀντὶ τῶν ἀληθῶν, καὶ τοῖς κακοῖς ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν περιπίπτω-
μεν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, τὸ κριτήριον ἑκάστου, τὸ μὴ συγχωροῦν, διὰ τὸ ἀμυδρὸν ἴσως ἴχνος τοῦ
ἀληθοῦς, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀπατᾶν, ἀλλὰ γυμνοῦν πάντα, καὶ βασανίζον. ὥσπερ οὖν τὴν οἰκίαν, ὅ-
πως ἂν γένοιτο σκοποῦντες, ἐπὶ τὴν ὄρυξιν τῆς γῆς κατελήγομεν, οὕτω καὶ τῆς ἀποδείξεως τὴν γένε-
σιν σκοποῦντες, ἐπειδὴ ἡ ἀπόδειξις λέγει, τί τινὶ ὑπάρχει, καὶ τί τινὶ οὐχ ὑπάρχει, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ
καὶ τὴν αἰτίαν προστιθεῖσα, διὰ τί ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει· δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἁπλοῦς λόγος,
ἀλλὰ συλλογὴ πλειόνων, τοῦ τε ὑπάρχοντος, καὶ ᾧ ὑπάρχει, καὶ τῆς αἰτίας, εἰς δύο προτάσεις
τοὐλάχιστον συναπτομένης. ὁ γὰρ δεικνὺς ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, διὰ μέσου τοῦ αὐτοκινήτου λέγει οὕ-
τως· ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητος, τὸ αὐτοκίνητον, ἀθάνατον· καὶ οὕτως ἐπάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ψυ-
χή, ἀθάνατος. συλλογισμὸς οὖν ἀποδεικτικός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. πῶς δὲ ἂν μάθοιμεν τὸν ἀποδεικτι-
κὸν συλλογισμόν, μὴ τὸν ἁπλῶς προμαθόντες συλλογισμόν; οὐδὲ γράφειν τόνδε τὸν τύπον, ἢ τόνδε
δυνησόμεθα, μὴ ἁπλῶς γράφειν μαθόντες· τὸν δὲ ἁπλῶς συλλογισμόν, πῶς ἔστι μαθεῖν, εἰ μὴ τὰ
B ἐξ ὧν συνέστηκε μάθοιμεν; ταῦτα δέ εἰσιν αἱ προτάσεις. ἀλλὰ καὶ αὗται ἐξ ὀνομάτων εἰσί, καὶ ῥημά-
των, τῶν μὲν ὑποκειμένων, τῶν δὲ κατηγορουμένων. δεῖ οὖν καὶ τῆς τούτων γνώσεως. καὶ οὐδὲ μέχρι
τούτων ἔχει τέλος ἡ ἀνάλυσις· προηγεῖται γὰρ καὶ τούτων ἡ τῶν ἁπλῶν φωνῶν θεωρία, καθ' ἣν πάν-
τα ὀνόματά ἐστι, διότι ἡ πρώτη θέσις τῶν φωνῶν, ὡς ὀνομάτων ἐστί· δεηθέντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι
σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ πράγματα, διὰ τὸ τῆς κοινῆς ἀπεστερῆσθαι νοήσεως, ἔθεντο τῷδε μέν, ὄνομα σῶ-
μα, τῷδε δέ, δεξιόν, καὶ ἄλλῳ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, οὔπω διαφορᾶς οὔσης, καθ' ἣν τὰ μέν, ὑπόκειται, τὰ
δέ, κατηγορεῖται· καὶ τὰ μέν, προσημαίνει χρόνον, τὰ δέ, οὔ. προηγεῖται οὖν ἡ τῶν ἁπλῶν φωνῶν θεω-
ρία, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀρκτέον τῷ τὴν ἀπόδειξιν δημιουργοῦντι. εἰκότως οὖν ἀπὸ τῶν κατηγοριῶν ἀρχόμε-
θα, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν εἴς τε τὸν σημαντικὸν λόγον, καὶ εἰς τὰ σημαινόμενα πράγματα εἰσαγόμεθα
ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων ἐπὶ τὰ συνθετώτερα. μετὰ γοῦν τὰς ἁπλᾶς φωνάς, τί ὄνομα, καὶ τί ῥῆμα, μανθάνο-
μεν· εἶτα, τί κατάφασις, καὶ τί ἀπόφασις, καὶ τίνες αἱ τούτων διαφοραί· ἅπερ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας
διδασκόμεθα· εἶτα τί ὅρος, καὶ τί πρότασις, καὶ τί συλλογισμός, καὶ τίνα τῶν συλλογισμῶν εἴδη, καὶ πό-
σα καθ' ἕκαστον σχῆμα, καὶ καθ' ἕκαστον σχῆμα, πόσοι γίνονται τρόποι· ἅπερ διὰ τῶν προτέρων ἀνα-
λυτικῶν διδασκόμεθα. καὶ οὕτως εἰς τὴν ἀποδεικτικὴν ἐρχόμεθα πραγματείαν, ἣν ὑστέρων ἀνα-
λυτικῶν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπέγραψεν. εἰκότως οὖν ἀπὸ τοῦ τῶν κατηγοριῶν βιβλίου, καὶ τῆς λογικῆς πρα-
γματείας, καὶ τῆς ὅλης ἀρχόμεθα φιλοσοφίας, καὶ ἔχομεν ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ τὴν τάξιν τῆς
ἀναγνώσεως τοῦ προκειμένου βιβλίου παραδεδομένην. Ἀλλὰ καὶ τίς ἡ τῆς ἐπιγραφῆς αἰτία ζη- 21
τεῖν ἄξιον. Πρῶτον δέ, κατὰ πόσους ἐπιγέγραπται τρόπους, καὶ τίς τῶν ἐπιγραφῶν ἡ κυριωτέρα·
καὶ γὰρ οἱ μέν, πρὸ τῶν τοπικῶν ἐπέγραψαν τὸ βιβλίον· οἱ δέ, περὶ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος· ἄλλοι δέ,
περὶ τῶν δέκα γενῶν· ἄλλοι δὲ κατηγορίαι δέκα· ἄλλοι δέ, κατηγορίαι, ὥσπερ καὶ νῦν φέρεται. ἀλλ' οἱ μὲν
Γ πρὸ τῶν τοπικῶν ἐπιγράψαντες, καὶ ταύτην τῷ βιβλίῳ τὴν τάξιν ἀποδόντες, ἄτοποι. οὐ γὰρ τῶν
τοπικῶν προηγεῖται μόνον, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς λογικοῖς, τῆς τε συλλογιστικῆς, ἤτοι ἀναλυτικῆς πάσης θεω-
ρίας, καὶ τῆς περὶ προτάσεων, ἣν περὶ ἑρμηνείας ἐπιγράφουσιν· ἐν δὲ τῇ περὶ τῶν ὄντων θεωρίᾳ,
πάσης ἡγεῖται φιλοσοφίας ἡ τῶν ἁπλῶν παράδοσις· ἅτε περὶ τῶν στοιχειωδεστάτων διδάσκουσα. ἐ-
πειδὴ δὲ οὐχ ὁ τυχών ἐστιν ἀνήρ, ὁ μετὰ τὰς κατηγορίας εὐθὺς τὰ τοπικὰ τάξας βιβλία, ἀλλ' Ἄδραστος
ὁ Ἀφροδισιεύς, ἀνὴρ τῶν γνησίων περιπατητικῶν γεγονώς, ἐν τῷ περὶ τῆς τάξεως τῆς Ἀριστοτέλους
φιλοσοφίας, μετὰ τὴν τῶν κατηγοριῶν βίβλον, τὰ τοπικὰ βούλεται τετάχθαι. τίνα ἂν σχοίη αἰτίαν
πιθανὴν ἀνδρὸς ἐλλογίμου κρίσις, ἢ ὅτι προηγεῖσθαι μὲν δεῖ πάντως τὴν τῶν ἁπλῶν φωνῶν
γνῶσιν, διὰ τοῦ τῶν κατηγοριῶν βιβλίου. πρὸ δὲ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου, καὶ τῶν ἀναγκαίως αὐ-
τῆς προηγουμένων συλλογισμῶν καὶ προτάσεων, τὴν ἐξ ἐνδόξων καὶ πιθανῶν συλλογιζομένην παρα-
δίδωσι μέθοδον. διὸ ἐπειδὴ κατὰ συλλογισμὸν καὶ αὐτὴ πρόεισι, προδιδάσκει καὶ ἐπὶ ταύτης, τί ἐστι
κοινὸς συλλογισμός, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν. εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐνδόξων ἐπὶ τὰ
ἀποδεικτικά, καὶ ἀπὸ τῶν πιθανῶν ἐπὶ τὰ πάντως ἀληθῆ ἰέναι χρή, εἰκότως φαίη ἂν Ἄδραστος,
ἡ τοπικὴ πραγματεία, τῆς τε ἀποδεικτικῆς προηγεῖται, καὶ τῶν ἀναγκαίως προλαμβανομένων

ἐν τοιάσδε· ἄπειρος ἡ περὶ τῶν λέξεων, ὡς λέξεων, ἐπίσκεψις πολυπραγμονεῖ. δῆλον δὲ ὅτι ἡ A
περὶ τῶν λέξεων, καθὸ σημαίνουσιν, ἀνάγκη καὶ τὰ πράγματα συνηρτῆσθαι τὰ σημαινόμενα,
καὶ τὰ νοήματα, τὰ κατὰ τὰς σημασίας γινόμενα. διὸ καὶ τί σημαίνει ἑκάστη λέξις ἀναδιδάσκει, καὶ
τὰ πράγματα, καθ' ἑκάστην κατηγορίαν διορίζεται· καὶ τῇ διαιρέσει τῇ αὐτῇ χρῆται κἀνταῦ-
θα, ὅπου περὶ τῶν σημαντικῶν λέξεών ἐστι προηγουμένως ὁ σκοπός· καὶ ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικά, ὅπου
περὶ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστί, διδάσκει. παραπλησίως δὲ καὶ ἐν τοῖς λογικοῖς, οἷον ἐν τοῖς τοπικοῖς, καὶ ἐν
τοῖς Νικομαχείοις ἠθικοῖς, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις, τῇ εἰς δέκα ταύτῃ χρῆται διαιρέσει
τῶν πρώτων γενῶν, ὡς πανταχοῦ μὲν τῆς αὐτῆς οὔσης διαιρέσεως, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οἰκείως τῇ λο-
γικῇ πραγματείᾳ, κατὰ τὰς σημαντικὰς λέξεις, λαμβανομένης· ἀλλαχοῦ δὲ οἰκείως τῇ περὶ τῶν ὄντων
θεωρίᾳ, κατὰ τὴν τῶν ὄντων ὑπόστασιν, οὔτε τῶν σημαντικῶν λέξεων πάντῃ κεχωρισμένων τῆς τῶν
ὄντων φύσεως, οὔτε τῶν ὄντων ἀπηρτημένων τῶν σημαίνειν αὐτὰ πεφυκότων ὀνομάτων· ἀλλ' οὐδὲ
18 τῶν νοημάτων ἔξω τῆς ἀμφοῖν ὄντων φύσεως· ἐν γὰρ ὄντι πρότερον τὰ τρία ταῦτα, διεκρίθησαν
ὕστερον. ὁ μὲν γὰρ νοῦς, αὐτὰ τὰ πράγματα, ὧν καὶ αὐτὴ ἡ νόησις, τουτέστιν ἔχει τά τε ὄντα καὶ τὰ
τῶν ὄντων νοήματα, διὰ τὴν ἀδιάκριτον ἕνωσιν, καὶ φωνῆς οὐδὲν ἐκεῖ χρεία· ψυχὴ δὲ πρὸς μὲν νοῦν
ἐστραμμένη, τὰ αὐτὰ δευτέρως ἔχει, ὅτι καὶ γεννητικούς, ἀλλ' οὐ γνωστικοὺς μόνον ἔχει τοὺς ἐν αὐτῇ
λόγους. ἀποστᾶσα δὲ ἐκεῖθεν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ λόγους τῶν ὄντων χωρίσασα, καὶ διὰ τοῦτο εἰκόνας αὐτοὺς
αὐτὴ τῶν πρωτοτύπων ποιήσασα, διέστησεν ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὴν νόησιν, καὶ τοσοῦτον μᾶλλον,
ὅσῳ καὶ τῆς πρὸς τὸν νοῦν ὁμοιότητος ἀπέστη· καὶ λοιπὸν ἀγαπᾷ σύμφωνα τοῖς πράγμασι προβάλλε-
σθαι τὰ νοήματα. πεσοῦσα δὲ εἰς γένεσιν καὶ λήθης ἀναπλησθεῖσα, ἐδεήθη μὲν ὄψεως, ἐδεήθη δὲ
ἀκοῆς πρὸς ἀνάμνησιν. δεῖται γὰρ τοῦ ἤδη τεθεαμένου τὴν ἀλήθειαν διὰ φωνῆς, ἀπὸ τῆς ἐννοίας προσ- E
φερομένης, κινοῦντος καὶ τὴν ἐν αὐτῇ πως ἀπεψυγμένην ἔννοιαν. καὶ οὕτως ἡ τῆς φωνῆς ἐγένετο χρεία,
προσεχῶς μὲν τοῖς νοήμασιν ἐξομοιοῦσθαι σπευδούσης, δι' ἐκείνων δὲ καὶ τοῖς πράγμασιν ἐφαρμοζούσης,
καὶ συμφυομένης πρὸς αὐτά, ἵνα μὴ μάτην αἱ φωναὶ λέγοιντο, ὥσπερ ἡ βλίτυρι· ἀλλὰ κινοῖεν τῷ ἀ-
κούοντι τὰς ἐννοίας, ταῖς κινητικαῖς νοήσεσιν. ἀπὸ γὰρ νοήσεων προϊοῦσαι νοήσεις, καὶ αὗται κινοῦσι προσε-
χῶς, καὶ συνάπτουσι τὰς τοῦ μανθάνοντος ταῖς τοῦ διδάσκοντος, μεσότητες ἀμφοῖν γινόμεναι. αἱ δὲ νοή-
σεις οἰκείως κινηθεῖσαι, ἐφαρμόζουσι τοῖς πράγμασι, καὶ οὕτως γίνεται ἡ τῶν ὄντων γνῶσις· καὶ ὁ αὐ-
τοφυὴς ἔρως τῆς ψυχῆς ἀποπίμπλαται. καὶ ἔστιν ἡ φωνὴ πέρας τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας· τῶν δὲ περά-
των ἐστὶ τὸ ἐπιστρέφειν εἰς τὰς ἀρχάς· διὸ καὶ ἡ φωνὴ τὰς ἀποστάσας ἀπὸ νοῦ, καὶ τῶν ὄντων ψυχάς,
καὶ διακριθείσας ἀλλήλων, συνάγει τε εἰς ὁμόνοιαν, καὶ τοῖς πράγμασι συναρμόζειν ποιεῖ, καὶ πρὸς
νοῦν ἀναπέμπει, καὶ παρασκευάζει μὴ μόνον ἀφώνους ἐθέλειν εἶναι, ἀλλὰ μηδὲ ἐννοίας τῶν πραγμάτων
ἑτέρας ἔχειν. οὕτως δὴ τὰ ἡνωμένως ἐν τῷ νῷ προειλημμένα ἐμέρισεν ἡ ψυχή, μετὰ μέντοι τοῦ φυλά-
ξαι καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τὴν ἀλληλουχίαν. ἔστι δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὅτι ἐστὶ μὲν ὁ σκοπὸς οἰκεῖος
τῇ λογικῇ πραγματείᾳ περὶ τῶν ἁπλῶν, καὶ πρώτων, καὶ γενικῶν φωνῶν, καθὸ σημαντικαὶ τῶν
ὄντων εἰσί· συναδιδάσκεται δὲ πάντως καὶ τὰ σημαινόμενα ὑπ' αὐτῶν πράγματα, καὶ τὰ νοήματα·
καὶ καθὸ σημαίνεται τὰ πράγματα ὑπὸ τῶν φωνῶν, καὶ ταῦτα τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Ἑρμῖ-
νον, καὶ Βοηθόν, καὶ Πορφύριον δοκεῖ· καὶ ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος ἐπιψηφίζει, καὶ Συριανὸς σαφηνίζει,
καὶ οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι ἀποδέχονται. ἀλλ' ἐπεὶ δέδεικται περὶ φωνῶν ὁ σκοπός, τῶν δὲ φωνῶν αἱ
μέν εἰσιν ἁπλαῖ, αἱ δὲ σύνθετοι, περὶ τῶν ἁπλῶν ἐστὶ φωνῶν τῶν πρώτων, καὶ τὰ πρῶτα καὶ γενικώ-
τατα τῶν ὄντων σημαινουσῶν, διὰ μέσων τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων νοημάτων. τὰ δὲ ἁπλᾶ εἰς δέκα συν-
ήγαγον οἱ Πυθαγόρειοι, ὡς Ἀρχύτας, ᾧ καὶ Πλάτων συγγέγονεν, ὡς ἐν τῷ περὶ τῶν καθόλου λόγων Z
ἐδίδαξε βιβλίῳ· ᾧ καὶ Ἀριστοτέλης κατηκολούθησε, καὶ μέχρι τῶν ὀνομάτων κατὰ τοσοῦτον μόνον, ὡς
δοκεῖ τισί, παραλλάξας, καθόσον δὴ ἐν αὐτοῖς οὐ προλογίζεται τὸν τῶν δέκα περιεκτικόν, καὶ τὸ κατὰ
19 φύσιν τῶν ὀνομάτων ἀπογινώσκει. Χρήσιμος δὲ ἡ τούτων διδασκαλία πρός τε τὴν τῆς ὅλης φι-
λοσοφίας, καὶ πρὸς τὴν τῆς λογικῆς πραγματείας εἰσαγωγήν. δῆλον γὰρ ὅτι τὰ ἁπλᾶ πρὸς στοι-
χείωσιν ἐστὶν ἐπιτήδεια. διὸ καὶ ὁ γεωμέτρης ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων ἀρχόμενος, περὶ τριγώνων πρότερον,
καὶ τετραγώνων ἐφεξῆς διδάσκει, καὶ τότε περὶ πενταγώνων, καὶ τῶν ἐφεξῆς πολυγώνων. καὶ οἱ περὶ τοῦ
20 ἀριθμοῦ ἐσπουδακότες, τί ἄρτιον, καὶ τί περιττόν, καὶ οὕτως, τί ἀρτιοπέριττον, καὶ τί περισσάρτιον. Πρὸς
δὲ τὴν λογικὴν πραγματείαν, ὅτι χρήσιμος ἡ τῶν ἁπλουστάτων λέξεων ἀρχή, φανερὸν ἐντεῦθεν.
Ἡ θεωρία καὶ ἡ πρᾶξις ἀνάπαλιν ὁδεύουσι· καὶ γὰρ ἡ μὲν θεωρία ἀπὸ τοῦ τέλους ἀρξαμένη, ὁδῷ πρόεισιν
ἐπὶ τὴν ἀρχήν· ἡ δὲ πρᾶξις, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ὁδεύει, ὡς ἐπὶ οἰκίας. ἡ μέν τοι θεωρία, αὐτῆς τὴν
χρείαν εὐθὺς ἐννοεῖ, δι' ἣν ἐστὶν ἡ οἰκία· ὅτι διὰ σκέπην ἀνέμων, καὶ ὄμβρων, καὶ καυμάτων, καὶ ἀρξάμενος
ἀπὸ τοῦ τέλους, καὶ ὅπως ἂν τοῦτο περιγένοιτο θεωρῶν, εὑρίσκει ὅτι σκέπην ἄνευ τοίχων ἐπικεῖσθαι ἀδύνα-
τον, τοὺς δὲ τοίχους ἄνευ θεμελίων, οὐχ οἷόν τε ἱδρύεσθαι· ἀλλ' οὐδὲ τούτους καταβληθῆναι, πρὸ τοῦ τὴν

γῆν

A τῆς λογικῆς πραγματείας μέρος εἶναι τὸ προκείμενον βιβλίον, περὶ δὲ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστί, τὴν μετὰ τὰ φυσικά, καὶ ὅλως τὴν πρώτην πραγματεύεσθαι φιλοσοφίαν. ἄλλοι δέ, οὔτε περὶ τῶν σημαινουσῶν φωνῶν, οὔτε περὶ τῶν σημαινομένων πραγμάτων εἶναι λέγουσι τὸν σκοπόν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἁπλῶν νοημάτων. εἰ γὰρ περὶ τῶν δέκα γενῶν ἐν τούτοις ὁ λόγος, ταῦτα δὲ ὕστερον καὶ ἐννοηματικά, περὶ νοημάτων ἂν εἴη ὁ λόγος· ὅτι δὲ περὶ τῶν λεγομένων ἐστί, σαφῶς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης· τὰ δὲ λεγόμενα, καὶ λεκτά, τὰ νοήματά ἐστιν, ὡς καὶ τοῖς Στωϊκοῖς ἐδόκει. ἔδει δὲ τούτοις ἐννοεῖν, ὅτι τὸ περὶ νοημάτων, καθὸ νοήματα, λέγειν, οὐ λογικῆς, ἀλλὰ τῆς περὶ ψυχῆς ἐστι πραγματείας. ἀλλὰ τούτων μὲν ἕκαστος ἀτελῶς ἀντιλαβέσθαι τοῦ σκοποῦ· διὸ καὶ πάντες τὸν Ἀριστοτέλη μαρτύρονται, ὡς μερικῶς ἀληθευόντων, καὶ κατηγοροῦσιν ἀλλήλων εἰκότα, καὶ αὐτοὶ πάλιν εὐθύνονται δικαίως. ἴδωμεν δὲ καὶ τοὺς τελειότερον ἀντιλαμβανομένους, ὧν ἐν πρώτοις, κατ᾽ ἐμήν ἐστι γνώμην, ὁ Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος, ἀρχὴν εἶναι λέγων τῆς λογικῆς πραγματείας τοῦτο τὸ βιβλίον· ἐπειδή φησιν ὁ λόγος *συμβαίνει, ἐπεὶ τὰ μόρια †αὐτῷ τὰ πρῶτα σημαίνει. τίνα δέ ἐστι τὰ ὑπὸ τῶν πρώτων καὶ ἁπλῶν μορίων τοῦ λόγου σημαινόμενα, ὅτι νοήματά τε βουλόμενος δηλῶσαι, διαιρεῖ τὸ ὂν οὐκ εἰς τὰ καθ᾽ ἕκαστα· ἀπερίληπτα γὰρ ταῦτα καὶ ἄγνωστα, διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν παντοίαν μεταβολήν· ἀλλ᾽ εἰς τὰ ἀνωτάτω γένη τὰ δέκα ταῦτα, ἅπερ κατηγορίας ἐκάλεσεν, ὡς γενικώτατα· καὶ αὐτὰ μὲν μηδενὶ ὑποκείμενα, κατηγορούμενα δὲ τῶν ἄλλων, ὥστε περὶ τῶν ἁπλῶν καὶ γενικωτάτων τοῦ λόγου μορίων εἶναι τὸν σκοπόν, τῶν τὰ ἁπλᾶ πράγματα σημαινόντων, καὶ τὰ περὶ τῶν ἁπλῶν πραγμάτων ἁπλᾶ νοήματα· τῆς δὲ αὐτῆς ἐγένετο δόξης καὶ ὁ Αἰγαῖος Ἀλέξανδρος. ὁ δὲ Πορφύριος, σκοπὸν εἶναι

*σημαίνει †ταῦτα

B τοῦ βιβλίου φησίν, ἔν τε τῷ πρὸς Γεδάλιον, καὶ ἐν τῷ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, περὶ τῶν κατηγορουμένων. αὗται δέ εἰσιν αἱ ἁπλαῖ φωναί, αἱ σημαντικαὶ τῶν πραγμάτων, καθὸ σημαντικαί εἰσιν, ἀλλ᾽ οὐ καθὸ λέξεις ἁπλῶς. καθὸ μὲν γὰρ λέξεις, ἄλλας ἔχουσι πραγματείας, ἃς 17
ἐν τῷ περὶ τοῦ λόγου στοιχείων ὅ τε Θεόφραστος ἀνακινεῖ, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν γεγραφότες· οἷον, πότερον ὄνομα καὶ ῥῆμα τοῦ λόγου στοιχεῖα, ἢ καὶ ἄρθρα, καὶ σύνδεσμοι, καὶ ἄλλα τινά· λέξεως δὲ καὶ ταῦτα μέρη· λόγου δέ, ὄνομα καὶ ῥῆμα· καὶ τίς ἡ κυρία λέξις, τίς δὲ ἡ μεταφορική. καὶ τίνα τὰ πάθη αὐτῆς· οἷον τί ἀποκοπή, τί συγκοπή, τί ἀφαίρεσις· τίνες αἱ ἁπλαῖ, τίνες αἱ σύνθετοι, τίνες αἱ παρασύνθετοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὅσα περὶ ἰδεῶν εἴρηται· τί τὸ σαφὲς ἐν ταῖς λέξεσι, τί τὸ μεγαλοπρεπές, τί τὸ ἡδὺ καὶ πιθανόν, καθὸ μέντοι σημαντική ἐστιν ἡ λέξις, κατὰ τὰ γένη τῶν ὄντων ἀφορίζεται. καὶ ἡ μὲν λέξις κατηγορία λέγεται ὡς κατὰ τοῦ πράγματος ἀγορευομένη· τὸ δὲ πρᾶγμα, κατηγόρημα. τῆς οὖν κατηγορίας, ἤτοι πράγματος ὄντος, μετὰ τῆς σημαινούσης αὐτὸ λέξεως, ἢ τῆς σημαντικῆς λέξεως, καθόσον ἐστὶ σημαντική, ἑκατέρων ἔχεται καὶ τῶν λέξεων, καὶ τῶν πραγμάτων ἡ κατηγορία. ἀπείρων δὲ ὄντων τῶν κατὰ μέρος, καὶ ἀπεριλήπτων, εἰς δέκα γένη τὰ ἄπειρα ἀνήγαγεν ὁ Ἀριστοτέλης, τὰς μὲν οὐσίας πάσας εἰς μίαν συνελὼν τὴν ἀνωτάτω οὐσίαν, ἧς ἐστι καὶ λέξις σημαντική. αὕτη ἡ οὐσία σύμβολον οὖσα τῆς ἐν τοῖς οὖσιν οὐσίας, εἴτε ὑποστάσεως οὔσης, εἴτε ἄχρι ἐπινοίας ὑφεστώσης (οὐδὲν γὰρ τοῦτο τῇ κατηγορίᾳ διενήνοχεν)· οὐ γὰρ καθὸ ἐν ὑποστάσει ἐστὶ τὰ πράγματα δηλοῦται ὑπὸ τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ καθὸ ἐπινοεῖται, ἤτοι ὄντα, ἢ ὡς ὄντα. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστα ποσῶν, ἐπὶ τὸ γενικώτατον ποσὸν ἀναγομένων, ἄλλη γίνεται κατηγορία, ἡ ἀνωτάτω λέξις τοῦ ποσοῦ, κατὰ τοῦ ἀνωτάτω πράγματος ἀγορευομένη. οὕτως δὲ καὶ τὸ ποιόν. ἕτερον δέ τι γένος ἐστὶ τὸ πρός τι, ὑφ᾽ ὃ πάντα ἀνάγεται, τὰ πρὸς ἄλλο τί πως ἔχοντα.

Γ καὶ κατηγορία ἄλλη τῆς πρός τι λέξεως, ὑφ᾽ ἣν τὸ διπλάσιον, τὸ ἥμισυ· δοῦλος, δεσπότης· πατήρ, υἱός, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὸ δὲ καθῆσθαι, καὶ ἑστάναι, καὶ κατακεῖσθαι, ἄλλο ποιεῖ γένος τὸ κεῖσθαι. τὸ δὲ ἠμφιέσθαι καὶ ὡπλίσθαι, ὑπὸ τὸ ἔχειν ἀνάγεται. τὸ δὲ ἐν Λυκείῳ, καὶ ἐν Ἀκαδημίᾳ, ὑφ᾽ ἓν γένος τὸ ποῦ. καὶ τὸ ποτέ, γένος ἐστὶν ἄλλο, περιέχον τὰ τοῦ χρόνου εἴδη καὶ μόρια. τὸ δὲ τέμνειν, καὶ καίειν, εἰς τὸ ποιεῖν, ὥσπερ τὸ τέμνεσθαι καὶ καίεσθαι, εἰς τὸ πάσχειν. προστίθησι δὲ καὶ τὰ τοῦ Βοηθοῦ ὁ Πορφύριος, πολλῆς ἀγχινοίας γέμοντα, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ τείνοντα τοῖς εἰρημένοις. λέγει γὰρ καὶ ἐκεῖνος, ὅτι κατὰ μὲν τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα ἡ διαίρεσις εἰς τὰ τοῦ λόγου γίνεται στοιχεῖα· κατὰ δὲ τὰς κατηγορίας ἡ διαίρεσις γίνεται, καθὸ σχέσιν ἔχουσιν αἱ λέξεις πρὸς τὰ ὄντα, σημαντικαὶ τούτων οὖσαι. διό φησιν, οἱ σύνδεσμοι, ἐν μὲν τῇ λέξει εὑρίσκονται, τῶν δὲ κατηγοριῶν ἐκπίπτουσιν· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων δηλοῦσιν, οὔτε οὐσίαν, οὔτε ποιόν, οὔτε ἄλλό τι τοιοῦτον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὔτε περὶ φωνῶν ψιλῶν, οὔτε περὶ αὐτῶν τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστίν, οὔτε περὶ τῶν νοημάτων μόνων, οἱ ἄνδρες οὗτοι τὸν σκοπὸν ἀφορίζονται· ἀλλὰ περὶ φωνῶν μὲν ἁπλῶν καὶ λέξεων, διό τι λογικῆς ἐστι πραγματείας προοίμιον· καθὸ δὲ σημαντικαὶ τῶν ὄντων εἰσὶ τῶν πρώτων, καὶ ἁπλῶν, ἀλλ᾽ οὐ καθὸ πραγματίζονται, ἢ σχηματίζονται, ἢ πάθη τοιάδε ἀναδέχονται, καὶ ἰδέας ἔχου-

δεῖ δὲ καὶ τῶν πανταχοῦ τῷ φιλοσόφῳ γεγραμμένων ἔμπειρον εἶναι, καὶ τῆς Ἀριστοτελικῆς συνη- Δ
θείας ἐπιστήμονα. δεῖ δὲ καὶ κρίσιν ἀδέκαστον ἔχειν, ὡς μήτε τὰ καλῶς λεγόμενα κακοζήλως ἐκ-
δεχόμενον, ἀδόκιμα ἀποφῆναι. μηδὲ εἴ τι δέοιτο ἐπιστάσεως, πάντῃ πάντως ἄπταιστον φιλονεικεῖν
ἀποδεῖξαι, ὡς εἰς τὴν αἵρεσιν ἑαυτὸν ἐγγράψαντα τοῦ φιλοσόφου. δεῖ δὲ οἶμαι καὶ τῶν πρὸς Πλά-
τωνα λεγομένων αὐτῷ, μὴ πρὸς τὴν λέξιν ἀποβλέποντα μόνον διαφωνίαν τῶν φιλοσόφων κα-
13. ταψηφίζεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸν νοῦν ἀφορῶντα, τὴν ἐν τοῖς πλείστοις συμφωνίαν αὐτῶν ἰχνεύειν. Καὶ
τὸν ἀκροατὴν δεῖ καλόν τε εἶναι, καὶ σπουδαῖον ἱκανῶς, καὶ πρόεργον πάντως ποιεῖσθαι τὴν
ἐπὶ πολὺ τῶν Ἀριστοτελικῶν νοημάτων ἐξέτασιν, καθ' αὐτόν γε, καὶ μετὰ τῶν ὁμοίως φιλομα-
θῶν. φυλάττεσθαι δὲ χρὴ τὴν σοφιστικὴν φλυαρίαν, εἰς ἣν πολλοὶ τῶν Ἀριστοτέλει συγγινομένων
ἀποπίπτουσι. τοῦ γὰρ φιλοσόφου τοῖς ἀνελέγκτοις ὅροις τῆς ἐπιστήμης τὰ πάντα ἀποφῆναι
σπουδάζοντος, οἱ πολυμαθῶς σοφοί, καὶ πρὸς τὰ ἐναργῆ ἀντιλέγειν ἐθίζονται, τὸ ὄμμα τῆς ἑαυτῶν
ψυχῆς ἀποτυφλοῦντες· πρὸς οὓς ἀρκεῖ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπεῖν· ὅτι, ἢ αἰσθήσεως, ἢ κολάσεως
δέονται. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐφιστάνοντες φιλονεικοῦσιν, αἰσθήσεως· εἰ δὲ ἐφιστάνοντες μέν, ἐπὶ λόγων
14 δὲ δυνάμει φιλοτιμοῦνται, κολάσεως. Δέκατον λοιπὸν ἦν τῶν προτεθέντων, πόσα χρὴ κεφά-
λαια, καὶ τίνα τῶν ἀριστοτέλους πραγματειῶν, διαρθροῦσθαι. καὶ ἔστι ταῦτα· ὁ σκοπός, τὸ χρή-
σιμον, ἡ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς, ἡ τάξις τῆς ἀναγνώσεως, εἰ γνήσιον τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον, ἡ εἰς
τὰ κεφάλαια διαίρεσις. οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως αἰτεῖν, καὶ ὑπὸ ποῖον μέρος αὐτοῦ τῆς φιλοσοφίας
ἀνάγεται. ὁ μὲν γὰρ σκοπὸς ὀρθῶς γνωσθείς, ὁρίζει καὶ κατευθύνει τὴν διάνοιαν ἡμῶν, ἵνα
μὴ ἐπ' ἄλλα καὶ ἄλλα φερώμεθα μάτην, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἅπαντα ἀναφέρωμεν. Τὸ δὲ χρήσιμον
προφανῶς συντονωτέρους ἡμᾶς καὶ προθυμοτέρους ἐργάζεται. ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς, ὅταν
σαφὴς οὖσα τυγχάνῃ, οὔτε ἐνοχλεῖ προσφωνηθεῖσα, καὶ βεβαιοῖ τὸν σκοπόν. καὶ τὸ γνήσιον δέ, ὅπερ, Ε
ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πρὸ πάντων ἔδει τῶν ἄλλων βασανίζεσθαι, ἀναγκαίως προλαμβάνεται. πάρο-
μεν γάρ τι καὶ ὑπὸ τῆς τῶν προσώπων δόξης· καὶ οὐκ ἀτόπως, διὰ τὸ μὴ πάντῃ παρεσκευά-
σθαι πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς διάκρισιν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἔν τισι τὸ τοῖς κρείττοσιν ἕπεσθαι. πολλὰ
γὰρ ἐγράφη καὶ νόθα βιβλία κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον, ὅτε πολλοὶ τῶν βασιλέων περὶ
τὰς βιβλιοθήκας σπουδάζοντες, πολλοῦ χρυσίου τὰ ἀπεξιωμένα τῶν βιβλίων ὠνοῦντο. ἡ δὲ
εἰς τὰ κεφάλαια τῶν βιβλίων διαίρεσις, οἷον καθ' ἄρθρα τέμνουσα, μιμεῖται τὴν ἀνατομι-
πέμπουσαν κὴν παρὰ τοῖς ἰατροῖς θεωρίαν. ὡς γὰρ ἐκείνη τὴν εἰς τὸ ὅλον τέμνουσαν χρείαν ἑκάστου τῶν μο-
ρίων διὰ τῆς ἀνατομῆς εὑρίσκει, καὶ γνῶσιν ἀκριβεστέραν τοῦ συνθέτου παρέχεται παραγυ-
μνώσασα τὰ ἁπλᾶ· οὕτω καὶ αὕτη διελοῦσα τὸ ὅλον, ὑπ' ὄψιν ἄγει μᾶλλον, καὶ τὴν ἑκάστου παρί-
στησι χρείαν, πρὸς τὸν ὅλον σκοπόν. καὶ τὸ δεῖξαι δὲ ὑπὸ ποῖον ἀνάγεται μέρος, τὴν τοῦ μέρους πρὸς
15 τὸ ὅλον παρέχεται σύνταξιν. Ἰστέον δέ, ὅτι οὐκ ἀεὶ ταῦτα πάντα δεῖται διαρθρώσεως, πολλάκις
γὰρ τὸ χρήσιμον τῷ σκοπῷ συναναφαίνεται, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ παντὶ δήλη καθέστηκεν, ὡς ἡ περὶ
ψυχῆς. καὶ τὸ γνήσιον οὐκ ἐπὶ πάντων δεῖται κατασκευῆς, ἀλλ' ἐφ' ὧν ἐστί τις ὅλως ἀντιλογίας
16 ἀφορμή. Ἴδωμεν οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου βιβλίου τῶν προβληθέντων κεφαλαίων ἕκαστον·
καὶ πρῶτον, τίς ὁ σκοπὸς ὁρίσωμεν, ἐπειδὴ καὶ παρὰ τοῖς ἐλλογιμωτάτοις διαμφισβητούμενος
φαίνεται. ὅτι μὲν γὰρ περὶ δέκα τινῶν ἁπλῶν ποιεῖται τὸν λόγον, ἅπερ γένη καλοῦσιν ὡς ὁλικώ-
τατα, πρόδηλον. ταῦτα δὲ οἱ μὲν φωνὰς εἶναι λέγουσι, καὶ περὶ φωνῶν ἁπλῶν εἶναι τὸν σκο-
πόν φασι, καὶ ὅτι μέρος ἐστὶ τῆς λογικῆς τὸ πρῶτον. ὡς οὖν τὸ περὶ προτάσεων βιβλίον περὶ φω- Ζ
νῶν ἐστι συνθέτων, ἀλλ' οὐχὶ περὶ πραγμάτων· οὕτω καὶ τοῦτο περὶ τῶν μορίων τῆς προτάσεως
ὄν, περὶ φωνῶν ἂν εἴη. ἔτι δὲ ἀρχόμενος τοῦ λόγου ὁ Ἀριστοτέλης, τῶν λεγομένων φησί, τὰ μὲν κατὰ
συμπλοκήν· τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. καὶ πάλιν· τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λε-
γομένων ἕκαστον, ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ὡς περὶ τῶν φωνῶν οὔσης τῆς προθέσεως τῶν σημαινου-
σῶν. καὶ μετὰ τὴν τῶν δέκα γενῶν ἀπαρίθμησιν, ἕκαστον φησὶ τῶν εἰρημένων, αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυ-
τό, ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται· τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα συμπλοκῇ τούτων, κατάφασις γίνεται.
ἡ γὰρ τῶν φωνῶν συμπλοκή, κατάφασις γίνεται, ἀλλ' οὐχὶ ἡ τῶν πραγμάτων. ἄλλοι δὲ τοῦτον
μὲν οὐκ ἀποδέχονται τὸν σκοπόν· οὐ γὰρ φιλοσόφου τὸ περὶ φωνῶν θεωρεῖν, ἀλλὰ γραμματι-
κοῦ μᾶλλον, τά τε πάθη, καὶ τοὺς σχηματισμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰς κυριότητας, καὶ τὰς ἰδίας
ἐπισκεπτομένου. περὶ δὲ τῶν ὄντων αὐτῶν τῶν ὑπὸ τῶν φωνῶν σημαινομένων εἶναι λέγουσι
τὸν σκοπόν, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ λεγόμενα. καὶ μάρτυρα καὶ οὗτοι τὸν Ἀριστοτέλη παρέχονται λέ-
γοντα· Τῶν ὄντων, τὰ μέν, καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ὡς περὶ τῶν ὄντων οὔσης
τῆς διαιρέσεως. καὶ πάλιν· Οὐσία δέ ἐστιν, ἡ κυριώτατα, καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγο-
μένη, ὥστε περὶ τῆς οὐσίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὄντων ὁ λόγος· ἀλλὰ καὶ τούτοις ἀντίκειται

τὸ τῆς

A οἷον τεκτονικῆς, χαλκευτικῆς, καὶ ἔτι ἰατρικῆς δέ, πολλῷ μᾶλλον ἔτι φιλοσοφίας, τὸ πάντα μετὰ
ἀποδείξεως ὑπηγορευμένης παραδιδόναι, καὶ ταύτῃ μόνῃ τήν τε ζωὴν ἡμῶν καὶ τὴν γνῶσιν ἐπιτρεπού-
σης. πῶς οὖν ἄνευ ἀποδείξεως, ἢ τοῖς πρακτικοῖς, ἢ τοῖς θεωρητικοῖς λόγοις ἐντυγχάνοντες, οὐ ταυ-
τὸν πεισόμεθα, τοῖς ἄνευ τοῦ ὁμηρικοῦ μώλυος περὶ τὴν Κίρκην ἰοῦσι, καὶ θελγομένοις ὑπὸ τῶν παρ'
ἑκάστοις πιθανῶς λεγομένων; τινὲς δὲ ἀπὸ τῶν ἠθικῶν προστάττουσι ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν. τὰ γὰρ ὄργανα
φασὶ τῶν μέσων ἐστί, ἃ δύναταί τις καὶ εὖ καὶ κακῶς χρῆσθαι· δηλοῦσι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν σοφι-
στῶν. δεῖ οὖν πρότερον τοῖς χρησομένοις τοῖς ὀργάνοις μετρίως προκατεσκευασμένης ζωῆς. οὐ γὰρ τοιαύτη ἐστὶν
ἡ τῶν οἰκοδομικῶν καὶ κυβερνητικῶν γνῶσις, οἵα ἡ φιλοσοφίας, ἀλλ' αὕτη ζωτική ἐστι. δεῖ οὖν πρώτης
τῆς ἀπὸ τῶν ἠθικῶν καταρτίσεως, οὐκ ἀποδεικτικῶς, ἀλλ' ὀρθοδοξαστικῶς τὰ ἠθικὰ παραλαμβανόντων
ἡμῶν κατὰ τὰς αὐτοφυεῖς περὶ τῶν ὄντων ἐννοίας· ἀλλ' εἰ μὲν τὰ ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους κατηχήσεις μόνον
ἦσαν παραινετικαὶ καὶ ἀναπόδεικτοι, οἷαι πολλαὶ παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις ἐλέγοντο, ὀρθῶς εἶχεν ἐκ τούτων
ἀρχομένους, προκαταρτύειν δι' αὐτῶν τὰ ἤθη. εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνα μετὰ διαιρέσεων καὶ ἀποδείξεων ἐπιστη-
μονικώτατα παραδέδωκεν ὁ Ἀριστοτέλης, πῶς ἄνευ τῶν ἀποδεικτικῶν μεθόδων ἰόντες ἐπ' αὐτὰ δυνη-
σόμεθά τι πλέον ἀνύσαι; μήποτε οὖν δεῖ μὲν πάντως ἠθικῆς προκατηχήσεως, ἀλλ' οὐ διὰ τῶν Ἀριστοτέλους
ἠθικῶν παραδεδομένης, ἀλλὰ δι' ἀγράφου συνεθισμοῦ, καὶ τῶν ἀτέχνων παραινέσεων ἀγράφως τε καὶ
ἐγγράφως τὸ ἦθος ἡμῶν ἀπευθυνόντων· εἶτα τῆς λογικῆς τε καὶ ἀποδεικτικῆς μεθόδου· καὶ μετ' ἐκεῖνα,
τούς τε περὶ ἠθῶν ἐπιστημονικοὺς λόγους, καὶ τοὺς περὶ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, ἐπιστημονικῶς δυνη-
σόμεθα παραδέχεσθαι. Τέταρτον δὲ ἦν τῶν προβλημάτων, τὸ, τέλος τῆς Ἀριστοτελικῆς φιλοσοφί- 8
ας εὑρεῖν. ἐκ τούτου γὰρ καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῆς θεασόμεθα. τέλος τοίνυν καὶ τῆς τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς φιλοσοφίας,
κατὰ μὲν τὸ ἦθος, ἡ διὰ τῶν ἀρετῶν τελείωσις· κατὰ δὲ τὴν γνῶσιν, ἡ ἐπὶ τὴν μίαν τῶν πάντων ἀρχὴν ἀνα-
δρομή. καὶ γὰρ οἶδεν αὐτὴν ἐπιστημονικῶς, καὶ ἐσεβάσθη, καὶ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ἀνεβόησεν· Οὐκ ἀγαθὸν
B πολυκοιρανίη. κοινὸν δὲ ἀμφοῖν τέλος, τὸ ἐπιβάλλον ἀνθρώπῳ, ἡ τελεωτάτη εὐδαιμονία, πρὸς ἥν,
οὐδεμίαν ὑπερβολὴν, οὐδενὶ τῶν ἄκρως φιλοσοφησάντων καταλέλοιπεν ὁ Ἀριστοτέλης, οὐδὲ ἄν-
θρωπον ἔτι καλεῖν ἀξιῶν, ἀλλὰ θεόν, τὸν εἰς ἐκείνην ἀναδραμόντα. τοιαῦτα γὰρ ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν
Νικομαχείων ἠθικῶν μεγαληγορεῖ. Πρὸς δὲ τοιοῦτον ἄγει τέλος ἅπαντα τὰ τοῦ φιλοσόφου συγγράμ- 9
ματα· τὰ μέν, τὴν ἀποδεικτικὴν παρασκευάζοντα μέθοδον· τὰ δέ, ἤθη διὰ τῶν ἀρετῶν κοσμοῦντα· τὰ δέ,
τὴν γνῶσιν διὰ τῶν φυσικῶν, ἐπὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν ἀνάγοντα. Εἶδος δὲ τῆς Ἀριστοτελικῆς ἑρμηνείας, 10
τὸ κατά τε τὸν νοῦν καὶ τὴν λέξιν συνεστραμμένον καὶ νοερὸν καὶ γοργόν. ἢ γὰρ τὴν λύσιν εὐθὺς ἐπάγει τῇ
ἀπορίᾳ, ἢ πολλὰς ἐπισυνάπτων ἀπορίας, μιᾷ λύσει, καὶ ταύτῃ συντόμῳ, διαλύει πάσας. οὐδαμοῦ δὲ
ἐθέλει τῆς ἐναργείας ἐξίστασθαι. διττῆς δὲ οὔσης ἐναργείας εἰς πίστιν, τῆς μὲν ἀπὸ νοῦ, τῆς δὲ ἀπὸ αἰσθήσεως,
τοῖς μετ' αἰσθήσεως ζῶσι διαλεγόμενος, τὰς ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως προτιμᾷ. διὸ καὶ τὸ ἀναγκαστικὸν αὐτοῦ
ταῖς ἀποδείξεσιν ὑπάρχει, ὡς καὶ τὸν μὴ πειθόμενον διά τινας οὐκ εὐτυχεῖς προλήψεις, ὅμως ἠναγκασ-
μένον ἐπιστομίζεσθαι. πανταχοῦ δὲ ἐθέλει τῆς φύσεως μὴ ἐξίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν φύσιν, κατὰ τὴν
πρὸς τὴν φύσιν θεωρεῖ σχέσιν, ὥσπερ ὁ θεῖος Πλάτων ἀνάπαλιν κατὰ τὸ Πυθαγόρειον ἔθος, καὶ τὰ φυσικὰ
ἐπισκέπτεται, καθὸ τῶν ὑπὲρ φύσιν μετέχουσιν. Οὐ μὴν οὐδὲ μύθοις, οὐδὲ συμβολικοῖς αἰνίγμασιν, ὡς 11
τῶν πρὸ αὐτοῦ τινές, Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο, ἀλλ' ἀντὶ παντὸς ἄλλου παραπετάσματος, τὴν ἀσάφειαν
προετίμησεν. ζητεῖ δὲ καὶ ταύτης τὴν αἰτίαν ὁ λόγος κατὰ τὸ ἕβδομον τῶν προβληθέντων, καὶ καλῶς
εἰς αὐτὴν αὐτοφυῶς ἐμπέπτωκε. τῶν γὰρ παλαιοτέρων νομιζόντων, μὴ δεῖν καὶ τοῖς συντόμοις τὴν
ἑαυτῶν σοφίαν προϊέναι εἰς πάρεργον ἀντίληψιν, διὰ τὴν προφαινομένην σαφήνειαν· οἱ μὲν μύ-
θοις, οἱ δὲ συμβόλοις αὐτὴν ἀπέκρυψαν ὡς ἐν τοῖς παραπετάσμασι, τὰ ἀπορρητότερα τῶν ἱερῶν. Ἀρι-
Γ στοτέλης δὲ τὴν ἀσάφειαν προετίμησεν, ἴσως μὲν καὶ τὴν ἀσάφειαν τῶν μύθων καὶ τῶν συμβόλων ὑπό-
νοιαν παραιτησάμενος. ῥᾳδίως γὰρ ἄλλος ἄλλως ἐκδέχεσθαι δύναται τὰ τοιαῦτα. ἴσως δὲ καὶ γυ-
μναστικωτέραν εἰς ἀγχίνοιαν ὑπολαμβάνων τὴν τοιαύτην ἀσάφειαν. ἔδρασε δ' ὅμως ὅπερ ἐβούλε-
το, τοῖς ῥαθύμοις οὐδὲ τὴν μυθικὴν ψυχαγωγίαν προτείνειν ἀξιῶν, ἀλλ' οὕτως αὐτοὺς ἀποσκευαζόμε-
νος, ὡς πάντων ἀσαφέστερος μαρτυρεῖσθαι. ὅτι γὰρ οὐκ ἀσθενείᾳ λόγου τὸ ἀσαφὲς αὐτοῦ τοῖς συγγράμ-
μασιν ἐπεγένετο, ἴσασι μέν, καὶ οἱ μετρίως λόγῳ παρακολουθεῖν δυνάμενοι, ὅτι πολλὴν ἐμφαίνει λεκτικὴν
δύναμιν ἡ Ἀριστοτέλους ἑρμηνεία, ὡς δι' ὀλίγων πολλάκις συλλαβῶν παραδιδόναι, ὅσα οὐκ ἄν τις ἐν
πολλαῖς περιόδοις ἐδίδαξε. δῆλον δὲ καὶ ἐξ ὧν ἐν οἷς ἐβουλήθη σαφέστατα ἐδίδαξεν, ὡς ἐν τοῖς μετεώ-
ροις, καὶ τοῖς τοπικοῖς, καὶ ταῖς γνησίαις αὐτοῦ πολιτείαις, ἅπερ διὰ τὸ κοινότερον τῶν θεωρημάτων, σα-
φέστερον ἀπαγγέλλειν συνοῖδε. Τὸ δὲ δύνασθαι σαφῶς εἰπεῖν, δηλοῖ μάλιστα ὁ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ
χαρακτήρ, ὃν ἀνὰ χεῖρας διάλογον, ὃς ἐπιστολαῖς προσήκει, μετ' εὐπρεπείας ἀπαρτυόμενος. καὶ
οὐδὲ ἔστι τις τῶν συνεγνωσμένων Ἀριστοτέλει περὶ τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρα προσόμοιος. Τὸν δὲ ἄξι- 21
ον τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων ἐξηγητήν, δεῖ μὴ παντάπασι τῆς ἐκείνου μεγαλονοίας ἀπολείπεσθαι.

Platonis et Aristotelis discrepantia.

In charactere epistolico Aristoteles excellentia.

ἀκολουθῶν ἀπεγραψάμην, καὶ αὐτῇ πολλαχοῦ τῇ λέξει τοῦ φιλοσόφου χρησάμενος. ὁ δὲ σκοπὸς Δ
ἦν μοι τῆς ἀπογραφῆς, ἅμα μὲν, ὡς ἂν δυναίμην ἐκ τοῦ γράφειν ἀκριβεστέραν τῶν εἰρημένων κα-
τανόησιν προσλαβεῖν· ἅμα δὲ τὸν ὑψηλὸν νοῦν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῖς πολλοῖς ἄβατον, ἐπὶ τὸ σαφέ-
στερόν τι καὶ συμμετρότερον καταγαγεῖν. ἐκ τρίτων δὲ, καὶ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν πολυειδῶν
συγγραμμάτων ἐπ᾽ ἔλαττον ὁπωσοῦν συστεῖλαι· οὐχ οὕτως ὡς ὁ φιλοσοφώτατος Συριανὸς εἰς ἐ-
λάχιστον, ἀλλὰ μετὰ τοῦ μηδὲν ὡς δυνατὸν τῶν ἀναγκαίων παραλιπεῖν. Εἰ δέ τι καὶ αὐτὸς ἴσως
προσθεῖναι, καὶ ὑπὲρ τούτου τοῖς ἀνδράσι τούτοις μετὰ τὸν θεὸν χάρις, ὑφ᾽ ὧν χειραγωγούμενος,
ἢ χρείαν οὐκ ἀπόβλητον, ἢ διάρθρωσιν τῶν εἰρημένων ἀξίαν τινὰ τοῦ λόγου προστέθεικα. συμβου-
λεύω μέντοι τοῖς ἐντευξομένοις, μηδέποτε τῶν Πορφυρίου καὶ Ἰαμβλίχου καταφρονῆσαι συγγραμ-
μάτων ἐπὶ τούτοις τοῖς σχολικοῖς, ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα, ὡς εἰσαγωγῇ καὶ γυμνασίῳ τούτοις χρήσασθαι
4 πρὸς ἀκριβεστέραν τῶν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν εἰρημένων κατάληψιν. Ἐπεὶ δὲ προηγουμένως τῷ Ἀρι-
στοτέλους περὶ τῶν κατηγοριῶν ἐντυγχάνομεν βιβλίῳ, ἅμα δὲ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν αἱρέσεων
ἐστὶν ἡ Ἀριστοτέλους περιπατητικὴ καλουμένη, ῥητέον πρῶτον κατὰ πόσους καὶ ποίους τρόπους
τὰς ὀνομασίας ἔσχον αἱ κατὰ φιλοσοφίαν αἱρέσεις. Δεύτερον, τίς ἡ διαίρεσις τῶν Ἀριστοτε-
λικῶν συγγραμμάτων, ἵνα καὶ τὸ προκείμενον ὅποι χώρου τάξομεν, γένηται δῆλον. Τρίτον, πόθεν
ἀρκτέον τῶν Ἀριστοτέλους συγγραμμάτων. Τέταρτον, τί τὸ τέλος ἐστὶ τῆς Ἀριστοτέλους φιλοσοφί-
ας. Πέμπτον, τίνα τὰ ἄγοντα ἡμᾶς πρὸς τὸ τέλος. Ἕκτον, τί τὸ εἶδος τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμ-
μάτων. Ἕβδομον, διὰ τί τὴν ἀσάφειαν ἐπετήδευσεν ὁ φιλόσοφος. Ὄγδοον, ποῖον δεῖ τὸν ἐξηγητὴν
εἶναι τῶν τοιούτων λόγων. Ἔνατον, ποῖον δεῖ τὸν ἀκροατὴν προσλαμβάνεσθαι. Δέκατον, πόσα
δεῖ προλαμβάνεσθαι ἐφ᾽ ἑκάστης Ἀριστοτελικῆς πραγματείας κεφάλαια, καὶ ποῖα, καὶ διὰ ποίαν αἰ-
5 τίαν. Αἱ μὲν οὖν κατὰ φιλοσοφίαν αἱρέσεις, ἑπταχῶς ὀνομάζονται, ἢ ἀπὸ τοῦ συστησαμένου τὴν αἵ- E
ρεσιν, ὡς οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλατωνικοί· ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ αἱρεσιάρχου πατρίδος, ὡς Κυρηναϊκοὶ, οἱ ἀπὸ
Ἀριστίππου· καὶ Μεγαρικοὶ, οἱ ἀπὸ Εὐκλείδου· καὶ Ἐλεατικοὶ, οἱ ἀπὸ Ξενοφάνους καὶ Παρμενίδου· ἢ ἀπὸ
τοῦ τόπου ἐν ᾧ διέτριβον φιλοσοφοῦντες, ὡς Ἀκαδημαϊκοὶ καὶ Στωϊκοί. ἢ ἀπὸ συμβεβηκυίας ἐνερ-
γείας, ὡς Περιπατητικοί. ἢ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν κρίσεως, ὡς Ἐφεκτικοὶ, οἱ ἀπὸ Πύρρωνος.
ἢ ἀπὸ τοῦ τέλους ὃ προτίθενται τῆς ἑαυτῶν φιλοσοφίας, ὡς ἡδονικοὶ οἱ Ἐπικούρειοι. ἢ ἀπὸ τοῦ εἴ-
δους τῆς ζωῆς, ὡς οἱ Κυνικοί. ἄλλο γὰρ τὸ τέλος οὗ στοχάζονται, καὶ ἄλλο τὸ εἶδος τῆς ἐπιτηδεύ-
σεως. οὐ γὰρ δι᾽ ἡδονῆς οἱ Ἐπικούρειοι τὴν ἡδονὴν ἐθήρων, ἀλλὰ διὰ πόνων μάλιστα καὶ ἐγκρα-
6 τείας. Τῶν δὲ Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων, τὰ μέν ἐστι μερικὰ, ὡς αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς ἕνα τι-
νὰ, καὶ περὶ μερικοῦ τινος γεγραμμέναι πράγματος. τὰ δὲ καθόλου· τὰ δὲ καὶ μεταξὺ, ὡς
αἱ περὶ ζώων καὶ φυτῶν ἱστορίαι, οὔτε μερικῶν οὖσαι τινῶν πάντη. περὶ γὰρ εἰδῶν εἰσι καὶ ζώων,
οὔτε καθόλου, ἐπεὶ οὐ περὶ πάντων, ἀλλὰ μέρους τινὸς ἀποτεμνομένου εἰσίν· ἀλλὰ τὰ μὲν μερι-
κὰ καὶ τὰ μέσα, μενέτω νῦν ἀδιαίρετα. τῶν δὲ καθόλου, τὰ μέν ἐστιν ὑπομνηματικὰ, ὅσα πρὸς
ὑπόμνησιν οἰκείαν καὶ πλείονα βάσανον συνέταξεν ὁ φιλόσοφος· ὧν τὰ μὲν, μονοειδῆ ἐστιν, ὡς
περὶ ἑνός τινος ὑπομιμνήσκοντα· τὰ δὲ ποικίλα, ὡς περὶ πλειόνων. δοκεῖ δὲ τὰ ὑπομνηματικὰ
μὴ πάντη σπουδῆς ἄξια εἶναι· διὸ οὐδὲ πιστοῦνται ἀπ᾽ αὐτῶν τὰ τοῦ φιλοσόφου δόγματα. ὁ
μέντοι Ἀλέξανδρος τὰ ὑπομνηματικὰ, συμπεφυρμένα φησὶν εἶναι, καὶ μὴ πρὸς ἕνα σκοπὸν
ἀναφέρεσθαι. διὸ καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τούτων, συνταγματικὰ τὰ ἕτερα λέγεσθαι. τῶν δὲ
συνταγματικῶν, τὰ μέν ἐστι διαλογικά· τὰ δὲ, αὐτοπρόσωπα. καὶ τῶν αὐτοπροσώπων, τὰ μέν
ἐστι θεωρητικά· τὰ δὲ, πρακτικά· τὰ δὲ, ὀργανικά. καὶ τῶν θεωρητικῶν, τὰ μὲν θεολογικὰ, ὡς τὰ
μετὰ τὰ φυσικά· τὰ δὲ φυσιολογικὰ, ὡς ἡ φυσικὴ ἀκρόασις, καὶ αἱ ἑπόμεναι ταύτῃ πραγματεῖαι.
τὰ δὲ μαθηματικὰ, οἷα γεωμετρικά τε αὐτῷ γέγραπται καὶ μηχανικὰ βιβλία. Τῶν δὲ πρακτι- Z
κῶν, τὰ μὲν, ἠθικὰ, ὡς τά τε Νικομάχεια, καὶ τὰ Εὐδήμεια, καὶ τὰ ἐπιγραφόμενα μεγάλα.
τὰ δὲ, οἰκονομικά· τὰ δὲ, πολιτικὰ, ὡς οἱ οἰκονομικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἐπιγεγραμμένοι λόγοι.
τῶν δὲ ὀργανικῶν, τὰ μὲν, περὶ αὐτῆς ἐστι τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου· τὰ δὲ, περὶ τῶν πρὸ αὐ-
τῆς, ὡς τὰ πρότερα ἀναλυτικὰ, καὶ τὸ περὶ ἑρμηνείας, καὶ αἱ κατηγορίαι. τὰ δὲ, περὶ τῶν
τὴν ἀπόδειξιν ὑποδυομένων, ὡς οἱ τόποι καὶ οἱ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, καὶ αἱ ῥητορικαὶ τέχναι. αὕ-
7 τη μὲν οὖν τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων ὁλοσχερεστέρα διαίρεσις. Περὶ δὲ τοῦ τρίτου, ῥητέον
πόθεν ἄρχεσθαι δεῖ τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. μετὰ γὰρ τὴν διαίρεσιν, ἀκόλουθος ὁ περὶ
τούτων λόγος. τινὲς μὲν οὖν ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν φασιν ἄρχεσθαι δεῖν. ταῦτα γὰρ ἡμῖν ἐμποιεῖ τὸ δια-
κρίνειν. ἐν μὲν ταῖς πράξεσι, τὰ ἀγαθὰ καὶ κακά· ἐν δὲ ταῖς γνώσεσι, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὥστε
καὶ τῶν πρακτικῶν καὶ τῶν γνωστικῶν συγγραμμάτων, προηγεῖσθαι χρὴ τὰ τὴν διακριτικὴν ἡμῖν
δύναμιν παρεχόμενα. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν φαίνεται προηγουμένη ἡ τῶν ὀργάνων γνῶσις,

ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ,

ΑΠΟ ΦΩΝΗΣ ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ.

A ΟΛΛΟΙ πολλὰς καταβάλλονται φροντίδας εἰς τὸ τῶν Κατηγοριῶν τοῦ 1
Ἀριστοτέλους βιβλίον, οὐ μόνον ὅτι προοίμιόν ἐστι τῆς ὅλης φιλοσοφίας (εἴπερ
αὐτὸ μὲν τῆς λογικῆς ἐστιν ἀρχὴ πραγματείας· ἡ δὲ λογικὴ τῆς ὅλης προλαμ-
βάνεται δικαίως φιλοσοφίας) ἀλλὰ καὶ ὅτι τρόπον τινὰ περὶ ἀρχῶν
ἐστι τῶν πρώτων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τοῦ σκοποῦ μαθησόμεθα λόγοις. ἄλλοι δὲ 2
κατ᾽ ἄλλην ὁρμὴν τὰς περὶ τοῦτο τὸ βιβλίον πραγματείας πεποίηνται·
οἱ μὲν αὐτὴν μόνην τὴν λέξιν ἐπὶ τὸ σαφέστερον μεταθεῖναι προθυμη-
θέντες, ὥσπερ Θεμίστιός τε ὁ Εὐφραδὴς, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος· οἱ δὲ καὶ τὰς ἐννοίας μὲν, αὐτὰς δὲ
μόνας ψιλὰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους προτεθειμένας, συντόμως ἀνακαλύπτειν ἐσπούδασαν, ὥσ-
περ ἐν τῷ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν βιβλίῳ πεποίηκεν ὁ Πορφύριος· ἄλλοι δὲ πρὸς τούτοις, καὶ ζητημά-
των ἐφήψαντο μετρίως, ὡς ὁ Ἀφροδισιεὺς Ἀλέξανδρος, καὶ Ἑρμῖνος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι· ὧν καὶ Μάξι-
μον ἐγὼ τίθημι, τὸν Αἰδεσίου μὲν τοῦ Ἰαμβλίχου μαθητὴν, ἐν δὲ τοῖς εἰς τὰς κατηγορίας ὑπομνήμασι,
πάντα σχεδὸν τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνάψαντα. τινὲς μέντοι καὶ βαθυτέραις περὶ αὐτὸ διανοίαις ἐ-
χρήσαντο, ὥσπερ ὁ θαυμάσιος Βοηθός. ἄλλοις δὲ ἤρεσεν ἀπορίας μόνας γράψαι πρὸς τὰ λεγό-
μενα, ὅπερ Λούκιός τε πεποίηκε, καὶ μετ᾽ αὐτὸν Νικόστρατος, τὰ τοῦ Λουκίου ὑποβαλλόμενος, σχε-
δὸν τε πρὸς πάντα τὰ εἰρημένα κατὰ τὸ βιβλίον ἐνστάσεις κομίζειν φιλοτιμούμενοι, καὶ οὐδὲ εὐλαβῶς,
ἀλλὰ καταφορικῶς μᾶλλον, καὶ ἀπηρυθριακότως. πλὴν καὶ τούτοις χάρις, καὶ ὅτι πραγματειώ-
δεις τὰς πολλὰς τῶν ἀποριῶν προεβάλλοντο, καὶ ὅτι λύσεώς τε τῶν ἀποριῶν ἀφορμὰς, καὶ ἄλλων πολ-
λῶν τε καὶ καλῶν θεωρημάτων τοῖς μετ᾽ αὐτοὺς ἐνδεδώκασι. Πλωτῖνος δὲ ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις,
B τὰς πραγματειωδεστέρας ἐξετάσεις ἐν τρισὶν ὅλοις βιβλίοις, τοῖς περὶ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος ἐπιγε-
γραμμένοις, τῷ τῶν κατηγοριῶν βιβλίῳ προσήγαγε. μετὰ δὲ τούτους, ὁ πάντων ἡμῖν τῶν καλῶν
αἴτιος Πορφύριος, ἐξήγησίν τε ἐντελῆ τοῦ βιβλίου, καὶ τῶν ἐνστάσεων πασῶν λύσεις οὐκ ἀπόνως ἐν ἑπτὰ
βιβλίοις ἐποιήσατο, τοῖς Γεδαλίῳ προσφωνηθεῖσι, πολλὰ καὶ τῶν στωϊκῶν ἐκεῖ δογμάτων κατὰ τὴν
κοινωνίαν τοῦ λόγου προσιστορῶν. μετὰ τοῦτον δὲ, ὁ θεῖος Ἰάμβλιχος πολύστιχον καὶ αὐτὸς εἰς τοῦτο τὸ βι-
βλίον καταβέβληται πραγματείαν, τὰ μὲν πολλὰ τοῖς Πορφυρίου, καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς λέξεως κατακο-
λουθῶν· τινὰ δὲ ἐπικρίνων ἐκείνων καὶ διαρθρῶν ἀκριβέστερον μετὰ τοῦ συστέλλειν τὴν ὡς ἐν σχολαῖς
πρὸς τὰς ἐνστάσεις μακρολογίαν· πανταχοῦ δὲ τὴν νοερὰν θεωρίαν ἑκάστῳ σχεδὸν τῶν κεφαλαίων
ἐπιτιθείς· καί τι καὶ ἄλλο πρὸς τούτοις χρήσιμον τῷ συγγράμματι προστιθείς. Ἀρχύτου γὰρ τοῦ Πυ-
θαγορείου καὶ πρὸ Ἀριστοτέλους τὴν εἰς δέκα τῶν πρώτων γενῶν ποιησαμένου διαίρεσιν, ἐν τῷ βι-
βλίῳ ὃ περὶ τοῦ παντὸς ἐκεῖνος ἐπέγραψε· καὶ τά τε γνωρίσματα αὐτῶν διὰ παραδειγμάτων ἐναρ-
γῶς σαφηνίζοντος, καὶ τάξιν ἣν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰς κατ᾽ εἴδη διαφορὰς ἑκάστου, καὶ τὰ ὑπάρχον-
Γ τα αὐτοῖς κοινῶς τε καὶ ἰδίως ἐπιδεικνύντος· αὐτὸς ἐν τοῖς προσήκουσι τόποις τὰ τοῦ Ἀρχύτου παρα-
γαγὼν, ἐκεῖνά τε νοερῶς συνεσπαρμένα ἐξήπλωσε, καὶ τὴν συμφωνίαν τὴν πρὸς αὐτὰ τοῦ Ἀριστοτέ-
λους ἐπέδειξε· καὶ εἴπου τι διάφωνον ἦν, ὀλίγα δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τοῦτο ὑπ᾽ ὄψιν ἤγαγε τοῖς φι-
λομαθέσι· μὴ δὲ τὴν αἰτίαν τῆς διαφωνίας ἀνεξέταστον καταλιμπάνων, εἰκότως, διότι φαίνεται παν-
ταχοῦ τῷ Ἀρχύτᾳ κατακολουθεῖν ὁ Ἀριστοτέλης βουλόμενος. καὶ Δέξιππος δὲ ὁ Ἰαμβλίχου, καὶ αὐ-
τὸς μὲν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον συντόμως ἐξηγήσατο· προηγουμένως δὲ τὰς Πλωτίνου ἀπορίας
ὡς ἐν διαλόγῳ προτεθειμένας αὐτῷ, διαλύειν προτίθεται. οὐδὲν δὲ οὐδὲ οὗτος σχεδὸν τοῖς Πορφυ-
ρίου καὶ Ἰαμβλίχου προστέθεικεν. Τοιαύτης τοίνυν τῶν κλεινοτάτων ἐν φιλοσοφίᾳ περὶ τὸ τῶν 3
κατηγοριῶν βιβλίον γεγενημένης σπουδῆς, καταγέλαστος εὐθὺς ἂν ἀπ᾽ ἀρχῆς δόξαιμι, γρά-
ψαί τι καὶ αὐτὸς τολμήσας, εἰ μὴ τὴν αἰτίαν εὔλογον ἐπιδείξαιμι τοῦ τολμήματος. ἐγὼ γὰρ ἐνέτυ-
χον μὲν καί τισι τῶν εἰρημένων συγγράμμασιν· ἐπιμελέστερον δὲ ὡς οἷός τε ἦν τοῖς Ἰαμβλίχου παρα-

Eximia laus Porphyrii.

Archytas de primis decem generibus ante Aristotelem scripsit

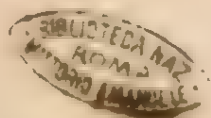

Capita eorum quæ in Simplicij præfatione in Prædicamenta Aristotelis habentur, annotatione digna.

1 In Aristotelis Prædicamentorũ librum multos et summo adhibito studio scripsisse, tum quòd uniuersæ Philosophiæ sit exordium, tum quòd quodammodo de primis tractet rerum principijs ac ueluti elementis.

2 Qui, & quo quisq; consilio ac ratione in Prædicamentorum librum scripserint.

3 Cur Simplicius post tot talesq; uiros aggressus sit in Aristotelis Prædicamenta commentationes scribere: quidq; in his potissimum spectarit.

4 Cùm Prædicamentorũ Aristotelis liber omniũ primus sit, quot & qualia sint ante huius enarrationẽ præmittenda.

5 Philosophorum sectæ, ex quot & quibus causis nomina sortiantur.

6 Aristotelis operum uniuersalior diuisio.

7 Vnde ordiri oporteat Aristotelicorũ operum lectionem, uariæ interpretum sententiæ, asserentibus nonnullis ab Organicis incipiendum, alijs uerò ab Ethicis: & Simplicij de his determinatio.

8 Aristotelicæ Philosophiæ quis finis, tum quo ad mores, tum quo ad cognitionem, tum quo ad utrunque simul.

9 Quòd omnia Aristotelis opera ad hunc nos finem ducant; quaq; ratione singula, & quæ logica, & quæ moralia, & quæ naturalia.

10 Aristotelicæ orationis quæ forma: cumq; duplex sit euidentia, altera à mente, altera à sensu orunda, hanc ubiq; præfert Aristoteles, ut illam Plato.

11 Cur Aristoteles, cùm qui ante ipsum essent, partim fabulis, partim ænigmatibus, tanquã inuolucris quibusdam sua obnubilassent scripta, id quidem nõ faciat, sed orationis potius obscuritatem pro uelamine adhibeat.

12 Aristotelis explanator cuiusmodi esse debeat.

13 Cuiusmodi auditor adhibendus.

14 Quot & quæ capita singulis Aristotelicis operibus præmittenda sint, & quam ob causam singula. Scopus, usus, inscriptionis causa. An uerum & germanum Philosophi opus sit. Diuisio operis in capita. Sub qua Philosophiæ parte contineatur.

15 Interdum quædam ex his capitibus, cùm per se satis sint conspicua, omitti.

16 Quis huius sit libri de Prædicamentis scopus: de quo uariæ sunt interpretum sententiæ, omnibus quidem in hoc consentientibus, de simplicibus quibusdam hic agi, quæ genera maximè uniuersalia uocantur: nõnullis autem uoces has esse uolentibus, idq; rationibus quibusdam cõfirmantibus: alijs res, alijs notiones: quos omnes tanquam aliqua ex parte à uero aberrantes reijcit Simplicius, & ueriores scopi rationes subijcit.

17 Quomodo reliquarum sermonis artium, quæ & ipsæ circa simplices uoces uersantur, scopi differant ab huius Prædicamentorum libri scopo: & qua ratione plures λέξεως sint quàm λόγου partes: item quid inter κατηγορίαν & κατηγόρημα intersit.

18 Res, notiones, nomina, prius unũ cùm essent, postea distincta fuisse: quaq; ratione circa hæc se habeat mens & anima.

19 De utilitate cognitionis Prædicamentorũ, tum ad uniuersam Philosophiam, tum ad Dialecticam facultatem.

20 Probatio eius, quòd ad Dialecticã utilis sit Prædicamentorum tractatio: ubi pulchra quædam habentur de contemplatione & actione, quòd contraria quodammodo insistant uia. Per resolutionem autem proposito Dialectices fine, ordine inuestigat omnia ad finem necessaria: quibus inuentis, cõpositorio ordine eadem repetit: quo fit, ut & ordinis rationem cum utilitate simul astruat.

21 Cùm uariæ libri Prædicamentorũ inscriptiones circunferantur, alijs πρὸ τῶν τοπικῶν, ipsum inscribentibus, alijs de generibus entium, alijs de decem generibus, alijs de decem Prædicamentis, alijs Prædicamenta, ut & hodie inscribitur, quæ cuiusq; inscriptionis ratio, quæq; ceteris anteferenda.

22 Quid κατηγορίας uoce hic significetur: & cur non περὶ κατηγοριῶν, sed κατηγορίαι inscribatur liber.

23 Rationibus aliquot probatur, hũc librum uerè Aristotelis esse.

24 De diuisione libri huius in capita uariæ enarratorum sententiæ, existimantibus nonnullis commentationum instar cõfertim ista scripta esse, alijs uerò ut temerè redundantem accusantibus, alijs ut diminutam. Quibus reiectis, uera diuisionis ratio, quæ trimembris est, subijcitur.

25 Sub qua Philosophiæ parte hic liber collocãdus.

ne, cùm inquit: Tres sunt omnes doctrinæ, in quibus ordinis conseruatio intelligitur: prima, quæ ex finis notione per resolutionem fit: secunda, quæ in componendis ijs uersatur, quæ per resolutionem sunt inuenta: tertia, quæ ex definitionis dissolutione est, quam nunc instituimus, & idem cõtineatur, & uoces hæ, prima, secunda, tertia, propriam hîc obtineant uim, & ordinalium significationem retineant? Ad hæc & quod à principio propositum est, iam manifestum esse arbitror: legitimè philosophari uolenti, tres has methodos esse necessarias. Et primam quidem, ne aut necessariorum quid omittat, aut superuacaneis & inutilibus, qui ferè sophistis mos est, professionem hanc oneret. Secundam uerò, ne aut incognita pro cognitis (quod hodie faciũt pleriq;) aut econtrà, cognita pro incognitis, Scepticorum more, habeat. Tertiam autem, ut ipsi semper quæ Philosophia præcipit, ad manum & in promptu sint posita, ut quoties res postulat, (postulat autem omni tantum non momento) ijs rectè uti possit. Neq; uerò aliam ego ullam ueram quidem certè ac directam rationẽ & uiam esse existimo, ut frustra nõnulli ad male affectata quædam confugiant compendia: sed hic modus, hoc iter, siue facile, siue difficile, hâc eundum, nec ulla ratione committendum ut hinc abduci nos patiamur, si modò nosipsos uero amore prosequentes, & maximo honore augere cupientes, ad eam, quæ ab homine obtineri potest, perfectionem peruenire contendimus. Ac de Philosophiæ quidem fine, partibus, utilitate, eaq; quæ in hoc studio seruanda est ratio ac uia, hæc in præsentia sufficiant. Superest ut ad SIMPLICII in Aristotelis Prædicamenta cõmentaria progresi, nonnihil & de horum usu dicamus. Videtur autem hic nec leuis nec contemnendus, non ea solùm ratione, quòd Aristotelis hoc opus, satis alioqui difficile, exquisitißima ab ipso enarratione illustretur: sed etiam, quo haud scio an studiosis quicq; optatius accidere potuisset, quòd uariarum in Philosophia sectarũ diuersæ ac dißidentes etiam nonnunq; circa hæc seu rerum, seu notionum, seu uocum quis dicere malit, principia sententiæ tum exponantur, tum examinentur ac dijudicentur: quod certè maximo nobis usui fuerit, ut solidè recteq; de cuiusque sectæ dogmatibus iudicare poßimus, cùm haud parua uis in ipsis cõsistat principijs. Sunt autem hæc cõmentaria haud paruo à nobis labore castigata, idq; infinitis propè dixerim locis, quòd quæ Venetijs anno 1499. in lucem prodierũt, deprauatißima sint. Cæterùm quicquid id est nostri seu laboris seu industriæ, id totum tibi, Vir ornatißime, dicandum censui, ut nostri erga tuam Amplitudinẽ, quam mihi ex animo bene uelle multis argumentis cognoui, amoris quædam sit significatio & indicium. Vale dignißime Præses, & nos, ut facis, ama. Coloniæ, Cal. Martijs, anno M. D. L I.

etsi nonnunquam per se in sensum incurrit, & patens atque aperta est, nō rarò tamen ex alijs comprehendi debeat, quod in corporis profundo, tanquam in occulto lateat, ut nec ipsa, nec quæ ipsam cōmittendi uim obtinent causæ, à quolibet promptè cognosci possint. Atque hac simili modo, ut de præcedentibus dictum est, resoluta, ad alias rursus inueniendas resoluendasque progreditur: nec antea cessat, quàm omnes artis partes, omnia theoremata, reliquasque notitias uniuersas, ex quibus ars constat, inuenerit, & in unum, ut sic dicam, conduxerit. Vnde & artis constitutio huic nō immeritò tribuitur: hoc est, ut ego intelligo, & græca uox σύστασις significat, præceptorū ad artē necessariorū collectio. Atque huius quidem doctrinæ hæc est ratio & forma. Eius autē quæ συνθετική, id est, cōpositiua uocatur, quæ hanc, ut diximus, proximè sequitur, officium fuerit, à priore collecta & coacta, ordine aptéque inter se coniungere: ut à principijs, in quæ prior illa desinebat, exorsa, hæc quidem primùm accuratè distinguat & subijciat. Deinde uerò ad ea, quæ ad principia consequuntur, theoremata progressa, quę quidem principijs sunt proxima, demonstrationis ui firmata, cum ijs coniungat: quę uerò ab his deinceps habētur, ut quodque uel uicinitatis, uel recessus & elongationis ratione se habet, ita conuenientem ipsi tribuens ordinem, omnia, quoad eius fieri poterit, scientificis & irrefragabilibus demonstret rationibus, ex prioribus semper in posteriora deriuatis: cuius nobis exemplar exquisitissimū Euclidis geometrica elementa proponunt. Desinit autem hæc in totius artis absolutionem & perfectionem. Qua, definitione quadam substantiali comprehensa, ab ea quidem tanquam conuenienti principio auspicatur tertia. Et quoniam hæc definitio totius in se artis capita continet, eam partitur, & quæ ex partitione sunt producta membra, rursus definit & explicat: nec prius diuidere, & quæ in definitione continebantur, eruere & explicare cessat, quàm omnia produxerit & subiecerit artis capita: ut apud Galenum uidere est, in libro de Arte medica. Cæterùm quòd hęc, nisi secunda (quod superius dictum est) ipsam præcedat, inutilis sit, ac talis quæ cōmodè percipi nequeat, certissimus nobis testis Galenus fuerit, qui libro de Differentijs pulsuum quarto, hoc modo inquit: οὐδ' ὅλως τε χρὴ τοὺς οὐσιώδεις ὅρους λέγεσθαι τοῖς ἀρχομένοις ἡστινοσοῦν μαθήσεως, ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἀρξάμενοι προσαγάγωμεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν τῆς οὐσίας γνῶσιν, ἐνταῦθα ἤδη χρήσιμον ἐν βραχεῖ λόγῳ περιλαβεῖν τὸ σύμπαν, ἕνεκα προχείρου μνήμης. ὅσοι τοίνυν ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι τοῖς ἀρχομένοις ὁτιοῦν μανθάνειν ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶν ὅρων τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας ποιοῦνται, κἂν ὅτι μάλιστα δυνατοὶ λέγειν ὦσι, κἂν σαφῶς ἑρμηνεύωσιν, ὅμως ἀσαφεῖς γίνονται, μὴ δυναμένων νοεῖν τῶν ἀκουόντων οἱ ὅροις βραχέσι λεγόμενα πράγματα μακρᾶς ἑρμηνείας εἰς νόησιν δεόμενα. πρότερον ἀποδειχθῆναι γὰρ χρὴ διὰ πολλῶν λόγων τὴν οὐσίαν τοῦ ζητουμένου πράγματος, ἵνα γνωσθεῖσά τε καὶ πιστευθεῖσα νοηθῇ ποθ' ὕστερον ἐν βραχείᾳ λέξει. id est: Neque omnino oportet substantiales definitiones ijs proponere, qui quāuis auspicantur disciplinā: sed cùm à notione exorsi ad substantiæ ipsos cognitionem adduxerimus, tum sanè utile fuerit breui oratione uniuersum complecti, expeditæ memoriæ gratia. Quicunque igitur tum Medici tum Philosophi, quiduis discere incipientibus, initium doctrinæ à substantialibus definitionibus sumunt, ut quàm maximè dicendo ualeant, ut apertus ipsorum sit sermo, obscuritatem tamen non effugiunt, cùm nequeant auditores, quæ ad sui perceptionem prolixæ indigent explicationis res, breuibus comprehensas definitionibus intelligere. Nam prius demonstrari oportet copiosiore oratione, rei inquirendæ substantiam, ut cognita & probata, postea tandem animo percipiatur breui cōprehensa oratione. Ex quibus uerbis patet, τὴν κατὰ διέξοδον καὶ ἀποδεικτικὴν διδασκαλίαν, τῇ ὁριστικῇ priorem esse: nec ullum huius esse usum, nisi illa præcesserit. Nam etsi de particulari tantū agere hîc uidetur, uniuersalis tamē ipsius est sermo, quod tum ex uocibus ἡστινοσοῦν & ὁτιοῦν, intelligere est, tum ex ijs quæ sequūtur: ταῦτα μὲν οὖν εἰκότως μεμφόμενος ἀεὶ τοῖς ἐπιχειροῦσιν ἅπαντα δι' ὅρων διδάσκειν, ἕνεκα παραδείγματος ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἧκον. id est: Ob hæc igitur meritò reprehendens eos semper, qui definitionibus omnia docere conantur, exempli causa ad hunc sermonem progressus sum. Verū hæc quidem harum disciplinarum si ratio sit & ordo, quis dubitet, quin in Galeni de his sermone, cùm

posteriorũ resolutoriorũ suæ subijcit tractationi) meritò eam primam esse censea mus doctrinam, quæ ab huiusmodi exorditur notitia, quæ omnium in quaq; arte ac scientia est prima: & nobis quidem certè, quæ ab ea quæ nobis est prima, quòd alia sit absolutè simpliciterq;, alia uerò nobis huiusmodi, ut non uno loco suorum librorum docet Aristoteles. Quænam igitur est ea, quæ quo ad nos prima est notitia, quæq; reliquas omnes antegreditur? Non alia certè, quàm quæ eius est rei, quæ nobis omniũ se primò in qualibet offert non arte solùm & methodo, sed etiã actione & instituto: dico autẽ id, quod in quolibet boni alicuius atqueadeo finis rationem obtinet. Nam hoc quidem præterq; quòd tale sit, ut ad id omnia referri oporteat, ipsum autẽ nusquam, etiam confusum ac totum quoddam esse uidetur, ex cuius seu resolutione, seu diuisione quis dicere malit, posterius principia & elementa se proferunt: cuiusmodi & ea esse censet, libro de Naturalib. principijs primo Aristoteles, quæ nobis sunt notiora. Ab huius igitur finis, inquam, quæ exorditur notione, quam quidem omnibus confessam esse oportet, eam omniũ etiam primam esse quid ni pronunciauerimus? maximeq; cùm ad reliquas ita sit affecta, ut hac sublata, ut docebimus, nec illæ consistere possint: atq; ut illæ sint, hanc esse prius sit necesse. Nam cùm huius, ut superius est dictum, usus sit & officiũ, ea, ex quibus unaquæq; ars constat, exquirere & inuenire: secundæ autẽ, quæ ex resolutione sunt inuenta, componere: hæc certè ut sine illa cõsistat, nullo modo fieri potest: quare hac meritò prior est cẽsenda. Sed & tertia, ut quę, nisi secũda ipsam præcedat, prorsus inutilis est iudicanda, atqueadeo talis, quæ percipi nequeat: nam & hoc nõ ita multò pòst patebit. Nunc autem quæ harum doctrinarũ cuiusq; ratio sit ac forma, quæ uis & facultas, exquisitius aliquantò consideremus, ab ea, quæ à finis notione incipit, exorsi. Quòd igitur hæc finis notione, quæ cõfessa est omnibus subiecta, per resolutionẽ omnia, quæ ad artis constitutionẽ pertinent, inuestiget ac proferat, dictum iam est prius. Qua uerò id ratione faciat, nunc uideamus. Certè nõ alia quàm ea, quæ nobis à Galeno in lib. de Cõstitutione artis medicæ præscripta est & delineata. Quanq; exquisitius aliquantò hæc cognosci forsitan potuisset, si duo illi libri, qui hunc ordine præcedũt, & De cõstitutione artiũ inscribunt, ad nostras peruenissent manus. Neq; tamen quòd hi interciderint, idcirco desperet quispiã hanc se assequi posse, sed eò diligentius in hoc ipso, quẽ habemus de Constitutione artis medicæ, libro se exerceat. Inueniet enim omnino, non secus ac διάγραμμα mathematicos, sic Galenũ finis notionẽ resoluere in id q̃d datum est, Græci δεδομένον uocãt: est autẽ hoc corpus humanũ cum aliqua omnino affectione, & à naturali statu declinatione cogitatũ, & inquirendum, quod eidem ζητούμενον uocant: estq; id ipsa sanitas, seu sanitatis effectio. Ex qua sanè resolutione statim patet, tum corporis humani physiologiã medico necessariã esse (quidnam enim sit id quod datũ est, omnino cognoscere oportet) tum παθολογίαν, nõ eam solùm ob causam, ut cum qua affectione ipsum datum sit corpus, cognoscamus, sed etiã ut eam nõ ignoremus quam efficere oportet sanitatẽ, quæ inquirendi locum obtinet. Quòd si quis huius cognitionẽ nõ ad παθολογίαν, quæ ferè uox in malam usurpari partẽ uidetur, sed ad φυσιολογίαν potius referendam existimet, quòd sanitas naturalis quædã sit corporis cõstitutio, cum hoc nõ multũ equidem digladiabor, eoq; minus, quòd παθολογικὸν τοῦ φυσιολογικοῦ pars quædam esse uidetur, dum tamen hoc animaduertat, quod datũ est, ab eo, quod inquirendũ est, diligenter esse distinguendũ. Et has quidem partes, hoc quo diximus modo inuentas, rursus pari ratione resoluit, nec prius cessat, quàm ad harũ principia sit peruentũ. Et quoniam hęc ars nõ sanitatẽ in corpore humano cognoscere, sed efficere, collapsamq; restituere, scopũ sibi propositũ habet (est enĩ ex effectiuarũ, & hoc genere effectiuarũ numero una) tertia etiã hîc se profert pars, quã Gręci τὸ θεραπευτικὸν uocãt, nos curatiuã appellare possumus. Qua & ipsa rursus in alia quædam ad principia usq; resoluta, quartã deinceps partem, τὸ διαγνωστικὸν à Græcis nominatũ, inuenit, quòd id quod datũ est corpus, cum affectione aliqua, ut diximus, datum sit. Hæc autem

Appellatur autē hæc nō solùm συνθετικὴ, sed etiam ἀποδεικτικὴ, quòd in hac demonstratio potissimū eluceat, ac primas quodāmodo partes obtineat. Tertia autē memoriæ consulens, ipsam quidem artē sub unius definitionis breuitate uniuersam spectandā det, mox aūt ex definitionis illius diuisione productas partes explicet, explicatasq́ rursus diuidat, ac sic per summa quædam artis decurrat capita, quæ prius fusius tractata & demonstrata sunt, cōtrahens, & in angustum adducens, ac proinde, ut græcè cōmodius significantiusq́ dicam, εὐσύνοπτα καὶ εὐμνημόνευτα efficiens. Cæterū hanc ὁριστικὴν nominant, id est, definitiuā: quam uaria περιφράσει in libro de Arte medica explicat Galenus. Atq; harū quidem trium methodorū, quas & doctrinas nominari diximus, hos ego usus & scopos esse existimo: quod nō solùm recta ratio, sed etiam Galeni cum hac consentiens autoritas, confirmare uidetur. Inquit igitur ab operis eius initio, cuius modò mentionem fecimus, hac ratione: τρεῖς εἰσὶν αἱ πᾶσαι διδασκαλίαι τάξεως ἐχόμεναι. πρώτη μὲν, ἡ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας κατ' ἀνάλυσιν γινομένη. δευτέρα δὲ, ἡ ἐκ συνθέσεως τῶν κατ' ἀνάλυσιν εὑρεθέντων. τρίτη δὲ, ἡ ἐξ ὅρου διαλύσεως, ἣν νῦν ἐνιστάμεθα. id est: Tres sunt omnes doctrinæ, in quibus ordinis conseruatio intelligitur. Prima, quæ ex finis notione, per resolutionē fit. Secunda, quæ in cōponendis ijs uersatur, quæ per resolutionē sunt inuenta. Tertia, quæ ex definitionis dissolutione est, quā nūc instituimus. Ex quibus uerbis rectè intellectis, duo hæc primū haud obscurè colligant̄: tum in harum qualibet separatim spectata, tum in tribus etiā cōiunctim inter se collatis, certū notari ordinē, cui usq; hærent, nec ab eo deficiunt. Ad hæc, tres esse, nec plures, nec pauciores, huiusmodi doctrinas. Nam cùm inquit, τάξεως ἐχόμεναι, nō solū in singulis ordinis conseruationē intelligi innuit, quod plerиq; tamen sunt arbitrati: neq; uerò id tantū, q̄d Matthæus Curtius uir alioqui doctissimus, sed qui serius se ad græcæ linguæ studiū contulit, cuius occasione in multis Galeni locis explicādis à ueritate plurimū aberrauit, cùm ipsum Bononiæ audirē, asserebat, esse quandam harū continuationē seriemq́, ut alia ex alia, & omnes inter se aptæ colligatæq́ uideant̄: sed utrūq;, hoc est, & in earum singulis, & in ipsis etiam inter se, ordinē inueniri. Nam quo minus posterius hoc tantū, quæ Curtij est sententia, à Galeno significari intelligamus, in causa est, quòd nō τάξει ἐχόμεναι dixerit: ut sit sensus, si quis quod orationi deest adijciat, ἐχόμεναι ἀλλήλων τάξει, id est, quæ ex se mutuo ordine pendent, sed τάξεως ἐχόμεναι, id est, quæ ordinem tenent, eiq; adhęrent. quæ certè uerba prima fronte alteri illi sententiæ suffragari uidentur. Sed diligentius examinata, non id tantū significare inueniuntur, quòd in unaquaq; ordinis conseruatio intelligatur, sed etiam harū aliam ex alia, & omnes inter se aptas colligatasq́ esse: ut τάξεως ἐχόμεναι, nihil aliud hoc loco sibi uelit, q̄ ordinē quendam in his notari, qui tum per singulas ipsas, tum per omnes inter se coniunctas extendatur. Vnde, inquies, & quomodo? Ex eo nimirum, quòd Galenus nō cardinalibus, in ijs quæ sequunt̄, quæ ferè cùm numerum absolutè significare uolumus, adhibere solemus, hîc utatur, sed ordinalibus, prima, inquiens, secunda, & tertia: quò simul quis numerus harū esset doctrinarū, simul autē & quis ordo, cōmonstraret, utpote à quo utrunq; esset affirmatū. Neq; uerò hoc loco mihi obijciat quispiam, græcæ consuetudinis esse, uenustatē quandam orationi conciliantis, ut in cōmentarijs in Platonis Timæū ex Porphyrij obseruatione docet Proclus, pro cardinalibus ordinalia usurpare: sed sciat, id, quanquā uerissimū est, huic tamē loco minimè cōuenire: quod ita se habere, ex ijs quæ deinceps disseremus, manifestè patebit. Dicimus igitur, à Galeno his uocibus, prima, secunda, tertia, non numerum solùm doctrinarū hîc significari, sed præter eum, & ordinē insuper, quē inter se hæ obtinent doctrinæ. Atq; id quidē ita se habere, nō alia ratione melius cognouerimus, q̄ si in rerū ipsarū naturā prius intuiti, & hoc inter ipsas inuento ordine, deinde ad Galeni uerba redeamus. Atenim ut à confesso satisq́ firmo hæc nostra disputatio proficiscat̄ initio, cùm omnis doctrina, omnisq́ disciplina, quæ in mentis agitatione ac cogitatione cōsistit, ex anticipata oriat̄ cognitione (nam & id Aristot. tanq̄ fundamentū quoddā lib. primo

huc uerò animæ humanę, eiusq́ tum partiū, tum facultatū, ad hæc & affectionum contemplatione proposita, quæ rectè, & ut par est explicata, nos & in dignitatis, quô côditi sumus, memoriā ducit, & imbecillitatis simul uitiosæq́ cōstitutionis, quô prolapsi sumus, sensum suggerit: quæ quantū ad sacras scripturas rectè intelligendas faciant, nemo est qui nesciat, nisi qui se prorsus, quod hodie nōnullis studio est, omni naturali iudicio priuarint, quibus ego penitus hæc nostra minimè scripta existimem. Quod uerò ad alterā Philosophiæ partē, quæ in actione uersatur, attinet, hæc proximiorē etiam usum ad Theologiā habere uidet, dum & uirtutū pulchritudinē, & uitiorū fœditatē ob oculos ponēs, docensq́, etsi in hęc ferè propendemus, ad illas tamen naturalis cuiusdā cōciliationis ratione uocatos esse, primū rationis in nobis cum affectibus luctā excitat: deinde uerò in medio sæpe conatu uiribus destitutos, & ingemiscere nos facit, & undiq; circunspicere, unde tandem auxilij aliquid accedere nobis posit: q̄d certè nec ex nobis ipsis, nec ex ijs quę infra nos sunt cōstituta, expectandū nobis esse, tum experientia, tum recta ratio docet: sed à præstantiore & sublimiore quadam natura, quò d omnis inferioris perfectio ex superiore pendeat. Atq; hæc quidē cùm doceat, huc ducat, an nō manifestè nos Theologiæ præparat? Neq; uerò si quē philosophari iusserim, hūc ego aut in ambitiosis illis & inexplicabilib. quæstionibus, cuiusmodi sunt, de infinito, de uacuo, & id genus reliquis, in quib. qui in Philosophia solidi nihil norūt, omnē tantum nō ætatem conterunt sophistæ, occupari iusserim: sed neq; Galenus ipse, qui hos ubiq; insectatur: aut pro uera, adumbratā uirtutis amplexari imaginē: sed ubiq; quod solidum est, quod ueri usus, quod cognitioni nostræ symmetrū, sectari. Sic enim demū utilem hāc, ad quæ diximus, professionē inueniet, multasq́ difficillimas in Theologia quæstiones huius præsidio cōmodè explicari posse, utq; uno dicā uerbo, omnia magis plana & expedita hîc inueniet. Et de utilitate quidē præstantissimæ huius professionis hæc hactenus. Reliquū est, ut de methodo agamus, quā hîc seruare oportet, si modò cū fructu in Philosophiæ disciplina uersari uolumus. Certè si quid ego iudico, cùm tres sint uniuersales methodi, quas & doctrinas appellare solent, harumq́ alia ob aliū sit inuenta usum, ut mox docebimus, nō harū aliqua nec ad Philosophiæ, nec ad alterius cuiusuis aut scientiæ, aut artis, aut facultatis solidam altisq́ radicibus nixam cognitionē, dignumq́ professione habitū est opus, sed simul omnibus: q̄d nō alia ratione facilius cognosci poterit, q̄ si prius quid uniuersalē uocē methodū explicato, mox quis cuiuslibet sit usus, ob quē & expetitæ & inuentæ sint, cōmonstrauerimus. Est igitur uniuersalis methodus, in qualibet arte & scientia tota, à confesso aliquo initio, certa quadam uia & ordine progressio ad omnia eius seu capita, seu theoremata, aut etiā partes quis dicere malit. Appellatur autē uniuersalis, ut à particulari distinguatur, quæ singulorū est theorematū: quæ cuiusmodi sit, & in quot secetur differentias, in cōmentarijs suis in librum secundum posteriorū Aristotelis resolutoriorū optimè docet Eustratius. Cæterū quoniam tria sunt, quæ ut sese ordine consequuntur, ita ad integrā artis aut scientiæ cuiusuis requirunt perceptionē: primū quidem, quæ discenda sunt, & ex quibus ars constat, inuenisse ac cognouisse: deinde uerò, ita ipsa in scientiæ ordinē ac modum redacta, demonstratiuè perdidicisse: tertiò autem, in compendiū unumq́ ueluti obtutū (Græci σύνοψιν dicunt) contracta, & per summa quædam capita explicata, firmæ & fideli mandasse memoriæ: nō immeritò tribus hisce seu usibus, seu scopis rectius quis nominari putet, tres etiam à ueteribus illis ut ueritatis amantissimis, ita & uigilantibus, sobrijs, industrijs, acutis & perspicacibus hominibus, excogitatæ sunt rationes ac uiæ, quarū prima, artis cuiuslibet finis notione, quæ est confessa omnibus, subijcienda, partes eius omnes resolutione quadam tum exquirat, tum inueniat: quam Græcis ἀναλυτικὴν καὶ εὑρετικὴν, nos resolutoriam, aut resolutiuam, & inuentiuam nominare possumus. Secunda uerò ea, quæ à priore sunt inuenta, tum inter se, tum cum principijs demōstrationis ui coniungens & quasi connectens, in scientiæ formā coalescere faciat.

sequunt. Et illorũ quidẽ, alia eiusmodi esse, quæ menti aut sensui simpliciter sunt euidentia, quibus si quis in hac facultate fidem abrogat, q̃d sanè faciũt nõnulli nõ rectè, is sibi uiã ad ueritatis inuentionẽ præcludit: alia uerò quæ euidẽtia quidem absolutè minimè sunt, sed intelligibilia tamẽ, ad quæ rectè percipiẽda, & ut oportet, nõ demõstratione, nec omnino ratiocinatione, sed à sensibus & corpore seuocatione, ab affectibus, uitijs, cæterisq; inquinamẽtis purgatione, ad hæc & diuini luminis irradiatione quadã fideq; est opus. Quæ uerò ad principia consequunt, omnia, ut in alijs sciẽtijs, ita & hîc demõstrabilia sunt, quorũ ex ritè subiectis, quæ modò diximus, principijs cognitio ducẽda est. Iam uerò & illud si quis perpẽdat, magis etiã quod dico uerũ esse iudicabit: omnẽ nimirũ errorẽ, ut in alijs, ita & in Theologia, aut ex uerbis & oratione, aut ex ipsis rebus ortũ habere. Et ex uerbis quidẽ atq; oratione, aut uocis alicuius homonymię, aut orationis ambiguitatis occasione, aut omnino quòd eadẽ nomina uel orationes uariũ ac multiplicẽ sensum suggerere uideant. Ex rebus autẽ, dum in eorũ quę sunt, similitudine aut dissimilitudine hallucinamur, quæ diuersa sunt, eadẽ esse statuentes, aut ecõtrà, quæ eadẽ, diuersa: aut alioqui in cõmuniũ & propriorũ, consequentiũ ac repugnantiũ inuestigatione cõtemplationeq; aberrãtes. Cæterũ cùm & hæc euitare, & uerba quidẽ uniuersumq; sermonẽ cõgruentibus notionib. & rebus adaptare, rerum autẽ similitudines & dissimilitudines discernere, cõmodè diuidere & cõponere, cõsequentia & repugnãtia animaduertere, cæteraq; id genus nõ alia ratione q̃ Dialectices peritia possimus, ipsam futuro dialectico cumprimis necessariã esse patet. De Rhetorica uerò, quã superius philosophorũ esse diximus, nõ est quòd multũ hoc loco laboremus, cùm ex ea, quã ad Dialecticã habet affectionẽ & affinitatẽ, eius cõspicua sit utilitas. Sed has fortasse sermonis disciplinas eo, quo diximus, modo ad Theologiã nõ inutiles esse, ex ijs, quæ de ipsis adduximus, concesserint: de reliquis autẽ Philosophiæ partibus ambigant: neq; sanè fateant quicq̃ futuro theologo aut rerũ occultarũ, & ab ipsa natura inuolutarũ, curiosa, ut ipsi inquiũt, inuestigatione esse opus, sed à proposito fine plurimũ etiam ipsum retardare: aut operosa illa & molesta, de uita & moribus, re familiari & publica, disputatione ac tractatione, quæ nihilo quidem nos meliores reddat, adumbrata autẽ quadam uirtutis & perfectionis imagine animũ nostrum ludificans, ueræ iustitiæ percipiendæ ineptiorem efficiat. Verùm hæc si quis dicat, eum uehemẽter miror, neq; satis existimo in harũ Philosophiæ partiũ notionẽ unq̃ uenisse, &, quod superius est dictũ, quæ hominũ fiũt abusu, utilissimis Philosophiæ adscribere scientijs. Nam primũ quidẽ, q̃d ad eam pertinet quę in rerũ cõtemplatione posita est Philosophię pars, quę tripartita, ut superius diximus, est, nõ uideo qua ratione sobria eius tractatio nõ solùm obsit, sed nõ prosit etiã plurimũ, cùm in Dei & nostri notitiã, quæ Theologicæ facultatis quædam sunt tanq̃ principia, hæc rectè usurpata nos ueluti manu ducat: & illuc quidẽ partim dum in cœli ac terrarũ, quęq; in his sunt seu partiũ, seu contentorũ, propiorẽ admissos aspectum, ipsiusq; adeò mũdi, sensu uiuidiore excitatos & quasi afflatos, diui numinis tum bonitatẽ ex fine intentioneq;, quæ in rebus tam creandis q̃ conseruandis ubiq; optima elucere uident, agnoscere facit, tum sapientiam & potentiã: quarũ illa in solerti subtiliq; uniuersi descriptione & quasi coagmẽtatione, omnibus inter se, supremis, medijs, imis, exactè cõgruentibus, certaq; quapiam proportione in unius admirãdi operis absolutionẽ cõspirantibus, consistit: insuper autẽ & in prouida tum motuũ omniũ cœlestiũ, tum earum quæ inde pendẽt, in rebus generationi & corruptioni subiectis, uicissitudines, gubernatione moderationeq;. Hæc autẽ in eo spectat potissimũ, quòd nec destinatis euentibus frustratio, nec tam operosæ, cõtinuatæ & perenni actioni atq; administrationi defatigatio unq̃ intercurrat: partim uerò dum in his inferioribus, ijsq; potissimum quæ puriore natura uigent, minusq;, ut quis dixerit, materialia sunt, tanq̃ in imaginibus quibusdã, Deũ nobis eiusq; aliquousq; naturã spectandam det, ut in hominis nimirum anima, quæq; ipsi cognatæ sunt artes mathematicæ: huc ue

ferens, & alia multa ac magnifica de hac prædicans: quid causæ est, quo minus huic amplissimæ professioni & uim maximam, & præstantissimum finem tribuamus? Quòd si gentiles Philosophi hunc assecuti nõ sunt, nõ eam ilicò ob causam, hunc eius esse finẽ negandum est: sed inspiciendum potius, quamobrem hoc ipsis acciderit: quemadmodũ & in Medicina, & reliquis artibus facere solemus. Quænam igitur ipsis frustrationis fuit causa? An quòd nõnulli quidem statim non ueram sapientiam, sed adumbratam eius quandam imaginem sint secuti: alij uerò ad ipsam ueram aliquousq; aspirantes, ac proinde progressi longius, & ex admirabili illa tanti operis fabrica, omniumq; in eo partiũ solerti subtiliq; descriptione, in Dei, eiusq; bonitatis, sapientiæ & potentiæ notionẽ ueniẽtes: deinde animo & cogitatione in se conuersi, & humanæ simul naturæ perfectionem, quô à Deo, natura optimo & sapientissimo, destinata est, animaduertentes: simul autem imbecillitatis fragilitatisq; humani generis sensu perculsi, nec infirmitatis huius causam, primam certè, satis sint assecuti, nec ad ueri remedij inuentionem, quod consequẽs erat, peruenire potuerint, eoq; ab æterni patris sapientia CHRISTO auersi, & ad imbecillia quæpiam, ut Paulũ imitatus quis dixerit, mundi elementa conuersi, tota aberrarint uia, & pro sapientia quidem, insipientiã, multiplicemq; errorem: pro iustitia uerò animiq; perfectione, iniustitiã, & horribilem deprauationẽ & perturbationẽ, reportarint? Verùm hæc quidem si sic se habeant, non in Philosophiæ fine assignãdo, sed in ijs, quę huc ducant, medijs inuestigandis, ab ipsis est erratũ: quod quidem corrigendum est profectò, minimè autẽ alius Philosophiæ constituendus finis. Neq; uerò CHRISTO ulla hac ratione iniuria fieri uidetur, cùm nõ Philosophiam hominis perfectionẽ esse dicamus, sed tantùm hanc ut scopum sibi propositũ habere: quam tum demũ uerè consequatur, si per CHRISTVM, qui nostræ perfectionis autor est & conciliator, ad eam peruenire contendat. Cæterùm præter hanc, quam ipsius finis ratione utilitatem obtinet, & aliæ quædam ipsius sunt opportunitates cõmoditatesq;: cùm & reliquis scientijs atque artibus tum principia, his quidẽ uniuersaliora, illis uerò particulariora subministret: tum definitionũ, diuisionũ, resolutionum, compositionũ, unoq; uerbo, methodorum omniũ rationẽ præscribat, & peculiariter Theologiæ, cui ἀντίστροφος quodammodo, ut alibi diximus, est, sui usum reponat. De quo quoniam à plerisq; hodie dubitatur, imò non dubitatur potius, sed ut ad Theologiam nõ solùm inutilis, uerumetiam noxia, damnatur Philosophia, agè uideamus quid pro hac dici, & uerè, constanter, conuenienterq; dici possit. Primũ igitur omniũ id ab ijs, qui huius sententiæ seu autores, seu cõprobatores atq; æmuli sunt, libenter didicerim, an linguarũ cognitionẽ ad diuinas literas necessariã, aut certè utilem esse censeant, nec ne. Si negabunt, mirum nobis uideri dicemus, cur ipsorũ pars maxima in re nec necessaria, nec utili, tantũ studium, tamq; multam operam ponendam arbitretur. Sin affirmabunt, quod omnino mihi persuaserim, quorsum tandem, aut cur eam huc uel necessariam, uel utilem esse iudicent, quæremus. Quòd si respondeant, quòd sine linguarum peritia uel nullo modo, uel parum certè cõmodè aut sacras intelligere literas, aut in Theologia uersari se posse animaduertant: eadem igitur de causa & Dialecticam ipsis discendam esse censebimus. Nam cùm, ut in cõmentarijs nostris in Cebetis tabulam est traditũ, triplex, ut in qualibet facultate, ita & in Theologia cõsideretur habitus, scientis, eruditi, & secundũ rectas quasdam opiniones & persuasiones agentis: ad postremũ quidem hunc neq; linguarũ cognitionẽ requirimus, neq; Dialectices, sed natiui quidem sermonis usum, cõmunem autẽ intelligentiã ac rationẽ, satis esse arbitramur. Ad reliquos autem duos nõ item: sed præter hæc & linguarũ cognitionẽ, quam uterq; requirit, & Dialecticã ac demonstratiuam methodum: illam quidem ad eruditionẽ, hanc uerò ad scientiã desiderari existimamus. Neq; uerò hoc loco turbetur quispiã, fidem à nobis, eiusq; meritũ ea ratione tolli arbitratus: sed sciat, ut in reliquis scientijs, sic & in Theologia, alia quidem esse quæ principiorũ rationẽ obtinent, alia uerò eorũ, quæ ad principia con-

animæ partis absolutio est & perfectio, quæ Græcis διάνοια est, nos cogitationẽ appellare possumus, uocaturq; ab illis μαθηματική, id est, ut ego uerterim, disciplinabilis sciẽtia. aut opinabilia, & materię penitus immersa, ut nec re ipsa, nec cogitatione eximi abstrahiq; possint, sed prorsus cum ipsa & in ipsa necessariò cõsiderentur, quæ naturali scientiæ sunt subiecta. quæ & ipsa τὴν δοξαστικὴν τῶν βολὴν, id est, appulsum seu impresionem opinatiuam perficit. Posterior uerò, quæ Græcis πρακτική, nobis actiua dicitur, in tres & ipsa diuiditur partes: ἠθικὴν, quam moralem: οἰκονομικὴν, quam domesticam: πολιτικὴν, quam ciuilem disciplinam appellare possumus: quarũ primæ, quæ in nobis est multitudinẽ: secundæ, quæ in re familiari: tertiæ, quæ in repub. cõponere & cõstituere fuerit. Atq; has quidem Philosophiæ partes agnoscunt & recipiunt, quotquot mihi certè uidere contigit, omnes: neq; quisquam extitit, qui harum aliquam summouere sit conatus. De ijs autem artibus, quæ sermonis sunt, ambigitur, alijs & has Philosophiæ partes esse uolentibus: alijs uerò reclamantibus, & instrumenta potius esse censentibus. Quorũ nunc sententias dijudicare minimè nobis propositũ est, tum quòd non magni usus hæc sit quæstio, sed dialectica quædam: tum quòd has & Philosophiæ partes & instrumenta simul esse, secundũ aliam & aliã affectionẽ cogitatas, nihil prohibeat. Sed & ipsarũ diuisione quadam subiecta, ad Philosophiæ utilitatẽ probandam progrediamur. Quoniam igitur citra institutionẽ & doctrinam, nec ad rerum cognitionem, nec ad uirtutẽ perueniri potest (id enim omnibus est manifestum) omnis autẽ institutio ac doctrina sermone fiat oportet, quòd nec notiones cum alijs cõmunicare sine uerborũ interuentu, nec res ipsas per se spectandas exhibere possimus: primò quidem omniũ ea nobis necessaria est ars, quæ uocum ui ac potestate explicanda, & orationis structuræ natura tradenda, nos & loquendo mentis sensa exprimẽdi, & ab alio prolata percipiendi, artifices faciat. Hæc autẽ fuerit quam Grammaticã nominãt. Rursus autẽ, quoniam & in cõtemplando, uerum à falso, & in agendo, malum à bono discernere oportet: ac omnino cuiusuis artis tum cõstitutio tum dijudicatio, in distinctione propriorum à cõmunibus, & similitudinis ac dissimilitudinis uersatur: id autem, etsi in nonnullis promptum est & expeditum, atque adeo cum prima intelligentia cohærens, ijs nimirum quæ uel manifestam naturę cõmunionem, uel apertas & euidentes differentias obtinent: in plerisque tamen, in quibus tum conuenientia & similitudo obscurior, tum differentia & dissimilitudo notatu & animaduersu difficilior est, operosum satis est ac difficile: & hîc artis indigemus cuiusdam, quæ nobis præluceat, uiamq; ac rationem cõmonstret, qua horum quoduis cõmodè fieri posit: estq; ea, quam Dialecticam usurpare atq; appellare solemus. Præter has autem duas & tertia quædam requiritur, Dialecticæ quasi altera ex parte adhibita, quæ quod cõpresius hæc, ac proinde plerunq;, ut uerisimile est, obscurius tractat, ad maiorem audientiũ utilitatẽ latius & apertius interpretetur & persequatur, etiam orationis quodam ornatu adiuncto. Est autem hęc Rhetorica, nõ forensis illa, sed alia quępiam philosophorum, ut inquit Cicero libro secundo de Finibus bonorum & malorũ. Ac talis quidem Philosophiæ nunc nobis subiecta sit diuisio, quod ad præsens attinet sufficiens. Deinceps, ut est propositũ, de utilitate dicamus, quæ mihi ex eo, quem superius ipsi asignauimus finẽ, uel maxima elucere uidetur. Sed sunt nõnulli, & ij quidem nõ admodũ indocti, imbecilli certè hîc animi & superstitiosi nimiũ, aliàs licet plus satis temerarij & audaces, qui hunc Philosophiæ finem esse non concesserint, tum quòd eò peruenire nõ posit, tum quòd CHRISTO, qui nostra est perfectio, hac ratione iniuria fieri uideatur. Verũ hi mihi nec Philosophiæ exquisitã notionem seruare uidentur, & alioqui quod hominum est uitium, id facultati diuinæ, ut quis dixerit, attribuere. Nam si Philosophia, ut nomen ipsum indicat, studium est amorq; sapientiæ, quam tot nominibus Solomon in Prouerbijs nobis cõmendat, ipsam non solùm uirtutum, sed etiam simpliciter bonorũ omnium causam asserens, cunctisq;, quæ usquam sunt, preciosis & desiderabilibus longè anteferens,

AD AMPLISSIMVM ET CLARISSIMVM VIRVM, D. VIGLIVM ZVICHEMVM PHRYSIVM, IVRECONsultum illustrem, ac supremi Cæsareæ Maiestatis, & secreti apud Bruxellã Consilij Præsidem, Iusti Velsij Hagani in Simplicij, Aristotelis Prædicamenta explicantis, cõmentaria præfatio: in qua Philosophiæ finis, partes, usus & methodus traditur.

SAEPE & multũ cogitanti mihi, amplißime Præses, qua tandem ratione accideret, ut cùm tot hac nostra ætate in liberalibus doctrinis atq; ingenuis, ipsaq; adeò Philosophia uersentur, paucißimi tamen suorum laborum ac uigiliarũ, qui alicuius certè sit momenti, fructum capiant: inter cæteras, quæ præclaros impetus & conatus frustrari solent, hæ mihi uisæ sunt causæ uel præcipuæ, quòd studiosorũ plurimi nec uerum sibi scopum propositũ habeant, nec de ratione ac uia, qua eò perueniri poßit, inuenienda soliciti, quoquo modo in medium maximarũ ac difficillimarũ professionũ illotis (quod dici solet) pedibus irrumpere conentur. Iam uerò, ut inueniantur nonnulli ea præditi indole, ut non uideri potius quàm esse uelint, nec tam præclaras artes ac scientias quæstui habere cogitent, sed ut lumen & ornamentũ animi has sectent: neq; uerò temerè & nulla methodo in his aliquid proficere se posse intelligant, eoq; de ipsa inuenienda soliciti sint, nõdum omni tamen periculo liberati. Nam & hoc ipsum, quam quis in Philosophiæ disciplina, ac interioribus his & reconditis literis rationẽ ac uiam sequatur, inuenire, id uerò longè omnium difficillimũ esse uidetur, in tanta potißimũ studiorũ omniũ ac disciplinarũ deprauatione cõfusioneq;, quæ cùm hoc nostro seculo sit maxima, eò certè perniciosior est habenda, quòd nõ solùm studiosorũ uulgus lateat, sed etiã fucata quadam cõpendij ac methodi specie fraudis, insciæ multitudini sese uenditet. Cæterũ huius tam pestiferi mali causa est, eorũ qui literis doctrinisq; dediti sunt, partim quidem ambitio & inanis gloriolæ cupiditas, partim uerò præproperus adiuuandi studia conatus. Neq; enim tandiu expectare sustinent, dum quæ docere tentant, ea perfectè plenèq; didicerint: sed discipuli adhuc, doctores esse uolunt, deq; ijs scribere, atq; alijs præcepta tradere, ad quæ etiamnum instituuntur. Itaq; hos ipsos uideas, ubi plusculum se profecisse arbitrantur, tanq; prioris inscitiæ sibi cõscios, sua subinde scripta retexere, ut ipsi quidem existimant, correcturos, ut ego autẽ dixerim, & experientia docet, toties recoctam crambem miseris discipulis apposituros. Quare nostrarũ esse partiũ existimaui, uero Philosophiæ fine, partibus & usu commõstratis, uniuersam, quã hic seruare oportet methodũ, q; fieri potest exquisitißimè exponere. Est igitur Philosophiæ finis, animi humani, eiusq; facultatũ perfectio. quo quid breuius dici poßit, non uideo. Cæterũ cùm animi facultatũ, aliæ quidẽ cognitionis sint, aliæ uerò appetitus, fit ut statim in duas ueluti partes Philosophia secetur: quarũ altera, quòd consideratione contemplationeq; rerum naturæ, illas cognitionis facultates absoluat & perficiat, contemplatiua nõ immeritò est appellata: altera uerò quæ appetitũ ad honestatẽ & uirtutem instruit, actionesq; ab ipsius profectas facultatibus, ad recti normam dirigit, actiuæ, quòd in actionem desinat, nomen inuenit. Harum utraq; tripartitam rursus diuisionẽ sustinet. Nam prior illa, quam cõtemplatiuam nominari diximus, ab eo in quo uersatur subiecto, animiq; seu parte, seu facultate, quam perficit, triplicem recipit differentiam. Aut enim intelligibilia sunt, & ab omni materia non cogitatione solùm, sed etiam re ipsa separata (sunt autẽ hæc prima tum rerum, tum notitiarũ principia) quæ cõsiderationi sunt subiecta: perficitq; eam rationis compotis animi partem, quæ intelligentia seu mens Latinis, Græcis νοῦς dicitur: quam & Theologiã, & primã Philosophiam, ad hæc & μετὰ τὰ φυσικὰ, nuncupare solemus: aut cogitabilia, & quæ in materia quidem omnino & circa eam cõsistant, sed animo tamen & ratione ab ipsa abduci & exolui poßint: quorũ cognitio eius rursus æstimatricis

Ignoratio scopi.
Ignoratio viae.

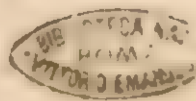

Philosophiae finis.
Philosophiae partes duae
Vtraque pars in tres a[...]
[...]

ΣΙΜΠΛΙΚΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
τοῦ μεγάλου σχόλια ἀπὸ φωνῆς αὐτοῦ, εἰς τὰς
Ἀριστοτέλους Κατηγορίας.

SIMPLICII, OMNIVM ARISTOTELIS INTERPRETVM PRÆSTANTISSIMI, IN EIVSDEM PHILOSOPHI

ſophi Categorias ſiue Prædicamenta, ut uocant, commentaria abſolutiſsima: & ad ſingulas Categorias latina ſcholia, ſiue mauis, ſumma capita & quæſtiones, quibus uniuerſa Interpretis doctrina ordine diſtinctéq; proponitur: quæ res cùm ad memoriam, tum ad intelligentiam mirificè conducit: IVSTI Velſij, ſummi hoc tempore philoſophi induſtria, elaborata.

Mureti.

BASILEAE
apud Michaëlem Iſingrinium, anno
M. D. L I.